3.4

सुप्रसिद्ध व प्रासादिक ग्रंथ.

श्री

तुकारामाच्या अभंगांची गाथा.

आर्या.

तापत्रयसंतप्तां सुखवाया रम्य शीतलाराम ॥
गाथा अभंगरूपें लोकोद्धारा करी तुकाराम ॥ १ ॥

शंकर त्र्यंबक सप्तऋषी

व

हरिगोविंद हरिगोपाळ मोतीवाले

यांनीं

मुंबईंत

जावजी दादाजी यांच्या "निर्णयसागर" छापखान्यांत छापविली.

शके १८१७ सन १८९६ इसवी.

किंमत २॥ रुपये.

साधुवर्य श्री तुकाराम बावा.

श्लोक.

तुका सद्गुरू हा तुका सद्गुरू हा। तुका नातुडे सच्चिदानंद तो हा ॥
जया मोहरा सर्व सिद्धांत जाले। तुके ना महामौन घेऊनि ठेले ॥१॥

निळोबाराय.

अवतरण–शके १५३०. **मोक्ष**–देहासह १५७१.—फा. व. २.

आर्या.

स्वात्मानुभव पहातां तुकया केवळ सखाचि जनकाचा ॥
वैराग्यें डोलविला माथा जेणें मुनींद्र सनकाचा ॥ १ ॥

मोरोपंत.

विज्ञप्ति.

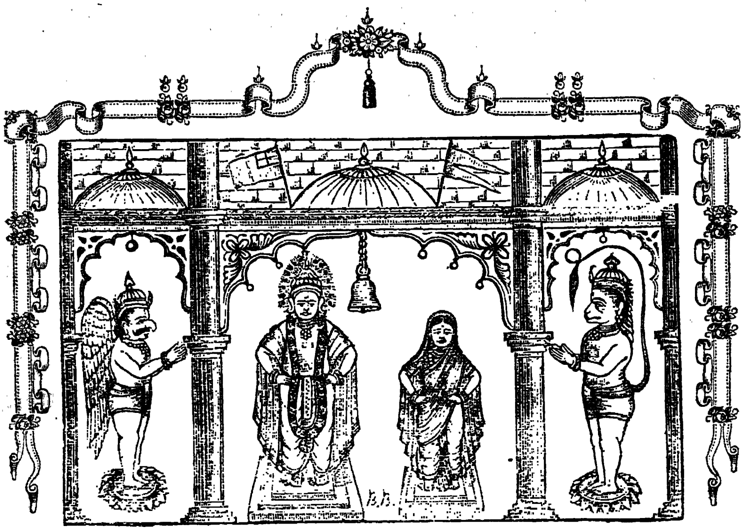
आर्या.

संसारतापतप्तां बोधसुधाप्राशनार्थ ही पोय ।
अभंगवाणीरूपें तुकया जीवांसि दाखवी सोय ॥ १ ॥

महानुभाव संतमुकुटमणि **श्रीतुकाराम** महाराज यांनीं केवळ लोकोद्धारार्थ कर्म, उपासना, ज्ञान, वैराग्य, सत्समागम, नाममाहात्म्य, संतमहिमा, सद्भाव, कलिप्रभाव, सद्यःस्थिति, सांसारिकांस सत्य मार्गोपदेश, भक्तिप्रभाव वगैरे विविध विषयांवर वेळोंवेळीं जे स्वानुभविक स्फुट अभंग केले आहेत ते; त्याचप्रमाणें पुराणोक्त रामकृष्णलीलाद्योतक आख्यानें व कांहीं विशेष प्रसंगीं केलेले समयोचित अभंग आणि उपनिषद्रहस्य ज्यांत आहे असे गुरुगम्य बोधपर अभंग वगैरे, या सर्वांचा संग्रह ज्यांत एकत्र केलेला असतो त्या ग्रंथास **'तुकारामबावांच्या अभंगांची गाथा'** असें नामाभिधान रूढ झालें आहे.

या ग्रंथावर भाविक जनांची श्रद्धा आहे हें ठीकच आहे. पण तुकाराम महाराजांच्या प्रासादिक वाक्प्रभावानें निर्माण झालेल्या काव्यरूप अभंगसुमनपरिमळानें ज्ञानोपवनक्रीडापटु आधुनिकसुधारणाप्रासादशिखरस्थित पाश्चात्य पंडितवरांस देखील भ्रमरवत् गुंगकरून त्यांस मान डोलवावयास लाविलें आहे हें विशेष होय. तात्पर्य, कोणाही सहृदय वाचकाच्या दृष्टीस हे अभंग पडले असतां त्यास आनंद झाल्याशिवाय रहात नाहीं, असा सर्वत्र अनुभव आहे. इतका जबरदस्त प्रसादगुण तुकाराम महाराजांच्या वाणींत आहे.

पुढील अभंगच पहा किती हृदयंगम आहेत! 'कन्या सासुऱ्यासि जाये । मागें परतोनि पाहे ॥ १ ॥ तैसें झालें माझ्या जीवा । कधीं भेटसी केशवा ॥ २ ॥ चुकलिया माये । बाळ हुरू हुरू पाहे ॥ ३ ॥ जीवना वेगळी मासोळी । तुका तैसा तळमळी ॥ ४ ॥ धेनु चरे वनांतरीं । चित्त बाळकापें घरीं ॥ १ ॥ तैसें करीं वो माझे आई । ठाव देउनि राखें पायीं ॥ २ ॥ काढितां तळमळी । जीवनाबाहेर मासोळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कुडी । जीवाप्राणांची आवडी ॥ ४ ॥' यांतील वर्णन अगदीं साधें असूनही किती बहारीचें व हृदयंगम आहे! कन्या 'सासुऱ्या०—' ही ओळ वाचिली ह्मणजे तर जगद्विख्यात कविकुलगुरु कालिदास यांचें उत्तमांत गणलेलें शाकुंतल नाटक, त्यांतही उत्कृष्ट चतुर्थ अंक आणि त्यांतही सर्वोत्कृष्ट ह्मणून प्रख्यात असलेल्या चार श्लोकांपैकीं एकांत ह्मटलें आहे–' पीड्यंते गृहिणः कथं नु तनयाविश्लेषदुःखैर्नवैः' या पंडितवरमान्य हृदयंगम वाणीवर सुद्धां शुद्ध प्रेमळ करुणरसांत आमच्या या प्राकृत साधु कवीची कमाल आहे ह्मणायाची! ! साधे शब्द पण त्यांत केवढें प्रेम, किती उत्कृष्ट औत्सुक्य, केवढें मार्दव आणखी किती तरी अर्थ गांभीर्य दिसून येतें! तसेंच हुरू हुरू, मासोळी, धेनु, बाळक, जीवप्राण वगैरे शब्द व दृष्टांत किती बहारीचे खुलून वाचकांचे मनावर इष्टार्थाचा ठसा कसा ठाम उमटवून त्यांस अर्थचमत्कृतिजन्य आनंदसागरांत पोहावयास लावतात! तसाच आणखी एक पुढील अभंग पहा किती अलंकारिक व हृदयंगम आहे! 'भेटीलागी जीवा लागलीसे आस । पाहे रात्रंदिवस वाट तुझी ॥ १ ॥ पूर्णिमेचा चंद्र चकोरा जीवन । तैसें माझें

तुकारामाची गाथा.

स्फुट अभंग.

१. समचरणदृष्टि विटेवरी साजिरी । तेथें माझी हरी वृत्ति राहो ॥ १ ॥ आणीक न लगे मायिक पदार्थ । तेथें माझें आर्त्त नको देवा ॥ २ ॥ ब्रह्मादिक पदें दुःखाची शिराणी । तेथें चित्त झणी जडों देसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याचें कळलें आह्मां वर्म । जे जे कर्मधर्म नाशवंत ॥ ४ ॥

२. सुंदर तें ध्यान उभें विटेवरी । कर कटावरी ठेवूनियां ॥ १ ॥ तुळसीहार गळां कासे पीतांबर । आवडे निरंतर हेंचि ध्यान ॥ २ ॥ मकरकुंडलें तळपती श्रवणीं । कंठीं कौस्तुभमणि विराजित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें हेंचि सर्व सुख । पाहीन श्रीमुख आवडीनें ॥ ४ ॥

३. सदा माझे डोळे जडो तुझे मूर्तीं । रखुमाईच्या पती सोयरिया ॥ १ ॥ गोड तुझें रूप गोड तुझें नाम । देईं मज प्रेम सर्व काळ ॥ २ ॥ विठो माउलिये हाचि वर देईं । संचरोनि राहीं हृदयामाजी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं न मागें आणिक । तुझे पायीं सुख सर्व आहे ॥ ४ ॥

४. राजस सुकुमार मदनाचा पुतळा । रविशशिकळा लोपलिया ॥ १ ॥ कस्तुरी-मळवट चंदनाची उटी । रुळे माळ कंठीं वैजयंती ॥ २ ॥ मुगुट कुंडलें श्रीमुख शोभलें । सुखाचें ओतलें सकळही ॥ ३ ॥ कासे सोनसळा पांघरे पाटोळा । घननीळ सांवळा बाइयांनो ॥ ४ ॥ सकळही तुह्मी व्हा गे एकीसवा । तुका ह्मणे जीवा धीर नाहीं ॥ ५ ॥

५. कर कटावरी तुळसीच्या माळा । ऐसें रूप डोळां दावीं हरी ॥ १ ॥ ठेविले

चरण दोन्ही विटेवरी । ऐसें रूप हरी दावीं डोळां ॥ २ ॥ कटीं पीतांबर कास मिरवली । दाखवीं वहिली ऐसी मूर्ती ॥ ३ ॥ गरुडपारावरी उभा राहिलासी । आठवे मानसीं तेंचि रूप ॥ ४ ॥ झुरोनि पांजरा होऊं पाहे आतां । येइं पंढरीनाथा भेटावया ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे माझी पुरवावी आस । विनंती उदास करूं नये ॥ ६ ॥

६. गरुडाचें वारिकें कासे पितांबर । सांवळें मनोहर कैं देखेन ॥ १ ॥ बरवया बरवंटा घनमेघ सांवळा । वैजयंतीमाळा गळां शोभे ॥ २ ॥ मुगुट माथां कोटि सूर्यांचा झळाळ । कौस्तुभ निर्मळ शोभे कंठीं ॥ ३ ॥ ओतींव श्रीमुख सुखाचें सकळ । वामांगीं वेल्हाळ रखुमादेवी ॥ ४ ॥ उद्धव अक्रूर उभे दोहींकडे । वर्णिती पवाडे सनकादिक ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे नव्हे आणिकांसारिखा । तोचि माझा सखा पांडुरंग ॥ ६ ॥

७. नये जरी तुज मधुर उत्तर । दिधला सुस्वर नाहीं देवें ॥ १ ॥ नाहीं तयाविण भुकेला विठ्ठल । येइल तैसा बोल रामकृष्ण ॥ २ ॥ देवापाशीं मागें आवडीची भक्ति । विश्वासेंशीं प्रीति भावबळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मना सांगतों विचार । धरावा निर्धार दिसेंदिस ॥ ४ ॥

८. सावध जालों सावध जालों । हरिच्या आलों जागरणा ॥ १ ॥ तेथें वैष्णवांचे भार । जयजयकार गर्जतसे ॥ २ ॥ पळोनियां गेली झोंप । होतें पाप आड तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तया ठाया । ओल छाया कृपेची ॥ ४ ॥

९. आपुलिया हिता जो असे जागता । धन्य माता पिता तयाचिया ॥ १ ॥ कुळीं कन्यापुत्र होती जीं सात्विक । तयाचा हरिख वाटे देवा ॥ २ ॥ गीता भागवत करिती श्रवण । अखंड चिंतन विठोबाचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज घडो त्याची सेवा । तरी माझ्या दैवा पार नाहीं ॥ ४ ॥

१०. अंतरींची घेतो गोडी । पाहे जोडी भावाची ॥ १ ॥ देव सोयरा देव सोयरा । देव सोयरा दीनाचा ॥ २ ॥ आपुल्या वैभवें । शृंगारावें निर्मळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जेवी सवें । प्रेम द्यावें प्रीतीचें ॥ ४ ॥

११. सुखें वोळंव दावी गोहा । माझें दुःख नेणा पाहा ॥ १ ॥ आवडीचा मारिला वेडा । होय होय कैसा ह्मणे भिडा ॥ २ ॥ निपट मज न चले अन्न । पायली गहूं सांजा तीन ॥ ३ ॥ गेले वारीं आणिली साकर । सात दिवसां दाहा शेर ॥ ४ ॥ अखंड मज पोटाची व्यथा । दुधभात साकर पथ्या ॥ ५ ॥ दो पाहरा मज लहरी येती । शुद्ध नाहीं पडे सूपती ॥ ६ ॥ नीज नये घाली फुलें । जवळीं न साहती मुलें ॥ ७ ॥ अंगीं चंदन लावितें भाळीं । सदा शूळ माझे कपाळीं ॥ ८ ॥ हाड गळोनि आलें मास । माझें दुःख तुझ्यां नेणवे कैसें ॥ ९ ॥ तुका ह्मणे जिता गाढव केला । मेलियावरि नरका गेला ॥ १० ॥

१२. पावलें पावलें तुझें आह्मा सर्व । दुजा नको भाव होऊं देऊं ॥ १ ॥ जेथें तेथें देखें तुझींच पाउलें । त्रिभुवन संचलें विठ्ठला गा ॥ २ ॥ भेदाभेदमतें भ्रमाचे संवाद । आह्मां नको वाद त्यांशीं देऊं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अणु तुजविण नाहीं । नभाहुनि पाहीं वाढ आहे ॥ ४ ॥

१३. वंदूं चरणरज सेवूं उष्टावळी । पूर्वकर्मा होळी करुनी सांडूं ॥ १ ॥ अमुप हें गांठीं बांधूं भांडवल । अनाथा विठ्ठल आह्मां जोगा ॥ २ ॥ अवघे होती लाभ एका या चिंतनें । नामसंकीर्तनें गोविंदाच्या ॥ ३ ॥ जन्ममरणाच्या खुंटतील खेपा । होईल हा सोपा सिद्ध पंथ ॥ ४ ॥ गेले पुढें त्यांचा शोधीत मारग । चला जाऊं माग घेत आह्मी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे घालूं जीवपणा चिरा । जाऊं त्या माहेरा निजाचिया ॥ ६ ॥

[illegible] पव्हावळी करूनी झाडा ॥ १ ॥

सोंवळ्या ओंवळ्या राहिलों निराळा । पासूनि सकळां अवघ्यां दुरीं ॥ २ ॥ परें
परतें मज न लगे सांगावें । हें तों देवें बरें शिकविलें ॥ ३ ॥ दुसऱ्यातें आह्मी
नाहीं आतळत । जाणोनि संकेत उभा असे ॥ ४ ॥ येथें कोणी कांहीं न धरावी
शंका । मज चाड एका भोजनाची ॥ ५ ॥ लांचावला तुका मारितसे झड । पुर-
विलें कोड नारायणें ॥ ६ ॥

१५. देवाच्या प्रसादें करा रे भोजन । व्हाल कोण कोण अधिकारी ते ॥ १ ॥ ब्र-
ह्मादिकांसि हें दुर्लभ उच्छिष्ट । नका मानूं वीट ब्रह्मरसीं ॥ २ ॥ अवघियांपुरतें
वोसंडलें पात्र । अधिकार सर्वत्र आहे येथें ॥ ३ ॥ इच्छादानी येथें वळला समर्थ ।
अवघेंचि आर्त्त पुरवितो ॥ ४ ॥ सरे येथें ऐसें नाहीं कदाकाळीं । पुढती वाटे कवळीं
घ्यावें ऐसें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे पाक लक्ष्मीच्या हातें । कामारीसांगातें निरुपम ॥ ६ ॥

१६. अवगुणांचे हातीं । आहे अवघी फजीती ॥ १ ॥ नाहीं पात्रासवें चाड ।
प्रमाण तें फिकें गोड ॥ २ ॥ विष तांब्या वाटी । भरली लावूं नये होटीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे भाव । शुद्ध बरा सोंग वाव ॥ ४ ॥

१७. हरिच्या जागरणा । जातां कां रे नये मना ॥ १ ॥ कोठें पाहासील तुटी ।
आयुष्य वेंचे फुकासाठीं ॥ २ ॥ ज्यांची तुज गुंती । ते तों मोकलिती अंतीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे बरा । लाभ काय तो विचारा ॥ ४ ॥

१८. धर्माची तूं मूर्ती । पाप पुण्य तुझे हातीं ॥ १ ॥ मज सोडवीं दातारा ।
कर्मापासूनि दुस्तरा ॥ २ ॥ करिसी अंगीकार । तरी काय माझा भार ॥ ३ ॥ जि-
वींच्या जीवना । तुका ह्मणे नारायणा ॥ ४ ॥

१९. ब्रह्मादिक जया लाभासि ठेंगणें । बळिये आह्मी भले शरणागत ॥ १ ॥
कामनेच्या त्यागें भजनाचा लाभ । केला पद्मनाभ सेवाऋणी ॥ २ ॥ कामधेनुचिया
क्षीरा पार नाहीं । इच्छेचिये वाही वरुषावें ॥ ३ ॥ बैसलिये ठायीं लागलें भरतें ।
त्रिपुटीवरतें भेदी ऐसें ॥ ४ ॥ हारि नाहीं आह्मा विष्णुदासां जगीं । नारायण अंगीं
विसावला ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे बहु लाटे हें भोजन । नाहीं रिता कोण रहात राहों ॥ ६ ॥

२०. दुजें खंडे तरी । उरला तो अवघा हरि । आपणाबाहेरि । न लगे ठाव धुं-
डावा ॥ १ ॥ इतुलें जाणावया जाणा । कोंडे तरी मनें मना । पारधीच्या खुणा ।
जाणे तेणेंचि साधाव्या ॥ २ ॥ देह आधीं काय खरा । देहसंबंधपसारा । बुजगा-
वणें चोरा । रक्षणसें भासतें ॥ ३ ॥ तुका करी जागा । नको चाचंपूं वाउगा । आ-
हेसि तूं आगा । अंगीं डोळे उघडी ॥ ४ ॥

२१. विष्णुमय जग वैष्णवांचा धर्म । भेदाभेदभ्रम अमंगळ ॥ १ ॥ अइका जी
तुह्मी भक्त भागवत । कराल तें हित सत्य करा ॥ २ ॥ कोणाही जिवाचा न घडो
मत्सर । वर्म सर्वेश्वरपूजनाचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एका देहाचे अवयव । सुख दुःख
जीव भोग पावे ॥ ४ ॥

२२. आह्मी तरी आस । जालों टाकोनि उदास ॥ १ ॥ आतां कोण भय धरी ।
पुढें मरणाचें हरी ॥ २ ॥ भलते ठायीं पडों । देह तुरंगीं हा चढो ॥ ३ ॥ तुमचें
तुह्मांपासीं । आह्मी आहों जैसीं तैसीं ॥ ४ ॥ गेले मानामान । सुखदुःखाचें खंडन
॥ ५ ॥ तुका ह्मणे चित्तीं । नाहीं वागवीत खंती ॥ ६ ॥

२३. निंदी कोणी मारी । वंदी कोणी पूजा करी ॥ १ ॥ मज हेंही तेंही नाहीं ।
वेगळा दोहींपासुनी ॥ २ ॥ देहभोग भोगें घडे । जें जें जोडे तें तें बरें ॥ ३ ॥
अवघें पावे नारायणीं । जनार्दनीं तुकयाचें ॥ ४ ॥

२४. जन विजन जालें आह्मां । विठ्ठलनामाप्रमाणें ॥ १ ॥ पाहें तिकडे बाप-

माय। विठ्ठल आहे रखुमाई ॥ २ ॥ वन पट्टण एकभाव। अवघा ठाव सरता जाला ॥ ३ ॥ आठव नाहीं सुखदुःखा। नाचे तुका कवतुकें ॥ ४ ॥

२५. हिरा ठेवितां ऐरणीं। वांचे मारितां जो घणीं ॥ १ ॥ तोचि मोल पावे खरा। करणीचा होय चुरा ॥ २ ॥ मोहरा होय तोचि अंगें। सूत न जळे ज्याचे संगें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तोचि संत। सोसी जगाचे आघात ॥ ४ ॥

२६. आलिंगनें घडे। मोक्ष सायुज्यता जोडे ॥ १ ॥ ऐसा संतांचा महिमा। जाली बोलायाची सीमा ॥ २ ॥ तीर्थे पर्वकाळ। अवघीं पायांपें सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा। त्यांची केली पावे सेवा ॥ ४ ॥

२७. माझिया मीपणा। जाला यावरी उगाणा ॥ १ ॥ भोगी त्यागी पांडुरंग। त्यानें वसविलें अंग ॥ २ ॥ टाळिलें निमित्त। फार थोडें घात हित ॥ ३ ॥ यावें कामावरी। तुका ह्मणे नाहीं उरी ॥ ४ ॥

२८. सकळ चिंतामणी शरीर। जरी जाय अहंकार आशा समूळ। निंदा हिंसा नाहीं कपट देहबुद्धि। निर्मळ स्फटिक जैसा ॥ १ ॥ मोक्षाचें तीर्थ न लगे वाराणसी। येती तयापासीं अवघीं जनें। तीर्थांसी तीर्थ जाला तोचि एक। मोक्ष तेणें दर्शनें ॥ २ ॥ मन शुद्ध तया काय करिसी माळा। मंडित सकळा भूषणांसी। हरिच्या गुणें गर्जताती सदा। आनंद तया मानसीं ॥ ३ ॥ तन मन धन दिलें पुरुषोत्तमा। आशा नाहीं कवणाची। तुका ह्मणे तो परिसाहूनि आगळा। काय महिमा वर्णूं त्याची ॥ ४ ॥

२९. आहे तें सकळ कृष्णाचि अर्पण। न कळतां मन दुजें भावी ॥ १ ॥ ह्मणउनी पाठी लागतील भूतें। येती गवसीत पांचजणें ॥ २ ॥ ज्याचें त्या वंचलें आठव न होतां। दंड या निमित्ताकारणें हा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळें चेपियेला गळा। मी मी वेळोवेळा करीतसे ॥ ४ ॥

३०. महारासी शिवे। कोपे ब्राह्मण तो नव्हे ॥ १ ॥ तया प्रायश्चित्त कांहीं। देहत्याग करितां नाहीं ॥ २ ॥ नातळे चांडाळ। त्याचा अंतरीं विटाळ ॥ ३ ॥ ज्याचा संग चित्तीं। तुका ह्मणे तो त्या याती ॥ ४ ॥

३१. तेलणीशीं रुसला वेडा। रागें कोरडें खातो भिडा ॥ १ ॥ आपुलें हित आपण पाही। संकोच तो न धरी कांहीं ॥ २ ॥ नाडिलें लोकां टाकिला गोहो। बोडिलें डोकें सांडिला मोहो ॥ ३ ॥ शेजारणीच्या गेली रागें। कुतऱ्यांनीं घर भरिलें मागें ॥ ४ ॥ पिसारागें भाजिलें घर। नागविलें तें नेणे फार ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे यांच्या रागें। फेडिलें सावलें देखिलें जगें ॥ ६ ॥

३२. मज दास करी त्यांचा। संतदासांच्या दासांचा ॥ १ ॥ मग होत कल्पवरी। सुखें गर्भवास हरी ॥ २ ॥ नीचवृत्तिकाम। परी मुखीं तुझें नाम ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सेवे। माझे संकल्प वेचावे ॥ ४ ॥

३३. सदा तळमळ। चित्ताचिये हळहळ ॥ १ ॥ त्याचें दर्शन न व्हावें। शव असतां तो जिवें ॥ २ ॥ कुशब्दाची घाणी। अमंगळविली वाणी ॥ ३ ॥ नेणे शब्द पर। तुका ह्मणे परउपकार ॥ ४ ॥

३४. जया नाहीं नेम एकादशीव्रत। जाणावें तें प्रेत शव लोकीं ॥ १ ॥ त्याचे दिवस नित्य काळ लेखीताहे। रागें दांत खाय करकरा ॥ २ ॥ जयाचिये द्वारीं तुळसीवृंदावन। नाहीं तें स्मशान गृह जाणा ॥ ३ ॥ जये कुळीं नाहीं एकही वैष्णव। त्याचा बुडे भवनदीतापा ॥ ४ ॥ विठोबाचें नाम नुच्चारी जें तोंड। प्रत्यक्ष तें कुंड चर्मकाचें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे त्याचे काष्ठ हातपाय। कीर्तना नव जाय हरीचिया ॥ ६ ॥

३५. आह्मी सदैव सुडके । जवळीं येतां चोर धाके । जाऊं पुढी भिकें । कुतरीं घर राखती ॥ १ ॥ नांदणूक ऐसी सांगा । नाहीं तरी वांयां भागा । थोरपण अंगा। तरी ऐसें आणावें ॥ २ ॥ अक्षय साचार । केलें सायासांनीं घर । एरंडसिंवार । दुजा भार न साहती ॥ ३ ॥ धन कण घरोघरीं । पोट भरे भिकेवरी । जतन तीं करी । कोण गुरें वासरें ॥ ४ ॥ जाली सकळ निश्चिंती । भांडवल शेण माती । झळझळीत भिंती । वृंदावनें तुळसीचीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे देवा । अवघा निरसविला हेवा । कुटुंबाची सेवा । तोचि करी आमुच्या ॥ ६ ॥

३६. पराविया नारी माउलीसमान । मानिलिया धन काय वेचे ॥ १ ॥ न करितां परनिंदा परद्रव्यअभिलाष । काय तुमचें यास वेचे सांगा ॥ २ ॥ बैसलिये ठायीं ह्मणतां रामराम । काय होय श्रम ऐसें सांगा ॥ ३ ॥ संतांचे वचनीं मानितां विश्वास । काय तुमचें यास वेचे सांगा ॥ ४ ॥ खरें बोलतां कोण लागती सायास। काय वेचे यास तुमचें सांगा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे देव जोडे याचसाटीं । आणीक ते आटी न लगे कांहीं ॥ ६ ॥

३७. शुद्धबीजा पोटीं । फळें रसाळ गोमटीं ॥ १ ॥ मुखीं अमृताची वाणी । देह देवाचे कारणीं ॥ २ ॥ सर्वांगीं निर्मळ । चित्त जैसें गंगाजळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाती । ताप दर्शनें विश्रांती ॥ ४ ॥

३८. चित्त समाधानें । तरी विष वाटे सोनें ॥ १ ॥ बहु खोटा अतिशय । जाणा भले सांगों काय ॥ २ ॥ मनाच्या तळमळें । चंदनेंही अंग पोळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुजा । उपचार पीडा पूजा ॥ ४ ॥

३९. परिमळ म्हण चोळूं नये फूल । खाऊं नये मूल आवडतें ॥ १ ॥ काय एक नव्हे धरितां अंतरीं । कासवीचे परी वेळोवेळां ॥ २ ॥ मोतियाचें पाणी चाखूं नये स्वाद । यंत्र भेदुनि नाद पाहूं नये ॥ ३ ॥ कर्मफळ ह्मणुनी इच्छूं नये काम । तुका ह्मणे वर्म दावूं लोकां ॥ ४ ॥

४०. माया तेंचि ब्रह्म ब्रह्म तेंचि माया । अंग आणि छाया तयापरी ॥ १ ॥ तोडितां न तुटे सारितां निराळी । लोटांगणांतळीं हारपते ॥ २ ॥ दुजें नाहीं तेथें बळ कोणासाठीं । आणीक ते आटी विचाराची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उंच वाढे उंचपणें। ठेंगणीं लवणें जैसीं तैसीं ॥ ४ ॥

४१. दुर्जनासि करी साह्ये । तोही लाहे दंड हे ॥ १ ॥ शिंदळीच्या कुंटणी वाटा । संग खोटा खोड्याचा ॥ २ ॥ येर येरा कांचणी भेटे । आगी उठे तेथूनी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कापूं नाकें । पुढें आणिकें शिकविती ॥ ४ ॥

४२. वृत्ति भूमि राज्य द्रव्य उपार्जिती । जाणा त्या निश्चितीं देव नाहीं ॥ १ ॥ भाडेकरी वाहे पाठीवरी भार । अंतरींचें सार लाभ नाहीं ॥ २ ॥ देवपुजेवरी ठेवूनियां मन । पाषाणा पाषाण पूजी लोभें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे फळ चिंतिती आदरें । लाघव हे चार शिंदळीचे ॥ ४ ॥

४३. पवित्र सोंवळीं । एक तींच भूमंडळीं ॥ १ ॥ ज्यांचा आवडता देव । अखंडित प्रेमभाव ॥ २ ॥ तींच भाग्यवंतें । सरतीं पुरतीं धनवित्तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । त्यांची केल्या पावे सेवा ॥ ४ ॥

४४. आशाबद्ध जन । काय जाणे नारायण ॥ १ ॥ करी इंद्रियांची सेवा । पाहे आवडीचा हेवा ॥ २ ॥ भ्रमलें चावळे । तैसें उचित न कळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विषें । अन्न नाशियेलें जैसें ॥ ४ ॥

४५. ढेकरें जेवण दिसे साचें । नाहीं तरि काचें कुंथाकुंथी ॥ १ ॥

तेही बोल। कोरडे फोल रुचीविण ॥ २ ॥ गव्हांचिया होती परी । फके वरी खाऊं नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असे हातींचें कांकण । तयासी दर्पण विल्हाळक ॥ ४ ॥

४६. करावी ते पूजा मनेंचि उत्तम । लौकिकाचें काम काय असे ॥ १ ॥ कळावें तयासि कळे अंतरींचें । कारण तें साचें साचा अंगीं ॥ २ ॥ अतिशयाअंतीं लाभ किंवा घात । फळ देतें चित्त बीजाऐसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जेणें राहे समाधान । ऐसें तें भजन पार पावी ॥ ४ ॥

४७. एकादशी सोमवार न करिती । कोण त्यांची गति होइल नेणों ॥ १ ॥ काय करूं बहु वाटे तळमळ । आंधळीं सकळ बहिर्मुख ॥ २ ॥ हरिहरां नाहीं बोटभरी वाती । कोण त्यांची गति होइल नेणों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं नारायणीं प्रीति । कोण त्यांची गति होइल नेणों ॥ ४ ॥

४८. नव्हे आराणूक संवसारा हातीं । सर्वकाळ चित्तीं हाचि धंदा ॥ १ ॥ देवधर्म सांदीं पडिला सकळ । विषयीं गोंधळ गाजतसे ॥ २ ॥ रात्रि दीस न पुरे कुटुंबाचें समाधान । दुर्लभ दर्शन ईश्वराचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आत्महत्यारे घातकी । थोर होते चुकी नारायणीं ॥ ४ ॥

४९. स्मशान ते भूमि प्रेतरूप जन । सेवाभक्तिहीन ग्रामवासी ॥ १ ॥ भरतील पोट श्वानाचिया परी । वस्ति दिली घरीं यमदूतां ॥ २ ॥ अपूज्य लिंग तेथें अतित न घे थारा । ऐसी वस्ती चोरां कंटकांची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं ठावी स्थिति मती । यमाची निश्चिती कुळवाडी ॥ ४ ॥

५०. आहाकटा त्याचे करिती पितर । वंशीं दुराचार पुत्र जाला ॥ १ ॥ गळेचि ना गर्भ नव्हेचि कां वांज । माता त्याचि लाज लावा पापी ॥ २ ॥ परपीडे परद्वारीं सावधान । सादरचि मन अभाग्याचें ॥ ३ ॥ न मिळतां निंदा चाहडी उपवास । संग्रहावे दोष सकळही ॥ ४ ॥ परउपकार पुण्य त्या वावडें । विषाचें तें कीडें दुग्धीं मरे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे विटाळाचीच तो मूर्ति । दया क्षमा शांति नातळे त्या ॥ ६ ॥

५१. श्वान शीघ्रकोपी । आपणा घातकर पापी ॥ १ ॥ नाहीं भीड आणि धीर । उपदेश न जिरे क्षीर ॥ २ ॥ माणसांसि भुंके । विजातीनें खावे थुंके ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्त । मळिण करा तें फजित ॥ ४ ॥

५२. देखोनि हरखली अंड । पुत्र जाला ह्मणे रांड । तंव तो जाला भांड । चाहाड चोर शिंदळ ॥ १ ॥ जाय तिकडे पीडी लोकां । जोडी भांडवल थुंका । थोर जाला चुका । वर कां नाहीं घातली ॥ २ ॥ भूमि कांपे त्याच्या भारें । कुंभपाकाचीं शरीरें । बोले निष्ठुर उत्तरें । पापदृष्टी मळिणचित्त ॥ ३ ॥ दुराचारी तो चांडाळ । पाप सांगातें विटाळ । तुका ह्मणे खळ । ह्मणोनियां निषिद्ध तो ॥ ४ ॥

५३. नेणें गाणें कंठ नाहीं हा सुस्वर । घालूं तुज भार पांडुरंगा ॥ १ ॥ नेणें राग वेळ काळ घात मात । तुझे पायीं चित्त ठेवीं देवा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे मज चाड नाहीं जना । तुज नारायणा वांचूनिया ॥ ३ ॥

५४. माझी पाठ करा कवी । उट लावी दारोदार ॥ १ ॥ तंव तया पारखी सिव । लाजे ठाव सांडितां ॥ २ ॥ उष्टावळी करूनि जमा । कुंथुनि प्रेमा आणितसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बाहेरमुदी । आहाच गोविंदीं न सरती ॥ ४ ॥

५५. उपाधीच्या नांवें घेतला सिंतोडा । नेदूं आतां पीडा आतळों ते ॥ १ ॥ काशासाठीं हात भरूनि धुवावे । चालतिया गोवे मारगासि ॥ २ ॥ काय नाहीं देवें करूनि ठेविलें । असे तें आपुलें ते ते ठायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जेव्हां गेला अहंकार । तेव्हां आपपर बोळविले ॥ ४ ॥

५६. योगाचें तें भाग्य क्षमा । आधीं दमा इंद्रियें ॥ १ ॥ अवघीं भाग्यें येती घरा । देव सोयरा जालिया ॥ २ ॥ मिरासीचें म्हूण सेत । नाहीं देत पीक उगें ॥३॥ तुका ह्मणे उचित जाणां । उगीं सिणा काशाला ॥ ४ ॥

५७. न ये नेत्रां जळ । नाहीं अंतरीं कळवळ ॥ १ ॥ तों हे चावटीचे बोल । जन रंजवणें फोल ॥ २ ॥ न फळे उत्तर । नाहीं स्वामी जों सादर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भेटी । जंव नाहीं दृष्टादृष्टी ॥ ४ ॥

५८. बाईल सवासिण आई । आपण पितरांचे ठायीं ॥ १ ॥ थोर वेच जाला नष्टा । अवघ्या अपसव्य चेष्टा ॥ २ ॥ विषयांचे चरवणीं । केली आयुष्याची गाळणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लंडा । नाहीं दया देव धोंडा ॥ ४ ॥

५९. दानें कांपे हात । नावडे तेविशीं मात ॥ १ ॥ कथी चावटीचे बोल । हिंग क्षीरीं मिथ्या फोल ॥ २ ॥ न वजती पाय । तीर्था ह्मणे वेचूं काय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मनीं नाहीं । न ये आकारातें कांहीं ॥ ४ ॥

६०. वळितें जें गाई । त्यासि फार लागे काई ॥ १ ॥ निवे भावाच्या उत्तरीं । भलते एके धणी वरी ॥ २ ॥ न लगती प्रकार । कांहीं मानाचा आदर ॥ ३ ॥ सांडी थोरपणा । तुका ह्मणे सवें दीना ॥ ४ ॥

६१. मैत्र केले महाबळी । कामा न येती अंतकाळीं ॥ १ ॥ आधीं घे रे रामनाम । सामा भरीं हा उत्तम ॥ २ ॥ नाहीं तरी यम । दांत खातो करकरा ॥ ३ ॥ धन मेळविलें कोडी । काळ घेतल्या न सोडी ॥ ४ ॥ कामा न ये हा परिवार । सैन्य लोक बहु फार ॥ ५ ॥ तंववरी मिरविसी वळ । जंव आला नाहीं काळ ॥६॥ तुका ह्मणे बापा । चुकवीं चौऱ्याशींच्या खेपा ॥ ७ ॥

६२. कानडीनें केला मऱ्हाटा भ्रतार । एकाचें उत्तर एका न ये ॥ १ ॥ तैसें मज नको करूं कमळापति । देईं या संगति सज्जनांची ॥ २ ॥ तिनें पाचारिलें इल बा ह्मणोन । येरु पळे आण जाली आतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येर येरा जें विच्छिन्न । तेथें वाढे सीण सुखा पोटीं ॥ ४ ॥

६३. सुख पाहतां जवापाडें । दुःख पर्वताएवढें ॥ १ ॥ धरीं धरीं आठवण । मानीं संतांचें वचन ॥ २ ॥ नेलें रात्रीनें तें अर्धें । बाळपण जराव्याधें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुढा । घाणा जुंतीजसी मूढा ॥ ४ ॥

६४. बोलायाचा त्यासीं । नको संबंध मानसीं ॥ १ ॥ जया घडली संतनिंदा । तुज विसरूनि गोविंदा ॥ २ ॥ जळो त्याचें तोंड । नको दृष्टीपुढें भांड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । तया दुरी मज ठेवा ॥ ४ ॥

६५. तीळ जाळिले तांदुळ । काम क्रोध तैसेचि खळ ॥ १ ॥ कां रे सिणलासी वाउगा । न भजतां पांडुरंगा ॥ २ ॥ मानदंभासाठीं । केली अक्षरांची आटी ॥ ३॥ तप करूनि तीर्थाटन । वाढविला अभिमान ॥ ४ ॥ वांटिलें तें धन । केली अहंता जतन ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे चुकलें वर्म । केला अवघाचि अधर्म ॥ ६ ॥

६६. संवसारतापें तापलों मी देवा । करितां या सेवा कुटुंबाची ॥ १ ॥ ह्मणऊनि तुझे आठविले पाय । ये वो माझे माय पांडुरंगे ॥ २ ॥ बहुतां जन्मींचा जालों भारवाही । सुटिजे हें नाहीं वर्म ठावें ॥ ३ ॥ वेढियेलों चोरीं अंतर्बाह्यात्कारीं । कणव न करी कोणी माझी ॥४॥ बहु पांगविलों बहु नागविलों । बहु दिवस जालों कासाविस ॥५॥ तुका ह्मणे आतां धांव घालीं वेगीं । ब्रीद तुझें जगीं दीननाथा ॥ ६ ॥

६७. भक्तऋणी देव बोलती पुराणें । निर्धार वचनें साच करीं ॥ १ ॥ मागें काय जाणों अइकिली वार्ता । कबिर सातें जातां घडिया वांटी ॥ २ ॥ माघारिया

धन आणिलें घरासि । ने घे केला त्यासि त्याग तेणें ॥ ३ ॥ नामदेवाचिया घरासि आणिलें । तेणें लुटविलें द्विजां हातीं ॥४॥ प्रत्यक्षासि काय द्यावें हें प्रमाण । व्यंकोबाचें ऋण फेडियेलें ॥ ५ ॥ बीज दळोनियां केली आराधना । लागो नारायणा पेरणें तें ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे नाहीं जयासि निर्धार । नाडला साचार तोचि एक ॥ ७ ॥

६८. भोगें घडे त्याग । त्यागें अंगा येती भोग ॥ १ ॥ ऐसें उफराटें वर्म । धर्मा अंगींच अधर्म ॥ २ ॥ देव अंतरे तें पाप । खोटे उगवा संकल्प ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भीड खोटी । लाभ विचारावा पोटीं ॥ ४ ॥

६९. भोरप्यानें सोंग पालटिलें वरी । बक ध्यान धरी मत्स्या जैसें ॥ १ ॥ टिळे माळा मैंद मुद्रा लावी अंगीं । देखों नेदी जगीं फांसे जैसे ॥ २ ॥ ढीवर या मत्स्या चारा घाली जैसा । भीतरील फांसा कळों नेदी ॥ ३ ॥ खाटिक हा स्नेहवादें पशु पाळी । कापावया नळी तयासाठीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तैसा भला मी लोकांत । परी तूं कृपावंत पांडुरंगा ॥ ५ ॥

७०. गेली वीरसरी । मग त्यासि रांड मारी ॥ १ ॥ मग नये तैसी सत्ता । गेली मागील आणितां ॥ २ ॥ भंगलिया चित्ता । न ये काशानें सांधितां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धीर । भंगलिया पाठीं कीर ॥ ४ ॥

७१. युक्ताहार न लगे आणिक साधनें । अल्प नारायणें दाखविलें ॥ १ ॥ कलियुगामाजी करावें कीर्तन । तेणें नारायण देईल भेटी ॥ २ ॥ न लगे हा लौकिक सांडावा वेव्हार । घ्यावें वनांतर भस्म दंड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज आणिक उपाव । दिसती ते वाव नामाविण ॥ ४ ॥

७२. कंठीं कृष्णमणी । नाहीं अशुभ ते वाणी ॥ १ ॥ हो का नर अथवा नारी । रांड तयें नांवें खरीं ॥२॥ नाहीं हातीं दान । शूरपणाचें कांकण ॥३॥ वाळियेली संतीं । केली बोडोनि फजिती ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ताळा । नाहीं त्याची अवकळा ॥ ५ ॥

७३. माया ब्रह्म ऐसें ह्मणती धर्मठक । आपणासरिसे लोक नागविले ॥ १ ॥ विषयीं लंपट शिकवि कुविद्या । मनामागें नांद्या होऊन फिरे ॥ २ ॥ करूनि खातां पाक जीरे सुरण राई । करितां अतित्याई दुःख पावे ॥ ३ ॥ औषध द्यावया चाळविलें बाळा । दावूनियां गुळा दृष्टीपुढें ॥४॥ तरावया आधीं शोधा वेदवाणी । वांजट बोलणीं वारा त्यांचीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे जयां पिंडाचें पाळण । न घडे नारायणभेट तयां ॥ ६ ॥

७४. मृगजळ दिसे साचपणा ऐसें । खोटियाचें पिसें ऊर फोडी ॥ १ ॥ जाणोनि कां करा आपुलाले घात । विचारा रे हित लवलाहीं ॥ २ ॥ संचित सांगातीं बोळवणें सवें । आचरलें द्यावें फळ तेणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शेखीं स्मशान तोंवरी । संबंध गोवरी अंगीं सवें ॥ ४ ॥

७५. गौळीयाचीं ताकपिरें । काय पोरें चांगलीं ॥१॥ येवढा त्यांचा छंद देवा । काय सेवा भक्ती ते ॥ २ ॥ काय उपास पडिले होते । कण्यांभोंवतें विदुराच्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कुब्जा दासी । रूपरासी हीनकळा ॥ ४ ॥

७६. आतां तरी पुढें हाचि उपदेश । नका करूं नाश आयुष्याचा ॥ १ ॥ सकळांच्या पायां माझें दंडवत । आपुलालें चित्त शुद्ध करा ॥ २ ॥ हित तें करावें देवाचें चिंतन । करूनियां मन शुद्धभावें ॥३॥ तुका ह्मणे हित होय तो व्यापार । करा काय फार शिकवावें ॥ ४ ॥

७७. भक्ताविण देवा । कैंचें रूप घडे सेवा ॥ १ ॥ शोभविलें येर येरां । सोनें

एके ठायीं हिरा ॥ २ ॥ देवाविण भक्ता । कोण देता निष्कामता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बाळ । माता जैसें स्नेहजाळ ॥ ४ ॥

७८. विश्वाचा जनिता । ह्मणे यशोदेसि माता ॥ १ ॥ ऐसा भक्तांचा अंकित । लागे तैसी लावी प्रीत ॥ २ ॥ निष्काम निराळा । गोपी लावियेल्या चाळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलें । रूपा अव्यक्त चांगलें ॥ ४ ॥

७९. काय दिनकरा । केला कोंबड्यानें खरा ॥ १ ॥ कां हो ऐसा संत ठेवा । भार माझे माथां देवा ॥ २ ॥ आडविलें दासीं । तरि कां मरती उपवासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हातीं । कळा सकळ अनंतीं ॥ ४ ॥

८०. जेवितांही धरी । नाक हागतिया परी ॥ १ ॥ ऐसियाचा करी चाळा । आपुलीच अवकळा ॥ २ ॥ सांडावें मांडावें । काय ऐसें नाहीं ठावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करी । ताका दुधा एक सरी ॥ ४ ॥

८१. हो कां पुत्र पत्नी बंधु । त्यांचा तोडावा संबंधु ॥ १ ॥ कळों आलें खव्याळसें । शिवों नये लिंपों दोषें ॥ २ ॥ फोडावें मडकें । मेलें लेखीं घायें एकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्यागें । विण चुकीजेना भोगें ॥ ४ ॥

८२. न्याल्याविण करी शोभनतांतडी । चार ते गधडी करीतसे ॥ १ ॥ कासया पाल्हाळ आणिकांचे देखी । सांगतां नव्हे सुखी साखरेसि ॥ २ ॥ कुंथाच्या ढेकरें न देवेल पुष्टी । रूप दावी कुष्टी मळिण वरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अरे वाचाळ हो ऐका । अनुभवेंविण नका वाव घेऊं ॥ ४ ॥

८३. जेणें घडे नारायणीं अंतराय । होत बाप माय वर्जावीं तीं ॥ १ ॥ येर प्रिया पुत्र धना कोण लेखा । करिती तीं दुःखा पात्र शत्रु ॥ २ ॥ प्रल्हादें जनक बिभीषणें बंधु । राज्य माता निंदु भरतें केली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्व धर्म हरिचे पाय । आणीक उपाय दुःखमूळ ॥ ४ ॥

८४. मान अपमान गोवे । अवघे गुंडूनी ठेवावे ॥ १ ॥ हेंचि देवाचें दर्शन । सदा राहे समाधान ॥ २ ॥ शांतीची वसती । तेथें खुंटे काळगती ॥ ३ ॥ आली ऊर्मी साहे । तुका ह्मणे थोडें आहे ॥ ४ ॥

८५. थोडें आहे थोडें आहे । चित्त साहे जालिया ॥ १ ॥ हर्षामर्ष नाहीं अंगीं । पांडुरंगीं सरलें तें ॥ २ ॥ अवघ्या साधनांचें सार । न लगे फार शोधावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लटिकें पाहें । सांडीं देह अभिमान ॥ ४ ॥

८६. आतां उघडी डोळे । जरी अद्यापि न कळे । तरी मातेचिये खोळे । दगड आला पोटासि ॥ १ ॥ मनुष्यदेहा ऐसा निध । साधिली ते साधे सिद्ध । करूनि प्रबोध । संत पार उतरले ॥ २ ॥ नाव चंद्रभागे तीरीं । उभी पुंडलीकाचे द्वारीं । कट धरूनियां करीं । उभाउभी पालवी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे फुकासाठीं । पायीं घातली या मिठी । होतो उठाउठी । लवकरीच उतार ॥ ४ ॥

८७. न करीं रे संग राहें रे निश्चळ । लागों नेदीं मळ ममतेचा ॥ १ ॥ या नांवें अद्वैत खरें ब्रह्मज्ञान । अनुभवावांचून बडबड ते ॥ २ ॥ इंद्रियांचा जय वासनेचा क्षय । संकल्पाही न ये वरी मन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे न ये जाणीव अंतरा । अंतरीं या थारा आनंदाचा ॥ ४ ॥

८८. पंढरीचा महिमा । देतां आणीक उपमा ॥ १ ॥ ऐसा ठाव नाहीं कोठें । देव उभाउभी भेटे ॥ २ ॥ आहेति सकळ । तीर्थें काळें देती फळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पेठ । भूमिवरी हे वैकुंठ ॥ ४ ॥

८९. तिर्थीं धोंडा पाणी । देव रोकडा सज्जनीं ॥ १ ॥ मिळालिया संतसंग ।

समर्पितां भलें अंग ॥ २ ॥ तिर्थीं भाव फळे । येथें आनाड तें वळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाप । गेलें गेल्या कळे ताप ॥ ४ ॥

९०. घेऊनियां चक्र गदा । हाचि धंदा करी तो ॥ १ ॥ भक्तां राखे पायापासीं । दुर्जनासी संहारी ॥ २ ॥ अव्यक्त तें आकारलें । रूपा आलें गुणवंत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुरवी इच्छा । जया तैसा विठ्ठल ॥ ४ ॥

९१. देखोनि पुराणिकांची दाढी । रडे फुंदे नाक ओढी ॥ १ ॥ प्रेम खरें दिसे जना । भिन्न अंतरीं भावना ॥ २ ॥ आवरितां नावरे । खुर आठवी नेवरे ॥ ३ ॥ बोलों नये मुखावाटां । ह्मणे होतां ब्यांचा तोटा ॥४॥ दोन्ही सिंगें चारी पाय । खुणा दावी ह्मणे होय ॥५॥ मना आणितां बोकड । मेला त्याची चरफड ॥६॥ होता भाव पोटीं । मुखा आलासे शेवटीं ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे कुडें । कळों येतें तें रोकडें ॥ ८ ॥

९२. दुर्जनाची गंधी विष्ठेचिया परी । देखोनियां दुरी व्हावें तया ॥ १ ॥ अइका हो तुह्मी मात हे सज्जन । करूं संघष्टन नये बोलों ॥ २ ॥ दुर्जनाचे अंगीं अखंड विटाळ । वाणी रजस्वला स्रवे तैशी ॥ ३ ॥ दुर्जनाचें भय धरावें त्यापरी । पिसाळलेवरी धांवे श्वान ॥ ४ ॥ दुर्जनाचा भला नव्हे अंगसंग । बोलिलासे त्याग देशाचा त्या ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे किती सांगावें पृथक । अंग कुंभीपाक दुर्जनाचें॥६॥

९३. अतिवादी नव्हे शुद्धया बीजाचा । ओळखा जातीचा अंत्यज तो ॥ १ ॥ वेद श्रुति नाहीं ग्रंथ ज्या प्रमाण । श्रेष्ठाचें वचन न मानी जो ॥ २ ॥ तुका ह्मणे मद्यपानाचें मिष्टान्न । तैसा तो दुर्जन शिवों नये ॥ ३ ॥

९४. शब्द नाहीं धीर । ज्याची बुद्धि नाहीं स्थिर ॥ १ ॥ त्याचें न व्हावें दर्शन । खळा पंगती भोजन ॥ २ ॥ संतांस जो निंदी । अधम लोभासाठीं वंदी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पोटीं । भाव अणीक जया होटीं ॥ ४ ॥

९५. चोरें चोरातें करावा उपदेश । आपुला अभ्यास असेल तो ॥ १ ॥ शिंदळीच्या मागें वेचितां पाउलें । होईल आपुलें तिच्या ऐसें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे भितों पुढिलिया दत्ता । ह्मणऊनि चिंता उपजली ॥ ३ ॥

९६. मांडवाच्या दारा । पुढें आणिला ह्मातारा ॥ १ ॥ ह्मणे नवरी आणा रांड । जाळा नवऱ्याचें तोंड ॥ २ ॥ समय न कळे । काय उपयोगीं ये वेळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खरा । येथूनियां दूर करा ॥ ४ ॥

९७. कांहीं नित्यनेमाविण । अन्न खाय तोचि श्वान । वांयां मनुष्यपण । भार वाहे तो वृषभ ॥ १ ॥ त्याचा होय भूमी भार । नेणे यातीचा आचार । जाला दावेदार । भोगवी अघोर पितरांसि ॥ २ ॥ अखंड अशुभ वाणी । खरें न बोलेचि स्वप्नीं । पापी तयाहुनी । आणीक नाहीं दुसरा ॥ ३ ॥ पोट पोसी एकला । भूतीं दया नाहीं ज्याला । पाठीं लागे आल्या । अतितत्वे दाराशीं ॥ ४ ॥ कांहीं संतांचें पूजन । न घडे तीर्थांचें भ्रमण । यमाचा आंदण । सीण थोर पावेल ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे त्यांनीं । मनुष्यपणा केली हानी । देवा विसरूनि । गेलीं ह्मणतां मी माझें ॥६॥

९८. कन्या गो करी कथेचा विकरा । चांडाळ तो खरा तया नांवें ॥ १ ॥ गुण अवगुण हे दोन्ही प्रमाण । यातिशीं कारण नाहीं देवा ॥ २ ॥ जे जैसें करिती ते तैसें पावती । भोग ते भोगिती केले कर्मीं ॥ ३ ॥ आशाबद्ध नये करूं तें करिती । तुका ह्मणे जाती नरकामधीं ॥ ४ ॥

९९. हरिहरां भेद । नाहीं करूं नये वाद ॥ १ ॥ एक एकाचे हृदयीं । गोडी साखरेच्या ठायीं ॥ २ ॥ भेदकासी नाड । एक वेलांटीच आड ॥ ३ ॥ उजवें वामांग । तुका ह्मणे एकचि अंग ॥ ४ ॥

१००. वक्त्या आधीं मान । गंध अक्षता पूजन । श्रोता यति जाला जाण । तरी त्या नाहीं अधिकार ॥१॥ शीर सर्वांगा प्रमाण । यथाविधि कर चरण । धर्माचें पाळण । सकळीं सत्य करावें ॥ २ ॥ पट्ट पुत्र सांभाळी । पिता त्याची आज्ञा पाळी । प्रमाण सकळीं । ते मर्यादा करावी ॥ ३ ॥ वरासनीं पाषाण । तो न मानावा सामान्य । येर उपकरणें । सोनियाचीं परी तीं नीच ॥ ४ ॥ सोनियाचा पैंजण । मुगुटमणि केला हीण । जयाचें कारण । तया ठायीं अळंकार ॥ ५ ॥ सेवका स्वामीसाठीं मान । त्याचें नाम त्याचें धन । तुका ह्मणे जाण । तुह्मी संत तदर्थी ॥ ६ ॥

१०१. घरीं रांडा पोरें मरती उपवासीं । सांगे लोकांपासीं थोरपण ॥ १ ॥ नेऊनियां घरा दाखवावें काय । काळतोंडा जाय चुकावूनि ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आह्मी जाणों त्या प्रमाण । ठकावे हे जन तैसे नहों ॥ ३ ॥

१०२. शुकसनकादिकीं उभारिला बाहो । परिक्षितीला हो दिसां सातां ॥ १ ॥ उठाउठी करी स्मरणाचा धांवा । धरवत देवा नाहीं धीर ॥ २ ॥ त्वरा जाली गरुड टाकियेला मागें । द्रौपदीच्या लागें नारायणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करी बहुच तांतडी । प्रेमाची आवडी लोभ फार ॥ ४ ॥

१०३. बोलिलों तें कांहीं तुमचिया हिता । वचन नेणतां क्षमा कीजे ॥ १ ॥ वाट दावी तया न लगे रुसावें । अतित्याई जीवें नाश पावे ॥ २ ॥ निंब दिला रोग तुटाया अंतरीं । पोभाळितां वरि आंत चरे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हित देखण्यासि कळे । पडती आंधळे कूपामाजी ॥ ४ ॥

१०४. माकडें मुठीं धरिले फुटाणे । गुंतले ते नेणे हात तेथें ॥ १ ॥ काय तो तयाचा लेखावा अन्याय । हित नेणे काय आपुलें तें ॥ २ ॥ शुकें नळिकेशीं गोवियेले पाय । विसरोनि जाय पक्ष दोन्ही ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एक ऐसे पशुजीव । न चले उपाव कांहीं तेथें ॥ ४ ॥

१०५. हरि तूं निष्ठुर निर्गुण । नाहीं माया बहु कठिण । नव्हे तें करिसी आन । कवणें नाहीं केलें तें ॥ १ ॥ घेऊनि हरिश्चंद्राचें वैभव । राज्य घोडे भाग्य सर्व । पुत्र पत्नी जीव । डोंबाघरीं वोपविलीं ॥ २ ॥ नळा दमयंतीचा योग । विघडिला त्यांचा संग । ऐसें जाणें जग । पुराणेंही बोलती ॥ ३ ॥ राजा शिबी चक्रवर्ती । कृपाळु दयाळु भूतीं । तुळविलें अंतीं । तुळें मास तयाचें ॥ ४ ॥ कर्ण भिडतां समरंगणीं । बाणीं व्यापियेला रणीं । मागसी पाडोनी । तेथें दांत तयाचे ॥५॥ बळी सर्वस्वें उदार । जेणें उभारिला कर । करूनि काहार । तो पाताळीं घातला ॥६॥ श्रियाळाच्या घरीं । धरणें मांडिलें मुरारी । मारविलें करीं । त्याचें बाळ त्याहातीं ॥७॥ तुज भावें जे भजती । त्यांच्या संसारा हे गति । ठाव नाहीं पुढती । तुका ह्मणे करिसी तें ॥८॥

१०६. चाल केलासी मोकला । बोल विठ्ठल वेळोवेळां ॥ १ ॥ तुज पापचि नाहीं ऐसें । नाम घेतां जवळीं वसे ॥ २ ॥ पंच पातकांच्या कोडी । नामें जळतां न लगे घडी ॥ ३ ॥ केलीं मागें नको राहों । तुज जमान आह्मी आहों ॥ ४ ॥ करीं तुज जीं करवती । आणिक नामें घेऊं किती ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे काळा । रीग नाहीं निघती ज्वाळा ॥ ६ ॥

१०७. बाळ बापा ह्मणे काका । तरी तो कां निरपराध ॥ १ ॥ जैसा तैसा भाव गोड । पुरवी कोड विठ्ठल ॥ २ ॥ साकरेसि ह्मणतां धोंडा । तरी कां तोंडा न रुचे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आरुष बोल । नव्हे वोल आहाच ॥ ४ ॥

१०८. चित्तीं नाहीं तें जवळीं असोनि काय । वत्स सांडी माय तेणें न्यायें॥१॥

प्रीतीचा तो वायु गोड लागे मात । जरी जाय चित्त मिळोनियां ॥ २ ॥ तुका ह्मणे अवघे फिकें भावाविण । मीठ नाहीं अन्न तेणें न्यायें ॥ ३ ॥

१०९. काय काशी करिती गंगा । भीतरीं चांगा नाहीं तो ॥ १ ॥ अधर्णीं कुचर बाहेर तैसा । नये रसा पाकासि ॥ २ ॥ काय टिळे करिती माळा । भाव खळा नाहीं त्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे प्रेमेंविण । बोले मुंके अवघा शीण ॥ ४ ॥

११०. शिंदळा साल्याचा नाहीं हा विश्वास । बाईल तो त्यास न विसंभे ॥ १ ॥ दुष्ट बुद्धि चोरी करी निरंतर । तो ह्मणे इतर लोक तैसे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जया चित्तीं जे वासना । तयाची भावना तयापरी ॥ ३ ॥

१११. धाकुट्याचे मुखीं घांस घाली माता । वरी करी सत्ता शाहाणियां ॥ १ ॥ ऐसें जाणपणें पडिलें अंतर । वाढे तों तों थोर अंतराय ॥ २ ॥ दोन्ही उभयतां आपणचि व्याली । आवडीची चाली भिन्न भिन्न ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंगापासूनि निराळें । निवडिलें बळें रडतें स्तनीं ॥ ४ ॥

११२. देवाचे ह्मणोनि देवीं अनादर । हें मोठें आश्चर्य वाटतसे ॥ १ ॥ आतां येरा जना ह्मणावें तें काई । जया भार डोई संसाराचा ॥ २ ॥ त्यजुनी संसार अभिमान सांटा । जुलूम हा मोटा दिसतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अळस करूनियां साहे । बळें कैसे पाहें वांयां जाती ॥ ४ ॥

११३. उपदेश तो भलत्या हातीं । जाला चित्तीं धरावा ॥ १ ॥ नये जाऊं पात्रावरी । कवटी सारी नारळें ॥ २ ॥ स्त्री पुत्र बंदीजन । नारायण स्मरविती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रत्नसार । परि उपकार चिंधीचे ॥ ४ ॥

११४. संताचे गुण दोष आणितां या मना । केलिया उगाणा सुकृताचा ॥ १ ॥ पिळोनियां पाहे पुष्पाचा परिमळ । चिरोनि केळी केळ गाढव तो ॥ २ ॥ तुका ह्मणे गंगे अग्नीसि विटाळ । लावी तो चांडाळ दुःख पावे ॥ ३ ॥

११५. चुंबळीचा करी चुंबळीशीं संग । अंगीं वसे रंग क्रियाहीन ॥ १ ॥ बीजा ऐसें फळ दावी परिपाकीं । परिमळ लौकिकीं जाती ऐसा ॥ २ ॥ माकडाच्या गळां रत्न कुळांगना । सांडूनियां सुना बिदी धुंडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसा व्याली ते गाढवी । फजिती ते व्हावी आहे पुढें ॥ ४ ॥

११६. सांपडला संदीं । मग बळिया पडे बंदीं ॥ १ ॥ ऐसी कोणी वाहे वेळ । हातीं काळाच्या सकळ ॥ २ ॥ दाता मागे दान । जाय याचका शरण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेणां । काय सांगों नारायणा ॥ ४ ॥

११७. सर्प विंचू दिसे । धन अभाग्या कोळसे ॥ १ ॥ आला डोळ्यांसि कवळ । तेणें मळलें जवळ ॥ २ ॥ अंगाचे भोंवडी । भोय झाड फिरती धोंडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाड । पाप ठाके हिता आड ॥ ४ ॥

११८. न देखोन कांहीं । म्यां पाहिलें सकळही ॥ १ ॥ जालों अवघियांपरी । मी हें माझें ठेलें दुरी ॥ २ ॥ न घेतां घेतलें । हातें पायें उसंतिलें ॥ ३ ॥ खादलें न खातां । रसना रस जाली घेतां ॥ ४ ॥ न बोलोनि बोलें । केलें प्रगट झांकिलें ॥ ५ ॥ नाइकिलें कानीं । तुका ह्मणे आलें मनीं ॥ ६ ॥

११९. इहलोकींचा हा देहे । देव इच्छिताती पाहे ॥ १ ॥ धन्य आह्मी जन्मा आलों । दास विठोबाचे जालों ॥ २ ॥ आयुष्याच्या या साधनें । सच्चिदानंद पदवी घेणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाठवणी । करूं स्वर्गाची निशाणी ॥ ४ ॥

१२०. पंडित वाचक जरी जाला पुरता । तरी कृष्णकथा ऐके भावें ॥ १ ॥ क्षीर तुपा साकरे जालिया भेटी । तैसी पडे मिठी गोडपणें ॥ २ ॥ जाणोनियां लाभ

घेई हा पदरीं । गोड गोडावरी सेवीं बापा ॥३॥ जाणिवेचें मूळ उपडोनी खोड । जरी तुज चाड आहे तुझी ॥४॥ नाना परिमळद्रव्य उपचार । अंगीं उटी सारचंदनाची ॥ ५ ॥ जेविलियाविण शून्य ते शृंगार । तैसी गोडी हरिकथेविण ॥ ६ ॥ ज्याकारणें वेदश्रुति हीं पुराणें । तेंचि विठ्ठलनाणें तिष्ठे कथे ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे येर दगडाचीं पेंवें । खळखळ आधवें मूळ तेथें ॥ ८ ॥

१२१. आणिकांच्या कापिती माना । निष्ठुरपणा पार नाहीं ॥ १ ॥ करिती बेटे उसणवारी । यमपुरी भोगावया ॥ २ ॥ सेंदराचें दैवत केलें । नवस बोले तयासि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाचति पोरें । खोडितां येरें अंग दुखे ॥ ४ ॥

१२२. गंधर्व अग्नि सोम भोगिती कुमारी । कोठें चराचरीं त्याग केला ॥ १ ॥ गायत्री स्वमुखें भक्षीतसे मळ । मिळाल्या वाहाळ गंगाओघ ॥ २ ॥ कागाचिये विष्ठे जन्म पिंपळासि । पांडवकुळासि पाहतां दोष ॥ ३ ॥ शकुंतला सूत कर्ण शृंगी व्यास । यांच्या नामें नाश पातकांसि ॥ ४ ॥ गणिका अजामेळ कुब्जा तो विदुर । पाहातां विचार पिंगळेचा ॥५॥ वाल्हा विश्वामित्र वसिष्ठ नारद । यांचें पूर्व शुद्ध काय आहे ॥६॥ न व्हावीं तीं जालीं कर्मे नरनारी । अनुतापें हरी स्मरतां मुक्त ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे पूर्व नाठवी श्रीहरी । मूळ जो उच्चारी नरक त्यासि ॥ ८ ॥

१२३. सोनियाचें ताट क्षीरीनें भरिलें । भक्षावया दिलें श्वानालागीं ॥ १ ॥ मुक्ताफळहार खरासि घातला । कस्तुरी सुकराला चोजविली ॥ २ ॥ वेदपरायण बधिरा सांगे ज्ञान । तयाची ते खुण काय जाणे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्याचें तोचि एक जाणे । भक्तीचें महिमान साधु जाणे ॥ ४ ॥

१२४. ऐसा हा लौकिक कदा राखवेना । पतितपावना देवराया ॥ १ ॥ संसार करितां ह्मणती हा दोषी । टाकितां आळसी पोटपोसा ॥२॥ आचार करितां ह्मणती हा पसारा । न करितां नरा निंदिताती ॥ ३ ॥ संतसंग करितां ह्मणती हा उपदेशी । येरा अभाग्यासि ज्ञान नाहीं ॥ ४ ॥ धन नाहीं त्यासि ठायींचा करंटा । समर्थासि ताठा लाविताती ॥ ५ बहु बोलों जातां ह्मणति हा वाचाळ । न बोलतां सकळ ह्मणती गर्वी ॥ ६ ॥ भेटिसि नवजातां ह्मणती हा निष्ठूर । येतां जातां घर बुडविलें ॥ ७ ॥ लग्न करूं जातां ह्मणती हा मातला । न करितां जाला नपुंसक ॥ ८ ॥ निपुत्रिका ह्मणती पहा हो चांडाळ । पातकाचें मूळ पोरवडा ॥ ९ ॥ लोक जैसा ओक धरितां धरवे ना । अभक्ता जिरे ना संतसंग ॥ १० ॥ तुका ह्मणे आतां ऐकावें वचन । त्यजुनियां जन भक्ति करा ॥ ११ ॥

१२५. धर्म रक्षावयासाठीं । करणें आटी आह्मासि ॥ १ ॥ वाचा बोलों वेदनीती । करूं संतीं केलें तें ॥ २ ॥ न बाणतां स्थिति अंगीं । कर्म त्यागी लंड तो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अधम त्यासी । भक्ति दूषी हरीची ॥ ४ ॥

१२६. चवदा भुवनें जयाचिये पोटीं । तोचि आह्मीं कंठीं सांठविला ॥१॥ काय एक उणें आमुचिये घरीं । वोळंगती द्वारीं रिद्धिसिद्धी ॥ २ ॥ असुर जयानें घातले तोरडीं । तो आह्मांसि जोडी कर दोन्ही ॥ ३ ॥ रूप नाहीं रेखा जयासि आकार । आह्मीं तो साकार भक्तीं केला ॥४॥ अनंत ब्रह्मांडें जयाचिये अंगीं । समान तो मुंगी आह्मासाठीं ॥५॥ रिद्धिसिद्धी सुखें हाणितल्या लाता । तेथें या प्राकृता कोण मानी ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे आह्मी देवाहूनी बळी । जालों हे निराळीं ठेवुनि आशा ॥ ७ ॥

१२७. केला मातीचा पशुपति । परि मातीसि काय ह्मणती । शिवपुजा शिवासि पावे । माती मातीमाजी सामावे ॥ १ ॥ तैसे पूजिती आह्मां संत । पूजा घेतो भगवंत । आह्मी किंकर संतांचे दास । संतपदवी नको आह्मांस ॥ २ ॥ केला

पाषाणाचा विष्णु । परी पाषाण नव्हे विष्णु । विष्णुपूजा विष्णुसि अर्पे । पाषाण राहे पाषाणरूपें ॥ ३ ॥ केली कांशाची जगदंबा । परि कांसें नव्हे अंबा । पूजा अंबेची अंबेला घेणें । कांसें राहे कांसेंपणें ॥ ४ ॥ ब्रह्मानंद पूर्णामाजी । तुका ह्मणे केली कांजी । ज्याची पूजा त्याणेंचि घेणें । आह्मीं पाषाणरूप राहणें ॥ ५ ॥

१२८. ते माझे सोयरे सज्जन सांगाती । पाय आठविती विठोबाचे ॥ १ ॥ येरा मानी विधि पाळगापुरतें । देवाचीं तीं भूतें ह्मणोनियां ॥ २ ॥ सर्वभावें जालों वैष्णवांचा दास । करीन त्यांच्या आस उच्छिष्टाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जैसे मानती हरिदास । तैशी नाहीं आस आणिकांची ॥ ४ ॥

१२९. दया तिचें नांव भूतांचें पाळण । अणिक निर्दळण कंटकांचें ॥ १ ॥ पाप त्याचें नांव न विचारितां नीत । भलतेंचि उन्मत्त करी सदा ॥ २ ॥ धर्म नीतीचा तो ऐकुनी वेव्हार । निवडीलें सार असार तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धर्म रक्षावयासाठीं । देवासही आटी जन्म घेणें ॥ ४ ॥

१३०. करावें गोमटें । बाळा माते तें उमटे ॥ १ ॥ आपुलिया जीवाहूनी । असे वाल्हें तें जननी ॥ २ ॥ वियोग तें तिस । त्याच्या उपचारें तें विष ॥ ३ ॥ हरणी चुकली पाडसा । धुंडाळी ती दाही दिशा ॥ ४ ॥ रानीं हिंडों गेली गाय । घरीं वत्स वाट पाहे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे पायें । डोळा सुखावे ज्या न्यायें ॥ ६ ॥

१३१. कन्या सासुऱ्यासि जाये । मागें परतोनी पाहे ॥ १ ॥ तैसें जालें माझ्या जिवा । केव्हां भेटसी केशवा ॥ २ ॥ चुकलिया माये । बाळ हुरू हुरू पाहे ॥ ३ ॥ जीवना वेगळी मासोळी । तैसा तुका तळमळी ॥ ४ ॥

१३२. हातीं होन दावी बेना । करिती लेंकीच्या धारणा ॥ १ ॥ ऐसे धर्म जाले कळीं । पुण्य रंक पाप बळी ॥ २ ॥ सांडिले आचार । द्विज चाहाड जाले चोर ॥ ३ ॥ टिळे लपविती पातडीं । लेती विजारा कातडीं ॥ ४ ॥ बैसोनियां तक्तां । अन्नेंविण पिडिती लोकां ॥ ५ ॥ मुदबख लिहिणें । तेलतुपावरी जिणें ॥ ६ ॥ नीचाचे चाकर । चुकलिया खाती मार ॥ ७ ॥ राजा प्रजा पीडी । क्षेत्री दुश्चितासी तोडी ॥ ८ ॥ वैश्यशूद्रादिक । हे तों सहज नीच लोक ॥ ९ ॥ अवघे बाह्य रंग । आंत हिरवें वरी सोंग ॥ १० ॥ तुका ह्मणे देवा । काय निद्रा केली धांवा ॥ ११ ॥

१३३. सालंकृत कन्यादान । पृथ्वीदानाच्या समान ॥ १ ॥ परि तें न कळे या मूढा । येइल कळों भोग पुढां ॥ २ ॥ आचरतां कर्म । भरे पोट राहे धर्म ॥ ३ ॥ सत्या देव साहे । ऐसें करूनियां पाहें ॥ ४ ॥ अन्न मान धन । हें तों प्रारब्धा आधीन ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सोस । दुःख आतां पुढें नास ॥ ६ ॥

१३४. दिवल्या वाद्यें लावुनि खाणें । करूनि मंडण दिली हातीं ॥ १ ॥ नवरा नेई नवरी घरा । पूजन वरा पायाचें ॥ २ ॥ गौरविली विहीण व्याही । घडिलें कांहीं ठेवूं नका ॥ ३ ॥ करूं द्यावें न्हावें बरें । ठायीचें कां रे न कळेचि ॥ ४ ॥ वऱ्हाडियांचे लागे पाठीं । जैसी उटिका तेलीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे जोडिला थुंका । पुढें नरका सामग्री ॥ ६ ॥

१३५. ब्रह्महत्या मारिल्या गाई । आणीक काई पाप केलें ॥ १ ॥ ऐका जेणें विकिली कन्या । पवाडे त्या सुण्याचे ॥ २ ॥ नरमांस खादली भाडी । हाका मारी ह्मणोनि ॥ ३ ॥ अवघें पाप केलें तेणें । जेणें सोनें अभिलाषिलें ॥ ४ ॥ उच्चारितां मज तें पाप । जिव्हे कांप सुटतसे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे कोरान्न रांड । बेटा भांड मागेना कां ॥ ६ ॥

१३६. याचा कोणी करी पक्ष । तोही त्याशीं समतुल्य ॥ १ ॥ फुकासाठीं पावे दुःखाचा विभाग । पूर्वजांसि लाग निरयदंडीं ॥ २ ॥ ऐके राजा न करी दंड ।

जरि या लंड दुष्टासि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याचें अन्न । मद्यपानासमान ॥ ४ ॥

१३७. कपट कांहीं एक । नेणें भुलवायाचें लोक ॥ १ ॥ तुमचें करितों कीर्तन। गातों उत्तम ते गुण ॥ २ ॥ दाऊं नेणें जडीबुटी । चमत्कार उठाउठी ॥ ३ ॥ नाहीं शिष्यशाखा । सांगों अयाचित लोकां ॥ ४ ॥ नव्हें मठपति । नाहीं चाहुरांची वृत्ति ॥ ५ ॥ नाहीं देवार्चन । असे मांडिलें दुकान ॥ ६ ॥ नाहीं वेताळ प्रसन्न । कांहीं सांगों खाण खुण ॥ ७ ॥ नव्हें पुराणिक । करणें सांगणें आणीक ॥ ८ ॥ नेणें वाद घटा पटा । करितां पंडित करंटा ॥ ९ ॥ नाहीं जाळीत भणदीं । उदो ह्मणोनि आनंदी ॥ १० ॥ नाहीं हालवीत माळा । भोंवतें मेळवुनि गबाळा ॥ ११ ॥ आगमीचें कुडें नेणें । स्तंभन मोहन उच्चाटणें ॥ १२ ॥ नव्हें यांच्या ऐसा । तुका निरयवासी पिसा ॥ १३ ॥

१३८. रडोनियां मान । कोण मागतां भूषण ॥ १ ॥ देवें दिलें तरी गोड । राहे रुचि आणि कोड ॥ २ ॥ लावितां लावणी । विके भीके केज्या दानी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धीरा- । विण कैसा होतो हिरा ॥ ४ ॥

१३९. पूज्या एकासनीं आसनीं आसन । बैसतां गमन मातेशीं तें ॥ १ ॥ सांगतों ते धर्म नीतीचे संकेत । सावधान हित व्हावें तरी ॥ २ ॥ संतां ठाया ठाव पूजनाची इच्छा । जीवनींच वळसा सांपडला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एकाएकीं वरासन। दुजें तेथें भिन्न अशोभ्य तें ॥ ४ ॥

१४०. जेणें मुखें स्तवी । तेंचि निंदेपाठीं लावी ॥ १ ॥ ऐसी अधमाची याती। लोपी सोनें खाय माती ॥ २ ॥ गुदद्वारा वाटे । मिष्टान्नांचा नरक लोटे ॥ ३ ॥ विंचु लाभाविण । तुका ह्मणे वाहे शीण ॥ ४ ॥

१४१. अधमाची यारी । रंग पतंगाचे परी ॥ १ ॥ विटे न लगतां क्षण । मोल जाय वांयांविण ॥ २ ॥ सर्पाचिया परी । विषें भरला कल्हारीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । मज झणी ऐसे दावा ॥ ४ ॥

१४२. आणिकांची स्तुति आह्मां ब्रह्महत्या । एकावांचूनि त्या पांडुरंगा ॥ १ ॥ आह्मां विष्णुदासां एकविध भाव । न ह्मणों या देव आणिकांसि ॥ २ ॥ शतखंड माझी होईल रसना । जरी या वचना पालटेन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज आणिका संकल्पें । अवघींच पापें घडतील ॥ ४ ॥

१४३. तान्हेल्याची धणी । फिटे गंगा नव्हे उणी ॥ १ ॥ माझे मनोरथ सिद्धी। पाववावे कृपानिधी ॥ २ ॥ तूं तों उदाराचा राणा । माझी अल्पचि वासना ॥ ३ ॥ कृपादृष्टीं पाहें । तुका ह्मणे होईं साहे ॥ ४ ॥

१४४. संताचा अतिक्रम । देवपूजा तो अधर्म ॥ १ ॥ येती दगड तैसे वरी । मंत्रपुष्पें देवा शिरीं ॥ २ ॥ अतीतासि गाळी । देवा नैवेद्यासी पोळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । ताडण भेदकांची सेवा ॥ ४ ॥

१४५. करणें तें देवा । हेचि एक पावे सेवा ॥ १ ॥ अवघें घडे येणें सांग । भक्त देवाचें तें अंग ॥ २ ॥ हेंचि एक वर्म । काय बोलिला तो धर्म ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खरें । खरें त्रिवाचा उत्तरें ॥ ४ ॥

१४६. मागें नेणपणें घडलें तें क्षमा । आतां देतों सीमा करूनियां ॥ १ ॥ परनारीचें जया घडलें गमन । दावीतो वदन जननीरत ॥ २ ॥ उपदेशावरी मन नाहीं हातीं । तो आह्मां पुढती पाहूं नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे साक्षी असों द्यावें मन । घातली ते आण पाळावया ॥ ४ ॥

१४७. आणिकांच्या घातें । ज्यांचीं निवतील चित्तें ॥ १ ॥ तेचि ओळखावे

पापी । निरयवासी शीघ्रकोपी ॥ २ ॥ कान पसरोनी । ऐके वदे दुष्ट वाणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भांडा । धीर नाहीं ज्याच्या तोंडा ॥ ४ ॥

१४८. कुंभ अवघा एक आवा । पाकीं एकीं गुफे डावा ॥ १ ॥ ऐसे भिन्न भिन्न साटे । केले प्रारब्धानें वांटे ॥ २ ॥ हिरे दगड एक खाणी । कैचें विजातीसी पाणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शिरीं । एक एकाची पायरी ॥ ४ ॥

१४९. मांडे पुऱ्या मुखें सांगों जाणे मात । तोंडीं लाळ हात चोळी रिते ॥१॥ ऐसियाच्या गोष्टी फिक्या मिठेंविण । रुचि नेदी अन्न चवी नाहीं ॥ २ ॥ बोलों जाणें अंगीं नाहीं शूरपण । काय तें वचन जाळावें तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहुतोंडे जे वाचाळ । तेंग तेंच मूळ लटिक्याचें ॥ ४ ॥

१५०. न लगे चंदना सांगावा परिमळ । वनस्पतिमेळ हाकारुनी ॥ १ ॥ अंतरीचें धांवे स्वभावें बाहेरी । धरितां ही परी आवरेना ॥ २ ॥ सूर्य नाहीं जागें करीतया जना । प्रकाश किरणा कर म्हून ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मेघ नाचवी मयूरें । लपवितां खरें येत नाहीं ॥ ४ ॥

१५१. चंदनाचे हात पायही चंदन । परिसा नाहीं हीन कोणी अंग ॥ १ ॥ दीपा नाहीं पाठीं पोटीं अंधकार । सर्वांगें साकर अवघी गोड ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तैसा सज्जनापासून । पाहातां अवगुण मिळेचि ना ॥ ३ ॥

१५२. मन करा रे प्रसन्न । सर्व सिद्धीचें कारण । मोक्ष अथवा बंधन । सुख समाधान इच्छा ते ॥ १ ॥ मनें प्रतिमा स्थापिली । मनें मना पूजा केली । मनें इच्छा पुरविली । मन माउली सकळांची ॥ २ ॥ मन गुरु आणि शिष्य । करी आपुलेंचि दास्य । प्रसन्न आपआपणास । गति अथवा अधोगति ॥ ३ ॥ साधक वाचक पंडित । श्रोते वक्ते ऐका मात । नाहीं नाहीं आन दैवत । तुका ह्मणे दुसरें ॥ ४ ॥

१५३. मायबापें जरी सर्पीण कीं बोका । त्यांचे संगें सुखा न पवे बाळ ॥ १ ॥ चंदनाचा शूळ सोनियाची बेडी । सुख नेदी फोडी प्राण नाशी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे नरकीं घाली अभिमान । जरी होय ज्ञान गर्व ताठा ॥ ३ ॥

१५४. शिकल्या बोलाचे सांगतील वाद । अनुभव भेद नाहीं कोणा ॥ १ ॥ पंडित हे ज्ञानी करितील कथा । न मिळती अर्था निजसुखा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जैसी लांचासाठीं ग्वाही । देतील हे नाहीं ठावी वस्तु ॥ ३ ॥

१५५. प्रारब्ध क्रियमाण । भक्तां संचित नाहीं जाण ॥ १ ॥ अवघा देवचि जाला पाहीं । भरोनियां अंतर्बाहीं ॥ २ ॥ सत्वरजतमबाधा । नव्हे हरिभक्तांसि कदा ॥ ३ ॥ खाय बोले करी । अवघा त्यांच्या अंगें हरी ॥ ४ ॥ देवभक्तपण । तुका ह्मणे नाहीं भिन्न ॥ ५ ॥

१५६. शास्त्राचें जें सार वेदांची जो मूर्ति । तो माझा सांगाती प्राणसखा ॥ १ ॥ ह्मणउनी नाहीं आणिकांचा पांग । सर्व जालें सांग नामें एका ॥ २ ॥ सगुण निर्गुण जयाचीं हीं अंगें । तोचि अह्मांसंगें क्रीडा करी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी विधीचे जनिते । स्वयंभू आइते केले नव्हों ॥ ४ ॥

१५७. ऐका महिमा आवडीची । बोरें खाय भिलटीचीं ॥ १ ॥ थोर प्रेमाचा भुकेला । हाचि दुष्काळ तयाला ॥ २ ॥ अष्टमा सिद्धींला । न मनी क्षीरसागराला ॥ ३ ॥ पोहे सुदामदेवाचे । फके मारी कोरडेच ॥ ४ ॥ न ह्मणे उच्छिष्ट अथवा थोडे । तुका ह्मणे भक्तीपुढें ॥ ५ ॥

१५८. कोणें तुझा सांग केला अंगीकार । निश्चिति त्वां थोर मानियेली ॥ १ ॥ कोणें ऐसा तुज उपदेश केला । नको या विठ्ठला शरण जाऊं ॥ २ ॥ तेव्हां तुज

कोण घालील पाठीसी । घांसील भूमीसी वदन यम ॥ ३ ॥ कां रे नागवसी आयुष्य खातो काळ । दिसेंदिस बळ क्षीण होतें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे यासि सांगा कोणी तरी । विसरला हरी मायबाप ॥ ५ ॥

१५९. साधूनी बचनाग खाती तोळा तोळा । आणिकातें डोळां न पाहवे ॥१॥ साधूनी भुजंग धरितील हातीं । आणिकें कांपती देखोनियां ॥ २ ॥ असाध्य तें साध्य करितां सायास । कारण अभ्यास तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

१६०. आमचे गोसावी अयाचितवृत्ति । करवी शिष्याहातीं उपदेश ॥ १ ॥ दगडाची नाव आधींच ते जड । ते काय दगड तारूं जाणे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे वेष विटंबिला त्यांनीं । सोंगसंपादणी करिती परी ॥ ३ ॥

१६१. मृगजळा काय करावा उतार । पावावया पार पैलथडी ॥ १ ॥ खापराचे होन खेळती लेंकुरें । कोण त्या वेव्हारें लाभ हानी ॥२॥ मंगळदायक करिती कुमारी। काय त्यांची खरी सोयरीक ॥३॥ स्वप्नींचें जें सुख दुःख जालें कांहीं । जागृतीं तो नाहीं साच भाव ॥४॥ सारीं जालीं मेलीं लटिकें वचन । बद्धमुक्त शीण तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

१६२. माझें ह्मणतां याला कां रे नाहीं लाज । कन्या पुत्र भाज धन वित्त ॥१॥ कोणी सोडवीना काळाचे हातींचें । एकाविणें साचें नारायणा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे किती सांगावें चांडाळा । नेणे जीवकळा कोण्या जीतो ॥ ३ ॥

१६३. आंधळ्यासि जन अवघेचि आंधळे । आपणासि डोळे दृष्टी नाहीं ॥ १ ॥ रोग्या विषतुल्य लागे हें मिष्टान्न । तोंडासि कारण चवी नाहीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे शुद्ध नाहीं जो आपण । तया त्रिभुवन अवघें खोटें ॥ ३ ॥

१६४. छळी विष्णुदासा कोणी । त्याची अमंगळ वाणी ॥ १ ॥ येऊं न द्यावा समोर । अभागी तो दुराचार ॥ २ ॥ नावडे हरिकथा । त्याची व्यभिचारीण माता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे याति । भ्रष्ट तयाची ते मति ॥ ४ ॥

१६५. बोलविसी तैसें आणीं अनुभवा । नाहीं तरी देवा विटंबना ॥ १ ॥ मिठेंविण काय करावें मिष्टान्न । शव जीवेंविण शृंगारिलें ॥ २ ॥ संपादणीविण विटंबिलें सोंग । गुणेंविण चांग रूपहीन ॥ ३ ॥ कन्यापुत्रेंविण मंगळदायकें । वेचिलें हें फिकें द्रव्य तरी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तैसी होते मज परी । न देखे अंतरीं प्रेमभाव ॥ ५ ॥

१६६. अंगीं ज्वर तया नावडे साकर । जन तो इतर गोडी जाणे ॥ १ ॥ एकाचिये तोंडीं पडिली ते माती । अवघे ते खाती पोटभरी ॥ २ ॥ चारितां बळें येत असे दांतीं । मागोनियां घेती भाग्यवंत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नसे संचित हें बरें । तयासि दुसरें काय करी ॥ ४ ॥

१६७. धिग जीणें तो बाईलेआधीन । परलोक मान नाहीं दोन्ही ॥ १ ॥ धिग जीणें ज्याचें लोभावरी मन । अतीतपूजन घडेचि ना ॥ २ ॥ धिग जीणें आळस निद्रा जया फार । अमित आहार अघोरिया ॥ ३ ॥ धिग जीणें नाहीं विवेक वैराग्य । झुरे मानालागीं साधुपणा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे धिग ऐसे जाले लोक । निंदक वादक नरका जाती ॥ ५ ॥

१६८. अरे हें देह व्यर्थ जावें । ऐसें जरी तुज व्हावें । द्यूतकर्म मनोभावें । सारीपाट खेळावा ॥ १ ॥ मग कैचें हरिचें नाम । निजेलिया जागा राम । जन्मोजन्मींचा अधम । दुःख थोर साधिलें ॥ २ ॥ विषयसुखाचा लंपट । दासीगमनीं अतिधीट । तया तेचि वाट । अधोगती जावया ॥ ३ ॥ अणीक एक कोड । नरका जावयाची चाड । तरी संतनिंदा गोड । करीं कवतुकें सदा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसें । ... ... । ... तरी ... सायासें । ... जाशी ठकोनी ॥ ५ ॥

१६९. अवघें ब्रह्मरूप रिता नाहीं ठाव । प्रतिमा तो देव कैसा नव्हे ॥ १ ॥ नाहीं भाव तया सांगावें तें किती । आपुलाल्या मतीं पाखांडिया ॥ २ ॥ जया भावें संत बोलिले वचन । नाहीं अनुमोदन शाब्दिकांसि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतीं भाव केला बळी । न कळतां खळीं दूषिला देव ॥ ४ ॥

१७०. एक तटस्थ मानसीं । एक सहजचि आळसी ॥ १ ॥ दोन्ही दिसती सारिखीं । वर्म जाणे तो पारखी ॥ २ ॥ एक ध्यानीं करिती जप । एक बैसुनि घेती झोंप ॥ ३ ॥ एका सर्वस्वाचा त्याग । एका पोटासाठीं जोग ॥ ४ ॥ एका भक्ति पोटासाठीं । एका देवासवें गांठी ॥ ५ ॥ वर्म पोटीं एका । फळें दोन ह्मणे तुका ॥ ६ ॥

१७१. काय कळे बाळा । बाप सदैव दुबळा ॥ १ ॥ आहे नाहीं हें न कळे । हातीं काय कोण्या वेळे ॥ २ ॥ देखिलें तें दृष्टी । मागे घालूनिया मिठी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावें । माझ्यामज समजावें ॥ ४ ॥

१७२. भजन घाली भोगावरी । अकर्तव्य मनीं धरी ॥ १ ॥ धिग त्याचें साधुपण । विटाळूनी वर्ते मन ॥ २ ॥ नाहीं वैराग्याचा लेश । अर्थचाड जीवें आस ॥ ३ ॥ हें ना तेंसें जालें । तुका ह्मणे वांयां गेलें ॥ ४ ॥

१७३. एकादशीस अन्न पान । जे नर करीती भोजन । श्वानविष्ठेसमान । अधम जन तो एक ॥ १ ॥ ऐका व्रताचें महिमान । नेमें आचरती जन । गाती ऐकती हरिकीर्तन । ते समान विष्णूशीं ॥ २ ॥ अशुद्ध विटाळसीचें खळ । विडा भक्षितां तांबूल । सांपडे सबळ । काळाहातीं न सुटे ॥ ३ ॥ सेज बाज विलास भोग । करी कामिनीशीं संग । तया जोडे क्षयरोग । जन्मव्याधी बळिवंत ॥ ४ ॥ आपण न वजे हरिकीर्तना । अणिकां वारी जातां कोणा । त्याच्या पापें जाणा । ठेंगणा महा मेरु ॥ ५ ॥ तया दंडी यमदूत । जाले तयाचे अंकित । तुका ह्मणे व्रत । एकादशी चुकलीया ॥ ६ ॥

१७४. करवितां व्रत अर्धें पुण्य लाभे । मोडवितां दोघे नरका जाती ॥ १ ॥ शुद्धबुद्धि दोघां होय एक मान । चोरासवें कोण जिवें राखे ॥ २ ॥ आपुलें देऊनी आपुलाचि घात । न करावा थीत जाणोनियां ॥ ३ ॥ देऊनियां वेच धाडी वाराणसीं । नेदावें चोरासि चंद्रबळ ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तप तीर्थ व्रत याग । भक्ति हे मारग मोडूं नये ॥ ५ ॥

१७५. इनामाची भरली पेंठ । वाहाती दाट मारग ॥ १ ॥ अवघेची येती वाण । अवघे शकुन लाभाचे ॥ २ ॥ अडचणी त्या केल्या दुरी । देण्या उरी घेण्याच्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जोडी जाली । ते आपुली आपणा ॥ ४ ॥

१७६. वेदाचें गव्हर न कळे पाठकां । अधिकार लोकां नाहीं येरां ॥ १ ॥ विठोबाचें नाम सुलभ सोपारें । तारी एकसरें भवसिंधु ॥ २ ॥ जाणतीं असाध्य मंत्र तंत्र काळ । येर तो सकळ मूढ लोक ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विधि निषेध लोपला । उच्छेद या जाला मारगाचा ॥ ४ ॥

१७७. विधीनें सेवन । विषयत्यागातें समान ॥ १ ॥ मुख्य धर्म देव चित्तीं । आदि अवसान अंतीं ॥ २ ॥ बहु अतिशय खोटा । तर्कें होती बहु वाटा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावें । कृपा करीजेते देवें ॥ ४ ॥

१७८. येथीचिया अळंकारें । काय खरें पूजन ॥ १ ॥ वैकुंठींच्या लावूं वाटा । सर्व साटा ते ठायीं ॥ २ ॥ येथीचिया नाशवंतें । काय रितें चाळवूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वैष्णवजन । माझे गण समुदाय ॥ ४ ॥

१७९. उजळावया आलों वाटा । खरा खोटा निवाडा ॥ १ ॥ बोलविले बोलें

बोल। धनी विठ्ठल सन्निध ॥ २ ॥ तरी मनीं नाहीं शंका। बळें एकास्वामीच्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नये आह्मां। पुढें कामा गबाळ ॥ ४ ॥

१८०. बोलावें तें धर्मा मिळे। बरे डोळे उघडूनी ॥ १ ॥ काशासाठीं खावें शेण। जेणें जन थुंकीतें ॥ २ ॥ दुजें ऐसें काय बळी। जें या जाळी अग्नीसि ॥३॥ तुका ह्मणे शूर रणीं। गांढें मनीं बुरबुरी ॥ ४ ॥

१८१. बरा कुणबी केलों। नाहीं तरि दंभें असतों मेलों ॥ १ ॥ भलें केलें देवराया। नाचे तुका लागे पायां ॥ २ ॥ विद्या असती कांहीं। तरी पडतों अपायीं ॥ ३ ॥ सेवा चुकतों संताची। नागवण हे फुकाची ॥ ४ ॥ गर्वे होता ताठा। जातों यमपंथें वाटा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे थोरपणें। नरक होती अभिमानें ॥ ६ ॥

१८२. दाता नारायण। स्वयें भोगिता आपण ॥ १ ॥ आतां काय उरले वाचे। पुढें शब्द बोलायाचे ॥ २ ॥ देखती जे डोळे। रूप आपुलें तें खेळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाद। जाला अवघा गोविंद ॥ ४ ॥

१८३. कृपा करुनी देवा। मज साच तें दाखवा ॥ १ ॥ तुह्मी दयावंत कैसे। कीर्ति जगामाजी वसे ॥ २ ॥ पाहोनियां डोळां। हातीं ओढवाल काळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा। माझा करावा कुठावा ॥ ४ ॥

१८४. ठायींची ओळखी। येइल टाकूं टाका सुखीं ॥ १ ॥ तुमचा जाईल इमान। माझे कपाळीं पतन ॥ २ ॥ ठेविला तो ठेवा। अभिलाषें बुडवावा ॥ ३ ॥ मनीं न विचारा। तुका ह्मणे हे दातारा ॥ ४ ॥

१८५. तुझें वर्म ठावें। माझ्या पाडियेलें भावें ॥ १ ॥ रूप कासवाचे परी। धरुनि राहेना अंतरीं ॥ २ ॥ नेदी होऊं तुटी। मेळवीन दृष्टादृष्टी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा। चिंतन ते तुझी सेवा ॥ ४ ॥

१८६. गहूं एकजाती। परी त्या पाधाणी नासिती ॥ १ ॥ वर्म जाणावें तें सार। कोठें काय थोडें फार ॥ २ ॥ कमाईच्या सारें। जाती दाविती प्रकार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोल। गुणा मिथ्या फिके बोल ॥ ४ ॥

१८७. पुण्यवंत व्हावें। घेता सज्जनांचीं नांवें ॥ १ ॥ नेघे माझे वाचे तुटी। महा लाभ फुकासाठीं ॥ २ ॥ विश्रांतीचा ठाव। पायीं संतांचिया भाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पापें। जाती संतांचिया जपें ॥ ४ ॥

१८८. देव होईजेत देवाचे संगती। पतन पंगती जगाचिया ॥ १ ॥ दोहींकडे दोन्ही वाहातील वाटा। करितील सांटा आपुलाला ॥ २ ॥ दाखविले परी नाहीं वर्जिजेतां। आला तो तो चित्ता भाग भरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंगीं आवडीचें बळ। उपदेश मूळबीजमात्र ॥ ४ ॥

१८९. शोधिसील मूळें। त्याचें करीसी वाटोळें ॥ १ ॥ ऐसे संतांचे बोभाट। तुझे बहु जाले तट ॥ २ ॥ लौकिका बाहेरी। घाली रोंखीं जया धरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गुण। तुझा लागलिया शून्य ॥ ४ ॥

१९०. वैद्य वांचविती जीवा। तरी कोण ध्यातें देवा ॥१॥ काय जाणो कैसी परी। प्रारब्ध तें ठेवी उरी ॥२॥ अंगीं दैवत संचरे। मग तेथें काय उरे ॥३॥ नवसें कन्यापुत्र होती। तरि कां करणें लागे पती ॥४॥ जाणे हा विचार। स्वामी तुकयाचा दातार ॥५॥

१९१. मारगीं बहुत। याचि गेले साधुसंत ॥ १ ॥ नका जाऊं आडरानें। ऐसीं गर्जती पुराणें ॥ २ ॥ चोखाळिल्या वाटा। न लगे पुसाव्या धोपटा ॥ ३ ॥ झळकती पताका। गरुड टके ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

१९२. एक नेणतां नाडलीं। एकां जाणिवेची भुली ॥ १ ॥ बोलों नेणें मुकें।

वेडें वाचाळ काय निकें ॥ २ ॥ दोहीं सवा नाड । विहीर एकीकडे आड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कर्म । तुझें कळों नेदी वर्म ॥ ४ ॥

१९३. ह्मणवितों दास । मज एवढीच आस ॥ १ ॥ परी तें अंगीं नाहीं वर्म । करीं आपला तूं धर्म ॥ २ ॥ बडबडितों तोंडें । रितें भावेविण धेंडें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरा । दावूं जाणतों पसारा ॥ ४ ॥

१९४. पूजा समाधानें । अतिशयें वाढे सीण ॥ १ ॥ हें तों जाणां तुह्मी संत । आहे बोलिली ते नीत ॥ २ ॥ पाहिजे तें केलें । सहज प्रसंगीं घडलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माथा । पायीं ठेवीं तुह्मां संतां ॥ ४ ॥

१९५. स्वप्नींचिया गोष्टी । मज धरिलें होतें वेठी । जालिया सेवटीं । जालें लटिकें सकळ ॥ १ ॥ वायां भाकिली करुणा । मूळ पावावया सिणा । राव रंक राणा । कैचे स्थानावरी आहे ॥ २ ॥ सोसिलें तें अंगें । खरें होतें न्हवतां जागें । अनुभव ही सांगे । दुःखें डोळे उघडीले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतीं । सावचित केलें अंतीं । नाहीं तरि होती । टाळी बैसोनि राहिली ॥ ४ ॥

१९६. आसुरी स्वभाव निर्दय अंतर । मानसीं निष्ठुर अतिवादी ॥ १ ॥ याति कुळ येथें असे अप्रमाण । गुणाचें कारण असे अंगीं ॥ २ ॥ काळकूट पितळ सोनें शुद्ध रंग । अंगाचेंच अंग साक्षी देतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरी जातीसवें भेटी । नवनीत पोटीं सांठविलें ॥ ४ ॥

१९७. वीट नेघे ऐसें रांधा । जेणें बाधा उपजेना ॥ १ ॥ तरीच तें गोड राहे । निरें पाहे स्वयंभ ॥ २ ॥ आणिकां गुणां पोटीं वाव । दावी भाव आपुला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शुद्ध जाती । ते मागुती परतेना ॥ ४ ॥

१९८. न्हवतों सावचित । तेणें अंतरलें हित ॥ १ ॥ पडिला नामाचा विसर । वाढविला संसार ॥ २ ॥ लटिक्याचे पुरीं । वाहोनियां गेलों दुरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाव । आह्मां सांपडला भाव ॥ ४ ॥

१९९. अन्नाच्या परिमळें जरि जाय भूक । तरि कां हे पाक घरोघरीं ॥१॥ आपुलालें तुह्मी करा रे स्वहित । वाचे स्मरा नित्य राम राम ॥ २ ॥ देखोनि जीवन जरि जाय तान । तरि कां सांठवण घरोघरीं ॥ ३ ॥ देखोनियां छाया सुख न पवीजे । जंव न बैसीजे तया तळीं ॥ ४ ॥ हित तरी होय गातां आईकतां । जरि राहे चित्ता दृढ भाव ॥५॥ तुका ह्मणे होसी भावेंचि तूं मुक्त । काय करिसी युक्त जाणिवेची ॥६॥

२००. काय उणें आह्मां विठोबाचे पायीं । नाहीं ऐसें काई येथें एक ॥१॥ नये भोंवतालें ठायीं वांटूं मन । बराडी करून दारोदारीं ॥२॥ कोण बळी माझ्या विठोबावेगळा । आणीक आगळा दुजा सांगा ॥३॥ तुका ह्मणे मोक्ष विठोबाचे गांवीं । फुकाचीं लुटावीं भांडारें तीं ॥ ४ ॥

२०१. सेवितों हा रस वांटितों आणिकां । घ्या रे होऊं नका रानभरी ॥ १ ॥ विटेवरी ज्याचीं पाउलें समान । तोचि एक दानशूर दाता ॥ २ ॥ मनाचे संकल्प पाववील सिद्धी । जरी राहे बुद्धि याचे पायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज धाडिलें निरोपा । मारग हा सोपा सुखरूप ॥ ४ ॥

२०२. ऐसे ऐसियानें भेटती ते साधु । ज्याच्या दरशनें तुटे भवबंधु । जे कां सच्चिदानंदीं नित्यानंदु । जे कां मोक्षसिद्धी तीर्थ वंदूं रे ॥ १ ॥ भाव सर्वकारण मूळ वंदु । सदा समबुद्धि नास्तिक्यभेदु । भूतकृपा मोडी द्वेषकंदु । शत्रु मित्र पुत्र सम करी बंधु रे ॥ २ ॥ मन बुद्धि काया वाचा शुद्ध करीं । रूप सर्वत्र देखोनि नमस्कारीं । लघुत्व सर्वभावें अंगीकारीं । सांडीमांडी मीतूंपण ऐसी थोरी रे ॥ ३ ॥

अर्थकामचाड नाहीं चित्ता । मानामान मोह माया मिथ्या । वर्ते समाधानीं जाणोनि नेणता । साधु भेट देती तया अवचिता रे ॥४॥ मनीं दृढ धरीं विश्वास । नाहीं सांडीमांडीचा सायास । साधुदर्शन नित्यकाळ त्यास । तुका ह्मणे जो विटला जाणीवेस रे ॥ ५॥

२०३. भवसागर तरतां । कां रे करीतसां चिंता । पैल उभा दाता । कटीं कर ठेवुनियां ॥ १ ॥ त्याचे पायीं घाला मिठी । मोल नेघे जगजेठी । भावा एकासाठीं । खांदां वाहे आपुल्या ॥ २ ॥ सुखें करावा संसार । परि न संडावे दोन्ही वार । दया क्षमा घर । चोजवीत येतील ॥ ३ ॥ भुक्तिमुक्तीची चिंता । नाहीं दैन्य दरिद्रता । तुका ह्मणे दाता । पांडुरंग वोळगिल्या ॥ ४ ॥

२०४. जे कां रंजले गांजले । त्यांसि ह्मणे जो आपुले ॥ १ ॥ तोचि साधु ओळखावा । देव तेथेंचि जाणावा ॥२॥ मृदु सबाह्य नवनीत । तैसें सज्जनाचें चित्त॥३॥ ज्यासि आपंगिता नाहीं । त्यासि धरि जो हृदयीं ॥४॥ दया करणें जे पुत्रासी । तेचि दासा आणि दासी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सांगूं किती । तोचि भगवंताची मूर्ती ॥६॥

२०५. याजसाठीं भक्ति । जगीं रूढवावया ख्याति ॥ १ ॥ नाहीं तरी कोठें दुजें । आहे बोलाया सहजें ॥ २ ॥ गौरवावयासाठीं । स्वामिसेवेची कसोटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अळंकार । देवभक्त लोकीं खरा ॥ ४ ॥

२०६. अमंगळ वाणी । नये आइकों ते कानीं ॥ १ ॥ जो हे दूषी हरिची कथा । त्यासि क्षयरोगव्यथा ॥ २ ॥ याति वर्ण श्रेष्ठ । परितो चांडाळ पापिष्ठ ॥३॥ तुका ह्मणे पाप । माय नावडे ज्या बाप ॥ ४ ॥

२०७. कैसा सिंदळीचा । नव्हे ऐसी ज्याची वाचा ॥ १ ॥ वाचे नुच्चारी गोविंदा । सदा करी परनिंदा ॥ २ ॥ कैसा निरयगांवा । जाऊं न पवे विसावा ॥३॥ तुका ह्मणे दंड । कैसा न पवे तो लंड ॥ ४ ॥

२०८. आचरणा ठाव । नाहीं अंगीं स्वतां भाव ॥ १ ॥ करवी आणिकांचे घात । खोडी काढूनि पंडित ॥ २ ॥ श्वानाचिया परी । मिष्टान्नासि विटाळ करी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसा । सटवेचि ना पांचा दिसां ॥ ४ ॥

२०९. गर्भाचें धारण । तिनें वागविला सिण ॥ १ ॥ व्याली कुऱ्हाडीचा दांडा । वर न घलीच तोंडा ॥ २ ॥ उपजला काळ । कुळा लाविला विटाळ ॥३॥ तुका ह्मणे जाय । नरका अभक्ताची माय ॥ ४ ॥

२१०. पतनासि जे नेती । तिचा खोटा स्नेह प्रीती ॥ १ ॥ विधिपुरतें कारण । बहु वारावें वचन ॥ २ ॥ सर्वस्वासि नाडी । ऐसी लाघवाची बेडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुरी । राखतां हे तोंचि बरी ॥ ४ ॥

२११. देव आड जाला । तो भोगिता मी उगला । अवघा निवारिला । शीण शुभअशुभाचा ॥ १ ॥ जीवशिवाचें भातुकें । केलें क्रीडाया कौतुकें । कैचीं येथें लोकें । हा आभास अनित्य ॥ २ ॥ विष्णुमय खरें जग । येथें लागतसे लाग । वांटिले विभाग । वर्णधर्म हा खेळ ॥ ३ ॥ अवघी एकाचीच वीण । तेथें कैचें भिन्नाभिन्न । वेदपुरुष नारायण । तेणें केला निवाडा ॥ ४ ॥ प्रसादाचा रस । तुका लाधला सौरस । पायापाशीं वास । निकट नव्हे निराळा ॥ ५ ॥

२१२. ध्यानीं योगीराज बैसले कपाटीं । लागे पाठोपाठीं तयांचिया ॥ १ ॥ तान भूक त्यांचें राखे शीत उष्ण । जाले उदासीन देहभाव ॥ २ ॥ कोण सखें तयां आणीक सोयरें । असे त्यां दुसरें हरीविण ॥ ३ ॥ कोण सुख त्यांच्या जीवासि आनंद । नाहीं राज्यमद घडी तयां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे विष अमृतासमान । कृपा नारायण करितां होय ॥ ५ ॥

२१३. न व्हावें तें जालें देखियेले पाय । आतां फिरूं काय मागें देवा ॥ १ ॥ बहु दिस होतों करीत हे आस । तें आलें सायासें फळ आजि ॥२॥ कोठवरि जिणें संसाराच्या आशा । उगवो हा फांसा एथूनिया ॥३॥ बुडालीं तयांचा मूळ ना मारग । लागला तो लाग सोडूनियां ॥४॥ पुढें उल्लंघितां दुःखाचे डोंगर । नाहीं अंतपार गर्भवासा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे कास धरीन पीतांबरीं । तूं भवसागरीं तारूं देवा ॥ ६ ॥

२१४. वैकुंठा जावया तपाचे सायास । करणें जीव नास नलगे कांहीं ॥ १ ॥ तया पुंडलिकें केला उपकार । फेडावया भार पृथ्वीवीचा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे सोपी केली पायवाट । पंढरी वैकुंठ भूमीवरी ॥ ३ ॥

२१५. शोकें शोक वाढे । हिमतीचे धीर गाढे ॥ १ ॥ येथें केलें नव्हे काईं । लंडीपण खोटें भाई ॥ २ ॥ करिती होया होय । परी नव्हे कोणी साह्य ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घडी । साधिलिया एक थोडी ॥ ४ ॥

२१६. ह्मणउनि खेळ मांडियेला ऐसा । नाहीं कोणी दिशा वर्जीयेली ॥ १ ॥ माझिया गोतें हें वसलें सकळ । न देखिजे मूळ विटाळाचें ॥ २ ॥ करूनि ओळखी दिली एकसरें । न देखों दुसरें विषमासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं काळापाशीं गोवा । स्थिति मति देवा वांचूनियां ॥ ४ ॥

२१७. वैष्णव तो जया । अवघी देवावरी माया ॥ १ ॥ नाहीं आणीक प्रमाण । तन धन तृण जन ॥ २ ॥ पडतां जड भारी । नेमा न टळे निर्धारीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे याती । हो का तयाची भलती ॥ ४ ॥

२१८. करोत तपादि साधनें । कोणी साधोत गोरांजनें ॥ १ ॥ आह्मी न वजों तया वाटा । नाचूं पंढरीचोहटां ॥ २ ॥ पावोत आत्मस्थिति । कोणी ह्मणोत उत्तम मुक्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे छंद । आह्मा हरिच्या दासां निंद्य ॥ ४ ॥

२१९. देव सखा जरी । जग अवघें कृपा करी ॥ १ ॥ ऐसा असोनि अनुभव । कासाविस होती जीव ॥ २ ॥ देवाची जतन । तया बाधूं न शके अन्न ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरी । प्रऱ्हादासि यत्न करी ॥ ४ ॥

२२०. भले ह्मणवितां संतांचे सेवक । आइत्याची भीक सुखरूप ॥ १ ॥ ठसावितां बहु लागती सायास । चुकल्या घडे नास अल्प वर्मे ॥ २ ॥ पाकसिद्धी लागे संचित आइतें । घडतां सोई तें तेव्हां गोड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरे सांगतांचि गोष्टी । रणभूमि दृष्टी न पडे तों ॥ ४ ॥

२२१. संतसमागम एखादिया परी । राहावें त्याचे द्वारीं श्वानयाती ॥ १ ॥ तेथें रामनाम होईल श्रवण । घडेल भोजन उच्छिष्टाचें ॥ २ ॥ कामारी बटीक सेवेचे सेवक । दीनपण रंक तेथें भलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्व सुख त्या संगती । घडेल पंगती संतांचिया ॥ ४ ॥

२२२. कृष्ण माझी माता । कृष्ण माझा पिता । बहिणी बंधु चुलता कृष्ण माझा ॥ १ ॥ कृष्ण माझा गुरु कृष्ण माझें तारूं । उतरी पैलपारु भवनदीची ॥ २ ॥ कृष्ण माझें मन कृष्ण माझें जन । सोईरा सज्जन कृष्ण माझा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा श्रीकृष्ण विसावा । वाटे न करावा परता जीवा ॥ ४ ॥

२२३. कृपा करावी भगवंतें । ऐसा शिष्य द्यावा मातें ॥ १ ॥ माझें व्रत जो चालवी । त्यासि द्यावें त्वां पालवी ॥ २ ॥ व्हावा ब्रह्मज्ञानी गुंडा । तिहीं लोकीं ज्याचा झेंडा ॥ ३ ॥ तुका तुका हाका मारी । माझ्या विठोबाच्या द्वारीं ॥ ४ ॥

२२४. जातों वाराणसी । निरवी गाई घोडे ह्मैसी ॥ १ ॥ गेलों येतों नाहीं ऐसा । सत्य मानावा भरवसा ॥ २ ॥ नका काढूं माझीं पेवें । तुह्मी वरळा भूस

खावें ॥ ३ ॥ भिकारियाचे पाठीं । तुह्मी घेउनि लागा काठी ॥ ४ ॥ सांगाल जे-
वाया ब्राह्मण । तरी कापाल माझी मान ॥ ५ ॥ वोकलिया वोका । म्यां खर्चिला
नाहीं रुका ॥ ६ ॥ तुह्मीं खावें ताकपाणी । जतन करा तूप लोणी ॥ ७ ॥ नाहीं
माझे मनीं । पोरें रांडा नागवणी ॥ ८ ॥ तुका ह्मणे नष्ट । होतें तैसें बोले स्पष्ट ॥ ९ ॥

२२५. कास घालोनी बळकट । झालों कळिकाळासी नीट । केली पायवाट । भवसिंधूवरूनि ॥ १ ॥ या रे या रे लाहान थोर । याति भलते नारीनर । करावा विचार । न लगे चिंता कोणासी ॥ २ ॥ कामी गुंतले रिकामे । जपी तपी येथें जमे । लाविले दमामे । मुक्ता आणि मुमुक्षा ॥ ३ ॥ एकंदर शिक्का । पाठविला इहलोका । आलों ह्मणे तुका । मी नामाचा धारक ॥ ४ ॥

२२६. आह्मी वैकुंठवासी । आलों याचि कारणासी । बोलिले जे ऋषी । साच भावें वर्ताया ॥ १ ॥ झाडूं संतांचे मारग । आडरानीं भरलें जग । उच्छिष्टाचा भाग । शेष उरलें तें सेवूं ॥ २ ॥ अर्थे लोपलीं पुराणें । नाश केला शब्दज्ञानें । विषयलोभी मनें । साधनें बुडविलीं ॥ ३ ॥ पिटूं भक्तीचा डांगोरा । कळिकाळासी दरारा । तुका ह्मणे करा । जय जयकार आनंदें ॥ ४ ॥

२२७. बळियाचे अंकित । आह्मी जालों बळिवंत ॥ १ ॥ लाता ह्मणोनि संसारा । केला षडूर्मीचा मारा ॥ २ ॥ जन धन तन । केलें तृणाही समान ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । आह्मी मुक्तीचिया माथां ॥ ४ ॥

२२८. मृत्युलोकीं आह्मां आवडती परी । नाहीं एका हरिनामेंविण ॥ १ ॥ विटलें हें चित्त प्रपंचापासूनि । वमन हें मनीं बैसलेंसे ॥ २ ॥ सोनें रुपें आह्मां मृत्तिकेसमान । माणिकें पाषाण खडे तैसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तैशा दिसतील नारी । रिसाचियापरी आह्मांपुढें ॥ ४ ॥

२२९. भक्तिप्रतिपाळे दीन वो वत्सले । विठ्ठले कृपाळे होसी माये ॥ १ ॥ पडिला विसर माझा काय गुणें । कपाळ हें उणें काय करूं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे माझें जाळूनि संचित । करीं वो उचित भेट देईं ॥ ३ ॥

२३०. तुजविण मज कोण वो सोयरें । आणीक दुसरें पांडुरंगे ॥ १ ॥ लागलीसे आस पाहा तुझें वास । रात्री वो दिवस लेखीं बोटीं ॥ २ ॥ काम गोड मज न लगे हा धंदा । तुका ह्मणे सदा हेंचि ध्यान ॥ ३ ॥

२३१. पढियंतें आह्मीं तुजपाशीं मागावें । जीवींचें सांगावें हितगुज ॥१॥ पाळशील लळे दीन वो वत्सले । विठ्ठले कृपाळे जननिये ॥२॥ जीव भाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । तूंचि सर्वा ठायीं एक आह्मां ॥३॥ दुजियाचा संग लागों नेदीं वारा । नाहीं जात घरा आणिकांच्या ॥४॥ सर्वसत्ता एकी आहे तुजपाशीं । ठावें आहे देसी मागेन तें ॥ ५ ॥ ह्मणउनि पुढें मांडियेली आळी । थिंकोनियां चोळी डोळे तुका ॥ ६ ॥

२३२. कोण पर्वकाळ पहासील तीथ । होतें माझें चित्त कासावीस ॥ १ ॥ पाठवीं भातुकें प्रेमें झडकरी । नको राखों उरी पांडुरंगा ॥ २ ॥ न धरावा कोप मजवरीं कांहीं । अवगुणी अन्यायी ह्मणोनियां ॥३॥ काय रडवीसी नेणतियां पोरां । जाणतियां थोरां याचिपरी ॥ ४ ॥ काय उभी कर ठेवूनियां कटीं । बुझावी धाकुटीं लडिवाळें ॥५॥ तुका ह्मणे आतां पदरासी पिळा । घालीन निराळा नव्हे मग ॥६॥

२३३. कां हो देवा कांहीं न बोलाचि गोष्टी । कां मज हिंपुटी करीतसा ॥ १ ॥ कंठीं प्राण पाहें वचनाची आस । तों दिसे उदास धरिलें ऐसें ॥ २ ॥ येणें काळें बुंथी घेतलीसे खोल । कां नये विटाळ होऊं माझा ॥ ३ ॥ लाज वाटे मज ह्मणवितां देवाचा । न पुसती फुकाचा तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

२३४. उचित तें काय जाणावें दुर्बळें । थोरिवेचें काळें तोंड देवा ॥ १ ॥ देतों ह्मका कोणी नाइकेती द्वारीं । ओस कोणी घरीं नाहीं ऐसें ॥ २ ॥ आलिया अतीता शब्द समाधान । करितां वचन काय वेंचे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मां साजे हें श्रीहरी । आह्मी निलाजिरीं नव्हों ऐसीं ॥ ४ ॥

२३५. आह्मी मागों ऐसें नाहीं तुजपाशीं । जरी तूं भीतोसि पांडुरंगा ॥ १ ॥ पाहें विचारूनि आहे तुज ठावें । आह्मी घालों नांवें तुझ्या एका ॥ २ ॥ ऋद्धिसिद्धि तुझें मुख्य भांडवल । हें तों आह्मां फोल भक्तीपुढें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाऊं वैकुंठा चालत । बैसोनि निश्चिंत सुख भोगूं ॥ ४ ॥

२३६. न लगे हें मज तुझें ब्रह्मज्ञान । गोजिरें सगुण रूप पुरे ॥ १ ॥ लागला उशीर पतितपावना । विसरोनि वचना गेलासि या ॥ २ ॥ जाळोनि संसार बैसलों अंगणीं । तुझे नाहीं मनीं मानसींही ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नको रागे जों विठ्ठला । उठीं देईं मला भेटी आतां ॥ ४ ॥

२३७. कमोदिनी काय जाणे तो परिमळ । भ्रमर सकळ भोगीतसे ॥ १ ॥ तैसें तुज ठावें नाहीं तुझें नाम । आह्मीच तें प्रेमसुख जाणों ॥ २ ॥ माते तृण बाळा दुधाची ते गोडी । ज्याची नये जोडी त्यासी कामा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मुक्ताफळ शिंपीपोटीं । नाहीं त्याची भेटी भोग तिये ॥ ४ ॥

२३८. काय सांगों तुझ्या चरणांच्या सुखा । अनुभव ठाउका नाहीं तुज ॥ १ ॥ बोलतां हें कैसें वाटे खरेपण । अमृताचे गुण अमृतासी ॥ २ ॥ आह्मी एकएका ग्वाही मायपुतें । जाणों तें निरुतें सुख दोघें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां मोक्षाचा कांटाळा । कां तुह्मी गोपाळा नेणां ऐसें ॥ ४ ॥

२३९. देखोनियां तुझ्या रूपाचा आकार । उभा कटीं कर ठेवूनियां ॥ १ ॥ तेणें माझ्या चित्ता होतें समाधान । वाटतें चरण न सोडावे ॥ २ ॥ मुखें गातों गीत वाजवितों टाळी । नाचतों राउळीं प्रेमसुखें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज तुझ्या नामापुढें । तुच्छ हें बापुडें सकळही ॥ ४ ॥

२४०. आतां येणेंविण नाहीं आह्मां चाड । कोण बडबड करी वांयां ॥ १ ॥ सुख तेंचि दुःख पुण्यपाप खरें । हें तों आह्मां बरें कळों आलें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे वाचा वाहिली अनंता । बोलायाचें आतां काम नाहीं ॥ ३ ॥

२४१. बोलों अबोलणें मरोनियां जिवें । असोनि नसणें जनीं आह्मां ॥ १ ॥ भोगीं त्याग जाला संगींच असंग । तोडियेले लाग माग दोन्ही ॥ २ ॥ तुका ह्मणे नव्हें दिसतों मी तैसा । पुसणें तें पुसा पांडुरंगा ॥ ३ ॥

२४२. अधिकार तैसा दावियेले मार्ग । चालतां हें मग कळों येतें ॥ १ ॥ जाळूं नये नाव पावलेनि पार । मागील आधार बहुतांचा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे रोग वैद्याचे अंगीं । नाहीं करी जगीं उपकार ॥ ३ ॥

२४३. संवसार तीहीं केला पाठमोरा । नाहीं द्रव्य दारा जयां चित्तीं ॥१॥ शुभाशुभ नाहीं हर्षामर्ष अंगीं । जनार्दन जगीं होउनि ठेला ॥ २ ॥ तुका ह्मणे देह दिला एकसरें जयासि दुसरें नाहीं मग ॥ ३ ॥

२४४. देहबुद्धि वसे लोभ जयां चित्तीं । आपुलें जाणती परावें जे ॥ १ ॥ तयासि चालतां पाहिजे सिदोरी । दुःख पावे करी असत्य तो ॥ २ ॥ तुका ह्मणे धर्म रक्षाया कारणें । छाया इच्छी उन्हें तापला तो ॥ ३ ॥

२४५. काळे खादाल हा अवघा आकार । उत्पत्तिसंहारघडमोडी ॥ १ ॥ बीज

तो अंकुर आच्छादिला पोटीं । अनंता सेवटीं एकाचिया ॥ २ ॥ तुका ह्मणे शब्दें व्यापिलें आकाश । गुढार हें कैसें कळों नये ॥ ३ ॥

२४६. आणीक काळें न चले उपाय । धरावे या पाय विठोबाचे ॥ १ ॥ अवघेंचि पुण्य असे तया पोटीं । अवघिया तुटी होय पापा ॥ २ ॥ अवघें मोकळें अवघिया काळें । उद्धरती कुळें नरनारी ॥ ३ ॥ काळ वेळ नाहीं गर्भवासदुःखें । उच्चारितां मुखें नाम एक ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कांहीं न लगे सांडावें । सांगतसें भावें घेती तयां ॥ ५ ॥

२४७. कां रे माझा तुज नये कळवळा । असोनि जवळा हृदयस्था ॥ १ ॥ अगा नारायणा निष्ठुर निर्गुणा । केला शोक नेणां कंठस्फोट ॥ २ ॥ कां हें चित्त नाहीं पावलें विश्रांती । इंद्रियांची गति कुंटेचि ना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कां रे धरियेला कोप । सरलें नेणों पाप पांडुरंगा ॥ ४ ॥

२४८. दीनानाथा तुझीं ब्रिदें चराचर । घेसील कैवार शरणागता ॥ १ ॥ पुराणीं जे तुझे गर्जती पवाडे । ते आह्मां रोकडे कळों आले ॥ २ ॥ आपुल्या दासांचें न साहासी उणें । उभा त्याकारणें राहिलासी ॥ ३ ॥ चक्र गदा हातीं आयुधें अपारें । न्यून तेथें पुरें करूं धांवे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुज भक्तीचें कारण । करावया पूर्ण अवतार ॥ ५ ॥

२४९. वर्णूं महिमा ऐसी नाहीं मज वाचा । न बोलवे साचा पार तुझा ॥ १ ॥ ठायींची हे काया ठेविली चरणीं । आतां ओंवाळुनि काय सांडूं ॥ २ ॥ नाहीं भाव ऐसा करूं तुझी सेवा । जीव वाहूं देवा तोही तुझा ॥ ३ ॥ मज माझें कांहीं न दिसे पाहातां । जें तुज अनंता समर्पावें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां नाहीं मज थार । तुझे उपकार फेडावया ॥ ५ ॥

२५०. नव्हे सुख मज न लगे हा मान । न राहे हें जन काय करूं ॥ १ ॥ देहउपचारें पोळतसे अंग । विषतुल्य चांग मिष्टान्न तें ॥ २ ॥ नाइकवे स्तुति वाणितां थोरीव । होतो माझा जीव कासावीस ॥ ३ ॥ तुज पावें ऐसी सांग कांहीं कळा । नको मृगजळा गोवूं मज ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां करीं माझें हित । काढावें जळत आगींतूनि ॥ ५ ॥

२५१. न मिळो खावया न वाढो संतान । परि हा नारायण कृपा करो ॥ १ ॥ ऐसी माझी वाचा मज उपदेशी । आणीक लोकांसी हेंचि सांगे ॥ २ ॥ विटंबो शरीर होत कां विपत्ती । परि राहो चित्तीं नारायण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाशिवंत हें सकळ । आठवे गोपाळ तेंचि हित ॥ ४ ॥

२५२. पिंड पोसावे हें अधमाचें ज्ञान । विलास मिष्टान्न करूनियां ॥ १ ॥ शरीर रक्षावें हा धर्म बोलती । काय असे हातीं तयांचिया ॥ २ ॥ क्षणभंगुर हें जाय न कळतां । ग्रास गिळी सत्ता नाहीं हातीं ॥ ३ ॥ कर्वतिलीं देहें कापियेलें मांस । गेले वनवासास शुकादिक ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे राज्य करितां जनक । अग्नीमाजी एक पाय जळे ॥ ५ ॥

२५३. जरी माझी कोणी कापितील मान । तरी नको आन वदों जिव्हे ॥ १ ॥ सकळां इंद्रियां हे माझी विनंती । नका होऊं परतीं पांडुरंगा ॥ २ ॥ आणिकांची मात नाइकावी कानीं । आणीक नयनीं न पाहावें ॥ ३ ॥ चित्ता तुवां पायीं रहावें अखंडित । होउनी निश्चित एकविध ॥ ४ ॥ चला पाय हात हेंचि काम करा । माझ्या नमस्कारा विठोबाच्या ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तुह्मां भय काय करी । आमुचा कैवारी नारायण ॥ ६ ॥

२५४. करिसी तें देवा करीं माझें सुखें । परी मी त्यासी मुखें न ह्मणें संत

॥ १ ॥ जया राज्य द्रव्य करणें उपार्जना । वश दंभमाना इच्छे जाले ॥२॥ जगदेव परी निवडीन निराळे । ज्ञानाचे आंधळे भारवाही ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भय न धरी मानसीं । ऐसियाचे शिरीं करितां दंड ॥ ४ ॥

२५५. ह्मणविती ऐसे आइकतों संत । न देखिजे होत डोळां कोणीं ॥१॥ ऐसियांचा कोण मानितें विश्वास । निवडे तो रस घाईडाई ॥ २ ॥ पर्जन्याचे काळीं वाहाळाचे नद । ओसरतां बुंद न थारेचि ॥३॥ हिऱ्या ऐशा गारा दिसती दूरोन । तुका ह्मणे घन न भेटे तों ॥ ४ ॥

२५६. अतिवाद लावी । एक बोट सोंग दावी ॥ १ ॥ त्याचा बहुरूपी नट । नव्हे वैष्णव तो चाट ॥ २ ॥ प्रतिपादी वाळी । एक पुजी एक छळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं । भूतदया ज्याचेठायीं ॥ ४ ॥

२५७. पोटाचे ते नट पाहों नये छंद । विषयांचे भेद विषयरूप ॥ १ ॥ अर्थी परमार्थ कैसा घडों सके । चित्त लोभी भीकें सोंग वायां ॥ २ ॥ देवाचीं चरित्रें दाखविती लीळा । लाघवाच्या कळा मोहावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्तीं राहे अभिलाष । दोघां नरकवास सारिखाचि ॥ ४ ॥

२५८. भुंकती तीं द्यावीं भुंकों । आपण त्यांचें नये शिकों ॥ १ ॥ भाविकांनीं दुर्जनाचें । मानूं नये कांहीं साचें ॥ २ ॥ होइल तैसें बळ । फजीत करावे ते खळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्यांचें । पाप नाहीं ताडणाचें ॥ ४ ॥

२५९. जप करितां राग । आला जवळी तो मांग ॥ १ ॥ नको भोंवतालें जगीं । पाहों जवळी राख अंगीं ॥ २ ॥ कुब्ज्याची संगती । सदा भोजन पंगती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ब्रह्म । साधी विरहित कर्म ॥ ४ ॥

२६०. कांहींच मी नव्हें कोणिये गांवींचा । एकटा ठायींचा ठायीं एक ॥ १ ॥ नाहीं जात कोठें येत फिरोनियां । अवघेंचि वायांविण बोलें ॥ २ ॥ नाहीं मज कोणी आपुलें दुसरें । कोणाचा मी खरें कांहीं नव्हे ॥ ३ ॥ नाहीं आह्मां ज्यावें मरावें लागत । आहों अखंडित जैसे तैसे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नांव रूप नाहीं आह्मां । वेगळा ह्या कर्मा अकर्मासी ॥ ५ ॥

२६१. कोण जाणे कोणा घडे उपासना । कोणा या वचनाप्रति पावे ॥ १ ॥ आतां माझा श्रोता वक्ता तूंचि देवा । करावी ते सेवा तुझीच म्यां ॥ २ ॥ कुशळ चतुर येथें न सरते । करितील रिते तर्क मतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जालें पेणें एके घरीं । मज आणि हरी तुह्मां गांठी ॥ ४ ॥

२६२. आमचा विनोद तें जगा मरण । करिती भावहीन देखावेखो ॥ १ ॥ न कळे संतत हिताचा विचार । तों हे दारोदार खाती फेरे ॥ २ ॥ वंदिलें वंदावें निंदिलें निंदावें । एक गेलें जावें त्याचि वाटा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोणी नाइके सांगतां । होती यमदूता वरपडे ॥ ४ ॥

२६३. दीप घेउनियां धुंडिती अंधार । भेटे हा विचार अघटित ॥ १ ॥ विष्णुदास आह्मी न भ्यों कळिकाळा । भुलों मृगजळा न घडे तें ॥ २ ॥ उधळितां माती रविकळा मळे । हें कैसें न कळे भाग्यहीना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तृणें झांके हुताशन । हें तंव वचन वाउगेंचि ॥ ४ ॥

२६४. नटनाट्य अवघें संपादिलें सोंग । भेद दाऊं रंग न पालटे ॥ १ ॥ मांडियेला खेळ कौतुकें बहुरूप । आपुलें स्वरूप जाणतसों ॥ २ ॥ स्फटिकाची शिळा उपाधि न मिळे । भाव दावी पिवळे लाल संगें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी या जनाविरहित । होउनि निश्चिंत क्रीडा करूं ॥ ४ ॥

२६५. तुजविण वाणीं आणिकांची थोरी । तरी माझी हरी जिव्हा झडो ॥ १ ॥ तुजविण चित्ता आवडे आणीक । तरी हा मस्तक भंगो माझा ॥ २ ॥ नेत्रीं आणिकांसि पाहीन आवडी । जातु तेचि घडी चांडाळ हे ॥ ३ ॥ कथामृतपान न करिती श्रवण । काय प्रयोजन मग यांचें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे काय वांचून कारण । तुज एक क्षण विसंबतां ॥ ५ ॥

२६६. भाव धरी तया तारील पाषाण । दुर्जना सज्जन काय करी ॥ १ ॥ करितां नव्हे नीट श्वानाचें हें पुच्छ । खापरा परीस काय करी ॥ २ ॥ काय करिल तया साकरेचें आळें । बीज तैसीं फळें येती तया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वज्र भंगे एक वेळ । कठीण हा खळ तयाहूनी ॥ ४ ॥

२६७. इच्छावें तें जवळी आलें । काय बोलें कारण ॥ १ ॥ नामरूपीं पडिली गांठी । अवघ्या गोष्टी सरल्या ॥ २ ॥ मुकियाचे परी जीवीं । साकर जेवीं खादली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय बोलें । आतां भलें मौन्यची ॥ ४ ॥

२६८. साधनें तरी हींच दोन्ही । जरी कोणी साधील ॥ १ ॥ परद्रव्य परनारी याचा धरीं विटाळ ॥ २ ॥ देवभाग्यें घरा येती । संपत्ती त्या सकळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तें शरीर । गृह भांडार देवाचें ॥ ४ ॥

२६९. आह्मासाठीं अवतार । मत्स्यकूर्मादि सूकर ॥ १ ॥ मोहें धांवे घाली पान्हा । नांव घेतां पंढरीराणा ॥२॥ कोठें न दिसे पाहतां । उडी घाली अवचिता ॥३॥ सुख ठेवी आह्मासाठीं । दुःख आपणची घोंटी ॥४॥ आह्मां घाली पाठीकडे । आपण कळिकाळाशीं भिडे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे कृपानीधी । आह्मां उतरीं नावेमधीं ॥ ६ ॥

२७०. रवि रश्मिकळा । नये काढितां निराळा ॥ १ ॥ तैसा आह्मां जाला भाव । अंगीं जडोनि ठेला देव ॥ २ ॥ गोडी साकरेपासुनी । कैसी निवडती दोन्हीं ॥३ ॥ तुका ह्मणे नाद उठी । विरोनि जाय नभा पोटीं ॥ ४ ॥

२७१. थोडें परी निरें । अविट तें घ्यावें खरें ॥ १ ॥ घ्यावें जेणें नये तुटी । बीज वाढे बीजा पोटीं ॥ २ ॥ चित्त ठेवीं ग्वाही । आणिकांशीं चाड नाहीं ॥ ३ ॥ आपलें तें हित फार । तुका ह्मणे खरें सार ॥ ४ ॥

२७२. अवघे देव साध । परी या अवगुणांचा बाध ॥ १ ॥ ह्मणउनी नव्हे सरी । राहे एका एक दुरी ॥ २ ॥ ऊंस कांदा एक आळां । स्वाद पाहतां निराळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नव्हें सरी । विष अमृताची परी ॥ ४ ॥

२७३. शांतीपरतें नाहीं सुख । येर अवघेंची दुःख ॥ १ ॥ ह्मणउनी शांति धरा । उतराल पैल तीरा ॥ २ ॥ खवळलिया कामक्रोधीं । अंगीं भरती आधिव्याधी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्रिविध ताप । जाती मग आपेंआप ॥ ४ ॥

२७४. गोडीपणें जैसा गुळ । तैसा देव जाला सकळ ॥ १ ॥ आतां भजों कवणे परी । देव सबाह्य अंतरीं ॥ २ ॥ उदका वेगळा । नव्हे तरंग निराळा ॥ ३ ॥ हेम अळंकारा नामीं । तुका ह्मणे तैसे आह्मी ॥ ४ ॥

२७५. परमेष्ठिपदा । तुच्छ करिती सर्वदा ॥ १ ॥ हेंचि ज्यांचें धन । सदा हरीचें स्मरण ॥ २ ॥ इंद्रपदादिक भोग । भोग नव्हे तो भवरोग ॥ ३ ॥ सार्वभौमराज्य । त्यांसि कांहीं नाहीं काज ॥ ४ ॥ पाताळींचें आधिपत्य । ते तों मानिती विपत्य ॥५॥ योगसिद्धिसार । ज्यासि वाटे तें असार ॥ ६ ॥ मोक्षायेवढें सुख । सुख नव्हेचि तें दुःख ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे हरीविण । त्यासि अवघा वाटे सिण ॥ ८ ॥

२७६. मोहोऱ्याच्या संगें । सुत नव्हे आगीजोगें ॥ १ ॥ नाहीं तरी त्याचें भक्ष ।

काय सांगणें ते साक्ष ॥ २ ॥ स्वामीचिया अंगें । रूप नव्हे कोणाजोगें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खोडी । देवमनी न देती दडी ॥ ४ ॥

२७७. मजसवें नको चेष्टा । नव्हे साळी कांहीं कोष्टा ॥ १ ॥ बैस सांडोनि दिमाख । जाय काळें करीं मुख ॥ २ ॥ येथें न सरे चार । हीण आणीक वेव्हार ॥ ३ ॥ तुका विष्णुदास । रस जाणतो नीरस ॥ ४ ॥

२७८. भाव देवाचें उचित । भाव तोचि भगवंत ॥ १ ॥ धन्यधन्य शुद्ध जाती । संदेह कैचा तेथें चित्तीं ॥ २ ॥ बहुत बराडी । देवजवळी आवडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हें रोकडें । लाभ अधिक रिचो खडें ॥ ४ ॥

२७९. गौरव गौरवापुरतें । फळ सत्याचे संकल्प ॥ १ ॥ कठिण योगाहुनी क्षेम । ओकलिया होतो श्रम ॥ २ ॥ पावलें मरे सिवेपाशीं । क्लेश उरत ते क्लेशीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहु आणी । कठिण निघालिया रणीं ॥ ४ ॥

२८०. न संडी अवगुण । वर्मे मानीतसे सिण ॥ १ ॥ भोग देतां करिती काई । फुटतां यमदंडें डोई ॥ २ ॥ पापपुण्यझाडा । देतां तेथें मोठी पीडा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोला । माझ्या सिणती विठ्ठला ॥ ४ ॥

२८१. पावे ऐसा नाश । अवधियां दिला त्रास ॥ १ ॥ अविटाचा केला संग । सर्व भोगी पांडुरंग ॥ २ ॥ आइताच पाक । संयोगाचा सकळिक ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धणी । सीमा राहिली होउनी ॥ ४ ॥

२८२. दुर्बळ हें अवघें जन । नारायणीं विमुख ॥ १ ॥ झाडोनियां हात जाती । पात्र होती दंडासी ॥ २ ॥ सिदोरी तें पापपुण्य । सवें सिण भिकेचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पडिला वाहो । कैसा पाहा हो लटिक्याचा ॥ ४ ॥

२८३. वाजतील तुरें । येणें आनंदें गजरें ॥ १ ॥ जिंकोनियां अहंकार । पावटणी केलें शिर ॥ २ ॥ काळा नाहीं वाव । परा श्रमा कोठें ठाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । सोपें वैकुंठासी जातां ॥ ४ ॥

२८४. झाड कल्पतरु । न करी याचकीं आव्हेरु ॥ १ ॥ तुह्मी सर्वां सर्वोत्तम । ऐसे विसरतां धर्म ॥ २ ॥ परिसा तुमचें देणें । तो त्या जागे अभिमानें ॥ ३ ॥ गाऱ्हाण्यानें तुका । गर्जे मारुनियां हाका ॥ ४ ॥

२८५. वसवावें घर । देवें बरें निरंतर ॥ १ ॥ संग आसनीं शयनीं । घडे भोजनीं गमनीं ॥ २ ॥ संकल्प विकल्प । मावळोनि पुण्यपाप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळ । अवघा गोविंदें सुकाळ ॥ ४ ॥

२८६. येथील हा ठसा । गेला पडोनियां ऐसा ॥ १ ॥ घरीं देवाचे अबोला । त्यासि तेचि सवे त्याला ॥ २ ॥ नाहीं पाहावें लागत । एकाएकींच तें रितें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जन । तयामध्यें येवढें भिन्न ॥ ४ ॥

२८७. करितां देवार्चन । घरा आले संतजन ॥ १ ॥ देव सारावे परते । संत पूजावे आरते ॥ २ ॥ शाळिग्राम विष्णुमूर्ती । संत हो का भलते याती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संधी । अधिक वैष्णवांची मांदी ॥ ४ ॥

२८८. ज्याची खरी सेवा । त्याच्या भय काय जीवा ॥ १ ॥ करितां स्वामीसवें वाद । अधिक अधिक आनंद ॥ २ ॥ असावा तो धर्म । मग साहों जातें वर्म ॥ ३ ॥ वदे वाग्देवी । तुका विठ्ठली गौरवी ॥ ४ ॥

२८९. देवें जीव घाला । संसार तो कडू झाला ॥ १ ॥ तेचि येतील ढेंकर । आनंदाचे हरिहर ॥ २ ॥ वेधी आणिकांस । ऐसा जया अंगीं कस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भुक । येणें न लगे आणीक ॥ ४ ॥

२९०. नाम साराचें ही सार । शरणागत यमकिंकर ॥ १ ॥ नाम उत्तम उत्तम। वाचे बोला पुरुषोत्तम ॥ २ ॥ नाम जपतां चंद्रमौळी । नामें तरला वाल्हाकोळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वर्णूं काय । तारक विठोबाचे पाय ॥ ४ ॥

२९१. गातों भाव नाहीं अंगीं । भूषण करावया जगीं ॥ १ ॥ परि तूं पतितपावन । करीं साच हें वचन ॥ २ ॥ मुखें ह्मणवितो दास । चित्तीं माया लोभ आस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दावीं वेश । तैसा अंतरीं नाहीं लेश ॥ ४ ॥

२९२. द्रव्य असतां धर्म न करी । नागविला राजद्वारीं ॥ १ ॥ माय त्यासि व्याली जेव्हां । रांड सटवी नव्हती तेव्हां ॥ २ ॥ कथाकाळीं निद्रा लागे । कामीं श्वानापरी जागे ॥ ३ ॥ भोग स्त्रियेसि देतां लाजे । वस्त्र दासीचें घेउनि निजे ॥४॥ तुका ह्मणे जाण । नर गाढवाहुनी हीन ॥ ५ ॥

२९३. मुखें बोले ब्रह्मज्ञान । मनीं धनअभिमान ॥ १ ॥ ऐशियाची करितां सेवा । काय सुख होय जीवा ॥ २ ॥ पोटासाठीं संत । झाले कलींत बहुत ॥ ३ ॥ विरळा ऐसा कोणी । तुका त्यासि लोटांगणी ॥ ४ ॥

२९४. एक वेळ प्रायश्चित्त । केलें चित्त मुंडण ॥ १ ॥ अहंकारा नांवें दोष । त्याचे ओस पाडिले ॥ २ ॥अनुतापें स्नानविधि । यज्ञ सिद्धि देहहोम ॥ ३ ॥ जीवशिवा होतां चुका । तेथें तुका विनटला ॥ ४ ॥

२९५. त्रैलोक्य पाळितां उबगला नाहीं । आमचें त्या काई असे ओझें ॥ १ ॥ पाषाणाचे पोटीं बैसला दर्दुर । तया मुखीं चार कोण घाली ॥ २ ॥ पक्षी अजगर न करी संचित । तयासि अनंत प्रतिपाळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तया भार घातलिया । उपेक्षीना दयासिंधु माझा ॥ ४ ॥

२९६. बोली मैंदाची बरवी असे । वाटे अंतरीं घालावे फांसे ॥१॥ कैसा वरिवरि दिसताहे चांग । नव्हे भाविक केवळ मांग ॥२॥ टिळा टोपी माळा कंठीं । अंधारीं नेउनि चेंपी घांटी ॥३॥ तुका ह्मणे तो केवळ पुंड । त्यावरि वाजती यमदंड ॥४॥

२९७. दोष पळती कीर्तनें । तुझ्या नामसंकीर्तनें ॥१॥ हें कां करूं आदरिलें। खोटें वचन आपुलें ॥ २ ॥तुह्मी पापा भीतां । आह्मां उपजावया चिंता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सेवा । कळिकाळा जिंकी देवा ॥ ४ ॥

२९८. करा नारायणा । माझ्या दुःखाची खंडणा ॥ १ ॥ वृत्ति राखा पायांपाशीं । वस्ती धरूनि मानसीं ॥ २ ॥ पाळोनियां लळा । आतां पाववावें फळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दीनें । त्यांचा हरतिया सीण ॥ ४ ॥

२९९. मी तों दीनाहूनि दीन । माझा तूज अभिमान ॥ १ ॥ मी तों आलों शरणागत । माझें करावें स्वहित ॥ २ ॥ दिनानाथा कृपाळुवा । सांभाळावें आपुल्या नांवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । भलें नव्हे मोकलितां ॥ ४ ॥

३००. सुख वाटे तुझे वर्णितां पवाडे । प्रेम मिठी पडे वदनासी ॥ १ ॥ व्याले दोन्ही पक्षी एका वृक्षावरी । आला दुराचारी पारधी तो ॥ २ ॥ वृक्षाचिया माथां सोडिला ससाणा । धनुष्यासि बाणा लावियेलें ॥ ३ ॥ तये काळीं तुज पक्षी आठविती । धांवें गा श्रीपती मायबापा ॥ ४ ॥ उडोनियां जातां ससाणा मारील । बैसतां विंधील पारधी तो ॥ ५ ॥ ऐकोनियां धांवा तया पक्षियांचा । धरिला सर्पाचा वेश वेगीं ॥ ६ ॥ डंखोनि पारधी भुमीसि पाडिला । बाण तो लागला ससाण्यासी ॥ ७ ॥ ऐसा तूं कृपाळु आपुलिया दासा । होसील कोंवसा संकटींचा ॥ ८॥ तुका ह्मणे तुझी कीर्ति त्रिभुवना । वेदाचिये वाणी वर्णवेना ॥ ९ ॥

३०१. नाहीं दुंकळलों अन्ना । परि या मान जनार्दना ॥ १ ॥ देव केला सक-

ळसाक्षी । काळीं आणि शुद्धपक्षीं ॥ २ ॥ भोगी भोगविता । बाळासवें तोचि पिता ॥ ३ ॥ कर्म अकर्म जळालें । प्रौढें तुका तें उरलें ॥ ४ ॥

३०२. संत मागे पाणी नेदी एक चूळी । दासीस आंघोळी ठेवी पाणी ॥ १ ॥ संतांसी देखोनी होय पाठमोरा । दासीचिया पोरा चुंबन देतो ॥ २ ॥ संतासी देखोनि करितो ढवाळ्या । भावें धुतो चोळ्या दासीचिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याच्या तोंडावरी थुंका । जातो यमलोका भोगावया ॥ ४ ॥

३०३. एक प्रेमगुज ऐकें जगजेठी । आठवली गोष्टी सांगतसें ॥ १ ॥ एक मृग दोन्ही पाडसांसहित । आनंदें चरत होती वनी ॥ २ ॥ अवचिता तेथें पारधी पावला । घेउनियां आला श्वानें दोन्ही ॥ ३ ॥ एकीकडे त्याणें चिरिल्या वाघुरा । ठेविलें श्वानपुत्रा एकीकडे ॥ ४ ॥ एकीकडे तेणें वोणवा लाविला । आपण राहिला एकीकडे ॥ ५ ॥ चहूंकडोनियां मृगें वेढियेलीं । स्मरों तें लागलीं नाम तुझें ॥ ६ ॥ रामा कृष्णा हरी गोविंदा केशवा । देवाचिया देवा पावें आतां ॥ ७ ॥ कोण रक्षी आतां ऐसिये संकटीं । बापा जगजेठी तुजविण ॥ ८ ॥ आइकोनि तुह्मी तयांचीं वचनें । कृपाअंतःकरणें कळवळिलां ॥ ९ ॥ आज्ञा तये काळीं केली पर्जन्यासी । वेगीं पावकासी विझवावें ॥ १० ॥ ससें एक तेथें उठवुनी पळविलें । तया पाठीं गेलीं श्वानें दोन्ही ॥ ११ ॥ मृगें चमकोनी सत्वर चाललीं । गोविंदें रक्षिलीं ह्मणोनियां ॥ १२ ॥ ऐसा तूं कृपाळु दयाळु आहेसी । आपुल्या भक्तांसी जीवलग ॥१३॥ ऐसी तुझी कीर्ती जीवीं आवडती । रखुमाईच्या पती तुका ह्मणे ॥ १४ ॥

३०४. आशबद्ध वक्ता । धाक श्रोतयाच्या चित्ता ॥ १ ॥ वांयां गेलें तें भजन । उभयतां लोभी मन ॥ २ ॥ बहिरे मुके एके ठायीं । तैसें जालें तया दोहीं ॥ ३ ॥ माप तैसी गोणी । तुका ह्मणे रितीं दोन्ही ॥ ४ ॥

३०५. विठ्ठला रे तूं उदाराचा राव । विठ्ठला तूं जीव या जगाचा ॥ १ ॥ विठ्ठला रे तूं उदाराची रासी । विठ्ठला तुजपाशीं सकळसिद्धी ॥ २ ॥ विठ्ठला रे तुझें नाम बहु गोड । विठ्ठला रे कोड पुरविसी ॥३॥ विठ्ठला रे तुझें श्रीमुख चांगलें । विठ्ठला लागलें ध्यान मनीं ॥ ४ ॥ विठ्ठला रे वाचे बोला बहुरस । विठ्ठला रे सोस घेतला जीवें ॥ ५ ॥ विठ्ठला रे शोक करीतसे तुका । विठ्ठला तूं ये कां झडकरीं ॥ ६ ॥

३०६. बाहिर पडिलों आपुल्या कर्तव्यें । संसारासि जीवें वेटाळिलों ॥१॥ एकामध्यें एक नाहीं मिळों येत । ताक नवनीत निवडीलें ॥ २ ॥ जालीं दोनी नामें एकाचि मथनीं । दुसरिया गुणीं वेगळालीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दाखविल्या मुक्ताफळीं । शिंपलेंचि स्वस्थळीं खुंटलिया ॥ ४ ॥

३०७. बरवा बरवा बरवा रे देवा तूं । जीवाहूनि आवडसी जीवा रे देवा तूं ॥ १ ॥ पाहातां वदन संतुष्ट लोचन । जाले आइकतां गुण श्रवण रे देवा ॥ २ ॥ अष्ट अंगें तनु त्रिविध ताप गेला सीण । वर्णितां लक्षण रे देवा ॥ ३ ॥ मन जालें उन्मन अनुपम ग्रहण । तुकयाबंधु ह्मणे महिमा नेणें रे ॥ ४ ॥

३०८. सोइरियासि करी पाहुणेरु बरा । काढितो ठोंबरा संतांलागीं ॥ १ ॥ गाईसि देखोनि बदबदा मारी । घोड्याची चाकरी गोड लागे ॥२॥ पानफुल वेश्येसी नेतसे उदंड । देखों नेदी खांड ब्राह्मणासी ॥ ३ ॥ बाइलेच्या गोता आवडिनें पोसी । माता पितयासी दवडितो ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे थुंका त्याच्या तोंडावरी । जातो यमपुरी भोगावया ॥ ५ ॥

३०९. सोलीव जें सुख अतिसुखाहुनी । उभे हें अंगणी वैष्णवांच्या ॥ १ ॥ वृंदावन सडे चौक रंग माळा । नाचे तो सोहोळा देखोनियां ॥ २ ॥ भूषणमंडित

सदा सर्वकाळ । मुद्रा आणि माळ तुळसी कंठीं ॥ ३ ॥ नामओघ मुखीं अमृताचें सार । मस्तक पवित्र सहित रजें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मोक्ष भक्ताचिया मना । नये हा वासना त्याची करी ॥ ५ ॥

३१०. तीर्थें केलीं कोटीवरी । नाहीं देखिली पंढरी ॥ १ ॥ जळो त्याचें ज्याणेंपण । न देखेचि समचरण ॥ २ ॥ योग याग अनंत केले । नाहीं समचरण देखिले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विठ्ठलपायीं । अनंत तीर्थें घडिलीं पाहीं ॥ ४ ॥

३११. कोणतें कारण राहिलें यामुळें । जें म्यां तुज बळें कष्टवावें ॥ १ ॥ नाहीं जात जीव नाहीं होत हानी । सहज तें मनीं आठवलें ॥ २ ॥ नाहीं कांहीं चिंता मरतों उपवासी । अथवा त्या ह्मैसी गाई व्हाव्या ॥ ३ ॥ हें तों तुज कळों येतसे अंतरीं । लाखणीक वरी साच भाव ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देवा नासिवंतासाटीं । पायांसवें तुटी करिती तुझ्या ॥ ५ ॥

३१२. रामा अयोध्येच्या राया । दिनानाथा रे सखया ॥ १ ॥ पाप ताप विघ्न हरीं । दिनानाथा सुख करीं ॥ २ ॥ भिलटीचिया रे उच्छिष्टा । स्वीकारिसी रे तूं श्रेष्टा ॥ ३ ॥ मी तों सलगीचें मूळ । तुका ह्मणे तूं सखोल ॥ ४ ॥

३१३. आमिषाचिये आसे गळ गिळी मासा । फुटोनियां घसा मरण पावे ॥१॥ मरणाचे वेळे करी तळमळ । आठवी कृपाळ तये वेळीं ॥ २ ॥ अंतकाळीं ज्याच्या नाम आलें मुखा । तुका ह्मणे सुखा पार नाहीं ॥ ३ ॥

३१४. तुजवरी ज्याचें मन । दरुशन दे त्याचें ॥ १ ॥ कैसा जाती शुद्ध भाव । हात पाव ना वृत्ती ॥ २ ॥ अवधियांचा करूनि मेळा । तुज डोळां रोखिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज आड । लपोनि कोड दावीं देवा ॥ ४ ॥

३१५. विश्वव्यापी माया । तिणें झाकुळिलें छाया ॥ १ ॥ सत्य गेलें भोळ्याचारी । अविद्येची चाली थोरी ॥ २ ॥ आपुलें चि मन । करवीं आपणां बंधन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । तुह्मी कोडीं हीं उगवा ॥ ४ ॥

३१६. पोटीं जन्मती रोग । तरि कां ह्मणावे आप्तवर्ग ॥ १ ॥ रानीं वसती औषधी । तरि कां ह्मणाव्या निपराधी ॥२॥ तैसें शरीराचें नातें । तुका ह्मणे सर्व आतें ॥३॥

३१७. नव्हे शब्द एक देशी । सांडी गवशी कोणाला ॥१॥ जाली माझी वैखरी । विश्वंभरी व्यापक ॥ २ ॥ मोकलिलें जावें बाणें । भाता जेणें वाईलें ॥ ३ ॥ आतां येथें कैचा तुका । बोले सिका स्वामीचा ॥ ४ ॥

३१८. गायनाचे रंगीं । शक्ति अद्भुत हे अंगीं ॥ १ ॥ हें तों देणें तुमचें देवा । घ्यावी अखंडित सेवा ॥ २ ॥ अंगीं प्रेमाचें भरतें । नाहीं उतार चढतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाणी । नाम अमृताची खाणी ॥ ४ ॥

३१९. माप ह्मणे मी मवितें । भरी धणी ठेवी रितें ॥ १ ॥ देवा अभिमान नको । माझेठायीं देऊं सकों ॥ २ ॥ देशीं चाले सिका । रितें कोण लेखी रंका ॥३॥ हातीं सूत्रदोरी । तुका ह्मणे त्याची थोरी ॥ ४ ॥

३२०. कोण सांगायास । गेलें होतें देशोदेश ॥ १ ॥ नेलें चाऱ्या हातीं माप । समर्थ तो माझा बाप ॥ २ ॥ कोणाची हे सत्ता । जाली वाचा वदविता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे या निश्चयें । माझें निरसलें भय ॥ ४ ॥

३२१. सकळिकांच्या पायां माझी विनवणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥ १ ॥ अहो श्रोते वक्ते सकळही जन । बरें पारखुन बांधा गांठी ॥ २ ॥ फोडिलें भांडार धन्याचा हा माल । मी तंव हमाल भारवाही ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चाली जाली चहूं देशीं । उतरला कसीं खरा माल ॥ ४ ॥

३२२. कोण त्याचा पार पावला धुंडितां । पुढें विचारितां विश्वंभरा ॥ १ ॥ अणुरेणु सूक्ष्मस्थूळा पार नाहीं । श्रुती नेती त्याही खुंटलिया ॥ २ ॥ फळांत कीटक येवढें आकाश । ऐसीं तरुवरास अनेक किती ॥ ३ ॥ दाविलें अनंतें अर्जुनासि पोटीं । आणीक त्या सृष्टि कृष्णलोक ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे लागा संतांचिये कासे । ठाव घेतां कैसे वांचा जीवें ॥ ५ ॥

३२३. जें जें कांहीं करितों देवा । तें तें सेवा समर्पे ॥ १ ॥ भेद नाहीं सर्वात्मना । नारायणा तुज मज ॥ २ ॥ आह्मी दुजें नेणों कोणा । हें चि मना मन साक्ष ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जगन्नाथा । हें अन्यथा नव्हे कीं ॥ ४ ॥

३२४. स्तुति करूं तरी नव्हेचि या वेदा । तेथें माझा धंदा कोणीकडे ॥ १ ॥ परी हे वैखरी गोडावली सुखें । रसना रस मुखें इच्छीतसे ॥ २ ॥ रूप वर्णावया कोठें पुरे मती । रोमीं होती जाती ब्रह्मांडें हीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तूं ऐसा एक साचा । ऐसी तंव वाचा जाली नाहीं ॥ ४ ॥

३२५. तुज वर्णी ऐसा तुजविण नाहीं । दुजा कोणी तीहीं त्रिभुवनीं ॥ १ ॥ सहस्रमुखें शेष सिणला बापुडा । चिरलिया धडा जिव्हा त्याच्या ॥ २ ॥ अव्यक्ता अलक्षा अपारा अनंता । निर्गुणा सच्चिदा नारायणा ॥ ३ ॥ रूप नाम घेसी आपुल्या स्वइच्छा । होसी भाव तैसा त्याकारणें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जरी दाविसी आपणा । तरिच नारायणा कळों येसी ॥ ५ ॥

३२६. पूर आला आनंदाचा । लाटा उसळती प्रेमाच्या ॥ १ ॥ बांधूं विठ्ठलसांगडी । पोहुनि जाऊं पैल थडी ॥ २ ॥ अवघे जन गडी । घाला उडी भाईनो ॥ ३ ॥ हें तों नाहीं सर्वकाळ । अमुप अमृताचें जळ ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे थोरा पुण्यें । ओघ आला पंथें येणें ॥ ५ ॥

३२७. आणीक दुसरें मज नाहीं आतां । नेमिलें या चित्तापासुनियां ॥ १ ॥ पांडुरंग मनीं पांडुरंग ध्यानीं । जागृतीं स्वप्नीं पांडुरंग ॥ २ ॥ पडिलें वळण इंद्रियां सकळां । भाव तो निराळा नाहीं दुजा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेत्रीं केलें ओळखण । साजिरें तें ध्यान विटेवरी ॥ ४ ॥

३२८. मी तों सर्वभावें अनधिकारी । होइल कैसी परी नेणों देवा ॥ १ ॥ पुराणीचे अर्थ आणितां मनास । होय कासावीस जीव माझा ॥ २ ॥ इंद्रियांचीं आह्मी पांगिलों अंकितें । त्यांचे रंगीं चित्त रंगलेंसे ॥ ३ ॥ एकाचेंही मज न घडे दमन । अवघीं नेमून कैसीं राखों ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज तारीं पंढरीराया । नाहीं तरी वांयां गेलों दास ॥ ५ ॥

३२९. लक्षूनियां योगी पाहाती आभास । तें दिसे आह्मांस दृष्टीपुढें ॥ १ ॥ कर दोनी कटी राहिलासे उभा । सांवळी हे प्रभा अंगकांती ॥ २ ॥ व्यापूनि वेगळें राहिलेंसे दुरी । सकळां अंतरीं निर्विकार ॥ ३ ॥ रूप नाहीं रेखा नामही जयासी । आपुल्या मनासीं शिव ध्याय ॥ ४ ॥ अंत नाहीं पार वर्णा नाहीं थार । कुळ याति शिर हस्त पाद ॥ ५ ॥ अचेत चेतलें भक्तीचिया सुखें । आपुल्या कौतुकें तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

३३०. कैसें करूं ध्यान कैसा पाहों तुज । वर्म दावी मज याचकासी ॥ १ ॥ कैसी भक्ति करूं सांग तुझी सेवा । कोण्या भावें देवा आतुडसी ॥ २ ॥ कैसी कीर्ती वाणूं कैसा लक्षा आणूं । जाणूं हा कवणु कैसा तुज ॥ ३ ॥ कैसा गाऊं गीतीं कैसा ध्याऊं चित्तीं । कैसी स्थिती मती दावीं मज ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जैसें दास केलें देवा । तैसें हें अनुभवा आणीं मज ॥ ५ ॥

३३१. निगमाचें वन । नका शोधूं करूं सीण ॥ १ ॥ या रे गौळियांचे घरीं । बांधलें तें दावें वरी ॥ २ ॥ पीडलेती श्रमें । वाट न कळतां वर्मे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भार । माया टाका अहंकार ॥ ४ ॥

३३२. मन वोळी मना । बुद्धि बुद्धी क्षणक्षणां ॥ १ ॥ मीच मज राखण जालों । ज्याणें तेथेंचि धरिलों ॥ २ ॥ जें जें जेथें उठी । तें तें तया हातें कुंटी ॥ ३ ॥ भांजिली खांजनी । तुका साक्ष उरला दोन्ही ॥ ४ ॥

३३३. ब्रह्म न लिंपे त्या मेळें । कर्माअकर्मा वेगळें ॥ १ ॥ तोचि एक तया जाणें । पावे अनुभविलें खुणें ॥ २ ॥ शौच अशौचाचे संधीं । तन आळा तना मधीं ॥ ३ ॥ पापपुण्या नाहीं ठाव । तुका ह्मणे सहज भाव ॥ ४ ॥

३३४. काय दरा करील वन । समाधान नाहीं जंव ॥ १ ॥ तरी काय तेथें असतीं थोडीं । काय जोडी तयांसी ॥ २ ॥ रिघतां धांवा पेंवामध्यें । जोडे सिद्धि ते ठायीं ॥ ३ ॥ काय भस्म करील राख । अंतर पाक नाहीं तों ॥ ४ ॥ वर्णाआश्रमाचे धर्म । जाती श्रम जालिया ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सोंग पाश । निरसे आस तें हित ॥ ६ ॥

३३५. तेंही नव्हे जें करितां कांहीं । ध्यातां ध्यायीं तेंही नव्हे ॥ १ ॥ तेंही नव्हे जें जाणवी जना । वाटे मना तेंही नव्हे ॥ २ ॥ त्रास मानिजे कांटाळा । अशुभ वाचाळा तेंही नव्हे ॥ ३ ॥ तेंही नव्हे जें भोंवतें भोंवे । नागवें धांवे तेंही नव्हे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे एकचि आहे । सहजिं पाहें सहज ॥ ५ ॥

३३६. बोल बोलतां वाटे सोपें । करणी करितां टीर कांपे ॥ १ ॥ नव्हे वैराग्य सोपारें । मज बोलतां न वाटे खरें ॥ २ ॥ विष खावें ग्रासोग्रासीं । धन्य तोचि एक सोसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करूनि दावी ॥ त्याचे पाय माझे जीवीं ॥ ४ ॥

३३७. होईन भिकारी । पंढरीचा वारकरी ॥ १ ॥ हाचि माझा नेम धर्म । अवघें विठोबाचें नाम ॥ २ ॥ हेचि माझी उपासना । लागे संतांच्या चरणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । करीन ते भोळी सेवा ॥ ४ ॥

३३८. सांटविला हरी । जींहीं हृदयमंदिरीं ॥ १ ॥ त्यांची सरली वेरझार । जाला सफळ व्यापार ॥ २ ॥ हरी आला हाता । मग कैंचीं भय चिंता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरी । कांहीं उरों नेदी उरी ॥ ४ ॥

३३९. मोक्ष तुमचा देवा । तुह्मी दुर्लभ तो ठेवा ॥ १ ॥ मज भक्तीची आवडी । नाहीं अंतरीं ते गोडी ॥ २ ॥ आपल्या प्रकारा । करा जतन दातारा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भेटी । पुरे एकचि शेवटीं ॥ ४ ॥

३४०. नामपाठ मुक्ताफळांच्या ओवणी । हें सुख सगुणीं अभिनव ॥ १ ॥ तरी आह्मी जालों उदास निर्गुणा । भक्तांचिया मना मोक्ष नये ॥ २ ॥ द्यावें घ्यावें ऐसा येथें उरे भाव । काय ठाया ठाव पुसोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां अभयदान करा । ह्मणा विश्वंभरा दिलें ऐसें ॥ ४ ॥

३४१. भवसिंधूचें काय कोडें । दावी वाट चालें पुढें ॥ १ ॥ तारूं भला पांडुरंग। पाय भिजों नेदी अंग ॥ २ ॥ मागें उतरिले बहुत । पैल तिरीं साधुसंत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाग वेगें । जाऊं तयाचिया मागें ॥ ४ ॥

३४२. नाहीं साजत हा मोठा । मज अळंकार खोटा ॥ १ ॥ असें तुमचा रजरेण। संतां पायींची वाहाण ॥ २ ॥ नाहीं स्वरूपीं ओळखी । भक्तिभाव करीं देखीं ॥ ३ ॥ नाहीं शुन्याकारीं । क्षर ओळखी अक्षरीं ॥ ४ ॥ नाहीं विवेक या ठायीं । आत्मा अनात्मा तें काई ॥ ५ ॥ कांहीं नव्हे तुका । पायां पडेन हें ऐका ॥ ६ ॥

३४३. सत्य साच खरें । नाम विठोबाचें बरें ॥ १ ॥ जेणें तुटती बंधनें ।

उभयलोकीं कीर्ति जेणें ॥ २ ॥ भाव ज्याचे गांठी । त्यासी लाभ उठाउठी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भोळा । जिंकूं जाणे कळिकाळा ॥ ४ ॥

३४४. सत्य तो आवडे । विकल्पानें भाव उडे ॥ १ ॥ आह्मी तुमच्या कृपादानें । जाणों शुद्ध मंद सोनें ॥ २ ॥ आला भोग अंगा । न लवूं उसीर त्या त्यागा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । अंजनं ते तुझी सेवा ॥ ४ ॥

३४५. करावें चिंतन । तेंचि बरें न भेटून ॥ १ ॥ बरवा अंगीं राहे भाव । तग तोचि जाणा देव ॥ २ ॥ दर्शनाची उरी । अवस्थाचि अंग धरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मन । तेथें सकळ कारण ॥ ४ ॥

३४६. जें जें जेथें पावे । तें तें समर्पावें सेवे ॥ १ ॥ सहज पूजा याचि नांवें । गळित अभिमानें व्हावें ॥ २ ॥ अवघें भोगितां गोसावी । आर्दी अवसानीं जीवी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सिण । न धरितां नव्हे भिन्न ॥ ४ ॥

३४७. नसे तरी मनीं नसो । परी वाचे तरी वसो ॥ १ ॥ देह पडो या चिंतनें । विठ्ठलनामसंकीर्तनें ॥ २ ॥ दंभस्थिती भलत्या भावें । मज हरिजन ह्मणावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळें तरी । मज सांभाळील हरी ॥ ४ ॥

३४८. नये जरी कांहीं । तरी भलतेंचि वाही ॥ १ ॥ ह्मणविल्या दास । कोणी न धरी वेठीस ॥ २ ॥ समर्थांच्या नांवें । भलतैसें विकावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्ता । वरी असते बहुतां ॥ ४ ॥

३४९. न संडवे अन्न । मज न सेववे वन ॥ १ ॥ ह्मणउनी नारायणा । कींव भाकितों करुणा ॥ २ ॥ नाहीं अधिकार । कांहीं घोकाया अक्षर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे थोडें । आयुष्य अवघेंचि कोडें ॥ ४ ॥

३५०. एकांचीं उत्तरें । गोड अमृत मधुरें ॥ १ ॥ ऐशा देवाच्या विभुती । भिन्न प्रारब्धाची गती ॥ २ ॥ एकांचीं वचनें । कडु अत्यंत तीक्ष्णें ॥ ३ ॥ प्रकाराचें तीन । तुका ह्मणे केलें जन ॥ ४ ॥

३५१. वचनें ही नाड । न बोले तें मुकें खोड ॥ १ ॥ दोहीं वेगळें तें हित । बोली अबोलणी नीत ॥ २ ॥ अंधार प्रकाशी । जाय दिवस पावे निशी ॥ ३ ॥ बीज पृथिवीच्या पोटीं । तुका ह्मणे दावी दृष्टी ॥ ४ ॥

३५२. विचारा वांचून । न पवीजे समाधान ॥ १ ॥ देह त्रिगुणांचा बांधा । माजी नाहीं गुण सुदा ॥ २ ॥ देवाचिये चाडे । देवा द्यावें जें जें घडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे होतें । बहु गोमटें उचितें ॥ ४ ॥

३५३. तुटे भवरोग । संचितक्रियमाणभोग ॥ १ ॥ ऐसें विठोबाचें नाम । उच्चारितां खंडे जन्म ॥ २ ॥ वसों न सके पाप । पळे त्रिविध तो ताप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माया । होय दासी लागे पायां ॥ ४ ॥

३५४. मुसावलें अंग । रंगीं मेळविला रंग ॥ १ ॥ एकीं एक दृढ जालें । मुळा आपुलिया आलें ॥ २ ॥ सागरीं थेंबुडा । पडिल्या निवडे कोण्या वाटा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नवें । नव्हे जाणावें हें देवें ॥ ४ ॥

३५५. अनुतापें दोष । जाय न लगतां निमिष ॥ १ ॥ परितो राहे विसावला । आर्दी अवसानीं भला ॥ २ ॥ हेंचि प्रायश्चित्त । अनुतापीं न्हाय चित्त ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पापा । शिवों नये अनुतापा ॥ ४ ॥

३५६. चहूं आश्रमांचे धर्म । न राखतां जोडे कर्म ॥ १ ॥ तैसी नव्हे भोळी सेवा । एक भावचि कारण देवा ॥ २ ॥ तपें इंद्रियां आघात । क्षणें एका वाताहात ॥ ३ ॥ मंत्र चळे थोडा । तरि धडचि होय वेडा ॥ ४ ॥ व्रतें करितां सांग ।

तरी एक चुकतां भंग ॥ ५ ॥ धर्म सत्वचि कारण । नाहीं तरी केला सिण ॥ ६ ॥ भूतदयेसि आघात । उंचनीच वाताहात ॥७॥ तुका ह्मणे दुजें । विधिनिषेधाचें ओझें ॥८॥

३५७. सोडिला संसार । माया तयावरि फार ॥१॥ धांवत चाले मागें मागें । सुखदुःख साहे अंगें ॥ २ ॥ यानें घ्यावें नाम । तीसीकरणें त्याचें काम ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भोळी । विठ्ठलकृपेची कोंवळी ॥ ४ ॥

३५८. बैसों खेळूं जेवूं । तेथें नाम तुझें गाऊं ॥ १ ॥ रामकृष्णनाममाळा । घालूं ओवुनियां गळां ॥ २ ॥ विश्वास हा धरूं । नाम बळकट करूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । आह्मां जीवन शरणागतां ॥ ४ ॥

३५९. पाठीं पोटीं देव । कैचा हरिदासां भेव ॥ १ ॥ करा आनंदें कीर्तन । नका आशंकितमन ॥ २ ॥ एथें कोठें काळ । करील देवापाशीं बळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धनी । सपुरता काय वाणी ॥ ४ ॥

३६०. मनोमय पूजा । हे चि पढीयें केशीराजा ॥ १ ॥ घेतो कल्पनेचा भोग । न मानेची बाह्य रंग ॥ २ ॥ अंतरीचें जाणें । आदिवर्तमान खुणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कुडें । कोठें सरे त्याच्या पुढें ॥ ४ ॥

३६१. जाणे भक्तीचा जिव्हाळा । तो चि दैवाचा पुतळा ॥ १ ॥ आणीक नये माझ्या मना । हो का पंडित शाहाणा ॥ २ ॥ नामरूपीं जडलें चित्त । त्याचा दास मी अंकित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नवविध । भक्ति जाणे तोचि शुद्ध ॥ ४ ॥

३६२. याजसाठीं वनांतरा । जातों सांडुनिया घरा ॥ १ ॥ माझें दिठावेल प्रेम । बुद्धि होईल निष्काम ॥ २ ॥ अद्वैताची वाणी । नाहीं ऐकत मी कानीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अहंब्रह्म । आड येऊ नेदीं भ्रम ॥ ४ ॥

३६३. बुडतां आवरीं । मज भवाचे सागरीं ॥ १ ॥ नको मानूं भार । पाहों दोषांचे डोंगर ॥ २ ॥ आहे तें सांभाळीं । तुझी कैसी ब्रीदावळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दोषी । मी तों पातकांची राशी ॥ ४ ॥

३६४. अक्षई तें झालें । आतां न मोडे रचिलें ॥ १ ॥ पाया पडिला खोले ठायीं । तेथें पुढें चाली नाहीं ॥ २ ॥ होतें विखुरलें । ताळा जमे झडती आलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोली । पुढें कुंठितचि जाली ॥ ४ ॥

३६५. तुझे थोर थोर । भक्त करिती विचार ॥ १ ॥ जपतपादि साधनें । मज चिंतवेना मनें ॥ २ ॥ करुणावचनें । म्यां भाकावीं तुह्मां दीनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घेईं । माझें थोडें फार ठायीं ॥ ४ ॥

३६६. लावुनि काहाळा । सुखें करितों सोहळा ॥ १ ॥ सादवीत गेलों जना । भय नाहीं सत्य जाणां ॥ २ ॥ गात नाचत विनोदें । टाळघागऱ्यांच्या छंदें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भेव । नाहीं पुढें येतो देव ॥ ४ ॥

३६७. मुक्त कासया ह्मणावें । बंधन तें नाहीं ठावें ॥१॥ सुखें करितों कीर्तन । भय विसरलें मन ॥ २ ॥ देखिजेना नास । घालूं कोणावरी कास ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे साहे । देव आहे तैसा आहे ॥ ४ ॥

३६८. ओनाम्याच्या काळें । खडे मांडविले बाळें ॥ १ ॥ तेंचि पुढें पुढें काई । मग लागलिया सोई ॥ २ ॥ रज्जु सर्प होता । तोंवरी चि न कळतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे साचें । भय नाहीं बागुलाचें ॥ ४ ॥

३६९. आतां पुढें धरीं । माझे आठव वैखरी ॥ १ ॥ नको बडबडूं भांडे । कांहीं वाउगें तें रांडे ॥ २ ॥ विठ्ठल विठ्ठल । ऐसे सांडुनियां बोल ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आण । तुज स्वामीची हे जाण ॥ ४ ॥

३७०. काय नव्हे करितां तुज । आतां राखे माझी लाज ॥ १ ॥ मी तों अपराधाची राशी । शिखा अंगुष्ट तोंपाशीं ॥ २ ॥ त्राहें त्राहें त्राहें । मज कृपादृष्टी पाहें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । सत्य घ्यावी आतां सेवा ॥ ४ ॥

३७१. वंदीन मी भूतें । आतां अवघींचि समस्तें ॥ १ ॥ तुमची करीन भावना । पदोपदीं नारायणा ॥ २ ॥ गाळुनियां भेद । प्रमाण तो ऐसा वेद ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मग । नव्हे दुजयाचा संग ॥ ४ ॥

३७२. पूजा पुज्यमान । कथे उभे हरिजन ॥ १ ॥ ज्याची कीर्ती वाखाणिती । तेथें ओतली ते मुर्ती ॥ २ ॥ देहाचा विसर । केला आनंदें संचार ॥ ३ ॥ गेला अभिमान । लाज बोळविला मान ॥ ४ ॥ शोक मोह चिंता । याची नेणती ते वार्ता ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सखे । विठोबा च ते सारिखे ॥ ६ ॥

३७३. भाव तैसें फळ । न चले देवापाशीं बळ ॥ १ ॥ धांवे जातीपाशीं जाती । खुण येरयेरां चित्तीं ॥ २ ॥ हिरा हिरकणी । काढी आंतुनि अहिरणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केलें । मन शुद्ध हें चांगलें ॥ ४ ॥

३७४ वरि बोला रस । कथी ज्ञान माजी फोस ॥ १ ॥ ऐसे लटिके जे ठक । तयां इह ना पर लोक ॥ २ ॥ परिस एक सांगे । अंगा धुळी हे न लगे ॥३॥ तुका ह्मणे हाडें । कुतऱ्या लाविलें झगडें ॥ ४ ॥

३७५. हेचि तुझी पूजा । आतां करीन केशीराजा ॥ १ ॥ अवघीं तुझीं पदें । नमस्कारीन अभेदें ॥ २ ॥ न वर्जितदिशा । जाय तेथें चि सरिसा ॥ ३ ॥ नव्हे एकदेशी । तुका ह्मणे गुणदोषीं ॥ ४ ॥

३७६. आपलें तों कांहीं । येथें सांगिजेसें नाहीं ॥ १ ॥ परि हे वाणी वायचळ । छंद करविते बरळ ॥ २ ॥ पंचभूतांचा हा मेळा । देह सत्यत्वें निराळा ॥३॥ तुका ह्मणें भुली । इच्या उफराट्या चाली ॥ ४ ॥

३७७. विठ्ठल नावाडा फुकाचा । आळविल्या सार्टी वाचा ॥१॥ कटीं कर जैसे तैसे । उभा राहिला न बैसे ॥ २ ॥ न पाहे सिदोरी । जाती कुळ न विचारी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भेटी । हाक देता उठाउठीं ॥ ४ ॥

३७८. कृपावंत किती । दीनें बहु आवडती ॥ १ ॥ त्यांचा भार वाहे माथां । करी योगक्षेमचिंता ॥ २ ॥ भुलों नेदी वाट । करीं धरूनि दावी नीट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवें । अनुसरतां एका भावें ॥ ४ ॥

३७९. नेणती वेद श्रुति कोणी । आह्मां भाविकां वांचुनी ॥ १ ॥ रूप आवडे आह्मांशी । तैसी जोडी हृषीकेशी ॥ २ ॥ आह्मीं भानें बळिवंत । तुज घालूं हृदयांत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज धाक । देतां पावसील हाक ॥ ४ ॥

३८०. मन गुंतलें लुलयां । जाय धांवोनि त्या ठाया ॥ १ ॥ मागें परतावी तो बळी । शूर एक भूमंडळीं ॥ २ ॥ येऊनियां घाली घाला । नेणों काय होई तुला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येणें । बहु नाडिले शाहाणे ॥ ४ ॥

३८१. घेईं माझे वाचे । गोड नाम विठोबाचें ॥१॥ तुह्मी घ्यारे डोळे सुख । पाहा विठोबाचें मुख ॥२॥ तुह्मी ऐका रे कान । माझ्या विठोबाचे गुण ॥३॥ मना तेथें धांव घेईं । राहें विठोबाचे पायीं ॥४॥ तुका ह्मणे जीवा । नको सोडूं या केशवा॥ ५ ॥

३८२. धणी न पुरे गुण गातां । रूप दृष्टी न्याहाळितां ॥ १ ॥ बरवा बरवा पांडुरंग । कांति सांवळी सुरंग ॥ २ ॥ सर्वमंगळाचें सार । मुख सिद्धीचें भांडार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सुखा । अंतपार नाहीं लेखा ॥ ४ ॥

३८३. जरि मी नव्हतों पतित । तरि तूं पावन कैंचा येथ ॥ १ ॥ ह्मणोनि

माझें नाम आधीं। मग तूं पावन कृपानिधी ॥ २ ॥ लोहो महिमा न परिसा। नाहीं तरीं दगड जैसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे याचकभावें। कल्पतरु मान पावे ॥ ४ ॥

३८४. एक भाव चित्तीं। तरीं न लगे कांहीं युक्ती ॥ १ ॥ कळों आलें जीवें। मज माझियाचि भावें ॥ २ ॥ आठवचि पुरे। सुख अवघें मोहो रे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मन। पूजा इच्छी नारायण ॥ ४ ॥

३८५. मज संतांचा आधार। तूं एकलें निर्विकार ॥१॥ पाहा विचारूनि देवा। नको आह्मांसवें दावा ॥ २ ॥ तुज बोल न बोलवे। आह्मां भांडायाची सवे ॥३॥ तुका ह्मणे तरी। ऐक्यभाव उरे उरी ॥ ४ ॥

३८६. तुज मागणें तें देवा। आह्मां तुझी चरणसेवा ॥ १ ॥ आन नेघों देसी तरी। रिद्धि सिद्धि मुक्ति चारी ॥ २ ॥ संतसंगति सर्वकाळ। थोर प्रेमाचा सुकाळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाम। तेणें पुरे माझें काम ॥ ४ ॥

३८७. तुझा शरणागत। जन्मोजन्मींचा अंकित ॥ १ ॥ आणीक नेणें कांहीं हेवा। तुजवांचूनि केशवा ॥ २ ॥ हेंचि माझें गाणें। तुझें नामसंकीर्तन ॥ ३ ॥ तुझ्या नामाचीं भूषणें। तुका ह्मणे ल्यालों लेणें ॥ ४ ॥

३८८. उतरलों पार। सत्य झाला हा निर्धार ॥ १ ॥ तुझें नाम धरिलें कंठीं। केली संसारासी तुटी ॥ २ ॥ आतां नव्हे बाधा। कोणेविशीं कांहीं कदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं। आतां उरलें ऐसें नाहीं ॥ ४ ॥

३८९. क्रियामतिहीन। एक मी गा तुझें दीन ॥ १ ॥ देवा करावा सांभाळ। वारीं माझी तळमळ ॥ २ ॥ नको माझे ठायीं। गुणदोष वालूं कांहीं ॥ ३ ॥ अपराधाच्या कोटी। तुका ह्मणे घालीं पोटीं ॥ ४ ॥

३९०. नाहीं निर्मळ जीवन। काय करील साबण ॥ १ ॥ तैसी चित्तशुद्धि नाहीं। तेथें बोध करील काई ॥ २ ॥ वृक्ष न धरी पुष्पफळ। काय करील वसंतकाळ ॥ ३ ॥ वांजे न होती लेकरें। काय करावें भ्रतारें ॥ ४ ॥ नपुंसका पुरुषासी। काय करील बाइल त्यासी ॥ ५ ॥ प्राण गेलिया शरीर। काय करील वेव्हार ॥६॥ तुका ह्मणे जीवनेंविण। पीक नव्हे नव्हे जाण ॥ ७ ॥

३९१. नवां नवसांचीं। जालों तुह्मासी वाणीचीं ॥ १ ॥ कोण तुझें नाम घेतें। देवा पिंडदान देतें ॥ २ ॥ कोण होतें मागें पुढें। दुजें बोलाया रोकडें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा। कोणा घेतासि वो संगा ॥ ४ ॥

३९२. एका बीजा केला नास। मग भोगलें कणीस ॥ १ ॥ कळे सकळां हा भाव। लहानथोरांवरी जीव ॥ २ ॥ लाभ नाहीं फुकासाटीं। केल्याविण जीवासाटीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रणीं। जीव देतां लाभ दुणी ॥ ४ ॥

३९३. आयुष्य गेलें वांयांविण। थोर झाली नागवण ॥१॥ आतां धांवें धांवें तरी। काय पाहातोसि हरी ॥२॥ माझे तुझे याचि गती। दिवस गेले तोंडीं माती ॥३॥ मन वाव घेऊं नेदी। बुडवूं पाहे भवनदी ॥४॥ पडिला विषयाचा घाला। तेणें नागविलें मला ॥५॥ शरण आलों आतां धांवें। तुका ह्मणे मज पावें ॥ ६ ॥

३९४. सोसोनि विपत्ती। जोडी दिली तुझे हातीं ॥ १ ॥ त्याचा हाचि उपकार। अंतीं आह्माशीं वेव्हार ॥२॥ नामरूपा केला ठाव। तुज कोण ह्मणतें देव ॥३॥ तुका ह्मणे हरी। तुज डाव दिला वरीं ॥ ४ ॥

३९५. आपुलें मागतां। काय नाहीं आह्मां सत्ता ॥ १ ॥ परि या लौकिकाकारणें। उरीं ठेविलें बोलणें ॥ २ ॥ येव्हि आतां घडी। करूं बैसों तेची फडी ॥३॥ तुका ह्मणे करितों तुला। ठाव नाहींसें विठ्ठला ॥ ४ ॥

३९६. असो आतां किती । तुज यावें काकुलती ॥ १ ॥ माझें प्रारब्ध हें गाढें । तूं बापुडें तयापुढें ॥ २ ॥ सोडवीन आतां । ब्रीदें तुझीं पंढरीनाथा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बळी । तो गांढ्याचे कान पिळी ॥ ४ ॥

३९७. काय नव्हे केलें । एका चिंतितां विठ्ठलें ॥ १ ॥ सर्वसाधनांचें सार । भवसिंधु उतरी पार ॥ २ ॥ योगयागतपें । केलीं तयानें अमुपें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जपा । मंत्र त्रिअक्षरी सोपा ॥ ४ ॥

३९८. हो कां दुराचारी । वाचे नाम जो उच्चारी ॥ १ ॥ त्याचा दास मी अंकित । कायावाचामनेंसहित ॥ २ ॥ नसो भाव चित्तीं । हरिचे गुण गातां गीतीं ॥ ३ ॥ करी अनाचार । वाचे हरिनामउच्चार ॥ ४ ॥ हो कां भलतें कुळ । शुचि अथवा चांडाळ ॥ ५ ॥ ह्मणवी हरिचा दास । तुका ह्मणे धन्य त्यास ॥ ६ ॥

३९९. हाकेसरी उडी । घालूनियां स्तंभ फोडी ॥ १ ॥ ऐसी कृपावंत कोण । माझे विठाईवांचून ॥ २ ॥ करितां आठव । धांवोनियां घाली कव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गीती गातां । नामें द्यावी सायुज्यता ॥ ४ ॥

४००. लोह चुंबकाच्या बळें । उभें राहिलें निराळें ॥ १ ॥ तैसा तूं चि आह्मा-ठायीं । खेळतोसी अंतर्बाहीं ॥ २ ॥ भक्ष अग्नीचा तो दोरा । त्यासि वांचवी मोहरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अधीलपणें । नेली लाकडें चंदनें ॥ ४ ॥

४०१. डोई वाढवूनि केश । भूतें आणिती अंगास ॥ १ ॥ तरी ते नव्हती संतजन । तेथें नाहीं आत्मखुण ॥ २ ॥ मेळवूनि नरनारी । शकुन सांगती नानापरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मैंद । नाहीं त्यापासीं गोविंद ॥ ४ ॥

४०२. गाढवाचें घोडें । आह्मी करूं दृष्टीपुढें ॥१॥ चघळी वाहाणा । माघारिया बांडा सुना ॥ २ ॥ सोंगसंपादणी । तरि करूं शुद्ध वाणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खळ । करूं समर्थी निर्मळ ॥ ४ ॥

४०३. बाप मेला न कळतां । नव्हती संसाराची चिंता ॥ १ ॥ बाईल मेली मुक्त जाली । देवें माया सोडविली ॥ २ ॥ विठो तुझें माझें राज्य । नाहीं दुसऱ्याचें काज ॥ ३ ॥ पोर मेलें बरें जालें । देवें माया विरहित केलें ॥ ४ ॥ माता मेली मज देखतां । तुका ह्मणे हरली चिंता ॥ ५ ॥

४०४. योग तप याचि नांवें । गळित व्हावें अभिमानें ॥ १ ॥ करणें तें हेंचि करा । सत्यें बरा व्यापार ॥ २ ॥ तरि खंडे येरझार । निघे भार देहाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मानामान । हें बंधन नसावें ॥ ४ ॥

४०५. करी संध्यास्नान । वारी खाउनियां अन्न ॥ १ ॥ तया नाहीं लाभहानी । आदा वेंचाचिये मानीं ॥ २ ॥ मजुराचें धन । विळा दोरचि जतन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं । अधीरासी देव कांहीं ॥ ४ ॥

४०६. वाखर घेउनि आलें । त्यासी तरवारेनें हालें ॥ १ ॥ नव्हे आपुलें उचित । करुनि टाकावें फजित ॥ २ ॥ अंगुळिया मोडी । त्यासी काय सिलें घोडीं ॥ ३ ॥ नपुंसकासाठीं । तुका ह्मणे नलगे जेटी ॥ ४ ॥

४०७. वर्णाश्रम करिसी चोख । तरि तूं पावसी उत्तम लोक ॥ १ ॥ परि तें तुज नाहीं ठावें । जेणें अंगें ब्रह्म व्हावें ॥ २ ॥ जरि तूं जालासी पंडित । करिसी शब्दाचें पांडित्य ॥ ३ ॥ गासी तान मान बंध । हाव भाव गीत छंद ॥ ४ ॥ जाणसील तूं स्वतंत्र । आगमोक्त पूजायंत्र ॥ ५ ॥ साधनाच्या ओढी । डोळियांच्या मोडामोडी ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे देहीं । संत जाहाले विदेही ॥ ७ ॥

४०८. प्रेमसूत्र दोरी । नेतो तिकडे जातों हरी ॥ १ ॥ मनेंसहित वाचा काया ।

अवघें दिलें पंढरीराया ॥ २ ॥ सत्ता सकळ तया हातीं । माझी कींव काकुलती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठेवी तैसें । आह्मी राहों त्याचे इच्छे ॥ ४ ॥

४०९. पाठवील ठाया । पांडुरंग चिंतिलिया ॥ १ ॥ त्यासी चिंतिलिया मनीं । चित्ता करी गंवसणी ॥ २ ॥ पावावया फळ । अंगीं असावें हें बळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तईं । सिद्धि वोळंगती पायीं ॥ ४ ॥

४१०. धन्य भावशील । ज्याचें हृदय निर्मळ ॥ १ ॥ पूजी प्रतिमेचे देव । संत ह्मणती तेथें भाव ॥ २ ॥ विधिनिषेध नेणती । एक निष्ठा धरूनी चित्तीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तैसें देवा । होणें लागे त्यांच्या भावा ॥ ४ ॥

४११. आधीं च आळशी । वरी गुरूचा उपदेशी ॥ १ ॥ मग त्या कैंची आड-काठी । विधिनिषेधाची भेटी ॥ २ ॥ नाचरवे धर्म । न करवे विधिकर्म ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ते गाढव । घेती मनासवें धांव ॥ ४ ॥

४१२. नाचे टाळी पिटी । प्रेमें अंग धरणीं लोटी ॥ १ ॥ माझे सखे ते सज्जन । भोळे भाविक हरिजन ॥ २ ॥ न धरिती लाज । नाहीं जनासवें काज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दाटे । कंठ नेत्रीं जळ लोटे ॥ ४ ॥

४१३. टिळा टोपी माळा देवाचें गवाळें । वागवी वोंगळें पोटासाटीं ॥ १ ॥ तुळसी खोवी कानीं दर्भ खोवी शेंडी । लटिकी धरी बोंडी नासिकाची ॥ २ ॥ कीर्तनाचे वेळे रडे पडे लोळे । प्रेमेंविण डोळे गळताती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसे मावेचे मइंद । त्यांपाशीं गोविंद नाहीं नाहीं ॥ ४ ॥

४१४. धन्य देहू गांव पुण्यभूमि ठाव । तेथें नांदे देव पांडुरंग ॥ १ ॥ धन्य क्षेत्रवासी लोक ते दैवाचे । उच्चारिती वाचे नामघोष ॥ २ ॥ कर कटी उभा वि-श्वाचा जनिता । वामांगीं ते माता रखुमादेवी ॥ ३ ॥ गरुड पारीं उभा जोडुनियां कर । अश्वत्थ समोर उत्तरामुख ॥ ४ ॥ दक्षिणे शंकर लिंग हरेश्वर । शोभे गंगानीर इंद्रायणी ॥ ५ ॥ लक्ष्मीनारायण बल्लाळाचें बन । तेथें अधिष्ठान सिद्धेश्वर ॥ ६ ॥ विघ्नराज द्वारीं बहिरव बाहेरी । हनुमंत शेजारीं सहित दोघे ॥ ७ ॥ तेथें दास तुका करितो कीर्तन । हृदयीं चरण विठोबाचे ॥ ८ ॥

४१५. पाखांड्यांनीं पाठी पुरविला दुमाला । तेथें मी विठ्ठला काय बोलों ॥ १ ॥ कांद्याचा खाणार चोजवी कस्तुरी । आपण भिकारी अर्थ नेणे ॥ २ ॥ न कळे तें मज पुसती छळूनी । लागतां चरणीं न सोडिती ॥ ३ ॥ तुझ्या पायांविण दुजें नेणें कांहीं । तूंचि सर्वांठायीं एक मज ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे खीळ पडो त्यांच्या तोंडा । किती बोलों भांडां वादकांशीं ॥ ५ ॥

४१६. कलियुगीं कवित्व करिती पाषांड । कुशळ हे भांड बहु जाले ॥ १ ॥ द्रव्य दारा चित्तीं प्रजांची आवडी । मुखें बडबडी कोरडाचि ॥ २ ॥ दंभ करी सोंग मानावया जग । मुखें बोले त्याग मनीं नाहीं ॥ ३ ॥ वेदाज्ञे करोनि न करिती स्वहित । नव्हती अलिप्त देहाहुनी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे दंड साहील यमाचे । न करी जो वाचे बोले तैसें ॥ ५ ॥

४१७. विषयाचें सुख एथें वाटे गोड । पुढें अवघड यमदंड ॥ १ ॥ मारिती तोडिती झोडिती निष्ठुर । यमाचे किंकर बहुसाल ॥ २ ॥ असिपत्रीं तरुवरखैराचे इंगळ । निघतील ज्वाळ तेलपाकीं ॥ ३ ॥ तप्तभूमीवरि लोळविती पाहीं । अग्निस्तंभ बाहीं कवळविती ॥ ४ ॥ ह्मणऊनि तुका येतो काकुलती । पुरे आतां याती गर्भवास ॥ ५ ॥

४१८. अल्प माझी मती । ह्मणोनि येतो काकुलती ॥ १ ॥ आतां दाखवा दा-खवा । मज पाउलें केशवा ॥ २ ॥ धीर माझ्या मना । नाहीं नाहीं नारायणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्या । मज करा अभागिया ॥ ४ ॥

४१९. वाटुली पाहातां सिणले डोळुले । दाविसी पाउलें कैं वो डोळां ॥ १ ॥ तूं माय माउली कृपेची साउली । विठ्ठले पाहिली वास तुझी ॥ २ ॥ कां बा मोकलिलें कवणा निरविलें । कठिण कैसें झालें हृदय तुझें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझ्या आसावल्या बाह्या । तुज क्षेम द्याया पांडुरंगा ॥ ४ ॥

४२०. देह हा सादर पाहावा निश्चित । सर्व सुख एथें नाम आहे ॥ १ ॥ ब्रह्म जें देखणें द्वैत जेव्हां गेलें । शरीर तें जालें ब्रह्मरूप ॥ २ ॥ यजन याजन तप व्रतें करिती । विकल्पें नागवती शुद्ध पुण्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्व सुख एथें आहे । भ्रांति दूर पाहें टाकुनियां ॥ ४॥

४२१. तुझे वर्णूं गुण ऐसी नाहीं मती । राहिल्या त्या श्रुती मौन्यपणें ॥ १ ॥ मौन्यपणें वाचा थोंटावल्या चारी । ऐसें तुझें हरी रूप आहे ॥ २ ॥ रूप तुझें ऐसें डोळां न देखवे । जेथें हें झकवे ब्रह्मादिक ॥ ३ ॥ ब्रह्मादिकां देवां कर्माची कचाटी । ह्मणोनि आटाटी फार त्यांसी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुझें गुण नाम रूप । आहेसी अमुप वाणूं काई ॥ ५ ॥

४२२. मनवाचातीत तुझें हें स्वरूप । ह्मणोनियां माप भक्ति केलें ॥ १ ॥ भक्तीचिया मापें मोजितों अनंता । इतरानें तत्वता न मोजवे ॥ २ ॥ योग याग तपें देहाचिया योगें । ज्ञानाचिया लागें न सांपडसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी भोळ्या भावें सेवा । घ्यावी जी केशवा करितों ऐसी ॥ ४ ॥

४२३. देवा ऐसा शिष्य देई । ब्रह्मज्ञानी निपुण पाहीं ॥ १ ॥ जो कां भावाचा आगळा । भक्तिप्रेमाचा पुतळा ॥ २ ॥ ऐशा युक्ति ज्याला बाणे । तेथें वैराग्याचें ठाणें ॥ ३ ॥ ऐसा जाला हो शरीरी । तुका लिंबलोण करी ॥ ४ ॥

४२४. जंववरी नाहीं देखिली पंढरी । तंववरि वर्णिसी थोरी वैकुंठींची ॥ १ ॥ मोक्षसिद्धि तेथें हिंडे दारोदारीं । होऊनि कामारी दीनरूप ॥ २ ॥ वृंदावन सडे चौक रंग माळा । अभिनव सोहोळा घरोघरीं ॥ ३ ॥ नामघोष कथापुराणकीर्तनीं । ओविया कांडणीं पांडुरंग ॥ ४ ॥ सर्व सुख तेथें असे सर्वकाळ । ब्रह्म तें केवळ नांदतसे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे जें न साधे सायासें । तें हें प्रत्यक्ष दिसे विटेवरि ॥ ६ ॥

४२५. दुःख वाटे ऐसी ऐकों नये गोष्टी । जेणें घडे तुटी तुझ्या पायीं ॥ १ ॥ येतो कळवळा देखोनियां घात । करितों फजित नाइकती ॥ २ ॥ काय करूं देवा ऐसी नाहीं शक्ति । दंडुनि पुढती वाटे लावूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज दावूं नको ऐसे । दृष्टीपुढें पिसे पांडुरंगा ॥ ४ ॥

४२६. शूकरासी विष्ठा माने सावकास । मिष्टान्नाची त्यास काय गोडी ॥ १ ॥ तेवीं अभक्तांसी आवडे पाखांड । न लगे त्यां गोड परमार्थ ॥ २ ॥ श्वानासी भोजन दिलें पंचामृत । तरी त्याचें चित्त हाडावरि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्पा पाजिलिया क्षीर । वमितां विखार विष जालें ॥ ४ ॥

४२७. रासभ धुतला महा तीर्थामाजी । नव्हे जैसा तेजी शामकर्ण ॥ १ ॥ तेवीं खळा काय केला उपदेश । नव्हेचि मानस शुद्ध त्याचें ॥ २ ॥ सर्पासी पाजिलें शर्करापीयूष । अंतरींचें विष जाऊं नेणे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे श्वाना क्षिरीचें भोजन । सवेंचि वमन जेवीं तया ॥ ४ ॥

४२८. जेवीं नवज्वरें तापलें शरीर । लागे तया क्षीर विषतुल्य ॥ १ ॥ तेवीं परमार्थ जीहीं दुराविला । तयालागीं झाला सन्निपात ॥ ३ ॥ कामिनी जयाच्या जाहाली नेत्रासी । देखी तो चंद्रासी पीतवर्ण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मद्यपानाची आवडी । न रुचे त्या गोडी नवनीताची ॥ ४ ॥

४२९. आतां असों मना अभक्तांची कथा । न होई दुश्चिता हरिनामीं ॥ १ ॥ नये त्याची कदा गोष्टी करूं मात । जिव्हे प्रायश्चित्त त्याच्या नांवें ॥ २ ॥ प्रभातें न घ्यावें नांव माकडाचें । तैसें अभक्ताचें सर्वकाळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां आठवूं मंगळ । जेणें सर्व काळ सुखरूप ॥ ४ ॥

४३०. नाम आठवितां सद्गदित कंठीं । प्रेम वाढे पोटीं ऐसें करीं ॥ १ ॥ रोमांच जीवन आनंदाश्रु नेत्रीं । अष्टांग ही गात्रीं प्रेम तुझें ॥ २ ॥ सर्व ही शरीर वेचो या कीर्तनीं । गाऊं निशिदिनीं नाम तुझें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुजें न करीं कल्पांतीं । सर्वदा विश्रांति संतां पायीं ॥ ४ ॥

४३१. जननी हे जाणे बाळकाचें वर्म । सुख दुःख धर्म जें जें कांहीं ॥ १ ॥ अंधापुढें जेणें दिधला आधार । त्याचा हा विचार तोचि जाणे ॥ २ ॥ शरणागता जेणें घातलें पाठीशीं । तो जाणे तेविशी राखों तया ॥ ३ ॥ कासे लागे तया न लगती सायास । पोहोणारा त्यास पार पावी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जीव विठ्ठलाचे हातीं । दिला त्याची गति तोचि जाणे ॥ ५ ॥

४३२. नका वाटूं मन विधिनिषेधांसी । स्मरावा मानसीं पांडुरंग ॥ १ ॥ खादलिया अन्ना मासी बोलों नये । अववेंचि जाय एका घांसें ॥ २ ॥ जोडी होते परी ते बहु कठिण । करितां जतन सांभाळावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें न मना विषाद । निंबेंविण व्याध तुटों नये ॥ ४ ॥

४३३. नको होऊं देऊं भावीं अभावना । याचि नांवें जाणा बहु दोष ॥ १ ॥ उत्तमा विमेघवृष्टि येथें होते अनिवार । जिव्हाळया उखर लाभ नाड ॥ २ ॥ उत्तमा विभागें कनिष्ठाची इच्छा । कल्पतरु तैसा फळे त्यासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जिणें बहु थोडें आहे । आपुलिया पाहें पुढें बरें ॥ ४ ॥

४३४. त्याग तंव मज न वजतां केला । कांहींच विठ्ठला मनांतूनि ॥ १ ॥ भागलिया आला उबग सहज । न धरितां काज जालें मनीं ॥ २ ॥ देह जड जालें ऋणाच्या आभारें । केलें संवसारें कासावीस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गेला आळसकिळस । अकर्तव्य दोष निवारले ॥ ४ ॥

४३५. मढें झांकुनियां करिती पेरणी । कुणबियाचे वाणी लवलाहें ॥१॥ तयापरी करीं स्वहित आपुलें । जयासी फावलें नरदेह ॥२॥ ओटीच्या परिस मुठीचें तें वाढे । यापरि कैवाडें स्वहिताचें ॥ ३ ॥ नाहीं काळसत्ता आपुलियेहातीं । जाणते हे गुंती उगविती ॥४॥ तुका ह्मणे पाहें आपुली सूचना । करितो शाहाणा मृत्युलोकीं ॥५॥

४३६. राजा चाले तेथें वैभव सांगातें । हें काय लागतें सांगावें त्या ॥ १ ॥ कोणी कोणा येथें न मनी जी फुका । कृपेविण एका देवाचिया ॥ २ ॥ शृंगारिलें नाहीं तर्गोयेत वरि । उमटे लौकरि जैसें तैसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं वसे नारायण । कृपेचि ते खुण साम्या येते ॥ ४ ॥

४३७. वत्स पळे धेनु धांवे पाठीलागीं । प्रीतीचा तो अंगीं आविर्भाव ॥ १ ॥ सूत्र ओढी मना आणिकांच्या ॥ २ ॥ सांडिलें शिकविलें काय येईल कारणा । तें नाहीं घेत मेळवितां । ह्मणऊनि लाता मागें सारी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आग्रह करावा न लगे । सांगतसे अंगें अनुभव ॥ ४ ॥

४३८. देवाच्या संबंधें विश्वचि सोयरें । सूत्र ओढे दोरें एका एक ॥ १ ॥ आहाच हें नव्हे विटायासारिखें । जीव जीवनीं देखें सामावलें ॥ २ ॥ आणिकांचें सुख दुःख उमटे अंतरीं । एथील इतरीं तेणें न्यायें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठसावलें शुद्ध जाती । शोभा चि पुढती विशेषता ॥ ४ ॥

४३९. अवघा वेंचलों इंद्रियांचे ओढी । जालें तें तें घडी निरोपिलें ॥ १ ॥ असावा जी ठावा सेवेसी विचार । आपुला म्यां भार उतरिला ॥ २ ॥ कायावाचा मनें तोचि निजध्यास । एथें जालों ओस भक्तिभावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करूं येईल धांवणें । तरि नारायणें सांभाळावें ॥ ४ ॥

४४०. राहो आतां हेंचि ध्यान । डोळां मन लंपटो ॥ १ ॥ कोंडकोंडुनि धरीन जीवें । देहभावें ओंवाळीन ॥ २ ॥ होईल येणें कळसा आलें । स्थिरावलें अंतरीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गोजिरिया । विठोबा पायां पडों द्या ॥ ४ ॥

४४१. आदि मध्य अंत दाखविला दीपें । हा तों आपणापें यत्न बरा ॥ १ ॥ दासत्वें दाविलें धन्याचें भांडार । तोंतों नव्हे सार एथुनियां ॥ २ ॥ उपायानें सोस नासला सकळ । सत्ते सत्ताबळ अंगा आलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दृष्टी सकळांचे शिरीं । वचनचि करी बैसोनियां ॥ ४ ॥

४४२. सांटविले वाण । पैस घातला दुकान ॥ १ ॥ जें ज्या पाहिजे जे काळीं । आहे सिद्धचि जवळी ॥ २ ॥ निवडिलें साचें । उत्तममध्यमकनिष्ठाचें ॥ ३ ॥ तुका बैसला दुकानीं । दावी मोला ऐसी वाणी ॥ ४ ॥

४४३. लागलिया मुख स्तनां । घाली पान्हा माउली ॥ १ ॥ उभयतां आवडी लाडें । कोडें कोड पुरतसे ॥ २ ॥ मेळवितां अंगें अंग । प्रेमें रंग वाढतो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जड भारी । अवघें शिरीं जननीचे ॥ ४ ॥

४४४. अवगुण तों कोणीं नाहीं प्रतिष्ठिले । मार्गे होत आले शिष्टाचार ॥ १ ॥ दुर्बळाच्या नांवें पिटावा डांगोरा । हा तों नव्हे बरा सत्यवाद ॥ २ ॥ मद्य आणि मधु एकरासी नांवें । तरि का तें खावें । आधारें त्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा उच्छिष्ट प्रसाद । निवडी भेदाभेद वृष्टिन्यायें ॥ ४ ॥

४४५. भूतीं भगवंत । हा तों जाणतों संकेत ॥ १ ॥ भारी मोकलितों वाण । ज्याचा त्यासी कळे गुण ॥ २ ॥ करावा उपदेश । निवडोनि तरि दोष ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाटे । चुकतां आडरानें कांटे ॥ ४ ॥

४४६. आह्मां हें कौतुक जगा द्यावी नीत । करावे फजित चुकती ते ॥ १ ॥ कासयाचा बाध एकाच्या निरोपें । काय व्हावें कोपें जगाचिया ॥ २ ॥ अविद्येचा येथें कोठें परिश्रम । रामकृष्णनाम ऐसे बाण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें खऱ्याचा विकरा । न सरती येरा खोट्या परी ॥ ४ ॥

४४७. दर्पणासीं नखटें लाजे । शुद्ध खिजे देखोनि ॥ १ ॥ ऐसें अवगुणांच्या बाधें । दिसे सुदें विपरीत ॥ २ ॥ अंधळ्यांस काय हिरा । गारां चि तो सारिखा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भूंकें सुनें । ठाया नेणे ठाव तो ॥ ४ ॥

४४८. नाचडे तरि कां येतील हे भांड । घेउनियां तोंड काळें येथें ॥ १ ॥ नासोनियां जाय रस यासंगती । खळाचे पंगती नारायणा ॥ २ ॥ तोंडावाटा नर्क काढीं अमंगळ । मिष्टान्ना विटाळ करी सुनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं संतांची मर्यादा । निंदे तोचि निंदा मायझवा ॥ ४ ॥

४४९. लेकरा आईतें पित्याची जतन । दावी निजधन सर्व जोडी ॥ १ ॥ त्यापरि आमचा जालासे सांभाळ । देखिला चि काळ नाहीं आड ॥ २ ॥ भुकेचे संनिध वसे स्तनपान । उपायाची भिन्न चिंता नाहीं ॥ ३ ॥ आळवूनि तुका उभा पैल्यडी । घातली या उडी पांडुरंगें ॥ ४ ॥

४५०. शुद्ध चर्या हें चि संतांचें पूजन । लागत चि धन नाहीं वित्त ॥ १ ॥ सगुणाचे सोई सगुण विश्रांती । आपण चि येती चोजवीत ॥ २ ॥ कीर्तनीं चि वोळे

कृपेचा वोरस । दुरीपणे वास संनिधता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वर्म सांगतों सवंगें । मन लावा लागें स्वहिताच्या ॥ ४ ॥

४५१. जीवींचें जाणावें या नांवें आवडी । हेंकड तें ओढी अमंगळ ॥ १ ॥ चित्ताच्या संकोचें कांहीं च न घडे । अतिशयें वेडे चार ते चि ॥ २ ॥ काळाविण कांहीं नाहीं रुचों येत । करूनि संकेत ठेवियेला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळे वचनें चांचणी । काय बोलवूनि वेळोवेळां ॥ ४ ॥

४५२. कामातुर चवी सांडी । बरळ तोंडीं बरळें ॥ १ ॥ रंगलें तें अंगीं दावी । विष देववी आसडे ॥ २ ॥ धनसोसें लागे वेड । ते बडबड शमेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेसनें दोन्ही । नर्कखाणीं भोगावया ॥ ४ ॥

४५३. कृष्णांजनें जाले सोज्ज्वळ लोचन । तेणें दिले वान निवडुनी ॥ १ ॥ निरोपाच्या मापें करी लडबड । त्याचें त्यानें गोड नारायणें ॥ २ ॥ भाग्यवंतांघरीं करितां विश्वासें । कार्य त्यासरिसें होईजेतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पोट भरे बरे-वोजा । निज ठाव निजा निजस्थानीं ॥ ४ ॥

४५४. मैंद आला पंढरीस । हातीं घेउनि प्रेमपाश ॥ १ ॥ पुढें नाडियलें जग । नेतो लागों नेदीं माग ॥ २ ॥ उभारोनि बाहे । दृष्टादृष्टी वेधीताहे ॥ ३ ॥ वैकुंठीहुनि पेणें । केलें पंढरीकारणें ॥ ४ ॥ पुंडलिकें थारा । देउनि आणिलें या चोरा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे चला । तुह्मी आह्मी धरूं त्याला ॥ ६ ॥

४५५. भांडवी माउली कवतुकें बाळा । आपणा सकळां साक्षित्वेसीं ॥ १ ॥ माझी माझी ह्मणे एकएकां मारी । हें तों नाहीं दुरी उभयतां ॥ २ ॥ तुझें थोडें भातें माझें बहु फार । छंद करकर वाद मिथ्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एके ठायीं आहे वर्म । हेंचि होय श्रम निवारितें ॥ ४ ॥

४५६. लटकियाची आशा । होतों पडिलों वळसा । होउनियां दोषा । पात्र मिथ्या अभिमानें ॥ १ ॥ बरवी उघडली दृष्टी । नाहीं तरी होतों कष्टी । आक्रंदले सृष्टी । मात्र या चेष्टांनीं ॥ २ ॥ मरणाची नाहीं शुद्धी । लोभीं प्रवर्तली बुद्धी । परती तों कधीं । घडेचि ना माघारीं ॥ ३ ॥ सांचूनि मरे धन । लावी पोरांसी भांडण । नाहीं नारायण । तुका ह्मणे स्मरीला ॥ ४ ॥

४५७. जवळी मुखापाशीं । असतां नेघे अहर्निशीं ॥ १ ॥ भवनिर्दाळण नाम । विठ्ठल विठ्ठल नासी काम ॥ २ ॥ सुखाचें शेजार । करूं कां नावडे घर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठेवा । कां हा न करीचि बरवा ॥ १ ॥

४५८. बरवें देशावर जालें । काय बोलें बोलावें ॥ १ ॥ लाभें लाभ दुणावला । जीव धाला दर्शनें ॥ २ ॥ भाग्यें जाली संतभेटी । आवडी पोटीं होती ते ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे श्रम केला । अवघा आला फळासी ॥ ४ ॥

४५९. सांगतां हें नये सुख । कीर्ती मुख न पुरे ॥ १ ॥ आवडीनें सेवन करूं । जीवींचें धरूं जीवीं च ॥ २ ॥ उपमा या देतां लाभा । काशा शोभा सारिखी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुचलीं डोई । ठेविली पायीं संतांचे ॥ ४ ॥

४६०. आपुलाला लाहो करूं । केणें भरूं हा विठ्ठल ॥ १ ॥ भाग्य पावलों या ठाया । आतां काया कुरवंडी ॥ २ ॥ पुढती कोठें घडे ऐसें । बहुतां दिसें फावलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाली जोडी । चरण घडी न विसंबें ॥ ४ ॥

४६१. उजळलें भाग्य आतां । अवघी चिंता वारली ॥ १ ॥ संतदर्शनें हा लाभ । पद्मनाभ जोडला ॥ २ ॥ संपुष्ट हा हृदयपेटी । करूनि पोटीं सांठवूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे होता ठेवा । तो या भावा सांपडला ॥ ४ ॥

४६२. आह्मां आपुलें नावडे संचित । चरफडे चित्त कळवळ्यानें ॥ १ ॥ न कळतां जाला खोळंब मारगा । जगीं जालों जगा बहुरूपी ॥ २ ॥ कळों आलें बरें उघडले डोळे । कर्णधार मिळे तरि बरें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे व्हाल ऐकत करुणा । तरि नारायणा उडी घाला ॥ ४ ॥

४६३. बरगासाटीं खादलें शेण । मिळतां अन्न न संडी ॥ १ ॥ फजित तो केला लाहे । ताडण साहे गौरव ॥ २ ॥ ओढाळाची ओंगळ ओढी । उगी खोडी नवजाय ॥ ३ ॥ तुका फजीत करी बुच्या । विसरे कुच्या खोडी तेणें ॥ ४ ॥

४६४. धांव घालीं आई । आतां पाहातेसी काई ॥ १ ॥ धीर नाहीं माझे पोटीं । जालें वियोगें हिंपुटी ॥ २ ॥ करावें सीतळ । बहु जाली हळहळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे डोई । कधीं ठेवीन हे पायीं ॥ ४ ॥

४६५. तुह्मां ठावा होता देवा । माझे अंतरींचा हेवा ॥ १ ॥ होती काशानें सुटका । तरि हे वैकुंठनायका ॥ २ ॥ नसतें सांभाळिलें । जरि तुह्मीं आश्वासिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपाळुवा । बरवा केला सावाधावा ॥ ४ ॥

४६६. देऊं ते उपमा । आवडीनें पुरुषोत्तमा ॥ १ ॥ पाहातां काशा तूं सारिखा । तिंहीं लोकांच्या जनका ॥ २ ॥ आरुष हे वाणी । गोड करूनि घेतां कानीं ॥ ३ ॥ आवडीनें खेळे । तुका पुरवावे सोहाळे ॥ ४ ॥

४६७. दर्शनाची आस । आतां न साहे उदास ॥ १ ॥ जीव आला पायांपाशीं । येथें असें कलिवरेंसीं ॥ २ ॥ कांहींच नाटवे । ठायीं बैसलें नुठवे ॥ ३ ॥ जीव असतां पाहीं । तुका ठकावला ठायीं ॥ ४ ॥

४६८. भोगावरि आह्मीं घातला पाषाण । मरणा मरण आणियेलें ॥ १ ॥ विश्व तूं व्यापक काय मी निराळा । काशासाठीं बळा येऊं आतां ॥ २ ॥ काय सारूनियां काढावें बाहेरी । आणूनि भीतरी काय ठेवूं ॥ ३ ॥ केला तरि उरे वाद चि कोरडा । बळें घ्यावी पीडा स्वपनींची ॥ ४ ॥ आवघेंचि वाण आले तुह्मां घरा । मजुरी मजुरा रोजकीर्दी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे कांहीं नेणें लाभ हानी । असेल तो धनी राखो वाडा ॥ ६ ॥

४६९. कां हो एथें काळ आला आह्मां आड । तुह्मांपाशीं नाड करावया ॥ १ ॥ कां हो विचाराचें पडिलें सांकडें । काय ऐसें कोडें उपजलें ॥ २ ॥ कां हो उपजेना द्यावी ऐशी भेटी । काय द्वैत पोटीं धरिलें देवा ॥ ३ ॥ पाप फार किंवा जालासी दुर्बळ । मागिल तें बळ नाहीं आतां ॥ ४ ॥ काय जालें देणें निघालें दिवाळें । कीं बांधलासि बळें ऋणेंपायीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे कां रे ऐसी केली गोवी । तुझी माझी ठेवी निवडुनियां ॥ ६ ॥

४७०. काय देह घालूं करवती कर्मेरी । टाकूं या भितरी अग्नीमाजी ॥ १ ॥ काय सेवूं वन शीत उष्ण ताव । साहों कीं मोहन धरूनी बैसों ॥ २ ॥ काय लावूं अंगीं भस्म उधळण । हिंडूं देश कोण खुंट चारी ॥ ३ ॥ काय त्यजूं अन्न करूनि उपास । काय करूं नास जीवित्वाचा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे काय करावा उपाव । ऐसा देई भाव पांडुरंगा ॥ ५ ॥

४७१. दंभें कीर्ति पोट भरे मानी जन । स्वहित कारण नव्हे कांहीं ॥ १ ॥ अंतरती तुझे पाय मज दुरी । धरितां ये थोरी जाणिवेची ॥ २ ॥ पिंडाच्या पाळणें धांवती विकार । मजदावेदार मजमाजी ॥ ३ ॥ कैसा करूं घात आपुला आपण । धरूनि गुमान लोकलाज ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज दावी तो सोहळा । देखें पाय डोळां तुझे देवा ॥ ५ ॥

४७२. धिग जिणें त्याचा स्वामी दीन वर । मरण तें वर भलें मग ॥ १ ॥ आइका जी देवा ऐसी आहे नीत । काय तें उचित सांभाळावें ॥ २ ॥ देशोदेशीं धाक

जयाच्या उत्तरें । तयाचें कुतरें परि भलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हें कां सुचलें उत्तर । जाणोनि अंतर ओळखावें ॥ ४ ॥

४७३. आतां गाऊं तुज ओविया मंगळी । करूं गदारोळी हरिकथा ॥ १ ॥ होसि निवारिता आमुचें सकळ । भय तळमळ पापपुण्य ॥ २ ॥ भोगिले ते भोग लावूं तुझे अंगीं । अलिप्त या जगीं होउनि राहों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मीं लाडिकीं लेंकरें । न राहों अंतरें पायांविण ॥ ४ ॥

४७४. सर्व सुखें आजी एथेंचि वोळलीं । संतांचीं देखिलीं चरणांबुजें ॥ १ ॥ सर्वकाळ होतों आठवीत मनीं । फिटली ते धणी येणें काळें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे वाचा राहिली कुंटित । पुढें जालें चित्त समाधान ॥ ३ ॥

४७५. विठ्ठल सोयरा सज्जन सांगती । विठ्ठल या चित्तीं बैसलासे ॥ १ ॥ विठ्ठलें हें अंग व्यापिली ते काया । विठ्ठल हे छाया माझी मज ॥ २ ॥ बैसला विठ्ठल जिव्हेचिया माथां । न वदे अन्यथा आन दुजें ॥ ३ ॥ सकळां इंद्रियां मन एक प्रधान । तें ही करी ध्यान विठोबाचें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे या विठ्ठलासी आतां । नये विसंबतां माझें मज ॥ ५ ॥

४७६. होय वारकरी । पाहें पाहें रे पंढरी ॥ १ ॥ काय करावीं साधनें । फळ अवघेंचि तेणें ॥ २ ॥ अभिमान नुरे । कोड अवघेंचि पुरे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे डोळां । विठो बैसला सांवळा ॥ ४ ॥

४७७. पंढरीसी जाय । तो विसरे बापमाय ॥ १ ॥ अवघा होय पांडुरंग । राहे धरूनियां अंग ॥ २ ॥ न लगे धन मान । देहभावें उदासीन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मळ । नासी तात्काळ तें स्थळ ॥ ४ ॥

४७८. बळें बाह्यात्कारें संपादिलें सोंग । नाहीं जाला त्याग अंतरींचा ॥ १ ॥ ऐसें येतें नित्य माझ्या अनुभवा । मनासी हा ठावा समाचार ॥ २ ॥ जागृतीचा नाहीं अनुभव स्वप्नीं । जातों विसरुनि सकळ हें ॥ ३ ॥ प्रपंचाबाहेरि नाहीं आलें चित्त । केले करी नित्य वेवसाय ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज भोरप्या चि परी । जालें सोंग वरी आंत तैसें ॥ ५ ॥

४७९. ह्मणवितों दास ते नाहीं करणी । आंत वरी दोन्ही भिन्न भाव ॥ १ ॥ गातों नाचतों तें दाखवितों जना । प्रेम नारायणा नाहीं अंगीं ॥ २ ॥ पाविजे तें वर्म न कळेचि कांहीं । बुडालों या डोहीं दंभाचिया ॥ ३ ॥ भांडवल काळें हातोहातीं नेलें । माप या लागलें आयुष्यासि ॥४॥ तुका ह्मणे वांयां गेलों ऐसा दिसें । होईल या हांसें लौकिकाचें ॥ ५ ॥

४८०. न कळतां काय करावा उपाय । जेणें राहे भाव तुझ्या पायीं ॥ १ ॥ येऊनियां वास करिसी हृदयीं । ऐसें घडे कई कासयानें ॥ २ ॥ साच भावें तुझें चिंतन मानसीं । राहे हें करिसी कैं गा देवा ॥ ३ ॥ लटिकें हें माझें करूनियां दुरी । साच तूं अंतरीं येउनि राहें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज राखावें पतिता । आपुलिया सत्ता पांडुरंगा ॥ ५ ॥

४८१. चिंतिलें तें मनिंचें जाणे । पुरवी खुणे अंतरींचें ॥ १ ॥ रात्री न कळे दिवस न कळे । अंगीं खेळे दैवत हें ॥ २ ॥ नवसियाचे नव रस । भोगी त्यास भिन्न नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे समचि देणें । समचरण उभा असे ॥ ४ ॥

४८२. उद्धाराचा संदेह नाहीं । याचा कांहीं सेवकां ॥ १ ॥ पांडुरंग अभिमानी । जीवदानी कोंवसा ॥ २ ॥ बुडतां जळीं जळतां अंगीं । ते प्रसंगीं राखावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मांसाटीं । कृपा पोटीं वागवी ॥ ४ ॥

४८३. काय विरक्ति कळे आह्मां । जाणों एका नामा विठोबाच्या ॥ १ ॥ नाचों सुखें वैष्णवमेळीं । टाळघोळीं आनंदें ॥ २ ॥ शांति क्षमा दया मी काय जाणें । गोविंद कीर्तनेंवांचूनियां ॥ ३ ॥ कासया उदास असों देहावरी । अमृतसागरीं बुडोनियां ॥ ४ ॥ कासया एकांत सेवूं तया वना । आनंद तो जनामाजी असे ॥५॥ तुका ह्मणे आह्मां ऐसा भरवसा । विठ्ठल सरसा चालतसे ॥ ६ ॥

४८४. जेथें वैष्णवांचा वास । धन्य भूमी पुण्य देश ॥ १ ॥ दोष नाहीं ओखदासी । दूत सांगे यमापाशीं ॥ २ ॥ गरुडटकयांच्या भारें । भूमि गर्जे जयजयकारें ॥ ३ ॥ सहज तयां जनां छंद । वाचे गोविंद गोविंद ॥ ४ ॥ तुळसी वनें रंगमाळा । अवघा वैकुंठ सोहळा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे भेणें । काळ नये तेणें राणें ॥ ६ ॥

४८५. माझ्या विठोबाचा कैसा प्रेमभाव । आपण चि देव होय गुरु ॥ १ ॥ पढियें देहभावें पुरवितो वासना । अंतीं तें आपणापाशीं न्यावें ॥ २ ॥ मागें पुढें उभा राहे सांभाळीत । आलिया आघात निवारावें ॥ ३ ॥ योगक्षेम त्याचें जाणे जडभारी । वाट दावी करीं धरूनियां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नाहीं विश्वास ज्या मनीं । पाहावें पुराणीं विचारूनी ॥ ५ ॥

४८६. सकळ धर्म मज विठोबाचें नाम । आणीक तें वर्म नेणें कांहीं ॥ १ ॥ काय जाणों संतां निरविलें देवें । करिती या भावें कृपा मज ॥ २ ॥ तुका ह्मणे माझा कोण अधिकार । तो मज विचार कळों यावा ॥ ३ ॥

४८७. उदंड शाहाणे होत तर्कवंत । परि या नेणवे अंत विठोबाचा ॥ १ ॥ उदंडा अक्षरां करोत भरोवरी । परि ते नेणवे थोरी विठोबाची ॥ २ ॥ तुका ह्मणे नाहीं भोळेपणाविण । जाणीव ते सिण रितें माप ॥ ३ ॥

४८८. आधारावांचुनी । काय सांगशी काहाणी ॥ १ ॥ ठावा नाहीं पंढरीराव । तोंवरी अवघेंचि वाव ॥ २ ॥ मानिताहे कोण । तुझें कोरडें ब्रह्मज्ञान ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठेवा । जाणपण एक सवा ॥ ४ ॥

४८९. अनाथांची तुह्मां दया । पंढरीराया येतसे ॥१॥ ऐसी ऐकोनियां कीर्ति । बहु विश्रांति पावलों ॥ २ ॥ अनाथांच्या धांवा घरा । नामें करा कुडावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सवघड हित । ठेवूं चित्त पायां पें ॥ ४ ॥

४९०. येथें नाहीं उरों आले अवतार । येर ते पामर जीव किती ॥ १ ॥ विषयांचे ह्मणी व्हाल लोलिंगत । चेवलिया अंत न लगे मज ॥ २ ॥ वाहोनियां भार कुंथसील ओझें । नव्हे तेंचि माझें थीता त्याग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कैसी नाहीं त्याची लाज । संतीं केशीराज साधियेला ॥ ४ ॥

४९१. हींच त्यांचीं पंचभूतें । जीवन भातें प्रेमाचें ॥ १ ॥ कळवळा धरिला संतीं । ते निगुती कैवाड ॥ २ ॥ हाच काळ वर्तमान । साधन ही संपत्ती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिवसरातीं । हें चि खाती अन्न ते ॥ ४ ॥

४९२. दीप न देखे अंधारा । आतां हेंचि करा जतन ॥ १ ॥ नारायण नारायण । गांठी धन बळकट ॥ २ ॥ चिंतामणीपाशीं चिंता । तत्वता ही नयेल ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उभयलोकीं । हेचि निकी सामग्री ॥ ४ ॥

४९३. धन्य काल संतभेटी । पायीं मिठी पडिली तो ॥ १ ॥ संदेहाची सुटली गांठी । जालें पोटीं शीतळ ॥ २ ॥ भवनदीचा जाला तारा । या उत्तरा प्रसादें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मंगळ आतां । कोण दाता याहूनि ॥ ४ ॥

४९४. दिनरजनी हाचि धंदा । गोविंदाचे पवाडे ॥ १ ॥ संकल्पिला देह

देवा । सकळ हेवा तयेठायीं ॥ २ ॥ नाहीं अवसान घडी । सकळ जोडी इंद्रियां ॥ ३ ॥ कीर्ति मुखें गर्जे तुका । करी लोकां सावध ॥ ४ ॥

४९५. खरें नानवट निक्षेपीचें जुनें । काढिलें ठेवणें समर्थाचें ॥ १ ॥ मजुराच्या हातें मापाचा उकल । मी तों येथें फोल सत्ता त्याची ॥ २ ॥ कुलाळाच्या हातें घटाच्या उत्पत्ति । पाठवी त्या जाती पाकस्थळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवन तें नारायणीं । प्रभा जाते कीर्णीं प्रकाशाची ॥ ४ ॥

४९६. गंगेचिया अंताविण काय चाड । आपुलें तें कोड तृषेपाशीं ॥ १ ॥ विठ्ठल हे मूर्ति साजिरी सुंदर । घालीं निरंतर हृदयपुटीं ॥ २ ॥ कारण तें असे नवनीतापाशीं । गबाळ तें सोसी इतर कोण ॥ ३ ॥ बाळाचे सोईतें घांस घाली माता । अट्टाहास चिंता नाहीं तया ॥ ४ ॥ गाऊं नाचों करूं आनंदसोहळा । भावचि आगळा नाहीं हातां ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे अवघें जालें एकमय । परलोकींची काय चाड आतां ॥ ६ ॥

४९७. स्त्रीपुत्रादिकीं राहिला आदर । विषयीं पडिभर अतिशय ॥ १ ॥ आतां सोडवणें धांवा नारायणा । मज हे वासना अनावर ॥ २ ॥ येउनियां आड ठाके लोकलाज । तें हें दिसे काज अंतरलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां जेथें जेथें गोवा । तेथें तुह्मीं देवा सांभाळावें ॥ ४ ॥

४९८. पडिलों भोवणीं । होतों बहु चिंतवणी ॥ १ ॥ होतों चुकलों मारग । लाहो केला लाग वेगें ॥ २ ॥ इंद्रियांचे संदी । होतों सांपडलों बंदीं॥३॥ तुका ह्मणे बरें जालें । विठ्ठलसें वाचे आलें ॥ ४ ॥

४९९. बरें जालें आलीं ज्याचीं त्याच्या घरा । चुकला पाऱ्हेरा ओढाळांचा ॥१॥ बहु केलें दुःखी त्यांचिया सांभाळें । आतां तोंड काळें तेणें लोभें ॥ २ ॥ त्यांचिया अन्यायें भोगा माझें अंग । सकळ ही लाग द्यावा लागे ॥ ३ ॥ नाहीं कोठें स्थिर राहों दिलें क्षण । आजिवरी सिण पावलों तो ॥ ४ ॥ वेगळाल्या खोडी केली तडातडी । सांगावया घडी नाहीं सुख ॥ ५ ॥ निरवूनि तुका चालिला गोवारें । देवापाशीं भार सांडवूनि ॥ ६ ॥

५००. न करावी आतां पोटासाटीं चिंता । आहे त्या संचिता माप लावूं ॥ १ ॥ दृष्टि ते घालावी परमार्थाठायीं । क्षुल्लका उपायीं सिण जाला ॥ २ ॥ येथें तंव नाहीं घेइजेसें सवें । कांहीं नये जीवें वेचों मिथ्या ॥ ३ ॥ खंडणें चि नव्हे उद्वेग वेरझारीं । बापुडे संसारीं सदा असों ॥ ४ ॥ शेवटा पावची नावेचें बैसणें । भुजाबळें कोणें कष्टी व्हावें ॥५॥ तुका ह्मणे आतां सकळांचें सार । करावा व्यापार तरी ऐसा ॥६॥

५०१. आमच्या हें आलें भागा । जिव्हार या जगाचें ॥ १ ॥ धरूनियां ठेलों जीवें । बळकट भावें एकविध ॥ २ ॥ आणूनियां केला रूपा । उभा सोपा जवळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंकित केला । खालीं आला वचनें ॥ ४ ॥

५०२. खरें भांडवल सांपडलें गांठी । जेणें नये तुटी उदमासी ॥ १ ॥ सर्वगाचें केणें सांपडलें घरीं । भरूनि वैखरी सांटविलें ॥ २ ॥ घेतां देतां लाभ होतसे सकळां । सदेवां दुर्बळा भाव तैसा ॥ ३ ॥ फडा आलिया तो न वजे निरासे । जरि कांहीं त्यास न कळतां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां जालीसे निश्चिंती । आणीक तें चित्तीं न धरूं दुजें ॥ ५ ॥

५०३. पदोपदीं दिलें अंग । जालें सांग कारण ॥ १ ॥ रुधवूनि ठेलों ठाव । जागा वाव सकळ ॥ २ ॥ पुढती चाली मनालाहो । वाढे देहो संतोष ॥ ३ ॥

५०४. निवडुनि दिलें नवनीत। संचित ते भोगीत ॥ १ ॥ आतां पुढें भावसार । जीवना थार पाहावया ॥ २ ॥ पारखियाचे पडिलें हातीं । चांचपती आंधळीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सेवन घडे। त्यासी जोडे लाभ हा ॥ ४ ॥

५०५. उचित न कळे इंद्रियाचे ओढी । मुखें बडबडी शिकलें तें ॥ १ ॥ आपण जाऊन त्याचीं नरकास । बळें वेताळीस कुळें जग ॥ २ ॥ अबोलणें बोले डोळे झांकुनियां । बडबडी वांयां दंभासाटीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी तेथील पारखी । नाचे देखोदेखीं जाणों खरें ॥ ४ ॥

५०६. एक मन तुझ्या अवघ्या भांडवला । वांटितां तें तुला येई कैसें ॥ १ ॥ ह्मणउनि दृढ धरीं पांडुरंग । देहा लावीं संग प्रारब्धाचा ॥ २ ॥ आणिका संकल्पा नको गोऊं मन । तरीच कारण साध्य होय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें जाणावें उचित। तरी सहज स्थित येईल कळों ॥ ४ ॥

५०७. गावे ह्मणउनि गीत । धरुनि राहे तैसें चित्त ॥ १ ॥ हेंचि थोर अवघड आहे । अन्न देखोनि भूक राहे ॥ २ ॥ ऐकावी म्हुण कथा । राहे तैसें धरुनि चित्ता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धणी । नव्हे जेविल्यावांचुनि ॥ ४ ॥

५०८. कळल हें खुण । तरि दावी नारायण ॥ १ ॥ सत्य संतांपाशीं राहे । येरां भय आड आहे ॥ २ ॥ अणुचिया ऐसें । असे भरलें प्रकाशें ॥ ३ ॥ इंद्रियांचे धनी । ते हे जाती समजूनि ॥ ४ ॥ तर्क कुतर्क वाटा । नागवण घटापटा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे ल्यावें । डोळा अंजन बरवें ॥ ६ ॥

५०९. जातो न येतिया वाटा । काय निरपितो करंटा ॥ १ ॥ कैसा जालासे बेश्रम । लाज नाहीं न ह्मणे राम ॥ २ ॥ पाहे वैरियाकडे । डोळे वासुनियां रडे ॥ ३ ॥ बांधुनियां यमा हातीं । दिला नाहीं त्याची खंती ॥४॥ नाहीं यांपें काम । ऐसें जाणे तो अधम ॥ ५ ॥ अझुन तरि मुका । कां रे जालासि ह्मणे तुका ॥ ६ ॥

५१०. वांटा घेई लवकरि । मागें अंतरसी दुरी । केली भरोवरी । सारु नेती आणीक ॥ १ ॥ ऐसीं भांबावलीं किती । काय जाणों नेणों किती । समय नेणती । माथां भार वाहोनि ॥ २ ॥ नाहीं सारिलें तोंवरी । धांव घेई वेग करीं । घेतलें पदरीं । फावलें तें आपुलें ॥ ३ ॥ फट लंडी ह्मणे तुका । एक न साहावे धका । तरिच या सुखा । मग कैसा पावसी ॥ ४ ॥

५११. चालावा पंथ तो पाविजे त्या ठाया । ऐकिल्या वांयां वारता त्या ॥ १ ॥ ऐका जी वोजे पडतसे पायां । भावाचि तें जाया वाट नव्हे ॥ २ ॥ व्याली कुमारीचा अनुभवें अनुभव । सांगतां तो भाव येत नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें पाहिजे आरालें । बिंबीं निवळलें तरि भासे ॥ ४ ॥

५१२. काय नाहीं लवत झाडें । विसरे वेडें देहभाव ॥ १ ॥ जया न फळे उपदेश । धस ऐसा त्या नांवें ॥ २ ॥ काय नाहीं असत जड । दगड तो अबोलणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कुचर दाणा । तैसा ह्मणा डेंग हा ॥ ४ ॥

५१३. देखीचा दिमाख शिकोनियां दावी । हिऱ्या ऐसी केवीं गारगोटी ॥ १ ॥ मर्यादा ते जाण अरे अभागिया । देवाच्या ऐसिया सकळ मूर्ति ॥ २ ॥ काय पडिलेंसी लटिक्याचे भरी । वोंवाळुनि थोरी परती सांडीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुढें दिसतसे घात । करितों फजित ह्मणउनी ॥ ४ ॥

५१४. संसाराचा माथां भार । कांहीं पर न ठेवीं ॥१॥ भक्तीची ते जाती ऐसी । सर्वस्वासी मुकावें ॥ २ ॥ भिक्षा आणि वेवसाव । काला करितो गाढव ॥ ३ ॥ करुनि वस्ती बाजारीं । ह्मणवी कासया निस्पृही ॥ ४ ॥ प्रसादा आडुनि कवी ।

केलें तुप पाणी तेवीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे होईं शूर । किंवा निसुर मजुर ॥ ६ ॥

५१५. तेज्या इशारती । तटा फोक वरी घेती ॥ १ ॥ काय सांगावें त्याहुनी । ऐका रे धरा मनीं ॥ २ ॥ नव्हे भांडखोर । ओढूनि धरूं पदर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तोंड । काळें करा खालीं मुंड ॥ ४ ॥

५१६. मागें संतीं होतें जें जें सांगितलें । तें येऊं लागलें अनुभवा ॥१॥ आचारभ्रष्ट होती लोक कळी। पुण्य क्षीण बळी जालें पाप ॥२॥ वर्णधर्म कोणी न धरी विटाळ। घालिती गोंधळ एके ठायीं ॥३॥ वेदाचे पाठक सेवितील मद्य। न देखती भेद विषयीं भांड ॥४॥ तुका ह्मणे किती करावे फजित। तेचि छंद नित्य बहु होती॥५॥

५१७. अक्षरांचा श्रम केला । फळा आला तेणें तो ॥ १ ॥ अवघियाचा तळ धरी । जीवा उरी नुरवुनी ॥ २ ॥ फळलें तें लवे भारें । पिक खरें आलें तईं ॥३॥ तुका ह्मणे देवा । पुढें भाव सारावा ॥ ४ ॥

५१८. उचित जाणावें मुख्य धर्म आधीं । चित्तशुद्ध बुद्धी ठायीं स्थीर ॥ १ ॥ न घालावी धांव मनाचिये ओढी । वचन आवडी संताचिये ॥ २ ॥ अंतरीं या राहे वचनाचा विश्वास । न लगे उपदेश तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

५१९. जीवन हे मुक्त नर जाले पावन । तजा हो दुर्जनसंगति ही ॥ १ ॥ बहुत अन्न विष मोहरीच्या मानें । अवघेंचि तेणें विष होय ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जेणें आपुलें स्वहित । तैसी करीं नीत विचारूनि ॥ ३ ॥

५२०. द्रव्याचा तो आह्मी धरितों विटाळ । तया पाठी काळ लाग करी ॥ १ ॥ करोनियां हेंचि राहिलों जीवन । एक नारायण नाम ऐसें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे हेंचि करुनि जतन । आलिया ही दान याचकासी ॥ ३ ॥

५२१. द्रव्याचिया मागें कळिकाळाचा लाग । ह्मणोनियां संग खोटा त्याचा ॥१॥ निरयाचें मूळ घालुनियां मागें । मांडिली प्रसंगें कथा पुढें ॥ २ ॥ आजिच्या प्रसंगें हाचि लाभ घ्यावा । पुढील भार देवावरी घाला ॥ ३ प्रालब्ध कांहीं न पालटे सोसें । तृष्णेचें हें पिसें वांयांविण ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे घेईं राहे ऐसें धन । सादर श्रवण करोनियां ॥ ५ ॥

५२२. रडे अळंकार दैन्याचिये कांती । उत्तमा विपत्तिसंग घडे ॥ १ ॥ एकाविण एक अशोभ्य दातारा । कृपेच्या सागरा पांडुरंगा ॥ २ ॥ रांधूं नेणे तया पुढील आइतें । केलें तें सोइतें वांयां जाय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चिंतामणि शेळी गळा। पावे अवकळा ह्मणउनी ॥ ४ ॥

५२३. दुःखाचे डोंगर लागती सोसावे । ऐसें तंव ठावें सकळांसीं ॥ १ ॥ कांहीं न करिती विचार हिताचा । न करिती वाचा नामघोष ॥ २ ॥ भोग कळों येतो मागिल ते जन्म । उत्तम मध्यम कनिष्ठ ते ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें झांकितील डोळे। भोग देतेवेळे येईल कळों ॥ ४ ॥

५२४. सदैव तुह्मां अवघें आहे । हातपाय चालाया ॥ १ ॥ मुखीं वाणी कानीं कीर्ति । डोळे मूर्ति देखाया ॥२॥ अंध बहिर ठकलीं । किती मुकीं होतीं पांगुळें॥३॥ घरास आग्नि लावुनि जामा । न पळे तो गा वांचे ना ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जागा हिता । कांहीं आतां आपुल्या ॥ ५ ॥

५२५. ऐसे पुढती मिळतां आतां । नाहीं सत्ता स्वतंत्र ॥ १ ॥ ह्मणउनि फावलें तें घ्यावें । नाम गावें आवडी ॥ २ ॥ संचित प्रारब्ध गाढें । धांवे पुढें क्रियमाण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घुबडा ऐसें । जन्म सरिसें शुकराचें ॥ ४ ॥

५२६. सर्वविशीं माझा त्रासलासे जीव । आतां कोण भाव निवडे एक

संसाराची मज न साहेचि वार्ता । आणीक ह्मणतां माझें कोणी ॥ २ ॥ देहसुख कांहीं बोलिले उपचार । विष तें आदर बंद वाटे ॥ ३ ॥ उपाधि दाटणी प्रतिष्ठा गौरव । होय माझा जीव कासावीस ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कांहीं आणीक न साहे । आवडती पाय वैष्णवांचे ॥ ५ ॥

५२७. आणीक कांहीं या उत्तराचें काज । नाहीं आतां मज बोलावया ॥ १ ॥ भिन्न भेद हे भावनास्वभाव । नव्हे कांहीं देव एकविध ॥ २ ॥ गुण दोष कोणें निवडावे धर्म । कोण जाणे कर्म अकर्म तें ॥ ३ ॥ तरिच भलें आतां न करावा संग । दुःखाचा प्रसंग तोडावया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे गुण गाई या देवाचे । घेई माझे वाचे हेचि धणी ॥ ५ ॥

५२८. आपुल्या विचार करीन जीवाशीं । काय या जनाशीं चाड मज ॥ १ ॥ आपुलें स्वहित जाणती सकळें । निरोधितां बळें दुःख वाटे ॥ २ ॥ आइको नाइको कथा कोणी तरी । जाऊनियां घरीं निजो सुखें ॥ ३ ॥ माझी कोण वोज जाला हा शेवट । देखोनियां वाट आणिकां लावूं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे भाकूं आपुली करुणा । जयाची वासना तया फळे ॥ ५ ॥

५२९. धाई अतरिंच्या सुखें । काय बडबड वाचा मुखें ॥ १ ॥ विधिनिषेध उर फोडी । जंव नाहीं अनुभवगोडी ॥ २ ॥ वाढे तळमळ उभयतां । नाहीं देखिलें अनुभवितां ॥ ३ ॥ अपुल्या मतें पिसें । परि तें आहे जैसेंतैसें ॥ ४ ॥ साधनाची सिद्धि । मौन करा स्थिर बुद्धि ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे वादें । वांयां गेलीं ब्रह्मवृंदें ॥ ६ ॥

५३०. कुशळ गुंतले निषेधा । वादी प्रवर्तले वादा ॥ १ ॥ कैसी ठकलीं बापुडीं । दंभविषयांचे सांकडीं ॥ २ ॥ भुस उपणुनि केलें काय । हारपले दोन्ही ठाय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लागे हातां । काय मथिलें घुसळितां ॥ ४ ॥

५३१. संतांचीं उच्छिष्टें बोलतों उत्तरें । काय म्यां गव्हारें जाणावें हें ॥ १ ॥ विठ्ठलाचें नाम घेतां नये शुद्ध । तेथें मज बोध काय कळे ॥ २ ॥ करितों कवतुक बोबडा उत्तरीं । ह्मणी मजवरि कोप धरा ॥ ३ ॥ काय माझी याति नेणां हा विचार । काय मी तें फार बोलों नेणें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज बोलवितो देव । अर्थ गुह्य भाव तोचि जाणे ॥ ५ ॥

५३२. चंदनाच्या वासें धरितील नाक । नावडे कनक न घडे हें ॥ १ ॥ साकरेची गोडी सारिखी सकळां । थोरां मोठ्यां बाळां धाकुटियां ॥ २ ॥ तुका ह्मणे माझें चित्त शुद्ध होतें । तरि कां निंदितें जन मज ॥ ३ ॥

५३३. तुज ऐसा कोण उदाराची रासी । आपुलेंचि देसी पद दासा ॥ १ ॥ शुद्ध हीन कांहीं न पाहासी कुळ । करिसी निर्मळ वास देहीं ॥ २ ॥ भावें हें कदान्न खासी त्याचे घरीं । अभक्तांच्या परी नावडती ॥ ३ ॥ नवजासी जेथें दुरी दवडितां । न येसी जो चित्ता योगियांच्या ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसीं ब्रीदें तुझीं खरीं । बोलतील चारी वेद मुखें ॥ ५ ॥

५३४. तरि कां नेणते होते मागें ऋषी । तींहीं या जनासी दुराविलें ॥ १ ॥ वोळगती जया अष्ट महासिद्धी । ते या जनबुद्धी नातळती ॥ २ ॥ कंदमूळें पाला धातूच्या पोषणा । खातील वास राणां तरी केला ॥ ३ ॥ लावुनियां नेत्र उगेचि बैसले । न बोलत ठेले मौन्यमुद्रे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसें करीं माझ्या चित्ता । दुरावीं अनंता जन दुरी ॥ ५ ॥

५३५. कोणाच्या आधारें करूं मी विचार । कोण देईल धीर माझ्या जीवा ॥ १ ॥ शास्त्र पंडित नव्हें मी वाचक । यातिशुद्ध एक ठाव नाहीं ॥ २ ॥ कलियुगीं

बहु कुशळ हे जन । छळितील गुण तुझे गातां ॥ ३ ॥ मज हा संदेह झाला दोहीं सवा । भजन करूं देवा किंवा नको ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां दुराविता जन । किंवा हें मरण भलें दोन्ही ॥ ५ ॥

५३६. काय उणें जालें तुज समर्थासी । ऐसा मजपाशीं कोण दोष ॥ १ ॥ जो तूं माझा न करिसी अंगीकार । सांगेन वेव्हार संतांमधीं ॥ २ ॥ तुजविण रत आणिकांचे ठायीं । ऐसें कोण ग्वाही दावीं मज ॥३॥ तुका ह्मणे काय धरूनी गुमान । सांग उगवून पांडुरंगा ॥ ४ ॥

५३७. काय करूं आन दैवतें । एका विण पंढरीनाथें ॥ १ ॥ सरिता मिळाली सागरीं । आणिकां नांवां कैंची उरी ॥ २ ॥ अनेक दीपीचा प्रकाश । सूर्य उगवतां नाश ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेणें दुजें । एका विण पंढरीराजें ॥ ४ ॥

५३८. काय करूं कर्माकर्म । बरें सांपडलें वर्म ॥१॥ होसी नामाच सारिखा । समजाविली नाहीं लेखा ॥ २ ॥ नाहीं वेचावेच जाला । उरला आहेसी संचला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें । काय होईल तुझां ओझें ॥ ४ ॥

५३९. एकाएकीं हातोफळी । ठाया बळी पावले ते ॥ १ ॥ आह्मी देवा शक्तिहीनें । भाकूं तेणें करुणा ॥ २ ॥ पावटणी केला काळ । जया बळ होतें तें ॥३॥ तुका ह्मणे वीर्यावीर । संतधीर समुद्र ॥ ४ ॥

५४०. पुढिलाचें इच्छी फळ । नाहीं बळ तें अंगीं ॥ १ ॥ संत गेले तया ठाया । देवराया पाववीं ॥ २ ॥ ज्येष्ठांचीं कां आह्मां जोडी । परवडी न लभों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करीं कोड । पुरवीं लाड आमुचा ॥ ४ ॥

५४१. कैवल्याच्या तुह्मां घरीं । रासी हरी उदंड ॥ १ ॥ मजसाठीं कां जी वाणी । नव्हे धणी विभागा ॥ २ ॥ सर्वा गुणीं सपुरता । ऐसा पिता असोनी ॥३॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । जालों सांगा सन्मुख ॥ ४ ॥

५४२. आपुलाल्या तुह्मी रूपासी समजा । कासया वरजा आरसिया ॥ १ ॥ हें तो नव्हे देहबुद्धीचें कारण । होइल नारायणें दान केलें ॥ २ ॥ बब्रूचिया बाणें वर्मासि स्पर्शावें । हें तों नाहीं ठावें मोकलित्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहु मुखें या वचना । सत्याविण जाणा चाल नाहीं ॥ ४ ॥

५४३. न मानावी चिंता तुह्मीं संतजनीं । हिरा स्फटिकमणी केंवि होय ॥ १ ॥ पडिला प्रसंग स्थळा त्या सारिखा । देखिला पारिखा भाव कांहीं ॥ २ ॥ बहुतांसी भय एकाचिया दंडें । बहुत या तोंडें वचनासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं वैखरी बा सर । करायाचे चार वेडे वेडे ॥ ४ ॥

५४४. यथाविधि पूजा करी । सामोग्री तोंवरि हे नाहीं ॥ १ ॥ आतां माझा सर्व भार । तूं दातार चालविसी ॥ २ ॥ मंगळ तें तुह्मी जाणां । नारायणा काय तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे समर्पिला । तुज विठ्ठला देहभाव ॥ ४ ॥

५४५. भवसिंधूचे हें तारूं । मज विचारूं पाहातां ॥ १ ॥ चित्तीं तुझे धरिन पाय । सुख काय तें तेथें ॥ २ ॥ माझ्या खुणा मनापाशीं । तें या रसीं बुडालें ॥३॥ तुका ह्मणे वर्म आलें । हातां भलें हें माझ्या ॥ ४ ॥

५४६. पाहतां श्रीमुख सुखावलें सुख । डोळियांची भूक न वजे माझी ॥ १ ॥ जिव्हे गोडी तीन अक्षरांचा रस । अमृत जयास फिकें पुढें ॥ २ ॥ श्रवणीची वाट चोखाळली शुद्ध । गेले भेदाभेद वारोनियां ॥ ३ ॥ महामळें मन होतें जें गांदलें । शुद्ध चोखाळलें स्फटिक जैसें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझ्या जीवाचें जीवन । विठ्ठल निधान सांपडलें ॥ ५ ॥

५४७. हाचि परमानंद आळंगीन बाहीं । क्षेम देतां ठायीं द्वैत तुटे ॥ १ ॥ बोलायासि मात मन निवे हर्षे चित्त । दुणी वाढे प्रीत प्रेमसुख ॥ २ ॥ जनांत भूषण वैकुंठीं सरता । फावलें स्वहिता सर्वभावें ॥ ३ ॥ तुटला वेव्हार माया लोकाचार । समूळ संसार पारुषला ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे हा विठ्ठलचि व्हावा । आणिकी या जीवा चाड नाहीं ॥ ५ ॥

५४८. आमुची कृपाळू तूं होसी माउली । विठ्ठले साउली शरणागता ॥ १ ॥ प्रेमपान्हां स्तनीं सदा सर्वकाळ । दृष्टि हे निर्मळ अमृताची ॥ २ ॥ भूक तान दुःख वाटों नेदीं सीण । अंतरींचा गुण जाणोनियां ॥ ३ ॥ आशा तृष्णा माया चिंता दवडीं दुरी । ठाव आह्मां करीं खेळावया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे लावीं संताचा सांगात । तेथें न पवें हात कळिकाळाचा ॥ ५ ॥

५४९. जेथें जावें तेथें कपाळ सरिसें । लाभ तो विशेषें संतसंगें ॥ १ ॥ पूर्व पुण्यें जरि होतीं सानुकूळ । अंतरायमूळ नुपजे तेथें ॥ २ ॥ भाग्य तरी नव्हे धन पुत्र दारा । निकट वास बरा संतांपायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेचि करावी मिरासी । बळी संतांपाशीं द्यावा जीव ॥ ४ ॥

५५०. आतां कांहीं सोस न करीं आणीक । धरीन तें एक हेंचि दृढ ॥ १ ॥ जेणें भवसिंधु उतरिजे पार । तुटे हा दुस्तर गर्भवास ॥ २ ॥ जोडीन ते आतां देवाचे चरण । अविनाश धन परमार्थ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरा जोडला हा देह । मनुष्यपणें इहलोका आलों ॥ ४ ॥

५५१. जतन करीन जीवें । शुद्धभावें करूनी ॥ १ ॥ विठ्ठल विठ्ठल हें धन । जीवन अंतकाळींचें ॥ २ ॥ वर्देळ हें संचित सारूं । बरवा करूं उदिम हा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हृदयपेटी । ये संपुटीं सांटवूं ॥ ४ ॥

५५२. एवढा प्रभु भावें । तेणें संपुष्टीं राहावें ॥ १ ॥ होय भक्तीं केला तैसा । पुरवी धरावी ते इच्छा ॥ २ ॥ एवढा जगदानी । मागे तुळसीदळ पाणी ॥ ३ ॥ आला नांवा रूपा । तुका ह्मणे जाला सोपा ॥ ४ ॥

५५३. भाग्यें ऐसी जाली जोडी । आतां घडी विसंबेना ॥ १ ॥ विटेवरि समचरण । संतीं खुण सांगितली ॥ २ ॥ अवघें आतां काम सारूं । हाचि करूं कैवाड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खंडूं खेपा । पुढें पापापुण्याच्या ॥ ४ ॥

५५४. पतिव्रते जैसा भ्रतार प्रमाण । आह्मां नारायण तैशापरी ॥ १ ॥ सर्व भावें लोभ्या आवडे हें धन । आह्मां नारायण तैशापरीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे एकविध जालें मन । विठ्ठलावांचून नेणें दुजें ॥ ३ ॥

५५५. विठ्ठल गीतीं गावा विठ्ठल चित्तीं ध्यावा । विठ्ठल उभा पहावा विटेवरी ॥ १ ॥ अनाथाचा बंधु विठ्ठल कृपासिंधु । तोडी भवबंधु यमपाश ॥ २ ॥ तोचि शरणागतां हा विठ्ठल मुक्तिदाता । विठ्ठल या संतांसमागमें ॥ ३ ॥ विठ्ठल गुणनिधि विठ्ठल सर्व सिद्धि । लागली समाधि विठ्ठलनामें ॥ ४ ॥ विठ्ठलाचें नाम घेतां झालें सुख । गोडावलें मुख तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

५५६. विठो सांपडावया हातीं । ठावी जाली एक गती । न धरीं भय चित्तीं । बळ किती तयाचें ॥ १ ॥ लागे आपणचि हातीं । किंव भाकावी काकुलती । करी मग चित्तीं । असेल तें तयाचे ॥ २ ॥ एकलिया भावबळें । कैं सांपडे तो काळें । वैष्णवांच्या मेळें । उभा ठाके हाकेसी ॥ ३ ॥ बांधा माझिया जीवासी । तुका ह्मणे प्रेमपाशीं । न सोडीं तयासी । सर्वस्वासी उदार ॥ ४ ॥

५५७. वाट वैकुंठीं पाहाती । भक्त कैं पां येथें येती । तयां जन्ममरणखंती ।

नाहीं चित्तीं परलोक ॥ १ ॥ धन्यधन्य हरिचे दास । तयां सुलभ गर्भवास । ब्रह्मादिक करिती आस । तीर्थां वास भेटीची ॥ २ ॥ कथाश्रवण न्हावयास । यमधर्मा थोर आस । पाहे रात्रदिवस । वाट कर जोडोनियां ॥३॥ रिद्धिसिद्धी न पाचारितां । त्या धुंडिती हरिभक्तां । मोक्षसायुज्यता । वाट पाहे भक्तांची ॥४॥ असती जेथें उभे ठेले । सदा प्रेमसुखें धाले । आणीकही उद्धरिले । माहादोषी चांडाळ ॥ ५ ॥ सकळ करिती त्यांची आस । सर्वभावें ते उदास । धन्यभाग्य त्यांस । तुका ह्मणे दरुषणें ॥६॥

५५८. सोनें दावी वरी तांबें तयापोटीं । खरियाचेसाटीं विकूं पाहे ॥ १ ॥ पारखी तो जाणे तयाचे जीवींचें । निवडी दोहींचें वेगळालें ॥ २ ॥ क्षीरा नीरा कैसें होय एकपण । स्वादी तोचि भिन्न भिन्न काढी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे थीता नागवलाचि खोटा । अपमान मोटा पावईल ॥ ४ ॥

५५९. फोडुनि सांगडी बांधली माजासी । पैल थडी कैसी पावे सहजीं ॥ १ ॥ आपला घात आपणचि करी । आणिकां सांगतां नाइके तरी ॥ २ ॥ भुकेभेणें विष घेऊं पाहे आतां । आपल्याचि घाता करूं पाहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एक चालतील पुढें । तयांसी वांकडें जातां ठके ॥ ४ ॥

५६०. उपकारासाटीं बोलों हे उपाय । येणेंविण काय चाड आह्मां ॥ १ ॥ बुडतां हे जन न देखवे डोळां । येतो कळवळा ह्मणउनि ॥ २ ॥ तुका ह्मणे माझे देखतिल डोळे । भोग देते वेळे येईल कळों ॥ ३ ॥

५६१. आठवे देव तो करावा उपाव । येर तर्जी वाव खटपटा ॥ १ ॥ होईं बा जागा होईं बा जागा । वाउगा कां गा सिणसील ॥ २ ॥ जाणिवेच्या भारें भवाचिये डोहीं । बुडसी तों कांहीं निघेसि ना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा पावसील भावें । जाणतां तें ठावें कांहीं नव्हे ॥ ४ ॥

५६२. माझ्या मुखावाटा नयो हें वचन । व्हावें हें संतान द्रव्य कोणां ॥ १ ॥ फुकाचा विभाग पतनदुःखासी । दोहींमुळें त्यासी तेंचि साधे ॥ २ ॥ नाइकावी निंदा स्तुति माझ्या कानें । सादर या मनें होऊनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देव असाध्य यामुळें । आशामोहजाळें गुंतलिया ॥ ४ ॥

५६३. चित्त ग्वाही तेथें लौकिकाचें काई । स्वहित तें ठायीं आपणापें ॥ १ ॥ मनासी विचार तोचि साच भाव । व्यापक हा देव अंतर्बाहीं ॥ २ ॥ शुद्ध भावा न लगे सुचावा परिहार । उमटे साचार आणिके ठायीं ॥ ३ ॥ भोगित्यासी काज अंतरीचें गोड । बाहिरल्या चाड नाहीं रंगें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे भाव शुद्ध हें कारण । भाट नारायण होईल त्यांचा ॥ ५ ॥

५६४. नव्हती माझे बोल । अवघें करितो विठ्ठल ॥ १ ॥ कांहीं न धरावी खंती । हित होईल धरा चित्तीं ॥ २ ॥ खोटी ते अहंता । वाट टाकिली सांगतां ॥ ३ ॥ ज्याचें तोचि जाणे । मी मापाडें तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

५६५. वासनेच्या मुखीं अदळूनि भीतें । निर्वाहापुरतें कारण तें ॥ १ ॥ या नांवें अंतरा आला नारायण । चित्तसमाधान खुण त्याची ॥ २ ॥ सर्वकाळ ह्मचि करणें विचार । विवेकीं सादर आत्मत्वाचे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जों जों भजनासी चळे । अंग तों तों कळे सन्निधता ॥ ४ ॥

५६६. चिंतनें अचिंत राहिलों निश्चळ । तेंचि किती काळ वाढवावें ॥ १ ॥ अबोल्याचा काळ आतां ऐशावरी । वचनाची उरी उरली नाहीं ॥ २ ॥ करूं आला तों तों केला लवलाहो । उरोंच संदेहो दिला नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोह परतेचि ना मागें । ह्मणउनि त्यागें त्याग जाला ॥ ४ ॥

५६७. निर्गुणाचे घ्यावें गुणासी दर्शन । एकाएकीं भिन्न भेद घडे ॥ १ ॥ तुह्मां आह्मां आतां न पडे यावरी । आहों तेंचि बरी जेथें तेथें ॥ २ ॥ आपणापासुनी नसावें अंतर । वेचिलें उत्तर ह्मणउनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंगा आली कठिणता । आमच्या अनंता तुह्मां ऐसी ॥ ४ ॥

५६८. तुजच पासाव जालोंसें निर्माण । असावें तें भिन्न कासयानें ॥ १ ॥ पाहावा जी ठायीं करूनि विचार । न्यून कोठें फार असेचि ना ॥ २ ॥ ठेविलिये ठायीं आज्ञेचें पाळण । करूनि जतन राहिलोंसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां बोलतसें स्पष्ट । जालों क्रियानष्ट तुह्माऐसा ॥ ४ ॥

५६९. प्रीतिभंग माझा केला पांडुरंगा । भक्तिरस सांगा कां जी तुह्मी ॥ १ ॥ ह्मणउनि कांहीं न ठेवींचि उरी । आलों वर्मावरी एकाएकीं ॥ २ ॥ न देखोंचि कांहीं परती माघारी । उरली ते उरी नाहीं मुळीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आला अंतरासी खंड । तरि माझें तोंड खवळिलें ॥ ४ ॥

५७०. लटिका ऐसा ह्मणतां देव । संदेहसा वाटतसे ॥ १ ॥ ऐसें आलें अनुभवा । मजही सेवा करितां ॥ २ ॥ शून्याकारी बहु मोळा । भेंडोळा हे पवाडे ॥३॥ तुका ह्मणे ताळीं नाहीं । एके ठायीं चपळत्वें ॥ ४ ॥

५७१. जैशासाटीं तैसें व्हावें । हें बरवें कळलेंसे ॥ १ ॥ उदास तूं नारायणा । मीही ह्मणा तुह्मीच ॥ २ ॥ ठका महाठक जोडा । जो धडफुडा लागासी ॥ ३ ॥ एकांगीच भांडे तुका । नाहीं धोका जीवित्वें ॥ ४ ॥

५७२. बहुतां रीती काकुलती । आलों चित्तीं न धराच ॥ १ ॥ आतां काशासाटीं देवा । मिथ्या हेवा वाढवूं ॥ २ ॥ तुह्मां आह्मां जाली तुटी । आतां भेटी चिंतनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाजिरवाणें । अधीर जिणें इच्छेचें ॥ ४ ॥

५७३. आश्चर्य तें एक जालें । मना आलें माझिया ॥ १ ॥ मढ्यापाशीं करुणा केली । तैसी गेली वृथा हे ॥ २ ॥ न यावा तो कैसा राग । खोटें मग देखोनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कैंचा बोला । शोध विठ्ठला माझिया ॥ ४ ॥

५७४. मागायाची नाहीं इच्छा । जो मी ऐसा संकोचों ॥ १ ॥ लटकियाची न करूं स्तुति । इच्छा चित्तीं धरूनि ॥ २ ॥ हिशोबें तें आलें घ्यावें । हें तों ठावें सकळांसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे स्वामिसेवा । येथें देवा काशाची ॥ ४ ॥

५७५. पाठवणें पडणें पायां । उद्धार वांयां काशाचा ॥ १ ॥ घडलें तें भेटीसवें । दिसेल बरवें सकळां ॥ २ ॥ न घडतां दृष्टादृष्टी । काय गोष्टी कोरड्या ॥३॥ अबोल्यानें असे तुका । अंतर ऐका साक्षीतें ॥ ४ ॥

५७६. अभयाचें स्थळ । तें हें एक अचळ ॥ १ ॥ तरि धरिला विश्वास । ठेलों होउनियां दास ॥ २ ॥ पुरली आवडी । पायीं लागलीसे गोडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कंठीं नाम । अंगीं भरलेंसे प्रेम ॥ ४ ॥

५७७. संदेह निरसे तरि रुचिकर । फिक्यासी आदर चवी नाहीं ॥ १ ॥ आतां नको मज खोट्यानें फटवूं । कोठें येऊं जाऊं वेळोवेळां ॥ २ ॥ गेला तरि काय जीवाचें सांकडें । वांचउनि पुढें काय काज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कसीं निवडा जी बरें । केलीं तैसीं पोरें आळीपायीं ॥ ४ ॥

५७८. वदेवाणी परि दुर्लभ अनुभव । चालीचाचि वाहो बहुतेक ॥ १ ॥ आह्मी ऐसें कैसें राहावें निश्चळ । पाठिलागा काळ जिंतितसे ॥ २ ॥ वाढवितां पोट दंभाचे पसारे । येतील माघारे मुदला तोटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरें जागवितां मना । तुमच्या नारायणा अभयें करें ॥ ४ ॥

५७९. उगेंचि हें मन राहातें निश्चळ । तरि कां तळमळ साट होती ॥ १ ॥ काय तुमचीं नेणों कवतुक विंदानें । सर्वोत्तमपणें खेळतसां ॥ २ ॥ नानाछंदें आह्मां नाचवावें जीवां । वाढवाव्या हांवा भलत्यापुढें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुझी आपुली प्रतिष्ठा । वाढवावया चेष्टा करीतसां ॥ ४ ॥

५८०. आह्मी बळकट जालों फिराउनी । तुमच्या वचनीं तुह्मां गोऊं ॥ १ ॥ जालें तेव्हां जालें मागील तें मागें । आतां वर्मलागें ठावीं जालीं ॥ २ ॥ तोडावया अवघ्या चेष्टांचा संबंध । शुद्धापाशीं शुद्ध बुद्ध व्हावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां आत्मत्वाची सोय । आपणचि होय तैसाचि तूं ॥ ४ ॥

५८१. तुह्मी साच नुपेक्षाल हा भरवसा । मज जाणतसां अधीरसें ॥ १ ॥ कासया घातला लांबणी उद्धार । ठेवा करकर वारूनियां ॥ २ ॥ सुटों नये ऐसें कळलें निरुतें । कां घ्यावें मागुतें आळवूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी सभाग्य जी देवा । माझा तुह्मां केवा काय आला ॥ ४ ॥

५८२. तुह्मां होईल देवा पडिला विसर । आह्मीं तें उत्तर यत्न केलें ॥ १ ॥ पतितपावन ब्रीदें मिरविसीं । याचा काय देसी झाडा सांग ॥ २ ॥ आहाच मी नव्हें अर्थाचें भुकेलें । भलत्या एका बोलें वारेन त्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देह देईन सांडणें । सहित अभिमानें ओवाळूनि ॥ ४ ॥

५८३. जडलों अंगाअंगीं । मग ठेवीं प्रसंगीं । कांहीं उरीजोगी । लोकीं आहे पुरती ॥ १ ॥ ठेवीं निवारुनि आधीं । अवकाश तोचि बुद्धी । सांपडली संधी । मग बळ कोणासी ॥ २ ॥ गळा बांधेन पायीं । हालों नेदीं ठायिचा ठायीं । निवाड तो तई । अवकळा केलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठावे । तुह्मी असा जी बरवे । बोभाटाची सवे । मुळींहुनी विठोबा ॥ ४ ॥

५८४. आह्मी शक्तिहीनें । कैसे कराल तें नेणें । निगाडाच्या गुणें । खोळंबला राहिलों ॥ १ ॥ माझें मज देईं देवा । असे ठेविला तो ठेवा । नाहीं करीत हेवा । कांहीं अधीक आगळा ॥ २ ॥ नाहीं गळां पडलों झोंड । तुमचें तेंचि माझें तोंड । चौघां चार खंड । लांबणी हे अनुचित ॥ ३ ॥ नाहीं येत बळा । आतां तुह्मासी गोपाळा । तुका ह्मणे गळा । उगवा पायां लागतों ॥ ४ ॥

५८५. काय कृपेविण घालावें सांकडें । निश्चिंती निवाडें कोण्या एका ॥ १ ॥ आहों तैसीं पुढें असों दीनपणें । वेचुनि वचनें करुणेचीं ॥ २ ॥ धरूं भय आतां काय वाहों चिंता । काय करूं आतां आसपण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी भावहीन जीव । ह्मणउनी देव दुरे दुरी ॥ ४ ॥

५८६. नाहीं उल्लंघिलें कोणाचें वचन । मज कां नारायण दुरी जाला ॥ १ ॥ अशंकितें मनें करीं आळवण । नाहीं समाधान निश्चितीचें ॥ २ ॥ दासांचा विसर हें तों अनुचित । असे सर्व नीत पायांपाशीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मां लाज येत नाहीं । आह्मां चिंताडोहीं बुडवितां ॥ ४ ॥

५८७. जीव जायवरी सांडी करी माता । हें तों आश्चर्यता बाळकाची ॥ १ ॥ दुर्बळ कीं नाहीं आइकत कानीं । काय नारायणीं न्यून जालें ॥ २ ॥ क्षणक्षणा माझा न घ्यावा सांभाळ । अभाग्याचा काळ ऐसा आला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं वचनासी रुचि । फळ कटवेंचि तें तें होय ॥ ४ ॥

५८८. ह्मणउनी दास नव्हे ऐसा जालों । अनुभवें बोलों स्वामीपुढें ॥ १ ॥ कां नाहीं वचन प्रतिउत्तराचें । मीच माझ्या वेचें अट्टाहासें ॥ २ ॥ कासयानें गोडी

उपजावा विश्वास । प्रीती कांहीं रस वांचुनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अगा चतुरा शिरोमणी । विचारावें मनीं केशीराजा ॥ ४ ॥

५८९. काय अतां आह्मीं पोटचि भरावें । जग चाळवावें । भक्त म्हूण ॥ १ ॥ ऐसा तरि एक सांगा जी विचार । बहु होतों फार कासावीस ॥ २ ॥ काय कवित्वाची घालूनियां रूढी । करूं जोडाजोडी अक्षरांची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय गुंपोनि दुकाना । राहों नारायणा करूनी घात ॥ ४ ॥

५९०. वर्म तरी आह्मां दावा । काय देवा जाणें मी ॥ १ ॥ बहुतां रंगीं हीन जालों । तरि आलों शरण ॥ २ ॥ द्याल जरि तुह्मी धीर । होईल स्थिर मन ठायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्ताबळें । लडिवाळें राखावीं ॥ ४ ॥

५९१. सांगों काय नेणा देवा । बोलाची त्या आवडी ॥ १ ॥ वांयां मज चुकुर करा । विश्वंभरा विनोदें ॥ २ ॥ आवडीच्या करा ऐसें । अंतर्वासें जाणतसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे समाधानें । होइन मनें मोकळा ॥ ४ ॥

५९२. निर्धाराचें अवघें गोड । वाटे कोड कौतुक ॥ १ ॥ बैसलिया भाव पायीं । बरा तई नाचेन ॥ २ ॥ स्वामी कळे सावधान । तरि मन उल्हासे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आश्वासावें । प्रेम द्यावें विठ्ठलें ॥ ४ ॥

५९३. जाली तडातोडी । अवघीं पडिलों उघडीं ॥ १ ॥ नव्हों कोणाचीच कांहीं । तुझे भरलिया वाहीं ॥ २ ॥ पारुषला संवसार । मोडली बैसण्याची थार ॥ ३ ॥ आतां ह्मणे तुका । देवा अंतरें राखों नका ॥ ४ ॥

५९४. आधार तो व्हावा । ऐसी आस करीं देवा ॥ १ ॥ तुह्मांपाशीं काय उणें । काय वेचे समाधानें ॥ २ ॥ सेवेच्या अभिलाषें । मन बहु जालें पिसें ॥ ३ ॥ अरे भक्तपराधीना । तुका ह्मणे नारायणा ॥ ४ ॥

५९५. तुमचा तुह्मीं केला गोवा । आतां चुकवितां देवा ॥ १ ॥ कैसें सरे चाळवणें । केलें काशाला शाहाणें ॥ २ ॥ कासया हो रूपा । नांवा आलेति गा बापा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । न सरे हवाले घालितां ॥ ४ ॥

५९६. माझी भक्ती भोळी । एकविध भावबळी ॥ १ ॥ मी कां पडेन निराळा । ऐसा सांडूनि सोहळा ॥ २ ॥ आतां अनारिसा । येथें न व्हावें सहसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जोडुनि पाय । पुढें उगा उभा राहें ॥ ४ ॥

५९७. आहे तरि सत्ता । ऐशा करितों वारता ॥ १ ॥ अंगसंगाचीं उत्तरें । सलगीसेवेनें लेंकरें ॥ २ ॥ तरी निकटवासें । असों आशंकेच्या नासें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रुची । येथें भिन्नता कैंची ॥ ४ ॥

५९८. काळ सारावा चिंतनें । एकांतवासीं गंगास्नानें । देवाचें पूजन । प्रदक्षणा तुळसीच्या ॥ १ ॥ युक्त आहार विहार । नेम इंद्रियांचा सार । नसावी वासर । निद्रा बहु भाषण ॥ २ ॥ परमार्थ महाधन । जोडी देवाचे चरण । व्हावया जतन । हे उपाय लाभाचे ॥ ३ ॥ देह समर्पिजे देवा । भार कांहींच न घ्यावा । होईल आवघा । तुका ह्मणे आनंद ॥ ४ ॥

५९९. मऊ मेणाहून आह्मी विष्णुदास । कठिण वज्रास भेदूं ऐसे ॥ १ ॥ मेले जित असों निजोनियां जागे । जो जो जें जें मागे तें तें देऊं ॥ २ ॥ भले तरि देऊं गांडीची लंगोटी । नाठ्याळाचि काठी देऊं माथां ॥ ३ ॥ मायबापाहूनि बहु मायावंत । करूं घातपात शत्रूहूनि ॥ ४ ॥ अमृत तें काय गोड आह्मांपुढें । विष तें बापुडें कडू किती ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आह्मी अवघेचि गोड । जयाचें पुरे कोड त्याचेपरि ॥ ६ ॥

६००. गाढवाचें तानें । पालटलें क्षणक्षणें ॥ १ ॥ तैसे अधमाचे गुण । एक-

विध नाहीं मन ॥ २ ॥ उपजतां बरें दिसे । रूप वाढतां तें नासे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भुंकते वेळे । वेळ अवेळ न कळे ॥ ४ ॥

६०१. विटाळतो परद्रव्य परनारी । येथुनि जो दुरी तो सोंवळा ॥ १ ॥ गद्यें पद्यें कांहीं न धरावी उपाधी । स्वाधीनचि बुद्धि करुनी ठेवा ॥ २ ॥ विचाराचें कांहीं करावें स्वहित । पापपुण्यांतीत भांडवल ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे न लगे जावें वनांतरा । विश्व विश्वंभरा सारिखेंचि ॥ ४ ॥

६०२. कल्पतरु रुया नव्हती बाभुळा । पुरविती फळा इच्छितिया ॥ १ ॥ उदंड त्या गाई ह्मैसी आणि शेळ्या । परि त्या निराळ्या कामधेनु ॥ २ ॥ तुका ह्मणे देव दाखविल दृष्टी । तया सवें भेटी थोर पुण्य ॥ ३ ॥

६०३. जळो प्रेमा तैसा रंग । जाय उडोनि पतंग ॥ १ ॥ सासूसाटीं रडे सून । भाव अंतरींचा भिन्न ॥ २ ॥ मैंद मुखींचा कोंवळा । भाव अंतरीं निराळा ॥ ३ ॥ जैसी वृंदावनकांती । उत्तम धरूं नये हातीं ॥ ४ ॥ बक ध्यान धरी । सोंग करूनि मासे मारी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सर्प डोले । तैसा कथेमाजी खुले ॥ ६ ॥

६०४. वेशा नाहीं बोल अवगुण दूषीले । ऐशा बोला भले ह्मणें क्षोभा ॥ १ ॥ कोण नेणे अन्न जीवाचें जीवन । विषमेळवण विष होय ॥२॥ सोनें शुद्ध नेणे कोण हा विचार । डांकें हीनवर केलें त्यासी ॥३॥ याती शुद्ध परि अधम लक्षण । वांयां गेलें तेणें सोंगेंही तें ॥४॥ तुका ह्मणे शूर तोचि पावे मान । आणीक मंडण भार वाही ॥ ५ ॥

६०५. धन्य आजि दिन । जालें संताचें दर्शन ॥ १ ॥ जाली पापातापा तुटी । दैन्य गेलें उठाउठीं ॥ २ ॥ जालें समाधान । पायीं विसांवलें मन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आले घरा । तोचि दिवाळीदसरा ॥ ४ ॥

६०६. हेंचि माझें धन । तुमचे वंदावे चरण ॥ १ ॥ येणें भाग्यें असों जीत । एवढें समर्पूनी चित्त ॥ २ ॥ सांभाळिलें देवा । मज अनाथा जी जीवा ॥ ३ ॥ जोडूनियां कर । तुका विनवितो किंकर ॥ ४ ॥

६०७. फजितखोरा मना किती तुज सांगों । नको कोणा लागों मागें मागें ॥१॥ स्नेहवादें दुःख जडलेंसे अंगीं । निष्ठुर हें जगीं प्रेमसुख ॥ २ ॥ निंदास्तुति कोणी करो दया माया । न धरीं चाड या सुखदुःखें ॥ ३ ॥ योगिराज कां रे न राहाती बैसोनी । एकिये आसनीं याचि गुणें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मना पाहें विचारून । होईं रे कठिण वज्राऐसें ॥ ५ ॥

६०८. जळो माझी ऐसी बुद्धी । मज घाली तुजमधीं । आवडी हे विधि । निषेधींचि चांगली ॥ १ ॥ तूं स्वामी मी सेवक । उंच पद निंच एक । ऐसें करावें कौतुक । नको करूं खंडणा ॥ २ ॥ जळ न खाती जळा । वृक्ष आपुलिया फळा । भोक्ता निराळा । तेणें गोडी निवडिली ॥ ३ ॥ हिरा शोभला कोंदणें । अळंकारीं मिरवे सोनें । एक असतां तेणें । काय दुजें जाणावें ॥ ४ ॥ उष्णें छाये सुख वाटे । बाळें माते पान्हा फुटे । एका एक भेटे । कोण सुख ते काळीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे हित । हेंचि मानी माझें चित्त । नव्हे आतां मुक्त । ऐसा जाला भरवसा ॥ ६ ॥

६०९. मनीं वसे त्याचें आवडे उत्तर । वाटे समाचार घ्यावा ऐसें ॥ १ ॥ जातीचें तें झुरे येर येरासाठीं । वियोगेंही तुटी नेघे कधीं ॥ २ ॥ भेटीची अपेक्षा वारता आदर । पुसे नव्हे धीर मागुतालें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझ्या जीवाचें जीवन । सोइरे हरिजन प्राणसखे ॥ ४ ॥

६१०. नव्हे आराणूक परि मनीं वाहे । होईल त्या साहे पांडुरंग ॥ १ ॥ पंढरीसि जावें उद्वेग मानसीं । धरिल्या पावसी संदेह नाहीं ॥ २ ॥ नसो बळ देह

असो पराधीन । परि हें चिंतन टाकों नको ॥३॥ तुका ह्मणे देह पडो या चिंतनें । पुढें लागे येणें याजसाटीं ॥ ४ ॥

६११. कोठें देवा आलें अंगा थोरपण । बरें होतें दीन होतों तरीं ॥ १ ॥ साधन ते सेवा संतांची उत्तम । आवडीनें नाम गाईन तें ॥ २ ॥ न पुसतें कोणी कोठेंही असतां । समाधान चित्ताचिया सुखें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जन अव्हेरितें मज । तरी केशीराज सांभाळिता ॥ ४ ॥

६१२. चतुर मी जालों आपुल्या भोंवता । भावेंविण रिता फुंज अंगीं ॥ १ ॥ आतां पुढें वांयां जावें हें तें काई । कामक्रोधें ठायीं वास केला ॥ २ ॥ गुणदोष आले जगाचे अंतरा । भूताच्या मत्सरावरी बुद्धि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करूं उपदेश लोकां । नाहीं जालों एका परता दोषा ॥ ४ ॥

६१३. धन्य तें संसारीं । दयावंत जे अंतरीं ॥ १ ॥ येथें उपकारासाठीं । आलें घर ज्यां वैकुंठीं ॥ २ ॥ लटिकें वचन । नाहीं देहीं उदासीन ॥ ३ ॥ मधुरा वाणी ओटीं । तुका ह्मणे वाव पोटीं ॥ ४ ॥

६१४. कुटल्याविण नव्हे मांडा । अळसें धोंडा पडतसे ॥ १ ॥ राग नको धरूं मनीं । गांडमणी सांगतों ॥ २ ॥ तरटापुढें बरें नाचे । सुतकाचें मुसळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काठी सार । करी फार शाहाणे ॥ ४ ॥

६१५. कळों येतें तरि कां नव्हे । पडती गोवे भ्रमाचे ॥ १ ॥ जाणतांचि होतो घात । परिसा मत देवा हें ॥ २ ॥ आंविसासाटीं फासा मान । पाडी धनइच्छा तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे होणार खोटें । कर्म मोठें बळिवंत ॥ ४ ॥

६१६. मोकळें मन रसाळ वाणी । याचि गुणीं संपन्न ॥ १ ॥ लक्ष्मी ते ऐशा नावें । भाग्यें ज्यावें तरि त्यांनीं ॥ २ ॥ नमन नम्रता अंगीं । नेघे रंगीं पालट ॥३॥ तुका ह्मणे त्याच्या नांवें । घेतां व्हावें संतोषी ॥ ४ ॥

६१७. शेवटीची विनवणी । संतजनीं परिसावी ॥ १ ॥ विसर तो न पडावा । माझा देवा तुह्मांसीं ॥ २ ॥ पुढें फार बोलों काई । अवघें पायीं विदित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पडिलों पायां । करा छाया कृपेची ॥ ४ ॥

६१८. करितों कवित्व ह्मणाल हें कोणी । नव्हे माझी वाणी पदरींची ॥ १ ॥ माझीये युक्तीचा नव्हे हा प्रकार । मज विश्वंभर बोलवितो ॥ २ ॥ काय मी पामर जाणे अर्थभेद । वदवी गोविंद तेंचि वदें ॥ ३ ॥ निमित्त मापासी बैसविलों आहें । मी तों कांहीं नव्हे स्वामिसत्ता ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आहें पाईकचि खरा । वागवितों मुद्रा नामाची हे ॥ ५ ॥

६१९. आह्मीं गावें तुह्मीं कोणीं कांहीं न ह्मणावें । ऐसें तंव आह्मां सांगितलें नाहीं देवें ॥ १ ॥ ह्मणा रामराम टाळी वाजवा हातें । नाचा डोला प्रेमें आपुलिया स्वहितें ॥२॥ सहज घडे तया आळस करणें तें काई । अग्नीचें भातुकें हात पाळितां कां पायीं ॥ ३ ॥ येथें नाहीं लाज भक्तिभाव लौकिक । हांसे तया घडे ब्रह्महत्यापातक ॥ ४ ॥ जया जैसा भाव निरोपण करावा । येथें नाहीं चाड ताळविताळ या देवा ॥ ५ ॥ सदैव ज्यां कथा काळ घडे श्रवण । तुका ह्मणे येर जन्मा आले पाषाण ॥६॥

६२०. देव घ्या कोणी देव घ्या कोणी । आइता आला घर पुसोनी ॥ १ ॥ देव न लगे देव न लगे । सांटवणेचे रुधले जागे ॥ २ ॥ देव मंदला देव मंदला । भाव बुडाला काय करूं ॥ ३ ॥ देव घ्या फुका देव घ्या फुका । न लगे रुका मोल कांहीं ॥ ४ ॥ दुबळा तुका भावेंविणें । उधारा देव घेतला रुणें ॥ ५ ॥

धनें संकटें सर्वांलागीं सीण । व्हावा लागे क्षीण अहंमान ॥ २ ॥ भाव हा कठीण वज्र हें भेदवे । परि न छेदवे मायाजाळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वर्म भजनेंचि सांपडे । येरांसी तों पडे ओस दिशा ॥ ४ ॥

६२२. कीर्तनाची गोडी । देव निवडी आपण ॥ १ ॥ कोणी व्हारे अधिकारी । त्यासी हरि देईल ॥ २ ॥ वैराग्याचे बळें । साही खळ जिणावे ॥ ३ ॥ उरेल ना उरी । तुका करी बोभाट ॥ ४ ॥

६२३. कायावाचामन ठेविलें गाहाण । घेतलें तुझें रिण जोडीलागीं ॥ १ ॥ अ-वघें आलें आंत पोंटा पडिलें थीतें । सारूनि निश्चित जालों देव ॥ २ ॥ द्यावयासी आतां नाहीं तोळा मासा । आधील मवेशा तुज ठावी ॥ ३ ॥ तुझ्या रिणें गेले ब-हुत बांधोन । जाले मजहून थोरथोर ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुझें खतीं जें गुंतलें । क-रूनी आपुलें घेईं देवा ॥ ५ ॥

६२४. आलें भरा केणें । येरझार चुके जेणें ॥ १ ॥ उभें केलें विटेवरी । पेंठ इ-नाम पंढरी ॥ २ ॥ वाहाती मारग । अवघें मोहोरलें जग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माप । खरें आणा माझे बाप ॥ ४ ॥

६२५. लक्ष्मीवल्लभा । दिनानाथा पद्मनाभा ॥ १ ॥ सुख वसे तुझे पायीं । मज ठेवीं तेचि ठायीं ॥ २ ॥ माझी अल्प हे वासना । तूं तो उदाराचा राणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भोगें । पीडा केली धांव वेगें ॥ ४ ॥

६२६. करीं ऐसें जागें । वेळोवेळां पायां लागें ॥ १ ॥ प्रेम झोंबो कंठीं । देह धरणिये लोटीं ॥ २ ॥ राहे लोकाचार । पडे अवघा विसर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ध्यावें । तुज व्यभिचारभावें ॥ ४ ॥

६२७. टाळ दिंडी हातीं । वैकुंठींचे ते सांगाती ॥ १ ॥ जाल तरी कोणी जा-गा । करा सिदोरी ते वेगा ॥ २ ॥ जाती सादावीत । तेथें असों द्यावें चित्त ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोल । जाती बोलत विठ्ठल ॥ ४ ॥

६२८. वांयां जातों देवा । नेणें भक्ती करूं सेवा ॥ १ ॥ आतां जोडोनियां हात । उभा राहिलों निवांत ॥ २ ॥ करावें तें काय । न कळे अवलोकितों पाय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दान । दिलें पदरीं घेईन ॥ ४ ॥

६२९. जीव खादला दैवतें । माझा येणें महाभूतें । झोंबलें विरुतें । कांहीं क-रितां न सुटे ॥ १ ॥ आतां करूं काय । न चले करितां उपाय । तुह्मां आह्मां सये । विघडाविघड केली ॥ २ ॥ बोलतां दुश्चिती । मी वो पडियेलें भ्रांती । आठव हा चित्तीं । न ये ह्मणतां मी माझें ॥३॥ भलतेंचि चावळे । जना अवघिया वेगळे । ना-ठवती बाळें । आपपर सारिखें ॥ ४ ॥ नको बोलों सये । मज वचन न साहे । बै-साल त्या राहें । उग्या वाचा खुंटोनी ॥ ५ ॥ तुह्मां आह्मां भेटी । नाहीं जाली जीवेंसाठीं । तुका ह्मणे दृष्टी । पाहा जवळी आहे तों ॥ ६ ॥

६३०. जीवींचा जिव्हाळा । पाहों आपुलिया डोळां ॥ १ ॥ आह्मां विठ्ठल एक देव । येर अवघेचि वाव ॥ २ ॥ पुंडलिकाचे पाठीं । उभा हात ठेवुनि कटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्तीं । वाहूं रखुमाईचा पती ॥ ४ ॥

६३१. माझें आराधन । पंढरपुरींचें निधान ॥ १ ॥ तया एकाविण दुजें । कांहीं नेणें पंढरीराजें ॥ २ ॥ दास विठ्ठलाचा । अंकित अंकिला ठायींचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । नव्हे पालट सर्वथा ॥ ४ ॥

६३२. आतां आह्मां हेंचि काम । न विसंभावें तुझें नाम । वाहुनियां टाळी । प्रेमसुखें नाचावें ॥ १ ॥ अवघी जाली आराणूक । मागें पुढें सकळिक । त्रिपटीचें

दुःख । प्रारब्ध सारिलें ॥ २ ॥ गोदातटें निर्मळें । देव देवांचीं देवळें । संत महंत मेळें । दिवस जाय सुखाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पंढरीनाथा । आणिक नाहीं मज चिंता ॥ योगक्षेम माथां भार तुझ्या घातला ॥ ४ ॥

६३३. चोरटें सुनें मारिलें टाळे । केंउं करी परि न संडी चाळे ॥ १ ॥ ऐसें एक दुराचारी गा देवा । आपुलिया जीवा घात करी ॥ २ ॥ नाक गेलें तरि लाज ना विचार । हिंडे फजितखोर दारोदारीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कर्म बळीवंत गाढें । नेदी तया पुढेंमागें सरों ॥ ४ ॥

६३४. मुनि मुक्त जाले भेणें गर्भवासा । आह्मां विष्णुदासां सुलभ तो ॥ १ ॥ अवघाचि संसार केला ब्रह्मरूप । विठ्ठलस्वरूप ह्मणोनियां ॥ २ ॥ पुराणी उपदेश साधन उद्धट । आह्मां सोपी वाट वैकुंठींची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जनां सकळांस-हित । घेऊं अखंडित प्रेमसुख ॥ ४ ॥

६३५. न करावी स्तुति माझी संतजनीं । होईल या वचनीं अभिमान ॥ १ ॥ भारें भवनदी नुतरवे पार । दुरावती दूर तुमचे पाय ॥ २ ॥ तुका ह्मणे गर्व पुर-वील पाठी । होईल माझ्या तुटी विठोबाची ॥ ३ ॥

६३६. तुमचिये दासींचा दास करूनि ठेवा । आशीर्वाद द्यावा हाचि मज॥१॥ नवविधा काय बोलिली जे भक्ती । घ्यावी माझ्या हातीं संतजनीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुमच्या पायांच्या आधारें । उतरेन खरें भवनदी ॥ ३ ॥

६३७. चोर टेंकाचे निघाले चोरी । आपलें तैसें पारखे घरीं ॥ १ ॥ नाहीं नफा नागवे आपण । गमाविले कान हात पाय ॥ २ ॥ बुद्धिहीन नये कां-हींचि कारणा । तयासवें जाणा तेंचि सुख ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं ठाउकें वर्म । तयासी कर्म वोढवलें ॥ ४ ॥

६३८. समर्थांचें बाळ कीविलवाणें दिसे । तरी कोणा हांसे जन देवा ॥ १ ॥ अवगुणी जरी जालें तें वोंगळ । करावा सांभाळ लागे त्याचा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तैसा मी एक पतित । परि मुद्रांकित जालों तुझा ॥ ३ ॥

६३९. गाढवाचे अंगीं चंदनाची उटी । राखेसवें भेटी केली तेणें ॥१॥ सहज गुण जयाचे देहीं । पालट कांहीं नव्हे तया ॥२॥ माकडाचे गळां मोलाचा मणि । घातला चा-वुनी टाकी थुंकोनि ॥३॥ तुका ह्मणे खळा नावडे हित । अविद्या वाढवी आपुलें मत॥४॥

६४०. नेणे सुनें चोर पाहुणा मागता । देखून भलता भुंकतसे ॥ १ ॥ शिक-विलें कांहीं न चले तया । बोलियेले वांयां बोल जाती ॥ २ ॥ क्षीर ओकुनियां खाय अमंगळ । आपुली ते ढाळ जाऊं नेदी ॥ ३ ॥ वंदूं निंदूं काय दुराचार । खळाचा विचार तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

६४१. जन मानवलें वरी बाह्यात्कारीं । तैसा मी अंतरीं नाहीं जालों ॥ १ ॥ ह्मणउनी पंढरीनाथा वाटतसे चिंता । प्रगट बोलतां लाज वाटे ॥ २ ॥ संतां ब्रह्म-रूप जालें अवघें जन । ते माझे अवगुण न देखती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मी तों आप-णांसी ठावा । आहें बरा देवा जैसा तैसा ॥ ४ ॥

६४२. काम क्रोध माझे जीताती शरीरीं । कोवळें तें वरी बोलतसे ॥ १ ॥ कैसा सरतां जालों तुझ्या पायीं । पांडुरंगा कांहीं न कळे हें ॥ २ ॥ पुराणींची ग्वाही वदतील संत । तैसें नाहीं चित्त शुद्ध जालें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज आणूनि अनुभवा । दाखवीं हें देवा साच खरें ॥ ४ ॥

६४३. स्तुति करीं जैसा नाहीं अधिकार । न कळे विचार योग्यतेचा ॥ १ ॥ तुमचें मी दास संतांचें दुर्बळ । करूनि सांभाळ राखा पायीं ॥ २ ॥ रामकृष्णहरि

मंत्र उच्चारणा । आवडी चरणां विठोबाच्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुमचें सेवितों उच्छिष्ट । क्षमा करीं धीट होऊनियां ॥ ४ ॥

६४४. बहु दूरवरी । वेठी ओझें होतें शिरीं ॥ १ ॥ आतां उतरला भार । तुह्मीं केला अंगीकार ॥ २ ॥ बहु काकुलती । आलों मागें किती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । आजि सफळ जाली सेवा ॥ ४ ॥

६४५. बुद्धिचा पालट धरा रे कांहीं । मागुता नाहीं मनुष्यदेह ॥ १ ॥ आपुल्या हिताचे न होती सायास । गृहदारा आस धनवित्त ॥ २ ॥ अवचितें निधान लागलें हें हातीं । भोगावी विपत्ति गर्भवास ॥ ३ ॥ यावें जावें पुढें ऐसेंचि कारण। भोगावें पतन नरकवास ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे धरीं आठव या देहीं । नाहीं तरि कांहीं बरें नव्हे ॥ ५ ॥

६४६. आह्मीं पतितांनीं घालावें सांकडें । तुह्मां लागे कोडें उगवणें ॥ १ ॥ आचरतां दोष न धरूं सांभाळ । निवाड उकल तुह्मां हातीं ॥ २ ॥ न घेतां कवडी करावा कुढावा । पाचारितां देवा नामासाठीं ॥ ३ ॥ दयासिंधु नाम पतितपावन । हें आह्मां वचन सांपडलें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे करूं अन्यायाच्या कोटी । कृपावंत पोटीं तूंचि देवा ॥ ५ ॥

६४७. जो भक्तांचा विसावा । उभा पाचारितो धांवा ॥ १ ॥ हातीं प्रेमाचें भातुकें । मुखीं घाली कवतुकें ॥ २ ॥ भवसिंधू सुखें । उतरी कासे लावूनि ॥ ३ ॥ थोर भक्तांची आस । पाहे भोंवताली वास ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कृपादानी । फेडी आवडीची धणी ॥ ५ ॥

६४८. अखंड तुझी जया प्रीति । मज दे त्यांची संगति । मग मी कमळापति । तुज नाणीं कांटाळा ॥ १ ॥ पडोन राहेन ते ठायीं । उगाचि संतांचिये पायीं । न मगें न करीं कांहीं । तुझी आण विठोबा ॥ २ ॥ तुह्मी आह्मी पीडों ज्यानें । दोन्ही वारती एकानें । बैसलों धरणें । हाका देत दारेशीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे या बोला । चित्त द्यावें बा विठ्ठला । न पाहिजे केला । अवघा माझा आव्हेर ॥ ४ ॥

६४९. पुनीत केलें विष्णुदासीं । संगें आपुलिया दोषी ॥ १ ॥ कोण पाहे तयांकडे । वीर विठ्ठलाचे गाढे । अशुभ त्यांपुढें । शुभ होउनियां ठाके ॥ २ ॥ प्रेमसुखाचिया रासी । पाप नाहीं ओखदासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्यांनीं । केली वैकुंठ मेदिनी ॥ ४ ॥

६५०. जन देव तरी पायांचि पडावें । त्याचिया स्वभावा चाड नाहीं ॥ १ ॥ अग्नीचें सौजन्य शीतनिवारण । पालवीं बांधोनि नेतां नये ॥ २ ॥ तुका ह्मणे विंचू सर्प नारायण । वंदावे दुरोन शिवों नये ॥ ३ ॥

६५१. भूत भविष्य कळों यावें वर्तमान । हें तों भाग्यहीन त्यांची जोडी ॥ १ ॥ आह्मीं विष्णुदासीं देव ध्यावा चित्तें । होणार तें होतें प्रारब्धें ॥ २ ॥ जगरूढीसाठीं घातलें दुकान । जातो नारायण अंतरोनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हा हो प्रपंच गाढा । थोरलीं ते पीडा रिद्धिसिद्धि ॥ ४ ॥

६५२. सर्प भुलोन गुंतला नादा । गारुडियें फांदा घातलासे । हिंडवुनि पोट भरी दारोदारीं । कोंडुनि पेटारी असेरया ॥ १ ॥ तैसी परी मज जाली पांडुरंगा । गुंतलों तो मी गा सोडीं आतां । माझें मज कांहीं न चलेसें जालें । कृपा तुज न करितां ॥ २ ॥ आविसें मीन लावियला गळीं । भक्ष तो गिळी ह्मणउनियां । काढूनि बाहेरी प्राण घेऊं पाहे । तेथें बाप माये कवण रया ॥ ३ ॥ पक्षी पिलयां पातलें आशा । देखोनियां फांसा गुंते बळें । मरण नेणें माया धांवोनि वोसरे । जी-

वित्व ना जाली बाळें ॥ ४ ॥ गोडपणें मासी गुंतली लिगाडीं । सांपडे फडफडी अधिकाधिक । तुका ह्मणे प्राण घेतला आशा । पंढरीनिवासा धांव घालीं ॥ ५ ॥

६५३. यातिहीन मज काय तो अभिमान । मानी तुज जन नारायणा ॥ १ ॥ काय सुख मज तयाची हे खंती । आपुलाला घेती गुणभाव ॥ २ ॥ द्रव्यामुळें माथां वाहियेली चिंधी । होन जयामधीं होता गांठी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जन वंदितो वेगळा । मजसी दुर्बळा काय चाड ॥ ४ ॥

६५४. शीतळ साउली आमुची माउली । विठाई वोळली प्रेमपान्हा ॥ १ ॥ जाऊंनि वोसंगा रिघेन वोरस । लागलें तें इच्छे पीइन वरी ॥ २ ॥ कृपा तनु माझी सांभाळी दुभूनि । अमृतजीवनी लोटलीसे ॥ ३ ॥ आनंदाचा ठाव नाहीं माझे चित्तीं । सागर तो किती उपमेसी ॥ ४ ॥ सैर जाये पडे तयेसी सांकडें । सांभाळीस पुढें मागें आस ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे चिंता कैसी ते मी नेणें । लडिवाळ तान्हें विठाईचें ६ ॥

६५५. सुटायाचा कांहीं पाहातों उपाय । तों हे देखें पाय गोवियेले ॥ १ ॥ ऐसिया दुःखाचे सांपडलों संदी । हारपली बुद्धि बळ माझें ॥ २ ॥ प्रारब्ध क्रियमाण संचिताचें । वोढत ठायींचें आलें साचें ॥ ३ ॥ विधिनिषेधाचे सांपडलों चपे । एकें एक लोपे निवडेना ॥ ४ ॥ सारावें तें वाढे त्याचियाचि अंगें । तृष्णेचिया संगें दुःखी जालों ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आतां करीं सोडवण । सर्वशक्तिहीन जालों देवा ॥ ६ ॥

६५६. भय वाटे पर । न सुटे हा संसार ॥ १ ॥ ऐसा पडिलों कांचणी । करीं धांवा ह्मणउनी ॥ २ ॥ विचारितों कांहीं । तों हें मन हातीं नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । येथें न पुरे रिघावा ॥ ४ ॥

६५७. येगा येगा पांडुरंगा । घेईं उचलुनि वोसंगा ॥ १ ॥ ऐसी असोनियां वेसी । दिसतों मी परदेसी ॥ २ ॥ उगवूनि गोवा । सोडवूनि न्यावें देवा ॥ ३ ॥ तुज आड कांहीं । बळ करी ऐसें नाहीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे हृषीकेशी । काय उशीर लाविलासी ॥ ५ ॥

६५८. माझी विठ्ठल माउली । प्रेमपान्हा पान्हायेली ॥ १ ॥ कुर्वाळूनि लावी स्तनीं । न वजे दुरी जवळूनि ॥ २ ॥ केली पुरवी आळी । नव्हे निष्ठुर कोंवळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घांस । मुखीं घाली ब्रह्मरस ॥ ४ ॥

६५९. आह्मी उतराई । भाव निरोपूनि पायीं ॥ १ ॥ तुह्मी पुरवावी आळी । करावी ते लडिवाळीं ॥ २ ॥ आमचा हा नेम । तुह्मां उचित हा धर्म ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । जाणों सांगितली सेवा ॥ ४ ॥

६६०. केलें पाप जेणें दिलें अनुमोदन । दोघांसि पतन सारिखेंचि ॥ १ ॥ विप नवनीता विष करी संगें । दुर्जनाच्या त्यागें सर्व हित ॥ २ ॥ देखिलें ओढाळ निघालिया सेता । टाळावें निमित्ता थैक म्हूण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जोडे केल्याविण कर्म । देखतां तो श्रम न मनितां ॥ ४ ॥

६६१. विठ्ठल गीतीं विठ्ठल चित्तीं । विठ्ठल विश्रांति भोग जया ॥ १ ॥ विठ्ठल आसनीं विठ्ठल शयनीं । विठ्ठल भोजनीं ग्रासोग्रासीं ॥ २ ॥ विठ्ठल जागृतिस्वप्नसुषुप्ती । आन दुजें नेणती विठ्ठलेंविण ॥ ३ ॥ भूषण अळंकार सुखाचे प्रकार । विठ्ठल निर्धार जयां नरा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तेही विठ्ठलचि जाले । संकल्प मुराले दुजेपणें ॥ ५ ॥

६६२. दास जालों हरिदासांचा । बुद्धिकायामनेंवाचा ॥ १ ॥ तेथें प्रेमाचा सुकाळ । टाळमृदंगकल्लोळ । नासे दुष्टबुद्धि सकळ । समाधि हरिकीर्तनीं ॥ २ ॥ ऐकतां हरिकथा । भक्ति लागे त्या अभक्तां ॥ ३ ॥ देखोनि कीर्तनाचा रंग । कैसा [illegible] ॥ ४ ॥ [illegible] ह्मणे नाहीं नाहीं तुका ॥ ५ ॥

६६३. गति अधोगति मनाची युक्ति । मन लावी एकांतीं साधुसंगें ॥ १ ॥ जतन करा जतन करा । धांवतें सैरा ओढाळ तें ॥ २ ॥ मान अपमान मनाचें लक्षण । लाविलिया ध्यान तेचि करी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मन उतरी भवसिंधु । मन करी बंधु चौऱ्याशीचा ॥ ४ ॥

६६४. पंढरीस दुःख न मिळे ओखदा । प्रेमसुख सदा सर्वकाळ ॥ १ ॥ पुंडलिकें हाट भरियेली पेंठ । अवघें वैकुंठ आणियेलें ॥२॥ उदमासी तुटी नाहीं कोणा हानि। घेऊनियां धणी लाभ घेती ॥ ३ ॥ पुरलें देशासी भरलें सिगेसी । अवघी पंचक्रोशी दुमदुमीत ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे संतां लागलीसे धणी । बैसली राहोनि पंढरीस ॥५॥

६६५. द्वारकेचें केणें आलें याचि ठाया । पुढें भक्तराया चोजवीत ॥ १ ॥ गोविलें विसारें माप केलें खरें । न पाहे माघारें अद्यापवरी ॥ २ ॥ वैष्णव मापारी नाहीं जाली सळे । पुढेंही न कळे पार त्याचा ॥ ३ ॥ लाभ जाला त्यांनीं धरिला तो विचार । आहिक्य परत्र सांटविलें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज मिळाली मजुरी । विश्वास या घरीं संतांचिया ॥ ५ ॥

६६६. सुरवर येती तीर्थें नित्यकाळ । पेंठ त्या निर्मळ चंद्रभागा ॥१॥ साक्षभूत नव्हे सांगितली मात । महिमा अत्यद्भुत वर्णवेना ॥ २ ॥ पंचक्रोशीमाजी रीघ नाहीं दोषा । जळती आपैसा अघोर ते ॥३॥ निर्विषय नर चतुर्भुज नारी । अवघा घरोघरीं ब्रह्मानंदु ॥४॥ तुका ह्मणे ज्यापें नाहीं पुण्यलेश । जा रे पंढरीस घेईं कोटि ॥ ५ ॥

६६७. विचार नाहीं नर खर तो तैसा । वाहे ज्ञान पाठी भार लगड तैसा ॥१॥ वादावाद करणें त्यासी तोंच वरी । गुखाडीची चाड सरे तोंच बाहेरी ॥ २ ॥ सौभाग्यसंपन्न हो कां वृद्ध प्रतिष्ठ । चिकरूनि सांडी पायां लागली ते विष्ठ ॥ ३ ॥ नाहीं याति कुळ फांसे ओढी तयासी । तुका ह्मणे काय मुद्रासोंग जाळिसी ॥ ४ ॥

६६८. देव होसी तरी आणिकांतें करिसी । संदेह येविशीं करणें न लगे ॥ १ ॥ दुष्ट होसी तरी अणिकांतें करिसी । संदेह येविशीं करणें न लगे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जें दर्पणीं बिंबलें । तें तया बाणलें निश्चयेसीं ॥ ३ ॥

६६९. कलिधर्म मागें सांगितले संतीं । आचार सांडिती द्विजलोक ॥१॥ तेचि कळों आतां येतसे प्रचिती । अधर्मा टेंकती धर्म नव्हे ॥२॥ तप व्रत करितां लागती सायास। पाळितां पिंडास गोड वाटे ॥३॥ देव ह्मणऊनी न येती देऊळा। संसार वेगळा तरी कां नव्हे ॥४॥ तुका ह्मणे मज धरितां गुमान। ऐसे कोणी जन नरका जाती ॥५॥

६७०. नमो विष्णुविश्वरूपा मायबापा । अपरा अमुपा पांडुरंगा ॥ १ ॥ विनवितों रंक दास मी सेवक । वचन तें एक आइकावें ॥ २ ॥ तुझी स्तुति वेद करितां भागला । निवांतचि ठेला नेति नेति ॥३॥ ऋषि मुनि बहु सिद्ध कविजन । वर्णितां ते गुण न सरती ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तेथें काय माझी वाणी । जे तुझी वाखाणी कीर्ति देवा ॥ ५ ॥

६७१. अंतरींचा भाव जाणोनियां गुज । तैसें केलें काज पांडुरंगा ॥१॥ घातलें वचन न पडेचि खालीं । तूं आह्मां माउली अनाथांची ॥ २ ॥ मज याचकाची पुरवावी आशा । पंढरीनिवासा मायबापा ॥ ३ ॥ नाशिली आशंका माझिया जीवाची । उरली भेदाची होती कांहीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां केलों मी निर्भर । गाईन अपार गुण तुझे ॥ ५ ॥

६७२. उदार कृपाळ अनाथांचा नाथ । ऐकसी मात शरणागतां ॥ १ ॥ सर्व भार माथां चालविसी त्यांचा । अनुसरलीं वाचा काया मनें ॥ २ ॥ पाचारितां [illegible] गज्यासी जाली । पाविजे ते काळीं पुरवावें ॥ ३ ॥ चालतां ही पंथ सांभा-

ळिसी वाटे । वारिसील कांटे खडे हातें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे चिंता नाहीं तुझ्या दासां । तूं त्यांचा कोंवसा सर्वभावें ॥ ५ ॥

६७३. काय कीर्ती करूं लोक दंभ मान । दाखवीं चरण तुझे मज ॥ १ ॥ मज आतां ऐसें नको करूं देवा । तुझा दास जावा वांयां विण ॥ २ ॥ होइल थोरपण जाणीवेचा भार । दुरावेन दूर तुझ्या पायीं ॥ ३ ॥ अंतरींचा भाव काय कळे लोकां । एक मानी एकां देखोंवेखीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुझे पाय आतुडती । ते मज विपत्ति गोड देवा ॥ ५ ॥

६७४. मानावया जग व्हावी द्रव्यमाया । नाहीं हे माझिया जीवा चाड ॥ १ ॥ तुझ्या पायांसाठीं केली आराणूक । आतां कांहीं एक नको दुजें ॥ २ ॥ करूनियां कृपा करीं अंगीकार । न लावीं उशीर आतां देवा ॥ ३ ॥ नव्हे साच कांहीं कळों आलें मना । ह्मणोनि वासना आवरिली ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां मनोरथ सिद्धी । माझे कृपानिधी पाववावे ॥ ५ ॥

६७५. आतां माझा सर्वभावें हा निर्धार । न करीं विचार आणिकांसी ॥ १ ॥ सर्वभावें नाम गाईन आवडी । सर्व माझी जोडी पाय तुझे ॥२॥ लोटांगण तुझ्या घालीन अंगणीं । पाहीन भरोनि डोळे मुख ॥ ३ ॥ निर्लज्ज होऊनि नाचेन रं- गणीं । येऊं नेदीं मनीं शंका कांहीं ॥ ४ ॥ अंकित अंकिला दास तुझा देवा । संकल्प हा जीवा तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

६७६. जनीं जनार्दन ऐकतों हे मात । कैसा तो वृत्तांत न कळे आह्मां ॥ १ ॥ जन्म जरा मरण कवण भोगि भोग । व्याधि नाना रोग सुखदुःखें ॥ २ ॥ पाप- पुण्यें शुद्धाशुद्ध आचरणें । हीं कोणांकारणें कवणें केलीं ॥ ३ ॥ आह्मां मरण नाश तूं तव अविनाश । कैसा हा विश्वास साच मानूं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणें तूंचि निवडीं हा गुढार । दाखवीं साचार तेंचि मज ॥ ५ ॥

६७७. यथार्थ वाद सांडुनि उपचार । बोलती ते अघोर भोगितील ॥ १ ॥ चोरा धरितां सांगे कुठाऱ्याचें नांव । दोघांचेही पाव हात जाती ॥ २ ॥ तुका ह्मणे असें पुराणीं निवाड । माझी हे बडबड नव्हे कांहीं ॥ ३ ॥

६७८. धीर तो कारण साह्य होतो नारायण । नेदी होऊं सीण वाहों चिंता दासांसी ॥ १ ॥ सुखें करावें कीर्तन हर्षें गावे हरिचे गुण । वारी सुदर्शन आप- णचि कळिकाळ ॥ २ ॥ जीव वेची माता बाळा जडभारी होतां । तो तों नव्हे दाता प्राकृतां यांसारिखा ॥ ३ ॥ हें तों माझ्या अनुभवें अनुभवा आलें जीवें । तुका ह्मणे सत्य व्हावें आहाच नये कारणा ॥ ४ ॥

६७९. पुढें आतां कैंचा जन्म । ऐसा श्रम वारेसा ॥ १ ॥ सर्वथाही फिरों नये । ऐसी सोय लागलिया ॥ २ ॥ पांडुरंगा ऐसी नाव । तारूं भाव असतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चुकती बापा । पुन्हा खेपा सकळा ॥ ४ ॥

६८०. दुध दहीं ताक पशूचें पाळण । त्यांमध्यें कारण घृतसार ॥ १ ॥ हेंचि वर्म आह्मां भाविकांचे हातीं । ह्मणऊनि चित्तीं धरिला राम ॥ २ ॥ लोहो कफ गारा अग्नीचिया काजें । येऱ्हवी तें ओझें कोण वाहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खोरीं पा- हारा जतन । जोंवरि हें धन हातीं लागे ॥ ४ ॥

६८१. वीर विठ्ठलाचे गाढे । कळिकाळ पायां पडे ॥ १ ॥ करिती घोष जय- जयकार । जळती दोषांचे डोंगर ॥ २ ॥ क्षमा दया शांति । बाण अभंग हे हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बळी । तेचि एक भूमंडळीं ॥ ४ ॥

रावा ॥ १ ॥ मग कैचें रे बंधन वाचे गातां नारायण । भवसिंधु तो जाण येचि तीरीं सरेल ॥ २ ॥ दास्य करील कळिकाळ बंद तुटेल मायाजाळ । होतील सकळ रिद्धिसिद्धी ह्मणियारीं ॥ ३ ॥ सकळशास्त्रांचें सार हें वेदांचें गव्हर । पाहातां विचार हाचि करिती पुराणें ॥ ४ ॥ ब्राह्मण क्षत्रिय वैश्य शूद्र चांडाळां आहे अधिकार । बाळें नारीनर आदिकरोनि वेश्याही ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे अनुभवें आह्मीं पाडियलें ठावें । आणीकही दैवें सुख घेती भाविकें ॥ ६ ॥

६८३. न करीं तळमळ राहें रे निश्चळ । आहे हा कृपाळ स्वामी माझा ॥ १ ॥ अविनाश सुख देईल निर्वाणी । चुकतील खाणी चौऱ्याशीच्या ॥ २ ॥ आणिकियां जीवां होईल उद्धार । तेही उपकार घडती कोटि ॥ ३ ॥ आहिक्य परत्रीं होसील सरता । उच्चारीं रे वाचा रामराम ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे सांडीं संसाराचा छंद । मग परमानंद पावसील ॥ ५ ॥

६८४. कां रे दास होसी संसाराचा खर । दुःखाचे डोंगर भोगावया ॥ १ ॥ मिष्टान्नाची गोडी जिव्हेच्या अगरीं । मसक भरल्यावरी स्वाद नेणे ॥ २ ॥ आणीकही भोग आणिकां इंद्रियांचे । नाहीं ऐसे साचे जवळी कांहीं ॥ ३ ॥ रूप दृष्टि धाय पाहातां पाहातां । न घडे सर्वथा आणि तृष्णा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कां रे नाशिवंतासाठीं । देवासवें तुटी करितोसी ॥ ५ ॥

६८५. बैसोनि निश्चळ करीं त्याचें ध्यान । देईल तो अन्नवस्त्रदाता ॥ १ ॥ काय आह्मां करणें अधिक सांचुनी । देव जाला ऋणी पुरविता ॥ २ ॥ दयाळ मयाळ जाणे कळवळा । शरणागतां लळा राखों जाणे ॥ ३ ॥ नलगे मागणें सांगणें तयासी । जाणे इच्छा तैसी पुरवी त्याची ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे लेई अळंकार अंगीं । विठ्ठल हा जगीं तूंचि होसी ॥ ५ ॥

६८६. सोनियांचा कळस । माजी भरिला सुरारस ॥ १ ॥ काय करावें प्रमाण । तुह्मी सांगा संतजन ॥ २ ॥ मृत्तिकेचा घट । माजी अमृताचा सांट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हित । तें मज सांगावें त्वरित ॥ ४ ॥

६८७. नका घालूं दुध जयामध्यें सार । ताकाचे उपकार तरी करा ॥ १ ॥ नेदा तरी हें हो नका देऊं अन्न । फुकाचें जीवन तरी पाजा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे मज सगुणाची चाड । पुरवा कोणी कोड दुर्बळाचें ॥ ३ ॥

६८८. ह्मणसी नाहीं रे संचित । न करीं न करीं ऐसी मात ॥ १ ॥ लाहो घेईं हरिनामाचा । जन्म जाऊं नेदीं साचा ॥ २ ॥ गळा पडेल यमफांसीं । मग कैचा हरि ह्मणसी ॥ ३ ॥ पुरलासाटीं देहाडा । ऐसें न ह्मणें न ह्मणें मूढा ॥ ४ ॥ नरदेह दुबळा । ऐसें न ह्मणें रे चांडाळा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सांगों किती । सेकीं तोंडीं पडेल माती ॥ ६ ॥

६८९. संतांचा महिमा तो बहु दुर्गम । शाब्दिकांचें काम नाहीं येथें ॥ १ ॥ बहु धड जरी जाली ह्मैस गाय । तरी होईल काय कामधेनु ॥ २ ॥ तुका ह्मणे अंगें व्हावें तें आपण । तरीच महिमान येईल कळों ॥ ३ ॥

६९०. नाहीं संतपण मिळत हें हाटीं । हिंडतां कपाटीं रानीं वनीं ॥ १ ॥ नये मोल देतां धनाचिया राशी । नाहीं तें आकाशीं पाताळीं तें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे मिळे जिवाचिये साठीं । नाहीं तरी गोष्टी बोलों नये ॥ ३ ॥

६९१. नामाची आवडी तोचि जाणा देव । न धरीं संदेह कांहीं मनीं ॥ १ ॥ ऐसें मी हें नाहीं बोलत नेणतां । आणोनि संमता संतांचिया ॥ २ ॥ नाम ह्मणे तया आणीक साधन । ऐसें हें वचन बोलों नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सुख पावे या वचनीं । ज्याचीं शत्रु दोन्ही मायबापें ॥ ४ ॥

६९२. सुखें होतों कोठें घेतली सुती । बांधविला गळा आपुले हातीं ॥ १ ॥ काय करूं बहु गुंतलों आतां । नये सरतां मागें पुढें ॥ २ ॥ होतें गांठी तें सरलें येतां । आणीक माथां ऋण जालें ॥ ३ ॥ सोंकरिलियाविण गमाविलें पिक । रांडापोरें भिके लावियेलीं ॥ ४ ॥ बहुतांचीं बहु घेतलीं घरें । न पडे पुरें कांहीं केल्या ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे कांहीं न धरावी आस । जावें हें सर्वस्व टाकोनियां ॥ ६ ॥

६९३. न मनावें तैसें गुरूचें वचन । जेणें नारायण अंतरे तें ॥ १ ॥ आड आला म्हून फोडियेला डोळा । बलिनें आंधळा शुक्र केला ॥ २ ॥ करी देव तरी काय नव्हे एक । कां तुह्मी पृथक सिणा वायां ॥ ३ ॥ उल्लंघुनियां भ्रताराची आज्ञा । अन्न ऋषिपत्न्या घेउनि गेल्या ॥ ४ ॥ अवघेचि त्यांचें देवें केलें काज । धर्म आणि लाज राखियेली ॥ ५ ॥ पितियासी पुत्रें केला वैराकार । प्रल्हादें असुर मारविला ॥ ६ ॥ बहुत विघ्नें केलीं तया आड । परि नाहीं कैवाड सांडियेला ॥ ७ ॥ गौळणी करिती देवाशीं व्यभिचार । सांडुनी आचार भ्रष्ट तोही ॥ ८ ॥ तयांसी दिलें तें कवणासी नाहीं । अवघा अंतर्बाहीं तोचि जाला ॥ ९ ॥ देव जोडे ते करावे अधर्म । अंतरें तें कर्म नाचरावें ॥ १० ॥ तुका ह्मणे हा जाणतो कळवळा । ह्मणोनि अजामेळा उद्धरिलें ॥ ११ ॥

६९४. अरे गिळिलें हो संसारें । कांहीं तरि राखा खरें । दिला करुणाकरें । मनुष्यदेह सत्संग ॥ १ ॥ येथें न घलीं न घलीं आड । संचितसा शब्द नाड । उठाउठीं गोड । बीजें बीज वाढवा ॥ २ ॥ केलें तें क्रियमाण जालें तें संचित ह्मण । प्रारब्ध जाण । उररित उरलें तें ॥ ३ ॥ चित्त खोटें चालीवरि । रोग भोगाचे अंतरीं । रसनें अनावरी । तुका ह्मणे ढुंग वाहे ॥ ४ ॥

६९५. अन्न तापलिया कायाचि होमे । तापत्रयें संतप्त होती । संचित क्रियमाण प्रारब्ध तेथें । न चुके संसारस्थिति । राहाटघटिका जैसी फिरतांचि राहिली । भरली जाती एके रितीं । साधीं हा प्रपंच पंचाय अन्न । तेणें पावसील निजशांती रे ॥ १ ॥ नारायणनाम नारायणनाम । नित्य करीं काम जिव्हामुखें । जन्मजराव्याधि पापपुण्य तेथें । नासती सकळही दुःखें ॥ २ ॥ शीत उष्ण वन सेवितां कपाट । आसनसमाधीं साधीं । तप तीर्थ दान व्रत आचरण । यज्ञ नाना मन बुद्धी । भोगाभोग तेथें न चुकती प्रकार । जन्मजरादुःखव्याधि । साहोनि काम क्रोध । अहंकार । आश्रमीं अविनाश साधीं ॥ ३ ॥ घोकितां अक्षर अभिमानविधि । निषेध लागला पाठी । वाद करितां निंदा घडती दोष । होत वज्रलेपो भविष्यति । दूषणाचें मूळ भूषण तुका ह्मणे । सांडीं मिथ्या खंती । रिघोनि संतां शरण सर्वभावें । राहें भलतिया स्थिती ॥ ४ ॥

६९६. नव्हे गुरुदास्य संसारियां । वैराग्य तरी भेणें कांपे विषयां । तैसें नाम नव्हे पंढरीराया । जया सायास न लगती ॥ १ ॥ ह्मणोनि गोड सर्वभावें । आंघोळी न लगे तोंड धुवावें । अर्थचाड जीवें । नलगे भ्यावें संसारा ॥ २ ॥ कर्म तंव न पुरे संसारिक । धर्म तंव फलदायक । नाम विठ्ठलाचें एक । नाशी दुःख भवाचें ॥ ३ ॥ न लगे सांडणें मांडणें । आगमनिगमाचें देखणें । अवघें तुका ह्मणे । विठ्ठलनामें आटलें ॥ ४ ॥

६९७. नये इच्छूं सेवा स्वइच्छा जगाची । अवज्ञा देवाची घडे तेणें ॥ १ ॥ देहाचा निग्रही त्याचें तो सांभाळी । मग नये कळि अंगावरी ॥ २ ॥ आपलिया इच्छा माता सेवा करी । न बाधी ते थोरी येणें क्षोभें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सांडा देखीचे दिमाख । मोडसीचें दुःख गांड फाडी ॥ ४ ॥

६९८. सत्य सत्यें देतें फळ । नाहीं लागतचि बळ ॥ १ ॥ ध्यावे देवाचे ते पाय । धीर सकळ उपाय ॥ २ ॥ करावी च चिंता । नाहीं लागत तत्वता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावें । शरण ह्मणवितां बरवें ॥ ४ ॥

६९९. साधक जाले कळी । गुडगुडीची लांब नळी ॥ १ ॥ पचीं पडे मद्यपान । भांगभुर्की हें साधन ॥ २ ॥ अभेदाचें पाठांतर । अति विषया पडिभर ॥ ३ ॥ चेल्यांचा सुकाळ । पिंडदंड भंगपाळ ॥ ४ ॥ सेवा मानधन वरे इच्छेनें संपन्न ॥ ५ ॥ सोंगाच्या नरकाडी । तुका बोडोनियां सोडी ॥ ६ ॥

७००. मद पाहातां हें लटिकें सकळ । कोठें मायाजाळ दावीं देवा ॥ १ ॥ कोणाचा कोणासीं न धरे संबंध । आहे शुद्धबुद्ध ठायींचे ठायीं ॥ २ ॥ काढा जी आपुलें मोह बुंथी जाळें । नका लावूं बळें वेड आह्मां ॥ ३ ॥ जीव शिव कांहीं ठेवियेलीं नांवें । सत्य तुह्मां ठावें असोनियां ॥ ४ ॥ सेवेच्या अभिलाषें न धराचि विचार । आह्मां दारोदार हिंडविलें ॥ ५ ॥ आहे तैसें आतां कळलियावरी । परतें सांडा दुरी दुजेपण ॥६॥ तुका ह्मणे काय छायेचा अभिलाष । हंस पावे नाश तारांगणीं ॥७॥

७०१. पंचभूतांचा गोंधळ । केला एकेठायीं मेळ । लाविला सबळ । अहंकार त्यापाठीं ॥ १ ॥ तेथें काय मी तें माझें । कोण वागवी हें ओझें । देहा केवीं रिझे । हें काळाचें भातुकें ॥ २ ॥ जीव न देखे मरण । धरी नवी सांडी जीर्ण । संचित प्रमाण । भोगा शुभा अशुभा ॥ ३ ॥ इच्छा वाढवी ते वेल । खुंटावा तो खरा बोल । तुका ह्मणे मोल । झाकलें तें पावेल ॥ ४ ॥

७०२. पुसावेंसें हेंचि वाटे । जें जें भेटे तयासी ॥ १ ॥ देव कृपा करील मज । काय लाज राखील ॥ २ ॥ अवघियांचा विसर जाला । हा राहिला उद्योग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चिंता वाटे । कोण भेटे सांगेसें ॥ ४ ॥

७०३. जाला तुह्मी माझें जाणतें मीपण । येणें माझा खुण मांडियेला ॥ १ ॥ खादलें पचे तरिच तें हित । ओकलिया थीत पिंड पीडी ॥ २ ॥ तरि भलें भोगे जोडिलें तें धन । पडिलिया खानें जीवनासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज तारीं गा विठ्ठला । नेणतांचि भला दास तुझा ॥ ४ ॥

७०४. याती मतिहीन रूपें लीन दीन । आणीक अवगुण जाणोनियां ॥ १ ॥ केला त्या विठ्ठलें माझा अंगीकार । ऐसा हा विचार जाणोनियां ॥ २ ॥ जें कांहीं करितों तें माझें स्वहित । आली हे प्रचित कळों चित्ता ॥ ३ ॥ जालें सुख जीवा आनंद अपार । परमानंदें भार घेतला माझा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे यासी नांवाचा अभिमान । ह्मणोनि शरण तारी बळें ॥ ५ ॥

७०५. बहु उतावीळ भक्तीचिया काजा । होसी केशीराजा मायबापा ॥ १ ॥ तुझ्या पायीं मज जालासे विश्वास । ह्मणोनियां आस मोकलिली ॥ २ ॥ ऋषि मुनि सिद्ध साधक अपार । कळला विचार त्यांसी तुझा ॥ ३ ॥ नाहीं नास तें सुख दिलें तयांस । जाले जे उदास सर्वभावें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे सुख न माये मानसीं । धरिले जीवेंसी पाय तुझे ॥ ५ ॥

७०६. मायामोहजाळीं होतों सांपडला । परि या विठ्ठला कृपा आली ॥ १ ॥ काढूनि बाहेरि ठेविलों निराळा । कवतुक डोळां दाखविलें ॥ २ ॥ नाचे उडे माया करी कवतुक । नाशवंत सुखें साच केलीं ॥३॥ रडे फुंदे दुःखें कुटितील माथा । एकासी रडतां तेंही मरे ॥४॥ तुका ह्मणे मज वाटतें नवल । मी माझें हे बोल ऐकोनियां ॥ ५ ॥

७०७. देहभाव आह्मी राहिलों ठेवूनि । निवांत चरणीं विठोबाच्या ॥ १ ॥ आमुच्या हिताचा जाणोनि उपाव । तोचि पुढें देव करीतसे ॥ २ ॥ ह्मणउनी

नाहीं सुख दुःख मनीं। ऐकिलिया कानीं वचनाचें ॥ ३ ॥ जालों मी निःसंग निवांत एकला। भार त्या विठ्ठला घालूनियां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जालों जयाचे अंकित। तोचि माझें हित सर्व जाणे ॥ ५ ॥

७०८. आलें फळ तेव्हां राहिलें पिकोन। जरि तें जतन होय देंठीं ॥ १ ॥ नामेंचि सिद्धि नामेंचि सिद्धि। व्यभिचारबुद्धि न पवतां ॥ २ ॥ चालिला पंथ तो पाववील ठाया। जरि आड तया नये कांहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मध्यें पडती आघात। तेणें होय घात हानि लाभ ॥ ४ ॥

७०९. निरोधाचें मज न साहे वचन। बहु होतें मन कासावीस ॥ १ ॥ ह्मणऊनि जीवा न साहे संगति। बैसतां एकांतीं गोड वाटे ॥ २ ॥ देहाची भावना वासनेचा संग। नावडे उबग आला यांचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देव अंतरे ज्यामुळें। आशामोहजाळें दुःख वाढे ॥ ४ ॥

७१०. तुजशीं संबंधचि खोटा। परता परता रे थोटा ॥ १ ॥ देवा तुझें काय ध्यावें। आप आपणां ठकावें ॥ २ ॥ जेथें मुदल न ये हातां। व्याज मरावें लेखितां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसा। त्रिभुवनीं तुझा ठसा ॥ ४ ॥

७११. याचि हाका तुझे द्वारीं। सदा देखों ऋणकरी ॥ १ ॥ सदा करिती खंड दंड। देवा बहु गा तूं लंड ॥ २ ॥ सुखें गोविसी भोजना। लपवूनियां आपणां ॥ ३ ॥ एकें एक बुझाविसी। तुका ह्मणे ठक होसी ॥ ४ ॥

७१२. आह्मी जाणों तुझा भाव। दृढ धरियेले पाव ॥ १ ॥ फांकूं नेदूं चुकवितां। नेघों थोडें बहु देतां ॥ २ ॥ बहुता दिसांचें लिगाड। आलें होत होत जड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां। ने घों सर्वस्वही देतां ॥ ४ ॥

७१३. ऋण वैर हत्या। हें तो न सुटे नेदितां ॥ १ ॥ हें कां नेणां पांडुरंगा। तुह्मी सांगतसां जगा ॥ २ ॥ माझा संबंध तो किती। चुकवा लोकाची फजिती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे याचि साठीं। मज घेतां नये तुटी ॥ ४ ॥

७१४. नाहीं मागितला। तुह्मां मान म्यां विठ्ठला ॥ १ ॥ जे हे करविली फजिती। माझी एवढी जना हातीं ॥ २ ॥ नाहीं केला पोट। पुढें घालूनि बोभाट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धरूनि हात। नाहीं नेलें दिवाणांत ॥ ४ ॥

७१५. तूं पांढरा स्फटिक मणी। करिसी आणिकां त्यांहुनि ॥ १ ॥ ह्मणोनि तुझ्या दारा। न येत ठकती दातारा ॥ २ ॥ तुझी ठावी नांदणूक। अवघा बुडविला लोक ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्याचें घेसी। त्यास हेंचि दाखविसी ॥ ४ ॥

७१६. बोलतो निकुरें। नव्हेत सलगीचीं उत्तरें ॥ १ ॥ माझें संतापलें मन। परपीडा ऐकोन ॥ २ ॥ अंगावरि आलें। तोंवरि जाईल सोसिलें ॥ ३ ॥ तुज भक्तांची आण देवा। जरि तुका येथें ठेवा ॥ ४ ॥

७१७. बुद्धीचा जनिता लक्ष्मीचा पति। आठवितां चित्तीं काय नव्हे ॥ १ ॥ आणिकां उपायां कोण वांटी मन। सुखाचें निधान पांडुरंग ॥ २ ॥ गीत गावों नाचों छंदें वावों टाळी। वैष्णवाचे मेळीं सुखरूप ॥ ३ ॥ अनंत ब्रह्मांडें एके रोमावळी। आह्मी केला भोळीं भावें उभा ॥ ४ ॥ लटिका हा केला संवसारसिंधु। मोक्ष खरा बंधु नाहीं पुढें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे ज्याच्या नामाचे अंकित। राहिलों निश्चिंत त्याच्या बळें ॥ ६ ॥

७१८. नलगे मायेसी बाळें निरवावें। आपुल्या स्वभावें ओढे त्यासी ॥ १ ॥ मज कां लागला करणें विचार। ज्याचा जार भार त्याचे माथां ॥ २ ॥ गोड धड त्यासी ठेवी न मागतां। समाधान खातां नेदी मना ॥ ३ ॥ खेळतां गुंतलें उम-

गूनी आणी । बैसोनियां स्तनीं लावी बळें ॥ ४ ॥ त्याच्या दुःखेंपणें आपण खापरीं । लाही तळीं वरी होय जैसी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे देह विसरे आपुला । आघात तो त्याला लागों नेदी ॥ ६ ॥

७१९. ब्राह्मण तो नव्हे ऐसी ज्याची बुद्धि । पाहा श्रुतीमधीं विचारूनि ॥१॥ जयासी नावडे हरिनामकीर्तन । आणीक नर्त्तन वैष्णवांचें ॥ २ ॥ सत्य त्याचे वेळे घडला व्यभिचार । मातेसी वेव्हार अंत्यजाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें मानी आनसारिखें । तात्काळ तो मुखें कुष्ठ होय ॥ ४ ॥

७२०. ब्राह्मण तों याती अंत्यज असतां । मानावा तत्वता निश्चयेसीं ॥ १ ॥ रामकृष्णनामें उच्चारी सरळें । आठवी सांवळें रूप मनीं ॥ २ ॥ शांति क्षमा दया अलंकार अंगीं । अभंग प्रसंगीं धैर्यवंत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गेल्या षडऊर्मी अंगें । सांडुनियां मग ब्रह्मचि तो ॥ ४ ॥

७२१. एक करिती गुरु गुरु । भोंवता भारु शिष्यांचा ॥ १ ॥ पुंस नाहीं पाय चारी । मनुष्य परी कुतरीं तीं ॥ २ ॥ परस्त्री मद्यपान । पेंडखाण माजविलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निर्भर चित्तीं । अधोगती जावया ॥ ४ ॥

७२२. एका पुरुषा दोघी नारी । पाप वसे त्याचे घरीं ॥ १ ॥ पाप नलगे धुंडावें । लागेल तेणें तेथें जावें ॥ २ ॥ कांहीं दुसरा विचार । न लगे करावाचि फार ॥ ३ ॥ असत्य जे वाणी । तेथें पापाचीच खाणी ॥ ४ ॥ सत्य बोले मुखें । तेथें उचंबळती सुखें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे दोन्ही । जवळीच लाभहानी ॥ ६ ॥

७२३. जळतें संचित । ऐसी आहे धर्म नीत ॥ १ ॥ माझ्या विठोबाचे पाय । वेळोवेळां मनीं ध्याय ॥ २ ॥ नेदी कर्म घडों । कोठें आडराणें पडों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मळ । राहों नेदी ताप जाळ ॥ ४ ॥

७२४. संतापाशीं बहु असावें मर्यादा । फलकटाचा धंदा उर फोडी ॥ १ ॥ बासर तो भुंके गाढवाचेपरी । उडे पाठीवरि दंड तेणें ॥ २ ॥ समय नेणे तें वेडें चाहाटळ । अवगुणाचा ओंगळ मान पावे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय वांयां चाळवणी । पिटपिटघाणी हागवणेची ॥ ४ ॥

७२५. घेसी तरी घेईं संतांची हे भेटी । आणीक ते गोष्टी नको मना ॥ १ ॥ सर्वभावें त्यांचें देव भांडवल । आणीक ते बोल न बोलती ॥२॥ करिसील तो करी संतांचा सांगत । आणीक ते मात नको मना ॥३॥ बैससी तरी बैस संतांच मधीं । आणीक ते बुद्धि नको मना ॥४॥ जासी तरी जाईं संतांचिया गांवां । होईल विसावा तेथें मना ॥५॥ तुका ह्मणे संत सुखाचे सागर । मना निरंतर धणी घेईं ॥ ६ ॥

७२६. संतांचिये गांवीं प्रेमाचा सुकाळ । नाहीं तळमळ दुःखलेश ॥ १ ॥ तेथें मी राहीन होऊनि याचक । घालितील भीक तेचि मज ॥२॥ संतांचियें गांवीं वरो मांडवल । अवघा विठ्ठल धन वित्त ॥३॥ संतांचें भोजन अमृताचें पान । करिती कीर्तन सर्वकाळ ॥ ४ ॥ संतांचा उदीम उपदेशाची पेंठ । प्रेमसुख साटीं घेती देती ॥५॥ तुका ह्मणे तेथें आणिक नाहीं परी । ह्मणोनि भिकारी झालों त्यांचा ॥ ६ ॥

७२७. संतांचें सुख झालें या देवा । ह्मणऊनि सेवा करी त्यांची ॥ १ ॥ तेथें माझा काय कोण तो विचार । वर्णावया पार महिमा त्यांचा ॥ २ ॥ निर्गुण आकार जाला गुणवंत । घाली दंडवत पूजोनियां ॥ ३ ॥ तीर्थें त्यांची इच्छा करिती नित्यकाळ । व्हावया निर्मळ आपणांसी ॥ ४ ॥ अष्टमा सिद्धींचा कोण आला पाड । वागों नेदी आड कोणी तया ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे ते बळिया शिरोमणी । राहिलों चरणीं निकटवासें ॥ ६ ॥

७२८. जो मानी तो देईल काई । न मनी तो नेईल काई ॥ १ ॥ आह्मां विठ्ठल सर्वभूतीं । राहो चित्तीं भलतैसा ॥ २ ॥ आधीन तें जना काई । जल्पें वांयांविण ठायीं ॥ ३ ॥ वंदी निंदी तुज तो गा । तुका ह्मणे पांडुरंगा ॥ ४ ॥

७२९. भावबळें कैसा जालासी लाहान । मागें संतीं ध्यान वर्णियेलें ॥ १ ॥ तें मज उचित करूनियां देवा । दाखवीं केशवा मायबापा ॥ २ ॥ पाहोनियां डोळां बोलेन मी गोष्टी । आलिंगूनि मिठी देइन पायीं ॥ ३ ॥ चरणीं दृष्टि उभा राहेन समोर । जोडोनियां कर पुढें दोन्ही ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे उत्कंठित वासना । पुरवीं नारायणा आर्त माझें ॥ ५ ॥

७३०. कृपाळु ह्मणोनि बोलती पुराणें । निर्धार वचनें यांचीं मज ॥ १ ॥ आणीक उपाय नेणेंचि मी कांहीं । तुझें वर्म ठायीं पडे तैसें ॥२॥ नये धड कांहीं बोलतां वचन । रिघालों शरण सर्वभावें ॥३॥ कृपा करिसी तरि थोडें तुज काम । माझा तरि श्रम बहु हरे ॥४॥ तुका ह्मणे मज दाखवीं श्रीमुख। हरेल या भूक डोळियांची ॥५॥

७३१. सर्वभावें आलों तुजचि शरण । कायावाचामनेंसहित देवा ॥ १ ॥ आणीक दुसरें नये माझ्या मना । राहिली वासना तुझ्या पायीं ॥ २ ॥ माझिये वाचेचें कांहीं जडभारी । तुजविण वारी कोण एक ॥ ३ ॥ तुझे आह्मी दास आमुचा तूं ऋणी । चालत दूरूनी आलों मागें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां घेतलें धरणें । हिशोबाकारणें भेटी देई ॥ ५ ॥

७३२. कई मात माझे ऐकती कान । बोलतां वचन संतां मुखीं ॥ १ ॥ केला पांडुरंगें तुझा अंगीकार । मग होइल धीर माझ्या जीवा ॥ २ ॥ ह्मणऊनि मुख अवलोकितों पाय । हेचि मज आहे थोरी आशा ॥ ३ ॥ माझिया मनाचा हाचि विश्वास । न करीं सायास साधनांचे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज होईल भरवसा । तरलों मी ऐसा साच भाव ॥ ५ ॥

७३३. दोन्ही हात ठेवुनि कटीं । उभा भीवरेच्या तटीं । कष्टलासी साटीं । भक्तिकाजें विठ्ठला ॥ १ ॥ भागलासी मायबापा । बहु श्रम केल्या खेपा । आह्मालागीं सोपा । दैत्या काळ कृतांत ॥ २ ॥ होतासी क्षीरसागरीं । मही दाटली असुरीं । ह्मणोनियां घरीं । गौळियांचे अवतार ॥ ३ ॥ केला पुंडलिकें गोवा । तुज पंढरीसि देवा । तुका ह्मणे भावा । साटीं हातीं सांपडसी ॥ ४ ॥

७३४. गोड जालें पोट धालें । अवचित वाचे आलें । ह्मणतां पाप गेलें । विठ्ठलसें वाचेसी ॥ १ ॥ सत्य माना रे सकळ । उद्धरिला अजामेळ । पातकी चांडाळ । नामासाठीं आपुलिया ॥ २ ॥ चित्त पावलें आनंदा । सुखसमाधीतें सदा । ह्मणतां गोविंदा । वेळोवेळां वाचेसी ॥ ३ ॥ हें जाणती अनुभवी । जया चाड तो चोजवी । तुका ह्मणे दावी । रूप तेंचि अरूपा ॥ ४ ॥

७३५. आंत हरि बाहेर हरि । हरिनें घरीं कोंडिलें ॥ १ ॥ हरिनें कामा घातला चिरा । वित्तवरा मुकविलें ॥ २ ॥ हरिनें जीवें केली साटी । पाडिली तुटी सकळांसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेगळा नव्हे । हरि भोवे भोंवताला ॥ ४ ॥

७३६. हरिनें माझें हरिलें चित्त । भार वित्त विसरलें ॥ १ ॥ आतां कैसी जाऊं घरा । नव्हे बरा लौकिक ॥ २ ॥ पारखियांसी सांगतां गोष्टी । घरची कुटी खातील ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निवांत राहीं । पाहिलें पाहीं धणीवरि ॥ ४ ॥

७३७. रवि दीप हिरा दाविती देखणें । अदृश्य दर्शनें संतांचेनी ॥ १ ॥ त्यांचा महिमा काय वर्णूं मी पामर । न कळे तो साचार ब्रह्मादिकां ॥२॥ तापली चंदन निववितो कुडी । त्रिगुण तो काढी संतसंग ॥३॥ मायबापें पिंड पाळियेला माया । जन्म-

मरण जाया संतसंग ॥४॥ संतांचें वचन वारी जन्मदुःख । मिष्टान्न तें भूकनिवारण ॥५॥ तुका ह्मणे जवळी न पाचारितां जावें । संताचरणीं भावें रिघावया॥ ६ ॥

७३८. हरि हरि तुह्मीं ह्मणारे सकळ । तेणें मायाजाळ तुटईल ॥ १ ॥ आणिका नका कांहीं गाबाळाचे भरी । पडों येथें थोरी नागवण ॥ २ ॥ भावें तुळसीदळ पाणी जोडा हात । ह्मणावा पतित वेळोवेळां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हा तव कृपेचा सागर । नामासाठीं पार पाववील ॥ ४ ॥

७३९. ऐसे कुळीं पुत्र होती । बुडविती पूर्वजा ॥ १ ॥ चाहाडी चोरी भांडवला । वांटा आला भागासी ॥ २ ॥ त्याचियानें दुःखी मही । भार तेही न साहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ग्रामपशु । केला नाशु आयुष्या ॥ ४ ॥

७४०. गांठोळीस धन भाकावी करुणा । दावूनि सज्जना कींव पीडी ॥ १ ॥ नाठेळाची भक्ति कुचराचें बळ । कोरडें वोंगळ मार खाय ॥ २ ॥ सांडोव्यासी घाली देवाची करंडी । विल्हाळ त्या धोंडी पूजा दावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसे माकडाचे छंद । अवघे धंदधंद सिंदळीचे ॥ ४ ॥

७४१. कैसें असोनि ठाउकें नेणां । दुःख पावाल पुढिले पेणा ॥ १ ॥ आतां जागें रे भाई जागें रे । चोर निजल्या नाडूनि भागे रे ॥ २ ॥ आतां नका रे भाई नका रे । आहे गांठीं तें लुटवूं लोकां रे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एकांच्या घायें । कां रे जाणोनि न धरा भये ॥ ४ ॥

७४२. मुदल जतन जालें । मग लाभाचें काय आलें ॥ १ ॥ घरीं देउनि अंतर गांठी । राखा पारिख्यां न सुटे मिठी ॥ २ ॥ बाह्या पडे थोडेंच वाटे । काम मैंदाचेंच पेटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वरदळ खोटें । फांसे अंतरिंच्या कपटें ॥ ४ ॥

७४३. मज अंगाच्या अनुभवें । काई वाईट बरवें ठावें ॥ १ ॥ जालों दोहींचा देखणा । नये मागें पुढेंही मना ॥ २ ॥ वोस वसती ठावी । परि हे चाली दुःख पावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घेऊं देवा । सवें करूनि बोळावा ॥ ४ ॥

७४४. पाववावें ठाया । ऐसें सवें बोलों तया ॥ १ ॥ भावा ऐसी क्रिया राखे। खोट्या खोटेपणें वाखे ॥ २ ॥ न ठेवूं अंतर । कांहीं भेदाचा पदर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवें भावें । सत्या मानविजे देवें ॥ ४ ॥

७४५. मोल देऊनियां सांटवावे दोष । नटाचे ते वेश पाहोनियां ॥ १ ॥ हरिदासां मुखें हरिकथाकीर्तन् । तेथें पुण्यें पुण्य विशेषता ॥ २ ॥ हरितील वस्त्रें गोपिकांच्या वेशें । पाप त्या सरिसें मात्रागमन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाहा ऐसें जालें जन । सेवाभक्तिहीन रसीं गोडी ॥ ४ ॥

७४६. बहुक्षीदक्षीण । जालों सोसुनियां वन ॥ १ ॥ विठोबा विसांवया विसांवया । पडों देईं पायां ॥ २ ॥ बहुतां काकुलती । आलों सोसिली फजिती ॥ ३ ॥ केली तुज साटीं । तुका ह्मणे येवढी आटी ॥ ४ ॥

७४७. कांगा धर्म केला । असोन सत्तेचा आपुला ॥ १ ॥ उभाउभीं पाय जोडीं । आतां फांकों नेदीं घडी ॥ २ ॥ नको सोडूं ठाव । आतां घेऊं नेदीं वाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे इच्छा । तैसा करीन सरिसा ॥ ४ ॥

७४८. तुमची तों भेटी नव्हे ऐसी जाली । कोरडीच बोली ब्रह्मज्ञान ॥ १ ॥ आतां न बोलावें ऐसें वाटे देवा । संग न करावा कोणां सवें ॥ २ ॥ तुह्मां निमित्यासी सांपडलें अंग । नेदावा हा संग विचारिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी राहिली वासना । आवडी दर्शनाचीच होती ॥ ४ ॥

७४९. आहे तेंचि आह्मी मागों तुजपाशीं । नव्हों तुज ऐसीं क्रियानष्टें ॥ १ ॥

न बोलावीं वर्मे तोंच बरें दिसे । प्रकट ते कैसे गुण करूं ॥ २ ॥ चुका ऐसें एका द्यावयाचा मोळा । कां तुह्मा गोपाळा नाहीं ऐसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लोकां नाहीं कळों आलें । करावें आपुलें जतन तों ॥ ४ ॥

७५०. आह्मीं याची केली सांडी । कोठें तोंडीं लागावें ॥ १ ॥ आहे तैसा असो आतां । चिंतें चिंता वाढते ॥ २ ॥ बोलिल्याचा मानी सीण । भिन्न भिन्न राहावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मांपाशीं । धीराऐसी जतन ॥ ४ ॥

७५१. आह्मांपाशीं याचें बळ । कोण काळवरी तों ॥ १ ॥ करूनि ठेलों जीवेंसाठीं । होय भेटी तोंवरि ॥ २ ॥ लागलों तों न फिरें पाठीं । पडिल्या गांठी वांचूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आवकाशें । तुमच्या ऐसें होवया ॥ ४ ॥

७५२. बोलिलेंचि बोलें पडपडताळूनि । उपजत मनीं नाहीं शंका ॥ १ ॥ बहुतांची माय बहुत कृपाळ । साहोनि कोल्हाळ बुझाविसी ॥ २ ॥ बहुतांच्या भावें वांटिसी भातुकें । बहु कवतुकें खेळविसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें जाणतसों वर्म । करणें तों श्रम न वजे वांयां ॥ ४ ॥

७५३. कोठें भोग उरला आतां । आठवितां तुज मज ॥ १ ॥ आड कांहीं नये दुजें । फळ बीजें आणिलें ॥ २ ॥ उद्वेग तें वांयांविण । कैंचा सीण चिंतनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गेला श्रम । तुमच्या धर्मे पायांच्या ॥ ४ ॥

७५४. संसार तो कोण देखे । आह्मां सखे हरिजन ॥ १ ॥ काळ ब्रह्मानंदें सरे । आवडी उरे संचली ॥ २ ॥ स्वप्नीं तेही नाहीं चिंता । रात्री जातां दिवस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ब्रह्मरसें । होय सरिसें भोजन ॥ ४ ॥

७५५. पडियेलों वनीं थोर चिंतवनीं । उसीर कां आह्मूनि लावियेला ॥ १ ॥ येईं गा विठ्ठला येईं गा विठ्ठला । प्राण हा फुटला आळवितां ॥ २ ॥ काय तुज नाहीं लौकिकाची शंका । आपुल्या बाळका मोकलितां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहु खंती वाटे जीवा । धरियेलें देवा दुरी दिसे ॥ ४ ॥

७५६. आपुले गांवींचें न देखेसें जालें । परदेसी ऐकलें किती कंठूं ॥ १ ॥ ह्मणऊनि पाहें मूळ येतां वाटे । जीवलग भेटे कोणी तरी ॥ २ ॥ पाहतां अवघ्या दिसतील दिशा । सकळही वोसा दृष्टीपुढें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोणी न संगे वारता । तुझी वाटे चिंता पांडुरंगा ॥ ४ ॥

७५७. जन तरी देखें गुंतलें प्रपंचें । स्मरण तें त्याचें त्यासी नाहीं ॥ १ ॥ ह्मणउनि मागें परतलें मन । घालणीचें रान देखोनियां ॥ २ ॥ इंद्रियांचा गाजे गोंधळ ये ठायीं । फोडीतसे डोई अहंकार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा वासनेच्या आटें । केलीं तळपटें बहुतांचीं ॥ ४ ॥

७५८. धांवे त्यासी फावे । दुजे उगवूनि गोवे ॥ १ ॥ घ्यावें भरूनियां वर । मग नाहीं येरझार ॥ २ ॥ धणीं उभें केलें । पुंडलिकें या उगलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठसा । गेला पडोनियां ऐसा ॥ ४ ॥

७५९. लाहानपण दे गा देवा । मुंगी साखरेचा रवा ॥१॥ ऐरावत रत्न थोर । तया अंकुशाचा मार ॥ २ ॥ ज्याचे अंगीं मोठेपण । तया यातना कठीण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाण । व्हावें लाहनाहुनि लाहन ॥ ४ ॥

७६०. नीचपण बरवें देवा । न चले कोणाचाही दावा ॥ १ ॥ महा पुरें झाडें जाती । तेथें लव्हाळे राहातीं ॥ २ ॥ येतां सिंधुच्या लहरी । नम्र होतां जाती

न बोलावीं वर्मे तोंच बरें दिसे । प्रकट ते कैसे गुण करूं ॥ २ ॥ एका ऐसें एका द्यावयाचा मोला । कां तुह्मा गोपाळा नाहीं ऐसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लोकां नाहीं कळों आलें । करावें आपुलें जतन तों ॥ ४ ॥

७५०. आह्मीं याची केली सांडी । कोठें तोंडीं लागावें ॥ १ ॥ आहे तैसा असो आतां । चिंतें चिंता वाढते ॥ २ ॥ बोलिल्याचा मानी सीण । भिन्न भिन्न राहावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मांपाशीं । धीराऐसी जतन ॥ ४ ॥

७५१. आह्मांपाशीं याचें बळ । कोण काळवरी तों ॥ १ ॥ करूनि ठेलों जीवेंसाठीं । होय भेटी तोंवरि ॥ २ ॥ लागलों तों न फिरें पाठीं । पडिल्या गांठी वांचूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आवकाशें । तुमच्या ऐसें होवया ॥ ४ ॥

७५२. बोलिलेंचि बोलें पडपडताळूनि । उपजत मनीं नाहीं शंका ॥ १ ॥ बहुतांची माय बहुत कृपाळ । साहोनि कोल्हाळ बुझाविसी ॥ २ ॥ बहुतांच्या भावें वांटिसी भातुकें । बहु कवतुकें खेळविसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें जाणतसों वर्म । करणें तों श्रम न वजे वांयां ॥ ४ ॥

७५३. कोठें भोग उरला आतां । आठवितां तुज मज ॥ १ ॥ आड कांहीं नये दुजें । फळ बीजें आणिलें ॥ २ ॥ उद्वेग तें वांयांविण । कैंचा सीण चिंतनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गेला श्रम । तुमच्या धर्मे पायांच्या ॥ ४ ॥

७५४. संसार तो कोण देखे । आह्मां सखे हरिजन ॥ १ ॥ काळ ब्रह्मानंदें सरे । आवडी उरे संचली ॥ २ ॥ स्वप्नीं तेही नाहीं चिंता । रात्री जातां दिवस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ब्रह्मरसें । होय सरिसें भोजन ॥ ४ ॥

७५५. पडियेलों वनीं थोर चिंतवनीं । उसीर कां आझूनि लावियेला ॥ १ ॥ येईं गा विठ्ठला येईं गा विठ्ठला । प्राण हा फुटला आळवितां ॥ २ ॥ काय तुज नाहीं लौकिकाची शंका । आपुल्या बाळका मोकलितां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहु खंती वाटे जीवा । धरियेलें देवा दुरी दिसे ॥ ४ ॥

७५६. आपुले गांवींचें न देखेसें जालें । परदेसी ऐकलें किती कंठूं ॥ १ ॥ ह्मणऊनि पाहें मूळ येतां वाटे । जीवलग भेटे कोणी तरी ॥ २ ॥ पाहतां अवघ्या दिसतील दिशा । सकळही वोसा दृष्टीपुढें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोणी न संगे वारता । तुझी वाटे चिंता पांडुरंगा ॥ ४ ॥

७५७. जन तरी देखें गुंतलें प्रपंचें । स्मरण तें त्याचें त्यासी नाहीं ॥ १ ॥ ह्मणउनि मागें परतलें मन । घालणीचें रान देखोनियां ॥ २ ॥ इंद्रियांचा गाजे गोंधळ ये ठायीं । फोडीतसे डोई अहंकार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा वासनेच्या आटें । केलीं तळपटें बहुतांचीं ॥ ४ ॥

७५८. धांवे त्यासी फावे । दुजे उगवूनि गोवे ॥ १ ॥ घ्यावें भरूनियां वर । मग नाहीं येरझार ॥ २ ॥ धणीं उभें केलें । पुंडलिकें या उगलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठसा । गेला पडोनियां ऐसा ॥ ४ ॥

७५९. लाहानपण दे गा देवा । मुंगी साखरेचा रवा ॥१॥ ऐरावत रत्न थोर । तया अंकुशाचा मार ॥ २ ॥ ज्याचे अंगीं मोठेपण । तया यातना कठीण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाण । व्हावें लाहनाहुनि लाहन ॥ ४ ॥

७६०. नीचपण बरवें देवा । न चले कोणाचाही दावा ॥ १ ॥ महा पुरें झाडें जाती । तेथें लव्हाळे राहातीं ॥ २ ॥ येतां सिंधुच्या लहरी । नम्र होतां जाती वरि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळ । पाय धरिल्या न चले बळ ॥ ४ ॥

७६१. उष्टया पत्रावळी करूनियां गोळा । दाखविती कळा कवित्वाची ॥ १ ॥ ऐसे जे पातकी ते नरकीं पचती । जोंवरी भ्रमती चंद्रसूर्य ॥ २ ॥ तुका ह्मणे एका नारायणा ध्याई । वरकडा वाहीं शोक असे ॥ ३ ॥

७६२. आवडीच्या मतें करिती भजन । भोग नारायणें ह्मणती केला ॥ १ ॥ अवघा देव ह्मणे वेगळें तें काय । अर्थासाटीं डोय फोडूं पाहे ॥ २ ॥ लाजे कमंडल धरितां भोपळा । आणीक थीगळा प्रावरणा ॥ ३ ॥ शाला गडवे धातुद्रव्यइच्छा चित्तीं । नैश्वर बोलती अवघें मुखें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तयां देवा नाहीं भेटी । ऐसे कल्पकोटि जन्म घेतां ॥ ५ ॥

७६३. ह्मणवितां हरिदास कां रे नाहीं लाज । दीनास महाराज ह्मणसी हीना ॥ १ ॥ काय ऐसें पोट न भरे तें गेलें । हालविसी कुले सभेमाजी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे पोटें केली विटंबना । दीन जाला जना कींव भाकी ॥ ३ ॥

७६४. रिद्धिसिद्धी दासी कामधेनु घरीं । परि नाहीं भाकरी भक्षावया ॥ १ ॥ लोडें बालिस्तें पलंग सुपति । परि नाहीं लंगोटी नेसावया ॥ २ ॥ पुसाल तरि आह्मां वैकुंठींचा वास । परि नाहीं राह्यास ठाव कोठें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी राजे त्रैलोक्याचे । परि नाहीं कोणाचें उणें पुरें ॥ ४ ॥

७६५. घरोघरीं अवघें जालें ब्रह्मज्ञान । परि मेळवण बहु माजी ॥ १ ॥ निरें कोणापाशीं होय एक रज । तरि द्या रे मज दुर्बळासी ॥ २ ॥ आशा तृष्णा माया कालवूनि दोन्ही । दंभ तो दूरोनि दिसतसे ॥ ३ ॥ काम क्रोध लोभ सिणवी बहुत । मेळवूनि आंत काळकूट ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तेथें कांहीं हातां नये । आयुष्य मोलें जाये वांयांविण ॥ ५ ॥

७६६. अवघ्या भूतांचें केलें संतर्पण । अवघीच दान दिली भूमि ॥ १ ॥ अवघाचि काळ दिनरात्रशुद्धी । साधियेली विधि पर्वकाळ ॥ २ ॥ अवघींच तीर्थें व्रतें केले याग । अवघेंचि सांग जालें कर्म ॥ ३ ॥ अवघेंचि फळ आलें आह्मां हातां । अवघेंचि अनंता समर्पिलें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां बोलों अबोलणें । कायावाचामनें उरलों नाहीं ॥ ५ ॥

७६७. महुरा ऐसीं फळें नाहीं । आलीं कांहीं गळती ॥ १ ॥ पक्कदशे येती थोडीं । नास आढी वेचे तों ॥ २ ॥ विरळा पावे विरळा पावे । अवघड गोवे सेवटाचे ॥ ३ ॥ उंच निंच परिवार देवी । धन्या ठावी चाकरी ॥ ४ ॥ झळके तेथें पावे आणी । ऐसे क्षणी बहु थोडे ॥ ५ ॥ पावेल तो पैल थडी । ह्मणों गडी आपुला ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे उभाऱ्यानें । कोण खरें मानितसे ॥ ७ ॥

७६८. अवघ्या उपचारा । एक मनचि दातारा ॥ १ ॥ घ्यावी घ्यावी हेचि सेवा । माझी दुर्बळाची देवा ॥ २ ॥ अवघियाचा ठाव । पायांवरि जीवभाव ॥ ३ ॥ चित्ताचें आसन । तुका करितो कीर्तन ॥ ४ ॥

७६९. आली सलगी पायांपाशीं । होइल तैसी करीन ॥ १ ॥ आणीक आह्मीं कोठें जावें । येथें जीवें वेचलों ॥ २ ॥ अवघ्या निरोपणा भाव । हाचि ठाव उरलासे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाळीं लळे । कृपाळुवे विठ्ठले ॥ ४ ॥

७७०. देह आणि देहसंबंधें निंदावीं । इतरें वंदावीं श्वानशूकरें ॥ १ ॥ येणें नांवें जाला मी माझ्याचा झाडा । मोहा नांवें खोडा गर्भवास ॥ २ ॥ गृह आणि वित्त स्वदेशा विटावें । इतरा भेटावें श्वापदझाडां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मी हें माझें न यो वाचे । येणें नांवें साचे साधुजन ॥ ४ ॥

७७१. देवाचिये माथां घालुनियां भार । सांडीं कळिवर ओंवाळूनि ॥ १ ॥

नाथिला हा छंद अभिमान अंगीं । निमित्याचे वेगीं सारीं ओझें ॥ २ ॥ करुणा-वचनीं लाहो एकसरें । नेदावें दुसरें आड येऊं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सांडीं लटिक्याचा संग । आनंद तो मग प्रगटेल ॥ ४ ॥

७७२. देह नव्हे मी हें सरे । उरला उरे विठ्ठल ॥ १ ॥ ह्मणऊनि लाहो करा । काळ सारा चिंतनें ॥ २ ॥ पाळणाची नाही चिंता । ठाव रिता देवाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवासाठीं । देव पोटीं पडेल ॥ ४ ॥

७७३. पृथक मीं सांगों किती । धर्म नीती सकळां ॥ १ ॥ अवघियांचा एक ठाव । शुद्ध भाव विठ्ठलीं ॥ २ ॥ क्षराअक्षराचा भाग । करा लाग पंढरीये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आगमींचें । मथिलें साचें नवनीत ॥ ४ ॥

७७४. पुण्यविकरा तें मातेचें गमन । भाडी ऐसें धन विटाळ तो ॥ १ ॥ आ-त्महत्यारा हा विषयांचा लोभी । ह्मणावें तें नाभी करवी दंड ॥ २ ॥ नागवला अल्प लोभाचिये साठीं । घेऊनि कांचवटि परिस दिला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हात झाडिले परत्रीं । श्रम तोचि श्रोत्रीं वेठी केली ॥ ४ ॥

७७५. अंतरींचें ध्यान । मुख्य या नांवें पूजन ॥ १ ॥ उपाधि तें अवघें पाप । गोड निरसतां संकल्प ॥ २ ॥ आज्ञा पाळावी हा धर्म । जाणते हो जाणा वर्म ॥३॥ तुका ह्मणे वृत्ति । अविट हे सहज स्थिति ॥ ४ ॥

७७६. मूळ करणें संतां । नाहीं मिळत उचिता ॥ १ ॥ घडे कासयानें सेवा । सांग ब्रह्मांडाच्या जीवा ॥ २ ॥ सागर सागरीं । सामावेसी कैंची थोरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावें । शरण ह्मणवितां बरवें ॥ ४ ॥

७७७. बरवी नामावळी । तुझी महादोषां होळी ॥ १ ॥ जालें आह्मांसी जी-वन । धणीवरि हें सेवन ॥ २ ॥ सोपें आणि गोड । किती अमृताही वाड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अच्युता । आमचा कल्पतरु दाता ॥ ४ ॥

७७८. तृषाकाळीं उदकें भेटी । पडे मिठी आवडीची ॥ १ ॥ ऐसियाचा हो कां संग । जिवलग संतांचा ॥ २ ॥ मिष्टान्नाचा योग भुके । ह्मणतां चुके पुरेसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माते बाळा । कळवळा भेटीचा ॥ ४ ॥

७७९. कुचराचे श्रवण । गुणदोषांवरि मन ॥ १ ॥ असोनियां नसे कथे । मूर्ख अभाग्य तें तेथें ॥ २ ॥ निरर्थक कारणीं । कान डोळे वेची वाणी ॥ ३ ॥ पापाचे सांगाती । तोंडीं ओढाळांचे माती ॥ ४ ॥ हिताचिया नांवें । वोस पडिले देह-भावें ॥ ५ ॥ फजीत करूनि सांडी । तुका करी बोडाबोडी ॥ ६ ॥

७८०. जग तरि आह्मां देव । परि हे निंदितों स्वभाव ॥ १ ॥ येतो हिताचा कळवळा । पडती हातीं म्हून काळा ॥ २ ॥ नाहीं कोणी सखा । आह्मां निपराध पारिखा ॥ ३ ॥ उपक्रमें वदे । तुका वर्मासी तें भेदे ॥ ४ ॥

७८१. सोपें वर्म आह्मां सांगितलें संतीं । टाळ दिंडी हातीं घेउनि नाचा ॥१ ॥ समाधीचें सुख सांडा ओंवाळून । ऐसें हें कीर्तन ब्रह्मरस ॥ २ ॥ पुढती घडे चढतें सेवन आगळें । भक्तिभाग्यबळें निर्भरता ॥ ३ ॥ उपजोंचि नये संदेह चित्तासी । मुक्ति चारी दासी हरिदासांच्या ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मन पावोनि विश्रांती । त्रिविध नासती ताप क्षणें ॥ ५ ॥

७८२. गंगा न देखे विटाळ । तेंचि रांजणींही जळ ॥ १ ॥ अल्पमहदा नव्हे सरी । विटाळ तो भेद धरी ॥ २ ॥ काय खंडिली भूमिका । वर्णा पायरिकां लोकां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अगीविण । बीजें वेगळीं तों भिन्न ॥ ४ ॥

७८३. देवावरिल भार । काढूं नये कांहीं घर ॥ १ ॥ तानभुके आठवण । घडे

तें बरें चिंतन ॥ २ ॥ देखावी निश्चिंती । तेचि अंतर श्रीपती ॥३॥ वैभव सकळ । तुका मानितो विटाळ ॥ ४ ॥

७८४. थुंकोनियां मान । दंभ करितों कीर्तन ॥ १ ॥ जालों उदासीन देहीं । एकाविण चाड नाहीं ॥ २ ॥ अर्थ अनर्थ सारिखा । करूनि ठेविला पारिखा ॥ ३ ॥ उपाधि वेगळा । तुका राहिला सोंवळा ॥ ४ ॥

७८५. काय ह्याचें घ्यावें । नित्य नित्य कोणें गावें ॥ १ ॥ केलें हरिकथेनें वाज । अंतरोनि जाते निज ॥ २ ॥ काम संसार । अंतरीं हे करकर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेंड । ऐसे मानिती ते लंड ॥ ४ ॥

७८६. वदे साक्षत्वेंसीं वाणी । नारायणीं मिश्रित ॥ १ ॥ नलगे कांहीं चाचपावें । जातों भावें पेरीत ॥ २ ॥ भांडार त्या दातियाचें । मी कैचें ये ठायीं ॥ ३ ॥ सादावीत गेला तुका । येथें एकाएकीं तो ॥ ४ ॥

७८७. ऐसी जिव्हा निकी । विठ्ठल विठ्ठल कां न घोकी ॥ १ ॥ जेणें पाविजे उद्धार । तेथें राखावें अंतर ॥ २ ॥ गुंपोनि चावटी । तेथें कोणा लाभे भेटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळा । देवाविण अमंगळा ॥ ४ ॥

७८८. साजे अळंकार । तरि भोगितां भ्रतार ॥ १ ॥ व्यभिचारा टाकमटिका । उपहास होती लोकां ॥ २ ॥ शूरत्वाची वाणी । रूप मिरवे मंडणीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जिणें । शर्तीविण लाजिरवाणें ॥ ४ ॥

७८९. मानामान किती । तुझ्या क्षुल्लका संपत्ती ॥ १ ॥ जा रे चाळवीं बापुडीं । कोणी धरिती तीं गोडी ॥ २॥ रिद्धिसिद्धी देसी आह्मीं। चुंभळें नव्हों तैसीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठका । ऐसें नागविलें लोकां ॥ ४ ॥

७९०. पाहातोसी काय । आतां पुढें करीं पाय ॥ १ ॥ वरि ठेवूं दे मस्तक । ठेलों जोडूनि हस्तक ॥ २ ॥ बरवें करीं सम । नको भंगों देऊं प्रेम ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चला । पुढती सामोरे विठ्ठला ॥ ४ ॥

७९१. भक्त ऐसे जाणा जे देहीं उदास । गेले आशापाश निवारूनि ॥ १ ॥ विषय तो त्यांचा जाला नारायण । नावडे धन जन माता पिता ॥ २ ॥ निर्वाणीं गोविंद असे मागेंपुढें । कांहींच सांकडें पडों नेदी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्य कर्मा व्हावें साह्य । घातलिया भये नर्का जाणें ॥ ४ ॥

७९२. तोंच हीं क्षुल्लकें सखीं सहोदरें । नाहीं विश्वंभरें वोळखी तों ॥ १ ॥ नारायण विश्वंभर विश्वपिता । प्रमाण तो होतां सकळ मिथ्या ॥ २ ॥ रवि नुगवे तों दीपिकांचें काज । प्रकाशें तें तेज सहज लोपे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देहसंबंध संचितें । कारण निरुतें नारायणीं ॥ ४ ॥

७९३. यज्ञ भूतांच्या पाळणा । भेद कारिया कारणा । पावावया उपासना । ब्रह्मस्थानीं प्रस्थान ॥ १ ॥ एक परी पडिलें भागीं । फळ बीजाचिये अंगीं । धन्य तोचि जगीं । आदि अंत सांभाळी ॥ २ ॥ आवश्यक तो शेवट । मागें अवघी खटपट । चालों जाणे वाट । ऐसा विरळा एखादा ॥ ३ ॥ तुका होवोनि निराळा । क्षराअक्षरावेगळा । पाहे निगमकळा । बोले विठ्ठलप्रसादें ॥ ४ ॥

७९४. वेदपुरुष तरि नेती कां वचन । निवडूनि भिन्न दाखविलें ॥ १ ॥ तुझीं वर्मे तूंचि दावूनि अनंता । होतोसी नेणता कोण्यागुणें ॥ २ ॥ यज्ञाचा भोक्ता तरि कां नव्हे सांग । उणें पडतां अंग क्षोभ घडे ॥३॥ वससी तूं या भूतांचे अंतरीं । तरि कां भेद हरी दावियेला ॥४॥ तपतिर्थाटणें तुझें मूर्तिदान । तरि कां अभिमान आड [illegible] ॥ ५ ॥ आतां [illegible] कीजे विनवितो तुका । ठेऊनियां हाका उभा द्वारीं ॥६॥

७९५. अभक्त ब्राह्मण जळो त्याचें तोंड । काय त्यासी रांड प्रसवली ॥ १ ॥ वैष्णव चांभार धन्य त्याची माता । शुद्ध उभयतां कुळ याती ॥ २ ॥ ऐसा हा निवाडा जालासे पुराणीं । नव्हे माझी वाणी पदरींची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आगी लागो थोरपणा । दृष्टि त्या दुर्जना न पडो माझी ॥ ४ ॥

७९६. त्रिपुटीच्या योगें । कांहीं नव्हे कोणाजोगें । एक जातां लागें । एक पाठी लागतें ॥ १ ॥ मागें पुढें अवघा काळ । पळों नये न चले बळ ॥ करितां कोल्हाळ । कृपे खांदां हरि वाहे ॥ २ ॥ पापपुण्यात्मयाच्या शक्ती । असती योजिल्या श्रीपती । यावें काकुलती । तेथें सत्तानायेका ॥ ३ ॥ तुका उभा पैल थडी । तरि हे प्रकाश निवडी । घातल्या सांगडी । तापे पेटीं हाकारी ॥ ४ ॥

७९७. देखण्याच्या तीन जाती । वेठी वार्ता अत्यंतीं ॥ १ ॥ जैसा भाव तैसें फळ । स्वातीतोय एक जळ ॥ २ ॥ पाहे सांगे आणि जेवी । अंतर महदंतर तेवी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हिरा । पारखियां मूढां गारा ॥ ४ ॥

७९८. अनुभवें अनुभव अवघाचि साधिला । तरि स्थिरावला मनु ठायीं ॥१॥ पिटूनियां मुसे आला अळंकार । दग्ध तें असार होऊनियां ॥ २ ॥ एकचि उरलें कायावाचामना । आनंद भुवनामाजी त्रयीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी जिंकिला संसार । होऊनि किंकर विठोबाचे ॥ ४ ॥

७९९. ऐसिया संपत्ती आह्मां संवसारीं । भोगाचिया परि काय सांगों ॥ १ ॥ काम तो कामना भोगीतसे देवा । आलिंगणें हेवा चरण चुंबी ॥ २ ॥ शांतीच्या संयोगें निरसला ताप । दुसरें तें पाप भेदबुद्धि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाहें तिकडे सारिखें । आपुलें पारिखें निरसलें ॥ ४ ॥

८००. राम राज्य राम प्रजा लोकपाळ । एकचि सकळ दुजें नाहीं ॥ १ ॥ मंगळावांचूनि उमटेना वाणी । अखंडचि खाणी एकी रासी ॥ २ ॥ मोडलें हें स्वामी ठावाठाव सेवा । वाढवावा हेवा कोणा अंगें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघें दुमदुमिलें देवें । उरलें तें गावें हेंचि आतां ॥ ४ ॥

८०१. निवडोनि वाण काढिले निराळे । प्रमाण डोहळे यावरि ते ॥ १ ॥ जयाचा विभाग तयासीच फळे । देखणें निराळें कौतुकासी ॥ २ ॥ शूर तो ओळखे घायडायहात । येरां होइल मात सांगायासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी केळवते वाणी । केला निजस्थानीं जाणवसा ॥ ४ ॥

८०२. याजसाठीं केला होता आटाहास । शेवटचा दिस गोड व्हावा ॥ १ ॥ आतां निश्चितीनें पावलों विसांवा । खुंटलिया धांवा तृष्णेचिया ॥ २ ॥ कवतुक वाटे जालिया वेचावें । नांव मंगळाचें तेणें गुणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मुक्ति परिणिली नोवरी । आतां दिवस चारी खेळीमेळीं ॥ ४ ॥

८०३. भक्तीचिया पोटीं रत्नाचिया खाणी । ब्रह्मींची ठेवणी सकळ वस्तु ॥१॥ माउलीचे मागें बाळकांची हरी । एका सूत्रें दोरी ओढतसे ॥२॥ जेथील जें मागे तें रायासमोर । नाहींसें उत्तर येत नाहीं ॥३॥ सेवेचिये सत्ते धनीच सेवक । आपुलें तें एक न वंची कांहीं ॥४॥ आदि अंताठाव असे मध्यभाग । भोंवतें भासे मग उंचासन ॥ ५ ॥ भावारूढ तुका जाला एकाएकीं । देवच लौकिकीं अवघा केला ॥ ६ ॥

८०४. सांगतां दुर्लभ ज्ञानाचिया गोष्टी । अनुभव तो पोटीं कैचा घडे ॥ १ ॥ भजनाचे सोई जगा परिहार । नेणत्यां सादर चित्त कथे ॥२॥ नाइकवे कानीं साधन उपाय । ऐकतो गाय हरुषें गीत ॥ ३ ॥ नव्हे आराणूक जावयासी वना । वेध कामिमना हरिकथेचा ॥४॥ काळाच्या साधना कोणा अंगीं बळ । चिंतना मंगळ अष्ट-

७९५. अभक्त ब्राह्मण जळो त्याचें तोंड । काय त्यासी रांड प्रसवली ॥ १ ॥ वैष्णव चांभार धन्य त्याची माता । शुद्ध उभयतां कुळ याती ॥ २ ॥ ऐसा हा निवाडा जालासे पुराणीं । नव्हे माझी वाणी पदरींची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आगी लागो थोरपणा । दृष्टि त्या दुर्जना न पडो माझी ॥ ४ ॥

७९६. त्रिपुटीच्या योगें । कांहीं नव्हे कोणाजोगें । एक जातां लागें । एक पाठी लागतें ॥ १ ॥ मागें पुढें अवघा काळ । पळों नये न चले बळ ॥ करितां कोल्हाळ । कृपे खांदां हरि वाहे ॥ २ ॥ पापपुण्यात्मयाच्या शक्ती । असती योजिल्या श्रीपती । यावें काकुलती । तेथें सत्तानायेका ॥ ३ ॥ तुका उभा पैल थडी । तरि हे प्रकाश निवडी । घातल्या सांगडी । तापे पेटीं हाकारी ॥ ४ ॥

७९७. देखण्याच्या तीन जाती । वेठी वार्ता अत्यंतीं ॥ १ ॥ जैसा भाव तैसें फळ । स्वातीतोय एक जळ ॥ २ ॥ पाहे सांगे आणि जेवी । अंतर महदंतर तेवी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हिरा । पारखियां मूढां गारा ॥ ४ ॥

७९८. अनुभवें अनुभव अवघाचि साधिला । तरि स्थिरावला मनु ठायीं ॥१॥ पिटूनियां मुसे आला अळंकार । दग्ध तें असार होऊनियां ॥ २ ॥ एकचि उरलें कायावाचामना । आनंद भुवनामाजी त्रयीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी जिंकिला संसार । होऊनि किंकर विठोबाचे ॥ ४ ॥

७९९. ऐसिया संपत्ती आह्मां संवसारीं । भोगाचिया परि काय सांगों ॥ १ ॥ काम तो कामना भोगीतसे देवा । आलिंगणें हेवा चरण चुंबी ॥ २ ॥ शांतीच्या संयोगें निरसला ताप । दुसरें तें पाप भेदबुद्धि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाहें तिकडे सारिखें । आपुलें पारिखें निरसलें ॥ ४ ॥

८००. राम राज्य राम प्रजा लोकपाळ । एकचि सकळ दुजें नाहीं ॥ १ ॥ मंगळावांचूनि उमटेना वाणी । अखंडचि खाणी एकी रासी ॥ २ ॥ मोडलें हें स्वामी ठावाठाव सेवा । वाढवावा हेवा कोणा अंगें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघें दुमदुमिलें देवें । उरलें तें गावें हेंचि आतां ॥ ४ ॥

८०१. निवडोनि वाण काढिले निराळे । प्रमाण डोहळे यावरि ते ॥ १ ॥ जयाचा विभाग तयासीच फळे । देखणें निराळें कौतुकासी ॥ २ ॥ शूर तो ओळखे घायडायहात । येरां होइल मात सांगायासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी केळवते वाणी । केला निजस्थानीं जाणवसा ॥ ४ ॥

८०२. याजसाठीं केला होता आटाहास । शेवटचा दिस गोड व्हावा ॥ १ ॥ आतां निश्चितीनें पावलों विसांवा । खुंटलिया धांवा तृष्णेचिया ॥ २ ॥ कवतुक वाटे जालिया वेचावें । नांव मंगळाचें तेणें गुणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मुक्ति परिणिली नोवरी । आतां दिवस चारी खेळीमेळीं ॥ ४ ॥

८०३. भक्तीचिया पोटीं रत्नाचिया खाणी । ब्रह्मींची ठेवणी सकळ वस्तु ॥१॥ माउलीचे मागें बाळकांची हरी । एका सूत्रें दोरी ओढतसे ॥२॥ जेथील जें मागे तें रायासमोर । नाहींसें उत्तर येत नाहीं ॥३॥ सेवेचिये सत्ते धनीच सेवक । आपुलें तें एक न वंची कांहीं ॥४॥ आदि अंताठाव असे मध्यभाग । भोंवतें भासे मग उंचासन ॥ ५ ॥ भावारूढ तुका जाला एकाएकीं । देवच लौकिकीं अवघा केला ॥ ६ ॥

८०४. सांगतां दुर्लभ ज्ञानाचिया गोष्टी । अनुभव तो पोटीं कैचा घडे ॥ १ ॥ भजनाचे सोई जगा परिहार । नेणल्यां सादर चित्त कथे ॥२॥ नाइकवे कानीं साधन उपाय । ऐकतो गाय हरुषें गीत ॥ ३ ॥ नव्हे आराणूक जावयासी वना । वेध का-

प्रहर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आह्मी खेळों भातुकुलें । विभागासी मुलें भोळीं येथें ॥ ६ ॥

८०५. जाणपण बरें देवाचिये शिरीं । आह्मी ऐसीं बरीं नेणतींच ॥ १ ॥ देख-णियांपुढें रुचें कवतुक । उभयतां सुख वाढतसे ॥ २ ॥ आशंकेची बाधा नाहीं लडिवाळां । चित्त वरि खेळा समबुद्धि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिशा मोकळ्या सकळा । अवकाशीं खेळा ठाव जाला ॥ ४ ॥

८०६. वचनांचे मांडे दावावे प्रकार । काय त्या साचार कौतुकाचे ॥ १ ॥ जातां घरा मागें उरों नेणे खंती । मिळाल्या बहुती फांकलिया ॥ २ ॥ उदयींच अस्त उदय संपादला । कल्पनेचा केला जागेपणें ॥ ३ ॥ जाणवूनि गेला हांडोरियां पोरां । सावध इतरां करुनि तुका ॥ ४ ॥

८०७. बीजापोटीं पाहे फळ । विध न करितां सकळ ॥ १ ॥ तया मूर्ख ह्मणावें वेडें । कैसें तुटेल सांकडें ॥ २ ॥ दाविितिया वाट । वेठी धरूं पाहे चाट ॥ ३ ॥ पुढिल्या उपाया । तुका ह्मणे राखे काया ॥ ४ ॥

८०८. मातेचीं जो थानें फाडी । तया जोडी कोण ते ॥ १ ॥ वेद्रां निंदी तो चांडाळ । भ्रष्ट सुतकीया खळ ॥ २ ॥ अगी लावी घरा । मग वसती कोठें थारा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वर्म । येरा नाचवितो श्रम ॥ ४ ॥

८०९. वेश वंदाया पुरते । कोण ब्राह्मण निरुते ॥ १ ॥ ऐसें सांगा मजपाशीं । संतां निरवितों येविशीं ॥ २ ॥ असा जी प्रवीण । ग्रंथीं कळे शुद्ध हीण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लोपें । सत्याचिया घडती पापें ॥ ४ ॥

८१०. ज्या ज्या आह्मांपाशीं होतील ज्या शक्ति । तेणें हा श्रीपती अळंकारूं ॥ १ ॥ अवघा पायांपाशीं दिला जीवभाव । जन्ममरणा ठाव पुसियेला ॥ २ ॥ ज्याचें देणें त्यासी घातला संकल्प । बंधनाचें पाप चुकविलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें उरला विठ्ठल । खाये बोले बोल गाये नाचे ॥ ४ ॥

८११. आह्मीं आळीकरें । प्रेमसुखाचीं लेंकुरें ॥ १ ॥ पायीं गोविली वासना । तुच्छ केलें ब्रह्मज्ञाना ॥ २ ॥ येतां पाहें मुळा । वाट पंढरीच्या डोळां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे स्थळें । मग मी पाहेन सकळें ॥ ४ ॥

८१२. आइत्याची राशी । आली पाकसिद्धीपाशीं ॥ १ ॥ आतां सांडोनि भो-जन । भिके जावें वेडेपण ॥ २ ॥ उसंतिली वाट । मागें परतावें फुकट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाणी । वेचों बैसोन ठाकणीं ॥ ४ ॥

८१३. धन्य शुद्ध जाती । धरीं लौकरी परती ॥ १ ॥ ऐकिलें तेंचि कानीं । होय परिपाक मनीं ॥ २ ॥ कळवळा पोटीं । सावधान हितासाठीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भाव । त्याचा तोचि जाणां देव ॥ ४ ॥

८१४. जीवित्व तें किती । हेंचि धरितां बरें चित्तीं ॥ १ ॥ संत सुमनें उत्तरें । मृदु रसाळ मधुरें ॥ २ ॥ विसांवतां कानीं । परिपाक घडे मनीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जोडी । होय जतन रोकडी ॥ ४ ॥

८१५. अभिमानाची स्वामिनी शांति । महत्व घेती सकळ ॥ १ ॥ कळोनिही न कळे वर्म । तरि श्रम पावती ॥ २ ॥ सर्व सत्ता करितां धीर । वीर्यां वीर आ-गळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तिखट तिखें । मृदसखें आवडी ॥ ४ ॥

८१६. भोजन तें पाशांतीचें । निंचे उंचें उसाळी ॥ १ ॥ जैशी कारंज्याची क-ळा । तो जिव्हाळा स्वहिता ॥ २ ॥ कल्पना ते देवाविण । न करी भिन्न इतरीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पावे भूतीं । ते निश्चिंती मापली ॥ ४ ॥

८१७. पोटापुरतें काम । परि अगत्य तो राम ॥ १ ॥ कारण तें हेंचि करीं ।

चित्तीं पांडुरंग धरीं ॥ २ ॥ प्रारब्धीं हेवा । जोडी देवाची ते सेवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बळ । बुद्धी वेचूनि सकळ ॥ ४ ॥

८१८. बहुतां जन्मां अंतीं । जोडी लागली हे हातीं ॥ १ ॥ मनुष्यदेहा ऐसा ठाव । धरीं पांडुरंगीं भाव ॥ २ ॥ बहु केला फेरा । येथें सांपडला थारा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाणे । ऐसे भले ते शाहाणे ॥ ४ ॥

८१९. रूप नांवें माया बोलावया ठाव । भागा आले भाव तयावरि ॥ १ ॥ सींव वाटे परी न खंडे पृथिवी । शाहाणे ते जीवीं समजती ॥ २ ॥ पोटा आलें तिच्या लोळे मांड्यांवरि । पारखी न करी खंती चित्तीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भक्तिसाठीं हरिहर । अरूपीचें क्षरविभाग हें ॥ ४ ॥

८२०. लेकराची आळी न पुरवी कैसी । काय तयापाशीं उणें जालें ॥ १ ॥ आह्मां लडिवाळां नाहीं तें प्रमाण । कांहीं ब्रह्मज्ञान आत्मस्थिति ॥ २ ॥ वचनाचा घेईन अनुभव पदरीं । जें हें जनाचारीं मिरवलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी भोळिवेची आटी । दावीन शेवटीं कौतुक हें ॥ ४ ॥

८२१. आर्तभूतांप्रति । उत्तम योजाव्या त्या शक्ति ॥ १ ॥ फळ आणि समाधान । तेथें उत्तम कारण ॥ २ ॥ अल्पें तो संतोषी । स्थळीं सांपडे उदेसीं ॥ ३ ॥ सहज संगम । तुका ह्मणे तो उत्तम ॥ ४ ॥

८२२. मुळाचिया मुळें । दुःखें वाढती सकळें ॥ १ ॥ ऐसा योगियांचा धर्म । नव्हे वाढवावा श्रम ॥ २ ॥ न कळे आवडी । कोण आहे कैसी घडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे थीत । दुःख पाववावें चित्त ॥ ४ ॥

८२३. भाग्यवंतां हेंचि काम । मापी नाम वैखरी ॥ १ ॥ आनंदाची पुष्टि अंगीं । श्रोते संगीं उद्धरती ॥ २ ॥ पिकविलें तया खाणें किती । पंगतीस सुकाळ ॥ ३ ॥ तुका करी प्रणिपात । दंडवत आचारियां ॥ ४ ॥

८२४. लटिकें तें रुचे । साच कोणांही न पचे ॥ १ ॥ ऐसा माजल्याचा गुण । भोगें कळों येइल सीण ॥ २ ॥ वाढवी ममता । नाहीं वरपडला तो दूतां ॥ ३ ॥ कांहीं न मनी हेकड । तुका उपदेश माकड ॥ ४ ॥

८२५. कौतुकाची सृष्टी । कौतुकेंचि केलें कष्टी ॥ १ ॥ मोडे तरी भलें खेळ । फांके फांकिल्या कोल्हाळ ॥ २ ॥ जाणणियासाटीं । भय सामावलें पोटीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चेता । होणें तें तूंच आइता ॥ ४ ॥

८२६. भोंवंडीसरिसें । अवघें भोंवतचि दिसे ॥ १ ॥ ठायीं राहिल्या निश्चळ । आहे अचळीं अचळ ॥ २ ॥ एक हाकेचा कपाटीं । तेथें आणीक नाद उठी ॥ ३ ॥ अभ्रें धांवे शशी । तुका ह्मणे दुसरें भासी ॥ ४ ॥

८२७. नव्हों आह्मी आजिकालीचीं । काचीं कुचीं चाळवणी ॥ १ ॥ एके ठायीं मूळडाळ । ठावा सकळ आहेसी ॥ २ ॥ तुमचें आमचेंसें कांहीं । भिन्न नाहीं वांटलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जेथें असें । तेथें दिसें तुमचासा ॥ ४ ॥

८२८. योग्याची संपदा त्याग आणि शांति । उभयलोकीं कीर्ति सोहळा मान ॥ १ ॥ येरयेरांवरी जायाचें उसिणें । भाग्यस्थळीं देणें झाडावेसीं ॥ २ ॥ केलियाफावला ठायींचा तो लाहो । तृष्णेचा तो काहो काव्हवितो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाभ अकर्तव्या नांवें । शिवपद जीवें भोगिजेल ॥ ४ ॥

८२९. मरणा हातीं सुटली काया । विचारें या निश्चयें ॥ १ ॥ नासोनियां गेली खंती । सहजस्थिति भोगाचे ॥ २ ॥ न देखेंसें जालें श्रम । आलें वर्म हाता हें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कैची कींव । कोठें जीव निराळा ॥ ४ ॥

८३०. नव्हे ब्रह्मचर्य बाइलेच्या त्यागें । वैराग्य वाउगें देशत्यागें ॥ १ ॥ काम वाढे भय वासनेच्या द्वारें । सांडावें तें धीरें आचावाचे ॥ २ ॥ कांपवूनि टिरी शूरत्वाची मात । केलें वाताहात उचित काळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करी जिव्हेसी विटाळ । लटिक्याची मळ स्तुति होतां ॥ ४ ॥

८३१. नको सांडूं अन्न नको सेवूं वन । चिंतीं नारायण सर्व भोगीं ॥ १ ॥ मातेचिये खांदीं बाळ नेणे सीण । भावना त्या भिन्न मुंडाविया ॥ २ ॥ नको गुंपों भोगीं नको पडों त्यागीं । लावुनि सरें अंगीं देवाचीया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नको पुसों वेळोवेळां । उपदेश वेगळा उरला नाहीं ॥ ४ ॥

८३२. अवघी मिथ्या आटी । राम नाहीं तंव कंठीं ॥ १ ॥ सावधान सावधान । उगवीं सकल्पीं हें मन ॥ २ ॥ सांडिलें तें मांडे । आग्रह उरल्या काळें दंडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलें भागा । देउनि चिंतीं पांडुरंगा ॥ ४ ॥

८३३. न सांगावें वर्म । जनीं असों द्यावा श्रम ॥१॥ उगींच लागतील पाठीं । होतीं रितींच हिंपुटीं ॥ २ ॥ सिकविल्या गोटी । शिकोन न धरिती पोटीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सीण । होइल अनुभवाविण ॥ ४ ॥

८३४. जातिविजातीची व्हावयासि भेटी । संकल्प तो पोटीं वाहों नये ॥ १ ॥ होणार तें घडो होणाराच्या गुणें । होइल नारायणें निर्मिलें तें ॥ २ ॥ व्याघ्राचिये भुके वधावी ते गाय । याचें नांव काय पुण्य असे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे न करी विचार पुरता । गरज्याची माता पिता खर ॥ ४ ॥

८३५. शाहाणियां पुरे एकचि वचन । विशारती खुण तेचि त्यासी ॥ १ ॥ उपदेश असे बहुतांकारणें । घेतला तो मनें पाहिजे हा ॥ २ ॥ फांसावेना तरि दुःख घेतें वाव । मग होतो जीव कासावीस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नको राग धरूं झोंडा । नुवडितां पीडा होइल डोळे ॥ ४ ॥

८३६. अभिनव सुख तरि या विचारें । विचारावें बरें संतजनीं ॥ १ ॥ रुपाच्या आठवें दोन्हींही आपण । वियोग तो क्षण होत नाहीं ॥ २ ॥ पूजा तरि चित्तें कल्पा तें ब्रह्मांड । अहाच तो खंड एकदेसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा अनुभव यापरि । डोई पायांवरि ठेवीतसें ॥ ४ ॥

८३७. नटनाट्य तुह्मी केलें याचसाटीं । कवतुकें दृष्टी निववावी ॥ १ ॥ नाहीं तरि काय कळलेंचि आहे । वाघ आणि गाय लांकडाची ॥ २ ॥ अभेदचि असे मांडियेलें खेळा । केल्या दीपकळा बहुएकी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रूप नाहीं दर्पणांत । संतोषाची मात दुसरें तें ॥ ४॥

८३८. रवीचा प्रकाश । तोचि निशी घडे नाश । जाल्या बहुवस । तरि त्या काय दीपिका ॥ १ ॥ आतां हाचि वसो जीवीं । माझे अंतरीं गोसावीं । होऊं येती ठावीं । काय वर्में याच्यानें ॥ २ ॥ सवें असतां धणी । आड येऊं न सके कोणी । नलगे विनवणी । पृथकाची करावी ॥ ३ ॥ जन्माचिया गति । येणें अवघ्या खुंटती । कारण ते प्रीती । तुका ह्मणे जवळी ॥ ४ ॥

८३९. ऐसे सांडुनियां धुरे । किविलवाणी दिसां कां रे । कामें उर भरे । हातीं नुरे मृत्तिका ॥ १ ॥ उदार हा जगदानी । पांडुरंग अभिमानी । तुळसीदळ पाणी । चिंतनाचा भुकेला ॥ २ ॥ नलगे पुसावी चाकरी । कोणी वकील ये घरीं । त्याचा तोचि करी । पारपत्य सकळां ॥ ३ ॥ नाहीं आडकाटी । तुका ह्मणे जातां भेटी । न बोलतां मिठी । उगीच पायीं घालावी ॥ ४ ॥

८४० उपकारी असे आरोणि उरला । आपुलें तयाला पर नाहीं ॥ १ ॥ ला-

भावरि घ्यावें सांपडलें काम । आपला तो श्रम न विचारी ॥ २ ॥ जीवा ऐसें देखे आणिकां जिवांसी । निखळचि रासि गुणांचीच ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देव तयांचा पांगिला । न भंगे संचला धीर सदा ॥ ४ ॥

८४१. कोणा पुण्यें यांचा होईन सेवक । जींहीं द्वंद्वादिक दुराविलें ॥१॥ ऐसें वर्म मज दावीं नारायणा । अंतरींच खुणा प्रकटोनि ॥२॥ बहु अवघड असे संतभेटी। तरि जगजेठी करुणा केली॥३॥ तुका ह्मणे मग नयें वृत्तीवरी। सुखाचे शेजारीं पहुडईन ॥४॥

८४२. क्षणक्षणां सांभाळितों । साक्षी होतों आपुला ॥ १ ॥ न घडावी पायीं तुटी । मन मुठी घातलें ॥ २ ॥ विचारतों वचनां आधीं । धरूनि शुद्धी ठेविली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मागें भ्यालों । तरीं जालों जागृत ॥ ४ ॥

८४३. आणोनियां मना । आवघ्या धांडोळिल्या खुणा । देखिला तो राणा । पंढरपूरनिवासी ॥ १ ॥ यासी अनुसरल्या काय । घडे ऐसें वांयां जाय । देखिले ते पाय । सम जीवीं राहाती ॥ २ ॥ तो देखावा हा विध । चिंतनें तें कार्य सिद्ध । आणिकां संबंध । नाहीं पर्वकाळासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खळ । होती क्षणेंचि निर्मळ । जाऊनियां मळ । वाळवंटीं नाचती ॥ ४ ॥

८४४. धरितां ये पंढरीची वाट । नाहीं संकट मुक्तीचें ॥ १ ॥ वंदूं येती देव पदें । त्या आनंदें उत्साहें ॥ २ ॥ नृत्यछंदें उडती रज । जे सहज चालतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गरुड टके । वैष्णव निके संभ्रम ॥ ४ ॥

८४५. नाम घेतां मन निवे । जिव्हे अमृतचि स्रवे । होताती बरवे । ऐसे शकुन लाभाचे ॥ १ ॥ मन रंगलें रंगलें । तुझ्या चरणीं स्थिरावलें । केलिया विठ्ठलें । ऐसी कृपा जाणावी ॥ २ ॥ जालें भोजनसें दिसें । चिरा पडोनि ठेला इच्छे । धालियाच्या ऐसे । अंगा येती उद्गार ॥ ३ ॥ सुख भेटों आलें सुखा । निध सांपडला मुखा । तुका ह्मणे लेखा । आतां नाहीं आनंदा ॥ ४ ॥

८४६. रुची रुची घेऊं गोडी । प्रेममुखें जाली जोडी ॥ १ ॥ काळ जाऊं नेदूं वायां । चिंतूं विठोबाच्या पायां ॥ २ ॥ करूं भजन भोजन । धणी घेऊं नारायण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीव धाला । होय तुझ्यानें विठ्ठला ॥ ४ ॥

८४७. वेळोवेळां हेंचि सांगें । दान मागें जगासी ॥ १ ॥ विठ्ठल हे मंगळवाणी। घेऊं धणी पंगती ॥ २ ॥ वेचतसे पळें पळ । केलें बळ पाहिजे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुश्चित नका । राहों फुका नाड हा ॥ ४ ॥

८४८. आणीक ऐसें कोठें सांगा । पांडुरंगासारिखें ॥ १ ॥ दैवत ये भूमंडळीं । उद्धार कळी पावविते ॥ २ ॥ कोठें कांहीं कोठें कांहीं । शोध ठायीं स्थळासी ॥३॥ अन्यत्रींचें तीर्थीं नासे । तीर्थीं वसे वज्रलेप ॥ ४ ॥ पांडुरंगींचें पांडुरंगीं । पाप अंगीं राहेना ॥ ५ ॥ ऐसें हरें गिरिजेप्रति । गुह्य स्थिती सांगितली ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे तीर्थ क्षेत्र । सर्वत्र हें दैवत ॥ ७ ॥

८४९. पुराणींचा इतिहास । गोड रस सेविला ॥ १ ॥ नव्हती हे आहाच बोल । स्रोकळें फोल कवित्व ॥ २ ॥ भावें घ्या रे भावें घ्या रे । एकदा जा रे पंढरिये ॥ ३ ॥ भाग्यें आलेति मनुष्यदेहा । तो हा पाहा विठ्ठल ॥ ४ ॥ पापपुण्या करील झाडा । जाइल पीडा जन्माची ॥ ५ ॥ घ्यावी हातीं टाळदिंडी । गावे तोंडीं गुणवाद ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे घटापटा । नलगे वाटा शोधाव्या ॥ ७ ॥

८५०. कर्म धर्म नव्हती सांग । उण्या अंगें पतन ॥ १ ॥ भलत्या काळें नामावळी । सुलभ भोळी भाविकां ॥ २ ॥ प्रायश्चित्तें पडती पायां। गाती तयां वैष्णवां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नुपजे दोष । करा घोष आनंदें ॥ ४ ॥

८५१. पाहा रे हें दैवत कैसें । भक्तिपिसें भाविक ॥ १ ॥ पाचारिल्या सरिसें पावे । ऐसें सेवे बराडी ॥ २ ॥ शुष्ककाष्ठीं गुरुगुरी । लाज हरि न धरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अर्धनारी । ऐसीं धरी रूपडीं ॥ ४ ॥

८५२. बहुत सोसिले मागें न कळतां । पुढती काय आतां अंध व्हावें ॥ १ ॥ एकाचिये अंगीं हें ठेवावें लावून । नये भिन्न भिन्ना चांचपडों ॥ २ ॥ कोण होईल तो ब्रह्मांडचाळक । आपणचि हाक देईल हाके ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिलीं चेतवूनि सुनीं । कौतुकांवांचूनि नाहीं छळ ॥ ४ ॥

८५३. आश्चर्य या वाटे नसत्या छंदाचें । कैसें दिलें साचें करोनियां ॥ १ ॥ दुजियासी तंव अकळ हा भाव । करावा तो जीव साक्षी येथें ॥ २ ॥ एकीं अनेकत्व अनेकीं एकत्व । प्रकृतिस्वभाव प्रमाणेंचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करूं उगवूं जाणसी । कुशळ येविशीं तुह्मी देवा ॥ ४ ॥

८५४. अस्त नाहीं आतां एकचि मोहोरा । पासूनि अंधारा दुरि जालों ॥ १ ॥ साक्षत्वें या जालों गुणाचा देखणा । करीं नारायणा तरी खरें ॥ २ ॥ आठवें विसरु पडियेला मागें । आलें तेंचि भागें यत्न केलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा विनोद देवासी । आह्मी तुह्मां ऐसीं दोन्ही नव्हों ॥ ४ ॥

८५५. क्षर अक्षर हे तुमचे विभाग । कासयानें जग दूरी धरा ॥१॥ तैसें आह्मी नेणों पालटोंच कांहीं । त्यागिल्याची नाहीं मागें चाड ॥ २ ॥ प्रतिपादिता तूं समविषमाचा । प्रसाद तो याचा पापपुण्य ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मां नाना अवगणी । लागे संपादणी लटिक्याची ॥ ४ ॥

८५६. सर्वरसीं मीनलें चित्त । अखंडित आनंदु ॥ १ ॥ गोत पति विश्वंभरीं । जाला हरि सोयरा ॥ २ ॥ वोळखी ते एका नांवें । इतर भावें खंडणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नांवें रूपें । दुसरीं पापें हारपलीं ॥ ४ ॥

८५७. मी हें ऐसें काय जाती । अवघड किती पाहातां ॥ १ ॥ नाहीं होत उल्लंघन । नसतां भिन्न दुसरें ॥ २ ॥ अंधारानें तेज नेलें । दृष्टीखालें अंतर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्वें देव । घेतां ठाव दावील ॥ ४ ॥

८५८. कवीश्वरांचा तो आह्मांसी विटाळ । प्रसाद वोंगळ चिवडिती ॥ १ ॥ दंभाचे आवडी बहिराट अंधळे । सेवटासि काळें होइल तोंड ॥ २ ॥ सोन्यासेजारीं तों लाखेची जतन । संतत ते गुण जैसेतैसे ॥ ३ ॥ सेव्यसेवकता न पडतां ठावी । तुका ह्मणे गोवी पावती हीं ॥ ४ ॥

८५९. वाढलियां मान न मनावी निश्चिती । भूतांचिये प्रीती भूतपण ॥ १ ॥ ह्मणऊनि मना लावावी कांचणी । इंद्रियांचे झणी ओढी भरे ॥ २ ॥ एका एकपणें एकाचिये अंगीं । लागे रंग रंगीं मिळलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देव निष्काम निराळा । जीवदशे चाळा चळणांचा ॥ ४ ॥

८६०. माया साक्षी आह्मी नेणों भीड भार । आप आणि पर नाहीं दोन्ही ॥ १ ॥ सत्याचियेसाठीं अवघाचि भेरें । नाघडे व्यापार तुटीचा तो ॥ २ ॥ पोभाळितां चरे अंतरींचें दुःख । लांसें फांसें मुख उघडावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नव्हे स्फीतीचा हा ठाव । निवाड्यासी देव साक्षी केला ॥ ४ ॥

८६१. संतां आवडे तो काळाचाही काळ । समर्थाचें बाळ जेवीं समर्थ ॥ १ ॥ परिसतां तेथें नाहीं एकविणें । मोहें न पवे सीण ऐसें राखे ॥ २ ॥ केले अन्याय ते सांडवी उपचारें । न देखें दुसरें । नाशा मूळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मुख्य कल्पतरुछाया । काय नाहीं दया तये ठायीं ॥ ४ ॥

८६२. संतांच्या धिक्कारें अमंगळ जिणें । विश्वशत्रु तेणें सांडी परि ॥ १ ॥ कुळ आणि रूप वांयां संवसार । गेला भरतार मोकलितां ॥ २ ॥ मूळ राखे तया फळा काय उणें । चतुर लक्षणें राखों जाणे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सायास तो एके ठायीं । दीप हातीं तई अवघें बरें ॥ ४ ॥

८६३. ओलें मूळ भेदी खडकाचें अंग । अभ्यासासी सांग कार्यसिद्धि ॥ १ ॥ नव्हे ऐसें कांहीं नाहीं अवघड । नाहीं कईवाड तोंच वरि ॥ २ ॥ दोरें चिरा कापे पहिला कांचणीं । अभ्यासें सेवनीं विष पडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कैंचा बैसण्यासी ठाव । जठरीं बाळा वाव एकाएकीं ॥ ४ ॥

८६४. अमर आहां अमर आहां । खरें कीं पाहा खोटें हें ॥ १ ॥ न ह्मणां देह माझा ऐसा । मग भरवसा कळेल ॥ २ ॥ कैंचा धाक कैंचा धाक । सकळिक हें आपुलें ॥ ३ ॥ देवचि बरे देवचि बरे । तुका ह्मणे खरे तुह्मी ॥ ४ ॥

८६५. काम नाहीं काम नाहीं । जालों पाहीं रिकामा ॥१॥ फावल्या या करूं चेष्टा । निश्चळ द्रष्टा बैसोनि ॥ २ ॥ नसत्या छंदें नसत्या छंदें । जग विनोदें विव्हळतसे ॥ ३ ॥ एकाएकीं एकाएकीं । तुका लोकीं निराळा ॥ ४ ॥

८६६. हातीं घेऊनियां काठी । तुका लागला कळिवरा पाठी ॥ १ ॥ नेऊनि निजविलें स्मशानीं । माणसें जाळी ते ठाकणीं ॥ २ ॥ काढिलें तें ओढें । मागील उपचाराचें पुढें ॥ ३ ॥ नाहीं वाटों आला भेव । सुख दुःख भागिता देव ॥ ४ ॥ याजसाठीं हें निर्वाण । केलें कसियेलें मन ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे अनुभव बरा । नाहीं तरी शास्त्र होय चोरा ॥ ६ ॥

८६७. कीर्तन चांग कीर्तन चांग । होय अंग हरिरूप ॥ १ ॥ प्रेमाछंदें नाचे डोले । हारपला देहभाव ॥ २ ॥ एकदेशीं जीवकळा । हा सकळां सोयरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उरला देव । गेला भेव त्या काळें ॥ ४ ॥

८६८. न बोलसी करा वाचा । उपाधीचा संबंध ॥ १ ॥ एका तुमच्या नामाविण । अवघा सीण कळतसे ॥ २ ॥ संकल्पाचे ओढी मन । पापपुण्य समचि ॥३॥ तुका ह्मणे नारायणीं । पावो वाणी विसांवा ॥ ४ ॥

८६९. प्रारब्धा हातीं जन । सुख सीण पावतसे ॥ १ ॥ करितां घायाळाचा संग । अंगें अंग माखावें ॥२॥ आविसा अंगें पीडा वसे । त्यागें असे बहु सुख ॥३॥ तुका ह्मणे जीव भ्याला । अवघ्या आला बाहेरी ॥ ४ ॥

८७०. आशा ते करविते बुद्धीचा लोप । संदेह तें पाप कैसें नव्हे ॥ १ ॥ आपला आपण करावा विचार । प्रसन्न तें सार मन ग्वाही ॥ २ ॥ नांवें रूपें अंगीं लाविला विटाळ । होतें त्या निर्मळ शुद्ध बुद्ध ॥ ३ ॥ अंधळ्यानें नये देखण्याची चाली । चालों ऐसी बोली तुका बोले ॥ ४ ॥

८७१. जळो आतां नांव रूप । माझें पाप गांठीचें ॥ १ ॥ संतांचिया चरणरजें । उतरूं ओझें मातीचें ॥ २ ॥ लटिकियाचा अभिमान । होता सीण पाववित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अरूपींचें । सुख साचें निनांवें ॥ ४ ॥

८७२. निंदा स्तुती करवी पोट । सोंग दाखवी बोभाट ॥ १ ॥ जटा राख विटंबना । धीर नाहीं क्षमा मना ॥ २ ॥ शृंगारिलें मढें । जीवेंवीण जैसें कुडें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रागें । भलतें चावळे वाउगें ॥ ४ ॥

८७३. भिक्षापात्र अवलंबणें । जळो जिणें लाजिरवाणें । ऐसियासी नारायणें । उपेक्षीजे सर्वथा ॥ १ ॥ देवा पायीं नाहीं भाव । भक्ति वरी वरी वाव । समर्पिला जीव । नाहीं तो हा व्यभिचार ॥ २ ॥ जगा घालावें सांकडें । दीन होऊनि बा-

पुडें । हें
सत्य करि
८७४.
सर्व शक्ति
कडे बैसों
८७५.
यांचें मना
कांडिती ।
८७६.
आतां भलें
तुका ह्मणे
८७७.
तें नारायण
तुका ह्मणे
८७८.
ते करूं ॥
आइकोन
असो भोग
ह्मणे मधीं
८७९.
भाकावी ।
काया । अ
डीनें भक्षी
तुका ह्मणे
८८०.
नसावें जी
मन नेदी
लांचावली
८८१.
त्यांसी ठाउ
तुका ह्मणे
८८२.
केलीं तैसीं
तुका ह्मणे
८८३.
रस ओविय
हुति जीवें
८८४.
धरूनि राहि
मृगजळभान
आणियेला

पुढें । हेंचि अभाग्य रोकडें । मूळ आणि विश्वास ॥ ३ ॥ काय न करी विश्वंभर । सत्य करितां निर्धार । तुका ह्मणे सार । दृढ पाय धरावे ॥ ४ ॥

८७४. भावबळें विष्णुदास । नाहीं नाश पावत ॥ १ ॥ योगभाग्यें घरा येती । सर्व शक्ति चालत ॥ २ ॥ पित्याचें जें काय धन । पुत्रा कोण वंचील ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कडे बैसों । तेणें असों निर्भर ॥ ४ ॥

८७५. कोरड्या गोष्टी चटक्या बोल । शिकल्या सांगे नाहीं ओल ॥ १ ॥ कोण यांचें मना आणी । ऐकों कानीं नाइकोनि ॥ २॥ घरोघरीं सांगती ज्ञान । भूस सिणें कांडिती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आपुल्या मति । काय रितीं पोकळें ॥ ४ ॥

८७६. नव्हतियाचा सोस होतां । झडो आतां पदर ॥ १॥ देखणें तें देखियेलें । आतां भलें साक्षित्वें ॥ २ ॥ लाभें कळों आली हानि । राहों दोन्हीं निराळीं ॥३॥ तुका ह्मणे एकाएकीं । हा कां लोकीं पसारा ॥ ४ ॥

८७७. सोसें वाढे दोष । जाला न पालटे कस ॥ १ ॥ ऐसें बरवें वचन । करितां तें नारायण ॥ २ ॥ असे प्रारब्ध नेमें । श्रमचि उरे श्रमें ॥ ३ ॥ सुख देते शांती । तुका ह्मणे धरितां चित्तीं ॥ ४ ॥

८७८. काय शरीरापें काम । कृपा साधावया प्रेम । उचिताचे धर्म । भागा आले ते करूं ॥ १ ॥ देईन हाक नारायणा । तें तों नाकळे बंधना । पंढरीचा राणा । आइकोन धांवेल ॥२॥ सातांपांचांचें गोठलें । प्रारब्धें आकारलें । आतां हें संचलें । असो भोगा सांभाळीं ॥ ३ ॥ फावली ते बरवी संधि । सावधान करूं बुद्धी । तुका ह्मणे मधीं । कोठें नेघें विसावा ॥ ४ ॥

८७९. नलगे देशकाळ । मंत्रविधानें सकळ । मनेंचि निश्चळ । करूनि करुणा भाकावी ॥ १ ॥ येतो बैसलिया ठाया । आसनें व्यापी देवराया । निर्मळ ते काया । अधिष्टान तयाचें ॥ २ ॥ कल्पनेचा साक्षी । तरि आदरेंचि लक्षी । आवडीनें भक्षी । कोरडें धान्य मटमटां ॥ ३ ॥ घेणें तरि भाव । लक्षी दासांचा उपाव । तुका ह्मणे जीव । जीवीं मेळविल अनंत ॥ ४ ॥

८८०. नाहीं आलें भक्तिसुख अनुभवा । तो मी ज्ञान देवा काय करूं ॥ १ ॥ नसावें जी तुह्मी कांहीं निश्चितीनें । माझिया वचनें अभेदाच्या ॥ २ ॥ एकाएकीं मन नेदी समाधान । देखिल्या चरण वांचूनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाचा गुणीं लांचावली । न राहे उगली मौन्य मज ॥ ४ ॥

८८१. मागतां विभाग । कोठें लपाल जी मग ॥ १ ॥ संत साक्षी या वचना । त्यांसी ठाउकिया खुणा ॥ २ ॥ होइन धरणेकरी । मग मी रिघों नेदीं बाहेरी ॥३॥ तुका ह्मणे मी अक्षर । तुज देवपणाचा भार ॥ ४ ॥

८८२. मिटवण्याचे धनी । तुह्मी व्यवसाय जनीं ॥१॥ कोण पडे ये लिगाडीं । केलीं तैसीं उगवा कोडीं ॥ २ ॥ केलें सांगितलें काम । दिले पाळूनियां धर्म ॥३॥ तुका ह्मणे आतां । असो तुमचें तुमचे माथां ॥ ४ ॥

८८३. समर्पिली वाणी । पांडुरंगीं घेते धणी ॥ १ ॥ पूजा होते मुक्ताफळीं । रस ओविया मंगळीं ॥ २ ॥ धार अखंडीत । ओघ चालियेला नित्य ॥ ३ ॥ पूर्णाहुति जीवें । तुका घेउनि ठेला भावें ॥ ४ ॥

८८४. अवघाचि आकार ग्रासियेला काळें । एकचि निराळें हरिचें नाम ॥ १ ॥ धरूनि राहिलों अविनाश कंठीं । जीवन हें पोटीं । सांटविलें ॥ २ ॥ शरीरसंपत्ति मृगजळभान । जाईल नासोन खरें नव्हे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां उपाधीच्या नांवें आणियेला देवें वीट मज ॥ ४ ॥

८८५. बोलणेंचि नाहीं । आतां देवाविण कांहीं ॥ १ ॥ एकसरें केला नेम । देवा दिले क्रोध काम ॥ २ ॥ पाहेन ते पाय । जोंवरि हे दृष्टि धाय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मनें । हेंचि संकल्प वाहाणें ॥ ४ ॥

८८६. येथूनियां ठाव । अवघे लक्षायाचे भाव ॥ १ ॥ उंची देवाचे चरण । तेथें जालें अधिष्ठान ॥ २ ॥ आघातावेगळा । असे ठाव हा निराळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे स्थळ । धरूनि राहिलों अचळ ॥ ४ ॥

८८७. भरला दिसे हाट । अवघी वाढली खटपट । संचिताचे वाट । वाटाऊनि फांकती ॥ १ ॥ भोगा ऐसे ठायाठाव । कर्मा त्रिविधाचे भाव । द्रष्टा येथें देव । विरहित संकल्पा ॥ २ ॥ दिला पाडूनियां धडा । पापपुण्यांचा निवाडा । आचरती गोडा । आचरणें आपुलाल्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पराधीन । जालीं ओढलीया ऋणें । तुटती बंधनें । जरि देवा आळविते ॥ ४ ॥

८८८. आला भागासी तो करीं वेवसाव । परि राहो भाव तुझ्या पायीं ॥ १ ॥ काय चाले तुह्मीं बांधलें दातारा । वाहिलिया भारा उसंतितों ॥२॥ शरीर तें करी शरीराचे धर्म । नको देऊं वर्म चुकों मना ॥ ३ ॥ चळण फिरवी ठाव बहुवस । न घडो आळस चिंतनाचा ॥ ४ ॥ इंद्रियें करोत आपुले व्यापार । आवडीसी थार देईं पायीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे नको देऊं काळा हातीं । येतों काकुलती ह्मणऊनि ॥६ ॥

८८९. आह्मां अवघें भांडवल । येथें विठ्ठल एकला ॥ १ ॥ कायावाचामनोभावें । येथें जीवें वेचलों ॥ २ ॥ परतें कांहीं नेणें दुजें । तत्त्वबीजें पाऊलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतसंगें । येणें रंगें रंगलों ॥ ४ ॥

८९०. साहोनियां टोले उरवावें सार । मग अंगीकार खऱ्या मोलें ॥ १ ॥ भोगाचे सांभाळीं द्यावें कळिवर । संचिताची थार मोडूनियां ॥ २ ॥ महत्त्वाचे ठायीं भोगावी अप्रतिष्ठा । विटवावें नष्टां पंचभूतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मग कैंचा संवसार । जयाचा आदर तेंचि व्हावें ॥ ४ ॥

८९१. निर्वैर होणें साधनाचें मूळ । येर ते विल्हाळ सांडींमांडी ॥ १ ॥ नाहीं चालों येत सोंगसंपादणी । निवडे अवसानीं शुद्धाशुद्ध ॥ २ ॥ त्यागा नांव तरी निर्विषयवासना । कार्यकारणांपुरते विधि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे राहे चिंतनीं आवडी । येणें नांवें जोडी सत्यत्वेंशीं ॥ ४ ॥

८९२. पशु ऐसे होती ज्ञानी । चर्वणीं या विषयांचें ॥ १ ॥ ठेवूनियां लोभीं लोभ । जाला क्षोभ आत्मत्वीं ॥ २ ॥ केला आणिकां वाढी पाक । खाणें ताक मूर्खासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोठा घात । वाताहात हा देह ॥ ४ ॥

८९३. कां जी धरिलें नाम । तुह्मी असोनि निष्काम ॥ १ ॥ कोणां सांगतसां ज्ञान । ठकाठकीचें लक्षण ॥ २ ॥ आवडीनें नाचें । आहे तरी पुढें साचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे प्रेम । नाहीं भंगायाचें काम ॥ ४ ॥

८९४. खरें बोले तरी । फुकासाठीं जोडे हरी ॥ १ ॥ ऐसे फुकाचे उपाय । सांडूनियां वांयां जाय ॥ २ ॥ परउपकार । एका वचनाचा फार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मळ । मनें सांडितां शीतळ ॥ ४ ॥

८९५. दया क्षमा शांति । तेथें देवाचि वसति ॥ १ ॥ पावे धांवोनियां घरा । राहे धरोनियां थारा ॥ २ ॥ कीर्तनाचे वाटे । बराडिया ऐसा लोटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घडे । पूजा नामें देव जोडे ॥ ४ ॥

देश । आणिकां दोष उफराटे ॥ २ ॥ त्याचें खरें ब्रह्मज्ञान । उदासीन देहभावीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्य सांगें । योत रागें येती ते ॥ ४ ॥

८९७. माझीं मेलीं बहुवरि । तूं कां जैसा तैसा हरी ॥ १ ॥ विठो कैसा वांचलासि । आतां सांग मजपाशीं ॥ २ ॥ तुज देखतांचि माझा । बाप गेला आजा पणजा ॥ ३ ॥ आह्मां लागलेंसे पाठी । बालत्व तारुण्य काठी ॥ ४ ॥ तुज फावलें तें मागें । कोणी नसतां वादिलागें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तुझ्या अंगीं । मज देखिल लागलीं अवघीं ॥ ६ ॥

८९८. आणीक कोणाचा न करीं मी संग । जेणें होय भंग माझ्या चित्ता ॥ १ ॥ विठ्ठलावांचूनि आणीक जे वाणी । नाइकें मी कानीं आपुलिया ॥ २ ॥ समाधानासाटीं बोलावी हे मात । परि माझें चित्त नाहीं कोठें ॥ ३ ॥ जिवाहूनि मज तेचि आवडती । आवडे ज्या चित्तीं पांडुरंग ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझें तोचि जाणे हित । आणिकांच्या चित्त नेदीं बोला ॥ ५ ॥

८९९. आशा हे समूळ खाणोनि काढावी । तेव्हांचि गोसावी व्हावें तेणें ॥ १ ॥ नाहीं तरि सुखें असावें संसारीं । फजिती दुसरी करूं नये ॥ २ ॥ आशा मारूनियां जयवंत व्हावें । तेव्हांचि निवावें सर्वांतूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जरीं योगाची तांतडी । आशेची बीबुडी करीं आधीं ॥ ४ ॥

९००. निष्ठावंत भाव भक्तांचा स्वधर्म । निर्धार हें वर्म चुकों नये ॥ १ ॥ निष्काम निश्चळ विठ्ठलीं विश्वास । पाहों नये वास आणिकांची ॥ २ ॥ तुका ह्मणे ऐसा कोणें उपेक्षिला । नाहीं ऐकिला ऐसा कोणीं ॥ ३ ॥

९०१. नामाचें चिंतन प्रगट पसारा । असाल तें करा जेथें तेथें ॥ १ ॥ सोडवील माझा स्वामी निश्चयेसीं । प्रतिज्ञा हे दासीं केली आह्मीं ॥ २ ॥ गुण दोष नाहीं पाहात कीर्तनीं । प्रेमें चक्रपाणी वश्य होय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कडु वाटतो प्रपंच । रोकडे रोमांच कंठ दाटे ॥ ४ ॥

९०२. नाम ह्मणतां मोक्ष नाहीं । ऐसा उपदेश करिती कांहीं । बधिर व्हावें त्याचे ठायीं । दुष्ट वचन वाक्य तें ॥ १ ॥ जयाचे राहिलें मानसीं । तेचि पावले तयासी । चांचपडतां मेलीं पिसीं । भलतैसीं वाचाळें ॥ २ ॥ नवविधीचा निषेध । जेणें मुखें करिती वाद । जन्मा आले निंद्य । शूकरयाती संसारा ॥ ३ ॥ काय सांगों वेळोवेळां । आठव नाहीं चांडाळा । नामासाटीं बाळा । क्षीरसागरीं कोंडिलें ॥ ४ ॥ आपुलिया नामासाठीं । लागे शंखासुरापाठीं । फोडोनियां पोटीं । वेद चारी काढिले ॥ ५ ॥ जगीं प्रसिद्ध हे बोली । नामें गणिका तारिली । आणिकें हीं उद्धरिलीं । पातकी माहादोषी ॥ ६ ॥ जे हे पवाडे गर्जती । नाम प्रल्हादाच्या चित्तीं । जळतां बुडतां घातीं । राखे हातीं विषाचे ॥ ७ ॥ काय सांगों ऐशीं किती । तुका ह्मणे नामख्याती । नरकाप्रती जाती । निषेधिती तीं एकें ॥ ८ ॥

९०३. किती या काळाचा सोसावा वळसा । लागला सरिसा पाठोवाठीं ॥ १ ॥ लक्ष चौऱ्याशीची करा सोडवण । रिघा या शरण पांडुरंगा ॥ २ ॥ उपजल्या पिंडा मरण सांगातें । मरतें उपजतें सर्वेंचि तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माळ गुंतली राहाटीं । गाडग्याची सुटी फुटलिया ॥ ४ ॥

९०४. गासी तरि एक विठ्ठलचि गाईं । नाहीं तरि ठायीं राहें उगा ॥ १ ॥ अद्वैतीं तों नाहीं बोलाचें कारण । जाणीवेचा सीण करिसी वांयां ॥ २ ॥ तुका ह्मणे किती करावी फजिती । लाज नाहीं चित्तीं निलाजिरा ॥ ३ ॥

९०५. जयाचिये वाचे नये हा विठ्ठल । त्याचें ...

तो त्यां केला न ह्मणे आपुला । जो विन्मुख विठ्ठला सर्वभावें ॥ २ ॥ जयासी नावडे विठोबाचें नाम । तो जाणा अधम तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

९०६. आह्मांसी तों नाहीं आणीक प्रमाण । नामासी कारण विठोबाच्या ॥ १ ॥ घालूनियां कास करितों कैवाड । वागों नेदीं आड कळिकाळासी ॥ २ ॥ अबद्ध वांकडें जैशातैशा परी । वाचे हरि हरि उच्चारावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां सांपडलें निज । सकळां हें बीज पुराणाचें ॥ ४ ॥

९०७. जीव तोचि देव भोजन ते भक्ति । मरण तेचि मुक्ति पाषांड्याची ॥१॥ पिंडाच्या पोषकीं नागविलें जन । लटिकें पुराण केले वेद ॥ २ ॥ मना आला तैसा करिती विचार । ह्मणती संसार नाहीं पुन्हा ॥ ३ ॥ आपुले मनीचें करूनि पाषांड । जनामध्यें भांड पोटभरी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे पाठीं उडती यमदंड । पापपुण्य लंड न विचारिती ॥ ५ ॥

९०८. भक्तांचा महिमा भक्तचि जाणती । दुर्लभ या गति आणिकांसी ॥ १ ॥ जाणोनि नेणते जाले तेणें सुखें । न बोलोनि मुखें बोलताती ॥ २ ॥ अभेदूनि भेद राखियेला अंगीं । वाढावया जगीं प्रेमसुख ॥ ३ ॥ टाळ घोष कथा प्रेमाचा सुकाळ । मुढ लोकपाळ तरावया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे हें तों आहे तयां ठावें । जिहीं एक्या भावें जाणीतलें ॥ ५ ॥

९०९. आशा तृष्णा माया अपमानाचें बीज । नासिलिया पूज्य होइजेतें ॥ १ ॥ अधीरासी नाहीं चालों जातां मान । दुर्लभ दर्शन धीर त्याचें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे नाहीं आणिकांसी बोल । वांयां जाय मोल बुद्धिपाशीं ॥ ३ ॥

९१०. चिंतनें सरे तो धन्य जाणा काळ । सकळ मंगळ मंगळांचें ॥ १ ॥ संवसारसिंधु नाहीं हरिदासां । गर्भवास कैसा नेणती ते ॥ २ ॥ जनवन ऐसें कृपेच्या सागरें । दाटला आभारें पांडुरंग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा भक्तांचें बंधन । दाखविलें भिन्न परी एक ॥ ४ ॥

९११. मोक्षाचें आह्मांसी नाहीं अवघड । तो असे उघड गांठोळीस ॥ १ ॥ भक्तीचे सोहळे होतील जीवासी । नवल तेविशीं पुरवितां ॥ २ ॥ ज्याचें त्यासी देणें कोण तें उचित । मानूनियां हित घेतों सुख ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सुखें देईं संवसार । आवडीसी थार करीं माझे ॥ ४ ॥

९१२. चिंतनासी नलगे वेळ । सर्व काळ करावें ॥ १ ॥ सदा वाचे नारायण तें वदन मंगळ ॥ २ ॥ पढिये सर्वोत्तम भाव । येथें वाव पसारा ॥ ३ ॥ ऐसें उपदेशी तुका । अवघ्या लोकां सकळां ॥ ४ ॥

९१३. अंतराय पडे गोविंदीं अंतर । जो जो घ्यावा भार तोचि बाधी ॥ १ ॥ बैसलिये ठायीं आठवीन पाय । पाहीन तो ठाय तुझा देवा ॥ २ ॥ अखंड तें खंडें संकल्पीं विकल्प । मनोजन्य पाप रज्जुसर्प ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विश्वीं विश्वंभर वसे । राहों ऐसे दशे सुखरूप ॥ ४ ॥

९१४. एकाचिया घाव्या टोके । एक फिके उपचार ॥ १ ॥ ऐसी सवे गोवळिया । भाव तया पढियंता ॥ २ ॥ एकाचें तें उच्छिष्ट खाय । एका जाय ठकवूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहु सोपें । बहु रूपें अनंत ॥ ४ ॥

९१५. कोठें नाहीं अधिकार । गेले नर वांयां ते ॥ १ ॥ ऐका हें सोपें वर्म । नलगे श्रम चिंतना ॥ २ ॥ मृत्याचिये अंगीं छाये । उपायेचि खुंटतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघे जन । येथें मन असों द्या ॥ ४ ॥

९१६. [illegible]

ठाव । विटे पाव धरियेले ॥ २ ॥ अवघें साकरेचें अंग । नये व्यंग निवडितां ॥३॥ तुका ह्मणे जें जें करी । तें तें हरी भोगिता ॥ ४ ॥

९१७. आचरती कर्में । तेथें काळें कर्मधर्में ॥ १ ॥ खेळे गोवळियांसवें । करिती तें त्यांचें साहावें ॥ २ ॥ यज्ञमुखें घांस । मंत्रपूजेसी उदास ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चोरी । योगियांही सवें करी ॥ ४ ॥

९१८. नामाचे पवाडे बोलती पुराणें । होऊनि कीर्तन तोचि ठेला ॥ १ ॥ आदिनाथा कंठीं आगळा हा मंत्र । आवडीचें स्तोत्र सदा घोकी ॥ २ ॥ आगळें हें सार उत्तमा उत्तम । ब्रह्मकर्मा नाम एक तुझें ॥ ३ ॥ तिहीं त्रिभुवनीं गमन नारदा । हातीं विणा सदा नाम मुखीं ॥ ४ ॥ परिक्षिती मृत्यु सातां दिवसांचा । मुक्त जाला वाचा उच्चारितां ॥ ५ ॥ कोळियाची कीर्ति वाढली गहन । केलें रामायण रामा आधीं ॥ ६ ॥ सगुण निर्गुण तुज ह्मणे वेद । तुका ह्मणे भेद नाहीं नांवां॥७॥

९१९. भूतदयापरत्वें जया तया परी । संत नमस्कारीं सर्वभावें ॥ १ ॥ शिकल्या बोलाचा धरीसील ताठा । तरी जासी वाटा यमपंथें ॥ २ ॥ हिरा परिस मोहरा आणीक पाषाण । नव्हे परी जन संतां तैसी ॥३॥ सरितां वाहाळां गंगे सागरा समान । लेखी तयाहून अधम नाहीं ॥४॥ आणीक अमुप होती तारांगणें । रविशशिमानें लेखूं नये ॥५॥ तुका ह्मणे नाहीं नम्रता अंगीं । नव्हे तें फिरंगी कठिण लोह ॥ ६ ॥

९२०. आणीक कांहीं मज नावडे मात । एका पंढरिनाथावांचूनियां ॥ १ ॥ त्याचीच कथा आवडे कीर्तन । तें मज श्रवण गोड लागे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे संत ह्मणोत भलतें । विठ्ठलापरतें न मनी कांहीं ॥ ३ ॥

९२१. ठेवा जाणीव गुंडून । येथें भावचि प्रमाण ॥ १ ॥ एका अनुसरल्या काज । अवघें जाणे पंढरिराज ॥ २ ॥ तर्कवितर्कासी । वाव नलगे सायासीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावेंविण । अवघा बोलती तो सीण ॥ ४ ॥

९२२. येथें दुसरी न सरे आटी । देवा भेटी जावया ॥ १ ॥ तोचि ध्यावा एका चित्तें । करूनि रितें कळिवर ॥ २ ॥ षडउर्मी हृदयांत । यांचा अंत पुरवूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खुंटे आस । तेथें वास करी तो ॥ ४ ॥

९२३. मुक्त तो आशंका नाहीं जया अंगीं । बद्ध मोहोसंगीं लज्जा चिंता ॥१॥ सुख पावे शांती धरूनि एकांत । दुःखी तो लोकांत दंभ करी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे लागे थोडाच विचार । परी हे प्रकार नागविती ॥ ३ ॥

९२४. कानीं धरी बोल बहुतांचीं मतें । चाट त्यापरतें आणीक नाहीं ॥ १ ॥ पावेल गौरव वोढाळाचे परी । दंड पाठीवरी यमदूतां ॥ २ ॥ शब्दज्ञानी एक आपुलाल्या मतें । सांगती वेदांत भिन्नभावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एक भाव न धरिती । पडिली हे माती त्यांचे तोंडीं ॥ ४ ॥

९२५. देवा ऐकें हे विनंती । मज नको रे हे मुक्ति । तया इच्छा गति । हेंचि सुख आगळें ॥ १ ॥ या वैष्णवांचे घरीं । प्रेमसुख इच्छा करी । रिद्धिसिद्धि द्वारीं । कर जोडूनि उभ्या ॥ २ ॥ नको वैकुंठींचा वास । असे तया सुखा नास । अद्भुत हा रस । कथाकाळीं नामाचा ॥ ३ ॥ तुझ्या नामाचा महिमा । तुज न कळे रे मेघश्यामा । तुका ह्मणे आह्मां । जन्म गोड यासाटीं ॥ ४ ॥

९२६. न पूजीं आणिकां देवां न करीं त्यांची सेवा । न मनीं या केशवाविण दुजें ॥ १ ॥ काय उणें जालें मज तयापायीं । तें मी मागों काई कवणासी ॥ २ ॥ आणिकांची कीर्ती नाइकें न बोलें । चाड या विठ्ठलेंविण नाहीं ॥ ३ ॥ न पाहें लोचनीं श्रीमुखावांचूनि । पंढरी सांडूनि न वजें कोठें ॥ ४ ॥ न करीं कांहीं आस

मुक्तीचे सायास । न में संसारास येतां जातां ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे कांहीं व्हावें ऐसें जीवा । नाहीं या केशवाविण दुजें ॥ ६ ॥

९२७. नव्हे खळवादी मताचि पुरता । सत्याची हे सत्ता उपदेश ॥ १॥ साक्षत्वेंसि मना आणावीं उत्तरें । परिपाकीं खरें खोटें कळे ॥ २ ॥ नव्हे एकदेशी शब्द हा उखता । ब्रह्मांडापुरता घेईल त्यासी ॥ ३ ॥ तुका विनवणी करी जाणतियां । बहुमतें वांयां श्रमों नये ॥ ४ ॥

९२८. याचि नांवें दोष । राहे अंतरीं किल्मिष ॥ १ ॥ मना अंगीं पुण्य पाप। शुभ उत्तम संकल्प ॥ २ ॥ बिजाऐसीं फळें । उत्तम कां अमंगळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्त । शुद्ध करावें हे हित ॥ ४ ॥

९२९. कुशळ वक्ता नव्हे जाणीव श्रोता । राहे भाव चित्ता धरूनियां ॥ १ ॥ धन्य तो जगीं धन्य तो जगीं । ब्रह्म तया अंगीं वसतसे ॥ २ ॥ न धोवी तोंड न करी अंघोळी । जपे सदाकाळीं रामराम ॥३॥ जप तप ध्यान नेणे योग युक्ती । कृपाळु जो भूतीं दयावंत ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे होय जाणोनि नेणता । आवडे अनंता जीवाहूनि ॥ ५॥

९३०. काळाचिया सत्ता ते नाहीं घटिका । पंढरीनायका आठवितां ॥ १ ॥ सदाकाळ गणना करी आयुष्याची । कथेचे वेळेची आज्ञा नाहीं ॥ २ ॥ याकारणें माझ्या विठोबाची कीर्ति । आहे हे त्रिजगतीं थोर वाट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जन्मा आलियाचें फळ । स्मरावा गोपाळ तेंचि खरें ॥ ४ ॥

९३१. घरोघरीं बहु जाले कवि । नेणे प्रसादाची चवी ॥ १ ॥ लंडा भूषणांची चाड । पुढें न विचारी नाड ॥ २ ॥ काढावें आइतें । तेंचि जोडावें स्वहितें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळे । परि होताती अंधळे ॥ ४ ॥

९३२. नये पाहों मुख मात्रागमन्याचें । तैसें अभक्ताचें गुरुपुत्रा ॥ १ ॥ ह्मणऊनि बरें धरितां एकांत । तेणें नव्हे घात भजनासी ॥ २ ॥ नये होऊं कदा निंदकाची भेटी । जया द्वैत पोटीं चांडाळाच्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नका बोलों त्यासी गोष्टी । जयाचिये दृष्टी पाप वाढे ॥ ४ ॥

९३३. कथा करोनियां द्रव्य घेती देती । तयां अधोगति नरकवास ॥ १ ॥ रवरव कुंभपाक भोगिती यातना । नये नारायणा करुणा त्यांची ॥ २ ॥ असिखड्गधारा छेदिती सर्वांग । तप्तभूमी अंग लोळविती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तया नरक न चुकती । सांपडले हातीं यमाचिया ॥ ४ ॥

९३४. नाइकावे कानीं तयाचे ते बोल । भक्तीविण फोल ज्ञान सांगे ॥ १ ॥ वाखाणी अद्वैत भक्तिभावेंविण । दुःखं पावे सीण श्रोता वक्ता ॥ २ ॥ अहं ब्रह्म ह्मणोनि पाळीतसे पिंडा । नो बोलावें भांडा तयासवें ॥ ३ ॥ वेदबाह्य लंड बोले जो पाषांड । त्याचें काळें तोंड संतांमध्यें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे खंडी देवभक्तपण । वरिष्ठ त्याहूनि श्वपच तो ॥ ५ ॥

९३५. वेदविहित तुह्मी आइका हो कर्मे । बोलतों तीं वर्मे संतांपुढें ॥ १ ॥ चारी वर्ण जाले एकाचिये अंगीं । पापपुण्य भागीं विभागिलें ॥ २॥ प्रथम पाउलीं पावविला पंथ । आदि मध्य अंत भेद नाहीं ॥ ३ ॥ आंबे बोरी वड बाभुळा चंदन । गुणागुण भिन्न अग्नि एक ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मन उन्मन जों होय । तोंवरि हे सोय विधि पाळीं ॥ ५ ॥

९३६. तीर्थांचें जें मूळ व्रतांचें जें फळ। ब्रह्म तें केवळ पंढरिये ॥ १ ॥ तें आह्मीं देखिलें आपुल्या नयनीं । फिटलीं पारणीं डोळियांची ॥ २ ॥ जीवांचें जी-

दीनां लोभापर दुष्टां काळ ॥४॥ सुरवरां चिंतनीं मुनिवरां ध्यानीं। आकार निर्गुणीं तेंचि असे ॥५॥ तुका ह्मणे नाहीं श्रुती आतुडलें। आह्मां सांपडलें गीतीं गातां ॥ ६ ॥

९३७. माझे मनोरथ पावविले सिद्धी। तईं पायीं बुद्धि स्थिरावली ॥ १ ॥ समाधान जीव राहिला निश्चळ। गेली हळहळ स्मरणें हे ॥ २ ॥ त्रिविध तापाचें जालेंसे दहन। सुखावलें मन प्रेमसुखें ॥ ३ ॥ महालाभ वाचे वसे पांडुरंग। अंगाअंगीं संग अखंडित ॥ ४ ॥ जीवनाचा जाला ओलावा अंतरीं। विश्व विश्वंभरीं सामावलें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे माप भरी आलें सिगे। धारबोळ गंगे पूर वाहे ॥ ६ ॥

९३८. कृपेचें उत्तर देवाचा प्रसाद। आनंदीं आनंद वाढवावा ॥ १ ॥ बहुतांच्या भाग्यें लागलें जाहाज। येथें आतां काज लवलाहें ॥ २ ॥ अलभ्य तें आलें दारावरी फुका। येथें आतां चुका न पाहिजे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जिव्हाश्रवणाच्या द्वारें। माप भरा बरें सिगेवरि ॥ ४ ॥

९३९. पापपुण्यसुखदुःखाचीं मंडळें। एक एकाबळें वाव घेती ॥ १ ॥ कवतुक डोळां पाहिलें सकळ। नाचवितो काळ जीवासी तो ॥ २ ॥ स्वर्गीचिया भोगें सरतां नरक। मागें पुढें एक एक दोन्ही ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भय उपजलें मना। येईं नारायणा कडिये मज ॥ ४ ॥

९४०. वचना फिरती अधम जन। नारायण तो नव्हे ॥ १ ॥ केला आतां अंगीकार। न मनी भार समर्थ ॥ २ ॥ संसाराचा नाहीं पांग। देव सांग सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कीर्त वाणूं। मध्यें नाणूं संकल्प ॥ ४ ॥

९४१. कथा करोनियां मोल ज्यापें घेती। तेही दोघे जाती नरकामध्यें ॥ १ ॥ ब्रह्म पूर्ण करा ब्रह्म पूर्ण करा। अखंडित स्मरा रामराम ॥ २ ॥ मधुरवाणीच्या नका पडों भरी। जाल यमपुरी भोगावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करीं ब्रह्मांड ठेंगणें। हात पसरी जिणें धिग त्याचें ॥ ४ ॥

९४२. गोड नांवें क्षीर। परी साकरेचा धीर ॥ १ ॥ तैसें जाणा ब्रह्मज्ञान। बापुडें तें भक्तीविण ॥२॥ रुची नेदी अन्न। ज्यांत नसतां लवण ॥३॥ अंधळ्याचे श्रम। शिकविल्याचेंचि नाम ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तारा। नाव तंबुऱ्याच्या सारा ॥ ५ ॥

९४३. नम्र जाला भूतां। तेणें कोंडिलें अनंता ॥ १ ॥ हेंचि शूरत्वाचें अंग। हरी आणिला श्रीरंग ॥ २ ॥ अवघा जाला पण। लवण सकळां करण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाणी। पाताळ तें परी खणी ॥ ४ ॥

९४४. आपुल्या महिमानें। धातु परिसें केलें सोनें ॥ १ ॥ तैसे न मनीं माझे आतां। गुणदोष पंढरिनाथा ॥ २ ॥ गांवाखालील वाहाळ। गंगा न मनी अमंगळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माती। केली कस्तुरीनें सरती ॥ ४ ॥

९४५. आशाबद्ध वक्ता। भय श्रोतियाच्या चित्ता ॥ १ ॥ गातो तेंचि नाहीं ठावें। तोंड वासी कांहीं द्यावें ॥ २ ॥ जालें लोभाचें मांजर। भीक मागे दारोदार ॥ ३ ॥ माप आणि गोणी। तुका ह्मणे रितीं दोन्ही ॥ ४ ॥

९४६. तक्र शिष्या मान। दुग्धा ह्मणे नारायण ॥ १ ॥ ऐशीं ज्ञानाचीं डोबडें। आशाविटंबिलीं मूढें ॥ २ ॥ उपदेश तो जगा। आपण सोंवळा इतका मांगा ॥३॥ रसनाशिश्नाचे अंकित। तुका ह्मणे वरदळ स्फीत ॥ ४ ॥

९४७. ब्रह्मचारी धर्म घोकावें अक्षर। आश्रमीं विचार षटकर्मै ॥ १ ॥ वानप्रस्थ तरी संयोगीं वियोग। संन्यास तो त्याग संकल्पाचा ॥ २ ॥ परमहंस तरी जाणे सहज वर्म। तेथें याति धर्म कुळ नाहीं ॥ ३ ॥ बोले वर्म जो चाले याविर-

हित । तो जाणा पतित श्रुति बोले ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कांहीं नाहीं नेमाविण । मोकळा तो सीण दुःख पावे ॥ ५ ॥

९४८. आह्मी क्षेत्रींचे संन्यासी । देहभरित हृषीकेशी । नाहीं केली ऐशी । आशाकामबोहरी ॥१॥ आलें अयाचित अंगा । सहज तें आह्मां भागा । दाता पांडुरंगा । ऐसा करितां निश्चिंती ॥ २ ॥ दंड धरिला दंडायमान । मुळीं मुंडिलें मुंडण । बंदीं बंद कौपीन । बहिरवास औठडें ॥ ३ ॥ काळें साधियेला काळ । मन करूनि निश्चळ । लौकिकीं विटाळ । धरूनि असों एकांत ॥ ४ ॥ कार्यकारणाची चाली । वाचावाचत्वें नेमिली । एका नेमें चाली । स्वरूपींच राहाणें ॥५॥ नव्हे वेषधारी । तुका आहाच वरवरी । आहे तैसीं बरीं । खंडें निवडितों वेदांचीं ॥ ६ ॥

९४९. निर्वाहापुरतें अन्न आच्छादन । आश्रमासी स्थान कोंपी गुहा ॥ १ ॥ कोठेंही चित्तासी नसावें बंधन । हृदयीं नारायण सांटवावा ॥ २ ॥ नये बोलों फार बैसों जनामधीं । सावधान बुद्धी इंद्रियें दमी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घडी घडीनें साधावी । त्रिगुणांची गोवी उगवूनि ॥ ४ ॥

९५०. जैसीं तैसीं तरी । शरणागतें तुझीं हरी ॥ १ ॥ आतां न पाहिजे केलें । ब्रीद लटिकें आपुलें ॥ २ ॥ शुद्ध नाहीं चित्त । परी ह्मणवितों भक्त ॥ ३ ॥ मज कोण पुसे रंका । नाम सांगे तुझें तुका ॥ ४ ॥

९५१. नाशवंत देह नासेल हा जाणा । कां रे उच्चाराना वाचे नाम ॥ १ ॥ नामेंचि तारिले कोठ्यान हे कोटी । नामें हे वैकुंठीं बैसविले ॥ २ ॥ नामापरतें सार नाहीं त्रिभुवनीं । तें कां तुह्मी मनीं आठवाना ॥३॥ तुका ह्मणे नाम वेदांसी आगळें । तें दिलें गोपाळें फुकासाटीं ॥ ४ ॥

९५२. आळवितां बाळें । मातेतें सुख आगळें ॥ १ ॥ द्यावें आवडी भातुकें । पाहे निवे कवतुकें ॥ २ ॥ लेववूनि अळंकार । दृष्टी करावी सादर ॥ ३ ॥ आपुलिये पदीं । बैसवूनि कोडें वंदी ॥ ४ ॥ नेदी लागों दिठी । उचलोनि लावी कंठीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे लाभा । वारी घ्यावो पद्मनाभा ॥ ६ ॥

९५३. तप तीर्थ दान व्रत आचरण । गातां हरिगुण वारूं नये ॥ १ ॥ कोटि कुळें त्यांचीं वाटुली पाहाती । त्या तया घडती ब्रह्महत्या ॥ २ ॥ आपुलिया पापें न सुटे सायासें । कोणा काळें ऐसें निस्तरेल ॥ ३ ॥ व्हावें साह्य तया न घालावें भय । फुकासाटीं पाहे लाभ घात ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे हित माना या वचना । सुख दुःख जाणा साधे फुका ॥ ५ ॥

९५४. देवासाटीं जाणा तयासीच आटी । असेल ज्या गांठीं पुण्यराशी ॥ १ ॥ निर्बळा पाठवी बळें वाराणसी । गेला आला त्यासी अर्ध पुण्य ॥ २ ॥ कथे निद्राभंग करावा भोजनीं । तया सुखा धणी पार नाहीं ॥ ३ ॥ यागीं ऋण घ्यावें द्यावें सुख लाहीं । बुडतां चिंता नाहीं उभयतां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे वर्म जाणोनि करावें । एक न घलावें एकावरी ॥ ५ ॥

९५५. अग्नीमाजी पडे धातु । लीन होउनि राहे आंतु । होय शुद्ध न पवे घातु । पटतंतुप्रमाण ॥ १ ॥ बाह्यरंगाचें कारण । मिथ्या अवघेंचि भाषण । गर्वे ताठा हें अज्ञान । मरण सवें वाहातसे ॥ २ ॥ पुरें मातलिया नदी । लव्हा नांदे जीवनसंधी । वृक्ष उन्मळोनि भेदी । परि तो कधीं भंगेना ॥ ३ ॥ हस्ती परदळा जो भंगी । तया पायीं न मरे मुंगी । कोण जाय संगी । पाणोवाणी तयेच्या ॥४॥
पिटितां ...

थोरा होऊनि ॥ ५ ॥ लीन दीन हेंचि सार । भव उतरावया पार । बुडे माथां भार । तुका ह्मणे वाहोनि ॥ ६ ॥

९५६. आह्मी वीर झुंझार । करूं जमदाढे मार । थापटिले भार । मोड जाला दोषांचा ॥ १ ॥ जाला हाहाकार । आले हांकीत जुंझार । शंखचक्रांचे शृंगार । कंठीं हार तुळसीचे ॥ २ ॥ रामनामांकित बाण । गोपी लाविला चंदन । झळकती निशाणें । गरुडटके पताका ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळ । जालों जिंकोनि निश्चळ । पावला सकळ । भोग आह्मां आमचा ॥ ४ ॥

९५७. अशाबद्ध तो जगाचा दास । पूज्य तो उदास सर्वजना ॥ १ ॥ आहे तें अधीन आपुले हातीं । आणिकां ठेविती काय बोल ॥२॥ जाणतिया पाठीं लागला उपाध । नेणता तो सिद्ध भोजनासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भय बांधलेंसे गांठी । चोर लागे पाठी दुम तया ॥ ४ ॥

९५८. आणिकांसी तारी ऐसा नाहीं कोणी । धड तें नासोनि भलता टाकी ॥ १ ॥ सोनें शुद्ध होतें अविट तें घरीं । नासिलें सोनारीं अळंकारीं ॥ २ ॥ ओल शुद्ध काळी काळें जिरें बीज । कैचें लागे निज हाता तेथें ॥ ३ ॥ एक गहूं करिती अनेक प्रकार । सांजा दिवसीं क्षीर घुगरिया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे विषा रुचि एका हातीं । पाधानी नासिती नवनीत ॥ ५ ॥

९५९. वाटे या जनाचें थोर बा आश्चर्य । न करिती विचार कां हिताचा ॥१॥ कोण दम ऐसा आहे यांचे पोटीं । येईल शेवटीं कोण कामा ॥ २ ॥ काय मानुनियां राहिले निश्चिंती । काय जाब देती यमदूतां ॥ ३ ॥ कां हीं विसरलीं मरण बापुडीं । काय यांसी गोडी लागलीसे ॥ ४ ॥ काय हातीं नाहीं करील तयासी । काय जालें यांसी काय जाणों ॥५॥ कां हीं नाठविती देवकीनंदना । सुटाया बंधनापासूनियां ॥६॥ काय मोल यासी लागे धन वित्त । कां हें यांचें चित्त घेत नाहीं ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे कां हीं भोगितील खाणी । कां त्या चक्रपाणी विसरलीं ॥ ८ ॥

९६०. काय एकां जालें तें कां नाहीं ठावें । काय हें सांगावें काय म्हूण ॥ १ ॥ देखतील डोळां ऐकतील कानीं । बोलिलें पुराणीं तेंही ठावें ॥ २ ॥ काय हें शरीर साच कीं जाणार । सकळ विचार जाणती हा ॥ ३ ॥ कां हें कळों नये आपुलें आपणा । बाळत्व तारुण्य वृद्धदशा ॥ ४ ॥ कां हें आवडलें प्रियापुत्रधन । काय कामा कोण कोणा आलें ॥ ५ ॥ कां हें जन्म वांयां घातलें उत्तम । कां हे रामराम न ह्मणती ॥ ६ ॥ काय भुली यांसी पडली जाणतां । देखती मरतां आणिकांसी ॥ ७ ॥ काय करिती हे बांधलिया काळें । तुका ह्मणे बळें वज्रपाशीं ॥ ८ ॥

९६१. जुंझार ते एक विष्णुदास जगीं । पापपुण्य अंगीं नातळे त्यां ॥ १ ॥ गोविंद आसनीं गोविंद शयनीं । गोविंद त्यां मनीं बैसलासे ॥२॥ ऊर्ध्व पुंड्र भाळीं कंठीं शोभे माळ । कांपिजे कळिकाळ तया भेणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शंखचक्रांचे शृंगार । नामामृतसार मुखामाजी ॥ ४ ॥

९६२. जेणें नाहीं केलें आपुलें स्वहित । पुढिलांचा घात इच्छीतसे ॥ १ ॥ संचितासी जाय मिळोनियां खोडी । पतनाचे ओढीवरी हांव ॥ २ ॥ बांधलें गांठी तें लागलें भोगावें । ऐसियासी देवें काय कीजे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जया गांवां जाणे जया । पुसोनियां तया वाट चाले ॥ ४ ॥

९६३. मानी भक्तांचे उपकार । ऋणीया ह्मणवी निरंतर । केला निर्गुणीं आकार । कीर्त मुखें वर्णितां ॥ १ ॥ ह्मणोनि जया जे वासना । ते पुरवितो पंढरिराणा । जाला भक्तांचा आंदणा । ते उपकार फेडावया ॥ २ ॥ अंबऋषीकारणें ।

जन्म घेतले नारायणें । एवढें भक्तीचें लहणें । दास्य करी दासाचें ॥ ३ ॥ ह्मणियें करितां शंका न धरी । रक्षपाळ बळिच्या द्वारीं । भक्तीचा आभारी । रीग न पुरे जावया ॥ ४ ॥ अर्जुनाचे रथवारु । ते वागवी सर्वेश्वरु । एवढे भक्तीचे उपकारु । मागें मागें हिंडतसे ॥ ५ ॥ पुंडलिकाचे द्वारीं । सम पाउलीं विटेवरी । न वजे कट करीं । धरूनि तेथें राहिला ॥ ६ ॥ भावभक्तीचा अंकित । नाम साजे दिनानाथ । ह्मणोनि राहिला निवांत । तुका चरण धरोनि ॥ ७ ॥

९६४. सांगों जाणती शकुन । भूत भविष्य वर्तमान ॥ १ ॥ त्यांचा आह्मांसी कंटाळा । पाहों नावडती डोळां ॥ २ ॥ रिद्धिसिद्धींचे साधक । वाचासिद्ध होती एक ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाती । पुण्यक्षयें अधोगती ॥ ४ ॥

९६५. ठाकलोंसें द्वारीं । उभें याचक भीकारी ॥ १ ॥ मज भीक कांहीं देवा । प्रेमभातुकें पाठवा ॥ २ ॥ याचकाचा भार । नये घेऊं येरझार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दान । सेवा घेतल्यावांचून ॥ ४ ॥

९६६. ऐसें कां जालें तें मजही न कळे । कीर्तनाचे रळेपळे जगीं ॥ १ ॥ कैसें तुह्मां देवा वाटतसे बरें । संतांचीं उत्तरें लाजविलीं ॥ २ ॥ भाविकां कंटक करिताती पीडा । हा तंव रोकडा अनुभव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाम निर्वाणीचा बाण । याचा अभिमान नाहीं तुह्मां ॥ ४ ॥

९६७. तुह्मी बैसलेती निर्गुणाचे खोळे । आह्मां कां हे डोळे कान दिले ॥ १ ॥ नाइकवे तुझी अपकीर्ति देवा । अव्हेरली सेवा न देखवे ॥ २ ॥ आपुले पोटीं तों राखियेला वाव । आह्मांसी कां भाव अल्प दिला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुःखी असें हें कळों द्या । पुढिलिया धंद्या मन नेघे ॥ ४ ॥

९६८. सोंगें छंदें कांहीं । देव जोडे ऐसें नाहीं ॥ १ ॥ सारा अवघें गाबाळ । डोळ्या आडील पडळ ॥ २ ॥ शुद्ध भावाविण । जो जो केला तो तो सीण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळे । परि होताती अंधळे ॥ ४ ॥

९६९. सत्यसंकल्पाचा दाता नारायण । सर्व करी पूर्ण मनोरथ ॥ १ ॥ येथें अळंकार शोभती सकळ । भावबळें फळ इच्छेचें तें ॥ २ ॥ अंतरींचें बीज जाणे कळवळा । व्यापक सकळां ब्रह्मांडाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं चालत तांतडी । प्राप्तकाळघडी आल्याविण ॥ ४ ॥

९७०. काय वाणूं आतां न पुरे हे वाणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥१॥ थोरींव सांडिली आपुली परिसें। नेणे सिवों कैसें लोखंडासी ॥२॥ जगाच्या कल्याणा संतांच्या विभूति। देह कष्टविती उपकारें ॥३॥ भूतांची दया हे भांडवल संतां। आपुलीममता नाहीं देहीं ॥४॥ तुका ह्मणे सुख पराविया सुखें । अमृत हें मुखें स्रवतसे ॥ ५ ॥

९७१. जन्मा आलों त्याचें । आजि फळ जालें साचें ॥ १ ॥ तुह्मी सांभाळिलों संतीं । भय निवारली खंती ॥ २ ॥ कृतकृत्य जालों । इच्छा केली ते पावलों॥३॥ तुका ह्मणे काळ । आतां करूं न शके बळ ॥ ४ ॥

९७२. काय पुण्यराशी । गेल्या भेदूनि आकाशीं ॥ १ ॥ तुह्मी जालेति कृपाळ । माझा केला जी सांभाळ ॥ २ ॥ काय बोळलें संचित । ऐसें नेणें अगणित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेणें । काय केलें नारायणें ॥ ४ ॥

९७३. असे येथींचिया दीनें । भाग्यहीन सकळां ॥ १ ॥ भांडवल एवढें गांठी । नाम कंठीं धरियेलें ॥ २ ॥ आणिक तें दुजें कांहीं । मज नाहीं यावरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केला कोणें । एवढा नेणें लौकिक ॥ ४ ॥

९७४. गायें नाचें वाहें टाळी । साधन कळी उत्तम हें ॥ १ ॥ काय जाणों त-

रले किती । नाव आइती या बैसा ॥ २ ॥ सायासाचें नाहीं काम । घेतां नाम वि-ठोबाचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निर्वाणीचें । शस्त्र साचें हें एक ॥ ४ ॥

९७५. सर्वकाळ माझे चित्तीं । हेचि खंती राहिली ॥ १ ॥ बैसलें तें रूप डोळां । वेळोवेळां आठवे ॥ २ ॥ वेव्हाराची सरली मात । अखंडित अनुसंधान॥३॥ तुका ह्मणे वेध जाला । अंगा आला श्रीरंग ॥ ४ ॥

९७६. जैसें दावी तैसा राहे । तरि कां देव दुरी आहे ॥ १ ॥ दुःख पावा-याचें मूळ । रहणी ठाव नाहीं ताळ ॥ २ ॥ माळामुद्रांवरी । कैंचा सोंगें जोडे हरि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देखें । ऐसे परीचीं बहुतेकें ॥ ४ ॥

९७७. अवघा तो शकुन । हृदयीं देवाचे चरण ॥ १ ॥ येथें नसतां वियोग । लाभा उणें काय मग ॥ २ ॥ संग हरिच्या नामाचा । शुचिर्भूत सदा वाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरिच्या दासां । शुभकाळ अवघ्या दिशा ॥ ४ ॥

९७८. ब्रह्मरूपाचीं कर्मे ब्रह्मरूप । विरहित संकल्प होती जाती ॥ १ ॥ ठेवि-लिया दिसे रंगाऐसी शिळा । उपाधि निराळा स्फटिक मणि ॥ २ ॥ नानाभाषामतें आळविती बाळा । प्रबोध तो मूळा जननीठायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें नमन जाणतियां । लागतसें पायां वेळोवेळां ॥ ४ ॥

९७९. नाहीं सुगंधाची लागत लावणी । लावावी ते मनीं शुद्ध होतां ॥ १ ॥ वाऱ्या हातीं माप चाले सज्जनाचें । कीर्ति मुख त्याचें नारायण ॥ २ ॥ प्रभा आणि रवि काय असे आन । उदयीं तंव जन सकळ साक्षी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरा स-त्याचा सायास । नवनीता नाश नाहीं पुन्हा ॥ ४ ॥

९८०. तीर्थाटणें एकें तपें हुंबरती । नाथिले धरिती अभिमान ॥ १ ॥ तैसे वि-ष्णुदास नव्हती साबडे । एकाचिया पडे पायां एक ॥ २ ॥ अक्षरें आणिती अंगासी जाणीव । इच्छा ते गौरव पूज्य व्हावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विधिनिषेधाचे डोहीं । पडिले त्यां नाहीं देव कधीं ॥ ४ ॥

९८१. पटे ढाळूं आह्मी विष्णुदास जगीं । लागीं नेदूं अंगीं पापपुण्य ॥ १ ॥ निर्भर अंतरीं सदा सर्वकाळ । घेतला सकळ भार देवें ॥ २ ॥ बळिवंत जेणें रचिलें सकळ । आह्मां त्याचें बळ अंकितांसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी देखतचि नाहीं । देवाविण कांहीं दुसरें तें ॥ ४ ॥

९८२. कथेचा उलंघ तो अधमां अधम । नावडे ज्या नाम ओळखा तो ॥ १ ॥ कासया जीऊन जाला भूमी भार । अनउपकार माते कुंसी ॥ २ ॥ निद्रेचा आदर जागरणीं वीट । त्याचे पोटीं कीट कुपथ्याचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दोन्ही बुडविलीं कुळें । ज्याचें तोंड काळें कथेमाजी ॥ ४ ॥

९८३. सांडोनियां दों अक्षरां । काय करूं हा पसारा । विधिनिषेधाचा भारा । तेणें दातारा नातुडसी ॥ १ ॥ ह्मणोनि बोबड्या उत्तरीं । वाचे जपें निरंतरी । नाम तुझें हरी । भवसागरीं तारूं तें ॥ २ ॥ सर्वमय ऐसें वेदांचें वचन । श्रुति गर्जती पुराणें । नाहीं आणीक ध्यान । रे साधन मज चाड ॥ ३ ॥ शेवटीं ब्रह्मार्पण । याचि मंत्राचें कारण । काना मात्रा वांयांविण । तुका ह्मणे बिंदुलीं ॥ ४ ॥

९८४. हरिनामाचें करूनि तारूं । भवसिंधुपार उतरलों ॥ १ ॥ फावलें फावलें आतां । पायीं संतां विनटलों ॥ २ ॥ हरिनामाचा शस्त्र घोडा । संसार गाढा छे-दिला ॥ ३ ॥ हरिनामाचीं धनुष्यकांडें । विन्मुख तोंडें कळिकाळ ॥ ४ ॥ येणेंचि बळें सरते आह्मी । हरिचे नामीं लोकीं तिन्ही ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे जालों साचे । श्रीविठ्ठलाचे डिंगर ॥ ६ ॥

९८५. नव्हें हें गुरुत्व मेघवृष्टि वाणी । ऐकावी कानीं संतजनीं ॥ १ ॥ आरुष हा शब्द देवाचा प्रसाद । करविला वाद तैसा केला ॥ २ ॥ देहपिंड दान दिला एकसरें । मुळिचें तें खरें टांकसाळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे झरा लागला नवनीत । सेविलिया हित पोट धाय ॥ ४ ॥

९८६. घटीं अलिप्त असे रवि । अग्नि काष्ठामाजी जेवी । तैसा नारायण जीवीं । जीवसाक्षीवर्तनें ॥ १ ॥ भोग ज्याचे तया अंगीं । भिन्न प्रारब्ध जगीं । विचित्र ये रंगीं । रंगें रंगला गोसावी ॥ २ ॥ देह संकल्पासारिखें । एक एकांसी पारिखें । सुख आणि दुःखें । अंगीं कर्में त्रिविध ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोडें । न कळे तयासी सांकडें । त्याचिया निवाडें । उगवे केलें विंदान ॥ ४ ॥

९८७ सद्गदित कंठ दाटो । येणें फुटो हृदय ॥ १ ॥ चिंतनाचा एक लाहो । तुमच्या अहो विठ्ठला ॥ २ ॥ नेत्रीं जळ वाहो सदां । आनंदाचे रोमांच ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपादान । इच्छी मन हे जोडी ॥ ४ ॥

९८८. जेथें देखें तेथें उभा । अवघ्या गगनाचा गाभा ॥ १ ॥ डोळां बैसलें बैसलें । ध्यान राहोनि संचलें ॥ २॥ सरसावलें मन । केले सोज्वळ लोचन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्वे । आतां असिजेत देवें ॥ ४ ॥

९८९. तान्हे तान्ह प्याली । भूक भुकेनें खादली ॥ १ ॥ जथें तेंच नाहीं जालें । झाडा घेतला विठ्ठलें ॥ २ ॥ वास वासनेसी नाहीं । मन पांगुळलें पायीं ॥ ३ ॥ शेष उरला तुका । जीवा जीवीं जाला चुका ॥ ४ ॥

९९०. पाणिपात्र दिगंबरा । हस्त करा सारिखे ॥ १ ॥ आवश्यक देव मनीं । चिंतनींच सादर ॥ २ ॥ भिक्षा कामधेनुऐशी । अवकाशीं शयन ॥ ३ ॥ पांघरोनि तुका दिशा । केला वास अलक्षीं ॥ ४ ॥

९९१. विषयीं विसर पडिला निःशेष । अंगीं ब्रह्मरस ठसावला ॥ १ ॥ माझी मज झाली अनावर वाचा । छंद या नामाचा घेतलासे ॥ २ ॥ लाभाचिया सोसें पुढें चाली मना । धनाचा कृपणा लोभ जैसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गंगासागरसंगमीं । अवघ्या जाल्या ऊर्मि एकमय ॥ ४ ॥

९९२. कृष्णरामनाम मांडीं पांवोळी । तेणें होइल होळी पापा धुनी ॥ १ ॥ ऐसा मना छंद लावीं रे अभ्यास । जया नाहीं नास ब्रह्मरसा ॥ २ ॥ जोडी तरी ऐसी करावी न सरे । पुढें आस पुरे मागुताली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें धरा कांहीं मनीं । यातायाती खाणीं चुकतील ॥ ४ ॥

९९३. परमार्थी तो न ह्मणावा आपुला । सलगी धाकुला हेळूं नये ॥ १ ॥ थोडाचि स्फुलिंग बहुत दावाग्नि । वाढतां इंधनीं वाढविला ॥ २ ॥ पितियान तैसा वंदावा कुमर । जयाचें अंतर देवें वसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शिरीं वाहावें खापर । माजी असे सार ववनीत ॥ ४ ॥

९९४. ज्याचा ऐसा अनुभव । विश्व देव सत्यत्वें ॥ १ ॥ देव तया जवळी असे । पाप नासे दर्शनें ॥ २ ॥ कामक्रोधा नाहीं चाली । भूतीं जाली समता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भेदाभेद । गेले वाद खंडोनि ॥ ४ ॥

९९५. सेवा ते आवडी उच्चारावें नाम । भेदाभेदकाम निवारूनि ॥ १ ॥ नलगे हालावें चालावें बाहेरी । अवघेंचि घरीं बैसलिया ॥ २ ॥ देवाचींच नामें देवाचिये शिरीं । सर्व अळंकारीं समर्पावीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आहे भावेंचि संतोषी । वसे नामापाशीं आपुलिया ॥ ४ ॥

९९६. ज्ञानियांचे घरीं चोजवितां देव । तेथें अहंभाव पाठी लागे ॥१॥ ह्मणो-

नियां ऐसे सांडिले उपाय । धरियेले पाय दृढ तुझे ॥ २ ॥ वेदपरायण पंडित वाचक । न मिळती एक एकांमधीं ॥३॥ पाहों गेलों भाव कैसी आत्मनिष्ठा । तेथें देखें चेष्टा विपरीत ॥ ४ ॥ आपुलिया नाहीं निवाले जे अंगें । योगी करती रागें गुरगुरु ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे मज कोणांचा पांगिला । नको बा विठ्ठला करूं आतां ॥ ६ ॥

९९७. पंढरीची वाट पाहें निरंतर । निडळावरी कर ठेवूनियां ॥१॥ जातियां निरोप पाठवीं माहेरा । कां मज सासुरा सांडियेलें ॥ २ ॥ पैल कोण दिसे गरुडाचे वारिकें । विठ्ठलासारिकें चतुर्भुज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धीर नाहीं माझ्या जीवा । भेटसी केधवां पांडुरंगा ॥ ४ ॥

९९८. ऐसी जोडी करा राम कंठीं धरा । जेणें चुके फेरा गर्भवास ॥ १ ॥ नासिवंत आटी प्रियापुत्रधन । बीज ज्याचा सीण तेंचि फळ ॥ २ ॥ नाव्र धड करा सहस्रां नांमांची । जे भवसिंधूची थडी पावे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळा हाणा तोंडावरी । भाता भरा हरिरामबाणीं ॥ ४ ॥

९९९. पाहें मजकडे भरोनियां दृष्टी । बहुत हिंपुटी जालों माते ॥ १ ॥ करावेंसें वाटे जीवा स्तनपान । नव्हे हें वचन शृंगारिक ॥ २ ॥ सत्यासाठीं माझी शब्दविवंचना । जोडिल्या वचनाचें तें नव्हे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी कळवळ्याची कींव । भागलासे जीव कर्तव्यानें ॥ ४ ॥

१०००. तुज ह्मणतील कृपेचा सागर । तरि कां केला धीर पांडुरंगा ॥ १ ॥ आझुनि कां नये तुज माझी दया । काय देवराया पाहातोसि ॥ २ ॥ आळवितों जैसें पाडस कुरंगिणी । पीडिलिया वनीं तानभूक ॥ ३ ॥ प्रेमरसपान्हा पाजीं माझे आई । धांवें वो विठाई वोरसोनि ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझें कोण हरी दुःख । तुजविण एक पाडुरंगा ॥ ५ ॥

१००१. भक्ति तों कठिण शुळावरिल पोळी । निवडे तो बळी विरळा शूर ॥१॥ जेथें पाहें तेथें देखीचा पर्वत । पायाविण भिंत तांतडीची ॥ २ ॥ कामावलें तरि पाका ओज घडे । रुचि आणि जोडे श्लाघ्यता हे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मना पाहिजे अंकुश । नित्य नवा दिस जागृतीचा ॥ ४ ॥

१००२. पापी ह्मणों तरि आठवितों पाय । दोष बळी काय तयाहूनि ॥ १ ॥ ऐशा विचाराचे घालूनि कोंडणीं । काय चक्रपाणी निजलेती ॥ २ ॥ एकवेळ जेणें पुत्राच्या उद्देशें । घेतल्याचें कैसें नेलें दुःख ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अहो वैकुंठनायका । चिंता कां सेवका तुमचिया ॥ ४ ॥

१००३. उगविल्या गुंती । ऐशा मागें नेणों किती ॥ १ ॥ ख्याती केली अजामेळें । होतें निवालें दिवाळें ॥ २ ॥ मोकलिला प्रायश्चित्तीं । कोणी न धरिती हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मुक्त वाट । वैकुंठीची घडघडाट ॥ ४ ॥

१००४. सरळीं हीं नामें उच्चारावीं सदा । हरि बा गोविंदा रामकृष्णा ॥१॥ पुण्य पर्वकाळ तीर्थेंही सकळ । कथा सिंधुजळ न्हाऊं येती ॥२॥ अवघेंचि लाभ बैसलिया घरा । येती भाव धरा एके ठायीं ॥३॥ सेळ्या मेंढ्या गाई सेवा घेती ह्मैसी । कामधेनु तैसी नव्हे एक ॥४॥ तुका ह्मणे सुखें पाविजे अनंता । हें वर्म जाणतां सुलभचि॥५॥

१००५. पवित्र तो देह वाणी पुण्यवंत । जो वदे अच्युत सर्व काळ ॥१॥ तयाच्या चिंतनें तरतील दोषी । जळतील रासी पातकाच्या ॥ २ ॥ देव इच्छी रज चरणींची माती । धांवत चालती मागें मागें ॥३॥ काय त्यां उरलें वेगळें आणीक । वैकुंठनायक जयां कंठीं ॥४॥ तुका ह्मणे देवभक्तांचा संगम । तेथें ओघ नाम त्रिवेणीचा ॥ ५ ॥

बळ नाहीं आणिकांचे अंगीं । तपें तिर्थें जगीं दानें व्रतें ॥२॥ चरणींचें रज वंदी शूळ-पाणी । नाचती कीर्तनीं त्यांचे माथां ॥३॥ भव तरावया उत्तम हे नाव । भिजों नेदी पाव हात कांहीं ॥४॥ तुका ह्मणे मन जालें समाधान । देखिले चरण वैष्णवांचे ॥५॥

१००७. येणें बोधें आह्मी असों सर्वकाळ । करूनि निर्मळ हरिकथा ॥१॥ आह्मी भूमीवरी एक दइवांचे । निधान हें वाचे सांपडलें ॥२॥ तरतील कुळें दोन्ही उभयतां। गातां आइकतां सुखरूप ॥३॥ न चले हा मंत्र न ह्मणों यातीकुळ। न लगे काळ वेळ विचारावी ॥४॥ तुका ह्मणे माझा विठ्ठल विसांवा। सांटवीन हांवा हृदयांत ॥ ५ ॥

१००८. बहुतां जन्मींचें संचित । सबळ होय जरि बहुत । तरिचि होय हरि-भक्त । कृपावंत मानसीं ॥ १ ॥ ह्मणवी ह्मणियारा तयांचा । दास आपुल्या दा-सांचा । अनुसरले वाचा । काया मनें विठ्ठलीं ॥ २ ॥ असे भूतदया मानसीं । अवघा देखे हृषीकेशी । जीवें न विसंबे त्यासी । मागें मागें हिंडतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निर्विकार। शरणागतां वज्रपंजर। जे जे अनुसरले नर। तयां जन्म चुकलें ॥ ४॥

१००९. तारूं लागलें बंदरीं । चंद्रभागेचिये तिरीं ॥ १ ॥ लुटा लुटा संतजन । अमुप हें रासी धन ॥ २ ॥ जाला हरिनामाचा तारा । सीड लागलें फरारा ॥३॥ तुका जवळी हमाल । भार चालवी विठ्ठल ॥ ४ ॥

१०१०. आळवीन स्वरें । कैशा मधुरा उत्तरें ॥ १ ॥ यें वो यें वो पांडुरंगे । प्रेमपान्हा मज दें गे ॥ २ ॥ पसरूनि चोंची । वचनें हीं करुणेचीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बळी । आह्मी लडिवाळें आळीं ॥ ४ ॥

१०११. सकळिकांचें समाधान । नव्हे देखिल्यावांचून ॥ १ ॥ रूप दाखवीं रे आतां । सहस्रभुजांच्या मंडिता ॥ २ ॥ शंखचक्रपद्मगदा । गरुडासहित ये गोविंदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कान्हा । भूक लागली नयनां ॥ ४ ॥

१०१२. पतितपावना । दिनानाथा नारायणा ॥ १ ॥ तुझें रूप माझे मनीं । राहो नाम जपो वाणी ॥ २ ॥ ब्रह्मांडनायका । भक्तजनाच्या पाळका ॥ ३ ॥ जीवांचिया जीवा । तुका ह्मणे देवदेवा ॥ ४ ॥

१०१३. करीं हेंचि काम । नाम जपें राम राम ॥ १ ॥ लागो हाचि छंद । मना गोविंद गोविंद ॥ २ ॥ तुका ह्मणे मना । मज भीक द्यावी दीना ॥ ३ ॥

१०१४. आपुलिया लाजा । धांवे भक्तांचिया काजा ॥ १ ॥ नाम धरिलें दिनानाथ । सत्य करावया व्रत ॥ २ ॥ आघात निवारी । छाया पीतांबरें करी ॥ ३ ॥ उभा कर कटीं । तुका ह्मणे याजसाटीं ॥ ४ ॥

१०१५. साधावया भक्तिकाज । नाहीं लाज हा धरीत ॥ १ ॥ ऐसियासी शरण जावें । शक्ती जीवें न वंची ॥ २ ॥ भीष्मपण केला खरा । धनुर्धरा रक्षीलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे साक्ष हातीं । तो चित्तीं धरियेला ॥ ४ ॥

१०१६. धेनु चरे वनांतरीं । चित्त बाळकापें घरीं ॥ १ ॥ तैसें करीं वो माझे आई । ठाव देउनि राखें पायीं ॥ २ ॥ काढितां तळमळी । जिवनाबाहेर मासोळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कुडी । जीवाप्राणांची आवडी ॥ ४ ॥

१०१७. हरिजनाची कोणां न घडावी निंदा । साहात गोविंदा नाहीं त्याचें ॥१॥ रूपा येऊनियां धरी अवतार । भक्तां अभयंकर खळां कष्ट ॥ २ ॥ दुर्वास हा छळों आला आंबऋषी । सुदर्शन त्यासी जाळित फिरे ॥ ३ ॥ द्रौपदीच्या क्षोभें कौरवांची शांति । होऊनि श्रीपति साह्य केलें ॥ ४ ॥ न साहेचि बभ्रु पांडवां पारिखा । घुडाविला सखा बळिभद्र ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे अंगीं राखिली दुर्गंधि । अश्वत्थामा वधी पांडवांचा ॥ ६ ॥

१०१८. ज्यासी आवडी हरिनामांची। तोचि एक बहु शुचि ॥१॥ जपतो हरिनाम बीज। तोचि वर्णांमाजी द्विज ॥२॥ तुका ह्मणे वर्णा धर्म। अवघें आहे सम ब्रह्म ॥३॥

१०१९. विठ्ठल हा चित्तीं। गोड लागे गातां गीतीं ॥ १ ॥ आह्मां विठ्ठल जीवन। टाळ चिपळिया धन ॥ २ ॥ विठ्ठल हे वाणी। अमृत हे संजिवनी ॥ ३॥ रंगला या रंगें। तुका विठ्ठल सर्वांगें ॥ ४ ॥

१०२०. विठ्ठल विठ्ठल मंत्र सोपा। करी पापा निर्मूळ ॥ १ ॥ भाग्यवंता छंद मनीं। कोडें कानीं ऐकती ॥ २ ॥ विठ्ठल हें दैवत भोळें। चाड काळें न धरावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भलते याती। विठ्ठल चित्तीं ते शुद्ध ॥ ४ ॥

१०२१. ह्मणे विठ्ठल ब्रह्म नव्हे। त्याचे बोल नाइकावे ॥ १ ॥ मग तो हो का कोणी एक। आदि करोनि ब्रह्मादिक ॥ २ ॥ नाहीं विठ्ठल जया ठावा। तोही डोळां न पाहावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं। त्याची भीड मज कांहीं ॥ ४ ॥

१०२२. एक पाहातसां एकांचीं दहनें। सावध त्या गुणें कां रे नव्हा ॥ १ ॥ मारा हाक देवा भय अटाहासें। जंव काळाऐसें जालें नाहीं ॥ २ ॥ मरणांची तंव गांठोडी पदरीं। जिणें तोंचि वरि माप भरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धींग वाहाती मारग। अंगा आलें मग हालों नेदी ॥ ४ ॥

१०२३. संतांसी तों नाहीं सन्मानाची चाड। परि पडे द्वाड अव्हेरितो ॥ १ ॥ ह्मणऊनि तया न वजावें ठाया। होतसे घात या दुर्बळाचा ॥ २ ॥ भावहीना आड येतसे आशंका। उचितासी चुका घालावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जया संकोच दर्शनें। तया ठाया जाणें अनुचित ॥ ४ ॥

१०२४. संसारसंगें परमार्थ जोडे। ऐसें काय घडे जाणतेनो ॥ १ ॥ हेंडग्याच्या आळां अवघीं चिपाडें। काय तेथें गोडें निवडावीं ॥ २ ॥ ढेकणाचे बाजे सुखाची कल्पना। मूर्खत्व वचना येऊं पाहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मद्य सांडवी लंगोटी। सांगितला सेटीं विचार त्या ॥ ४ ॥

१०२५. जातीचें तें चढे प्रेम। पक्षी स्मरे राम राम ॥ १ ॥ ते काय गुण लागती येरां। कागा पिंजरा शोभेना ॥ २ ॥ शिकविलें तें सुजात सोसी। मग तयासी मोल चढे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेषधारी। हिजड्या नारी नव्हेति ॥ ४ ॥

१०२६. वसोनि थिल्लरीं। बेडुक सागरा धिक्कारी ॥१॥ नाहीं देखिला ना ठावा। तोंड पिटी करी हांवा ॥ २ ॥ फुगतें काउळें। ह्मणे मी राजहंसा आगळें ॥३॥ गजाहूनि खर। ह्मणे चांगला मी फार ॥४॥ मुलाम्याचें नाणें। तुका ह्मणे नव्हे सोनें॥५॥

१०२७. मुक्त होता परी बळें जाला बद्ध। घेउनियां छंद माझें माझें ॥ १ ॥ पाप पुण्य अंगीं घेतलें जडून। वर्म नेणे कोण करिता तो ॥ २ ॥ तुका ह्मणे वांयां गेलें वांयां विण। जैसा मृगशीण मृगजळीं ॥ ३ ॥

१०२८. पंढरिये माझें माहेर साजणी। ओविये कांडणीं गाऊं गीत ॥ १ ॥ राही रखुमाई सत्यभामा माता। पांडुरंग पिता माहियेर ॥ २ ॥ उद्धव अक्रूर व्यास आंबऋषि। भाई नारदासी गौरवीन ॥ ३ ॥ गरुड बंधु लडिवाळ पुंडलीक। यांचें कवतुक वाटे मज ॥ ४ ॥ मज बहु गोत संत आणि महंत। नित्य आठवीत ओवियेसी ॥ ५ ॥ निवृत्ति ज्ञानदेव सोपान चांगया। जिवलगा माझिया नामदेवा ॥ ६ ॥ नागोजन मित्रा नरहरि सोनारा। रोहिदास कबिरा सोईरिया ॥ ७ ॥ परसो भागवता सुरदास सांवता। गाईन नेणतां सकळांसी ॥ ८ ॥ चोखामेळा संत जिवाचे सोईरे। न पडे विसर यांचा घडी ॥९॥ जीवींच्या जीवना एका जनार्दना।

जीव माझा ॥ ११ ॥ आनंदें ओविया गाईन मी त्यांसी । जाती पंढरीसी वारकरी ॥ १२ ॥ तुका ह्मणे माझा बळिया बापमाय । हर्षें नांदों सये घराचारी ॥ १३ ॥

१०२९. पोट लागलें पाठीशीं । हिंडवितें देशोदेशीं ॥ १ ॥ पोटाभेणें जिकडे जावें । तिकडे पोट येतें सवें ॥ २ ॥ जप तप अनुष्ठान । पोटासाटीं जाले दीन ॥ ३ ॥ पोटें सांडियेली चवी । नीचापुढें तें नाचवी ॥ ४ ॥ पोटकाशियानें भरे । तुका ह्मणे झुरझुरूं मरे ॥ ५ ॥

१०३०. मागणें तें एक तुजप्रति आहे । देशी तरि पाहें पांडुरंगा ॥ १ ॥ या संतांसी निरवीं हें मज देईं । आणिक दुजें कांहीं न मगें तुज ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आतां उदार होईं । मज ठेवीं पायीं संतांचिया ॥ ३ ॥

१०३१. जाती पंढरीस । ह्मणे जाईन तयांस ॥ १ ॥ तया आहे संवसार । ऐसें बोले तो माहार ॥ २ ॥ असो नसो भाव । जो हा देखे पंढरिराव ॥ ३ ॥ चंद्रभागे न्हाती । तुका ह्मणे भलते याती ॥ ४ ॥

१०३२. धरियेलीं सोंगें । येणें अवघीं पांडुरंगें ॥ १ ॥ तें हें ब्रह्म विटेवरी । उभें चंद्रभागे तिरीं ॥ २ ॥ अंतर्व्यापी बाहे । धांडोळितां कोठें नोहे ॥ ३ ॥ योगयागतपें । ज्याकारणें दानजपें ॥ ४ ॥ दिले नेदी जती । भोग सकळ ज्या होती ॥ ५ ॥ अवघी लीळा पाहे । तुका ह्मणे दासां साहे ॥ ६ ॥

१०३३. ज्याचे गर्जतां पवाडे । कळिकाळ पायां पडे ॥ १ ॥ तो हा पंढरीचा राणा । पुसा सा चौं अठरां जणां ॥ २ ॥ चिंतितां जयासी । भुक्तिमुक्ति कामारी दासी ॥ ३ ॥ वैकुंठासी जावें । तुका ह्मणे ज्याच्या नांवें ॥ ४ ॥

१०३४. ज्याचे गर्जतां पवाडे । श्रुतिशास्त्रां मौन्य पडे ॥ १ ॥ तेथें माझी वाचा किती । पुरे करावया स्तुती ॥ २ ॥ सिणलीं सहस्र तोंडें । शेषफणीऐसें धेंडें ॥ ३॥ तुका ह्मणे मही । पत्र सिंधु न पुरे शाई ॥ ४ ॥

१०३५. देव राखे तया मारील कोण । न मोडे कांटा हिंडतां वन ॥ १ ॥ न जळे न बुडे नव्हे कांहीं । विष तेंही अमृत पाहीं ॥ २ ॥ न चुके वाट न पडे फंदीं । नव्हे कधीं यमबाधा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नारायण । येतां गोळ्या वारी बाण ॥ ४ ॥

१०३६. कोठें गुंतलासी द्वारकेच्या राया । वेळ कां सखया लावियेला ॥ १ ॥ दिनानाथ ब्रीद सांभाळीं आपुलें । नको पाहों केलें पापपुण्य ॥ २ ॥ पतितपावन ब्रीदें चराचर । पातकी अपार उद्धरिले ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे द्रौपदीचा धांवा । केला तैसा मला पावें आतां ॥ ४ ॥

१०३७. कोठें गुंतलासी कोणांच्या धांवया । आली देवराया निद्रा तुज ॥१॥ कोठें गुंतलासी भक्तिप्रेमसुखें । न सुटती मुखें गोपिकांचीं ॥२॥ काय पडिलें तुज कोणाचें संकट । दुरी पंथ वाट न चालवे ॥३॥ काय माझे तुज गुण दोष दिसती । ह्मणोनि श्रीपती कोपलासी ॥४॥ काय जालें सांग माझिया कपाळा । उरला जीव डोळां तुका ह्मणे॥५॥

१०३८. परस्त्रीतें ह्मणतां माता । चित्त लाजवितें चित्ता ॥ १ ॥ काय बोलोनियां तोंडें । मनामाजी कानकोंडें ॥ २ ॥ धर्मधारिष्टगोष्टी सांगे । उष्टया हातें नुडवी काग ॥ ३ ॥ जें जें कर्म वसे अंगीं । तें तें आठवे प्रसंगीं ॥ ४ ॥ बोले तैसा चाले । तुका ह्मणे तो अमोल ॥ ५ ॥

१०३९. असत्य वचन होतां सर्व जोडी । जरी लग्नघडी परउपकार ॥ १ ॥ जाईल पतना यासि संदेह नाहीं । साक्ष आहे कांहीं सांगतों ते ॥ २ ॥ वदविलें मुखें नारायणें धर्मा । अंगुष्ठ त्या कर्मासाटीं गेला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां सां-
[illegible] ॥ ४ ॥

१०४०. जळो त्याचें तोंड । ऐसी कां तें व्याली रांड ॥ १ ॥ सदा भोवयासी गांठी । क्रोध धडधडीत पोटीं ॥ २ ॥ फोडिली गोंवरी । ऐसी दिसे तोंडावरी ॥३॥ तुका ह्मणे नाहीं । चित्ता समाधान कांहीं ॥ ४ ॥

१०४१. तोंडें खाये फार । पादे बोचा करी मार ॥ १ ॥ एक ऐसे ते शाहाणे । आपुले अधीन तें नेणे ॥ २ ॥ कुले घालूनि उघडे । रागें पाहे लोकांकडे ॥ ३ ॥ खेळे द्यूतकर्म । मग बोंबली जुलूम ॥ ४ ॥ निजतां आला मोहो । वीतां ह्मणे मेला गोहो ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे त्यांनीं । मनुष्यपणा केली हानी ॥ ६ ॥

१०४२. पतिव्रता नेणे आणिकांची स्तुती । सर्वभावें पति ध्यानीं मनीं ॥ १ ॥ तैसें माझें मन एकविध जालें । नावडे विठ्ठलेंविणें दुजें ॥ २ ॥ सूर्यविकासिनी नेघे चंद्रकळा । गाय ते कोकिळा वसंतेंसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बाळ मातेपुढें नाचे । बोल आणिकांचे नावडती ॥ ४ ॥

१०४३. पंडित ह्मणतां थोर सुख । परि तो पाहतां अवघा मूर्ख ॥ १ ॥ काय करावें घोकिलें । वेदपठण वांयां गेलें ॥ २ ॥ वेदीं सांगितलें तें न करी । सम ब्रह्म नेणे दुराचारी ॥ ३ ॥ तुका देखे जीवीं शिव । हाचि तेथींचा अनुभव ॥ ४ ॥

१०४४. पंडित तोचि एक भला । नित्य भजे जो विठ्ठला ॥ १ ॥ अवघें सम ब्रह्म पाहे । सर्वां भूतीं विठ्ठल आहे ॥ २ ॥ रिता नाहीं कोणी ठाव । सर्वां भूतीं वासुदेव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तोचि दास । त्या देखिल्या जाती दोष ॥ ४ ॥

१०४५. ऐका पंडितजन । तुमचे वंदितों चरण ॥ १ ॥ नका करूं नरस्तुती । माझी परिसा हे विनंती ॥ २ ॥ अन्न आच्छादन । हें तों प्रारब्धा अधीन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाणी । सुखें वेचा नारायणीं ॥ ४ ॥

१०४६. विठ्ठल टाळ विठ्ठल दिंडी । विठ्ठल तोंडीं उच्चारा ॥ १ ॥ विठ्ठल अवघ्या भांडवला । विठ्ठल बोला विठ्ठल ॥ २ ॥ विठ्ठल नाद विठ्ठल भेद । विठ्ठल छंद विठ्ठल ॥ ३ ॥ विठ्ठल सुखा विठ्ठल दुःखा । तुकया मुखा विठ्ठल ॥ ४ ॥

१०४७. काय तुझें वेचे मज भेटी देतां । वचन बोलतां एक दोन ॥ १ ॥ काय तुझें रूप घेतों मी चोरोनि । त्या भेणें लपोनि राहिलासी ॥ २ ॥ काय तुझें आह्मां करावें वैकुंठ । भेवों नको भेट आतां मज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुझी नलगे दसोडी । परि आहे आवडी दर्शनाची ॥ ४ ॥

१०४८. संतनिंदा ज्याचे घरीं । नव्हे घर ते यमपुरी ॥ १ ॥ त्याच्या पापा नाहीं जोडा । संगें जना होय पीडा ॥ २ ॥ संतनिंदा आवडे ज्यासी । तो जिताची नर्कवासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तो नष्ट । जाणा गाढव तो स्पष्ट ॥ ४ ॥

१०४९. आलें देवाचिया मना । तेथें कोणाचें चालेना ॥ १ ॥ हरिश्चंद्र तारा-राणी । वाहे डोंबा घरीं पाणी ॥ २ ॥ पांडवांचा साह्यकारी । राज्यावरोनि केले दुरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उगेचि राहा । होईल तें सहज पाहा ॥ ४ ॥

१०५०. निजल्यानें गातां उभा नारायण । बैसल्या कीर्तन करितां डोले ॥ १ ॥ उभा राहोनियां मुखीं नाम वदे । नाचे नाना छंदें गोविंद हा ॥ २ ॥ मारगीं चालतां मुखीं नाम वाणी । उभा चक्रपाणी मागें पुढें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे यासी कीर्तनाची गोडी । प्रेमें घाली उडी नामासाटीं ॥ ४ ॥

१०५१. काम क्रोध आह्मी वाहिले विठ्ठलीं । आवडी धरिली पायांसवें ॥ १ ॥ आतां कोण पाहे मागें परतोनि । गेले हारपोनि देहभाव ॥ २ ॥ रिद्धिसिद्धी सुखें हाणितल्या लाता । तेथें या प्राकृता कोण मानी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी विठो-

१०५२. उठाउठीं अभिमान । जाय ऐसें स्थळ कोण ॥ १ ॥ तें या पंढरीस घडे । खळां पाझर रोकडे ॥ २ अश्रूंचिया धारा । कोठें रोमांच शरीरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काला । कोठें अभेद देखिला ॥ ४ ॥

१०५३. पंढरी पंढरी । ह्मणतां पापाची बोहरी ॥ १ ॥ धन्य धन्य जगीं ठाव । होतो नामाचा उत्साव ॥ २ ॥ रिद्धिसिद्धी लोटांगणीं । प्रेमसुखाचिया खाणी ॥३॥ अधिक अक्षरानें एका । भूवैकुंठ ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

१०५४. भार घालीं देवा । नलगे देश डोई घ्यावा ॥ १ ॥ देह प्रारब्धा अधीन । सोसें अधिक वाढे सीण ॥ २ ॥ व्यवसाय निमित्त । फळ देतसे संचित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे फिरे । भोंवडीनें दम जिरे ॥ ४ ॥

१०५५. भोग भोगावरी द्यावा । संचिताचा करुनी ठेवा ॥ १ ॥ शांती धरणें जिवासाठीं । दशा उत्तम गोमटी ॥ २ ॥ देह लेखावें असार । सत्य परउपकार॥३॥ तुका ह्मणे हे मिरासी । बुडी द्यावी ब्रह्मरसीं ॥ ४ ॥

१०५६. येथें बोलोनियां काय । व्हावा गुरु तरि जाय ॥ १ ॥ मज न साहे वांकडें । ये विठ्ठलकथेपुढें ॥ २ ॥ ऐकोनी मरसी कथा । जंव आहेसि तूं जीता ॥३ ॥ दुरमतीची चाड । तेणें न करावी बडबड ॥ ४ ॥ पुसेल कोणी त्यास । जा रे करीं उपदेश ॥ ५ ॥ आह्मी विठ्ठलाचे वीर । फोडूं कलिकाळाचें शीर ॥ ६ ॥ घेऊं पुढती जन्म । वाणूं कीर्त मुखें नाम ॥७॥ तुका ह्मणे मुक्ती । नाहीं आसचि ये चित्तीं ॥८॥

१०५७. अनुहातीं गुंतला नेणे बाह्य रंग । वृत्ति येतां मग बळ लागे ॥१॥ मर्दे माते तया नाहीं देहभाव । आपुले अवयव आवरितां ॥ २ ॥ आणिकांची वाणी वेद तेणें मुखें । उपचारदुःखें नाठवती ॥३॥ तें सुख बोलतां आश्चर्य या जना । विपरीत मना भासतसे ॥४॥ तुका ह्मणे बाह्य रंग तो विठ्ठल । अंतर निवालें ब्रह्मरसें ॥ ५॥

१०५८. ब्रह्मरसगोडी तयांसी फावली । वासना निमाली सकळ ज्यांची ॥१॥ नाहीं त्यां विटाळ अखंड सोंवळीं । उपाधीवेगळीं जाणिवेच्या ॥ २ ॥ मन हें निश्चळ जालें एके ठायीं । तयां उणें काई निजसुखा ॥ ३ ॥ तींचि पुण्यवंतें परउपकारी । प्रबोधी त्या नारीनरलोकां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे त्यांचे पायीं पायपोस । होऊनियां वास करिन तेथें ॥ ५ ॥

१०५९. जैसें तैसें राहे देवाचें हें देणें । यत्न करितां तेणें काय नव्हे ॥ १ ॥ दासां कृपासिंधु नुपेक्षी सर्वथा । अंतरींची व्यथा कळे त्यासी ॥२॥ मागों नेणे परी माय जाणे वर्म । बाळा नेदी श्रम पावों कांहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज अनुभव अंगें । वचन वाउगें मानेना हें ॥ ४ ॥

१०६०. आह्मां हरिच्या दासां कांहीं । भय नाहीं त्रैलोकीं ॥ १ ॥ देव उभा मागें पुढें । उगवी कोडें संकट ॥ २ ॥ जैसा केला तैसा होय । धांवे सोय धरोनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असों सुखें । गाऊं मुखें विठोबा ॥ ४ ॥

१०६१. परद्रव्यपरनारीचा अभिळास । तेथूनि हारास सर्वभाग्या ॥ १ ॥ घटिका दिवस मास वर्षें लागती तीन । बांधलें पतन गांठोडीस ॥ २ ॥ पुढें घात त्याचा रोकडा शकुन । पुढें करी गुण निश्चयेंसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एकां तडताथवड । काळ लागे नाड परी खरा ॥ ४ ॥

१०६२. समर्थाचें केलें । कोणां जाईल मोडिलें ॥ १ ॥ वांयां करावी ते उरे । खटपट सोस पुरे ॥ २ ॥ ठेविला जो ठेवा । आपुलाला तैसा खावा ॥ ३ ॥ ज्याचें त्याचे हातीं । भुंके तयाची फजिती॥४॥तुका ह्मणे कोटी । बाळे जाले शूळ पोटी॥५॥

अभिमान । करीन आपुलें जतन ॥ २ ॥ देऊनियां जीव । बळी साधिला हा ठाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । जुन्हाट हे माझी सेवा ॥ ४ ॥

१०६४. नेणे गति काय कवण अधोगति । मानिली निश्चिंती तुझ्या पायीं ॥१॥ कर्म धर्म कोण नेणें हा उपाव । तुझ्या पायीं भाव ठेवियेला ॥ २ ॥ नेणें निरसूं पाप पुण्य नेणें काय । ह्मणऊनि पाय धरिले तुझे ॥ ३ ॥ वेडा मी अविचार न कळे विचार । तुज माझा भार पांडुरंगा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुज करितां नव्हे काय । माझा तो उपाय कवण तेथें ॥ ५ ॥

१०६५. तुझा ह्मणऊनि जालों उतराई । त्याचें वर्म काई तें मी नेणें ॥ १ ॥ हातीं धरोनियां दावी मज वाट । पुढें कोण नीट तेंचि देवा ॥ २ ॥ देवभक्तपण करावें जतन । दोहीं पक्षीं जाण तूंचि बळी ॥ ३ ॥ अभिमानें तुज लागलीं हे लाज । शरणागतां काज करावया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे बहु नेणता मी फार । ह्मणऊनि विचार जाणविला ॥ ५ ॥

१०६६. मारगीं चालतां पाउलापाउलीं । चिंतावी माउली पांडुरंग ॥१॥ सर्व सुख लागे घेऊनियां पाठी । आवडीचा कंठीं रस ओती ॥२॥ पीतांबरें छाया करी लोभापर । पाहे तें उत्तर आवडीचें ॥३॥ तुका ह्मणे हेंचि करावें जीवन । वाचे नारायण तान भूक ॥४॥

१०६७.* जालों आतां दास । माझे तोडोनियां पाश ॥ १ ॥ ठाव द्यावा पायांपाशीं । मी तों पातकांची राशी ॥ २ ॥ सकळही गोवा । माझा उगवूनि देवा ॥३॥ तुका ह्मणे भय । करा जवळी तें नये ॥ ४ ॥

१०६८. अंतरींचें जाणां । तरि कां येऊं दिलें मना ॥ १ ॥ तुमची करावी म्यां सेवा । आतां अव्हेरितां देवा ॥ २ ॥ नव्हती मोडामोडी । केली मागें तेंचि घडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिला वाव । पायीं लागों दिला भाव ॥ ४ ॥

१०६९. पवित्र होईन चरित्रउच्चारें । रूपाच्या आधारें गोजिरिया ॥ १ ॥ आपुरती बुद्धि पुण्य नाहीं गांठी । पायीं घालीं मिठी पाहें डोळां ॥ २ ॥ गाईन ओंविया शिष्टांच्या आधारें । सारीन विचारें आयुष्या या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुझें नाम नारायणा । ठेवीन मी मना आपुलिया ॥ ४ ॥

१०७०. काय ऐसा जन्म जावा वांयांविण । कांहीं तरी ऋण असो माथां ॥१॥ कोणे तरी काळें होईल आठव । नाहीं जरी भाव भार खरा ॥ २ ॥ शता एका तरी जन्माच्या शेवटीं । कृपाळुवा पोटीं होईल दया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं फांकों तरी देत । सर्वांचें उचित सांपडलें ॥ ४ ॥

१०७१. नाहीं कोणी दिस जात वांयांविण । साध्य नाहीं सीण लटिकाची॥१॥ एकाचिये माथां असावें निमित्त । नसो नाहीं हित कपाळीं तें ॥ २ ॥ कांहीं एक तरी बोलायाचा जागा । नेदिती वाउगा उभा ठाकों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वर्में कळों येती कांहीं । ओळखी जे नाहीं होईल ते ॥ ४ ॥

१०७२. काय करील तें नव्हे विश्वंभर । सेवकां दारिद्र लाज नाहीं ॥ १ ॥ मजपासूनि हें पडिलें अंतर । काय तो अव्हेर करूं जाणे ॥ २ ॥ नामाच्या चिंतनें नासी गर्भवास । नेदी करूं आस आणिकांची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेणों किती वांयां गेले । तयां उद्धरिलें पांडुरंगें ॥ ४ ॥

१०७३. संध्या करितोसि केशवाच्या नांवें । आरंभीं तें ठावें नाहीं कैसें ॥ १ ॥ किती या सांगावें करूनि फजित । खळ नेणें हित जवळी तें ॥ २ ॥ माजल्या न कळे उचित तें काय । न घ्यावें तें खाय घ्यावें सांडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेती भिंती
[illegible]

१०७४. दुधाचे घागरी मद्याचा हा बुंद । पडिलिया शुद्ध नव्हे मग ॥ १ ॥ तैसें खळां मुखें न करावें श्रवण । अहंकारें मन विटाळलें ॥ २ ॥ काय करावीं तीं बत्तीस लक्षणें । नाक नाहीं तेणें वांयां गेलीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अन्न जिरों नेदी माशी । आपुलिया जैशी संवसर्गें ॥ ४ ॥

१०७५. सांगावें तें बरें असतें हें पोटीं । दुःख देते खोटी बुद्धि मग ॥ १ ॥ आपला आपण करावा वेव्हार । जिंकोनि अंतर मन ग्वाही ॥ २ ॥ नाहीं मागें येत बोलिलें वचन । पावावा तो सीण बरा मग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहु भ्यालों खटपटे । आतां देवां खोटे शब्द पुरे ॥ ४ ॥

१०७६. मथुरेच्या राया । माझें दंडवत पायां ॥ १ ॥ तुमचे कृपेचें पोषणें । माझा समाचार घेणें ॥ २ ॥ नाम धरिलें कंठीं । असें आर्तभूत पोटीं ॥ ३ ॥ जीवींचें ते जाणां । तुका ह्मणे नारायणा ॥ ४ ॥

१०७७. जाय तिकडे लागे पाठीं । नाहीं तुटी आठवाची ॥ १ ॥ हरूनियां नेलें चित्त । माझें थीत भांडवल ॥ २ ॥ दावूनियां रूप डोळां । मन चाळा लावियेलें ॥ ३ ॥ आणीक तोंडा पडिली मिठी । कान गोठी नाइकती ॥४॥ बोलिल्याचा आठव न घडे । वाणी ओढे ते सोई ॥५॥ तुका ह्मणे प्रेमधगी ॥ भरली अंगीं अखंड ॥ ६ ॥

१०७८. नको ऐसें जालें अन्न । भूक तान ते गेली ॥ १ ॥ गोविंदाची आवडी जीवा । करीन सेवा धणीवरी ॥ २ ॥ राहिलें तें राहो काम । सकळ धर्म देहींचे ॥ ३ ॥ देह धरिला त्याचें फळ । आणीक काळ धन्य हा ॥ ४ ॥ जाऊं नेदीं करितां सोस । क्षमा दोष करवीन ॥५॥ तुका ह्मणे याचि पाठी । आतां साटी जीवाची॥६॥

१०७९. वाट पाहें हरि कां नये आझूनि । निष्ठुर कां मनीं धरियेलें ॥ १ ॥ काय करूं धीर होत नाहीं जीवा । काय आड ठेवा उभा ठेला ॥ २ ॥ नाहीं माझा धांवा पडियेला कानीं । कोठें चक्रपाणी गुतलेती ॥ ३ ॥ नाहीं आलें कळों अंतरा अंतर । कृपावंत फार ऐकतो ॥ ४ ॥ बहुता दिसांचें राहिलें भातुकें । नाहीं कवतुकें कुरवाळिलें ॥५॥ तुका ह्मणे देईं एकवेळा भेटी । शीतळ हें पोटीं होईल मग॥६॥

१०८०. नाहीं दिलें कधीं कठिण उत्तर । तरी कां अंतर पडियेलें ॥ १ ॥ ह्मणऊनि आतां वियोग न साहे । लांचावलें देहे संघष्टणें ॥ २ वेळोवेळां वाचे आठवितों नाम । अधिकचि प्रेम चढे घेतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगे जननिये । घेऊनि कडिये बुझाविलें ॥ ४ ॥

१०८१. आतां न करीं सोस । सेवीन हा ब्रह्मरस ॥ १ ॥ आह्मां लक्षण अमृत । ब्रह्मपदींचें निश्चित ॥ २ ॥ तुमचा निज ठेवा । आह्मी पाडियेला ठावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवराया । आतां लपालेती वांयां ॥ ४ ॥

१०८२. जेथें जेथें जासी । तेथें मजचि तूं पाहसी ॥ १ ॥ ऐसा पसरीन भाव । रिता नाहीं कोणी ठाव ॥ २ ॥ चित्त जडलें पायीं । पाळती हें ठायीं ठायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पोटीं । देव घालुनि सांगें गोष्टी ॥ ४ ॥

१०८३. सांपडला हातीं । तरी जाली हे निश्चिती ॥ १ ॥ नाहीं धांवा घेत मन । इंद्रियांचें समाधान ॥ २ ॥ सांडियेला हेवा । अवघा संचिताचा ठेवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काम । निरसुनियां घेतों नाम ॥ ४ ॥

१०८४. मुक्तिपांग नाहीं विष्णुचिया दासां । संसार तो कैसा न देखती ॥ १ ॥ बैसला गोविंद जडोनियां चित्तीं । आदि तोचि अंतीं अवसानीं ॥ २ ॥ भोग नारायणा देऊनि निराळीं । ओवियां मंगळीं तोचि गाती ॥ ३ ॥ बळ बुद्धि त्यांची उपकारासाटीं । अमृत तें पोटीं सांटवलें ॥ ४ ॥ दयावंत तरी देवाच सारिखीं । आपुलीं

पारखीं नोळखती ॥५॥ तुका ह्मणे त्यांचा जीव तोचि देव । वैकुंठ तो ठाव वसती ते॥६॥

१०८५. सेवीन उच्छिष्ट लोळेन अंगणीं । वैष्णवां चरणीं होइन जोडा ॥ १ ॥ ऐसें जन्म आतां मज देईं देवा । आवडी हे जीवा सर्व काळ ॥ २ ॥ त्यांचे चरण-रज येती अंगावरी । वंदीत ते शिरीं जाइन मागें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें राहिलासे भाव । सकळही वाव जाणोनियां ॥ ४ ॥

१०८६. क्षेम देयाला हो । स्फुरताती दंड बाहो ॥ १ ॥ आतां झडझडां चालें । देईं उचलूं पाउलें ॥ २ ॥ सांडीं हंसगती । बहु उत्कंठा हे चित्तीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आई । श्रीरंगे विठाबाई ॥ ४ ॥

१०८७. जेणें वेळ लागे । ऐसें सांडीं पांडुरंगे ॥ १ ॥ कंठ कंठा मिळों देईं । माझा वोरस तूं घेईं ॥ २ ॥ नको पीतांबर । सांवरूं हे अळंकार ॥ ३ ॥ टाकीं वो भातुकें । लौकिकाचें कवतुकें ॥ ४ ॥ हातां पायां नको । कांहीं वेगळालें राखों॥५॥ तुका ह्मणे यावरी । मग सुखें अळंकारीं ॥ ६ ॥

१०८८. कृपेचा ओलावा । दिसे वेगळाचि देवा ॥ १ ॥ मी हें इच्छीतसें साचें । न लगे फुकटशाई काचें ॥ २ ॥ जेणें जाय कळसा । पाया उत्तम तो तैसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं । तुझ्या अवघिया परी ॥ ४ ॥

१०८९. दावूनियां कोणां कांहीं । तेचि वाहीं चाळविलीं ॥ १ ॥ तैसें नको करूं देवा । शुद्धभावा माझिया ॥ २ ॥ रिद्धिसिद्धी ऐसीं आड । येती नाड नागवूं ॥ ३ ॥ उदकाऐसी दावुनि ओढी । उर फोडी झळई ॥ ४ ॥ दर्पणींचें दिलें धन । दिसे पण चरफड ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे पायांसाटीं । करीं आटी कळों द्या ॥६॥

१०९०. काय माता विसरे बाळा । कळवळा प्रीतीचा ॥ १ ॥ आवडीनें गळां मिठी । घाली उठी बैसवी ॥ २ ॥ लावूं धांवे मुख स्तना । नये मना निराळें ॥३॥ भावंडांचें भातें दावी । आपुलें लावी त्यास जी ॥ ४ ॥ माझें थोडें त्याचें फार । उत्तर हें वाढवी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे नारायणा । तुह्मी जाणां बुझावूं ॥ ६ ॥

१०९१. तरी आह्मी तुह्मी धरियेली कास । नाहीं कोणी दास वांयां गेला॥१॥ आगा पंढरीशा उभ्या विटेवरी । येईं लवकरी धांवें नेटें ॥ २ ॥ पालवितों तुज उभी करोनि बाहे । कृपावंता पाहें मजकडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज बहु कान डोळे । कां हे माझे वेळे ऐसी परी ॥ ४ ॥

१०९२. करावा कांटाळा नव्हे हें उचित । आधींच कां प्रीत लावियेली ॥ १ ॥ जाणतसां तुह्मीं रूपाचें लाघव । आपुलें तें जीव घेतें ऐसा ॥ २ ॥ काय ह्मणऊनि आलेती आकारा । आह्मां उजगरा करावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भीड होती आजि-वरी । आतां देवा उरी कोण ठेवी ॥ ४ ॥

१०९३. धरूनि पालव असुडीन करें । मग काय बरें दिसे लोकीं ॥ १ ॥ काय तें विचारा ठायींचें आपणां । जो हा नारायणा अवकाश ॥ २ ॥ अंतर पायांसी तोंवरी या गोष्टी । पडिलिया मिठी हालों नेदी ॥३॥ रुसलेती तरी होइल बुझावणी। तांतडी करूनि साधावें हें ॥४॥ सांपडलिया आधीं कारणासी ठाव । येथें करूं भाव दृढ आतां ॥ ५॥ तुका ह्मणे तुझे ठाउके बोभाट । मग खटपट चुकली ते ॥ ६ ॥

१०९४. निष्ठुरा उत्तरीं न धरावा राग । आहे लागभाग ठायींचाचि॥१॥ तूं माझा जनिता तूं माझा जनिता । रखुमाईच्या कांता पांडुरंगा ॥२॥ मुळींच्या ठेवण्यां आहे अधिकार । दुरावोनि दूर गेलों होतों ॥३॥ पोटींच्या आठवा पडिला विसर । कांहीं आला भार माथां तेणें ॥४॥ राखिला हा होता बहु चौघां चार । साक्षीनें वेव्हार निवडिला ॥५॥ तुका ह्मणे कांहीं बोलणें न लगे । आतां पांडुरंगे तूं मी ऐसें ॥ ६ ॥

१०९५. सांगतां गोष्टी लागती गोडा । हा तो रोकडा अनुभव ॥ १ ॥ सुख जालें सुख जालें । नये बोलें बोलतां ॥ २ ॥ अंतर तें नये दिसों । आतां सोस कासया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जतन करूं । हेंचि धरूं जीवेंसी ॥ ४ ॥

१०९६. मजशीं पुरें न पडे वादें । सुख दोहींच्या संवादें ॥ १ ॥ तूंचि आगळा काशानें । शिर काय पायांविणे ॥ २ ॥ वाहों तुझा भार । दुःख साहोनि अपार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं भेद । देवा करूं नये वाद ॥ ४ ॥

१०९७. तुज नाहीं शक्ति । काम घेसी आह्मां हातीं ॥ १ ॥ ऐसें अनुभव पाहीं । उरलें बोलिजेसें नाहीं ॥ २ ॥ लपोनियां आड । आह्मां तुझा कैवाड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुजसाटीं । आह्मां संवसारें तुटी ॥ ४ ॥

१०९८. तुझ्याठायीं ओस दोन्ही पुण्य आणि दोष ॥ १ ॥ झडलें उरलें किती । आह्मीं धरियेलें चित्तीं ॥ २ ॥ कळलासी नष्टा । यातिक्रियाकर्मभ्रष्टा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोला । नाहीं ताळा गा विठ्ठला ॥ ४ ॥

१०९९. भांडावें तों हित । ठायीं पडा तें उचित ॥ १ ॥ नये खंडों देऊं वाद । आह्मां भांडवलभेद ॥ २ ॥ शब्दसारसें भेटी । नये पडों देऊं तुटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आळस । तोचि कारणांचा नास ॥ ४ ॥

११००. नव्हों गांढे आळसी । जो तूं आह्मापुढें जासी ॥ १ ॥ अरे दिलें आह्मां हातीं । वर्म वेवादाचें संतीं ॥ २ ॥ धरोनियां वाट । जालों शिरोमणि थोंट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । वाद करीन खरी सेवा ॥ ४ ॥

११०१. तुझा विसर नको माझिया जीवा । क्षण एक केशवा मायबापा ॥ १ ॥ जाओ राहो देह आतां येचि घडी । कायसी आवडी याची मज ॥ २ ॥ कुश्चीळ इंद्रियें आपुलिया गुणें । यांचिया पाळणें कोण हित ॥ ३ ॥ पुत्र पत्नी बंधु सोयरीं खाणोरीं । यांचा कोण धरी संग आतां ॥ ४ ॥ पिंड हा उसना आणिला पांचांचा । सेकीं लागे ज्याचा त्यासी देणें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे नाहीं आणिक सोइरें । तुजविण दुसरें पांडुरंगा ॥ ६ ॥

११०२. ऐसें सत्य माझें येईल अंतरा । तरि मज करा कृपा देवा ॥ १ ॥ वचनांसारिखें तळमळी चित्त । बाहेरि तो आंत होइल भाव ॥ २ ॥ तरि मज ठाव द्यावा पायांपाशीं । सत्यत्वें जाणसी दास खरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्य निकट सेवकें । तरिच भातुकें प्रेम द्यावें ॥ ४ ॥

११०३. आदि वर्तमान जाणसी भविष्य । मागें पुढें नीस संचिताचा ॥ १ ॥ आतां काय देऊं पायांपें परिहार । जाणां तो विचार करा देवा ॥ २ ॥ आपुलें तें येथें काय चाले केलें । जोडावे ते भले हात पुढें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे फिके बोल माझे वारा । कराल दातारा होईल तें ॥ ४ ॥

११०४. सुखें न मनी अवगुण । दुःख भोगी त्याचें कोण ॥ १ ॥ हें कां ठायींचें न कळे । राती करा झांकुनि डोळे ॥ २ ॥ चालोनि आड वाटे । पायीं मोडविले कांटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोणा । बोल ठेवितो शहाणा ॥ ४ ॥

११०५. आह्मी न देखों अवगुणां । पापी पवित्र शहाणा ॥ १ ॥ अवघीं रूपें तुझीं देवा । वंदूं भावें करूं सेवा ॥ २ ॥ मज भक्ती सवें चाड । नेणें पाषाण धातु वाड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घोटीं । विष अमृत तुजसाटीं ॥ ४ ॥

११०६. मज नाहीं तुझ्या ज्ञानाची ते चाड । घेतां वाटे गोड नाम तुझें ॥ १ ॥
[illegible] बोलतों वचनें आवडीनें ॥ २ ॥ भक्ती नेणें कांहीं

वैराग्य तें नाहीं । घातला विठाई भार तुज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाचें निर्लज्ज होऊनि । नाहीं माझे मनीं दुजा भाव ॥ ४ ॥

११०७. काय माझी संत पाहाती जाणीव । सर्व माझा भाव त्यांचे पायीं ॥१॥ कारण सरतें करा पांडुरंगीं । भूषणाची जगीं काय चाड ॥ २ ॥ बोबड्या उत्तरीं ह्मणें हरिहरि । आणीक भीकारी नेणें दुजें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी विठ्ठलाचे दास । करितों मी आस उच्छिष्टाची ॥ ४ ॥

११०८. जीवाचें जीवन अमृताची तनु । ब्रह्मांड भूषणु नारायण ॥ १ ॥ सुखाचा सांगात अंतकासी अंत । निजांचा निवांत नारायण ॥ २ ॥ गोडाचेंही गोड हर्षाचेंही कोड । प्रीतिचाही लाड नारायण ॥ ३ ॥ भावाचा निज भाव नांवांचाही नांव । अवघा पंढरिराव अवतरलासे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जें हें साराचें हें सार । माझा अंगीकार तेणें केला ॥ ५ ॥

११०९. आतां मी सर्वथा नव्हें गा दुर्बळ । यातिहीनकुळ दैन्यवाणा ॥१॥ माय रखुमाई पांडुरंग पिता । शुद्ध उभयतां पक्ष दोन्ही ॥ २ ॥ बापुडा मी नव्हें दुर्बळ ठेंगणा । पांगिला हा कोणा आणिकांसी ॥ ३ ॥ दुष्ट नव्हों आह्मी अभागी अनाथ । आमुचा समर्थ कैवारी हा ॥४॥ संवसार आह्मां सरला सकळ । लपोनियां काळ ठेला धाकें ॥५॥ तुका ह्मणे जालों निर्भर मानसीं । जोडलिया रासी सुखाचिया ॥ ६ ॥

१११०. केलें नाहीं मनीं तया घडे त्याग । उबग उद्वेग नाहीं चित्तीं ॥ १ ॥ देवचि हा जाणे अंतरींचा भाव । मिथ्या तो उपाव बाह्य रंग ॥ २ ॥ त्यागिल्याचें ध्यान राहिलें अंतरीं । अवघी ते परी विटंबना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आपआपणां विचारा । कोण हा दुसरा सांगे तुह्मां ॥ ४ ॥

११११. हित व्हावें तरी दंभ दुरी ठेवा । चित्तशुद्धि सेवा देवाची हे ॥ १ ॥ आवडी विठ्ठल गाईजे एकांतीं । अलभ्य ते येती लाभ वरा ॥ २ ॥ आणीकां अंतरीं न द्यावी वसति । करावी हे शांती वासनेची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बाण हाचि निर्वाणींचा । वाउगी हे वाचा वेचूं नये ॥ ४ ॥

१११२. हो कां नर अथवा नारी । ज्यांचा आवडता हरि ॥ १ ॥ ते मज विठोबासमान । नमूं आवडी ते जन ॥ २ ॥ ज्याचें अंतर निर्मळ । त्याचें सबाह्य कोमळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावें । जिव्हें प्रेम वोसंडावें ॥ ४ ॥

१११३. हरिची हरिकथा नावडे जया । अधम ह्मणतां तया वेळ लागे ॥ १ ॥ मनुष्यदेहीं तया नाट लागलें । अघोर साधिलें कुंभपाक ॥ २ ॥ कासया जन्मा आला तो पाषाण । जंत कां होऊन पडिला नाहीं ॥ ३ ॥ उपजे मरोनि वेळोवेळां भांड । परि लाज लंड न धरी कांहीं ॥ ४ ॥ ऐसियाची माता कासया प्रसवली । वर नाहीं घातली मुखावरी ॥ ५ ॥ देवधर्मांविण चांडाळ हा नर । न साहे भूमि भार क्षणभरी ॥ ६ ॥ राम ह्मणतां तुझें काय तें वेचलें । कां हित आपुलें न विचारिसी ॥ ७ ॥ जन्मोजन्मींचा होईल नरकीं । तुका ह्मणे चुकी जरी यासी ॥ ८ ॥

१११४. उपेक्षिला येणें कोणी शरणागत । ऐसी नाहीं मात आईकिली ॥ १ ॥ आतां काय ब्रीद सांडील आपुलें । ठायींचें धरिलें जाणोनियां ॥ २ ॥ माझ्या दोषासाटीं होइल पाठमोरा । ऐसा कोण पुरा भोग बळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रूप आमुच्या कैवारें । धरिलें गोजिरें चतुर्भुज ॥ ४ ॥

१११५. आवडीसारिखें संपादिलें सोंग । अनंत हें मग जालें नाम ॥ १ ॥ [illegible] । त्रिगुण या नभाचाही साक्षी ॥ २ ॥ हातें जेवी

एक मुखीं मागे घांस । माउली जयास तैसी बाळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें ध्यान विटेवरी । तैसीच गोजिरी दिसे मूर्ति ॥ ४ ॥

१११६. धन्य मी मानीन आपुलें संचित । राहिलीसे प्रीत तुझे नामीं ॥ १ ॥ धन्य जालों आतां यासि संदेह नाहीं । न पडों या वाहीं काळा हातीं ॥ २ ॥ ब्रह्मरस करूं भोजन पंगती । संतांचे संगती सर्वकाळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पोट धालेंचि न धाये । खादलेंचि खायें आवडीनें ॥ ४ ॥

१११७. आवडी न पुरे सेवितां न सरे । पडियेली धुरेसवें गांठी ॥ १ ॥ न पुरे हा जन्म हें सुख सांटितां । पुढतीही आतां हेंचि मागों ॥ २ ॥ मारगाची चिंता पालखी बैसतां । नाहीं उसंतितां कोसपेणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी विठ्ठल माउली । जाणे ते लागली भूक तान ॥ ४ ॥

१११८. नाहीं त्रिभुवनीं सुख या समान । ह्मणऊनि मन स्थिरावलें ॥ १ ॥ धरियेलीं जीवीं पाउलें कोमळीं । केली एकावळी नाममाळा ॥ २ ॥ शीतळ होऊनियां पावलों विश्रांती । न साहे पुढती घाली चित्ता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाले सकळ सोहळे । पुरविले डोहळे पांडुरंगें ॥ ४ ॥

१११९. मायबापापुढें लाडिकें लेंकरूं । तैसे बोल करूं कवतुकें ॥ १ ॥ कृपावंता घालीं प्रेमपान्हारस । वोळली वोरस पांडुरंगा ॥ २ ॥ नाहीं धीर खुंटीं जवळी डुंबरे । ठायींच पाखर कवळिते ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज होऊं नेदी सीण । कळों नेदी भिन्न आहे ऐसें ॥ ४ ॥

११२०. आठवों नेंदी आवडी आणीक । भरूनियां लोक तिन्ही राहे ॥ १ ॥ मन धांवे तेथें तिचेंचि दुभतें । संपूर्ण आइतें सर्वकाळ ॥ २ ॥ नलगे वळावीं इंद्रियें धांवतां । ठाव नाहीं रिता उरों दिला ॥३॥ तुका ह्मणे समपाउलाचा खुंट । केला बळकट हालों नेदी ॥ ४ ॥

११२१. उत्तम घालावें आमुचिये मुखीं । निवारावें दुःखी होऊनि तें ॥ १ ॥ न बैसे न वजे जवळूनि दुरी । मागें पुढें वारी घात पात ॥ २ ॥ नाहीं शंका असो भलतिये ठायीं । मावळले पाहीं द्वैताद्वैत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भार घेतला विठ्ठलें । अंतरीं भरलें बाह्य रूप ॥ ४ ॥

११२२. आह्मां अळंकार मुद्रांचे शृंगार । तुळसीचे हार वाहों कंठीं ॥ १ ॥ लाडिके डिंगर पंढरिरायाचे । निरंतर वाचे नामघोष ॥ २ ॥ आह्मां आणिकांची चाडचि पैं नाहीं । सर्व सुखें पायीं विठोबाच्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी नेघोंचि या मुक्ती । एकाविण चित्तीं दुजें नाहीं ॥ ४ ॥

११२३. चला पंढरीसी जाऊं । रखुमादेवीवरा पाहूं ॥ १ ॥ डोळे निवतील कान । मना तेथें समाधान ॥ २ ॥ संतां महंतां होतील भेटी । आनंदें नाचों वाळवंटीं ॥ ३ ॥ तें तीर्थांचें माहेर । सर्वसुखाचें भांडार ॥ ४ ॥ जन्म नाहीं रे आणीक । तुका ह्मणे माझी भाक ॥ ५ ॥

११२४. पैल घरीं जाली चोरी । देहा करी बोंब ॥१॥ हाबा हाबा करिसी काये । फिराऊनि नेय्यां वायें ॥२॥ सांडुनियां शुद्धी । निजलासी गेली बुद्धि ॥ ३ ॥ चोरीं तुझा काढिला बुर । वेगळें भावा घातलें दूर ॥ ४ ॥ भलतियासी देसी वाव । लाहेसि तूं एवढा ठाव ॥५॥ तुका ह्मणे अझुनि तरी । उरलें तें जतन करीं ॥ ६ ॥

११२५. किती वेळा खादला दगा । अझून कां गा जागसी ना ॥ १ ॥ लाज नाहीं हिंडतां गांवें । दुःख नवें नित्य नित्य ॥ २ ॥ सवें चोरा हातीं फांसे । दे-

११२६. मुदलामध्यें पडे तोटा । ऐसा खोटा उदीम ॥ १ ॥ आणिकांची कां लाज नाहीं । आळसा जिहीं तजिलें ॥ २ ॥ एके सांते सरिखीं विचें । हानि हित वेगळालीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हित धरा । नव्हे पुरा गांवढाळ ॥ ४ ॥

११२७. निरोप सांगतां । न धरीं भय न करीं चिंता ॥ १ ॥ असो ज्याचें त्याचे माथां । आपण करावी ते कथा ॥ २ ॥ उतरावा भार । किंवा न व्हावें सादर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाहे धाक । तया इह ना परलोक ॥ ४ ॥

११२८. शूरत्वासी मोल । नये कामा फिके बोल ॥ १ ॥ केला न संडी कैवाड । जीवेंसाटीं तों हे होड ॥ २ ॥ धीर तो कारण । साह्य होतो नारायण ॥३॥ तुका ह्मणे हरि । दासां रक्षितो निर्धारीं ॥ ४ ॥

११२९. हरिच्या दासां भये । ऐसें बोलों तेंही नये ॥ १ ॥ राहोनियां आड । उभा देव पुरवी कोड ॥ २ ॥ हरिच्या दासां चिंता । अघटित हे वार्ता ॥ ३ ॥ खावें ल्यावें द्यावें । तुका ह्मणे पुरवावें ॥ ४ ॥

११३०. दासां सर्व काळ । तेथें सुखाचे कल्लोळ ॥ १ ॥ जेथें वसती हरिदास । पुण्य पिके पापा नास ॥ २ ॥ फिरे सुदर्शन । घेऊनियां नारायण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं । होय ह्मणियारा कामारी ॥ ४ ॥

११३१. आमचा स्वदेश । भुवनत्रयामध्यें वास ॥ १ ॥ मायबापाचीं लाडकीं । कळों आलें हें लौकिकीं ॥ २ ॥ नाहीं निपराद । कोणां आह्मांमध्यें भेद ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मान । अवघें आमचें हें धन ॥ ४ ॥

११३२. काय ढोरापुढें घालूनि मिष्टान्न । खरा विलेपन चंदनाचें ॥ १ ॥ नको नको देवा खळाची संगति । रस ज्या पंगती नाहीं कथे ॥ २ ॥ काय सेज बाज माकडा विलास । अळंकारा नास करूनि टाकी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय पाजूनि नवनीत । सर्पा विष थीत अमृताचें ॥ ४ ॥

११३३. आनंदें एकांतीं प्रेमें वोसंडत । घेऊं अगणित प्रेमसुख ॥ १ ॥ गोप्य धन नये वारा लागों यास । पाहों नेदूं वास दुर्जनासी ॥ २ ॥ ह्मणी दृष्टि लागे आवडीच्या रसा । सेवूं जिरे तैसा आपणासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हें बहु सकुमार । न साहावे भार वचनाचा ॥ ४ ॥

११३४. मोक्षपदें तुच्छ केलीं याकारणें । आह्मां जन्म घेणें युगायुगीं ॥ १ ॥ विटे ऐसें सुख नव्हे भक्तिरस । पुडतीपुडती आस सेवावें हें ॥ २ ॥ देवा हातीं रूप धरविला आकार । नेदूं निराकार होऊं त्यासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्त निवांत राहिलें । ध्याईं तीं पाउलें विटेवरि ॥ ४ ॥

११३५. नको बोलों भांडा । खीळ घालुन बैस तोंडा ॥ १ ॥ ऐक विठोबाचे गुण । करीं सादर श्रवण ॥ २ ॥ प्रेमसुखा आड । काय वाजतें चाभाड ॥३॥ तुका ह्मणे हिता । कां रे नागवसी थीता ॥ ४ ॥

११३६. अति जालें उत्तम वेश्येचें लावण्य । परि ते सवासीण न ह्मणावी ॥१॥ उचित अनुचित केले ठाया ठाव । गुणां मोल वाव थोरपण ॥ २ ॥ शूरत्वावांचूनि शूरांमाजी ठाव । नाहीं आविर्भाव आणिलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सोंग पोटाचे उपाय । कारण कमाईविण नाहीं ॥ ४ ॥

११३७. शूरां साजती हतियारें । गांढ्यां हांसतील पोरें ॥ १ ॥ काय केली विटंबण । मोतीं नासिकावांचून ॥ २ ॥ पतिव्रते रूप साजे । सिंदळ काजळ लेतां लाजे ॥ ३ ॥ दासी पत्नी सुता । नव्हे सरी एक पिता ॥ ४ ॥ मान बुद्धिमंतां ।

११३८. काय केलें जळचरीं । ढीवर त्यांच्या घातावरी ॥ १ ॥ हा तों ठायींचा विचार । आहे यातिवैराकार ॥ २ ॥ श्वापदातें वधी । निरपराधें पारधी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खळ । संतां पीडिती चांडाळ ॥ ४ ॥

११३९. वाइटानें भलें । हीनें दाविलें चांगलें ॥ १ ॥ एकाविण एका । कैंचें मोल होतें फुका ॥ २ ॥ विषें दाविलें अमृत । कडू गोड घातें हित ॥ ३ ॥ कालिमेनें ज्योती । दिवस कळों आला राती ॥ ४ ॥ उंच निंच गारा । हिरा परिस मोहरा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे भले । ऐसे नष्टांनीं कळले ॥ ६ ॥

११४०. असो खळ ऐसे फार । आह्मां त्यांचे उपकार ॥ १ ॥ करिती पातकांची धुनी । मोल न घेतां साबणीं ॥ २ ॥ फुकाचे मजुर । ओझें वागविती भार ॥ ३ ॥ पार उतरुन ह्मणे तुका । आह्मां आपण जाती नरका ॥ ४ ॥

११४१. संत पंढरीस जाती । निरोप धाडीं तया हातीं ॥ १ ॥ माझा न पडावा विसर । तुका विनवितो किंकर ॥ २ ॥ केरसुणी महाद्वारीं । ते मी असें निरंतरीं ॥ ३ ॥ तुमचे पायीं पाइतन । मोचे माझे तन मन ॥ ४ ॥ तांबुलाची पिकधरणी । ते मी असें मुख पसरूनि ॥ ५ ॥ तुमची विष्ठा पंढरीराया । तें सारसुबी माझी काया ॥ ६ ॥ लागती पादुका । ते मी तळील मृत्तिका ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे पंढरिनाथा । दुजें न धरावें सर्वथा ॥ ८ ॥

११४२. इच्छेचें पाहिलें । डोळीं अंतीं मोकलिलें ॥ १ ॥ यांचा विश्वास तो काई । ऐसें विचारूनि पाहीं ॥ २ ॥ सुगंध अभ्यंगें पाळितां । केश फिरले जाणतां ॥ ३ ॥ पिंड पाळितां ओसरे । अवघी घेऊनि मागें सरे ॥ ४ ॥ करितां उपचार । कोणां नाहीं उपकार ॥ ५ ॥ अल्प जीवन करीं । तुका ह्मणे साधी हरी ॥ ६ ॥

११४३. यज्ञनिमित्त तें शरिरासी बंधन । कां रे तृष्णा वांयांविण वाढविली ॥ १ ॥ नव्हे ते भक्ति परलोकसाधन । विषयांनीं बंधन केलें तुज ॥ २ ॥ आशा धरूनि फळाची । तीर्थीं व्रतीं मुक्ति कैंची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सिणसी वांयां । शरण न वजतां पंढरिराया ॥ ४ ॥

११४४. संध्या कर्म ध्यान जप तप अनुष्ठान । अववें घडे नाम उच्चारितां । न वेचे मोल कांहीं लगती न सायास । तरी कां आळस करिसी झणी ॥ १ ॥ ऐसें हें सारकां नेघेसी फुकाचें । काय तुझें वेचे मोल तया ॥ २ ॥ पुत्रस्नेहें शोक करी अजामेळ । तंव तो कृपाळ जवळीं उभा । अनाथांच्या नाथें घातला विमानीं । नेला उचलूनि परलोका ॥ ३ ॥ अंतकाळीं गणिका पक्षियाच्या छंदें । राम राम उच्चारिलें । तंव त्या दिनानाथा कृपा आली । त्यानें तियेसि वैकुंठा नेलें ॥ ४ ॥ अवचिता नाम आलिया हे गती। चिंतितां चित्तीं जवळी असे । तुका ह्मणे भावें स्मरा राम राम । कोण जाणे तये दशे ॥ ५ ॥

११४५. दुष्टाचें चित्त न भिन्ने अंतरीं । जरी जन्मवरी उपदेशिला । पालथे घागरी घातलें जीवन । न धरीच जाण तेंही त्याला ॥ १ ॥ जन्मा येउनि तेणें पतनचि साधिलें । तमोगुणें व्यापिलें जया नरा । जळो जळो हें त्याचें ज्यालेपण । कासया हें आलें संवसारा ॥ २ ॥ पाषाण जीवनीं असतां कल्पवरी । पाहातां अंतरीं कोरडा तो । कुचर मुग नयेचि पाका । पाहातां सारिखा होता तैसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असे उपाय सकळां । न चले या खळा प्रयत्न कांहीं । ह्मणऊनि संग न करितां भला । धरिता अबोला सर्व हित ॥ ४ ॥

११४६. कासियानें पूजा करूं केशीराजा । हाचि संदेह माझा फेडीं आतां॥१॥ उदकें न्हाणूं तरी स्वरूप तें तुझें । तेथें काय माझें वेचे देवा ॥ २ ॥ गंधाचा सुगंध

पुष्पाचा परिमळ । तेथें मी दुर्बळ काय करूं ॥ ३ ॥ फळदाता तूंच तांबोल अक्षता । तरी काय आतां वाहों तुज ॥ ४ ॥ वाहूं दक्षिणा जरीं धातु नारायण । ब्रह्म तेंचि अन्न दुजें काई ॥ ५ ॥ गातां तूं ओंकार टाळी नादेश्वर । नाचावया थार नाहीं कोठें ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे मज अवघें तुझें नाम । धूप दीप रामकृष्णहरि ॥७॥

११४७. गातां आइकतां कांटाळा जो करी । वास त्या अघोरीं कुंभपाकीं ॥१॥ रागें यमधर्म जाचविती तया । तुज दिलें कासया मुख कान ॥ २ ॥ विषयांच्या सुखें अखंड जागसी । न वजे एकादशी जागरणा ॥ ३ ॥ वेचूनियां द्रव्य सेवी मद्यपान । नाहीं दिलें अन्न अतीतासी ॥ ४ ॥ तीर्थाटण नाहीं केले उपकार । पाळिलें शरीर पुष्ट लोभें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे मग केला साहे दंड । नाइकती लंड सांगितलें ॥ ६ ॥

११४८. तुझें ह्मणवितां काय नास जाला । ऐकें बा विठ्ठला कीर्ती तुझी ॥ १ ॥ परी तुज नाहीं आमचे उपकार । नामरूपा थार केलियाचे ॥ २ ॥ समूळीं संसार केला देशधडी । सांडिली आवडी ममतेची ॥ ३ ॥ लोभ दंभ काम क्रोध अहं-कार । यांसीं वाहीं थार ऐसें केलें ॥ ४ ॥ मृत्तिका पाषाण तैसें केलें धन । आपले ते कोण पर नेणों ॥५॥ तुका ह्मणे जालों देहासी उदार । आणीक विचार काय तेथें॥६॥

११४९. जाऊनियां तीर्था काय तुवां केलें । चर्म प्रक्षाळिलें वरी वरी ॥ १ ॥ अंतरींचें शुद्ध कासयानें जालें । भूषण त्वां केलें आपणया ॥ २ ॥ वृंदावन फळ घोळिलें साकरा । भीतरील थारा मोडेचि ना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं शांति क्षमा दया । तोंवरी कासया फुंदां तुह्मी ॥ ४ ॥

११५०. बैसोनि निवांत शुद्ध करीं चित्त । तया सुखा अंतपार नाहीं ॥ १ ॥ येऊनि अंतरीं राहील गोपाळ । सायासाचें फळ बैसलिया ॥ २ ॥ राम कृष्ण हरि मुकुंद मुरारी । मंत्र हा उच्चारीं वेळोवेळां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें देईन मी दिव्य । जरी होइल भाव एकविध ॥ ४ ॥

११५१. धन्य पुंडलिका बहु बरें केलें । निधान आणिलें पंढरिये ॥ १ ॥ न पवीजे केल्या तपांचियां रासी । तें जनलोकांसी दाखविलें ॥ २ ॥ सर्वोत्तम तीर्थ क्षेत्र आणि देव । शास्त्रांनीं हा भाव निवडिला ॥ ३ ॥ विष्णुपद गया रामधाम काशी । अवघीं पायांपाशीं विठोबाच्या ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मोक्ष देखिल्या कळस । तात्काळ या नास अहंकाराचा ॥ ५ ॥

११५२. धन्य ते पंढरी धन्य भीमातीर । आणियेलें सार पुंडलिकें ॥ १ ॥ धन्य तोही लोक अवघा दैवांचा । सुकाळ प्रेमाचा घरोघरीं ॥ २ ॥ धन्य तेहि भूमी धन्य तरुवर । धन्य तें सरोवर तीर्थरूप ॥ ३ ॥ धन्य त्या नरनारी मुखीं नाम ध्यान । आनंदें भवन गर्जतसे ॥ ४ ॥ धन्य पशु पक्षी कीटक पाषाण । अवघा नारायण अवतरलासे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे धन्य संसारातें आलीं । हरिरंगीं रंगलीं सर्वभावें ॥६॥

११५३. मायबाप करिती चिंता । पोर नाइके सांगतां ॥ १ ॥ नको जाऊं देउ-ळासी । नेतो बागुल लोकांसी ॥ २ ॥ कर्णद्वारें पुराणिक । भुलवी शब्दें लावी भीक ॥ ३ ॥ वैष्णवांसंगती । हातीं पडलीं नेणों किती ॥ ४ ॥ आह्मा कैंचा मग । करिसी उघडियांचा संग ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे जाणें नरका । त्यांचा उपदेश आइका॥६॥

११५४. मन माझें चपळ न राहे निश्चळ । घडी एकी पळ स्थिर नाहीं ॥ १ ॥ आतां तूं उदास नव्हें नारायणा । धांवें मज दीना गांजियेलें ॥ २ ॥ धांव घालीं पुढें इंद्रियांचे ओढी । केलें तडातोडी चित्त माझें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा न चले सायास । राहिलों हे आस धरूनी तुझी ॥ ४ ॥

११५५. मागतियाचे [illegible]

आतां कासयांत भरूं । हा मज विचारु पडियेला ॥ २ ॥ एकें सांटवणें प्रेमें वोसं-डलीं । जिव्हा हे भागली करितां माप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां आहे तेथें असो । अंखुनियां बैसों पायांपाशीं ॥ ४ ॥

११५६. जिचें पीडे बाळ । प्राण तियेचा विकळ ॥ १ ॥ ऐसा मातेचा स्वभाव । सूत्र दोरी एक जीव ॥ २ ॥ सुखाची विश्रांति । उमटे मातेचिये चित्तीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संत । तुह्मी बहु कृपावंत ॥ ४ ॥

११५७. यावें माहेरास । हेच सर्वकाळ आस ॥ १ ॥ घ्यावी उच्छिष्टाची धणी । तीर्थ इच्छी पायवणी ॥ २ ॥ भोग उभा आड । आहे तोंवरीच नाड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवें । माझें सिद्धी पाववावें ॥ ४ ॥

११५८. लेंकराचें हित । वाहे माउलीचें चित्त ॥ १ ॥ ऐसी कळवळ्याची जाती । करी लाभेंविण प्रीती ॥ २ ॥ पोटीं भार वाहे । त्याचें सर्वस्वही साहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें । तैसें तुह्मां संतां ओझें ॥ ४ ॥

११५९. आह्मां गांजी जन । तरि कां मेला नारायण ॥ १ ॥ जालों पोरटीं नि-ढळें । नाहीं ठाव बुड आळें ॥ २ ॥ आह्मीं जना भ्यावें । तरि कां न लाजिजे देवें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देश । जाला देवाविण ओस ॥ ४ ॥

११६०. तुह्मी पाय संतीं । माझे ठेवियेले चित्तीं ॥ १ ॥ आतां बाधूं न सके काळ । जालीं विषम शीतळ ॥ २ ॥ भय नाहीं मनीं । देव वसे घरीं रानीं ॥ ३॥ तुका ह्मणे भये । आतां स्वप्नींही तें नये ॥ ४ ॥

११६१. काळाचे ही काळ । आह्मी विठोबाचे लडिवाळ ॥ १ ॥ करूं सत्ता सर्वां ठायीं । वसों निकटवासें पायीं ॥ २ ॥ ऐसी कोणाची वैखरी । वदे आमुचे समोरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बाण । हातीं हरिनाम तीक्ष्ण ॥ ४ ॥

११६२. जन्मा येऊन उदार जाला । उद्धार केला वंशाचा । मेळवूनि धन मेळवी माती । सदा विपत्ती भोगितसे ॥ १ ॥ नाम घेतां न मिळे अन्न । नव्हे कारण देखिलिया । धर्म करितां ऐके कानीं । बांधे निजोनि डोकियासी ॥ २ ॥ घरा व्याही पाहुणा आला । ह्मणे त्याला बरें नाहीं । तुमचे गावीं वैद्य आहे । बै-सोनि काय प्रयोजन ॥ ३ ॥ उजवूं किती होतिल पोरें । मरतां बरें ह्मणे यांसी । ह्मणऊनि देवा नवस करी । दावी घरींहुनि बोनें ॥ ४ ॥ पर्वकाळीं भट घरासी आला । बोंब घाला ह्मणे पोरां । तुमचा उणा होईल वांटा । काल पिठासी आला ॥ ५ ॥ दाढी करितां अडका गेला । घरांत आला बाइलेपें । ह्मणे आतां उगवीं मोडी । डोई बोडीं आपुली ॥ ६ ॥ तीर्थ स्वप्नीं नेणे गंगा । पूजन लिंगा गांविं-चिया । आडकुनि दार बैसे दारीं । आल्या घर ह्मणे ओस ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे ऐसे आहेत गा हरी । याही तारीं जीवांसी । माझ्या भय वाटे चित्तीं । नरका जाती ह्मणोनि ॥ ८

११६३. जाणे वर्तमान । परि तें न वारे त्याच्यानें ॥ १ ॥ तोही कारणांचा दास । देव ह्मणवितां पावे नास ॥ २ ॥ वेची अनुष्ठान । सिद्धी कराया प्रसन्न ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याचें । मुदल गेलें हाटवेचें ॥ ४ ॥

११६४. घातला दुकान । पढीये तैसा आहे वान ॥ १ ॥ आह्मी भांडारी देवाचे । द्यावें घ्यावें माप वाचे ॥ २ ॥ उगवूं जाणें मोडी । जाली नव्हे त्याची जोडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुडी । मोल तैसी खरी कुडी ॥ ४ ॥

११६५. सादाविलें एका । सरें अवघियां लोकां ॥ १ ॥ आतां आवडीचे हातीं । भेद नाहीं ये पंगती ॥ २ ॥ मोकळीच पोतीं । नाहीं पुसायाची गुंती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरा । आहे ढसाळ वेव्हारा ॥ ४ ॥

११६६. तडामोडी करा । परि उत्तम तें भरा ॥ १ ॥ जेणें खंडे एके खेपे । जाय तेथें लाभें वोपे ॥ २ ॥ दाविल्या सारिखें । मागें नसावें पारिखें ॥ ३ ॥ मागें पुढें ऋण । तुका ह्मणे फिटे हीण ॥ ४ ॥

११६७. नसावें ओशाळ । मग मानिती सकळ ॥ १ ॥ जाय तेथें पावे मान । चाले बोलिलें वचन ॥ २ ॥ राहों नेदी बाकी । दान ज्याचें त्यासी टाकी ॥ ३ ॥ होवा वाटे जना । तुका ह्मणे साटीं गुणां ॥ ४ ॥

११६८. लाज वाटे मज मानिती हे लोक । हें तों नाहीं एक माझे अंगीं ॥१॥ मोजुनि झिजलों मापाचिया[1] परी । जाळावी हे थोरी लाभाविण ॥ २ ॥ कोमळ कंटक तीक्ष्ण अगरीं । पोचट ते वरी अंगकांति ॥ ३ ॥ चित्रींचें लेप शृंगारिलें निकें । जीवेंविण फिकें रूप त्याचें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे दिसें वांयां गेलों देवा । अनुभव ठावा नाहीं तेणें ॥ ५ ॥

११६९. बोलविसी माझें मुख । परी या जना वाटे दुःख ॥ १ ॥ जया जयाची आवडी । तया लागीं तें चरफडी ॥ २ ॥ कठीण देतां काढा । जल्पे रोगी मेळवी दाढा ॥ ३ ॥ खाऊं नये तेंचि मागे । निवारितां रडों लागे ॥ ४ ॥ वैद्या भीड काय । अतित्याई जीवें जाय ॥ ५ ॥ नये भिडा सांगो आन । पथ्य औषधा कारण ॥ ६ ॥ धन माया पुत्र दारा । हे तों आवडी नरका थारा ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे यांत । आवडे ते करा मात ॥ ८ ॥

११७०. पतिव्रते आनंद मनीं । सिंदळ खोंचे व्यभिचारवचनीं ॥ १ ॥ जळो वर्म लागो आगी । शुद्धपण भले जगीं ॥ २ ॥ सुख पुराणीं आचारशीळा । दुःख वाटे अनर्गळा ॥ ३ ॥ शूरा उल्हास अंगीं । गांढ्या मरण ते प्रसंगीं ॥ ४ ॥ शुद्ध सोनें उजळे अगी । हीन काळें धांवे रंगीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तोचि हिरा । घनघायें निवडे पुरा ॥ ६ ॥

११७१. चालिती आड वाटा । आणिकां दाविती जे नीटा ॥ १ ॥ न मनीं तयांचे उपकार । नाहीं जोडा तो गंव्हार ॥ २ ॥ विष सेवूनि वारी मागें । प्राण जातां जेणें संगें ॥ ३ ॥ बुडतां हाक मारी । ठाव नाहीं आणिका वारी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे न करीं हिंका । गुण घेऊन अवगुण टाका ॥ ५ ॥

११७२. कुळींचें दैवत ज्याचें पंढरीनाथ । होईन दासीसुत त्याचे घरीं ॥ १ ॥ शुद्ध यातिकुळवर्णा चाड नाहीं । करीं भलते ठायीं दास तुझा ॥ २ ॥ पंढरीस कोणी जाती वारेकरी । होईन त्याचे घरीं पशुयाति ॥ ३ ॥ विठ्ठलचिंतन दिवसरात्रीं ध्यान । होईन पायतन त्याचे पायीं ॥ ४ ॥ तुळसीवृंदावन जयाचे अंगणीं । होईन केरसुणी त्याचे घरीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे हाचि भाव माझ्या चित्तीं । नाहीं आणिकां गती चाड मज ॥ ६ ॥

११७३. अवघिया चाडा कुंटित करूनि । लावीं आपुलीच गोडी । आशा मनसा तृष्णा कल्पना । करूनियां देशधडी । मीतूंपणापासाव गुंतलों । मिथ्या संकल्प तो माझा तोडीं । तुझिये चरणीं माझे दोन्ही पक्ष । अवघी करुनि दाखवीं पिंडी रे रे ॥ १ ॥ माझें साच काय केलें मृगजळ । वर्णा याती कुळ अभिमान । कुमारी भातुकें खेळती कवतुकें । काय त्याचें साचपण ॥ २ ॥ वेगळाल्या भावें चित्ता तडातोडी । केलों देशधडी मायाजाळें । गोत वित्त माय बाप बहिणी सुत । बंधुवर्ग माझीं बाळें । एका एक न धरी संबंध पुरलिया । पातलिया जवळी काळें । जाणोनियां त्याग सर्वस्वें केला । सांभाळीं आपुलें जाळें ॥३॥ एकां जवळी धरी आणिकां अंतरीं । तीं काय सोयरीं नव्हतीं माझीं । एकांचें पालण [illegible]

चाड कवणिये काजीं । अधिक असे उणें कवण कवण्यां गुणें । हे भाव न कळेचि तुझी । ह्मणोनि चिंतनीं राहिलों श्रीपति । तुका ह्मणे भाक माझी ॥ ४ ॥

११७४. आणिकां छळावया जालासी शाहाणा । स्वहिता घातलें खानें । आडिके पैके करूनि सायास । कृपणें सांचलें धन । न जिरे क्षीर श्वानासी भक्षितां । याती तयाचा गुण । तारुण्यदशे अधम मातला । दवडी हात पाय कान ॥ १ ॥ काय जालें यांस वांयां कां ठकले । हातीं सांपडलें टाकीतसे । घेउनि स्फटिकमणी टाकी चिंतामणी । नागवले आपुले इच्छे ॥ २ ॥ सिद्धीं सेविलें सेविती अधम । पात्रासारिखें फळ । सिंपिला मोतीं जन्मलें स्वाती । वरुषलें सर्वत्र जळ । कापुस पट नयेचि कारणा । तयास पातला काळ । तेंचि भुजंगें धरिलें कंठीं । मा विष जालें त्याची गरळ ॥ ३ ॥ भक्षूनि मिष्टान्न घृतसाकर । सहित सोलुनि केळें । घालुनियां घसा अंगोळिया । वांती करूं पाहे बळें । कुंथावयाची आवडी देवा । उन्हवणी रडवी बाळें । तुका ह्मणे जे जैसें करिती । ते पावती तैसींच फळें ॥ ४ ॥

११७५. चंदनाचे गांवीं सर्पांची वसति । भोगिती ते होती द्वीपांतरीं ॥ १ ॥ एका ओझें एका लाभ घडे देवा । संचिताचा ठेवा वेगळाला ॥ २ ॥ क्षीराची वसति अशुद्ध सेवावें । जवळी तें जावें भोगें दुरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसी बुद्धि ज्याची जड । त्याहुनी दगड बरे देवा ॥ ४ ॥

११७६. तुज दिलें आतां करीं यत्न याचा । जीवभाववाचाकायामन ॥ १ ॥ भागलों दातारा सीण जाला भारी । आतां मज तारीं शरणागता ॥ २ ॥ नेणतां सोसिली तयाची आटणी । नव्हतांही कोणी कांहीं माझीं ॥ ३ ॥ वर्म नेणें दिशा हिंडती मोकट । इंद्रियें सुनाट दाही दिशा ॥ ४ ॥ येरझारीफेरा सिणलों सायासीं । आतां हृषीकेशी अंगिकारीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे मन इंद्रियांचे सोई । धांवे यासी काई करूं आतां ॥ ६ ॥

११७७. स्वयें पाक करी । संशय तोचि धरी । संदेहसागरीं । आणीक परी बुडती ॥ १ ॥ जाणे विरळा एक । जालें तेथींचें हें सुख । देखिले बहुतेक । पुसतां वाट चुकले ॥ २ ॥ तोचि जाणे सोंवळें । शोधी विकल्पाचीं मुळें । नाचती पाल्हाळें । जे विटाळें कोंडिले ॥ ३ ॥ तोचि साधी संधी । सावध त्रिकाळ जो बुद्धि । संदेहाचा संधी । वेठी आणीक धरियेले ॥ ४ ॥ अखंड तें ध्यान । समबुद्धि समाधान । सोंग वांयांविण । ते झांकून बैसती ॥ ५ ॥ करणें जयासाटीं । जो नातुडे कवणे आटी । तुका ह्मणे साटी । चित्तवित्तेंवांचूनि ॥ ६ ॥

११७८. माझिया संचिता । दृढ देखोनि बळिवंता । पळसी पंढरिनाथा । भेणें आतां तयाच्या ॥ १ ॥ तरि मज कळलासी । नव्हतां भेटी जाणीवेसी । एक संपादिसी । मान करिसी लोकांत ॥ २ ॥ तरि हें प्रारब्ध जी गाढें । कांहीं न चले तयापुढें । काय तुज स्यां कोडें । रे सांकडें घालावें ॥ ३ ॥ भोगधीपति क्रियमाण । तें तुज नागवे आझून । तरि का वांयांविण । तुज स्यां सीण करावा ॥ ४ ॥ तुज नव्हतां माझें कांहीं । परि मी न संडीं भक्तिसोई । हो कां भलत्या ठायीं । कुळी जन्म भलतैसा ॥ ५ ॥ तूं भितोसि माझिया दोषा । कांहीं मागणें ते आशा । तुका ह्मणे ऐसा । कांहीं न धरीं संकोच ॥ ६ ॥

११७९. लोकमान देहसुख । संपत्तिउपभोग अनेक । विटंबना दुःख । तुझिये भेटीवांचूनि ॥ १ ॥ तरि मज ये भेट ये भेट । काय ठाकलासी नीट । थोर पुण्यें वीट । तुज दैवेंचि लाधली ॥२॥ काय ब्रह्मज्ञान करूं कोरडें । रितें मावेचें मापाडें । भेटीविण कुडें । तुझिये अवघें मज वाटे ॥३॥ आत्मस्थितीचा विचार । काय करूं हा

उद्धार । न देखतां धीर । चतुर्भुज मज नाहीं ॥४॥ रिद्धिसिद्धी काय करूं । अथवा अगम विचारु । भेटीविण भारु । तुझिये वाटे मज यांचा ॥ ५ ॥ तुजवांचूनि कांहीं व्हावें । ऐसें नको माझिया जीवें । तुका ह्मणे द्यावें । दरुषण पायांचें ॥ ६ ॥

११८०. तुझा ह्मणवून तुज नेणें । ऐसें काय माझें जिणें ॥ १ ॥ तरि मज कवणाचा आधार । करोनियां राहों धीर ॥ २ ॥ काय शब्दींचि ऐकिला । भेटी नव्हतां गा विठ्ठला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । अभय देईं पंढरिनाथा ॥ ४ ॥

११८१. उद्धवअक्रूरासी । आणीक व्यासआंबऋषी । रुक्मांगदप्रल्हादासी । दाविलें तें दाखवीं ॥ १ ॥ तरि मी पाहेन पाहेन । तुझे श्रीमुखचरण । उतावीळ मन । तयाकारणें तेथें ॥ २ ॥ जनकश्रुतदेवा करीं । कैसा शोभलासी हरी । विदुराच्या घरीं । कण्या धरी कवतुकें ॥ ३ ॥ पांडवां अकांतीं । तेथें पावसी स्मरती । घातलें द्रौपदी । यागीं बिरडें चोळीचें ॥ ४ ॥ करी गोपीचें कवतुक । गाईगोपाळांसी सुख । दावीं तेंचि मुख । दृष्टी माझ्या आपुलें ॥ ५ ॥ तरि तूं अनाथाचा दाता । मागतियां शरणगतां । तुका ह्मणे आतां । कोड पुरवीं हें माझें ॥ ६ ॥

११८२. मागता भिकारी जालों तुझे द्वारीं । देईं मज हरी कृपादान ॥ १ ॥ प्रेम प्रीति नाम उचित करावें । भावें संचारावें हृदयामाजी ॥ २ ॥ सर्वभावें शरण आलों पांडुरंगा । कृपाळु तूं जगामाजी एक ॥३॥ तापत्रयें माझी तापविली काया । शीतळ व्हावया पाय तुझे ॥४॥ संबंधीं जनवाद पीडलों परोपरी । अंतरलों दुरी तुजसी तेणें ॥५॥ तुका ह्मणे आतां तुझा शरणागत । करावें सनाथ मायबापा ॥ ६ ॥

११८३. भाव नाहीं काय मुद्रा वाणी । बैसे बगळा निश्चळ ध्यानीं ॥१॥ न मनी नाम न मनी त्यासी । वाचाळ शब्द पिटी भासी ॥ २ ॥ नाहीं चाड देवाची कांहीं । छळणें टोंके तस्करघाई ॥३॥ तुका ह्मणे त्याचा संग । नको शब्द स्पर्शअंग ॥ ४ ॥

११८४. दिनदिन शंका वाटे । आयुष्य नेणवतां गाढें ॥ १ ॥ कैसीं भुललीं बापुडीं । दंभविषयांचे सांकडीं ॥ २ ॥ विसरलीं मरण । त्याची नाहीं आठवण ॥ ३ ॥ देखत देखत पाहीं । तुका ह्मणे आठव नाहीं ॥ ४ ॥

११८५. माझें मज आतां न देखें निरसतां । ह्मणऊन आधार केला । संसाराची आस सांडुनि लौकिक । जीव भाव तुज दिला । नव्हतीं माझीं कोणी मी कवणांचा । अर्थ मोहो सांडवला । तारीं मारीं करीं भलतें दातारा । होऊन तुझा आतां ठेलों रे ॥ १ ॥ असो माझें कोडें तुज हें सांकडें । मी असेन निवाडें सुखरूप । बाळकासी चिंता काय पोटवेथा । जया शिरीं मायबाप ॥ २ ॥ पापपुण्यें श्रुति आटिल्या । शास्त्रांस न लगेचि ठाव । विधिनिषेधें गोविलीं पुराणें । वेदांसी तो अहंभाव । ओंकाराचें मूळ व्यापिलें माया । तेथें न धरेच भाव । ह्मणऊन काबाड । सांडिलें उपसतां । धरिलें तुझेंचि नांव ॥ ३ ॥ तनमनइंद्रियें ठेवूनि राहिलों । सर्व आशा तुझे पायीं । तप तीर्थ दान करवूं कवणा । हातीं अधीन तें मज काई । आह्निक्यें परत्रें चाड नाहीं सर्वथा । जन्म सदा मज देईं । मायामोहपाश करीं विष तैसें । तुका ह्मणे माझ्याठायीं ॥ ४ ॥

११८६. तुझें नाम गोड नाम गोड । पुरे कोड सकळ ही ॥ १ ॥ रसना येरां रसां विटे । घेतां घोट अधिक हें ॥ २ ॥ आणिकां रसें मरण गांठी । येणें तुटी संसारें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आहार जाला । हा विठ्ठला आह्मांसी ॥ ४ ॥

११८७. धालों खुखें ढेंकर देऊं । उमटे जेवूं तोंवरी ॥ १ ॥ क्रीडा करूं निरंजनीं । न पुरे धणी हरिसवें ॥ २ ॥ अवघे खेळों अवघ्यामधीं । डाईं न पडों ऐसी बुद्धि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वांचवितां । आह्मां सत्ता समर्थ ॥ ४ ॥

११८८. एकल्या नव्हे खेळ चांग । धरिला संग ह्मणऊनि ॥ १ ॥ उमटे तेव्हां कळे नाद । भेदाभेद निवडेना ॥ २ ॥ दुसरा परी एक ऐसा । न वजे रिसा निकुरेंही ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळल्यां कळे । येर खेळे खेळ म्हूण ॥ ४ ॥

११८९. बोलविलें जेणें । तोचि याचें गुह्य जाणे ॥ १ ॥ मी तों काबाडाचा धनी । जेवूं मागावें थिंकोनि ॥ २ ॥ मजुराच्या हातें । माप जालें गेलें रितें ॥ ३ ॥ जाला पुरविता । पांडुरंग माझा पिता ॥ ४ ॥ मायबापासवें । बाळें कौतुकें खेळावें ॥ ५ ॥ जैसा करिती धंदा । तैसा पडोनियां छंदा ॥६॥ त्याच्या साच गाई ह्मैसी । येणें खेळावें मातीशीं ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे बोल । माझा बोलतो विठ्ठल ॥ ८ ॥

११९०. कां हो तुह्मी माझी वदविली वाणी । नेदा हे निवडूनि पांडुरंगा॥१॥ आणीक म्यां कोणां पुसावा विचार । समुळीं संसार दुराविला ॥ २ ॥ स्वामिसेवा म्हूण घेतली पदरीं । सांगितलें करीं कारण तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं शिकविलें जेणें । तो याच्या वचनें उगा राहे ॥ ४ ॥

११९१. सेवकासी आज्ञा स्वामीची प्रमाण । जोंवरी हा प्राण जाय त्याचा॥१॥ आणिकांचा धाक न धरावा मनीं । निरोपावचनीं टळों नये ॥ २ ॥ समय सांभाळूनि आगळें उत्तर । द्यावें भेदी वज्र तयापरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तरी ह्मणवावें सेवक । खादलें तें अन्न हक होय ॥ ४ ॥

११९२. नये पुसों आज्ञा केली एकसरें । आह्मांसी दुसरें आतां नाहीं ॥ १ ॥ ज्याचे तो बळिवंत सर्व निवारिता । आह्मां काय चिंता करणें लागे ॥२॥ बुद्धीचा जनिता विश्वाचा व्यापक । काय नाहीं एक अंगीं तया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज होईल वारता । तरी काय सत्ता नाहीं हातीं ॥ ४ ॥

११९३. बळिवंत आह्मी समर्थाचे दास । घातली या कास कळिकाळासी ॥१॥ तेथें मानसाचा कोण आला पाड । उलंघोनि जड गेलों आधीं ॥ २ ॥ संसाराचे बळी साधिलें निधान । मारिले दुर्जन षडवर्ग ॥३॥ तुका ह्मणे एक उरला धरिता ठाव । येर केले वाव तृणवत ॥ ४ ॥

११९४. एका गावें आह्मीं विठोबाचें नाम । आणिकांपें काम नाहीं आतां ॥१॥ मोडूनियां वाटा सूक्षम सगर । केला राज्यभार चाले ऐसा ॥ २ ॥ लावूनि मृदंग टाळश्रुतिघोष । सेवूं ब्रह्मरस आवडीनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे महापातकी पतित । ऐसियांचें हित हेळामात्रें ॥ ४ ॥

११९५. वाचेच्या चापल्यें बहु जालों कुशळ । नाहीं बीजमूळ हाता आलें॥१॥ ह्मणोनि पंढरिराया दुःखी होतें मन । अंतरींचें कोण जाणे माझें ॥ २ ॥ पूज्य जालों अंगा आला अभिमान । पुढील कारण खोळंबलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खूण न कळेचि निरुती । सांपडलों हातीं अहंकाराचे ॥ ४ ॥

११९६. आतां काढाकाढी करीं बा पंढरिराया । नाहीं तरी वांयां गेलों दास ॥ १ ॥ जाणतां बैसलों दगडाचे नावे । तिचा धर्म घ्यावे प्राण हाचि ॥ २ ॥ मनाचा स्वभाव इंद्रियांची ओढी । पतनाची जोडी वरी हांव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आली अंधळ्याची परी । आतां मज हरी वाट दावीं ॥ ४ ॥

११९७. सज्जन तो शब्द सत्य जो मानी । छळी दुर्जन आणिकांसी ॥ १ ॥ एक गुण तो केला दोंठायीं । ज्याचा त्यास पाहीं जैसा तैसा ॥ २ ॥ भाविक शब्द बोले वाणीचा । लटिका वाचा वाचाळ तो ॥ ३ ॥ परउपकार घडे तो भला । नाठ्याळ तया दया नाहीं ॥ ४ ॥ जाणीवंत तो पायरी जाणे । अधम तो नेणे खुंट जैसा ॥ ५ ॥ हित तें अनहित केलें कैसें । तुका ह्मणे पिसें लागलें यास ॥ ६ ॥

११९८. तुझें नाम मुखीं न घेतां आवडी । जिव्हा तेचि घडी झडो माझी॥१॥ हें मज देईं हें मज देईं । आणिक दुजें कांहीं न मगें तुज ॥ २ ॥ बहिर कान तुझी कीर्ती नाइकतां । पाय न देखतां जात डोळे ॥३॥ मना तुझें ध्यान नाहीं नित्य काळ । धिग तें चांडाळ जळो जळो ॥४॥ हातपाय तेणें पंथें न चालतां । जावो ते अनंता गळोनियां ॥ ५ ॥ तुजविण जिणें नाहीं मज चाड । तुका ह्मणे गोड नाम तुझें ॥६॥

११९९. ह्मणसी होऊनी निश्चिंता । हरूनियां अवघी चिंता । मग जाऊं एकांता । भजन करूं ॥ १ ॥ संसारसंभ्रमें आशा लागे पाठी । तेणें जीवा साटी होईल तुझ्या ॥ २ ॥ सेकीं नाडसील नाडसील । विषयसंगें अवघा नाडसील । मागुता पडसील । भवडोहीं ॥ ३ ॥ शरीर सकळ मायेचा बांधा । यासी नाहीं कदा अराणूक ॥ ४ ॥ करिती तडातोडी आंत बाह्यात्कारीं । ऐसे जाती चारी दिवस वेगीं ॥ ५ ॥ मोलाची घडी जाते वांयांविण । न मिळे मोल धन देतां कोडी ॥६॥ जागा होईं करीं हिताचा उपाय । तुका ह्मणे हाय करिसी मग ॥ ७ ॥

१२००. कनवाळू कृपाळू भक्तांलागीं मोही । गजेंद्राचा धांवा तुवां केला विठाई ॥ १ ॥ पांडुरंगे ये वो पांडुरंगे । जीवाचे जिवलगे ये वो पांडुरंगे ॥ २ ॥ भक्तांच्या कैवारें कष्टलीस विठ्ठले । आंबऋषीकारणें जन्म दाहा घेतले ॥ ३ ॥ प्रल्हादाकारणें स्तंभीं अवतार केला । विदारूनि दैत्य प्रेमपान्हा पाजिला ॥ ४ ॥ उपमन्याकारणें कैसी धांवसी लवलाहीं । पाजी प्रेमपान्हा क्षीरसागराठायीं ॥ ५ ॥ कौरवीं पांचाळी सभेमाजी आणिली । वस्त्रहरणीं वस्त्रें कैसी जाली माउली ॥ ६ ॥ दुर्वास पातला धर्मा छळावया वनीं । धांवसी लवलाहीं शाखादेठ घेऊनि ॥ ७ ॥ कृपाळू माउली भुक्तिमुक्तिभांडार । करीं माझा अंगीकार तुका ह्मणे विठ्ठले ॥ ८ ॥

१२०१. कवणा पाषाणासी धरूनि भाव । कवणावरी पाव ठेवूं आतां ॥ १ ॥ ह्मणऊनि निश्चित राहिलों मनीं । तूंचि सर्वां खाणीं देखोनियां ॥ २ ॥ कवणाचें कारण नलगेचि कांहीं । सर्वां सर्वां ठायीं तूं मज एक ॥ ३ ॥ कायावाचामन ठेविलें तुझ्या पायीं । आतां उरलें काई न दिसे देवा ॥ ४ ॥ जळें जळ काय धोविलें एक । कवण तें पातक हरलें तेथें ॥ ५ ॥ पापपुण्य हे वासना सकळ । ते तुज समूळ समर्पिली ॥ ६ ॥ पितरस्वरूपी तूंचि जनार्दन । सव्य तें कवण अपसव्य॥७॥ तुका ह्मणे जीत पिंड तुह्मां हातीं । देऊनि निश्चिंती मानियेली ॥ ८ ॥

१२०२. सिणलों दातारा करितां वेरझारा । आतां सोडवीं संसारापासोनियां ॥ १ ॥ न सुटेचि बाकी नव्हे झाडापाडा । घातलोंसें खोडा हाडांचिया ॥ २ ॥ मायबापें माझीं जीवाचीं सांगाती । तीं देतील हातीं काळाचिया ॥ ३ ॥ पडताळूनि सुरी बैसली सेजारीं । यमफासा करीं घेऊनियां ॥ ४ ॥ पाठी पोटीं एकें लागलीं सरसीं । नेती नरकापाशीं ओढूनियां ॥ ५ ॥ जन साह्यभूत असे या सकळां । मी एक निराळा परदेशी ॥ ६ ॥ कोणां काकुलती नाहीं कोणे परी । तुजविण हरी कृपाळुवा ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे मज तुझाची भरवसा । ह्मणऊनि आशा मोकलिली ॥ ८ ॥

१२०३. देवाचा भक्त तो देवासी गोड । आणिकांसी चाड नाहीं त्याची ॥ १॥ कवणाचा सोइरा नव्हेच सांगाती । अवघियां हातीं अंतरला ॥ २ ॥ निष्काम वेडें ह्मणती बापुडें । अवघियां सांकडें जाला कैसा ॥ ३ ॥ माझें ऐसें तया न ह्मणती कोणी । असे रानीं वनीं भलते ठायीं ॥ ४ ॥ प्रातःस्नान करी विभूतिचर्चन । देखोनियां जन निंदा करी ॥ ५ ॥ कंठीं तुळसीमाळा बैसोनि निराळा । ह्मणती या चांडाळा काय जालें ॥ ६ ॥ गातां शंका नाहीं बैसे भलते ठायीं । शिव्या देती [illegible] ॥ ७ ॥ घरीं बाइल ह्मणे कोठें व्याली रांड । बरें होतें षंढ मरता

तरी ॥ ८ ॥ जन्मोनि जाला अवधियां वेगळा । ह्मणोनि गोपाळा दुर्लभ तो ॥ ९ ॥ तुका ह्मणे जो संसारा रुसला । तेणेंचि टाकिला सिद्धपंथ ॥ १० ॥

१२०४. कस्तुरी भिनली जये मृत्तिके । तयेसी आणिके कैसी सरी ॥१॥ लोखंडाचे अंगीं लागला परिस । तया आणिकास कैसी सरी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे मी न वजें यातीवरी । पूज्यमान करीं वैष्णवांसी ॥ ३ ॥

१२०५. अनुहात ध्वनि वाहे सकळां पिंडीं । राम नाहीं तोंडीं कैसा तरे ॥१॥ सकळां जीवांमाजी देव आहे खरा । देखिल्या दुसरा विण न तरे ॥ २ ॥ ज्ञान सकळांमाजी आहे हें साच । भक्तीविण तेंच ब्रह्म नव्हे ॥ ३ ॥ काय मुद्रा कळल्या कराव्या सांगतां । दीप न लागतां उन्मनीचा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नका पिंडाचें पाळण । स्थापूं नारायण आतुडेना ॥ ५ ॥

१२०६. नेणें अर्थ कांहीं नव्हती माझे बोल । विनवितों कोपाल संत ह्मणी॥१॥ नव्हती माझे बोल बोले पांडुरंग । असे अंगसंगें व्यापूनियां ॥ २ ॥ मज मूढा शक्ति कैंचा हा विचार । निगमादिकां पार बोलावया ॥ ३ ॥ राम कृष्ण हरी मुकुंदा मुरारि । बोबड्या उत्तरीं हेंचि ध्यान ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे गुरुकृपेचा आधार । पांडुरंगें भार घेतला माझा ॥ ५ ॥

१२०७. देवासी लागे सकळांसी पोसावें । आह्मां नलगे खावें काय चिंता॥१॥ देवा विचारावें लागे पापपुण्य । आह्मासी हें जन अवघें भलें ॥ २ ॥ देवासी उत्पत्ति लागला संहार । आह्मां नाहीं फार थोडें कांहीं ॥ ३ ॥ देवासी काम लागला धंदा । आह्मासी ते सदा रिकामीक ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मी भले देवाहून । विचारितां गुण सर्वभावें ॥ ५ ॥

१२०८. घेईन मी जन्म याजसाठीं देवा । तुझी चरणसेवा साधावया ॥ १ ॥ हरिनामकीर्तन संतांचें पूजन । घालूं लोटांगण महाद्वारीं ॥ २ ॥ आनंदें निर्भर असों भलते ठायीं । सुखदुःखें नाहीं चाड आह्मां ॥ ३ ॥ आणीक सायास न करीं न धरीं आस । होईन उदास सर्व भावें ॥४॥ मोक्ष आह्मां घरीं कामारी तें दासी । होय सांगों तैसी तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

१२०९. देवा तुज मज पण । पाहों आगळा तो कोण ॥ १ ॥ तरी साच मी पतित । तूंच खोटा दिनानाथ ॥ २ ॥ ग्वाही साधुसंत जन । करूनि अंगीं लावीन ॥ ३ ॥ आह्मी धरिले भेदाभेद । तुज नव्हे त्याचा छेद ॥ ४ ॥ न चले तुझें कांहीं त्यास । आह्मी बळकाविले दोष ॥ ५ ॥ दिशा भरल्या माझ्या मनें । लपालासी त्याच्या भेणें ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे चित्त । करी तुझी माझी नीत ॥ ७ ॥

१२१०. लापनिकशब्दें नातुडे हा देव । मनिंचे गुह्य भाव शुद्ध बोला ॥ १ ॥ अंतरिंचा भेद जाणे परमानंद । जयासी संवाद करणें लागे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जरी आपुलें स्वहित । तरी करीं चित्त शुद्धभावें ॥ ३ ॥

१२११. नव्हे ब्रह्मज्ञान बोलतां सिद्ध । जंव हा आत्मबोध नाहीं चित्तीं ॥ १ ॥ काय करिसी वांयां लटिकाचि पाल्हाळ । श्रम तो केवळ जाणिवेचा ॥ २ ॥ मीच देव ऐसें सांगसी या लोकां । विषयांच्या सुखा टोंकोनियां ॥ ३ ॥ अमृताची गोडी पुढिलां सांगसी । आपण उपवासी मरोनियां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जरि राहील तळमळ । ब्रह्म तें केवळ सदोदित ॥ ५ ॥

१२१२. गंगाजळा पाहीं पाठी पोट नाहीं । अवगुण तो कांहीं अमृतासी ॥१॥ रवि दीप काळिमा काय जाणे हिरा । आणिकां तिमिरां नाश तेणें ॥ २ ॥ कर्पूरकांडणी काय कोंडा कणी । सिंधू मिळवणीं काय चाले ॥ ३ ॥ परिस चिंतामणि

आणिकांचा गुणी । पालटे लागोनि नव्हे तैसा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तैसे जाणा संत-जन । सर्वत्र संपूर्ण गगन जैसें ॥ ५ ॥

१२१३. परिस काय धातु परिस काय धातु । फेडितो निभ्रांतु लोहपांगु ॥१॥ काय तयाहूनि जालासी बापुडें । फेडितां सांकडें माझें एक ॥ २ ॥ कल्पतरु कोड पुरवितो रोकडा । चिंतामणि खडा चिंतिलें तें ॥ ३ ॥ चंदनांच्या वासें वसतां चंदन । होती काष्ठ आन वृक्षयाती ॥ ४ ॥ काय त्याचें उणें जालें त्यासी देतां । विचारीं अनंता तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

१२१४. तोडुनि पुष्पवटिका फळवृक्षयाती । बाभळा राखती करूनि सार ॥१॥ कोण हित तेणें देखिलें आपुलें । आणीक पाहिलें सुख काई ॥ २ ॥ धान्यें बीजें जेणें जाळिलीं सकळें । पेरितो काळें जिरें बीज ॥३॥ मोडोनियां वाटा पुढिलांची सोय । आडरानें जाय घेउनि लोकां ॥ ४ ॥ विषाचें अमृत ठेवूनियां नाम । करितो अधम ब्रह्महत्या ॥५॥ तुका ह्मणे त्यास नाइके सांगतां । तया हाल करितां पाप नाहीं ॥६॥

१२१५. संसाराच्या भेणें । पळों न लाहेसें केलें ॥ १ ॥ जेथें तेथें आपण आहे । आह्मीं करावें तें काये ॥ २ ॥ एकांतींसी ठाव । तिहीं लोकीं नाहीं वाव ॥ ३ ॥ गांवा जातो ऐसें । नलगे ह्मणावें तें कैसें ॥ ४ ॥ स्वप्नाचे परी । जागा पाहे तंव वरीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे काये । तुझें घेतलें म्यां आहे ॥ ६ ॥

१२१६. आण काय सादर । विशीं आह्मां कां निष्ठुर ॥ १ ॥ केलें भक्त तैसें देई । तुझें प्रेम माझ्याठायीं ॥ २ ॥ काय पंगतीस कोंडा । एकांतासी साकरमांडा ॥ ३ ॥ काय एकपण । पोतां घालूनि गांठी खूण ॥ ४ ॥ काय घ्यावें ऐसें । तया आपण अनारिसें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे मधीं । आतां तोडूं भेद बुद्धी ॥ ६ ॥

१२१७. चित्त तुझ्या पायीं । ठेवुनि जालों उतराई ॥ १ ॥ परि तूं खोटा केशी-राजा । अंतपार न कळे तुझा ॥२॥ आह्मी सर्वस्वें उदार । तुज देऊनियां धीर ॥३॥ इंद्रियांची होळी । संवसार दिला बळी ॥ ४ ॥ न पडे विसर । तुझा आह्मां निरं-तर ॥ ५ ॥ प्रेम एकासाटीं । तुका ह्मणे न वेचे गांठी ॥ ६ ॥

१२१८. आह्मी पतित ह्मणोनि तुज आलों शरण । करितों चिंतन दिवस रात्रीं ॥१॥ नाहीं तरी मज काय होती चाड । धरावया भीड तुज चित्तीं ॥ २ ॥ आह्मां न तारावें तुह्मी काय करावें । सांगीजेजी भावें नारायणा ॥ ३ ॥ अन्याय एकाचा अंगीकार करणें । तया हातीं देणें लाज तेचि ॥ ४ ॥ काय तें शूरत्व मिरवूनि बो-लणें । जनामाजी दावणें बळरया ॥ ५ ॥ पोह्मा अन्नछत्र घालूनियां घरीं । दंडितो बाहेरी आलियासी ॥ ६ ॥ नव्हे कीर्त कांहीं न माने लोकां । काय विटंबणा तैसी ॥ ७ ॥ प्रत्यक्षासी काय द्यावें हें प्रमाण । पाहातां दर्पण साक्ष काई ॥ ८ ॥ तुका ह्मणे तरी आह्मां कां न कळे । तरलों किंवा आह्मी नाहीं ॥ ९ ॥

१२१९. काग बग रिठा मारिले बाळपणीं । अवघी दैत्यखाणी बुडविली ॥ १ ॥ तो मज दावा तो मज दावा । नंदानंदन जीवा आवडे तो ॥ २ ॥ गोवर्धन गिरी उचलिला करीं । गोकुळ भीतरी राखियेलें ॥ ३ ॥ वधुनि भौमासुरा आणिल्या गोपांगना । राज्य उग्रसेना मथुरेचें ॥ ४ ॥ पांडव जोहरीं राखिले कुसरी । विवरा-भीतरीं चालविले ॥५॥ तुका ह्मणे हा भक्तांचा कृपाळ । दुष्टजना काळ नारायण॥६॥

१२२०. तुजविण देवा । कोणा ह्मणे माझी जिव्हा ॥ १ ॥ तरि हे हो कां श-तखंड । पडो झडोनियां रांड ॥ २ ॥ कांहीं इच्छेसाठीं । करिल वळवळ करंटी ॥३॥ तुका ह्मणे कर । कटीं तयाचा विसर ॥ ४ ॥

१२२१. आह्मां सर्वभावें हेंचि काम । न विसंभावें तुझें नाम ॥ १ ॥ नलगे

करावी हे चिंता । तरणें करणें काय आतां ॥ २ ॥ आसनीं भोजनीं शयनीं । दुजें नाहीं ध्यानीं मनीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपानिधी । माझी तोडिली उपाधी ॥ ४ ॥

१२२२ नव्हें कांहीं कवणाचा । भाव जाणवला साचा ॥ १ ॥ ह्मणोनि तुझ्या पायीं । जीव ठेविला निश्चयीं ॥ २ ॥ शरीर जायाचें कोंपट । याची काय खटपट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वांयांविण । देवा कळों आला सीण ॥ ४ ॥

१२२३. रज्जु धरूनियां हातीं । भेडसाविलीं नेणतीं । कळों येतां चित्तीं । दोरी दोघां सारिखी ॥ १ ॥ तुह्मांआह्मांमध्यें हरी । जाली होती तैसी परी । मृगजळाच्या पुरीं । ठाव पाहों तरावया ॥ २ ॥ सरी चिताक भोंवरी । अळंकाराचिया परी । नामें जालीं दुरी । एक सोनें आटितां ॥ ३ ॥ पिसांचीं पारवीं । करोनि बाजागिरी दावी । तुका ह्मणे तेवीं । मज नको चाळवूं ॥ ४ ॥

१२२४. नेघें तुझें नाम । न करीं सांगितलें काम ॥ १ ॥ वाढे वचनें वचन । दोष उच्चारितां गुण ॥ २ ॥ आतां तुझ्या घरा । कोण करी येरझारा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठायीं । मजपाशीं काय नाहीं ॥ ४ ॥

१२२५. व्यवहार तो खोटा । आतां न वजों तुझ्या वाटा ॥ १ ॥ एका नामा नाहीं ताळ । केली सहस्रांची माळ ॥ २ पाहों जातां घाई । खेळसी लंपडाई ॥३॥ तुका ह्मणे चार । बहु करितोसी फार ॥ ४ ॥

१२२६. लटिकाचि केला । सोंग पसारा दाविला ॥ १ ॥ अवघा बुडलासी ऋणें । बहुतांचें देणें घेणें ॥ २ ॥ लावियेलीं चाळा । बहु दावूनि पुतळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हात । आह्मी अवरिली मात ॥ ४ ॥

१२२७. दाखवूनि आस । केला बहुतांचा नास ॥ १ ॥ थोंटा झोडा शिरोमणी । भेटलासी नागवणी ॥ २ ॥ सुखाचें उत्तर । नाहीं मुदलासी थार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय । तुझें घ्यावें उरे हाय ॥ ४ ॥

१२२८. लाज ना विचार । बाजारी तूं भांडखोर ॥ १ ॥ ऐसें ज्याणें व्हावें । त्याची गांठी तुजसवें ॥ २ ॥ फेडिसी लंगोटी । घेसी सकळांसी तुटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चोरा । तुला आप ना दुसरा ॥ ४ ॥

१२२९. ठाव नादीं बुड । घरें वसविसी कुड ॥ १ ॥ भलते ठायीं तुझा वास । सदा एरवी उदास ॥ २ ॥ जागा ना निजेला । धाला ना भुकेला ॥ ३ ॥ न पुसतां भलें । तुका ह्मणे बुझें बोलें ॥ ४ ॥

१२३०. श्वाना दिली सवे । पायांभोंवतें तें भोंवे ॥ १ ॥ तैसी जाली मज परी । वसे निकट सेजारीं ॥ २ ॥ जेवितां जवळी । येऊनियां पुच्छ घोळी ॥ ३ ॥ कोपेल तो धनी । तुका ह्मणे नेणें मनीं ॥ ४ ॥

१२३१. वटवट केली । न विचारितां मना आली ॥ १ ॥ मज कराल तें क्षमा । कैसें नेणों पुरुषोत्तमा ॥ २ ॥ उचित न कळे । जिव्हा भलतेंचि बरळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं । लौकिकाची चाड नाहीं ॥ ४ ॥

१२३२. जीवें व्हावें साटी । पडे संवसारें तुटी ॥ १ ॥ ऐशीं बोलिलों वचनें । सवें घेउनि नारायण ॥ २ ॥ नाहीं जन्मा आलों । करील ऐसें नेदीं बोलों ॥ ३ ॥ ठाव पुसी सेणें । तुका ह्मणे खुंटी येणें ॥ ४ ॥

१२३३. आतां पंढरीराया । माझ्या निरसावें भया ॥ १ ॥ मनीं राहिली आशंका । स्वामिभयाची सेवका ॥ २ ॥ ठेवा माथां हात । कांहीं बोला अभयमात ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाडें । खेळें ऐसें करा पुढें ॥ ४ ॥

ाह्मां धरायाचें दुरी ॥ २ ॥ स्तुति तैसी निंदा । माना समचि गोविंदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोलें । मज तुह्मी शिकविलें ॥ ४ ॥

१२३५. असो मागें जालें । पुढें गोड तें चांगलें ॥ १ ॥ आतां माझे मनीं । कांहीं अपराध न मनीं ॥ २ ॥ नेदीं अवसान । करितां नामाचें चिंतन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोलें । तुज आधींच गोविलें ॥ ४ ॥

१२३६. मातेविण बाळा । आणीक न माने सोहळा ॥ १ ॥ तैसें जालें माझ्या चित्ता । तुजविण पंढरिनाथा । २ ॥ वाट पाहे मेघा बिंदु । नेघे चातक सरिता सिंधू ॥ ३ ॥ सारसांसी निशीं । ध्यान रवीच्या प्रकाशीं ॥ ४ ॥ जीवनाविण मत्स्य । जैसें धेनूलागीं वत्स ॥ ५ ॥ पतिव्रते जिणें । भ्रताराच्या वर्त्तमानें ॥ ६ ॥ कृपणाचें धन । लोभालागीं जैसें मन ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे काय । तुजविण प्राण राहे ॥ ८ ॥

१२३७. तुजऐसा कोणी न देखें उदार । अभयदानशूर पांडुरंगा ॥ १ ॥ शरण येती त्यांचे न विचारिसी दोष । न मागतां त्यांस अढळ देसी ॥ २ ॥ धांवसी आडणी ऐकोनियां धांवा । कइवारें देवा भक्तांचिया ॥ ३ ॥ दोष त्यांचे जाळी कल्पकोटिवरी । नामासाटीं हरि आपुलिया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुज वार्णूं कैशा परी । एक मुख हरी आयुष्य थोडें ॥ ५ ॥

१२३८. काय तुझे उपकार पांडुरंगा । सांगों मी या जगामाजी आतां ॥ १ ॥ जतन हें माझें करूनि संचित । दिलें अवचित आणूनियां ॥ २ ॥ घडल्या दोषांचे न घलींच भरी । आली यास थोरी कृपा देवा ॥ ३ ॥ नव्हतें ठाउकें आइकिलें नाहीं । न मागतां पाहीं दान दिलें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे याच्या उपकारासाटीं । नाहीं माझे गांठी कांहीं एक ॥ ५ ॥

१२३९. वाळूनियां जन सांडी मज दुरी । करिसील हरी ऐसें कधीं ॥ १ ॥ आठवीन पाय धरूनि अनुताप । वाहे जळ झोंप नाहीं डोळां ॥ २ ॥ नावडती जीवा आणीक प्रकार । आवडी ते फार एकांताची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसी धरितों वासना । होईं नारायणा साह्य मज ॥ ४ ॥

१२४०. सांगतों या मना तें माझें नाइके । घातावरी टेंके चांडाळ हें ॥ १ ॥ ह्मणऊनि पाहे तरतें बुडतें । न लाहे पुरतें बळ करूं ॥ २ ॥ काय तें संचित न कळे पाहातां । मतिमंदचित्ता उपजतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें बळ नाहीं अंगीं । पाहोनियां वेगीं पार टाकीं ॥ ४ ॥

१२४१. आतां नको चुकों आपुल्या उचिता । उदारा या कांता रखुमाईच्या ॥ १ ॥ आचरावे दोष हें आह्मां विहित । तारावे पतित तुमचें तें ॥ २ ॥ आह्मी तों आपुलें केलेसें जतन । घडो तुह्मांकून घडेल तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विठो चतुराच्या राया । आहे तें कासया मोडों देसी ॥ ४ ॥

१२४२. मुखें बोलावें तें जीविंचें जाणसी । विदित पायांपाशीं सर्व आहे ॥ १ ॥ आतां हेंचि भलें भाकावी करुणा । विनियोग तो जाणां तुह्मी त्याचा ॥ २ ॥ आपलें तों येथें केलें नव्हे कांहीं । साधनाच्या वांहीं पडों नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देह दिला पिंडदान । वेळोवेळां कोण चिंता करी ॥ ४ ॥

१२४३. कामातुरा भय लाज ना विचार । शरीर असार तृणतुल्य ॥ १ ॥ नवल हे लीला करित्याचें लाघव । प्रारब्धें भाव दाखविले ॥ २ ॥ लोभालोभ एका धनाचिये ठायीं । आणिकांची सोई चाड नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भूक न विचारी प्रकार । योजे तेंचि सार यथाकाळें ॥ ४ ॥

… तीं । ऐकतें गोविती आपणां बळें

॥ १ ॥ मुललियासी नाहीं देहांचा आठव । धोतऱ्यानें भाव पालटिला ॥ २ ॥ घरांत रिघावें दाराचिये सोई । भिंतीसवें डोई घेऊनि फोडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा गेलीं विसरोन । आतां वर्म कोण दावी यांसी ॥ ४ ॥

१२४५. कवण जन्मता कवण जन्मविता । न कळे कृपावंता माव तुझी ॥ १ ॥ कवण हा दाता कवण हा मागता । न कळे कृपावंता माव तुझी ॥२॥ कवण भोगिता कवण भोगविता । न कळे कृपावंता माव तुझी ॥३॥ कवण तें रूप कवण अरूपता । न कळे कृपावंता माव तुझी ॥ ४ ॥ सर्वां ठायीं तूंचि सर्वही जालासी । तुका ह्मणे यासी दुजें नव्हे ॥ ५ ॥

१२४६. जेथें देखें तेथें तुझींच पाउलें । विश्व अवघें कोंदाटलें । रूप गुण नाम अवघा मेघश्याम । वेगळें तें काय उरलें । जातां लोटांगणीं अवघीच मेदिनी । सकळ देव पाट जालें । सदा पर्वकाळ सुदिन सुवेळ । चित्त प्रेमें असे धालें ॥ १ ॥ अवघा आह्मां तूंच जालासी । संसार हेवा कामधंदा । नलगे जाणें कोठें कांहींच करणें । मुखीं नाम ध्यान सदा ॥ २ ॥ वाचा बोले ते तुझेचि गुणवाद । मंत्रजप कथा स्तुति । भोजन सारूं ठायीं फल तांबोल कांहीं । पूजा नैवेद्य तुज होती । चालतां प्रदक्षिण निद्रा लोटांगण । दंडवत तुजप्रति । देखो न दृष्टी परस्परें गोष्टी । अवघ्या तुझ्या मूर्ति ॥३॥जाल्या तीर्थरूप बावी नदी कूप । अवघें गंगाजळ जालें । महाल मंदिरें माझ्या तनघरें । झोपड्या अवघीं देव देवाइलें । ऐकें कानीं त्या हरिनामध्वनी । नाना शब्द होत जाले । तुका ह्मणे या विठोबाचे दास । सदा प्रेम सुखें धाले ॥ ४ ॥

१२४७. जे दोष घडले न फिटे करितां कांहीं । सरते तुझ्या पायीं जाले तैसे ॥ १ ॥ माझा कां हो करूं नये अंगीकार । जालेती निष्ठुर पांडुरंगा ॥ २ ॥ यातिहीन नये ऐकों ज्यां वेद । तयां दिलें पद वैकुंठीचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कां रे एकांचा आभार । घेसी माथां भार वाहोनियां ॥ ४ ॥

१२४८. हरिकथेची आवडी देवा । करितो सेवा दासांची ॥ १ ॥ ह्मणोनि हिंडे मागें मागें । घरटी जागे घालितसे ॥ २ ॥ निर्लज्ज भोजें नाचत रंगी । भरलें अंगीं प्रेमाचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विकलें देवें । आपण भावें संवसाटी ॥ ४ ॥

१२४९. साधन संपत्ति हेंचि माझें धन । सकळ चरण विठोबाचे ॥ १ ॥ शीतळ हा पंथ माहेराची वाट । जवळीच नीट सुखरूप ॥ २ ॥ वैष्णवांचा संग रामनाम गाणें । मंडित भूषणें अळंकार ॥ ३ ॥ भवनदी आड नव्हतीसी जाली । कोरडीच चाली जावें पायीं ॥ ४ ॥ मायबाप दोघें पाहातील वाट । ठेवूनियां कटीं कर उभीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे केव्हां देखेन कळस । पळाली आळस निद्रा भूक ॥ ६ ॥

१२५०. यथार्थवादें तुज न वर्णवे कदा । बोलतों ते निंदा करितों तुझी ॥ १ ॥ वेदश्रुति तुज नेणती कोणी । चोवीस ठेंगणीं धांडोळितां ॥ २ ॥ आतां मज क्षमा करावें देवा । सलगी ते केशवा बोलिय़ेलों ॥ ३ ॥ सगुण कीं साकार निर्गुण कीं निराकार । न कळे हा पार वेदां श्रुतीं ॥ ४ ॥ तो आह्मी भावें केलासी लहान । ठेवूनियां नांवें पाचारितों ॥ ५ ॥ सहस्रमुखें शेष सीणला स्तवितां । पार न कळतां ब्रह्मां ठेला ॥ ६ ॥ तेथें माझी देहबुद्धि तें काई । थोर मी अन्यायी तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

१२५१. कृष्ण गातां गीतीं कृष्ण ध्यातां चित्तीं । तेही कृष्ण होती-कृष्णध्यानें ॥ १ ॥ आसनीं शयनीं भोजनीं जेवितां । ह्मणा रे भोगिता नारायण ॥२॥ ओवियें दळणीं गावा नारायण । कांडितां कांडण करितां काम ॥ ३ ॥ नर नारी याति हो कोणी भलतीं । भावें एका प्रीतीं नारायणा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे एका भावें भजा ऱ्हरी । कांति ते दुसरी रूप एक ॥ ५ ॥

१२५२. डोळियां पाझर कंठ माझा दाटे । येऊं देईं भेटे पांडुरंगे ॥ १ ॥ बहु दिस टाकिलें निरास कां केलें । कोठें वो गुंतलें चित्त तुझें ॥ २ ॥ बहु धंदा तुज नाहीं वो आठव । राहिलासे जीव माझा कंठीं ॥ ३ ॥ पंढरीस जाती वारकरी संतां । निरोप बहुतां हातीं धाडीं ॥ ४ ॥ तुजविण कोण सांवा धांवा करी । ये वो झडकरी पांडुरंगे ॥ ५ ॥ काय तुझी वाट पाहों कोठवरी । कृपाळु कांपरी विसरलासी ॥ ६ ॥ एक वेळ माझा धरूनि आठव । तुका ह्मणे ये वो न्यावयासी ॥७॥

१२५३. अधिक कोंडितां चरफडी । भलतीकडे घाली उडी ॥ १ ॥ काय करूं या मना आतां । कां विसरतें पंढरिनाथा । करी संसाराची चिंता । वेळोवेळां मागुती ॥ २ ॥ भजन नावडे श्रवण । धांवे विषय अवलोकून ॥ ३ ॥ बहुत चंचळ चपळ । जातां येतां नलगे वेळ ॥ ४ ॥ किती राखों दोनी काळ । निजलिया जागे वेळ ॥ ५ ॥ मज राखें आतां । तुका ह्मणे पंढरिनाथा ॥ ६ ॥

१२५४. कंथा प्रावर्णे । नव्हे भिक्षेचें तें अन्न ॥ १ ॥ करीं यापरी स्वहित । विचारूनि धर्म नीत ॥ २ ॥ देऊळ नव्हे घर । प्रपंच परउपकार ॥ ३ ॥ विधिसेवन काम । नव्हे शब्द रामराम ॥ ४ ॥ हत्या क्षत्रधर्म । नव्हे निष्काम तें कर्म ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे संतीं । करूनि ठेविली आइती ॥ ६ ॥

१२५५. पडोनियां राहीं । उगाच संतांचिये पायीं ॥१॥ नलगे पुसणें सांगावें । चित्त शुद्ध करीं भावें ॥ २ ॥ सहज ते स्थिती । उपदेश परयुक्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भाव । जवळी धरूनि आणी देव ॥ ४ ॥

१२५६. देवाचे घरीं देवें केली चोरी । देवें देव नागवूनि केला भिकारी ॥१॥ धांवणियां धांवा धांवणियां धांवा । मागचि नाहीं जावें कवणिया गांवा ॥ २ ॥ सवेंचि होता चोर घरिचिया घरीं । फावलियावरी केलें अवघें वाटोळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें कोणीच नाहीं । नागवलें कोण गेलें कोणाचें काई ॥ ४ ॥

१२५७. अवघेचि निजों नका अवघिये ठायीं । वेळ अवेळ तरी सांभाळावी कांहीं ॥ १ ॥ जतन करा रे जतन करा । घालूं पाहे घरावरी घाला चोरटें ॥ २ ॥ सींतरिलीं फार खाती भोंवताले फेरे । गेलें नये हातां सेकीं तळमळ उरे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी करूं आपलें जतन । नलगे कांहीं कोणां द्यावें उघडा रे कान॥४॥

१२५८. काळोखी खाऊन कैवाड केला धीर । आपुलिया हितें जाले जनामध्यें शूर ॥ १ ॥ कां रे तुह्मी नेणां कां रे तुह्मी नेणा । अल्पसुखासाठीं पडशी विपत्तीचे घाणां ॥ २ ॥ नाहीं ऐसी लाज काय तयांपें आगळें । काय नव्हे केलें आपुलिया बळें ॥३॥ तुका ह्मणे तरी सुख अवघेंचि बरें । जतन करून हीं आपुलालीं ढोरें ॥४॥

१२५९. जाय परतें काय आणिला कांटाळा । बोला एक वेळा ऐसें तरी ॥ १ ॥ कां हो केलें तुह्मी निष्ठुर देवा । मानेना हे सेवा करितों ते ॥ २ ॥ भाग्यवंत त्यांसी सांगितल्या गोष्टी । तें नाहीं अदृष्टीं आमुचिया ॥ ३ ॥ तुज ऐसा स्वामी असोनि मस्तकीं । होतसे याचुकी संचिताची ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुह्मापासूनि अंतर । न पडे नाहीं स्थिर बुद्धि माझी ॥ ५ ॥

१२६०. अनुभवें कळों येतें पांडुरंगा । रुसावें तें कां गा तुह्मांवरी ॥ १ ॥ आवरितां चित्त नावरे दुर्जन । घात करी मन माझें मज ॥ २ ॥ अंतरीं संसार भक्ति बाह्यात्कार । ह्मणोनि अंतर तुझ्या पायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय करूं नेणें वर्म । आलें तैसें कर्म सोसूं पुढें ॥ ४ ॥

१२६१. तुजकरितां होतें आनाचें आन । तारिले पाषाण उदकीं देवा ॥ १ ॥

ह्मणों तरी जीवांचाही जीव । रिता नाहीं ठाव उरों दिला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें काय सत्ताबळ । माझें परी कृपाळ आह्मां तुह्मी ॥ ४ ॥

१२६२. फळ देंठींहून झडे । मग मागुतें न जोडे ॥१॥ ह्मणोनि तांतडी खोटी। कारण उचिताचे पोटीं ॥ २ ॥ पुढें चढे हात । त्याग मागिलां उचित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रणीं । नये पाहों परतोनि ॥ ४ ॥

१२६३. अगी देखोनियां सती । अंगीं रोमांच उठती ॥ १ ॥ हा तो नव्हे उपदेश । सुख अंतरीं उल्हास ॥ २ ॥ वित्तगोतांकडे । चित्त न घाली न रडे ॥३॥ आठवूनि एका । उडी घाली ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

१२६४. फळ पिके देंठीं । निमित्य वारियाची भेटी ॥ १ ॥ हा तों अनुभव रोकडा । कळों येतो खरा कुडा ॥ २ ॥ तोडिलिया बळें । वांयां जाती काची फ़ळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मन । तेथें आपुलें कारण ॥ ४ ॥

१२६५. हालवूनि खुंट । आधीं करावा बळकट ॥ १ ॥ मग तयाच्या आधारें । करणें अवघेंचि बरें ॥ २ ॥ सुख दुःख साहे । हर्षामर्षीं भंगा नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवें । आधीं मरोनि राहावें ॥ ४ ॥

१२६६. धांवे माते सोई । बाळ न विचारितां कांहीं ॥ १ ॥ मग त्याचें जाणें निकें । अंग वोडवी कौतुकें ॥ २ ॥ नेणे सर्प दोरी । अगी भलतें हातीं धरी ॥ ३ ॥ तीविणें तें नेणे । आणीक कांहीं तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

१२६७. भोग द्यावे देवा । त्याग भोगींच बरवा ॥ १ ॥ आपण व्हावें एकीकडे । देव कळेवरी जोडे ॥ २ ॥ योजे यथाकाळें । उत्तम पाला कंदें मूळें ॥ ३ ॥ वंचक त्यासी दोष । तुका ह्मणे मिथ्या सोस ॥ ४ ॥

१२६८. पायांच्या प्रसादें । कांहीं बोलिलों विनोदें ॥ १ ॥ मज क्षमा करणें संतीं । नव्हे अंगभूत युक्ति ॥ २ ॥ नव्हे हा उपदेश । तुमचें बडबडिलों शेष ॥३॥ तुमचे कृपेचें पोसणें । जन्मोजन्मीं तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

१२६९. जायांचें अंगुलें लेतां नाहीं मान । शोभा नेदी जन हांसविलें ॥ १ ॥ घुसळितां ताक कांडितां भूस । साध्य नाहीं क्लेश जाती वांयां ॥ २ ॥ तुका ह्मणे नाहीं स्वता भांडवल । भिकेचें तें फोल बीज नव्हे ॥ ३ ॥

१२७०. न बोलावे परी पडिलें प्रसंगें । हाकलितें जग तुझ्या नामें ॥ १ ॥ लटिकेंची सोंग मांडिला पसारा । भिकारी तूं खरा कळों आलें ॥ २ ॥ निलाजिरीं आह्मी करोनियां धीर । राहिलों आधार धरूनियां ॥ ३ ॥ कैसा नेणों आतां करिसी शेवट । केली कटकट त्याची पुढें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कांहीं न बोलसी देवा । उचित हे सेवा घेसी माझी ॥ ५ ॥

१२७१. नाहीं जालें मोल कळे देतां काळीं । कोण पाहों बळी दोघांमध्यें ॥१॥ आह्मी तरी जालों जीवासी उदार । कैंचा हा धीर तुजपाशीं ॥ २ ॥ बहु चाळविलें मागें आजिवरी । आतां पुढें हरी जाऊं नेदीं ॥ ३ ॥ नव्हती जों भेटी नामाची ओळखी । ह्मणऊनि दुःखी बहु जालों ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कांहीं राहों नेदीं बाकी । एकवेळा चुकी जाली आतां ॥ ५ ॥

१२७२. कैसा कृपाळु हें न कळसी देवा । न बोलसी सेवा घेसी माझी ॥ १ ॥ काय ऐसें बळ आहे तुजपाशीं । पाहों हा रिघसी कोणा आड ॥ २ ॥ पाडियेला ठायीं तुझ्या थारा मारा । अवघा दातारा लपसी तो ॥ ३ ॥ आतां तुह्मां आह्मां उरी तोंचि बरें । काय हीं उत्तरें वाढवूनि ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज साह्य जाले संत ।

१२७३. चुकलिया आह्मां करितसां दंड । हाकासी कां खंड पांडुरंगा ॥ १ ॥ चाळविलीं एकें रिद्धिसिद्धीवरी । तैसा मी भिकारी नव्हें देवा ॥ २ ॥ कां मी येथें गुंतों मांडूनि पसारा । मागुता दातारा दंभासाटीं ॥ ३ ॥ केलें त्यां जतन आपुलें वचन । ठायींचें धरून होतों पोटीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ताळा घातला आडाखीं । ठावें होतें सेकीं आडविसी ॥ ५ ॥

१२७४. कृपावंता कोप न धरावा चित्तीं । छळूं वक्रोक्ति स्तुती करूं ॥ १ ॥ आह्मी तुझा पार काय जाणों देवा । नेणों कैसी सेवा करावी ते ॥ २ ॥ अनंता अरूपा अलक्षा अच्युता । निर्गुणा सच्चिता सर्वोत्तमा ॥ ३ ॥ चांगलीं हीं नामें घेतलीं ठेवून । जालासी लाहान भक्तिकाजा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुझ्या पायांवरी सदा । मस्तक गोविंदा असो माझा ॥ ५ ॥

१२७५. आतां तुझा भाव कळों आला देवा । ठकूनियां सेवा घेसी माझी ॥ १ ॥ टाकूनि सांकडें आपुलिये माथां । घातला या संतावरी भार ॥ २ ॥ स्तुती करवूनि पिटिला डांगोरा । तें कोण दातारा साच करी ॥ ३ ॥ जातीचें वाणी मी पोटींचें कुडें । नका मजपुढें ठकाठकी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नाहीं आलें अनुभवा । आधींच मी देवा कैसें नाचों ॥ ५ ॥

१२७६. जन पूजी याचा मज कां आभार । हा तुह्मी विचार जाणां देवा ॥ १ ॥ पत्र कोण मानी वंदितील सिक्का । गौरव सेवका त्याचि मुळें ॥ २ ॥ मी मीपणें होतों जनामधीं आधीं । कोणें दिलें कधीं काय तेव्हां ॥ ३ ॥ आतां तूं भोगिता सर्व नारायणा । नको आह्मां दीनां पीडा करूं ॥ ४ ॥ आपुलिया हातें देसील मुशारा । तुका ह्मणे खरा तोचि आह्मां ॥ ५ ॥

१२७७. आमची कां नये तुह्मासी करुणा । किती नारायणा आळवावें ॥ १ ॥ काय जाणां तुह्मी दुर्बळाचें जिणें । वैभवाच्या गुणें आपुलिया ॥ २ ॥ देती घेती करिती खटपटा आणिकें । निराळा कौतुकें पाहोनियां ॥ ३ ॥ दिवस बोटीं आह्मीं धरियेलें माप । वाहातों संकल्प स्वहिताचा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मग देसी कोण्या काळें । चुकुर दुर्बळें होतों आह्मी ॥ ५ ॥

१२७८. तुह्मां आह्मां तुटी होईल यावरी । ऐसें मज हरी दिसतसे ॥ १ ॥ वचनाचा कांहीं न देखों आधार । करावा हा धीर कोठवरी ॥ २ ॥ सारिलें संचित होतें गांठी कांहीं । पुढें ऋण तेंही नेदी कोणी ॥ ३ ॥ जावेंचि नलगे कोणाचिया घरा । उडाला पातेरा तुझ्या संगें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मां हाचि लाभ जाला । मनुष्यधर्म गेला पांडुरंगा ॥ ५ ॥

१२७९. देव मजुर देव मजुर । नाहीं उजुर सेवेपुढें ॥ १ ॥ देव गांढ्याळ देव गांढ्याळ । देखोनियां बळ लपतसे ॥ २ ॥ देव तर काई देव तर काई । तुका ह्मणे राई तरी मोटी ॥ ३ ॥

१२८०. देव दयाळ देव दयाळ । साहें कोल्हाळ बहुतांचा ॥ १ ॥ देव उदार देव उदार । थोड्यासाटीं फार देऊं जाणे ॥ २ ॥ देव चांगला देव चांगला । तुका लागला चरणीं ॥ ३ ॥

१२८१. देव बासर देव बासर । असे निरंतर जेथें तेथें ॥ १ ॥ देव खोळंबा देव खोळंबा । मज झळंबा म्हूण कोंडी ॥ २ ॥ देव लागट देव लागट । लाविलिया चट जीवीं जडे ॥ ३ ॥ देव बावळा देव बावळा । भावें जवळा लुडबुडी॥४॥ देव न व्हावा देव न व्हावा । तुका ह्मणे गोवा करी कामीं ॥ ५ ॥

१२८२. देव निढळ देव निढळ । मळ नाहीं डाळ परदेशी ॥ १ ॥ देव अकुळी

देव अकुळी । भलते ठायीं सोयरीक ॥ २ देव लिगाड्या देव लिगाड्या । तुका ह्मणें भाड्या दंभें ठकी ॥ ३ ॥

१२८३. देव बराडी देव बराडी । घाली देंठासाटीं उडी ॥ १ ॥ देव भ्याड देव भ्याड । राखे बळीचें कवाड ॥ २ ॥ देव भाविक भाविक । होय दासांचा सेवक ॥ ३ ॥ देव होया देव होया । जैसा ह्मणे तैसा तया ॥ ४ ॥ देव लाहान लाहान । तुका ह्मणे अनुरेण ॥ ५ ॥

१२८४. देव भला देव भला । मिळोनि जाय जैसा त्याला ॥ १ ॥ देव उदार उदार । देतां नाहीं थोडें फार ॥ ३ ॥ देव बळी देव बळी । जोडा नाहीं भूमंडळीं ॥ ३ ॥ देव व्हावा देव व्हावा । आवडे तो सर्वां जीवां ॥ ४ ॥ देव चांगला चांगला । तुका चरणीं लागला ॥ ५ ॥

१२८५. देव पाहों देव पाहों । उंचे ठायीं उभे राहों ॥ १ ॥ देव देखिला देखिला । तो नाहीं कोणां भ्याला ॥ २ ॥ देवा कांहीं मागों मागों । जीव भाव त्यासी सांगों ॥ ३ ॥ देव जाणे देव जाणे । पुरवी मनींचिये खुणे ॥ ४ ॥ देव कातर कातर । तुका ह्मणे अभ्यंतर ॥ ५ ॥

१२८६. देव आमचा आमचा । जीव सकळ जीवांचा ॥ १ ॥ देव आहे देव आहे । जवळी आह्मां अंतरबाहे ॥ २ ॥ देव गोड देव गोड । पुरवी कोडाचेंही कोड ॥ ३ ॥ देव आह्मां राखे राखे । घाली कळिकाळासी काखे ॥ ४ ॥ देव दयाळ देव दयाळ । करी तुक्याचा सांभाळ ॥ ५ ॥

१२८७. जाऊं देवाचिया गांवां । देव देईल विसांवा ॥ १ ॥ देवा सांगों सुखदुःख । देव निवारील भूक ॥ २ ॥ घालूं देवासीच भार । देव सुखाचा सागर ॥ ३ ॥ राहों जवळी देवापाशीं । आतां जडोनि पायांसी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मी बाळें । या देवाचीं लडिवाळें ॥ ५ ॥

१२८८. प्रेम तेथें वास करी । मुखीं उच्चारितां हरी ॥ १ ॥ प्रेमें यावें तया गांवा । चोजवीत या वैष्णवां ॥ २ ॥ प्रेम पाठी लागे बळें । भक्त देखोनियां भोळे ॥ ३ ॥ प्रेम न वजे दवडितां । शिरे बळें जेथें कथा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे थोर आशा । प्रेमा घरीं विष्णुदासां ॥ ५ ॥

१२८९. संत मानितील मज । तेणें वाटतसे लाज ॥ १ ॥ तुह्मी कृपा केली नाहीं । चित्त माझें मज ग्वाही ॥ २ ॥ गोविलों थोरिवा । दुःख वाटतसे जीवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माया । अवरा हे पंढरिराया ॥ ४ ॥

१२९०. नाहीं तुह्मी केला । अंगीकार तो विठ्ठला ॥ १ ॥ सोंगें न पवीजे थडी । माजी फुटकी सांगडी ॥ २ ॥ प्रेम नाहीं अंगीं । भले ह्मणविलें जगीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । मज वांयां कां चाळवा ॥ ४ ॥

१२९१. आतां चक्रधरा । झणीं आह्मांस अव्हेरा ॥१॥ तुमचीं ह्मणविल्यावरी । जैसीं तैसीं तरी हरी ॥ २ ॥ काळ आह्मां खाय । तरी तुझें नांव जाय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । आतां पण सिद्धी न्यावा ॥ ४ ॥

१२९२. मज ऐसें कोण उद्धरिलें सांगा । ब्रीदें पांडुरंगा बोलतसां ॥ १ ॥ हातींच्या कांकणां कासया आरिसा । उरलों मी जैसा तैसा आहें ॥ २ ॥ धन्वंतरी हरी रोग्याचिये वेथे । तें तों कांहीं येथें न देखिजे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं अनुभव अंगें । वचन वाउगें कोण मानी ॥ ४ ॥

१२९३. काय तें सामर्थ्य न चले या काळें । काय जालीं बळें शक्तिहीण ॥ १ ॥

सुदर्शन गदा । नो बोला गोविंदा लाजतसां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय ब्रिदाचें तें काम । सांडा परतें नाम दिनानाथा ॥ ४ ॥

१२९४. बळ बुद्धी वेचुनियां शक्ती । उदक चालवावें युक्ती ॥ १ ॥ नाहीं चळण तया अंगीं । धांवें लवणामागें वेगीं ॥ २ ॥ पाट मोट कळा । भरित पखाला सागळा ॥ ३ ॥ बीजा ज्यासी घ्यावें । तुका ह्मणे तैसें व्हावें ॥ ४ ॥

१२९५. न ह्मणे साना थोर । दुष्ट पापी अथवा चोर ॥ १ ॥ सकळा द्यावी एकी चवी । तान हरूनि निववी ॥ २ ॥ न ह्मणे दिवस राती । सर्व काळ सर्वां भूतीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे झारी । घेतां तांब्यानें खापरी ॥ ४ ॥

१२९६. इच्छा चाड नाहीं । न धरी संकोचही कांहीं ॥ १ ॥ उदका नेलें तिकडे जावें । केलें तैसें सहज व्हावें ॥ २ ॥ मोहरी कांदा ऊंस । एक वाफा भिन्न रस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सुख । पीडा इच्छा पावे दुःख ॥ ४ ॥

१२९७. तरले ते मागें आपुलिया सत्ता । कमाई अनंता करूनियां ॥ १ ॥ उसणें फेडितां धर्म तेथें कोण । ते तुज अनन्य तुह्मी त्यांसी ॥ २ ॥ मज ऐसा कोण सांगा वांयां गेला । तो तुह्मी तारिला पांडुरंगा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नावासारिखी करणी । न देखे हें मनीं समजावें ॥ ४ ॥

१२९८. कवणांशीं भाडों कोण माझें साहें । कोण मज आहे तुजविण ॥ १ ॥ धरिलें उदास दुरदुरांतरें । सांडी एकसरें केली माझी ॥ २ ॥ आइकोन माझे नाइकसी बोल । देखोनियां खोळ बुंथी घेसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एके गांवींची वसती । ह्मणऊनि खंती वाटे देवा ॥ ४ ॥

१२९९. आळवितां कंठ शोकला भीतर । आयुष्य वेचे धीर नाहीं मना ॥ १ ॥ अझून कां नये हें तुझ्या अंतरा । दिनाच्या माहेरा पांडुरंगा ॥ २ ॥ धन दिसे डोळा दगडाचे परी । भोग ते शरीरीं विष जालें ॥ ३ ॥ चुकलों काय तें मज क्षमा करीं । आळिंगूनि हरी प्रेम द्यावें ॥ ४ ॥ अवस्था राहिली रूपाची अंतरीं । बाहेर भीतरी सर्व काळ ॥५॥ तुका ह्मणे माझे सकळ उपाय । पांडुरंगा पाय तुझे आतां ॥६॥

१३००. नाहीं काष्ठाचा गुमान । गोवी भ्रमरा सुमन ॥ १ ॥ प्रेम प्रीतीचें बांधलें । तें न सुटे कांहीं केलें ॥ २ ॥ पदरीं घालीं पिळा । बाप निर्बळ साटी बाळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावें । भेणें देवें आकारावें ॥ ४ ॥

१३०१. भावापुढें बळ । नाहीं कोणाचें सबळ ॥ १ ॥ करी देवावरी सत्ता । कोण त्याहूनि परता ॥ २ ॥ बैसे तेथें येती । न पाचारितां सर्व शक्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे राहे । तयाकडे कोण पाहे ॥ ४ ॥

१३०२. भावाचिया बळें । आह्मी निर्भर दुर्बळें ॥१॥ नाहीं आणिकांची सत्ता । सदा समाधान चित्ता ॥ २ ॥ तर्का नाहीं ठाव । येथें रिघावया वाव ॥ ३ ॥ एकछत्री राज । तुक्या पांडुरंगीं काज ॥ ४ ॥

१३०३. सत्तावर्त्ते मन । पाळी विठ्ठलाची आन ॥१॥ आज्ञा वाहोनियां शिरीं । सांगितलें तेंचि करीं ॥ २ ॥ सरलीसे धांव । नलगे वाढवावी हांव ॥ ३ ॥ आहे नाहीं त्याचें । तुका ह्मणे कळे साचें ॥ ४ ॥

१३०४. खावें ल्यावें द्यावें । जमाखर्च तुझ्या नांवें ॥ १ ॥ आतां चुकली खटपट । झाड्यापाड्याचा बोभाट ॥२॥ आहे नाहीं त्याचें । आह्मां काम सांगायाचें ॥३॥ तुका ह्मणे चिंता । भार वाहे तुझ्या माथां ॥ ४ ॥

भार माथांचे डोंगर ॥ २ ॥ नसतां कांहीं जोडी । करिती बहुतें तडातोडी ॥ ३ ॥ जाला झाडापाडा । तुका ह्मणे गेली पीडा ॥ ४ ॥

१३०६. संचितचि खावें । पुढें कोणाचें न घ्यावें ॥ १ ॥ आतां पुरे हे चाकरी । राहों बैसोनियां घरीं ॥ २ ॥ नाहीं काम हातीं । आराणूक दिवसराती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्ता । पुरे पराधीन आतां ॥ ४ ॥

१३०७. ज्याचे गांवीं केला वास । त्यासी नसावें उदास ॥ १ ॥ तरीच जोडिलें तें भोगे । कांहीं आघात नलगे ॥ २ ॥ वाढवावी थोरी । मुखें ह्मणे तुझे हरी॥३॥ तुका ह्मणे हे गोमटी । दासा न घालावी तुटी ॥ ४ ॥

१३०८. माझा तुह्मी देवा केला अंगीकार । हें मज साचार कैसें कळे ॥ १ ॥ कांहो कांहीं माझ्या नये अनुभवा । विचारितां देवा आहें तैसा ॥ २ ॥ लौकिकाचा मज लाविसी आभार । शिरोरत्नभार दुःखाचा हा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं पालट अंतरीं । तेथें दिसे हरी ठकाठकी ॥ ४ ॥

१३०९. तोंडें बोलावें तें तरी वाटे खरें । जीव येरयेरें वंचिजे ना ॥ १ ॥ हें तुह्मां सांगणें काय उगवूनि । जावें समजोनि पांडुरंगा ॥ २ ॥ जेवित्याची खूण वाढित्या अंतरीं । प्रीतीनें हे धरी चाली तेथें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहु परीचे आदर । अत्यंत वेव्हारसंपादणी ॥ ४ ॥

१३१०. न पालटे एक । भोळा भक्तचि भाविक ॥ १ ॥ येरां नास आहे पुढें । पुण्य सरतां उघडें ॥ २ ॥ नेणे गर्भवास । एक विष्णूचाचि दास ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खरें । नाम विठोबाचें बरें ॥ ४ ॥

१३११. मना एक करीं । ह्मणे जाईन पंढरी । उभा विटेवरी । तो पाहेन सांवळा ॥ १ ॥ करीन सांगसी तें काम । जरी जपसी हें नाम । नित्य वाचे राम । हरी कृष्ण गोविंदा ॥ २ ॥ लागें संतांचिया पायां । कथे उल्हासा गावया । आलों मागावया । शरण देईं उचित ॥ ३ ॥ नाचें रंगीं बाहे टाळी । होय सादर ते काळीं । तुका ह्मणे मळी । सांडूनियां अंतरी ॥ ४ ॥

१३१२. न राहे क्षण एक वैकुंठीं । क्षीरसागरीं त्रिपुटी । जाय तेथें दाटी । वैष्णवांची धांवोनि ॥ १ ॥ भाविक गे माये भोळें गुणाचें । आवडे तयाचें नाम घेतां तयासी ॥ २ ॥ जो नातुडे कवणिये परी । तपें दानें व्रतें थोरी । ह्मणतां वाचे हरी राम कृष्ण गोविंदा ॥ ३ ॥ चौदा भुवनें जया पोटीं । तो राहे भक्तांचिये कंठीं । करूनि साटी । चित्त प्रेम दोहींचा ॥ ४ ॥ जया रूप ना आकार । धरी नाना अवतार । घेतलीं हजार । नांवें ठेवूनि आपणां ॥ ५ ॥ ऐसा भक्तांचा ऋणी । पाहातां आगमीं पुराणीं । नाहीं तुका ह्मणे ध्यानीं । तो कीर्तनीं नाचतसे ॥६॥

१३१३. स्वल्प वाट चला जाऊं । वाचे गाऊं विठ्ठल ॥ १ ॥ तुह्मी आह्मी खेळीमेळीं । गदारोळी आनंदें ॥ २ ॥ ध्वजा कुंचे गरुडटके । शृंगार निके करोनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेंचि नीट । जवळी वाट वैकुंठा ॥ ४ ॥

१३१४. आनंदाच्या कोटी । सांटवल्या आह्मां पोटीं ॥ १ ॥ प्रेम चालिला प्रवाहो । नामओघ लवलाहो ॥ २ ॥ अखंड खंडेना जीवन । राम कृष्ण नारायण ॥ ३ ॥ थडी आहिक्य परत्र । तुका ह्मणे सम तीर ॥ ४ ॥

१३१५. वाहाडाची माता । व्यभिचारीण तत्वता ॥ १ ॥ पाहे संतांचें उणें । छिद्र छळावया सुनें ॥ २ ॥ जाणों त्याच्या वाचें । कांहीं सोडिलें गाठीचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घात । व्हावा ऐसी जोडी मात ॥ ४ ॥

तोंडावरी थुंकी जन ॥ २ ॥ विंचु हाणी नांगी । अन्न लावी आणिकां अंगीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाती । नरका पाउलीं चालती ॥ ४ ॥

१३१७. खडा रवाळी साकर । जाला नामाचाचि फेर । न दिसे अंतर । गोडी ठायीं निवडितां ॥ १ ॥ तुह्मी आह्मी पांडुरंगा । भिन्न ऐसें काय सांगा । चाळविलें जगा । मी हें माझें यासाटीं ॥ २ ॥ पायीं हातीं नाकीं शिरीं । हेम राहे अलंकारीं । मुसे आल्यावरी । काय निवडे वेगळें ॥ ३ ॥ निजलिया लाभ हानी । तोंच खरी ते स्वप्नीं । तुका ह्मणे दोन्ही । निवारलीं जागतां ॥ ४ ॥

१३१८. आह्मीं जाणों तुझा भाव । कैंचा भक्त कैंचा देव । बीजा नाहीं ठाव । कैंचें फळ शेवटीं ॥ १ ॥ संपादिलें बहु रूप । कैंचें पुण्य कैंचें पाप । नव्हतों आह्मी आप । आपणाजी देखिलें ॥ २ ॥ एके ठायीं घरिच्याघरीं । न कळतां जाली चोरी । तेथें तेंचि दुरी । जाणें येणें खुंटलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धरूनि हातीं । उरी ठेविली मागुती । एकांतीं लोकांतीं । देवभक्तिसोहळा ॥ ४ ॥

१३१९. कांहीं बोलिलों बोबडें । मायबापा तुह्मांपुढें । सलगी लाडें कोडें । मज क्षमा करावी ॥ १ ॥ काय जाणावा महिमा । तुमचा म्यां पुरुषोत्तमा । आवडीनें सीमा । सांडविली मज हातीं ॥ २ ॥ घडे अवज्ञा सख्यत्वें । बाळें बापासी न भ्यावें । काय म्यां सांगावें । आहे ठावें तुह्मासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । प्रेम लोभ न संडावा । पाळिला पाळावा । ळळा पुढती आगळा ॥ ४ ॥

१३२०. बहु भितों जाणपणा । आड न यो नारायणा । घेइन प्रेमपान्हा । भक्तिसुख निवाडें ॥ १ ॥ यासी तुळें ऐसें कांहीं । दुजें त्रिभुवनीं नाहीं । काला भात दहीं । ब्रह्मादिकां दुर्लभ ॥ २ ॥ निमिषार्ध संतसंगति । वास वैकुंठीं कल्पांतीं । मोक्षपदें होती । ते विश्रांती बापुडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेंचि देईं । मीतूंपणा खंड नाहीं । बोलिलों त्या नाहीं । अभेदाची आवडी ॥ ४ ॥

१३२१. देवा आतां ऐसा करीं उपकार । देहाचा विसर पाडीं मज ॥ १ ॥ तरींच हा जीव सुख पावे माझा । बरें केशीराजा कळों आलें ॥ २ ॥ ठाव देईं चित्ता राखें पायांपाशीं । सकळ वृत्तींसी अखंडित ॥ ३ ॥ आस भय चिंता लाज काम क्रोध । तोडावा संबंध यांचा माझा ॥ ४ ॥ मागणें तें एक हेंचि आहे आतां । नाम मुखीं संतसंग देईं ॥५॥ तुका ह्मणे नको वरपंग देवा । घ्यावी माझी सेवा भावशुद्ध ॥६॥

१३२२. तुज न करितां काय नव्हे एक । हे तों सकळिक संतवाणी ॥ १ ॥ घेईं माझा भार करीं कइवार । उतरीं हा पार भवसिंधु ॥ २ ॥ उचित अनुचित पापपुण्यकाला । हा तों नये मला निवडितां ॥३॥ कुंटित राहिली बोलतां बोलतां । पार न पवतां वाणी पुढें ॥ ४ ॥ पुसतांही कोणां न कळे हें गुज । राखें आतां लाज पांडुरंगा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे बहु पाहिलें या जीवें । वर्म जालें जी ठावें नाम तुझें ॥६॥

१३२३. मज त्याची भीड नुलंघवे देवा । जो ह्मणे केशवा दास तुझा ॥१॥ मज आवडती बहु तैसे जन । करिती कीर्तन कथा तुझी ॥२॥ सांडूनियां लाज नाचेन त्यांपुढें । आइकती कोडें नाम तुझें ॥ ३ ॥ नलगे उपचार होईन भिकारी । वैष्णवांच्या घरीं उष्टावळी ॥४॥ तुका ह्मणे जाणों उचित अनुचित । विचारूनि हित तेंचि करूं ॥५॥

१३२४. तुझे पाय माझे राहियेले चित्तीं । ते मज दाविती वर्म देवा ॥ १ ॥ आह्मां अंधां तुझ्या पायांचा आधार । जाणसी विचार चालवितां ॥ २ ॥ मन स्थिर ठेलें इंद्रियें निश्चळ । हें तों माझें बळ नव्हे देवा ॥ ३ ॥ पापपुण्य भेद नासिलें तिमिर । त्रिगुण शरीर सांडियेलें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुझा प्रताप हा खरा । मी जाणें दातारा शरणागत ॥ ५ ॥

१३२५. जेथें जातों तेथें तूं माझा सांगाती । चालविसी हातीं धरूनियां ॥ १ ॥ चालों वाटे आह्मी तुझाचि आधार । चालविसी भार सवें माझा ॥ २ ॥ बोलों जातां बरळ करिसी तें नीट । नेली लाज धीट केलों देवा ॥ ३ ॥ अवघे जन मज जाले लोकपाळ । सोइरे सकळ प्राणसखे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां खेळतों कौतुकें । जालें तुझें सुख अंतर्बाहीं ॥ ५ ॥

१३२६. जालें पीक आह्मां अवघा सुकाळ । घेऊं अवघा काळ प्रेमसुख ॥ १ ॥ जाली अराणुक अवघियांपासून । अवघा गेला सीणभाग आतां ॥ २ ॥ अवघा जाला आह्मां एक पांडुरंग । आतां नाहीं जग माझें तुझें ॥ ३ ॥ अवघेचि आह्मी ल्यालों अळंकार । शोभलोंहि फार अवघ्यांवरी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मी सदैवांचे दास । करणें नलगे आस आणिकांची ॥ ५ ॥

१३२७. साधनें आमुचीं आज्ञेचीं धारकें । प्रमाण सेवकें स्वामिसत्ता ॥ १ ॥ प्रकाशिलें जग आपुल्या प्रकाशें । रवि कर्मरसें अलिप्त त्या ॥ २ ॥ सांगणें तें नाहीं करणें आपण । मोलही वचन बाध जालें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां भांडवल हातीं । येरझारा खाती केवढियें ॥ ४ ॥

१३२८. शुभ जाल्या दिशा अवघाचि काळ । अशुभ मंगळ मंगळाचें ॥ १ ॥ हातींचिया दीपें दुराविली निशी । न देखिजे कैसी आहे तेही ॥ २ ॥ सुख दुःखाहूनि नाहीं विपरीत । देतील आघात हितफळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां आह्मांसी हें भलें । अवघेचि जाले जीव जंत ॥ ४ ॥

१३२९. पाप पुण्य दोन्ही वाहाती मारग । स्वर्गनर्कभोग यांचीं पेणीं ॥ १ ॥ एका आड एक नलगे पुसावें । जेविल्या देखावें मागें भूक ॥ २ ॥ राहाटीं पडिलें भरोनियां रितीं । होतील मागुतीं येतीं जातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी खेळतियां मधीं । नाहीं केली बुद्धि स्थिर पाहों ॥ ४ ॥

१३३०. आमुचीं जिवलगें सज्जन सोयरीं । नांदतील तीरीं भिंवरेच्या ॥१॥ तींच माझ्या चित्तीं वसती दिवसराती । भेटावया खंती वाटतसे ॥२॥ संपदा सोहळे सर्व सुख वसे । वैकुंठीं जें नसे सुखरासी ॥३॥ ज्याच्या नामें पाप दुःख नाहीं भय । विठ्ठल बाप माय रखुमाई ॥४॥ माझा जीव जातो अमृत ते कळा । कंठीं वेळोवेळां ध्यात असें ॥५॥ तुका ह्मणे वाट पाहातां शिणले । त्या पथें डोळुले पंढरीच्या ॥ ६ ॥

१३३१. न्यावयासी मूळ पाठवील कधीं । मज कृपानिधि पांडुरंग ॥१॥ प्राण फुटे माझा त्याचिया वियोगें। घडी जाय युगें येकी येकी ॥२॥ त्याचिये गांवींची आवड ती जीवा। जीव हा सांडावा वोवाळुनी ॥३॥ दिनो दिन चिंता वाटते बहूत । नावडे संचित करावें हें ॥४॥ तुका ह्मणे आतां आहे तेंचि सरो। कोण करी भरोवरी मग॥५॥

१३३२. पाळिला विध तो आजि फळा आला । ऐसा हा कळला साच भाव ॥ १ ॥ नामाची आवडी लागलीसे चित्ता । पाय आठवितां सुख वाटे ॥ २ ॥ धरिल्या देहाचें साधलें कारण । पुढिल्या खंडण गर्भवासा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाभ झाला एकसरें । आणिक दुसरें नाहीं आतां ॥ ४ ॥

१३३३. हित तें हें एक राम कंठीं राहे । नाठविती देहभाव देही ॥ १ ॥ हाचि एक धर्म निज बीजवर्म । हेंचि जाळी कर्मे केलीं महा ॥ २ ॥ चित्त राहे पायीं रूप बैसे डोळां । जीवें कळवळा आवडीचा ॥ ३ ॥ अखंड न खंडे अभंग न भंगे । तुका ह्मणे गंगे मिळणी सिंधु ॥ ४ ॥

१३३४. माझिये जातीचें मज भेटो कोणी । आवडीची धणी फेडावया ॥ १ ॥ आवडे ज्या हरि अंतरापासूनि । ऐसियांचें मनीं आर्त माझे ॥ २ ॥ तयालागीं

जीव होतो कासावीस । पाहातील वास नयन हे ॥ ३ ॥ सुफळ हा जन्म होईल तेथून । देतां आलिंगन वैष्णवांसी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तोचि सुदिन सोहळा । गाऊं या गोपाळा धणीवरि ॥ ५ ॥

१३३५. आमुचें जीवन हें कथाअमृत । आणिकही संतसमागम ॥ १ ॥ सारूं एके ठायीं भोजन परवडी । स्वादरसें गोडी पदोपदीं ॥२॥ धालिया ढेंकर येती आनंदाचे । वोसंडलें वाचे प्रेमसुख ॥३॥ पिकलें स्वरूप आलिया घुमरी । रासी ते अंबरीं न समाये ॥ ४ ॥ मोजितां तयाचा अंत नाहीं पार । खुंटला व्यापार तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

१३३६. जोडिलें तें आतां न सरे सारितां । जीव बळी देतां हाता आलें ॥ १ ॥ संचित सारूनि बांधिलें धरणें । तुंबिलें जीवन साक्षेपें हें ॥ २ ॥ शीत उष्ण तेथें सुखदुःख नाहीं । अंतर सबाही एक जालें ॥ ३ ॥ बीज तो अंकुर पत्र शाखा फळें । प्रासबीज मुळें अवघें नासे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नामीं राहिलीसे गोडी । बीजाच्या परवडी होती जाती ॥ ५ ॥

१३३७. भक्तिभाव आह्मी बांधिलासे गांठी । सादावितों हाटीं घ्या रे कोणी ॥ १ ॥ सुखाचिया पेंठे घातला दुकान । मांडियेले वान रामनाम ॥२॥ सुखाचें फुकाचें सकळांचें सार । तरावया पार भवसिंधु ॥३॥ मागें भाग्यवंत जाले थोर थोर । तिहीं केला फार हाचि सांटा ॥४॥ खोटें कुडें तेथें नाहीं घातपात । तुका ह्मणे चित्त शुद्ध करीं ॥५॥

१३३८. पर्जन्यें पडावें आपुल्या स्वभावें । आपुलाल्या दैवें पिके भूमि ॥ १ ॥ बीज तेंचि फळ येईल शेवटीं । लाभहानितुटी ज्याची तया ॥ २ ॥ दीपाचिये अंगीं नाहीं दुजाभाव । धणी चोर साव सारिखेचि ॥ ३ ॥ काउळें ढोंपरा कंकर तित्तिरा । राजहंसा चारा मुक्ताफळें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे येथें आवडी कारण । पिकला नारायण जयां तैसा ॥ ५ ॥

१३३९. धीर तो कारण एकविध भाव । पतिव्रते नाहो सर्वभावें ॥१॥ चातक हे जळ न पाहाती दृष्टी । वाट पाहे कंठीं प्राण मेघा ॥२॥ सूर्यविकासनी नेघे चंद्रामृत । वाट पाहे अस्तउदयाची ॥३॥ धेनु येऊं नेदी जवळी आणिकां । आपुल्या बाळकाविण वत्सा ॥४॥ तुका ह्मणे नेम प्राणांसवें साटी । तरीच या गोष्टी विठोबाची ॥ ५ ॥

१३४०. नामें स्नानसंध्या केलें क्रियाकर्म । त्याचा भवश्रम निवारला ॥ १ ॥ आणिकें दुरावली खटपट करितां । वाउगे बोभाट वर्माविण ॥२॥ रामनामीं जिहीं धरिला विश्वास । तिहीं भवपाश तोडियेले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केलें कळिकाळ ठेंगणें । नामसंकीर्तनें भाविकांनीं ॥ ४ ॥

१३४१. वैष्णवांची कीर्ती गाइली पुराणीं । साही अठरांजणीं चहूं वेदीं ॥ १ ॥ ऐसे कोणी दावा ग्रंथाचे वाचक । कर्मठ धार्मिक पुण्यशील ॥ २ ॥ आदिनाथ शंकर नारद मुनीश्वर । शुका ऐसा थोर आणिक नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मुगुटमणी हे भक्ति । आणीक विश्रांति आरतिया ॥ ४ ॥

१३४२. बोलिलों जैसें बोलविलें देवें । माझें तुह्मां ठावें जातिकुळ ॥ १ ॥ करा क्षमा कांहीं नका धरूं कोप । संत मायबाप दीनावरि ॥ २ ॥ वाचेचा चाळक जाला दावी वर्म । उचित ते धर्म मजपुढें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घडे अपराध नेणतां । द्यावा मज आतां ठाव पायीं ॥ ४ ॥

१३४३. संतांचे घरींचा दास मी कामारी । दारीं परोपरीं लोळतसें ॥ १ ॥ चरणीचे रज लागती अंगास । तेणें बेताळीस उद्धरती ॥ २ ॥ उच्छिष्ट हें जमा करूनि पत्रावळी । घालीन कवळी मुखामाजी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मी आणीक विचार ।

१३४४. एक शेरा अन्ना चाड । येर वाउगी बडबड ॥ १ ॥ कां रे तृष्णा वाढविसी । बांधवूनि मोहपाशीं ॥ २ ॥ औट हात तुझा जागा । येर सिणसी वाउगा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे श्रम । एक विसरतां राम ॥ ४ ॥

१३४५. आलें धरायेच पेंठे । पुढें मागुतें न भेटे ॥ १ ॥ होसी फजीती वरपडा । लक्ष चौऱ्यासीचे वेढां ॥ २ ॥ नाहीं कोणांचा सांगात । दुःख भोगितां आघात ॥ ३ ॥ एका पाउलाची वाट । कोणा सांगावा बोभाट ॥ ४ ॥ जुंतिजेसी घाणां । नाहीं मारित्या करुणा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे हित पाहे । जोंवरि हें हातीं आहे ॥ ६ ॥

१३४६. लाभ जाला बहुतां दिसीं । लाहो करा पुढें नासी । मनुष्यदेहा ऐसी । उत्तमजोडी जोडिली ॥ १ ॥ घेईं हरिनाम सादरें । भरा सुखाचीं भांडारें । जालिया व्यापारें । लाहो हेवा जोडीचा ॥ २ ॥ घेउनि माप हातीं । काळ मोवी दिवस राती । चोर लाग घेती । पुढें तैसें पळावें ॥ ३ ॥ हित सावकासें । ह्मणे करीन तें पिसें । हातीं काय ऐसें । तुका ह्मणे नेणसी ॥ ४ ॥

१३४७. सुखाचें ओतलें । दिसे श्रीमुख चांगलें ॥ १ ॥ मनें धरिला अभिलास मिठी घातली पायांस ॥ २ ॥ होतां दृष्टादृष्टी । ताप गेला उठाउठी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाला । लाभें लाभ दुणावला ॥ ४ ॥

१३४८. झरा लागला सुखाचा । ऐसा मापारी कइंचा ॥ १ ॥ जो हें माप तोंडें धरी । सळे जाली ते आवरी ॥ २ ॥ जाले बहु काळ । कोणा नाहीं ऐसें बळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तळ । नाहीं पाहेसा सकळ ॥ ४ ॥

१३४९. आह्मी बोलों तें तुज कळे । एक दोहीं ठायीं खेळे ॥ १ ॥ काय परिहाराचें काम । जाणे अंतरींचें राम ॥ २ ॥ कळोनियां काय चाड । माझी लोकांसी बडबड ॥ ३ ॥ कारण सर्वे ऐका । अवघें आहे ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

१३५०. उमटे तें ठायीं । तुझे निरोपावें पायीं ॥ १ ॥ आह्मीं करावें चिंतन । तुझें नामसंकीर्तन ॥ २ ॥ भोजन भोजनाच्या काळीं । मागों करूनियां आळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माथां । भार तुझ्या पंढरिनाथा ॥ ४ ॥

१३५१. केला पण सांडी । ऐसीयासी ह्मणती लंडी ॥१॥ आतां पाहा विचारून । समर्थासी बोले कोण ॥२॥ आपला निवाड । आपणचि करितां गोड ॥३॥ तुह्मीं आह्मीं देवा । बोलिला बोल सिद्धी न्यावा ॥४॥ असे धुरे उणें । मागें सरे तुका ह्मणे ॥५॥

१३५२. न व्हावें तें जालें । तुह्मां आह्मांसी लागलें ॥ १ ॥ आतां हालमाकलमें । भांडोनियां काढूं वर्मे ॥२॥ पाटोळ्यासवेंसाटी । दिली रगळ्याची गांठी॥३॥ तुका ह्मणे हरी । आणूनियां करिन सरी ॥ ४ ॥

१३५३. पतित मिरासी । ते म्यां धरिली जीवेंसी ॥ १ ॥ आतां बळिया सांग कोण । ग्वाही तुझें माझें मन ॥ २ ॥ पावनाचा ठसा । दावीं मज तुझा कैसा ॥३॥ आव तुका ह्मणे जालें । रोख पाहिजे दाविलें ॥ ४ ॥

१३५४. करितां वेरझारा । उभा न राहासी वेव्हारा ॥ १ ॥ हे तों झोंडाईचे चाळे । काय पोटीं तें न कळे ॥ २ ॥ आरोगुनी मुग । बैसलासी जैसा बग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे किती । बुडविलीं आळवितीं ॥ ४ ॥

१३५५. नाहीं देणें घेणें । गोवी केली अभिमानें ॥ १ ॥ आतां कां हो निवडूं नेदां । पांडुरंगा येवढा धंदा ॥ २ ॥ पांचांमधीं जावें । थोड्यासाटीं फजित व्हावें ॥ ३ ॥ तुज ऐसीं नाहीं । पांडुरंगा आह्मी कांहीं ॥ ४ ॥ टाकूं तो वेव्हार । तुज बहु करकर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आतां । निवडूं संतां देखतां ॥ ६ ॥

१३५६. सिंचन करितां मूळ । वृक्ष ओलावे सकळ ॥१॥ नको पृथकाचे भरी ।

पडों एक मूळ धरीं ॥ २ ॥ पाणचोऱ्याचें दार । वरिल दाटावें तें थोर ॥ ३ ॥ वश जाला राजा । मग आपुल्या त्या प्रजा ॥ ४ ॥ एक चिंतामणी । फिटे सर्व सुखधणी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे धांवा । आहे पंढरी विसांवा ॥ ६ ॥

१३५७. करूं याची कथा नामाचा गजर । आह्मा संवसार काय करी ॥ १ ॥ ह्मणवूं हरिचे दास लेऊं तीं भूषणें । कांपे तयाभेणें कळिकाळ ॥ २ ॥ आशा भय लाज आड नये चिंता । ऐसी तया सत्ता समर्थाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करूं ऐसीयांचा संग । जेणें नव्हे भंग चिंतनाचा ॥ ४ ॥

१३५८. काय सर्प खातो अन्न । काय ध्यान बगाचें ॥ १ ॥ अंतरींची बुद्धि खोटी । भरलें पोटीं वाईट ॥२॥ काय उंदीर नाहीं धांवीं । राख लावी गाढव ॥३॥ तुका ह्मणे सुसर जळीं । काउळीं कां न न्हाती ॥ ४ ॥

१३५९. मदें मातलें नागवें नाचे । अनुचित वाचे बडबडी ॥ १ ॥ आतां शिकवावा कोणासी विचार । कर्म तें दुस्तर करवी धीट ॥ २ ॥ आलें अंगासी तें बळिवंत गाढें । काय वेड्यापुढें धर्मनीत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळों येईल तो भाव । अंगावरि घाव उमटतां ॥ ४ ॥

१३६०. सोन्याचें पर्वत करवती पाषाण । अवघे रानोरान कल्पतरु ॥ १ ॥ परि या दुर्लभ विठोबाचे पाय । तेथें हे उपाय न सरती ॥ २ ॥ अमृतें सागर भरवती गंगा । ह्मणवेल उगा राहें काळा ॥ ३ ॥ भूत भविष्य कळों येईल वर्तमान । करवती प्रसन्न रिद्धिसिद्धी ॥ ४ ॥ स्थान मान कळों येती योगमुद्रा । नेववेल वारा ब्रह्मांडासी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे मोक्ष राहे आलीकडे । इतर बापुडें काय तेथें ॥ ६ ॥

१३६१. भाविकां हें वर्म सांपडलें निकें । सेविती कवतुकें धणीवरि ॥ १ ॥ इच्छितील तैसा नाचे त्यांचें छंदें । वंदिती तीं पदें सकुमारें ॥ २ ॥ विसरले मुक्ती भक्तिअभिळासें । ओढत सरिसें सुख आलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं मागायाची आस । पांडुरंग त्यांस विसंबेना ॥ ४ ॥

१३६२. भक्तां समागमें सर्वभावें हरि । सर्व काम करी न सांगतां ॥ १ ॥ सांटवला राहे हृदयसंपुष्टीं । बाहेर धाकुटी मूर्ति उभा ॥ २ ॥ मागण्याची वास पाहे मुखाकडे । चिंतिल्या रोकडे मनोरथ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीव भाव देवापायीं । ठेवूनि ते कांहीं न मागती ॥ ४ ॥

१३६३. प्रेमअमृतें रसना ओलावली । मनाची राहिली वृत्ति पायीं ॥ १ ॥ सकळही तेथें वोळलीं मंगळें । वृष्टि केली जळें आनंदाच्या ॥ २ ॥ सकळ इंद्रियें जालीं ब्रह्मरूप । ओतलें स्वरूप माजी तया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जेथें वसे भक्तराव । तेथें नांदे देव संदेह नाहीं ॥ ४ ॥

१३६४. कासया गुणदोष पाहों आणिकांचे । मज काय त्यांचें उणें असे ॥ १ ॥ काय पापपुण्य पाहों आणिकांचें । मज काय त्यांचे उणें असे ॥ २ ॥ नष्टदुष्टपण कवणाचें वाणू । तयाहून अणु अधिक माझें ॥ ३ ॥ कुचर खोटा मज कोण असे आगळा । तो मी पाहों डोळां आपुलिये ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मी भांडवलें पुरता । तुजसी पंढरिनाथा लावियेलें ॥ ५ ॥

१३६५. काळ जवळिच उभा नेणां । घाली झांपडी खुंटी कानां ॥ १ ॥ कैसा हुशार सावध राहीं । आपुला तूं अपुलेठायीं ॥२॥ काळ जवळिच उभा पाहीं । नेदि कोणासि देऊं कांहीं ॥३॥ काळें पुरविली पाठी । वरुषें जालीं तरी साठी॥४॥ काळ भोंवताला भोंवे। राम येऊं नेदी जिव्हे ॥५॥ तुका ह्मणे काळा । कर्म मिळतें तें जाळा॥६॥

१३६६. दुष्ट भूषण सज्जनाचें । अलभ्यलाभ पुण्य त्याचें ॥ १ ॥ धन्य ऐसा

परउपकारी । जाय नरका आणिकांवारि ॥ २ ॥ मळ खाये संवदणी । करी आणि-कांची उजळणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याचा । प्रीती आदर करा साचा ॥ ४ ॥

१३६७. साहोनियां टांकीघाये । पाषाण देवचि जाला पाहें ॥ १ ॥ तया रीती दृढ मन । करीं साधाया कारण ॥ २ ॥ बाण शस्त्र साहे गोळी । शूरां ठाव उंच स्थळीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सती । अग्न न देखे ज्या रीती ॥ ४ ॥

१३६८. तेणें वेशें माझीं चोरिलीं अंगें । मानावया जग आत्मपणें । नाहीं चाड भीड संसाराचें कोड । उदासीन सर्व गुणें । भय मोह लज्जा निरसली शंका । अवघियां एकचि पणें । विठ्ठलाच्या पायीं बैसोनि राहिलीं । भागलीं तुटित तेणें ॥ १ ॥ आतां त्यांसीं काय चाले माझें बळ । जालोंसें दुर्बळ सत्त्वहीन । दग्ध पट दिसे संगति बरवंट । काय त्याचें कारण ॥ २ ॥ आळसें दृष्टी न पाहे आपुलें । एकचि देखिलें सर्वरूप । मानामान तेथें खुंटोनि राहिलें । पिशुन तो कोण बाप । ज्योति ना अंधार अवघा एकंकार । तेथें काय पुण्यपाप । विठ्ठलावांचुनि कांहींच नावडे । वेगळाल्या भावें रूप ॥ ३ ॥ बळबडिवार लौकिक वेव्हार । गेली आशा तृष्णा माया । सुखदुःखाची वार्ता नाइके । अंतरलों दुरी तया । मीतूंपणनिष्काम होऊनि । राहिलों आपुलिया ठायां । तुजविण आतां मज नाहीं कोणी । तुका ह्मणे देवराया ॥ ४ ॥

१३६९. कथा पुराण ऐकतां । झोपें नाथिलें तत्त्वता । खाटेवरि पडतां । व्यापी चिंता तळमळ ॥ १ ॥ ऐसी गहन कर्मगति । काय तयासी रडती । जाले जाणते जो चित्तीं । कांहीं नेघे आपुला ॥ २ ॥ उदक लावितां न धरे । चिंता करी केव्हां सरे । जाऊं नका धीरें । ह्मणे करितां ढवाळ्या ॥ ३ ॥ जवळी गोंचिड क्षीरा । जैसी कमळणी दर्दुरा । तुका ह्मणे दुरा । देशत्यागें तयासी ॥ ४ ॥

१३७०. संदेह बाधका आपआपणयांतें । रज्जुसर्पवत भासतसे । भेऊनियां काय देखिलें येणें । मारें घायेंविण लोळतसे ॥ १ ॥ आपणचि तारी आपणचि मारी । आपण उद्धरी आपणयां । शुकनळिकेन्यायें गुंतलासी काय । विचारूनि पाहें मोकळिया ॥ २ ॥ पापपुण्य कैसे भांजिले अंक । दशकाचा एक उरविला । जाणोनियां काय होतोसी नेणता । शून्या ठाव रिता नाहीं नाहीं ॥ ३ ॥ दुरा दृष्टी पाहें न्याहाळूनि । मृगजळा पाणी न ह्मणे चाडा । धांवतांचि फुटे नव्हे समाधान । तुका ह्मणे जाण पावे पीडा ॥ ४ ॥

१३७१. कथे उभा अंग राखेल जो कोणी । ऐसा कोण गणी तया पापा ॥ १ ॥ येथें तो पातकी न येताच भला । रणीं कुचराला काय चाले ॥ २ ॥ कथे बैसोनी आणीक चर्चा । धिग त्याची वाचा कुंभपाक ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐलपैल ते थडीचे । बुडतील साच मध्यभागीं ॥ ४ ॥

१३७२. नावडे ज्यां कथा उठोनियां जाती । ते यमा फावती बरे वोजा ॥ १ ॥ तो असे जवळी गोंचिडाच्या न्यायें । देशत्यागें ठाय तया दुरी ॥ २ ॥ नव्हे भला कोणी नावडे दुसरा । पाहुणा किंकरा यमा होय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तया करावें तें काई । पाषाण कां नाहीं जळामध्यें ॥ ४ ॥

१३७३. जवळी नाहीं चित्त । काय मांडियेलें प्रेत ॥ १ ॥ कैसा पाहे चर्मदृष्टी । दीप स्नेहाच्या शेवटीं ॥ २ ॥ कांतेलेंसें श्वान । तैसें दिशा हिंडे मन ॥ ३ ॥ त्याचे कानीं हाणे । कोण बोंब तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

१३७४. दुर्बळा वाणीच्या एक दोनि सिद्धि । सदैवा समाधि विश्वरूपीं ॥ १ ॥ काय त्याचें वांयां गेलें तें एक । सदा प्रेमसुख सर्वकाळ ॥ २ ॥ तीर्थ देव दूरी तया

। विश्व त्या सज्जना दुमदुमिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एक वाहाती मोळिया ।
ळेया घरा येती ॥ ४ ॥

परिमळें काष्ठ ताजवां तुळविलें । आणीक नांवांचीं थोडीं । एक तीं
विलीं ढवळारें । एकाचिया कुड मेडी । एक दीनरूप आणिती मोळिया ।
ानि माडी । अवघियां बाजार एकचि जाला । मांविकलीं आपुल्या
। गुण तो सार रूपमध्यकार । अवगुण तो फार पीडीतसे ॥ २ ॥ एक
असती । अमोल्य नांवांचे खडे । एक समर्थ दुर्बळा घरीं । फार मो-
एक झगझग करिती वाळवंटीं । कोणी न पाहाती तयांकडे । सभाग्य
ाले घरीं । मायेक दैन्य बापुडें ॥ ३ ॥ एक नामें रूपें सारिख्या
नेकप्रकार याती । ज्याचिया संचितें जैसें आलें पुढें । तयाची तैसीच
उंचपदीं बैसोनि सुखें । दास्य करवी एका हातीं । तुका ह्मणे कां
व । चुकलिया वांयां खंती ॥ ४ ॥

नाहीं आह्मां शत्रु सासुरें पिशुन । दाटलें हें घन माहियेर ॥ १ ॥
ांडुरंग रखुमाई । सत्यभामा राही जननिया ॥ २ ॥ लज्जा भय कांहीं
 नाहीं । सर्वसुखें पायीं वोळगती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी सदैवाचीं
ं लडिवाळें सकळांचीं ॥ ४ ॥

गर्भीं असतां बाळा । कोण पाळी त्याचा लळा ॥१॥ कैसा लाघवी सूत्र-
ळुवा माझा हरी ॥२॥ सर्प पिलीं वितांचि खाय । वांचलिया कोण माय
 लागला कोसेरा । कोण पुरवी तेथें चारा ॥४॥ पोटीं पाषाणांचे जीव ।
त्याचा भाव ॥५॥ तुका ह्मणे निश्चळ राहें । होईल तें सहज पाहे ॥ ६ ॥

न ह्मणे कवणां सिद्ध साधक गंव्हार । अवघा विश्वंभर वांचूनियां ॥१॥
ुद्धि काया वाचा मन । लावीं तुझें ध्यान पांडुरंगा ॥ २ ॥ गातां प्रेम-
ाझ्या मनीं । नाचतां रंगणीं नाठवावी ॥३॥ देईं चरणसेवा भूतांचें भजन ।
ान सांडवूनि ॥४॥ आशापाश माझी तोडीं माया चिंता । तुजविण व्यथा
॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सर्व भाव तुझे पायीं । राहे ऐसें देईं प्रेम देवा ॥ ६ ॥

. अग्निमाजी गेलें । अग्नि होऊन तेंच ठेलें ॥ १ ॥ काय उरलें तया पण ।
नाम गुण ॥ २ ॥ लोह लागे परिसा अंगीं । तोही भूषण जाला जगीं
ता ओहळा ओघा । गंगे मिळोनि जाल्या गंगा ॥ ४ ॥ चंदनाच्या
चंदन जाले स्पर्शें ॥५॥ तुका जडला संतां पायीं । दुजेपणा ठाव नाहीं ॥६॥

ऐशा भाग्यें जालों । तरी धन्य जन्मा आलों ॥१॥ रुळें तळीले पायरी ।
ती वरी ॥ २ ॥ प्रेमामृतपान । होईल चरणरजें स्नान ॥ ३ ॥ तुका
तया हरतील दुःखें ॥ ४ ॥

करितां या सुखा । अंतपार नाहीं लेखा ॥ १ ॥ माथां पडती संतपाय ।
तें काय ॥ २ ॥ ऐसा लाभ नाहीं । दुजा विचारितां कांहीं ॥ ३ ॥
ोड । तेथें पुरे माझें कोड ॥ ४ ॥

वेद जया गाती । आह्मां तयाची संगती ॥ १ ॥ नाम धरियेलें कंठीं ।
विला पोटीं ॥ २ ॥ ॐकाराचें बीज । हातीं आमुचे तें निज ॥ ३ ॥
हु मोटें । अणुरेणुयां धाकुटें ॥ ४ ॥

. तूं श्रीयेचा पति । माझी बहु हीन याती ॥ १ ॥ दोघे असों एके
ा माथा तुझे पायीं ॥ २ ॥ माझ्या दीनपणां पार । नाहीं बहु तूं
॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । मी ओहोळ तं गंगा ॥ ४ ॥

१३८४. मी याचक तूं दाता । काय सत्य पाहों आतां ॥ १ ॥ म्या तों पसरिला हात । करीं आपुलें उचित ॥ २ ॥ आह्मी घ्यावें नाम । तुह्मां समाधान काम ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवराजा । वाद खंडीं तुझा माझा ॥ ४ ॥

१३८५. तुझे पोटीं वाव । व्हावा ऐसा माझा भाव ॥ १ ॥ करीं वासनेसारिखें । प्राण फुटे येणें दुःखें ॥ २ ॥ अहंकार खोटे । वाटे श्वापदांचे थाटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आई । हातीं धरूनि संग देई ॥ ४ ॥

१३८६. दारीं परोवरी । कुडीं कवाडीं मी घरीं ॥ १ ॥ तुमच्या लागलों पोषणा । अवघे ठायीं नारायणा ॥ २ ॥ नेदी खाऊं जेवूं । हातींतोंडींचेंही घेऊं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंगीं । जडलों ठायींचा सलगी ॥ ४ ॥

१३८७. मज कोणी कांहीं करी । उमटे तुमचे अंतरीं ॥ १ ॥ व्याला वाढविलें म्हूण । मज सुख तुज सीण ॥ २ ॥ माझें पोट धालें । तुझें अंगीं उमटलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खेळें । तेथें तुमचिया बळें ॥ ४ ॥

१३८८. जोडोनियां कर । उभा राहिलों समोर ॥ १ ॥ हेंचि माझें भांडवल । जाणे कारण विठ्ठल ॥ २ ॥ भाकितों करुणा । आतां नुपेक्षावें दीना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे डोई । ठेवीं वेळोवेळां पायीं ॥ ४ ॥

१३८९. आह्मी घ्यावें तुझें नाम । तुह्मी आह्मां द्यावें प्रेम ॥ १ ॥ ऐसें निवडिलें मुळीं । संतीं बैसोनि सकळीं ॥ २ ॥ माझी डोई पायांवरी । तुह्मी न धरावी दुरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केला । खंड दोघांचा विठ्ठला ॥ ४ ॥

१३९०. वारिलें लिगाड । बहुदिसाचें हें जाड ॥ १ ॥ न बोलावें ऐसें केलें । कांहीं वाउगें तितुलें ॥ २ ॥ जाला चौघांचार । गेला खंडोनि वेव्हार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । करीन ते घ्यावी सेवा ॥ ४ ॥

१३९१. पायरवे अन्न । मग करी क्षीदक्षीण ॥ १ ॥ ऐसे होती घातपात । लाभेविण संगें थीत ॥ २ ॥ जन्माची जोडी । वाताहात एके घडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शंका । हित आड या लौकिका ॥ ४ ॥

१३९२. आह्मां वैष्णवांचा । नेम काया मनें वाचा ॥ १ ॥ धीर धरूं जिवासाठीं । येऊं नेदूं लाभा तुटी ॥ २ ॥ उचित समय । लाज निवारावें भय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळा । जाणों नेम नाहीं बाळा ॥ ४ ॥

१३९३. उलंघिली लाज । तेणें साधियेलें काज ॥ १ ॥ सुखें नाचे पैलतीरीं । गेलों भवाचे सागरीं ॥ २ ॥ नामाची सांगडी । सुखें बांधली आवडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लोकां । उरली वाचा मारीं हाका ॥ ४ ॥

१३९४. बैसलोंसें दारीं । धरणें कोंडोनि भिकारी ॥ १ ॥ आतां कोठें हालों नेदी । बरी सांपडली संदी ॥ २ ॥ किती वेरझारा । मागें घातलिया घरा ॥ ३ ॥ माझें मज नारायणा । देतां कां रे नये मना ॥ ४ ॥ भांडावें तें किती । बहु सोसिली फजिती ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे नाहीं । लाज तुझे अंगीं कांहीं ॥ ६ ॥

१३९५. जालों द्वारपाळ । तुझें राखिलें सकळ ॥ १ ॥ नाहीं लागों दिलें अंगा । आड ठाकलों मी जगा ॥ २ ॥ करूनियां नीती । दिल्याप्रमाणें चालती ॥ ३ ॥ हातीं दंड काठी । उभा जिवाचिये साटीं ॥ ४ ॥ बळ बुद्धी युक्ती । तुज दिल्या सर्व शक्ती ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे खरा । आतां घेईन मुशारा ॥ ६ ॥

१३९६. फळाची तों पोटीं । घडे वियोगेंही भेटी ॥ १ ॥ करावें चिंतन । सार तेंचि आठवण ॥ २ ॥ चित्त चित्ता ग्वाही । उपचारें चाड नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे

१३९७. दुर्बळाचें कोण । ऐके घालूनियां मन । राहिलें कारण । तयावांचूनि काय तें ॥ १ ॥ कळों आलें अनुभवें । पांडुरंगा माझ्या जीवें । न सांगतां ठावें । पडे चर्या देखोनि ॥ २ ॥ काम क्रोध माझा देहीं । भेदाभेद गेले नाहीं । होतें तेथें कांहीं । तुज कृपा करितां ॥ ३ ॥ हें तों नव्हे उचित । नुपेक्षावें शरणागत । तुका ह्मणे रीत । तुमची आह्मां न कळे ॥ ४ ॥

१३९८. आह्मी भाव जाणों देवा । न कळती तुझिया मावा । गणिकेचा कुढावा । पतना न्यावा दशरथ ॥ १ ॥ तरी म्यां काय गा करावें । कोण्या रीती तुज पावें । न संगतां ठावें । तुह्मांविण न पडे ॥ २ ॥ दोनी फाकलिया वाटा । गोवी केली घटापटा । नव्हे धीर फांटा । आड रानें भरती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझे डोळे । तुझे देखती हे चाळे । आतां येणें वेळे । चरण जीवें न सोडीं ॥ ४ ॥

१३९९. वेरझारीं जाला सीण । बहु केलें खेदक्षीण । भांडणासी दिन । आजी येथें फावला ॥ १ ॥ आतां काय भीड भार । धरूनियां लोकाचार । बुडवूनि वेव्हार । सरोबरी करावी ॥ २ ॥ आलें बहुतांच्या मना । कां रे न होसी शाहाणा । मुळींच्या वचना । आह्मी जागों आपुल्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चौघांमधीं । तुज नेलें होतें आधीं । आतां नाहीं मधीं । उरी कांहीं राहिली ॥ ४ ॥

१४००. कल्पतरूखालीं । फळें येती मागीतलीं ॥ १ ॥ तेथें बैसल्याचा भाव । विचारूनि बोलें ठाव ॥ २ ॥ द्यावें हें उत्तर । येतो प्रतिल्याचा फेर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मनीं । आपुल्याचि लाभहानि ॥ ४ ॥

१४०१. रंगलें या रंगें पालट न धरी । खेवलें अंतरीं पालटेना ॥ १ ॥ सावळें निखळ कृष्णनाम ठसे । अंगसंगें कैसे शोभा देती ॥ २ ॥ पवित्र जालें तें न लिंपे विटाळा । नेदी बैसों मळा आडवरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळें काळें केलें तोंड । प्रकाश अभंड देखोनियां ॥ ४ ॥

१४०२. जगा काळ खाय । आह्मी माथां दिले पाय ॥ १ ॥ नाचों तेथें उभा राहे । जातां व्यंग करी साहे ॥ २ ॥ हरिच्या गुणें धाला । होता खातचि भुकेला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हळु । जाला कढत शितळु ॥ ४ ॥

१४०३. ब्रह्मरस घेई काढा । जेणें पीडा वारेल ॥ १ ॥ पथ्य नाम विठोबाचें । आणीक वाचे न सेवीं ॥ २ ॥ भवरोगाऐसें जाय । आणीक काय क्षुल्लकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नव्हे बाधा । अणीक कदा भूतांची ॥ ४ ॥

१४०४. अंगें अनुभव जाला मज । संतरजचरणांचा ॥ १ ॥ सुखी जालों या सेवनें । दुःख नेणें यावरी ॥ २ ॥ निर्माल्याचें तुळसीदळ । विष्णुजळ चरणींचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भवसार । करूनि फार मिश्रित ॥ ४ ॥

१४०५. वैद्य एक पंढरिराव । अंतर्भाव तो जाणे ॥ १ ॥ रोगाऐशा द्याव्या वल्ली । जाणे जाली बाधा ते ॥ २ ॥ नेदी रुका वेचों मोल । पाहे बोल प्रीतीचे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दयावंता । सदा चिंता दीनांची ॥ ४ ॥

१४०६. करितां कोणाचें ही काज । नाहीं लाज देवासी ॥ १ ॥ बरें करावें हें काम । धरिलें नाम दीनबंधु ॥ २ ॥ करूनि अराणूक पाहे । भलत्या साह्य व्हावया ॥ ३ ॥ बोले तैसी करणी करी । तुका ह्मणे एक हरि ॥ ४ ॥

१४०७. उभे चंद्रभागे तीरीं । कट धरोनियां करीं । पाउलें गोजिरीं । विटेवरी शोभलीं ॥ १ ॥ त्याचा छंद माझ्या जीवा । काया वाचा मनें हेवा । संचिताचा ठेवा । जोडी हातीं लागली ॥ २ ॥ रूप डोळियां आवडे । कीर्ति श्रवणीं

पवाडे । मस्तक नावडे । उठों पायांवरोनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाम । ज्याचें नासी क्रोध काम । हरी भवश्रम । उच्चारितां वाचेसी ॥ ४ ॥

१४०८. आह्मां हेंचि भांडवल । ह्मणों विठ्ठल विठ्ठल ॥ १ ॥ सुखें तरों भवनदी । संगें वैष्णवांची मांदी ॥ २ ॥ बाखराचें वाण । सांडूं हें जेवूं जेवण ॥ ३ ॥ नलगे वारंवार । तुका ह्मणे वेरझार ॥ ४ ॥

१४०९. आतां माझ्या भावा । अंतराय नको देवा ॥ १ ॥ आलें भावा तें करितों । तुझें नाम उच्चारितों ॥ २ ॥ दृढ माझें मन । येथें राखावें बांधोन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाटे । नको फुटों देऊं फांटे ॥ ४ ॥

१४१०. काय देवापाशीं उणें । हिंडे दारोदारीं सुनें ॥ १ ॥ करी अक्षरांची आटी । एके कवडीच साठीं ॥ २ ॥ निंदी कोणां स्तवी । चिंतातुर सदा जीवीं ॥३॥ तुका ह्मणे भांड । जळो जळो त्याचें तोंड ॥ ४ ॥

१४११. मागणें तें मागों देवा । करूं भक्ती त्याची सेवा ॥ १ ॥ काय उणें तयापाशीं । रिद्धिसिद्धी ज्याच्या दासी ॥ २ ॥ कायावाचामन । करूं देवा हें अर्पण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विश्वंभर । ज्याच्यानें हें चराचर ॥ ४ ॥

१४१२. चित्तीं नाहीं आस । त्याचा पांडुरंग दास ॥ १ ॥ असे भक्तांचिये घरीं । काम न सांगतां करी ॥ २ ॥ अनाथाचा बंधु । असे अंगीं हा संबंधु ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावें । देवा सत्ता राबवावें ॥ ४ ॥

१४१३. कर्कशसंगति । दुःख उदंड फजिती ॥ १ ॥ नाहीं इह ना परलोक । मजुर दिसे जैसें रंक ॥ २ ॥ वचन सेंटावरी । त्याचें ठेवूनि धिक्कारी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पायीं बेडी । पडिली कपाळीं कुऱ्हाडी ॥ ४ ॥

१४१४. बीज पेरे सेतीं । मग गाडेवरी वाहाती ॥ १ ॥ वांयां गेलें ऐसें दिसे । लाभ त्याचे अंगीं वसे ॥ २ ॥ पाल्याची जतन । तरि प्रांतीं येती कण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आळा । उदक देतां लाभे फळा ॥ ४ ॥

१४१५. जाणावें तें सार । नाहीं तरी दगा फार ॥ १ ॥ डोळे झांकिलिया रवि । नाही ऐसा होय जेवीं ॥ २ ॥ बहुथोड्या आड । निवारितां लाभे जाड॥३॥ तुका ह्मणे खरें । नेलें हातींचें अंधारें ॥ ४ ॥

१४१६. मुळीं नेणपण । जाला तरी अभिमान ॥ १ ॥ वांयां जावें हेंचि खरें । केलें तेणेंचि प्रकारें ॥ २ ॥ अराणूक नाहीं कधीं । जाली तरि भेदबुद्धि ॥ ३ ॥ अंतरली नाव । तुका ह्मणे नाहीं ठाव ॥ ४ ॥

१४१७. संवसारसांते आले हो आइका । तुटीचें तें नका केणें भरूं ॥ १ ॥ लाभाचा हा काळ अवघे विचारा । पारखी ते करा साह्य येथें ॥ २ ॥ शृंगारिलें दिसे न कळे अंतर । गोविला पदर उगवेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खोटें गुंपतां विसारें । हातिंचिया खरें हातीं घ्यावें ॥ ४ ॥

१४१८. सारावीं लिगाडें धरावा सुपंथ । जावें उसंतीत हळूहळू ॥ १ ॥ पुढें जातियाचे उमटले माग । भांबावलें जग आडरानें ॥ २ ॥ वेचल्याचा पाहे वरावरि झाडा । बळाचा निधडा पुढिलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जैसी दाखवावी वाणी । ते द्यावी भरोनी शेवट तों ॥ ४ ॥

१४१९. बुद्धिमंदा शिरीं । भार फजिती पदरीं ॥ १ ॥ जाय तेथें अपमान । पावे हानि थुंकी जन ॥ २ ॥ खरियाचा पाड । मागें लावावें लिगाड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करी । वर्म नेणें भरोवरी ॥ ४ ॥

१४२०. पूर्वजांसी नरका । जाणें तें एक आइका ॥ १ ॥ निंदा करावी चाहाडी ।

धरूनि आवडी ॥ २ ॥ मात्रागमना ऐसी । जोडी पातकांची रासी ॥ ३ ॥
ह्मणे वाट । कुंभपाकाची ते नीट ॥ ४ ॥

४२१. देहा लावी वात । पालव घाली जाली रात ॥ १ ॥ वेडी ते वेडी
च वेडी । चाखतां गोडी चवी नेणे ॥ २ ॥ कडिये मूल भोंवतें भोंये । मोक-
रडे धाये ॥ ३ ॥ लेंकरें वित्त पुसे जगा । माझा गोहो कोण तो सागां ॥ ४ ॥
ळी शुद्धि जना नाहीं । आणिकांची ते जाणे काई ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे ऐसे जन ।
ा जातां राखे कोण ॥ ६ ॥

४२२. आवडीचें दान देतो नारायण । बाहे उभारोन राहिलासे ॥ १ ॥ जें
सी रुचे तें करी समोर । सर्वज्ञ उदार मायबाप ॥ २ ॥ ठायीं पडिलिया तेंचि
खावें । ठायींचेंचि घ्यावें विचारूनि ॥ ३ ॥ बीज पेरूनियां तेंचि घ्यावें
। डोरलीस केळ कैंचें लागे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देवा कांहीं बोल नाहीं । तुझा
पाहीं शत्रु सखा ॥ ५ ॥

४२३. अडचणीचें दार । बाहेर माजी पैस फार ॥ १ ॥ काय करावें तें मौन्य ।
दिशा हिंडे मन ॥ २ ॥ बाहेर दावी वेश । माजी वासनेचे लेश ॥ ३ ॥
इंद्रियां दमन । काय मांडिला दुकान ॥ ४ ॥ सारविलें निकें । वरि माजी
फिकें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे अंतीं । कांहीं नलगेचि हातीं ॥ ६ ॥

४२४. लय लक्षूनियां जालों ह्मणती देव । तोही नव्हे भाव सत्य जाणा
॥ जालों बहुश्रुत नलगे आतां कांहीं । नको राहूं तेही निश्चितीनें ॥ २ ॥ तपें
काय मानिसी विश्वास । बीज फळ त्यास आहे पुढें ॥ ३ ॥ कर्म आचरण
चा स्वगुण । विशेष तो गुण काय तेथें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जरी होईल नि-
। तरिच होय राम देखे डोळां ॥ ५ ॥

४२५. पुरली धांव कडिये घेईं । पुढें पायीं न चलवीं ॥ १ ॥ कृपाळुवे
ंगे । अंगसंगे जिवलगे ॥ २ ॥ अवघीं निवारावी भूक । अवघ्या दुःख जन्माचें
॥ तुका ह्मणे बोलवेना । लावीं स्तना ईश्वरे ॥ ४ ॥

४२६. जें जें मना वाटे गोड । तें तूं कोड पुरविसी ॥ १ ॥ आतां तूंचि बाह्य-
ीं । अवघ्यापरी जालासी ॥ २ ॥ नाहीं सायासाचें काम । घेतां नाम आवडी
॥ तुका ह्मणे सर्व सांगे । पांडुरंगे दयाळे ॥ ४ ॥

४२७. जेथें माझी दृष्टी जाय । तेथें पाय भावीन ॥ १ ॥ असेन या समाधानें ।
मनें करीन ॥ २ ॥ अवघाच अवघे देसी । सुखरासी संपन्न ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे
ा नाहीं । ऐसें कांहीं तें करूं ॥ ४ ॥

४२८. नातुडे जो कवणे परी । उभा केला विटेवरी ॥ १ ॥ भला भला पुंड-
ा । मानलासी जनलोकां ॥ २ ॥ कोण्या काळें सुखा । ऐशा कोण पावता
॥ अवघा आणिला परिवार । गोपी गोपाळांचा भार ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे धन्य
। भूमी वैकुंठ आणिलें ॥ ५ ॥

४२९. अवघे चुकविले सायास । तप रासी जीवा नास ॥१॥ जीव देऊनियां बळी ।
ीं तारिलीं दुर्बळीं । केला भूमंडळीं । माजी थोर पवाडा ॥२॥ कांहीं न मगे याची
। लुटवितो जगा हातीं ॥३॥ तुका ह्मणे भक्तराजा । कोण वर्णी पार तुझा ॥४॥

४३०. प्रमाण हें त्याच्या बोला । देव भक्ताचा अंकिला ॥ १ ॥ न पुसतां
ं नये । खालीं बैसतांही भिये ॥२॥ अवघा त्याचा होत । जीव भावाही सहि-
३ ॥ वदे उपचाराची वाणी । कांहीं माग ह्मणऊनि ॥ ४ ॥ उदासीनाच्या
। तुका ह्मणे धांवे मागें ॥ ५ ॥

१४३१. कांहीं न मागती देवा । त्यांची करूं धांवे सेवा ॥ १ ॥
ऋण । होऊनियां रूपें दीन ॥ २ ॥ होऊं न सके वेगळा । क्षण एक
॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भक्तिभाव । हाचि देवाचाही देव ॥ ४ ॥

१४३२. जाणे अंतरिंचा भाव । तोचि करितो उपाव ॥ १ ॥
मागावें । जीवें भावें अनुसरावें । अविनाश ध्यावें । फळ धीर
बाळा न मागतां भोजन । माता घाली पाचारून ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे
लंघियेले गिरी ॥ ४ ॥

१४३३. आह्मी नाचों तेणें सुखें । वाऊं टाळी गातों मुखें ॥ १
कोंवळा । शरणागता पाळी लळा ॥ २ ॥ आह्मां जाला हा निर्धार
अपार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतीं । वर्म दिलें आह्मां हातीं ॥ ४ ॥

१४३४. जालों निर्भर मानसीं । ह्मणऊनि कळलासी ॥ १ ॥
त्यांस । भय चिंता नाहीं आस ॥ २ ॥ चुकविसी पाश । गर्भवासयात
जाणोनियां वर्म । कंठीं धरियेलें नाम॥४॥तुका ह्मणे तेणें सुखें । विसरलों
१४३५. नको दुष्टसंग । पडे भजनामधीं भंग ॥ १ ॥ काय वि
सांग माझा तो विठ्ठला ॥ २ ॥ तुज निषेधितां । मज न साहे सर्वथा
माझ्या जीवें । वाद करूं कोणासवें ॥ ४ ॥ तुझे वर्णूं गुण । कीं हे
॥ ५ ॥ काय करूं एका । मुखें सांग ह्मणे तुका ॥ ६ ॥

१४३६. विठ्ठल माझी माय । आह्मां सुखा उणें काय ॥ १ ॥
धनी । प्रेम वोसंडलें स्तनीं ॥ २ ॥ क्रीडों वैष्णवांच्या मेळीं । क
जळीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपावंत । ठेवीं आह्मांपाशीं चित्त ॥ ४ ॥

१४३७. भक्तिसुखें जे मातले । ते कळिकाळा शूर जाले ॥ १ ॥
रिनामाचे । वीर गर्जती विठ्ठलाचे ॥ २ ॥ महा दोषां आला त्रास
केला नास ॥ ३ ॥ सहस्रनामाची आरोळी । एक एकाहूनि बळी
आणिकांचा गुमान । ज्याचें अंकित त्यावांचून ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे
मोक्षसिद्धी या कामारी ॥ ६ ॥

१४३८. पंधरा दिवसां एक एकादशी । कां रे न करिसी व्रतसार
तुझा जीव जातो एका दिसें । फराळाच्या मिसें धणी घेसी ॥ २ ॥
मानवेल जन । हरिकथा पूजन वैष्णवांचें ॥ ३ ॥ थोडे तुज घरीं
देउळासी कां रे मरसी जातां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कां रे सकुमार ज
जाब देसी यमदूतां ॥ ५ ॥

१४३९. कथा हें भूषण जनामध्यें सार । तरले अपार बहुत येणें
चिये कुळींचा उंचा वंद्य होय । हरीचे जो गाय गुणवाद ॥ २ ॥ दे
वंदीं पायधुळी । दीप जाला कुळीं वंशाचिये ॥ ३ ॥ त्याची निंदा व
वाणी । मुख संवदणी रजकाची ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नाहीं चोरीचा
लाचें सार नाम ध्यावें ॥ ५ ॥

१४४०. टाळघोळ सुख नामाचा गजर । घोषें जयजयकार ब्रह्म
गरुडटके दिंडीं पताकांचे भार । आनंद अपार ब्रह्मांदिकां ॥ २ ॥
जाती लोटांगणीं । एक एकाहूनि भद्रजाति ॥ ३ ॥ तेणें सुखें सुटे प
नष्ट खळ नर शुद्ध होती ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे सोपें वैकुंठासी जा
कथा हेचि वाट ॥ ५ ॥

१४४१. देखोवेखीं करिती गुरु । नाहीं ठाउका विचारु ॥ १ ॥

ठायीं । पांडुरंगाविण कांहीं ॥ २ ॥ शिकों कळा शिकों येती । प्रेम नाहीं कोणां हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सार । भक्ति नेणती गव्हार ॥ ४ ॥

१४४२. भाग्यवंत ह्मणों तयां । शरण गेले पंढरिराया ॥ १ ॥ तरले तरले हा भरवसा । नामधारकांचा ठसा ॥ २ ॥ भुक्तिमुक्तिचें तें स्थळ । भोळेभाविकां निर्मळ ॥ ३ ॥ गाइलें पुराणीं । तुका ह्मणे वेदवाणी ॥ ४ ॥

१४४३. जैसें चित्त जयावरि । तैसें जवळी तें दुरी ॥ १ ॥ नलगे द्यावा परिहार । या कोरडें उत्तर। असे अभ्यंतर । साक्षभूत जवळी ॥ २ ॥ अवघें जाणे सूत्रधारी । कोण नाचे कोणेपरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बुद्धि । ज्याची तेच तया सिद्धि॥४॥

१४४४. नाहीं पाइतन भूपतीशीं दावा । धिग त्या कर्तव्या आगी लागो ॥१॥ मुंगियांच्या मुखा गजाचा आहार । न साहावे भार जाय जीवें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आधीं करावा विचार । शूरपणें तीर मोकलावा ॥ ३ ॥

१४४५. तिन्ही लोक ऋणें बांधिले जयानें । सर्वसिद्धि केणें तये घरीं ॥ १ ॥ पंढरीचोहोटां घातला दुकान । मांडियेलें वान आवडीचें ॥ २ ॥ आषाढी कार्तिकी भरियेले हाट । इनाम हे पेंठ घेतां देतां ॥ ३ ॥ मुक्ति कोणी तेथें हातीं नेघे फुका । लुटितील सुखा प्रेमाचिया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे संतसज्जन भाग्याचें । अनंतां जन्मींचे सांटेकरी ॥ ५ ॥

१४४६. दुःखाचिये साटीं तेथें मिळे सुख । अनाथाची भूक दैन्य जाय ॥ १ ॥ उदाराचा राणा पंढरीस आहे । उभारोनि बाहे पाळवितो ॥ २ ॥ जाणतियाहूनि नेणत्याची गोडी । आलिंगी आवडीकरूनियां ॥ ३ ॥ शीण घेऊनियां प्रेम देतो साटी । न विचारी तुटी लाभा कांहीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे असों अनाथ दुबळीं । आह्मांसी तो पाळी पांडुरंग ॥ ५ ॥

१४४७. आणीक मात माझ्या नावडे जीवासी। काय करूं यासी पांडुरंगा ॥१॥ मुखा तेंचि गोड श्रवणां आवडी । चित्त माझें ओढी तुझे पायीं ॥ २ ॥ जये पर्दी नाहीं विठ्ठलाचें नाम । मज होती श्रम आइकतां ॥ ३ ॥ आणिकाचें मज ह्मणवितां लाज । वाटे हें सहज न बोलावें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज तूंच आवडसी । सर्वभावेंविसीं पांडुरंगा ॥ ५ ॥

१४४८. कळेल हें तैसें गाईन मी तुज । जनासवें काज काय माझें ॥ १ ॥ करीन मी स्तुती आपुले आवडी । जैसी माझ्या गोडी वाटे जीवा ॥ २ ॥ होऊनि निर्भर नाचेन मी छंदें । आपुल्या आनंदें करूनियां ॥ ३ ॥ काय करूं कळा युक्ती या कुसरी । जाणिवेच्या परी सकळिका ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझें जयासवें काज । भोळा तो सहज पांडुरंग ॥ ५ ॥

१४४९. तयासी नेणतीं बहु आवडती । होय जयां चित्तीं एक भाव ॥ १ ॥ उपमन्यु धुरु हे काय जाणती । प्रल्हादाच्या चित्तीं नारायण ॥ २ ॥ कोळी भिल्ल पशु श्वापदें अपारें । कृपेच्या सागरें तारियेलीं ॥ ३ ॥ काय तीं गोपाळें चांगलीं शाहाणीं । तयां चक्रपाणी जेवी सवें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे भोळा भाविक हा देव । आह्मी त्याचे पाव धरुनी ठेलों ॥ ५ ॥

१४५०. नलगे पाहावें अबद्ध वांकडें । उच्चारावें कोडें नाम तुझें ॥ १ ॥ नाहीं वेळ नाहीं पंडितांचा धाक । होत कां वाचक वेदवक्ते ॥ २ ॥ पुराणींही कोठें न मिळे पाहातां । तैशीं या अनंता ठेवूं नामें ॥ ३ ॥ आपुलिया मना उपजे आनंद । तैसे करूं छंद कथाकाळीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मी आनंदेंचि धालों । आनंदचि ल्यालों अळंकार ॥ ५ ॥

१४५१. दैन्य दुःख आह्मां न येती जवळी । दहन हे होळी होती दोष ॥ १ ॥ सर्व सुखें येती मानें लोटांगणीं । कोण यांसी आणी दृष्टीपुढें ॥ २ ॥ आमुची आवडी संतसमागम । आणीक त्या नाम विठोबाचें ॥ ३ ॥ आमचें मागणें मागों त्याची सेवा । मोक्षाची निदैवा कोणा चाड ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे पोटीं सांटविला देव । न्यून तो हा भाव कोण आह्मां ॥ ५ ॥

१४५२. काळतोंडा सुना । भलतें चोरुनि करी जना ॥ १ ॥ धिग त्याचें साधुपण । विटाळुनि वर्ते मन ॥ २ ॥ मंत्र ऐसे घोकी । वश व्हावें जेणें लोकीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे थित । नागवला नव्हे हित ॥ ४ ॥

१४५३. विठ्ठल मुक्तिदाता । नव्हे मरो हें बोलता ॥ १ ॥ मज न साहावें कानीं । विष उत्तर लागे मनीं ॥ २ ॥ हरिकथेतें धिक्कारी । शत्रु माझा तो वैरी ॥ ३ ॥ सुना काळतोंडा । जो या देवा ह्मणे धोंडा ॥ ४ ॥ अहं ह्मणे ब्रह्म । नेणे भक्तीचें तें वर्म ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे क्षण । नको तयाचें दर्षण ॥ ६ ॥

१४५४. यमपुरी त्यांणीं वसविली जाणा । उच्छेद भजना विधी केला ॥ १ ॥ अवघड कोणी न करी सांगतां । सुलभ बहुतां गोड वाटे ॥ २ ॥ काय ते नेणते होते मागें ऋषी । आधार लोकांसी ग्रंथ केले ॥ ३ ॥ द्रव्य दारा कोणें स्थापियेलें धन । पिंडाचें पाळण विषयभोग ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे दोहीं ठायीं हा फजित । पावे यमदुतजना हातीं ॥ ५ ॥

१४५५. न कळतां कोणीं मोडियेलें व्रत । तया प्रायश्चित्त चाले कांहीं ॥ १ ॥ जाणतियां वज्रलेप जाले थोर । तयांस अघोर कुंभपाक ॥ २ ॥ आतां जरी कोणी नाइके सांगतां । तया शिकवितां तेंचि पाप ॥ ३ ॥ काय करूं मज देवें बोलविलें । माझें खोळंबलें काय होतें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जना पाहा विचारूनी । सुख वाटे मनीं तेंचि करा ॥ ५ ॥

१४५६. वाचे विठ्ठल नाहीं । तोचि प्रेतरूप पाहीं ॥१॥ धिग त्याचें ज्यालेपण । भार न साहे मेदिन ॥ २ ॥ न बैसे कीर्तनीं । गुण नाइके जो कानीं ॥ ३ ॥ जातां कांटाळे देउळा । तोचि सुना मुखकाळा ॥ ४ ॥ हरिभक्तीविण । त्याचें जळो शाहाणपण ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तेणें । वंशा आणियेलें उणें ॥ ६ ॥

१४५७. तारिलीं बहुतें चुकवूनि घात । नाम हें अमृत स्वीकारितां ॥१॥ नेणतां सायास शुद्ध आचरण । यातीकुळहीन नामासाठीं ॥ २ ॥ जन्म नांव धरी भक्तीचा पाळणा । आकार कारणा याचसाटीं॥३॥असुरीं दाटली पाप होतां फार । मग फेडी भार पृथिवीचा ॥४॥ तुका ह्मणे देव भक्तपण सार । कवतुकेंव्हार तयासाठीं ॥५॥

१४५८. याचिया आधारें राहिलों निश्चिंत । ठेवूनियां चित्त पायीं सुखें ॥ १ ॥ माझें सुख दुःख जाणे हित फार । घातलासे भार पांडुरंगा ॥ २ ॥ कृपेचीं पोसणीं ठायींचीं अंखिलीं । ह्मणऊनि लागली यास चिंता ॥ ३ ॥ मन राखे हातीं घेउनियां काठी । इंद्रियें तापटीं फांकों नेदी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे यासी अवघड नाहीं । शरणागता कांहीं रक्षावया ॥ ५ ॥

१४५९. उभाउभी फळ । अंगीं मंत्राचे या बळ ॥ १ ॥ ह्मणा विठ्ठल विठ्ठल । गोड आणि स्वल्प बोल ॥ २ ॥ कळिकाळाची बाधा । नव्हे उच्चारितां सदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रोग । वारे भवाऐसा भोग ॥ ४ ॥

१४६०. जैसा अधिकार । तैसें बोलावें उत्तर ॥ १ ॥ काय वाउगी घसघस । आह्मी विठोबाचे दास ॥ २ ॥ आह्मी जाणों एका देवा । जैसी तैसी करूं सेवा ॥३॥ तुका ह्मणे भावें । माझें पुढें पडेल ठावें ॥ ४ ॥

१४६१. न वजतां घरा । आम्ही कोणाच्या दातारा ॥ १ ॥ कां हे छळूं येती लोक । दाट बळेंचि कंटक ॥ २ ॥ नाहीं आह्मी खात । कांहीं कोणाचें लागत ॥३॥ कळे तैसी सेवा । तुका ह्मणे करूं देवा ॥ ४ ॥

१४६२. मोहरोनी चित्ता । आणूं हळूचि वरि हिता ॥ १ ॥ तों हे पडती आघात । खोडी काढिती पंडित ॥ २ ॥ संसारा भेणें । कांहीं उसंती तों पेणें ॥३॥ एखादिया भावें । तुका ह्मणे जवळी यावें ॥ ४ ॥

१४६३. काय जाणों वेद । आह्मी आगमाचे भेद ॥ १ ॥ एक रूप तुझें मनीं । धरूनि राहिलों चिंतनीं ॥ २ ॥ कोठें अधिकार । नाहीं रानट विचार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दीना । नुपेक्षावें नारायणा ॥ ४ ॥

१४६४. धर्माचें पाळण । करणें पाखांड खंडण ॥ १ ॥ हेंचि आह्मां करणें काम । बीज वाढवावें नाम ॥ २ ॥ तीक्षण उत्तरें । हातीं घेउनि बाण फिरे ॥ ३ ॥ नाहीं भीड भार । तुका ह्मणे साना थोर ॥ ४ ॥

१४६५. निवडावे खडे । तरी दळण वोजें घडे ॥ १ ॥ नाहीं तरि नासोनि जाय । कारण आळस उरे हाय ॥ २ ॥ निवडावें तन । सेतीं करावें राखण ॥३॥ तुका ह्मणे नीत । न विचारितां नव्हे हित ॥ ४ ॥

१४६६. दुर्जनाचा मान । सुखें करावा खंडण ॥ १ ॥ लात हाणोनियां वारी । गुंडा वाट शुद्ध करी ॥ २ ॥ बहुतां पीडी खळ । त्याचा धरावा विटाळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नखें । काढुनि टाकिजेती सुखें ॥ ४ ॥

१४६७. नका धरूं कोणी । राग वचनाचा मनीं ॥ १ ॥ येथें बहुतांचें हित । शुद्ध करोनि राखा चित्त ॥ २ ॥ नाहीं केली निंदा । आह्मीं दूषिलेंसे भेदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज । येणेंविण काय काज ॥ ४ ॥

१४६८. कांहीं जडभारी । पडतां ते अवसरीं ॥ १ ॥ तुज आठवावे पाय । आह्मीं मोकलूनि धाय ॥ २ ॥ तान पीडी भूक । शीत उष्ण वाटे दुःख ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाड । तेथें पुरे माझें कोड ॥ ४ ॥

१४६९. होउनि कृपाळ । भार घेतला सकळ ॥ १ ॥ तूंचि चालविसी माझें । भार सकळही ओझें ॥ २ ॥ देह तुझ्या पायीं । ठेवुनि झालों उतराई ॥ ३ ॥ कायावाचामनें । तुका ह्मणे दुजें नेणें ॥ ४ ॥

१४७०. आतां होई माझे बुद्धीचा जनिता । अवरावें चित्ता पांडुरंगा ॥ १ ॥ येथूनियां कोठें न वजें बाहेरी । ऐसें मज धरीं सत्ताबळें ॥ २ ॥ अनावर गुण बहुतां जातींचे । न बोलावें वाचे ऐसें करीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हित कोणिये जातीचें । तुज ठावें साचें मायबापा ॥ ४ ॥

१४७१. नित्य या मनासी करितों विचार । तों हें अनावर विषयलोभी ॥ १ ॥ आतां मज राखें आपुलिया बळें । न देखें हें जाळें उगवतां ॥ २ ॥ सांपडलों गळीं नाहीं त्याची सत्ता । उगळी मागुता घेतला तो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मी तों अज्ञानचि आहें । परि तुझी पाहें वास देवा ॥ ४ ॥

१४७२. दुर्बळाचे हातीं सांपडलें धन । करितां जतन नये त्यासी ॥ १ ॥ तैसी परि मज झाली नारायणा । योगक्षेम जाणां तुह्मीं आतां ॥ २ ॥ खातां लेतां नये मिरवितां वरि । राजा दंड करी जनराग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मग तळमळ उरे । देखिले तें झुरे पाहावया ॥ ४ ॥

१४७३. मागें जैसा होता माझे अंगीं भाव । तैसा एक ठाव नाहीं आतां ॥ १ ॥ ऐसें गोही माझें मन मजपाशीं । तुटी मृदलेंसी दिसे पुढें ॥ २ ॥ पूढिलांचे मना

आणि गुणदोष । पूज्य आपणांस करावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाली कोंबड्याची परी । पुढेंचि उकरी लाभ नेणें ॥ ४ ॥

१४७४. किती तुजपाशीं देऊं परिहार । जाणसी अंतर पांडुरंगा ॥ १ ॥ आतां माझें माझे हातीं देईं हित । करीं माझें चित्त समाधान ॥ २ ॥ राग आला तरी कापूं नये मान । बाळा मायेविण कोण दुजें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसा होईल लौकिक । मागे बाळ भीक समर्थाचें ॥ ४ ॥

१४७५. लाज वाटे पुढें तोंड दाखवितां । परि जाऊं आतां कोणापाशीं ॥ १ ॥ चुकलिया काम मागतों मुशारा । लाज फजितखोरा नाहीं मज ॥ २ ॥ पाय सोडूनियां फिरतों बासर । स्वामिसेवे चोर होऊनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज पाहिजे दंडिलें । पुढें हें घडलें न पाहिजे ॥ ४ ॥

१४७६. पुढिलिया सुखें निंब देतां भले । बहुत वारलें होय दुःख ॥ १ ॥ हें तों वर्म असे माउलीचे हातीं । हाणी मारी प्रीती हितासाठीं ॥ २ ॥ खेळतां विसरे भूक तान घर । धरूनियां कर आणी बळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाळी तोंडीचिया घांसें । उदार सर्वस्वें सर्वकाळ ॥ ४ ॥

१४७७. आतां गुण दोष काय विचारिसी । मी तों आहें रासी पातकांची ॥१॥ पतितपावनासवें समागम । आपुलाला धर्म चालवीजे ॥ २ ॥ घनघायें भेटी लोखंडपरिसा । तरी अनारिसा न पालटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माती कोण पुसे फुका । कस्तुरीच्या तुका समागमें ॥ ४ ॥

१४७८. कृपावंता दुजें नाहीं तुह्मां पोटीं । लाडें बोलें गोठी सुख मातें ॥ १ ॥ घेउनि भातुकें लागसील पाठी । लाविसील ओंठीं ब्रह्मरस ॥ २ ॥ आपुलिये पांख घालिसी पाखर । उदार मजवर कृपाळू तूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मांकारणें गोविंदा । वागविसी गदा सुदर्शन ॥ ४ ॥

१४७९. पाळिलों पोसिलों जन्मजन्मांतरीं । वागविलों करी धरोनियां ॥ १ ॥ आतां काय माझा घडेल अव्हेर । मागें बहु दूर वागविलें ॥ २ ॥ नेदीवारा अंगीं लागों आघाताचा । घेतला ठायींचा भार माथां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोल करितों आवडी । अविट तेचि गोडी अंतरींची ॥ ४ ॥

१४८०. पांडुरंगा कांहीं आइकावी मात । न करावें मुक्त आतां मज ॥ १ ॥ जन्मांतरें मज ऐसीं देईं देवा । जेणें चरणसेवा घडे तुझी ॥ २ ॥ वाखाणीन कीर्ती आपुलिया मुखें । नाचेन मी सुखें तुजपुढें ॥ ३ ॥ करुनिकामारी दास दीनाहुनी । आपुला अंगणीं ठाव मज ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मी मृत्युलोकीं भले । तुझेचि अंकिले पांडुरंगा ॥ ५ ॥

१४८१. माझे अंतरींचें तोचि जाणे एक । वैकुंठनायक पांडुरंग ॥ १ ॥ जीव भाव त्याचे ठेवियेला पायीं । मज चिंता नाहीं कवणेविशीं ॥२॥ सुखसमारंभें संतसमागमें । गाऊं वाचे नाम विठोबाचें ॥ ३ ॥ गातां पुण्य होय आइकतां लाभ । संवसारबंद तुटतील॥४॥तुका ह्मणे जीव तयासी विकिला। आणीक विठ्ठलाविण नेणें ॥५॥

१४८२. कथा दुःख हरी कथा मुक्त करी । कथा याचि बरी विठोबाची ॥ १ ॥ कथा पाप नासी उद्धरिले दोषी । समाधि कथेसी मूढजना ॥ २ ॥ कथा तप ध्यान कथा अनुष्ठान । अमृत हे पान हरिकथा ॥ ३ ॥ कथा मंत्रजप कथा हरी ताप । कथाकाळीं कांप कळिकाळासी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कथा देवाचेंही ध्यान । समाधि लागोन उभा तेथें ॥ ५ ॥

१४८३. काय ऐसा सांगा । धर्म मज पांडुरंगा ॥ १ ॥ तुझे पायीं पावें ऐसा ।

जेणें उगवे हा फांसा ॥ २ ॥ करीं कृपादान । तैसें बोलवीं वचन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । माझें हृदय वसवा ॥ ४ ॥

१४८४. भला ह्मणे जन । परि नाहीं समाधान ॥ १ ॥ माझें तळमळी चित्त । अंतरलें दिसे हित ॥ २ ॥ कृपेचा आधार । नाहीं दंभ जाला भार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपे । अंतराय कोण्या पापें ॥ ४ ॥

१४८५. शिकविले बोल । बोलें तैसी नाहीं ओल ॥ १ ॥ आतां देवा संदेह नाहीं । वांयां गेलों यासी कांहीं ॥ २ ॥ एकांताचा वास । नाहीं संकल्पाचा नास ॥ ३ ॥ बुद्धि नाहीं स्थिर । तुका ह्मणे शब्दा धीर ॥ ४ ॥

१४८६. उचिताचा दाता । कृपावंता तूं अनंता ॥ १ ॥ कां रे न घलिसी धांव । तुझें उच्चारितां नांव ॥ २ ॥ काय बळयुक्ति । नाहीं तुझे अंगीं शक्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तूं विश्वंभर । ओस माझें कां अंतर ॥ ४ ॥

१४८७. वाहावतों पुरीं । आतां उचित तें करीं ॥ १ ॥ माझी शक्ति नारायणा । कींव भाकावी करुणा ॥ २ ॥ आह्मां ओढी काळ । तुझें क्षीण झालें बळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गोडी । जीवा मातेचिया ओढी ॥ ४ ॥

१४८८. आतां घेईं माझें । भार सकळही ओझें ॥ १ ॥ काय करिसी होईं वाड । आलों पोटासीं दगड ॥ २ ॥ तूंचि डोळे वाती । होईं दीपक सांगातीं ॥३॥ तुका ह्मणे कांहीं । विचाराया चाड नाहीं ॥ ४ ॥

१४८९. असोत हे बोल । अवघें तूंचि भांडवल ॥ १ ॥ माझा मायबाप देवा । सज्जन सोयरा केशव ॥ २ ॥ गाळियेले भेद । सारियेले वादावाद ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मधीं । आतां न पडे उपाधि ॥ ४ ॥

१४९०. करीन कोल्हाळ । आतां हाचि सर्वकाळ ॥ १ ॥ आतां येवो माझे आई । देईं भातुकें विठाई ॥२॥ उपायासी नाम । दिलें याचें पुढें क्षेम ॥३॥ बीज आणि फळ । हेंचि तुका ह्मणे मूळ ॥ ४ ॥

१४९१. धनासींच धन । करी आपण जतन ॥ १ ॥ तुज आळवितां गोडी । पांडुरंगा खरी जोडी ॥ २ ॥ जेविल्याचें खरें । वरी उमटे ढेकरें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धाय । तेथें कोठें उरे हाय ॥ ४ ॥

१४९२. अनुभवा आलें । माझे चित्तींचें क्षरलें ॥ १ ॥ असे जवळी अंतरे । फिरे आवडीच्या फेरें ॥ २ ॥ खादलेंचि खाटे । खावें भेटलेंचि भेटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उभें । आह्मी राखियेलें लोभें ॥ ४ ॥

१४९३. पोटीं शूळ अंगीं उटी चंदनाची । आवडी सुखाची कोण तया ॥ १ ॥ तैसें मज कांगा केलें पंढरिराया । लौकिक हा वांयां वाढविला ॥ २ ॥ ज्वरिलिया-पुढें वाढिलीं मिष्टान्नें । काय चवी तेणें घ्यावी त्यांची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मढें शृंगा-रिलें वरी । तेचि जाली परी मज देवा ॥ ४ ॥

१४९४. बेगडाचा रंग राहे कोण काळ । अंगें हें पितळ न देखतां ॥ १ ॥ माझें चित्त मज जवळीच गोही । तुह्मी मज नाहीं भेटी ऐसें ॥ २ ॥ दासीसुतां नाहीं पितियाचा ठाव । अवघेंचि वाव सोंग त्याचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी केली विटं-बना । अनुभवें जना येईल कळों ॥ ४ ॥

१४९५. मजपुढें नाहीं आणीक बोलता । ऐसें कांहीं चित्ता वाटतसे ॥ १ ॥ याचा कांहीं तुह्मीं देखावा परिहार । सर्वज्ञ उदार पांडुरंगा ॥ २ ॥ कामक्रोधें नाहीं सांडिलें आसन । राहिले बसोन देहामध्यें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां जालों उतराई ।

१४९६. सावित्रीचें विटंबण । रांडपण करीतसे ॥ १ ॥ काय जाळावें तें नांव । अवघें वाव असे तें ॥ २ ॥ कुबेर नांव मोळी वाहे । कैसी पाहें फजिती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठुणगुण देखें । उगीं मूर्ख फुंदतां ॥ ४ ॥

१४९७. न गमेसी जाली दिवसरजनी । राहिलों लाजोनी नो बोलावें ॥ १ ॥ रुचिविण काय शब्द वाऱ्या माप । अनादरें कोप येत असे ॥ २ ॥ आपुलिया रडे आपुलेंचि मन । दाटे समाधान पावतसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी असा जी जाणते । काय करूं रिते वादावाद ॥ ४ ॥

१४९८. मेल्यावरि मोक्ष संसारसंबंध । आरालिया बद्ध ठेवा आह्मां ॥ १ ॥ वागवीत संदेह राहों कोठवरी । मग काय थोरी सेवकाची ॥ २ ॥ गाणें गीत आह्मां नाचणें आनंदें । प्रेम कोठें भेदें अंगा येतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे किती सांगावें दृष्टांत । नसतां तूं अनंत सानुकूळ ॥ ४ ॥

१४९९. एकाएकीं आतां असावेंसें वाटे । तरिच हे खोटे चाळे केले ॥ १ ॥ वाजवूनि तोंड घातलों बाहेरी । कुलुप करुनी दारीं माजी वसा ॥ २ ॥ उजेडाचा केला दाटोनि अंधार । सवें हुद्देदार चेष्टाविला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भय होतें तोंचि वरी । होती कांहीं उरी स्वामिसेवा ॥ ४ ॥

१५००. काय नव्हेसी तूं एक । देखों कासया पृथक ॥१॥ मुंग्या कैचे मुंगळे । नटनाट्य तुझे चाळे ॥ २ ॥ जाली तरी मर्यादा । किंवा आसावें गोविंदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे साचा । कोठें जासी हृदयींचा ॥ ४ ॥

१५०१. कां जी वाढविलें । न लगतां हें उगलें ॥ १ ॥ आतां मानितां कांटाळा । भोवतीं मिळालिया बाळा ॥ २ ॥ लावूनियां सवे । पळतां दिसाल बरवे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बापा । येतां न कळाचि रूपा ॥ ४ ॥

१५०२. क्षुधेलिया अन्न । द्यावें पात्र न विचारून ॥ १ ॥ धर्म आहे वर्म अंगीं । कळलें पाहिजे प्रसंगीं ॥ २ ॥ द्रव्य आणि कन्या । येथें कुळ कर्म सोधण्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुण्य गांठी । तरिच उचितासी भेटी ॥ ४ ॥

१५०३. वेचावें तें जीवें । पूजा घडे ऐशा नावें ॥ १ ॥ बिगारीची ते बिगारी । साक्षी अंतरींचा हरी ॥ २ ॥ फळ बीजाऐसें । कार्यकारणासरिसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाम । लवणासारिखें लवण ॥ ४ ॥

१५०४. मज नाहीं धीर । तुह्मी न करा अंगीकार ॥ १ ॥ ऐसें पडिल विषम । बळी देवाहूनि कर्म ॥ २ ॥ चालों नेणें वाट । केल्या न पवे बोभाट ॥ ३ ॥ वेचों नेणे जीवें । तुका उदास धरिला देवें ॥ ४ ॥

१५०५. तळमळी चित्त दर्शनाची आशा । बहु जगदीशा करुणा केली ॥ १ ॥ वचनींच संत पावले स्वरूप । माझें नेदी पाप योगा येऊं ॥ २ ॥ वेठीऐसा करीं भक्तिवेवसाव । न पवेचि जीव समाधान ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कई देसील विसांवा । पांडुरंगे धांवा घेतें मन ॥ ४ ॥

१५०६. हागतांही खोडी । चळण मोडवितें काडी ॥ १ ॥ ऐसे अनावर गुण । आवरावे काय म्हूण ॥ २ ॥ नाहीं जरी संग । तरी बडबडवितीं रंग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । तुमची न घडेचि सेवा ॥ ४ ॥

१५०७. देह निरसे तरी । बोलावया नुरे उरी ॥ १ ॥ येर वाचेचें वाग्जाळ । अळंकारापुरते बोल ॥ २ ॥ काचें तरी कढे । जाती ऐसें चित्त ओढे ॥ ३ ॥ विष्णुदास तुका । पूर्ण धनी जाणे चुका ॥ ४ ॥

१५०८. [illegible] ॥१॥ काय तावायाचें काम ।

उगाच वाढवावा श्रम ॥ २ ॥ परीक्षकाविण । मिरवों जाणां तें तें हीण ॥ ३ ॥ तुका पांयां पडे । वाद पुरे हे झगडे ॥ ४ ॥

१५०९. पंढरीस घडे अतित्यायें मृत्य । तो जाय पतित अधःपाता ॥ १ ॥ दुराचारें मोक्ष सुखाचे वसति । भोळी बाळमूर्ति पांडुरंग ॥ २ ॥ केला न सहावे तीर्थ उपवास । कथेविण दोषसाधन तें ॥ ३ ॥ कालियापें भेद मानितां निवडे । श्रोत्रियांसी जोडे अंत्यजता ॥ ४ ॥ माहेरीं सलज्ज ते जाणा सिंदळी । कालिमा काजळी पाववितें ॥५॥ तुका ह्मणे तेथें विश्वास जतन । पुरे भीमास्नान सम पाय ॥६॥

१५१०. चातुर्याच्या अनंतकळा । सत्या विरळा जाणता ॥ १ ॥ हांसत्यासवें हांसे जन । रडतां भिन्न पालटे ॥ २ ॥ जळो ऐसे वांजट बोल । गुणां मोल भूस मिथ्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंधळ्याऐसें । वोंगळ पिसें कौतुक ॥ ४ ॥

१५११. नयो वाचे अनुचित वाणी । नसो मनीं कुडी बुद्धि ॥ १ ॥ ऐसें मागा अरे जना । नारायणा विनवूनि ॥ २ ॥ कामक्रोधां पडो चिरा । ऐसा बरा सायास ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नानाछंदें । या विनोदें न पडावें ॥ ४ ॥

१५१२. माझिया देहाची मज नाहीं चाड । कोठें करूं कोड आणिकांचें ॥ १ ॥ इच्छितां ते मान मागा देवापासीं । असा संचितासी गुंपले हो ॥ २ ॥ देह आह्मी केला भोगाचे सांभाळीं । राहिलों निराळीं मानामानां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोणें वेंचावें वचन । नसतां तो सीण वाढवावा ॥ ४ ॥

१५१३. धरितां इच्छा दुरी पळे । पाठी सोहळे उदासा ॥ १ ॥ ह्मणऊनि अ-सट मन । नका खुण सांगतों ॥ २ ॥ आमिषापाशीं अवघें वर्म । सोस श्रम पा-ववी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बीज न्यावें । तेथें यावें फळानें ॥ ४ ॥

१५१४. वेद शास्त्र नाहीं पुराण प्रमाण । तयाचें वदन नावलोका ॥ १ ॥ ता-र्कियाचें अंग आपणा पारिखें । माजिऱ्यासारिखें वाईचाळे ॥ २ ॥ माता निंदी तया कोण तो आधार । भंगलें खापर याचे नांवें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आडराणें । ज्याची चाली । तयाची ते बोली मिठेंविण ॥ ४ ॥

१५१५. कस्तुरीचे अंगीं मीनली मृत्तिका । मग वेगळी कां येईल लेखूं ॥ १ ॥ तयापरि भेद नाहीं देवभक्ती । संदेहाच्या युक्ति सरों द्याव्या ॥ २ ॥ इंधनें तें आगी संयोगाच्या गुणें । सागरा दुरुषणें वाहाळ तोंचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें साक्षीचें वचन । येथें तों कारण शुद्ध भाव ॥ ४ ॥

१५१६. भक्ति तें नमन वैराग्य तो त्याग । ज्ञान ब्रह्मीं भोग ब्रह्मतनु ॥ १ ॥ देहाच्या निरसनें पाविजे या ठाया । माझी ऐसी काया जंव नव्हे ॥२॥ उदक अग्नि धान्य जाल्या घडे पाक । एकाविण एक कामा नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज कळे ते चांचणी । बडबडीची वाणी अथवा सत्य ॥ ४ ॥

१५१७. श्रीमंतांचिया माथा चरणांवरी । साष्टांग हें करी दंडवत ॥ १ ॥ वि-श्रांती पावलों सांभाळउत्तरीं । वाढलें अंतरीं प्रेमसुख ॥ २ ॥ डौरली हे काया कृ-पेच्या वोरसें । नव्हे अनारिसें उद्धरलों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज न घडतां सेवा । पूर्वपुण्यठेवा वोडवला ॥ ४ ॥

१५१८. नेणों काय नाड । आला उचित काळा आड ॥ १ ॥ नाहीं जाली संतभेटी । येवढी हानी काय मोठी ॥ २ ॥ सहज पायांपासीं । जवळी पावलिया ऐसी ॥ ३ ॥ चुकी जाली आतां काय । तुका ह्मणे उरली हाय ॥ ४ ॥

१५१९. आणि कांहीं नेणें । असें पायांच्या चिंतनें ॥ १ ॥ माझा न व्हावा वि-

सर । नाहीं आणीक आधार ॥ २ ॥ भांडवल सेवा । हाचि ठेवियेला ठेवा ॥ ३ ॥ करीं मानभावा । तुका विनंती करी देवा ॥ ४ ॥

१५२०. आरुष माझी वाणी बोबडीं उत्तरें । केली ते लेंकुरें सलगी पायीं ॥१॥ करावें कवतुक संतीं मायबापीं । जीवन देउनि रोपीं विस्तारिजे ॥ २ ॥ आधारें वदली प्रसादाची वाणी । उच्छिष्टसेवनीं तुमचिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेचि करितों विनंती । मागेन पुढती सेवादान ॥ ४ ॥

२५२१. पुरुषा हातीं कंकणचुडा । नवल दोडा वृत्तिया ॥ १ ॥ पाहा कैसी विटंबणा । नारायणा देखिली ॥ २ ॥ जळो ऐसी ब्रिदावळी । भाटवोळीपणाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाहों डोळां । अवकळा नये हे ॥ ४ ॥

१५२२. वितीयेवढेंसें पोट । केवढा बोभाट तयाचा ॥ १ ॥ जळो याची विटंबना । भूक जना नाचवी ॥ २ ॥ अभिमाना सिरीं भार । जाले खर तृष्णेचे ॥३॥ तुका ह्मणे नरका जावें । हाचि जीवें व्यापार ॥ ४ ॥

१५२३. सेवटासी जरी आलें । तरी जालें आंधळें ॥ १ ॥ स्वहिताचा लेश नाहीं । दगडा कांहीं अंतरीं ॥ २ ॥ काय परिसासवें भेटी । खापरखुंटी जालिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अधम जन । अवगुणचि वाढवी ॥ ४ ॥

१५२४. प्रायश्चितें देतो तुका । जातो लोकां सकळां ॥ १ ॥ धरितील ते तरती मनीं । जाती घाणी वांयां त्या ॥ २ ॥ निग्रहअनुग्रहाचे ठाय । देतो घाय पाहोनि ॥ ३ ॥ तुका जाला नरसिंहीं । भय नाहीं कृपेनें ॥ ४ ॥

१५२५. दुर्जनाचें अंग अवघेंचि सरळ । नर्कांचा कोथळ सांटवण ॥ १ ॥ खाय अमंगळ बोले अमंगळ । उठवी कपाळ संघष्टणें ॥ २ ॥ सर्पामंत्र चाले धरावया हातीं । खळाची ते जाती निखळचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं न साहे उपमा । आणीक अधमा वोखट्याची ॥ ४ ॥

१५२६. ऐका जी संतजन । सादर मन करूनि ॥ १ ॥ सकळांचें सार एक । कंटक ते त्यजावे ॥ २ ॥ विशेषता कांद्याहूनि । सेविल्या घाणी आगळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्याची जोडी । ते परवडी बैसीजे ॥ ४ ॥

१५२७. आज्ञा पाळुनियां असें एकसरें । तुमचीं उत्तरें संतांचीं हीं ॥१॥ भागवूनि देह ठेवियेला पायीं । चरणावरि डोई येथूनचि ॥२॥ येणें जाणें हें तों उपाधीचें मूळ । पूजा ते सकळ अकर्तव्य ॥३॥ तुका ह्मणे असें चरणींचा रज । पदींच सहज जेथें तेथें ॥४॥

१५२८. न संडावा ठाव । ऐसा निश्चयाचा भाव ॥ १ ॥ आतां पुरे पुन्हा यात्रा । हेंचि सारूनि सर्वत्रा ॥ २ ॥ संनिधचि सेवा । असों करुनियां देवा ॥ ३ ॥ आज्ञेच्या पाळणें । असें तुका संतां ह्मणे ॥ ४ ॥

१५२९. उपाधीचें बीज । जळोनि राहिलें सहज ॥ १ ॥ आह्मां राहिली ते आतां । चाली देवाचिया सत्ता ॥ २ ॥ पराधीन तें जिणें । केलें सत्ता नारायणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाणें पाय । खुंटले आणीक उपाय ॥ ४ ॥

१५३०. गोविंदावांचोनि वदे ज्याची वाणी । हगवण घाणी पिटपिट ते ॥ १ ॥ मस्तक सांडुनि सिसफुल गुडघां । चार तो अवघा बावळ्याचा ॥ २ ॥ अंगभूत म्हूण पूजितो वाहाणा । ह्मणतां शाहाणा येईल कैसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेश्या सांगे सवासिणी । इतर पूजनीं भाव तैसा ॥ ४ ॥

१५३१. कुतऱ्याऐसें ज्याचें जिणें । संग कोणी न करीजे ॥ १ ॥ जाय तिकडे हाडहाडी । गोन्हवाडीच सोइरीं ॥ २ ॥ अवगुणांचा त्याग नाहीं । खवळे पाहीं

१५३२. सर्वथाही खोटा संग । उपजे भंग मनासी ॥१॥ बहु रंगें भरलें जन । संपन्नचि अवगुणी ॥ २ ॥ सेविलिया निष्कामबुद्धि । मदें शुद्धि सांडवी ॥ ३ ॥ त्रासोनियां बोले तुका । आतां लोकां दंडवत ॥ ४ ॥

१५३३. उपचारासी वाज जालों । नका बोलों यावरी ॥ १ ॥ असेल तें असो तैसें । भेटीसरिसें नमन ॥ २ ॥ दुसऱ्यामध्यें कोण मिळे । छंद चाळे बहु मतें ॥ ३ ॥ एकाएकीं आतां तुका । लौकिका या बाहेरी ॥ ४ ॥

१५३४. मी तें मी तूं तें तूं । कुंकुड हें लाडसी ॥ १ ॥ वचनाची पडो तुटी । पोटींचें पोटीं राखावें ॥ २ ॥ तेथील तेथें येथील येथें । वेगळ्या कुंथे कोण भारें ॥ ३ ॥ याचें यास त्याचें त्यास । तुक्यानें कास घातली ॥ ४ ॥

१५३५. लाडाच्या उत्तरीं वाढविती कळहे । हा तो अमंगळ जातिगुण ॥ १ ॥ तमाचे शरीरीं विटाळचि वसे । विचाराचा नसे लेश तोही ॥ २ ॥ कवतुकें घ्यावे लेंकराचे बोल । साहिलिया मोल ऐसें नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय उपदेश खळा । न्हाउनि काउळा क्षतें धुंडी ॥ ४ ॥

१५३६. आतां मज देवा । इचे हातींचें सोडवा ॥१॥ पाठी लागलीसे लासी । इच्छा जिते जैसी तैसी ॥ २ ॥ फेडा आतां पांग । अंगीं लपवुनी अंग ॥ ३ ॥ दुजें नेणे तुका । कांहीं तुह्मासी ठाउका ॥ ४ ॥

१५३७. बहु वाटे भये । माझे उडी घाला दये ॥१॥ फांसा गुंतलों लिगाडीं । न चले बळ चरफडी ॥ २ ॥ कुंटितचि युक्ति । माझ्या जाल्या सर्व शक्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । काममोहें केला गोवा ॥ ४ ॥

१५३८. विष्ठा भक्षी तया अमृत पारिखें । वोंगळचि सखें वोंगळाचें ॥ १ ॥ नये पाहों कांहीं गोऱ्हवाडीचा अंत । ह्मणी ठाका संत दुर्जनापें ॥ २ ॥ भेंसळीच्या बीजा अमंगळ गुण । उपजवी सीण दुरुषणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे छी थूं जया घरीं धन । तेथें तें कारण कासयाचें ॥ ४ ॥

१५३९. चावळलें काय न करी बडबड । न ह्मणे फिकें गोड भुकेल तें ॥ १ ॥ उमजल्याविण न धरी सांभाळ । असो खळखळ जनाची हे ॥ २ ॥ गरज्या न कळे आपुलिया चाडा। करावी ते पीडा कोणा काई ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भोग भोगितील भोगें । संचित तें जोगें आहे कोणा ॥ ४ ॥

१५४०. आपुला तो देह आह्मां उपेक्षीत । कोठें जाऊं हित सांगों कोणा ॥ १ ॥ कोणा नाहीं दक्ष करितां संसार । आह्मीं हा विचार वमन केला ॥ २ ॥ नाहीं या धरीत जीवित्वाची चाड । कोठें करूं कोड आणिकांचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असों चिंतोनियां देवा । मी माझें हा हेवा सारूनियां ॥ ४ ॥

१५४१. चाकरीवांचून । खाणें अनुचित वेतन ॥ १ ॥ धणी काढोनियां निजा । करील ये कामाची पूजा ॥ २ ॥ उचितावेगळें । अभिलाषें तोंड काळें ॥ ३ ॥ सांगे तरी तुका । पाहा लाज नाहीं लोकां ॥ ४ ॥

१५४२. बरें सावधान । राहावें समय राखोन ॥ १ ॥ नाहीं सारखिया वळा । अवघ्या पावतां अवकळा ॥ २ ॥ लाभ अथवा हानी । थोड्यामध्येंच भोवनी ॥३॥ तुका ह्मणे राखा । आपणा नाहीं तोंचि वाखा ॥ ४ ॥

१५४३. काय करूं जी दातारा । कांहीं न पुरे संसारा ॥१॥ जाली माकडाची परि । येतों तळा जातों वरी ॥ २ ॥ घालीं भलते ठायीं हात । होती शिव्या बैसे लात ॥ ३ ॥ आदि अंतीं तुका । सांगे न कळे झाला चुका ॥ ४ ॥

१५४४. धर्म तो न कळे । काय झांकितील डोळे ॥ १ ॥ जीव भ्रमले या

कामें । कैसीं कळों येती वर्में ॥ २ ॥ विषयांचा माज । कांहीं धरूं नेदी लाज ॥३॥ तुका ह्मणे लांसी । माया नाचविते कैसी ॥ ४ ॥

१५४५. दुर्जनाची जोडी । सज्जनाचे खेंटर तोडी ॥ १ ॥ पाहे निमित्य तें उणें । धांवे छळावया सुनें ॥ २ ॥ न ह्मणे रामराम । मनें वाचे हेंचि काम ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भागा । आली निंदा करी मागा ॥ ४ ॥

१५४६. शादीचें तें सोंग । संपादितां राजा व्यंग ॥ १ ॥ पाहा कैसी विटंबना । मूर्खां अभाग्याची जना ॥ २ ॥ दिसतें तें लोपी । झिंज्या वोढुनियां पापी ॥ ३ ॥ सिंदळी त्या सती । तुका ह्मणे थुंका घेती ॥ ४ ॥

१५४७. भक्त ह्मणऊनि वंचावें जीवें । तेणें शेण खावें काशासाटीं ॥ १ ॥ नासिले अडबंद कौपिन ते माळा । अडचण राउळामाजी केली ॥ २ ॥ अंगीकारिले सेवे घडे अंतराय । तया जाला न्याय खापराचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोठें तगों येती घाणीं । आहाचही मनीं अधीरता ॥ ४ ॥

१५४८. गयाळाचें काम हिताचा आवारा । लाज फजितखोरा असत नाहीं ॥१॥ चित्ता न मिळे तें डोळां सलों येतें । असावें परतें जवळूनि ॥ २ ॥ न करावा संग न बोलावी मात । सावधान चित्त नाहीं त्यासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुःख देतील माकडें । घालिती सांकडें उफराटें ॥ ४ ॥

१५४९. बहु बरें एकाएकीं । संग चुकी करावा ॥१॥ ऐसें बरें जालें ठावें । अनुभवें आपुल्या ॥ २ ॥ सांगावें तें काम मना । सलगी जना नेदावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निवे अगी । दुजे संगीं आतळतां ॥ ४ ॥

१५५०. बरें आह्मां कळों आलें देवपण । आतां गुज कोण राखे तुझें ॥ १ ॥ मारिलें कां मज सांग आजिवरी । आतां सरोबरी तुज मज ॥ २ ॥ जें आह्मी बोलों तें आहे तुझ्या अंगीं । देईन प्रसंगीं आजि शिव्या ॥ ३ ॥ निलाजिरा तुज नाहीं याति कुळ । चोरटा शिंदळ ठावा जना ॥ ४ ॥ खासी धोंडे माती जीव जंत झाडें । एकलें उघडें परदेसीं ॥ ५ ॥ गाढव कुतरा ऐसा मज ठावा । बईल तूं देवा भारवाही ॥ ६ ॥ लटिका तूं मागें बहुतांसी ठावा । आलें अनुभवा माझ्या तेंही ॥७॥ तुका ह्मणे मज खवळिलें भांडा । आतां धीर तोंडा न धरवे ॥ ८ ॥

१५५१. आह्मीं भांडों तुजसवें । वर्मीं धरूं जालें ठावें ॥ १ ॥ होसी सरड बेडुक । वाघ गांढ्याही पाईक ॥ २ ॥ बळ करी तया भ्यावें । पळों लागे तया घ्यावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दूर परता । नर नारी ना तूं भूता ॥ ४ ॥

१५५२. काय साहतोसी फुका । माझा बुडविला रुका ॥ १ ॥ रीण घराचें पांगिलें । तें न सुटे कांहीं केलें ॥२॥ चौघांचिया मतें । आधीं खरें केलें होतें ॥३॥ तुका ह्मणे यावरी । आतां भीड कोण धरी ॥ ४ ॥

१५५३. प्रीतीचा कळहे पदरासी घाली पीळ । सरों नेदी बाळ मागें पुढें पित्यासी ॥ १ ॥ काय लागे त्यासी बळ हेडावितां कोण काळ । गोवितें सबळ जाळीं स्नेहसूत्राचीं ॥ २ ॥ सलगी दिला लाड बोले तें तें वाटे गोड । करी बुझावोनि कोड हातीं देऊनि भातुकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोल कोणा हें कां नेणां नारायणा । सलगीच्या वचना कैचें उपजे विषम ॥ ४ ॥

१५५४. भार देखोनि वैष्णवांचे । दूत पळाले यमाचे ॥ १ ॥ आले आले वैष्णववीर । काळ कांपती असुर ॥ २ ॥ गरुडटकयाच्या भारें । भूमी गर्जे जयजयकारें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळ । पळे देखोनियां बळ ॥ ४ ॥

१५५५. रंगीं रंगेरे श्रीरंगें । काय भ्रललासी पतंगें ॥१॥ शरीर जायांचें ठेवणें ।

कामें । कैसीं कळों येती वर्में ॥ २ ॥ विषयांचा माज । कांहीं धरूं नेदी लाज ॥३॥ तुका ह्मणे लांसी । माया नाचविते कैसी ॥ ४ ॥

१५४५. दुर्जनाची जोडी । सज्जनाचे खेंटर तोडी ॥ १ ॥ पाहे निमित्य तें उणें । धांवे छळावया सुनें ॥ २ ॥ न ह्मणे रामराम । मनें वाचे हेंचि काम ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भागा । आली निंदा करी मागा ॥ ४ ॥

१५४६. शादीचें तें सोंग । संपादितां राजा व्यंग ॥ १ ॥ पाहा कैसी विटंबना । मूर्खा अभाग्याची जना ॥ २ ॥ दिसतें तें लोपी । झिंज्या वोढुनियां पापी ॥ ३ ॥ सिंदळी त्या सती । तुका ह्मणे थुंका घेती ॥ ४ ॥

१५४७. भक्त ह्मणऊनि वंचावें जीवें । तेणें शेण खावें काशासाटीं ॥ १ ॥ नासिले अडबंद कौपिन ते माळा । अडचण राउळामाजी केली ॥ २ ॥ अंगीकारिले सेवे घडे अंतराय । तया जाला न्याय खापराचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोठें तगों येती घाणीं । आहाचही मनीं अधीरता ॥ ४ ॥

१५४८. गयाळाचें काम हिताचा आवारा । लाज फजितखोरा असत नाहीं ॥१॥ चित्ता न मिळे तें डोळां सलों येतें । असावें परतें जवळूनि ॥ २ ॥ न करावा संग न बोलावी मात । सावधान चित्त नाहीं त्यासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुःख देतील माकडें । घालिती सांकडें उफराटें ॥ ४ ॥

१५४९. बहु बरें एकाएकीं । संग चुकी करावा ॥१॥ ऐसें बरें जालें ठावें । अनुभवें आपुल्या ॥ २ ॥ सांगावें तें काम मना । सलगी जना नेदावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निवे अगी । दुजे संगीं आतळतां ॥ ४ ॥

१५५०. बरें आह्मां कळों आलें देवपण । आतां गुज कोण राखे तुझें ॥ १ ॥ मारिलें कां मज सांग आजिवरी । आतां सरोबरी तुज मज ॥ २ ॥ जें आह्मी बोलों तें आहे तुझ्या अंगीं । देईन प्रसंगीं आजि शिव्या ॥ ३ ॥ निलाजिरा तुज नाहीं याति कुळ । चोरटा शिंदळ ठावा जना ॥ ४ ॥ खासी धोंडे माती जीव जंत झाडें । एकलें उघडें परदेसीं ॥ ५ ॥ गाढव कुतरा ऐसा मज ठावा । बईल तूं देवा भारवाही ॥ ६ ॥ लटिका तूं मागें बहुतांसी ठावा । आलें अनुभवा माझ्या तेंही ॥७॥ तुका ह्मणे मज खवळिलें भांडा । आतां धीर तोंडा न धरवे ॥ ८ ॥

१५५१. आह्मीं भांडों तुजसवें । वर्मीं धरूं जालें ठावें ॥ १ ॥ होसी सरड बेडुक । वाघ गांढ्याही पाईक ॥ २ ॥ बळ करी तया भ्यावें । पळों लागे तया घ्यावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दूर परता । नर नारी ना तूं भूता ॥ ४ ॥

१५५२. काय साहतोसी फुका । माझा बुडविला रुका ॥ १ ॥ रीण घराचें पांगिलें । तें न सुटे कांहीं केलें ॥२॥ चौघांचिया मतें । आधीं खरें केलें होतें ॥३॥ तुका ह्मणे यावरी । आतां भीड कोण धरी ॥ ४ ॥

१५५३. प्रीतीचा कळहे पदरासी घाली पीळ । सरों नेदी बाळ मागें पुढें पित्यासी ॥ १ ॥ काय लागे त्यासी बळ हेडावितां कोण काळ । गोवितें सबळ जाळीं स्नेहसूत्राचीं ॥ २ ॥ सलगी दिला लाड बोले तें तें वाटे गोड । करी बुझावोनि कोड हातीं देऊनि भातुकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोल कोणा हें कां नेणां नारायणा । सलगीच्या वचना कैचें उपजे विषम ॥ ४ ॥

१५५४. भार देखोनि वैष्णवांचे । दूत पळाले यमाचे ॥ १ ॥ आले आले वैष्णववीर । काळ कांपती असुर ॥ २ ॥ गरुडटकयाच्या भारें । भूमी गर्जे जयजयकारें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळ । पळे देखोनियां बळ ॥ ४ ॥

१५५५ रगीं रंगेरे श्रीरंगे । काय भल्लासी पतंगें ॥१॥ शरीर जागांचें त्रेलगें ।

धरिसी अभिळास ह्मणें ॥ २ ॥ नव्हे तुझा हा परिवार । द्रव्य दारा क्षणभंगुर ॥ ३ ॥ अंतकाळींचा सोइरा । तुका ह्मणे विठो धरा ॥ ४ ॥

१५५६. जन्मा येउनि काय केलें । तुवां मुदल गमाविलें ॥ १ ॥ कां रे न फिरसी माघारा । अझुनि तरी फजितखोरा ॥ २ ॥ केली गांठोळीची नासी । पुढें भीकचि मागसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठाया । जाईं आपल्या आलिया ॥ ४ ॥

१५५७. पंढरीस जाते निरोप आइका । वैकुंठनायका क्षेम सांगा ॥ १ ॥ अनाथांचा नाथ हें तुझें वचन । धांवें नको दीन गांजों देऊं ॥ २ ॥ ग्रासिलें भुजंगें सर्पें महाकाळें । न दिसे हें जाळें उगवतां ॥ ३ ॥ कामक्रोधसुनीं श्वापदीं बहुतीं । वेढलों आवर्ती मायेचिये ॥ ४ ॥ मृगजलनदी बुडविना तरी । आणूनियां वरी तळा नेते ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तुवां धरिलें उदास । तरी पाहों वास कवणाची ॥ ६ ॥

१५५८. कृपाळू सज्जन तुह्मी संतजन । हेंचि कृपादान तुमचें मज ॥ १ ॥ आठवण तुह्मी द्यावी पांडुरंगा । कींव माझी सांगा काकुलतीं ॥ २ ॥ अनाथ अपराधी पतिता आगळा । परि पायां वेगळा नका करूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी निरविल्यावरि । मग मज हरि उपेक्षीना ॥ ४ ॥

१५५९. संतांचिया पायीं माझा विश्वास । सर्वभावें दास जालों त्यांचा ॥ १ ॥ तेचि माझें हित करिती सकळ । जेणें हा गोपाळ कृपा करी ॥ २ ॥ भागलिया मज वाहतील कडे । त्यांचियानें जोडे सर्व सुख ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शेष घेईन आवडी । वचन न मोडी बोलिलों तें ॥ ४ ॥

१५६०. लाघवी सूत्रधारी दोरी नाचवी कुसरी । उपजवी पाळूनि संहारि नानापरिचीं लाघवें ॥ १ ॥ पुरोनि पंढरिये उरलें भक्तिसुखें लांचावलें । उभें राहिलें कर कटीं न बैसे ॥ २ ॥ बहु काळें ना सांवळें बहु कठिण ना कोंवळें । गुणत्रया वेगळें बहुबळे आथीलें ॥ ३ ॥ असोनि नसे सकळांमधीं मना अगोचर बुद्धी । स्वामी माझा कृपानिधि तुका ह्मणे विठ्ठल ॥ ४ ॥

१५६१. कीर्तन ऐकावया भुलले श्रवण । श्रीमुख लोचन देखावया ॥ १ ॥ उदित हें भाग्य होईल कोणे काळीं । चित्त तळमळी ह्मणऊनि ॥ २ ॥ उतावीळ बाह्या भेटिलागीं दंड । लोटांगणीं धड जावयासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माथा ठेवीन चरणीं । होतील पारणी इंद्रियांची ॥ ४ ॥

१५६२. नाम घेतां कंठ शीतळ शरीर । इंद्रियां व्यापार नाठवती ॥ १ ॥ गोड गोमटें हें अमृतासी वाड । केला कईवाड माझ्या चित्तें ॥ २ ॥ प्रेमरसें जाली पुष्ट अंगकांति । त्रिविध सांडिती ताप अंगें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तेथें विकाराची मात । बोलों नये हित सकळांचें ॥ ४ ॥

१५६३. स्वामिकाज गुरुभक्ति । पितृवचन सेवा पति ॥ १ ॥ हेंचि विष्णुची महापूजा । अनुभाव नाहीं दुजा ॥ २ ॥ सत्य बोले मुखें । दुखवे आणिकांच्या दुःखें ॥ ३ ॥ निश्चयाचें बळ । तुका ह्मणे तेंच फळ ॥ ४ ॥

१५६४. चित्त घेऊनियां तूं काय देसी । ऐसें मजपासीं सांग आधीं ॥ १ ॥ तरिच पंढरिराया करिन साटोवाटी । नेघें जाय तुटी येईल तें ॥ २ ॥ रिद्धिसिद्धि कांहीं दाविसी अभिळास । नाहीं मज आस मुक्तीचीही ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुझें माझें घडे तर । भक्तीचा भाव रे देणें घेणें ॥ ४ ॥

१५६५. तुझा संग पुरे संग पुरे । संगति पुरे विठोबा ॥ १ ॥ आपल्या सारिखें करिसी दासां । भिकारीसा जग जाणे ॥ २ ॥ रूपा नाहीं ठाव नांवा । तैसें आमुचें करिसी देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तोयें आपलें भेंडोळें । करिसी वाटोलें मानें तैसें ॥ ४ ॥

१५६६. आतां मज तारीं । वचन हें साच करीं ॥ १ ॥ तुझें नाम दिनानाथ । ब्रिदावळी जगविख्यात ॥ २ ॥ कोण लेखी माझ्या दोषा । तुझा त्रिभुवनीं ठसा ॥ ३ ॥ वांयां जातां मज । तुका ह्मणे तुह्मां लाज ॥ ४ ॥

१५६७. विठ्ठल आमुचा निजांचा । सज्जन सोयरा जीवाचा ॥ १ ॥ मायबाप चुलता बंधु । अवघा तुजशीं संबंधु ॥ २ ॥ उभयकुळीं साक्ष । तूंचि माझा मातुळपक्ष ॥ ३ ॥ समर्पिली काया । तुका ह्मणे पंढरीराया ॥ ४ ॥

१५६८. वेदाचा तो अर्थ आह्मांसीच ठावा । येरांनीं वाहावा भार माथां ॥१॥ खादल्याची गोडी देखिल्यासी नाहीं । भार धन वाही मजुरीचें ॥ २ ॥ उत्पत्तिपाळणसंहाराचें निज । जेणे नेलें बीज त्याचे हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलें आपणचि फळ । हातोहातीं मूळ सांपडलें ॥ ४ ॥

१५६९. आमचा तूं ऋणी ठायींचाचि देवा । मागावया ठेवा आलों दारा ॥१॥ वर्म तुझें आह्मां सांपडलें हातीं । धरियेले चित्तीं दृढ पाय ॥ २ ॥ बैसलों धरणें कोंडोनियां द्वारीं । आंतूनि बाहेरी येओं नेदी ॥ ३ ॥ तुज मज सरी होइल या विचारें । जळो भांडखोरें निलाजिरीं ॥ ४ ॥ भांडवल माझें मिरविसी जनीं । सहस्र वोवणी नाममाळा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आह्मी केली जिवें साटी । तुह्मां आह्मां तुटी घालूं आतां ॥ ६ ॥

१५७०. काय धोविलें बाहेरी मन मळलें अंतरीं । गादलें जन्मवरी असत्यकांटें काटलें ॥ १ ॥ सांडी व्यापार दंभाचा शुद्ध करीं रे मन वाचा । तुझिया चित्ताचा तूंच ग्वाही आपुला ॥ २ ॥ पापपुण्यविटाळ देहीं भरितां न विचारिसी कांहीं । काय चाचपसी मही जी अखंड सोंवळी ॥ ३ ॥ कामक्रोधा वेगळा ऐसा होईं कां सोंवळा । तुका ह्मणे कळा गुंडुन ठेवीं कुसरी ॥ ४ ॥

१५७१. ऊंस वाढवितां वाढली गोडी । गुळ साकर हे त्याची परवडी ॥ १ ॥ सत्यकर्में आचरें रे । बापा सत्यकर्में आचरें रे । सत्यकर्में आचरें होईल हित । वारेल दुःख असत्याचें ॥ २ ॥ साकरेच्या आळां लाविला कांदा । स्थूळसांनापरी वाढे दुर्गंधा ॥३॥ सत्य असत्य हें ऐसिया परी । तुका ह्मणे याचा विचार करीं॥४॥

१५७२. पाषाण देव पाषाण पायरी । पूजा एकावरी पाय ठेवी ॥ १ ॥ सार तो भाव सार तो भाव । अनुभवीं देव तेचि जाले ॥ २ ॥ उदका भिन्न पालट काई । गंगा गोड येरां चवी काय नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हें भाविकांचें वर्म । येरीं धर्माधर्म विचारावे ॥ ४ ॥

१५७३. जन्मा येऊनि कां रे निदसुरा । जायें भेटी वरा रखुमाईच्या ॥ १ ॥ पाप ताप दैन्य जाईल सकळ । पावसी अढळ उत्तम तें ॥ २ ॥ संतमहंतसिद्धहरिदासदाटणी । फिटती पारणीं इंद्रियांचीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तेथें नामाचा गजर । फुकाची अपार लुटी घेईं ॥ ४ ॥

१५७४. काय धोविलें कातडें । काळकुट भीतरि कुडें ॥ १ ॥ उगा राहें लोकभांडा । चाळविल्या पोरें रांडा ॥ २ ॥ घेसी बुंथी पानवथां । उगाच हालविसी माथा ॥ ३ ॥ लावूनि बैस टाळी । मन इंद्रियें मोकळीं ॥ ४ ॥ हालवीत बैस माळा । विषयजप वेळोवेळां ॥५॥ तुका ह्मणे हा व्यापार । नाम विठोबाचें सार॥६॥

१५७५. येईं वो येईं वो येईं धांवोनियां । विलंब कां वांयां लाविला कृपाळे ॥ १ ॥ विठाबाई विश्वंभरे भवच्छेदके । कोठें गुंतलीस अगे विश्वव्यापके ॥ २ ॥ न करीं न करीं न करीं आतां आळस अव्हेरु । व्हावया प्रगट कैचें दूरी अंतरु ॥३॥ नेघें नेघें नेघें माझी वाचा विसांवा । तुका ह्मणे हांवा हांवा हांवा साधावा ॥ ४ ॥

१५७६. हेंचि याच्या ऐसें मागावें दान । वंदूनि चरण नारायणा ॥ १ ॥ धीर उदारींव निर्मळ निर्मत्सर । येणें सर्वेश्वर ऐसें नांव ॥ २ ॥ हाचि होईजेल याचिया विभागें । अनुभवी अंगें अनुभववील ॥३॥ जोडे तयाचे कां न करावे सायास । जाला तरि अळस दीनपणें ॥४॥ पावल्यामागें कां न घालावी धांव । धरिल्या तरि हांव बळ येतें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे घालूं खंडीमध्यें टांक । देवाचें हें एक करुनी घेऊं ॥ ६ ॥

१५७७. सत्ताबळें येतो मागतां विभाग । लावावया लाग निमित्य करूं ॥ १ ॥ तुझीं ऐसीं मुखें करूं उच्चारण । बोलें नारायण सांपडवूं ॥ २ ॥ आसेविण नाहीं उपजत मोहो । तरिच हा गोहो न पडे फंदीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां व्हावें याज-ऐसें । सरिसें सरिसें समागमें ॥ ४ ॥

१५७८. करितां होया व्हावें चित्तचि नाहीं । घटापटा कांहीं करूं नये ॥ १ ॥ मग हालतचि नाहीं जवळून । करावा तो सीण सीणवितो ॥ २ ॥ साहतचि नाहीं कांहीं पांकुळलें । उगल्या उगलें ढळत आहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तरी बोलावें झांकून । येथें खुणे खूण पुरतेंचि ॥ ४ ॥

१५७९. संतसंगें याचा वास सर्वकाळ । संचला सकळ मूर्तिमंत ॥ १ ॥ घालू-नियां काळ अवघा बाहेरी । त्यासीच अंतरीं वास दिला ॥ २ ॥ आपुलेंसें जिहीं उरों दिलें । चोजवितां भलें ऐसीं स्थळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं झांकत परिमळ । चंदनाचें स्थळ चंदनचि ॥ ४ ॥

१५८०. पुष्ट कांति निवती डोळे । हे सोहळे श्रीरंगीं ॥ १ ॥ अंतर्बाहीं विले-पन । हें भूषण मिरवूं ॥ २ ॥ इच्छेऐसी आवड पुरे । विश्वंभरे जवळीं ॥ ३ ॥ तुका करी नारायण । या या सेवन नामाचें ॥ ४ ॥

१५८१. सुकाळ हा दिवसरजनी । नित्य धणी नवीच ॥ १ ॥ करुण सेवूं नाना परी । राहे उरी गोडीनें ॥ २ ॥ सरे ऐसा नाहीं झरा । पंक्ती करा समवेत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरवा पान्हा । कान्हाबाई माउलीचा ॥ ४ ॥

१५८२. पाहतां तव एकला दिसे । कैसा असे व्यापक ॥ १ ॥ ज्याचे त्याच मिळणीं मिळे । तरी खेळे बहुरूपी ॥ २ ॥ जाणिवेचें नेदी अंग । दिसों रंग निवडीना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येचि ठायीं । हें तों नाहीं सर्वत्र ॥ ४ ॥

१५८३. तुह्मांसाटीं आह्मां आपुला विसर । करितां अव्हेर कैसें दिसे ॥ १ ॥ विचाराजी आतां ठायींच्या हे देवा । आह्मां नये हेवा वाढवितां ॥ २ ॥ आलों टाकोनियां सुखाची वसती । पुढें माझ्या युक्ति खुंटलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाला सकळ वृत्तांत । केला प्रणिपात ह्मणऊनि ॥ ४ ॥

१५८४. करावा उद्धारं हें तुह्मां उचित । आह्मी केली नीत कळली ते ॥ १ ॥ पाववील हाक धांवा ह्मणऊन । करावें जतन ज्याचें तेणें ॥ २ ॥ दुश्चितासी बोल ठेवायासी ठाव । ऐसा आह्मी भाव जाणतसों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें कायावाचा-मन । दुसरें तें ध्यान करित नाहीं ॥ ४ ॥

१५८५. संताचे उपदेश आमुचे मस्तकीं । नाहीं मृत्यलोकीं राहाणेसा ॥ १ ॥ ह्मणऊनि बहु तळमळी चित्त । येई वो धांवत पांडुरंगे ॥ २ ॥ उपजली चिंता लागला उसीर । होत नाहीं धीर निढळ वाटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पोटीं रिघालेंसे भय । करूं आतां काय ऐसें जालें ॥ ४ ॥

१५८६. काळावरि घालूं तरि तो सरिसा । न पुरतां इच्छा दास कसे ॥ १ ॥ आतां नाहीं कांहीं उसिराचें काम । न खंडावें प्रेम नारायणा ॥ २ ॥ तेणें लागे

मग विलंब कां आड । गोड तरि गोड आदि अंत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे होईल दर्शनें निश्चिंती । गाईन तें गीतीं ध्यान मग ॥ ४ ॥

१५८७. पर उपकारें कायावाचामन । वेचे सुदर्शन रक्षी तया ॥ १ ॥ याजसाटीं असें योजिलें श्रीपति । संकल्पाचे हातीं सर्व जोडी ॥ २ ॥ परपीडे त्याची जिव्हा मुंडताळे । यमदूत डाळे करिती पूजा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंबऋषी दुर्योधना । काय झालें नेणां दुर्वासया ॥ ४ ॥

१५८८. हागिल्याचे सिंके वोणवाचि राहे । अपशकुन पाहे वेडगळ ॥ १ ॥ अत्यंत समय नेणतां अवकळा । येऊं नये बळा सिक धरा ॥ २ ॥ भोजनसमयीं ओकाचा आठव । ठकोनियां जीव कष्टी करी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे किती सांगों उगवून । अभाग्याचे गुण अनावर ॥ ४ ॥

१५८९. नारे तरि काय नुजेडे कोंबडें । करूनियां वेडें आग्रो दावी ॥ १ ॥ आइत्याचें साहे फुकाचा विभाग । विक्षेपानें जग ची थू करी ॥ २ ॥ नेमून ठेविला करत्यानें काळ । नल्हायेसें बळ करूं पुढें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देव साहे जाल्यावरी । असांगचि करी सर्व सांग ॥ ४ ॥

१५९०. तरी सदा निर्भर दास । चिंता आस विरहित ॥ १ ॥ अवघाच एकीं ठाव । सर्व भाव विठ्ठलीं ॥ २ ॥ निरविलें तेव्हां त्यास । जाला वास त्यामाजी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रूप ध्यावें । नाहीं ठावे गुणदोष ॥ ४ ॥

१५९१. वेडिया उपचार करितां सोहळे । काय सुख कळे तयासी तें । अंधापुढें दीप नाचणें । भक्तिभावेंविण भक्ति तैसी ॥ १ ॥ तिमाणें राखण ठेवियेलें सेता । घालुनियां माथां चुना तया । खादलें ह्मणोनि सेवटीं बोंबली । ठायींची भुली कां नेणां रया ॥ २ ॥ मुकियापासाव सांगतां पुराण । रोगिया मिष्टान्न काय होय । नपुंसका काय करील पद्मिणी । रुचिविण वाणी तैसे होय ॥ ३ ॥ हात पाय नाहीं करिल तो काय । वृक्षा फळ आहे अमोलिक । हातां नये तैसा वांयांच तळमळी । भावेंविण भोळीं ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

१५९२. मेघवृष्टीनें करावा उपदेश परि गुरुनें न करावा शिष्य । वांटा लाभे त्यास केल्या अर्धकर्माचा ॥ १ ॥ द्रव्य वेचावें अन्नछत्रीं भूतीं द्यावें सर्वत्र । नेदावा हा पुत्र उत्तमयाती पोसणा ॥ २ ॥ बीज न पेरावें खडकीं ओल नाहीं ज्याचे बुडखीं । थीतां ठके सेखीं पाठी लागे दिवाण ॥ ३ ॥ गुज बोलावें संतांशीं पत्नी राखावी जैसी दासी । लाड देतां तियेसी वांटा पावे कर्माचा ॥ ४ ॥ शुद्ध कसूनि पाहावें वरि रंगा न भुलावें । तुका ह्मणे घ्यावें जया नये तुटी तें ॥ ५ ॥

१५९३. नावडावें जन नावडावा मान । करूनि प्रमाण तूंचि होई ॥ १ ॥ सोडवूनि देहसंबंध व्यसनें । ऐसी नारायणें कृपा कीजे ॥ २ ॥ नावडावें रूप नावडावे रस । अवघी राहो आस पायांपाशीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां आपुलिया सत्ता । करूनि अनंता ठेवा ऐसें ॥ ४ ॥

१५९४. उपाधिवेगळे तुह्मी निर्विकार । कांहींच संसार तुह्मा नाहीं ॥ १ ॥ ऐसें मज करूनि ठेवा नारायणा । समूळ वासना नुरवावी ॥ २ ॥ निसंग तुह्मांसी राहणें एकट । नाहीं कटकट साहों येत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं मिळों येत शिळा । रंगासी सकळा स्पटिकाची ॥ ४ ॥

१५९५. माहार माते चपणी भरे । न कळे खरें पुढील ॥ १ ॥ वोंगळ अधमाचे गुण । जातां घडी नलगेचि ॥ २ ॥ श्वान झोळी स्वामिसत्ता । कोप येतां उतरे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गुमान कां । सांगों लोकां अधमासी ॥ ४ ॥

१५९६. डोळ्यामध्यें जैसें कणु । अणु तेंहि न समाये ॥ १ ॥ तैसें शुद्ध करीं हित । नका चित्त बाटवूं ॥ २ ॥ आपल्याचा कळवळा । आणिका बाळावरि न ये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बीज मुडा । जैशा चाडा पिकाच्या ॥ ४ ॥

१५९७. मुखीं नाम हातीं मोक्ष । ऐसी साक्ष बहुतांसी ॥ १ ॥ वैष्णवाचा माल खरा । तुरतुरा वस्तूसी ॥ २ ॥ भस्म दंड नलगे काठी । तीर्थी आटी भ्रमण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आडकाठी । नाहीं भेटी देवाचे ॥ ४ ॥

१५९८. आगी लागों तया सुखा । जेणें हरि नये मुखा ॥ १ ॥ मज होत कां विपत्ति । पांडुरंग राहो चित्तीं ॥ २ ॥ जळो तें समूळ । धन संपत्ति उत्तम कुळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । जेणें घडे तुझी सेवा ॥ ४ ॥

१५९९. आतां न ह्मणे मी माझें । नेघें भार कांहीं ओझें ॥ १ ॥ तूंचि तारिता मारिता । कळों आलासी निरुता ॥ २ ॥ अवघा तूंचि जनार्दन । संत बोलती वचन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । तुझ्या रिगालों वोसंगा ॥ ४ ॥

१६००. समुद्रवळयांकित पृथ्वीचें दान । करितां समान नये नामा ॥ १ ॥ ह्मणऊनि कोणीं न करावा आळस । ह्मणा रात्रीदिवस रामराम ॥ २ ॥ सकळही शास्त्रें पठण करितां वेद । सरी नये गोविंदनामें एकें ॥ ३ ॥ सकळही तीर्थें प्रयाग काशी । करितां नामाशीं तुळेति ना ॥ ४ ॥ कर्वतीं कर्मेरीं देहासी दंडण । करितां समान नये नामा ॥५॥ तुका ह्मणे ऐसा आहे श्रेष्ठाचार । नाम हेंचि सार विठोबाचें॥६॥

१६०१. अवघ्या वाटा जाल्या क्षीण कळीं न घडे साधन । उचित विधि विधान न कळे न घडे सर्वथा ॥ १ ॥ भक्तिपंथ बहु सोपा पुण्य नागवया पापा । येणें जाणें खेपा येणेंचि एक खंडती ॥ २ ॥ उभारोनि बाहे विठो पालवीत आहे । दासां मीचि साहे मुखें बोले आपुल्या ॥ ३ ॥ भाविक विश्वासी पार उतरिलें त्यांसी । तुका ह्मणे नासा कुतर्क्यांचे कपाळीं ॥ ४ ॥

१६०२. आह्मी नामाचे धारक नेणों प्रकार आणीक । सर्व भावें एक विठ्ठलचि प्रमाण ॥ १॥ नलगे जाणावें नेणावें गांवें आनंदें नाचावें । प्रेमसुख घ्यावें वैष्णवांचे संगती ॥ २ ॥ भावबळें घालूं कास लज्जा चिंता दवडूं आस । पायीं निजध्यास ह्मणों दास विष्णूचे ॥ ३ ॥ भय नाहीं जन्म घेतां मोक्षपदा हाणों लाता । तुका ह्मणे सत्ता धरूं निकट सेवेची ॥ ४ ॥

१६०३. आह्मी हरिचे संवगडे जुने ठायींचे वेडे बागडे । हातीं धरुनी कडे पाटींसवें वागविलों ॥ १ ॥ ह्मणोनि भिन्न भेद नाहीं देवा आह्मां एकदेहीं । नाहीं जालों कहीं एका एक वेगळे ॥ २ ॥ निद्रा करितां होतों पायीं सवेंचि लंका घेतली तईं । वानरें गोवळ गाई सवें चारित फिरतसों ॥ ३ ॥ आह्मां नामाचें चिंतन राम कृष्ण नारायण । तुका ह्मणे क्षय खातां जेवितां न विसंभों ॥ ४ ॥

१६०४. मागें बहुतां जन्मीं हेंचि करित जालों आह्मी । भवतापश्रमी दुःखें पीडिलीं निववूं त्यां ॥ १ ॥ गर्जों हरिचे पवाडे मिळों वैष्णव बागडे । पाझर रोकडे काढूं पाषाणामध्यें ॥ २ ॥ भाव शुद्ध नामावळी हर्षें नाचों पिटूं टाळी । घालूं पायां तळीं कळिकाळ त्याबळें ॥ ३ ॥ कामक्रोध बंदखाणी तुका ह्मणे दिले दोन्ही । इंद्रियांचे धणी आह्मी जालों गोसांवी ॥ ४ ॥

१६०५. अमर तूं खरा । नव्हे कैसा मी दातारा ॥ १ ॥ चाल जाऊं संतांपुढें । वाद सांगेन निवाडें ॥ २ ॥ तुज नांव जर नाहीं । तर माझें दाव काई ॥ ३ ॥ तुज रूप नाहीं । तर माझें दाव काई ॥ ४ ॥ खेळसी तूं लीळा । तेथें मी काय

१६०६. मंत्र चळे पिसें लागतें सत्वर । अबद्ध ते फार तरले नामें ॥ १ ॥ अशौच तो बाधी आणिकां अक्षरां । नाम निदसुरां घेतां तरे ॥ २ ॥ रागज्ञानघात चुकतां होय वेळ । नाम सर्वकाळ शुभदायक ॥ ३ ॥ आणिकां भजना बोलिला निषेध । नाम तें अभेद सकळां मुखीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तपें घालिती घालणी । वेश्या उद्धरूनि नेली नामें ॥ ५ ॥

१६०७. नव्हती ते संत करितां कवित्व । संताचे ते आप्त नव्हती संत ॥ १ ॥ येथें नाहीं वेश सरतें आडनांवें । निवडे घावडाव व्हावा अंगीं ॥ २ ॥ नव्हती ते संत धरितां भोंपळा । करितां वाकळा प्रावरण ॥ ३ ॥ नव्हती ते संत करितां कीर्तन । सांगतां पुराणें नव्हती संत ॥ ४ ॥ नव्हती ते संत वेदाच्या पठणें । कर्म आचरणें नव्हती संत ॥ ५ ॥ नव्हती संत करितां तप तीर्थाटणें । सेविलिया वन नव्हती संत ॥ ६ ॥ नव्हती संत माळामुद्रांच्या भूषणें । भस्मउद्धूळणें नव्हती संत ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे नाहीं निरसला देहे । तों अवघे हे संसारिक ॥ ८ ॥

१६०८. हेंचि दान देगा देवा । तुझा विसर न व्हावा ॥ १ ॥ गुण गाईन आवडी । हेंचि माझी सर्व जोडी ॥ २ ॥ नलगे मुक्ति आणि संपदा । संत संग देईं सदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गर्भवासीं । सुखें घालावें आह्मासी ॥ ४ ॥

१६०९. भाग्यवंता हे परवडी । करिती गोडी जन्माची ॥ १ ॥ आपुलाल्या लाहों भावें । जें ज्या व्हावें तें आहे ॥ २ ॥ इच्छाभोजनाचा दाता । नलगे चिंता करावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आल्या थाऱ्या । वस्तु बऱ्या मोलाच्या ॥ ४ ॥

१६१०. वंचुनियां पिंड । भाता दान करी लंड ॥ १ ॥ जैसी याची चाली वरी । तैसा अंतरला दुरी ॥ २ ॥ मेला राखे दिस । ज्यालेपण जालें वोस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । लोभें न पुरेचि सेवा ॥ ४ ॥

१६११. अधीरा माझ्या मना ऐकें एकी मात । तूं कां रे दुश्चित निरंतर ॥१॥ हेचि चिंता काय खावें ह्मणऊनि । भले तुजहूनि पक्षिराज ॥२॥ पाहा तें चातक नेघे भूमिजळा । वरुषे उन्हाळा मेघ तया ॥३॥ सकळयातींमध्यें ठक हा सोनार । त्या घरीं व्यापार झारियाचा ॥४॥ तुका ह्मणे जळीं वनीं जीव एक । तयापाशीं लेख काय असे ॥५॥

१६१२. कां रे नाठविसी कृपाळु देवासी । पोसितो जनासी एकला तो ॥ १ ॥ बाळा दुधा कोण करितें उत्पत्ती । वाढवी श्रीपति सवें दोन्ही ॥२॥ फुटती तरुवर उष्णकाळमासीं । जीवन तयांसी कोण घाली ॥३॥ तेणें तुझी काय नाहीं केली चिंता । राहे त्या अनंता आठवूनि ॥४॥ तुका ह्मणे ज्याचें नाम विश्वंभर । त्याचें निरंतर ध्यान करीं ॥५॥

१६१३. उदारा कृपाळा पतितपावना । ब्रिदें नारायणा साच तुझीं ॥ १ ॥ वर्णिलासी जैसा जाणतां नेणतां । तैसा तूं अनंता साच होसी ॥ २ ॥ दैत्यां काळ भक्तां मेघश्याममूर्ति । चतुर्भुज हातीं शंख चक्र ॥ ३ ॥ काम इच्छा तयां तैसा होसी राणीं । यशोदेच्या स्तनीं पान करी ॥ ४ ॥ होऊनि सकळ कांहींच न होसी । तुका ह्मणे यासी वेद ग्वाही ॥ ५ ॥

१६१४. देवें देऊळ सेविलें । उदक कोरडेंचि ठेविलें ॥ १ ॥ नव्हे मत गूढ उमानें कांहीं । तूं आपआपणापें पाहीं ॥ २ ॥ पाठें पूर वोसंडला । सरिता सागर तुंबोनि ठेला ॥ ३ ॥ वांजेघरीं बाळ तान्हा । एक बाळी दोंकानां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे पैस । अनुभविया ठावा गोडीरस ॥ ५ ॥

१६१५. मरण माझें मरोन गेलें । मज केलें अमर ॥ १ ॥ ठाव पुसिलें बुड पुसिलें । वोस वोसलें देहभावा ॥ २ ॥ आला होता गेला पुर । धरिला धीर जीवनीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ब्रनादीचें । जालें साचें उजवणें ॥ ४ ॥

१६१६. माझें लेखीं देव मेला । असो त्याला असेल ॥ १ ॥ गोष्टी न करीं नांव नेघें । गेलों दोघें खंडोनी ॥ २ ॥ स्तुतिसमवेत निंदा । केला धंदा उदंड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निवांत ठेलों । वेचित आलों जीवित्व ॥ ४ ॥

१६१७. लवविलें तया सवें लवे जाती । अभिमाना हातीं सांपडेना ॥ १ ॥ भोळिवेचें लेणें विष्णुदासां साजे । तेथें भाव दुजे हारपती ॥ २ ॥ अर्चन वंदन नवविधा भक्ति । दया क्षमा शांति तया ठायीं ॥ ३ ॥ तये गांवीं नाहीं दुःखाची वसती । अवघाचि भूतीं नारायण ॥ ४ ॥ अवघेंचि जालें सोवळें ब्रह्मांड । विटाळाचें तोंड न देखती ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे गाजे वैकुंठीं सोहळा । याही भूमंडळामाजी कीर्ति ॥ ६ ॥

१६१८. पंढरीची वारी आहे माझे घरीं । आणीक न करीं तीर्थव्रत ॥ १ ॥ व्रत एकादशी करीन उपवाशी । गाइन अहर्निशीं मुखीं नाम ॥ २ ॥ नाम विठोबाचें घेईन मी वाचे । बीज कल्पांतींचें तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

१६१९. संपदा सोहळा नावडे मनाला । करी तें टकळा पंढरीचा ॥ १ ॥ जावें पंढरिसी आवडी मनासी । कधीं एकादशी आषाढी हे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे ऐसें आर्त ज्याचे मनीं । त्याची चक्रपाणी वाट पाहे ॥ ३ ॥

१६२०. कथनी पठणी करूनि काय । वांचुनि रहणी वायां जाय ॥ १ ॥ मुखीं वाणी अमृतगोडी । मिथ्या भुकें चरफडी ॥ २ ॥ पिळणी पाक करितां दगडा । काय जडा होय तें ॥ ३ ॥ मधु मेळवूनि माशी । आणिका सांसी पारधिया ॥ ४ ॥ मेळवूनि धन मेळवी माती । लोभ्या हातीं तेंचि मुखीं ॥ ५ ॥ आपलें केलें आपण खाय । तुका वंदी त्याचे पाय ॥ ६ ॥

१६२१. उमटती वाणी । वाट नामाचिया ध्वनी ॥ १ ॥ बरें सेवन उपकारा । द्यावें द्यावें या उत्तरा ॥ २ ॥ सरळ आणि मृद । कथा पाह्यावी ते ऊर्ध्व ॥ ३ ॥ गात जात तुका । हाचि उपदेश आइका ॥ ४ ॥

१६२२. कथाकाळींची मर्यादा सांगतों ते भावें वंदा । प्रीतीनें गोविंदा हेंचि एक आवडे ॥ १ ॥ टाळ वाद्य गीत नृत्य अंतःकरणें प्रेमभरित । वाणिता तो कीर्त तद्भावने लेखावा ॥ २ ॥ नये अळसें गोडूं अंग कथे कानवडें ढुंग । हेळणेचा रंग दावी तो चांडाळ ॥ ३ ॥ तोंडीं विडा माने ताठा थोरपणें घाली गेंठा । चित्त नेदी नामपाठा गोष्टी लावी तो चांडाळ ॥ ४ ॥ कथे इच्छी मान दावूनियां थोरपण । रजा संकोच न लुगडीं सांवरी तो चांडाळ ॥ ५ ॥ आपण बैसे बाजेवरी सामान्य हरिच्या दासां धरी । तरि तो सुळावरी वाहिजे निश्चयेसी ॥ ६ ॥ येतां न करी नमस्कार कर जोडोनियां नम्र । न ह्मणतां थोर आणिकां खेटी तो चांडाळ ॥ ७ ॥ तुका विनवी जना कथे नाणावें अवगुणा । करा नारायणा ऋणी समर्पक भावें ॥ ८ ॥

१६२३. कथा देवाचें ध्यान कथा साधना मंडण । कथे ऐसें पुण्य आणिक नाहीं सर्वथा ॥ १ ॥ ऐसा सांच खरा भाव । कथेमाजी उभा देव ॥ २ ॥ मंत्र स्वल्प जना उच्चारितां वाचे मना । ह्मणतां नारायणा क्षणें जळती महा दोष ॥ ३ ॥ भावें करितां कीर्तन तरे तारी आणीक जन । भेटे नारायण संदेह नाहीं ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

१६२४. कथा त्रिवेणीसंगम देव भक्त आणि नाम । तेथींचें उत्तम चरणरज वंदितां ॥ १ ॥ जळती दोषांचे डोंगर शुद्ध होती नारी नर । गाती ऐकती सादर जे पवित्र हरिकथा ॥ २ ॥ तीर्थें तया ठाया येती पुनीत व्हावया । पर्वकाळ पायां तळीं वसे वैष्णवां ॥ ३ ॥ अनुपम्य हा महिमा नाहीं द्यावया उपमा । तुका ह्मणे ब्रह्मा नेणे वर्णूं या सुखा ॥ ४ ॥

॥ १ ॥ आवडीचें आर्त पुरवीं पंढरिराया । शरण तुझ्या पायां याचि लागीं ॥ २ ॥ टाळी वाहूनियां विठ्ठल ह्मणेन । तेणें निवारीन भवश्रम ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा नुपेक्षावें आह्मां । न्यावें निजधामा आपुलिया ॥ ४ ॥

१६२६. जळती कीर्तनें । दोष पळतील विघ्नें ॥ १ ॥ हेंचि बळिवंत गाढें । आनंद करूं दिंडीपुढें ॥ २ ॥ कलि पापाची हे मूर्ति । नामखड्ग घेऊं हातीं ॥३॥ तुका ह्मणे जाऊं । बळें दमामे ही लावूं ॥ ४ ॥

१६२७. यम सांगे दूतां तुह्मां नाहीं तेथें सत्ता । जेथें होय कथा सदा घोष नामाचा ॥ १ ॥ नका जाऊं तया गांवां नामधारकाच्या शिवां । सुदर्शन यावा वरटी फिरे भोंवती ॥ २ ॥ चक्र गदा घेउनी हरि उभा असे त्यांचे द्वारीं । लक्ष्मी कामारी रिद्धिसिद्धी सहित ॥ ३ ॥ ते बळियाशिरोमणी हरिभक्त ये मेदिनी । तुका ह्मणे कानीं यम सांगे दूतांचे ॥ ४ ॥

१६२८. कान्हया रे जगजेठी । देईं भेटी एकवेळे ॥ १ ॥ काय मोकलिलें वनीं । सावजांनीं वेढिलें ॥ २ ॥ येथवरी होता संग । अंगें अंग लपविलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाहिलें मागें । एवढ्या वेगें अंतरला ॥ ४ ॥

१६२९. आपुल्या आह्मी पुसिलें नाहीं । तुज कांहीं कारणें ॥ १ ॥ मागें मागें धांवत आलों । कांहीं बोलों यासाठीं ॥ २ ॥ बहुत दिस होतें मनीं । घ्यावी धणी एकांतीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उभा राहें । कान्हो पाहें मजकडे ॥ ४ ॥

१६३०. धन्य बा ह्या ऐशा नारी । घरीं दारीं नांदती ॥ १ ॥ चोरूनियां तुजपाशीं । येतां त्यासी न कळतां ॥ २ ॥ दोन्हीं ठायीं समाधान । सम कठिण बहुतचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवासाठीं । दुर्लभ भेटी ते देवा ॥ ४ ॥

१६३१. उदासीना पावल्या वेगीं । अंगा अंगीं जडलिया ॥ १ ॥ वेंटाळिला भोंवता हरी । मयूरफेरीं नाचती ॥ २ ॥ मना आले करिती चार । त्या फार हा एकला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नारायणीं । निरंजनीं मीनलिया ॥ ४ ॥

१६३२. विषमाची शंका वाटे । सारिखें भेटे तरी सुख ॥ १ ॥ ह्मणऊनि चोरिलें जना । आल्या रानां एकांतीं ॥ २ ॥ दुजियासी कळों नये । जया सोय नाहीं हे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोकळें मन । नारायण भोगासी ॥ ४ ॥

१६३३. आलिंगन कंठाकंठीं । पडे मिठी सर्वांगें ॥ १ ॥ न घडे मागें परतें मन । नारायण संभोगी ॥ २ ॥ वचनासी वचन मिळे । रिघती डोळे डोळियांत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंतर्ध्यानीं जीव । जीवनीं विराल्या ॥ ४ ॥

१६३४. कोणी सुना कोणी लेंकी । कोणी एकी सतंता ॥ १ ॥ अवघियांची जगनिंद । जाली धिंद सारखी ॥ २ ॥ अवघ्या अवघ्या चोरा । विना वरा मायबापा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करा सेवा । आलें जीवावर तरी ॥ ४ ॥

१६३५. येथील जे एक घडी । तये जोडी पार नाहीं ॥१॥ किती त्यांचा सासुरवास । कैंचा रस हा तेथें ॥ २ ॥ अवघे दिवस गेले कामा । नाहीं जन्मा खंडण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रतल्या जनीं । सोडा झणी कान्होबा ॥ ४ ॥

१६३६. चिंता नाहीं गांवीं विष्णुदासांचिये । घोष जयजयकार सदा ॥ १ ॥ नारायण घरीं सांठविलें धन । अवघेचि वाण तया पोटीं ॥ २ ॥ सवंग सकळां पुरे धणीवरी । सेवावया नारी नर बाळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येणें आनंदी आनंदु । गोविंदें गोविंदु पिकविला ॥ ४ ॥

१६३७. करिती तया वेवसाव आहे । येथें व्हा रे साहे एकां एक ॥१॥ गातां आइकतां समानचि घडे । लाभें लाभ जोडे विशेषता ॥ २ ॥ प्रेमाचें भरतें भातें

ध्यावें अंगीं । नटे टाळी रंगीं शूरत्वेंसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहुजन्मांचें खंडण । होईल हा सीण निवारोनि ॥ ४ ॥

१६३८. जीव जीती जीवना संगें । मत्स्या मरण त्या वियोगें ॥ १ ॥ जया चित्तीं जैसा भाव । तयां जवळि तैसा देव ॥ २ ॥ सकळां पढिये मानु । परि त्या कमळाचें जीवनु ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माता । वाहे तान्हयाची चिंता ॥ ४ ॥

१६३९. मुंगिचिया घरा कोण जाय मूळ । देखोनियां गूळ धांव घाली ॥ १ ॥ याचकाविण काय खोळंबला दाता । तोचि धांवे हिता आपुलिया ॥ २ ॥ उदक अन्न काये ह्मणे मज खा ये । भुकेला तो जाये चोजवीत ॥ ३ ॥ व्याधी पिडिला धांवे वैद्याचिया घरा । दुःखाच्या परिहारा आपुलिया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जया आपुलें स्वहित । करणें तोचि प्रीत धरी कथे ॥ ५ ॥

१६४०. जन्मांतरिचा परिट न्हावी । जात ठावी त्यानें ते ॥ १ ॥ वाखर जैसा चरचरी । तोंड करी संवदणी ॥ २ ॥ पूर्व जन्म शिखासूत्र । मळ मूत्र अंतरीं ॥३॥ तुका ह्मणे करिती निंदा । धुवटधंदा पुढिलांचा ॥ ४ ॥

१६४१. नाम दूषी त्याचें नको दरुषण । विष तें वचन वाटे मज ॥ १ ॥ अमंगळ वाणी नाइकवे कानीं । निंदेची पोहणी उठे तेथें ॥ २ ॥ काय साच लभ्य त्याचिये वचनीं । कोणत्या पुराणीं दिली ग्वाही ॥ ३ ॥ काय आड लावूं त्याचिया तोंडासी । आतां या जिभेसी काय करूं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे संत न मनिती त्यांस । घेऊं पाहे ग्रास यमदूत ॥ ५ ॥

१६४२. येऊनि नरदेहा झांकितील डोळे । बळेंचि अंधळे होती लोक ॥ १ ॥ उजडासरसी न चलती वाट । पुढील बोभाट जाणोनियां ॥ २ ॥ बहु फेरे आले सोसोनि वोळसा । पुढें नाहीं ऐसा लाभ मग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाऊं सादावीत वाट । भेटे तरी भेटो कोणी तरी ॥ ४ ॥

१६४३. नव्हे जाखाई जोखाई । मायराणी मेसाबाई ॥ १ ॥ बळिया माझा पंढरिराव । जो या देवांचाही देव ॥ २ ॥ रंडी चंडी शक्ति । मद्यमांसातें भक्षिती ॥ ३ ॥ बहिरव खंडेराव । रोटीसुटीसाटीं देव ॥ ४ ॥ गणोबा विक्राळ । लाडुमोदकांचा काळ ॥ ५ ॥ मुंजा ह्मैसासुरें । हें तों कोण लेखी पोरें ॥६॥ वेताळें फेताळें । जळो त्यांचें तोंड काळें ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे चित्तीं । धरा रखुमाईचा पती ॥ ८ ॥

१६४४. पडतां जड भारी । दासीं आठवावा हरी ॥ १ ॥ मग तो होऊं नेदी सीण । आड घाली सुदर्शन ॥ २ ॥ नामाच्या चिंतनें । बारा वाटा पळती विघ्नें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे प्राण । करा देवासी अर्पण ॥ ४ ॥

१६४५. मायें मोकलिलें कोठें जावें बाळें । आपुलिया बळें न वंचे तें ॥ १ ॥ रुसोनियां पळे सांडुनियां ताट । मागें पाहे वाट यावें ऐसी ॥२॥ भांडवल आह्मां आळी करावी हे । आपणची माये धांवसील ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आळी करुनियां निकी । देसील भातुकीं बुझाऊनि ॥ ४ ॥

१६४६. नागर गोडें बाळरूप । तें स्वरूप काळीचें ॥ १ ॥ गाईगोपाळांच्या संगें । आलें लागें पुंडलीका ॥ २ ॥ तें हें ध्यान दिगंबर । कटीं कर मिरवती ॥३॥ नेणपणें उगेंचि उभें । भक्तिलोभें राहिलें ॥ ४ ॥ नेणे वरदळाचा मान । विटे चरण सम उभें ॥ ५ ॥ सहज कटावरी हात । दह्रीं भात शिदोरी ॥ ६ ॥ मोहरी पांवा गांजिवा पाठीं । धरिली काठी ज्या काळें ॥ ७ ॥ रम्य स्थळ चंद्रभागा । पांडुरंगा क्रीडेसी ॥ ८ ॥ भीमा दक्षणमुख वाहे । दृष्टी पाहे समोर ॥ ९ ॥ तारावेसे मूढ

१६४७. विठ्ठलनामाचा नाहीं ज्या विश्वास । तो वसे उदास
तयासी बोलतां होईल विटाळ । नव जाये तो जळस्नान करितां
नामाची नाहीं ज्या आवडी । त्याची काळ घडी लेखिताहे ॥ ३
विठोबाची आण । जरी प्रतिवचन करिन त्यासी ॥ ४ ॥

१६४८. तया घडले सकळ नेम । मुखीं विठोबाचें नाम ॥
सिणावें । आणिक वेगळाल्या भावें । वाचे उच्चारावें । रामकृष्ण
फळ पावाल अवलिळा । भोग वैकुंठ सोहळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे
तोचि होइजे स्वभावें ॥ ४ ॥

१६४९. पुराणप्रसिद्ध सीमा । नामतारक महिमा ॥ १ ॥
दोष । पुढें नाहीं गर्भवास ॥ २ ॥ जें निंदिलें शास्त्रें । वंद्य जालें
तुका ह्मणे ऐसा । त्रिभुवनीं नामठसा ॥ ४ ॥

१६५०. नाम घेतां नलगे मोल । नाममंत्र नाहीं खोल ॥
रांचें काम । उच्चारावें राम राम ॥ २ ॥ नाहीं वर्णधर्मयाती । ना
रतीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाम । चैतन्य निजधाम ॥ ४ ॥

१६५१. नाम घेतां वांयां गेला । ऐसा कोणें आईकिला ॥
वितों तुह्मांसी । संत महंत सिद्ध ऋषी ॥ २ ॥ नामें तरला ना
द्यावा निवडून ॥ ३ ॥ सलगीच्या उत्तरा । तुका ह्मणे क्षमा करा

१६५२. फुकाचें तें लुटा सार । व्हा रे अमर सदैव ॥ १ ॥
ढती । डोंगर जळती दोषांचे ॥ २ ॥ उदंड भावें उदंड घ्यावें ।
॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरिच्या घरीं । देशा उरीं न सीणीजे ॥ ४ ॥

१६५३. प्रीति नाहीं राया वर्जिली ते कांता । परी तिची स
तैसे दंभी जालों तरी तुझे भक्त । वास यमदूत न पाहाती ॥ २
अपराधी देखा । तो काय आणिकां दंडवेल ॥ ३ ॥ बाहातरी खो
कंठीं । तैसा जगजेठी ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

१६५४. करावा उद्धार किंवा घ्यावी हारी । एका बोला स्थि
निरसनें माझा होईल संदेह । अवघेंचि आहे मूळ पायीं ॥ २ ॥
कांहींचि न कळे । कोणा नेणों काळें उदय भाग्य ॥ ३ ॥ तुका
जीव । भाकीतसें कींव देवराया ॥ ४ ॥

१६५५. आलिया भोगासी असावें सादर । देवावरी भार
मग तो कृपासिंधु निवारी सांकडें । येर तें बापुडें काय रंक
पोटीं दुःखाचिया रासी । शरण देवासी जातां भले ॥ ३ ॥ तुका
त्या करितां । चिंतावा तो आतां विश्वंभर ॥ ४ ॥

१६५६. भोग तो न घडे संचितावांचूनि । करावें तें मनीं
ह्मणऊनी मनीं मानूं नये खेद । ह्मणावा गोविंद वेळोवेळां
रुसावें नलगे बहुतां । आपुल्या संचितावांचूनियां ॥ ३ ॥ तुक
लियावरी । होईल कैवारी नारायण ॥ ४ ॥

१६५७. निर्वैर व्हावें सर्वभूतांसवें । साधन बरवें हेंचि ए
करील अंगीकार नारायण । बडबड तो सीण येणें विण ॥ २
समानचि घडे । चित्त पर ओढे उपकारी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्त
तरिच सकळ केलें होय ॥ ४ ॥

१६५८. दिली चाले वाचा । क्षय मागिल्या तपाचा ॥ १ ॥

घरा । त्याचा करिती पसारा ॥ २ ॥ मानदंभांसाठीं । पडे देवासवें तुटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मेवा । कैंचा वेठीच्या निदैंवां ॥ ४ ॥

१६५९. तापल्यावांचून नव्हे अळंकार । पिटूनियां सार उरलें तें ॥ १ ॥ मग कदाकाळीं नव्हे शुद्ध जाति । नासें शत्रु होती मित्र तेचि ॥ २ ॥ कळिवर बरें भोगूं द्यावें भोगा । फांसिलें तें रोगा हातीं सुटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मन करावे पाठेळ । साहावेचि जाळ सिजेवरि ॥ ४ ॥

१६६०. पाठेळ करितां न साहावे वारा । साहेलिया ढोरा गोणी चाले ॥ १ ॥ आपणां आपण हेचि कसवटी । हर्षामर्ष पोटीं विरों द्यावे ॥ २ ॥ नवनीत तोंवरी कडकडी लोणी । निश्चळ होऊनी राहे मग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जरी जग टाकी घाया । त्याच्या पडे पायां जन मग ॥ ४ ॥

१६६१. कावळियासी नाहीं दया उपकार । काळिमा अंतर विटाळसें ॥ १ ॥ तैसें कुधनाचें जिणें अमंगळ । घाणेरी वोंगळ वदे वाणी ॥ २ ॥ कडु भोंपळ्याचा उपचारें पाक । सेविल्या तिडीक कपाळासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विष सांडूं नेणे साप । आदरें तें पाप त्याचे ठायीं ॥ ४ ॥

१६६२. लाभ खरा नये तुटी । नाहीं आडखळा भेटी ॥ १ ॥ जाय अवघिया देशा । येथें संचलासी तैसा ॥ २ ॥ मग नलगे पारखी । अवघीं सकट सारखीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वोळे । रूपें भुलविले डोळे ॥ ४ ॥

१६६३. नको आतां पुसों कांहीं । लवलाहीं उसंती ॥ १ ॥ जाय वेगीं पंढरपुरा । तो सोयरा दीनांचा ॥ २ ॥ वचनाचा न करीं गोवा । रिघें देवासी शरण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपावंता । बहु चिंता दीनाची ॥ ४ ॥

१६६४. बुद्धिहीनां जडजीवां । नको देवा उपेक्षूं ॥ १ ॥ परिसावी हे विज्ञापना । आह्मां दीनां दासांची ॥ २ ॥ चिंतूनियां आले पाय । त्यांसी काय वंचन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुरुषोत्तमा । करीं क्षमा अपराध ॥ ४ ॥

१६६५. ह्मणऊनि काकुळती । येतों पुढतों पुढती । तुह्मां असे हातीं । कमळापती भांडार ॥ १ ॥ फेडूं आलेती दरिद्र । तरी नलगे उशीर ॥ पुरे अभयंकर । ठाया ठाव रंकाशी ॥ २ ॥ कोठें न घाली धांव । याजसाठीं तजिली हांव । घेऊं नेदी वाव । मना केला विरोध ॥ ३ ॥ कारणांच्या गुणें । वेळ काळ तोही नेणें । तुमच्या कीर्तनें । तुका तुह्मां जागवी ॥ ४ ॥

१६६६. बहु नांवें ठेविलीं स्तुतीचे आवडी । बहुत या गोडी आली रसा ॥१॥ बहु सोसें सेवन केलें बहुवस । बहु आला दिस गोमट्याचा ॥ २ ॥ बहुतां पुरला बहुतां उरला । बहुतांचा केला बहु नट ॥ ३ ॥ बहु तुका जाला निकट वृत्ती । बहु काकुलती येऊनियां ॥ ४ ॥

१६६७. इहलोकीं आह्मां वस्तीचें पेणें । उदासीन तेणें देहभावीं ॥ १ ॥ काय पुरतें कारण मारगीं । उलंघूनि वेगीं जावें स्थळा ॥ २ ॥ सोंग संपादणी चालवितों वेव्हार । अत्यंतीं आदरें नाहीं गोवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेंच लाविला संचिता । होइल घेतां देतां लाभ कोणां ॥ ४ ॥

१६६८. रोजकीर्दी जमा धरुनी सकळ । खताविला काळ बरावरी ॥ १ ॥ नाहीं होत झाड्यापाड्याचें लिगाड । हुजराती ते गोड सेवा रुजू ॥ २ ॥ चोरासाटीं रद्बदल आटाहास । जळो जिणें दास्य बहुताचें ॥ ३ ॥ सावधान तुका निर्भर मानसीं । सालझाड्यापाशीं गुंपों नेणें ॥ ४ ॥

१६४७. विठ्ठलनामाचा नाहीं ज्या विश्वास । तो वसे उदास नरकामध्यें ॥१॥ तयासी बोलतां होईल विटाळ । नव जाये तो जळस्नान करितां ॥ २ ॥ विठ्ठलनामाची नाहीं ज्या आवडी । त्याची काळ घडी लेखिताहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज विठोबाची आण । जरी प्रतिवचन करिन त्यासी ॥ ४ ॥

१६४८. तया घडले सकळ नेम । मुखीं विठोबाचें नाम ॥ १ ॥ कांहीं नलगे सिणावें । आणिक वेगळाल्या भावें । वाचे उच्चारावें । रामकृष्ण गोविंदा ॥ २ ॥ फळ पावाल अवलिळा । भोग वैकुंठ सोहळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याच्या नांवें । तोंचि होइजे स्वभावें ॥ ४ ॥

१६४९. पुराणप्रसिद्ध सीमा । नामतारक महिमा ॥ १ ॥ मागें जाळी महा दोष । पुढें नाहीं गर्भवास ॥ २ ॥ जें निंदिलें शास्त्रें । वंद्य जालें नाममात्रें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसा । त्रिभुवनीं नामठसा ॥ ४ ॥

१६५०. नाम घेतां नलगे मोल । नाममंत्र नाहीं खोल ॥ १ ॥ दोंचि अक्षरांचें काम । उच्चारावें राम राम ॥ २ ॥ नाहीं वर्णधर्मयाती । नामीं अवघींचि सरतीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाम । चैतन्य निजधाम ॥ ४ ॥

१६५१. नाम घेतां वांयां गेला । ऐसा कोणें आईकिला ॥ १ ॥ सांगा विनवितों तुह्मांसी । संत महंत सिद्ध ऋषी ॥ २ ॥ नामें तरला नाहीं कोण । ऐसा द्यावा निवडून ॥ ३ ॥ सलगीच्या उत्तरा । तुका ह्मणे क्षमा करा ॥ ४ ॥

१६५२. फुकाचें तें लुटा सार । व्हा रे अमर सदैव ॥ १ ॥ नाहीं गर्भवास पुढती । डोंगर जळती दोषांचे ॥ २ ॥ उदंड भावें उदंड घ्यावें । नाम गावें आवडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरिच्या घरीं । देशा उरीं न सीणीजे ॥ ४ ॥

१६५३. प्रीति नाहीं राया वर्जिली ते कांता । परी तिची सत्ता जगावरी ॥१॥ तैसे दंभी जालों तरी तुझे भक्त । वास यमदूत न पाहाती ॥ २ ॥ राजयाचा पुत्र अपराधी देखा । तो काय आणिकां दंडवेल ॥ ३ ॥ बाहातरी खोडी परी देवमण कंठीं । तैसा जगजेठी ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

१६५४. करावा उद्धार किंवा घ्यावी हारी । एका बोला स्थिरी राहें देवा ॥१॥ निरसनें माझा होईल संदेह । अवघेंचि आहे मूळ पायीं ॥ २ ॥ राहिलों चिकटून कांहींचि न कळे । कोणा नेणों काळें उदय भाग्य ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहु उद्वेगला जीव । भाकीतसें कींव देवराया ॥ ४ ॥

१६५५. आलिया भोगासी असावें सादर । देवावरी भार घालूं नये ॥ १ ॥ मग तो कृपासिंधु निवारी सांकडें । येर तें बापुडें काय रंक ॥ २ ॥ भयाचिये पोटीं दुःखाचिया रासी । शरण देवासी जातां भले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नव्हे काय त्या करितां । चिंतावा तो आतां विश्वंभर ॥ ४ ॥

१६५६. भोग तो न घडे संचितावांचूनि । करावें तें मनीं समाधान ॥ १ ॥ ह्मणऊनी मनीं मानूं नये खेद । ह्मणावा गोविंद वेळोवेळां ॥ २ ॥ आणिकां रुसावें नलगे बहुतां । आपुल्या संचितावांचूनियां ॥ ३ ॥ तुका भार ह्मणे घातलियावरी । होईल कैवारी नारायण ॥ ४ ॥

१६५७. निर्वैर व्हावें सर्वभूतांसवें । साधन बरवें हेंचि एक ॥ १ ॥ तरीच करील अंगीकार नारायण । बडबड तो सीण येणें विण ॥ २ ॥ सोइरें पिशुन समानचि घडे । चित्त पर ओढे उपकारी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्त जालिया निर्मळ । तरिच सकळ केलें होय ॥ ४ ॥

१६५८. [illegible]

घरा । त्याचा करिती पसारा ॥ २ ॥ मानदंभांसाठीं । पडे देवासवें तुटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मेवा । कैंचा वेठीच्या निर्दैवां ॥ ४ ॥

१६५९. तापल्यावांचून नव्हे अळंकार । पिटूनियां सार उरलें तें ॥ १ ॥ मग कदाकाळीं नव्हे शुद्ध जाति । नासें शत्रु होती मित्र तेचि ॥ २ ॥ कळिवर बरें भोगूं द्यावें भोगा । फांसिलें तें रोगा हातीं सुटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मन करावे पाठेळ । साहावेचि जाळ सिजेवरि ॥ ४ ॥

१६६०. पाठेळ करितां न साहावे वारा । साहेलिया ढोरा गोणी चाले ॥ १ ॥ आपणां आपण हेचि कसवटी । हर्षामर्ष पोटीं विरों द्यावे ॥ २ ॥ नवनीत तोंवरी कडकडी लोणी । निश्चळ होऊनी राहे मग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जरी जग टाकी घाया । त्याच्या पडे पायां जन मग ॥ ४ ॥

१६६१. कावळियासी नाहीं दया उपकार । काळिमा अंतर विटाळसें ॥ १ ॥ तैसें कुधनाचें जिणें अमंगळ । घाणेरी वोंगळ वदे वाणी ॥ २ ॥ कडु भोंपळ्याचा उपचारें पाक । सेविल्या तिडीक कपाळासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विष सांडूं नेणे साप । आदरें तें पाप त्याचे ठायीं ॥ ४ ॥

१६६२. लाभ खरा नये तुटी । नाहीं आडखळा भेटी ॥ १ ॥ जाय अवघिया देशा । येथें संचलासी तैसा ॥ २ ॥ मग नलगे पारखी । अवघीं सकट सारखीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वोळे । रूपें भुलविले डोळे ॥ ४ ॥

१६६३. नको आतां पुसों कांहीं । लवलाहीं उसंती ॥ १ ॥ जाय वेगीं पंढरपुरा । तो सोयरा दीनांचा ॥ २ ॥ वचनाचा न करीं गोवा । रिघें देवासी शरण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपावंता । बहु चिंता दीनाची ॥ ४ ॥

१६६४. बुद्धिहीनां जडजीवां । नको देवा उपेक्षूं ॥ १ ॥ परिसावी हे विज्ञापना । आह्मां दीनां दासांची ॥ २ ॥ चिंतूनियां आले पाय । त्यांसी काय वंचन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुरुषोत्तमा । करीं क्षमा अपराध ॥ ४ ॥

१६६५. ह्मणऊनि काकुळती । येतों पुढतों पुढती । तुह्मां असे हातीं । कमळापती भांडार ॥ १ ॥ फेडूं आलेती दरिद्र । तरी नलगे उशीर ॥ पुरे अभयंकर । ठाया ठाव रंकाशी ॥ २ ॥ कोठें न घाली धांव । याजसाठीं तजिली हांव । घेऊं नेदी वाव । मना केला विरोध ॥ ३ ॥ कारणांच्या गुणें । वेळ काळ तोही नेणें । तुमच्या कीर्तनें । तुका तुह्मां जागवी ॥ ४ ॥

१६६६. बहु नांवें ठेविलीं स्तुतीचे आवडी । बहुत या गोडी आली रसा ॥१॥ बहु सोसें सेवन केलें बहुवस । बहु आला दिस गोमट्याचा ॥ २ ॥ बहुतां पुरला बहुतां उरला । बहुतांचा केला बहु नट ॥ ३ ॥ बहु तुका जाला निकट वृत्ती । बहु काकुलती येऊनियां ॥ ४ ॥

१६६७. इहलोकीं आह्मां वस्तीचें पेणें । उदासीन तेणें देहभावीं ॥ १ ॥ काय पुरतें कारण मारगीं । उलंघूनि वेगीं जावें स्थळा ॥ २ ॥ सोंग संपादणी चालवितों वेव्हार । अत्यंतीं आदरें नाहीं गोवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेंच लाविला संचिता । होइल घेतां देतां लाभ कोणां ॥ ४ ॥

१६६८. रोजकीर्दी जमा धरुनी सकळ । खताविला काळ बराबरी ॥ १ ॥ नाहीं होत झाड्यापाड्याचें लिगाड । हुजराती ते गोड सेवा रुजू ॥ २ ॥ चोरासाटीं रदबदल आटाहास । जळो जिणें दास्य बहुतांचें ॥ ३ ॥ सावधान तुका निर्भर मानसीं । सालझाड्यापाशीं गुंपों नेणें ॥ ४ ॥

आलियाचा झाडा राहिल्याचा ठाव । सुख गौरव संतां अंगीं ॥ २ ॥ हिशेबें आलें तें सकळांसी प्रमाण । तेथें नाहीं आन चालों येत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं पाप-पुण्य खतीं । झाड्याची हुजती हातां आली ॥ ४ ॥

१६७०. साकरेचें नाम घेतां कळे गोडी । तैसी आह्मां जोडी वैष्णवांची ॥ १ ॥ मोक्ष गांठी असे ठेविला बांधोनी । सोस तो भजनीं आवडीचा ॥ २ ॥ भोजनाची चिंता माय वाहे बाळा । आह्मां तरी खेळावरि चित्त ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मीं दे-हउपकारें । गाऊं निरंतर नाचों लागों ॥ ४ ॥

१६७१. सुखें घेऊं जन्मांतरें । एक बरें इहलोकीं ॥ १ ॥ पंढरीचे वारकरी । होतां थोरी जोडी हे ॥ २ ॥ हें तों आलें अनुभवा । पाहावें जीवावरूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केला त्याग । सर्वसंग ह्मणऊनि ॥ ४ ॥

१६७२. करूं जातां सन्निधान । क्षणि जन पालटे ॥ १ ॥ आतां गोमटे ते पाय । तुझे माय विठ्ठले ॥ २ ॥ हरिदासांचा समागम । अंगीं प्रेम विसांवे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेंचि मन । इच्छादान मागतसे ॥ ४ ॥

१६७३. क्षीर मागे तया रायतें वाढी । पाधानी गधडी ऐशा नांवें ॥ १ ॥ समयो जाणां समयो जाणां । भलतें नाणां भलतेथें ॥ २ ॥ अमंगळ वाणी वदवी मंगळी । अशुभ वोंगळी शोभन तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेणें समयो ठाया ठाव । राहाडी ते वाव नरकाडी ॥ ४ ॥

१६७४. विंचा पीडी नांगी । ज्याचा दोष त्याचे अंगीं ॥ १ ॥ केला पाहिजे विचार । मन मित्र दावेदार ॥ २ ॥ मधुरा उत्तरीं । रांवा खेळे उरावरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रेडा । सुखें जाती ऐशा पीडा ॥ ४ ॥

१६७५. तीर्थींची अपेक्षा स्थळीं वाढे धर्म । जाणावें तें वर्म बहु पुण्य ॥ १ ॥ बहु बरी ऐसी भाविकांची जोडी । काळ नाहीं घडी जात वांयां ॥ २ ॥ करूनी चिंतन करावें आणिकां । तो या जाला लोकां नाव जगीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसे परउपकारी । त्यांच्या पायांवरी डोई माझी ॥ ४ ॥

१६७६. भयाची तों आह्मां चित्तीं । राहों खंती सकेना ॥ १ ॥ समर्पिलों जीवें भावें । काशा भ्यावें कारणें ॥ २ ॥ करीन तें कवतुकें । अवघें निकें शोभेल ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माप भरूं । दिस सारूं कवतुकें ॥ ४ ॥

१६७७. पाचारितां धावे । ऐसी ठायींची हे सवे ॥ १ ॥ बोले करुणा वचनीं । करी कृपा लावी स्तनीं ॥ २ ॥ जाणे कळवळा । भावसिद्धींचा जिव्हाळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाम । मागें मागें धांवे प्रेम ॥ ४ ॥

१६७८. कां जी माझे जीवीं । आळस ठेविला गोसावीं ॥ १ ॥ येवढा घात आणीक काय । चिंतनासी अंतराय ॥ २ ॥ देहआत्म वंदी । केला घात कुबुद्धी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मन । कळवळी वाटे सीण ॥ ४ ॥

१६७९. दर्शनाचें आर्त जीवा । बहु देवा राहिलें ॥ १ ॥ आतां जाणसी तें करीं । विश्वंभरीं काय उणें ॥ २ ॥ येथें जरी उरे चिंता । कोण दाता याहूनी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाणवलें । आह्मां भलें एवढेंच ॥ ४ ॥

१६८०. बैसों पाठमोरीं । मना वाटे तैसें करीं ॥ १ ॥ परि तूं जाणसी आवडी । बाळा बहुतांची परवडी ॥ २ ॥ आपुलाल्या इच्छा । मागों जया व्हावें जैशा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आई । नव्हसी उदास विठाई ॥ ४ ॥

१६८१. विश्वंभरा वोळे । बहुत हात कान डोळे ॥ १ ॥ जेथें असे तेथें देखे ॥

मागितलें तें आईके ॥ २ ॥ जें जें वाटे गोड । तैसें पुरवितो कोड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भेटी । कांहीं पडों नेदी तुटी ॥ ४ ॥

१६८२. दाटे कंठ लागे डोळियां पाझर । गुणाची अपार वृष्टि वरी ॥ १ ॥ तेणें सुखें छंदें घेईन सोंहळा । होऊनि निराळा पापपुण्यां ॥ २ ॥ तुझ्या मोहें पडो मागील विसर । आलापें सुस्वर करिन कंठ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें पाहिजे सौरस । तुह्मांविण रस गोड नव्हे ॥ ४ ॥

१६८३. पसरूनि राहिलों बाहो । सोयी अहो तुमचीये ॥ १ ॥ आतां यावें लागवेगें । पांडुरंगे धांवत ॥ २ ॥ बैसायाची इच्छा कडे । चाली खडे रुपताती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपाळुवा । करीन सेवा लागली ॥ ४ ॥

१६८४. आह्मी जालों एकविध । सुद्या सुदें असावें ॥ १ ॥ यावरी तुमचा मोळा । तो गोपाळा अकळ ॥ २ ॥ घेतलें तें उसणें द्यावें । कांहीं भावें विशेषें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे क्रियानष्ट । तरी कष्ट घेतसां ॥ ४ ॥

१६८५. आह्मी आर्तभूत जिवीं । तुह्मी गोसावी तों उदास ॥ १ ॥ वादावाद समर्थाशीं । कांशानशीं करावा ॥ २ ॥ आह्मी मरों वेरझारीं । स्वामी घरीं बैसले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करितां वाद । कांहीं भेद कळेना ॥ ४ ॥

१६८६. पुसावें तें ठाईं आपुल्या आपण । अहंकारा शून्य घालूनियां ॥ १ ॥ येर वाग्जाळ मायेचा अहंकार । वचनाशीं थार अज्ञान तें ॥ २ ॥ फळ तेंचि बीज बीज तेंचि फळ । उपनांवें मूळ न पालटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघे गव्हांचे प्रकार । सोनें अलंकार मिथ्या नांव ॥ ४ ॥

१६८७. माझी आतां सत्ता आहे । तुह्मां पायां हे वरती ॥ १ ॥ एकाविण नेणे दुजा । पंढरीराजा सर्वांगें ॥ २ ॥ पुरवावी केली आळी । जे जे काळीं मागेन तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सुटसी कैसा । धरूनि दिशा राहिलों ॥ ४ ॥

१६८८. फावलें तुह्मां मागें । नवतों लागें पावलों ॥ १ ॥ आलों आतां उभा राहें । जवळी पाहें सन्मुख ॥ २ ॥ घरीं होती गोवी जाली । कामें बोली न घडेचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धडफुडा । जालों झाडा देईं देवा ॥ ४ ॥

१६८९. आतां नये बोलों अव्हेराची मात । बाळावरि चित्त असों द्यावें ॥ १ ॥ तुज कां सांगणें लागे हा प्रकार । परि हें उत्तर आवडीचें ॥ २ ॥ न वंचीं वो कांहीं एकही प्रकार । आपणां अंतर नका मज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोहो राखावा संतत । नये पाहों अंत पांडुरंगा ॥ ४ ॥

१६९०. करूनि राहों जरी आत्माचि प्रमाण । निश्चळ नव्हे मन काय करूं ॥ १ ॥ जेवलिया विण काशाचे ढेंकर । शब्दाचे प्रकार शब्दचि ते ॥ २ ॥ पुरे पुरे आतां तुमचें ब्रह्मज्ञान । आह्मासी चरण न सोडणें ॥ ३ ॥ विरोधें विरोध वाढे पुढतोपुढती । वासनेचे हातीं गर्भवास ॥ ४ ॥ सांडीमांडीअंगीं वसे पुण्यपाप । बंधन संकल्प याचि नांवें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे नाहीं मुक्तता मोकळी । ऐसा कोण बळी निरसी देह ॥ ६ ॥

१६९१. तुमचे स्तुतियोग्य कोठें माझी वाणी । मस्तक चरणीं ठेवितसें ॥ १ ॥ भक्तिभाग्य तरी नेदीं तुळसीदळ । जोडूनि अंजुळ उभा असें ॥ २ ॥ कैचें भाग्य ऐसें पाविजे संनिध । नेणें पाळूं विध करुणा भाकीं ॥ ३ ॥ संतांचे शेवटीं उच्छिष्टाची आस । करूनियां वास पाहातसें ॥ ४ ॥ करीं इच्छा मज ह्मणोत आपुलें । एखादिया बोलें निमित्याच्या ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे शरण आलों हें साधन । करितों चिंतन रात्रदिवस ॥ ६ ॥

१६९२. सर्वविशीं आह्मीं हेचि जोडी केली । स्वामीची साधिली चरणसेवा ॥ १ ॥ पाहिलेंचि नाहीं मागें परतोनि । जिंकिला तो क्षणीं क्षण काळ ॥ २ ॥ केला नाहीं पडों दिला विचाराचा गोवा । नाहीं पाठी हेवा येऊं दिला ॥ ३ ॥ केला लाग वेगीं अवघीची तांतडी । भावना ते कुडी दुराविली ॥ ४ ॥ कोठें मग ऐसें होतें सावकास । जळो तया आस वेव्हाराची ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे लाभ घेतला पालवीं । आतां नाहीं गोवी कशाचीही ॥ ६ ॥

१६९३. येणें मुखें तुझे वर्णीं गुण नाम । तेंचि मज प्रेम देईं देवा ॥ १ ॥ डोळे भरूनियां पाहें तुझें मुख । तेंचि मज सुख देईं देवा ॥ २ ॥ कान भरोनियां ऐकें तुझी कीर्ती । ते मज विश्रांती देईं देवा ॥ ३ ॥ वाहें रंगीं टाळी नाचेन उदास । हें देईं हातांस पायां बळ ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझा सकळ देहभाव । आणीक नको ठाव चिंतूं यासी ॥ ५ ॥

१६९४. तूं माझा मायबाप सकळ वित्त गोत । तूंचि माझें हित करिता देवा ॥ १ ॥ तूंचि माझा देव तूंचि माझा जीव । तूंचि माझा भाव पांडुरंगा ॥ २ ॥ तूंचि माझा आचार तूंचि माझा विचार । तूंचि सर्व भार चालविसी ॥ ३ ॥ सर्व भावें मज तूं होसी प्रमाण । ऐशी तुझी आण वाहातसें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुज विकला जीवभाव । कळे तो उपाव करीं आतां ॥ ५ ॥

१६९५. वारंवार तुज द्यावया आठव । आइक तो भाव माझा कैसा ॥ १ ॥ गेले मग नये फिरोन दिवस । पुढिलांची आस गणित नाहीं ॥ २ ॥ गुणां अवगुणांचे पडती आघात । तेणें होय चित्त कासावीस ॥ ३ ॥ कांहीं एक तुझा न देखों आधार । ह्मणऊनि धीर नाहीं जीवा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तूं ब्रह्मांडाचा जीव । तरि कां आह्मी कींव भाकीतसों ॥ ५ ॥

१६९६. असोत हे तुझे प्रकार सकळ । काय खळखळ करावी हे ॥ १ ॥ आमुचें स्वहित जाणतसों आह्मी । तुझें वर्म नाहीं आहे तुझ्या ॥ २ ॥ विचारितां आयुष्य जातें वांयांविण । रोज नागवण पडतसे ॥ २ ॥ राहेन मी तुझे पाय आठवूनी । आणीक तें मनीं येऊं नेदीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तेथें येसी अनायासें । थोर तुज पिसें कीर्तनाचें ॥ ५ ॥

१६९७. विष्णुदासां भोग । जरी आह्मां पीडी रोग ॥ १ ॥ तरि हें दिसे लाजिरवाणें । काय तुह्मांसी सांगणें ॥ २ ॥ आह्मां काळें खावें । बोलिलें तें वांयां जावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दास । आह्मी भोगूं गर्भवास ॥ ४ ॥

१६९८. भावें गावें गीत । शुद्ध करूनियां चित्त ॥ १ ॥ तुज व्हावा आहे देव । तरि हा सुलभ उपाव ॥ २ ॥ आणिकांचे कानीं । गुण दोष मना नाणी ॥ ३ ॥ मस्तक ठेंगणा । करीं संतांच्या चरणा ॥ ४ ॥ वेचीं तें वचन । जेणें राहे समाधान ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे फार । थोडा तरी पर उपकार ॥ ६ ॥

१६९९. वचन तें नाहीं तोडीत शरीरा । भेदन अंतरा वज्राऐसें ॥ १ ॥ कांहीं न सहावे काशाही कारणें । संदेह निधान देह बळी ॥ २ ॥ नाहीं शब्द मुखीं लागत तिखट । नाहीं जड होत पोट तेणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जरी गिळे अहंकार । तरी वसे घर नारायण ॥ ४ ॥

१७००. नव्हो आतां जीवीं कपटवसती । मग काकुळती कोणा यावें ॥ १ ॥ सत्याचिये मापें गांठीं नये नाड । आदि अंत गोड नारायण ॥ २ ॥ चोखटिया नाहीं विटाळाचा आघात । साच तें साचांत सांचा पडे ॥ ३ ॥ विचारिली वाट उसंत सीतळ । बुद्धीपुढें बळ तृणतुल्य ॥ ४ ॥ आहाराच्या घासें पचोनियां जिरे ।

वासना ही उरे उर्वरीत ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे ताळा घालावा वचनीं । तूं माझी जननी पांडुरंगे ॥ ६ ॥

१७०१. नव्हती हीं माझीं जायाचीं भूषणें । असे नारायणें उचित केलें ॥ १ ॥ शब्दाच्या वोवणीं रत्नाचिया माळा । मुळींचा जिव्हाळा झरवणी ॥ २ ॥ अर्थीं-तरीं असे अनुभवसेवन । परिपाकीं मन साक्ष येथें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज सरतें परतें । हें नाहीं अनंतें उरों दिलें ॥ ४ ॥

१७०२. सहज लीळा मी साक्षी याचा । नये वंचूं वाचा ऐसें जालें ॥ १ ॥ उपक्रमें वदे निशब्दाची वाणी । जे कोठें बंधनीं गुंपों नेणें ॥ २ ॥ तम नासी परि वेव्हारा वेगळा । रविप्रभाकळा वर्ते जन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें गेला अतिशय । आतां पुन्हां नये तोंड दावूं ॥ ४ ॥

१७०३. बोलाल या आतां आपुल्यापुरतें । मज या अनंतें गोवियेलें ॥ १ ॥ झाडिला न सोडी हातींचा पालव । वेधी वेधें जीव वेधियेला ॥ २ ॥ तुमचे ते शब्द कोरडिया गोष्टी । मज सर्वे मिठी अंगसंगें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मां होईल हे परी । अनुभव वरी येईल मग ॥ ४ ॥

१७०४. जैशा तुह्मी दुरी आहां । तैशा राहा अंतरें ॥ १ ॥ नका येऊं देऊं आळ । अंगीं गोपाळ दडलासे ॥ २ ॥ अवघा हाचि राखा काळ । त्रिकाळचि भोंवता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज ऐशा । होतां पिशा जगनिंद्य ॥ ४ ॥

१७०५. सतीचें तें घेतां वाण । बहु कठीण परिणामीं ॥ १ ॥ जिवासाठीं गौरव वाढे । आहाच जोडे तें नव्हे ॥ २ ॥ जरि होय उघडी दृष्टि । तरि गोष्टी युद्धाच्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंगा येतां । तरी सत्ता धैर्याची ॥ ४ ॥

१७०६. आडवा तो उभा । असे दाटोनियां प्रभा ॥ १ ॥ देव नाहीं एकविध । एक भाव असें शुद्ध ॥ २ ॥ भेदाभेद आटी । नाहीं फार कोठें तुटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गोवा । उगवा वेव्हाराचा हेवा ॥ ४ ॥

१७०७. एका बोटाची निशाणी । परीपाक नाहीं मनीं ॥ १ ॥ तरि तें संपादिलें सोंग । कारणावांचूनियां व्यंग ॥ २ ॥ वैष्णवांचा धर्म । जग विष्णु नेणे वर्म ॥ ३ ॥ अतिशयें पाप । तुका सत्य करी माप ॥ ४ ॥

१७०८. सत्यत्वेंशीं घेणें भक्तीचा अनुभव । स्वामीचा गौरव इच्छीतसें ॥ १ ॥ मग तें अवीट न भंगे साचारें । पावलें विस्तारें फिरों नेणे ॥ २ ॥ वाणी वदे त्याचा कोणासी विश्वास । अभयें करें दास सत्य तईं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आधीं न करीं तांतडी । पायीं जाली जोडी तेणें शुद्ध ॥ ४ ॥

१७०९. सर्वात्मकपण । माझें हिरोनि नेतो कोण ॥ १ ॥ मनीं भक्ताची आवडी । हेवा व्हावी ऐशी जोडी ॥ २ ॥ घेईन जन्मांतरें । हेंचि करावया खरें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । ऋणी करूनि ठेवूं सेवा ॥ ४ ॥

१७१०. आणितां त्या गती । हंस काउळे न होती ॥ १ ॥ सांडा सांडा रे मठारे । येथें गांठीसवें धुरें ॥ २ ॥ नाकेंविण मोती । उभ्या बाजारें फजिती ॥ ३ ॥ हुकु-मदाज तुका । येथें कोणी फुंदों नका ॥ ४ ॥

१७११. ढेंकणासी बाज गड । उतरचढ केवढी ॥ १ ॥ होता तैसा कळों भाव । आला वाव अंतरींचा ॥ २ ॥ बोरामध्यें वसे अळी । अठोळीच भोंवती ॥ ३ ॥ पोटासाटीं वेंची चणे । राजा ह्मणे तोंडें मी ॥ ४ ॥ बेडकानें चिखल खावा । काय ठावा सागर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे ऐसें आहे । काय पाहे त्यांत तें ॥ ६ ॥

१७१२. धांव धांव गरुडध्वजा । आह्मां अनाथांच्या काजा ॥ १ ॥ बहु जालों

कासावीस । ह्मणोनि पाहें तुझी वास ॥२॥ पाहें पाहें त्या मारगें । कोणी येतें माझ्या लागें ॥ ३ ॥ असोनियां ऐसा । तुज सारिखा कोंवसा ॥ ४ ॥ न लावावा उशीर । नेणों कां हो केला धीर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे चाली । नको चालूं धांव घालीं ॥ ६ ॥

१७१३. पांडुरंगे पांडुरंगे । माझे गंगे माउलिये ॥ १ ॥ पान्हा घालीं प्रेमधारा । पूर क्षीरा लोटों दे ॥ २ ॥ अंगें अंग मेळउनी । करीं धणी फेडाया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घेइन उड्या । सांडिन कुड्या भावना ॥ ४ ॥

१७१४. गजइंद्र पशु आहे मोकलिला । तो तुज स्मरला पांडुरंगा ॥ १ ॥ त्यासाठीं गरुड सांडुनि धांवसी । माया झळंबसी दिनानाथा ॥२॥ धेनु वत्सावरी झेंप घाली जैसी । तैसें गजेंद्रासी सोडविलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ब्रीद बांधलें यासाठीं । भक्तांसी संकटीं रक्षावया ॥ ४ ॥

१७१५. चारी वेद जयासाठीं । त्याचें नाम धरा कंठीं ॥ १ ॥ न करीं आणीक साधन। कष्टसी कां वांयांविण ॥२॥ अठरा पुराणांचे पोटीं । नामाविण नाहीं गोठी ॥ ३ ॥ गीता जेणें उपदेशिली । ते ही विटेवरी माउली ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे सार धरीं । वाचे हरिनाम उच्चारीं ॥ ५ ॥

१७१६. पाहातां ठायाठाव । जातो अंतरोनि देव ॥ १ ॥ नये वाटों गुणदोषीं । मना जतन येविशीं ॥ २ ॥ त्रिविधदेह परिचारा । जनीं जनार्दन खरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धीरें । विण कैसें होतें बरें ॥ ४ ॥

१७१७. नामसंकीर्तन साधन पैं सोपें । जळतील पापें जन्मांतरें ॥ १ ॥ नलगे सायास जावें वनांतरा । सुखें येतो घरा नारायण ॥ २ ॥ ठायींच बैसोनि करा एकचित्त । आवडी अनंत आळवावा ॥ ३ ॥ रामकृष्णहरि विठ्ठलकेशवा । मंत्र हा जपावा सर्वकाळ ॥ ४ ॥ याविण असतां आणीक साधन । वाहातसें आण विठोबाची ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सोपें आहे सर्वांहूनि । शाहाणा तो धणी घेतो येथें॥ ६ ॥

१७१८. भाविकांचें काज अंगें देव करी । काढी धर्माघरीं उच्छिष्ट तें ॥ १ ॥ उच्छिष्ट तीं फळें खाय भिल्लटीचीं । आवडी तयांची मोठी देवा ॥ २ ॥ काय देवा घरीं न मिळेची अन्न । मागे भाजीपान द्रौपदीसी ॥ ३ ॥ अर्जुनाचीं घोडीं धुतलीं अनंतें । संकटें बहुतें निवारिलीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसीं आवडती लडिवाळें । जाणीवेचें काळें तोंड देवा ॥ ५ ॥

१७१९. सांवळें रूपडें चोरटें चित्ताचें । उभें पंढरीचे विटेवरी ॥१॥ डोळियांची धणी पाहातां न पुरे । तयालागीं झुरे मन माझें ॥२॥ आन गोड कांहीं नलगे संसारीं । राहिले अंतरीं पाय तुझे॥३॥ प्राण रिघों पाहे कुडी हे सांडुनी। श्रीमुख नयनीं न देखतां ॥४॥ चित्त मोहियेलें नंदाच्या नंदनें । तुका ह्मणे येणें गरुडध्वजें ॥ ५ ॥

१७२०. आपुलिया आंगें तोडी मायाजाळ। ऐसें नाहीं बळ कोणापाशीं ॥ १ ॥ रांडापोरें त्याग करी कुटुंबाचा । नावरे हे वाचा आणि मान ॥ २ ॥ हर्षामर्ष जों हे नाहीं जों जिराले । तोंवरी हे केले चार त्यांनीं ॥ ३ ॥ मुक्त जालों ऐसें बोलों जाये मुखें । तुका ह्मणे दुःखें बांधला तो ॥ ४ ॥

१७२१. आलिया अतीता ह्मणतसां पुढारें । आपुलें रोकडें सत्त्व जाय ॥ १ ॥ काय त्याचा भार घेऊनि मस्तकीं । हीनकर्मी लोकीं ह्मणावया ॥ २ ॥ दारीं हाका कैसें करवतें भोजन । रुचा तरि अन्न कैसें देतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ध्वज उभारिला कर । ते शक्ति उदार काय जाली ॥ ४ ॥

१७२२. जेथें लक्ष्मीचा वास । गंगा आली पापा नास ॥ १ ॥ तें त्यां हृदयीं

कासावीस । ह्मणोनि पाहें तुझी वास ॥२॥ पाहें पाहें त्या मारगें । कोणी येतें माझ्या लागें ॥ ३ ॥ असोनियां ऐसा । तुज सारिखा कोंवसा ॥ ४ ॥ न लावावा उशीर । नेणों कां हो केला धीर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे चाली । नको चालूं धांव घालीं ॥ ६ ॥

१७१३. पांडुरंगे पांडुरंगे । माझे गंगे माउलिये ॥ १ ॥ पान्हा घालीं प्रेम-धारा । पूर क्षीरा लोटों दे ॥ २ ॥ अंगें अंग मेळउनी । करीं धणी फेडाया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घेइन उड्या । सांडिन कुड्या भावना ॥ ४ ॥

१७१४. गजइंद्र पशु आर्से मोकलिला । तो तुज स्मरला पांडुरंगा ॥ १ ॥ त्यासाठीं गरुड सांडुनि धांवसी । माया झळंबसी दिनानाथा ॥२॥ धेनु वत्सावरी झेंप घाली जैसी । तैसें गजेंद्रासी सोडविलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ब्रीद बांधलें या-साठीं । भक्तांसी संकटीं रक्षावया ॥ ४ ॥

१७१५. चारी वेद जयासाठीं । त्याचें नाम धरा कंठीं ॥ १ ॥ न करीं आणीक साधन । कष्टसी कां वांयांविण ॥२॥ अठरा पुराणांचे पोटीं । नामाविण नाहीं गोठी ॥ ३ ॥ गीता जेणें उपदेशिली । ते ही विटेवरी माउली ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे सार धरीं । वाचे हरिनाम उच्चारीं ॥ ५ ॥

१७१६. पाहातां ठायाठाव । जातो अंतरोनि देव ॥ १ ॥ नये वाटों गुणदोषीं । मना जतन येविशीं ॥ २ ॥ त्रिविधदेह परिचारा । जनीं जनार्दन खरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धीरें । विण कैसें होतें बरें ॥ ४ ॥

१७१७. नामसंकीर्तन साधन पैं सोपें । जळतील पापें जन्मांतरें ॥ १ ॥ नलगे सायास जावें वनांतरा । सुखें येतो घरा नारायण ॥ २ ॥ ठायींच बैसोनि करा एकचित्त । आवडी अनंत आळवावा ॥ ३ ॥ रामकृष्णहरि विठ्ठलकेशवा । मंत्र हा जपावा सर्वकाळ ॥ ४ ॥ याविण असतां आणीक साधन । वाहातसें आण विठो-बाची ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सोपें आहे सर्वांहूनि । शाहाणा तो धणी घेतो येथें॥ ६ ॥

१७१८. भाविकांचें काज अंगें देव करी । काढी धर्माघरीं उच्छिष्ट तें ॥ १ ॥ उच्छिष्ट तीं फळें खाय भिल्लटीचीं । आवडी तयांची मोठी देवा ॥ २ ॥ काय देवा घरीं न मिळेची अन्न । मागे भाजीपान द्रौपदीसी ॥ ३ ॥ अर्जुनाचीं घोडीं धुतलीं अनंतें । संकटें बहुतें निवारिलीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसीं आवडती लडिवाळें । जाणीवेचें काळें तोंड देवा ॥ ५ ॥

१७१९. सांवळें रूपडें चोरटें चित्ताचें । उभें पंढरीचे विटेवरी ॥१॥ डोळियांची धणी पाहातां न पुरे । तयालागीं झुरे मन माझें ॥२॥ आन गोड कांहीं नलगे सं-सारीं । राहिले अंतरीं पाय तुझे॥३॥ प्राण रिघों पाहे कुडी हे सांडुनी। श्रीमुख नयनीं न देखतां ॥४॥ चित्त मोहियेलें नंदाच्या नंदनें । तुका ह्मणे येणें गरुडध्वजें ॥ ५ ॥

१७२०. आपुलिया आंगें तोडी मायाजाळ। ऐसें नाहीं बळ कोणापाशीं ॥ १ ॥ रांडापोरें त्याग करी कुटुंबाचा । नावरे हे वाचा आणि मान ॥ २ ॥ हर्षामर्ष जों हे नाहीं जों जिराले । तोंवरी हे केले चार त्यांनीं ॥ ३ ॥ मुक्त जालों ऐसें बोलों जाये मुखें । तुका ह्मणे दुःखें बांधला तो ॥ ४ ॥

१७२१. आलिया अतीता ह्मणतसां पुढारें । आपुलें रोकडें सत्त्व जाय ॥ १ ॥ काय त्याचा भार घेऊनि मस्तकीं । हीनकर्मी लोकीं ह्मणावया ॥ २ ॥ दारीं हाका कैसें करवतें भोजन । रुचा तरि अन्न कैसें देतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ध्वज उभारिला कर । ते शक्ति उदार काय जाली ॥ ४ ॥

१७२२. जेथें [illegible]

धरिलें । ताप हरण पाउलें ॥ २ ॥ सेवा केली संतजनीं । सुखें राहिले लपोनी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वांकी । भाट जाली तिहीं लोकीं ॥ ४ ॥

१७२३. रूपीं जडले लोचन । पायीं स्थिरावलें मन ॥ १ ॥ देहभाव हरपला। तुज पाहातां विठ्ठला ॥ २ ॥ कळों नये सुखदुःख । तान हरपली भूक ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नव्हे परती । तुझ्या दर्शनें मागुती ॥ ४ ॥

१७२४. जाणतें लेकरूं । माता लागे दूर धरूं ॥ १ ॥ तैसें न करीं कृपावंते । पांडुरंगे माझे माते ॥ २ ॥ नाहीं मुक्ताफळा । भेटी मागुती त्या जळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लोणी । ताक सांडी निवडूनि ॥ ४ ॥

१७२५. तुजविण कोणां । शरण जाऊं नारायणा ॥ १ ॥ ऐसा न देखें मी कोणी । दुजा तिहीं त्रिभुवनीं ॥ २ ॥ पाहिलीं पुराणें । धांडोळिलीं दरुषणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठायीं । जडून ठेलों तुझ्या पायीं ॥ ४ ॥

१७२६. ऐसें भाग्य कईं लाहाता होईन । अवघें देखें जन ब्रह्मरूप ॥ १ ॥ मग तया सुखा अंत नाहीं पार । आनंदें सागर हेलावती ॥ २ ॥ शांति क्षमा दया मूर्तिमंत अंगीं । परावृत्त संगीं कामादिकां ॥३॥ विवेकासहित वैराग्याचें बळ । धगधगितोज्ज्वाळ अग्नि जैसा ॥४॥ भक्ति नवविधा भावशुद्ध बरी । अळंकारावरी मुगुटमणि ॥५॥ तुका ह्मणे माझी पुरवी वासना । कोण नारायणा तुजविण ॥ ६ ॥

१७२७. कासया करावे तपाचे डोंगर । आणीक अपार दुःखरासी ॥ १ ॥ कासया फिरावे अनेक ते देश । दावितील आस पुढें लाभ ॥ २ ॥ कासया पुजावीं अनेक दैवतें । पोटभरे तेथें लाभ नाहीं ॥ ३ ॥ कासया करावे मुक्तीचे सायास । मिळे पंढरीस फुका साटीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे करीं कीर्तन पसारा । लाभ येईल घरा पाहिजे तो ॥ ५ ॥

१७२८. वैष्णवमुनिविप्रांचा सन्मान । करावा आपण घेऊं नये ॥ १ ॥ प्रभु जाला तरी संसाराचा दास । विहित तयासी यांची सेवा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे हे आशीर्वादें बळी । जाईल तो छळी नरका यासीं ॥ ३ ॥

१७२९. देव वसे चित्तीं । त्याची घडावी संगती ॥ १ ॥ ऐसें आवडतें मना । देवा पुरवावी वासना ॥ २ ॥ हरिजनासी भेटी । नहो अंगसंगें तुटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जिणें । भलें संतसंघष्टणें ॥ ४ ॥

१७३०. भाग सीण गेला । माझा सकळ विठ्ठला ॥ १ ॥ तुझा ह्मणवितों दास। केली उच्छिष्टाची आस ॥ २ ॥ राहिली तळमळ । कईं पासोनि सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धालें । पोट ऐसें कळों आलें ॥ ४ ॥

१७३१. रायाचें सेवक । सेवटीचें पीडी रंक ॥ १ ॥ हा तों हिणाव कवणा । कां हो नेणां नारायणा ॥ २ ॥ परिसेंसी भेटी । नव्हे लोहोंपणा तुटी ॥ ३ ॥ तुझें नाम कंठीं । तुक्या काळासवें भेटी ॥ ४ ॥

१७३२. सुखरूप ऐसें कोण दुजें सांगा । माझ्या पांडुरंगा सारिकें तें ॥१॥ नलगे हिंडणे मुंडणें तें कांहीं । साधनाची नाहीं आटाआटी ॥ २ ॥ चंद्रभागे स्नान विध तो हरिकथा । समाधान चित्ता सर्वकाळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काला वैकुंठीं दुर्लभ । विशेष तो लाभ संतसंग ॥ ४ ॥

१७३३. नसतां अधिकार उपदेशासी बळात्कार । तरि ते केले हो चार माकडा आणि गारोडी ॥१॥ धन धान्य राज्य बोल वृथा रंजवणें फोल। नाहीं तेथें ओल बीज वेची मूर्ख तो ॥२॥ नये बांधों गांठी पदरा आणी ऐसी तुटी । असोन कसोटी शिष्टाचारअनुभव ॥३॥ उपदेसी तुका मेघ वृष्टीनें आइका। संकल्पासी धोका सहज तें उत्तम ॥४॥

१७३४. घालुनियां मापीं । देवभक्त बैसले जपीं ॥ १ ॥ तैसी होते सांडउलेंडी । निजनिजांची मुकुंडी ॥ २ ॥ अमुपीं उखतें । आपण वोस आपण यातें ॥ ३ ॥ देव आतां जाला । उगवे संकोच वहिला ॥ ४ ॥ अखंड नेलें वेठी । भार सत्याविण गांठी ॥ ५ ॥ आडकिला झोंपा । रिता कळिवराचा खोंपा ॥ ६ ॥ गोदातीरीं आड । करिते करविते द्वाड ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे बळें । उपदेशाचें तोंड काळें ॥ ८ ॥

१७३५. उंबरांतील कीटका । हेंचि ब्रह्मांड ऐसें लेखा ॥ १ ॥ ऐसीं उंबरें किती झाडीं । ऐशीं झाडें किती नव खंडीं ॥२ ॥ हेंचि ब्रह्मांड आह्मांसी । ऐसीं अगणित अंडें कैसीं ॥ ३ ॥ विराटाचे अंगीं तैसे । मोजूं जातां अगणित केंश ॥४॥ ऐशा विराटाच्या कोटी । सांटवल्या ज्याच्या पोटीं ॥५ ॥ तो हा नंदाचा बाळमुकुंद । तान्हा ह्मणवी परमानंद ॥६॥ ऐशी अगम्य ईश्वरी लीळा । ब्रह्मानंदीं गम्य तुक्याला ॥७॥

१७३६. ब्रह्मज्ञान जरी एके दिवसीं कळे । तात्काळ हा गळे अभिमान ॥ १ ॥ अभिमान लागे शुकाचिये पाठी । व्यासें उपराटी दृष्टी केली ॥ २ ॥ जनकभेटीसी पाठविला तेणें । अभिमान नाणें खोटें केलें ॥ ३ ॥ खोटें करूनियां लाविला अभ्यासीं । मेरुशिखरासी शुक गेला ॥ ४ ॥ जाऊनियां तेणें साधिली समाधी । तुका ह्मणे तधीं होतों आह्मी ॥ ५ ॥

१७३७. सहज पावतां भगवंतीं परि हीं विकल्पें परतीं । फुकाची हे चित्तीं आठवण कां न धरिती ॥ १ ॥ हरि व्यापक सर्वगत हें तंव मुख्यत्वें वेदांत । चिंतनासी चित्त असों द्यावें सावध ॥ २ ॥ विरजाहोम याचि नांवें देह नव्हे मी जाणावें । मग कां जी यावें वरी लागे संकल्पा ॥ ३ ॥ कामक्रोधें देह मळिण स्वाहाकारीं कैंचें पुण्य । मंत्रीं पूजियेला यज्ञ मनमुंडण नव्हेचि ॥ ४ ॥ अनन्यभक्तीचे उपाय ते या विठोबाचे पाय । ध्याइल तो काय जाणें चुकों मारग ॥ ५ ॥ आतां सांगे तुका एक तुह्मी चुकों नका । सांडीमांडी धोका शरण रिघतां गोमटें॥६॥

१७३८. आह्मी जाणावें तें काई तुझें वर्म कोणे ठायीं । अंतपार नाहीं ऐसें श्रुति बोलती ॥ १ ॥ होई मज तैसा मज तैसा साना सकुमार हृषीकेशा । पुरवीं माझी आशा भुजा चारी दाखवीं ॥ २ ॥ खालता सप्तही पाताळा वरता स्वर्गाहूनि ढिसाळा । तो मी मशक डोळां कैसा पाहों आपुल्या ॥ ३ ॥ मज असे हा भरवसा पढीयें होसी तयां तैसा । पंढरीनिवासा तुका ह्मणे गा विठोबा ॥ ४ ॥

१७३९. वृक्ष वल्ली आह्मां सोयरीं वनचरें । पक्षीही सुस्वरें आळविती ॥ १ ॥ येणें सुखें रुचे एकांताचा वास । नाहीं गुण दोष अंगा येत ॥ २ ॥ आकाश मंडप पृथिवी आसन । रमे तेथें मन क्रीडा करी ॥ ३ ॥ कंथाकुमंडल देहउपचारा । जाणवितो वारा अवसरु ॥ ४ ॥ हरिकथा भोजन परवडी विस्तार । करोनि प्रकार सेवूं रुची ॥५॥ तुका ह्मणे होय मनासी संवाद । आपुलाचि वाद आपणांसी ॥६॥

१७४०. अनंत ब्रह्मांडें । एके रोमीं ऐसें धेंडें ॥ १ ॥ तो या गोळियांचे घरीं । उंबरा चढतां टेंका धरी ॥ २ ॥ मारी दैत्य गाढे । ज्यांचे पुराणीं पवाडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळा । अंगीं जयाच्या सकळा ॥ ४ ॥

१७४१. सावधान ऐसें काय तें विचारा । आले हो संसारा सकळही ॥ १ ॥ अंतीं समयाचा करणें विचार । वेचती सादर घटिका पळें ॥ २ ॥ मंगळ हें नोहे कन्यापुत्रादिक । राहिला लौकिक अंतरपाट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देव अंतरला दुरी । डोळिया अंधारी पडलीसे ॥ ४ ॥

जालों । तुजमाजी हरपलों ॥ २ ॥ अग्निकर्पुराच्या मेळीं । काय उरली काजळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे होती । तुझी माझी एक ज्योती ॥ ४ ॥

१७४३. सुख नाहीं कोठें आलिया संसारीं । वांयां हांवभरी होऊं नका ॥ १ ॥ दुःखबांदवडी आहे हा संसार । सुखाचा विचार नाहीं कोठें ॥ २ ॥ चवदा कल्पें-वरी आयुष्य जयाला । परी तो राहिला ताटीतळीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेगीं जाय सुटोनियां । धरूनि हृदयामाजी हरि ॥ ४ ॥

१७४४. तुज करितां नव्हे ऐसें कांहीं नाहीं । डोंगराची राई रंक राणा ॥ १ ॥ अशुभाचें शुभ करितां तुज कांहीं । अवघड नाहीं पांडुरंगा ॥ २ ॥ सोळा सहस्र नारी ब्रह्मचारी कैसा । निराहारी दुर्वासा नवल नव्हे ॥ ३ ॥ पंचभ्रतारांची द्रौपदी ते सती । करितां पितृशांती पुण्य धर्मा ॥४॥ दशरथा पातकें ब्रह्महत्ये ऐसीं । नवल त्याचे कुशीं जन्म तुझा ॥५॥ मुनेश्वरा नाहीं दोष अणुमात्र । भांडवितां सुत्र वध होती ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे माझे दोष ते कायी । सरता तुझे पायीं जालों देवा ॥७॥

१७४५. उभ्या बाजारांत कथा । हे तों नावडे पंढरिनाथा ॥ १ ॥ अवघें पोटा-साटीं ढोंग । तेथें कैचा पांडुरंग ॥ २ ॥ लावी अनुसंधान । कांहीं देईल ह्मणऊन ॥ ३ ॥ काय केलें रांडलेंका । तुला राजी नाहीं तुका ॥ ४ ॥

१७४६. असोत लोकांचे बोल शिरावरीं । माझी मज बरी विठाबाई ॥१॥ आपंगिलें मज आहे ते कृपाळु । बहुत कनवाळु अंतरींची ॥२॥ वेदशास्त्रें जिसी वर्णिती पुराणें । तिचें मी पोसणें लडिवाळ ॥३॥ जिचें नाम कामधेनु कल्पतरू । तिचें मी लेंकरूं तुका ह्मणे॥४॥

१७४७. वाराणसी गया पाहिली द्वारका । परी नये तुका पंढरीच्या ॥ १ ॥ पंढरीसी नाहीं कोणा अभिमान । पायां पडे जन एकमेका ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जाय एकवेळ पंढरी । तयाचिये घरीं यम न ये ॥ ३ ॥

१७४८. सांडूनियां सर्व लौकिकाची लाज । आळवा यदुराज भक्तिभावें ॥ १ ॥ पाडूनियां झाडें वरबडूनि पाला । खाऊनि विठ्ठला आळवावें ॥ २ ॥ वेंचूनियां चिंध्या भरूनियां धागा । गुंडाळूनि ढुंगा आळवावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें मां-डिल्या निर्वाण । तया नारायण उपेक्षीना ॥ ४ ॥

१७४९. दह्यांचिया अंगीं निघे ताक लोणी । एका मोलें दोन्ही मागों नये ॥ १ ॥ आकाशाचे पोटीं चंद्र तारागणें । दोहींशी समान पाहों नये ॥ २ ॥ पृ-थ्वीच्या पोटीं हिरा गारगोटी । दोहोंसी संसाटी करूं नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तैसे संत आणि जन । दोहींसी समान भजूं नये ॥ ४ ॥

१७५०. तेरा दिवस जाले निश्चक्र करितां । न पवसी अनंता माय बापा ॥१॥ पाषाणांची खोळ घेउनि बैसलासी । काय हृषीकेशी जालें तुज ॥ २ ॥ तुजवरीं आतां प्राण मी त्यजीन । हत्या मी घालीन पांडुरंगा ॥ ३ ॥ फार विठाबाई धरिली तुझी आस । करीन जीवा नाश पांडुरंगा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां मांडिलें नि-र्वाण । प्राण हा सांडीन चंद्रभागे ॥ ५ ॥

१७५१. लोक फार वाखा अमंगळ जाला । त्याचा त्याग केला पांडुरंगा ॥ १ ॥ विषया वंचलों मीपणा मुकलों । शरण तुज आलों पांडुरंगा ॥ २ ॥ घर दार अ-वघीं त्यजिलीं नारायणा । जीवींच्या जीवना पांडुरंगा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पडिलों पुंडलिकापाशीं । धांव हृषीकेशी आलिंगीं मज ॥ ४ ॥

१७५२. इंद्रियांचीं दीनें । आह्मी केलों नारायणें ॥ १ ॥ ह्मणऊनि ऐसें सोसीं । काय सांगों कोणांपाशीं ॥ २ ॥ नाहीं अंगीं बळ । त्याग करींसा सकळ ॥ ३ ॥

१७५३. हातीं धरूं जावें । तेणें परतेंचि व्हावें ॥ १ ॥ ऐसा कां हो आला वांटा । हीन भाग्याचा करंटा ॥ २ ॥ देव ना संसार । दोहीं ठायीं नाहीं थार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पीक । भूमि न दे न मिळे भीक ॥ ४ ॥

१७५४. मोलें घातलें रडाया । नाहीं असुं आणि माया ॥ १ ॥ तैसा भक्तिवाद काय । रंगबेगडीचा न्याय ॥ २ ॥ वेठी धरिल्या दावी भाव । मागें पळायाचा पाव ॥ ३ ॥ काजव्याच्या ज्योती । तुका ह्मणे नलगे वाती ॥ ४ ॥

१७५५. तरिच जन्मा यावें । दास विठ्ठलाचें व्हावें ॥ १ ॥ नाहीं तरि काय थोडीं । श्वानशूकरें बापुडीं ॥ २ ॥ ज्याल्याचें तें फळ । अंगीं लागों नेदी मळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भले । ज्याच्या नांवें मानवलें ॥ ४ ॥

१७५६. द्या जी माझा विचारोनियां विभाग । न खंडे हा लाग आहाचपणें ॥ १ ॥ किती नेणों तुह्मां साहाते कटकट । आह्मीच वाईट निवडलों ते ॥ २ ॥ करितां कलह जिवाचियेसाटीं । हे तुह्मा वोखटीं ढाळ देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धीर कारण आपुला । तुह्मीं तों विठ्ठला मायातीत ॥ ४ ॥

१७५७. आमुचे ठाउके तुह्मां गर्भवास । बळिवंत दोष केले भोग ॥ १ ॥ काय हा सांगावा नसतां नवलाव । मैंदपणें भाव भुलवणेचा ॥ २ ॥ एका पळवूनि एका पाठी लावा । कवतुक देवा पाहावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्याणें असें चेतविलें। त्याच्यानें उगलें कैसें नव्हे ॥ ४ ॥

१७५८. निर्दयासी तुह्मी करितां दंडण ॥ तुमचें गाऱ्हाणें कोठें द्यावें ॥ १ ॥ भाकितों करुणा ऐकती कान । उगलेंचि मौन्य धरिलें ऐसें ॥ २ ॥ दीनपणें पाहें पाय भिडावोनि । मंजुळा वचनीं विनवीतसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गांठी मनाची उकला । काय जी विठ्ठला पाहातसां ॥ ४ ॥

१७५९. नसतों किविलवाणें । कांहीं तुमच्या कृपादानें ॥ १ ॥ हेंचि तयाची ओळखीं । धालें टवटवित मुखीं ॥ २ ॥ वांयां जात नाहीं । वचन प्रीतीचें तें कांहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । सत्य येतें अनुभवा ॥ ४ ॥

१७६०. जालों तंव साचें । दास राहवणें काचें ॥ १ ॥ हें कां मिळतें उचित । तुह्मी नेणा कृपावंत ॥ २ ॥ सिंहाचें तें पिलें । जाय घेऊनियां कोल्हें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नास । आह्मां ह्मणविलियां दास ॥ ४ ॥

१७६१. देवाच्या उद्देशें जेथें जेथें भाव । तो तो वसे ठाव विश्वंभरें ॥ १ ॥ लोभाचें संकल्प पळालियावरी । कैची तेथें उरी पापपुण्या ॥ २ ॥ शुद्ध भक्ती मन जालिया निर्मळ । कुश्चळी विटाळ वज्रलेप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्याचें तयासीच कळे । प्रांत येतो फळें कळों मग ॥ ४ ॥

१७६२. कडसणी धरितां अडचणीचा ठाव । ह्मणऊनि जीव त्रासलासे ॥ १ ॥ लौकिकाबाहेरि राहिलों निराळा । तुजविण वेगळा नाहीं दुजा ॥ २ ॥ संकोचानें नाहीं होत धणीवरी । ठरवूनि उरी काय काज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केले इच्छेचि सारिखें । नाहींसें पारिखें येथें कोणी ॥ ४ ॥

१७६३. हेंचि जतन करा दान । धरूनि चरण राहिलों तो ॥ १ ॥ आणीक कांहीं न घाली भार । बहुत फार सांकडे ॥ २ ॥ घ्यावी माझ्या हातें सेवा । हेचि देवा विनवणी ॥ ३ ॥ तुका तुमचा ह्मणवी दास । तेणें आस पुरवावी ॥ ४ ॥

१७६४. आपल्याच स्फुंदें । जेथें तेथें घेती छंदें ॥१॥ पडिला सत्याचा दुष्काळ।

१७६५. उद्वेगाची धांव बैसली आसनीं । पडिलें नारायणीं मोटळे हें ॥ १ ॥ सकळ निश्चिंती जाली हा भरवसा । नाहीं गर्भवासा येणें ऐसा ॥ २ ॥ आपुलिया नांवें नाहीं आह्मां जिणें । अभिमान तेणें नेला देवें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चळे एकाचिया सत्ता । आपुलें मिरवितां पणें ऐसें ॥ ४ ॥

१७६६. बहुतां पुरे ऐसा वाण । आलें धन घरासी ॥ १ ॥ घ्या रे फुका मोलेंविण । नारायण न भुला ॥ २ ॥ ऐका निवळल्या मनें । बरवें कानें सादर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करूनि अंतीं । निश्चिंती हे ठेवावी ॥ ४ ॥

१७६७. माझी मज जाती आवरली देवा । नव्हतां या गोवा इंद्रियांचा ॥ १ ॥ कासया मी तुझा ह्मणवितों दास । असतों उदास सर्व भावें ॥ २ ॥ भयाचिये भेणें धरियली कास । न पुरतां आस काय थोरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आपआपुलीं जतन । कैंचें थोरपण मग तुह्मां ॥ ४ ॥

१७६८. विनवितों तरी आणितोसि परी । याचकानें थोरी दातयाची ॥ १ ॥ आमुचेही काहीं असों द्या प्रकार । एकल्यानें थोर कैंचे तुह्मी ॥ २ ॥ नेघावीजी कांहीं बहु साल सेवा । गौरव तें देवा यत्न कीजे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं आमुची मिरासी । असावेंसीं ऐसीं दुर्बळेंचि ॥ ४ ॥

१७६९. एका ऐसें एक होतें कोणाकाळें । समर्थाच्या बळें काय नव्हे ॥ १ ॥ घालूनि बैसलों मिरासीस पाया । जिंकों देवराया संदेह नाहीं ॥ २ ॥ केला तो न संडीं आतां कड्वाड । वारीन हे आड कामक्रोध ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाळीं अळसाची धाडी । नव्हती आली जोडी कळों साच ॥ ४ ॥

१७७०. जालें समाधान । तुमचे धरिले चरण ॥ १ ॥ आतां उठावेंसें मना । येत नाहीं नारायणा ॥ २ ॥ सुरवाडिकपणें । येथें सांपडलें केणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भाग । गेला निवारला लाग ॥ ४ ॥

१७७१. मुखाकडे वास । पाहे करूनियां आस ॥ १ ॥ आतां होईल ते शिरीं । मनोगत आज्ञा धरीं ॥ २ ॥ तुह्मीं अंगीकार । केला पाहिजे सार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दारीं । उभें याचक मी हरी ॥ ४ ॥

१७७२. नाहीं माथां भार । तुह्मी घेत हा विचार ॥ १ ॥ जाणोनियां ऐसें केलें । दुरिल अंगेसी लाविलें ॥ २ ॥ आतां बोलावें आवडी । नाम घ्यावें घडी घडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुरी । देवा खोटी ऐसी उरी ॥ ४ ॥

१७७३. माझें जड भारी । आतां अवघें तुह्मांवरी ॥ १ ॥ जालों अंकित अंकिला । तुमच्या मुकलों मागिला ॥ २ ॥ करितों जें काम । माझी सेवा तुझें नाम ॥ ३ ॥ तुका पायां लागे । कांहीं नेदी ना न मगें ॥ ४ ॥

१७७४. तुह्मी आह्मी भले आतां । जालों चिंता काशाची ॥ १ ॥ आपुलाले आलों स्थळीं । मौन कळी, वाढेना ॥ २ ॥ सहज जें मनीं होतें । तें उचितें घडलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नसतें अंगा । येत संगा सारिखे ॥ ४ ॥

१७७५. चित्ता ऐसी नको देऊं आठवण । जेणें देवाचे चरण अंतरे तें ॥ १ ॥ आलिया वचनें रामनामध्वनि । ऐकावीं कानीं ऐसीं गोडें ॥ २ ॥ मत्सराचा ठाव शरीरीं नसावा । लाभेंविण जीवा दुःख देतो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे राहे अंतर शीतळ । शांतीचें तें बळ क्षमा अंगीं ॥ ४ ॥

१७७६. कोण पुण्य कोण गांठी । ज्यासी ऐसियांची भेटी ॥ १ ॥ जिहीं हरी धरिला मनीं । दिलें संसारासी पाणी ॥ २ ॥ कोण हा भाग्याचा । ऐसियांसी बोले वाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याचे भेटी । होय संसारासी तुटी ॥ ४ ॥

१७७७. तरिच हा जीव संसारीं उदास । धरिला विश्वास तुह्मां सोई ॥ १ ॥ एके जातीविण नाहीं कळवळा । ओढली गोपाळा सूत्रदोरी ॥ २ ॥ फुटतसे प्राण क्षणांच्या विसरें । हें तों परस्परें सारिखेंचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्तीं राखिला अनुभव । तेणें हा संदेह निवारला ॥ ४ ॥

१७७८. किती विवंचना करीतसें जीवीं । मन धांवडवी दाही दिशा ॥ १ ॥ कोणा एका भावें तुह्मी अंगीकार । करावा विचार याच साटीं ॥ २ ॥ इतर ते आतां लाभ तुच्छ जाले । अनुभवा आले गुणागुण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लागो अखंड समाधि । जावें प्रेमबोधीं बुडोनियां ॥ ४ ॥

१७७९. दिकचि या नाहीं संसारसंबंधा । तुटेना या बाधा भवरोगाची ॥ १ ॥ तांतडींत करीं ह्मणऊनि तांतडी । साधिली ते घडी सोनियाची ॥ २ ॥ संकल्पाच्या बीजें इंद्रियांची चाली । प्रारब्ध तें घाली गर्भवासीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बीजें जाळुनी सकळ । करावा गोपाळ आपुला तो ॥ ४ ॥

१७८०. आतां होइन धरणेकरी । भीतरीच कोंडीन ॥ १ ॥ नाहीं केली जीवें-साटीं । तों कां गोष्टी रुचे ते ॥ २ ॥ आधीं निर्धार तो सार । मग भार सोसीन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खाऊं जेवूं । नेदूं होऊं वेगळा ॥ ४ ॥

१७८१. होईल तरि पुसापुसी । उत्तर त्यासी योजावें ॥ १ ॥ तोंवरि मी पुढें कांहीं । आपुलें नाहीं घालीत ॥ २ ॥ जाणोनियां अंतर देव । जेव्हां भेव फेडील ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धरिला हातीं । करील खंती वेगळें ॥ ४ ॥

१७८२. हा तों नव्हे कांहीं निराशेचा ठाव । भलें पोटीं वाव राखिलिया ॥१॥ विश्वंभर विश्व सामाविलें पोटीं । तेथेंचि सेवटी आह्मी असों ॥ २ ॥ नेणतां चिंतन करितों अंतरीं । तेथें अभ्यंतरीं उमटेल ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा स्वामी अबोलणा । पुरवूं खुणे खुणा जाणतसों ॥ ४ ॥

१७८३. निष्ठुर तो दिसे निराकारपणें । कोंवळा सगुणें प्रतिपाळी ॥ १ ॥ केलाच करावा केला कइवाड । होईल तें गोड न परेते ॥ २ ॥ मथिलिया लागे नवनीत हातां । नासे वितळितां आहाच तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां मनाशीं विचार । करावा तो सार एकचित्त ॥ ४ ॥

१७८४. बहु देवा बरें जालें । नसतें गेलें सोंवळें ॥ १ ॥ धोवटाशीं पडिली गांठी । जगजेठीप्रसादें ॥ २ ॥ गादल्याचा जाला जाडा । गेलीं पीडा विकल्प ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बराबरी । निर्मळ करी निर्मळा ॥ ४ ॥

१७८५. स्वामित्वाचीं वर्मे असोनि जवळी । वाहों जावें मोळी गुणासवें ॥१॥ काबाडापासूनि सोडवा दातारा । कांहीं नका भारा पात्र करूं ॥ २ ॥ धनवंत्र्या-चिये अंगीं सत्ताबळ । व्याधि तो सकळ तोडावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलें मो-ड्यासी कोंपट । सांडव्याची वाट विसरावी ॥ ४ ॥

१७८६. ऋणाच्या परिहारा जाला वोळगणा । द्यावी नारायणा वासलाती ॥ १ ॥ जालों उतराई शरीरसंकल्पें । चुकों द्यावीं पापें सकळही ॥ २ ॥ आजिवरी होतों धरूनि जिवासी । व्याजें कासाविसी बहु केलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मना आणिला म्यां भाव । तुमचा तेथें ठाव आहे देवा ॥ ४ ॥

१७८७. येणें पांगें पांयांपाशीं । निश्चयेंसी राहेन ॥ १ ॥ सांगितली करीन सेवा । सकळ देवा दास्यत्व ॥ २ ॥ बंधनाची तुटली बेडी । हेचि जोडी मग

उद्धारासीं काय उधाराचें काम । वाढवूंचि श्रम नये देवा ॥ २ ॥ करा आतां मज-साटीं वाड पोट । ठाव नाहीं तंट जालें लोकीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बाकी झडलिया-वरी । न पडे व्यवहारीं संचिताचे ॥ ४ ॥

१७८९. सर्व संगीं विट आला । तूं एकला आवडसी ॥ १ ॥ दिली आतां पायीं मिठी । जगजेठी न सोडीं ॥ २ ॥ बहु जालों क्षेदक्षीण । येणें सीण तो नासे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गंगे वास । बहु त्या आस स्थळाचीं ॥ ४ ॥

१७९०. शीतळ तें शीतळाहुनी । पायवणी चरणींचें ॥ १ ॥ सेवन हें शिरसा धरीं । अंतरीं ही वरदळा ॥ २ ॥ अवघेंचि नासी पाप । तीर्थ बाप माझ्याचें ॥ ३ ॥ बैसोनियां तुका तळीं । त्या कल्लोळीं डौरला ॥ ४ ॥

१७९१. गोदे कांठीं होता आड । करूनि कोड कवतुकें ॥ १ ॥ देखण्यांनीं एक केलें । आइत्या नेलें जिवनापें ॥ २ ॥ राखोनियां ठाव । अल्प जीव लावूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे फिटे धनी । हे सज्जनीं विश्रांति ॥ ४ ॥

१७९२. न पाहें माघारें आतां परतोनि । संसारापासूनि विटला जीव ॥ १ ॥ सामोरें येऊनि कवळीं दातारा । काळाचा हाकारा न साहावे ॥ २ ॥ सावधान चित्त होईल आधारें । खेळतांही बरें वाटईल ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कंठ दाटला या सोसें । न पवेचि कैसें जवळी हें ॥ ४ ॥

१७९३. मथनीचें नवनीत । सर्व हितकारक ॥ १ ॥ दंडवत दंडा परी । मागें उरी नुरवावी ॥ २ ॥ वचनाचा तो पसरु काई । तांतडी डोईपाशींच ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जगजेठी । लावीं कंठीं उचलूनि ॥ ४ ॥

१७९४. अवचिताचि हातीं ठेवा । दिला सेवा न करितां ॥ १ ॥ भाग्य फळलें जाली भेटी । नेघें तुटी यावरी ॥ २ ॥ दैन्य गेलें हरली चिंता । सदैव आतां यावरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वांटा जाला । बोलों बोलीं देवासीं ॥ ४ ॥

१७९५. समर्थाची धरिली कास । आतां नाश काशाचा ॥ १ ॥ धांवें पावें करीन लाहो । तुमचा आहो विठ्ठला ॥ २ ॥ नलगे मज पाहाणें दिशा । हाकेस-रिसा ओढसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नव्हे धीर । तुह्मां स्थिर दयेनें ॥ ४ ॥

१७९६. करूं तैसें पाठांतर । करुणाकर भाषण ॥ १ ॥ जिहीं केला मूर्तिमंत । ऐसे संतप्रसाद ॥ २ ॥ सोज्ज्वळ केल्या वाटा । आइत्या नीटा मागीलां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घेऊं धांवा । करूं हांवा तें जोडी ॥ ४ ॥

१७९७. अचळ न चळे ऐसें जालें मन । धरूनि निज खुण राहीलोंसें ॥ १ ॥ आवडी बैसली गुणांची अंतरीं । करूं धणीवरी सेवन तें ॥ २ ॥ एकविध भाव नव्हे अभावना । आणिकिया गुणां न मिळवे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझे पडिलें आ-हारीं । ध्यान विटेवरी ठाकलें तें ॥ ४ ॥

१७९८. काय तुझी थोरी वर्णूं ती पामर । होसी दयाकर कृपासिंधु ॥ १ ॥ तुज ऐसी दया नाहीं आणिकासी । ऐसें हृषीकेशी नवल एक ॥ २ ॥ कुरुक्षेत्र भूमीवरी पक्षी व्याले । तृणामाजी केलें कोठें त्यांनीं ॥ ३ ॥ अकस्मात तेथें रणखांब रोविला । युद्धाचा नेमिला ठाव तेथें ॥ ४ ॥ कौरव पांडव दळभार दोन्ही । झुं-जावया रणीं आले तेथें ॥ ५ ॥ तये काळीं तुज पक्षी आठविती । पाव बा श्रीपती ह्मणोनियां ॥ ६ ॥ हस्ती घोडे रथ येथें धांवतील । पाषाण होतील शतचूर्ण ॥ ७ ॥ ऐसिये आकांतीं वांचों कैसे परी । धांव बा श्रीहरी लवलाहें ॥ ८ ॥ टाकोनियां पिलीं कैसें जावें आतां । पावें जगन्नाथा लवलाहीं ॥ ९ ॥ आली तिये काळीं कृपा तझ्या चित्ता । अनाथांच्या नाथा नारायणा ॥ १० ॥ एका गजाचिया कंठीं घंटा

होती । पाडिली अवचिती तयांवरी ॥ ११ ॥ अठरा दिवस तेथें द्वंद्वयुद्ध जालें । वारा ऊन लागलें नाहीं तया ॥ १२ ॥ झुंज जाल्यावरी दाविलें अर्जुना । तुह्मीं नारायणा पक्षियांसी ॥ १३ ॥ पाहें आपुलिया दासां म्यां रक्षिलें । रणीं वांचविलें कैशा परी ॥ १४ ॥ ऐसी तुज माया आपुल्या भक्तांची । माउली आमुची तुका ह्मणे ॥ १५ ॥

१७९९. वैष्णवांसंगती सुख वाटे जीवा । आणीक मी देवा कांहीं नेणें ॥ १ ॥ गायें नाचें उडें आपुलिया छंदें । मनाच्या आनंदें आवडीनें ॥ २ ॥ लाज भय शंका दुराविला मान । न कळे साधन यापरतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां आपुल्या सायासें । आह्मां जगदीशें सांभाळावें ॥ ४ ॥

१८००. शरण शरण वाणी । शरण त्रिवाचा विनवणी ॥ १ ॥ स्तुती न पुरे हे वाचा । सत्य दास मी दासांचा ॥ २ ॥ देह सांभाळून । पायांवरी लोटांगण ॥ ३ ॥ विनवी तुका संतां दीन । नव्हे गौरवें उत्तीर्ण ॥ ४ ॥

१८०१. लेंकरा लेववी माता अळंकार । नाहीं अंतपार आवडीसी ॥ १ ॥ कृपेचें पोसणें तुमचें मी दीन । आजि संतजन मायबाप ॥ २ ॥ आरुषा उत्तरीं संतोषे माउली । कवळुनि घाली हृदयांत ॥ ३ ॥ पोटीं आलें त्याचे नेणे गुणदोष । कल्याणचि असे असावें हें ॥ ४ ॥ मनाची ते चाली मोहाचिये सोई । ओघें गंगा काई परतों जाणे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे कोठें उदार मेघां शक्ति । माझी तृषा किती चातकाची ॥ ६ ॥

१८०२. युक्ति तंव जाल्या कुंठित सकळा । उरली हे कळा जीवनाची ॥ १ ॥ संतचरणीं भावें ठेविलें मस्तक । जोडोनि हस्तक राहिलोंसें ॥ २ ॥ जाणपणें नेणें कांहींचि प्रकार । साक्षीतें अंतर अंतरासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मीं केलें अभयदान । तेणें समाधान राहिलेंसे ॥ ४ ॥

१८०३. हागे आलों कोणी ह्मणे बुडतिया । तेणें किती तया बळ चढे ॥ १ ॥ तुह्मी तव भार घेतला सकळ । आश्वासिलों बाळ अभयकरें ॥ २ ॥ भुकेलियां आस दावितां निर्धार । किती होय धीर समाधान ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिली चिंतामणीसाटीं । उचित कांचवटी दंडवत ॥ ४ ॥

१८०४. कैसा तीं देखीला होसील गोपाळीं । पुण्यवंतीं डोळीं नारायणा ॥ १ ॥ तेणें लोभें जीव जालासे बराडी । आह्मी ऐसी जोडी कईं लाभों ॥ २ ॥ असेल तें कैसें दर्शनाचें सुख । अनुभवें श्रीमुख अनुभवितां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाटे देसी आलिंगन । अवस्था ते क्षणक्षणा होते ॥ ४ ॥

१८०५. कासया या लोभें केलें आर्तभूत । सांगा माझें चित्त नारायणा ॥ १ ॥ चातकाचे परी एकचि निर्धार । लक्षभेदी तीर फिरों नेणें ॥ २ ॥ सांवळें रूपडें चतुर्भुज मूर्ति । कृष्णनाम चित्तीं संकल्प हा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करीं आवडीसी ठाव । नको माझा भाव भंगों देऊं ॥ ४ ॥

१८०६. काय माझा पण होईल लटिका । ब्रिदावळी लोकां दाविली ते ॥ १ ॥ खरी करूनियां देईं माझी आळी । येऊनि कुरवाळीं पांडुरंगे ॥ २ ॥ आणीक म्यां कोणा ह्मणवावें हातीं । नये काकुलती दुजियासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज येथेंचि ओळखी । होईन तो सुखी पायांनींच ॥ ४ ॥

१८०७. तुह्मां आह्मां जंव जालिया समान । तेथें कोणां कोण सनमानी ॥ १ ॥ उरी तों राहिलें गोमटें गौरव । ओढे माझा जीव पायांपाशीं ॥ २ ॥ नेणपणें आह्मी आळवूं ओरसें । बोलावितों रसें शब्दरत्नें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लळे पाळी वो विठ्ठले ।

कासयानें बळ करूं पायांपासीं। भाकावी ते दासीं करुणा आह्मीं ॥ २ ॥ काय मज चाड असे या लौकिकें। परी असे निकें अनुभवाचें ॥ ३ ॥ लांचावल्यासाटीं वचनाची आळी। टकळ्यानें घोळी जवळी मन ॥ ४ ॥ वाटतसे आस पुरविसी ऐसें। तरि अंगीं पिसें लावियेलें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे माझी येथेंचि आवडी। श्रीमुखाची जोडी इच्छीतसें ॥ ६ ॥

१८०९. जन्मा आलियाचा लाभ। पद्मनाभ दरुशन॥१॥ पाठीलागा येतो काळ। तूं कृपाळ माउली॥२॥ कोण्या उपायें हें घडे। भव आंगडें सुटकेचें॥३॥ बहु उसंतीत आलों। तया भ्यालों स्थळासी॥४॥ तुका ह्मणे तूं जननी। ये निर्वाणीं विठ्ठले॥५॥

१८१०. जेणें वाटे अपकीर्ति। सर्वार्थी तें वर्जावें ॥ १ ॥ सत्य रुचे भलेपण। वचन तें जगासी ॥ २ ॥ होइजेतें शुद्ध त्यागें। वाउगें तें सारावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खोटें वर्म। निंद्यकर्म कालिमा ॥ ४ ॥

१८११. याची सवे लागली जीवा। गोडी हेवा संगाचा ॥ १ ॥ परतें न सरवे दुरी। क्षण हरीपासूनि ॥ २ ॥ जालें तरी काय तंट। आतां चट न संडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चक्रचाळे। वेड बळें लाविलें ॥ ४ ॥

१८१२. याचा तंव हाचि मोळा। देखिला डोळा उदंड ॥ १ ॥ नेदी मग फिरों मागें। अंगा अंगें संचरे ॥ २ ॥ कां गा याची नेणां खोडी। जीभा जोडी करितसां ॥ ३ ॥ पांघरे तें बहु काळें। घोंगडेंही ठायींचें ॥ ४ ॥ अंगीं वसेचि ना लाज-न ह्मणे भाज कोणाची ॥ ५ ॥ सर्वसाक्षी अबोल्यानें। दुश्चित कोणे नसावें ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे धरिला हातीं। मग निश्चिंतीं हरीनें ॥ ७ ॥

१८१३. प्रसिद्ध हा असे जगा। अवघ्या रंगारंगाचा ॥ १ ॥ तरी वाटा न वजे कोणी। नारायणीं घरबुडी ॥ २ ॥ बहुतां ऐसें केलें मागें। लाग लागें लागेना ॥ ३ ॥ हो कां नर अथवा नारी। लाहान थोरीं आदर ॥ ४ ॥ जालें वेगळें लोकीं पुरे। मग नूरे समूळ ॥ ५ ॥ कळेना तो आहे कैसा। कोणी दिशा बहु थोडा ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे दुसऱ्या भावें। छाये नावें न देखवे ॥ ७ ॥

१८१४. न सांडावा आतां ऐसें वाटे ठाव। भयाशी उपाव रक्षणाचा ॥ १ ॥ ह्मणऊनि मनें वळियेलें मन। कारियेकारण चाड नाहीं ॥ २ ॥ नानाची उपाधि करूनियां मूळ। राखतां विटाळ तेंचि व्हावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें न वेंचे वचन। निजीं निजखूण सांपडली ॥ ४ ॥

१८१५. सत्तेचें भोजन समयीं आतुडे। सेवनही घडे रुचिनेसी ॥ १ ॥ वर्मे श्रम नेला जालें एकमय। हृदयस्थीं सोय संग जाला ॥ २ ॥ कोथळीस जमा पडिलें संचित। मापल्याचा वित्त नेम जाला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धणी ऐसा जालों आतां। करीन ते सत्ता माझी आहे ॥ ४ ॥

१८१६. देईल तें उणें नाहीं। याचें कांहीं पदरीं ॥ १ ॥ पाहिजे तें संचित आतां। येथें सत्ता करावया ॥ २ ॥ गुणां ऐसा भरणा भरी। जो जें विचारी तें लाभे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवीं देव। फळे भाव आपुला ॥ ४ ॥

१८१७. तेव्हां होतों भोगाधीन। तुह्मां भिन्न पासुनि ॥ १ ॥ आतां बोलों नये ऐसें। आनारिसे वेगळें ॥ २ ॥ सन्मुख जालों स्वामीकडे। भव औठडे निराळे ॥ ३ ॥ चिंतिलें तें चिन्तामणी। फिटे धणी तों द्यावें ॥ ४ ॥ सहज स्थिति आहे अंगीं। प्रसंगीं ते वंचेना ॥ ५ ॥ तुमची देवा धरिली कास। केला नास प्रपंचाचा ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे जाणोनि वर्म। कर्माकर्में ठेविलीं ॥ ७ ॥

काय जीवित्वाची धरुनियां आशा । व्हावें गर्भवासा पात्र भेणें ॥ २ ॥ जावें निश्चितीच्या ठायां । रांडा रोटा वांयां करूं नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तां तें निधान । भिकेसाटीं कोण राज्य देतो ॥ ४ ॥

१८१९. संगतीनें होतो पंगतीचा लाभ । अशोभीं अनुभव असिजेत जैसीं तैसीं असों पुढिलांचे सोई । धरिती हातीं पायीं आचारिये ॥ २ ॥ नाहीं देखत आपदा । पुढिलांची सदा दया चित्तीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त नाची कीर्ति । पुरवावी आर्ति निर्बळांची ॥ ४ ॥

१८२०. करितां विचार सांपडलें वर्म । समूळ निश्रम परिहाराचें ॥ घेऊनियां आपणांसी द्यावें । साटीं जीवें जीवें नारायणा ॥ २ ॥ उरी नाह डदा कां आला । स्वमुखेंचि भला करितां वाद ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें घेणें । तुह्मी साक्षी जाणें अंतरींचें ॥ ४ ॥

१८२१. कुळींची हे कुळदेवी । केली ठावी संतांनीं ॥ १ ॥ बरवें ज गेलों । उगविलों संकटीं ॥ २ ॥ आणिला रूपाही बळें । करूनि खळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे समागमें । नाचों प्रेमें लागलों ॥ ४ ॥

१८२२. आतां देह अवसान । हें जतन तोंवरी ॥ १ ॥ गाऊं नाचों ब जिंकों बळें संसार ॥ २ ॥ याचि जीऊं अभिमानें । सेवाधनें बळकट ॥ ३ ह्मणे न सरें मागें । होईन लागें आगळा ॥ ४ ॥

१८२३. ज्यानें आड यावें कांहीं । त्याचें नाहीं बळ आतां ॥ १ ॥ साह्य जालें । हरिच्या घालें गुणवादीं ॥ २ ॥ चुकुर तो गेला काळ । संगाचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धरूं सत्ता । होईल आतां करूं तें ॥ ४ ॥

१८२४. देवासी तो पुरे एकभाव गांठी । तोचि त्याचे मिठी देईल पा पाहोनि राहीन कवतुक निराळा । मी मज वेगळा होऊनियां ॥ २ ॥ शिरीं निमित्ताचा भार । नलगे उत्तर वेचावेंचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवें गांठी । मग नाहीं मिठी सुटों येत ॥ ४ ॥

१८२५. लौकिकासाटीं या पसाऱ्याचा गोवा । कांहीं नाहीं देवा ॥ १ ॥ ठेवावा माथा तो नुचलावा पायीं । ठायींचिये ठायीं हालों नये ढवळिल्या मनें वितळिलें रूप । नांव ऐसें पाप उपाधीचें ॥ ३ ॥ तुका प्रीतीनें कवळी । ठेवील जवळी उठवूनि ॥ ४ ॥

१८२६. नाहीं होत भार घातल्या उदास । पुरवावी आस सकळ ह ऐसा नाहीं मज एकाचा अनुभव । धरिला तो भाव उद्धरील ॥ २ ॥ असे शरणागतकाजें । धांवा केशीराजे आइकतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नि भरंवसा । नेदी गर्भवासा येऊं देवा ॥ ४ ॥

१८२७. उपजों मरों हे तों आमुची मिरासी । हें तूं निवारिसी तरी उभा राहीं करीं खरा खोटा वाद । आह्मी जालों निंद्य लंडीपणें ॥ २ ॥ आहे करणें समान । तुह्मां ऐसा ह्मणे मीही देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हातं वर्म । अवघाचि भ्रम फेडिन आतां ॥ ४ ॥

१८२८. मेलियांच्या रांडा इच्छितील करूं । लाज नाहीं धरूं प्रीती मागिलां पुढिलां एक सरोबरी । काळाची पेटारी खांदा वाहे ॥ २ ॥ परी मरणेंचि खरें । सांपळा उंदिरें सामाविलीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाव

सांडियेला तुह्मी गोत परिसोय । फोडविली डोय कर्मा हातीं ॥ २ ॥ सांपडूनि संदी केली जीवेंसाटीं । घ्यावयासी तुटी कारण हें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज काय ह्मणों उणें । नाहीं अभिमानें चाड देवा ॥ ४ ॥

१८३०. माझें माझ्या हाता आलें । आतां भलें सकळ ॥ १ ॥ काशासाटीं विषम थारा । तो अंतरा विटाळ ॥ २ ॥ जालीं तया दुःखें तुटी । मागिल पोटीं नसावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शुद्धकुळ । तेथें मळ काशाचा ॥ ४ ॥

१८३१. समर्थपणें हे करा संपादणी । नसतेंचि मनीं धरिल्याची ॥ १ ॥ दुसऱ्याचें येथें नाहीं चालों येत । तरी मी निवांत पाय पाहें ॥ २ ॥ खोटियाचें खरें खरियाचें खोटें । मानलें गोमटें तुह्मांसी तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मां सवें करितां वाद । होईजेतें निंद्य जनीं देवा ॥ ४ ॥

१८३२. तुह्मां आह्मांसवें न पडावी गांठी । आलेति जगजेठी कळों आतां ॥१॥ किती ह्मणों आतां वाइटा वाइट । शिवों नये वीट आल्यावरी ॥ २ ॥ बोलिल्याची आतां हेचि परचित । भीड भार थीत बुडवील ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आली रोकडी प्रचिती । झांकणें तें किती कोठें देवा ॥ ४ ॥

१८३३. सकळ सत्ताधारी । व्हावें ऐसें काय हरी ॥ १ ॥ परी या कृपेच्या चोरसें । कुढावयाचेंचि पिसें ॥ २ ॥ अंगें सर्वोत्तम । अवघाचि पूर्णकाम ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दाता । तरि हा जीव दान देतां ॥ ४ ॥

१८३४. कोणापाशीं द्यावें माप । आपीं आप राहिलें ॥ १ ॥ कासयाची भरोवरी । काय दुरी जवळी ॥ २ ॥ एकें दाखविलें दाहा । फांटा पाहा पुसून ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सरलें वोझें । आतां माझें सकळ ॥ ४ ॥

१८३५. नभोमय जालें जळ । एकीं सकळ हरपलें ॥ १ ॥ आतां काय सारासारी । त्याच्या लहरी तयांत ॥ २ ॥ कैचा तेथ यावा सांडी । आप कोंडी आपणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कल्प जाला । अस्त गेला उदय ॥ ४ ॥

१८३६. राजा करी तैसे दाम । तेही चाम चालती ॥ १ ॥ कारण ते सत्ता शिरीं । कोण करी अव्हेर ॥ २ ॥ वाइले तें सुनें खांदीं । चाले पदीं बैसविलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विश्वंभरें । करुणाकरें रक्षिलें ॥ ४ ॥

१८३७. आह्मी देव तुह्मी देव । मध्यें भेव अधीक ॥ १ ॥ कैवाडाच्या धांवा लागें । मागें मागें विठ्ठले ॥ २ ॥ भेडसाविलें हाके नादें । वोळखी भेदें मोडिली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उभा राहे । मागें पाहे परतोनि ॥ ४ ॥

१८३८. हीनसुरबुद्धीपासीं । आकृतीसी भेद नाहीं ॥ १ ॥ एक दांडी एक खांदी । पदीं पदीं भोगणें ॥ २ ॥ एकाऐसें एक नाहीं । भिन्न पाहीं प्रकृती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भूमी खंडे । पीक दंडे जेथें तें ॥ ४ ॥

१८३९. काय बोलों सांगा । याउपरी पांडुरंगा ॥ १ ॥ कांहीं आधारावांचून । पुढें न चले वचन ॥ २ ॥ वाढे ऐसा रस । कांहीं करावा सौरस ॥ ३ ॥ भक्तिभाग्यसीमा ॥ द्यावा जोडोनियां प्रेमा ॥ ४ ॥ कोरड्या उत्तरीं । नका गौरवूं वैखरी ॥ ५ ॥ करी विज्ञापना । तुका प्रसादाची दाना ॥ ६ ॥

१८४०. आहाच तो मोड वाळलियामधीं । अधीराची बुद्धि तेणें न्यायें ॥ १ ॥ ह्मणऊनि संग न करीं दुसरें । चित्त मळीन द्वारें दोड पडे ॥ २ ॥ विषासाटीं सर्पा भयाभीत लोक । हें तों सकळीक जाणतसां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काचें राहे कुळांकुड । अवगुण तो नाड ज्याचा तया ॥ ४ ॥

१८४१. [illegible] जीवा नाटनसे स्तुती । आठवती चित्तीं पाय देवा ॥ १ ॥

येईं वो येईं वो येईं लवलाहीं । आलिंगूनि बाहीं क्षेम देईं ॥ २ ॥ उतावीळ मन पंथ अवलोकी । आठवा ते चुकी काय जाली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझ्या जीवींच्या जीवना । घाला नारायणा उडी वेगीं ॥ ४ ॥

१८४२. आळी करावी ते कळतें बाळका । बुझवावें हें कां नेणां तुह्मी ॥ १ ॥ निवाड तो तेथें असे पायांपाशीं । तुह्मां आह्मांविशीं एकेठायीं ॥ २ ॥ आणीक तों आह्मी न देखोंसें जालें । जाणावें शिणलें भागलेसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मां लागतें सांगावें । अंतरीचें ठावें काय नाहीं ॥ ४ ॥

१८४३. तांतडीनें आह्मां धीरचि न कळे । पाळावे हे लळे लवलाहीं ॥ १ ॥ नका कांहीं पाहों सावकाशीं देवा । करा एक हेवा तुमचा माझा ॥ २ ॥ वोरसाचा हेवा सांभाळावी प्रीत । नाहीं राहों येत अंगीं सदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज नका गोवूं खेळा । भोजनाची वेळा राखियेली ॥ ४ ॥

१८४४. नाहीं लोपों येत गुण । वेधी आणीकें चंदन ॥ १ ॥ न संगतां पडे ताळा । रूप दर्पणीं सकळां ॥ २ ॥ सारविलें वरी । आहाच तें क्षणभरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वोहळें । सागराच्या ऐसें व्हावें ॥ ४ ॥

१८४५. वचनेंचि व्हावें आपण उदार । होइल विश्वंभर संतुष्टचि ॥ १ ॥ सत्यसंकल्पाचीं फळें बीजाऐसीं । शुद्ध नाहीं नासी पावों येत ॥ २ ॥ वंचिलिया काय येतसे उपेगा । शरीर हें नरकाचेंचि आळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीव जितां थारे लावा । पडिलिया गोवा देशधडी ॥ ४ ॥

१८४६. उखतें आयुष्य जायांचें कलिवर । अवघें वोडंबर विषयांचें ॥ १ ॥ कोणासी हा लागे पुसणें विचार । मनेंचि सादर करूं आतां ॥ २ ॥ उत्पत्ति प्रळय पडिलें दळण । पाकाचें भोजन बीज वाढे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाऊं अभयांच्या ठायां । रिघों देवराया शरण वेगीं ॥ ४ ॥

१८४७. बोलावे म्हूण हे बोलतों उपाय । प्रवाह हें जाय गंगाजळ ॥ १ ॥ भाग्ययोगें कोणां घडेल सेवन । कैंचे येथें जन अधिकारी ॥ २ ॥ मुखीं देतां घांस पळवितीं तोंडें । अंगींचिया भांडे असुकानें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पूजा करितों देवाची । आपुलिया रुची मनाचिये ॥ ४ ॥

१८४८. लटिक्याचे वाणी चवी ना सवाद । नाहीं कोणां वाद रुचों येत ॥ १ ॥ अन्याय तो त्याचा नव्हे वायचाळा । मायबापीं वेळा न साधिली ॥ २ ॥ अनावर अंगीं प्रबळ अवगुण । तांतडीनें मन लाहो साधी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दोष आणि अवकळा । न पडतां ताळा घडतसे ॥ ४ ॥

१८४९ नये स्तवूं काचें होतें क्रियानष्ट । फुंदाचे ते कष्ट भंगा मूळ ॥ १ ॥ नाहीं परमार्थ साधत लौकिकें । धरुन होतों फिकें अंगा आलें ॥ २ ॥ पारखिया पुढें नये घालूं तोंड । तुटी लाभा खंड होतो माना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तरी मिरवतें परवडी । कामावल्या गोडी अविनाश ॥ ४ ॥

१८५०. कोण्या काळें येईल मना । नारायणा तुमचिया ॥ १ ॥ माझा करणें अंगीकार । सर्व भार फेडूनि ॥ २ ॥ लागली हे तळमळ चित्ता । तरी दुश्चिता संसारीं ॥ ३ ॥ सुखाचीच पाहें वास । मागें दोष सांभाळीं ॥ ४ ॥ इच्छा पूर्ण जाल्याविण । कैसा सीण वारेल ॥ ५ ॥ लाहो काया मनें वाचा । देवा साच्या भेटीचा ॥ ६ ॥ कांटाळा तो न धरावा । तुह्मी देवा दासांचा ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे माझे वेळे । न कळे कां हें उफराटें ॥ ८ ॥

ऐसीं कैंचीं आह्मी पुरतीं भांडवलें । आल्या करीं बोलें समाधान ॥ २ ॥ व्हावें तरी व्हावें बहुतचि दुरी । आलिया अंतरीं वसवावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुझें सख्यत्व आपणीं । अससील ऋणी आवडीचा ॥ ४ ॥

१८५२. काय करूं जीव होतो कासावीस । कोंडलिये दिस गमेचिना ॥ १ ॥ पडिलें हें दिसे ब्रह्मांडचि वोस । दाटोनि उच्छवास राहातसे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे अगा सर्वजाणतिया । विश्वंभरें काया निववावी ॥ ३ ॥

१८५३. सुकलियां कोमां अत्यंत जळधर । तेणेंच प्रकार न्याय असे ॥ १ ॥ न चलें पाउलीं सांडीं गरुडासन । मनाचें हो मन त्वरेलागीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे भूक न साहावे बाळा । जीवनांची कळा ओढलीसे ॥ ३ ॥

१८५४. शृंगारिक माझीं नव्हती उत्तरें । आळवितों खरे अवस्थेच्या ॥ १ ॥ न घलावा मधीं कामाचा विलंब । तुह्मी तों स्वयंभ करुणामूर्ति ॥ २ ॥ तुका ह्मणे केलें सन्मुख वदन । देखतां चरण पोटाळीन ॥ ३ ॥

१८५५. तूं माझी माउली तूं माझी साउली । पाहातों वाटुली पांडुरंगे ॥ १ ॥ तूं मज येकुला वडील धाकुला । तूं मज आपुला सोयरा जीव ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जीव तुजपाशीं असे । तुजविण ओस सर्व दिशा ॥ ३ ॥

१८५६. कराल तें करा । हातें आपुल्या दातारा ॥ १ ॥ बळियाचीं आह्मीं बाळें । असों निर्भर या सळे ॥ २ ॥ आतां कोठें काळ । करील देवापाशीं बळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पंढरीराया । थापटितों ठोक बाह्या ॥ ४ ॥

१८५७. डोळां भरिलें रूप । चित्ता पायांपें संकल्प ॥ १ ॥ अवघी घातलीं वांटणी । प्रेम राहिलें कीर्तनीं ॥ २ ॥ वाचा केली माप । रासीं हरिनाम अनुप ॥ ३ ॥ भरूनियां भाग । तुका बैसला पांडुरंग ॥ ४ ॥

१८५८. आतां आहे नाहीं । न कळे आळी करा कांहीं ॥ १ ॥ देसी पुरवुनी इच्छा । आतां पंढरीनिवासा ॥ २ ॥ नेणें भाग सीण । दुजें कोणी तुह्मांविण ॥ ३ ॥ आतां नव्हे दुरी । तुका पायीं मिठी मारी ॥ ४ ॥

१८५९. संकल्पासी अधिष्ठान । नारायण गोमटें ॥ १ ॥ अवघियांचें पुरे कोड । फिटे जड देहत्व ॥ २ ॥ उभय लोकीं उत्तम कीर्ति । देव चित्तीं राहिलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीव धाय । नये हाय जवळी ॥ ४ ॥

१८६०. भाग्यवंता ऐशी जोडी । परवडी संतांची ॥ १ ॥ धन घरीं पांडुरंग । अभंग जें सरेना ॥ २ ॥ जनाविरहित हा लाभ । टांच नभ सांटवणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विष्णुदासां । नाहीं आशा दुसरी ॥ ४ ॥

१८६१. जरी आलें राज्य मोळविक्या हातां । तरी तो मागुता व्यवसायी ॥ १॥ तृष्णेचीं मजुरें नेणती विसांवा । वाढे हांव हांवां काम कामीं ॥ २ ॥ वैभवाचीं सुखें नातळतां अंगा । चिंता करी भोगा विघ्न जाळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाहे मरणाचें भय । रक्षणउपाय करूनि असे ॥ ४ ॥

१८६२. कोण होईल आतां संसारपांगिलें । आहे उगवलें सहजेंचि ॥ १ ॥ केला तो चालवीं आपुला प्रपंच । काय कोणां वेच आदा घे दे ॥२॥ सहजेंचि घडे आतां मोल्याविण । तेथें काय सीण आणि लाभ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जालों सहज देखणा । ज्याच्या तेणें खुणा दाखविल्या ॥ ४ ॥

१८६३. आह्मां शरणागतां । एवढी काय करणें चिंता ॥ १ ॥ परि हे कौतुकाचे खेळ । अवघे पाहातों सकळ ॥ २ ॥ अभयदानवृंदें । आह्मां कैंचीं भयद्वंद्वें

१८६४. देवाचिये चाडे प्रमाण उचित । नये वांटूं चित्त निषेधासीं ॥ १ ॥ नये राहों उभें कसमळापाशीं । भुंकतील तैसीं सांडावीं तीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे क्षमा सुखाची हे रासी । सांडूनि कां ऐसी दुःखी व्हावें ॥ ३ ॥

१८६५. खळा सदा क्षुद्रीं दृष्टीं । करी कष्टी सज्जना ॥ १ ॥ करिती आपुलाले परी । धणीवरी व्यापार ॥ २ ॥ दया संतां भांडवल । वेची बोल उपकार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आपुलालें । उसंतिलें ज्यांणीं तें ॥ ४ ॥

१८६६. जग ऐसें बहुनांवें । बहुभावें भावना ॥ १ ॥ पाहों बोलों बहु नये । सत्य काय सांभाळा ॥ २ ॥ कारियासी जें कारण । तें जतन करावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतजनीं । हेंचि मनीं धरावें ॥ ४ ॥

१८६७. निवालें तें अगीहूनि । आतां झणी आतळे ॥ १ ॥ पळवा परपरतें दूरी । आतां हरी येथूनि ॥ २ ॥ धरिलें तैसें श्रुत करा हो । येथें आहो प्रपंचीं ॥ ३ ॥ अबोल्यानें ठेला तुका । भेउनि लोकां निराळा ॥ ४ ॥

१८६८. आतां दुसरें नाहीं वनीं । निरंजनीं पडिलों ॥१॥ तुमचीच पाहें वास । अवघी आस निरसली ॥ २ ॥ मागिलांचा मोडला माग । घडला त्याग अरुची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करुणाकरा । तूं सोयरा जीवींचा ॥ ४ ॥

१८६९. धरूनियां सोई परतलें मन । अनुलक्षीं चरण करूनियां ॥ १ ॥ येई पांडुरंगे नेई सांभाळूनि । करुणावचनीं आळवितों ॥ २ ॥ बुद्धि जाली साह्य परि नाहीं बळ । अवलोकितों जळ वाहे नेत्रीं ॥३॥ न चलती पाय गळित जाली काया । ह्मणऊनि दया येऊं द्यावी ॥४॥ दिशेच्या करितों वारियासीं मात । जोडुनियां हात वाट पाहें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे वेग करावा सत्वर । पावावया तीर भवनदीचें ॥ ६ ॥

१८७०. कौलें भरियेली पेंठ । निग्रहाचे खोटे तंट ॥ १ ॥ ऐसें माता जाणे वर्म । बाळा वाढवितां धर्म ॥ २ ॥ कामवितां लोहो कसे । तांतडीनें काम नासे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खडे । देतां अक्षर ते जोडे ॥ ४ ॥

१८७१. चालिलें न वाटे । गाऊनियां जातां वाटे ॥ १ ॥ बरवा वैष्णवांचा संग । येतो सामोरा श्रीरंग ॥ २ ॥ नाहीं भय आड । कांहीं विषमांचें जड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भक्ति । सुखरूप आदीं अंतीं ॥ ४ ॥

१८७२. करितां विचार तो हा दृढ संसार । ब्रह्मादिकां पार नुलंघवे सामर्थ्यें ॥ १ ॥ शरण शरण नारायणा मज अंगीकारीं दीना । आलें तें वचनांपासीं माझ्या सामर्थ्य ॥ २ ॥ पाठीवरी मोळी तोचि कळवा पायीं तळीं । सांपडला जाळीं मत्स्य जाला तो न्याय ॥ ३ ॥ आतां करीन तांतडी लाभाची ते याच जोडी । तुका ह्मणे ओढी पायां सोई मनाची ॥ ४ ॥

१८७३. बहुतां जातीचा केला अंगीकार । बहुतही फार सर्वोत्तमें ॥ १ ॥ सरलाचि नाहीं कोणांचिये वेचें । अक्षोभ ठायींचें ठायीं आहे ॥ २ ॥ लागतचि नाहीं घेतां अंतपार । वसवी अंतर अणुचेंही ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केला होय टाकीऐसा । पुरवावी इच्छा धरिली ते ॥ ४ ॥

१८७४. पोट धालें आतां जीवनीं आवडी । पुरवावे परवडी बहुतांचे ॥ १ ॥ काय आंचवणा तांतडीचें काम । मागील तीं श्रम न पवावीं ॥ २ ॥ वाढितिया पोटीं बहु असे वाव । सांभाळितां ठाव काय वांचे ॥ ३ ॥ दाविल्यावांचूनि नाहीं कळों येत । तेथेंही दुश्चित एकपणे ॥ ४ ॥ नावेचा भार तो उदकाचे शिरीं । काय हलकरी तये ठायीं ॥५॥ तुका ह्मणे गीतीं गाऊनि गोविंद । करूं ब्रह्मानंद एकसरें ॥६॥

टाळिया ॥१॥ मातले वैष्णव नटती नाना छंदें। नाहीं चाड मोक्षपदें भजनीं आवडी ॥२॥ हाका अरोळिया गीत वाद्यें सुखसोहळे। जाय ते न कळे केव्हां रजनी दिवस ॥३॥ तीर्थी नाहीं चाड नलगे जावें वनांतरा। तुका ह्मणे हरिहरात्मकचि पृथिवी ॥४॥

१८७६. देव सखा आतां केलें नव्हे काई । येणें सकळही सोइरींच ॥ १ ॥ भाग्यवंत जालों गोतें सपुरतीं। आतां पुण्या नीती पार नाहीं ॥२॥ पाहातां दिसती भरलिया दिशा। ठसावला ठसा लोकत्रयीं ॥३॥ अविनाश जोडी आह्मां भाग्यवंतां। जाली होती सत्ता संचिताची ॥४॥ पायांवरी डोई ठेवाया आरोथा। जाली द्यावी सत्ता क्षेम ऐसी ॥५॥ तुका ह्मणे जीव पावला विसावा। ह्मणवितां देवा तुमचींसीं ॥६॥

१८७७. कोण आतां कळिकाळा। येऊं बळा देईल ॥ १ ॥ सत्ता झाली त्रिभुवनीं। चक्रपाणी कोंवसा ॥ २ ॥ लडिवाळांचा भार वाहे। उभा आहे कुडावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घटिका दिस। निमिषही न विसंभे ॥ ४ ॥

१८७८. आह्मां आवडे नांव घेतां। तोही पिता संतोषे ॥ १ ॥ उभयतां एकचित्त। तरी प्रीत वाढली ॥ २ ॥ आह्मी शोभों निकटवासें। अनारिसें न दिसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगे। अवघीं अंगें निवालीं ॥ ४ ॥

१८७९. देह तंव असे भोगाचे अधीन। याचें सुख सीण क्षणभंगुर ॥ १ ॥ अविनाश जोडी देवापायीं भाव। कल्याणाचा ठाव सकळही ॥ २ ॥ क्षणभंगुर हा येथील पसारा। आलिया आकारा अवघें नासे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें सकळ विश्रांति। आठवावा चित्तीं नारायण ॥ ४ ॥

१८८०. आतां अवश्यक करणें समाधान। पाहिलें निर्वाण न पाहिजे ॥ १ ॥ केलें तरी आतां सुशोभ्य करावें। दिसतें बरवें संतांमधीं ॥ २ ॥ नाहीं भक्तराजीं ठेविला उद्धार। नामाचा आकार त्यांचियानें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझ्या वडिलांचें ठेवणें। गोप्य नारायणें न करावें ॥ ४ ॥

१८८१. काया वाचा मनें श्रीमुखाची वास। आणीक उदास विचारासी ॥ १ ॥ काय आतां मोक्ष करावा जी देवा। तुमचिया गोवा दर्शनासी ॥ २ ॥ केलिया नेमासी उभें ठाडें व्हावें। नेमलें तें भावें पालटेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जों जों कराल उशीर। तों तों मज फार रडवील ॥ ४ ॥

१८८२. पुढिलांचे सोयी माझ्या मना चाली। मताची आणिली नाहीं बुद्धी ॥ १ ॥ केलासि तो उभा आजिवरी संतीं। धरविलें हातीं कट देवा ॥ २ ॥ आहे तेंची मागों नाहीं खोटा चाळा। नये येऊं बळा लेंकराशीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा साक्षीचा व्यवहार। कृपण जी थोर परी तुह्मी ॥ ४ ॥

१८८३. बहुत करूनि चाळवाचाळवी। किती तुह्मी गोवी करीतसां ॥ १ ॥ लागटपणें मी आलों येथवरी। चाड ते दुसरी न धरूनि ॥ २ ॥ दुजियाचा तंव तुह्मांसी कांटाळा। राहासी निराळा एकाएकीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां यावरी गोविंदा। मजशीं विनोदा येऊं नये ॥ ४ ॥

१८८४. तीर्थ जळ देखे पाषाण प्रतिमा। संत ते अधमा माणसांऐसे ॥ १ ॥ वांजेच्या मैथुनापरी गेलें वांयां। बांडेल्याचें जायां जालें पीक ॥ २ ॥ अभाविक सदा सुतकी चांडाळ। सदा तळमळ चुकेचि ना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वरदळी ज्याची दृष्टी। देहबुद्धि कष्टी सदा दुःखी ॥ ४ ॥

१८८५. नव्हे मतोळयाचा वाण। नीच नवा नारायण ॥ १ ॥ सुख उपजे श्रवणें। खरें टांकसाळी नाणें ॥ २ ॥ लाभ हातोहातीं। अधिक पुढतोंपुढती ॥ ३ ॥

१८८६. घातलें दुकान । देती आलियासी दान ॥ १ ॥ संत उदार उदार । भरलें अनंत भांडार ॥ २ ॥ मागल्याची पुरे । धणी आणिकांसी उरे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पोतें । देवें भरिलें नव्हे रितें ॥ ४ ॥

१८८७. नरस्तुति आणि कथेचा विकरा । हें नको दातारा घडों देऊं ॥ १ ॥ ऐसिये कृपेची भाकितों करुणा । आहेसि तूं राणा उदाराचा ॥ २ ॥ पराविया नारी आणि परधना । नको देऊं मनावरी येऊं ॥ ३ ॥ भूतांचा मत्सर आणि संतनिंदा । हें नको गोविंदा घडों देऊं ॥ ४ ॥ देहअभिमान नको देऊं शरीरीं । चढों कांहीं परी एक देऊं ॥५॥ तुका ह्मणे तुझ्या पायांचा विसर । नको वारंवार पडों देऊं ॥६॥

१८८८. लौकिकापुरती नव्हे माझी सेवा । अनन्य केशवा दास तुझा ॥ १ ॥ ह्मणऊनि करीं पायांसवें आळी । आणीक वेगळी नेणें परी ॥ २ ॥ एकविध आह्मी स्वामिसेवेसाटीं । वरी तोचि पोटीं एकभाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करीं सांगितलें काम । तुह्मां धर्माधर्म ठावे देवा ॥ ४ ॥

१८८९. ज्यांच्या संगें होतों पडिलों भोवनीं । ते केली धोवनी सांडोनियां ॥ १ ॥ आतां एकाएकीं मनासीं विचार । करूं नाहीं भार दुजियाचा ॥ २ ॥ प्रसादसेवनें आली उष्टावळी । उचित ते काळीं अवचित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वर्म सांपडलें हातीं । सांडिली ते खंती चिंता देवा ॥ ४ ॥

१८९०. आवडीभोजन प्रकार परवडी । भिन्नभिन्न गोडी एका रसा ॥ १ ॥ भोगित्या पंगती लाधलों प्रसाद । तिंहीं नाहीं भेद राखियेला ॥ २ ॥ पाकसिद्धि स्वहस्तकें विनियोग । आवडीचे भाग सिद्ध केले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आला उच्छिष्ट प्रसाद । तेणें हा आनंद माझ्या जीवा ॥ ४ ॥

१८९१. समर्थाचा ठाव संचलाचि असे । दुर्बळाची आस पुढें करी ॥ १ ॥ पावलें घेईन पदरीं हें दान । एकांतीं भोजन करूं जाऊं ॥ २ ॥ नलगे पाहावी उचिताची वेळ । अयाचित काळ साधला तो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पोट धालिया उपरी । गौरवा उत्तरीं पूजूं देवा ॥ ४ ॥

१८९२. आपुल्यांचा करीन मोळा । माझ्या कुळाचारांचा ॥ १ ॥ अवघियांचे वंदिन पाय । ठायाठाय न देखें ॥ २ ॥ नेदीं तुटों समाधान । थांबों जन सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे झाडा होय । तों हे सोय न संडीं ॥ ४ ॥

१८९३. जन्ममरणांची विसरलों चिंता । तूं माझा अनंता मायबाप ॥ १ ॥ होतील ते डोळां पाहेन प्रकार । भय आणि भार निरसलीं ॥ २ ॥ लिगाडाचें मूळ होतीं पंच भूतें । त्यांचें यां पुरतें विभागिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाला प्रपंच पारिखा । जिवासी तूं सखा पांडुरंगा ॥ ४ ॥

१८९४. उदार तूं हरी ऐसी कीर्ति चराचरीं । अनंत हे थोरी गर्जतील पवाडे ॥१॥ तुझे पायीं माझा भाव पुसी जन्ममरणां ठाव । देवाचा तूं देव स्वामी सकळां ब्रह्मांडां ॥ २ ॥ मागणें तें तुज मागों जीवभाव तुज सांगों । लागों तरी लागों पायां तुमच्या दातारा ॥ ३ ॥ दिसों देसी कीविलवाणें तरी तुजचि हें उणें । तुका ह्मणे जिणें माझें तुज अधीन ॥ ४ ॥

१८९५. पाहा किती आले शरण समानचि केले । नाहीं विचारिले गुण दोष कोणांचे ॥ १ ॥ मज सेवटींसा द्यावा ठाव तयांचिये देवा । नाहीं करीत हेवा कांहीं थोरपणाचा ॥ २ ॥ नाहीं पाहिला आचार कुळगोत्रांचा विचार । फेडूं आला भार मग न ह्मणे दगड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्वजाणा तुझ्या आल्यावरि मना । केला तो उगाणा घडल्या महादोषांचा ॥ ४ ॥

१८९६. आतां चुकलें बंधन गेलें विसरोनि दान । आपुले ते वाण सावकाश विकावे ॥ १ ॥ लाभ जोडला अनंत घरीं सांपडलें वित्त । हातोहातीं थीत उरों तळ नल्हाची ॥ २ ॥ होतें गोविलें विसारें माप जालें एकसरें । होतें होरें वारें तोंचि लाहो साधिला ॥ ३ ॥ कराया जतन तुका ह्मणे निजधन । केला नारायण साह्य नेदी विसंबों ॥ ४ ॥

१८९७. तुझ्या रूपें माझी काया भरों द्यावी पंढरीराया । दर्पणींची छाया एका रूपें भिन्नत्व ॥ १ ॥ सुख पडिलें साटवण सत्ता वेचे शनें शनें । अडचणीचे कोन चारी मार्ग उगवले ॥ २ ॥ वसो डोळ्यांची बाहुली कवळे भिन्न छाया आली । कृष्णांजन चाली नव्हे परती माघारी ॥ ३ ॥ जीव ठसावला शिवें मना आलें तेथें जावें । फांटा पडिला नांवें तुका ह्मणे खंडलें ॥ ४ ॥

१८९८. सोसें सोसें मारूं हाका । होईल चुका ह्मणऊनि ॥ १ ॥ मागें पुढें क्षणभरी । नव्हे दुरी अंतर ॥ २ ॥ नाम मुखीं बैसला चाळा । वेळोवेळां पडताळीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सुखी केलें । या विठ्ठलें बहुतांसी ॥ ४ ॥

१८९९. धरूनियां चाली हांवा । येइन गांवां धांवत ॥ १ ॥ पाठविसी मूळ तरी । लवकरी विठ्ठले ॥ २ ॥ नाचेन त्या प्रेमसुखें । कीर्ती मुखें गाईन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतमेळीं । पाय धुळी वंदीन ॥ ४ ॥

१९००. मायबापाचिये भेटी । अवघ्या तुटी संकोचा ॥ १ ॥ भोगिलें तें आहे सुख । खातां मुख मोकळें ॥ २ ॥ उत्तम तें बाळासाटीं । लावी ओठीं माउली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाली धणी । आनंद मनीं न समाये ॥ ४ ॥

१९०१. उदासीनाचा देह ब्रह्मरूप । नाहीं पुण्य पाप लागत त्या ॥ १ ॥ अनुताप अंगीं अग्निचिया ज्वाळा । नाहीं मृगजळा विघ्नों येत ॥ २ ॥ दोष ऐशा नावें देहाचा आदर । विटलें अंतर अहंभावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाय नासोनियां खंती । तंवचि हे चित्तीं बद्धता ते ॥ ४ ॥

१९०२. बंधनाचा तोडूं फांसा । देऊं आशा टाकोनि ॥ १ ॥ नाहीं तेंच वेतां शिरीं । होइल दुरी निजपंथ ॥ २ ॥ नाथिलेंचि माझें तुझें । कोण ओझें वागवी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंतराय । देवीं काय जिणें तें ॥ ४ ॥

१९०३. तेंच किती वारंवार । बोलों फार बोलिलें ॥ १ ॥ आतां माझें दंडवत । तुमच्या संत चरणांसी ॥ २ ॥ आवडी ते नीच । जाली जीवीं वसती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरवें जालें । घरा आलें बंदरींचें ॥ ४ ॥

१९०४. उपासा सेवटीं अन्नासवें भेटी । तैसी माझी मिठी पडो पायीं ॥ १ ॥ पुरवीं वासना साच सर्वजाणा । आह्मां नारायणा अंकिताची ॥ २ ॥ बहुदिसां पुत्रामातेमध्यें भेटीं । तैसा दाटो पोटीं प्रीतिउभड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धन कृपणा सोइरें । यापरि दुसरें नहो आतां ॥ ४ ॥

१९०५. रणीं निघतां शूर न पाहे माघारें । ऐशा मज धीरें राख आतां ॥ १ ॥ संसारा हातीं अंतरलों दुरी । आतां कृपा करीं नारायणा ॥ २ ॥ वागवितों तुझिया नामाचें हत्यार । हाचि बडिवार मिरवितों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज फिरतां माघारें । तेथें उणें पुरें तुह्मी जाणां ॥ ४ ॥

१९०६. सकळ पूजा स्तुति । करावी ते व्हावें याती ॥ १ ॥ ह्मणऊनि वारा जन । संतपूजा नारायण ॥ २ ॥ सेवावें तें वरी । दावी उमटूनि ढेंकरीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सुरा । दुधा ह्मणतां केवीं बरा ॥ ४ ॥

दासां नुपेक्षील हरी ॥ २ ॥ याऐसी आटी । द्यावी द्रव्याचिये साटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पोटें । देवा बहु केलें खोटें ॥ ४ ॥

१९०८. द्रव्याचिया कोटी । नये गांडीची लंगोटी ॥ १ ॥ अंतीं बोळवणे-साटीं । पांडुरंग धरा कंठीं ॥ २ ॥ लोभाचीं लोभिकें । यांचें संन्निधान फिकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हितें । जग नहो पडो रितें ॥ ४ ॥

१९०९. कोणापाशीं आतां सांगों मी बोभाट । कधीं खटपट सरेल हे ॥ १ ॥ कोणां आराणूक होईल कोणे काळीं । आपुलालीं जाळीं उगवनि ॥ २ ॥ माझ्या येणें दुःखें फुटतसे प्राण । न कळतां जन सुखी असे ॥ ३ ॥ भोगा आधीं मनें मानिलासे त्रास । पाहें लपायास ठाव कोठें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देतों देवाचें गाऱ्हाणें । माझें ऋण येणें सोसियेलें ॥ ५ ॥

१९१०. राहिलों निराळा । पाहों कवतुक डोळां ॥ १ ॥ करूं जगाचा विनोद । डोळां पाहोनियां छंद ॥ २ ॥ भुललिया संसारें । आलें डोळयासी माजिरें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माथा । कोणी नुचली सर्वथा ॥ ४ ॥

१९११. आह्मां एकविधा पुण्य सर्वकाळ । चरणसकळ स्वामीचे ते ॥ १ ॥ चित्ताचे संकल्प राहिलें चळण । आज्ञा ते प्रमाण करुनी असों ॥ २ ॥ दुजियापासून परतलें मन । केलें द्यावें दान होईल तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां पुरला नवस । एकाविण ओस सकळही ॥ ४ ॥

१९१२. राहाणें तें पायांपाशीं । आणिका रसीं विटोनि ॥ १ ॥ ऐसा धीर देईं मना । नारायणा विनवितों ॥ २ ॥ अंतरीं तों तुझा वास । आणिकां नास कारणां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शेवटींचें । वाटे साचें राखावें ॥ ४ ॥

१९१३. चंदन तो चंदनपणें । सहजगुणें संपन्न ॥ १ ॥ वेधलिया धन्य जाती । भाग्यें होती सन्मुख ॥ २ ॥ परिसा अंगीं परिसपण । बाणोनि तें राहिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कैची खंती । सुजाती ते ठाकणी ॥ ४ ॥

१९१४. लय लक्षी मन न राहे निश्चळ । मुख्य तेथें बळ आसनाचें ॥ १ ॥ हें तों असाध्य जी सर्वत्र या जना । भलें नारायणा आळवितां ॥ २ ॥ कामनेचा त्याग वैराग्य या नांव । कुटुंब ते सर्वविषयजात ॥ ३ ॥ कर्म उसंतावें चालत पाउलीं । होय जों राहिली देहबुद्धि ॥४॥ भक्ती तें नमावें जीवजंतुभूत । शांतवूनि ऊत कामक्रोध ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे साध्य साधन अवघडें । देतां हें सांकडें देह बळी ॥ ६ ॥

१९१५. ऐसें कां हो न करा कांहीं । पुढें नाहीं नास ज्या ॥ १ ॥ विश्वंभरा शरणागत । भूतजात वंदूनि ॥ २ ॥ श्रुतीचें कां नेघा फळ । सारमूळ जाणोनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुढें कांहीं । वाट नाहीं यावरी ॥ ४ ॥

१९१६. जाला प्रेतरूप शरीराचा भाव । लक्षियेला ठाव स्मशानींचा ॥ १ ॥ रडती रात्रदिवस कामक्रोधमाया । ह्मणती हायहाया यमधर्म ॥ २ ॥ वैराग्याच्या शेणी लागल्या शरीरा । ज्ञानाग्नि भरभरां जीवित्वेंसी ॥ ३ ॥ फिरविला घट फोडिला चरणीं । महावाक्य जनीं बोंब जाली ॥ ४ ॥ दिली तिळांजुळी कुळनामरूपांसी । शरीर ज्याचें त्यासी समर्पिलें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे रक्षा जाली आपींआप । उजळला दीप गुरुकृपा ॥ ६ ॥

१९१७. आपुलें मरण पाहिलें म्यां डोळां । तो जाला सोहळा अनुपम्य ॥ १ ॥ आनंदें दाटलीं तिन्ही त्रिभुवनें । सर्वात्मकपणें भोग जाला ॥ २ ॥ एकदेशी होतों अहंकारें आथिला । त्याच्या त्यागें जाला सुकाळ हा ॥ ३ ॥ फिटलें सुतक जन्ममरणाचें ।

ठेलों पायीं ॥५॥ तुका ह्मणे दिलें उमटूनि जगीं । घेतलें तें अंगीं लावूनियां ॥ ६ ॥

१९१८. बोळविला देह आपुलेनि हातें । हुताशिलीं भूतें ब्रह्माग्नीसीं ॥१॥ एकवेळे जालें सकळ कारण । आतां नारायण नारायण ॥२॥ अमृतसंजीवनी निववि‍ली खाई । अंगें तये ठायीं हारपलीं ॥ ३ ॥ एकादशीविध जागरण उपवास । बारावा दिवस भोजनाचा ॥ ४ ॥ अवघीं कर्मे जालीं घटस्फोटापाशीं । संबंध एकेसी उरला नामीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आतां आनंदीं आनंदु । गोविंदीं गोविंदु विस्तारला ॥ ६ ॥

१९१९. पिंडदान पिंडें ठेविलें करून । तिळीं तिळवण मूळत्रयीं ॥ १ ॥ सारिले संकल्प एकाचि वचनें । ब्रह्मी ब्रह्मार्पण सेवटींच्या ॥ २ ॥ सव्य अपसव्य बुडालें हें कर्म । एका एक वर्म एकोविष्णु ॥ ३ ॥ पित्यापुत्रत्वाचें जालें अवसान । जनीं जनार्दन अभेदेसी ॥ ४ ॥ आहे तैसी पूजा पावली सकळ । सहज तो काळ साधियेला ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे केला अवघ्यांचा उद्धार । आतां नमस्कार सेवटींचा ॥ ६ ॥

१९२०. सरलें आतां नाहीं । न ह्मणे वेळकाळ कांहीं ॥ १ ॥ विठ्ठल कृपाळु माउली । सदा प्रेमें पान्हायेली ॥ २ ॥ सीण विचारी भाग । नव्हे निष्ठुर नाहीं राग ॥ ३ ॥ भेदाभेद नाहीं । तुका ह्मणे तिच्याठायीं ॥ ४ ॥

१९२१. तुज पाहावें धरितों वासना । परि आचरणा नाहीं ठाव ॥ १॥ करिसी कैवार आपुलिया सत्ता । तरिच देखता होइन पाय ॥ २ ॥ बाहिरल्या वेषें उत्तम दंडलें । भीतरी मुंडलें नाहीं तैसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वांयां गेलोंच मी आहें । जरि तुह्मी साहे न व्हा देवा ॥ ४ ॥

१९२२. दुष्ट आचरण ग्वाही माझें मन । मज ठावे गुण दोष माझे ॥ १ ॥ आतां तुह्मी सर्वजाण पांडुरंगा । पाहिजे प्रसंगाऐसें केलें ॥ २ ॥ व्याघ्राजांवायांचे पंगती दुर्बळ । वंचिजे तो काळ नव्हे कांहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां जालों शरणागत । पुढील उचित तुह्मां हातीं ॥ ४ ॥

१९२३. आतां भय नाहीं ऐसें वाटे जीवा । घडलिया सेवा समर्थाची ॥ १ ॥ आतां माझ्या मनें धरावा निर्धार । चिंतनीं अंतर न पडावें ॥ २ ॥ येथें नाहीं जाली कोणाची निरास । आल्या याचकास कृपेविशीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें नाहीं दुजी परी । राया रंका सरी देवा पायीं ॥ ४ ॥

१९२४. वैष्णवें चोरटीं । आलीं घरासी करंटीं ॥ १ ॥ आजि आपुलें जतन । करा भांडें पांघरुण ॥ २ ॥ ज्याचे घरीं खावें । त्याचें सर्वस्वही न्यावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माग । नाहीं लागों देत लाग ॥ ४ ॥

१९२५. ऐकतों दाट । आले एकांचे बोभाट ॥ १ ॥ नका विश्वासों यावरी । चोर देहाचे खाणोरी ॥ २ ॥ हेचि यांची जोडी । सदा बोडकीं उघडीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे न्यावें । ज्याचें त्यासी नाहीं ठावें ॥ ४ ॥

१९२६. आणिकांची सेवा करावी शरीरें । तीं येथें उत्तरें कोरडींच ॥ १ ॥ ऐसा पांडुरंग सुलभ सोपारा । नेवे येरझारा सेवकाच्या ॥ २ ॥ आणिकांचे भेटी आडकाठी पडे । येथें तें न घडे वचनही ॥ ३ ॥ आणिकांचें देणें काळीं पोट भरे । येथील न सरे कल्पांतींही ॥४॥ आणिकें दंडिती चुकलिया सेवा । येथें सोस हेवा नाहीं दोन्ही ॥५॥ तुका ह्मणे करी आपणासारिखें । उद्धरी पारिखें उंच निंच ॥६॥

१९२७. दुर्जनाची जाती । त्याचे तोंडीं पडे माती ॥ १ ॥ त्याची बुद्धि त्यासी नाडी । वाचे अनुचित बडबडी ॥ २ ॥ पाहें संतांकडे । दोषदृष्टी पाहे भीडे ॥ ३ ॥ उंच निंच नाहीं । तुका ह्मणे खळा कांहीं ॥ ४ ॥

माझी परिसा विज्ञापना ॥ २ ॥ मायबाप बंधुजन । तूंचि सोयरा सज्जन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुजविरहित । माझें कोण करी हित ॥ ४ ॥

१९२९. जीवन उपाय । वैद्यवाणी तुझे पाय ॥ १ ॥ ते मी नाठवीं घडिघडी । ह्मणोनियां चरफडीं ॥ २ ॥ तुटे भवरोग । जेथें सर्व सुखें भोग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विटे । धरियेले जें गोमटें ॥ ४ ॥

१९३०. ऐका हें वचन माझें संतजन । विनवितों जोडुन कर तुह्मा ॥ १ ॥ तर्क करूनियां आपुल्या भावना । बोलतिया जना कोण वारी ॥ २ ॥ आमुच्या जीवींचा तोचि जाणे भावो । रखुमाईचा नाहो पांडुरंग ॥ ३ ॥ चित्त माझें त्याचे गुंतलेंसे पायीं । ह्मणऊनि कांहीं नावडे त्या ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज न साहे मीनती । खेद होय चित्तीं भंग मना ॥ ५ ॥

१९३१. ऐसा कोणी नाहीं हें जया नावडे । कन्या पुत्र घोडे दारा धन ॥ १ ॥ निंब घेतें रोगी कवणिया सुखें । हरावया दुःखें व्याधि पीडा ॥ २ ॥ काय पळे सुखें चोरा लागे पाठी । न घलावी काठी आड तया ॥ ३ ॥ जयाचें कारण तोचि जाणे करूं । नये कोणां वारूं आणिकासी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तरी सांपडे निधान । द्यावा ओंवाळून जीव बळी ॥ ५ ॥

१९३२. काय मी अन्यायी तें घाला पालवीं । आणीक वाट दावीं चालावया ॥ १ ॥ माग पाहोनियां जातों तेच सोयी । न वजावें कायी कोण सांगा ॥ २ ॥ धोपट मारग लागलासे गाढा । मज काय पीडा करा तुह्मी ॥ ३ ॥ वारितांही भय कोण धरी धाक । परी तुह्मां एक सांगतों मी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे शूर दोहीं पक्षीं भला । मरतां मुक्त जाला मान पावे ॥ ५ ॥

१९३३. नव्हती माझे बोल जाणां हा निर्धार । मी आहें मजूर विठोबाचा ॥ १ ॥ निर्धारा वचन सोडविलें माझ्या । कृपाळुवें लज्जा राखियेली ॥ २ ॥ निर्भर मानसीं जालों आनंदाचा । गोडावली वाचा नामघोषें ॥ ३ ॥ आतां भय माझें नासलें संसारीं । जालोंसें यावरी गगनाचा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे हा तों संतांचा प्रसाद । लाधलों आनंद प्रेमसुख ॥ ५ ॥

१९३४. जरा कर्णमूळीं सांगों आली गोष्टी । मृत्याचिये भेटी जवळी आली ॥ १ ॥ आतां माझ्या मना होईं सावधान । ॐपुण्यची जाण कार्यसिद्धि ॥ २ ॥ शेवटील घडी बुडतां नलगे वेळ । साधावा तो काळ जवळी आला ॥ ३ तुका ह्मणे चिंतीं कुळींची देवता । बारावा भोंवता शब्द मिथ्या ॥ ४ ॥

१९३५. मागील ते आटी येणें घडे सांग । सुतवेल अंग एका सूत्रें ॥ १ ॥ पहिपाहुणेर ते सोहळ्यापुरते । तेथूनि आरते उपचार ते ॥ २ ॥ आवश्यक तेथें आगळा आदर । चाली थोडें फार संपादतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऋण फिटे एके घडी । अलभ्य ते जोडी हातां आल्या ॥ ४ ॥

१९३६. साधावा तो देव सर्वस्वाचेसाटीं । प्रारब्ध तुटी क्रियमाण ॥ १ ॥ मग कासयानें पुन्हा संवसार । बीजाचे अंकुर दग्ध होती ॥ २ ॥ जिणें दिल्हें त्यासी द्यावें पिंड दान । उत्तीर्ण चरण धरूनि व्हावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निज भोगईल निजता । नाहीं होईल सत्ता दुजियाची ॥ ४ ॥

१९३७. जळो अगी पडो खाण । नारायण भोगिता ॥ १ ॥ ऐसी ज्याची वदे वाणी । नारायणीं ते पावे ॥ २ ॥ भोजनकाळीं करितां धंदा । ह्मणा गोविंदा पावलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नलगे मोल । देवा बोल आवडती ॥ ४ ॥

देवाचा तो वैरी शत्रु दावेदार । पृथ्वीही थार नेदी तया ॥ २ ॥ संतांपाशीं ज्याचा नुरेचि विश्वास । त्याचे जाले दोष बळिवंत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे क्षीर वासराच्या अंगें । किंवा धांवे लागें विषमें मारूं ॥ ४ ॥

१९३९. उदकीं कालवी शेण मलमूत्र । तो होय पवित्र कासयानें ॥ १ ॥ उद्धारासी ठाव नाहीं भाग्यहीना । विन्मुख चरणा संतांचिया ॥ २ ॥ दुखवी तो बुडे सांगडीचा तापा । अतित्याई पापाचीच मूर्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जेव्हां फिरतें कपाळ । तरी अमंगळ योग होतो ॥ ४ ॥

१९४०. शोकवावा म्यां देहे । ऐसें नेणो पोटीं आहे ॥ १ ॥ तरीच नेदा जी उत्तर । दुःखी राखिलें अंतर ॥ २ ॥ जावें वनांतरा । येणें उद्देशें दातारा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गिरी । मज सेववावी दरी ॥ ४ ॥

१९४१. येइल तुझ्या नामा । लाज ह्मणों पुरुषोत्तमा ॥ १ ॥ धीर राहिलों धरूनि । त्रास उपजला मनीं ॥ २ ॥ जगा कथा नांव । निराशेनें नुपजे भाव ॥ ३ ॥ तुह्मी साक्ष कीं गा । तुका ह्मणे पांडुरंगा ॥ ४ ॥

१९४२. नेणें जप तप अनुष्ठान याग । काळें तंव लाग घेतलासे ॥ १ ॥ रिघालों या भेणें देवाचे पाठीसी । लागे त्याचें त्यासी सांभाळणें ॥ २ ॥ मापें पाप सळे चालिली चढती । जाली मग राती काय चाले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चोरा हातीं जें वांचलें । लाभावरी आलें वारिलेशु ॥ ४ ॥

१९४३. कळों आलें ऐसें आतां । नाहीं सत्ता तुह्मांसी ॥ १ ॥ तरी वीर्य नाहीं नामा । जातो प्रेमा खंडत ॥ २ ॥ आड ऐसें येतें पाप । वाढे ताप आगळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गुण जाला । हा विठ्ठला हीन शक्ति ॥ ४ ॥

१९४४. लागों दिलें अंगा । ऐसें कांगा सन्निध ॥ १ ॥ कोण्या पापें उदय केला । तो देखिला प्रळय ॥ २ ॥ न देखवे पिडला सर्प । दया दर्पे विषाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भलें । मज तों न वजे साहिलें ॥ ४ ॥

१९४५. धांवा शीघ्रवत । किंवा घ्यावें दंडवत ॥ १ ॥ तुमचा जातो बडिवार । आह्मी होतों हीनवर ॥ २ ॥ न धरावा धीर । धांवा नका चालों स्थिर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाणी । माझी त्र्याजली जी गुणीं ॥ ४ ॥

१९४६. सेवकासी आज्ञा निरोपासी काम । स्वामीचे ते धर्म स्वामी जाणे ॥१॥ मनाचिये मुळीं रहावें बैसोन । आकर्षावे गुण पायांपाशीं ॥ २ ॥ भेटीचे तांतडी करितसें लाहो । ओंवाळावा देहो ऐसें वाटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें करावें कारण । आपुलें जतन ब्रीद करा ॥ ४ ॥

१९४७. उद्वेगासी बहु फांकती मारग । नव्हे ऐसें अंग माझें होतें ॥ १ ॥ आतां कोण यासी करणें विचार । तो देखा साचार पांडुरंगा ॥ २ ॥ मज तो अत्यंत दर्शनाची आस । जाला तरी हो नाश जीवित्वाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आहे वचनाची उरी । करितों तोंवरि विज्ञापना ॥ ४ ॥

१९४८. दुःखाची संगति । तिच्याठायीं कोण प्रीति ॥ १ ॥ अवघें असों हें निराळें । करूं सोइरें सावळें ॥ २ ॥ क्षणभंगुर ते ठाव । करूनि सांडावेचि वाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरा । ठाव पावलों हा थारा ॥ ४ ॥

१९४९. मेला तरी जावो सुखें नरकासी । कळंकीं याविशीं शिवों नये ॥ १ ॥ रजस्वला करी वेलासी आघात । अंतरें तों हित दुरी बरें ॥ २ ॥ उगीच कां आलीं नासवावीं फळें । विटाळ विटाळें कालवूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लोणी घालोनि शेणांत । [illegible] ॥ ४ ॥

१९५०. वर्णावे ते किती । केले पवाडे श्रीपति ॥ १ ॥ विश्वासिया घडे लाभ । देइल तरी पद्मनाभ ॥ २ ॥ भाव शुद्ध तरी । सांगितलें काम करी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भोळा देव । परि हा नागवी संदेह ॥ ४ ॥

१९५१. संचितावांचून । पंथ न चलवे कारण ॥ १ ॥ कोरडी ते अवघी आटी । वार्‍या जाय लाळ घोंटी ॥ २ ॥ धन वित्त जोडे । देव ऐसें तों न घडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आड । स्वहितासी बहु नाड ॥ ४ ॥

१९५२. अतित्याई बुडे गंगे । पाप लागे त्याचें त्या ॥ १ ॥ हें तों आपुलिया गुणें । असे जेणें योजिलें ॥ २ ॥ अवचटें अग्नि जाळी । न सांभाळी दुःख पावे ॥ ३ ॥ जैसें तैसें दावी आरसा । नकट्या कैसा पालटे ॥ ४ ॥

१९५३. हेंदर्‍याचे भरितां कान । हलवी मान भोंक रितें ॥ १ ॥ नाहीं मी येथें सांगों स्पष्ट । भावें नष्ट घेत नाहीं ॥ २ ॥ अवगुणी बाटलें चित्त । तया हित आतळे ना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे फजितखोरा । ह्मणतां बरा उगा रहा ॥ ४ ॥

१९५४. नाहीं सरों येत जोडिल्या वचनीं । कवित्वाची वाणी कुशळता ॥ १ ॥ सत्याचा अनुभव वेधी सत्यपणें । अनुभवाच्या गुणें रुचों येतो ॥ २ ॥ काय अगीपाशीं शृंगारिलें चाले । पोटींचें उकले कसापाशीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें करावा उकल । लागेचि ना बोल वाढवूनि ॥ ४ ॥

१९५५. लचाळाच्या कामा नाहीं ताळावाळा । न कळे ओंगळा उपदेश ॥ १ ॥ वचनचर्येची न कळे चांचणी । ऐसीं संघष्टनी अमंगळ ॥ २ ॥ समय न कळे वेडगळ बुद्धि । विजाती तेशुद्धि चांच चाट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे याचा धिक्कारचि बरा । बहुमति खराहूनि हीन ॥ ४ ॥

१९५६. एक धरिला चित्तीं । आह्मीं रखुमाईचा पती ॥ १ ॥ तेणें जालें अवघें काम । निवारला भवश्रम ॥ २ ॥ परद्रव्य परनारी । जाली विषाचिये परी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे फार । नाहीं लागत व्यवहार ॥ ४ ॥

१९५७. भेणें पडे डोळसा । न कळे मृत्यु तो सरिसा ॥ १ ॥ कैसी जाली दिशाभुली । न वजातिये वाटे चाली ॥ २ ॥ संसाराची खंती । मावळल्या तरी शक्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हीणा । बुद्धि चुकली नारायणा ॥ ४ ॥

१९५८. अभिमानाचें तोंड काळें । दावी बळें अंधार ॥ १ ॥ लाभ न्यावा ह्यातोहातीं । तोंडीं माती पाडोनि ॥ २ ॥ लागलीसे पाठी लाज । जालें काज नासाया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कुश्चळ मनीं । विटंबनीं पडिलीं तीं ॥ ४ ॥

१९५९. चोराचिया धुडका मनीं । वसे ध्यानीं लंछन ॥ १ ॥ ऐशा आह्मी करणें काय । वरसो न्यायें पर्जन्य ॥ २ ॥ ज्याच्या बैसे खतावरी । ते चुरचुरी दुखवूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्याची खोडी । त्याची जोडी त्या पीडी ॥ ४ ॥

१९६०. बुद्धिहीना उपदेश । तें तें विष अमृतीं ॥ १ ॥ हुंगों नये गोन्हवाडी । तेंथें जोडी विटाळ ॥ २ ॥ अळसियाचें अंतर कुडें । जैसें मढें निष्काम ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐशा हातीं । मज श्रीपती वांचवा ॥ ४ ॥

१९६१. न करीं तुमची सेवा । बापुडें मी पण देवा । बोलिलों तो पाववा । पण सिद्धी सकळ ॥ १ ॥ आणीक काय तुह्मां काम । आह्मां नेदा तरी प्रेम । कैसे धर्माधर्म । निश्चयेंसी रहाती ॥ २ ॥ आह्मी वेचलों शरीरें । तुह्मी बीज पेरा खरें । संयोगाचें बरें । गोड होतें उभयतां ॥ ३ ॥ एका हातें टाळी । कोठें वाजते निराळी । जाला तरी बळी । स्वामीविण शोभेना ॥ ४ ॥ रूपा यावें जी अनंता । धरीन पुटाची त्या सत्ता । होईन सरता । संतांमाजी पोसणा ॥ ५ ॥ ठेविलें

उधारा। वरी काय तो पातेरा । तुका ह्मणे बरा। रोकडाचि निवाड ॥ ६ ॥

१९६२. भुके नाहीं अन्न । मेल्यावरी पिंडदान ॥ १ ॥ हे तों चाळवाचाळवी । केलें आपणचि जेवी ॥ २ ॥ नैवेद्याचा आळ । वेच ठाकणीं सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जड । मज न राखावें दगड ॥ ४ ॥

१९६३. सर्व भाग्यहीन । ऐसें सांभाळिलों दीन ॥ १ ॥ पायीं संतांचे मस्तक । असों जोडोनि हस्तक ॥ २ ॥ जाणें तरी सेवा । दीन दुर्बळ जी देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीव । समर्पून भाकीं कींव ॥ ४ ॥

१९६४. भाग्याचा उदय । ते हे जोडी संतपाय ॥ १ ॥ येथूनियां तुटो माथा । मरणावांचूनि सर्वथा ॥ २ ॥ होईं बळकट । माझ्या मना रे तूं धीट ॥ ३ ॥ तुका आला लोटांगणीं । भक्तिभाग्यें जाली धणी ॥ ४ ॥

१९६५. नाहीं तरी आतां कैचा अनुभव । जालासी तूं देव घरघेणा ॥ १ ॥ जेथें तेथें देखें लांचाचा पर्वत । ध्यावें तरि चित्त समाधान ॥ २ ॥ आधीं वरी हात या नांवें उदार । उसण्याचे उपकार फिटाफीट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जैसी तैसी करूं सेवा । सामर्थ्य न देवा पायांपाशीं ॥ ४ ॥

१९६६. आह्मी सर्वकाळ कैंचीं सावधान । व्यवसायें मन अभ्यासलें ॥ १ ॥ तरी ह्मणा मोट ठेविली चरणीं । केलों गुणागुणीं कासावीस ॥ २ ॥ याचे कानसुलीं मारीतसे हाका । मज घालूं नका मधीं आतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निद्रा जागृति सुषुप्ति । तुह्मी हो श्रीपती साक्षी येथें ॥ ४ ॥

१९६७. नसताचि दाउनि भेव । केला जीव हिंपुटी ॥ १ ॥ जालों तेव्हां कळलें जना । वाउगा हा आकांत ॥ २ ॥ गंवसिलों पुढें मागें । लागलागे पावला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केली आणि । सलगीच्यांनीं सन्मुख ॥ ४ ॥

१९६८. हें का आह्मां सेवा दान । देखों सीण विषमाचा ॥ १ ॥ सांभाळा जी ब्रीदावळी । तुह्मी कां कळीसारिखे ॥ २ ॥ शरणागत वैऱ्या हातीं । हे निश्चिंती देखिली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे इच्छीं भेटी । पाय पोटीं उफराटे ॥ ४ ॥

१९६९. कां हो आलें नेणों भागा । पांडुरंगा माझिया ॥ १ ॥ उफराटी तुह्मां चाली । क्रिया गेली सत्याची ॥ २ ॥ साक्षी हेंगे माझें मन । आर्त कोण होतें तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे समर्थपणें । काय नेणें करीतसां ॥ ४ ॥

१९७०. शकुनानें लाभ हानि । येथूनिच कळतसे ॥ १ ॥ भयारूढ जालें मन । आतां कोण विश्वास ॥ २ ॥ प्रीत कळे आलिंगनीं । संपादनीं अत्यंत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोकलिलें । कळों आलें बरवें हें ॥ ४ ॥

१९७१. नव्हेव निग्रह देहासी दंडण । न वजे भूकतान सहावली ॥ १ ॥ तरि नित्य नित्य करीं आळवण । माझा अभिमान असों द्यावा ॥ २ ॥ नाहीं विटाळिलें कायावाचामन । संकल्पासी भिन्न असेंचि या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भवसागरीं उतार । कराया आधार इच्छीतसें ॥ ४ ॥

१९७२. आइकिली कीर्ति संतांच्या वदनीं । तरि हें ठाकोनि आलों स्थळ ॥१॥ मागिला पुढिला करावें सारिखें । पालटों पारिखें नये देवा ॥ २ ॥ आह्मासी विश्वास नामाचा आधार । तुटतां हे थार उरी नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें नसावेंचि दुजें । विनंती पंढरिराजें परिसावी हे ॥ ४ ॥

१९७३. मोलाचें आयुष्य वेचतसे सेवे । तुगवतां गोवे खेद होतो ॥ १ ॥ उगं आलेति नरगी नारायणा । परिहार या सिणा निमिषांत ॥ २ ॥ लिगाडाचे

मासीं न्यायें जाली परी । उरली ते उरी नाहीं कांहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाहो साधीं वाचाबळें । ओढियेलों काळें धांव वाली ॥ ४ ॥

१९७४. ह्मणऊनि जालों क्षेत्रींचे संन्यासी । चित्त आशापासीं आवरूनि ॥१॥ कदापिही नव्हे सीमा उलंघन । केलें विसर्जन आव्हानींच ॥ २ ॥ पारिखा तो आतां जाला दुजा ठाव । दृढ केला भाव एकविध ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कार्यकारणाचा हेवा । नाहीं जीव देवा समर्पिला ॥ ४ ॥

१९७५. विभ्रंशिली बुद्धि देहांत जवळी । काळाची अकाळीं वायचाळा ॥ १ ॥ पालटलें जैसें देंठ सांडी पान । पिकलें आपण तयापरी ॥ २ ॥ न मारितां हीन बुद्धि दुःख पावी । माजल्याची गोवी तयापरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गळ लागलिया मत्स्या । तळमळेचा तैसा लवलाहो ॥ ४ ॥

१९७६. न वजावा तो काळ वांयां । मुख्य दया हे देवा ॥ १ ॥ ह्मणऊनि जैसें तैसें । रहणी असें पायांचे ॥ २ ॥ मोकळें हें मन कष्ट । करीं नष्ट दुर्जन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं नेणें । न वजें येणेंपरी वांयां ॥ ४ ॥

१९७७. कल्पतरूअंगीं इच्छिलें तें फळ । अभागी दुर्बळ भावें सिद्धी ॥ १ ॥ धन्य त्या जाती धन्य त्या जाती । नारायण चित्तीं सांठविला ॥ २ ॥ बीजाऐसा द्यावा उदकें अंकुर । गुणाचे प्रकार ज्याचे तया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळे पारखिया हिरा । ओझें पाठी खरा चंदनाचें ॥ ४ ॥

१९७८. उरकडा आधीं अंगीं नरकाडी । जातीची ते जोडी तेचि चित्तीं ॥ १ ॥ कासयानें देखे अंधळा माणिकें । चवीविण फिके वांयां जाय ॥ २ ॥ काय जाणे विष पालटों उपचारें । मुखासी अंतर तोंचि बरें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय उपदेश वेड्या । संगें होतो रेड्यासवें कष्ट ॥ ४ ॥

१९७९. जया शिरीं कारभार । बुद्धि सार तयाची ॥ १ ॥ वर्ते तैसें वर्ते जन । बहुतां गुण एकाचा ॥ २ ॥ आपणीयां पाक करीं । तो इतरीं सेविजे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शूर राखे । गाढ्या वाखे सांगातें ॥ ४ ॥

१९८०. एक एका साह्य करूं । अवघे धरूं सुपंथ ॥ १ ॥ कोण जाणे कैसी परी । पुढें उरी ठेवितां ॥ २ ॥ अवघे धन्य होऊं आतां । स्मरवितां स्मरण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघी जोडी । ते आवडी चरणांची ॥ ४ ॥

१९८१. फळकट तो संसार । येथें सार भगवंत ॥ १ ॥ ऐसें जागवितों मना । सरसें जनासहित ॥ २ ॥ अवघें निरसूनि काम । ध्यावें नाम विठोबाचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवाविण । केला सीण तो मिथ्या ॥ ४ ॥

१९८२. सुधारसें ओलावली । रसना धाली न धाय ॥ १ ॥ कळों नये जाली धणी । नारायणीं पूर्णता ॥ २ ॥ आवडे तें तेंच यासी । ब्रह्मरसीं निरसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहुतां परी । करूनि करीं सेवन ॥ ४ ॥

१९८३. असतीं कांटाळा हा नव्हे मत्सर । ब्रह्म तें विकारविरहित ॥ १ ॥ तरि ह्मणा त्याग प्रतिपादलासे । अनादि हा असे वैराकार ॥ २ ॥ सिजलें हिरवें एका नांवें धान्य । सेवनापें भिन्न निवडे तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भूतीं साक्षी नारायण । अवगुणीं दंडण गुणीं पूजा ॥ ४ ॥

१९८४. आपुलें आपण जाणावें स्वहित । जेणें राहे चित्त समाधान ॥ १ ॥ बहुरंगें माया असे विखरली । कुंटितचि चाली होतां बरी ॥ २ ॥ पूजा ते अबोला चित्ताच्या प्रकारीं । भाव विश्वंभरीं समर्पावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गेला फिटोनियां भेव । मग होतो देव मनाचाचि ॥ ४ ॥

१९८५. असोनि न कीजे अलिप्त अहंकारें । उगीच या भारें कुंथाकुंथी ॥ १ ॥ धांवा सोडवणें वेगीं लवकरी । मी तों जालों हरी शक्तिहीन ॥ २ ॥ भ्रमल्यानें दिसें बांधल्याचेपरी । माझें मजवरी वाहोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धांव घेतलीसे सोई । आतां पुढें येई लवकरी ॥ ४ ॥

१९८६. आपुल्याचा भोत चाटी । मारी करंटी पारख्या ॥ १ ॥ ऐसें जन भुललें देवा । मिथ्या हेवा वाढवी ॥ २ ॥ गळ गिळी आमिषें मासा । प्राण आशा घेतला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोकडमोहो । धरी पहा हो खाटिक ॥ ४ ॥

१९८७. विषय तो मरणसंगीं । नेणे सुटिका अभागी ॥ १ ॥ शास्त्राचा केला लुंडा । तोंडीं पाडियेला धोंडा ॥ २ ॥ अगदीं मोक्ष नाहीं ठावा । काय सांगावें गाढवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ग्यानगड । सुखें पावो देवा नाड ॥ ४ ॥

१९८८. मीच विखळ मीच विखळ । येर सकळ बहु बरें ॥ १ ॥ पाहिजे हें क्षमा केलें । येणें बोलें विनवणी ॥ २ ॥ मीच माझें मीच माझें । जालें ओझें अन्याय ॥ ३ ॥ आधीं आंचवला आधीं आंचवला । तुका जाला निमनुष्य ॥ ४ ॥

१९८९. येणें जाणें तरी । राहे देव कृपा करी ॥ १ ॥ ऐसें तंव पुण्य नाहीं । पाहातां माझे गांठी कांहीं ॥ २ ॥ भय निवारिता । कोण वेगळा अनंता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वारे भोग । वारी तरी पांडुरंग ॥ ४ ॥

१९९०. भल्याचें कारण सांगावें स्वहित । जैसी कळे नीत आपणासी ॥ १ ॥ परी आह्मी असों एकाचिये हातीं । नाचवितो चित्तीं त्याचें तैसें ॥ २ ॥ वाट सांगे त्याच्या पुण्या नाहीं पार । होती उपकार अगणित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी बहु कृपावंत । आपुलें उचित केले संतीं ॥ ४ ॥

१९९१. लावूनियां पुष्टी पोर । आणि करकर कथेमाजी ॥ १ ॥ पडा पायां करा विनंती । दवडा हातीं धरोनियां ॥ २ ॥ कुर्वाळूनि बैसे मोहें । प्रेम कां हें नासीतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाटे चित्त । करा फजित ह्मणऊनि ॥ ४ ॥

१९९२. पुण्य उभें राहो आतां । संताचें याकारणें ॥ १ ॥ पंढरीचे लागा वाटे । सखा भेटे विठ्ठल ॥ २ ॥ संकल्प हे यावे फळा । कळवळा बहुतांचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे होऊनि क्षमा । पुरुषोत्तमा अपराध ॥ ४ ॥

१९९३. आइकिली मात । पुरविले मनोरथ ॥ १ ॥ प्रेम वाढविलें देवा । बरवी घेऊनियां सेवा ॥ २ ॥ केली विनवणी । तैसी पुरविली धणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काया । रसा कुरोंडी वरोनियां ॥ ४ ॥

१९९४. संतांची स्तुति ते दर्शनाच्या योगें । पडिल्या प्रसंगें ऐसी कीजे ॥ १ ॥ संकल्प ते सदा स्वामीचेचि चित्तीं । फांको नये वृत्ति अखंडित ॥ २ ॥ दास्यत्व तें असे एकविध नांवें । उरों नये जीवें भिन्नत्वासी ॥ ३ ॥ निज बीजा येथें तुका अधिकारी । पाहिजे तें पेरी तये वेळे ॥ ४ ॥

१९९५. सेजेचा एकांत अगीपाशीं कळे । झांकिलिया डोळे अधःपात ॥ १ ॥ राहो अथवा मग जळो अगीमधीं । निवाड तो आधीं होऊनि गेला ॥ २ ॥ भेणें झडपणी नाहीं येथें दुजें । पादरधिटा ओझें हतियारें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज नाहीं जी भरवसा । तोवरि सहसा निवाडा तो ॥ ४ ॥

१९९६. न सरे भांडार । भरलें वेचितां अपार ॥ १ ॥ मविल्याचें पोट भरे । पुढिलासी पुढें उरे ॥ २ ॥ कारणापुरता । लाहो आपुलाल्या हिता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । पुढें केला चाले हेवा ॥ ४ ॥

॥ १ ॥ जालों

हरिदास शूरत्वाच्या नेमें । जालीं ठावीं वर्में पुढिलांचीं ॥ २ ॥ जनावेगळें हें असे अभिनव । बळी दिला जीव ह्मणऊनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तरी लागलों विल्हेसी । चालतिया दिसीं स्वामी ऋणी ॥ ४ ॥

१९९८. कोण दुजें हरी सीण । शरण दीन आल्याचा ॥ १ ॥ तुह्मांविण जगदीशा । उदार ठसा त्रिभुवनीं ॥ २ ॥ कोण ऐसें वारी पाप । हरि ताप जन्माचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धांव घाली । कोण चाली मनाचे ॥ ४ ॥

१९९९. ग्रंथाचे अर्थ नेणती हे खळ । बहु अनर्गळ जाले विषयीं ॥ १ ॥ नाहीं भेद म्हूण भलतेंचि आचरे । मोकळा विचरे मनासवें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे विषा नांव तें अमृत । पापपुण्या भीत नाहीं नष्ट ॥ ३ ॥

२०००. कायावाचामनें जाला विष्णुदास । काम क्रोध त्यास बाधीतना ॥ १ ॥ विश्वास तो करी स्वामीवरी सत्ता । सकळ भोगिता होय त्याचें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे चित्त करावें निर्मळ । येऊनि गोपाळ राहे तेथें ॥ ३ ॥

२००१. याती हीन मती हीन कर्म हीन माझें । सांडोनियां सर्व लज्जा शरण आलों तुज ॥ १ ॥ येईं गा तूं मायबापा पंढरीच्या राया । तुजविण सीण जाला क्षीण जाली काया ॥ २ ॥ दिनानाथ दीनबंधु नाम तुज साजे । पतितपावन नाम ऐसी ब्रीदावळी गाजे ॥ ३ ॥ विटेवरि नीट उभा कटावरी कर । तुका ह्मणे हेंचि आह्मां ध्यान निरंतर ॥ ४ ॥

२००२. गंगा आली आह्मांवरि । संतपाउलें साजिरीं ॥ १ ॥ तेथें करीन मी अंघोळी । उडे चरणरजधुळी । येती तीर्थावळी । पर्वकाळसकळ ॥ २ ॥ पाप पळालें जळालें । भवदुःख दुरावलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धन्य जालों । सुखसागरांत न्हालों ॥ ४ ॥

२००३. पोटासाटीं खटपट करिसी अवघा वीळ । राम राम ह्मणतां तुझी बसली दांतखीळ ॥ १ ॥ हरिचें नाम कदाकाळीं कां रे नये वाचे । ह्मणतां राम राम तुझ्या बाचें काय वेचे ॥ २ ॥ द्रव्याचिया आशा तुजला दाही दिशा न पुरती । कीर्तनासी जातां तुझी जड झाली माती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐशा जीवा काय करूं आतां । राम राम न ह्मणे त्याचा गाढव मातापिता ॥ ४ ॥

२००४. आह्मां सुकाळ सुखाचा । जवळी हाट पंढरीचा । सादाविती वाचा । रामनामें वैष्णव ॥ १ ॥ घ्यारे आपुलाल्या परी । नका ठेवूं कांहीं उरी । ओसरतां भरी । तोंडवरी अंबर ॥ २ ॥ वाहे बंदर द्वारका । खेप आली पुंडलिका । उभेंचि विकिलें एका । सनकादिका सांपडलें ॥ ३ ॥ धन्य धन्य हे भूमंडळी । प्रगटली नामावळी । घेती जीं दुबळीं । तीं आगळीं सदैव ॥ ४ ॥ माप आपुलेनि हातें । कोणी नाहीं निवारितें । पैस करूनि चित्तें । घ्यावें हितें आपुलिया ॥ ५ ॥ नाहीं वांटितां सरलें । आहे तैसेंचि भरलें । तुका ह्मणे गेलें । वांयांविण न घेतां ॥ ६ ॥

२००५. चुकलिया ताळा । वाती वालुनि बैसे डोळां ॥ १ ॥ तैसें जागें करीं चित्ता । कांहीं आपुलिया हिता ॥ २ ॥ निक्षेपिलें धन । तेथें गुंतलेंसे मन ॥ ३ ॥ नाशिवंतासाटीं । तुका ह्मणे करिसी आटी ॥ ४ ॥

२००६. करूनि जतन । कोणा कामा आलें धन ॥ १ ॥ ऐसें जाणतां जाणतां । कां रे होतोसी नेणता ॥ २ ॥ प्रिया पुत्र बंधु । नाहीं तुज यांशीं संबंधु ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एका । हरीविण नाहीं सखा ॥ ४ ॥

२००७. आह्मी देतों हाका । कां रे जालासी तूं मुका ॥ १ ॥ न बोलसी नारायणा । [illegible] ॥ २ ॥ आधीं करूं चौघाचार । मग सांडूं भीडभार

२००८. नव्हे भिडा हें कारण । जाणे करूं ऐसें जन ॥ १ ॥ जों जों धरावा लौकिक । रडवितोसी आणीक ॥ २ ॥ चाल जाऊं संतांपुढें । ते हें निवडिती रोकडें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तूं निर्लज । आह्मां रोकडी गरज ॥ ४ ॥

२००९. बहु होता भला । परि ये रांडेनें नासिला ॥ १ ॥ बहु शिकला रंग चाळे । खरें खोटें इचे वेळे ॥ २ ॥ नव्हतें आळवितें कोणी । इनें केला जगत्र्ऋणी ॥ ३ ॥ ज्याचे त्यासी नेदी देऊं । तुका ह्मणे धांवे खाऊं ॥ ४ ॥

२०१०. काय करावें तें आतां । जालें नयेसें बोलतां ॥ १ ॥ नाहीं दोघांचिये हातीं । गांठी घालावी एकांतीं ॥ २ ॥ होय आपुलें काज । तों हे भीड सांडूं लाज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । आधीं निवडूं हा गोवा ॥ ४ ॥

२०११. केली सलगी तोंडपिटी । आह्मी लडिवाळें धाकुटीं ॥ १ ॥ न बोलावें तेंचि आलें । देवा पाहिजे साहिलें ॥ २ ॥ अवघ्यामध्यें एक वेडें । तेंचि खेळविती कोडें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मायबापा । मजवरी कोपों नका ॥ ४ ॥

२०१२. शिकवूनि बोल । केलें कवतुक नवल ॥ १ ॥ आपणियां रंजविलें । बापें माझिया विठ्ठलें ॥ २ ॥ हातीं प्रेमाचें भातुकें । आह्मां देऊनियां निकें ॥ ३ ॥ तुका करी टाहो । पाहे रखुमाईचा नाहो ॥ ४ ॥

२०१३. तेथें सुखाची वसति । गाती वैष्णव नाचती । दिंड्या पताका झळकती । गर्जती हरिनामें ॥ १ ॥ दोषा जाली घेघेमारी । पळती भरले दिशा चारी । न येती माघारीं । नाहीं उरी परताया ॥ २ ॥ विसरोनि देवपणा । उभा पंढरीचा राणा । विटोनि निर्गुणा । रूप धरिलें गोजिरें ॥ ३ ॥ पोट सेवितां न धाये । भूक भुकेलीच राहे । तुका ह्मणे पाहे । कोण आस मुक्तीची ॥ ४ ॥

२०१४. शूद्रवंशीं जन्मलों । ह्मणोनि दंभें मोकलिलों ॥ १ ॥ अरे तूंचि माझा आतां । मायबाप पंढरीनाथा ॥ २ ॥ घोकाया अक्षर । मज नाहीं अधिकार ॥ ३ ॥ सर्वभावें दीन । तुका ह्मणे यातिहीन ॥ ४ ॥

२०१५. वेडें वाकडें गाईन । परि मी तुझाचि ह्मणवीन ॥ १ ॥ मज तारीं दिनानाथा । ब्रीदें साच करीं आतां ॥ २ ॥ केल्या अपराधांच्या राशी । ह्मणऊनि आलों तुजपाशीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज तारीं । सांडीं ब्रीद नाहींतरीं ॥ ४ ॥

२०१६. हरिभक्त माझे जिवलग सोइरे । हृदयीं पाउलें धरीन त्यांचीं ॥ १ ॥ अंतकाळीं येती माझ्या सोडवणे । मस्तक बैसणें देईन त्यांसी ॥ २ ॥ आणिक सोइरे सज्जन वो कोणी । वैष्णवांवांचोनि नाहीं मज ॥ ३ ॥ देइन आलिंगन धरीन चरण । संवसारसीण नासे तेणें ॥ ४ ॥ कंठीं तुळशीमाळा नामाचे धारक । ते माझे तारक भवनदीचे ॥ ५ ॥ तयांचे चरणीं घालीन मी मिटी । चाड हे वैकुंठीं नाहीं मज ॥ ६ ॥ अळसें दंभें भावें हरिचें नाम गाती । ते माझे सांगाती परलोकींचे ॥ ७ ॥ कायावाचामनें देईन क्षेम त्यासी । चाड जीवित्वासी नाहीं मज ॥ ८ ॥ हरिचें नाम मज ह्मणविती कोणी । तया सुखा धणी धणी वरी ॥ ९ ॥ तुका ह्मणे तया उपकारें बांधलों । ह्मणऊनि आलों शरण संतां ॥ १० ॥

२०१७. लटिका तो प्रपंच एक हरि साचा । हरिविण आहाच सर्व इंद्रियें ॥ १ ॥ लटिकें तें मौन भ्रमाचें तें स्वप्न । हरिविण ध्यान नश्वर अवघें ॥ २ ॥ लटिकिया विपत्ति हरिविण करिती । हरि नाहीं चित्तीं तो शव जाणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरि हें धरिसी निर्धारीं । तरी तूं झडकरी जासी वैकुंठा ॥ ४ ॥

२०१८. सर्वस्वा मुकावें तेणें हरि जिंकावें । अर्थ प्राण जीवें देहत्याग ॥ १ ॥

लज्जा दंभ आणि अहंकार । करूनि मत्सर देशधडी ॥ ३ ॥ शांति क्षमा दया स-खिया विनउनी । मूळ चक्रपाणी धाडी त्यांसी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे याती अक्षरें अ-भिमान । सांडोनियां शरण रिघें संतां ॥ ५ ॥

२०१९. एकांताचें सुख देईं मज देवा । आघात या जीवा चुकवूनि ॥ १ ॥ ध्यानीं रूप वाचे नाम निरंतर । आपुला विसर पडों नेदीं ॥ २ ॥ मायबाळा भेटी सुखाची आवडी । तैशी मज गोडी देईं देवा ॥ ३ ॥ कीर्ती ऐकोनियां जालों श-रणागत । दासाचें तूं हित करितोसी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मी तों दीन पापराशी । घालावें पाठीशी मायबापा ॥ ५ ॥

२०२०. लटिकें तें ज्ञान लटिकें तें ध्यान । जरि हरिकीर्तन प्रिय नाहीं ॥ १ ॥ लटिकेचि दंभ घातला दुकान । चाळविलें जन पोटासाटीं ॥ २ ॥ लटिकेंचि केलें वेदपारायण । जरि नाहीं स्फुंदन प्रेम कथे ॥३॥ लटिकें तें तप लटिका तो जप । अळस निद्रा झोप कथाकाळीं ॥ ४ ॥ नाम नावडे तो करील बाहेरी । नाहीं त्याची खरी चित्तशुद्धि ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे ऐसी गर्जती पुराणें । शिष्टांचीं वचनें मागिलाही ॥ ६ ॥

२०२१. भूतीं भगवद्भाव । मात्रासहित जीव । अद्वैत तो ठाव । निरंजन एकला ॥१॥ ऐसीं गर्जती पुराणें । वेदवाणी सकळ जन । संत गर्जतील तेणें । अनुभवें निर्भर ॥२॥ माझें तुझें हा विकार । निरसतां एकंकार । नलगे कांहीं फार । विचारचि करणें ॥३॥ तुका ह्मणे दुजें । हें तों नाहीं सहजें । संकल्पाच्या काजें । आपें आप वाढलें ॥४॥

२०२२. नेणें फुंकों कान । नाहीं एकांतींचें ज्ञान ॥१॥ तुह्मी आइका हो संत । माझा सादर वृत्तांत ॥ २ ॥ नाहीं देखिला तो डोळां । देव दाखवूं सकळां ॥ ३ ॥ चिंतनाच्या सुखें । तुका ह्मणे नेणें दुःखें ॥ ४ ॥

२०२३. त्याग तरी ऐसा करा । अहंकारा दवडावें ॥१॥ मग जैसा तैसा राहें । काय पाहें उरलें तें ॥ २ ॥ अंतरींचें विषम गाढें । येऊं पुढें नेदावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शुद्ध मन । समाधान पाहिजे ॥ ४ ॥

२०२४. मातेचिये चित्तीं । अवघी बाळकाची व्याप्ति ॥ १ ॥ देह विसरे आ-पुला । जवळी घेतां सीण गेला ॥ २ ॥ दावी प्रेमभातें । आणि अंगावरी चढतें ॥ ३ ॥ तुका संतापुढें । पायीं झोंबे लाडें कोडें ॥ ४ ॥

२०२५. कोणा पुण्या फळ आलें । आजि देखिलीं पाउलें ॥ १ ॥ ऐसें नेणें नारायणा । संतीं सांभाळिलें दीना ॥ २ ॥ कोणा लाभकाळ । दीन आजिचा मं-गळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाला । लाभ सहज विठ्ठला ॥ ४ ॥

२०२६. मान इच्छी तो अपमान पावे । अमंगळ सवे अभाग्याची ॥ १ ॥ एकाचिये अंगीं दुजियाचा वास । आशा पुढें नाश सिद्ध करी ॥ २ ॥ आधीं फ-ळासी कोठें पावों शके । वासनेची भिकेवरी चाली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे राजहंस ढोरा नांव । काय तया ध्यावें अळंकाराचें ॥ ४ ॥

२०२७. संसारापासूनी कैसें सोडविशी । न कळे हृषीकेशी काय जाणें । क-रितां न सरे अधिक वाट पाहीं । तृष्णा देशधडी केलों । भक्तिभजनभाव यांसी नाहीं ठाव । चरणीं तुझ्या अंतरलों । मागें पुढें रीग न पुरेचि पाहातां । अवघा अवघीं वेष्टिलों ॥ १ ॥ आतां माझी लाज राखें नारायणा । हीन दीन लीन याच-काची । करितां न कळे कांहीं असतील गुण दोष । करीं होळी संचिताची ॥ २ ॥ इंद्रियें द्वारें मान धांवे सैर । नागवेचि करितांचि कांहीं । हात पाय कान मुख लिंग-स्थान । नेत्र घ्राण द्वारें पाहीं । जया जैसी सोय तया तैसें होय । क्षण एक स्थिर

शरीरसंबंधु पुत्र पत्नी बंधु । धन लोभ मायावंत । जन लोकपाळ मैत्र हे सकळ । सोइरीं सज्जनें बहुतें । नाना कर्म डाय करिती उपाय । बुडावया घातपातें । तुका ह्मणे हरी राखे भलत्या परी । आह्मी तुह्मीं शरणागतें ॥ ४ ॥

२०२८. नाम घेतां उठाउठीं । होय संसारासी तुटी ॥ १ ॥ ऐसा लाभ बांधा गांठी । विठ्ठल पायीं पडे मिठी ॥ २ ॥ नामापरतें साधन नाहीं । जें तूं करिशी आणिक कांहीं ॥ ३ ॥ हाकारोनि सांगे तुका । नाम घेतां राहों नका ॥ ४ ॥

२०२९. प्राण समर्पिला आह्मी । आतां उशीर कां स्वामी ॥१॥ माझें फेडावें उसणें । भार न मना या ऋणें ॥ २ ॥ जाला कंठस्फोट । जवळी पातलों निकट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सेवा । कैसी बरी वाटे देवा ॥ ४ ॥

२०३०. येणें मार्गें आले । त्यांचें निसंतान केलें ॥ १ ॥ ऐसी अवघड वाट । ऐकोन आलों मी बोभाट ॥ २ ॥ नागविल्या थाटी । उरों नेदीच लंगोटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चोर । तो हा उभा कटिकर ॥ ४ ॥

२०३१. तोंवरि तोंवरि जंबुक करि गर्जना । जंव त्या पंचानना देखिलें नाहीं ॥ १ ॥ तोंवरि तोंवरि सिंधु करि गर्जना । जंव त्या अगस्ति ब्राह्मणा देखिलें नाहीं ॥ २ ॥ तोंवरि तोंवरि वैराग्याच्या गोष्टी । जंव सुंदर वनिता दृष्टी पडिली नाहीं ॥ ३ ॥ तोंवरि तोंवरि शूरत्वाच्या गोष्टी । जंव परमाईचा पुत्र दृष्टी देखिला नाहीं ॥ ४ ॥ तोंवरि तोंवरि माळामुद्रांचीं भूषणें । जंव तुक्याचें दर्शन जालें नाहीं ॥५॥

२०३२. तोंवरि तोंवरि शोभतील गारा । जंव नाहीं हिरा प्रकाशला ॥ १ ॥ तोंवरि तोंवरि शोभती दीपिका । नुगवतां एका भास्करासी ॥ २ ॥ तोंवरि तोंवरि सांगती संताचिया गोष्टी । जंव नाहीं भेटी तुक्यासवें ॥ ३ ॥

२०३३. धरोनि दोन्ही रूपें पाळणें संहार । करी कोप रुद्र दयाळ विष्णु ॥१॥ जटाजूट एका मुगुट माथां शिरीं । कमळापति गौरीहर एक ॥ २ ॥ भस्मउद्धळण लक्ष्मीचा भोग । शंकर श्रीरंग उभयरूपीं ॥ ३ ॥ वैजयंती माळा वासुगीचा हार । लेणें अळंकार हरिहरा ॥ ४ ॥ कपाळ झोळी एका स्मशानींचा वास । एक जगन्निवास विश्वंभर ॥५॥ तुका ह्मणे मज उभयरूपीं एक । सारोनि संकल्प शरण आलों ॥६॥

२०३४. उचिताचा भाग होतों राखोनियां । दिसती ते वांयां कष्ट गेले ॥ १ ॥ वचनाची कांहीं राहेचि ना रुचि । खळाऐसें वाची कुची जालें ॥ २ ॥ विश्वासानें माझें बुडविलें घर । करविला धीर येथवरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शेकीं थार नाहीं बुड । कैसें तुह्मीं कोड पुरविलें ॥ ४ ॥

२०३५. लांब लांब जटा काय वाढवूनि । पावडें घेऊनि क्रोधें चाले ॥ १ ॥ खायाचा वोळसा शिव्या दे जनाला । ऐशा तापशाला बोध कैंचा ॥ २ ॥ सेवी भांग अफू तमाखू उदंड । परि तो अखंड भ्रांतीमाजी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसा सर्वस्वें बुडाला । त्यासी अंतरला पांडुरंग ॥ ४ ॥

२०३६. अवघींच तीर्थें घडलीं एकवेळा । चंद्रभागा डोळां देखिलिया ॥ १ ॥ अवघींच पापें गेलीं दिगांतरीं । वैकुंठी पंढरी देखिलिया ॥ २ ॥ अवघिया संतां एकवेळा भेटी । पुंडलीक दृष्टी देखिलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जन्मा आल्याचें सार्थक । विठ्ठलचि एक देखिलिया ॥ ४ ॥

२०३७. सदा सर्वकाळ अंतरीं कुटिल । तेणें गळां माळ घालूं नये ॥ १ ॥ ज्यासी नाहीं धर्म दया क्षमा शांति । तेणें अंगीं विभूती लावूं नये ॥ २ ॥ जयासी

लागलें हातासी । तेणें प्रपंचासी टाकूं नये ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ज्यासी नाहीं हरि-भक्ति । तेणें भगवें हातीं धरूं नये ॥ ५ ॥

२०३८. आह्मी असों निश्चिंतीनें । एक्या गुणें तुमचिया ॥ १ ॥ दुराचारी तरले नामें । घेतां प्रेमें ह्मणोनि ॥ २ ॥ नाहीं तुह्मां धांव घेतां । कृपावंता आळस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विसरूं काई । तुज वो आई विठ्ठले ॥ ४ ॥

२०३९. अनुभवें वदे वाणी । अंतर ध्यानीं आपुलें ॥ १ ॥ कैंची चिका दुधचवी । जरी दावी पांढरें ॥ २ ॥ जातीऐसा दावी रंग । बहु जग या नावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खद्योत तें । ढुंगाभोंवतें आपुलिया ॥ ४ ॥

२०४०. परपीडक तो आह्मां दावेदार । विश्वीं विश्वंभर ह्मणऊनि ॥ १ ॥ दंडूं त्यागूं बळें नांवलोकूं डोळा । राखूं तो चांडाळा ऐसा दुरि ॥ २ ॥ अनाचार कांहीं न साहे अवगुणें । बहु होय मन कासावीस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी एकविध सेवा । विमुख ते देवा वाळी चित्तें ॥ ४ ॥

२०४१. कांहीं न मागे कोणांसी । तोचि आवडे देवासी ॥ १ ॥ देव तयासी ह्मणावें । त्याचे चरणीं लीन व्हावें ॥ २ ॥ भूतदया ज्याचे मनीं । त्याचे घरीं चक्रपाणी ॥ ३ ॥ नाहीं नाहीं त्या समान । तुका ह्मणे मी जमान ॥ ४ ॥

२०४२. नाम उच्चारितां कंठीं । पुढें उभा जगजेठी ॥ १ ॥ ऐसें धरोनियां ध्यान । मनें करावें चिंतन ॥ २ ॥ ब्रह्मादिकांच्या ध्याना नये । तो हा कीर्तनाचे सोये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सार घ्यावें । मनें हरिरूप पाहावें ॥ ४ ॥

२०४३. आडलिया जना होसी सहाकारी । अंधळियाकरीं काठी तूंचि ॥ १ ॥ आडिले गांजिले पीडिले संसारीं । त्यांचा तूं कैवारी नारायणा ॥ २ ॥ प्रल्हाद महासंकटीं रक्षिला । तुह्मी अपंगिला नानापरी ॥ ३ ॥ आपुलेंची अंग तुह्मी वोडविलें । त्याचें निवारलें महा दुःख ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुझे कृपे पार नाहीं । माझे विठाबाई जननीये ॥ ५ ॥

२०४४. तपासी तें मन करूं पाहे घात । धरोनि सांगात इंद्रियांचा ॥ १ ॥ ह्मणोनि कीर्त्तन आवडलें मज । सांडोनियां लाज हेंचि करीं ॥ २ ॥ पाहातां आगमनिगमाचे ठाव । तेथें नाहीं भाव एकविध ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें नाहीं वो विकार । नाम एक सार विठोबाचें ॥ ४ ॥

२०४५. गुरुशिष्यपण । हें तों अधमलक्षण ॥ १ ॥ भूतीं नारायण खरा । आप तैसाचि दुसरा ॥ २ ॥ न कळतां दोरी साप । राहूं नेंदावा तो कांप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गुणदोषी । ऐसें न पडावें सोसीं ॥ ४ ॥

२०४६. अंगीकार ज्याचा केला नारायणें । निंद्य तेंहि तेणें वंद्य केलें ॥ १ ॥ अजामेळ भिल्ली तारिली कुंटणी । प्रत्यक्ष पुराणीं वंद्य केली ॥ २ ॥ ब्रह्महत्याराशी पातकें अपार । वाल्मीक किंकर वंद्य केला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें भजन प्रमाण । काय थोरपण जाळावें तें ॥ ४ ॥

२०४७. धनवंता घरीं । करी धनचि चाकरी ॥ १ ॥ होय बैसल्या व्यापार । नलगे सांडावेंचि घर ॥ २ ॥ रानीं वनीं द्वीपीं । असतीं तीं होतीं सोपीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोल । देतां कांहीं नव्हे खोल ॥ ४ ॥

२०४८. हा गे माझा अनुभव । भक्तिभाव भाग्याचा ॥ १ ॥ केला ऋणी नारायण । नव्हे क्षण वेगळा ॥ २ ॥ घालोनियां भार माथां । अवघी चिंता वारली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वचनासाठीं । नाम कंठीं धरोनि ॥ ४ ॥

२०४९. देव आहे सुकाळ देशीं । अभाग्यासी दुर्भिक्षा ॥ १ ॥ नेणती हा

करूं सांटा । भरले फांटा आडरानें ॥ २ ॥ वसवूनि असे घर । माग दूर घातला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मन मुरे । मग जें उरे तेंचि तूं ॥ ४ ॥

२०५०. खुंटोनियां दोरी आपणियांपाशीं । वावडी आकाशीं मोकलिली ॥ १ ॥ आपुलिया आहे मालासी जतन । गाहाणाचे ऋण घुडों नेणें ॥ २ ॥ बीज नेलें तेथें येईल अंकुर । जतन तें सार करा याची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी निश्चिंतीची सेवा । वेगळें नाहीं देवा उरो दिलें ॥ ४ ॥

२०५१. शाहाणपणें वेद मुका । गोपिका त्या ताकटी ॥ १ ॥ कैसें येथें कैसें तेथें । शहाणे ते जाणती ॥ २ ॥ यज्ञमुखें खोडी काढी । कोण गोडी बोरांची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावाविण । अवघा सीण केला होय ॥ ४ ॥

२०५२. मजुराचें पोट भरे । दाता उरे संचला ॥ १ ॥ या रे या रे हातोहातीं । काम माती सारावी ॥ २ ॥ रोजकीर्दी होतां झाडा । रोकडाचि पर्वत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खोल पाया । वेचों काया क्लेशेसीं ॥ ४ ॥

२०५३. स्मशानीं आह्मां न्याहालीचें सुख । या नांवें कौतुक तुमची कृपा ॥ १ ॥ नाहीं तरीं ग्रंथां अवघें निर्फळ । शब्द ते पोकळ बडबड ॥ २ ॥ झाडें झुडें जीव सोइरे पाषाण । होती तई दान तुह्मीं केलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां पाहे अनुभव । घेऊनि हातीं जीव पांडुरंगा ॥ ४ ॥

२०५४. आमची जोडी ते देवाचे चरण । करावें चिंतन विठोबाचें ॥ १ ॥ लागेल तरीं कोणी घ्यावें धणीवरी । अमुपचि परि आवडीच्या ॥ २ ॥ उभारिला कर प्रसिद्ध या जग । करूं केला त्याग मागें पुढें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे होय दरिद्र विच्छिन्न । ऐसें देऊं दान एकवेळे ॥ ४ ॥

२०५५. दधिमाझी लोणी जाणती सकळ । तें काढी निराळें जाणे मथन ॥ १ ॥ अग्नि काष्ठामाजी ऐसें जाणे जन । मथिलियाविण कैसा जाळी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे मुख मळीण दर्पणीं । उजळिल्यावांचूनि कैसें भासे ॥ ३ ॥

२०५६. नको नको मना गुंतूं मायाजाळीं । काळ आला जवळी ग्रासावया ॥ १ ॥ काळाची हे उडी पडेल बा जेव्हां । सोडविना तेव्हां मायबाप ॥ २ ॥ सोडवीना राजा देशींचा चौधरी । आणीक सोइरीं भलीं भलीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुला सोडवीना कोणी । एका चक्रपाणीवांचूनियां ॥ ४ ॥

२०५७. पुढें जेणें लाभ घडे । तेंचि वेडे नाशिती ॥ १ ॥ येवढी कोठें नागवण । अंधारून विष घ्यावें ॥ २ ॥ होणारासी मिळे बुद्धि । नेदी शुद्धी धरूं तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जना सोंग । दावी रंग आणीक ॥ ४ ॥

२०५८. ऐका गा ए अवघे जन । शुद्ध मन तें हित ॥ १ ॥ अवघा काळ नव्हे जरी । समयावरी जाणावें ॥ २ ॥ नाहीं कोणी सवें येता । संचिता या वेगळा ॥ ३ ॥ बरवा अवकाश आहे । करा साहे इंद्रियें ॥ ४ ॥ कर्मभूमीऐसा ठाव । वेवसाव जाणावा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे उत्तम जोडी । जाती घडी नरदेह ॥ ६ ॥

२०५९. संतसेवेसि अंग चोरी । दृष्टी न पडो तयावरी ॥ १ ॥ ऐसियासी व्याली रांड । जळो जळो तिचें तोंड ॥ २ ॥ संतचरणीं ठेवितां भाव । आपेंआप भेटे देव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतसेवा । माझ्या पूर्वजांचा ठेवा ॥ ४ ॥

२०६०. गेले पळाले दिवस रोज । काय ह्मणतोसि माझें माझें ॥ १ ॥ सळे धरोनि बैसला काळ । फाकों नेदी घटिका पळ ॥ २ ॥ कां रे अद्यापि न कळे । केश फिरले कान डोळे ॥ ३ ॥ [illegible]

माती ॥ ४ ॥ तुज ठाउकें मी जाणार । पाय शोधोनि बांधिसी घर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे वेगें । पंढरिराया शरण रिघें ॥ ६ ॥

२०६१. आतां माझ्या मायबापा । तूं या पापा प्रायश्चित्त ॥ १ ॥ फजित ये केले खळ । तो विटाळ निवारीं ॥ २ ॥ प्रेम आतां पाजीं रस । करीं वास अंतरीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । जिवलगा माझिया ॥ ४ ॥

२०६२. कां रे न पवस धांवण्या । अंगराख्या नारायणा ॥ १ ॥ अंगीं असोनियां बळ । होसी खव्याळ नाव्याळ ॥ २ ॥ आह्मां नरकासी जातां । काय येइल तुझ्या हातां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कान्हा । क्रियानष्टा नारायणा ॥ ४ ॥

२०६३. माझे पाय तुझी डोई । ऐसें करिंगा भाग देई ॥ १ ॥ पाहतां तंव उफराटें । घडे तरी भाग्य मोठें ॥ २ ॥ बहु साधन मोलाचें । यासी जोडा दुर्जे कैचें ॥ ३ ॥ नका आनमानूं विठ्ठला । तुका ह्मणे धडा जाला ॥ ४ ॥

२०६४. पवित्र तें अन्न । हरिचिंतनीं भोजन ॥ १ ॥ येर वेव्या पोट भरी । चाम मसकाचे परी ॥ २ ॥ जेऊनि तो धाला । हरिचिंतनीं केला काला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चवी आलें । जें कां मिश्रित विठ्ठलें ॥ ४ ॥

२०६५. चरणाचा महिमा । हा तो तुझ्या पुरुषोत्तमा ॥ १ ॥ अंध पारखी माणिकें । बोलविशी स्पष्ट मुकें ॥ २ ॥ काय नाहीं सत्ता । हातीं तुझ्या पंढरीनाथा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मूढा । मज चेष्टविलें जडा ॥ ४ ॥

२०६६. बळिवंत कर्म । करी आपुला तो धर्म ॥ १ ॥ पुढें घालूनियां सत्ता । न्यावें पतना पतिता ॥ २ ॥ आचरणें खोटीं । केली सलताती पोटीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । नाहीं भजन केली सेवा ॥ ४ ॥

२०६७. कैं वाहावें जीवन । कैं पलंगीं शयन ॥ १ ॥ जैसी जैसी वेळ पडे । तैसें तैसें होणें घडे ॥ २ ॥ कैं भोज्य नानापरी । कैं कोरड्या भाकरी ॥ ३ ॥ कैं बसावें वहनीं । कैं पायीं अन्हवाणी ॥ ४ ॥ कैं उत्तम प्रावणें । कैं वसनें तीं जीर्णें ॥ ५ ॥ कैं सकळ संपत्ती । कैं भोगणें विपत्ती ॥ ६ ॥ कैं सज्जनाशीं संग । कैं दुर्जनाशीं योग ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे जाण । सुख दुःख तें समान ॥ ८ ॥

२०६८. उंच निंच कांहीं नेणें हा भगवंत । तिष्ठे भावभक्त देखोनियां ॥ १ ॥ दासीपुत्र कण्या विदुराच्या भक्षी । दैत्या घरीं रक्षी प्रल्हादासी ॥ २ ॥ चर्म रंगूं लागे रोहिदासा संगीं । कबिराचे मागीं विणी शेले ॥ ३ ॥ सजनकासया विकूं लागे मांस । मळा साळ्या सांवत्यास खुरपूं लागे ॥ ४ ॥ नरहरिसोनारा घडों फुंकूं लागे । चोख्यामेळयासंगें ढोरें ओढी ॥ ५ ॥ नामयाची जनी सवें वेची शेणी । धर्मा घरीं पाणी वाहे झाडी ॥ ६ ॥ नाम्या सवें जेवी नव्हे संकोचित । ज्ञानियाची भिंत अंगीं ओढी ॥ ७ ॥ अर्जुनाचे रथी होय हा सारथी । भक्षी पोहे प्रीती सुदाम्याचे ॥ ८ ॥ गौळियांचे घरीं गाई अंगें वळी । द्वारपाळ बळीद्वारीं जाला ॥ ९ ॥ यंकोबाचें ऋण फेडी हृषीकेशी । आंबऋषीचे सोशी गर्भवास ॥ १० ॥ मिराबाई साटीं घेतो विषप्याला । दामाजीचा जाला पाडेवार ॥ ११ ॥ घडी माती वाहे गोऱ्या कुंभाराची । हुंडी मेहत्याची अंगें भरी ॥ १२ ॥ पुंडलिकासाटीं अझूनि तिष्ठत । तुका ह्मणे मात धन्य त्याची ॥ १३ ॥

२०६९. भेटी लागीं जीवा लागलीसे आस । पाहे रात्रीं दिवस वाट तुझी ॥ १ ॥ पूर्णिमेचा चंद्रमा चकोरा जीवन । तैसें माझें मन वाट पाहे ॥ २ ॥ दिवाळीच्या

शोक करी । वाट पाहे तरि माउलीची ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज लागलीसे भूक । धांवूनि श्रीमुख दावीं देवा ॥ ५ ॥

२०७०. आले संत पाय ठेविती मस्तकीं । इहीं उभयलोकीं सरता केलों ॥ १ ॥ वंदीन पाउलें लोळेन चरणीं । आजि इच्छाधणी फिटईल ॥ २ ॥ अवघीं पूर्व पुण्य जालीं सानुकूल । अवघेंचि मंगळ संतभेटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृतकृत्य जालों देवा । नेणें परि सेवा डोळां देखें ॥ ४ ॥

२०७१. करीं धंदा परि आवडती पाय । प्रीती सांगों काय नेणां देवा ॥ १ ॥ रूप डोळां देखें सदा सर्वकाळ । संपादितों आळ प्रपंचाचा ॥ २ ॥ नेमून ठेविली कारया कारणीं । आम्हुचिये वाणी गुण वदे ॥३॥ मनासीं उत्कंठा दर्शनाचा हेवा । नाहीं लोभ जीवा धन धान्य ॥४॥ उसंतितों पंथ वेठीचिया परी । जीवनसूत्र दोरीपाशीं ओढ ॥५॥ तुका ह्मणे ऐसें करितों निर्वाण । जीव तुह्मां भिन्न नाहीं माझा ॥६॥

२०७२. कां रे माझीं पोरें ह्मणसील ढोरें । मायबाप खरें काय एक ॥ १ ॥ कां रे गेलें ह्मणोनि करिसी तळमळ । मिथ्याचि कोल्हाळ मेलियाचा ॥ २ ॥ कां रे माझें माझें ह्मणसील गोत । न सोडविती दूत यमा हातीं ॥ ३ ॥ कां रे मी बळिया ह्मणविसीऐसा । सरणापाशीं कैसा उचलविसी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे न धरीं भरवसा कांहीं । वेगीं शरण जाईं पांडुरंगा ॥ ५ ॥

२०७३. अगा करुणाकरा करितसें धांवा । या मज सोडवा लवकरि ॥ १ ॥ ऐकोनियां माझीं करुणेचीं वचनें । व्हावें नारायणे उतावीळ ॥२॥ मागें पुढें अवघा दिसे रिता ठाव । ठेवूनि पायीं भाव वाट पाहें ॥३॥ उशीर तो आतां न पाहिजे केला । अहो जी विठ्ठला मायबापा ॥४॥ उरलें तें एक हेंचि मज आतां । अवघें विचारितां शून्य जालें ॥५॥ तुका ह्मणे आतां करीं कृपा दान । पाउलें समान दावीं डोळां ॥६॥

२०७४. न मनीं ते ज्ञानी न मनीं ते पंडित । ऐसे परीचे एकएका भावें ॥१॥ धातू पोसोनियां आणिकां उपदेश । अंतरीं तो लेश प्रेम नाहीं ॥ २ ॥ न मनीं ते योगी न मनीं ते हरिदास । दर्शनें बहुवस बहुतां परीचीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तयां नमन बाह्यात्कारी । आवडती परी चित्तशुद्धीचे ॥ ४ ॥

२०७५. कासिया पाषाण पूजिती पितळ । अष्ट धातु खळ भावेंविण ॥ १ ॥ भावचि कारण भावचि कारण । मोक्षाचें साधन बोलियलें ॥ २ ॥ काय करिल जपमाळा कंठमाळा । करिशी वेळोवेळां विषयजप ॥ ३ ॥ काय करिशील पंडित हे वाणी । अक्षराभिमानी थोर होय ॥ ४ ॥ काय करिशील कुशल गायन । अंतरीं मळीण कुबुद्धि ते ॥५॥ तुका ह्मणे भाव नाहीं करी सेवा । तेणें काय देवा योग्य होशी ॥६॥

२०७६. अंतरींचें गोड । राहे आवडीचें कोड ॥ १ ॥ संघष्टणें येती अंगा । गुणदोष मनोभंगा ॥ २ ॥ उचिताच्या कळा । नाहीं कळत सकळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अभावना । भावीं मूळ तें पतना ॥ ४ ॥

२०७७. शिळा जया देव । तैसा फळे त्याचा भाव ॥ १ ॥ होय जतन तें गोड । अंतरा येती नाड ॥ २ ॥ देव जोडे भावें । इच्छेचें तें प्रेम घ्यावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोड दावी । तैशीं फळें आलीं व्हावीं ॥ ४ ॥

२०७८. कासया जी ऐसा माझे माथां ठेवा । भार तुह्मी देवा संतजन ॥ १ ॥ विचित्र विंदानी नानाकळा खेळे । नाचवी पुतळे नारायण ॥ २ ॥ काय वानरांची अंगींची ते शक्ति । उदका तरती वरी शिळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करी निमित्यचि आड । चेष्टवूनि जड दावी पुढें ॥ ४ ॥

२०७९. पायां पडावें हें माझें भांडवल । सरती हे बोल कोठें पायीं ॥ १ ॥

असेल ज्या तरणें ॥ २ ॥ कथे कांहीं अणुमात्र । नो बोलावें हा वृत्तांत । देवभक्तां चित्त । समरसीं खंडण ॥ ३ ॥ कां वैष्णवा पूजावें । ऐका घेईल जो भावें । चरण-रजा शिवें । वोडविला मस्तक ॥ ४ ॥ ऐसें जाणा हे निभ्रांत । देव वैष्णवांचा अंकित । अलिप्त अतीत । परमित त्यासाठीं ॥ ५ ॥ घालोनि लोळणी । तुका आला लोटांगणीं । वंदी पायवणीं । संतचरणींचें माथां ॥ ६ ॥

२०८८. अनुभवें आलें अंगा । तें या जगा देतसें ॥१॥ नव्हती हाततुके बोल । मूळ ओल अंतरिंची ॥ २ ॥ उतरूनि दिलें कशी । शुद्धरसीं सरे तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुसरें नाहीं । ऐसी ग्वाही गुजरली ॥ ४ ॥

२०८९. साधकाची दशा उदास असावी । उपाधि नसावी अंतर्बाही ॥ १ ॥ लोलुपता काय निद्रेतें जिणावें । भोजन करावें परमित ॥ २ ॥ एकांतीं लोकांतीं स्त्रियांशीं वचन । प्राण गेल्या जाण बोलों नये ॥ ३ ॥ संग सज्जनाचा उच्चार नामाचा । घोष कीर्तनाचा अहर्निशीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐशा साधनीं जो राहे । तोचि ज्ञान लाहे गुरुकृपा ॥ ५ ॥

२०९०. अंतरींची ज्योती प्रकाशली दीप्ति । मुळींची जे होती आच्छादिली॥१॥ तेथींचा आनंद ब्रह्मांडीं न माये । उपमेशीं काये देऊं सुखा ॥ २॥ भावाचे मथिले निर्गुण संचलें । तें हें उभें केलें विटेवरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां ब्रह्मांड पंढरी । प्रेमाची जे थोरी सांठवण ॥ ४ ॥

२०९१. कासया गा मज घातलें संसारीं । चित्त पायांवरी नाहीं तुझ्या ॥ १ ॥ कासया गा मज घातलें या जन्मा । नाहीं तुझा प्रेमा नित्य नवा ॥ २ ॥ नामाविण माझी वाचा अमंगळ । ऐसा कां चांडाळ निर्मियेलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी जळो जळो काया । विठ्ठला सखया वांचूनियां ॥ ४ ॥

२०९२. प्रारब्धेंचि जोडे धन । प्रारब्धेंचि वाढे मान ॥ १ ॥ सोस करिसी वांयां । भज मना पंढरीराया ॥ २ ॥ प्रारब्धेंचि होय सुख । प्रारब्धेंचि पावे दुःख ॥ ३ ॥ प्रारब्धेंचि भरे पोट । तुका करीना बोभाट ॥ ४ ॥

२०९३. हीन माझी याति । वरि स्तुती केली संतीं ॥ १ ॥ अंगीं वसूं पाहे गर्व । माझें हरावया सर्व ॥ २ ॥ मी एक जाणता । ऐसें वाटतसे चित्ता ॥ ३ ॥ राख राख गेलों वांयां । तुका ह्मणे पंढरीराया ॥ ४ ॥

२०९४. तपाचे सायास । नलगे घेणें वनवास ॥ १ ॥ ऐसें कळलें आह्मां एक । जालों नामाचे धारक ॥ २ ॥ जाळीं महाकर्में । दावीं निजसुख धर्में ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येणें । कळिकाळ तें ठेंगणें ॥ ४ ॥

२०९५. माता कापी गळा । तेथें कोण राखी बाळा ॥ १ ॥ हें कां नेणां नारायणा । मज चाळवितां दीना ॥ २ ॥ नागवी धावणें । तेथें साह्य व्हावें कोणें॥३॥ राजा सर्व हरी । तेथें दुजा कोण वारी ॥ ४ ॥ तुझ्या केल्याविण । नव्हे स्थिर वश जन ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे हरी । सूत्र तुह्मां हातीं दोरी ॥ ६ ॥

२०९६. गाऊं नेणें परी मी कांहीं गाईन । शरण जाईन पांडुरंगा ॥ १ ॥ ब्रह्मांडनायक मी त्याचा अंकित । काय यमदूत करिती काळ ॥ २ ॥ वेश्या ज्याच्या नामें तारिली गणिका । अजामेळासारिखा पापरासी ॥ ३ ॥ चरणींच्या रजें अहिल्या तारिली । रूपवंत केली कुबजा क्षणें ॥ ४ ॥ पृथिवी तारिली पाताळासी जातां । तुका ह्मणे आतां आह्मी किती ॥ ५ ॥

२०९७. गाजराची पुंगी । तैसे नवे जाले जोगी ॥ १ ॥ काय करोनि पठन ।

तरि हे सलगी कवतुक केलें । लडिवाळ धाकुलें असें बाळ ॥ २ ॥ काय उणें तुह्मां संताचिये घरीं । विदित या परी सकळही ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें उचित हे सेवा । नये करूं ठेवाठेवी कांहीं ॥ ४ ॥

२०८०. वदवावी वाणी माझी कृपावंता । वागपुष्प संतां समर्पीशी ॥ १ ॥ सर्वसंकटाचा तुह्मां परिहार । घालावा म्यां भार पांडुरंगा ॥ २ ॥ एकसरें चिंता ठेवूनियां पायीं । जालों उतराई होतों तेणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें जालें अवसान । काया वाचा मन वेचूनियां ॥ ४ ॥

२०८१. नमावे पाय हें माझें उचित । आशीर्वादें हित तुमचिया ॥ १ ॥ कृपेचा वोरस न समाये पोटीं । ह्मणोनि उफराटीं वचनें हीं ॥ २ ॥ तुमची उष्टावळी हें माझें भोजन । झाडावें अंगण केरपुंजे॥३॥परि ऐसें पुण्य नाहीं माझे गांठीं । जेणें पडे मिठी पायांसवें॥४॥तुका ह्मणे राहे आठवण चित्तीं । ऐसी कृपा संतीं केली तुह्मीं ॥५॥

२०८२. काय नाहीं माता गौरवीत बाळा । काय नाहीं लळा पाळीत ते ॥१॥ काय नाहीं त्याची करीत ते सेवा । काय नाहीं जीवा गोमटें तें ॥ २ ॥ अमंगळपणें कांटाळा न धरी । उचलोनि करीं कंठीं लावी ॥ ३ ॥ लेववी आपुले अंगें अळंकार । संतोषाये फार देखोनियां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे स्तुति योग्य नाहीं परी । तुह्मां लाज थोरी अंकिताची ॥ ५ ॥

२०८३. माझीया मीपणावर पडो पाषाण । जळो हें भूषण नाम माझें । पाप नाहीं पार दुःखाचे डोंगर । जालों ये भूमीसी ओझें ॥ १ ॥ काय विटंबना सांगों किती । पाषाण फुटती ऐसें दुःख ॥ नर नारी सकळ उत्तम चांडाळ । न पाहाती माझें मुख ॥ २ ॥ काया वाचा मनें अघटित करणें । चर्म चक्षु हात पाय । निंदा द्वेष घात विश्वासीं व्यभिचार । आणीक सांगों किती काय ॥ ३ ॥ लक्ष्मीमदें मातें घडले महा दोष । पत्नी दोनी भेदाभेद । पितृवचन घडली अवज्ञा अविचार । कुटिल कुचर वादी निंद्य ॥ ४ ॥ आणीक किती सांगों ते अवगुण । न वळे जिव्हा कांपे मन । भूत दया उपकार नाहीं शब्दा धीर । विषयीं लंपट हीन ॥ ५ ॥ संत महानुभाव ऐका हें उत्तरें । अवगुण अविचारें वृद्धि पापा । तुका ह्मणे सरतें करा पांडुरंगीं । शरण आलों मायबापा ॥ ६ ॥

२०८४. प्रेम देवाचें देणें । देहभाव जाय जेणें ॥ न धरावी मनें । शुद्धी देशकाळाची ॥ १ ॥ मुक्त लज्जाविरहित । भाग्यवंत हरिभक्त ॥ जाले वोसंडत । नामकीर्तिपवाडे ॥ २ ॥ जोडी जाली अविनाश । जन्मोनि जाले हरिचे दास ॥ त्यांस नव्हे गर्भवास । सौरस परब्रह्मीं ॥ ३ ॥ हेचि वाहाती संकल्प । पुण्यप्रसंगाचे जप ॥ तुका ह्मणे पाप । गांवीं नाहीं हरिजना ॥ ४ ॥

२०८५. तोचि लटिक्यामाजी भला । ह्मणे देव म्यां देखीला ॥ १ ॥ ऐशियाच्या उपदेशें । भवबंधन कैसें नासे । बुडवी आपणासरिसे । अभिमानें आणिकांस ॥ २ ॥ आणिक नाहीं जोडा । देव ह्मणवितां या मूढा ॥ ३ ॥ आणिकांचे न मनी साचें । तुका ह्मणे या श्रेष्ठांचें ॥ ४ ॥

२०८६. होईल जाला अंगें देव जो आपण । तयासी हे जन अवघे देव ॥१॥ येरांनीं सांगावी रेमट काहाणी । चित्तारंजविणी करावया ॥ २ ॥ घाला आणिकांचे नेणे तान भूक । सुखें पाहे सुख आपुलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें पाहिजे अनुभव । शब्दाचें गौरव कामा नये ॥ ४ ॥

२०८७. कां न वजावें बैसोनि कथे । ऐसें ऐका हो श्रोते । पांडुरंग तेथें । उभा असे तिष्ठत ॥ १ ॥ ह्मणऊनि करीं धीर । लक्ष लावूनि सादर । भवसिंधुपार ।

असेल ज्या तरणें ॥ २ ॥ कथे कांहीं अणुमात्र । नो बोलावें हा वृत्तांत । देवभक्तां चित्त । समरसीं खंडण ॥ ३ ॥ कां वैष्णवा पूजावें । ऐका घेईल जो भावें । चरणरजा शिवें । वोडविला मस्तक ॥ ४ ॥ ऐसें जाणा हे निभ्रांत । देव वैष्णवांचा अंकित । अलिप्त अतीत । परमित त्यासाठीं ॥ ५ ॥ घालोनि लोळणी । तुका आला लोटांगणीं । वंदी पायवणीं । संतचरणींचें माथां ॥ ६ ॥

२०८८. अनुभवें आलें अंगा । तें या जगा देतसें ॥१॥ नव्हती हाततुके बोल । मूळ ओल अंतरिंची ॥ २ ॥ उतरूनि दिलें कशी । शुद्धरसीं सरे तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुसरें नाहीं । ऐसी ग्वाही गुजरली ॥ ४ ॥

२०८९. साधकाची दशा उदास असावी । उपाधि नसावी अंतर्बाहीं ॥ १ ॥ लोलुपता काय निद्रेतें जिणावें । भोजन करावें परमित ॥ २ ॥ एकांतीं लोकांतीं स्त्रियांशीं वचन । प्राण गेल्या जाण बोलों नये ॥ ३ ॥ संग सज्जनाचा उच्चार नामाचा । घोष कीर्तनाचा अहर्निशीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐशा साधनीं जो राहे । तोचि ज्ञान लाहे गुरुकृपा ॥ ५ ॥

२०९०. अंतरींची ज्योती प्रकाशली दीप्ति । मुळींची जे होती आच्छादिली॥१॥ तेथींचा आनंद ब्रह्मांडीं न माये । उपमेशीं काये देऊं सुखा ॥ २ ॥ भावाचे मथिले निर्गुण संचलें । तें हें उभें केलें विटेवरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां ब्रह्मांड पंढरी । प्रेमाची जे थोरी सांठवण ॥ ४ ॥

२०९१. कासया गा मज घातलें संसारीं । चित्त पायांवरी नाहीं तुझ्या ॥ १ ॥ कासया गा मज घातलें या जन्मा । नाहीं तुझा प्रेमा नित्य नवा ॥ २ ॥ नामाविण माझी वाचा अमंगळ । ऐसा कां चांडाळ निर्मियेलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी जळो जळो काया । विठ्ठला सखया वांचूनियां ॥ ४ ॥

२०९२. प्रारब्धेंचि जोडे धन । प्रारब्धेंचि वाढे मान ॥ १ ॥ सोस करिसी वांयां । भज मना पंढरीराया ॥ २ ॥ प्रारब्धेंचि होय सुख । प्रारब्धेंचि पावे दुःख ॥ ३ ॥ प्रारब्धेंचि भरे पोट । तुका करीना बोभाट ॥ ४ ॥

२०९३. हीन माझी याति । वरि स्तुती केली संतीं ॥ १ ॥ अंगीं वसूं पाहे गर्व । माझें हरावया सर्व ॥ २ ॥ मी एक जाणता । ऐसें वाटतसे चित्ता ॥ ३ ॥ राख राख गेलों वांयां । तुका ह्मणे पंढरीराया ॥ ४ ॥

२०९४. तपाचे सायास । नलगे घेणें वनवास ॥ १ ॥ ऐसें कळलें आह्मां एक । जालों नामाचे धारक ॥ २ ॥ जाळीं महाकर्मे । दावीं निजसुख धर्मे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येणें । कळिकाळ तें ठेंगणें ॥ ४ ॥

२०९५. माता कापी गळा । तेथें कोण राखी बाळा ॥ १ ॥ हें कां नेणां नारायणा । मज चाळवितां दीना ॥ २ ॥ नागवी धावणें । तेथें साह्य व्हावें कोणें॥३॥ राजा सर्व हरी । तेथें दुजा कोण वारी ॥ ४ ॥ तुझ्या केल्याविण । नव्हे स्थिर वश जन ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे हरी । सूत्र तुह्मां हातीं दोरी ॥ ६ ॥

२०९६. गाऊं नेणें परी मी कांहीं गाईन । शरण जाईन पांडुरंगा ॥ १ ॥ ब्रह्मांडनायक मी त्याचा अंकित । काय यमदूत करिती काळ ॥ २ ॥ वेश्या ज्याच्या नामें तारिली गणिका । अजामेळासारिखा पापरासी ॥ ३॥ चरणींच्या रजें अहिल्या तारिली । रूपवंत केली कुबजा क्षणें ॥ ४ ॥ पृथिवी तारिली पाताळासीं जातां । तुका ह्मणे आतां आह्मी किती ॥ ५ ॥

२०९७. गाजराची पुंगी । तैसे नवे जाले जोगी ॥ १ ॥ काय करोनि पठन ।

केली अहंता जतन ॥ २ ॥ अल्प असे ज्ञान । अंगीं ताठा अभिमान ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लंड । त्याचें हाणोनि फोडा तोंड ॥ ४ ॥

२०९८. परद्रव्य परनारी । अभिळासूनि नाक धरी ॥ १ ॥ जळो तयाचा आचार । व्यर्थ भार वाहे खर ॥ २ ॥ सोंवळ्याची स्फीति । क्रोधें विटाळला चित्तीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सोंग । दावी बाहेरील रंग ॥ ४ ॥

२०९९. टिळा टोपी उंच दावी । जगीं मी एक गोसावी ॥ १ ॥ अवघा वरपंग सारा । पोटीं विषयांचा थारा ॥२॥ मुद्रा लावितां कोरोनि । मान व्हावयासी जनीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसे किती । नरका गेले पुढें जाती ॥ ४ ॥

२१००. ऐसे संत जाले कळीं । तोंडीं तमाखूची नळी ॥ १ ॥ स्नानसंध्या बुडविली । पुढें भांग वोडवली ॥ २ ॥ भांगभुर्का हें साधन । पची पडे मद्यपान ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघें सोंग । तेथें कैंचा पांडुरंग ॥ ४ ॥

२१०१. जातीची शिंदळी । तिला कोण वंशावळी ॥ १ ॥ आपघर ना बापघर । चित्तीं मनीं व्यभिचार ॥ २ ॥ सेजे असोनियां धणी । परद्वार मना आणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असल जाती । जातीसाठीं खाती माती ॥ ४ ॥

२१०२. अंधळ्याची काठी । हिरोनियां कडा लोटी ॥ १ ॥ हे कां देखण्या उचित । लाभ किंवा कांहीं हित ॥ २ ॥ साकर ह्मणोनि माती । चाळवूनि द्यावी हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाटे । देवा पसरावे सराटे ॥ ४ ॥

२१०३. प्रीतींचिया बोला नाहीं पेसपाड । भलतसें गोड करूनि घेई ॥ १ ॥ तैसें विठ्ठलराया तुज मज आहे । आवडीनें गायें नाम तुझें ॥ २ ॥ वेडे वांकडे बाळकाचे बोल । करिती नवल मायबाप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज येवो माझी दया । जीवींच्या सखया जिवलगा ॥ ४ ॥

२१०४. माझे मज कळों येती अवगुण । काय करूं मन अनावर ॥ १ ॥ आतां आड उभा राहें नारायणा । दयासिंधुपणा साच करीं ॥ २ ॥ वाचा वदे परी करणें कठीण । इंद्रियां अधीन जालों देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुझा जैसा तैसा दास । न धरीं उदास मायबापा ॥ ४ ॥

२१०५. वर्णावी ते थोरी एका विठ्ठलाची । कीर्ती मानवाची सांगों नये ॥ १ ॥ उदंडचि जाले जन्मोनियां मेले । होऊनियां गेले राव रंक ॥ २ ॥ त्यांचें नाम कोणी नेघे चराचरीं । साही वेद चारी वर्णिताती ॥ ३ ॥ अक्षय अढळ चळेना ढळेना । तया नारायणा ध्यात जावें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी विठ्ठल चित्तीं ध्यातां । जन्म मरण व्यथा दूर होती ॥ ५ ॥

२१०६. नको देऊं देवा पोटीं हें संतान । मायाजाळें जाण नाठवसी ॥ १ ॥ नको देऊं देवा द्रव्य आणि भाग्य । तो एक उद्वेग होय जीवा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे करीं फकिराचे परी । रात्रदिवस हरि येईल घरा ॥ ३ ॥

२१०७. जोडोनियां धन उत्तम वेव्हारें । उदास विचारें वेच करी ॥ १ ॥ उत्तमचि गती तो एक पावेल । उत्तम भोगील जीव खाणी ॥ २ ॥ परउपकारी नेणें परनिंदा । परस्त्रिया सदा बहिणी माया ॥ ३ ॥ भूतदया गाईपशूचें पालन । तान्हेल्या जीवन वनामाजीं ॥ ४ ॥ शांतिरूपें नव्हे कोणाचा वाईट । वाढवी महत्व वडिलांचें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे हेंचि आश्रमाचें फळ । परमपद बळ वैराग्याचें ॥ ६ ॥

२१०८. हरि ह्मणतां गति पातकें नासती । कळिकाळ कांपती हरि ह्मणतां॥१॥ हरि ह्मणतां मुक्ति हरि ह्मणतां मुक्ति । चुके यातायातीं हरि ह्मणतां ॥ २ ॥ तपें

अनुष्ठानें न लगती साधनें । तुटती बंधनें हरि ह्मणतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावें जपा हरिचें नाम । मग काळयम शरण तुह्मां ॥ ४ ॥

२१०९. नये वांटूं मन । कांहीं न देखावें भिन्न ॥ १ ॥ पाय विठोबाचे चित्तीं । असों द्यावे दिवसराती ॥ २ ॥ नये काकुळती । कोणा यावें हरिभक्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे साई । करील कृपेची विठाई ॥ ४ ॥

२११०. सकळ देवांचें दैवत । उभें असे रंगा आंत ॥ १ ॥ रंग लुटा माझे बाप । शुद्ध भाव खरें माप ॥ २ ॥ रंग लुटिला बहुतीं । शुक नारदादि संतीं ॥ ३ ॥ तुका लुटितां हे रंग । साह्य जाला पांडुरंग ॥ ४ ॥

२१११. उशीर कां केला । कृपाळुवा जी विठ्ठला ॥ १ ॥ मज दिलें कोणा हातीं । काय मानिली निश्चिंती ॥ २ ॥ कोठवरी धरूं धीर । आतां मन करूं स्थिर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीव । ऐसी भाकितसे कींव ॥ ४ ॥

२११२. तुका वेडा अविचार । करी बडबड फार ॥ १ ॥ नित्य वाचे हाचि छंद । राम कृष्ण हरि गोविंद ॥ २ ॥ धरी पांडुरंगीं भाव । आणीक नेणें दुजा देव ॥ ३ ॥ गुरुज्ञान सर्वां ठायीं । दुजें न विचारी कांहीं ॥ ४ ॥ बोल नाईके कोणाचे । कथे नागवाचि नाचे ॥ ५ ॥ संग उपचारें कांटाळे । सुखें भलते ठायीं लोळे ॥ ६ ॥ कांहीं उपदेशिलें नेणे । वाचे विठ्ठल विठ्ठल ह्मणे ॥ ७ ॥ केला बहुतीं फजित । तरी हेंचि करी नित्य ॥ ८ ॥ अहो पंडित जन । तुका टाकावा थुंकोन ॥ ९ ॥

२११३. आली सिंहस्थपर्वणी । न्हाव्या भटा झाली धणी ॥ १ ॥ अंतरीं पापाच्या कोडी । वरिवरि बोडी डोई दाढी ॥ २ ॥ बोडिलें तें निघालें । काय पालटलें सांग वहिलें ॥ ३ ॥ पाप गेल्याची काय खुण । नाहीं पालटले अवगुण ॥ ४ ॥ भक्तिभावेंविण । तुका ह्मणे अवघा सीण ॥ ५ ॥

२११४. तुज घालोनियां पूजितों संपुष्टीं । परि तुझ्या पोटीं चौदा भुवनें ॥ १ ॥ तुज नाचऊनि दाखवूं कौतुका । परी रूपरेखा नाहीं तुज ॥ २ ॥ तुजलागीं आह्मी गात असों गीत । परी तूं अतीत शब्दाहूनि ॥ ३ ॥ तुजलागीं आह्मीं घातियेल्या माळा । परि तूं वेगळा कर्तृत्वासी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां होऊनि परमित । माझें कांहीं हित विचारावें ॥ ५ ॥

२११५. पापाची मी राशी । सेवाचोर पायांपाशीं ॥ १ ॥ करा दंड नारायणा । माझ्या मनाची खंडणा ॥ २ ॥ जना हातीं सेवा । घेतों लडपणें देवा ॥ ३ ॥ तुझा ना संसार । तुका दोहींकडे चोर ॥ ४ ॥

२११६. दुडीवरी दुडी । चाले मोकळी गुजरी ॥ १ ॥ ध्यान लागो ऐसें हरी । तुझे चरणीं तैशापरी ॥ २ ॥ आवंतण्याची आस । जैसी लागे दुर्बळास ॥ ३ ॥ लोभ्या कळांतराची आस । बोटें मोजी दिवस मास ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे पंढरीनाथा । मजला आणिक नको व्यथा ॥ ५ ॥

२११७. लागोनियां पायां विनवितों तुह्माला । करें टाळी बोला मुखें नाम ॥ १ ॥ विठ्ठल विठ्ठल ह्मणा वेळोवेळां । हा सुखसोहळा स्वर्गीं नाहीं ॥ २ ॥ कृष्ण विष्णु हरि गोविंद गोपाळ । मार्ग हा प्रांजळ वैकुंठींचा ॥ ३ ॥ सकळांसीं येथें आहे अधिकार । कलयुगीं उद्धार हरिनामें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नामापाशीं चारी मुक्ति । ऐसें बहुग्रंथीं बोलियेलें ॥ ५ ॥

२११८. लटिकें हासें लटिकें रडें । लटिकें उडें लटिक्यापें ॥ १ ॥ लटिकें माझें लटिकें तुझें । लटिकें ओझें लटिक्याचें ॥ २ ॥ लटिकें गायें लटिकें ध्यायें । लटिकें जायें लटिक्यापें ॥ ३ ॥ लटिका भोगी लटिका त्यागी । लटिका जोगी जग

माया ॥ ४ ॥ लटिका तुका लटिक्या भावें । लटिके बोले लटिक्यासवें ॥ ५ ॥

२११९. ह्मणती त्याचें मज वाटे आश्चर्य । ऐका नव्हे धीर वचन माझें ॥ १ ॥ शिजलिया अन्ना ग्वाही दांत हात । जिव्हेसी चाखत नकळे कैसें ॥ २ ॥ तापलिया तेली बावन चंदन । बुंद एक क्षण शीतळ करी ॥ ३ ॥ पारखी तो जाणे अंतरींचा भेद । मूढजना छंद लावण्यांचा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कसीं निवडे आपण । शुद्ध मंद हीन जैसें तैसें ॥ ५ ॥

२१२०. हेचि थोर भक्ति आवडती देवा । संकल्पावी माया संसाराची ॥ १ ॥ ठेविलें अनंतें तैसेंचि राहावें । चित्तीं असों द्यावें समाधान ॥ २ ॥ वाहिल्या उद्वेग दुःखचि केवळ । भोगणें तें फळ संचिताचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घालूं तयावरी भार । वाहूं हा संसार देवा पायीं ॥ ४ ॥

२१२१. जन्मा येणें घडे पातकाचे मूळें । संचिताचें फळ आपुलिया ॥ १ ॥ मग वांयांविण दुःख वाहों नये । रुसोनियां काय देवावरी ॥ २ ॥ ठाउकाचि आहे संसार दुःखाचा । चित्तीं सीण याचा वाहों नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाम त्याचें आठवावें । तेणें विसरावें जन्मदुःख ॥ ४ ॥

२१२२. आतां माझे नका वाणूं गुण दोष । करितों उपदेश याचा कांहीं ॥ १ ॥ मानदंभासाठीं छळीतसें कोणा । आण या चरणां विठोबाची ॥ २ ॥ तुका ह्मणे हें तों ठावें पांडुरंगा । काय कळे जगा अंतरींचें ॥ ३ ॥

२१२३. काय माझें नेती वाईट ह्मणोन । करूं समाधान कशासाटीं ॥ १ ॥ काय मज लोक नेती परलोका । जातां कोणा एका निवारेल ॥ २ ॥ न ह्मणें कोणासी उत्तम वाईट । सुखें माझी कूट खावो मागें ॥ ३ ॥ सर्व माझा भार असे पांडुरंगा । काय माझें जगासवें काज ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझें सर्वही साधन । नामसंकीर्त्तन विठोबाचें ॥ ५ ॥

२१२४. वंदिलें वंदावें जीवाचिये साटीं । किंवा बरी तुटी आरंभींच ॥ १ ॥ स्वहिताची चाड ते ऐका हे बोल । अवघेंचि मोल धीरा अंगीं ॥ २ ॥ सिंपिलें तें रोंप वरीवरी बरें । वाळलिया वरी कोंभ नये ॥३॥ तुका ह्मणे टाकी घायें देवपण । फुटलिया जन कुला पुसी ॥ ४ ॥

२१२५. आह्मां विष्णुदासां हेंचि भांडवल । अवघा विठ्ठल धन वित्त ॥ १ ॥ वाणी नाहीं घ्यावें आपुलिया हातें । करोनियां चित्तें समाधान ॥ २ ॥ तुका ह्मणे द्रव्य मेळविलें मागें । हें तों कोणासंगें आलें नाहीं ॥ ३ ॥

२१२६. सुखाचे व्यवहारीं सुखलाभ जाला । आनंदें कोंदला मागें पुढें ॥ १ ॥ संगती पंगती देवासवें घडे नित्यानित्य पडे तेंचि सांचा ॥ २ ॥ समर्थाचे घरीं सकळ संपदा । नाहीं तुटी कदा कासयाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें लाभाचिया कोटी । बहु वाव पोंटी समर्थाचे ॥ ४ ॥

२१२७. काय देवें खातां घेतलें हातींचें । आलें हें तयाचें थोर भय ॥ १ ॥ ह्मणतां गजरें राम एकसरें । जळती पापें थोरें भयधाकें ॥ २ ॥ काय खोळंबले हात पाय अंग । नाशिलें हें सांग रूप काय ॥ ३ ॥ कोण लोकीं सांगा घातला बाहेरी । ह्मणतां हरि हरि तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

२१२८. उत्तम त्या याति । देवा शरण अनन्यगति ॥ १ ॥ नाहीं दुजा ठाव । कांहीं उत्तम मध्यम भाव ॥ २ ॥ उमटती ठसे । ब्रह्मप्राप्ति अंगीं दिसे ॥ ३ ॥ भाविक विश्वासी । तुका ह्मणे नमन त्यांसी ॥ ४ ॥

२१२९. ज्यासी नावडे एकादशी । तो जिताचि नरकवासी ॥ १ ॥ ज्यासी

नावडे हें व्रत । त्यासी नरक तोही भीत ॥ २ ॥ ज्यास मान्य एकादशी । तो जिताचि मुक्तवासी ॥ ३ ॥ ज्यासी घडे एकादशी । जाणें लागे विष्णूपाशीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे पुण्यराशी । तोचि करी एकादशी ॥ ५ ॥

२१३०. मुंगी होउनि साकर खावी । निजवस्तूची भेटी घ्यावी ॥ १ ॥ वाळवंटी साकर पडे । गज येउनि काय रडे ॥ २ ॥ जाला हरिदास गोसांवी । अवघी मायिक क्रिया दावी ॥ ३ ॥ पाठ पाठांतरिक विद्या । जनरंजवणी संध्या ॥ ४ ॥ प्रेम नसतां अंगा आणी । दृढ भाव नाहीं मनीं ॥ ५ ॥ ब्रह्मज्ञान वाचे बोले । करणी पाहातां न निवती डोळे ॥ ६ ॥ मिथ्या भगल वाढविती । आपुली आपण पूजा घेती ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे धाकुटें व्हावें । निजवस्तूसी मागुनि घ्यावें ॥ ८ ॥

२१३१. भय हरिजनीं कांहीं न धरावें मनीं ॥ १ ॥ नारायण ऐसा सखा । काय जगाचा हा लेखा ॥ २ ॥ चित्त वित्त हेवा । समर्पून राहा देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मन । असों द्यावें समाधान ॥ ४ ॥

२१३२. आयुष्य मोजावया बैसला मापारी । तूं कां रे वेव्हारी संसाराचा ॥१॥ नेईल ओढोनि ठाउकें नसतां । न राहे दुश्चिता हरिविण ॥२॥ कठिण हें दुःख यम जाचतील । कोण सोडवील तया ठायीं ॥३॥ राहतील दुरी सज्जन सोयरीं । आठवीं श्रीहरी लवलाहीं ॥४॥ तुका ह्मणे किती करिसी लंडायी । होईल भंडाई पुढें थोर ॥५॥

२१३३. होऊं नको कांहीं या मना आधीन । नाइकें वचन याचें कांहीं ॥१॥ हटियाची गोष्टी मोडून टाकावी । सोई ही धरावी विठोबाची ॥ २ ॥ आपुले आधीन करूनियां ठेवा । नाहीं तरि जीवा घातक हें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाले जे मना आधीन । तयांसी बंधन यम करी ॥ ४ ॥

२१३४. नामाविण काय वाउगी चावट । वांयां वटवट हरीविण ॥ १ ॥ फुकटची सांगे लोकाचिया गोष्टी । राम जगजेठी वाचे नये ॥ २ ॥ मेळवूनि चाट करी सुरापान । विषयांच्या गुणें माततसे ॥ ३ ॥ बैसोनि टवाळी करी दुजयाची । नाहीं गोविंदाची आठवण ॥ ४ ॥ बळें यम दांत खाय तयावरी । जंव भरे दोरी आयुष्याची ॥५॥ तुका ह्मणे तुला सोडवील कोण । नाहीं नारायण आठविला॥६॥

२१३५. संत गाती हरिकीर्तनीं । त्यांचें घेइन पायवणी ॥ १ ॥ हेंचि तप तीर्थ माझें । आणीक मी नेणें दुजें ॥ २ ॥ काया कुरवंडी करीन । संत महंत ओंवाळीन ॥ ३ ॥ संत महंत माझी पूजा । अनुभाव नाहीं दुजा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नेणें कांहीं । अवघें आहे संतांपायीं ॥ ५ ॥

२१३६. जालें भांडवल । अवघा पिकला विठ्ठल ॥ १ ॥ आतां वाणी काशासाठीं । धीर धरावाच पोटीं ॥ २ ॥ आपुल्या संकोचें । ह्मणऊनि तेथें टांचे ॥ ३ ॥ घेतों खऱ्या मापें । तुका देखोनियां सोपें ॥ ४ ॥

२१३७. शुद्ध ऐसें ब्रह्मज्ञान । करा मन सादर ॥ १ ॥ रवि रसां सकळां शोषी । गुणदोषीं न लिंपे ॥ २ ॥ कोणांसवें नाहीं चोरी । सकळांवरी समत्व ॥ ३ ॥ सत्य तरी ऐसें आहे । तुका पाहे उपदेशीं ॥ ४ ॥

२१३८. अग्नि हा पाचारी कोणासी साक्षेपें । हिंवे तोचि तापे जाऊनियां ॥ १ ॥ उदक ह्मणे काय या हो मज प्यावें । तृषित तो धांवे सेवावया ॥ २ ॥ काय वस्त्र ह्मणे यावो मज नेसा । आपुले स्वइच्छा जग वोढी ॥ ३ ॥ तुक्यास्वामी ह्मणे काय मज स्मरा । आपुल्या उद्धारा लागूनियां ॥ ४ ॥

२१३९. भक्त देवाघरचा सुना । देव भक्ताचा पोसणा ॥ १ ॥ येर येरां जडलें कैसें । जीवा अंग जैसें तैसें ॥ २ ॥ देव भक्ताची कृपाळु माता । भक्त देवाचा जनिता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंगें । [illegible]

२१४०. बरवयाबरवंट । विटे चरण सम नीट ॥ १ ॥ ते म्यां हृदयीं धरिले । तापशमन पाउलें ॥ २ ॥ सकळां तीर्थां अधिष्ठान । करी लक्ष्मी संवाहन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंतीं । ठाव मागितला संतीं ॥ ४ ॥

२१४१. मांस चर्म हाडें । देवा अवघींच गोडें ॥ १ ॥ जे जे हरिरंगीं रंगले । कांहीं न वचे वांयां गेले ॥ २ ॥ वेद खाय शंखासुर । त्याचें वागवी कलिवर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसा । बराडी हा भक्तिरसा ॥ ४ ॥

२१४२. कोणा चिंता आड । कोणा लोकलाज नाड ॥ १ ॥ कैंचा राम अभागिया । करी कटकट वांयां ॥ २ ॥ स्मरणाचा राग । क्रोधें विटाळलें अंग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जडा । काय चाले या दगडा ॥ ४ ॥

२१४३. आपुलिया काजा । आह्मीं सांडियेली लाजा ॥ १ ॥ तुह्मां असों जागवीत । आपुलिया हातीं हित ॥ २ ॥ तुह्मी देहशुन्य । आह्मां कळे पाप पुण्य ॥ ३ ॥ सांगायासी लोकां । उरउरीत उरला तुका ॥ ४ ॥

२१४४. मायबापें केवळ काशी । तेणें न वजावें तीर्थासी ॥ १ ॥ पुंडलीकें काय केलें । परब्रह्म उभें ठेलें ॥ २ ॥ तैसा होईं सावधान । हृदयीं धरीं नारायण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मायबापें । अवघीं देवाचीं स्वरूपें ॥ ४ ॥

२१४५. सत्य आह्मां मनीं । नव्हों गाबाळाचे धनी ॥ १ ॥ ऐसें जाणा रे सकळ । भरा शुद्ध टांका मळ ॥ २ ॥ देतों तीक्ष्ण उत्तरें । पुढें व्हावयासी बरें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरें घडे । देशोदेशीं चाले कोडें ॥ ४ ॥

२१४६. शिकवूनि हित । सोयी लावावे हे नीत ॥ १ ॥ त्याग करूं नये खरें । ऐसें विचारावें बरें ॥ २ ॥ तुमचिया तोंडें । धर्माधर्मचि खंडें ॥ ३ ॥ मजसाटीं देवा । कां हो लपविला हेवा ॥ ४ ॥ जाला सावधान । त्यासी घालावें भोजन ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे पिता । वरी बाळाच्या तो हिता ॥ ६ ॥

२१४७. सुख सुखा भेटे । मग तोडिल्या न तुटे ॥ १ ॥ रविरश्मिकळा । नये घालितां पैं डोळां ॥ २ ॥ दुरि तें जवळी । स्नेहें आकाशा कवळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्त । माझें पांयीं अखंडित ॥ ४ ॥

२१४८. तुह्मां न पडे वेच । माझा सरेल संकोच ॥ १ ॥ फुकासाटीं जोडे यश । येथें कां करा आळस ॥ २ ॥ कृपेचें भुकेलें । होय जीवदान केलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शिकविलें । माझें ऐकावें विठ्ठलें ॥ ४ ॥

२१४९. लोक ह्मणती मज देव । हा तो अधर्म उपाव ॥ १ ॥ आतां कळेल तें करीं । सीस तुझे हातीं सुरी ॥ २ ॥ अधिकार नाहीं । पूजा करिती तैसा कांहीं ॥ ३ ॥ मन जाणे पापा । तुका ह्मणे मायबापा ॥ ४ ॥

२१५०. एका ह्मणे भलें । आणिका सहजचि निंदिलें ॥ १ ॥ कांहीं न करितां आयास । सहज घडले ते दोष ॥ २ ॥ बरें वाइटाचें । नाहीं मज कांहीं साचें ॥३॥ तुका ह्मणे वाणी । खंडोनि राहावें चिंतनीं ॥ ४ ॥

२१५१. आणिलें सेवटा । आतां कामा नये फांटा ॥ १ ॥ मज आपुलेंसें ह्मणा । उपरि या नारायणा ॥ २ ॥ वेचियेली वाणी । युक्ती अवघी चरणीं ॥ ३ ॥ तुका धरी पाय । क्षमा करवूनि अन्याय ॥ ४ ॥

२१५२. न करा टांचणी । येथें कांहीं आडचणी ॥ १ ॥ जिव्हा अमुप करी माप । विठ्ठल पिकला माझा बाप ॥ २ ॥ तुका ह्मणे सर्वकाळ । अवघा गोविंद गोपाळ ॥ ३ ॥

[illegible] आवडी । आह्मी विठो तुझीं वेडीं ॥ १ ॥ आतां न

वजों अणिकां ठायां । गाऊं गीत लागों पायां ॥ २ ॥ काय वैकुंठ बापुडें । तुझ्या प्रेमसुखापुढें ॥ ३ ॥ संतसमागममेळ । प्रेमसुखाचा सुकाळ ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुझ्या पायीं । जन्ममरणा ठाव नाहीं ॥ ५ ॥

२१५४. साकरेच्या योगें वर्खे । राजा कागदातें देखे ॥ १ ॥ तैसें आह्मां मनुष्यपण । रामनाम कोण्यागुणें ॥ २ ॥ फिरंगीच्या योगें करी । राजा काष्ठ हातीं धरी ॥ ३ ॥ रत्नकनका योगें लाख । कंठीं धरिती श्रीमंत लोक ॥ ४ ॥ देवा देवपाट । देव्हाऱ्यावरी बैसे स्पष्ट ॥५॥ ब्रह्मानंदयोगें तुका । पढीयंता सज्जनलोकां॥६॥

२१५५. धनवंतालागीं । सर्वमान्यता आहे जगीं ॥१॥ माता पिता बंधु जन । सर्व मानिती वचन ॥२॥ जव मोठा चाले धंदा। तंव बहिण ह्मणे दादा ॥३॥ सदा शृंगारभूषणें । कांता लवे बहुमानें ॥४॥ तुका ह्मणे धन । भाग्य अशाश्वत जाण ॥५॥

२१५६. न विचारितां ठायाठाव । काय भुंके तो गाढव ॥ १ ॥ केला तैसा लाहे दंड । खळ अविचारी लंड ॥ २ ॥ करावें लाताळें । ऐसें नेणे कोण्या काळें ॥ ३ ॥ न कळे उचित । तुका ह्मणे नीत हित ॥ ४ ॥

२१५७. कंठीं नामसिका । आतां कळिकाळासी धका ॥ १ ॥ रोखा माना कीं सिका माना । रोखा सिका तत्समाना ॥ २ ॥ रोखा न मना सिका न मना । जतन करा नाककाना ॥ ३ ॥ सिका न मनी रावण । त्याचें केलें निसंतान ॥ ४ ॥ सिका मानी हळाहळ । जालें सर्वांगीं शीतळ ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे नाम सिका । पटीं बैसलीं निजसुखा ॥ ६ ॥

२१५८. भूतीं देव ह्मणोनि भेटतों या जना । नाहीं हे भावना नरनारी ॥ १ ॥ जाणे भाव पांडुरंग अंतरीचा । नलगे द्यावा साचा परिहार ॥ २ ॥ दयेसाटीं केला उपाधि पसारा । जड जीवा तारा नाव कथा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं पडत उपवास । फिरतसे आस धरोनियां ॥ ४ ॥

२१५९. हारपल्याची नका चित्तीं । धरूं खंती वांयांच ॥ १ ॥ पावलें तें ह्मणा देवा । सहज सेवा या नांवें ॥ २ ॥ होणार तें तें भोगें घडे । लाभ जोडे संकल्पें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोकळें मन । अवघें पुण्य या नांवें ॥ ४ ॥

२१६०. नेसणें आलें होतें गळ्या । लोक रळ्या करिती ॥१॥ आपणियां सावरिलें । जग भलें आपण ॥ २ ॥ संबंध तो तुटला येणें । जागेपणें चेष्टाचा ॥ ३ ॥ भलती सेवा होती अंगें । वारस वेगें पडिलें ॥ ४ ॥ सावरिलें नीट वोजा । दृष्टिलाजा पुढिलांच्या ॥ ५ ॥ बरे उघडिले डोळे । हळहळेपासूनि ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे विटंबना । नारायणा चुकली ॥ ७ ॥

२१६१. जिव्हा जाणे फिकें मधुर कीं क्षार । येर मास पर हाता न कळे ॥१॥ देखावें नेत्रीं बोलावें मुखें । चित्ता सुखदुःखें कळों येती ॥ २ ॥ परिमळासी घ्राण ऐकती श्रवण । एकाचें कारण एका नव्हे ॥ ३ ॥ एकदेहीं भिन्न ठेवियेल्या कळा । नाचवी पुतळा सूत्रधारी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐशी जयाची सत्ता । कां नया अनंता विसरलेती ॥ ५ ॥

२१६२. नलगे द्यावा जीव सहजचि जाणार । आहे तो विचार जाणा कांहीं ॥ १ ॥ मरण जो मागे गाढवाचा बाळ । बोलिजे चांडाळ शुद्ध त्यासी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे कई होईल स्वहित । निधान जो थीत टाकूं पाहे ॥ ३ ॥

२१६३. मोल वेचूनियां धुंडिती सेवका । आह्मी तरी फुका मागों बळें ॥ १ ॥ नसतां जवळी हित फार करूं । जीव भाव धरूं तुझ्या पायीं ॥ २ ॥ नेदूं भोग आह्मी आपुल्या शरीरा । तुह्मांसी दातारा व्हावें म्हूण ॥ ३ ॥ कीर्ती तुझी करूं

आमुचे सायास । तूं का रे उदास पांडुरंगा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुज काय मागों आह्मी । फुकाचे कां ना भी ह्मणसी ना ॥ ५ ॥

२१६४. काय लवणकणिकेविण । एके क्षीण सागर ॥ १ ॥ मां हे येवढी अड-चण । नारायणीं मजविण ॥ २ ॥ कुबेर अटाहासे जोडी । काय कवडी कारणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काचमणि । कोण गणी भांडारी ॥ ४ ॥

२१६५. तुज मज नाहीं भेद । केला सहज विनोद ॥ १ ॥ तूं माझा आकार । मी तों तूंच निर्धार ॥ २ ॥ मी तुजमाजी देवा । घेसी माझ्या अंगें सेवा ॥ ३ ॥ मी तुजमाजी अचळ । मजमाजी तूं सबळ ॥ ४ ॥ तूं बोलसी माझ्या मुखें । मी तों तुजमाजी सुखें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे देवा । विपरीत ठायीं नांवा ॥ ६ ॥

२१६६. वैराग्याचें भाग्य । संतसंग हाचि लाभ ॥ १ ॥ संतकृपेचे हे दीप । करी साधका निष्पाप ॥ २ ॥ तोचि देवभक्त । भेदाभेद नाहीं ज्यांत ॥ ३ ॥ तुका प्रेमें नाचे गाये । गाणियांत विरोन जाये ॥ ४ ॥

२१६७. जप तप ध्यान नलगे धारणा । विठ्ठलकीर्त्तनामाजी सर्व ॥ १ ॥ राहें माझ्या मना दृढ या वचनीं । आणिक तें मनीं न धरावें ॥ २ ॥ कीर्तनसमाधि साधन ते मुद्रा । राहतील थारा धरोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मुक्ति हरिदासांच्या घरीं । वोळगती चारी ऋद्धिसिद्धी ॥ ४ ॥

२१६८. नाहीं तुज कांहीं मागत संपत्ती । आठवण चित्तीं असों द्यावी ॥ १ ॥ सरलिया भोग येईन सेवटीं । पायापें या भेटी अनुसंधानें ॥ २ ॥ आतां मजसाटीं याल आकारास । रोकडी हे आस नाहीं देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मुखीं असो तुझें नाम । देईल तो श्रम देवो काळ ॥ ४ ॥

२१६९. हितावरी यावें । कोणी बोलिलों या भावें ॥ १ ॥ नव्हे विनोदउत्तर । केले रंजवाया चार ॥ २ ॥ केली अटाअटी । अक्षरांची देवासाटीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खिजों । नका जागा येथें निजों ॥ ४ ॥

२१७०. संचित प्रारब्ध क्रियमाण । अवघा जाला नारायण ॥ १ ॥ नाहीं आ-ह्मांसी संबंधु । जरा मरण कांहीं बाधु ॥ २ ॥ द्वैताद्वैतभावें । अवघें व्यापियेलें देवें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरि । आह्मांमाजी क्रीडा करी ॥ ४ ॥

२१७१. नेणें करूं सेवा । पांडुरंगा कृपाळुवा ॥ १ ॥ धावें बुडतों मी काढीं । सत्ता आपुलिया ओढीं ॥ २ ॥ क्रियाकर्महीन । जालों इंद्रियां अधीन ॥ ३ ॥ तुका विनंती करी । वेळोवेळां पाय धरी ॥ ४ ॥

२१७२. जयापासोनि सकळ । महीमंडळ जाळें ॥१॥ तो एक पंढरीचा राणा । नये श्रुती अनुमाना ॥ २ ॥ विवादती जयासाटीं । जेगजेटी तो विठ्ठल ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तो आकळ । आहे सकळव्यापक ॥ ४ ॥

२१७३. नाहीं रूप नाहीं नांव । नाहीं ठाव धराया ॥१॥ जेथें जावें तेथें आहे । विठ्ठल मायबहीण ॥ २ ॥ नाहीं आकार विकार । चराचर भरलेंसे ॥ ३ ॥ नव्हे निर्गुण सगुण । जाणे कोण तयासी ॥४॥ तुका ह्मणे भावाविण । त्याचें मन वोळेना ॥५॥

२१७४. आहे सकळां वेगळा । खेळे कळा चोरोनि ॥ १ ॥ खांबसुत्राचिये परी । देव दोरी हालवितो ॥ २ ॥ आपण राहोनि निराळा । कैसी कळा नाचवी ॥ ३ ॥ जेव्हां असुडितो दोरी । भूमीवरी पडे तेव्हां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तो जाणावा । सखा करावा आपुला ॥ ५ ॥

२१७५. लोहो परिसासीं रुसलें । सोनेंपणासी मुकलें ॥ १ ॥ येथें कोणाचें

देखोनि पळे दूरी ॥ ३ ॥ गांवा खालील ओहळे । रागें गंगेसी न मिळे ॥ ४ ॥ तुका केशवाचा दास । गुरूसीं न भजे शिष्य ॥ ५ ॥

२१७६. आतां पुढें मना । चाली जाली नारायणा ॥ १ ॥ येथें राहिलें राहिलें । कैसें गुंतोनि उगलें ॥ २ ॥ भोवतें भोंवनी । आलियांची जाली धणी ॥३॥ तुका ह्मणे रंग रंगे । रंगलें पांडुरंगें ॥ ४ ॥

२१७७. आळस पाडी विषयकामीं । शक्ती देईं तुझ्या नामीं ॥ १ ॥ हेचि विनवणी विनवणी । विनविली धरा मनीं ॥ २ ॥ आणिक वचना मुकी वाणी । तुमच्या गजीं द्यावी गुणीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाय डोळां । पाहें एरवी अंधळा ॥४॥

२१७८. कोण वेची वाणी । आतां क्षुल्लका कारणीं ॥ १ ॥ आतां हेंचि काम करूं । विठ्ठल हृदयांत धरूं ॥ २ ॥ नेंदाविया वृत्ति । आतां उठोंचि बहुती ॥ ३ ॥ उपदेश लोकां । करुनी वेडा होतो तुका ॥ ४ ॥

२१७९. मागणें तें एक तुज । देईं विचारोनि मज ॥ १ ॥ नको दुर्जनांचा संग । क्षणक्षणा चित्तभंग ॥२॥ जन्म घेईन मी नाना । बहु सोसीन यातना ॥३॥ रंक होईन दीनांचा । घायें देहपात साचा ॥ ४॥ तुका ह्मणे हेंचि आतां । देईं देईं तूं सर्वथा ॥५॥

२१८०. जाणसी उचित । पांडुरंगा धर्मनीत ॥ १ ॥ तरि म्यां बोलावें तें काई । सरे ऐसें तुझे पायीं ॥ २ ॥ पालटती क्षणें । संचितप्रारब्धक्रियमाणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्ता । होसी सकळ करिता ॥ ४ ॥

२१८१. तुह्मी कांटाळलां तरी । आह्मां न सोडणें हरी ॥ १ ॥ जावें कवणिया ठाया । सांगा विनवितों पाया ॥ २ ॥ केली जिवा साटी । आतां सुखें लागा पाठी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठाव । न सोडणें हाचि भाव ॥ ४ ॥

२१८२. येउनि संसारीं । मी तों एक जाणें हरी ॥ १ ॥ नेणें आणिक कांहीं धंदा । नित्य ध्यातसें गोविंदा ॥ २ ॥ कामक्रोधलोभस्वार्थ । अवघा माझा पंढरिनाथ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एक । धणी विठ्ठल मी सेवक ॥ ४ ॥

२१८३. सर्वपक्षीं हरि साहेसखा जाला । ओल्या अंगणीच्या कल्पलता त्याला ॥ १ ॥ सहजचाली चालतां पायवाटे । चिंतामणींसमान होती गोटे ॥ २ ॥ ऐसें हरिभक्तांचें ज्ञान महिमान । अतर्क्य तयांचें दुर्लभ दरुशन ॥ ३ ॥ तुका तरी सहज बोले वाणी । त्याचे घरीं वेदांत वाहे पाणी ॥ ४ ॥

२१८४. काय पुण्य ऐसें आहे मजपाशीं । तांतडी धांवसी पांडुरंगा ॥१॥ काय ऐसा भक्त वांयां गेलों थोर । तूं मज समोर होसी वेगा ॥ २ ॥ काय कष्ट माझे देखिली चाकरी । तो तूं झडकरी पाचारिशी ॥ ३ ॥ कोण मी नांवाचा थोर गेलों मोटा । अपराधी करंटा नारायणा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नाहीं ठाऊकें संचित । येणें जन्महित नाहीं केलें ॥ ५ ॥

२१८५. आमुचिया भावें तुज देवपण । तें कां विसरोन राहिलासी ॥ १ ॥ समर्थासी नाहीं उपकारस्मरण । दिल्या आठवण वांचोनियां ॥ २ ॥ चळण वळण सेवकाच्या बळें । निर्गुणाच्या मुळें सांभाळावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां आलों खंडावरी । प्रेम देउनि हरी बुझवावें ॥ ४ ॥

२१८६. आह्मी मेलों तेव्हां देह दिला देवा । आतां करूं सेवा कोणाची मी ॥ १ ॥ सूत्रधारी जैसा हालवितो कळा । तैसा तो पुतळा नाचे छंदें ॥ २ ॥ बोलतसें जैसें बोलवितो देव । मज हा संदेह कासयाचा ॥ ३ ॥ पाप पुण्य ज्याचें तोचि जाणे कांहीं । संबंध हा नाहीं आह्मांसवें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी आइका हो मात ।

२१८७. लागों नेदी बोल पायां तुझ्या हरी । जीव जावो परि न करीं आण ॥ १ ॥ परनारी मज रखुमाईसमान । वमनाहूनि धन नीच मानीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे याची लाज नसे कोणा । सहाकारी दीना ज्याची तया ॥ ३ ॥

२१८८. हेचि भेटी साच रूपाचा आठव । विसावला जीव आवडीपें ॥ १ ॥ सुखाचें भातुकें करावें जतन । सेविल्या ताहान भूक जाय ॥ २ ॥ दुरील जवळी आपणचि होतें । कवळिलें चित्तें जिवापासीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाम घेतों वेळो-वेळां । होतील सकळा शीतळा नाडी ॥ ४ ॥

२१८९. आपुलिया बळें नाहीं मी बोलत । सखा भगवंत वाचा त्याची ॥ १ ॥ साळुंकी मंजुळ बोलतसे वाणी । शिकविता धणी वेगळाची ॥ २ ॥ काय म्यां पामरें बोलावी उत्तरें । परि त्या विश्वंभरें बोलविलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याची कोण जाणे कळा । चालवी पांगळा पायांविण ॥ ४ ॥

२१९०. हित सांगे तेणें दिलें जीवदान । घातकी तो जाण मनामागें ॥ १ ॥ बळें हे वारावे अधर्म करितां । अंधळें चालतां आडरानें ॥ २ ॥ द्रव्य देऊ-नियां धाडावें तीर्थासी । नेदावें चोरासी चंद्रबळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें आहे हें पुराणीं । नाहीं माझी वाणी पदरींची ॥ ४ ॥

२१९१. ऐसा घेईं कां रे संन्यास । करीं संकल्पाचा न्यास ॥ १ ॥ मग तूं राहें भलते ठायीं । जनीं वनीं खाटे भोईं ॥ २ ॥ तोडीं जाणिवेची कळा । होईं वृत्तीसी वेगळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नभा । होईं आमुचाही भागा ॥ ४ ॥

२१९२. सोळा सहस्र होऊं येतें । भरलें रितें आह्मापें ॥ १ ॥ ऐसे तुह्मां ठा-याठाव । देव म्हूण संपादे ॥ २ ॥ कैची चिरामध्यें चिरे । मना बरें आलें तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । अंगलगा भिन्न परा ॥ ४ ॥

२१९३. इहलोकीं आह्मां भूषण अवकळा । भोपळा वाकळा आणि भिक्षा ॥ १ ॥ निमोली संपदा भयविरहित । सर्वकाळ चित्त समाधान ॥ २ ॥ छिद्राचा आश्रम उंदीरकुळवाडी । धन नाम जोडी देवाचें तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एक सेवटीं राहाणें । वर्ततों या जना विरहित ॥ ४ ॥

२१९४. आह्मी भाग्याचे भाग्याचे । आह्मां तांबे भोपळ्याचे ॥ १ ॥ लोकां घरीं गाई ह्मैसी । आह्मां घरीं उंदिरघुसी ॥ २ ॥ लोकां घरीं हत्ती घोडे । आह्मां आधोडीचे जोडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी सुडके । आह्मां देखोनि काळ धाके ॥४॥

२१९५. गाऊं नेणें कळा कुसरी । कान धरोनि ह्मणें हरी ॥ १ ॥ माझ्या बो-बडिया बोला । चित्त द्यावें बा विठ्ठला ॥ २ ॥ मज हंसतील लोक । परि मी गाईन निःशंक ॥ ३ ॥ तुझे नामीं मी निर्लज्ज । काय जनासवें काज ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझी विनंती । तुह्मी परिसा कमळापती ॥ ५ ॥

२१९६. विष पोटीं सर्पा । जन भीतें तया दर्पा ॥ १ ॥ पंच भूतें नाहीं भिन्न । गुण दुःख देती शीण ॥ २ ॥ चंदन प्रिय वासें । आवडे तें जाती ऐसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दाणा । कुचर मिळों नये अन्ना ॥ ४ ॥

२१९७. देव अवघें प्रतिपादी । वंदी सकळां एका निंदी ॥ १ ॥ तेथें अवघें गेलें वांयां । विष घास एके ठायां ॥ २ ॥ सर्वांग कुरवाळी । उपटी एक रोमावळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्त । नाहीं जयाचें अंकित ॥ ४ ॥

२१९८. मज माझा उपदेश । आणिकां नये याचा रीस ॥ १ ॥ तुह्मी अवघे पांडुरंग । मीच दुष्ट सकळ चांग ॥ २ ॥ तुमचा मी शरणागत । कांहीं करा माझें हित ॥ ३ ॥ तुका पाय धरी । मी हें माझें दुर करीं ॥ ४ ॥

२१९९. जाणे त्याचें वर्म नेणे त्याचें कर्म । केल्याविण धर्म नेणवती ॥ १ ॥ मैथुनाचें सुख सांगितल्या शून्य । अनुभवाविण कळूं नये ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जळो शाब्दिक हें ज्ञान । विठोबाची खूण विरळा जाणे ॥ ३ ॥

२२००. अभिमानी पांडुरंग । गोवा काशाचा हो मग ॥ १ ॥ अनुसरा लवलाहीं । नका विचार करूं कांहीं ॥ २ ॥ कोठें राहातील पापें । जालिया हो अनुताप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येचि घडी । उभ्या पाववील थडी ॥ ४ ॥

२२०१. तुझें वर्म हातीं । दिलें सांगोनियां संतीं ॥ १ ॥ मुखीं नाम धरीन कंठीं । अवघा सांटवीन पोटीं ॥ २ ॥ नवविधा वेढिन आधीं । सांपडलासी भावसंधी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बळिये गाढे । कळिकाळ पायां पडे ॥ ४ ॥

२२०२. माझ्या मना लागो चाळा । पहावया विठ्ठल डोळां ॥ १ ॥ आणीक नाहीं चाड । नलगे संसार हा गोड ॥ २ ॥ तरिच फळ जन्मा आलों । सरता पांडुरंगीं जालों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । देईं चरणांची सेवा ॥ ४ ॥

२२०३. अवघें जेणें पाप नासे । तें हें असे पंढरीसी ॥ १ ॥ गात जागा गात जागा । प्रेम मागा विठ्ठला ॥ २ ॥ अवघी सुखाचीच राशी । पुंडलिकाशीं वोळली हे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जवळी आलें । उभें ठेलें समचरणीं ॥ ४ ॥

२२०४. देह तुझ्या पायीं । ठेवूनि जालों उतराई ॥ १ ॥ आतां माझ्या जीवा। करणें तें करीं देवा ॥ २ ॥ बहु अपराधी । मतिमंद हीनबुद्धि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेणें । भावभक्तीचीं लक्षणें ॥ ४ ॥

२२०५. जन हें सुखाचें दिल्याघेतल्याचें । अंत हें काळींचें नाहीं कोणी ॥१ ॥ जाल्या हीन शक्ति नाकडोळे गळती । सांडोनि पळती रांडापोरें ॥ २ ॥ बाइल ह्मणे खर मरता तरी बरें । नासिलें हें घर थुंकोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझीं नव्हतील कोणी । तुज चक्रपाणी वांचूनियां ॥ ४ ॥

२२०६. जाणोनि नेणतें करी माझें मन । तुझी प्रेमखूण देऊनियां ॥ १ ॥ मग मी व्यवहारीं असेन वर्तत । जेवीं जळा आंत पद्मपत्र ॥ २ ॥ ऐकोनि नाइकें निंदास्तुति कानीं । जैसा कां उन्मनी योगिराज ॥ ३ ॥ देखोनि न देखें प्रपंच हा दृष्टी । स्वप्नींचिया सृष्टि चेविल्या जेवीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसें जालियावांचून । करणें तें तें सीण वाटतसे ॥ ५ ॥

२२०७. विठ्ठला विठ्ठला । कंठ आळवितां फुटला ॥ १ ॥ कईं कृपा करिसी नेणें । मज दीनाचें धांवणें ॥ २ ॥ जाल्या येरझारा । जन्मां बहुतांचा फेरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नष्टा । अबोलण्या तुझ्या चेष्टा ॥ ४ ॥

२२०८. ज्यासी विषयाचें ध्यान । त्यासी कैंचा नारायण ॥ १ ॥ साधु कैंचा पापीयासी । काय चांडाळासी काशी ॥ २ ॥ काय पतितासी पिता । काय अधमासी गीता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निरंजनी । शठं कैंचा ब्रह्मज्ञानी ॥ ४ ॥

२२०९. वरतें करोनियां तोंड । हाका मारितो प्रचंड ॥ १ ॥ राग आळवितो नाना । गातो काय तें कळेना ॥ २ ॥ आशा धरोनि मनीं । कांहीं देईल ह्मणऊनि ॥ ३ ॥ पोटा एका साटीं । तुका ह्मणे जाले कष्टी ॥ ४ ॥

२२१०. प्रपंच वोसरो । चित्त तुझें पायीं मुरो ॥ १ ॥ ऐसें करीं गा पांडुरंगा । शुद्ध रंगवावें रंगा ॥ २ ॥ पुरे पुरे आतां । नको दुजियाची सत्ता ॥ ३ ॥ लटिकें तें फेडा । तुका ह्मणे जाय पीडा ॥ ४ ॥

२२११. ऐका कलीचें हें फळ । पुढें होईल ब्रह्मगोळ ॥ १ ॥ चारीवर्ण अठरा याती । भोजन [illegible]

पेंढा ॥ ३ ॥ वामकवळ मार्जन । जन जाईल अधःपतन ॥ ४ ॥ तुका हरिभक्ति करी । शक्ति पाणी वाहे घरीं ॥ ५ ॥

२२१२. गुरुमार्गामुळें भ्रष्ट सर्वकाळ । ह्मणती याती कुळ नाहीं ब्रह्मीं ॥ १ ॥ पवित्राला ह्मणती नको हा कंटक । मानिती आत्मिक अनामिका ॥ २ ॥ डोहोर होलार दासी बलुती बारा । उपदेशिती फारा रांडापोरा ॥ ३ ॥ कांहीं टाण्या टोण्या विप्र शिष्य होती । उघडी फजिती स्वधर्मांची ॥ ४ ॥ नसता करुनी होम खाती एके ठायीं । ह्मणती पाप नाहीं मोक्ष येणें ॥ ५ ॥ इंद्रियांचे पेठे भला कौल देती । मर्यादा जकाती माफ केली ॥ ६ ॥ नाहीं शास्त्राधार पात्रापात्र नेणे । उपदेशून घेणें द्रव्य कांहीं ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे ऐसे गुरु शिष्य पूर्ण । विठोबाची आण नरका जाती ॥ ८ ॥

२२१३. बोलाचे गौरव । नव्हे माझा हा अनुभव ॥ १ ॥ माझी हरिकथा माऊली । नव्हे आणिकांसी पांगिली ॥ २ ॥ व्याली वाढविलें । निजपदीं निजविलें ॥ ३ ॥ दाटली वो रसें । त्रिभुवन ब्रह्मरसें । ॥ ४ ॥ विष्णु जोडी कर । माथां रज वंदी हर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे बळ । तोरडीं हा कळिकाळ ॥ ६ ॥

२२१४. सेवट तो भला । माझा बहु गोड जाला ॥ १ ॥ आलों निजांच्या माहेरा । भेटों रखुमाईचा वरा ॥ २ ॥ परिहार जाला । अवघ्या दुःखाचा मागिल्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाणी । गेली आतां घेऊं धणी ॥ ४ ॥

२२१५. तुझें नाम गाऊं आतां । तुझ्या रंगीं नाचों था था ॥ १ ॥ तुझ्या नामाचा विश्वास । आह्मां कैंचा गर्भवास ॥ २ ॥ तुझे नामीं विसर पडे । तरी कोटी हत्या घडे ॥ ३ ॥ नाम घ्या रे कोणी फुका । भावें सांगतसे तुका ॥ ४ ॥

२२१६. बाइल तरी ऐसी व्हावी । नरकीं गोवी अनिवार ॥ १ ॥ घडों नेदी तीर्थयात्रा । केला कुतरा हातसोंका ॥ २ ॥ आपुलीच करवी सेवा । पुजवी देवासारिखें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गाढव पशु । केला नाशु आयुष्या ॥ ४ ॥

२२१७. बाइले अधीन होय ज्याचें जिणें । तयाच्या अवलोकनें पडिजे द्वाड ॥ १ ॥ कासया ते जंव जिताती संसारीं । माकडाच्या परी गारोड्यांच्या ॥ २ ॥ बाइलेच्या मना येईल तें खरें । अभागी तें पुरें बाइलेचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मेंग्या गाढवाचें जिणें । कुतऱ्याचें खाणें लगबगा ॥ ४ ॥

२२१८. जगीं मान्य केलें हा तुझा देकार । कीं कांहीं विचार आहे पुढें ॥ १ ॥ करितों कवित्व जोडितों अक्षरें । येणें काय पुरें जालें माझें ॥ २ ॥ तोंवरि हे माझी न सरे करकर । जो नव्हे विचार तुझ्या मुखें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज पुंडलिकाची आण । जरी कांहीं वचन करिसी मज ॥ ४ ॥

२२१९. कोंडिला गे माज । निरोधुनि द्वार । राखण तें बरें । येथें करा कारण ॥ १ ॥ हा गे हा गे हरि । करितां सांपडला चोरी ॥ घाला गांटी धरी । जीवें माय त्रासाया ॥ २ ॥ तेंचि पुढें आड । तिचा लोभ तिला नाड । लावुनी चरफड । हात गोउनी पळावें ॥ ३ ॥ संशयाचें बिरडें । याचे निरसले भेटी । घेतली ते तुटी । आतां घेतां फावेल ॥ ४ ॥ तुका येतो काकुलती । वाउगिया सोड । यासीचि निवाड । आह्मी भार वाहिका ॥ ५ ॥

२२२०. झड मारोनियां बैसलों पंगती । उठवितां फजिती दातयाची ॥ १ ॥ काय तें उचित तुह्मां कां न कळे । कां हो झांका डोळे पांडुरंगा ॥ २ ॥ घेईन इच्छेचें मागोनि सकळ । नाहीं नव्हे काळ बोलायाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जालों
[illegible]

२२२१. माझ्या वडिलांची मिरासी गा देवा । तुझी चरणसेवा पांडुरंगा ॥ १ ॥ उपवास पारणीं राखिला दारोंटा । केला भोगवटा आह्मालागीं ॥ २ ॥ वंशपरंपरा दास मी अंकित । तुका मोकलीतां लाज कोणा ॥ ३ ॥

२२२२. नाम न वदे ज्याची वाचा । तो लेंक दो बापांचा ॥ १ ॥ हेचि ओ-ळख तयाची । खूण जाणा अभक्ताची ॥ २ ॥ ज्यासी विठ्ठल नाहीं ठावा । त्याचा संग न करावा ॥ ३ ॥ नाम न ह्मणे ज्याचें तोंड । तेंचि चर्मकाचें कुंड ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे त्याचे दिवशीं । रांड गेली महारापाशीं ॥ ५ ॥

२२२३. पतित मी पापी शरण आलों तुज । राखें माजी लाज पांडुरंगा ॥ १ ॥ तारियले भक्त न कळे तुझा अंत । थोर मी पतित पांडुरंगा ॥ २ ॥ द्रौपदी बहिणी वैरीं गांजियेली । आपणाऐसी केली पांडुरंगा ॥ ३ ॥ प्रल्हादाकारणें स्तंभीं अवतार । माझा कां विसर पांडुरंगा ॥ ४ ॥ सुदामा ब्राह्मण दरिद्रें पीडिला । आपणा ऐसा केला पांडुरंगा ॥५॥ तुका ह्मणे तुज शरण निजभावें । पाप निर्दाळावें पांडुरंगा ॥ ६ ॥

२२२४. कस्तूरीचें रूप अति हीनवर । माजी असे सार मोल तया ॥ १ ॥ आणीक ही तैसीं चंदनाचीं झाडें । परिमळें वाढे मोल तयां ॥ २ ॥ काय रूपें असे परीस चांगला । धातु केली मोला वाढ तेणें ॥ ३ ॥ फिरंगी आटितां नये बारा रूके । गुणे मोलें विकें सहस्रवरी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नाहीं जातीसवें काम । ज्याचे मुखीं नाम तोचि धन्य ॥ ५ ॥

२२२५. नव्हें मी स्वतंत्र अंगाचा पाईक । जे हे सकळिक सत्ता वारूं ॥ १ ॥ तुह्मां आळवावें पाउला पाउलीं । कृपेची साउली करीं मज ॥ २ ॥ शक्तिहीन तरी जालों शरणागत । आपुला वृत्तांत जाणोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भवाभेणें धरिले पाय । आणीक उपाय नेणें कांहीं ॥ ४ ॥

२२२६. पाहों ग्रंथ तरी आयुष्य नाहीं हातीं । नाहीं ऐशी मति अर्थ कळे॥१॥ होईल तें हो या विठोबाच्या नांवें । आचरलें भावें जीवीं धरूं ॥ २ ॥ एखादा अंगासी येईल प्रकार । विचारितां फार युक्ति वाढे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आळी करितां गोमटी । मायबापा पोटीं येते दया ॥ ४ ॥

२२२७. पाहातां रूप डोळां भरे । अंतरे नुरे वेगळें । इच्छावशें खेळ मांडी । अवघें सांडी बाहेरी ॥ १ ॥ तो हा नंदानंदन बाइये । यासी काय परिचार वो ॥ २ ॥ दिसतो हा नव्हे तैसा । असे दिशाव्यापक । लाघव हा खोळेसाठीं । होतां भेटी परतेना ॥ ३ ॥ ह्मणोनि उभी ठालीये । परतलींये या वाटा । आड करो-नियां तुका । जो या लोकां दाखवितो ॥ ४ ॥

२२२८. जाली महाकर्में । दावी निजसुखवर्में ॥ १ ॥ ऐसें कळलें एक । झालों नामाचे धारक ॥ २ ॥ तपाचे सायास । नलगे घ्यावा वनवास ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येणें । कलिकाळ हें ठेंगणें ॥ ४ ॥

२२२९. कामक्रोध अहंकार नको देहीं । आशा तृष्णा माया लज्जा चिंता कांहीं । वास पंढरीचा जन्म सदा देईं । आणीक दुजें मागणें तुज नाहीं ॥ १ ॥ कृपा देईं दान हरि मज कृपा देईं दान । नासीं त्रिमिर दाखवीं चरण । आर्त पु-रवावें भेटी देऊन । नको उपेक्षूं आलिया शरण ॥ २ ॥ नाम अखंड हृदयीं राहो वाणी । न पडो विसर क्षण ज्यागृतिं स्वप्नीं । संतसमागम ऐसा दे लावुनि । आणीक दुजें कांहीं नेणें तुजवांचूनि ॥ ३ ॥ पंथपुरिंचा रविसुत पुरे आतां । आड करावा भवसिंधु ऐसा नव्हता । नाहीं आडताळा त्रैलोक्यामाजी सरता । विनवी तुकया [illegible] ॥ ४ ॥

२२३०. तटाचे जातीला नाहीं भीड भार । लाता मारी थोर लाहान नेणे ॥ १ ॥ परी त्या विशेष मनुष्य होऊनि । करी खंड मान वडिलांचा ॥ २ ॥ बेरसा गाढव माय ना बहीण । भुंके चवीविण भलतेंचि ॥ ३ ॥ तुंकया बंधु ह्मणे बोकड मातलें । न विचारी आपुले तोंडीं मुते ॥ ४ ॥

२२३१. मायझवा खर गाढवाचें बीज । तें ऐसें सहज कळों येतें ॥ १ ॥ अपमानिलें जेणें श्रेष्ठाचें वचन । तेंचि त्याची खूण ओळखावी ॥ २ ॥ मद्यपी तो पुरा अधम यातीचा । तया उपदेशाचा राग वांयां ॥ ३ ॥ तुकया बंधु ह्मणे पिसाळलें सुनें । आप पर तेणें न विचारावें ॥ ४ ॥

२२३२. मत्स्यकूर्मशेषा कोणाचा आधार । पृथिवीचा भार वाहावया ॥ १ ॥ काय धाक आह्मां कासयाची चिंता । ऐसा तो असतां साहाकारी ॥ २ ॥ शंखचक्रगदा आयुधें अपार । वागवितो भार भक्तांसाठीं ॥ ३ ॥ पांडवां जोहरी राखिलें कुसरी । तो हा बंधुचा कैवारी तुकयाच्या ॥ ४ ॥

२२३३. राम ह्मणतां कामक्रोधाचें दहन । होय अभिमान देशधडी ॥ १ ॥ राम ह्मणतां कर्म तुटेल भवबंधन । नये श्रम सीण स्वप्नासही ॥२॥ राम ह्मणतां जन्म नाहीं गर्भवास । नव्हे दारिद्रास पात्र कधीं ॥३॥ राम ह्मणतां यम शरणागत बापुडें । आढळपद पुढें काय तेथें ॥४॥ राम ह्मणतां धर्म घडती सकळ । तिमिरपडळ नासे हेळा ॥ ५ ॥ राम ह्मणतां ह्मणे तुकयाचा बंधु । तरिजेल भवसिंधु संदेह नाहीं ॥ ६ ॥

२२३४. मरोनि जाईन गुणनामावरूनि । तुझ्या चक्रपाणी मायबापा ॥ १ ॥ चुकविलीं दुःखें मायेचा वोळसा । तोडोनियां अशापाश तेणें ॥ २ ॥ केली काया तनु हिंवसी शीतळ । चिंतातळमळ नाहीं ऐसी ॥ ३ ॥ काळें तोंड काळ करूनि राहिलें । भूतमात्र जालें सज्जनसखें ॥ ४ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे अवघ्या दशदिशा । मुक्त रे परेशा तुझ्या पुण्यें ॥ ५ ॥

२२३५. आतां मागतों तें ऐक नारायणा । भावपूर्वक मनापासूनियां ॥ १ ॥ असों दे मोकळी जिव्हा जरि गाइल गुण । नाहीं तरी खिळुन टाकीं परती ॥ २ ॥ मातेचिया परी देखती परनारी । ठेवीं नेत्र तरी नाहीं तरि नको ॥ ३ ॥ तरी बरें कांटाळा करिती निंदास्तुतीचा । नाहीं तरि कानांचाही देख प्रेल ॥ ४ ॥ सकळ इंद्रियांचा निग्रह करूनि एक । राखावीं पृथक तोडोनि श्रम ॥ ५ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे तेचि वाट प्राणां । पडतां नारायणा विसर तुझा ॥ ६ ॥

२२३६. नमस्कारी भूतें विसरोनि याती । तेणें आत्मस्थिती जाणीतली ॥ १ ॥ परउपकारीं वेचियेल्या शक्ती । तेणें आत्मस्थिती जाणीतली ॥ २ ॥ द्वैताद्वैतभाव नाहीं जया चित्तीं । तेणें आत्मस्थिती जाणीतली ॥३॥ जयाचिये वाचे नये निंदास्तुती । तेणें आत्मस्थिती जाणीतली ॥४॥ उचित अनुचित जाणे धर्मनीती । दृढ भाव भक्ति मानव तो ॥५॥ तुकयाबंधु ह्मणे वरकड ते येर । संसाराचे खर आर वाही ॥ ६ ॥

२२३७. चवदा भुवनें लोक तिन्हीं दाढे जो कवळी । संपुष्ट तो संबळीमध्यें देखा ॥ १ ॥ उत्पत्तिसंहार करिता जो पाळण । तो नंदा नंदन ह्मणवीतसे ॥ २ ॥ असुर तोडरी दैत्यांचा काळ । जाला द्वारपाळ बळीचा तो ॥ ३ ॥ लक्ष्मीचा स्वामी क्षीराच्या सागरा । उच्छिष्ट कवळा पसरी मुख ॥ ४ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे चतुरांचा रावो । भावें तो पाहा हो केला वेडा ॥ ५ ॥

२२३८. कोण या पुरुषार्थांची गति । आणियेला हातोहातीं । जाहाज पृथ्वीपति । केली ख्याती अद्भुत ॥१॥ भला रे पुंडलिका भला । महिमा नव जाये वर्णिला । दगा [illegible]

दुकानें । दुमदुमिलीं मुखानें । हे भाग्याची पंढरी ॥३॥ तुकयाबंधु ह्मणे किल्लया । संताचे हातीं दिल्या । आंगावेगळें आपुल्या । टाकुनि जाला महिमान ॥ ४ ॥

२२३९. पाहा हो कलिचें महिमान । असत्यासी रिझलें जन । पापा देती अनुमोदन । करिती हेळण संतांचें ॥१॥ ऐसें अधर्माचें बळ। लोक झळकविलें सकळ। केलें धर्माचें निर्मूळ प्रळयकाळ आरंभला ॥ २ ॥ थोर या युगाचें आश्चर्य । ब्रह्मकर्म उत्तम सार । सांडूनियां द्विजवर । दावलपीर स्मरताती ॥ ३ ॥ ऐसे यथार्थाचे अनर्थ । जाला बुडाला परमार्थ । नाहीं जाली ऐसी नीत । हा हा भूत पातलें॥४॥ शांति क्षमा दया । भावभक्ति सत्क्रिया । ठाव नाहीं सांगावया । सत्त्वधैर्य भंगिलें ॥ ५ ॥ राहिले वर्णाश्रमधर्म । अन्योन्य विचरती कर्म । ह्मणवितां रामराम । श्रम महा मानिती ॥ ६ ॥ थेर भोरपाचेविशीं । धांवती भूतें आमिषा तैसीं । कथा पुराण ह्मणतां सिसी । तिडिक उठी नकऱ्याचे ॥ ७ ॥ विषयलोभासाटीं । सर्वोंथैंसीं प्राण साटी। परमार्थी पीठ मुठी । मागतां उठती सुनींसीं ॥ ८ ॥ धनाढ्य देखोनि अनामिक । तयातें मानिती आवश्यक । अपमानिले वेदपाठक । सात्त्विक शास्त्रज्ञ संपन्न ॥ ९ ॥ पुत्र ते पितियापाशीं । सेवा घेती सेवका ऐसी । सुनांचिया दासी । सासा जाल्या आंदण्या ॥ १० ॥ खोटें जालें आली विंवसी । केली मर्यादा नाहींसी । भार्या भ्रतारेंसी । रंक तैसीं मानिती ॥ ११ ॥ नमस्कारावया हरिदासां । लाजती धरिती कांहीं गर्वसा। पोटासाटीं खौसा । वंदिती मलिंछाच्या ॥ १२ ॥ बहुत पाप जालें उचंबळ । उत्तम न ह्मणती चांडाळ । अभक्ष भक्षिता विटाळ । कोणी न धरी कोणाचा ॥ १३ ॥ कैसें जालें नष्ट वर्तमान । एकादशीस खाती अन्न । विडे घेऊनि ब्राह्मण । अविंदवाणी वदताती ॥ १४ ॥ कामिनी विटंबिल्या कुळवंती । वदनें दासीचीं चुंबिती । सोवळयाच्या स्फीती । जगीं मिरविती पवित्रता ॥ १५ ॥ मद्यपानाची सुराणी । नवनीता न पुसे कोणी । केळवती व्यभिचारिणी । दैन्यवाणी पतिव्रता ॥ १६ ॥ केवढी दोषाची सबळता । जाली पाहा हो भगवंता । पुण्य धुडावोनी संता । तीर्थां हरी आणिली ॥ १७ ॥ भेणें मंद जाल्या मेघवृष्टि । आकांतली कांपे सृष्टि । देव रिगाले कपाटीं । आटाआटी प्रवर्तली ॥१८॥ अपीक धान्यें दिवसें दिवसें । गाई ह्मैसी चेवल्या गोरसें । नगरें दिसती उध्वंसें । पिकलीं बहुवसें पाखांडें ॥ १९ ॥ होम हरपलीं हवनें। यज्ञयाग अनुष्ठानें। जपतपादिसाधनें । आचरणें भ्रष्टलीं ॥ २० ॥ अठरा यातींचे व्यापार । करिती तस्कराई विप्र । सांडोनियां शुद्ध शुभ्र । वस्त्रें निळीं पांघरती ॥ २१ ॥ गीता लोपली गायत्री । भरले चमत्कार मंत्रीं । अश्वाचियापरी । कुमारी विकिती वेदवक्ते ॥२२॥ वेदाध्ययनसंहितारुचि । भकाद्या करिती तयांची । आवडी पंडितांची। मुसाफावरी बैसली ॥ २३ ॥ मुख्य सर्वोत्तम साधनें। तीं उच्छेदुनि केलीं दीनें । कुडीं कपाळ्यें महा मोहनें । मिरविताती दुर्जन ॥ २४ ॥ कळाकुशळता चतुराई । तर्कवादी भेद निंदेठायीं । विधिनिषेधाचा वाही। एकही ऐसीं नाडलीं ॥ २५ ॥ जे सन्यासी तापसी ब्रह्मचारी । होतां वैरागी दिगांबर निस्पृही वैराग्यकारी। कामक्रोधें व्यापिले भारी । इच्याकरीं न सुटती ॥ २६ कैसें विनाशकाळाचें कौतुक । राजे जाले प्रजांचे अंतक । पिते पुत्र सहोदर । एकाएक शत्रुघातें वर्तती ॥ २७ ॥ केवढी ये रांडेची अंगवण । भ्रमविलें अवघें जन । याती अठरा चाऱ्ही वर्ण । कर्दम करूनि विटाळले ॥ २८ ॥ पूर्वीं होतें भविष्य केलें । संतीं तें यथार्थ जालें । ऐकता होतों तें देखिलें । प्रत्यक्ष लोचनीं ॥ २९ ॥ आतां असो हें आघवें । गति नव्हे कळीमध्यें

वैकुंठनायका । काय पाहातोसि या कौतुका । धांव कलीनें गांजिलें लोकां । देतो हाका सेवक तुकयाचा ॥ ३१ ॥

२२४०. केली हार्णोळां अंघोळी । येऊनि बैसलों राउळीं ॥ १ ॥ अजिचें जालें भोजन । राम कृष्ण नारायण ॥२॥ तुकयाबंधु ह्मणे नास । नाहीं कल्पांतीं जयास ॥३॥

२२४१. तुजलागीं माझा जीव झाला पिसा । अवलोकितों दिशा पांडुरंगा ॥ १ ॥ सांडिला व्यवहार माया लोकाचार । छंद निरंतर हाचि मनीं ॥ २ ॥ आइकिलें कानीं तें रूप लोचन । देखावया सीण करिताती ॥ ३ ॥ प्राण हा विकळ होय कासावीस । जीवनाविण मत्स्य तयापरी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां कोण तो उपाव । करूं तुझे पाव आतुडे तो ॥ ५ ॥

२२४२. कोणे गांवीं आहे सांगा हा विठ्ठल । जरी ठावा असेल तुह्मां कोणा ॥ १ ॥ लागतसें पायां येतों लोटांगणीं । मात तरी कोणी सांगा याची ॥ २ ॥ गुण रूप याचे वाणिती या संतां । मज क्षेम देतां सुख वाटे ॥ ३ ॥ सर्वस्वें हा जीव ठेवीन चरणीं । पांडुरंग कोणी दावी तया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे गाईवत्सा तडातोडी । तैसी जाते घडी एकी मज ॥ ५ ॥

२२४३. मोहरूनि चित्ता । आणूं हळुचि वरी हिता ॥ १ ॥ तों हे पडती आघात । खोडी काढीती पंडित ॥ २ ॥ संसाराभेणे । कांहीं उसंतीतो पणे ॥ ३ ॥ एखादिया भावें । तुका ह्मणे जवळी पावें ॥ ४ ॥

२२४४. एकाचिये सोई कवित्वाचे बांधे । बांधिलिया साधे काय तेथें ॥ १ ॥ काय हातीं लागे भुसाचे कांडणीं । सत्यासी दाटणी करुनि काय ॥ २ ॥ कवित्वाचे रूढी पायां पाडी जग । सुखावोनि मग नरका जाय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देव केल्याविण साहे । फजिती ते आहे लटिक्या अंगीं ॥ ४ ॥

२२४५. भल्याचें दर्शन । तेथें शुभचि वचन ॥ १ ॥ बोलावी हे धर्मनीत । क्षोभें होत नाहीं हित ॥ २ ॥ मर्यादा ते बरी । वेळ जाणावी चतुरीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहु । लागे ऐसें बरें मऊ ॥ ४ ॥

२२४६. आवडीनें धरिलीं नांवें । प्रियभावें चिंतन ॥ १ ॥ वेडा जाला वेडा जाला । लांचावला भक्तीसी ॥ २ ॥ निचाड्या चाड धरी । तुळसी करीं दळ मागे ॥ ३ ॥ धरिला मग न करी बळ । तुका ह्मणे कळपायीं ॥ ४ ॥

२२४७. कंठीं राहो नाम । अंगीं भरोनियां प्रेम ॥ १ ॥ ऐसें द्यावें कांहीं दान । आलों पतित शरण ॥ २ ॥ संतांचिये पायीं । वेळोवेळां ठेवीं डोई ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तरें । भवसिंधु एका सरें ॥ ४ ॥

२२४८. विठ्ठल विठ्ठल येणें छंदें । ब्रह्मानंदें गर्जावें ॥ १ ॥ वाये टाळ टाळयाटाळी । होइल होळी विघ्नांची ॥ २ ॥ विठ्ठल आदि अवसानीं । विठ्ठल मनीं स्मरावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विठ्ठलवाणी । वदा कानीं आईका ॥ ४ ॥

२२४९. पंढरीचे वारकरी । ते अधिकारी मोक्षाचे ॥ १ ॥ पुंडलिका दिला वर । करुणाकरें विठ्ठलें ॥ २ ॥ मूढ पापी जैसे तैसे । उतरी कासे लावूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खरें जालें । एका बोलें संताच्या ॥ ४ ॥

२२५०. अमृताचीं फळें अमृताची वेली । तेचि पुढें चाली बीजाचीही ॥ १ ॥ ऐसियांचा संग देईं नारायणा । बोलावा वचना जयांचिया ॥ २ ॥ उत्तम सेवन सितळ कंठासी । पुष्टी कांती तैसी दिसे वरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तैसें होइजेत संगें । वास लागे अंगे चंदनाच्या ॥ ४ ॥

वाट पाहे उभा भेटीची आवडी । कृपाळू तांतडी उतावीळ ॥ २ ॥ मागील परिहार पुढें नोव्हे सीण । जालिया दर्षण एकवेळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेदी आणिकांचे हातीं । बैसला तो चित्तीं निवडेना ॥ ४ ॥

२२५२. न कळे तें कळों येईल उगलें । नामें या विठ्ठलें एकाचिया ॥ १ ॥ न दिसे तें दिसों येईल उगलें । नामें या विठ्ठलें एकाचिया ॥ २ ॥ न बोलों तें बोलों येईल उगलें । नामें या विठ्ठलें एकाचिया ॥ ३ ॥ न भेटे तें भेटों येईल आपण । करितां चिंतन विठोबाचें ॥ ४ ॥ अलभ्य तो लाभ होईल अपार । नाम निरंतर ह्मणतां वाचे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आसक्त जीव सर्वभावें । तरतील नांवें विठोबाच्या ॥ ६ ॥

२२५३. बहुजन्में केला लाग । तो हा भाग लाधलों ॥ १ ॥ जीव देईन हा बळी । करीन होळी संसारा ॥ २ ॥ गेलें मग नये हाता । पुढती चिंता वाटतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तांतड करूं । पाय धरूं बळकट ॥ ४ ॥

२२५४. भक्तिप्रेमसुख नेणवे आणिकां । पंडित वाचकां ज्ञानियांसीं ॥ १ ॥ आत्मनिष्ठ जरी जाले जीवन्मुक्त । तरी भक्ति सुख दुर्लभ त्यां ॥ २ ॥ तुका ह्मणे कृपा करिल नारायण । तरिच हें वर्म पडे ठावें ॥ ३ ॥

२२५५. दुधाळ गाढवी जरी जाली पाहें । पावेल ते काय धेनुसरी ॥ १ ॥ कागाचिया गळापुष्पाचिया माळा । हंसाची तो कळा काय जाणें ॥ २ ॥ मर्कटें अंघोळी लावियेले टिळे । ब्राह्मणाचे लीळे वर्तू नेणे ॥ ३ ॥ जरी तो ब्राह्मण जाल्या कर्मभ्रष्ट । तुका ह्मणे श्रेष्ठ तिहीं लोकीं ॥ ४ ॥

२२५६. देव भक्तालागीं करूं नेदी संसार । अंगें वारावर करोनि ठेवी ॥ १ ॥ भाग्य द्यावें तरी अंगीं भरे ताठा । ह्मणोनि करंटा करोनि ठेवी ॥ २ ॥ स्त्री द्यावी गुणवंती नसती गुंते आशा । यालागीं कर्कशा पाठी लावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज प्रचित आली देखा । आणीक या लोकां काय सांगों ॥ ४ ॥

२२५७. वाघें उपदेशिला कोल्हा । सुखें खाऊं द्यावें मला ॥ १ ॥ अंतीं मरसी तें न चुके । मज ही मारितोसी भुके ॥ २ ॥ येरू ह्मणे भला भला । निवाड तुझ्या तोंडें जाला ॥ ३ ॥ देह तंव जाणार । घडेल हा उपकार ॥ ४ ॥ येरू ह्मणे मनीं । ऐसें जावें समजोनि ॥५ ॥ गांठी पडली ठका ठका । त्याचा धर्म बोले तुका ॥ ६ ॥

२२५८. जेथें आठवती स्वामीचे ते पाय । उत्तम ते ठाय रम्य स्थळ ॥ १ ॥ रान अथवा घर एकांत लोकांत । समाधान चित्त तें ते वडी ॥ २ ॥ धन्य तो हा काळ सरे आनंदरूप । वाहातां संकल्प गोविंदाचे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाभकाळ तेंचि जीणें । भाग्य नारायण उत्तम तें ॥ ४ ॥

२२५९. तुज न भें मी कळिकाळा । मज नामाचा जिव्हाळा ॥ १ ॥ माझा बळिया नेणसी कोण । संतां साहे नारायण ॥ २ ॥ शंख वधिला सागरीं । वेद वेडनि आला चारी ॥ ३ ॥ कूर्में दैत्य वधिला जेठी । हात पाय लपवी पीटी ॥४॥ वाराहरूप धरिलें गाढें । धरा प्रतापें धरिली दाढे ॥ ५ ॥ हिरण्यकश्यप विदारिला । भक्त प्रल्हाद रक्षिला ॥ ६ ॥ वामन जाला दिनानाथ । बळी पाताळीं घातला दैत्य ॥ ७ ॥ छेदुनियां सहस्र भुजा । कामधेनु आणिली वोजा ॥ ८ ॥ शिळा प्रतापें सागरीं तारी । स्थापीं बिभीषण रावण मारी ॥ ९ ॥ मारोनियां कंसराव । पिता सोडविला वसुदेव ॥ १० ॥ पांचाळीसी गांजितां वैरी । वस्त्रें आपण जाला हरी ॥ ११ ॥ गजेंद्र स्मरे राम राम । त्यासी पाववी वैकुंठधाम ॥ १२ ॥ तुका ह्मणे हरिरूप जाले । पुन्हा जन्मा नाहीं आले ॥ १३ ॥

बीज पेरीजे ॥ १ ॥ पुण्य करितां होय पाप । दुग्ध पाजोनि पोशिला साप । क-
रोनि अघोर जप । दुःख विकत घेतलें ॥ २ ॥ भूमी पाहतां नाहीं वेगळी । माळ
बरड एक काळी । उत्तम निराळी । मध्यम कनिष्ठ ॥ ३ ॥ ह्मणोनि विवेकें । कांहीं
करणें निकें । तुका ह्मणे फिकें । रुची नेदी मिष्टान्न ॥ ४ ॥

२२६१. देवावरी भार । वृत्ति अयाचित सार ॥ १ ॥ देह देवाचे सांभाळी । सार योजे यथाकाळीं ॥ २ ॥ विश्वासी निर्धार । विस्तारील विश्वंभर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे व्हावें । बळ एकचि जाणावें ॥ ४ ॥

२२६२. वर्त्तता बासर । काय करावें शरीर ॥ १ ॥ ठेवा नेमून नेमून । माझें तुमचे पायीं मन ॥ ४ ॥ नेदाविया वृत्ती । कोठें फांकोंचि श्रीपती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भले । जन्मा येऊनियां जाले ॥ ४ ॥

२२६३. केली प्रतिज्ञा मनाशीं । तंई मी दास सत्यत्वेशीं । नेईन पायांपाशीं । स्वामी मूळ पंढरिये ॥ १ ॥ तोंवरी हें भरीं पोट । केला तो मिथ्या बोभाट । नाहीं सांपडली वाट । सइराट फिरतसें ॥ २ ॥ ज्यावें आदराचें जिणें । स्वामी कृपा करी तेणें । पाळिल्या वचनें । सख्यत्वाचा अनुभव ॥ ३ ॥ घडे तैसें घडो आतां । मायबापाची हे सत्ता । तुका ह्मणे चिंता । काय पाहें मारगा ॥ ४ ॥

२२६४. नेत्र झांकोनियां काय जपतोसी । जंव नाहीं मानसीं भावप्रेम ॥ १ ॥ उघडा मंत्र जाणा राम कृष्ण ह्मणा । तुटती यातना गर्भवास ॥ २ ॥ मंत्र यंत्र कांहीं करिसी जडी बुटी । तेणें भूतसृष्टी पावशील ॥ ३ ॥ सार तुका जपे बीजमंत्र एक भवसिंधुतारक रामकृष्ण ॥ ४ ॥

२२६५. संत मारगीं चालती । त्यांची लागो मज माती ॥ १ ॥ काय करावीं साधनें । काय नव्हे एक तेणें ॥ २ ॥ शेष घेईन उच्छिष्ट । धाय धणीवरी पोट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतां पायीं । जीव ठेविला निश्चयीं ॥ ४ ॥

२२६६. जैसें तैसें बाळ मातेसी आवडे । बोलतां बोबडे शब्द गोड ॥ १ ॥ आपुले आवडी लेववी खाववी । पाहोनियां जीवीं सुख वाढे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे काय देऊं परिहार । काय तें आचार जाणतसें ॥ ३ ॥

२२६७. देवाचिया वस्त्रा स्वप्नींही नाठवी । स्त्रियेसी आठवी उंच साडी ॥ १ ॥ गाईचें पाळण नयेचि विचारा । अश्वासी खरारा करी अंगें ॥ २ ॥ लेकराची रास स्वयें धावे क्षाळूं । न ह्मणे प्रक्षाळूं द्विजपायां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याच्या तोंडावरी थुंका । जातो यमलोका भोगावया ॥ ४ ॥

२२६८. उरा लावी उर आळंगितां कांता । संतासी भेटतां अंग चोरी ॥ १ ॥ अतीत देखोनि होय पाठमोरा । व्याह्यासी सामोरा जाय वेगीं ॥ २ ॥ द्विजा नमस्कारा मनीं भाव कैचा । तुर्कांचे दासीचा लेंक होय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी क्रोधासी न यावें । स्वभावा करावें काय कोणीं ॥ ४ ॥

२२६९. ब्रह्मज्ञान जरी कळे उठाउठी । तरि कां हिंपुटी वेदशास्त्रें ॥ १ ॥ शास्त्रांचें भांडण जप तीर्थाटण । उर्वीचें भ्रमण याचसाटीं ॥ २ ॥ याचसाटीं जप याचसाटीं तप । व्यासेंही अमुप ग्रंथ केले ॥ ३ ॥ याचसाटीं संतपाय हे सेवावे । तरिच तरावें तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

२२७०. गायत्री विकोन पोट जे जाळिती । तया होय गती यमलोकीं ॥ १ ॥ कन्येचा जे नर करिती विकरा । ते जाती अघोरा नरकपाता ॥ २ ॥ नाम गाऊनियां द्रव्य जे मागती । नेणों तयां गति कैसी होय ॥ ३ ॥ आमुचा सांगाती आहे

२२७१. साधूच्या दर्शना लाजशी गव्हारा । वेश्येचिया घरा पुष्पें नेसी ॥ १ ॥ वेश्या दासी मुरळी जगाची वोंवळी । ते तुज सोंवळी वाटे कैशी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आतां लाज धरीं बुच्या । टांचराच्या कुच्या मारा वेगीं ॥ ३ ॥

२२७२. राउळासी जातां त्रास मानी मोठा । बैसतो चोहोटां आदरेशीं ॥ १ ॥ न करी स्नान संध्या ह्मणे रामराम । गुरुगुडीचें प्रेम अहर्निशी ॥ २ ॥ देवब्राह्मणाशी जाईना शरण । दासीचे चरण वंदी भावें ॥ ३ ॥ सुगंध चंदन सांडोनियां माशी । बसे दुर्गंधीशीं अतिआदरें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे अरे ऐक भाग्यहीना । कां रे रामराणा विसरसी ॥ ५ ॥

२२७३. दुर्बुद्धि ते मना । कदा नुपजो नारायणा ॥ १ ॥ आतां ऐसें करीं । तुझे पाय चित्तीं धरीं ॥ २ ॥ उपजला भावो । तुमचे कृपे सिद्धी जावो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां लाभ नाहीं या परता ॥ ४ ॥

२२७४. तरुवर बीजा पोटीं । बीज तरुवरा सेवटीं ॥ १ ॥ तैसें तुह्मां आह्मां जालें । एकीं एक सामावलें ॥ २ ॥ उदकावरील तरंग । तरंग उदकाचें अंग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बिंबछाया । ठायीं पावली विलया ॥ ४ ॥

२२७५. साकरेच्या गोण्या बैलाचिये पाठी । तयासी सेवटीं करबाडें ॥ १ ॥ मालाचे पैं पेटे वाहाताती उंटे । तयालागीं कांटे भक्षावया ॥ २ ॥ वाउगा हा धंदा आशा वाढविती । बांधोनियां देती यमा हातीं ॥ ३ ॥ ज्यासी असे लाभ तोचि जाणे गोडी । येर तीं बापुडीं सिणलीं वायां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे शाहणा होईं रे गव्हारा । चौऱ्यासीचा फेरा फिरों नको ॥ ५ ॥

२२७६. चिरगुटें घालूनि वाढविलें पोट । गऱ्हवार बोभाट जनामध्यें ॥ १ ॥ लटिकेंची डोहाळे दाखवी प्रकार । दुध स्तनीं पोर पोटीं नाहीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे अंतीं वांजचि ते खरी । फजिती दुसरी जनामध्यें ॥ ३ ॥

२२७७. माझी सर्व चिंता आहे विठोबासीं । मी त्याच्या पायांसी न विसंभें ॥ १ ॥ विसरेना रूप क्षण एक चित्तीं । जिवलग मूर्ती सांवली ते ॥ २ ॥ विसरतां हरी क्षण एक घडी । अंतरली जोडी लक्षलाभ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझ्या विठोबाचे पाये । संजिवनीं आहे हृदयामाजी ॥ ४ ॥

२२७८. काय तीं करावीं मोलाचीं माकडें । नाचताती पुढें संसाराच्या ॥ १ ॥ झाडा देतेवेळे विचकिती दांत । घेती यमदूत दंडवरी ॥ २ ॥ हात दांत कान हलविती मान । दाखविती जन मानावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे किती जालीं हीं फजित । मागें नाहीं नीत भारवाही ॥ ४ ॥

२२७९. थोर ती गळाली पाहिजे अहंता । उपदेश घेतां सुख वाटे ॥ १ ॥ व्यर्थ भराभर केलें पाठांतर । जोंवरि अंतर शुद्ध नाहीं ॥ २ ॥ घोडें काय थोडें वागवितें ओझें । भावेंविण तैसें पाठांतर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धरा निष्ठावंत भाव । जरी पंढरीराव पाहिजे तो ॥ ४ ॥

२२८०. जाय जाय तूं पंढरी । होय होय वारकरी ॥ १ ॥ सांडोनियां वाळवंट । काय इच्छिसी वैकुंठ ॥ २ ॥ खांद्या पताकांचे भार । तुळसीमाळा आणि अबीर ॥ ३ ॥ साधुसंतांच्या दाटणी । तुका जाय लोटांगणीं ॥ ४ ॥

२२८१. जगीं ऐसा बाप व्हावा । ज्याचा वंश मुक्तिस जावा ॥ १ ॥ पोटा येतां हरलें पापा । ज्ञानदेवा मायबापा ॥ २ ॥ मुळीं बाप होता ज्ञानी । तरी आह्मी लागलों ध्यानीं ॥३॥ तुका ह्मणे मी पोटींचें बाळ । माझी पुरवा ब्रह्मींची आळ ॥ ४ ॥

सळीचें वीर्य ऐशा अनुभवें । आपुलें परावें नाहीं खळा ॥ २ ॥ संतांचा जो शोध करितो चांडाळ । धरावा विटाळ बहु त्याचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केली प्रज्ञा याच साटीं । कांहीं माझे पोटीं शंका नाहीं ॥ ४ ॥

२२८३. बहु टाळाटाळी । होतां भोवताहे कळी ॥ १ ॥ बरें नव्हेल सेवटीं । भय असों द्यावें पोटीं ॥ २ ॥ मुरगाळी कान । घुसमांडील सावधान ॥ ३ ॥ अ-बोलणा तुका । ऐसें कोणी लेखूं नका ॥ ४ ॥

२२८४. जिव्हे जाला चळ । नेवे अवसान ते पळ ॥ १ ॥ हेंचि वोसनावोनी उठी । देव सांटविला पोटीं ॥ २ ॥ नाहीं ओढा वारा । पडिला प्रसंग तो बरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाली । मज हे अनावरु बोली ॥ ४ ॥

२२८५. गोहो यावा गांवा । ऐसे नवस करी आवा ॥ १ ॥ कैचें पुण्य तया गांठी । व्रतें वेची लोभासाठीं ॥ २ ॥ वाढावें संतान । गृहीं व्हावें धनधान्य ॥ ३ ॥ मागे गारगोटी । परिसाचीये साटोवाटी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मोल । देऊन घेतला सोमवल ॥ ५ ॥

२२८६. बाळपणें ऐसी वरुषें गेलीं बारा । खेळतां या पोरा नानामतें ॥ १ ॥ विटू दांडू चेंडू लगोऱ्या वाघोडीं । चंपे पेंड खडी एकीबेकी ॥ २ ॥ हमामा हुं-बरी पकव्याच्या बारे । खेळे जंगी भोंवरे चुंबाचुंबी ॥ ३ ॥ सेलडेरा आणि नि-सरभोंवडी । उचली बाले धोंडीं अंगबळें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसें बाळपण गेलें । मग तारुण्य आलें गर्वमूळ ॥ ५ ॥

२२८७. तारुण्याच्या मदें न मानी कोणासी । सदा मुसमुसी घुळी जैसा ॥ १ ॥ अठोनी वेठोनी बांधला मुंडासा । फिरतसे ह्मैसा जनामधीं ॥ २ ॥ हातीं दीडपान वरतीच मान । नाहीं तो सन्मान भलियांसी ॥ ३ ॥ श्वानाचिया परी हिंडे दारोदारीं । पाहे परनारी पापदृष्टी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसा थोर हा गयाळी । करितां टवाळी जन्म गेला ॥ ५ ॥

२२८८. ह्मातारपणीं थेटे पडसें खोकला । हात कपाळाला लावुनि बैसे ॥ १ ॥ खोबरीयाची वाटी जालें असे मुख । गळतसे नाक श्लेष्मपुरी ॥ २ ॥ बोलों जातां शब्द नयेचि हा नीट । गडगडी कंठ कफ भारी ॥ ३ ॥ सेजारी ह्मणती मरेना कां मेला । आणिला कांटाळा येणें आह्मां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां सांडुनी सर्व काम । स्मरा राम राम क्षणक्षणा ॥ ५ ॥

२२८९. जेथें कीर्तन करावें । तेथें अन्न न सेवावें ॥ १ ॥ बुका लावूं नये भाळा । माळ घालूं नये गळां ॥ २ ॥ तटावृषभासी दाणा । तृण मागों नये जाणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे द्रव्य घेती । देती तेही नरका जाती ॥ ४ ॥

२२९०. लंकेमाजी घरें किती तीं आइका । सांगतसें संख्या जैसी तैसी ॥ १ ॥ पांच लक्ष घरें पाषाणांचीं जेथें । सात लक्ष तेथें विटेबंदी ॥ २ ॥ कोटि घरें जेथें कांशा आणि तांब्याची । शुद्ध कांचनाचीं सप्त कोटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्याची संपदा एवढी । सांगातें कवडी गेली नाहीं ॥ ४ ॥

२२९१. गुरुपादाग्रींचें जळ । त्यास मानी जो विटाळ ॥ १ ॥ संतीं वाळिला जो खळ । नरकीं पचे चिरकाळ ॥ २ ॥ गुरुतीर्थीं अनमान । यथासांग मद्यपान ॥ ३ ॥ गुरुअंगुष्टा न चोखी । मुख घाली वेश्येमुखीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे सांगों किती । मुखीं पडो त्याचे माती ॥ ५ ॥

२२९२. वाढविलें कांगा । तुह्मी एवढें पांडुरंगा ॥ १ ॥ काय होती मज चाड । एवढी करावया बडबड ॥ २ ॥ ब्रह्मसंतर्पण । लोकीं करावें कीर्तन ॥ ३ ॥

२२९३. साही शास्त्रां अतिदुरी तो परमात्मा श्रीहरि । तो दशरथाचे घरीं क्रीडतो राम ॥ १ ॥ शिवाचें निजध्येय वाल्मीकाचें निजगुह्य । तो भिल्लटीचीं फळें खाय श्रीराम तो ॥ २ ॥ योगियांचे मनीं नातुडे चिंतनीं । तो वानरांचे कानीं गोष्टी सांगे ॥ ३ ॥ चरणीं शिळा उद्धरी नामें गणिका तारी । तो कोळिया घरीं पाहुणा राम ॥ ४ ॥ क्षण एक सुरवरा नातुडे नमस्कारा । तो रिसा आणि वानरा क्षेम दे राम ॥ ५ ॥ राम सांवळा सगुण राम योगियांचें ध्यान । राम राजीवलोचन तुका चरण वंदितो ॥ ६ ॥

२२९४. न मनावी चिंता । कांहीं माझेविशीं आतां ॥ १ ॥ ज्याणें लौकिक हा केला । तो हें निवारिता भला ॥ २ ॥ माझे इच्छे काय । होणार ते एक ठाय ॥ ३ ॥ सुखा आणि दुःखा । ह्मणे वेगळा मी तुका ॥ ४ ॥

२२९५. माझा पहा अनुभव । केला देव आपुला ॥ १ ॥ बोलविलें तेंचि द्यावें । उत्तर व्हावें ते काळीं ॥ २ ॥ सोडिलिया जग निंद्य । मग गोविंद ह्मणियारा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धीर केला । तेणें याला गोविलें ॥ ४ ॥

२२९६. जिंकावा संसार ॥ येणें नांवें तरी शूर ॥ १ ॥ येरें काय तीं बापुडीं । कीर अहंकाराचीं घोडीं ॥ २ ॥ पण ऐशा नांवें । देव धरिजेतो भावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्यावें । सत्य कीर्तीनें बरवें ॥ ४ ॥

२२९७. सरे ऐसें ज्याचें दान । त्याचे कोण उपकार ॥ १ ॥ नको वाढूं ऐसें काचें । दे वो साच विठ्ठला ॥ २ ॥ रडत मागें सांडी पोर । ते काय थोर माउली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणें कीर्ति वाढे । धर्म गाढे ते ऐसे ॥ ४ ॥

२२९८. तुटे मायाजाळ बिघडे भवसिंधू । जरि लागे छंदु हरिनामें ॥ १ ॥ येर कर्म धर्म करितां ये कळी । माजी तरला बळी कोण सांगा ॥ २ ॥ न पढवे वेद नव्हे शास्त्रबोध । नामाचे प्रबंध पाठ करा ॥ ३ ॥ न साधवे योग न करवे वैराग्य । साधा भक्तिभाग्य संतसंगें ॥ ४ ॥ नव्हे अनुष्टान न कळे ब्रह्मज्ञान । करावी सोपान कृष्णकथा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे वर्म दावियेलें संतीं । यापरती विश्रांति आणिक नाहीं ॥ ६ ॥

२२९९. लोभावरी ठेवुनि हेत । करी असत्य न्याय नीत ॥ १ ॥ त्याच्या पूर्वजां पतन । नरकीं किडे होती जाण ॥ २ ॥ कोटिगोहत्यापातक । त्यासी घडेल निष्टंक ॥ ३ ॥ मासां श्रवे जे सुंदरा । पाजी विटाळ पितरां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसियासी । यम गांजील सायासी ॥ ५ ॥

✗ २३००. देह जाईल जाईल । यासी काळ बा खाईल ॥ १ ॥ कां रे नुमजसी दगडा । कैचे हत्ती घोडे वाडा ॥ २ ॥ लोडें बालिस्तें सुपती । जरा आलिया फजिती ॥ ३ ॥ शरीरसंबंधाचें नातें । भोरड्या बुडविती सेतातें ॥ ४ ॥ अझुनि तरी होईं जागा । तुका ह्मणे पुढें दगा ॥ ५ ॥ ✗

२३०१. मागें बहुतां जनां राखिलें आडणी । धांवसी निर्वाणी नाम घेतां ॥ १ ॥ ऐसें ठावें जालें मज बरव्या परी । ह्मणऊनि करीं धांवा तुझा ॥ २ ॥ माझेविशीं तुज पडिला विसरु । आतां काय करूं पांडुरंगा ॥ ३ ॥ अझुनि कां नये तुह्मांसी करुणा । दुरि नारायणा धरिलें मज ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जीव जाऊं पाहे माझा । आतां केशीराजा घालीं उडी ॥ ५ ॥

२३०२. कळलें माझा तुजा नव्हे रे आठव । काय काज जीव ठेवूं आतां ॥ १ ॥ तूं काय करिसी माझिया संचिता । धिग हे अनंता जालें जिणें ॥ २ ॥ पतितपा-

माझा अंगीकार । कळलें निष्ठुर जालासी तूं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझी मांडिली निरास । करितों जीवा नास तुजसाटीं ॥ ५ ॥

२३०३. तरि कां मागें वांयां कीर्ती वाढविली । जनांत आपुली ब्रिदावळी ॥ १ ॥ साच करितां आतां फिरसी माघारा । ठायींचें दातारा नेणवेचि ॥ २ ॥ संतांसी श्रीमुख कैसें दाखविसी । पुढें मात त्यांसी सांगईन ॥ ३ ॥ घेईन डांगोरा तुझिया नामाचा । नव्हे अनाथांचा नाथ ऐसा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आधीं राहिलों मरोनि । तूं कां होसी धनी निमित्याचा ॥ ५ ॥

२३०४. आह्मी तुझ्या दासीं । जरि जावें पतनासी ॥ १ ॥ तरि हें दिसे विपरीत । कोठें बोलिली हे नीत ॥ २ ॥ तुझें नाम कंठीं । आह्मां संसार आटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळ । करी आह्मांसी विटाळ ॥ ४ ॥

२३०५. लाजती पुराणें । वेदां येऊं पाहे उणें ॥ १ ॥ आह्मी नामाचे धारक । किविलवाणीं दिसों रंक ॥ २ ॥ बोलिले ते संतीं । बोल वांयांविण जाती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । रोकडी हे मोडे सेवा ॥ ४ ॥

२३०६. आहारनिद्रे नलगे आदर । आपण सादर तेचि होय ॥ १ ॥ परिमितीविणें बोलणें तें वांयां । फार थोडें काया पिंड पीडी ॥ २ ॥ समाधान त्याचें तोचि एक जाणे । आपुलिये खुणे पावोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे होय पीडा ते न करीं । मग राहें परी भलतिये ॥ ४ ॥

२३०७. भूमि अवघी शुद्ध जाणा । अमंगळ हे वासना ॥ १ ॥ तैसे वोसपले जीव । सांडी नसतां अंगीं घाव ॥ २ ॥ जीव अवघे देव । खोटा नागवी संदेह ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शुद्ध । मग तुटलिया भेद ॥ ४ ॥

२३०८. सरतें माझें तुझें । तरि हें उतरतें ओझें ॥ १ ॥ नलगे सांडावें मांडावें । आहे शुद्धचि स्वभावें ॥ २ ॥ घातला तो आशा । मोहोजाळें गळां फासा ॥ ३ ॥ सुखाचा तो मान । नाहीं दुःखाचा तो शीण ॥ ४ ॥ करितां नारायण । एवढें वेचितां वचन ॥ ५ ॥ लाभ हानि हे समान । तैसा मान अपमान ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे याचें । नांव सोंवळें साचें ॥ ७ ॥

२३०९. तुज करितां होती ऐसे । मूढ चतुर पंडित पिसे ॥ १ ॥ परि वर्म नेणे तें कोणी । पीडाखाणी भोगितील ॥ २ ॥ उलंघितें पांगुळ गिरी । मुकें करी अनुवाद ॥ ३ ॥ पापी होय पुण्यवंत । न करी घात दुर्जन ॥ ४ ॥ अवघें हेळामात्रें हरि । मुक्त करी ब्रह्मांड ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे खेळे लीळा । पाहे वेगळा व्यापूनि ॥ ६ ॥

२३१०. पिकवावें धन । ज्याची आस करी जन ॥ १ ॥ पुरोनि उरे खातां देतां । नव्हे खंडन मवितां ॥ २ ॥ खोलीं पडे ओली बीज । तरीच हाता लागे निज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धणी । विठ्ठल अक्षरें या तिन्ही ॥ ४ ॥

२३११. करिसी लाघवें । तूं हें खेळसी आघवें ॥ १ ॥ अहंकार आड । आह्मां जगासी हा नाड ॥ २ ॥ येथें भुतें यावें । दावूं लपोंही जाणावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हो श्रीपती । आतां चाळवाल किती ॥ ४ ॥

२३१२. घालिती पऱ्हया । वाटे अनाथाच्या दया ॥ १ ॥ तैसें कां हें नये करूं । पांडुरंगा आह्मां तारूं ॥ २ ॥ रोगियासी काढा । देउनि वारितील पीडा ॥ ३ ॥ बुडत्यासाटीं उडी । घालितील कां हे जोडी ॥ ४ ॥ सारितील कांटे । पुढें मागिलांचे वाटे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे भार । घेती भागल्यांचा फार ॥ ६ ॥

२३१३. नका दंतकथा येथें सांगों कोणी । कोरडे ते मानी बोल कोण ॥ १ ॥ अनुभव येथें व्हावा शिष्टाचार । न चलती चार आह्मांपुढें ॥ २ ॥ निवडी वेगळें

क्षीर आणि पाणी । राजहंस दोन्ही वेगळालीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें पाहिजे जातीचें । येरा गाबाळाचें काय काम ॥ ४ ॥

२३१४. न करि त्याचें गांढेपण । नारायण सिद्ध उभा ॥ १ ॥ भवसिंधूचा थडवा केला । बोलाविला पाहिजे ॥ २ ॥ याचे सोई पाउल वेचे । मग कैचे आडथळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खरें खोटें । न ह्मणे मोटें लहान ॥ ४ ॥

२३१५. रिकामें तूं नको मना । राहों क्षणक्षणाही ॥ १ ॥ वेळोवेळां पारायण। नारायण हें करी ॥ २ ॥ भ्रमणांच्या मोडीं वाटा । न भरें फाटा आडरानें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझ्या जीवें । हेंचि घ्यावें धणीवरी ॥ ४ ॥

२३१६. पंचभूतांचिये सांपडलों संदीं । घातलोंसे बंदीं अहंकारें ॥ १ ॥ आपल्या आपण बांधविला गळा । नेणेंचि निराळा असता हो ॥ २ ॥ कासया हा सत्य लेखिला संसार । कां हे केले चार माझें माझें ॥ ३ ॥ कां नाहीं शरण गेलों नारायणा । कां नाहीं वासना आवरिली ॥ ४ ॥ किंचित सुखाचा धरिला अभिळास । तेणें बहु नास केला पुढें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आतां देह देऊं बळी । करुनि सांडूं होळी । संचिताची ॥ ६ ॥

२३१७. देव झाले अवघे जन। माझे गुण दोष हारपले ॥ १ ॥ बरवें जालें बरवें जालें । चित्त धालें महालाभें ॥ २ ॥ दर्पणींचें दुसरें भासे । परि तें असे एक तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सिंधुभेटी । उदका तुटी वाहाळासी ॥ ४ ॥

२३१८. बहु प्रकार गव्हांचे । जिव्हा नाचे आवडी ॥ १ ॥ सरलें परि आवडी नवी । सिंधु दावी तरंग ॥ २ ॥ घेतलें घ्यावें वेळोवेळां । माय बाळा न विसंबे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रस राहिला वचनीं । तोचि पडताळूनि सेवीतसे ॥ ४ ॥

२३१९. आह्मां सोयरे हरिजन । जनीं भाग्य निकंचन ॥ १ ॥ ज्याच्या धैर्या नाहीं भंग । भाव एकविध रंग ॥ २ ॥ भुके तान्हे चित्तीं । सदा देव आठविती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धन । ज्याचें निज नारायण ॥ ४ ॥

२३२०. ह्मणवितों दास न करितां सेवा । लंडपणें देवा पोट भरीं ॥ १ ॥ खोटें कोठें सरे तुझे पायांपाशीं । अंतर जाणसी पांडुरंगा ॥ २ ॥ आचरण खोटें आपणासी ठावें । लटिकें बोलावें दुसरें तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसा आहें अपराधी । असो कृपानिधी तुह्मां ठावा ॥ ४ ॥

२३२१. जळालें तें बाह्य सोंग । अंतर व्यंग पडिलिया ॥ १ ॥ कारण तें अंतरलें । वाइट भलें ह्मणवितां ॥ २ ॥ तांतडीनें नासी । तांतडीनेंच संतोषी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धीर । नाहीं बुद्धि एक स्थिर ॥ ४ ॥

२३२२. चित्ताचें बांधलें जवळी तें वसे । प्रकाशीं प्रकाशे सर्वकाळ ॥ १ ॥ अंतरीं वसावी उत्तम ते भेटी । होऊं कांहीं तुटी न सकेची ॥ २ ॥ ब्रह्मांड कवळे आठवणेसाटीं । धरावा तो पोटीं वाव बरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाभ घरिचिया घरीं। प्रेमतंतु दोरी न तुटतां ॥ ४ ॥

२३२३. दुखवलें चित्त आजिच्या प्रसंगें । बहु पीडा जगें केली देवा ॥ १ ॥ कधीं हा संबंध तोडिसी तें नेणें । आठवूनि मनें पाय असें ॥ २ ॥ आणिकांचीं येती अंतरा अंतरें । सुखदुःख बरेंवाईट तीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घडे एकांताचा वास। तरिच या नास संबंधाचा ॥ ४ ॥

२३२४. धनवंत एक बहिर अंधळे । शुभ्र कुष्ट काळे भोग अंगीं ॥ १ ॥ प्रारब्धाची गति न कळे विचित्र । आहे हातीं सत्र [illegible] ॥ २ ॥ [illegible]

गांचीं नांवें घेऊं किती । अखंड असती जडोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नष्ट संचिताचें द्रान । पावे खातां पण सुख नेदी ॥ ४ ॥

२३२५. भेदाभेदताळा न घडे घालितां । आठवा रे आतां नारायण ॥ १ ॥ येणें एक केलें अवघें होय सांग । अच्युताच्या योगें नामें छंदें ॥ २ ॥ भोंवरे खळाळ चोर वाटा घेती । पावलें मारिती सिवेपाशीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें भावेंविण पार । न पविजे सार हेंचि आहे ॥ ४ ॥

२३२६. जे गाती अखंड विठ्ठलाचें गीत । त्यांचे पायीं चित्त ठेवीन मी ॥ १ ॥ जयांसी आवडे विठ्ठलाचें नाम । ते माझे परम प्राणसखे ॥ २ ॥ जयांसी विठ्ठल आवडे लोचनीं । त्यांचें पायवणी स्वीकारीन ॥ ३ ॥ विठ्ठलासी जिहीं दिला सर्व भाव । त्यांच्या पायीं ठाव मागईन ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे रज होईन चरणींचा । ह्मणविती त्यांचा हरिचे दास ॥ ५ ॥

२३२७. काय तो विवाद असो भेदाभेद । साधा परमानंद एका भावें ॥ १ ॥ निघोनि आयुष्य जातें हातोहात । विचारीं पां हित लवलाहीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे भावभक्ति हे कारण । नागवी भूषण दंभ तोचि ॥ ३ ॥

२३२८. देवकीनंदनें । केलें आपुल्या चिंतनें ॥ १ ॥ मज आपुलिया ऐसें । मना लावूनियां पिसें ॥ २ ॥ गोवळे गोपाळां । केलें लावूनियां चाळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संग । केला दुरि नव्हे मग ॥ ४ ॥

२३२९. माझिया जीवासी हेचि पैं विश्रांति । तुझे पाय चित्तीं पांडुरंगा ॥ १ ॥ भांडवल गांठी आलें सपुरतें । समाधान चित्तें मानियेलें ॥ २ ॥ उदंड उच्चारें घातला पसरु । रूपावरी भरु आवडीचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज भक्तीची आवडी । अभेदीं तांतडी नाहीं म्हूण ॥ ४ ॥

२३३०. एकविध आह्मी न धरूं पालट । न संडूं ते वाट सांपडली ॥ १ ॥ ह्मणवूनि केला पाहिजे सांभाळ । माझें बुद्धीबळ पाय तुझे ॥ २ ॥ बहुत बोलतां न कळे प्रकार । अंतरा अंतर साक्ष असे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आगा जीवींच्या जीवना । तूंचि नारायणा साक्षी माझा ॥ ४ ॥

२३३१. राहो येचि ठायीं । माझा भाव तुझे पायीं ॥ १ ॥ करीन नामाचें चिंतन । जाऊं नेदीं कोठें मन ॥ २ ॥ देईन ये रसीं । आतां बुडी सर्वविशीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । साटी करोनियां जीवा ॥ ४ ॥

२३३२. तैसे नव्हों आह्मी विठ्ठलाचे दास । यावें आणिकांस काकुलती ॥ १ ॥ स्वामिचिया सत्ता ठेंगणें सकळ । आला कळिकाळ हाताखालीं ॥ २ ॥ अंकिताचा असे अभिमान देवा । समर्पूनि हेवा असों पायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां इच्छेचें खेळणें । कोड नारायणें पुरवावें ॥ ४ ॥

२३३३. मोक्ष देवापाशीं नाहीं । लटिक्या धांई विळवतें ॥ १ ॥ काय खरें न धरी शुद्धी । गेली बुद्धी भ्रमलें ॥ २ ॥ अहंकारास उरलें काई । पांचांठायीं हें वांटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कुंथे भारें । लटिकें खरें मानुनियां ॥ ४ ॥

२३३४. आपला तो एक देव करुनि घ्यावा । तेणेंविण जीवा सुख नव्हे ॥ १ ॥ येर तीं माइकें दुःखाचीं जनितीं । नाहीं आदिअंतीं अवसान ॥ २ ॥ अविनाश करी आपुलिया ऐसें । लावीं मना पिसें गोविंदाच्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एका मरणेंचि सरें । उत्तमचि उरे कीर्ति मागें ॥ ४ ॥

आलीं मुखावाटा अमृतवचनें । उत्तीर्ण तीं येणें नव्हे जन्में ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी उदार कृपाळ । शृंगारिलें बाळ कवतुकें ॥ ३ ॥

२३३६. स्तुती अथवा निंदा करावी देवाची। अधम तो वेचि व्यर्थ वाणी ॥ १ ॥ आइकोनि होती बहिर हे बोल । वेचूनि ते मोल नरका जाती ॥ २ ॥ इहलोकीं थुंका उडे तोंडावरी । करणें अघोरीं वास लागे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माप वाचेऐसें निकें । भरलें नरकें निंदेसाटीं ॥ ४ ॥

२३३७. लोह कफ गारा सिद्ध हे सामुग्री । अग्नि टणत्कारी दिसों येतो ॥१॥ सांगावें तें काई सांगावें तें काई । चित्ता होय ठायीं अनुभव तो ॥ २ ॥ अन्नें सांगों येतो तृप्तीचा अनुभव । करूनि उपाव घेऊं हेवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मिळे जीवनीं जीवन । तेथें कोणा कोण नांव ठेवी ॥ ४ ॥

२३३८. बाळाचें जीवन । माता जाणें भूक तान ॥ १ ॥ काय करूं विनवणी । असो मस्तक चरणीं ॥ २ ॥ ठेविलिये ठायीं । चित्त ठेवूनि असें पायीं ॥ ३ ॥ करितो हे सेवा । चिंतन सर्वां ठायीं देवा ॥ ४ ॥ न्यून तेंचि पुरें । घ्यावें करोनि दातारें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे बुद्धि । अल्प असे अपराधी ॥ ६ ॥

२३३९. जाणतों समये । परि मत कामा नये ॥ १ ॥ तुह्मी सांगावें तें बरें । देवा सकळ विचारें ॥ २ ॥ फुकाचिये पुसी । चिंता नाहीं होते ऐसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आहे । धर पाय मज साहे ॥ ४ ॥

२३४०. द्वारपाळ विनंती करी । उभे द्वारीं राउळा ॥ १ ॥ आपुलिया शरणागता । वाहों चिंता नेदावी ॥ २ ॥ वचना या चित्त द्यावें । असो ठावें पायांसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपासिंधू । दीनबंधू केशवा ॥ ४ ॥

२३४१. दोहीं बाहीं आह्मां वास । असों कास घालूनि ॥ १ ॥ बोल बोलों उभयतां । स्वामीसत्ता सेवेची ॥ २ ॥ एकसरें आज्ञा केली । असों चाली ते नीती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जोहारितों । आहे होतों ते ठायीं ॥ ४ ॥

२३४२. ऐका जी देवा माझी विनवणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥ १ ॥ सन्निध पातलों सांडूनियां शंका । सन्मुखचि एकाएकीं पुढें ॥ २ ॥ जाणविलें कोठें पावे पायांपाशीं । केली या जिवासी साटीं म्हूण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझे हातीं द्या उद्धार । करीं करकर ह्मणवूनि ॥ ४ ॥

२३४३. बैसलों तों कडियेवरी । नव्हें दुरी वेगळा ॥ १ ॥ घडलें हें बहुता दिसां । आतां इच्छा पुरवीन ॥ २ ॥ बहु होता जाला सीण । नाहीं क्षण विसांवा ॥ ३ ॥ दुःखी केलें मी तूं पणें । जवळी नेणें होतें तें ॥४॥ पाहात जे होतों वास । तेचि आस पुरविली ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे मायबापा । झणी कोपा विठ्ठला ॥ ६ ॥

२३४४. तुझें नाम मुखीं तयासी विपत्ति । आश्चर्य हें चित्तीं वाटतसे ॥ १ ॥ काय जाणों काय होसील निजला । नेणों जी विठ्ठला मायबापा ॥ २ ॥ भवबंधनाचे तुटतील फांसे । तें कां येथें असे अव्हेरिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें दचकलें मन । वाटे वांयांविण श्रम केला ॥ ४ ॥

२३४५. सेवकें करावें सांगितलें काम । सिक्याचा तो धर्म स्वामी राखे ॥ १ ॥ काय देवा नेणों आलें गांढेपण । तुह्मी शक्तिहीन जाले दिसां ॥ २ ॥ विष्णुदास आह्मी निर्भर ज्या बळें । तें दिसे या काळें अव्हेरिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मूळ पाठवा लौकरी । किंवा करूं हरी काय सांगा ॥ ४ ॥

२३४६. खेळतां न भ्यावें समर्थाच्या बाळें । तयाच्या सकळ सत्तेखालीं ॥ १ ॥

असावी मोकळी । मायबाप बळी ह्मणऊनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें ऐसें आहे देवा । ह्मणऊनि सेवा समर्पिली ॥ ४ ॥

२३४७. निरंजनीं एकटवाणें । संग नेणें दुसरा ॥ १ ॥ पाहा चाळविलें कैसें । लावुनि पिसें गोवळें ॥ २ ॥ लपलें अंगें अंग । दिला संग होता तो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नव्हतें ठावें । जालें भावें वाटोळें ॥ ४ ॥

२३४८. नव्हती भेटी तोंचि बरें । होतां चोरें नाडिलें ॥ १ ॥ अवधियांचा केला झाडा । रिता वाडा खोंकर ॥ २ ॥ चिंतनाचें मूळ चित्त । नेलें वित्त हरूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मूळा आलें । होतें केलें तैसेंचि ॥ ४ ॥

२३४९. जये ठायीं आवडी ठेली । मज ते बोली न संडे ॥ १ ॥ पुरवावें जीवींचें कोड । भेटी गोड तुज मज ॥ २ ॥ आणिलें तें येथवरी । रूप दुरी न करावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नारायणा । सेवाहीना धिग वृत्ति ॥ ४ ॥

२३५०. सरलियाचा सोस मनीं । लाजोनियां राहिलों ॥ १ ॥ आवडीनें बोलावितों । येथें तें तों लपावें ॥ २ ॥ माझें तेंचि मज द्यावें । होतें भावें जोडिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विश्वंभरा । आळीकरा बुझावा ॥ ४ ॥

२३५१. नाचावेंसें वाटे मना । छंद गुणा अधीन ॥ १ ॥ चेष्टविलीं माझीं गात्रें । सत्तासूत्रें हालती ॥ २ ॥ नामरूपें रंगा आलीं । तेचि चाली स्वभावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगें । अंगें संगें कवळिलें ॥ ४ ॥

२३५२. खेळतों ते खेळ पायांच्या प्रसादें । नव्हती हीं छंदें नासिवंतें ॥ १ ॥ माझा मायबाप उभा विटेवरी । कवतुकें करी कृपादान ॥ २ ॥ प्रसादाची वाणी वदे तीं उत्तरें । नाहीं मतांतरें जोडियेलीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रस वाढितीया अंगें । छाया पांडुरंगें केली वरी ॥ ४ ॥

२३५३. अखंड मुडतर । सासुरवास करकर ॥ १ ॥ याची जाली बोळवण । आतां न देखों तो शीण ॥ २ ॥ बहुतांची दासी । तये घरीं सासुरवासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मुळें । खंड जाला एका वेळें ॥ ४ ॥

२३५४. अवघा भार वाटे देवा । संतसेवा न घडतां ॥ १ ॥ कसोटी हे असे हातीं । सत्य भूमीं भगवंत ॥ २ ॥ चुकलोंसा दिसें पंथ । गेले संत तो ऐसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सोंग वांयां । कारण या अनुभवें ॥ ४ ॥

२३५५. आतां तुह्मी कृपावंत । साधु संत जिवलग ॥ १ ॥ गोमटें तें करा माझें । भार ओझें तुह्मांसी ॥ २ ॥ वंचिलें तें पायांपाशीं । नाहीं यासी वेगळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सोडिल्या गांठी । दिली मिठी पायांसी ॥ ४ ॥

२३५६. सुख वाटे परी वर्म । धर्माधर्म न कळे ॥ १ ॥ गायें नाचें एवढें जाणें । विठ्ठल ह्मणे निर्लज्ज ॥ २ ॥ अवघें माझें एवढें धन । साधनही सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पायां पडें । तुमच्या कोडें संतांच्या ॥ ४ ॥

२३५७. धरिलीं जीं होतीं चित्तीं । डोळां तींच दिसती ॥ १ ॥ आलें आवडीस फळ । जालें कारण सकळ ॥ २ ॥ घेईन भातुकें । मागोनियां कवतुकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाड । विठोबा पुरवील कोड ॥ ४ ॥

२३५८. बहुतां दिसांची आजि जाली भेटी । जाली होती तुटी काळगती ॥१॥ येथें सावकाश घेईन ते धणी । गेली अडचणी उगवोनि ॥ २ ॥ बहु दुःख दिलें होतें घरीं कामें । वाढला हा श्रमें श्रम होता ॥३॥ बहु दिस होता पडिला मारग । क्लेशाचा त्या त्याग आजि जाला ॥४॥ बहु होती केली सोंगसंपादणी । लौकिकापासूनि

२३५९. पुत्र जाला चोर । मायबापा हर्ष थोर ॥ १ ॥ आतां काशासाटीं जोडी । हाट घाटे गुंडगे घडी ॥ २ ॥ ऐते अपाहार । आणूनियां भरी घर ॥ ३ ॥ मानिली निश्चिंती । नरका जावया उभयतीं ॥ ४ ॥ झोडाझोडगीचे पोटीं । फळें बीजें तीं करंटीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे बेव्या । भांडवल नलगे खव्या ॥ ६ ॥

२३६०. एवढी अपकीर्ती । ऐकोनियां फजीती ॥ १ ॥ जरि दाविल वदन । थुंका थुंका तो देखोन ॥ २ ॥ काळिमेचें जिणें । जीऊनियां राहे सुनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गुण । दरुषणें अपशकुन ॥ ४ ॥

२३६१. पुंडलीक भक्तराज । तेणें साधियलें काज । वैकुंठींचें निज । परब्रह्म आणिलें ॥ १ ॥ पांडुरंग बाळमूर्ति । गाईगोपाळांसंगती । येऊनियां प्रीति । उभें समचि राहिलें ॥ २ ॥ एका आगळें अक्षरें । भूवैकुंठचि दुसरें । ह्मणविती येरें । परि तीं ऐसीं नव्हेती ॥ ३ ॥ पाप पंचक्रोशीमधीं । येऊं न सकेचि कधीं । कैंची तेथें विधि । निषेधाची वसति ॥ ४ ॥ पुराणें वदती ऐसें । चतुर्भुज तीं मानसें । सुदर्शनावरी वसे । रीग न घडे कल्पांतीं ॥ ५ ॥ महाक्षेत्र हें पंढरी । अनुपम्य इची थोरी । धन्य धन्य वारकरी । तुका ह्मणे तेथींचे ॥ ६ ॥

२३६२. देह मृत्याचें भातुकें । कळों आलें कवतुकें ॥ १ ॥ काय मानियेलें सार । हेंचि वाटतें आश्चर्य ॥ २ ॥ नानाभोगांचीं संचितें । करूनि ठेविलें आइतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोडीं । उगवूं न सकती बापुडीं ॥ ४ ॥

२३६३. त्यागें भोग माझ्या येतील अंतरा । मग मी दातारा काय करूं ॥ १ ॥ आतां असों तुझे पायीं हें मोटलें । इंद्रियें सकळें काया मन ॥ २ ॥ सांडीमांडी विधिनिषेधाचा ठाव । न कळतां भाव जाइल वायां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां नको उजगरा । लपवीं दातारा अंगीं मज ॥ ४ ॥

२३६४. दावूनियां बंड । पुरे न करी तें भांड ॥ १ ॥ जळो जळो तैसें जिणें । फटमरे लाजिरवाणें ॥ २ ॥ घेतलें तें सोंग । बरवें संपादावें सांग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धीरें । देव जुपेक्षील खरें ॥ ४ ॥

२३६५. न पालटे जाती जीवाचिये साटीं । वाहे तेंचि पोटीं दावी वरी ॥ १ ॥ अंतरीं सबाहीं सारिखाचि रंग । वीट आणि भंग नाहीं रसा ॥ २ ॥ घणाचिया घायें पोटीं शिरे हिरा । सांडूं नेणे धीरा आपुलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कढे करावी शीतळ । ऐसें जातिबळ चंदनाचें ॥ ४ ॥

२३६६. दिली मान तरी नेघावी शत्रूची । शरण आलें त्यासी जतन जीवें ॥ १ ॥ समर्थांसी असे विचाराची आण । भलीं पाप पुण्य विचारावें ॥ २ ॥ काकुळती-साटीं सत्याचा विसर । पडिलें अंतर न पाहिजे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे यश कीर्ति आणि मान । करितां जतन देव जोडे ॥ ४ ॥

२३६७. विचारिलें आधीं आपुल्या मानसी । वांचों येथें कैसीं कोण्या द्वारें ॥ १ ॥ तंव जाला साह्य हृदयनिवासी । बुद्धि दिली ऐसी नास नाहीं ॥ २ ॥ उद्वेगाचे होतों पडिलों समुद्रीं । कोणे रीती तरी पाविजेल ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुःखें आला आयुर्भाव । जाला बहु जीव कासावीस ॥ ४ ॥

२३६८. आपुलें वेचूनि खोडा घाली पाव । ऐसे जया भाव हीनबुद्धि ते ॥ १ ॥ विषयांच्या संगें आयुष्याचा नास । पडियलें ओस स्वहिताचें ॥ २ ॥ भुलल्याचें अंग आपणा पारिखें । छंदाच सारिखें वर्ततसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुःख उमटे परि-णामीं । लंपटासी कामीं रतलिया ॥ ४ ॥

२३६९. [illegible]

आतां । देह बळी काय चिंता ॥ २ ॥ पडिलें पालवीं । त्याचा धाक वाहे जीवीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीणें । देव काय हीनपणें ॥ ४ ॥

२३७०. आळणी ऐसें कळों आलें । त्यासी भलें मौनचि ॥ १ ॥ नये कांहीं वेचूं वाणी । वेडे घाणीसांगातें ॥ २ ॥ वेगळें देहभावा । श्रम जीवा माजिरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कवतुक केलें । किंवा भलें दवडितां ॥ ४ ॥

२३७१. चित्ताचा चाळक । त्याचें उभय सूत्र एक ॥ १ ॥ नाचवितें नानाछंदें । सुखें आपुल्या विनोदें ॥ २ ॥ चंद्र कमळणी । नाहीं धाडीत सांगोनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उठी । लोह चुंबकाचे दृष्टी ॥ ४ ॥

२३७२. करितां तडातोडी । वत्सा माते सोई ओढी ॥ १ ॥ करित्याचा आग्रह उरे । एक एकासाटीं झुरे ॥ २ ॥ भुके इच्छी अन्न । तेंही त्यासाटीं निर्माण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाती । एक एकाचिये चित्तीं ॥ ४ ॥

२३७३. निघालें दिवाळें । जालें देवाचें वाटोळें ॥ १ ॥ आतां वेचूं नये वाणी । विचारावें मनिच्या मनीं ॥ २ ॥ गुंडाळिलीं पोतीं । भीतरी लावियेली वाती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करा । ऐसा राहे माजी घरा ॥ ४ ॥

२३७४. तीर्थाचिये पंथें चाले तो निदैव । पाविजेतो ठाव अंतराय ॥ १ ॥ ह्मणऊनि भलें निश्चळचि स्थळीं । मनाचिये मुळीं बैसोनियां ॥ २ ॥ संकल्पारूढ तें प्रारब्धेंचि जिणें । कार्येचि कारणें वाढतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कामा नाहीं एक मुख । जिरवितां सुख होतें पोटीं ॥ ४ ॥

* २३७५. क्षणक्षणा हाचि करावा विचार । तरावया पार भवसिंधु ॥ १ ॥ नाशिवंत देह जाणार सकळ । आयुष्य खातो काळ सावधान ॥ २ ॥ संतसमागमीं धरूनि आवडी । करावी तांतडी परमार्थी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे यहलोकींच्या वेव्हारें । नये डोळे धुरें भरूनि राहों ॥ ४ ॥ *

२३७६. कोणाशीं विचार करावा सेवटीं । एवढ्या लाभें तुटी जाल्या तरे ॥ १ ॥ सांभाळितो शूर आला घावडाव । पुढें दिला पाव न करी मागें ॥ २ ॥ घात तो या नांवें येथें अंतराय । अंतरल्या पाय गोविंदाचे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गडसंदीचा हा ठाव । केला तो उपाव कार्या येतो ॥ ४ ॥

२३७७. असा जी सोंवळे । आहां तैसेचि निराळे ॥ १ ॥ आह्मीं नयों तुमच्या वाटा । काय लटिकाचि ताठा ॥ २ ॥ चिंतनचि पुरे । काय सलगी सवें धुरे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । नका नावडे ते सेवा ॥ ४ ॥

२३७८. अहंकार तो नासा भेद । जगीं निंद्य ओंवळा ॥ १ ॥ नातळे तो धन्य यासी । जाला वंशीं दीपक ॥ २ ॥ करवितो आत्महत्या । नेदी सत्या आतळों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गुरुगुरी । माथां थोरी धरोनि ॥ ४ ॥

२३७९. इच्छिलें ते शकुनवंती । होय देती तात्काळ ॥ १ ॥ क्षीरा नीरा निवाड करी । वरावरी विठ्ठल ॥ २ ॥ भाग्याविण कैचें फळ । अंतर मळमूत्राचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संचित कुडें । तें बापुडें करीतसे ॥ ४ ॥

२३८०. काशासाटीं आह्मी जाळिला संसार । न करा विचार ऐसा देवा ॥ १ ॥ कैसें नेणों तुह्मां करवतें उदास । माझा प्रेमरस भंगावया ॥ २ ॥ समर्पूनि ठेलों देह हा सकळ । धरितां विटाळ न लजा माझा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघी मोकलूनि आस । फिरतों उदास कोणासाटीं ॥ ४ ॥

२३८१. नाहीं तुह्मां कांहीं लाविलें मागणें । कांटाळयाच्या भेणें त्रासलेती ॥ १ ॥ एखादिये परी टाळावी करकर । हा नका विचार देखों कांहीं ॥ २ ॥ पायांच्या

वियोगें प्राणासवसाटीं । नेघेवेसी तुटी जाली आतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मां मागणें तें आतां । हेंचि कृपावंता चरणीं वास ॥ ४ ॥

२३८२. जग अमंगळ । लागे देखतां विटाळ ॥ १ ॥ धर्म भूतांची ते दया । सत्य कारण ऐसीया ॥ २ ॥ नव्हे माझें मत । साक्षी करूनि सांगें संत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवें । दावी उमटूनि अनुभवें ॥ ४ ॥

२३८३. दंड अन्यायाच्या माथां । देखोनि करावा सर्वथा ॥ १ ॥ नये उगे बहुतां घाटूं । सिसें सोनियांत आटूं ॥ २ ॥ पापपुण्यासाटीं । नीत केली सत्ता खोटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । दोष कोणाचा तो दावा ॥ ४ ॥

२३८४. आह्मी पापी तूं पावन । हें तों पूर्वापार जाण ॥ १ ॥ नवें करूं नये जुनें । सांभाळावें ज्याचें तेणें ॥ २ ॥ राखावा तो ठाव । मिरासी करोनि उपाव ॥ ३ ॥ वादें मारी हाका । देवा आइकवी तुका ॥ ४ ॥

२३८५. पाडावी ते बरी । गांठीं धुरेसवें खरी ॥ १ ॥ नये मरों लंडीपणें । काय बापुडें तें जिणें ॥ २ ॥ लुटावें भांडार । तरी जया नाहीं पार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नांवें । कीर्ती आगळीनें ज्यावें ॥ ४ ॥

२३८६. भजनेंचि जालें । मग जीवाचें काय आलें ॥ १ ॥ येऊं नेदावी पुढती । आड भयाची ते जाती ॥ २ ॥ करितां सरोबरी । कांहीं न ठेवावी उरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शूर । व्हावे धुरेसींच धुर ॥ ४ ॥

२३८७. जन्मांतरीं शुद्ध नाहीं आचरण । यालागीं चरण अंतरले ॥ १ ॥ वोडवलें संचित येणें जन्में पाहतां । आतां पंढरिनाथा कृपा करीं ॥ २ ॥ पतितपावन ब्रिद साच करीं देवा । यालागीं कुढावा करीं माझा ॥ ३ ॥ अपराधी पातकी दुष्ट दुराचारी । आहाळलों भारी संवसारें ॥ ४ ॥ कामक्रोध आदि कल्पनेच्या त्रासें । तुज न पवें ऐसें जालें देवा ॥ ५ ॥ हा ना तोसा ठाव जाला पांडुरंगा । नयेचि उपेगा काय करूं ॥ ६ ॥ आपुलिया नांवा धांवणिया धांवें । लवकरी यावें तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

२३८८. प्रथमभेटी आलिंगण । मग चरण वंदावे ॥ १ ॥ ऐसा माझा भोळा बाप । हरी ताप कवळोनि ॥ २ ॥ न सांगतां सीण भाग । पांडुरंग जाणतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपावंतें । द्यावें मातें न मागतां ॥ ४ ॥

२३८९. वचनाचा अनुभव हातीं । बोलविती देव मज ॥ १ ॥ परि हें न कळे अभाविकां । जडलोकां जिवांसी ॥ २ ॥ अश्रुत हे प्रसादिक । कृपा भीक स्वामीची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वरावरी । जातों तरी सांगत ॥ ४ ॥

२३९०. कां रे तुह्मीं ठेवा बहुतां निमित्तें । माझिया संचितें वोडवलें ॥ १ ॥ भक्तिप्रेमगोडी बैसली जिव्हारीं । आनंद अंतरीं येणें झाला ॥ २ ॥ पुसिलें पडळ त्रिमिर विठ्ठलें । जगचि भरलें ब्रह्मानंदें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केलों कामनेवेगळा । आवडी गोपाळावरी वसे ॥ ४ ॥

२३९१. आसन शयन भोजन गोविंदें । भरलें आनंदें त्रिभुवन ॥ १ ॥ अवघियां केली काळें तडातोडी । अवसर घडी पुरों नये ॥ २ ॥ वांटणी घातले शरीराचे भाग । दुजियाचा लाग खंडियेला ॥ ३ ॥ आवडीच्या आलें आहारासी रूप । पृथक संकल्प मावळले ॥ ४ ॥ काम तरी क्रोध बुद्धि मन नासे । भ्रमाचे वोळसे गिळिले शांती ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे मना श्रीरंगाचा रंग । बैसला अभंग एकविध ॥ ६ ॥

२३९२. ज्वरल्यासी काढा औषध पाचन । मूढां नारायण स्मरवितो ॥ १ ॥

अनुपान कठिण । भाग्यें बरें सीण शीघ्रवत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केला उघडा पसारा । भाग्य आलें घरा दारावरी ॥ ४ ॥

२३९३. जपाचें निमित्त झोपेचा पसरु । देहाचा विसरू पाडूनियां॥ १ ॥ ऐसें तीं भजनें अमंगळवाणी । सोंगसंपादणी बहुरूप्याची ॥ २ ॥ सेवेसी विकिलें लोभाचिये आसे । तया कोठें असे उरला देव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मानदंभ जया चित्तीं । तयाची फजीती करूं आह्मी ॥ ४ ॥

२३९४. परद्रव्य परकांता । नातळे जयाचिया चित्ता । आणि कर्मी तो तत्वता । बांधला न वजाय ॥ १ ॥ ऐसा अनुभव रोकडा । विश्वासीतो जीवाजोडा । एकांत त्या पुढां । अवघा करी उकल ॥२॥ सकट आंबलें तें अन्न । शोधी तेंचि मद्यपान । विषमानें भिन्न । केलें शुद्धाशुद्ध ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नित । बरवें अनुभवें उचित । तरी काय हित । मोलें घ्यावें लागतें ॥ ४ ॥

२३९५. भूक पोटापुरती । तृष्णा भरवी वाखती । करवी फजीती । हांवें भार वाढला ॥ १ ॥ कुळिकेसी लांस फांस । डोई दाढी बोडवी दोष । अविहित नाश । करवी वचन चुकतां ॥ २ ॥ विधिसेवनें विहितें । कार्य कारणापुरतें । न बाटे जो चित्तें । अधर्माच्या तो त्यागी ॥ ३ ॥ आज्ञापाळणें ते सेवा । भय धरोनियां जीवा । तुका ह्मणे ठेवा । ठेविला तो जतन ॥ ४ ॥

२३९६. कळे न कळे त्या धर्म । ऐका सांगतों रे वर्म । माझ्या विठोबाचें नाम। अटाहासें उच्चारा ॥ १ ॥ तो या दाखवील वाटा । तया पाहिजे त्या नीटा । कृपावंत मोटा । पाहिजे तो कळवळा ॥ २ ॥ पुसतां चुका होतो वाटा । सवें बोळावा गोमटा । मोडों नेदी कांटा । घेऊं सांटा चोरासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोल । नलगे द्यावें वेचावे बोल । विठ्ठल विठ्ठल । ऐसा छंद मनासी ॥ ४ ॥

२३९७. तरी कां बोलगणे । राजद्वारीं होती सुने ॥ १ ॥ अंगीं दावुनि निष्कामता । पोकळ पोकळीं ते वृथा ॥ २ ॥ कासया मोकळ । भोंवतें शिष्यांचें गाबाळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ढाळे । बाहेर गुदे तें निराळें ॥ ४ ॥

२३९८. हरिच्या दासां सोपें वर्म । सर्व धर्म पाउलें ॥ १ ॥ कडिये देव बाहेर खांदी । वैष्णव मांदी क्रीडेसी ॥ २ ॥ सरती येणें आटाआटी । नाहीं तुटी लाभाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे समाधान । सदा मन आमुचें ॥ ४ ॥

२३९९. भूतांचिये नांदे जीवीं । गोसावीच सकळां ॥ १ ॥ क्षण क्षणां जागा ठायीं । दृढ पायीं विश्वास ॥ २ ॥ दावूनियां सोंग दुजें । अंतर बीजें वसतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाणे धर्म । धरी तें वर्म चिंतन ॥ ४ ॥

२४००. संत आले घरा । तों मी अभागी दातारा ॥१॥ कासयानें पूजा करूं । चरण हृदयींच धरूं ॥ २ ॥ काया कुरवंडी । करुन ओंवाळून सांडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावें । हात जोडीं असो ठावें ॥ ४ ॥

२४०१. भेद तुटलियावरी । आह्मी तुमचींच हो हरी ॥ १ ॥ आतां पाळावे पाळावें । आह्मां लडिवाळांचे लळे ॥ २ ॥ आणिकांची देवा । नाहीं जाणतचि सेवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेवा । माझा हेत पायीं देवा ॥ ४ ॥

२४०२. आमुची विश्रांति । तुमचे चरण कमळापती ॥ १ ॥ पुढती पुढती नमन । घालूनियां लोटांगण ॥ २ ॥ हेंचि एक जाणें । काया वाचा आणि मनें ॥ ३ ॥ नीच जनालोकां । तळीले पायेरीस तुका ॥ ४ ॥

२४०३. विनवितों सेवटीं । आहे तैसें माझे पोटीं ॥ १ ॥ कंठीं राहावें राहावें।

हेंचि मागतसें भावें ॥ २ ॥ पुरली वासना । येणें होइल नारायणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जो देहाडा । तोचि वर्णीन पवाडा ॥ ४ ॥

२४०४. आवडीची सलगी पूजा । विषम दुजा भाव तो ॥ १ ॥ ऐसीं ऊफराटीं वर्मे । कळों श्रमें न येती ॥ २ ॥ नलगे समाधान मोल । रुचती बोल प्रीतीचे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एका जीवें । सूत्र व्हावें गुंतलें ॥ ४ ॥

२४०५. बाळ माते लाते वरी । मारी तेणें संतोषे ॥ १ ॥ सुख वसे चित्ता अंगीं । तें हें रंगीं मिळालें ॥ २ ॥ भक्षी त्याचा जीवमाग । आला भाग तो बरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऋणानुबंधें । सांगे सुदें सकळां ॥ ४ ॥

२४०६. शिजल्यावरी जाळ । वांयां जायाचें तें मूळ ॥ १ ॥ ऐसा वारावा तो श्रम । अतिशयीं नाहीं काम ॥ २ ॥ सांभाळावें वर्म । उचिताच्या काळे धर्म ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळे । ऐसें कारणाचे वेळे ॥ ४ ॥

२४०७. उभा ऐल थडी । तेणें घालूं नये उडी ॥ १ ॥ पुढें गेल्याचे उपाय । करावे ते केले काय ॥ २ ॥ दिसतें आहारीं । नयें जाऊं ऐशावरी ॥ ३ ॥ अळसाची धाडी । तुका ह्मणे बहु नाडी ॥ ४ ॥

२४०८. शक्ती द्याव्या देवा । नाहीं पार्थिवांची सेवा ॥ १ ॥ मुख्य आहे ऐसा धर्म । जाणते हो जाणा वर्म ॥ २ ॥ मना पोटीं देव । जाणे जैसा तैसा भाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सोसें । लागे लाविल्याचें पिसें ॥ ४ ॥

२४०९. कार्यचि कारण । तृष्णा पावविते सीण ॥ १ ॥ काय करुनि ऐसा संग । सोसेंचि तूं पांडुरंग ॥ २ ॥ रूपीं नाहीं गोडी । हांवें हांवें ऊर फोडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पडे भरी । ऐशा वरदळाचे थोरी ॥ ४ ॥

२४१०. संसाराच्या नांवें घालूनियां शून्य । वाढता हा पुण्य केला धर्म ॥ १ ॥ हरिभजनें हें धवळिलें जग । चुकविला लाग कळिकाळाचा ॥ २ ॥ कोणांही न-लगे साधनांचा पांग । करणें केला त्याग देहबुद्धी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सुख समाधि हरिकथा । नेणें भवव्यथा गाईल तो ॥ ४ ॥

२४११. विश्वासिया नाहीं लागत सायास । रंग अनायासें अंगा येतो ॥ १ ॥ लेंकराच्या हातें घास मागे माता । वोरसोनि चित्ता सुख पावे ॥ २ ॥ गौरव त्या मानी आरुषा वचनीं । भूषण ते वाणी मिरवावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आहे सकळही साक्षी । माझा कई पक्षी पांडुरंग ॥ ४ ॥

२४१२. वैभवाचे धणी सकळां शरणागत । सत्यभावें चित्त अर्पिलें तें ॥ १ ॥ नेदी उरों देव आपणावेगळें । भावाचिया बळें ठायाठाव ॥ २ ॥ जाणोनि नेणोनि अंगा आली दशा । मग होय इच्छा आपणच ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरें धाकट्याचें जिणें । माता स्तनपानें वाढविते ॥ ४ ॥

२४१३. कई ऐसी दशा येइल माझ्या आंगा । चित्त पांडुरंगा झुरतसे ॥ १ ॥ नाठवुनि देह पायांचें चिंतन । अवसान तें क्षण नाहीं मधीं ॥ २ ॥ काय ऐसा पात्र होईन लाभासी । नेणों हृषीकेशी तुष्टईल ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धन्य मानीन संचित । घेईन तें नित्य प्रेमसुख ॥ ४ ॥

२४१४. नाहीं वागवीत जाणिवेचें ओझें । स्वामिसेवा काज निर्धारु हा ॥ १ ॥ आज्ञा ते प्रमाण हा मनीं निर्धार । येणें फिटे भार निश्चयेसी ॥ २ ॥ आळीकरें आह्मी एकविध चित्तें । तैसें होऊं येतें मायबापें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी ये जा-तीची सेवा । घातलासे देवावरी भार ॥ ४ ॥

चित्तासी प्रसाद होईल चळण । तेंचि तें वळण मनासही ॥ २ ॥ सर्व शक्ति जीवीं राहिल्या कुंटित । नाहीं केलें होत आपुलें तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दोरी खांब सूत्र्या हातीं । नाचवी नाचती जडें तैसीं ॥ ४ ॥

२४१६. देवाचें निर्माल्य कोण शिवे हातीं। संकल्पासी होती विकल्प ते ॥ १ ॥ वाहिलें देह हें देवा एकसरें । होईल तें बरें तेणें द्वारें ॥ २ ॥ होता भार त्याची निवारली खंती । येथें आतां रिती साठवण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे इच्छे पावविले कष्ट । ह्मणऊनि नष्ट दुरावली ॥ ४ ॥

२४१७. देव तीर्थीं येर दिसे जया ओस । तोचि तया दोष जाणतिया ॥ १ ॥ तया बरें फावे देवा चुकवितां । संचिताची सत्ता अंतराय ॥ २ ॥ शुद्धाशुद्धठाव पापपुण्यबीज । पाववील दुजे फळभोग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विश्वंभराऐसें वर्म । चुकलिया धर्म अवघे मिथ्या ॥ ४ ॥

२४१८. काय करूं सांगतांही न कळे वर्म । उपस्थित श्रम उपजवितो ॥ १ ॥ मन आधीं ज्याचें आलें होइल हातां । तयावरी सत्ता केली चाले ॥ २ ॥ अभु-केचे अंगीं चवी ना सवाद । मिथ्या ऐसा वाद दुराग्रहं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आप राखावें आपणा । संकोचोंचि कोणा नये आतां ॥ ४ ॥

२४१९. अमृत अव्हेरें उचलले जातां । विष आर्त्तभूतां आवश्यक ॥ १ ॥ आ-दरासी मोल नये लावूं केजें । धीर शुद्धबीजें गोमटा तो ॥ २ ॥ खऱ्याचिये अंगीं आपणचि चाली । लावणी लाविली काय लागे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चाडे करा वे-वसाव । आह्मांसी तो वाव धीर आहे ॥ ४ ॥

२४२०. अनुभवाचे रस देऊं आर्तभूतां । सोडूं चोजवितां पुढें पोतीं ॥ १ ॥ देवाचा प्रसाद रत्नाच्या ओवणी । शोभतील गुणीं आपुलिया ॥ २ ॥ आधीं भाव सार शुद्ध ते भूमिका । बीज आणि पिका चिंता नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्याचें नाम गुणवंत । तें नाहीं लागत पसरावें ॥ ४ ॥

२४२१. काय मज एवढा भार । हे वेव्हार चालवाया ॥ १ ॥ उकल तो जाणे धणी । मज भोजनीं कारण ॥ २ ॥ चिंता ज्याची तया शिरीं । लेंकरीं तें खेळावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सेवट झाला । देव या बोला भोगिता ॥ ४ ॥

२४२२. न गमे न गमे न गमे हरिविण । न गमे न गमे न गमे मेळवा शाम कोणी गे ॥ १ ॥ तळमळ करी तैसा जीव जळाविण मासा । दिसती दिशा ओस वो ॥ २ ॥ नाठवे भूक तान विकळ जालें मन । घडी जाय प्रमाण जुगा एकी वो ॥ ३ ॥ जरी तुह्मी नोळखा सांगतों ऐका । तुकयाबंधूचा सखा जगजीवन ॥४॥

२४२३. विठ्ठला रे तुझे वर्णितां गुणवाद । विठ्ठला रे दग्ध जालीं पापें ॥ १ ॥ विठ्ठला रे तुझें पाहातां श्रीमुख । विठ्ठला रे सुख जालें नयना ॥ २ ॥ विठ्ठला रे तुज देतां आलिंगन । विठ्ठला तनमन निवल्या बाह्या ॥ ३ ॥ विठ्ठला रे तुझी ऐकतां कीर्ति । विठ्ठल हे विश्रांति पावले स्मरणें ॥ ४ ॥ विठ्ठला रे तुकयाबंधु ह्मणे देहभाव । विठ्ठला जीवीं पाव धरितां गेला ॥ ५ ॥

२४२४. एकांतीं लोकांतीं करूं गदारोळ । लेश तोही मळ नाहीं येथें ॥ १ ॥ द्यावें घ्यावें आह्मीं आपुलिया सत्ता । न देखों पुसता दुजा कोणी ॥ २ ॥ भांडा-राची किली माझे हातीं आहे । पाहिजे तो पाहें वान येथें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां विश्वासाच्या बळें । ठेविलें मोकळें देवें येथें ॥ ४ ॥

कोणी न दिसेसें काढी ॥ २ ॥ भांडवल माझें । वेच जालें भूमी ओझें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळे । तूंचि धावें ऐसे वेळे ॥ ४ ॥

२४२६. पाहा हो देवा कैसे जन । भिन्न भिन्न संचितें ॥ १ ॥ एक नाहीं एका ऐसे । दावी कैसे शुद्ध हीन ॥ २ ॥ पंच भूतें एकी रासी । सूत्रें कैसीं खेळवी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जे जे जाती । तैसी स्थिति येतसे ॥ ४ ॥

२४२७. कोणाचिया न पडों छंदा । गोविंदासी आळवूं ॥ १ ॥ बहुतांचीं बहु मतें । अवघे रिते पोकळ ॥ २ ॥ घटापटा ढवळी मन । होय सीण न करूं तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंग । भरूं भाग आला तो ॥ ४ ॥

२४२८. एकवेळ करी या दुःखावेगळें । दुरिताचें जाळें उगवूनि ॥ १ ॥ आठवीन पाय हा माझा नवस । रात्रीही दिवस पांडुरंगा ॥ २ ॥ बहु दूरवरी भोगविलें भोगा । आतां पांडुरंगा सोडवावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काया करीन कुरवंडी । ओवाळूनि सांडीं मस्तक हें ॥ ४ ॥

२४२९. आणीक म्यां कोणा यावें काकुळती । कोण कामा येती अंतकाळीं ॥ १ ॥ तूं वो माझी सखी होसी पांडुरंगे । लवकरी ये गे वाट पाहें ॥ २ ॥ काया वाचा मनें हेंचि काम करीं । पाउलें गोजिरीं चिंतीतसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी पुरवी हे आस । घालीं ब्रह्मरस भोजन हें ॥ ४ ॥

२४३०. आह्मांसीं सकळ । तुझ्या नामाचेंचि बळ ॥ १ ॥ करूं अमृताचें पान । दुजें नेणों कांहीं आन ॥ २ ॥ जयाचा जो भोग । सुख दुःख पीडा रोग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । तुझे पायीं माझा हेवा ॥ ४ ॥

२४३१. आर्त माझ्या बहु पोटीं । व्हावी भेटी पायांशी ॥ १ ॥ यासी तुह्मी कृपावंता । माझी चिंता असों द्या ॥ २ ॥ तळमळ करी चित्त । अखंडित वियोगें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पंढरिनाथा । जाणें वेथा अंतरिंचीं ॥ ४ ॥

२४३२. बहु जन्मांतरें फेरे । केले येरे सोडवीं ॥ १ ॥ आळवितों करुणाकरे । विश्वंभरे दयाळे ॥ २ ॥ वहावतों मायापुरीं । येथें करीं कुढावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुजा कोण । ऐसा सीण निवारी ॥ ४ ॥

२४३३. कराल तें काय नव्हे जी विठ्ठला । चित्त द्यावें बोला बोबडिया ॥ १ ॥ सोडवूनि घ्यावें काळचक्रा हातीं । बहुत विपत्ति भोगविल्या ॥ २ ॥ ज्यालें जीवों नेदी मारिलेंची मरे । प्रारब्ध तें उरे मागुतालें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुजा खुंटला उपाय । ह्मणऊनि पाय आठविले ॥ ४ ॥

२४३४. डौरलों भक्तिसुखें । सेवूं अमृत हें मुखें ॥ १ ॥ संतसंगें सारूं काळ । प्रेमसुखाचा कल्लोळ ॥ २ ॥ ब्रह्मादिकांसी शिराणी । तो हा आनंद मेदिनी ॥ ३ ॥ नाहीं वैकुंठींचा पांग । धांवे कथे पांडुरंग ॥ ४ ॥ मुक्त व्हावें काशासाटीं । कैची येणें रसें भेटी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे गोड । हेंचि पुरे माझें कोड ॥ ६ ॥

२४३५. फोडिलें भांडारें । माप घेऊनियां खरें ॥ १ ॥ केली हरिनामाची वरो । मागितलें आतां सरो ॥ २ ॥ देशांत सुकाळ । जाला हारपला काळ ॥ ३ ॥ घ्यावें धणीवरी । तुका ह्मणे लहान थोरी ॥ ४ ॥

२४३६. आनंदाचे डोहीं आनंदतरंग । आनंदचि अंग आनंदाचें ॥ १ ॥ काय सांगों जालें कांहींचियाबाही । पुढें चाली नाहीं आवडीनें ॥ २ ॥ गर्भाचे आवडी मातेचा डोहळा । तेथींचा जिव्हाळा तेथें बिंबे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तैसा ओतलासे ठसा । अनुभव सरिसा मुखा आला ॥ ४ ॥

घ्यावें । आश्वासावें ना भीसें ॥ २ ॥ वाढली ते तळमळ चित्ता । शम आतां करावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवीं वसे । मज नसे वेगळी ॥ ४ ॥

२४३८. कल्याण या आशीर्वादें । जाती द्वंद्वें नासोनि ॥ १ ॥ आश्वासिलें नारायणें । प्रेमदानें अंतरिंच्या ॥ २ ॥ गेली निवारोनि आतां । सकळ चिंता यावरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गातां गीत । आलें हित सामोरें ॥ ४ ॥

२४३९. हरिनामवेली पावली विस्तार । फळीं पुष्पीं भार वोल्हावली ॥ १ ॥ तेथें माझ्या मना होईं पक्षिराज । साधावया काज तृप्तीचें या ॥ २ ॥ मुळींचिया बीजें दाखविली गोडी । लवकरचि जोडी जालियाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे क्षणक्षणा जातो काळ । गोडी ते रसाळ अंतरेल ॥ ४ ॥

२४४०. बरवें ऐसें आलें मना । नारायणा या काळें ॥ १ ॥ देव आह्मा प्राणसखा । जालें दुःखा खंडण ॥ २ ॥ जन्मांतरिंच्या पुण्यरासी । होत्या त्यांसी फळ आलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निजठेवा । होईल देवा लाधलों ॥ ४ ॥

२४४१. जरि हे आड येती लाज । कैसें काज साधतें ॥ १ ॥ करणें केलें उठाउठी । पायीं मिठी घातली ॥ २ ॥ समर्पिला जीव भाव । धरिला भाव अखंड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आड कांहीं । काळ नाहीं घातला ॥ ४ ॥

२४४२. पात्र शुद्ध चित्त ग्वाही । नलगे कांहीं सांगणें ॥ १ ॥ शूर तरी सत्यचि व्हावें । साटी जीवें करूनि ॥ २ ॥ अमुप सुखमान । स्वामी जन मानावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जैसी वाणी । तैसे मनीं परिपाक ॥ ४ ॥

२४४३. प्रगटलें ज्ञान । नारायण भूतीं तें ॥ १ ॥ अनुभवचि घेऊं व्हावा । विनंती देवा करूनियां ॥ २ ॥ देखोवेखीं वदे वाणी । पडिल्या कानीं प्रमाणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे योगक्षेम । घडे तें वर्म साधावें ॥ ४ ॥

२४४४. मुख्य आधीं विषयत्याग । विधि भाग पाळणें ॥ १ ॥ मन पावे समाधान । हेंचि दान देवाचें ॥ २ ॥ उदासीन वृत्ति देहीं । चाड नाहीं पाळणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं भय । सम सोय विषमाची ॥ ४ ॥

२४४५. आतां हेंचि सार हेंचि सार । मूळबीज रे आइका ॥ १ ॥ आवडीनें आवडी उरे । जें ज्या झुरे तें त्यासी ॥ २ ॥ प्रेमाचिया सूत्रदोरी । नाहीं उरी उरवी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चिंतन बरें । आहे खरें खऱ्यापें ॥ ४ ॥

२४४६. केला तैसा अंगीकार । माझा भार चालवीं ॥ १ ॥ होऊं अंतराय बुद्धी । कृपानिधी नेदावी ॥ २ ॥ आह्मी तरी जडजीव । कैंचा भाव पुरता ॥ ३ ॥ अनन्यभावें घ्यावी सेवा । आह्मां देवा घडेसी ॥ ४ ॥ तुह्मीं आह्मी शरणागतें । कृपावंतें रक्षीजे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे भाकूं कींव । असों जीव जड आह्मी ॥ ६ ॥

२४४७. सोसें बहुगर्भवासीं । मेलों असों उपवासीं । नाहीं सखीं ऐसीं । तेथें कोण भेटलीं ॥ १ ॥ करीं करीं रे स्वहित । देह तंव हे अनित्य । नाहीं दिलें चित्त । सोडवूं मोहापासोनि ॥ २ ॥ पाळी तोंडींचिया घांसें । तेंचि होय अनारिसें । ज्या नव्हे ऐसें । खेदी परि सोडवीना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धनमानें । माझ्या बाटलों मीपणें । नाहीं दिला जनें । देखों लाभें हा लाभ ॥ ४ ॥

२४४८. इच्छिती तयांसी व्हावें जी अरूप । आह्मांसी स्वरूपस्थिती चाड ॥ १ ॥ आतां नव्हे माझा भाव अनारिसा । पाउलांनीं इच्छा गोवियेली ॥ २ ॥ लेंकरासी कोठें जाणत्याची परी । करूं येते दुरी धरावया ॥ ३ ॥ लागली न सुटे नामाची आवडी । माझी भावजोडी भंगूं नका ॥ ४ ॥ घेसील वेढे मुक्तीच्या अभिळासें । चाळवीं जा पिसे ब्रह्मज्ञानी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे माझा कोठें भक्तिरस । पाडावया ओस चाळविसी ॥ ६ ॥

२४४९. आह्मां भाविकांची जाती । एकविध जी श्रीपती । अळंकारयुक्ति । सरों तेथें शकेचि ना ॥ १ ॥ जाणें माउली त्या खुणा । क्षोभ उपजों नेदी मना । शांतवूनि स्तना । लावीं अवो कृपाळे ॥ २ ॥ तुज अवघें होऊं येतें । मज वाटों नये चित्तें । उपासने परतें । नये कांहीं आवडों ॥ ३ ॥ करूं रूपाची कल्पना । मुखीं नाम उच्चारणा । तुका ह्मणे जना । जल स्थल देखतां ॥ ४ ॥

२४५०. ज्यावें हीनपणें । कासयाच्या प्रयोजनें ॥ १ ॥ प्रारब्धीं संसार । बरी हिमतीची थार ॥ २ ॥ होणार ते कांहीं । येथें अवकळा नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवें । कृपा केलिया बरवें ॥ ४ ॥

२४५१. किती रांडवंडे । घालूनि व्हाल रे बापुडे । संसाराचे भिडे । कासावीस जालेती ॥ १ ॥ माझ्या स्वामी शरण रिघा । कृपाळुवा पांडुरंगा । ठेवी अंगसंगा । विश्वासियां जवळी ॥ २ ॥ कांहीं न मागतां भलें । होईल तेंचि काम केलें । नसावें आथिलें । कांहीं एका संकल्पें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भाव । पाववील ठायाठाव । एकविध जीव । ठेविलिया सेवेसी ॥ ४ ॥

२४५२. बाप करी जोडी लेंकराचे ओढी । आपुली करवंडी वाळवूनी ॥ १ ॥ एकाएकीं केला मिरासीचा धनी । कडिये वागवूनि भार खांदीं ॥ २ ॥ लेवऊनी पाहे डोळा अळंकार । ठेवा दावी थोर करूनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेदी गांजूं आणिकांसी । उदार जीवासी आपुलिया ॥ ४ ॥

२४५३. या रे हरिदासानो जिंकों कळिकाळा । आमुचिया बळा पुढें किती बापुडें ॥ १ ॥ रंग सुरंग घमंडी नाना छंदें । हास्यविनोदें मनाचिये आवडी ॥ २ ॥ येणें तेणें प्रकारें बहुतां सुख जोडे । पूजन तें घडे नारायणा अंतरीं ॥ ३ ॥ वांकड्या माना बोल बोलावे आर्ष । येईल तो त्यांस छंद पढीयें गोविंदा ॥ ४ ॥ आपुलाले आवडी एकापुढें एक नटा । नाहीं थोर मोठा लहान या प्रसंगीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे येथें प्रेम भंगूं नये कोणीं । देव भक्त दोन्ही निवडितां पातक ॥ ६ ॥

२४५४. अवघाच अन्यायी । तेथें एकल्याचें काई ॥ १ ॥ आतां अवघें एकवेळें । जळोनि सरो तें निराळें ॥ २ ॥ काय माझें खरें । एवढेंच राखों बरें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । परिहार नलगे चित्ता ॥ ४ ॥

२४५५. काय वृंदावन मोहियेलें गुळें । काय जिरें काळें उपचारिलें ॥ १ ॥ तैसी अधमाची जातीच अधम । उपदेश श्रम करावा तो ॥ २ ॥ न कळे विंचासी कुरवाळिलें अंग । आपले ते रंग दावीतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नये पाकासी दगड । शूकरासी गोड जैसी विष्टा ॥ ४ ॥

२४५६. स्तवूनियां नरा । केला आयुष्याचा मातेरा ॥ १ ॥ नारायणाचिया लोपें । घडलीं अवघींचि पापें ॥ २ ॥ जीव ज्याचें दान । त्याचा खंडूनियां मान ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाणी । आइके त्या दोष कानीं ॥ ४ ॥

२४५७. संतां नाहीं मान । देव मानी मुसलमान ॥ १ ॥ ऐसे पोटाचे मारिले । देवा आशा विटंबिले ॥ २ ॥ घाली लोटांगण । वंदी नीचाचे चरण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धर्म । न कळे माजल्याचा भ्रम ॥ ४ ॥

२४५८. अवो कृपावंता । होईं बुद्धीचा ये दाता ॥ १ ॥ जेणें पाविजे उद्धार । होय तुझे पायीं थार ॥ २ ॥ वदवीं हे वाचा । भाव पांडुरंगीं साचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । माझे अंतर वसवा ॥ ४ ॥

२४५९. नाहीं म्यां वंचिला मंत्र कोणापाशीं । राहिलों जीवासीं धरूनि तो ॥ १ ॥

रिला विश्वास । घालूनियां कास बळकट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मागें पावले उद्धार । तिहीं हा आधार ठेविलासे ॥ ४ ॥

२४६०. चंचळीं चंचळ निश्चळीं निश्चळ । वाजवी खळाळ उदकासी ॥ १ ॥ सोपें वर्म परि मन नाहीं हातीं । हा हा भूत चित्तीं श्रम गाढा ॥ २ ॥ रविबिंब नाहीं तुटत उदका । छायेची ते नका सरी धरूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भय धरी रज्जूसाटीं । नाहीं साच पोटीं कळलें तों ॥ ४ ॥

२४६१. आवडी येते कळों । गुणें चिन्हें उमटती ॥ १ ॥ पोटीचें ओठीं उभें राहे । चित्त साहे मनासी ॥ २ ॥ डोहोळियाची भूक गर्भा । ताटीं प्रभा प्रतिबिंबे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मानोन घ्यावें । वाटे खावें वाटतें ॥ ४ ॥

२४६२. काय ऐसी वेळ । वोडवली अमंगळ ॥ १ ॥ आजि दुखवलें मन । कथाकाळीं जाला सीण ॥ २ ॥ पापाचिया गुणें । त्यांचिया वेळे दर्शणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कानीं । घालूं आले दुष्टवाणी ॥ ४ ॥

२४६३. कितीवेळां जन्मा यावें । नित्य व्हावें फजीत ॥ १ ॥ ह्मणऊनि जीव भ्याला । शरण गेला विठोबासी ॥ २ ॥ प्रारब्ध पाठी गाढें । न सरे पुढें चालतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रोकडी हे । होती पाहें फजीती ॥ ४ ॥

२४६४. होतों सांपडलों वेठी । जातां भेटी संसारा ॥ १ ॥ तों या वाटे कृपा केली । भेटी जाली विठोबासी ॥ २ ॥ होता भार माथां माझे । बहु ओझें अमुप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केली चिंता । कोण दाता भेटेल ॥ ४ ॥

२४६५. भुंकुनियां सुनें लागे हस्तीपाठी । होऊनि हिंपुटी दुःख पावे ॥ १ ॥ काय त्या मशकें तयाचें करावें । आपुल्या स्वभावें पीडतसे ॥ २ ॥ मातलें बोकड विटवी पंचानना । घेतलें मरणा धरणें तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतां पीडितील खळ । घेती तोंड काळें करूनियां ॥ ४ ॥

२४६६. जा रे तुह्मी पंढरपुरा । तो सोयरा दीनांचा ॥ १ ॥ गुण दोष नाणी मना । करी आपणासारिखें ॥ २ ॥ उभारोनि उभा कर । भवपार उतराया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तांतड मोठी । जाली भेटी उदंड ॥ ४ ॥

२४६७. गर्जत जावें नामावळी । प्रेमें टाळी वाहोनि ॥ १ ॥ येणें सुखें पुढती धांवे । भेटी सर्वे गोपाळा ॥ २ ॥ लोटांगण घाला तळीं । वंदा धुळी संतांची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विठ्ठल लाहो । ऐसा बाहो उभारा ॥ ४ ॥

२४६८. अनुसरे तो अमर जाला । अंतरला संसारा ॥ १ ॥ न देखती गर्भवास । कधीं दास विष्णूचे ॥ २ ॥ विसंभेना माता बाळा । तैसा लळा पाळावा ॥ ३ ॥ त्रिभुवनीं ज्याची सत्ता । तुक्या रक्षिता तो जाला ॥ ४ ॥

२४६९. आतां केशीराजा हेचि विनवणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥ १ ॥ देह असो माझा भलतिये ठायीं । चित्त तुझ्या पायीं असों द्यावें ॥ २ ॥ काळाचें खंडण घडावें चिंतन । धनामानजनविन्मुख तो ॥ ३ ॥ कफवातपित्त देहअवसानीं । ठेवावीं वारूनि दुरितें हीं ॥ ४ ॥ सावध तों माझीं इंद्रियें सकळें । दिलीं एका वेळे हाक आधीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तूं या सकळांचा जनिता । येथें ऐकता सकळांसी ॥ ६ ॥

२४७०. चित्त तें चिंतन कल्पनेची धांव । जे जे वाढे हांव इंद्रियांची ॥ १ ॥ हात पाव दिसे शरीर चालतां । नावें भेद सत्ता जीवाची ते ॥ २ ॥ रवीचिये अंगीं प्रकाशक कळा । वचनें निराळा भेद दिला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माप वचनाच्या अंगीं । मौन्य काय रंगीं निवडावें ॥ ४ ॥

सेवा । चिंतन देवा करितों ॥ २ ॥ विरक्तासी देह तुच्छ । नाहीं आस काशाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पायापाशीं । येइन ऐसी वासना ॥ ४ ॥

२४७२. मायबाप सर्वे नये धनवित्त । करावें संचित भोगावें तें ॥ १ ॥ ह्मणऊनि लाभ काय तो विचारीं । नको चालीवरी चित्त ठेवूं ॥ २ ॥ आयुष्य सेवटीं सांडूनि जाणार । नव्हेचि साचार शरीर हें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळें लावियेलें माप । जमा धरी पापपुण्याचीही ॥ ४ ॥

२४७३. मोटळें हाटीं सोडिल्या गांठी । विकऱ्या घातले कण । ज्याचे भाग त्यासी देऊनि वारिलें । सारूनि लिगाड दान । खरें माप हातीं घेऊनि बैसलों । मानिती ते चौघे जन । खरें वित्त तेथें आले चोजवीत । गिऱ्हाइक संतजन ॥ १ ॥ झाडिला पालव केला हाट वेच । जाली सकाळींच अराणूक । याल तरि तुह्मी करा लगबग । आमचे ते कोणी लोक ॥ २ ॥ एक ते उत्तम मध्यम कनिष्ठ । वित्ताचे प्रकार तीन । बहुतां जनाचे बहुत प्रकार । वेगळाले वाण । लाभ हाणि कोणा मुदल जालें । कोणासी पडिलें खाण । अर्धमर्ध कोणी गुंतोनि राहिले । थोडे तैसे बहु जन ॥ ३ ॥ एके सांते आले एके गांवीहून । येकामेचि नव्हे जाणें । येतां जातां रुजू नाहीं दिवाणा । काळतोंडीं एकें तेणें । लाग भाग एकी एकानीं गोविलें । मागील पुढिलां ऋणें । तुका ह्मणे आतां पाहूं नये वास । साधावें आपुलें पेणें ॥ ४ ॥

२४७४. करा करा लागपाट । धरा पंढरीची वाट । जंव नाहीं चपेट । घात पडिला काळाचा ॥ १ ॥ दुजा ऐसा नाहीं कोणी । जो या काढी भयांतूनि । करा ह्मणऊनि । हा विचार ठायींचा ॥२॥ होती गात्रें बेंबळीं । दिवस अस्तमानाकाळीं । हातपायटाळीं । जों मोकळीं आहेती ॥ ३ ॥ कां रे घेतलासी सोसें । तुज वाटताहे कैसें । तुका ह्मणे ऐसें । पुढें कैं लाहासी ॥ ४ ॥

२४७५. यत्न आतां तुह्मी करा । मज दातारा सत्तेनें ॥ १ ॥ विश्वास तो पायांवरि । ठेऊनि हरी राहिलों ॥ २ ॥ जाणतचि दुजें नाहीं । आणीक कांहीं प्रकार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शरण आलों । नेणें बोलों विनवितां ॥ ४ ॥

२४७६. अनाथां जीवन । आह्मां तुमचे चरण । करूनि सांटवण । धरीयेलें हृदयीं ॥ १ ॥ पुष्ट जाली अंगकांति । आनंद न समाये चित्तीं । कवतुकें प्रीती । गाऊं नाचों उल्हासें ॥ २ ॥ करुणाउत्तरीं । करूं आळवण हरी । जाऊं नेदूं दुरी । प्रेमप्रीतिपडिभरें ॥ ३ ॥ मोहो माते करी गोवा । ऐसें आहे जी केशवा । तुका ह्मणे सेवा । आणीक नाहीं जाणत ॥ ४ ॥

२४७७. सुखाची वसति जाली माझे जीवीं । तुमच्या गोसावी कृपादानें ॥ १ ॥ रूप वेळोवेळां आठवीं अंतरीं । बैसोनि जिव्हारीं राहिलें तें ॥ २ ॥ विसांवलें मन विठ्ठलें प्रपंचा । गोडावली वाचा येणें रसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं नाठवेसें केलें । दुसरें विठ्ठलें मज आतां ॥ ४ ॥

२४७८. आह्मां कांहीं आह्मां कांहीं । आतां नाहीं या बोलें ॥ १ ॥ मोल सांगा मोल सांगा । घेणें तिंहीं गा पुसावें ॥ २ ॥ कैसें घडे कैसें घडे । बडबड तुज मज ॥ ३ ॥ मुदलें साटी मुदलें साटी । लाभ पोटीं त्याच मधीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे साटवूं घरीं । आडल्या काळें पुसती तरी ॥ ५ ॥

२४७९. घ्या रे भाई घ्या रे भाई । कोणी कांहीं थोडें बहु ॥ १ ॥ येच हाटीं येच हाटीं । बांध गाठी पारखून ॥ २ ॥ वेच आहे वेच आहे । सरलें पाहे मग खोटें ॥ ३ ॥ उघडें दुकान उघडें दुकान । रात्री जाली कोण सोडी मग ॥ ४ ॥ तुका [illegible]

२४८०. मार्ग चुकले विदेशी एकले । तयावरि जाले दिशाभुली ॥ १ ॥ हातीं धरूनियां पावविले घरा । त्याच्या उपकारा काय द्यावें ॥ २ ॥ तैसा मी कुडकुडा होतों केशीराजा । सेवा न घडे लाजा ह्मणऊनि ॥ ३ ॥ सांडियेसा गर्भ उबगोनि माउली । नाहीं सांभाळिली भूमि शुद्ध ॥ ४ ॥ उष्ण तान भूक एवढीये अकांतीं । वोसंगा लाविती काय ह्मणिजे ॥ ५ ॥ खांद्यावरीं शूळ मरणाचे वाटे । अन्यायहि मोटे साच केले ॥ ६ ॥ हातींचें हिरोनि घातला पाठीसी । तुका ह्मणे ऐसी परी जाली ॥ ७ ॥

२४८१. जैसी तैसी तरि वाणी । मना आणी माउली ॥ १ ॥ लेंकरांच्या स्नेहें गोड । करी कोड त्या गुणें ॥ २ ॥ मागें पुढें रिघे पोटीं । साहे खेटी करीतें ॥ ३ ॥ तुका विनवी पांडुरंगा । ऐसें पैं गा आहे हें ॥ ४ ॥

२४८२. गुणांची आवडी वाचेचा पसरु । पडिला विसरु इतरांचा ॥ १ ॥ आदिमध्यअंतीं नाहीं अवसान । जीवनी जीवन मिळोनि गेलें ॥ २ ॥ रामकृष्णनाममाळा हे साजिरी । ओविली गोजिरी कंठाजोगी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तनु जालीसे शीतळ । अवघी सकळ ब्रह्मानंदें ॥ ४ ॥

२४८३. देवाची भांडारी । आदा विनियोग करी ॥ १ ॥ आतां न माखे हातपाय । नेणों होतें ऐसें काय ॥ २ ॥ देवें नेली चिंता । जाला सकळ करिता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धणी । त्यासी अवघी पुरवणी ॥ ४ ॥

२४८४. पेणावलें ढोर मार खाय पाठी । बैसलें तें उठी तेथूनियां ॥ १ ॥ तैसी माझ्या मना परी जाली देवा । धावें अहंभावा सांडावलों ॥ २ ॥ कडा घालीं उडी मागिलांच्या भेणें । मरणामरण न कळेचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जालों त्यापरी दुःखित । असें बोलावीत पांडुरंगा ॥ ४ ॥

२४८५. जालिया दर्शन करीन मी सेवा । आणीकही देवा नलगे दुजें ॥ १ ॥ प्रारब्धा अधीन अन्न आच्छादन । स्थिर करोनि मन ठेवीं पायीं ॥ २ ॥ ये गा ये गा ये गा कृपाळुवा हरी । निववीं अभ्यंतरीं देउनि भेटी ॥ ३ ॥ आसावलें मन जीवनाचे ओढी । नामरूपें गोडी लावियेली ॥ ४ ॥ काय तुह्मांपाशीं नाहीं भांडवल । माझे मिथ्या बोल जाती ऐसे ॥ ५ ॥ काय लोखंडाचे पाहे गुण दोष । सिवोनि परिस सोनें करी ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे माझें अवघें असों द्यावें । आपुलें करावें ब्रीद साच ॥ ७ ॥

२४८६. येथें आड कांहीं न साहे आणीक । प्रमाण तें एक हेंचि जालें ॥ १ ॥ गाऊं नाचों टाळी वाऊं गीत छंदें । डोलवूं विनोदें अंग तेणें ॥ २ ॥ मथुनियां सार काढिलें बाहेरी । उपाधि ते येरी निवडिली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जगा लाविली शिराणी । सेवितां हे धणी होत नाहीं ॥ ४ ॥

२४८७. शरणागत जालों । तेणें मीपणा मुकलों ॥ १ ॥ आतां दिल्याचीच वाट । पाहों नाहीं खटपट ॥ २ ॥ नलगे उचित । कांहीं पाहावें संचित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सेवा । माने तैसी करूं देवा ॥ ४ ॥

२४८८. वाचेचिया आळा कवळिलें ब्रह्म । चुकविला श्रम पृथक तो ॥ १ ॥ सुलभ जालें सुलभ जालें । जवळी आलें पंढरिये ॥ २ ॥ नामरूपाचे बांधलें मोटळें । एक एका वेळे सारियेलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाटे चुकली वसती । उद्धार तो हातीं आणियेला ॥ ४ ॥

२४८९. सवंग जालें सवंग जालें । घरा आलें बंदरींचें ॥ १ ॥ आतां हेवा करा सोस । भक्तिरस बहु गोड ॥ २ ॥ पाउल वेचे चिंता नाहीं । आड कांहीं मग नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संचिताचें । नेणें काचें राहों तें ॥ ४ ॥

२४९०. तुह्मी संत मायबाप कृपावंत । काय मी पतित कीर्ति वाणूं ॥ १ ॥

भाव धर्म । कुळाचार नाम विठोबाचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गुण चंदनाचे अंगीं । तैसे तुह्मी जगीं संतजन ॥ ४ ॥

२४९१. पाठी लागे तया दवडीं दुरी । घालीं या बाहेरी संवसारा ॥ १ ॥ येउनि दडें तुमच्या पायीं । धांवें तंई छो ह्मणा ॥ २ ॥ पारखियाचा वास पडे । खडबडे उठी तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाविला धाक । नेदी ताक खाऊं कोणी ॥ ४ ॥

२४९२. सांखळिलों प्रीती गळां । भुंके वेळा जाणोनियां ॥ १ ॥ तुमचें मी केशीराजा । सुनें या काजा पाळिलों ॥ २ ॥ आलें गेलें कळे वाटा । कोण निटा वाकडिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलें वारी । दुरितें दुरी नातळतां ॥ ४ ॥

२४९३. सुनियांचा हाचि भाव । आपला ठाव राखावा ॥ १ ॥ दुजियाचा येऊं वारा । नेदूं घरावरी येऊं ॥ २ ॥ केली याची फाडाफाडी । तडामोडी क्षेत्राची ॥ ३ ॥ पातेजत नाहीं लोका । तुका देवावांचूनि ॥ ४ ॥

२४९४. सुनियांची आवडी देवा । घेत सेवा नाहीं कांहीं ॥ १ ॥ सिकविलें जवळी बैसों । जेथें असों तेथेंचि ॥ २ ॥ नेदी दुजें बोलों करूं । गुरुगुरु न साहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कुर्वाळितां । अंग सत्ता संगाची ॥ ४ ॥

२४९५. सिळें खातां आला वीट । सुनें धीट पाय धरी ॥ १ ॥ कान्होबा तें जाणे खूण । उन उन घास घाली ॥ २ ॥ आपुलिये ठायींचें घ्यावें । लाड भावें पाळावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मी जुनाट । मोहो आट परतला ॥ ४ ॥

२४९६. लागलें भरतें । ब्रह्मानंदाचें वरतें ॥ १ ॥ जाला हरिनामाचा तारा । सीड लागलें फरारा ॥ २ ॥ बैसोनि सकळ । बाळ चालिले गोपाळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाट । बरवी सांपडली नीट ॥ ४ ॥

२४९७. धनें वित्तें कुळें । अवघियानें ते आगळे ॥ १ ॥ ज्याचे नारायण गांठीं । भरला हृदय संपुटीं ॥ २ ॥ अवघेंचि गोड । त्याचें पुरलें सर्व कोड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अस्त । उदय त्याच्या तेजा नास्त ॥ ४ ॥

२४९८. बोलावें तें आतां आह्मी अबोलणे । एकाचि वचनें सकळांसी ॥ १ ॥ मेघवृष्टि कांहीं न विचारी ठाव । जैसा ज्याचा भाव त्यासी फळे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे नाहीं समाधानें चाड । आपणाही नाड पुढीलांसीं ॥ ३ ॥

२४९९. अधिकार तैसा करूं उपदेश । साहे ओझें त्यास तेंचि द्यावें ॥ १ ॥ मुंगीवरी भार गजाचें पाळण । घालितां तें कोण कार्यसिद्धि ॥ २ ॥ तुका ह्मणे फांसे वाघुरा कुऱ्हाडी । प्रसंगीं तों काढी पारधी तो ॥ ३ ॥

२५००. नव्हों वैद्य आह्मी अर्थाचे भुकेले । भलते द्यावे पाले भलत्यासी ॥ १ ॥ कुपथ्य करूनि विटंबावे रोगी । काय हे सलगी भीड त्याची ॥ २ ॥ तुका ह्मणे लासूं फांसूं देऊं डाव । सुखाचा उपाव पुढें आहे ॥ ३ ॥

२५०१. नव्हें परि ह्मणवीं दास । कांहीं निमित्तास मूळ केलें ॥ १ ॥ तुमचा तो धर्म कोण । हा आपण विचारा ॥ २ ॥ नाहीं शुद्ध आचरण । परी चरण चिंतीतों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । ऐसें कां गा नेणां हें ॥ ४ ॥

२५०२. मागें चिंता होती आस । केला नास या काळें ॥ १ ॥ तुह्मी आह्मां उदासीन । भिन्नाभिन्न वारिलें ॥ २ ॥ मोहजाळें दुःख दाटे । ओढे ओढे त्यास तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोण देवा । आतां हेवा वाढवी ॥ ४ ॥

२५०३. आह्मो उभा विटेवरी । भरोवरी चुकविली ॥ १ ॥ निवारलें जाणें येणें । कोणा कोणें रुसावें ॥ २ ॥ संकल्पासी वेचे बळ । भारे फळ निर्माण ॥ ३ ॥ तुका

२५०४. असो खटपट । आतां वाउगे बोभाट ॥ १ ॥ परिसा हे विनवणी । असो मस्तक चरणीं ॥ २ ॥ अपराध करा । क्षमा घडले दातारा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेथा । तुह्मा कळे पंढरिनाथा ॥ ४ ॥

२५०५. वारकरी पायांपाशीं । आले त्यांसी विनविलें ॥ १ ॥ काय काय तें आइका । विसुरों नका रंकासी ॥ २ ॥ चिंतावोनि चिंता केली । हे राहिली अवस्था ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संवसारा । रुसलों खरा यासाटीं ॥ ४ ॥

२५०६. जीवींचें कां नेणां । परि हे आवडी नारायणा ॥ १ ॥ वाढवावें हें उत्तर । कांहीं लाज करकर ॥ २ ॥ कोठें वांयां गेले । शब्द उत्तम चांगले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बाळा । असतात प्रिय खेळा ॥ ४ ॥

२५०७. वोडविलें अंग । आतां करूनि घ्यावें सांग ॥ १ ॥ काय पूजा ते मी नेणें । जाणावें जी सर्वजाणें ॥ २ ॥ पोटा आलें बाळ । त्याचें जाणावें सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरी । वाहावें जी कडियेवरी ॥ ४ ॥

२५०८. सेवटींची हे विनंती । पाय चित्तीं रहावे ॥ १ ॥ ऐसें करा कृपादान । तुह्मां मन सन्निध ॥ २ ॥ भाग्याविण कैंची भेटी । नव्हे तुटी चिंतनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळसा आलें । हें विठ्ठलें परिसावें ॥ ४ ॥

२५०९. करूनियां शुद्ध मन । नारायण स्मरावा ॥ १ ॥ तरीच हा तरिजे सिंधु । भवबंधू तोडोनियां ॥ २ ॥ तेथें सरे शुद्ध साचें । अंतरींचें बीज तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लवणकळी । पडतां जळीं तें होय ॥ ४ ॥

२५१०. जिकडे पाहे तिकडे देव । ऐसा भाव दे कांहीं ॥ १ ॥ काय केलों एकदेशी । गुणदोषीं संपन्न ॥ २ ॥ पडें तेथें तुझ्या पायां । करीं वांयां न वजें तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विषमें सारी । ठाणें धरी जिवासी ॥ ४ ॥

२५११. जिकडे जाय तिकडे सवें । आतां यावें यावरी ॥ १ ॥ माझ्या अवघ्या भांडवला । तूं एकला जालासी ॥ २ ॥ आतां दुजें धरा झणी । पायांहूनि वेगळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां देवा । नका गोवा यावरी ॥ ४ ॥

२५१२. स्मरतां कां घडे नास । विष्णुदास यावरी ॥ १ ॥ ऐसी सीमा जाली जगीं । तरी मी वेगीं अनुसरलों ॥ २ ॥ धरिलें तें निवडे आतां । न घडे चित्ता वेगळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाश नाहीं । पुराणेंही गर्जती ॥ ४ ॥

२५१३. आधी नाहीं कळों आला हा उपाय । नाहीं तरी काय चुकी होती ॥ १ ॥ घालितों पायांसी मिठी एकसरें । नेदीं तों दुसरें आड येऊं ॥ २ ॥ कासया पडतों लटिक्याचे भरी । नव्हता का शिरीं भार घेतों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कां हे घेतों गर्भवास । कां या होतों दास कुटुंबाचा ॥ ४ ॥

२५१४. आतां बरें जालें । माझें मज कळों आलें ॥ १ ॥ खोटा ऐसा संसार । मज पायीं द्यावा थार ॥ २ ॥ उघडले डोळे । भोग देताकाळीं कळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवा । होतां तडातोडी देवा ॥ ४ ॥

२५१५. बोलिलों ते धर्म अनुभव अंगें । काय पांडुरंगें उणें केलें ॥ १ ॥ सर्व सिद्धि पायीं वोळगती दासी । इच्छा नाहीं ऐसी व्हावें कांहीं ॥ २ ॥ संतसमागमें अळंकार वाणी । करूं हे पेरणी शुद्ध बीजा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रामकृष्णनामें गोड । आवडीचें कोड माळ ओऊं ॥ ४ ॥

२५१६. करूनि उचित खेळें भोंवतालें । चित्त येथें आलें पायांपाशीं ॥ १ ॥

तुज देऊनि सकळ । नाहीं ऐसा काळ केला आह्मी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाला देहाचा विसर । नाहीं आतां पर आप कोणी ॥ ४ ॥

२५१७. परिसाचे अंगें सोनें जाला विळा । वाकणें या कळा हीन नव्हे ॥ १ ॥ अंतरीं पालट घडला कारण । मग समाधान तेंचि गोड ॥ २ ॥ पिकली हें सेंद पूर्वकर्मा नये । अव्हेरु तो काये घडे मग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आणा पंगती सुरण । पृथक ते गुण केलें पाकें ॥ ४ ॥

२५१८. ज्याचे माथां जो जो भार । तेचि फार तयासी ॥ १ ॥ मागें पुढें अवघें रितें । कळों येतें अनुभवें ॥ २ ॥ परिसा अंगीं अमुपसोनें । पोटीं हीन धातुचि ॥ ३ ॥ आपुला तो करी धर्म । जाणे वर्म तुका तें ॥ ४ ॥

२५१९. पाहें तिकडे दिशा ओस । अवघी आस पायां पें ॥ १ ॥ मनचि साच होईल कईं । प्रेम देईं भेटोनि ॥ २ ॥ सर्वांपरी पांगुळ असें । न कळे कैसें तें तुह्मां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपावंता । तूं तों दाता दीनाचा ॥ ४ ॥

२५२०. चालवणें काय । ऐसें अगे माझे माय ॥ १ ॥ धांव धांव लवलाहें । कंठीं प्राण वाट पाहे ॥ २ ॥ पसरूनि कर । तुज चालिलों समोर ॥ ३ ॥ देसील विसांवा । तुका ह्मणे ऐशा हांवा ॥ ४ ॥

२५२१. आवडीच्या ऐसें जालें । मुखा आलें हरिनाम ॥ १ ॥ आतां घेऊं धणीवरि । मागें उरी नुरेतों ॥ २ ॥ सांटवण मना ऐसी । पुढें रासी अमुप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कारण जालें । विठ्ठल तीं अक्षरीं ॥ ४ ॥

२५२२. त्यांचिया चरणा माझें दंडवत । ज्यांचें धनवित्त पांडुरंग ॥ १ ॥ येथें माझा जीव पावला विसांवा । ह्मणऊनि हांवा भरलासे ॥ २ ॥ चरणींचे रज लावीन कपाळा । जीं पदें राउळा सोई जाती ॥ ३ ॥ आणिक तीं भाग्यें येथें कुरवंडी । करूनियां सांडीं इंद्राऐसी ॥ ४ ॥ वैष्णवांचे घरीं देवाची वसति । विश्वास हा चित्तीं सत्यभावें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सखे हरिचे ते दास । आतां पुढें आस नाहीं दुजी ॥ ६ ॥

२५२३. उपजोनियां मरें । परि हेंचि वाटे बरें ॥ १ ॥ नाहीं आवडीसी पार । न ह्मणावें जालें फार ॥ २ ॥ अमृताची खाणी । उघडली नव्हे धणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पचे । विठ्ठल हें मुखा साचें ॥ ४ ॥

२५२४. सत्य तूं सत्य तूं सत्य तूं विठ्ठला । कां गा हा दाविला जगदाकार ॥ १ ॥ सांभाळी आपुली हाक देतो माया । आह्मांसी कां भयाभीत केलें ॥ २ ॥ रूप नाहीं त्यासी ठेवियेलें नाम । लटकाची श्रम वाढविला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कां गा जालासी चतुर । होतासी निसुर निर्विकार ॥ ४ ॥

२५२५. आमच्या कपाळें तुज ऐसी बुद्धि । धरावी ते शुद्धी योगा नये ॥ १ ॥ काय या राहिलें विनोदावांचून । आपुलिया भिन्न केलें आह्मां ॥ २ ॥ कोठें सूर्तिमंत दावीं पुण्यपाप । काशासी संकल्प वाहाविसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां आवरावा चेडा । लटिकीच पीडा पांडुरंगा ॥ ४ ॥

२५२६. न बोलावें ऐसें जनासी उत्तर । करितों विचार बहु वेळा ॥ १ ॥ कोण पाप आड ठाकतें येऊन । पालटी तो गुण अंतरींचा ॥ २ ॥ संसारा हातीं सोडवूनि गळा । हे कां अवकळा येती पुढें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सेवे घडे अंतराय । यास करूं काय पांडुरंगा ॥ ४ ॥

२५२७. आतां हें उचित माझें जना हातीं । पाहिजे फजीती केली कांहीं ॥ १ ॥ मग हे तुमचे न सोडीं चरण । त्रासोनियां मन येईल ठाया ॥ २ ॥ नाग्वे ना-

णीचा न धरीं कांटाळा । ऐसी कां चांडाळा बुद्धि मज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जरि माथां बैसे घाव । तरि मग वाव नेघे पुढें ॥ ४ ॥

२५२८. मायेवरी सत्ता आवडीची बाळा । संकोचोनि लळा प्रतिपाळी ॥ १ ॥ अपराध माझे न मनावे मनीं । तुह्मी संतजनीं मायबापीं ॥ २ ॥ आरुषवचन लेंकुराची आळी । साहोनि कवळीं मागुताली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंगीं काय नाहीं सत्ता । परि निष्ठुरता उपजेना ॥ ४ ॥

२५२९. कैसा होतो कृपावंत । बहुसंत सांगती । पुसणें नाहीं याती कुळ । लागो वेळ नेदावा ॥ १ ॥ ऐसी काय जाणों किती । उतरती उतरले ॥ २ ॥ दावी वैकुंठींच्या वाटा । पाहातां मोठा संपन्न । अभिमान तो नाहीं अंगीं । भक्तालागी न बैसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आळस निद्रा । नाहीं थारा त्या अंगीं । आलें द्यावें भलत्या काळें । विठ्ठल बळें आगळा ॥ ४ ॥

२५३०. सदैव हे वारकरी । जे पंढरी देखती । पदोपदीं विठ्ठल वाचा । त्यांसी कैचा संसार ॥१॥ दोष पळाले पळाले । पैल आले हरिदास ॥ २ ॥ प्रेमभातें भरलें अंगीं। निर्लज्ज रंगीं नाचती। गोपीचंदनाची उटी। तुळसी कंठीं मिरवती ॥३॥ तुका ह्मणे देव चित्तीं। मोक्ष हातीं रोकडा। दुर्बळा या शक्तिहीना। त्या ही जना पुरता ॥४॥

२५३१. ऐसीं ठावीं वर्मै । तरी सांडवलों श्रमें ॥ १ ॥ सुखें नाचतों कीर्तनीं । नाहीं आशंकित मनीं ॥ २ ॥ ऐसें आलें हाता । बळ तरी गेली चिंता ॥ ३ ॥ सुख येथें जालें तरी । नाहीं आणिकांची उरी ॥ ४ ॥ ऐसें केलें देवें । पुढें कांहींचि न व्हावें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे मन । आतां जालें समाधान ॥ ६ ॥

२५३२. चित्तीं बैसलें चिंतन । नारायण नारायण ॥ १ ॥ नलगे गोड कांहीं आतां । आणीक दुसरें सर्वथा ॥ २ ॥ हरपला द्वैतभाव । तेणें देह जाला वाव ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे आह्मी । जालों निष्काम ये कामीं ॥ ४ ॥

२५३३. व्यापिलें सर्वत्र । बाहेरी भीतरी अंतर ॥ १ ॥ ऐसें गोविंदें गोविलें । बोलें न वजाये बोलिलें ॥ २ ॥ संचिताची होळी । करूनि जीव घेतला बळी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे नाहीं । आतां संसारा उरी कांहीं ॥ ४ ॥

२५३४. तुह्मांआह्मांसी दुरुषण । जालें दुर्लभ भाषण ॥ १ ॥ ह्मणऊनि करितों आतां । दंडवत घ्या समस्तां ॥ २ ॥ भविष्याचें माथां देह । कोण जाणें होइल काय ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाचा बांधव । आमचा तो जाला भाव ॥ ४ ॥

२५३५. अनंतजन्में जरी केल्या तपरासी । तरी हा न पवसी ह्मणे देह ॥ १ ॥ ऐसें जें निधान लागलेंसे हातीं । त्याची केली माती भाग्यहीना ॥ २ ॥ उत्तमाचें सार वेदाचें भांडार । ज्याच्यानें पवित्र तीर्थें होती ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाबंधु आणीक उपमा । नाहीं या तों जन्मा द्यावयासी ॥ ४ ॥

२५३६. आह्मांपाशीं सरे एक शुद्ध भाव । चतुराई जाणीव नलगे कळा ॥१ ॥ सर्वजाण माझा स्वामी पांडुरंग । तया अंगसंग गोपाळांसी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे कर्मै धर्मै नये हातां । तयावरि सत्ता भाविकांची ॥ ३ ॥

२५३७. प्रीती करी सत्ता । बाळा भीती मातापिता ॥ १ ॥ काय चाले त्याशीं बळ । आळी करितां कोल्हाळ ॥ २ ॥ पदरीं घाली मिठी । खेदी मागें पुढें लोटी ॥ ३ ॥ बोले मना आलें । तुका साहिला विठ्ठलें ॥ ४ ॥

२५३८. आवडीचे भेटी निवे । चित्त पावे विश्रांती ॥ १ ॥ बरवियाचा छंद मना । नारायणा अवीट ॥ २ ॥ तुळणें कांहीं साम्या पुरे । हें तों नुरे ये रुचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरवें झालें । फावलें हें कळे त्या ॥ ४ ॥

२५३९. केलियाचें दान । करा आपुलें जतन ॥ १ ॥ माझी बुद्धि स्थिर देवा । नाहीं विषयांचा हेवा ॥ २ ॥ भावा अंतराय । येती अंतरती पाय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जोडी । आदी अंतीं राहो गोडी ॥ ४ ॥

२५४०. माझे हातीं आहे करावें चिंतन । तुह्मी कृपादान प्रेम द्यावें ॥ १ ॥ मागति यां भांडवल आळवण । नामाची जतन दातियासी ॥ २ ॥ बाळक धांवोनि आड निघे स्तनीं । घालावा जननी कृपे पान्हा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करीं कासवाचे परी । आहे सूत्रदोरी तुझे हातीं ॥ ४ ॥

२५४१. वाट दावी त्याचें गेलें काय । नागवला जो वारितां जाय ॥ १ ॥ ऐसीं मागें ठकलीं किती । सांगतां खाती विषगोळा ॥२॥ विचारोनि पाहे त्यास । न वजे जीवें नव्हे नास ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जो रुसला जीवा । तयासी केशवा काय चाले ॥ ४ ॥

२५४२. अनुभवावांचून सोंग संपादणें । नव्हे हें करणें स्वहिताचें ॥१॥ तैसा नको भुलों बाहिरल्या रंगें । हित तेंचि वेगें करूनि घेईं ॥२॥ बहुरूपी रूपें नटला नारायण । सोंग संपादून जैसा तैसा ॥३॥ पाषाणाचें नांव ठेवियेलें देव । आणिका तारी भाव परि तो तैसा ॥४॥ कनक झाड म्हूण वंदियेलें माथां । परितेंही अर्था न मिळे माजी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे त्याचा भाव तारी त्यास । अहंभावीं नास तोचि पावे ॥ ६ ॥

२५४३. मज नष्टा माया मोह नाहीं लोभ । अधिक हा क्षोभ आदराचा ॥ १ ॥ धिग हें शरीर अनउपकार । न मनीं आभार उपकाराचा ॥ २ ॥ मजहून नष्ट आहे ऐसा कोण । नावडे मिष्टान्न बहुमोल ॥३॥ न दिसती मज आपलेसे गुण । संचित तें कोण जाणे मागें ॥४॥ तुका ह्मणे माझें देखोनियां काई । पांडुरंगा पायीं राखियेलें ॥५॥

२५४४. मतिविण काय वर्णू तुझें ध्यान । जेथें पडिलें मौन वेदश्रुती ॥ १ ॥ करूनि गोजिरा आपुलिये मती । धरियेलें चित्तीं चरणकमळ ॥ २ ॥ सुखाचें ओतिलें पाहों तें श्रीमुख । तेणें हरे भूक तान माझी ॥ ३ ॥ रसना गोडावली ओव्या गातां गीत । पावलेंसे चित्त समाधान ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझी दृष्टि चरणांवरी । पाउलें गोजिरीं कुंकुमाचीं ॥ ५ ॥

२५४५. ओस जाल्या दिशा मज भिंगुळवाणें । जीवलग नेणें मज कोणी ॥ १ ॥ भय वाटे देखें श्वापदांचे भार । नव्हे मज धीर पांडुरंगा ॥२॥ अंधकारापुढें न चलवे वाट । लागतील खुंट कांटे अंगा ॥३॥ एकला निःसंग फांकती मारग । भितों नव्हे लाग चालावया ॥४॥ तुका ह्मणे वाट दावूनि सद्गुरु । राहिला हा दुरु पांडुरंग ॥ ५ ॥

२५४६. उदार कृपाळ सांगसी जना । तरी कां त्या रावणा मारियेलें । नित्य नित्य पूजा करी श्रीकमळीं । तेणें तुझें काय केलें ॥ १ ॥ काय बडिवार सांगसी वायां । ठावा पंढरिराया आहेसि आह्मां । एकलाचि जरी देऊं परिहार । आहे दुरिवरी सीमा ॥ २ ॥ कर्णाऐसा वीर उदार झुंझार । तो तुवां जर्जर केला बाणीं । पडिला भूमी परी नयेची करुणा । दांत पाडियेले दोन्ही ॥ ३ ॥ श्रियाळ बापुडे सात्विकवाणी । खादलें कापूनि त्याचें पोर । ऐसा कठिण कोण होईल दुसरा । उखळीं कांडविलें शिर ॥ ४ ॥ शिबी चक्रवर्ती करितां यज्ञयाग । त्याचें चिरिलें अंग ठायीं ठायीं । जाचउनि प्राण घेतला मागें । पुढें न पाहतां कांहीं ॥ ५ ॥ बळीचा अन्याय सांग होता काय । बुडविला तो पाय देउनि माथां । कोंडिलें दार हा काय कहार । सांगतोसी चित्र कथा ॥ ६ ॥ हरिश्चंद्राचें राज्य घेउनियां सर्व । विकविला जीव डोंबाघरीं । पाडिला विघड नळा दमयंतीमधीं । ऐसी तुझी बुद्धि हरि ॥ ७ ॥ आणिकही गुण सांगावे किती । केलिया विपत्ति माउसीच्या । वधियेला मामा

२५४७. जे केली आळी ते अवघी गेली वांयां । उरला पंढरिराया श्रम माझा ॥ १ ॥ काय समाधान केलें कोणे वेळे । कोणें माझे लळे पाळियेले ॥ २ ॥ आभासही नाहीं स्वप्नीं दुश्चिता । प्रत्यक्ष बोलतां कंइचा तो ॥ ३ ॥ आतां पुढें लाज वाटे पांडुरंगा । भक्त ऐसे जगामाजी जाले॥४॥ तुका ह्मणे आतां नाहीं भरवसा । मोकलीसी ऐसा वाटतोसी ॥ ५ ॥

२५४८. समश्रुलित असतां वाचा । घोष न करिसी कां नामाचा ॥ १ ॥ कां रे वैष्णव नव्हेसी । कवण्या दंभें नागवलासी ॥ २ ॥ हरि हरि ह्मणतां लाजसी । गर्वें फुगोनि चालसी ॥ ३ ॥ तारुण्यें उताणा । पुंसेंविण बांडा सुना ॥ ४ ॥ जालेंसि महिमेचें वेडें । नाचों लाजसी दिंडीपुढें ॥ ५ ॥ अळंकारांच्यानि बळें । वंचलासी तुळसीमाळें ॥ ६ ॥ कैसा सकुमार जालासी । ह्मणसी न टकें एकादशी ॥ ७ ॥ स्नान न करिसी आंघोळी । विभुती न लाविसी कपाळीं ॥ ८ ॥ वरिवरि न्याहाळिसी त्वचा । उपेग नाहीं मांसाचा ॥ ९ ॥ पद्मनाभी विश्वनाथ । तुका अझून रडत ॥ १० ॥

२५४९. वाघाचा कालभूत दिसे वाघाऐसा । परी नाहीं दशा साच अंगीं ॥ १ ॥ बाहेरील रंग निवडी कसोटी । संघष्टणें भेटी आपेआप ॥ २ ॥ सिकविलें तैसें नाचावें माकडें । न चले त्यापुढें युक्ति कांहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करी लटिक्याचा सांटा । फजित तो खोटा शीघ्र होय ॥ ४ ॥

२५५०. सिंदळीचे सोर चोराची दया । तोही जाणा तया संवसर्गीं ॥ १ ॥ फुकासाटीं भोगे दुःखाचा तो वाटा । उभारोनि कांटा वाटेवरी ॥ २ ॥ सर्प पोसूनियां दुधाचाही नास । केलें थीता विष अम्रृताचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे यासी न करितां दंडण । पुढिल्या खंडण नव्हे दोषा ॥ ४ ॥

२५५१. तेणें सुखें माझें निवालें हें अंग । विठ्ठल हें जग देखियेलें ॥ १ ॥ कवतुकें करुणा भाकीतसें लाडें । आवडी बोबडें बोलोनियां ॥ २ ॥ मज नाहीं दशा अंतरीं दुःखाची । भावना भेदाची समूळ गेली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सुख जालें माझ्या जीवा । रंगलें केशवा तुझ्या रंगें ॥ ४ ॥

२५५२. विठ्ठल सोयरा सज्जन विसांवा । जाइन त्याच्या गांवा भेटावया ॥ १ ॥ सीण भाग त्यासी सांगेन आपुला । तो माझा बापुला सर्व जाणे ॥ २ ॥ माय माउलिया बंधुवर्गा जाणा । भाकीन करुणा सकळिकांसी ॥ ३ ॥ संत महंत सिद्ध महानुभाव मुनि । जीवभाव जाऊनि सांगेन त्या ॥ ४ ॥ माझिये माहेरीं सुखा काय उणें । नलगे येणें जाणें तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

२५५३. ध्याइन तुझें रूप गाइन तुझें नाम । आणीक न करी काम जिव्हामुखें ॥ १ ॥ पाहिन तुझे पाय ठेविन तेथें डोय । पृथक तें काय न करीं मनीं ॥ २ ॥ तुझेचि गुणवाद आइकेन कानीं । आणिकांची वाणी पुरे आतां ॥ ३ ॥ करिन सेवा करीं चालेन मी पायीं । आणीक न वजें ठायीं तुजविण ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जीव ठेविला तुझ्या पायीं । आणीक तो काई देऊं कोणा ॥ ५ ॥

२५५४. देवाचें भजन कां रे न करीसी । अखंड हव्यासी पीडतोसी ॥ १ ॥ देवासी शरण कां रे न वजवे तैसा । बक मीना जैसा मनुष्यालागीं ॥ २ ॥ देवाचा विश्वास कां रे नाहीं तैसा । पुत्रस्नेहें जैसा गुंतलासी ॥ ३ ॥ कां रे नाहीं तैसी देवाची हे गोडी । नागवूनि सोडी पत्नी जैसी ॥ ४ ॥ कां रे नाहीं तैसे देवाचे उपकार । माया मिथ्या भार पितृपूजना ॥ ५ ॥ कां रे भय वाहासी लोकांचा धाक । विसरोनि एक नारायण ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे कां रे घातलें वांयां । अवघें

२५५५. माझें चित्त तुझे पायीं । राहे ऐसें करीं कांहीं । धरोनियां बाहीं । भव तारीं दातारा ॥ १ ॥ चतुरा तूं शिरोमणि । गुणलावण्याची खाणी । मुगुट सकळां मणि । तूंचि धन्य विठोबा ॥ २ ॥ करीं तिमिराचा नाश । दीप होउनि प्रकाश । तोडीं आशापाश । करीं वास हृदयीं ॥ ३ ॥ पाहें गुंतलों नेणतां । तुज असो माझी चिंता । तुका ठेवी माथा । पायीं आतां राखावें ॥ ४ ॥

२५५६. आमुचें उचित हेचि उपकार । आपलाचि भार घालूं तुज ॥ १ ॥ भूक लागलिया भोजनाची आळी । पांघुरणें काळीं शीताचिये ॥ २ ॥ जेणें काळें उठी मनाची आवडी । तेचि मागों घडी आवडे तें ॥ ३ ॥ दुःख येऊं नेदी आमचिया घरा । चक्र करी फेरा भोंवताला ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नाहीं मुक्तीसवें चाड । हेंचि आह्मां गोड जन्म घेतां ॥ ५ ॥

२५५७. मी दास तयाचा जया चाड नाहीं । सुख दुःख दोहींविरहित जो ॥ १ ॥ राहिलासे उभा भींवरेच्या तीरीं । कट दोही करीं धरोनियां ॥ २ ॥ नवल काई तरी पाचारितां पावे । न स्मरित धांवे भक्तिकाजें ॥ ३ ॥ सर्व भार माझा त्यासी आहे चिंता । तोचि माझा दाता स्वहिताचा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे त्यास गाईन मी गीतीं । आणीक तें चित्तीं न धरीं कांहीं ॥ ५ ॥

२५५८. यासी कोणी ह्मणे निंदेचीं उत्तरें । नागवला खरें तोचि एक ॥ १ ॥ आड वाटे जातां लावी नीट सोई । धर्मनीत तेही ऐसी आहे ॥ २ ॥ नाइकतां सुखें करावें ताडण । पाप नाहीं पुण्य असे फार ॥ ३ ॥ जन्मव्याधि फार चुकतील दुःखें । खंडावा हा सुखें मान त्याचा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे निंब दिलियावांचून । अंतरींचा सीण कैसा जाय ॥ ५ ॥

२५५९. निवडे जेवण सेवटींच्या घांसें । होय त्याच्या ऐसें सकळही ॥ १ ॥ न पाहिजे जाला बुद्धीचा पालट । केली खटपट जाय वांयां ॥ २ ॥ संपादिलें होय धरिलें तें सोंग । विटंबना व्यंग पडिलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वर्म नेणतां जो रांधी । पाववी ते बुद्धि अवकळा ॥ ४ ॥

२५६०. नलगे मरावें । ऐसा ठाव दिला देवें ॥ १ ॥ माझ्या उपकारासाटीं । वागविला म्हूण कंठीं ॥ २ ॥ घरीं दिला ठाव । अवघा सकळही वाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एके ठायीं । कोठें माझें तुझें नाहीं ॥ ४ ॥

२५६१. नाहीं लाग माग । न देखेंसें केलें जग ॥ १ ॥ आतां बैसोनियां खावें । दिलें आइतें या देवें ॥ २ ॥ निवारिलें भय । नाहीं दुसऱ्याची सोय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं । बोलायाचें काम नाहीं ॥ ४ ॥

२५६२. दिली हाक मनें नव्हे ती जतन । वेंटाळिल्या गुणें धांव घेती ॥ १ ॥ काम क्रोध मद मत्सर अहंकार । निंदा द्वेष फार माया तृष्णा ॥ २ ॥ इंद्रियांचे भार फिरतील चोर । खाणें घ्यावया घर फोडूं पाहे ॥ ३ ॥ माझा येथें कांहीं न चले पराक्रम । आहे त्याचें वर्म तुझे हातीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां करितों उपाय । जेणें तुझे पाय आतुडती ॥ ५ ॥

२५६३. तुझा दास मज ह्मणती अंकित । अवघे सकळिक लहान थोर ॥ १ ॥ हेंचि आतां लागे करावें जतन । तुझें थोरपण तुज देवा ॥२॥ होउनी निर्भर राहिलों निश्चिंत । पावनपतित नाम तुझें ॥३॥ करितां तुज होय डोंगराची राई । न लगतां कांहीं पात्या पातें ॥ ४॥ तुका ह्मणे तुज काय ते आशंका । तारितां मशका मज दीना ॥५॥

२५६४. काय मागावें कवणासी । ज्यासी मागों तो मजपाशीं ॥ १ ॥ जरी मागों पद इंद्राचें । तरी शाश्वत नाहीं त्याचें ॥ २ ॥ जरी मागों ध्रुवपद । तरी

त्यासी येथील छंद ॥ ३ ॥ स्वर्गभोग मागों पूर्ण । पुण्य सरल्या मागुती येणें ॥ ४ ॥ आयुष्य मागों चिरंजीव । जीवा मरण नाहीं स्वभावें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे एक मागें । एकपणा नाहीं भंग ॥ ६ ॥

२५६५. आह्मी ज्याचे दास । त्याचा पंढरिये वास ॥ १ ॥ तो हा देवांचाही देव । काय कळिकाळाचा भेव ॥ २ ॥ वेद जया गाती । श्रुति ह्मणती नेति नेति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निज । रूपडें हें तत्त्वबीज ॥ ४ ॥

२५६६. भक्तवत्सल दिनानाथ । तिहीं लोकीं ज्याची मात ॥ १ ॥ तो हा पुंडलिकासाटीं । आला उभा वाळवंटीं ॥ २ ॥ गर्भवास धरी । अंबऋषीचा कैवारी ॥ ३ ॥ सकळां देवा अधिष्ठान । एकां मंत्रासी कारण ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ध्यानीं । ज्यासि ध्यातो शूळपाणी ॥ ५ ॥

२५६७. फटकाळ देव्हारा फटकाळ अंगारा । फटकाळ विचारा चालविलें ॥ १ ॥ फटकाळ तो देव फटकाळ तो भक्त । करवितो घात आणिका जीवा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे अवघें फटकाळ हें जन । अनुभविये खूण जाणतील ॥ ३ ॥

२५६८. लावुनियां गोठी । चुकवूं आदरिली दिठी । देउनियां मिठी । पळे महिमा थुलिया ॥ १ ॥ पुढें तोचि करी आड । तिचा लोभ तिसी नाड । लावूनी चरफड । हात गोऊनि पळावें ॥ २ ॥ आधीं काकुलती । मोहो घालावा पुढती । तोंडीं पडे माती । फिरतां मागें कैचा तो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । यासी रडवी याचा हेवा । भावें कां हे सेवा । सुखें तुह्मां नार्पिती ॥ ४ ॥

२५६९. नेत्राची वासना । तुज पाहावें नारायणा ॥ १ ॥ करीं याचें समाधान । काय पहातोसी अनुमान ॥ २ ॥ भेटावें पंढरिराया । हेंचि इच्छिताती बाह्या ॥ ३ ॥ ह्मणतों जावें पंढरीसी । हेंचि ध्यान चरणासी ॥ ४ ॥ चित्त ह्मणे पायीं । तुझे राहीव निश्चयीं ॥ ५ ॥ ह्मणे बंधु तुकयाचा । देवा भाव पुरवीं साचा ॥ ६ ॥

२५७०. मन उताविळ । जालें न राहे निश्चळ ॥ १ ॥ दे रे भेटी पंढरिराया । उभारोनि चारी बाह्या ॥ २ ॥ सर्वांग तळमळी । हात पाय रोमावळी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे कान्हा । भूक लागली नयना ॥ ४ ॥

२५७१. ह्मणसी दावीन अवस्था । तैसें नको रे अनंता ॥ १ ॥ होऊनियां सहाकार । रूप दाखवीं सुंदर ॥ २ ॥ मृगजळाचियापरी । तैसें न करावें हरी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे हरी । कामा नये बाह्यात्कारी ॥ ४ ॥

२५७२. आकारवंत मूर्ति । जेव्हां देखेन मी दृष्टी ॥ १ ॥ मग मी राहेन निवांत । ठेवूनियां तेथें चित्त ॥ २ ॥ श्रुति वाखाणिती । तैसा येसील प्रचिती ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाचा सेवक । उभा देखेन सन्मुख ॥ ४ ॥

२५७३. जेणें तुज जालें रूप आणि नांव । पतित हें दैव तुझें आह्मी ॥ १ ॥ नाहीं तरी तुज कोण हें पुसतें । निराकारी तेथें एकाएकी ॥ २ ॥ अंधारें दीपका आणियेली शोभा । माणिकासी प्रभा कोंदणाची ॥ ३ ॥ धन्वंतरी रोगें आणिला उजेडा । सुखी काय चाडा जाणावें तें ॥ ४ ॥ अमृतासी मोल विषाचिया गुणें । पितळें तरी सोनें उंच निंच ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आह्मी असोनियां जाण । तुज देवपण आणियेलें ॥ ६ ॥

२५७४. सुखवाटे येचि ठायीं । बहु पायीं संतांचे ॥ १ ॥ ह्मणऊनि केला वास । नाहीं नास ते ठायीं ॥ २ ॥ न करवे हाली चाली । निवारिली चिंता हे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निवे तनु । रजकणु लागती ॥ ४ ॥

आज्ञा धरोनियां करीं ॥ २ ॥ करूं कळे ऐसी मात । किंवा राखावा एकांत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जागों । किंवा कोणा नेंदू वागों ॥ ४ ॥

२५७६. मायबापापुढें लेंकराची आळी । आणीक हे पाळी कोण ळळे ॥ १ ॥ सांभाळा जी माझीं विषमें अनंता । जवळी असतां अव्हेर कां ॥ २ ॥ आणिकांची चाले सत्ता आह्मावरी । तुमची ते थोरी काय मग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलों दुरोनि जवळी । आतां टाळाटाळी करूं नये ॥ ४ ॥

२५७७. माझ्या मुखें मज बोलवितो हरि। सकळां अंतरीं नारायण ॥१॥ न करावा द्वेष भूतांचा मत्सर । हा तंव विचार जाणों आह्मी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे दोष नाहीं या विचारें । हिताचीं उत्तरें शिकवितां ॥ ३ ॥

२५७८. मांस खातां हाउस करी । जोडोनि वैरी ठेवियेला ॥ १ ॥ कोण त्याची करील कींव । जीवें जीव नेणती ॥ २ ॥ पुढिलांसाटीं पाजवी सुरी । आपुली चोरी अंगुळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कुटिती हाडें । आपुल्या नाडें रडतील ॥ ४ ॥

२५७९. तुज जाणें तान्हें नाहीं पांडुरंगा । कां जी मज सांगा उपेक्षिलें ॥१॥ तुज ठावें होतें मी पातकी थोर । आधींच कां थार दिधली पायीं ॥ २ ॥ अंक तो पडिला हरिचा मी दास । भेद पंगतीस करूं नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी जिंतीलें तें खरें । आतां उणें पुरें तुह्मां अंगीं ॥ ४ ॥

२५८०. आह्मां घरीं धन शब्दांचींच रत्नें । शब्दांचींच वस्त्रें यत्न करूं ॥ १ ॥ शब्दचि आमुच्या जीवाचें जीवन । शब्दें वांटूं धन जनलोकां ॥ २ ॥ तुका ह्मणे पाहा शब्दचि हा देव । शब्देंचि गौरव पूजा करूं ॥ ३ ॥

२५८१. ब्रह्मज्ञान दारीं येतें काकुलती । अव्हेरिलें संतीं विष्णुदासीं ॥ १ ॥ रिघों पाहे माजी बळें त्याचें घर । दवडिती दूर ह्मणोनियां ॥ २ ॥ तुका ह्मणे येथें न चले सायास । पडिलें उदास त्याच्या गळां ॥ ३ ॥

२५८२. कासया लागला यासी चौघाचार । मुलींचा वेव्हार निवडिला ॥ १ ॥ ग्वाही बहुतांची घालूनियां वरि । महजर करीं आहे माझ्या ॥ २ ॥ तुह्मां वेगळा लागें आपल्याच ठायीं । होतें करूनि तेंही माझें माझें ॥ ३ ॥ भांडण सेवटीं जालें एकवट । आतां कटकट करूं नये ॥ ४ ॥ ठेविला ठेवा तो आला माझ्या हाता । आतां नाहीं सत्ता तुज देवा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे वांयांविण खटपटा । राहिलों मी वांटा घेऊनियां ॥ ६ ॥

२५८३. देहबुद्धि वसे जयाचिये अंगीं । पूज्यता ते जगीं सुख मानी ॥ १ ॥ थोर असे दगा जाला त्यासी हाटीं । सोडोनियां गांठी चोरीं नेली ॥ २ ॥ गांठीचें जाऊनि नव्हे तो मोकळा । बांधिलासे गळा दंभलोभें ॥ ३ ॥ पुढिल्या उदिमा जालेंसे खंडण । दिसे नागवण पडे गांठी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसें बोलतील संत । जाणूनियां घात कोण करी ॥ ५ ॥

२५८४. निंबाचिया झाडा साकरेचें आळें । आपलीं तीं फळें न संडीच ॥ १ ॥ तैसें अधमाचें अमंगळ चित्त । वमन तें हित करूनि सांडी ॥ २ ॥ परिसाचें अंगीं लाविलें खापर । पालट अंतर नेघे त्याचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेळू चंदना संगतीं । काय ते नसती जवळिकें ॥ ४ ॥

२५८५. दुबळें सदैवा । ह्मणे नागवेल केव्हां ॥ १ ॥ आपणासारिखें त्या पाहे । स्वभावासी करिल काये ॥ २ ॥ मूढ सभे आंत । इच्छी पंडिताचा घात ॥ ३ ॥ गांढें देखुनि शूरा । उगें करितें बुरबुरा ॥ ४ ॥ आणिकांचा हेवा । न करीं शरण [illegible] ॥ ५ ॥ [illegible] फजिती ॥ ६ ॥

२५८६. माझी आतां लोक सुखें निंदा करूं । ह्मणती विचारू सांडियेला ॥ १ ॥ कारण होय तो करावा विचार । काय भीड भार करूं देवा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे काय करूं लापनिक । जनाचार सुख नासिवंत ॥ ३ ॥

२५८७. ढेंकणाचे संगें हिरा जो भंगला । कुसंगें नाडला तैसा साधु ॥ १ ॥ ओढाळाच्या संगें सात्विक नासलीं । क्षण एक नाडलीं समागमें ॥ २ ॥ डांकाचे संगती सोनें हीन जालें । मोल तें तुटलें लक्ष कोडी ॥ ३ ॥ विषानें पक्वान्नें गोड कडू जालीं । कुसंगानें केली तैसी परी ॥ ४ ॥ भावें तुका ह्मणे सत्संग हा बरा । कुसंग हा फेरा चौऱ्याशीचा ॥ ५ ॥

२५८८. भलते जन्मीं मज घालिसील तरी । न सोडीं मी हरी नाम तुझें ॥१॥ सुख दुःख तुज देईन भोगितां । मग मज चिंता कासयाची ॥ २ ॥ तुझा दास ह्मणवीन मी अंकिला । भोगितां विठ्ठला गर्भवास ॥ ३ ॥ कासया मी तुज भाकितों करुणा । तारीं नारायणा ह्मणऊनि ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुज येऊं पाहे उणें । तारिसील तेणें आह्मां तया ॥ ५ ॥

२५८९. गातों नाचतों आनंदें । टाळघागरिया छंदें ॥ १ ॥ तुझी तुज पुढें देवा । नेणों भाव कैसी सेवा ॥ २ ॥ नेणों ताळ घात मात । भलते सवा पाय हात ॥ ३ ॥ लाज नाहीं शंका । प्रेम घाला ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

२५९०. रुसलों आह्मीं आपुलिया संसारा । तेथें जनाचारा काय पाड ॥ १ ॥ आह्मां इष्ट मित्र सज्जन सोयरे । नाहीं या दुसरें देवाविण ॥ २ ॥ दुराविले बंधु सखे सहोदर । आणीक विचार काय तेथें ॥ ३ ॥ उपाधिवचन नाइकती कान । त्रासलें हें मन बहु माझें ॥४॥ तुका ह्मणे करा होइल ते दया । सुख दुःख वांयां न धरावें ॥५॥

२५९१. सांडुनि सुखाचा वांटा । मुक्ति मागे तो करंटा ॥ १ ॥ कां रे न घ्यावा जन्म । प्रेम लुटावें नाम ॥ २ ॥ येथें मिळतो दहीं भात । वैकुंठीं ते नाहीं मात ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । मज नलगे सायुज्यता ॥ ४ ॥

२५९२. पदोपदीं पायां पडणें । करुणा जाण भाकावी ॥ १ ॥ ये गा विसांवया । करुणा दयासागरा ॥ २ ॥ जोडोनियां करकमळ । नेत्र जळ भरोनि ॥ ३ ॥ तुका उभें दारीं पात्र । पुरवीं आर्त विठोबा ॥ ४ ॥

२५९३. आतां हें सेवटीं असो पायांवरी । वदती वैखरी वागपुष्प ॥ १ ॥ नुपेक्षावें आह्मां दीना पांडुरंगा । कृपादानीं जगामाजी तुह्मीं ॥ २ ॥ बोळवुनी देह सांडियेली शुद्ध । सारियेला भेद जीव शिव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मन तुमचे चरणीं । एवढी आयणी पुरवावी ॥ ४ ॥

२५९४. तरिच होय वेडी । नग्न होय धडफुडी ॥ १ ॥ काय बोलाचें गौरव । आंत वरी दोन भाव ॥ २ ॥ मृगजळा न्याहाळितां । तान न वजाये सेवितां ॥ ३ ॥ न पाहे आणिकांची आस । शूर बोलिजे तयास ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे या लक्षणें । संत अळंकार लेणें ॥ ५ ॥

२५९५. आग्रहा नांवें पाप । योगीं सारावे संकल्प ॥ १ ॥ सहजा ऐसें भांडवल । असोनि कां सारा बोल ॥ २ ॥ तैं न भेटे तें काय । मना अंगींचे उपाय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धरीं सोय । वासनेची फोडा डोय ॥ ४ ॥

२५९६. न करीं पठन घोष अक्षरांचा । बीजमंत्र आमुचा पांडुरंग ॥ १ ॥ सर्वकाळ नामचिंतन मानसीं । समाधान मनासी समाधि हे ॥ २ ॥ न करीं भ्रमण न रिघें कपाटीं । जाईन तेथें दाटी वैष्णवांची ॥ ३ ॥ अनु नेणें कांहीं न वजें तपासी । नाचें दिंडीपाशीं जागरणीं ॥ ४ ॥ उपवास व्रत न करीं पारणें । रामकृष्ण ह्मणें नारा-

यण ॥ ५ ॥ आणिकांची सेवा स्तुती नेणें वाणूं । तुका ह्मणे आणु दुजें नाहीं ॥ ६ ॥

२५९७. पुंडलिकाचे निकटसेवे । कैसा धांवे बराडी ॥ १ ॥ आपुलें थोरपण । नारायण विसरला ॥ २ ॥ उभा कटीं ठेवुनि कर । न ह्मणे पर बैससें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जगदीशा । करणें आशा भक्तांची ॥ ४ ॥

२५९८. बाळ काय जाणे जीवनउपाय । मायबाप वाहे सर्व चिंता ॥ १ ॥ आइतें भोजन खेळणें अंतरीं । अंकिताचे शिरीं भार नाहीं ॥ २ ॥ आपुलें शरीर रक्षितां न कळे । सांभाळूनि लळे पाळी माय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा विठ्ठल जनिता । आमुची ते सत्ता तयावरी ॥ ४ ॥

२५९९. काय करितील केलीं नित्य पापें । वसे नाम ज्यापें विठोबाचें ॥ १ ॥ तृणीं हुताशन लागला ते रासी । जळतील तैसीं क्षणमात्रें ॥ २ ॥ विष्णुमूर्तिपाद पाहतां चरण । तेथें कर्म कोण राहूं शके ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाम जाळी महादोष । जेथें होय घोष कीर्तनाचा ॥ ४ ॥

२६००. वेद नेले शंखासुरें । केलें ब्रम्ह्यानें गाऱ्हाणें ॥ १ ॥ धांव धांव झड-करी । ऐसें कृपाळुवा हरी ॥ २ ॥ गजेंद्र नाडियें गांजिला । तेणें तुझा धांवा केला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पद्मनाभा । जेथें पाहें तेथें उभा ॥ ४ ॥

२६०१. माकडा दिसती कंवटी नारळा । भोक्ता निराळा वरील सारी ॥ १ ॥ एका रस एका तोंडी पडे माती । आपुलाले नेती विभाग ते ॥ २ ॥ सुनियांसी क्षीर वाढिल्या ओकवी । भोगित्यां पोसवी धणीवरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भार वाग-विती सूर्ख । नेतील तें सार परीक्षक ॥ ४ ॥

२६०२. भेटीची आवडी उताविळ मन । लागलेंसे ध्यान जीवीं जीवा ॥ १ ॥ आतां आवडीचा पुरवावा सोहळा । येऊनी गोपाळा क्षेम देईं ॥ २ ॥ नेत्र उन्म-ळित राहिलें ताटस्त । गंगा अश्रुपात वहावली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी करा साच-पणा । मुळींच्या वचना आपुलिया ॥ ४ ॥

२६०३. धवळलें जगदाकार । आंधार तो निरसला ॥ १ ॥ लपों जातां नाहीं ठाव । प्रगट पाहें पसारा ॥ २ ॥ खरियाचा दिवस आला । वाढी बोला न पुरे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवें साटीं । पडिली मिठी धुरेसी ॥ ४ ॥

२६०४. मातेची अवस्था काय जाणे बाळ । तिसी तों सकळ चिंता त्याची ॥ १ ॥ ऐसें परस्परें आहेचि विचारा । भोपळयाचा तारा दगडासी ॥ २ ॥ भुजंग पोटाळी चंदनाचें अंग । निवे परि संग नव्हे तैसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करा परिसाचे परी । मज ठेवा सरी लोखंडाचे ॥ ४ ॥

२६०५. लावूनि कोलित । माझा करितील घात ॥ १ ॥ ऐसे बहुतांचे संधी । सांपडलों खोळेमधीं ॥ २ ॥ पाहातील उणें । तेथें देती अनुमोदनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रिघे । पुढें नाहीं जालें धींगे ॥ ४ ॥

२६०६. ऐसी एकां अटी । रीतीं सिणती करंटीं ॥ १ ॥ साच आपुल्या पुरतें । करून नेघेती कां हितें ॥ २ ॥ कां हीं वेचितील वाणी । निरर्थकचि कारणीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । कांहीं समर्पूनि सेवा ॥ ४ ॥

२६०७. चालिले सोबती । काय मानिली निश्चिती ॥ १ ॥ काय करिसी एकला । काळ सन्निध पातला ॥ २ ॥ कांहीं सावध तो बरवा । करीं आपुला काढावा ॥ ३ ॥ चालिले अगळे । हळूच कान केश डोळे ॥ ४ ॥ वोसरले दांत । दाढा गडबडल्या आंत ॥ ५ ॥ एकली तळमळ । जिव्हा भलते ठायीं लोळे ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे यांणीं । तुह्मी मांडिली घालणी ॥ ७ ॥

२६०८. नका मजपाशीं । वदों प्रपंचाचे विशीं ॥१॥ आतां नाइकावी कानीं । मज देवाविण वाणी ॥ २ ॥ येऊनियां रूपा । कोण पाहे पुण्यपापा ॥ ३ ॥ मागें आजिवरी । जालें माप नेलें चोरीं ॥ ४ ॥ सांडियेलीं पानें । पुढें पिका अवलोकन ॥ ५ ॥ पडों नेदी तुका । आड गुंपूं कांहीं चुका ॥ ६ ॥

२६०९. जाले आतां सांटे । कासयाचे लहान मोटे ॥ १ ॥ एक एका पडिलों हातीं । जाली तेव्हांचि निश्चिंती ॥ २ ॥ नाहीं फिरों येत मागें । जालें साक्षीचिया अंगें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । आतां येथें कोठें हेवा ॥ ४ ॥

२६१०. माझें मज द्यावें । नाहीं करवीत नवें ॥ १ ॥ सहस्रनामाचें रूपडें । भक्त कैवारी चोखडें ॥ २ ॥ साक्षीविण बोलें । तरी मज पाहिजे दंडिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोल । माझा खरा हा विठ्ठल ॥ ४ ॥

२६११. करूं स्तुती तरि ते निंदा । तुह्मी जाणां हे गोविंदा ॥ १ ॥ आह्मां लडिवाळांचे बोल । करा कवतुकें नवल ॥ २ ॥ बोबड्या उत्तरीं । तुह्मा रंजवितों हरी ॥ ३ ॥ मागतों भातुकें । तुका ह्मणे कवतुकें ॥ ४ ॥

२६१२. न लाहिजे जपें न लाहिजे तपें । आह्मांसी हें सोपें गीतीं गातां ॥ १ ॥ न करितां ध्यान न करितां धारणा । तो नाचे कीर्त्तनामाजी हरि ॥ २ ॥ जयासी नाहीं रूप आणि आकार । तोचि कटी कर उभा विटे ॥ ३ ॥ अनंत ब्रह्मांडें ज-याचिया पोटीं । तो आह्मां संपुष्टीं भक्तिभावें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे वर्म जाणती ल-डिवाळें । जें होतीं निर्मळें अंतर्बाहीं ॥ ५ ॥

२६१३. आह्मी जालों बळिवंत । होऊनियां शरणागत ॥ १ ॥ केला वरांत रिघावा । ठायीं पडियेला ठेवा ॥ २ ॥ हातां चढलें धन । नेणें रचिलें कारण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मिठी । पायीं देउनि केली सुटी ॥ ४ ॥

२६१४. लागपाठ केला । आतां वाटा नित्य त्याला ॥ १ ॥ करा जोडीचा ह-व्यास । आलें दुरीरू घरास ॥ २ ॥ फोडिलीं भांडारें । मोहोरलीं एकसरें ॥ ३ ॥ अवघियां पुरतें । तुका ह्मणे घ्यावें हातें ॥ ४ ॥

२६१५. एकीं असे हेवा । एक अनावड जीवां ॥ १ ॥ देवें केल्या भिन्न जाती । उत्तम कनिष्ठ मध्यस्ती ॥ २ ॥ प्रीतिसाटीं भेद । कोणी पूज्य कोणी निंद्य ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ळळा । त्याचा जाणे हा कळवळा ॥ ४ ॥

२६१६. स्वामीचें हें देणें । येथें पावलों दर्पणें ॥ १ ॥ करूं आवडीनें वाद । तुमच्या सुखाचा संवाद ॥ २ ॥ कळावया वर्म । हा तों पायांचाचि धर्म ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सिद्धी । हेचि पाववावी बुद्धी ॥ ४ ॥

२६१७. रुसलों संसारा । आह्मी आणीक व्यापारा ॥ १ ॥ ह्मणऊनि केली सांडी । देउनि पडिलों मुरकंडी ॥ २ ॥ परतेचि ना मागें । मोहो निष्ठुर झालों अंगें ॥ ३ ॥ सांपडला देव । तुका ह्मणे केला भेव ॥ ४ ॥

२६१८. हें तों वाटलें आश्चर्य । तुह्मां न धरवे धीर ॥ १ ॥ माझा फुटतसे प्राण । धांवा धांवा ह्मणऊन ॥ २ ॥ काय नेणों दिशा । जाल्या तुह्मांविण ओशा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांगा । नाइकिजे पांडुरंगा ॥ ४ ॥

२६१९. धांवा केला धांवा । श्रम होऊं नेदी जीवा ॥ १ ॥ वर्षें अमृताच्या धारा । घेईं वोसंगा लेंकरा ॥ २ ॥ उशीर तो आतां । न करावा हेचि चिंता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्वरें । वेग करीं विश्वंभरे ॥ ४ ॥

आणा अनुभवा गोष्टी ॥ २ ॥ तूं धनी मी सेवका । आइक्य तें एका एक ॥ ३ ॥ करितों विनंती । तुका सन्मुख पुढती ॥ ४ ॥

२६२१. काय तुज कैसें जाणवेल देवा । आणावें अनुभवा कैशा परी ॥ १ ॥ सगुण निर्गुण थोर कीं लहान । न कळे अनुमान मज तुझा ॥ २ ॥ कोण तो निर्धार करूं हा विचार । भवसिंधु पार तरावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कैसे पाय आतुडती । न पडे श्रीपती वर्म ठावें ॥ ४ ॥

२६२२. मी तव बैसलों धरुनियां ध्यास । न करीं उदास पांडुरंगा ॥ १ ॥ नको आतां मज दवडूं श्रीहरी । मागाया भिकारी जालों दास ॥ २ ॥ भुकेलों कृपेच्या वचनाकारणें । आशा नारायणें पुरवावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येऊनियां देईं भेटी । कुरवाळुनी पोटीं धरीं मज ॥ ४ ॥

२६२३. आतां तुझें नाम गात असें गीतीं । ह्मणोनि मानिती लोक मज ॥ १ ॥ अन्नवस्त्रचिंता नाहीं या पोटाची । वारिली देहाचि थोर पीडा ॥ २ ॥ सज्जन संबंधी तुटली उपाधी । रोकडी या बंदीं सुटलोंसें ॥ ३ ॥ घ्यावा द्यावा कोणें करावा सायास । गेली आशापाश वारोनियां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुज कळेल तें आतां। करा जी अनंता मायबापा ॥ ५ ॥

२६२४. कामक्रोध माझे लावियेले पाठीं । बहुत हिंपुटी जालों देवा ॥ १ ॥ आवरितां तुझे तुज नावरती । थोर वाटे चित्तीं आश्चर्य हें ॥ २ ॥ तुझिया विनोदें आह्मां प्राणसाटी । भयभीत पोटीं सदा दुःखी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझ्या कपाळाचा गुण । तुला हांसे कोण समर्थासी ॥ ४ ॥

२६२५. सन्मुखचि तुह्मीं सांगावी जी सेवा । ऐसे माझे देवा मनोरथ ॥ १ ॥ नेघों आह्मी कांहीं चित्तवित्त घरें । आपल्या उदारें जीवावरी ॥ २ ॥ बोल परस्परें वाढवावें सुख । पाहावें श्रीमुख डोळेभरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्य बोलतों वचन । करुनी चरण साक्ष तुझे ॥ ४ ॥

२६२६. मज अनाथाकारणें । करीं येणें केशवा ॥ १ ॥ जीव झुरे तुजसाटीं । वाट पोटीं पहातसें ॥ २ ॥ चित्त रंगलें चरणीं । तुजवांचूनि न राहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपावंता । माझी चिंता असावी ॥ ४ ॥

२६२७. कासया वांचूनि जालों भूमी भार । तुझ्या पायीं थार नाहीं तरी ॥ १ ॥ जातां भलें काय डोळियांचें काम । जंव पुरुषोत्तम न देखती ॥ २ ॥ काय मुख पेंव श्वापदांचें धांव । नित्य तुझें नांव नुच्चारितां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां पांडुरंगाविण । न वांचतां क्षण जीव भला ॥ ४ ॥

२६२८. नको मज ताठा नको अभिमान । तुजवांचूनि क्षीण होतो जीव ॥ १ ॥ दुर्धर हे माया न होय सुटका । वैकुंठनायका सोडवीं मज ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुझें जालिया दर्षण । मग निवारण होईल सर्व ॥ ३ ॥

२६२९. चाल घरा उभा राहें नारायणा । ठेवूं दे चरणावरि माथा ॥ १ ॥ वेळोवेळां देईं क्षेम आलिंगन । वरी अवलोकन कृपादृष्टी ॥ २ ॥ प्रक्षाळूं दे पाय बैसें माजघरीं । चित्त स्थिर करीं पांडुरंगा ॥ ३ ॥ आहे त्या संचितें करवीन भोजन । काय न जेवून करिसी आतां ॥ ४ ॥ करुणाकरें नाहीं कळों दिलें वर्म । दुरीं होतां श्रम कोण वारी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आतां आवडीच्या सत्ता । बोलिलों अनंता करवीन तें ॥ ६ ॥

२६३०. देवाची ते खूण आला ज्याच्या घरा । त्याच्या पडे चिरा मनुष्यपणा ॥ १ ॥ देवाचि ते त्या त्यागें नागोलें । आपणा वेगळें कोणी नाहीं ॥ २ ॥ दे-

वाची ते खूण गुंतों नेदी आशा । ममतेच्या पाशा शिवों नेदी ॥ ३ ॥ देवाची ते खूण गुंतों नेदी वाचा । लागों असत्याचा मळ नेदी ॥ ४ ॥ देवाची ते खूण तोडी मायाजाळ । आणि हें सकळ जग हरी ॥ ५ ॥ पहा देवें तेंचि बळकाविलें स्थळ । तुक्यापें सकळ चिन्हें त्याचीं ॥ ६ ॥

२६३१. अनंताचे मुखीं होसील गाइला । अमुप विठ्ठला दास तुझां ॥ १ ॥ माझें कोठें आलें होईल विचारा । तरींच अव्हेरा योग्य जालों ॥ २ ॥ सर्व काळ तुह्मी असा जी संपन्न । चतुरा नारायण शिरोमणि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसे कलियुगींचे जीव । तरी नये कींव बहुपापी ॥ ४ ॥

२६३२. न करावी चिंता । भय न धरावें सर्वथा ॥ १ ॥ दासां साहे नारायण । होय रक्षिता आपण ॥ २ ॥ नलगे परिहार । कांहीं योजावें उत्तर ॥ ३ ॥ न धरावी शंका । नये बोलों ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

२६३३. भांडवल माझें लटिक्याचे गांठी । उदीम तो तुटी यावी हाचि ॥ १ ॥ कैसी तुझी वाट पाहों कोणा तोंडें । भोंवतीं किं रे भांडे गर्भवास ॥ २ ॥ चहूं खाणीचिया रंगलोंसें संगें। सुष्ट दुष्ट अंगें धरूनियां ॥३॥ बहुतांचे बहु पालटलों सळे । बहु आला काळें रंग अंगा ॥ ४ ॥ उकलूनि नये दावितां अंतर । घडिचा पदर सारूनियां ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे करीं गोंवळें यासाटीं । आपल्या पालटीं संगें देवा ॥ ६ ॥

२६३४. संतसंगतीं न करावा वास । एखादे गुणदोष अंगा येती ॥ १ ॥ मग तया दोषा नाहीं परिहार । होय अपहार सुकृताचा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे नमस्कारावे दुरून । अंतरीं धरून राहें रूप ॥ ३ ॥

२६३५. जें ज्याचें जेवण । तेंचि याचकांसी दान ॥ १ ॥ आतां जाऊं चोजवीत । जेथें बैसतील संत ॥ २ ॥ होतीं घालीं पोटें । मागें उरलीं उच्छिष्टें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धांव । पुढें खुंटईल हांव ॥ ४ ॥

२६३६. धरावा तो बरा । ठाव वसतीचा थारा ॥ १ ॥ निजल्या जागविती । निज पुरवूनि देती ॥ २ ॥ एक वेवसाव । त्यांचा संग त्यांचा जीव ॥ ३ ॥ हितें केलें हित । ग्वाही एक एकां चित्त ॥ ४ ॥ विषमाचें कांहीं । आड तया एक नाहीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे बरीं । घरा येतील त्यापरी ॥ ६ ॥

२६३७. धोंड्यासवें आदळितां फुटे डोकें । तो तों त्याच्या दुःखें घामेजेना ॥ १ ॥ इंगळासी सन्निधान अतित्याई । क्षेम देतां काई सुख वाटे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आह्मांसवें जी रुसला । तयाचा अबोला आकाशासीं ॥ ३ ॥

२६३८. सरे आह्मांपाशीं एक शुद्धभाव । नाहीं तरी वाव उपचार ॥ १ ॥ कोण मानी वरी रसाळ बोलणें । नाहीं जाली मनें ओळखी तों ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आह्मां जाणीवेचें दुःख । न पाहों त्या मुख दुर्जनाचें ॥ ३ ॥

२६३९. आतां तळमळ । केली पाहिजे सीतळ ॥ १ ॥ करील तें पाहें देव । पायीं ठेवूनियां भाव ॥ २ ॥ तोचि अन्नदाता । नाहीं आणिकांची सत्ता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दासा । तुपेक्षील हा भरवसा ॥ ४ ॥

२६४०. लांब धांवे पाय चोरी । भरोवरी जनाच्या ॥ १ ॥ आतां कैसें होय याचें । सिजतां काचें राहिलें ॥ २ ॥ खाय ओकी वेळोवेळां । कैसी कळा राहेल ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावहीण । त्याचा सीण पावावा ॥ ४ ॥

२६४१ माझ्या इंद्रियांसीं लागलें भांडण । ह्मणतील कान रसना धाली ॥ १ ॥ करिती तळमळ हस्त पाद भाळ । नेत्रांसी दुकाळ पडिला थोर ॥ २ ॥ गुण गाय ...ख आइकती कान । आमचें कारण तैसें नव्हे ॥ ३ ॥ दरुषणें फिटे सकळांचा

पांग । जेथें ज्याचा भाग घेईल तें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसें करीं नारायणा । माझी ही वासना ऐसी आहे ॥ ५ ॥

२६४२. सिद्धीचा दास नव्हें श्रुतीचा अंकिला । होईन विठ्ठला सर्व तुझा ॥ १ ॥ सर्व काळ सुख आमच्या मानसीं । राहिलें तयासी नास नाहीं ॥ २ ॥ नेणें पुण्य पाप न पाहें लोचनीं । आणिका वांचूनि पांडुरंगा ॥ ३ ॥ न करीं आस मुक्तीचे सायास । भक्तिप्रेमरस सांडूनियां ॥ ४ ॥ गर्भवासीं धाक नाहीं येतां जातां । हृदयीं राहतां नाम तुझें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे जालों तुझाचि अंकिला । न भें मी विठ्ठला कळिकाळासी ॥ ६ ॥

२६४३. जन्मा येऊनि तया लाभ जाला । बिडवई भेटला पांडुरंगा ॥ १ ॥ संसारदुःखें नासिलीं तेणें । उत्तम हें केणें नामघोष ॥२॥ धन्य ते संत सिद्ध महानुभाव । पंढरीचा ठाव टाकियेला ॥३॥ प्रेमदाते तेच पतितपावन । धन्य दरुषण होय त्याला ॥ ४ ॥ पावटणिया पंथें जालिया सिद्धी । वोळगे समाधि सायुज्यता ॥ ५ ॥ प्रेम अराणूक नाहीं भय धाक । मज तेणें सुखें कांहीं चिंता ॥६॥ तें दुर्लभ संसारासी । जडजीवउद्धारलोकासी ॥७॥ तुका ह्मणे त्यासी । धन्य भाग्य दरुषणें ॥ ८ ॥

२६४४. काय दिवस गेले अवघेचि वऱ्हाडें । तें आलें सांकडें कथेमाजी ॥ १ ॥ क्षण एके ठायीं मन स्थिर नाहीं । अराणूक कई होईल पुढें ॥ २ ॥ कथेचे विरसें दोषा मूळ होय । तरण उपाय कैचा माती ॥ ३ ॥ काय तें सांचवुनि उरलें हें मागें । घटिका एक संगें काय गेलें ॥ ४ ॥ तेचि वाणी येथें करा उजळणी । काढावीं मथूनि शब्दरत्नें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे हेंचि बोलावया चाड । उभयतां नाड हित असे ॥ ६ ॥

२६४५. शुद्धाशुद्ध निवडे कैसें । चर्म मास भिन्न नाहीं ॥ १ ॥ कांहीं अधिक नाहीं उणें । कवण्या गुणें देवासी ॥ २ ॥ उदक भिन्न असे काई । वाहाळ बावी सरिता नई ॥ ३ ॥ सूर्य तेजें निवडी काय । रश्मी रसा सकळा खाय ॥ ४ ॥ वर्णी भिन्न दुधा नाहीं । सकळा गाई सारखें ॥ ५ ॥ करितां भिन्न नाहीं माती । मडक्या गति भिन्न नांवें ॥ ६ ॥ वर्त्ते एकविध अग्नि । नाहीं मनीं शुद्धाशुद्ध ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे पात्र चाड । किंवा विषें अमृत गोड ॥ ८ ॥

२६४६. न धरी प्रतिष्ठा कोणाचीही यम । ह्मणतां कां रे राम लाजा ह्मणी ॥ १ ॥ सांपडे हातींचें सोडवील काळा । तो कां वेळोवेळां नये वाचे ॥ २ ॥ कोण लोक जो हा सुटला तो एक । गेले कुंभपाक रवरवांत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हित तों ह्मणा विठ्ठल । न ह्मणे तो भोगील कळेल तें ॥ ४ ॥

२६४७. ह्मणवितां हरी न ह्मणे तयाला । दरवडा पडिला देहामाजी ॥ १ ॥ आयुष्यधन त्याचें नेलें यमदूतीं । भुलविला निश्चिती कामरंगें ॥ २ ॥ नावडे ती कथा देउळासी जातां । प्रियधनसुता लक्ष तेथें ॥ ३ ॥ कोण नेतो तयां घटिका दिवसा एका । कां रे ह्मणे तुका नागवसी ॥ ४ ॥

२६४८. कथे बैसोनि सादरें । सुखचर्चा परस्परें । नवल काय तो उद्धरे । आणीक तरे सुगंधें ॥ १ ॥ पुण्य वेंई रे फुकाचें । पाप दुष्ट वासनेचें । पेरिल्या बीजाचें । फळ घेई शेवटीं ॥ २ ॥ कथा विरस पाडी आळसें । छळणा करूनि मोडी रस । बुडवी आपणासरिसें । विटाळसें नावेसी ॥ ३ ॥ सज्जन चंदनाचिये परी । दुर्जन देशत्यागें दुरी । राहो ह्मणे हरि । विनंती करी तुका हे ॥ ४ ॥

२६४९. कळों आलें तुझें जिणें । देवा तूं माझें पोषणें ॥ १ ॥ वाट पाहासी आठवाची । सत्ता सतंत कईची ॥ २ ॥ बोलावितां यावें रूपा । सदा निर्गुणींचि [illegible] ॥ ३ ॥ [illegible] ह्मणे तं [illegible] । ऐथें आह्मां अंगेजिसी ॥ ४ ॥

२६५०. आतां येथें लाजे नाहीं तुझें काम । जाय मज राम आठवूं दे ॥ १ ॥ तुझे भिडे माझे बहु जाले घात । केलों या अंकित दुर्जनाचा ॥ २ ॥ माझें केलें मज पारिखें माहेर । नटोनी साचार चाळविलें ॥३॥ सुखासाटीं एक वाहियेलें खांदीं । तेणें बहु मांदी मेळविली ॥४॥ केला चौघाचार नेलों पांचांमधीं । नाहीं दिली शुद्धी धरूं आशा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आतां घेईन कांटीवरी । धनी म्यां कैवारी केला देव ॥ ६ ॥

२६५१. आजिवरि होतों तुझे सत्ते खालीं । तोंवरी तों केली विटंबणा ॥ १ ॥ आतां तुज राहों नेदीं या देशांत । ऐसा म्यां समर्थ केला धणी ॥ २ ॥ सापें रिग केला कोठें बाळपणीं । होतीसी पापिणी काय जाणों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे म्यां हा बुडविला वेव्हार । तुझेचि ढोपर सोलावया ॥ ४ ॥

२६५२. देवाच्या निरोपें पिटितों डांगोरा । लाजे नका थारा देऊं कोणी ॥ १ ॥ मोडिलें या रांडे सुपंथ मारग । चालविलें जग यमपंथें ॥ २ ॥ परिचारी केली आपुलीच रूढी । पोटींची ते कुडी ठावी नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आणा राउळा धरून । फजित करून सोडूं मग ॥ ४ ॥

२६५३. कां रे तुह्मी निर्मळ हरिगुण गाना । नाचत आनंदरूप वैकुंठासी जाना ॥ १ ॥ काय गणिकेच्या याती अधिकार मोठा । दोषी आजामेळ ऐसीं नेलीं वैकुंठा ॥ २ ॥ ऐसे नेणों मागें किती अनंत अपार । पंच महादोषी पातकां नाहीं पार ॥३॥ पुत्राचिया लोभें नष्ट ह्मणे नारायण । कोण कर्तव्य तुका ह्मणे त्याचें पुण्य ॥४॥

२६५४. बैसोनियां खाऊं जोडी । ओढाओढी चुकवूनि ॥ १ ॥ ऐसें केलें नारायणें । बरवें जिणें सुखाचें ॥ २ ॥ घरीच्या घरीं भांडवल । नलगे बोल वेचावे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आटाआटी । चुकली दाटी सकळ ॥ ४ ॥

२६५५. नाहीं भ्यालों तरी पावलों या ठाया । तुह्मां आळवाया जवळिकें ॥ १ ॥ सत्ताबळें आतां मागेन भोजन । केलें तें चिंतन आजिवरी ॥ २ ॥ नवनीतासाटीं खाइला हा जीव । थोड्यासाटीं कीव कोण करी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ताक नलगे हें घाटे । पांडुरंगा खोटें चाळवण ॥ ४ ॥

२६५६. सारीन तें आतां एकाचि भोजनें । वारीन मागणें वेळोवेळां ॥ १ ॥ सेवटींचा घास गोड करीं माते । अगे कृपावंते पांडुरंगे ॥ २ ॥ वंचूं नये आतां कांहींच प्रकार । धाकल्याचें थोर जाल्यावरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां बहु चाळवावें । कांहीं नेदीं ठावें उरों मागें ॥ ४ ॥

२६५७. पोट धालें मग नलगे परती । जालिया निश्चिंती खेळ गोड ॥ १ ॥ आपुलिया हातें देईं वो कवळ । विठ्ठल शीतळ जीवन वरी ॥ २ ॥ घराचा विसर होईल आनंद । नाचेन मी छंदें प्रेमाचिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणें तोंच वरी करकर । मग हें उत्तर खंडईल ॥ ४ ॥

२६५८. बोलविसी तरी । तुझ्या येईल उत्तरीं ॥ १ ॥ कांहीं कोड कवतुकें । हातीं धावया भातुकें ॥ २ ॥ बोलविसी तैसें । करीन सेवन सरिसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । माझें चळण तुज सवा ॥ ४ ॥

२६५९. दिला जीवभाव । तेव्हां सांडिला म्यां ठाव ॥ १ ॥ आतां वर्ते तुझी सत्ता । येथें सकळ अनंता ॥ २ ॥ माझिया मरणें । तुह्मी बैसविलें ठाणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं । मीं हें माझें येथें नाहीं ॥ ४ ॥

२६६०. एकाचिये वेठी । सांपडलों फुकासाटीं ॥ १ ॥ घेतों काम सत्ताबळें । माझें करूनि मेंडोळें ॥ २ ॥ धांवे मागें मागें । जाय तिकडेचि लागे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेलें । माझें सर्वस्व विठ्ठलें ॥ ४ ॥

२६६१. बराडियाची आवडी पुरे । जया झुरे सार्टी तें ॥ १ ॥ तैसें जालें माझ्या मना । तुटी चरणावरूनि ॥ २ ॥ भागलिया पेणें पावें । विसांवे तें ठाकणीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे छाया भेटे । बरें वाटे तापे त्या ॥ ४ ॥

२६६२. आतां द्यावें अभयदान । जीवन ये कृपेचें ॥ १ ॥ उभारोनि बाहो देवा । हात ठेवा मस्तकीं ॥ २ ॥ नाभी नाभी या उत्तरें । करुणाकरें सांतवीजे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केली आस । तो हा दिस फळाचा ॥ ४ ॥

२६६३. बहुजन्में सोस केला । त्याचा जाला परिणाम ॥ १ ॥ विठ्ठलसें नाम कंठीं । आवडी पोटीं संचितें ॥ २ ॥ येथुन तेथवरी आतां । नलगे चिंता करावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धालें मन । हेंचि दान शकुनाचें ॥ ४ ॥

२६६४. उसंतिल्या कर्मवाटा । बहु मोटा आघात ॥ १ ॥ शीघ्र यावें शीघ्र यावें । हातीं न्यावें धरूनि ॥ २ ॥ भागलों या खटपटे । घटपटें करितां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपावंता । माझी चिंता खंडावी ॥ ४ ॥

२६६५. तुह्मांसी हें अवघें ठावें । किती द्यावें स्मरण ॥ १ ॥ कां बा तुह्मी ऐसें नेणें । निष्ठुरपणें टाळित असां ॥ २ ॥ आळवितां मायबापा । नये कृपा अझूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जगदीशा । काय असां निजेले ॥ ४ ॥

२६६६. नेलें सळेंबळें । चित्तावित्ताचें गांठोळें ॥ १ ॥ साह्य जालीं घरिच्या घरीं । होतां ठायींच कुठोरी ॥ २ ॥ मी पातलों या भावा । कपट तें नेणें देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उघडें केलें । माझें माझ्या हातें नेलें ॥ ४ ॥

२६६७. जाला हा डांगोरा । मुखीं लहानाचे थोरा ॥ १ ॥ नागविलों जनाचारीं । कोणी बैसों नेदी दारीं ॥ २ ॥ संचिताचा ठेवा । आतां आला तैसा घ्यावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवें । ह्मणों केलें हें बरवें ॥ ४ ॥

२६६८. किती चौघाचारें । येथें गोविलीं वेव्हारें ॥ १ ॥ असे बांधविले गळे । होऊं न सकती निराळे ॥ २ ॥ आपलें आपण । केलें कां नाहीं जतन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खंडदंडें । येरझारीं लपती लंडें ॥ ४ ॥

२६६९. पांडुरंगा ऐसा सांडुनि वेव्हारा । आणिकांची करा आस वांयां ॥ १ ॥ बहुतांसी दिला उद्धार उदारें । निवडीना खरें खोटें कांहीं ॥२॥ याचिया अंकिता वैकुंठ बंदर । आणीक वेव्हार चालतीना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझे हातींचें वजन । यासी बोल कोण ठेवूं सके ॥ ४ ॥

२६७०. ठेवूनि इमान राहिलों चरणीं । ह्मणउनि धणी कृपा करी ॥ १ ॥ आह्मांसी भांडार करणें जतन । आलें गेलें कोण उंच निंच ॥२॥ करूनि सांभाळीं राहिला निराळा। एक एक वेळा आज्ञा केली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे योग्यायोग्य विनीत। देवा नाहीं चित्त येथें देणें ॥ ४ ॥

२६७१. आतां नव्हे गोड कांहीं करितां संसार । आणीक संचार जाला माजी ॥ १ ॥ ब्रह्मरसें गेलें भरूनियां अंग । आधील तो रंग पालटला ॥ २ ॥ रसनेचिये रुची कंठीं नारायण । बैसोनियां मन निववितें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां बैसलों ठाकणीं । इच्छेची ते धणी पुरईल ॥ ४ ॥

२६७२. आतां काशासाटीं दुरी । अंतर उरी राखिली ॥ १ ॥ करीं लवकरी मुळ । लहानें तीळ मुळीचिया ॥ २ ॥ दोहीं ठायीं उद्वेगवाणें । दुरुषणें निश्चिंती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेग व्हावा । ऐसी जीवा उत्कंठा ॥ ४ ॥

२६७३. पडिली हे रूढि जगा परिचार । चालविती वेव्हार सत्य म्हूण ॥ १ ॥

काळाचें भातुकें । ग्रासूनि तें एकें ठेविलेंसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं उघडा रे डोळे। जाणोनि अंधळे होऊं नका ॥ ४ ॥

२६७४. हित नाहीं ठावें जननीजनका । दाविला लौकिकाचार तिंहीं ॥ १ ॥ अंधळ्याचे काठी लागले अंधळें । घात एका वेळे पुढेंमागें ॥ २ ॥ न धरावी चाली करावा विचार । वरील आहार गळी लावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केला निवाडा रोकडा । राउत हा घोडा हातोहातीं ॥ ४ ॥

२६७५. जेथें पाहें तेथें कांडिती भूस । चिपाडें चोखूनि पाहाती रस ॥ १ ॥ काय सांगों देवा भुलले जीव । बहु यांची येतसे कींव ॥ २ ॥ वेठीचें मोटळें लटिकेंची फुगे । पेणिया जाऊनि भिक्षा मागे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कां उगेचि खोल । जवळी दाखवी आपणां बोल ॥ ४ ॥

२६७६. जाणिवेच्या भारें चेंपला उर । सदा बुरबुर सरेचि ना ॥ १ ॥ किती याचें ऐकों कानीं । मारिलें घाणीं नाळकरी ॥ २ ॥ मिठेंविण आळणी बोल । कोरडी फोल घसघस ॥३॥ तुका ह्मणे डेंगा न कळे हित। किती फजित करूं तरी॥४॥

२६७७. अनुतापयुक्त गेलिया अभिमान । विसरूं वचन मागिलांचा ॥ १ ॥ त्याचे पाय माझे लागोत कपाळीं । भोग उष्टावळी धन्यकाळ ॥ २ ॥ षड ऊर्मी जिहीं हाणितल्या लाता । शरण या संता आल्या वेगीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाती वोळे लवकरी । ठायींचि अंतरीं शुद्ध होती ॥ ४ ॥

२६७८. खोल ओले पडे तें पीक उत्तम । उथळाचा श्रम वांयां जाय ॥ १ ॥ लटिक्याचे आह्मी नव्हों सांटेकरी । थीतें घाली भरी पदरीचें ॥ २ ॥ कोणा इहलोकीं पाहिजे पसारा । दंभ पोट भरायाचे चाडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कसीं अगी जें उतरे । तेंचि येथें सरे जाती शुद्ध ॥ ४ ॥

२६७९. गोमट्या बीजाचीं फळेंही गोमटीं । बाहे तेंचि पोटीं समतुक ॥ १ ॥ जातीच्या संतोषें चित्तासी विश्रांति । परतोनि मागुती फिरों नेणें ॥ २ ॥ खऱ्याचे पारखीं येत नाहीं तोटा । निवडे तो खोटा ढाळें दुरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज सत्याची आवडी । करितां तांतडी येत नाहीं ॥ ४ ॥

२६८०. मन जालें भाट । कीर्ति मुखें घडघडाट । पडयेली वाट । येचि चाली स्वभावें ॥ १ ॥ बोलें देवाचे पवाडे । नित्य नवेचि रोकडे । ज्या परी आवडे । तैसा तैसा करूनि ॥ २ ॥ रोखीं रहावें समोर । पुढें मागें चाले भार । करावें उत्तर । सेवा रुजू करूनि ॥ ३ ॥ पूर वर्षला देकारें । संतोषाच्या अभयें करें । अंगींच्या उत्तरें । तुकया स्वामी शृंगारी ॥ ४ ॥

२६८१. दूरि तोंचि होतों आपुले आशंके । नव्हतें ठाउकें मूळभेद ॥ १ ॥ आतां जेथें तेथें येईन सांगातें । लपाया पुरतें ऊरों नेदीं ॥ २ ॥ मिथ्या मोहें मज लाविला उशीर । तरी हें अंतर जालें होतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कां रे दाखविसी भिन्न । लटिकाचि सीण लपंडाई ॥ ४ ॥

२६८२. कळों नये तोंचि चुकावितां बरें । मग पाटमोरें काय काज ॥ १ ॥ धरिलेती आतां द्या जी माझा डाव । सांपडतां भाव ऐसा आहे ॥ २ ॥ होतासी अंतरें झाकिलिया डोळीं । तो मी हा न्याहाळीं धरुनी दृष्टी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज रडीचीच खोडी । अहाच बराडी तो मी नव्हे ॥ ४ ॥

२६८३. विश्वास तो देव । म्हणुनि धरियेला भाव ॥ १ ॥ माझी वदवितो वाणी । ज्याणें धरिली धरणी ॥ २ ॥ जोडिलीं अक्षरें । नव्हती बुद्धीचीं उत्तरें ॥ ३ ॥ नाहीं केली आटी । कांहीं मानदंभासाटीं ॥ ४ ॥ कोणी भाग्यवंत ।

तया कळेल उचित ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे ह्मरा । आहे मुळींचाचि खरा ॥ ६ ॥

२६८४. सुराणीचीं जालों लाडिकीं एकलीं । वडील धाकुलीं आह्मी देवा ॥ १ ॥ ह्मणऊनि कांहीं न घडे अव्हेर । गोमटें उत्तर भातुकेंही ॥ २ ॥ कांहीं एक नाहीं वंचिलें वेगळें । मुळींचिया मुळें स्थिरावलें ॥ ३ ॥ लेवविलीं अंगीं आपुलीं भूषणें। अळंकार नेणें सकळही ॥४॥ सारितां न सरे आमुप भांडार । धना अंतपार नाहीं लेखा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आह्मी आळवूं आवडी । ह्मणऊनी जोडी दाखविली ॥ ६ ॥

२६८५. एका वेळे केलें रितें कलिवर । आंत दिली थार पांडुरंगा ॥ १ ॥ पाळण पोषण लागलें ते सोई । देहाचें तें काई सर्वभाव ॥ २ ॥ माझिया मरणें जाली हे वसति । लागली ते ज्योती अविनाशा ॥३॥ जाला ऐसा एका घायें येथें नाहीं । तुका ह्मणे कांहीं बोलों नये ॥ ४ ॥

२६८६. पावतों ताडन । तरी हें मोकलितों जन ॥ १ ॥ मग मी आठवितों दुःखें । देवा सावकाश मुखें ॥ २ ॥ होती अप्रतिष्ठा । होतों वरपडा कष्टा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मान । होतां उत्तम खंडन ॥ ४ ॥

२६८७. धरावें तों भय । अंतरोनि जाती पाय ॥ १ ॥ जाल्या तुटी देवासवें । काय वांचोनि करावें ॥ २ ॥ कोणासी पारिखें । लेखूं आपणासारिखें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असो । अथवा हें आतां नसो ॥ ४ ॥

२६८८. आह्मांसी सांगाती । होती अराले ते होती ॥ १ ॥ येती आइकतां हाक । दोन मिळोन ह्मणती एक ॥ २ ॥ आणिकां उत्तरीं । नसे गोविली वैखरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोल । खूण पहाती विठ्ठल ॥ ४ ॥

२६८९. आनंदाचा थारा । सुखें मोहरला झरा ॥ १ ॥ ऐसी प्रभुची ज्या कळा । त्याच्या कोण पाहे बाळा ॥ २ ॥ अंकिता ऐसया । होईल पावविलें ठाया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें । दिलें आभंड प्रकाशें ॥ ४ ॥

२६९०. काहे लकडा घांस कटावे । खोद हि जुमीन मठ बनावे ॥ १ ॥ देवलवासी तरवरछाया । घरघर माई खपरिबसमाया ॥ २ ॥ कां छांडियें भार फेरे सीर भागें । मायाको दुःख मिटलिये अंगें ॥ ३ ॥ कहे तुका तुम सुनो हो सिद्धा । रामबिना और झुटा कछु धंदा ॥ ४ ॥

२६९१. आणीक पाखांडें असती उदंडें । तळमळिती पिंडें आपुलिया ॥ १ ॥ त्याचिया बोलाचा नाहीं विश्वास । घातलीसे कास तुझ्या नामीं ॥ २ ॥ दृढ एक चित्तें जालों या जीवासी । लाज सर्वविशीं तुह्मांसी हे ॥ ३ ॥ पीडों नेदो पशु आपुले अंकित । आहे जें उचित तैसें करा ॥४॥ तुका ह्मणे किती भाकावी करुणा । कोप नारायणा येइल तुह्मां ॥ ५ ॥

२६९२. व्हावया भिकारी हें आह्मां कारण । अंतरोनि जन जावें दुरी ॥ १ ॥ संबंध तुटावा शब्दाचाही स्पर्श । ह्मणउनि आस मोकलिली ॥२॥ तुका ह्मणे दुःखें उबगला जीव । ह्मणऊनी कीव भाकीं देवा ॥ ३ ॥

२६९३. कोरडिया ऐशा सारूनियां गोष्टी । करा उठाउठीं हित आधीं ॥ १ ॥ खोळंबला राहे आपुला मारग । पहावी ते मग तुटी कोठें ॥ २ ॥ लौकिकाचा आड येईल पसारा । मग येरझारा दुःख देती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे डांख लागे अळंकारें । मग नव्हे खरें पुटाविण ॥ ४ ॥

२६९४. ऐसें ठावें नाहीं मूढा । सोस काकुलती पुढां ॥ १ ॥ माझी नका जाळं

संचित तें करी । नरका जाय मेल्यावरी ॥ ४ ॥ परउपकार । न घडावा हा विचार ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे लांसी । आतां भेटों नये ऐसी ॥ ६ ॥

२६९५. करूनी चिंतन खेळों भोवतालें । चित्त येथें आलें पायांपाशीं ॥ १ ॥ येथें नाहीं खोटा चालत परिहार । जाणसी अंतर पांडुरंगा ॥ २ ॥ सुखदुःखें तुज देऊनी सकळ । नाहीं ऐसा काळ केला आह्मी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाला देहाचा विसर । नाहीं आतां पर आप दोन्ही ॥ ४ ॥

२६९६. काळाच सारिखीं वाहाती क्षेत्रें । करितां दुसरें फळ नाहीं ॥ १ ॥ ऐसें करत्यानें ठेविलें करून । भरिलें भरून माप नेमें ॥ २ ॥ शीतउष्णकाळीं मेघ वरुषावे । वरुषतां वाव होय शीण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विष अमृताचे किडे । पालट न घडे जीणें तया ॥ ४ ॥

२६९७. बोलणें तें आह्मी बोलों उपयोगीं । पडिलें प्रसंगीं काळाऐसें ॥ १ ॥ जयामध्यें देव आदि मध्यें अंतीं । खोल पाया भिंती न खचेसी ॥ २ ॥ करणें तें आह्मी करूं एका वेळे । पुढिलिया बळें वाढी खुंटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असों आज्ञेचीं धारकें । ह्मणऊनि एकें घायें सारूं ॥ ४ ॥

२६९८. तुझिया विनोदें आह्मांसी मरण । सोसियेला सीण बहु फेरे ॥ १ ॥ आतां आपणचि येसी तें करीन । नाम हें धरीन तुझें कंठीं ॥ २ ॥ वियोगेंचि आलों उसंतीत वनें । संकल्प हे मनें वाहोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वर्म सांपडलें सोपें । गोवियेलों पापें पुण्यें होतों ॥ ४ ॥

२६९९. पाठीलागा काळ येतसे या लागें । मी माझें वाउगें मेंढीऐसें ॥ १ ॥ आतां अगी लागो ऐसिया वेव्हारा । तूं माझा सोइरा पांडुरंगा ॥ २ ॥ वागविला माथां नसताचि भार । नव्हे तें साचार जाणील तों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केलें जवळील दुरी । मृगजळ वरी आड आलें ॥ ४ ॥

२७००. आपुलिये टाकीं । करीन कांहीं तरी एकी ॥ १ ॥ करीन पायांशीं वोळखी । करिसी तें करीं सुखीं ॥ २ ॥ कायाक्लेशगंगाजळ । समर्पीन तुळसीदळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । कर जोडीन ते सेवा ॥ ४ ॥

२७०१. माझे तों स्वभाव मज अनावर । तुजही देतां भार कांहीं नव्हे ॥ १ ॥ ऐसें कळों आलें मज नारायणा । जागृती स्वपना ताळ नाहीं ॥ २ ॥ संपादितों तो हा अवघा बाह्य रंग । तुझा नाहीं संग अभ्यंतरीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्या नाहीं पाठी पोट । असतें निघोंट एकी जाती ॥ ४ ॥

२७०२. नव्हावा तो बरा मुळींच संबंध । विश्वासिकां वध बोलिलासे ॥ १ ॥ आतां माझें हित काय तें विचारा । सत्वत्वें दातारा पांडुरंगा ॥ २ ॥ नाहीं भाव परी ह्मणवितों दास । नका देऊं यास उणें येऊं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कां हो उद्धरितां दीन । मानीतसां सीण मायबापा ॥ ४ ॥

२७०३. काय तुमचिया सेवे न वेचते गांठोळी । मोहें टाळाटाळी करीतसां ॥ १ ॥ चतुराच्या राया आहो पांडुरंगा । ऐसें तरी सांगा निवडूनि ॥ २ ॥ कोण तुह्मां सुख अस या कौतुकें । भोगितां अनेकें दुःखें आह्मी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय जालासी निर्गुण । आह्मां येथें कोण सोडवील ॥ ४ ॥

२७०४. निष्ठुर यासाटीं करितों भाषण । आहेसी तूं सर्वजाण दाता ॥ १ ॥ ऐसें कोण दुःख आहे निवारिता । तो मी जाऊं आतां शरण त्यासी ॥ २ ॥ बैसलासी केणें करुनि एक घरीं । नाहीं येथें उरी दुसऱ्याची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलें

२७०५. पायांपासीं चित्त । तेणें भेटी अखंडित ॥ १ ॥ असे खेळे भलते ठायीं । प्रेमसूत्रदोरी पायीं ॥ २ ॥ केलेंसे जतन । मुळीं काय तें वचन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्वजाणा । ठायीं विचारावें मना ॥ ४ ॥

२७०६. तुझें मजपाशीं मन । माझी तेथें भूक तान ॥ १ ॥ जिव्हा रते एके ठायीं । दुजें बोलायाचें काइ ॥ २ ॥ माझिया कवतुकें । उभा पहासी भातुकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे साचें । तेथें मागील कईचें ॥ ४ ॥

२७०७. तुह्मां आह्मां सरी । येथें कईच्या या परी ॥ १ ॥ स्वामिसेवा अळंकार । नाहीं आवडिये थार ॥ २ ॥ खुंटलिया वाचा । मग हा आनंद कइचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोडें । आह्मी नाचों तुजपुढें ॥ ४ ॥

२७०८. कैचें भांडवल खरा हातीं भाव । कळवळ्यानें माव दावीतसें ॥ १ ॥ आतां माझा अंत नको सर्वजाणा । पाहों नारायणा निवडूनि ॥ २ ॥ संतांचें उच्छिष्ट मागिले पंगती । करावें संगती लागे ऐसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलों दावूनि विश्वास । संचित तें नास पावे ऐसें ॥ ४ ॥

२७०९. थोडे तुह्मी मागें होती उद्धरिले । मज ऐसे गेले वायां जीव ॥ १ ॥ आतां याचा कांहीं न मानावा भार । कृपेचा सागर आहेसी तूं ॥ २ ॥ तुज आळवितां पापाची वसति । राहे अंगीं किती बळ त्याचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उदकीं तारिले दगड । तैसा मीही जड एक देवा ॥ ४ ॥

२७१०. आह्मी ह्मणों कोणी नाहीं तुज आड । दिसतोसी भ्याड पांडुरंगा ॥ १ ॥ हा गे माझ्या भोगें केलासी परता । विश्वंभरीं सत्ता नाहीं ऐसी ॥ २ ॥ आह्मी तुज असों देऊनि आधार । नाम वारंवार उच्चारितों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज धरियेलें बळें । पंचभूतीं खळें करूनियां ॥ ४ ॥

२७११. आहे तें सकळ प्रारब्धा हातीं । यावें काकुलती यासी आतां ॥ १ ॥ ऐसा माझ्या मनें सांगितला भाव । तोंवरीच देव दुजा नाहीं ॥ २ ॥ अवघियांची जेव्हां सारावी करकर । भावबळें थार धरूं येसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज ठेवावें पूजून । आणीक तो गुण नाहीं येथें ॥ ४ ॥

२७१२. सेवट तो होतो तुझियानें गोड । ह्मणऊनि चाड धरीतसों ॥ १ ॥ देऊं भोगाभोग कलिवराचा भार । साहों तुज थार त्याचमधीं ॥ २ ॥ तुझ्या बळें कांहीं खटपट काम । वाढवावा श्रम नलगे तो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी चेंपलों या भारें । तुमचें तें खरें देवपण ॥ ४ ॥

२७१३. ऐसाचि तो गोवा । न पाहिजे केला देवा ॥ १ ॥ बहु आली दुरिवरी । ओढत हे भरोवरी ॥ २ ॥ आह्मांसी न कळे । तुह्मी झाकूं नये डोळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संगें । असों एक एका अंगें ॥ ४ ॥

२७१४. मायलेंकरांत भिन्न । नाहीं उत्तराचा सीण ॥ १ ॥ धाडीं धाडीं वो भातुकें । रंजविल्याचें कौतुकें ॥ २ ॥ करूनि नवल । याचें बोलिलों ते बोल ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माते । पांडुरंगे कृपावंते ॥ ४ ॥

२७१५. आवडी कां ठेवूं । बैसोनियां संगें जेवूं ॥ १ ॥ मागें नको ठेवूं उरी । माझी आण तुजवरी ॥ २ ॥ देखिले प्रकार । त्याचे पाहेन साचार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बाळीं । केली चाहाडी सकळीं ॥ ४ ॥

२७१६. नव्हेसी तूं लांसी । माया आणिकां त्या ऐसी ॥ १ ॥ जे हे वांयां जाती बोल । होती निर्फळचि फोल ॥ २ ॥ नव्हेसी दुबळी । कांहीं नाहीं तें ज-

२७१७. आह्मां बोल लावा । तुह्मां अनुचित हें देवा ॥ १ ॥ ऐसें सांगा कां व्यालेती । काय नाहीं तुह्मां हातीं ॥ २ ॥ आतां धरा दुरी । वांयां दवडाया थोरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठायीं । ऐसें विचारावें कांहीं ॥ ४ ॥

२७१८. मरोनियां गेली माया । मग तया कोण पुसे ॥ १ ॥ पोरटियांची दाद कोणा । ऐसा जाणा प्रवाहो ॥ २ ॥ निढळास निढळ जोडा । होय कोडा कवतुका ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवाऐसी । आहों सरसीं आपण ॥ ४ ॥

२७१९. संसाराची कोण गोडी । दिली जोडी करूनि ॥ १ ॥ निष्ठुर तूं बहु देवा । पुरे हेवा न ह्मणवी ॥ २ ॥ पाहोनियां कर्म डोळां । निराळा तो वर्जीना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज माझें । ह्मणतां ओझें फुकट ॥ ४ ॥

२७२०. नव्हतें तें कळों आलें । तरी बोलें अबोला ॥ १ ॥ तुज मज घातली तुटी । एके भेटीपासूनि ॥ २ ॥ आतां याची न धरीं चाड । कांहीं कोड कवतुकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे यावें जावें । एका भावें खंडलें ॥ ४ ॥

२७२१. आतां दोघांमध्यें काय । उरलें होय वाणीजेसें ॥ १ ॥ निष्ठुर हें केलें मन । समाधान न करूनि ॥ २ ॥ झुरावें तें तेथींच्या परी । घरिच्याघरीं अवघिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवपण । गुंडाळून असों दे ॥ ४ ॥

२७२२. मागितल्यास आस करा । उरी धरा कांहींवाहीं ॥ १ ॥ ह्मणऊनि सारिली आस । होती यास मूळ तें ॥ २ ॥ माझ्या मोहें तुज पान्हा । लोटे स्तना चोरस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आळवणे । माझ्या देणे उत्तर ॥ ४ ॥

२७२३. आतां बरें घरिच्याघरीं । आपली उरी आपणापें ॥ १ ॥ वाइट बरें न पडे दृष्टी । मग कष्टी होइजेना ॥ २ ॥ बोलों जातां वाढे बोल । वांयां फोल खटपट ॥ ३ ॥ काकुलती यावें देवा । तो तों सेवा इच्छितो ॥ ४ ॥ हिशोबाचे खटखटे । चढे तुटे घडेना ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे कळों आलें । दुसरें भलें तों नव्हे ॥ ६ ॥

२७२४. आधीं सोज्वळ करावा मारग । चालतां तें मग गोवी नाहीं ॥ १ ॥ ऐसा चालोनियां आला शिष्टाचार । गोवीचा वेव्हार पापपुण्य ॥ २ ॥ पळणें तों पळा सांडुनि कांबळें । उपाधीच्या मुळें लाग पावे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें शूर तो निवडे । पडिले बापुडे कालचक्रीं ॥ ४ ॥

२७२५. उद्धत त्या जाती । द्रवें रंगल्या उद्धती ॥ १ ॥ ह्मणऊनि बहु फार । त्यांसी असावें अंतर ॥ २ ॥ कैंचें पाठी पोट । गोडविषासी सेवट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सापा । न कळे कुरवाळिलें बापा ॥ ४ ॥

२७२६. आह्मां कथा आवश्यक । येर संपादूं लौकिक ॥ १ ॥ जैसी तैसी माय बरी । मानिल्या त्या माना येरी ॥ २ ॥ व्यालीचा कळवळा । जीव बहुत कोंवळा ॥ ३ ॥ कवतुकें वावरें । तुका ह्मणे या आधारें ॥ ४ ॥

२७२७. पाळितों वचन । परि बहु भीतें मन ॥ १ ॥ करितों पायांशीं सलगी । नये बैसों अंगसंगीं ॥ २ ॥ जोडोनियां कर । उभें असावें समोर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संत । तुह्मी मी बहु पतित ॥ ४ ॥

२७२८. जैसा तैसा आतां । मज प्रमाण अनंता ॥ १ ॥ पांयां पडणें न संडीं । पोटीं तेंच वर तोंडीं ॥ २ ॥ एका भावें चाड । आहे तैसें अंतीं गोड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां । टळणेंचि नाहीं नेमा ॥ ४ ॥

२७२९. चुकलों या ऐशा वर्मा । तरी कर्मा सांपडलों ॥ १ ॥ पाठी लागे करी नाम । गर्भवास भोगवी ॥ २ ॥ माझें तझें भिन्नभावें । गळां दावें मोहाचें ॥ ३ ॥

२७३०. देह प्रारब्धा शिरीं । असोन करी उद्वेग ॥ १ ॥ धांव घालीं नारायणा । माझ्या मना जागवीं ॥ २ ॥ ऐसी चुकोनियां वर्मे । पीडा भ्रमें पावलों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कैंचा भोग । नव्हे रोग अंगींचा ॥ ४ ॥

२७३१. अनंताच्या ऐकों कीर्ती । ज्याच्या चित्तीं हरिनाम । उलंघूनि गेले सिंधु । हा भवबंधु तोडोनियां ॥ १ ॥ आतां हळुहळु तेचि वाहीं । चालों कांहीं अधिकारें ॥ २ ॥ खुंडूनियां गेले नावा । नाहीं हेवा खोळंबला । नलगे मोल द्यावा रुका । भावें एका कारण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाहतों वाट । उभा नीट पाउलीं । भीमातिरीं थडवा केला । उठा चला लवलाहें ॥ ४ ॥

२७३२. तरींच म्यां देवा । साटी करूनियां जीवा ॥ १ ॥ येथें बैसली धरणें । दृढ कायावाचामनें ॥ २ ॥ आवरिल्या वृत्ति । मन घेउनियां हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जरा । बाहेर येऊं नेदीं घरा ॥ ४ ॥

२७३३. हें तों एक संतांठायीं । लाभ पायीं उत्तम ॥ १ ॥ ह्मणवितां ह्मांचे दास । पुढें आस उरेना ॥ २ ॥ कृपादान केलें संतीं । कल्पांतींही सरेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतसेवा । हाचि हेवा उत्तम ॥ ४ ॥

२७३४. नारायणा ऐसा । सेवूं नेणतील रसा ॥ १ ॥ जेणें भवव्याध तुटे । दुःख मागुतें न भेटे ॥ २ ॥ नलगे कांहीं आटी । बाधा राहों न सके पोटीं ॥ ३ ॥ कैवल्य तें जोडे । पालट लवकरी घडे ॥ ४ ॥ जन्ममरणदुःख अटे । जाळें अवघेंचि तुटे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे जाला । याचा गुण बहुतांला ॥ ६ ॥

२७३५. अनेक दोषांचे काट । जे जे गादले निचोंट । होती हरिनामें चोखट । क्षण एक न लगतां ॥ १ ॥ तुह्मी हरि ह्मणा हरि ह्मणा । महादोषांचे छेदना ॥२॥ अतिप्रीतीचा बांधला । नष्ट चांडाळीं रतला । क्षण न लगतां नेला । वैकुंठासी हरि ह्मणतां ॥ ३ ॥ अनंत दोषाचें मूळ । जालें वाल्मीका सबळ । जाला हरिनामें निर्मळ । गंगाजळ पैं जैसा ॥ ४ ॥ हरि ह्मणतां तरले । महादोषी गणिके नेलें । कुंटणी भिली उद्धरिलें । वैकुंठासी हरि ह्मणतां ॥ ५ ॥ हरिविण जन्म नको वांयां । जैसी दर्पणींची छाया । ह्मणोनि तुका लागे पायां । शरण तया हरीसी ॥ ६ ॥

२७३६. भजन या नासिलें हेंडि । दंभा लंडा आवडी ॥ १ ॥ जेवीत ना आइता पाक । नासी ताक घुसळूनि ॥ २ ॥ एकाएकीं इच्छी पाठ । नेणे चाट कां जेवूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मुलाम्याचें । बंधन साचें सेवटीं ॥ ४ ॥

२७३७. जैसा निर्मळ गंगा ओघ । तैसा भाग वोगरीं ॥ १ ॥ प्रेम वाढे ग्रासोग्रासीं । ब्रह्मरसीं भोजन ॥ २ ॥ तृप्तीवरि आवडी उरे । ऐसे बरे प्रकार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाख मन । नारायण तें भोगी ॥ ४ ॥

२७३८. सुख सुखा विरजण जालें । तें मथलें नवनीत ॥ १ ॥ हाले डोले हरुषे काया । निवती बाह्या नयन ॥ २ ॥ प्रबल तो नारायण । गुणें गुण वाढला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भरली सीग । वरी मग वोसंडे ॥ ४ ॥

२७३९. कां रे न भजसी हरी । तुज कोण अंगीकारी ॥ १ ॥ होइल यमपुरी । यमदंड यातना ॥ २ ॥ कोण जाली लगबग । काय करिसि तेथें मग ॥ ३ ॥ कां रे भरला ताठा । करिती वोज नेतां वाटा ॥ ४ ॥ तोंडा पडिली खिळणी । जिव्हा पिटिती वोढूनि ॥ ५ ॥ कां रे पडिली जनलाज । कोण सोडवील तुज ॥ ६ ॥ लाज धरीं ह्मणे तुका । नको वांयां जाऊं फुका ॥ ७ ॥

आज्ञा धरूनियां करीं ॥ २ ॥ करूं कळे तैसी मात । किंवा राखावा एकांत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जागों । किंवा कोणा नेदूं वागों ॥ ४ ॥

२७४१. क्षरला सागर गंगा ओघीं मिळे । आपणचि खेळे आपणाशीं ॥ १ ॥ मधील ते वाव अवघी उपाधि । तुह्मां आह्मांमधीं तेचि परी ॥ २ ॥ घट मट जाले आकाशाचे पोटीं । वचनेंचि तुटी तेथेंचि तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बीजें बीज दाखविलें । फल पुष्प आलें गेलें वांयां ॥ ४ ॥

२७४२. एक आतां तुह्मी करा । मज दातारा सत्तेनें ॥ १ ॥ विश्वास तो पायांवरी । ठेवुनि हरी राहिलों ॥ २ ॥ जाणतचि दुजें नाहीं । आणिक कांहीं प्रकार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शरण आलों । काय बोलों विनवितों ॥ ४ ॥

२७४३. पाळुनियां गोमटे । त्याच्या बोलें वोळखी ॥ १ ॥ जवळुनी नवजे दुरी । लाडें करी कवतुक ॥ २ ॥ खुण उभा विटेवरी । कट करीं धरियेले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घातली वरी । झुली थोरी मोलाची ॥ ४ ॥

२७४४. काय विनवावें कोण तो निवाड । केलें माझ्या कोड वचनाचें ॥ १ ॥ अहो कृपानिधि गुणांच्या निधाना । माझ्या अनुमाना नयेचि हें ॥ २ ॥ बहुत करुणा केलेंसे भाषण । एकही वचन नाहीं आलें ॥ ३ ॥ माझी कांहीं सेवा होईल पावली । निश्चिंती मानिली होती ऐसी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझी उरली ते आटी । अभय कर कटी न देखेंचि ॥ ५ ॥

२७४५. लाजोनियां काळें राहिलें लिखित । नेदितांही चित्त समाधान ॥ १ ॥ कैसें सुख वाटे वचनांचे तुटी । प्रीतिविणें भेटी रुचि नेदी ॥ २ ॥ एकाचिये भेटी एकाचा कोंपर । मावेचा पदर कळों येतो ॥ ३ ॥ होत्या आपल्या त्या वेचूनियां शक्ती । पुढें जालों युक्तिकळाहीन ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी समर्थ जी देवा । दुर्बळाची सेवा कोठें पावे ॥ ५ ॥

२७४६. आशाबद्ध बहु असें निलाजिरें । होय ह्मणें धीरें फळ टोंकें ॥ १ ॥ कारणापें चित्त न पाहें अपमान । चित्त समाधान लाभासाठीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे हातें लोटिलें न कळे । झांकितसें डोळे पांडुरंगा ॥ ३ ॥

२७४७. सातां पांचा तरीं वचनां सेवटीं । निरोप कां भेटी एक तरी ॥ १ ॥ कां नेणें निष्ठुर केलें नारायणा । न देखें हें मना येतां कांहीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे ऐसा न देखें निवाड । कडू किंवा गोड फळ पोटीं ॥ ३ ॥

२७४८. वांयां ऐसा जन्म गेला । हें विठ्ठला दुःख वाटे ॥ १ ॥ नाहीं सरता जालों पायीं । तुह्मी जई न पुसा ॥२॥ कां मी जीतों संवसारीं । अद्यापवरी भूमिभार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पंढरिनाथा । सबळ व्यथा भवरोग ॥ ४ ॥

२७४९. कासया हो माझा राखिला लौकिक । निवाड कां एक केला नाहीं ॥ १ ॥ मग तळमळ न करितें मन । जालें तें कारण कळों येतें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे केला पाहिजे निवाड । वैद्यासी ते भीड मरण रोग्या ॥ ३ ॥

२७५०. ऐसें कोण पाप बळी । जें जवळी येऊं नेदी ॥ १ ॥ तुह्मां तंव होइल ठावें । नेदावें कां कळों हें ॥ २ ॥ कोण जाला अंतराय । कां ते पाय अंतरले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निमित्याचा । आला सुचा अनुभव ॥ ४ ॥

२७५१. ब्रह्मज्ञानाची भरोवरी । पुढिला सांगे आपण न करी ॥ १ ॥ थू थू त्याच्या तोंडावरी । व्यर्थ सिणवी वैखरी ॥ २ ॥ कथा करी वरिवरी । प्रेम नसेचि अंतरीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कवित्व करी । मान वस्तु हे आदरी ॥ ४ ॥

२७५२. कधीं कृपा करिसी नेणें । मज दीनाचें धांवणें ॥ १ ॥ भेटीलागीं

पंढरीनाथा । जीवीं लागली तळमळ व्यथा ॥२॥ सिणलें माझें मन । वाट पाहतां लोचन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लागली भूक । तुझें पहावया श्रीमुख ॥ ४ ॥

२७५३. उच्चारूं यासाटीं । आह्मी नाम तुझें कंठीं ॥ १ ॥ येसी धांवत धांवत । माउलिये कृपावंते ॥ २ ॥ पाय चित्तीं धरूं । क्रीडा भलते ठायीं करूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझे गंगे प्रेमभरित पांडुरंगे ॥ ४ ॥

२७५४. दगडाच्या देवा बगाड नवस । बाईल कथेस जाऊं नेदी ॥ १ ॥ वेची धनरासी बांधिलें स्मशान । दारीं वृंदावन द्वाड मानी ॥ २ ॥ चोरें नागविला न करी त्याची खंती । परी द्विजा हातीं नेदी रुका ॥ ३ ॥ करी पाहुणेर व्याह्याजावयासी । आल्या अतीतासी पाठमोरा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जळो धिग त्याचें जिणें । भार वाही सीण वर्म नेणे ॥ ५ ॥

२७५५. करूनि विनवणी । माथा ठेवितों चरणीं ॥ १ ॥ होतें तेंचि असों द्यावें । रूप सौम्यचि बरवें ॥ २ ॥ भया भेणें तुमचा ठाव । तुमच्या कोपें कोठें जावें ॥ ३ ॥ तुका पायां लागे । दान समुदाय मागे ॥ ४ ॥

२७५६. प्रेम नये सांगतां बोलतां दावितां । अनुभव चित्ता चित्त जाणे ॥ १ ॥ कासवीचें बाळ वाढे कृपादृष्टी । दुधा नाहीं भेटी अंगसंगें ॥ २ ॥ पोटामध्यें कोणें सांगितलें सर्पा । उपजत लपा ह्मणऊनि ॥ ३ ॥ बोलों नेणें परी जाणे गोड क्षार । अंतरीं विचार त्यासी ठावा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे बरें विचारावें मनीं । आणिक भल्यांनीं पुसों नये ॥ ५ ॥

२७५७. आतां मीं पतित ऐसा साच भावें । कळों अनुभवें आलें देवा ॥ १ ॥ काय करावें तें रोकडेंचि करीं । राहिली हे उरी नाहीं दोघां ॥ २ ॥ येर येरा दृष्टी द्यावया उत्तरा । यासी काय करा गोही आतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मेलों सांगतसांगतां । तेंचि आलें आतां कळों तुह्मां ॥ ४ ॥

२७५८. काय तुज मागें नाहीं जाणवलें । माझें नाहीं केलें हित कांहीं ॥ १ ॥ डोळे झांकुनियां होसी अबोलणा । तेव्हां नारायणा आतां कैसा ॥ २ ॥ न कळे उचित न सांगतां स्पष्ट । ऐसा क्रियानष्ट काय जाणे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा घात तुह्मां ठावा । तरि कां आधीं देवा वारूं नये ॥ ४ ॥

२७५९. नये ऐसें बोलें कठिण उत्तरें । सलगी लेंकुरें केली पुढें ॥ १ ॥ अपराध कीजे घडला तो क्षमा । सिकवा उत्तमा आमुचिया ॥ २ ॥ धरूं धावें आगी पोळेल तें नेणे । ओढिलिया होणें माते बाळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भार ज्याचा जार त्यासी । प्रवीण येविशीं असा तुह्मी ॥ ४ ॥

२७६०. लडिवाळ ह्मणोनी निष्ठुर न बोला । परी सांभाळिला लागे घात ॥१॥ बहु वागवीत आणिलें दुरूनि । दासांची पोसनी बहु आहे ॥ २ ॥ नाहीं लागों दिला आघाताचा वारा । निष्ठुर उत्तरा कोमेजतो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी कृपावंत हरि । शांतवा उत्तरीं अमृताच्या ॥ ४ ॥

२७६१. आत्मस्थिति मज नको हा विचार । देईं निरंतर चरणसेवा ॥ १ ॥ जन्मोजन्मीं तुझा दास पुरुषोत्तमा । हेचि गोडी माझ्या देईं जीवा ॥ २ ॥ काय सायुज्यता मुक्ति हेचि गोड । देव भक्त कोड तेथें नाहीं ॥ ३ ॥ काय तें निर्गुण पाहों कैशा परी । वर्णूं तुझी हरी कीर्ती कैसी ॥ ४ ॥ गोड चरणसेवा देवभक्तपणें । मज देवा झणें दुराविसी ॥ ५ ॥ जाणिवेपासूनि सोडवीं माझ्या जीवा । देईं चरणसेवा निरंतर ॥६॥ तुका ह्मणे गोडा गोड नलगे प्रीति । सेवेविण चित्तीं सार नाहीं॥७॥

२७६२. झालें दंडवत घालीं नारायणा । आपल्या कल्याणा लागनियां ॥ १ ॥

बैसविला पदीं पुत्र राज्य करी । पिता वाहे शिरीं आज्ञा त्याची ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आहे ठायींचाचि मान । आतां अनुमान कायसा तो ॥ ३ ॥

२७६३. समर्थाचें बाळ पांघरे वाकळ । हसती सकळ लोक कोणा ॥ १ ॥ समर्थासी लाज आपुल्या नांवाची । शरण आल्याची लागे चिंता ॥ २ ॥ जरी तुज कांहीं होईल उचित । तरी हा पतित तारीं तुका ॥ ३ ॥

२७६४. न करीं रे मना कांहींच कल्पना । चिंतीं या चरणां विठोबाच्या ॥ १ ॥ येथें सुखाचिया अमुपचि रासी । पुढें कल्पनेसी ठाव नाहीं ॥ २ ॥ सुखाचें ओतिलें साजिरें श्रीमुख । शोक मोह दुःख पाहातां नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें होईल विसांवा । तुटतील हांवा पुढिलिया ॥ ४ ॥

२७६५. काय करूं मज नागविलें आळसें । बहुत या सोसें पीडा केली ॥ १ ॥ हिरोनियां नेला मुखींचा उच्चार । पडिलें अंतर जवळीच ॥ २ ॥ द्वैताचिया कैसा सांपडलों हातीं । बहुत करती ओढाओढी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां आपुलिया सवें । न्यावें मज देवें सोडवूनि ॥ ४ ॥

२७६६. नाहीं देवाचा विश्वास । करी संतांचा उपहास ॥ १ ॥ त्याचे तोंडीं पडे माती । हीन शूकराची जाती ॥ २ ॥ घोकुनी अक्षर । वाद छळणा करीत फिरे ॥ ३ ॥ ह्मणे देवासी पाषाण । तुका ह्मणे भावहीन ॥ ४ ॥

२७६७. हेंचि सर्वसुख जपावा विठ्ठल । न दवडावा पळ क्षण वांयां ॥ १ ॥ हेंचि एक सर्व साधनांचें मूळ । आतुडे गोपाळ येणें पंथें ॥ २ ॥ न लगती कांहीं तपांचिया रासी । करणें वाराणसी नाना तीर्थें ॥ ३ ॥ कल्पना हे तिळ देहीं अभिमान । नये नारायण जवळी त्यांच्या ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नामें देव नेदी भेटी । ह्मणे त्याचे होंटीं कुष्ट होय ॥ ५ ॥

२७६८. माझे विषयीं तुज पडतो विसर । नको धरूं दूर पांडुरंगा ॥ १ ॥ तुझा ह्मणवितों हेचि लाज तुला । आतां ह्मणीं मला विसरेसी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुझी माझी नाहीं उरी । आतां केली खरी देवराया ॥ ३ ॥

२७६९. अभक्ताचे गांवीं साधु ह्मणजे काय । व्याघ्रवाडां गाय सांपडली ॥ १ ॥ कसाबाचे आळी मांडिले प्रमाण । वस्रणाची आण तया काई ॥ २ ॥ केळी आणि बोरी वसती सेजारी । संवाद कोणे परी घडे तेथें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खीर केली कान्हेळ्याची । शुद्ध गोडी कैची वसे तेथें ॥ ४ ॥

२७७०. भागल्यांचा तूं विसांवा । करीं नांवा निंबलोण ॥ १ ॥ परमानंदा पुरुषोत्तमा । हरी या श्रमापासूनि ॥ २ ॥ अनाथांचा अंगीकार । करितां भार न मानिसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे इच्छा पुरे । ऐसे धुरे गे विठ्ठले ॥ ४ ॥

२७७१. घालूनियां कास । बळें आलों मागायास ॥ १ ॥ प्रेमें देईं पाठवूनि । पांडुरंगा सेवाऋणी ॥ २ ॥ होईं रे शाहाणा । कळों नेदावें या जना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पायीं । जडलों मग उरलें काई ॥ ४ ॥

२७७२. भेटीलागीं पंढरिनाथा । जीवीं लागली तळमळ व्यथा ॥ १ ॥ कैं कृपा करिसी नेणें । मज दीनाचें धांवणें ॥ २ ॥ सीणलें माझें मन । वाट पाहातां लोचन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भूक । तुझें पाहावया मुख ॥ ४ ॥

२७७३. सांडियेली काया । वरी ओंवाळूनी पायां ॥ १ ॥ शरण शरण नारायणा । मज अंगीकारा दीना ॥ २ ॥ आलों लोटांगणीं । रुळें तुमचे चरणीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कई । डोई ठेवीन हे पायीं ॥ ४ ॥

२७७४. तने टारीला कतरा । नको मोकलं दातारा ॥ १ ॥ धरणें घेतलें दा-

रांत । नको धरून उठवूं हात ॥ २ ॥ घेतली मुरकुंडी । थोर जालों मी लंडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जगजीवना । ब्रिदें पाहें नारायणा ॥ ४ ॥

२७७५. पडिलों बाहेरि आपल्या कर्तव्यें । संसाराचा जीवें वीट आला ॥ १ ॥ एकामध्यें एक नाहीं मिळों येत । ताक नवनीत निवडलिया ॥ २ ॥ दोनी जालीं नांवें एकाच्या मथनें । भुस सार गुणें वेगळालीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोठें वसे मुक्ताफळ । सिंपल्याचें स्थळ खंडलिया ॥ ४ ॥

२७७६. पाहातां हें बरवें जालें । कळों आलें यावरी ॥ १ ॥ मागिलांचा जाला झाडा । त्या निवाडास्तव ॥ २ ॥ विसांवलें अंग दिसे । सरिसे बुद्धि अनुभव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरें जालें । देवें नेलें गवसूनि ॥ ४ ॥

२७७७. चक्रफेरीं गळीं गळा । होता गोवियेला माळा ॥ १ ॥ फुटोनियां गेला कुंभ । जालों निष्काम स्वयंभ ॥ २ ॥ धरितचि नाहीं थारा । वेठी श्रमण खोंकरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कौतुक कोडें । आगी काय जाणे मढें ॥ ४ ॥

२७७८. श्रमपरिहारा । मूळ हें जालें दातारा ॥ १ ॥ देह निवेदूनि पायीं । जालों रिकामा उतराई ॥ २ ॥ आपली ते सत्ता । येथें असों नेदीं आतां ॥ ३ ॥ राहिला निराळा । तुका कटकटे वेगळा ॥ ४ ॥

२७७९. पाठवाल तेथें गर्जेन पवाडे । कार्यीं देहाकडे नावलोकीं ॥ १ ॥ ह्मणउनि मागें कंठींचा सौरस । पावतील नास विघ्नें पुढें ॥ २ ॥ कृपेच्या कटाक्षें न भें कळिकाळा । येतां येत बळाशक्तीपुढें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गुढी आणीन पायांपें । जगा होइल सोपें नाम तुझें ॥ ४ ॥

२७८०. उपजल्या काळें शुभ कां शकुन । आतां आवरोन राहिलेति ॥ १ ॥ नाहीं मागितली वचनाची जोडी । निष्काम रोकडी वरिवरि ॥ २ ॥ सत्याविण काय उगीच लांबणी । कारियाची घाणी येर भूस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसी कोणा चाळवणी । न विचारा मनीं पांडुरंगा ॥ ४ ॥

२७८१. नव्हें मी आहाच आशेचें बाधलें । जें हें टोंकविलें नारायणा ॥ १ ॥ अंतर तों तुह्मां बरें कळों येतें । वेव्हार उचितें चाळवीजे ॥ २ ॥ मनें कल्पीलें आवरितां पाप । संकल्पी विकल्प याचि नांवें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां न सोसे जळजळ । सिजल्यावरी जाळ कड खोटा ॥ ४ ॥

२७८२. ताकें कृपण तो जेवूं काय घाली । आहाच ते चालीवरुनि कळे ॥ १ ॥ काय तुह्मां वेचे घातलें सांकडें । माझें आलें कोडें आजिवरि ॥ २ ॥ सेवेविण आह्मी न लिंपों हे काया । जाला देवराया निर्धार हा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मीं राखावया ब्रीदें । येणें अनुवादें कारियासी ॥ ४ ॥

२७८३. वृत्तीवरि आह्मां येणें काशासाटीं । एवढी हे आटी सोसावया ॥ १ ॥ जाणतसां परी नेणते जी देवा । श्रमचि बरवा राखावा तो ॥ २ ॥ मोडुनि क्षरलों अभेदाची मूस । तुह्मां कां आळस वोडवला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे होईं लवकरि उदार । लांबणीचें फार काम नाहीं ॥ ४ ॥

२७८४. सुलभ कीर्तनें दिलें ठसावूनि । करितां धरणी उरी कोण ॥ १ ॥ आतां न टळावें केलिया नेमासी । उदाराचा होसी हीन काय ॥ २ ॥ एका नेमें कोठें दुसरा पालट । पादर तो धीट ह्मणती त्यासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे किती बोलसील उणें । एकाच वचनें खंड करीं ॥ ४ ॥

२७८५. जेथें माझी दृष्टि राहिली बैसोन । तेथेंचि हें मन गुंडाळलें ॥ १ ॥

कोडें कोणेही विशीचें । नवलाव याचें वाटतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेगीं उभारा जी कर । कीर्त मुखें थोर गर्जेईन ॥ ४ ॥

२७८६. इच्छेपाशीं आलों फिरोनि मागुता । स्वामीसेवकता आवडीचे ॥ १ ॥ द्यावें लवकरी मागितलें दान । मुळींचें जतन करूनि असें ॥ २ ॥ उपाय हे करीं एकाचि वचना । दावूनियां खुणा ठाया येतों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गांठी किती तुज-पाशीं । जगाच्या तोडिसी चिंतनानें ॥ ४ ॥

२७८७. कोठें आतां आह्मी वेचावी हे वाणी । कोण मना आणी जाणोनियां ॥ १ ॥ न करावी सांडी आतां टाळाटाळी । देईन ये कळी होइल माजी ॥ २ ॥ घरोघरीं जाल्या ज्ञानाचिया गोष्टी । सत्यासवें गांठी न पडावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां भाकितां करुणा । भलताचि शाहाणा शोध काढी ॥ ४ ॥

२७८८. डगमगी मन निराशेच्या गुणें । हें तों नारायणें सांतवीजे ॥ १ ॥ धीरें तूं गंभीर जीवन जगाचें । जळो विभागाचे आत्रीतल्या ॥ २ ॥ भेईल जीव हें देखोनि कठिण । केला जातो सीण तो तो वांयां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आवश्यक हे वचन । पाळावेंचि दान समयो आहे ॥ ४ ॥

२७८९. आह्मी पहा कैसीं एकतत्त्व जालों । राखणे लागलों वासनेसी ॥ १ ॥ तुह्मांविण कांहीं नावडावें जीवा । केला तोचि देवा केला पण ॥ २ ॥ वर्म नेणों परि वृत्ती भंगों नेदुं । वंदिलेंचि वंदूं आवडीनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळे नामाचें जीवन । वारताही भिन्न नेणों आतां ॥ ४ ॥

२७९०. आपण तों असा । समर्थ जी हृषीकेशा ॥ १ ॥ करा करा बुझावणी । काय विलंब वचनीं ॥ २ ॥ हेंगे ऐसें ह्मणा । उठूनि लागेन चरणा ॥ ३ ॥ घेउ-नियां सुखें । नाचेल तुका कवतुकें ॥ ४ ॥

२७९१. द्याल ऐसें दिसे । तुमचें साचपण इच्छे ॥ १ ॥ ह्मणऊनि न भंगे निर्धार । केले लोचने सादर ॥ २ ॥ मुखाचीच वास । पुरला पाहे अवकाश ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळे । काय लाभ कोणे वेळे ॥ ४ ॥

२७९२. तुह्मी तों सदैव । अधीरपणें माझी हांव ॥ १ ॥ जळो आशेचें तें जिणें । टोंकतसों दीनपणें ॥ २ ॥ येथूनि सोडवा । आतां अनुभवेंसी देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जालें । एक मग हें निमालें ॥ ४ ॥

२७९३. कैसें भलें देवा अनुभवा कां नये । उशीर तो काय तुह्मांपाशीं ॥ १ ॥ आहे तें मागतों दिसतें जवळी । केल्यामध्यें कळि कोण साध्य ॥ २ ॥ नाहीं सांडीत मी सेवेची मर्यादा । लाविला तो धंदा नित्य करीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हात आवरिला गुंती । माझे तंव चित्तीं नाहीं दुजें ॥ ४ ॥

२७९४. हुंदकी पिसवी हलवी दाढी । मणी ओढी निंदेचे ॥ १ ॥ त्याचें फळ पाकीं यमाचे दंड । घर केलें कुंड कुंभपाक ॥ २ ॥ क्रोध पोटीं मांग आणिला अंतरा । भुंकोनि कुतरा जप करी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे स्नान केलें मळमूत्रें । जेव-विलीं पितरें अमंगळें ॥ ४ ॥

२७९५. अंगा भरला ताठा । नये वळणी जैसा खुंटा ॥ १ ॥ कैसें न कळे त्या डेंगा । हित आदळलें अंगा ॥ २ ॥ जीव जाते वेळे । भरे लकडा ताठी डोळे ॥ ३ ॥ मुसळाचें धनु । तुका ह्मणे नव्हे अनु ॥ ४ ॥

२७९६. करूनि कडविड । जमा घडिली लगड ॥ १ ॥ आतां होतें तेंचि जालें । नाम ठायींचें चांगलें ॥ २ ॥ उतरलें डाई । उत्तम ते सुलाखताई ॥ ३ ॥

२७९७. पढीयंतें मागा पांडुरंगापाशीं । मज दुर्बळासी काय पीडा ॥ १ ॥ याच साटीं दुराविला संवसार । वाढे हे अपार माया तृष्णा ॥ २ ॥ कांहीं करितां कोठें नव्हे समाधान । विचारितां पुण्य तेंचि पाप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां निश्चळचि भलें । तुज आठविलें पांडुरंगा ॥ ४ ॥

२७९८. नव्हे मी शाहाणा । तरी ह्मणा नारायणा ॥ १ ॥ तुह्मां बोलवाया कांहीं । येच भरलोंसे वाहीं ॥ २ ॥ आणावेति रूपा । कोपलेती तरी कोपा ॥ ३ ॥ कळोनि आवडी तुका । ह्मणे जाते घडी ॥ ४ ॥

२७९९. आह्मी भाविकें हे काय जाणों खोडी । आइकोनि प्रौढी विनविलें ॥ १ ॥ नाहीं ऐसें येथें जालेती असतां । वाढविली चिंता अधिक सोसें ॥ २ ॥ न कळेचि आधीं करितां विचार । न धरितां धीर आहाचता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां वचनें वचन । वाढेल तीक्षण बुद्धि जाली ॥ ४ ॥

२८००. कोठें देवा बोलों । तुह्मां भीड घालूं गेलों ॥ १ ॥ करावया सत्त्वहाणी । भांडवलाची टांचणी ॥ २ ॥ दुर्बळा मागतां । त्याच्या प्रवर्तला घाता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं । मज कळलें ऐसें कांहीं ॥ ४ ॥

२८०१. काय त्या दिवस उचिताचा आला । मागील जो केला श्रम होता ॥ १ ॥ ठेवियेला पूर्ण करूनि संकेत । तयापाशीं चित्त लागलेंसे ॥ २ ॥ जाणसी गे माते लेंकरांचे लाड । नये पडों आड निष्ठुरता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मीं करावें वचन । तुह्मांसी जतन करणें तें ॥ ४ ॥

२८०२. पडिला प्रसंग कां मी ऐसा नेणें । संकल्प ते मनें जिरवले ॥ १ ॥ चेष्टविलें तरी सांगावें कारण । भक्ती ते उजवण करावया ॥ २ ॥ लावूनियां दृष्टि घेतली सामोरी । बैसलें जिव्हारीं डसोन तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवा लाविला तो चाळा । करावें गोपाळा शीघ्र दान ॥ ४ ॥

२८०३. मागील विसर होईल सकळ । केली तळमळ दुःखाची ते ॥ १ ॥ दोहींचें अहिक्य घालीं गडसंदीं । स्थिरावेल बुद्धि पायांपाशीं ॥ २ ॥ अहाच या केलों देहपरिचारें । तुमचें तें खरें वाटों नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे व्हावें लवकरी उदार । मी आहें सादर प्रतिग्रहासी ॥ ४ ॥

२८०४. वाढवावा पुढें आणीक प्रकार । एकचि तें फार रुचि नेदी ॥ १ ॥ निंच नवें लेणें देह हा पवाडा । पालट रोकडा वरावरी ॥ २ ॥ दिसे शोभिवंत सेवेनें सेवक । स्वामीची ते लोकत्रयीं कीर्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आजी पाववा संतोष । करुनि कीर्तिघोष नाचईन ॥ ४ ॥

२८०५. क्षोभ आणि कृपा मातेची समान । विभाग जतन करुनि ठेवी ॥ १ ॥ क्षणभंगुर ते उपजली चिंता । खरी अखंडता आवडीची ॥ २ ॥ सिकवूं जाणे ते गोमाटियासाटीं । लोभें नाहीं तुटी निश्चयेंसी ॥ ३ ॥ अवघेंचि मिथ्या समया आरतें । देता तो उचितें काळ जाणे ॥ ४ ॥ न करी वेव्हार नेदी गांजूं कोणा । भेडसावी तान्हें हाऊ आला ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे करी जिवाची जतन । दचकूनि मन जवळी आणी ॥ ६ ॥

२८०६. संसाराचे धांव वेठी । आवडी पोटीं केवढी ॥ १ ॥ हागों जातां दगड सांची । अंतरींही संकल्प ॥२॥ लाज तेवढी नारायणीं । वांकडी वाणी पोरांपे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बेशरमा । श्रमावरी पडिभरू ॥ ४ ॥

२८०७. मी त्यांसी अनन्य तीं कोणा असती । ऐसें तंव चित्तीं विचारावें ॥ १ ॥

तो शुभ लाभें फळे । पुढील तें कळे अनुभवें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा असेल आठव । तैसा माझा भाव तुझ्या पायीं ॥ ४ ॥

२८०८. बहु कृपावंतें माझीं मायबापें । मी माझ्या संकल्पें अंतरलों ॥ १ ॥ संचितानें नाहीं चुकों दिली वाट । लाविलें अदृष्ट मजसवें ॥ २ ॥ आतां मी रुसतों न कळतां वर्म । परी ठावे धर्म सर्व देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उभा राहिला न बैसे । आमची माय असे उद्वेग त्या ॥ ४ ॥

२८०९. कैसीं दिसों बरीं । आह्मी आळवितां हरि ॥ १ ॥ नाहीं सोंग अळंकार । दास जाला संवसार ॥ २ ॥ दुःख आह्मां नाहीं चिंता । हरिचे दास ह्मणवितां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । ऐसीं जालों करितां सेवा ॥ ४ ॥

२८१०. आतां सांडूं तरी हातीं ना पदरीं । सखीं सहोदरीं मोकलिलों ॥ १ ॥ जनाचारामध्यें उडाला पातेरा । जालों निलाजिरा ह्मणऊनि ॥ २ ॥ कोणाचिया दारा जावेनासें जालें । ग्यांच विटंबिलें आपणासी ॥ ३ ॥ कोण जाला माझे बुद्धीसी संचार । नाहीं कोठें थार ऐसें जालें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुज भक्त जाले फार । ह्मणोनियां थार नाहीं येथें ॥ ५ ॥

२८११. जेथें जातों तेथें पडतो मतोळा । न देखिजे डोळां लाभ कांहीं ॥ १ ॥ कपाळीची रेखा असती उत्तम । तरि कां हा श्रम पावतों मी ॥ २ ॥ नव्हेचि तुह्मांस माझा अंगीकार । थीता संवसार अंतरला ॥ ३ ॥ भोग तंव जाला खरा भोगावा तो । भांडवल नेतो आयुष्य काळ ॥ ४ ॥ कोठें तुझी कीर्ति आइकिली देवा । मुकतों कां जीवा तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

२८१२. कां जी आह्मां होतें दोषाचें दर्शन । तुज समर्पून देहभाव ॥ १ ॥ पांडुरंगा कृपाळुवा दयावंता । धरसील सत्ता सकळही ॥ २ ॥ कां जी आह्मांवरि आणिकांची सत्ता । तुह्मांसी असतां जवळिकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांयीं केलें निवेदन । उचित तें दान करीं सत्ता ॥ ४ ॥

२८१३. निंदावें हें जग । ऐसा भागा आला भाग ॥ १ ॥ होतें तैसें आलें फळ । गेलें निवडूनि सकळ ॥२॥ दुसऱ्याच्या मता । मिळेनासें जालें चित्ता ॥ ३ ॥ तुका जाला सांडा । विटंबिती पोरें रांडा ॥ ४ ॥

२८१४. माझे माथां तुझा हात । तुझे पायीं माझें चित्त ॥ १ ॥ ऐसी पडियेली गांठी । शरीरसंबंधाची मिठी ॥ २ ॥ येरयेरांपाशीं । सांपडोन गेलों ऐसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सेवा । माझी कृपा तुझी देवा ॥ ४ ॥

२८१५. सत्य त्यागाचि समान । नलगे वेचावें वचन ॥ १ ॥ नारायणा ऐसे दास । येरयेरांचीच आस ॥ २ ॥ मळ नाहीं चित्ता । तेथें देवाचीच सत्ता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाण । तेंच भल्याचें वचन ॥ ४ ॥

२८१६. माझिये बुद्धीचा खुंटला उपाय । करिसील काय पाहेन तें ॥ १ ॥ सूत्रधारी तूं हें सकळचाळिता । कासया अनंता भार वाहों ॥ २ ॥ वाहिले संकल्प न पवती सिद्धी । येऊं देहबुद्धीवरि नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुःखी करिती तरंग । चिंतूं पांडुरंग आवरून ॥ ४ ॥

२८१७. देखिलें तें धरिन मनें । समाधानें राहेन ॥ १ ॥ भाव माझी सांटवण । जगजीवन कळावया ॥ २ ॥ बोळवीन एकसरें । उत्तरें या करुणेच्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नयों रूपा । काय बापा करीसी ॥ ४ ॥

ऱ्हाणें । सुखदुःखांचीं वचनें ॥ २ ॥ हाचि आह्मां ठाव । पायीं निरोपाया भाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जार । तुझा तुज देवा भार ॥ ४ ॥

२८१९. खादलेंच खावें वाटे । भेटलें भेटे आवडी ॥ १ ॥ वीट नाहीं पांडुरंगीं । वाढे अंगीं आर्त तें ॥ २ ॥ इंद्रियांची हांव पुरे । परि हें उरे चिंतन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पोट भरे । परि ते उरे भूक पुढें ॥ ४ ॥

२८२०. सत्य आठवितां देव । जातें भेंव पळोनि ॥ १ ॥ नलगे कांहीं करणें चिंता । धरी सत्ता सर्व तो ॥ २ ॥ भावें भाव राहे पायीं । देव तैं संनिध ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृष्णनामें । शीतळ प्रेम सर्वांसी ॥ ४ ॥

२८२१. ब्रीद ज्याचें जगदानी । तोचि मनीं स्मरावा ॥ १ ॥ सम पाय कर कटी । उभा तटीं भींवरेच्या ॥ २ ॥ पहिलिया वेध लावी । बैसे जीवीं जडोनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भक्तिकाजा । धांवे लाजा लवलाहें ॥ ४ ॥

२८२२. माझिया मनाची बैसली आवडी । आवसान घडी एकी नेघे ॥ १ ॥ पाय चित्तीं रूप डोळांच राहिलें । चिंतनें गोविलें मुख सदा ॥ २ ॥ अवधियांचा जाला विसर हा मागें । वेध हा श्रीरंगें लावियेला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कानीं आइकली मात । तोचि जाला घात जीवपणा ॥ ४ ॥

२८२३. याची कोठें लागली चट । बहु तट जालेंसे ॥१॥ देवपिसी देवपिसीं । मजऐसीं जग ह्मणे ॥ २ ॥ एकांताचें बाहेर आलें । लपविलें झांकेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे याचे भेटी । जाली तुटी आपल्यांसी ॥ ४ ॥

२८२४. दीन आणि दुर्बळांसी । सुखरासी हरिकथा ॥ १ ॥ तारूं भवसागरींचें । उंचनीच अधिकार ॥ २ ॥ चरित्र तें उच्चारावें । केलें देवें गोकुळीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आवडी धरीं । कृपा करी ह्मणऊनी ॥ ४ ॥

२८२५. संतोषे माउली आरुषा वचनीं । वोरसोनि स्तनीं लावी बाळा ॥ १ ॥ तैसें प्रेमळाचें अवघेंचि गोड । पुरवितो कोड पांडुरंग ॥ २ ॥ सेवा करी साहे निष्ठुर उत्तर । त्याचे वाहे बरें तेंच मनीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे इच्छावसे खेळ खेळें । चिंता ते सकळ कांहीं नेणें ॥ ४ ॥

२८२६. विनवीजे ऐसें कांहीं । उरलें नाहीं यावरि ॥ १ ॥ आतां असो पंढरीनाथा । पायीं माथा तुमचिये ॥ २ ॥ मागें सारियेली युक्ती । कांहीं होती जवळी ते ॥ ३ ॥ निराशेची न करी आस । तुका दास मावारी ॥ ४ ॥

२८२७. आतां येथें जाली जीवासवेंसाटी । होतें तैसें पोटीं फळ आलें ॥ १ ॥ आतां धरिले ते न सोडीं चरण । सांपडलें धन निजठेवा ॥ २ ॥ आतां हा अळस असो परता दुरी । नेदावी ते उरी उरों कांहीं ॥ ३ ॥ आतां याचा मज न व्हावा विसर । भरोनी अंतर राहो रूप ॥४॥ आतां लोकलाज नयो येथें आड । बहु जालें गोड ब्रह्मरस ॥५॥ तुका ह्मणे आतां जन्म हा सफळ । अंतरीं गोपाळ स्थिरावला ॥ ६ ॥

२८२८. अनंतां जीवांचीं तोडिलीं बंधनें । मजहि येणें काळें कृपा कीजे ॥ १ ॥ अनंत पवाडे तुझे विश्वंभरा । भक्तकरुणाकरा नारायणा ॥ २ ॥ अंतरींचें कळों देईं गुह्य गुज । अंतरीं तें बीज राखईन ॥ ३ ॥ समदृष्टी तुझीं पाहेन पाउलें । धरीन संचलें हृदयांत ॥ ४ ॥ तेणें या चित्ताची राहेल तळमळ । होतील शीतळ सकळ गात्रें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे शांति करील प्रवेश । मग नव्हे नाश अखंड तो ॥ ६ ॥

२८२९. पराधीन माझें करूनियां जीणें । सांडी काय गुणें केली देवा ॥ १ ॥

परी न पुरेचि रीग । उचित तो त्याग नाहीं तुह्मां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कां बा मुळींच व्यालासी । ऐसें कां नेणसी पांडुरंगा ॥ ४ ॥

२८३०. नेणपणें नाहीं केला हा बोभाट । आतां आली वाट कळों खरी ॥ १ ॥ आतां बहु शीघ्र यावें लवकरी । वाट पाहें हरी भेटी देईं ॥ २ ॥ समर्थांच्या बाळा करुणेचें भाषण । तरी त्याची कोण नांदणूक ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहु बोलिले बडिवार । पडिलें अंतर लौकिकीं तें ॥ ४ ॥

२८३१. जें जें केलें तें तें साहे । कैसें पाहें भाविक ॥ १ ॥ ओंवाळूनि माझी काया । सांडिली यावरूनि ॥ २ ॥ काय होय नव्हे करूं । नेणें धरूं सत्ता ते ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कटीं कर । उभें धीर धरूनि ॥ ४ ॥

२८३२. नाहीं मज कृपा केली पांडुरंगें । संताचिया संगें पोट भरीं ॥ १ ॥ चतुराचे सभे पंडित कुशळ । मी काय दुर्बळ विष्णुदास ॥ २ ॥ तुका ह्मणे नेणें करूं समाधान । धरिले चरण विठोबाचे ॥ ३ ॥

२८३३. तुह्मी माझा देवा करिजे अंगीकार । हा नाहीं विचार मजपाशीं ॥ १ ॥ आतां दोहीं पक्षीं लागलें लंछन । देवभक्तपण लाजविलें ॥२॥ एकांतीं एकलें न राहे निश्चळ । न राहेच पळ मन ठायीं ॥३॥ पायीं महत्वाची पडिली शृंखळा । बांधविला गळा स्नेहा हातीं ॥ ४ ॥ शरीर सोकलें देखिलिया सुखा । कदान्न हें मुखा मान्य नाहीं ॥५॥ तुका ह्मणे जाला अवगुणांचा थारा । वाढली हे निद्रा अळस बहु ॥ ६ ॥

२८३४. बोलिलिया गुणीं नाहीं पाविजेत । देवा नाहीं होत हित तेथें ॥ १ ॥ कवतुक तुझें नवल यावरि । घेसील तें शिरीं काय नव्हे ॥ २ ॥ नाहीं मिळों येत संचिताच्या मता । पुराणीं पाहतां अघटित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पायीं निरोपिला भाव । न्याल तैसा जाओ सिद्धी देवा ॥ ४ ॥

२८३५. हा तों नव्हता दीन । टाळायाचा ऐसा क्षण ॥ १ ॥ कांजी नेणों राखा हात । कैसें देखावें रडत ॥ २ ॥ दावूनियां आस । दूर पळवितां कास ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धांव । घेतां न पुरेचि हांव ॥ ४ ॥

२८३६. आर्तभूतां द्यावें दान । खरें पुण्य त्या नांवें ॥ १ ॥ होणार तें सुखें घडो । लाभ जोडो महाबुद्धि ॥ २ ॥ सत्य संकल्पाच साठीं । उजळा पोटीं रविबिंब ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मनीं वाव । शुद्ध भाव राखावा ॥ ४ ॥

२८३७. कवतुकवाणी बोलतसें लाडें । आरुष वांकडें करुनि मुख ॥१॥ दुजेपणीं भाव नाहीं हे आशंका । जननीबाळकामध्यें भेद ॥२॥ सलगी दुरूनि जवळी पाचारूं । धांवोनियां करूं अंगसंग ॥३॥ धरूनि पालव मागतों भातुकें । आवडीचें निकें प्रेमसुख ॥४॥ तुका ह्मणे तुज आमचीच गोडी । ऐसी हे आवडी कळों आली ॥ ५ ॥

२८३८. ऐकें पांडुरंगा वचन माझें एक । जालों मी सेवक दास तुझा ॥१॥ कळे तैसा आतां करावा उद्धार । खुंटला विचार माझा पुढें ॥२॥ दंभ मान माझा करूं पाहे घात । जालियाही थीत कारणाचा ॥३॥ हीन बुद्धि माझी अधम हे याती । अहंकार चित्तीं वसों पाहे ॥४॥ तुका ह्मणे मज विघडतां क्षण । नलगे जतन करीं देवा ॥५॥

२८३९. जेणें माझें चित्त राहे तुझ्या पायीं । अखंड तें देईं प्रेमसुख ॥ १ ॥ देहभाव राख दीन करूनियां । जनाचारी वायां जाय तैसा ॥ २ ॥ द्रव्य दारा नको मानाची आवडी । कवणेविशीं गोडी प्रपंचाची ॥ ३ ॥ तुझें नाम माझें धरूनियां चित्त । एकांत लोकांत सदा राहो ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुझे जडोनियां पायीं । जालों उतराई पांडुरंगा ॥ ५ ॥

२८४०. काय सांगों आतां संतांचे उपकार । मज निरंतर जागविती ॥ १ ॥

काय द्यावें त्यांचें व्हावें उतराई । ठेवितां हा पायीं जीव थोडा ॥ २ ॥ सहज बोलणें हित उपदेश । करूनि सायास शिकविती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वत्स धेनुवेचा चित्तीं । तैसे मज येती सांभाळीत ॥ ४ ॥

२८४१. देव जाणता देव जाणता । आपलीच सत्ता एकाएकीं ॥ १ ॥ देव चतुर देव चतुर । जाणोनि अंतर वर्ततसे ॥ २ ॥ देव निराळा देव निराळा । अलिप्त विटाळा तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

२८४२. आपण चाळक बुद्धीच्या संचारा । आह्मांसी वेव्हारा पात्र केलें ॥ १ ॥ काय जालें तरी नेघा तुह्मी भार । आणीक कोणां थोर ह्मणों सांगा ॥ २ ॥ पंच भूतें तंव चर्माचिया मोटा । येथें खरा खोटा कोण भाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं बोलावया जागा । कां देवा वाउगा श्रम करूं ॥ ४ ॥

२८४३. एका एक वर्मे लावूनियां अंगीं । ठेवितों प्रसंगीं सांभाळीन ॥ १ ॥ नेघावा जी तुह्मी वांव बहु फार । धरूनि अंतर ठायाठाव ॥ २ ॥ वेव्हारें आलें तें समानचि होतें । बळ नाहीं येथें चालों येत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां निवाडाच्च साटीं । संसारें तुटी करुनि ठेलों ॥ ४ ॥

२८४४. आतां येथें खरें । नये फिरतां माघारें ॥ १ ॥ होय तैसी हो आबाळी । देहनिमित्य या बळी ॥ २ ॥ तुह्मांसवें गांठी । देवा जीवाचिये साटीं ॥ ३ ॥ तुका नव्हे लंड । करूं चौघांमध्यें खंड ॥ ४ ॥

२८४५. कां हो वाढवितां देवा । मज वरीं समजावा । केवढा हो गोवा । फार केलें थोड्याचें ॥ १ ॥ ठेवीन पायांवरी डोई । यासी तुमचें वेचे काई । जालों उतराई । जाणा एकएकांचे ॥ २ ॥ निवाड आपणियांपाशीं । असोन कां व्हावें अपेसी । होती गांठी तैसी । सोडूनियां ठेविली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गोड । होतें जालिया निवाड । दर्शनेंही चाड । आवडीच वाढेल ॥ ४ ॥

२८४६. नव्हों सभाधीट । समोर बोलाया नीट । एकलीं एकट । दुजें नाहीं देखिलें ॥ १ ॥ आतां अवघें तुह्मी जाणां । तुमचें माझें नारायणा । येईल करुणा । तेचि पहा तुह्मांसी ॥ २ ॥ ताळ नाहीं माझे बुद्धी । धरली न धरवे शुद्धी । आतां बळ कधीं । कोण्या जन्में निवाड ॥ ३ ॥ आतां शेवटीचें । उत्तर तें हेंचि साचें । शरण आलें त्याचें । तुका ह्मणे सांभाळा ॥ ४ ॥

२८४७. ऐसा तंव मोळा । तुमचा नसेल गोपाळा ॥ १ ॥ मागल्याची टाळाटाळी । झिंज्या ओढोनि कपाळीं ॥ २ ॥ नसेल ना नवें । ऐसें धरियेलें देवें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाला । उशीर नाहीं तो विठ्ठला ॥ ४ ॥

२८४८. माझ्या कपाळाच्या गुणें । किंवा सरलेंसे नेणें ॥ १ ॥ नये वचन बाहेरी । उभें तिष्ठतसें दारीं ॥ २ ॥ काय सांगायास वेचे । रीतें आरंभीं ठायींचे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे किती । भीड धरावी पुढती ॥ ४ ॥

२८४९. कांहीं एक तरी असावा आधार । कासयानें धीर उपजावा ॥ १ ॥ ह्मणविल्यासाटीं कैसें पडे रुजु । धणी नाहीं उजू सन्मुख तो ॥ २ ॥ वेचल्या दिसांचा कोणावरी लेखा । घालावा हा सुखासुखा आह्मीं ॥ ३ ॥ नाहीं मनोगत तोंवरि हे देवा । तुका ह्मणे सेवा नेघीजे तों ॥ ४ ॥

२८५०. मनाचिये साक्षी जाली सांगों मात । सकळ वृत्तांत आपला तो ॥ १ ॥ तुह्मां परामृश घेणें सत्ताबळें । धरितां निराळें कैसीं वांचों ॥ २ ॥ मी माझें सांडून यावया पसारा । आणीक दातारा काय काज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी तुजविण एका । निढळ लौकिका [illegible] ॥ ४ ॥

२८५१. घालूनि लोळणी पडिलों अंगणीं । सिंचा सिंचवणी तीर्थ वरि ॥ १ ॥ वोल्हावेल तनु होईल शीतळ । जाली हळहळ बहुतापें ॥ २ ॥ पावेन या ठाया कई जालें होतें । आलों अवचितें उष्ट्यावरि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोणी जाणवा राउळीं । येईल जवळी पांडुरंग ॥ ४ ॥

२८५२. तरीं भलें वांयां गेलों । जन्मा आलों मागुता । ह्मणऊनि ठेलों दास । सावकास निर्भयें ॥ १ ॥ उणें पुरें काय माझें । त्याचें ओझें तुह्मांसी ॥ २ ॥ सांभाळावें तें स्यां काई । अवो आई विठ्ठले । भागें जया जाइन स्थळा । तुज गोपाळा विसरेंना ॥ ३ ॥ आपलें स्यां एकसरें । करुनि बरें घेतलें । तुका ह्मणे नारायणा । आतां जाणां आपुलें ॥ ४ ॥

२८५३. उरलें तें भक्तिसुख । डोळां मुख पाहावें । अंतरींचें कां हो नेणां । नारायणा माझिये ॥ १ ॥ पुरवां तैसी केली आळी । बळी जगदानियां ॥ २ ॥ हातीं घेउनि चोरां भातें । दावां रितें बाळका । साजत हें थोरपण । नाहीं विण वत्सळा ॥ ३ ॥ शाहणें तरीं लाड दावी । बाळ जेवीं मातेसी । तुका ह्मणे पांडुरंगा । ऐसें पैं गा आहे हें ॥ ४ ॥

२८५४. धरूनि हें आलों जीवीं । भेटी व्हावी विठोबासी ॥ १ ॥ संकल्प तो नाहीं दुजा । महाराजा विनवितों ॥ २ ॥ पायांवरि ठेविन भाळ । येणें सकळ पावलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे डोळेभरी । पाहिन हरी श्रीमुख ॥ ४ ॥

२८५५. तुह्मां उद्धरणें फार । मज दुसरी नाहीं थार ॥ १ ॥ आतां जैसें तैसें सोसा । काय करणें हृषीकेशा ॥ २ ॥ बरें न दिसेल ओळी । एका अन्न एका गाळी ॥ ३ ॥ लावितो आभार । तुका विसरलेती फार ॥ ४ ॥

२८५६. न कळे जी भक्ती काय करूं सेवा । संकोचोनि देवा राहिलोंसें ॥ १ ॥ जोडोनियां कर राहिलों निवांत । पायांपाशीं चित्त ठेवूनियां ॥ २ ॥ दिशाभुली करीं स्थळीं प्रदक्षणा । श्रमें नारायणा कष्टविलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जालों आज्ञेचा पाळक । जीवनासी एक ठांव केला ॥ ४ ॥

२८५७. एकविध वृत्ति न राहे अंतरीं । स्मरणींच हरी विस्मृति हे ॥ १ ॥ कैसा हा नवलाव वाटतो अनुभवें । मज माझ्या जीवें साक्षित्वेसी ॥ २ ॥ न राहे निश्चळ जागवितां मन । किती क्षणेंक्षण सावरावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहु केले वेवसाव । तेणें रंगें जीव रंगलासे ॥ ४ ॥

२८५८. आतां सोडवणें न या नारायणा । तरि मी न वंचें जाणा काळा हातीं ॥ १ ॥ ऐसें सांगोनियां जालों उतराई । आणीक तें काई माझे हातीं ॥ २ ॥ केलियाचें माप नये सेवटासी । करितील नासि अंतराय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भय वाटतसे जीवा । धांवणिया धांवा लवकरी ॥ ४ ॥

२८५९. सत्या माप वाढे । गबाळाची चाली खोडे ॥ १ ॥ उतरे तें कळे कसीं । विखरोन सर्वदेशीं ॥ २ ॥ घरामध्यें राजा । नव्हे हो वा पाटपूजा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे साचें । रूप तें दर्पणाचें ॥ ४ ॥

२८६०. नाहीं खंड जाला । माझा तुमचा विठ्ठला ॥ १ ॥ कैसें कैसें हो दुश्चित । आहे चौघांपाशीं नीत ॥ २ ॥ मुळींचें लिहिलें । मज आतां सांपडलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज । नलगे बोलणें सहज ॥ ४ ॥

२८६१. हेचि वादकाची कळा । नाहीं येऊं देत बळा ॥ १ ॥ धीर करावा करावा । तरी तो आहे आह्मां देवा ॥ २ ॥ रिघावें पोटांत । पायां पडोन घ्यावा

२८६२. एक परि बहिर बरें । परि तीं ढोरें ग्यानगडें ॥ १ ॥ कपाळास लागली अगी । अभागी कां जीतसे ॥ २ ॥ एके परि बरें वेडें । तार्किक कुडें जळो तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खातडवासी । अमृतासी नोळखे ॥ ४ ॥

२८६३. खेळों मनासवें जीवाच्या संवादें । कौतुक विनोदें निरंजनीं ॥ १ ॥ पचीं पडिलें तें रुचे वेळोवेळां । होतसे डोहळा आवडीस ॥ २ ॥ एकांताचें सुख जडलें जिव्हारीं । वीट परिचारीं बरा आला ॥ ३ ॥ जगा ऐसी बुद्धि नव्हे आतां कदा । लंपट गोविंदा जालों पायीं ॥ ४ ॥ आणीक ते चिंता नलगे करावी । नित्य नित्य नवी आवडी हे ॥५॥ तुका ह्मणे धडा राहिला पडोन । पांडुरंगीं मन विसांवलें॥६॥

२८६४. उचिताचा काळ । साधावया युक्तिबळ । आपलें सकळ । ते प्रसंगीं पाहिजे ॥ १ ॥ नेम नाहीं लाभ हानि । अवचित घडती दोनी । विचारूनि मनीं । पाहिजे तें प्रयोजावें ॥ २ ॥ जाळ जाळा काळें । करपो नेदावें आगळें । जेवितां वेंगळें । ज्याचें त्याचें तेथें शोभे ॥ ३ ॥ पाळी नांगर पाभारीं । तन निवडूनि सोंकरी । तुका ह्मणे धरी । सेज जमा सेवटीं ॥ ४ ॥

२८६५. पडिलिया ताळा । मग अवघाचि निर्वाळा । तेथें कोणी बळा । नाहीं येत कोणासी ॥ १ ॥ जोडिलें तें लागे हातीं । आपआपली निश्चिंती । हर्ष आणि खंती । तेथें दोनी नासलीं ॥ २ ॥ सहज सरलिया कारण । मग एकला आपण । दिसे तरी भिन्न । वचनाचा प्रसंग ॥ ३ ॥ करूनि झाडा पाडा । तुका वेगळा लिगाडा । निश्चिंतीच्या गोडा । गोष्टी म्हूण लागती ॥ ४ ॥

२८६६. जीविता तो माझा पिता । उखता तो उखत्यांचा ॥ १ ॥ जनार्दनीं सरती कर्में । बाधा भ्रमे अन्यत्र ॥ २ ॥ अपसव्य सव्यामधीं । ऐसी शुद्धी न धरितां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खांद्या पानें । सिंचतां भिन्न कोरडीं ॥ ४ ॥

२८६७. माउलीची चाली लेंकराचे ओढी । तयालागीं काढी प्राणें प्रीती ॥ १ ॥ ऐसी बळिवंत आवडी जी देवा । संतमहानुभावा विनवितों ॥ २ ॥ मोहें मोहियेलें सर्वकाळ चित्त । विसरु तो घेत नाहीं क्षणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिला प्रेमाचा वोरस । सांभाळिलें दास आपुलें तें ॥ ४ ॥

२८६८. केवढा तो अहंकार । माझा तुह्मां नव्हे दूर ॥ १ ॥ आतां कोण पडे पायां । तुमच्या अहो पंढरिराया ॥ २ ॥ कां जी कृपेनें कृपण । वेंचत असे ऐसें धन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवें । दुजियाचें पोतें न्यावें ॥ ४ ॥

२८६९. अपराधी ह्मणोनि येतों काकुलती । नाहीं तरी होतीं काय चाड ॥ १ ॥ येईल तारूं तरी तारा जी देवा । नाहीं तरी सेवा घ्या वो भार ॥ २ ॥ कासया मी आतां वंचूं हें शरीर । आहें बारगीर जाई जनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मन करूनि मोकळें । आहें साळेंढाळें उदार मी ॥ ४ ॥

२८७०. माझे तों फुकाचे कायेचेचि कष्ट । नव्हे क्रियानष्ट तुह्मांऐसा ॥ १ ॥ कांहींच न वंचीं आजिच्या प्रसंगीं । सकळाही अंगीं करीन पूजा ॥ २ ॥ द्यावें कांहीं तुह्मी हे तों नाहीं आस । असों या उदास देहभावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी मावळली खंती । समाधान चित्तीं सर्वकाळ ॥ ४ ॥

२८७१. स्वामीचिया सत्ता । आधीं वर्म येतें हाता । पुढती विशेषता । लाभें लाभ आगळा ॥ १ ॥ करीं कवतुकाचे बोल । परि जिव्हाळ्याची ओल । आवडे रसाळ । मायबापा लाडाचें ॥ २ ॥ मनें मेळविलें मना । नाहीं अभावी शाहणा । अंतरींच्या खुणा । वरि दिल्या उमटोनि ॥ ३ ॥ नाहीं पराश्रमें काला । [illegible]

२८७२. एके ठायीं अन्नपाणी । ग्रासोग्रासीं चिंतनीं ॥ १ ॥ वेळोवेळां जागवितों । दुजें येइल म्हूण भीतों ॥ २ ॥ नाहीं गुंतत उपचारीं । मानदंभाचे वेव्हारीं ॥ ३ ॥ तुका जालासे शाहाणा । आड लपे नारायणा ॥ ४ ॥

२८७३. वैरागरापाशीं रत्नाचिया खाणी । हेचि घ्यावी धणी फावेल तों ॥ १ ॥ येथें नाहीं तर्कवितर्काची चाड । होतसे निवाड खऱ्याखोट्यां ॥ २ ॥ उगाच सारावा वाढिला तो ठाव । वाढितिया भाव कळतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नव्हे टांचणीचें पाणी । येथें झरवणी जैशातैसें ॥ ४ ॥

२८७४. समर्थ या नांवें दिनांचा कृपाळ । हें तंव सकळ स्वामीअंगीं ॥ १ ॥ मज काय लागे करणें विनवणी । विदित चरणीं सकळ आहे ॥ २ ॥ दयासिंधु तुह्मां भांडवल दया । सिंचावें आतां या कृपापीयूषें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवो पंढरीनिवासे । बहु जीव आसे लागलासे ॥ ४ ॥

२८७५. लेखिलें कवित्व माझे सहज बोल । नलगेचि ओल जिव्हाळ्याची ॥ १ ॥ नयेचि उत्तर कांहीं परतोनि । जालों नारायणीं न सरतें ॥ २ ॥ लाजिरवाणी कां वदली हे वाचा । नव्हेच ठायींचा मननशीळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे फळ नव्हेचि सायासा । पंढरीनिवासा काय जालें ॥ ४ ॥

२८७६. येणें जाला तुमचे पोतडीचा झाडा । केलासी उघडा पांडुरंगा ॥ १ ॥ भरूनियां घरीं राहिलों वाखती । आपुली निश्चिंती आपल्यापें ॥ २ ॥ आतां काय उरी उरली ते सांगा । आणिलेति जगाचिये साक्षी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोठें पाहों जासी आतां । माझी जाली सत्ता तुह्मांवरी ॥ ४ ॥

२८७७. तुमच्या पाळणा ओढतसे मन । गेलों विसरोन आपणासी ॥ १ ॥ लागेल पालटें फेडावें उसणें । येणेंचि प्रमाणें पांडुरंगा ॥ २ ॥ तुमचे आवडी संबंधाचा त्याग । घेतला ये लाग जगनिंदेचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जैसा माझा जीव ओढे । तैसेंच तिकडे पाहिजेल ॥ ४ ॥

२८७८. नाहीं मज कोणी उरला दुर्जन । मायबापाविण ब्रह्मांडांत ॥ १ ॥ कासया जिकीर करणें येविसीं । भयची मानसीं चिंता खंतीं ॥ २ ॥ विश्वंभराचिये लागलों सांभाळीं । संत नेती चाली आपुलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें पाळणपोषण । करितां आपण पांडुरंगा ॥ ४ ॥

२८७९. मज कांहीं सीण न व्हावा यासाटीं । कृपा तुह्मां पोटीं उपजली ॥ १ ॥ होतें तैसें केलें आपलें उचित । शिकविलें हित बहु बरें ॥ २ ॥ आह्मी न मनावी कोणाची आशंका । तुह्मां भय लोकां आहे मनीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां संचिताचा ठेवा । वोडवला घ्यावा जैसा तैसा ॥ ४ ॥

२८८०. कोणाचें चिंतन करूं ऐशा काळें । पायांचिया बळें कंठीतसें ॥ १ ॥ पाहातसें वाट येईंगा विठ्ठला । मज कां हा केला परदेश ॥ २ ॥ बहुतांचे सत्ते जालों कासावीस । जाय रात्री दिस वैरियांचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बैसें मनाचिये मुळीं । तरींच हीं जाळीं उगवती ॥ ४ ॥

२८८१. कां जी तुह्मी ऐसे नव्हा कृपावंत । निवे माझें चित्त ठायींच्या ठायीं ॥ १ ॥ कांहीं शम नये विषम अंतरा । शांतीचा तो बरा ऐसा योग ॥ २ ॥ दुःखी होतों पंचभूतांच्या विकारें । जडत्वें दातारें राखावीं तीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोडा अहंकाराची मान । धरितों चरण ह्मणऊनि ॥ ४ ॥

२८८२. मागत्याची कोठें घडते निरास । लेंकरा उदास नाहीं होतें ॥ १ ॥

वतुकासाठीं । निर्दया तों पोटीं उपजेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्यासी ठाउकें । होईल संकेत नेमियेला ॥ ४ ॥

:८३. आरुषा वचनीं मातेची आवडी । ह्मणऊनि तांतडी घेती नाहीं ॥ १ ॥ ोइल माझें मांडिलें कवतुक । आदराची भूक रडारोवी ॥ २ ॥ लपोनियां ुकुर माउली । नाहीं होती केली निष्ठासांडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करी पारखीं । भेवउनि तान्हें आळवावें ॥ ४ ॥

:८४. प्रीतीच्या भांडणा नाहीं शिरपाव । वचनाचेचि भाव निष्ठुरता ॥ १ ॥ ारि एका जीवें उभयता । पुत्राचिया पिता दुखवे दुःखें ॥ २ ॥ काय जाणे ायेचें लिगाड । विषम तें आड उरों नेणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज करुणा उ-करितां विश्वंभरें पाविजेल ॥ ४ ॥

:८५. नको घालूं झांसां । मना उपाधिवोळसा ॥ १ ॥ जे जे वाहावे सं- पुण्य तरी तेचि पाप ॥ २ ॥ उपजतो भेव । होतो कासावीस जीव ॥ ३ ॥ ्मणे पाहों । होइल तें निवांत राहों ॥ ४ ॥

:८६. बीजीं फळाचा भरवसा । जतन सिंचनासरिसा । चाविलिया आसा । ती ते नाड ॥ १ ॥ हा तों गडसंदीचा ठाव । पिके पिकविला भाव । संको-जीव । दशा केली जतन ॥ २ ॥ माती घाली धनावरी । रांडा रोटा वरी-सुखाचें सेजारीं । दुःख श्रमें भोगीतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिशाभुली । उफराटी चाली । निवाडाची बोली । अनुभवे साक्षीसी ॥ ४ ॥

:८७. काय उरली ते करूं विनवणी । वेचलों वचनीं पांडुरंगा ॥ १ ॥ अव्हे-ातां कैचें नामरूप । आदर निरोप तरि तो नाहीं ॥ २ ॥ माझा मायबाप ं सलगी । तों हे तुह्मां जगीं सोयइरिका ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां जोडो-हात । करी दंडवत ठायींचाठायीं ॥ ४ ॥

:८८. आवडी धरूनि करूं गेलों लाड । भक्ति प्रेमकोड न पुरेचि ॥ १ ॥ ने जीव ठेला आसावोनि । खेद होतो मनीं बहुसाल ॥ २ ॥ वेठीऐसें वाटे कारण । शीतळ होऊन खोडावलों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सरतें नव्हेंचि पा-बळ केलें पापें नव्हेचि भेटी ॥ ४ ॥

:८९. प्रीतीचा तो कळवळा । जिव्हाळाचि वेगळा ॥ १ ॥ बहु नेदी रडों । दुश्चित होतां धीर नव्हे ॥ २ ॥ वरी वरी तोंडापुरतें । मोहोरी तें कळतसे । जाणोनियां नेणता तुका । नव्हे लोकांसारिखा ॥ ४ ॥

:९०. हा गे हाचि आतां लाहो । माझा अहो विठ्ठला ॥१॥ दंडवत दंडवत । मात न बोलें ॥ २ ॥ वेगळाल्या कोठें भोगें । लाग लागें लावावा ॥ ३ ॥ ्णे केल्या जमा । वृत्तितमा भाजूनि ॥ ४ ॥

:९१. तुह्मांसी न कळे सांगा काय एक । कासया संकल्प वागवूं मी ॥ १ ॥ थें सत्ता ठेविलें स्थापूनि । प्रमाणेंचि वाणी वदे आज्ञा ॥ २ ॥ कृपा जाली लगे अंगसंग । निजध्यासें रंग चढता राहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मागें बोलिलों । आतां हाचि भाव दृढ जाला ॥ ४ ॥

:९२. आवडी न पुरे मायबापापासीं । घडों का येविसीं सकईल ॥ १ ॥ नेमलें आपुलिया काळें । आलीयाचा बळें आग्रो उरे ॥ २ ॥ जाणविलें तेथें ुकवेळा । सकळ ही कळा सर्वोत्तमीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निवेदिलें गुह्य गुज । तुझी तुज सकळ चिंता ॥ ४ ॥

:९३. वोखटा तरी मी विटलों देहासी । पुरे आतां ऐसी जोडी पुन्हां ॥ १ ॥

किती मरमर सोसावीं पुढती । राहिलों संगती विठोबाचे ॥ २ ॥ आतां कोण याचा करील आदर । जावो कळिवर विटंबोनी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां सांडी तेचि सांडीं । कोण फिरे लंडी यासी मागें ॥ ४ ॥

२८९४. हेंही ऐसें तेंही ऐसें । उभय पिसें अविचार ॥ १ ॥ अभिमानाचे ठेलाठेलीं । मधीं जालीं हिंपुष्टी ॥ २ ॥ धीरा शांती ठाव नुरे । हाचि उरे आबाळया ॥ ३ ॥ कौतुक हें पाहे तुका । कढतां लोकां अधणीं ॥ ४ ॥

२८९५. हित जाणे चित्त । कळों येतसे उचित ॥ १ ॥ परिहार ते संपादनी । सत्य कारण कारणीं ॥ २ ॥ वरदळ तें नुतरे कसीं । आगीमध्यें तें रसीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करुनी खरें । ठेवितां तें पुढें बरें ॥ ४ ॥

२८९६. देवें दिला देह भजना गोमटा । तो या जाला भांटा बाधिकेच्या ॥ १ ॥ ताठोनियां मान राहिली वरती । अहंकारा हातीं लवों नेदी ॥ २ ॥ दास ह्मणावया न वळे रसना । सङ्गरवचना वासे गळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोठें ठेवावा विटाळ । स्नानें निर्मळ व्हावयासी ॥ ४ ॥

२८९७. काय करूं पोरा लागली चट । धरी वाट देउळाची ॥ १ ॥ सांगितलें नेघे कानीं । दुजें मनीं विठ्ठल ॥ २ ॥ काम घरीं न करीं धंदा । येथें सदा दुश्चित ॥ ३ ॥ आमचे कुळीं नव्हतें ऐसें । हेंच पिसें निवडलें ॥ ४ ॥ लौकिकाची नाहीं लाज । माझें मज पारिखें ॥५॥ तुका ह्मणे नरका जाणें । त्या वचनें दुष्टांचीं ॥ ६ ॥

२८९८. कारणापें असतां दृष्टी । शंका पोटीं उपजेना ॥ १ ॥ शूर मिरवे रणांगणीं । मरणींच संतोष ॥ २ ॥ पाहिजे तो कळवळा । मग बळा काय उणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उदारपणें । काय उणें मनाचें ॥ ४ ॥

२८९९. नव्हती हे उसणे बोल । आहाच फोल रंजवण ॥ १ ॥ अनुभव तो वरावरी । नाहीं दुरी वेगळा ॥ २ ॥ पाहिजे तें आलें रुची । काचाकुची काशाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाजे आड । त्याची चाड कोणासी ॥ ४ ॥

२९००. जों जों घ्यावा सोस । माझे वारीं गर्भवास । लटिक्याचा दोष । अधिक जडे अंगेसीं ॥ १ ॥ आतां आहे तैसें असो । अनुताप अंगीं वसो । येवढेंचि नसो । माझें आणि परावें ॥ २ ॥ जागाजालेपणें । काय नासावें स्वप्न । शब्दाचिया शिणें । कष्ट मिथ्या मानावे ॥ ३ ॥ छाये माकड विटे । धांवे कूपीं काय भेटे । तुका ह्मणे फुटे । डोई गुढवे कोंपर ॥ ४ ॥

२९०१. गुणांचाचि सांटा । करूं न वजों आणिका वाटा ॥ १ ॥ करिती छंद नानापरी । भरोन सिणती आडभरी ॥ २ ॥ नेमली पंगती । आह्मां संतांची संगती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लिळा । येर कवतुक पाहे डोळां ॥ ४ ॥

२९०२. शिकल्या शब्दाचें उत्पादितों ज्ञान । दरपणींचें धन उपर वाया ॥ १ ॥ अनुभव कई होईन भोगितां । सांकडें तें आतां हेंचि आलें ॥ २ ॥ गायें नाचें करीं शरीराचे धर्म । बीजकळा वर्म तुमचें दान ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केला उशीर न साहे । घाल तरी आहे सर्व सिद्ध ॥ ४ ॥

२९०३. सिकविला तैसा पढों जाणे पुसा । कैंची साच दशा तैसी अंगीं । स्वप्नींच्या सुखें नाहीं होत राजा । तैसा दिसे माझा अनुभव ॥ १ ॥ कासया हा केला जिव्हे अळंकार । पायांसीं अंतर दिसतसे ॥२॥ दर्पणींचें धन हातीं ना पदरीं । डोळां दिसे परी सत्याचिये । आस केली तरी लाळचि घोंटावी । ठकाठकी तेवीं दिसतसे ॥ ३ ॥ कवित्वें रसाळ वदविली वाणी । साक्षही पुराणीं घडे ऐसी ।

२९०४. अनुभव तो नाहीं आमुचिया दर्शनें । अइकिलें कानें वदे वाणी । जेविल्याचा कैसा अनुभव अंतरीं । ह्मणतां मांडे पुरी काय होतें ॥ १ ॥ नाहीं नाहीं गेली तळमळ दातारा । कां जी हरिहरा चाळविलें ॥२॥ पत्रीं कुशळता भेटी अनादर । काय तें उत्तर येइल मानूं । अंतरीं सबाह्यीं कां नाहीं सारिखें । धरूनि पारिखें वर्त्ततसां ॥ ३ ॥ आलों आलों ऐसी दाऊनियां आस । वाहों बुडतयास काय द्यावें । तुका ह्मणे अहो चतुरा शिरोमणि । किती माझी वाणी तुह्मी कोठें ॥ ४ ॥

२९०५. केलें तरी आतां साचचि करावें । विचारिलें द्यावें कृपादान ॥ १ ॥ संकल्पासी नाहीं बोलिले विकल्प । तुह्मां पुण्यपाप कळे देवा ॥ २ ॥ उदार शक्ति तंव तुमची भूमंडळीं । ऐसी ब्रीदावळी गर्जतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अहो रखुमादेवीवरा । उपरोध कां धरा माझा आतां ॥ ४ ॥

२९०६. अहो पुरुषोत्तमा । तुह्मां कशाची उपमा ॥१॥ सतंत तो नाहीं बुद्धी । नाळवितां नाहीं शुद्धि ॥ २ ॥ जागविलें तरी । तुह्मां व्यक्तियेणें हरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । तुह्मा नित्य दिस नवा ॥ ४ ॥

२९०७. मथनें भोगे सार । ताकें घडे उपकार ॥ १ ॥ बरवी सायासाची जोडी । अनुभविया ठावी गोडी ॥ २ ॥ पाक आणि रुची । जेथें तेथें ते कइंची ॥ ३ ॥ वाढितो पंगती । तुका आवडी संगती ॥ ४ ॥

२९०८. चिंतनाची जोडी । हाचि लाभ घडोघडी ॥ १ ॥ तुह्मी वसूनि अंतरीं । मज जागवा निर्धारीं ॥ २ ॥ जाय जेथें मन । आड घाला सुदर्शन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भोजें । नाचें हो ऐसें न लजें ॥ ४ ॥

२९०९. आवडीची न पुरे धणी । प्रीत मनीं बैसली ॥ १ ॥ नित्य नवा कळवळा । मायबाळामध्यें तो ॥ २ ॥ सुख सुखा भेटों आलें । होय वाल्हें पोटींचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ब्रह्मानंदें । संतवृंदें चरणापें ॥ ४ ॥

२९१०. जडलों तों आतां पायीं । होऊं काई वेगळा ॥ १ ॥ तुह्मीं संतीं कृपा केली । गंगे चाली ओघाची ॥ २ ॥ सांभाळिलों मायबापा । केलों तापावेगळा ॥ ३ ॥ वोरसें या जीव धाला । तुका ठेला मौन्यचि ॥ ४ ॥

२९११. काळावरी सत्ता । ऐशा करितो वारता ॥१॥ तो मी हीनाहूनि सांडें । देवा तुन्हें काळतोंडें ॥ २ ॥ मानूनी भर्वसा । होतों दासा मी ऐसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मान । गेलों वाढवूं थोरपण ॥ ४ ॥

२९१२. समर्थाचे सेवे कोठें नाहीं वात । पाहों नये अंत पांडुरंगा ॥१॥ आहे तैसी नीत विचारावी बरी । येऊनी भीतरी वास करा ॥२॥ निढळ राखिलें तरी भयाभीत । हर्षमर्ष चित्त पावतसे ॥३॥ तुका ह्मणे तरी कळेल निवाड । दर्शनाची चाड शुभकीर्ति ॥४॥

२९१३. बहु धीर केला । जाण न होसी विठ्ठला ॥ १ ॥ आतां धरीन पदरीं । करीन तुज मज सरी ॥ २ ॥ जालों जीवासी उदार । उभा राहिलों समोर ॥ ३ ॥ तुका विनवी संतां । ऐसें सांगा पंढरिनाथा ॥ ४ ॥

२९१४. नेदावी सलगी न करावा संग । करी चित्ता भंग वेळोवेळां ॥ १ ॥ सर्प शांतिरूप न ह्मणावा भला । झोंबे खवळीला तात्काळ तो ॥ २ ॥ तुका ह्मणे दुरी राखावा दुर्जन । करावें वचन न घडे तें ॥ ३ ॥

२९१५. मज अभयदान देईं तूं दातारा । कृपेच्या सागरा मायबापा ॥ १ ॥ देहभाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । आणीक मी कांहीं दुजें नेणें ॥ २ ॥ सेवाभक्तिहीन नेणता पतित । आतां माझें हित तुझ्या पायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें सर्वही साधन । नामसंकीर्तन विठोबाचें ॥ ४ ॥

२९१६. करावा वर्षाव । तृषाक्रांत जाला जीव ॥ १ ॥ पाहें आकाशाची वास । जाणता तूं जगनिवास ॥ २ ॥ संयोगें विस्तार । वाढी लागे तो अंकूर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे फळें । चरणांबुजें तीं सकळें ॥ ४ ॥

२९१७. करीं ऐसी धांवाधांवी । चित्त लावीं चरणापें ॥ १ ॥ मग तो माझा मायबाप । घेइल ताप हरूनी ॥ २ ॥ बहुतांच्या मतें गोवा । होऊं जीवा नेदावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करुणाबोलें । धीर विठ्ठलें निघेना ॥ ४ ॥

२९१८. एकविध नारायण । तेथें विषमाचा सीण । पालटोंचि भिन्न । नये अणुप्रमाण ॥ १ ॥ अवघें सारावें गाबाळ । चुकवूनियां कोल्हाळ । आनंदाचें स्थळ । एकाएकीं एकांत ॥ २ ॥ कायावाचामन स्वरूपींच अनुसंधान । लक्ष भेदी बाण । येणें पाडें लवलाहो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आळस निद्रा । येथें देउनियां चिरा । देउनियां धीरा । मिठी जाणा जागृती ॥ ४ ॥

२९१९. हारपोनि गेली निशी । निद्रा कैसी न देखों ॥ १ ॥ नारायणीं वसलें घर । निरंतर आनंद ॥ २ ॥ अवघा रुधविला ठाव । नेला वाव मी माझें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एके ठायीं । असूं नाहीं क्षण भिन्न ॥ ४ ॥

२९२०. पाहा कैसे कैसे । देवें उद्धरिले अनयासें ॥ १ ॥ ऐका नवल्याची ठेव । नेणतां भक्तिभाव ॥ २ ॥ कैलासासी नेला । भिल्ल पानेडी बैसला ॥ ३ ॥ पांखांच्या फडत्कारीं । उद्धरुनी नेली घारी ॥ ४ ॥ चोरें पिंडी दिला पाव । त्या पूजनें धाये देव ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे भोळा । स्वामी माझा हो कोंवळा ॥ ६ ॥

२९२१. अनुभव ऐसा । मज लागला सरिसा ॥ १ ॥ पाठी बैसली सेजारीं । नव्हे शांत कोणे परी ॥ २ ॥ कोठें नलगे जावें । कांहीं घालावया ठावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोटि । दुःखाच्याच तये पोटीं ॥ ४ ॥

२९२२. पाठीवरी भार । जातो वाहूनियां खर ॥ १ ॥ संत नेतील त्या ठाया । माझी आधीन त्यां काया ॥ २ ॥ मोटेचौफळ । अंगीं उच्छिष्टाचें बळ ॥ ३ ॥ न संडी मारग । येथें न चोरूनि अंग ॥ ४ ॥ आपुलिया सत्ता । चालविती नाहीं चिंता ॥ ५ ॥ कळवळिला तुका । घराचार येथें नका ॥ ६ ॥

२९२३. मागें पुढें जालों लाटा । अवघा मोटा सरळ ॥ १ ॥ नाहीं कोठें रितें अंग । नित्य रंग नवाचि ॥ २ ॥ पोसिंद्याचे पडिलों हातीं । माझे माती चुकली॥३॥ जोगावलों पोटीं खर । पाठी भार वरि नाहीं ॥४॥ अवघिया मोकळ्या दिशा । नाहीं वोळसा कामाचा ॥ ५ ॥ संताचिये लोळें द्वारीं । पळती दुरी गोमाशा ॥६॥ कांहीं न साहेसा जाला । तुका नेला समर्थें॥७॥पाहातो गे महाद्वारीं । वरि झुली वाकळा ॥८॥

२९२४. करणें न करणें वारलें जेथें । जातों तेणें पंथें संतसंगें ॥ १ ॥ संतीं हें पहिलें लाविलें निशाण । ते खुणा पाहोन गर्जें नाम ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी चला याचि वाटे । भरवशानें भेटे पांडुरंग ॥ ३ ॥

२९२५. कइंचें कारण । तृष्णा वाढविते सीण ॥ १ ॥ काय करूनि ऐसा संग । सोसेंचि तूं पांडुरंग ॥ २ ॥ रूपीं नाहीं गोडी । हांवे हांवे उर फोडी ॥ ३ ॥ तुका न पडे भरी । ऐशा वरदळाचे थोरी ॥ ४ ॥

२९२६. धन्य तो ग्राम जेथें हरिदास । धन्य तोचि वास भाग्य तया ॥ १ ॥ ब्रह्मज्ञान तेथें असे घरोघरीं । धन्य त्या नरनारी चतुर्भुज ॥ २ ॥ नाहीं पापा रिघ काळाचें जीवन । हरिनामकीर्तन घरोघरीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तिहीं तारिलें सकळां । आपल्या कोटिकुळासहित जीव ॥ ४ ॥

२९२७. मारूं नये सर्प संतांचिये दृष्टी । होतील ते कष्टी व्यापकपणें ॥ १ ॥

२९१६. करावा वर्षाव । तृषाक्रांत जाला जीव ॥ १ ॥ पाहें आकाशाची वास। जाणता तूं जगनिवास ॥ २ ॥ संयोगें विस्तार । वाढी लागे तो अंकूर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे फळें । चरणांबुजें तीं सकळें ॥ ४ ॥

२९१७. करीं ऐसी धांवाधांवी । चित्त लावीं चरणापें ॥ १ ॥ मग तो माझा मायबाप । घेइल ताप हरूनी ॥ २ ॥ बहुतांच्या मतें गोवा । होऊं जीवा नेदावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करुणाबोलें । धीर विठ्ठलें निघेना ॥ ४ ॥

२९१८. एकविध नारायण । तेथें विषमाचा सीण । पालटोंचि भिन्न । नये अणुप्रमाण ॥ १ ॥ अवघें सारावें गाबाळ । चुकवूनियां कोल्हाळ । आनंदाचें स्थळ। एकाएकीं एकांत ॥ २ ॥ कायावाचामन स्वरूपींच अनुसंधान । लक्ष भेदी बाण । येणें पाडें लवलाहो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आळस निद्रा । येथें देउनियां चिरा । देउ-नियां धीरा । मिठी जाणा जागृती ॥ ४ ॥

२९१९. हारपोनि गेली निशी । निद्रा कैसी न देखों ॥ १ ॥ नारायणीं वसलें घर । निरंतर आनंद ॥ २ ॥ अवघा रुधविला ठाव । नेला वाव मी माझें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एके ठायीं । असूं नाहीं क्षण भिन्न ॥ ४ ॥

२९२०. पाहा कैसे कैसे । देवें उद्धरिले अनयासें ॥ १ ॥ ऐका नवल्याची ठेव। नेणतां भक्तिभाव ॥ २ ॥ कैलासासी नेला । भिल्ल पानेडी बैसला ॥ ३ ॥ पांखां-च्या फडत्कारीं । उद्धरुनी नेली वारी ॥ ४ ॥ चोरें पिंडी दिला पाव । त्या पूजनें धाये देव ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे भोळा । स्वामी माझा हो कोंवळा ॥ ६ ॥

२९२१. अनुभव ऐसा । मज लागला सरिसा ॥ १ ॥ पाठी बैसली सेजारीं । नव्हे शांत कोणे परी ॥ २ ॥ कोठें नलगे जावें । कांहीं घालावया ठावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोटि । दुःखाच्याच तये पोटीं ॥ ४ ॥

२९२२. पाठीवरी भार । जातो वाहूनियां खर ॥ १ ॥ संत नेतील त्या ठाया। माझी आधीन त्यां काया ॥ २ ॥ मोटेचौफळ । अंगीं उच्छिष्टाचें बळ ॥ ३ ॥ न संडी मारग । येथें न चोरूनि अंग ॥ ४ ॥ आपुलिया सत्ता । चालविती नाहीं चिंता ॥ ५ ॥ कळवळिला तुका । घराचार येथें नका ॥ ६ ॥

२९२३. मागें पुढें जालों लाटा । अवघा मोटा सरळ ॥ १ ॥ नाहीं कोठें रितें अंग । नित्य रंग नवाचि ॥ २ ॥ पोसिंद्याचे पडिलों हातीं । माझे माती चुकली॥३॥ जोगावलों पोटीं खर । पाठी भार वरि नाहीं ॥४॥ अवघिया मोकळ्या दिशा। नाहीं वोळसा कामाचा ॥ ५ ॥ संताचिये लोळें द्वारीं । पळती दुरी गोमाशा ॥६॥ कांहीं न साहेसा जाला । तुका नेला समर्थें॥७॥पाहातो गे महाद्वारीं । वरि झुली वाकळा ॥८॥

२९२४. करणें न करणें वारलें जेथें । जातों तेणें पंथें संतसंगें ॥ १ ॥ संतीं हें पहिलें लाविलें निशाण । ते खुणा पाहोन गर्जें नाम ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी चला याचि वाटे । भरवशानें भेटे पांडुरंग ॥ ३ ॥

२९२५. कइंचें कारण । तृष्णा वाढविते सीण ॥ १ ॥ काय करूनि ऐसा संग । सोसेंचि तूं पांडुरंग ॥ २ ॥ रूपीं नाहीं गोडी । हांवे हांवे उर फोडी ॥ ३ ॥ तुका न पडे भरी । ऐशा वरदळाचे थोरी ॥ ४ ॥

२९२६. धन्य तो ग्राम जेथें हरिदास । धन्य तोचि वास भाग्य तया ॥ १ ॥ ब्रह्मज्ञान तेथें असे घरोघरीं । धन्य त्या नरनारी चतुर्भुज ॥ २ ॥ नाहीं पापा रिघ काळाचें जीवन । हरिनामकीर्तन घरोघरीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तिहीं तारिलें सकळां। आपल्या कोटिकुळासहित जीव ॥ ४ ॥

२९२७. [illegible] संतांचिये दृष्टी । होतील ते कष्टी व्यापकपणें ॥ १ ॥

एक सूत्र जीवशिवीं आइक्यता । रोम उपडितां अंग कांपे ॥ २ ॥ नाहीं साहों येत दुःखाची ते जाती । परपीडा भूतीं साम्य जालें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिला नीतिचा संकेत । पुजा नांवें चित्त सुखी तेणें ॥ ४ ॥

२९२८. भय होतें आह्मीपणें । पाठी येणें घातलें ॥ १ ॥ अवघा आपुलाचि देश । काळा लेश उरेचि ना ॥ २ ॥ समर्थाचें नाम घेतां । मग चिंता काशाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नारायणें । जालें जिणें सुखाचें ॥ ४ ॥

२९२९. विषम वाटे दुरवरी । चालूनि परती धरी । मागील ते उरी । नाहीं उरली भयाची ॥ १ ॥ मुख्य न व्हावा तो नाड । सेवटाचे हातीं गोड । सरलिया चाड । मग कैचे उद्वेग ॥ २ ॥ होता पहिला अभ्यास । समर्थीं घालावया कास । तेव्हां लटिके दोष । योगें अनुतापाच्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आहे । बुद्धी केलियानें साहे । जवळीच पाहें । देव वाट स्मरणाची ॥ ४ ॥

२९३०. आतां कोठें धांवे मन । तुझे चरण देखिलिया ॥ १ ॥ भाग गेला सीण गेला । अवघा जाला आनंदु ॥ २ ॥ प्रेमरसें बैसली मिठी । आवडी लाठी मुखासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां जोगें । विठ्ठल घोगें खरें माप ॥ ४ ॥

२९३१. विश्वीं विश्वंभर । बोले वेदांतींचा सार ॥ १ ॥ जगीं जगदीश । शास्त्रें वदती सावकाश ॥ २ ॥ व्यापिलें हें नारायणें । ऐसीं गर्जती पुराणें ॥ ३ ॥ जनीं जनार्दन । संत बोलती वचन ॥ ४ ॥ सूर्याचिया परी । तुका लोकीं क्रीडा करी ॥ ५ ॥

२९३२. निरोधती परि न मोडे विकार । बहु हीं दुस्तर विषयद्वारें ॥ १ ॥ राहातेति तुह्मी भरोनि अंतरीं । होतों तदाकारी निर्विषयचि ॥ २ ॥ कृपेचिया साक्षी असती जवळी । वचनें मोकळीं सरत नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ताळा मेळवणीपाशीं । विनंती पायापाशीं हेचि करीं ॥ ४ ॥

२९३३. अद्वयचि द्वय जालेंचि कारण । धरिलें नारायणें भक्तिसुख ॥ १ ॥ अपरोक्ष आकार जाला चतुर्भुज । एकतत्त्व बीज भिन्न नाहीं ॥ २ ॥ शून्य निरसूनि राहिलें निर्मळ । तें दिसे केवळ विटेवरी ॥ ३ ॥ सुखें घ्यावें नाम वदना ही चाड । सरिता वापी आड एक पाणी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मीच आहें तेणें सुखें । भेद नाहीं मुखें नाम गातों ॥ ५ ॥

२९३४. उदार चक्रवर्ती । वैकुंठीचा भूपति । पुंडलिकाचिया प्रीती । विटेवरी राहिला ॥ १ ॥ सर्वसिद्धीचा दातार । सवें आणिला परिवार । भक्ता अभयंकर । घ्यां घ्या ऐसें ह्मणतसे ॥ २ ॥ जेणें हें विश्व निर्मिलें । महर्षी देवा संस्थापिलें । एकवीस स्वर्गांतें धरिलें । सत्तामात्रें आपुलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपावंत । इच्छिले पुरवी अर्थ । रिद्धिसिद्धिमुक्ती देत । शेखीं संग आपुला ॥ ४ ॥

२९३५. सकलगुणें संपन्न । एक देवाचें लक्षण ॥ १ ॥ वरकड कोठें कांहीं । एक आहे एक नाहीं ॥ २ ॥ षड्गुण ऐश्वर्य संपन्न । एक भगवंतीं जाण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जें जें बोला । तें तें साजे या विठ्ठला ॥ ४ ॥

२९३६. वैकुंठींचें सुख पंढरिये आलें । अवघें पुंडलिकें सांटविलें ॥ १ ॥ घ्या रे घ्या रे माझे बाप । जिव्हा घेउनि खरें माप । करा एक खेप । मग करणें नलगे ॥ २ ॥ विषय गुंडोनी ठेवीं पसारा । मग धांव घ्या पंढरपुरा ॥ ३ ॥ जंव आहे आयुष्याचा लेश । तंव करीं पंढरीचा वास ॥ ४ ॥ अळस न करीं लाभाचा । तुका विनवी कुणबियाचा ॥ ५ ॥

२९३७. देवाचें चरित्र नाठवे सर्वथा । विनोदार्थ कथा गोड वाटे ॥ १ ॥ हातावरि हात हासोनि आफळी । वाजवितां टाळी लाज वाटे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे थुंका त्याच्या तोंडावरि । जातो यमपुरी भोगावया ॥ ३ ॥

२९३८. अद्वैतीं तों माझें नाहीं समाधान । गोड हे चरणसेवा तुझी ॥ १ ॥ करूनी उचित देईं हेंचि दान । आवडे कीर्तन नाम तुझें ॥ २ ॥ देवभक्तपण सुखाचा सोहळा । ठेवूनि निराळा दावी मज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आहे तुझें हें सकळ। कोणी एके काळें देईं मज ॥ ४ ॥

२९३९. हेंचि माझें तप हेंचि माझें दान । हेंचि अनुष्ठान नाम तुझें ॥ १ ॥ हेंचि माझें तीर्थ हेंचि माझें व्रत । सत्य हें सुकृत नाम तुझें ॥ २ ॥ हाचि माझा धर्म हेंचि माझें कर्म । हाचि नित्यनेम नाम तुझें ॥ ३ ॥ हाचि माझा योग हाचि माझा यज्ञ । हेंचि जपध्यान नाम तुझें ॥ ४ ॥ हेंचि माझें ज्ञान श्रवण मनन । हेंचि निजध्यासन नाम तुझें ॥ ५ ॥ हाचि कुळाचार हाचि कुळधर्म । हाचि नित्यनेम नाम तुझें ॥ ६ ॥ हा माझा आचार हा माझा विचार । हा माझा निर्धार नाम तुझें ॥७॥ तुका ह्मणे दुजें सांगायासि नाहीं । नामेंविण कांहीं धनवित्त ॥ ८ ॥

२९४०. कोणें साक्षीविण । केलें उद्धारा भजन ॥ १ ॥ ऐसें सांगा जी दातारा । माझी भक्ति परंपरा ॥ २ ॥ कोणें नाहीं केली आळी । ब्रह्मज्ञानाहुनि वेगळी ॥ ३ ॥ कोणाचें तों कोड । नाहीं पुरविला लाड ॥ ४ ॥ कोणाच्या उद्धारा । केला विलंब माघारा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे भिन्न । कांहो बोलें साक्षीविण ॥ ६ ॥

२९४१. सुखरूप चाली । हळूहळू उसंतिली ॥ १ ॥ बाळगोपाळांची वाट । सेव्यसेवकता नीट ॥ २ ॥ जरी झाला श्रम । तरी पडों नये भ्रम ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दासां । देव सरिसासरिसा ॥ ४ ॥

२९४२. चुकली ते वाट । पुढें सांपडवी नीट ॥ १ ॥ ह्मणउनी गर्भवास । नेणती ते हरिचे दास ॥ २ ॥ संचिताचा संग । काय जाणों पावे भंग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दृष्टी । उघडितों न‍व्हे कष्टी ॥ ४ ॥

२९४३. कइं तो दिवस देखेन मी डोळां । कल्याण मंगळामंगळाचें ॥ १ ॥ आयुष्याच्या शेवटीं पायांसवें भेटी । कळिवरें तुटी जाल्या त्वरे ॥ २ ॥ सरो हें संचित पदरींचा गोवा । उताविळ देवा मन जालें ॥ ३ ॥ पाउलापाउलीं करितां विचार। अनंतविकार चित्ता अंगीं ॥ ४ ॥ ह्मणउनि भयाभीत होतो जीव। भाकितसे कींव अटाहासें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे होइल आइकिलें कानीं । तरि चक्रपाणी धांव घाला ॥६॥ दुःखाच्या उत्तरीं आळविले पाय। पाहणें तों काय अजून अंत ॥ ७ ॥

२९४४. कळों येतें वर्म । तरी न पवतों श्रम ॥ १ ॥ तुह्मां शिरीं होता भार । आह्मां कैचा संचार ॥ २ ॥ होतें अभयदान । तरी स्थिर होतें मन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाहें । ऐसी वाट उभा आहें ॥ ४ ॥

२९४५. वारंवार हाचि न पडावा विसर । वसावें अंतर तुमच्या गुणीं ॥ १ ॥ इच्छेचा ये दाता तूं एक समर्थ । अगा कृपावंता मायबापा ॥ २ ॥ लाभाचिये वोढी उताविळ मन । त्यापरि चिंतन चरणाचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवीं जीवन ओलावा । पांडुरंगे द्यावा शीघ्र आतां ॥ ४ ॥

२९४६. आइका माझीं कवतुकउत्तरें । देउनी सादरें चित्त देवा ॥ १ ॥ वोरसें आवडी आलों पायापासीं । होय तें मनेसीं सुख कीजे ॥ २ ॥ तुमचें न भंगे सर्वोत्तमपण । करितां समाधान लेंकराचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जरी बोलतों बोबडें । तरी वाडे कोडें कवतुक ॥ ४ ॥

२९४७. नाहीं गुणदोष लिंपों देत अंगीं । झाडितां प्रसंगीं वरावरी ॥ १ ॥ निकटवासिया आळवितों धांवा । तेथूनियां देवा सोडवूनी ॥ २ ॥ उमटे अंतरीं

तें करूं प्रगट । कळोनी बोभाट धांव घालीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मण तरि वांचलों या काळें । समर्थाचे बळें सुखी असों ॥ ४ ॥

२९४८. आतां येणें पडिपाडें । रस सेवूं हा निवाडें । मुंगी नेली गोडें । ठेविलिये अडचणी ॥ १ ॥ तैसें होय माझ्या जीवा । चरण न सोडीं केशवा । विषयबुद्धि हेवा । वोस पडो सकळ ॥ २ ॥ भुकेलिया श्वाना । गांठ पडे सवें अन्ना । भुंकों पाहे प्राणा । परि द्वोंडिंची न सोडी ॥ ३ ॥ काय जिंकियेलें मन । जीवित्व कामातुरा तृण । मागे विभिचारिण । भक्ती तुका ये जाती ॥ ४ ॥

२९४९. न पवीजे तया ठाया । आलों कायाक्लेशेसीं ॥ १ ॥ आतां माझें आणीं मना । नारायणा ओजेचें ॥ २ ॥ बहु रिणें पिडिलों फार । परिहार करावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निर्बळशक्ति । काकुलती म्हुण येतों ॥ ४ ॥

२९५०. बहु फिरलों ठायाठाव । कोठें भाव पुरेचि ना ॥ १ ॥ समाधान तों पावलों । उरलों बोलों यावरि ॥ २ ॥ घे गा देवा आशीर्वाद । आमुच्या नांद भाग्यानें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जेवूं आधी । खवखव मधीं सारावी ॥ ४ ॥

२९५१. कोण येथें रिता गेला । जो जो आला या ठाया ॥ १ ॥ तातडी ते काय आतां । ज्याची चिंता तयासी ॥ २ ॥ नांवासाटीं नेघें भार । नलगे फार वित्पत्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नलगे जावें । कोठें देवें सुचने ॥ ४ ॥

२९५२. इंद्रियाचें पुरे कोड । तेंचि गोड पुढतीही ॥ १ ॥ जावें ह्मणती पंढरपुरा । हाचि बरा संसार ॥ २ ॥ बैसलें तें मनामुळीं । सुख डोळीं देखिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देती कान । वाणावाण निवडुनी ॥ ४ ॥

२९५३. आतां देवा मोकलिलें । तुह्मी भलें दिसेना ॥ १ ॥ आतां नाहीं जीवभाव । उरला ठाव वेगळा ॥ २ ॥ सांभाळुन घ्यावें देवा । आपणासवा यावरि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नग्न भाज । तरि ते लाज स्वामीसी ॥ ४ ॥

२९५४. आशाबद्ध आह्मी भाकितसों कींव । तत्पर हा जीव कार्यापाशीं ॥१॥ प्रतिउत्तराची पाहातसें वाट । करूनि बोभाट महाद्वारीं ॥ २ ॥ आपुल्या उचितें करूनियां ठेवीं । संबंध गोसावी तोडोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एक जालिया निवाड । कोण बडबड करी मग ॥ ४ ॥

२९५५. खद्योतें फुलविलें रविपुढें ढुंग । साक्षी तंव जग उभयतां ॥ १ ॥ आपल्या आपण नाहीं शोभे येत । चार करी स्फीत दाखवूनि ॥ २ ॥ खाणार ताकाचें असे तें माजीरें । आपणेंचि अधीर कळों येतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जळो मैंदाची मवाळी । दावूनियां नळी कापी सुखें ॥ ४ ॥

२९५६. नाहीं सरों येत कोरड्या उत्तरीं । जिव्हाळयाची बरी ओल ठायीं ॥१॥ आपुलिया हिता मानिसी कारण । सत्या नारायण साह्य असो ॥ २ ॥ निर्वाणीं निवाड होतो आगी मुखें । तप्त लोह सुखें धरितां हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेम न ढळतां बरें । खऱ्यासीचि खरें ऐसें नांव ॥ ४ ॥

२९५७. आलों उल्लंघुनि दुःखाचे पर्वत । पायांपाशीं हित तुमच्या तरी ॥ १ ॥ न देखेल लासा दुःखी होतें मन । कठिणें कठिण वाटतसे ॥ २ ॥ नव्हे सांडी परि वाटलें निरास । न ये माझा दिस संकल्पाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मीं सदैव जी देवा । माझ्या हाचि जीवा एक ठाव ॥ ४ ॥

२९५८. किती सोसिती करंटीं । नेणों संसाराची आटी । सर्वकाळ पोटीं । चिंतेची हळहळ ॥ १ ॥ रिकामिया तोंडें राम । काय उच्चारितां श्रम । उफराटा भ्रम । गोवी विषय माजिरा ॥ २ ॥ कळतां न कळे । उघडे झाकियेले डोळे ।

भरलें त्याचे चाळे । अंगीं वारें मायेचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जन । ऐसें नांवबुद्धिहीन । बहुरंगें भिन्न । एकीं एक निमालें ॥ ४ ॥

२९५९. मंगळाचा मंगळ सांटा । विट तोटा नेणे तें ॥ १ ॥ हें भरा सातें आलें । भलें भलें ह्मणवावें ॥ २ ॥ जनीं जनार्दन वसे । येथें दिसे तें शुद्ध ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहुतां मुखें । खरें सुखें ठेवावें ॥ ४ ॥

२९६०. नामाचा महिमा बोलिलों उत्कर्ष । अंगा कांहीं रस न येचि तो ॥१॥ कैसें समाधान राहे पांडुरंगा । नलगेचि अंगा आणी कांहीं ॥ २ ॥ लाभाचिये अंगीं सोस कवतुकें । फिक्याचें तें फिकें वेवसाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करा आपुला महिमा । नका जाऊं धर्मावरि माझ्या ॥ ४ ॥

२९६१. हेंचि वारंवार । पडताळुनी उत्तर ॥ १ ॥ करितों पायांसी विनंती । नुपेक्षावें कमळापती ॥ २ ॥ गंगोदकें गंगे । अर्घ्य द्यावें पांडुरंगे ॥ ३ ॥ जोडोनियां हात । करी तुका प्रणिपात ॥ ४ ॥

२९६२. अवचित या तुमच्या पायां । देवराया पावलों ॥ १ ॥ बरवें जालें देशाउर । आल्या दुर सारिखें ॥ २ ॥ राहोनियां जातों ठाया । आलियाची निशाणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चरणसेवा । जोडी हेवा लाधली ॥ ४ ॥

२९६३. आतां पाविजेल घरा । या दातारा संगती ॥१॥ पायावरि ठेवूं माथा । सर्वथा हा नुपेक्षी ॥ २ ॥ येथून तेथवरि आतां । नाहीं सत्ता आणिकांची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चक्रपाणी । शिरोमणी बळियांचा ॥ ४ ॥

२९६४. बरवें माझ्या केलें मनें । पंथें येणें निघालें ॥ १ ॥ अभयेंच जावें ठाया । देवराया प्रतापें ॥ २ ॥ साधनाचा नलगे पांग । अवघें सांग कीर्तन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्ता धारी । कोण करी खोळंबा ॥ ४ ॥

२९६५. मागें पुढें नाहीं । दुजें यावेगळें कांहीं ॥ १ ॥ नाहीं उरलें आणीक । केला झाडा सकळिक ॥ २ ॥ विश्वावांचून । नांवें दुजियाचे शून्य ॥ ३ ॥ देवाविण कांहीं । तुका ह्मणे उरी नाहीं ॥ ४ ॥

२९६६. वैराग्याचा अंगीं जालासे संचार । इच्छी वनांतर सेवावया ॥ १ ॥ कां जी याचें करूं नये समाधान । वियोगानें मन सिणतसे ॥ २ ॥ नयेचि न्यावया पंढरीचें मूळ । न देवेचि माळ कंठींचीही ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जालें अप्रीतीचें जीणें । लाजिर हें वाणें सेवा करी ॥ ४ ॥

२९६७. आळिकरा कोठें साहातें कठीण । आपुला तें प्राण देऊं पाहे ॥ १ ॥ सांभाळावें मायबापें कृपादृष्टी । पीडितां तों दृष्टी देखों नये ॥ २ ॥ अंतरलों मागें संवसारा हातीं । पायांपें सरती जालों नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मीं विचारा जी देवा । ठेवाल तें ठेवा कोणे परी ॥ ४ ॥

२९६८. स्वप्नींचें हें धन हातीं ना पदरीं । प्रत्यक्ष कां हरि होऊं नये ॥१॥ आजुनि कां करा चाळवाचाळवी । सावकाशें द्यावी सत्य भेटी ॥ २ ॥ बोलोनियां फेडा जीवींचि काजळी । पाहेन कोमळीं चरणांबुजें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझ्या जीवींचिया जीवा । सारूनियां ठेवा पडदा आतां ॥ ४ ॥

२९६९. येतील अंतरा शिष्टाचे अनुभव । तळमळी जीव तया सुखा ॥ १ ॥ आतां माझा जीव घेउनियां बळी । बैसवावें वोळी संताचिये ॥ २ ॥ विस्तारिली वाचा फळेंविण वेल । कोरडेचि बोल फोस वांझे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलों निर्वाणाच वरी । राहों नेदीं उरी नारायणा ॥ ४ ॥

२९७०. ह्मणउनि काय जीऊं भक्तपणें । जायाचीं भूषणें । अळंकार ॥ १ ॥

आपुल्या कष्टाची करूनियां जोडी । मिरवीन उघडी इच्छावसें ॥ २ ॥ तुके तरि तुकीं खऱ्याचें उत्तम । मुलाम्याचा श्रम कोठवरि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुढें आणि मागें फांस । पावें ऐसा नास न करीं देवा ॥ ४ ॥

२९७१. आपणचि व्हाल साहे । कसियाला हे धांवणी ॥ १ ॥ भाकिली ते उरली कींव । आहे जीव जीवपणें ॥ २ ॥ आहाच कैंचा बीजा मोड । प्रीति कोड वांचूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दंडिन काया । याल तया धांवणिया ॥ ४ ॥

२९७२. निश्चिंतीनें होतों करुनियां सेवा । कां जी मन देवा उद्वेगिलें ॥ १ ॥ अनंत उठती चित्ताचे तरंग । करावा हा त्याग वाटतसे ॥ २ ॥ कोण तुह्मांविण मनाचा चाळक । दुजें सांगा एक नारायणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा मांडिला विनोद । करवूं नेणें छंद कराल काइ ॥ ४ ॥

२९७३. आश्वासावे दास । तरी घडे तो विश्वास ॥ १ ॥ नाहीं चुकत चाकरी । फुटे लाडस्याचे थोरी ॥ २ ॥ स्वामीच्या उत्तरें । सुख वाटे अभयें करें ॥ ३ ॥ न मगें परि भातें । तुका ह्मणे निढळ वाटे ॥ ४ ॥

२९७४. जेणें होय हित । तें तूं जाणसी उचित ॥ १ ॥ मज नको लावूं तैसें । वायां जाये ऐसें पिसें ॥ २ ॥ धरितोसी सत्ता । होसी सकळ जाणता ॥ ३ ॥ चतुराच्या राया । अंगीकारावें तुकया ॥ ४ ॥

२९७५. राहे उभा वादावादीं । तरी फंदीं सांपडे ॥ १ ॥ लव्हाळयासी कोठें बळ । करिल जळ आपुलें ॥ २ ॥ कठिणासी बळजोडा । नम्र पीडा देखेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्वरसीं । मिळे त्यासी गोत तें ॥ ४ ॥

२९७६. ह्मणउनि जाली तुटी । नाहीं भेटी अहंकारें ॥ १ ॥ दाखविलें देवें वर्म । अवघा श्रम नासला ॥ २ ॥ हातें मुरगाळितां कान । नाहीं भिन्न वेदना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एकांतसुखें । अवघें गोतें गुंतलें ॥ ४ ॥

२९७७. न पडो आतां हाडीं घाव । मध्यें कींव नासक ॥ १ ॥ करविली आत्महत्या । जीवा कां त्या द्वंद्वाच्या ॥ २ ॥ आशापाशीं गुंतला गळा । तेणें कळाहीन जालों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लावूं मुळी । जीवकुळी थारेसी ॥ ४ ॥

२९७८. सामावे कारण । नाहीं सोसत धरणें ॥१॥ लादी थींके लाजिरवाणी । हीनकमाईची धाणी ॥ २ ॥ पुष्प जवळी नाका । दुर्गंधीच्या नांवें थुंका ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे किती । उपदेशहीन जाती ॥ ४ ॥

२९७९. असाल ते तुह्मी असा । आह्मी सहसा निवडों ना ॥ १ ॥ अनुसरलों एका चित्तें । हातोंहातें गीवसीत ॥ २ ॥ गुणदोष काशासाटीं । तुमचे पोटीं वागवूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुजें आतां । कोठें चित्ता आतळों ॥ ४ ॥

२९८०. सोंवळा होऊं तों वोंवळें जडलें । सांडीमांडी बोलतोंडीं बीजीं ॥ १ ॥ एकसरीं केली कळिवरें साटी । आतां नका तुटी पायांसवें ॥ २ ॥ संकल्पीं विकल्प पापाचा सुकाळ । रज्जुसर्प मूळ मरणाचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हें तूं ब्रह्मांड चाळिता । मी कां करूं चिंता पांडुरंगा ॥ ४ ॥

२९८१. आहें तैसा आतां आहें ठायीं बरा । ठेविलों दातारा उचितें त्या ॥ १ ॥ वचनाचा भार पडिलीया शिरीं । जालें मग भारी उतरेना ॥ २ ॥ अबोल्याची सवे लावुनियां मना । फाकों नेदूं गुणा ऐसें करूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां गोंवळयाचा संग । राखतें तें अंग जाणतसों ॥ ४ ॥

२९८२. तूं माझा कोंवसा । परी न कळे या धसां ॥ १॥ कूट खाती मागें पुढें ।

जाती निरयगांवा पुढें ॥ २ ॥ मज ह्मणताती कवी । निषेधुनि पापी जीवीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । आतां कोण लेखी जगा ॥ ४ ॥

२९८३. दर्पणासी बुजे । नखटें तोंड पळवी लाजे ॥ १ ॥ गुण ज्याचे जो अंतरीं । तोचि त्यासी पीडा करी ॥ २ ॥ चोरा रुचे निशी । देखोनियां विटे शशी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जन । देवा असे भाग्यहीन ॥ ४ ॥

२९८४. ह्मणउनि शरण जावें । सर्वभावें देवासी ॥ १ ॥ तो हा उतरील पार । भवदुस्तरनदीचा ॥ २ ॥ बहु आहे करुणावंत । अनंत हें नाम ज्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे साक्षी आलें । तरी केलें प्रगट ॥ ४ ॥

२९८५. ऐसीं वर्मे आह्मां असोनियां हातीं । कां होऊं नेणतीं दिशाभुली ॥ १ ॥ पोटाळुनी पाय कवळीन उभा । कृपे पद्मनाभा हालों नेदीं ॥ २ ॥ आपुले इच्छेसी घालीन संपुष्टीं । श्रीमुख तें दृष्टी न्याहाळीन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहु सांडियेलीं मतें । आपुल्या पुरतें धरुनी ठेलों ॥ ४ ॥

२९८६. रत्नाच्या वोवणी कांचे ऐशा धरी । आव्हेरुनी दुरी अधिकारें ॥ १ ॥ जातिस्वभाव आला डोळयां आड । तया वडे नाड न कळतां ॥ २ ॥ कामधेनु देखे जैशा गाईह्मैसी । आणिकांतें ऐसी करोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय बोलोनियां फार । जयाचा वेव्हार तया साजे ॥ ४ ॥

२९८७. तरीच हीं केलीं । दानें वाईट चांगलीं ॥ १ ॥ एकें एका शोभवावें । केलें कवतुक देवें ॥ २ ॥ काय त्याची सत्ता । सूत्र आणीक चाळिता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धुरें । डोळे भरिले परि खरें ॥ ४ ॥

२९८८. अंधळें तें सांगे सांगितल्या खुणा । अनुभव देखणा प्रगट त्या ॥ १ ॥ नांदणुक सांगे वडिलाचें बळ । कैसा तो दुर्बळ सुख पावे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे नांदों आपल्या प्रतापें । तयाची लोकांपें स्तुती सांगों ॥ ३ ॥

२९८९. करी आणिकांचा अपमान । खळ छळवादी ब्राह्मण । तया देतां दान । नरका जाती उभयतां ॥ १ ॥ तैसें जालें दोघांजणां । मागतिया यजमाना । जाळियलें वना । आपणासहित कांचणी ॥ २ ॥ वडितां दगडाची नाव । मोल क्लेश गेले वाव । तरता नाहीं ठाव । बुडवी तारू तरतीया ॥ ३ ॥ चोरा दिधला सांटा । तेणें मारियेल्या वाटा । तुका ह्मणे ताठा । हें तंव दोवे नाडती ॥ ४ ॥

२९९०. जळो ते जाणीव जळो ते शाहाणीव । राहो माझा भाव विठ्ठलपायीं ॥ १ ॥ जळो तो आचार जळो तो विचार । राहो मन स्थीर विठ्ठलपायीं ॥ २ ॥ जळो हा लौकिक जळो दंभमान । लागो जीवा ध्यान विठ्ठलाचें ॥ ३ ॥ जळों हें शरीर जळो हा संबंध । राहो परमानंद माझ्या कंठीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे येथें अवघेंचि होय । धरीं मना सोय विठोबाची ॥ ५ ॥

२९९१. विश्वास धरूनि राहिलों निवांत । ठेवूनियां चित्त तुझे पायीं ॥ १ ॥ तरावें बुडावें तुझिया वचनें । निर्धार हा मनें केला माझ्या ॥ २ ॥ न कळे हें मज साच चाळविलें । देसी तें उगलें घेइन देवा ॥ ३ ॥ मागणें तें सरे ऐसें करीं देवा । नाहीं तरी सेवा सांगा पुढें ॥ ४ ॥ करावें कांहीं कीं पाहावें उगलें । तुका ह्मणे बोलें पांडुरंगा ॥ ५ ॥

२९९२. कोणी एकाचिया पोरें केली आळी । ठावी नाहीं पोळी मागे देखी ॥ १ ॥ बुझाविलें हातीं देउनी खापर । छंद करकर वारियेली ॥ २ ॥ तैसें नको करूं मज कृपावंता । काय नाहीं सत्ता तुझे हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मायबापाचें उचित । करावें हें हित बाळकाचें ॥ ४ ॥

२९९३. देवाचिये पायीं देईं मना बुडी । नको धांवों वोढी इंद्रियांचे ॥ १ ॥ सर्व सुखें तेथें होती एकवेळे । न सरती काळें कल्पांतींही ॥२॥ जाणें येणें खुंटे धांव वेरजार । नलगे डोंगर उसंतावे ॥ ३ ॥ सांगणें तें तुज इतुलेंचि आतां । मानीं धन कांता विषतुल्य ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुझे होती उपकार । उतरीं हा पार भवसिंधु ॥ ५ ॥

२९९४. आह्मी विठ्ठलाचे दास जालों आतां । न चले हे सत्ता आणिकांची ॥ १ ॥ नावरे तयासी ऐसें नाहीं दुजें । करितां पंढरिराजें काय नव्हे ॥ २ ॥ कोठें तुज ठाव घ्यावयासी धांवा । मना तूं विसावा घेईं आतां ॥ ३ ॥ इंद्रियांची वोढी मोडिला व्यापार । ज्या अंगें संचार चाली तुज ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मी जिंकोनियां काळ । बैसलों निश्चळ होऊनियां ॥ ५ ॥

२९९५. सांगतों तरि तुह्मी भजा रे विठ्ठला । नाहीं तरि गेला जन्म वांयां ॥ १ ॥ करितां भरोवरी दुरावसी दुरी । भवाचिये पुरीं वाहावसी ॥ २ ॥ कांहीं नलगे एक भावचि कारण । तुका ह्मणे आण विठ्ठलाची ॥ ३ ॥

२९९६. शब्दज्ञानी येऊं नेदीं दृष्टीपुढें । छळवादी कुडे अभक्त ते ॥ १ ॥ जळो ते जाणीव जळो त्यांचे दंभ । जळो त्याचें तोंड दुर्जनाचें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे येती दाटूनि छळाया । त्यांच्या बोडूं डोया न धरूं भीड ॥ ३ ॥

२९९७. अन्यायासी राजा जरि न करी दंड । बहुच ते लंड पीडिती जना ॥ १ ॥ न करी निगा कुणबी न काढितां तण । कैंचे येती कण हातासी ते ॥ २ ॥ तुका ह्मणे संतां करूं नये अनुचित । पाप नाहीं नीत विचारितां ॥ ३ ॥

२९९८. भले लोक नाहीं सांडीत वोळखी । हे तों झाली देखी दुसऱ्याची ॥ १ ॥ असो आतां यासी काय चाले बळ । आपुलें कपाळ वोढवलें ॥ २ ॥ समर्थासि काय कोणें हें ह्मणावें । आपुलिया जायें भोगावरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मां बोल नाहीं देवा । नाहीं केली सेवा मनोभावें ॥ ४ ॥

२९९९. मुकें होतां तुझ्या पदरीचें जातें । काय तें भोगितें मीमीपण ॥ १ ॥ आपुलिये घरीं मैंद होउनी बसे । कवण कवणासी बोलों नका ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुह्मां सांगतों मी खुण । देवासी तें ध्यान लावुनि बसा ॥ ३ ॥

३०००. आषाढी निकट । आणी कार्तिकीचा हाट ॥ १ ॥ पुरे दोन्हीच बाजार । नलगे आणीक व्यापार ॥ २ ॥ तेंचि घ्यावें तेंचि घ्यावें । कैवल्याच्या रासी भावें ॥ ३ ॥ कांहीं कोणा नेणे । विठो वांचूनि तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

३००१. देऊनियां प्रेम मागितलें चित्त । जाली फिटाफिट तुह्मां आह्मां ॥ १ ॥ काशानें उदार तुह्मांसी ह्मणावें । एक नेसी भावें एक देसी ॥ २ ॥ देऊनियां थोडें नेसील हें फार । कुंठिसी विचार अवघियांचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां भांडवल चित्त । देउनी दुश्चित पाडियेलें ॥ ४ ॥

३००२. तातडीची धांव अंगा आणि भाव । खोळंबा तो वाव निश्चयाचा ॥ १ ॥ ह्मणउनि बरी विचारावी चाली । उरीचि ते बोली कामा येते ॥ २ ॥ कोरडें वैराग्य माजिरा बडिवार । उतरे तो शूर अंगींचें तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरी झऱ्याची ते चाली । सांचवण्या खोली कैसीयाची ॥ ४ ॥

३००३. मी तों बहु सुखी आनंदभरिता । आहें साधुसंतां मेळीं सदा ॥ १ ॥ कांहीं व्हावें ऐसें नाहीं माझ्या जीवा । आणीक केशवा तुजविण ॥ २ ॥ नलगे वैकुंठ मोक्ष सायुज्यता । सुख वाटे घेतां जन्म ऐसें ॥ ३ ॥ मृत्युलोकीं कोण धरिल वासना । पावावया जनासवें दुःख ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुझा दास ऐसें लोकां । कांहीं सकळिकां कळों यावें ॥ ५ ॥

३००४. घ्या रे लुटी प्रेम सुख । फेडा आजि धणी । चुकला तो मुकला । जाली वेरझार हाणी ॥ १ ॥ घाला घातला वैकुंठीं । करूनियां जीवें साटी । पुरविली पाठी । वैष्णवीं काळाची ॥ २ ॥ अवघें आणिलें अंबर । विठोसहित तेथें धुर । भेदूनि जिव्हार । नामबाणीं धरियेला ॥ ३ ॥ संचित प्रारब्ध क्रियमाण । अवघीं जालीं गहन । केलीं पापपुण्यें । देशथडी बापुडीं ॥ ४ ॥ आनंदें गर्जती निर्भर । घोष करिती निरंतर । कांपती असुर । वीर कवणा नागवती ॥ ५ ॥ जें दुर्लभ ब्रह्मादिकां । आजि सांपडलें फुका । घ्या रे ह्मणे तुका । सावचित्त होउनी ॥ ६ ॥

३००५. तुझिया दासांचा हीन जालों दास । न धरीं उदास मायबापा ॥ १ ॥ तुजविण प्राण कैसा राहों पाहे । वियोग न साहे क्षणभरि ॥ २ ॥ आणिक माझ्या जीवें मोकलिली आस । पाहे तुझी वास पांडुरंगा ॥ ३ ॥ सर्वभावें तुज आणिला उचित । राहिलों निश्चित तुझे पायीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुज असो माझा भार । बोलतों मी फार काय जाणें ॥ ५ ॥

३००६. तेचि करीं मात । जेणें होइल तुझें हित ॥ १ ॥ काय बडबड अमित । सुख जिव्हारीं सिणविसी ॥ २ ॥ जो मुळव्याधी पीडिला । त्यासी देखोन हांसे खरजुला ॥ ३ ॥ आरथकरी सोसी । त्यासि हांसे तो आळसी ॥ ४ ॥ क्षयरोगी ह्मणे परता । सर रोगिया तूं आतां ॥ ५ ॥ वडस दोहीं डोळां वाढले । आणिकां कानें कोंचें ह्मणे ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे लागों पायां । शुद्ध करा आपणियां ॥ ७ ॥

३००७. कळों आला भाव माझा मज देवा । वांयांविण जीवा आठविलें ॥ १ ॥ जोडूनि अक्षरें केली तोंडपिटी । नलगे शेवटीं हातीं कांहीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे माझे गेले दोन्ही ठाय । संसार ना पाय तुझे मज ॥ ३ ॥

३००८. आतां तरी मज सांगा साच भावें । काय म्यां करावें ऐसें देवा ॥ १ ॥ चुकावया कर्म नव्हतें कारण । केला होय सीण अवघाचि ॥ २ ॥ तुका ह्मणे नको पाहूं निरवाण । देईं कृपादान याचकासी ॥ ३ ॥

३००९. बोल नाहीं तुझ्या दातृत्वपणासी । आह्मीं अविश्वासी सर्वभावें ॥ १ ॥ दंभें करी भक्ती सोंग दावी जना । अंतरीं भावना वेगळिया ॥ २ ॥ चित्ता तूं रे साक्षी तुज कळे सर्व । किती करूं गर्व आतां पुढें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा तूं काय करिसी । कर्मा दुस्तरासी आमुचिया ॥ ४ ॥

३०१०. नामधारकासी नाहीं वर्णावर्ण । लोखंड प्रमाण नाना जात ॥ १ ॥ शस्त्र अथवा गोळे भलता प्रकार । परिसीं संस्कार सकळ हेम ॥ २ ॥ पर्जन्य वर्षतां जीवना वाहावट । तें समसकट गंगे मिळे ॥ ३ ॥ सर्व तें हें जाय गंगाचि होऊन । तैसा वर्णावर्ण नाहीं नामीं ॥ ४ ॥ महापुरीं जैसें जातसे उदक । मध्यें ते तारक नाव जैसी ॥ ५ ॥ तये नावेसंगें ब्राह्मण तरती । केवीं ते बुडती अनामिक ॥ ६ ॥ नाना काष्ठजात पडतां हुताशनीं । ते जात होउनी एकरूप ॥ ७ ॥ तेथें निवडेना धुरे कीं चंदन । तैसा वर्णावर्ण नामीं नाहीं ॥ ८ ॥ पूर्वानुवोळख तेंचि पैं मरण । जरि पावे जीवन नामामृत ॥ ९ ॥ नामामृतें जालें मुळींचें स्मरण । सहज साधन तुका ह्मणे ॥ १० ॥

३०११. काय वांचोनियां जालों भूमिभार । तुझ्या पायीं थार नाहीं तरि ॥ १ ॥ जातां भलें काय डोळियांचें काम । जरि पुरुषोत्तम न देखती ॥ २ ॥ काय मुख बिळ श्वापदाचें धाम । नित्य तुझें नाम नुच्चारितां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पैं या पांडुरंगाविण । न वेचेचि क्षण जीव भला ॥ ४ ॥

३०१२. सोइऱ्यासी करी पाहुणेर बरा । कांडितो ठोंबरा संतांलागीं ॥ १ ॥

गाईसी देखोनि बदबदा मारी । घोड्याची चाकरी गोड वाटे ॥ २ ॥ पान फुल नेतो वेश्येसी उदंड । ब्राह्मणासी खांड देऊं नेदी ॥ ३ ॥ पर्वकाळीं धर्म न करी नासरी । वेची राजद्वारीं उदंडचि ॥ ४ ॥ कीर्त्तना जावया होतसे हिंपुष्टी । खेळतो सोंकटीं रात्रंदिवस ॥ ५ ॥ बाइलेच्या गोता आवडीनें पोसी । मातापितियासी द-वडितो ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे त्याच्या थुंका तोंडावरीं । जातो यमपुरी भोगावया ॥७॥

३०१३. कां हो पांडुरंगा न करा धांवणें । तरि मज कोणें सोडवावें ॥ १ ॥ तुझा ह्मणऊनि आणिकापें उभा । राहों हे तों शोभा नेदी आतां ॥ २ ॥ काळें पु-रविली पाठी दुरवरी । पुढें पायां धीरी राहों नेदी ॥ ३ ॥ नको आणूं माझें सं-चित मनासीं । पावन आहेसी पतितां तूं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे चाले आणिकांची सत्ता । तुज आळवितां नवल हें ॥ ५ ॥

३०१४. कावळ्याच्या गळां मुक्ताफळमाळा । तरी काय त्याला भूषण शोभे ॥ १ ॥ गजालागीं केला कस्तुरीचा लेप । तिचें तो स्वरूप काय जाणे ॥ २ ॥ बकापुढें सांगे भावार्थवचन । वाउगाचि सीण होय त्यासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तैसे अभाविक जन । त्यांसी वांयां सीण करूं नये ॥ ४ ॥

३०१५. आतां धरितों पदरीं । तुज मज करीन सरी ॥ १ ॥ जालों जीवासी उदार । उभा ठाकलों समोर ॥२॥ तुका विनवीतसे संतां । ऐसें सांगा पंढरिनाथा॥३॥

३०१६. न कळसी ज्ञाना न कळसी ध्याना । न कळसी दर्शना धुंडाळितां ॥१॥ न कळसी आगमा न कळसी निगमा । न बोलवे सीमा वेदां पार ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुझा नाहीं अंतपार । ह्मणोनि विचार पडिला मज ॥ ३ ॥

३०१७. पायां लावुनियां दोरी । भृंग बांधिना लेंकुरीं ॥ १ ॥ तैसा पावसी बंधन । मग सोडवील कोण ॥ २ ॥ गळां बांधोनियां दोरी । वानर हिंडवी घरो-घरीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाहें । रीस धांपा देत आहे ॥ ४ ॥

३०१८. मायबापें सांभाळिती । लोभाकारणें पाळिती ॥ १ ॥ तैसा नव्हे देव-राव । याचा कृपाळू स्वभाव ॥ २ ॥ मनासारिखें न होतां । बाळकासी मारी माता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सांगूं किती । बाप लेंकासी मारिती ॥ ४ ॥

३०१९. धन मेळवूनि कोटी । सवें नये रे लंगोटी ॥ १ ॥ पानें खाशील उदंड । अंतीं जासी सुकल्या तोंडें ॥ २ ॥ पलंग न्याहाल्या सुपती । शेवटीं गोवऱ्या सांगाती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे राम । एक विसरतां श्रम ॥ ४ ॥

३०२०. विनवितों चतुरा तुज विश्वंभरा । परियेसी दातारा पांडुरंगा ॥ १ ॥ तुझे दास ऐसें जगीं वाखाणिलें । आतां नव्हे भलें मोकलितां ॥ २ ॥ माझे गुण-दोष कोण जाणे मात । पावनपतित नाम तुझें ॥ ३ ॥ लोभ मोह माया आह्मां बांधवितां । तरि हा अनंता बोल कोणा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मी तों पतितचि खरा । परि आलों दातारा शरण तुज ॥ ५ ॥

३०२१. त्राहे त्राहे त्राहे सोडवीं अनंता । लागों दे ममता तुझे पायीं ॥ १ ॥ एकचि मागणें देईं तुझी गोडी । नलगे आवडी आणिकाची ॥ २ ॥ तुझें नाम गुण वर्णीन पवाडे । आवडीच्या कोडें नाचों रंगीं ॥ ३ ॥ बापा विठ्ठलराया हेंचि देईं दान । जोडती चरण जेणें तुझे ॥ ४ ॥ आवडीसारिखें मागितलें जरी । तुका ह्मणे करीं समाधान ॥ ५ ॥

३०२२. सुगरणीबाई थिता नास केला । गुळ तो घातला भाजी मध्यें ॥ १ ॥ क्षीरीमध्यें हिंग दुधामध्यें बोळ । थितेंचि वोंगळ कैसें केलें ॥ २ ॥ दळण [illegible] भरूं गेली पाली । भरडोनि वोंगळी नास केला॥३॥कापराचे सांते आणि

वागवितां सीण दुःख होय ॥४॥ रत्नाचा जोहारी रत्नचि पारखी । येर देखोदेखीं हातीं घेती ॥५॥ तुका ह्मणे जरी योग घडे निका । न घडतां थुंका तोंडावरी ॥६॥

३०२३. बाप माझा दिनानाथ । वाट भक्तांची पाहात ॥ १ ॥ कर ठेवुनियां कटीं । उभा चंद्रभागे तटीं ॥ २ ॥ गळां वैजयंतीमाळा । रूपें डोळस सांवळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भेटावया । सदा उभारिल्या बाह्या ॥ ४ ॥

३०२४. माझें जीवन तुझे पाय । कृपाळू तूं माझी माय ॥ १ ॥ नेदीं दिसों किविलवाणें । पांडुरंगा तुझें तान्हें ॥ २ ॥ जन्ममरण तुजसाटीं । आणीक नेणें दुजी गोष्टी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुजविण । कोण हरिल माझा सीण ॥ ४ ॥

३०२५. कां रे पुंड्या मातलासी । उभें केलें विठ्ठलासी ॥ १ ॥ ऐसा कैसा रे तूं धीट । मागें भिरकाविली वीट ॥ २ ॥ युगें जालीं अठ्ठावीस । अजुनी न ह्मणसी बैस ॥ ३ ॥ भाव देखोनि निकट । देवें सोडिलें वैकुंठ ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे पुंडलिका । तूंचि बळिया एक निका ॥ ५ ॥

३०२६. तुज पाहातां समोरी । दृष्टि न फिरे माघारी ॥ १ ॥ माझें चित्त तुझ्या पायां । मिठी पडली पंढरिराया ॥ २ ॥ नव्हे सारितां निराळें । लवण मेळवितां जळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बळी । जीव दिला पायांतळीं ॥ ४ ॥

३०२७. उपदेश किती करावा खळासी । नावडे तयासी बरें कांहीं ॥ १ ॥ शुद्ध कां वासना नव्हे चांडाळाची । होळी संचिताची केली तेणें ॥ २ ॥ नाहीं भाव मनीं नाइके वचन । आपला आपण उणें घेतो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्यासी काय व्याली रांड । करी बडबड रिती दिसे ॥ ४ ॥

३०२८. समर्थासी लाज आपुल्या नामाची । शरण आल्याची लागे चिंता ॥ १ ॥ न पाहे तयाचे गुण दोष अन्याय । सुख देउनि साहे दुःख त्याचें ॥ २ ॥ मान भलेपण नाहीं फुकासाटीं । जयावरि गांठी झीज साहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हें तूं सर्वही जाणसी । मज अधिरासी धीर नाहीं ॥ ४ ॥

३०२९. आनंदें कीर्तन कथा करी घोष । आवडीचा रस प्रेमसुख ॥ १ ॥ मज या आवडे वैष्णवांचा संग । तेथें नाहीं लाग कळिकाळा ॥ २ ॥ स्वल्प मंत्र वाचे बैसलासे निका । रामकृष्ण सखा नारायण ॥ ३ ॥ विचारितां दुजें वाटे मज लाज । उपदेशें काज आणिक नाहीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे चित्त रंगलेंसे ठायीं । माझें तुझ्या पायीं पांडुरंगा ॥ ५ ॥

३०३०. ब्रह्मज्ञान जेथें आहे घरोघरीं । सर्व निरंतरी चतुर्भुज ॥ १ ॥ पापा नाहीं रीग काळाचें खंडण । हरिनामकीर्तन परोपरी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे हाचि भाव माझ्या चित्तीं । नाहीं आणिकां गती चाड मज ॥ ३ ॥

३०३१. नाहीं हित ठावें जननीजनका । दाविले लौकिकाचार तींहीं ॥ १ ॥ अंधळ्याचे काठी लागले आंधळे । घात एकवेळे मागेंपुढें ॥ २ ॥ न ठेवावी चाली करावा विचार । वरील आहार गळी लावी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केला निवाडा रोकडा । राऊत हा घोडा हातोहातीं ॥ ४ ॥

३०३२. आतां पाहाशील काय माझा अंत । आलों शरणागत तुज देवा ॥१॥ करीं अंगीकार राखें पायांपाशीं । झणी दिसों देसी कीविलवाणें ॥ २ ॥ नाहीं आइकिली मागें ऐसी मात । जे त्वां शरणागत उपेक्षिले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां धरीं अभिमान । आहेसी तूं दानशूर दाता ॥ ४ ॥

३०३३. होईल तो भोग भोगीन आपुला । न घलीं विठ्ठला भार तुज ॥ १ ॥

गर्भवासांसाटीं । न धरीं हें पोटीं भय कांहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज उदंड एवढें । न वांचावें पुढें मायबापा ॥ ४ ॥

३०३४. माझा तों स्वभाव आहे अनावर । तुज देतां भार कांहीं नव्हे ॥ १ ॥ ऐसें कळों आलें मज नारायणा । जागृतीहि स्वप्ना ताळ नाहीं ॥ २ ॥ संपादिला तो हा अवघा बाह्य रंग । तुझा नाहीं संग अभ्यंतरीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्या नाहीं पाठी पोट । असोनि निघोट काय जाती ॥ ४ ॥

३०३५. काय तुझी ऐसी वेंचते गांठोळी । माझी टाळाटाळी करीतसां ॥ १ ॥ चतुरांच्या राया अहो पांडुरंगा । ऐसें तरि सांगा निवडूनि ॥ २ ॥ कोण तुह्मां सुख असे या कवतुकें । भोगितां अनेकें दुखें आह्मी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय जालासी निर्गुण । आह्मां येथें कोण सोडवील ॥ ४ ॥

३०३६. देवाची पूजा हे भूताचें पाळण । मत्सर तो सीण बहुतांचा ॥ १ ॥ रुसावें फुगावें आपुलियावरि । उरला तो हरि संकळही ॥ २ ॥ तुका ह्मणे संतपण यांचि नांवें । जरि होय जीव सकळांचा ॥ ३ ॥

३०३७. नाहीं जप तप जीवाची आटणी । मनासी दाटणी नाहीं केली ॥ १ ॥ निजलिया ठायीं पोकारिला धांवा । सांकडें तें देवा निवारावें ॥ २ ॥ नाहीं आणूनियां समर्पिलें जळ । सेवा ते केवळ चिंतनाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी वेंचिलीं उत्तरें । घेतलीं उदारें साच भावें ॥ ४ ॥

३०३८. देह तंव आहे प्रारब्धा अधीन । याचा मी कां सीण वाहूं भार ॥१॥ सरो माझा काळ तुझिया चिंतनें । कायावाचामनें इच्छीतसें ॥ २ ॥ लाभ तो न दिसे याहूनि दुसरा । आणीक दातारा येणें जन्में ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलों सोसीत संकटें । मी माझें वोखटें आहे देवा ॥ ४ ॥

३०३९. सकळ तुझे पायीं मानिला विश्वास । न करीं उदास आतां मज ॥१॥ वाचे गातां गोड आइकतां कानीं । पाहातां लोचनीं मूर्ती तुझी ॥ २ ॥ मन स्थिर माझें जालेंसे निश्चळ । वारिलीं सकळ आशापाश ॥ ३ ॥ जन्मजराव्याधि निवारलें दुःख । वोसंडलें सुख प्रेम धरी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज जाला हा निर्धार । आतां वांयां फार काय बोलों ॥ ५ ॥

३०४०. नये माझा तुह्मां होऊं शब्दस्पर्श । विप्रवृंदा तुह्मां ब्राह्मणांसी ॥ १ ॥ ह्मणोनियां तुह्मां करितों विनंती । द्यावें शेष हातीं उरलें तें ॥ २ ॥ वेदीं कर्म जैसें बोलिलें विहित । करावी ते नीत विचारूनि ॥ ३ ॥ तुमचा स्वधर्म माझा अधिकार । भोजन उत्तर तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

३०४१. बहुत असती मागें सुखी केलीं । अनाथा माउली जिवांची तूं ॥ १ ॥ माझिया संकटा न धरीं आळस । लावूनियां कास पार पावीं ॥ २ ॥ कृपावंता करा ज्याचा अंगीकार । तया संवसार नाहीं पुन्हा ॥३॥ विचारितां नाहीं दुजा बळिवंत । ऐसा सर्वगत व्यापी कोणी ॥४॥ ह्मणउनि दिला मुळीं जीवभाव । देह केला वाव समाधिस्थ ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे नाहीं जाणत आणीक । तुजविण एक पांडुरंगा ॥ ६ ॥

३०४२. आह्मां देणें धरा सांगतों तें कानीं । चिंता पाय मनीं विठोबाचे ॥ १ ॥ तेणें माझें चित्त होय समाधान । विलास मिष्टान्न नलगे सोनें ॥ २ ॥ व्रत एकादशी दारीं वृंदावन । कंठीं ल्या रे लेणें तुळसी माळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणें त्याचे घरींची उष्टावळी । मज ते दिवाळी दसरा सण ॥ ४ ॥

३०४३. आतां मी अनन्य येथें अधिकारी । होइन कोणे परी नेणें देवा ॥ १ ॥ पगर्णीच्या अर्थ आणितां मनास । होतो कासावीस जीव माझा ॥ २ ॥

आह्मी पांगिलों अंकित । त्यांच्या संगें चित्त रंगलें तें ॥ ३ ॥ एकाचेंही जेथें न घडे दमन । अवघीं नेमून कैसीं राखों ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जरी मोकलिसी आतां । तरी मी अनंता वांयां गेलों ॥ ५ ॥

३०४४. आवडी धरोनी आलेती आकारा । केला हा पसारा याजसाटीं ॥ १ ॥ तें मी तुझें नाम गाईन आवडी । क्षण एक घडी विसंबेना ॥ २ ॥ वर्म जाणावें हा मुख्यधर्मसार । अवघे प्रकार तयापासीं ॥ ३ ॥ वेगळ्या विचारें वेगळाले भाव । धरायासी ठाव बहु नाहीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे घालूं इच्छेचिये पोटीं । कवळुनी धाकुटी मूर्ती जीवें ॥ ५ ॥

३०४५. भागलों मी आतां आपुल्या स्वभावें । कृपा करोनि देवें आश्वासीजे ॥ १ ॥ देउनि आलिंगन प्रीतीच्या पडिभरें । अंगें हीं दातारें निववावीं ॥ २ ॥ अमृताची दृष्टी घालूनियां वरी । शीतळ हा करीं जीव माझा ॥ ३ ॥ घेईं उचलूनि पुसें तानभूक । पुसीं माझें मुख पीतांबरें ॥ ४ ॥ बुझावोनि माझी धरीं हनुवटी । ओवाळुनी दिठी करूनी सांडीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे बापा अहो विश्वंभरा । आतां कृपा करा ऐसी कांहीं ॥ ६ ॥

३०४६. न सरे लुटितां मागें बहुतां जनीं । जुनाट हे खाणी उघडिली ॥ १ ॥ सिद्ध महामुनि साधक संपन्न । तींहीं हें जतन केलें होतें ॥ २ ॥ पाळायाच्या गुणें पडिलें ठाऊकें । जगा पुंडलिकें दाखविलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तेथें होतों मी दुबळा । आलें या कपाळा थोडें बहु ॥ ४ ॥

३०४७. भगवें तरी श्वान सहज वेष त्याचा । तेथें अनुभवाचा काय पंथ ॥१॥ वाढवुनी जटा फिरे दाही दिशा । तरी जंबु वेषा सहज स्थिति ॥ २ ॥ कोरोनियां भूमी करिती मधीं वास । तरी उंदरास काय वाणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें कासया करावें । देहासी दंडावें वाउगेंचि ॥ ४ ॥

३०४८. धन्य दिवस आजि डोळियां लाधला । आनंद देखिला धणीवरी ॥१॥ धन्य जालें मुख निवाली रसना । नाम नारायणा घोष करूं ॥ २ ॥ धन्य हें मस्तक सर्वांग शोभलें । संतांचीं पाउलें लागताती ॥ ३ ॥ धन्य आजि पंथें चालती पाउलें । टाळिया शोभले धन्य करा ॥ ४ ॥ धन्य तुका ह्मणे आह्मांसी फावलें । पावलों पाउलें विठोबाचीं ॥ ५ ॥

३०४९. बरवी हे वेळ सांपडली संधि । साह्य जाली बुद्धि संचितासी ॥ १ ॥ येणें पंथें माझीं चालिलीं पाउलें । दरुषण जालें संतां पायीं ॥ २॥ त्रासिलें दरिद्रें दोषा जाला खंड । त्याचि काळें पिंड पुनीत जाला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाला अवघा व्यापार । आली वेरझार फळासी हे ॥ ४ ॥

३०५०. आपणा लागे काम वाण्याघरीं गुळ । त्याचें याति कुळ काय कीजे ॥ १ ॥ उकरड्यावरी वाढली तुळसी । टाकावी ते कैसी ठायागुणे ॥ २ ॥ गाईचा जो भक्ष अमंगळ खाय । तीचें दुध काय सेवूं नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय सलपटासी काज । फणसांतील बीज काढुनि ध्यावें ॥ ४ ॥

३०५१. जयासी नावडे वैष्णवांचा संग । जाणावा तो मांग जन्मांतरीं ॥ १ ॥ अपवित्र वाचा जातीचा अधम । आचरण धर्म नाहीं दया ॥ २ ॥ मंजुळवदनीं बचनागाची कांडी । शेवटीं विघडी जीवप्राणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्याचा पिता नाहीं शुद्ध । तयासी गोविंद अंतरला ॥ ४ ॥

३०५२. वांझेनें दाविलें गऱ्हवार लक्षण । चिरगुटें घालून वाथयाला ॥ १ ॥

कढी बोलाचाचि भात । जेवुनियां तृप्त कोण जाला ॥ ३ ॥ कागदीं लिहितां नामाची साकर । चाटितां मधुर गोडी नेदी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जळो जळो ते महंती । नाहीं लाज चित्तीं आठवण ॥ ५ ॥

३०५३. तुझिया पाळणा ओढे माझें मन । गेलों विसरोन देहभाव ॥ १ ॥ लागला पालट फेडणें उसणें । येणेंचि प्रमाणें पांडुरंगा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे माझा जीव जैसा ओढे । तैसाचि तिकडे पाहिजेल ॥ ३ ॥

३०५४. जुंझायाच्या गोष्टी ऐकतांचि सुख । करितां हें दुःख थोर आहे ॥ १ ॥ तैसी हरिभक्ति सुळावरील पोळी । निवडे तो बळी विरळा शूर ॥ २ ॥ पिंड पोसिलिया विषयांचा पाइक । वैकुंठनायक कैंचा तेथें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे व्हावें देहासी उदार । रकुमादेवीवर जोडावया ॥ ४ ॥

३०५५. पाषाण प्रतिमा सोन्याच्या पादुका । हें हो हातीं एका समर्थाचे ॥१॥ अनामिका हातीं समर्थाचा शिका । न मानितां लोकां येइल कळों ॥ २ ॥ तुका ह्मणे येथें दुराग्रह खोटा । आपुल्या अदृष्टा शरण जावें ॥ ३ ॥

३०५६. बहु या प्रपंचें भोगविल्या खाणी । टाकोनियां मनीं ठेविला सीण ॥१॥ आतां पायांपाशीं लपवावें देवा । नको पाहूं सेवा भक्ती माझी ॥ २ ॥ बहु भय वाटे एकाच्या बोभाटें । आली घायवटे फिरोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सिगे भरूं आलें माप । वियोग संताप जाला तुझा ॥ ४ ॥

३०५७. धरूनियां मनीं बोलिलों संकल्प । होसी तरि बाप सिद्धी पाव ॥१॥ उत्कंठा हे आजी जाली माझे पोटीं । मोकलिली गोष्टी टाळाटाळ ॥ २ ॥ माझा मज असे ठाउका निर्धार । उपाधि उत्तर न साहे पैं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जरि दिली आठवण । तरि अभिमान धरीं याचा ॥ ४ ॥

३०५८. आजिवरी होतों संसाराचे हातीं ॥ आतां ऐसें चित्तीं उपजलें ॥ १ ॥ तुला शरणागत व्हावें नारायणा । अंगीकारा दीना आपुलिया ॥ २ ॥ विसरलों काम याजसाटीं धंदा । सकळ गोविंदा माझें तुझें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विज्ञापना परिसावी । आवडी हे जीवीं जाली तैसी ॥ ४ ॥

३०५९. धन्यधन्य ज्यास पंढरीसी वास ॥ धन्य ते जन्मास प्राणी आले ॥१॥ चहु खाणीमध्यें होत कोणी एक । त्रिगुण कीटक पक्षिराज ॥२॥ उत्तम चांडाळ नर नारी बाळ । अवघेचि सकळ चतुर्भुज ॥३॥ अवघा विठ्ठल तेथें दुजा नाहीं । भरला अंतर्बाहीं सदोदीत ॥४॥ तुका ह्मणे तेथें होउनी राहेन । सांडोवा पाषाण पंढरीचा ॥ ५ ॥

३०६०. असंत लक्षण भूतांचा मत्सर । मनास निष्ठुर अतिवादी ॥ १ ॥ अंतरींचा रंग उमटे बाहेरी । वोळखियापरी आपेंआप ॥ २ ॥ संत ते समय वोळखती वेळ । संतुष्ट निर्मळ चित्त सदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हित उचित अनुचित । मज लागे नित आचरावें ॥ ४ ॥

३०६१. आतां काय खावें कोणीकडे जावें । गांवांत राहावें कोण्या बळें ॥ १ ॥ कोपला पाटील गांवींचे हे लोक । आतां मज भीक कोण घाली ॥ २ ॥ आतां येणें चवी सांडिली ह्मणती । निवाडा करिती दिवाणांत ॥ ३ ॥ भल्या लोकांपासीं सांगितली मात । केला माझा घात दुर्बळाचा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे याचा संग नव्हे भला । शोधीत विठ्ठला जाऊं आतां ॥ ५ ॥

३०६२. विठ्ठलावांचोनि ब्रह्म जें बोलती । वचन तें संतीं मानूं नये ॥ १ ॥ विठ्ठलावांचूनी जेंजे उपासना । अवघाचि जाणा संभ्रमु तो ॥ २ ॥ विठ्ठलावांचूनि [illegible]

जाणती । तितुल्या वित्पत्ति वाउगीया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे एक विठ्ठलचि खरा । येर तो पसारा वाउगाचि ॥ ५ ॥

३०६३. सर्व काळ डोळां बैसो नारायण । नयो अभिमान आड मध्यें ॥ १ ॥ धाड पडो माझ्या थोरपणावरि । वाचे नरहरि उच्चारीना ॥ २ ॥ जळो अंतरींचें सर्व जाणपण । विवादवचन अहंतेचें ॥ ३ ॥ सकळां चरणीं गळित माझा जीव । तुका ह्मणे भाव एकविध ॥ ४ ॥

३०६४. मधुरा उत्तरासवें नाहीं चाड । अंतरंगीं वाड भाव असो ॥ १ ॥ प्राणाव्रेगळा न करी नारायण । मग नसो ज्ञान मूर्ख बरा ॥ २ ॥ जननिंदा होय तो बरा विचार । थोरवीचा भार कामा नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्तीं भाव निष्ठावंत । दया क्षमा शांत सर्वां भूतीं ॥ ४ ॥

३०६५. झाडें वोरपोनि खाऊनियां पाला । आठवी विठ्ठला वेळोवेळां ॥ १ ॥ वल्कलें नेसुनि चिंधीया वेढूनी । सांडी जवळुनी देहभान ॥ २ ॥ लोकमान वमनासमान मानणें । एकांतीं राहणें विठोसाटीं ॥ ३ ॥ सहसा करूं नये प्रपंचीं सौजन्य । सेवावें अरण्य एकांतवास ॥ ४ ॥ ऐसा हा निर्धार करी जो मनाचा । तुका ह्मणे त्याचा पांग फिटे ॥ ५ ॥

३०६६. भक्तिभावें करीं बैसोनि निश्चित । नको गोवूं चित्त प्रपंचासी ॥ १ ॥ एक दृढ करीं पंढरीचा राव । मग तुज उपाव पुढिल सुचे ॥ २ ॥ नको करूं कांहीं देवतापूजन । जप तप ध्यान तेंही नको ॥ ३ ॥ मानिसील झणी आपलिक कांहीं । येरझार पाहीं न चुके कदा ॥ ४ ॥ ऐसे जन्म किती पावलासी देहीं । अझूनि कां नाहीं सकळी सोय ॥ ५ ॥ सोय धरीं आतां होय पां सावध । अनुभव आनंद आहे कैसा ॥ ६ ॥ सहज कैसें आहे तेथींचें तें गुज । अनुभवें निज पाहे तुकीं ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे आतां होईं तूं सावध । तोडीं भवबंध एका जन्में ॥ ८ ॥

३०६७. दोराच्या आधारें पर्वत चढला । पाउलासाटीं केला अपघात ॥ १ ॥ अष्टोत्तरशें व्याधि ज्या वैद्यें दवडुनी । तो वैद्य मारूनि उत्तीर्ण जाला ॥ २ ॥ नव मास माया वाहिलें उदरीं । ते माता चौबारीं नग्न केली ॥ ३ ॥ गायत्रीचें क्षीर पिळुनी घेउनी । उपवासी बांधोनी ताडन करी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे दासां निंदी त्याचें तोंड । पाहातां नरककुंड पूर्वजांसी ॥ ५ ॥

३०६८. न कळे ब्रह्मज्ञान आचार विचार । लटिका वेव्हार करीतसे ॥ १ ॥ विश्वामित्री पोटीं तयाचा अवतार । नांव महाखर चांडाळाचें ॥ २ ॥ द्रव्यइच्छेसाटीं करीतसे कथा । काय त्या पापिष्ठा न मिळे खाया ॥ ३ ॥ पोट पोसावया तोंडें बडबडी । नाहीं धडफुडी एक गोष्टी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तया काय व्याली रांड । येउनियां भांड जनामध्यें ॥ ५ ॥

३०६९. नित्य उठोनियां खायाचीच चिंता । आपुल्या तूं हिता नाठवीसी ॥ १ ॥ जननीचे पोटीं उपजलासी जेव्हां । चिंता तुझी तेव्हां केली तेणें ॥ २ ॥ चातकां लागूनि मेघ नित्य वर्षे । तो तुज उदास करील केवीं ॥ ३ ॥ पक्षी वनचरें आहेत भूमीवरि । तयांलागीं हरि उपेक्षीना ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे भाव धरुन राहें चित्तीं । तरि तो श्रीपति उपेक्षीना ॥ ५ ॥

३०७०. पूर्वींहूनि बहु भक्त सांभाळिले । नाहीं अव्हेरिले दास कोणी ॥ १ ॥ जेजे शरण आले तेते आपंगिले । पवाडे विठ्ठले ऐसे तुझे ॥ २ ॥ मिरवे चरणीं ऐसीये गोष्टीचें । भक्तसांभाळाचें ब्रीद ऐसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मांसाटीं येणें

३०७१. दर्दुराचें पिलूं ह्मणे रामराम । नाहीं उदक उष्ण होऊं दिलें ॥ १ ॥ कढेमाजी बाळ करी तळमळ । गोविंद गोपाळ पावें वेगीं ॥ २ ॥ आज्ञा तये काळीं केली पावकासी । ह्मणी पिलीयासी तापवीसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुझे ऐसे हे पवाडे । वर्णितां निवाडे सुख वाटे ॥ ४ ॥

३०७२. करुणा बहुत तुझिया अंतरा । मज विश्वंभरा कळों आलें ॥ १ ॥ पक्षीयासी तुझें नाम जें ठेविलें । तयें उद्धरिलें गणिकेसी ॥ २ ॥ कुंटिणी ते दोष बहु आचरली । नाम घेतां आली करुणा तुज ॥ ३ ॥ हृदय कोमळ तुझें नारायणा । ऐसें बहुता जनां तारियेलें ॥४॥ तुका ह्मणे सीमा नाहीं तुझे दये।कोमळ हृदय पांडुरंगा ॥ ५ ॥

३०७३. आजामीळ अंत मरणासी आला । तोंवरि स्मरला नाहीं तुज ॥ १ ॥ प्राण जातेवेळे ह्मणे नारायण । त्यासाटीं विमान पाठविलें ॥ २ ॥ बहुत कृपाळु होसी जगन्नाथा । त्रैलोक्यसमर्था सोइरिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भक्तकाज तूं कैवारी । तुज साही चारी वर्णिताती ॥ ४ ॥

३०७४. धर्म रक्षावया अवतार वेशी । आपुल्या पाळिसी भक्तजना ॥ १ ॥ अंबऋषीसाटीं जन्म सोसियेले । दुष्ट निर्दाळिले किती एक ॥ २ ॥ धन्य तुज कृपासिंधु ह्मणतील । आपुला तूं बोल साच करीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज वर्णिती पुराणें । होय नारायण दयासिंधु ॥ ४ ॥

३०७५. येउनी जाउनी पाहें तुजकडे । पडिल्या सांकडें नारायणा ॥ १ ॥ आणीक कोणाचा मज नाहीं आधार । तुजवरि भार जीवें भावें ॥ २ ॥ निष्ठुर अथवा होईं तूं कृपाळ । तुज सर्वकाळ विसरेंना ॥ ३ ॥ आपुलें वचन राहावें सांभाळून । तुह्मां आह्मां जाण पडिपाडु ॥ ४ ॥ ज्याच्या वचनासी अंतर पडेल । बोल तो होईल तयाकडे ॥ ५ ॥ तुह्मां आह्मां तैसें नाहीं ह्मणे तुका । होशील तूं सखा जीवलग ॥ ६ ॥

३०७६. आइक नारायणा वचन माझें खरें । सांगतों निर्धारें तुजपासीं ॥ १ ॥ नाहीं भाव मज पडिली लोकलाज । राहिलेंसे काज तुझे पायीं ॥ २ ॥ जरि तुज कांहीं करणें उचित । तारीं तूं पतित तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

३०७७. अनाथ परदेशी हीन दीन भोळें । उगलेंचि लोळे तुझे रंगीं ॥ १ ॥ आपुलें ह्मणावें मज नुपेक्षावें । प्रेमसुख द्यावें मायबापा ॥२॥ कासवीचे परी दृष्टी पाहें मज । विज्ञानीं उमज दावुनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुझा जालों शरणागत । काया वाचा चित्त दुजें नाहीं ॥ ४ ॥

३०७८. पावलों पंढरी वैकुंठभुवन । धन्य आजि दिन सोनियाचा ॥ १ ॥ पावलों पंढरी आनंदगजरें । वाजतील तुरें शंख भेरी ॥ २ ॥ पावलों पंढरी क्षेमआलिंगनीं । संत या सज्जनीं निवविलों ॥ ३ ॥ पावलों पंढरी पार नाहीं सुखा । भेटला हा सखा मायबाप ॥ ४ ॥ पावलों पंढरी येरझार खुंटली । माउली वोळली प्रेमपान्हा ॥ ५ ॥ पावलों पंढरी आपुलें माहेर । नाहीं संवसार तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

३०७९. अभयदान मज देईं गा उदारा । कृपेच्या सागरा पांडुरंगा ॥ १ ॥ देहभाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । आणीक मी कांहीं नेणें दुजें ॥ २ ॥ सेवा भक्तिभाव नेणें मी पतित । आतां माझें हित तुझ्या पायीं ॥ ३ ॥ अवघा निरोपिला तुज देहभाव । आतां मज पाव पांडुरंगा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुझें नाम दीनानाथ । तें मज उचित करीं आतां ॥ ५ ॥

३०८०. लागो तुझी सोय ऐसें कोणी करी । माझे विठाबाई जननिये ॥ १ ॥ पतितपावन ह्मणविसी जरी। आवरण करीं तरी माझें ॥ २ ॥ नाहीं तरी ब्रीद टाकीं सोडूनियां। न धरिसी माया जगीं माझी ॥ ३ ॥ बोलिला तो बोल करावा साचार ।

तरि लोक बरें ह्मणतील ॥४॥ करावा संसार लोक लाजे भेणें । वचनासी उणें येऊं नेदीं ॥ ५ ॥ तुह्मां आह्मां तैसें नाहीं ह्मणे तुका । होशील तूं सखा जीवलग ॥ ६ ॥

३०८१. तूं आह्मां सोयरा सज्जन सांगाती । तुजलागीं प्रीति चालो सदा ॥ १ ॥ तूं माझा जिव्हाळा जीवाचा जिवलग । होसी अंतरंग अंतरींचा ॥ २ ॥ गण गोत मित्र तूं माझें जीवन । अनन्यशरण तुझ्या पायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्वगुणें तुझा दास । आवडे अभ्यास सदा तुझा ॥ ४ ॥

३०८२. आवडेल तैसें तुज आळवीन । वाटे समाधान जीवा तैसें ॥ १ ॥ नाहीं येथें कांहीं लौकिकाची चाड । तुजविण गोड देवराया ॥ २ ॥ पुरवीं मनोरथ अंतरींचें आर्त । धायेवरि गीत गाईं तुझें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लेंकी आळवी माहेरा । गाऊं या संसारा तुज तैसें ॥ ४ ॥

३०८३. माझें मुख नामीं रंगो सर्वकाळ । गोविंद गोपाळ राम कृष्ण ॥ १ ॥ अबद्ध चांगलें गाऊं भलतैसें । कळलें हें जैसें मायबापा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे मज नलगे वांकडें । मी तुझें बोबडें बाळ तान्हें ॥ ३ ॥

३०८४. यालागीं आवडी ह्मणा राम कृष्ण । जोडा नारायण सर्वकाळ ॥ १ ॥ सोपें हें साधन लाभ येतो घरा । वाचेसी उच्चारा राम हरि ॥ २ ॥ न लगती कष्ट नलगे सायास । करावा अभ्यास विठ्ठलाचा ॥ ३ ॥ नलगे तप तीर्थ करणें महा-दान । केल्या एक मन जोडे हरि ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कांहीं न वेचितां धन । जोडे नारायण नामासाठीं ॥ ५ ॥

३०८५. झांकूनियां नेत्र काय जपतोसी । जों नाहीं मानसीं प्रेमभाव ॥ १ ॥ रामराम ह्मणा उघड मंत्र जाणा । चुकती यातना गर्भवास ॥ २ ॥ मंत्र यंत्र संध्या करिसी जडीबुटी । तेणें भूतसृष्टी पावसील ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐक सुंदर मंत्र एक । भवसिंधुतारक रामनाम ॥ ४ ॥

३०८६. पापिया चांडाळा हरिकथा नावडे । विषयालागीं आवडे गाणें त्याला ॥ १ ॥ ब्राह्मणा दक्षणा देतां रडे रुका । विषयालागीं फुका लुटीतसे ॥ २ ॥ वीत-भरि लंगोटी नेदी अतीताला । खीरम्या देतो शाला भोरप्यासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याच्या थुंका तोंडावरि । जातो यमपुरी भोगावया ॥ ४ ॥

३०८७. क्षुधार्थी अन्नें दुष्काळें पीडिलें । मिष्टान्न देखिलें तेणें जैसें ॥ १ ॥ तैसें तुझे पायीं लाचावलें मन । झुरे माझा प्राण भेटावया ॥ २ ॥ मांजरें देखिला लोणियाचा गोळा । लावूनियां डोळा बैसलेंसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां झडी घालूं पाहें । पांडुरंगे माये तुझे पायीं ॥ ४ ॥

३०८८. स्वामीसी संकट पडे जे गोष्टीचें । काय त्या प्रेमाचें सुख मज ॥ १ ॥ दुखवीना चित्त तुझें नारायणा । कांहींच मागेना तुजपासीं ॥ २ ॥ रिद्धि सिद्धि मोक्ष संपत्ति विलास । सोडियेली आस यांची जीवें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एके वेळे देईं भेटी । वोरसोनि पोटीं आलिंगावें ॥ ४ ॥

३०८९. देव तिंहीं बळें धरिला सायासें । करूनियां नास उपाधीचा ॥ १ ॥ पूर्वपक्षी धातु धिःकारिलें जन । स्वयें जनार्दन तेचि जाले ॥ २ ॥ तुका ह्मणे यासी न चले तांतडी । अनुभवें गोडी येइल कळों ॥ ३ ॥

३०९०. भेटीवांचोनियां दुजें नाहीं चित्तीं । येणें काकुलती याजसाटीं ॥ १ ॥ भेटोनियां बोलें आवडीचें गुज । आनंदाच्या भोजें जेवूं संगें ॥ २ ॥ मायलेकरासी नाहीं दुजी परि । जेवूं बरोबरी बैसोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें अंतरींचें आर्त ।

३०९१. जायाचें शरीर जाईल क्षणांत । कां हा गोपीनाथ पावेचि ना ॥ १ ॥ तुह्मी संत सारे कृपेचे सागर । माझा निरोप फार सांगा देवा ॥ २ ॥ अनाथ अज्ञान कोणी नाहीं त्याला । पायांपें विठ्ठला ठेवी मज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसी करा निरवण । मग तो रक्षण करील माझें ॥ ४ ॥

३०९२. त्रासला हा जीव संसारींच्या सुखा । तुजविण सखा नाहीं कोणी ॥१॥ ऐसें माझें मनीं वाटे नारायणा । घालावी चरणावरी मिठी ॥ २ ॥ कइं ते सुंदर देखोनि रूपडें । आवडीच्या कोडें आळंगीन ॥ ३ ॥ नाहीं पूर्व पुण्य मज पामरासी । ह्मणोनि पायांसी अंतरलों ॥ ४ ॥ अलभ्य लाभ कैंचा संचितावेगळा । विनवी गोपाळा दास तुका ॥ ५ ॥

३०९३. मोलाचें आयुष्य वेचुनियां जाय । पूर्वपुण्यें होय लाभ याचा ॥ १ ॥ अनंत जन्मींचे शेवट पाहतां । नर देह आतां आला तुझ्या ॥ २ ॥ कराल ते जोडी येईल कार्यासी । ध्यावें विठ्ठलासी सुखालागीं ॥ ३ ॥ सांचलिया धन होईल ठेवणें । तैसी नारायण जोडी करा ॥ ४ ॥ करा हरि भक्ती परलोकीं ये कामा । सोडविल यमापासोनियां ॥५॥ तुका ह्मणे करा आयुष्याचें मोल । नका वेंचूं बोल नामेंविण ॥६॥

३०९४. काय सुख आहे वाउगें बोलतां । ध्यातां पंढरीनाथा कष्ट नाहीं ॥१॥ सर्वकाळ वाचे उच्चारितां हरि । तया सुखा सरी पाड नाहीं ॥ २ ॥ रामकृष्णरंगीं रसना रंगली । अमृताची उकळी नाम तुझें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धन्य तयाचें वदन । जया नारायण ध्यानीं मनीं ॥ ४ ॥

३०९५. कीर्तनाच्या सुखें सुखी होय देव । पंढरीचा राव संगीं आहे ॥ १ ॥ भक्त जाय सदा हरिकीर्ति गात । त्यासवें अनंत हिंडतसे ॥ २ ॥ त्रैलोक्य भ्रमण करीत नारद । त्यासवें गोविंद फिरतसे ॥ ३ ॥ नारद मंजुळ सुस्वरें गीत गाये । मार्गीं चालताहे संगें हरि ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे त्याला गोडी कीर्तनाची । नाहीं आणिकांची प्रीति ऐसी ॥ ५ ॥

३०९६. बाळ मायेवीण क्षणभरि न राहे । न देखतां होये कासाविस ॥ १ ॥ आणिक उदंड बुझाविती जरी । छंद त्या अंतरीं माउलीचा ॥ २ ॥ नावडती तया बोल आणिकाचे । देखोनियां नाचे माय दृष्टी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी विठ्ठल माउली । आणिकांचे बोलीं चाड नाहीं ॥ ४ ॥

३०९७. हरिचिया भक्ता नाहीं भयचिंता । दुःखनिवारितां नारायण ॥ १ ॥ नलगे वाहणें संसार उद्वेग । जडों नेदी पांग देवराव ॥ २ ॥ असों द्यावा धीर सदा समाधान । आहे नारायण जवळीच ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा सखा पांडुरंग । व्यापियेलें जग तेणें एकें ॥ ४ ॥

३०९८. दसरा दिवाळी तोचि आह्मां सण । सखे संतजन भेटतील ॥ १ ॥ आमुप जोडल्या सुखाचिया राशी । पार या भाग्यासी न दिसे आतां ॥ २ ॥ धन्य दिवस आजी जाला सोनियाचा । पिकली हे वाचा रामनामें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय होऊं उतराई । जीव ठेवूं पायीं संतांचिये ॥ ४ ॥

३०९९. खिस्तीचा उदीम ब्राह्मण कलयुगीं । महारवाडीं मांगीं हिंडतसे ॥१॥ वेवसाव करितां पर्वत मांगासी । ते पैं विटाळासी न मनिती ॥ २ ॥ मांगिणीशीं नित्य करीतसे लेखा । तोंडावरि थुंका पडतसे ॥ ३ ॥ आशा माया रांडा नांव हें कागदीं । आठवीना कधीं नारायण ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देह जाला पराधीन । पांडुरंगाविण गति नाहीं ॥ ५ ॥

अंत्यजाची खिचडी घेताती मागून । गाळियाप्रदान मायबहिणी ॥ २ ॥ उत्तमकुळीं जन्म क्रिया अमंगळ । बुडविलें कुळ उभयतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसी कलियुगाची चाली । स्वार्थें बुडविलीं आचरणें ॥ ४ ॥

३१०१. हाचि माझा नेम धरिला हो धंदा । यावरि गोविंदा भेटी द्यावी ॥१॥ हाचि माझा ध्यास सदा सर्वकाळ । न्यावयासी मूळ येसी कधीं ॥ २ ॥ डोळियांची भूक पाहतां श्रीमुख । आलिंगणें सुख निवती भुजा ॥ ३ ॥ बहु चित्त ओढे तयाचिये सोई । पुरला हा कांहीं नवस नेणें ॥ ४ ॥ बहुबहु काळ जालों कासावीस । वाहिलें बहुवस कलेवर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आतां पाडावें हें ओझें । पांडुरंगा माझें इयावरि ॥ ६ ॥

३१०२. जेणें माझें हित होईल तो उपाव । करिसील भाव जाणोनियां ॥ १ ॥ मज नाहीं सुख दुःख तया खंती । भावना हे चित्तीं नाना छंदें ॥ २ ॥ तोडीं हे संबंध तोडीं आशापाश । मज हो सायास न करितां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मी तों राहिलों निश्चिंत । कवळोनि एकांतसुख तुझें ॥ ४ ॥

३१०३. शिखा सूत्र तुझा गुंतला जमान । तंववरि तूं जाण श्रुतिदास ॥ १ ॥ त्याची तुज कांहीं चुकतांचि नीत । होसील पतित नरकवासी ॥ २ ॥ बहुतु लाजसी चतुर शाहाणा । शुद्ध आचरणा चुकों नको ॥ ३ ॥ शिखा सूत्र याचा तोडीं तूं संबंध । मग तुज बाध नाहीं नाहीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तरि वर्तूनि निराळा । उमटती कळा ब्रह्मींचिया ॥ ५ ॥

३१०४. पतिव्रता ऐसी जगामध्यें मात । भोगी पांच सात अंधारीं ते ॥ १ ॥ भ्रतारासी लेखी श्वानाचे समान । परपुरुषीं जाण संभ्रम तो ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तिच्या दोषा नाहीं पार । भोगील अघोर कुंभपाक ॥ ३ ॥

३१०५. सिंदळीसी नाहीं पोराची पैं आस । राहे बीज त्यास काय करी ॥ १ ॥ अथवा सेतीं बीज पेरिलें भाजोन । सारा देइल कोण काका त्याचा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे नाहीं राखायाची चाड । तरि कां लिगाड करुनी घेतो ॥ ३ ॥

३१०६. संसारा आलिया एक सुख आहे । आठवावे पाये विठोबाचे ॥ १ ॥ येणें होय सर्व संसार सुखाचा । नलगे दुःखाचा लेश कांहीं ॥ २ ॥ घेतील तयांसी सोपें आहे सुख । बोलियेले मुखें नारायण ॥ ३ ॥ सांगितली सोय करुणासागरें । तुह्मां कां हो बरें न वाटे तें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तेणें उपकार केला । भोळयाभाविकांला तरावया ॥ ५ ॥

३१०७. चाले हें शरीर कोणाचिये सत्ते । कोण बोलवितें हरीविण ॥ १ ॥ देखवी ऐकवी एक नारायण । तयाचें भजन चुकों नका ॥ २ ॥ मानसाची देव चालवी अहंता । मीचि एक कर्ता ह्मणोनियां ॥ ३ ॥ वृक्षाचेंही पान हाले त्याची सत्ता । राहिली अहंता मग कोठें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे विठो भरला सबाह्य । तया उणें कांहीं चराचरीं ॥ ५ ॥

३१०८. मायारूपें ऐसें मोहिलेंसे जन । भोगिती पतन नानाकर्में ॥ १ ॥ काय याची प्रीती करितां आदर । दुरावितां दूर तेंचि भलें ॥ २ ॥ नाना छंद अंगीं बैसती विकार । छळियेले फार तपोनिधि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें सिकवितों तुज । आतां धरीं लाज मना पुढें ॥ ४ ॥

३१०९. जे जे कांहीं मज होईल वासना । तेते नारायणा व्हावें तुह्मी ॥ १ ॥ काय भाव एक निवडूं निराळा । जाणसी तं कळा अंतरींची ॥ २ ॥ तुजविण मज

जन । आपपर कोण नाठवे हें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तूंचि जीवांचें जीवन । माझें समाधान तुझे हातीं ॥ ५ ॥

३११०. कैसी करूं आतां सांग तुझी सेवा । शब्दज्ञानें देवा नाश केला ॥ १ ॥ आतां तुझें वर्म न कळे अनंता । तुज न संगतां बुडूं पाहे ॥२॥ संध्या स्नान केली आचाराची नासी । काय तयापासीं ह्मणती एक ॥३॥ बुडविली भक्ति ह्मणती पाषाण । पिंडाचें पाळण स्थापुनियां ॥ ४ ॥ न करावी कथा ह्मणती एकादशी । भजनाची नासी मांडियेली ॥५॥ न जावें देउळा ह्मणती देवघरीं । बुडविलें या परी तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

३१११. नमोनमो तुज माझें हें कारण । काय जालें उणें करितां स्नान ॥ १ ॥ संतांचा मारग चालतों झाडूनि । हो का लाभ हानि कांहींतरी ॥ २ ॥ न करिसी तरी हेंचि कोडें मज । भक्ति गोड काज आणीक नाहीं ॥ ३ ॥ करीं सेवा कथा नाचेन रंगणीं । प्रेमसुखधणी पुरेल तों ॥४॥ महाद्वारीं सुख वैष्णवांचे मेळीं । वैकुंठ जवळी वसे तेथें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे नाहीं मुक्तिसवें चाड । हेंचि जन्म गोड घेतां मज ॥ ६ ॥

३११२. होऊनि संन्यासी भगवीं लुगडीं । वासना न सोडी विषयांची ॥ १ ॥ निंदिती कदान्न इच्छिती देवान्न । पाहाताती मान आदराचा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे ऐसें दांभिक भजन । तया जनार्दन भेटे केवीं ॥ ३ ॥

३११३. लांबवूनि जटा नेसोनि कासोटा । अभिमान मोटा करिताती ॥ १ ॥ सर्वांगा करिती विभूतिलेपन । पाहाती मिष्टान्न भक्षावया ॥ २ ॥ तुका ह्मणे त्यांचा नव्हे हा स्वधर्म । न कळतां वर्म मिथ्यावाद ॥ ३ ॥

३११४. कान फाडूनियां मुद्रा ते घालिती । नाथ ह्मणविती जगामाजी ॥ १ ॥ घालोनियां फेरा मागती द्रव्यासी । परि शंकरासी नोळखती ॥ २ ॥ पोट भरावया शिकती उपाय । तुका ह्मणे जाय नरकलोका ॥ ३ ॥

३११५. कौडीकौडीसाटीं फोडिताती शिर । काढूनि रुधिर मलंग ते ॥ १ ॥ पांघरती चर्म लोहाची सांकळी । मारिती आरोळी धैर्यबळें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे त्यांचा नव्हेचि स्वधर्म । न कळेचि वर्म गोविंदाचें ॥ ३ ॥

४११६. दाढी डोई मुंडी मुंडुनियां सर्व । पांघुरती बरवें वस्त्र काळें ॥ १ ॥ उफराटी काठी घेउनियां हातीं । उपदेश देती सर्वत्रासी ॥ २ ॥ चाळवुनी रांडा देउनियां भेष । तुका ह्मणे त्यास यम दंडी ॥ ३ ॥

३११७. होउनी जंगम विभूती लाविती । शंख वाजविती घरोघरीं ॥ १ ॥ शिवाचें निर्माल्य तीर्था न सेविती । घंटा वाजविती पोटासाटीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे त्यांसी नाहीं शिवभक्ति । व्यापार करिती संसाराचा ॥ ३ ॥

३११८. लावूनियां मुद्रा बांधोनियां कंठीं । हिंडे पोटासाटीं देशोदेशीं ॥ १ ॥ नेसोनि कोपीन शुभ्रवर्ण जाण । पाहाती पक्वान्न क्षेत्रींचें तें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे ऐसे मावेचे सईद । त्यांपाशीं गोविंद नाहीं नाहीं ॥ ३ ॥

३११९. ऐसे नाना भेष घेउनी हिंडती । पोटासाटीं घेती प्रतिग्रह ॥ १ ॥ परमार्थासी कोण त्यजी संवसार ॥ सांगपां साचार नांव त्याचें ॥ २ ॥ जन्मतां संसार त्यजियेला शुकें । तोचि निष्कलंक तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

३१२०. स्त्रिया पुत्र कळत्र हे तंव मायावंत । शेवटींचा अंत नाहीं कोणी ॥१॥ यमाचिये हातीं बांधोनियां देती । भूषणेंही घेती काढूनियां ॥ २ ॥ ऐसिया चोरांचा कैसा हा विश्वास । धरिली तुझी कास तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

३१२१. न लगती मज शब्दब्रह्मज्ञान । तुझिया दर्शनावांचूनियां ॥ १ ॥ ह्म-

रावी मान्यता । तुज न देखतां पांडुरंगा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज भेटल्यावांचूनि । न राहें त्याहूनि होइन वेडा ॥ ४ ॥

३१२२. तुझा ह्मणोनियां दिसतों गा दीन । हाचि अभिमान सरे तुझा ॥ १ ॥ अज्ञान बाळका कोपली जननी । तयासी निर्वाणीं कोण पावे ॥ २ ॥ तैसा विठो तुजविण परदेशी । नको या दुःखासी गोवूं मज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज सर्व तुझी आशा । अगा जगदीशा पांडुरंगा ॥ ४ ॥

३१२३. जन्म मृत्यु फार जाले माझ्या जीवा । ऐक माझा धांवा पांडुरंगा ॥१॥ सिणलों बहुत करितां येरझारा । रखुमाईच्या वरा पावें वेगीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तूं गा पतितपावन । घेईं माझा सीण जन्मांतर ॥ ३ ॥

३१२४. आतां माझ्या दुःखा कोण हो सांगाती । रखुमाईचा पति पावेचि ना ॥ १ ॥ काय विधात्यानें घातलीसे रेखा । सुटका या दुःखा न होयचि ॥ २ ॥ तुका ह्मणे माझी विसरूं नको चिंता । अगा पंढरिनाथा पाव वेगीं ॥ ३ ॥

३१२५. पंढरीसी जावें ऐसें माझे मनीं । विठाई जननी भेटे केव्हां ॥ १ ॥ नलगे त्याविण सुखाचा सोहळा । लागे मज ज्वाळा अग्निचिया ॥ २ ॥ तुका ह्मणे त्याचे पाहिलीया पाय । मग दुःख जाय सर्व माझें ॥ ३ ॥

३१२६. तन मन धन दिलें पंढरिराया । आतां सांगावया उरलें नाहीं ॥ १ ॥ अर्थचाड चिंता नाहीं मनीं आशा । तोडियेला फांसा उपाधीचा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे एक विठोबाचें नाम । आहे जवळी दाम नाहीं रुका ॥ ३ ॥

३१२७. आलिया संसारा उठा वेग करा । शरण जा उदारा पांडुरंगा ॥ १ ॥ देह हें देवाचें धन कुबेराचें । तेथें मनुष्याचें काय आहे ॥ २ ॥ देता देवविता नेता नेवविता । येथें याची सत्ता काय आहे ॥ ३ ॥ निमित्याचा धनी केला असे प्राणी । माझेंमाझें ह्मणोनि व्यर्थ गेला ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कां रे नाशवंतासाटीं । देवासवें आटी पाडितोसी ॥ ५ ॥

३१२८. माय वनीं धाल्या धाये । गर्भ आंवतणें न पाहे ॥ १ ॥ तैसें पूजितां वैष्णव । सुखें संतोषतो देव ॥ २ ॥ पुत्राच्या विजयें । पिता सुखातें जाये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अमृतसिद्धि । हरे क्षुधा आणि व्याधि ॥ ४ ॥

३१२९. तुझें अंगभूत । आह्मी जाणतों समस्त ॥ १ ॥ येरा वाटतसे जना । गुढारसें नारायणा ॥ २ ॥ ठावा थारा मारा । घरचिया संव चोरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भेदा । करुनि करितों संवादा ॥ ४ ॥

३१३०. तुज दिला देह । आजूनि वागवितों भय ॥ १ ॥ ऐसा विश्वासघातकी । घडली कळतां हे चुकी ॥ २ ॥ बोलतों जें तोंडें । नाहीं अनुभविलें लंडें ॥ ३ ॥ दंड लाहे केला । तुका ह्मणे जी विठ्ठला ॥ ४ ॥

३१३१. माते लेंकरांत भिन्न । नाहीं उत्तरांचा सीण ॥ १ ॥ धाडींधाडीं वो भातुकें । रंजविल्याचें कौतुकें ॥ २ ॥ करुनि नवल । याचे बोलिलों ते बोल ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माते । पांडुरंगे कृपावंते ॥ ४ ॥

३१३२. जरि न भरे पोट । तरि सेवूं दरकूट ॥ १ ॥ परि न घालूं तुज भार । हाचि आमुचा निर्धार ॥ २ ॥ तुझें नाम अमोलिक । नेणती हे ब्रह्मादिक ॥ ३ ॥ ऐसें नाम तुझें खरें । तुका ह्मणे भासे पुरें ॥ ४ ॥

३१३३. सर्वस्वाची साटी । तरिच देवासवें गांठी ॥ १ ॥ नाही तरी जया तैसा । भोग भोगवील इच्छा ॥ २ ॥ द्यावें तेंचि घ्यावें । ह्मणउनि जीवें जावें ॥ ३ ॥

३१३४. सुख पंढरीसी आलें । पुंडलिकें सांटविलें ॥ १ ॥ आतां धांवा माझे बाप । जिव्हा घेउनियां माप ॥ २ ॥ करा एक खेप । मग नलगे हिंडावें ॥ ३ ॥ विषय गुंडूनि पसारा । धांव घ्या रे पंढरपुरा ॥४॥ आयुष्य वेंचे जंव आहे । तोंचि धांवोनियां जायें ॥५॥ आळस न करी या लाभाचा । तुका विनवी कुणबियाचा ॥६॥

३१३५. गाढव शृंगारिलें कोडें । कांहीं केल्या नव्हे घोडें ॥ १ ॥ त्याचें भुंकणें न राहे । स्वभावासी करील काये ॥ २ ॥ श्वान शिबिके बैसविलें । भुंकतां न राहे उगलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे स्वभावकर्म । कांहीं केल्या न सुटे धर्म ॥ ४ ॥

३१३६. सेकीं हें ना तेंसें जालें । बोलणें तितुकें वांयां गेलें ॥१॥ स्वयें आपणचि रिता । रडे पुढिलांच्या हिता ॥ २ ॥ सुखसागरीं नेघे वस्ती । अंगीं ज्ञानपणाची मस्ती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गाढव लेखा । जेथें भेटेल तेथें ठोका ॥ ४ ॥

३१३७. आवडे सकळां मिष्टान्न । रोग्या विषा त्यासमान ॥ १ ॥ दर्पण नावडे तया एका । ठाव नाही ज्याच्या नाका ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तैशा खळा । उपदेशाचा कांटाळा ॥ ३ ॥

३१३८. अखंड संत निंदी । ऐसी दुर्जनाची बुद्धि ॥ १ ॥ काय ह्मणावें तयासी । तो केवळ पापरासि ॥ २ ॥ जो स्मरे रामनामा । त्यासी ह्मणतो रिकामा ॥ ३ ॥ जो तीर्थव्रत करी । तयासी ह्मणतो भिकारी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे विंचवाची नांगी । तैसा दुर्जन सर्वांगीं ॥ ५ ॥

३१३९. या रे नाचों अवघेजण । भावें प्रेमें परिपूर्ण ॥ १ ॥ गाऊं पंढरीचा राणा । क्षेम देउनि संतजना ॥ २ ॥ सुख फुकासाटीं । साधे हरिनाम बोभाटीं ॥३॥ प्रेम वाटितो उदार । देतां नाहीं सानाथोर ॥ ४ ॥ पापें पळालीं बापुडीं । काळ झाला देशधडी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे धन्य काळ । आजि प्रेमाचा सुकाळ ॥ ६ ॥

३१४०. उपजलें मनीं । हे तों स्वामीची करणी ॥ १ ॥ होइल प्रसादाचें दान । तरि हें कवतुक पाहेन ॥ २ ॥ येइल अभय जरि । तरि हे आज्ञा वंदिन शिरीं ॥ ३ ॥ भक्तिप्रयोजना । प्रयोजावें बंदीजना ॥ ४ ॥ यश स्वामिचिये शिरीं । दास्य करावें किंकरीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आळीकरा । त्यासी योजावें उत्तरा ॥ ६ ॥

३१४१. माझें मन पाहे कसून । चित्त न ढळे तुजपासून ॥ १ ॥ कापुनि देईन शिर । पहा कृपण कीं उदार ॥२॥ मजवरि घालीं घण । परि मी न सोडी चरण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंतीं । तुजवांचूनि नाहीं गति ॥ ४ ॥

३१४२. भूमीवरी कोण ऐसा । गांजूं शके हरिच्या दासा ॥ १ ॥ सुखें नाचा हो कीर्तनीं । जयजयकारें गर्जा वाणी ॥ २ ॥ काळा सुटे पळ । जाती दुरितें सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्तीं । साच माना हे निश्चिती ॥ ४ ॥

३१४३. जातीचा ब्राह्मण । न करितां संध्यास्नान ॥१॥ तो एक नांवाचा ब्राह्मण । होय हीनाहूनि हीन ॥ २ ॥ सांडुनियां शाळिग्राम । नित्य वेश्येचा समागम ॥३॥ नेघे संतांचें जो तीर्थ । अखंड वेश्येचा जो आर्थ ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसे पापी । पाहूं नका पुनरपि ॥ ५ ॥

३१४४. जाला जीवासी उदार । त्यासी काय भीडभार ॥१॥ करीन आडक्या धोंगडें । उभें बाजारीं उघडें ॥ २ ॥ जों जों धरिली भीड । तों तों बहु केली चीड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मूळ । तुझें उच्चारीन कुळ ॥ ४ ॥

३१४५ आह्मां हेंचि काम । वाचे गाऊं तुझें नाम ॥ १ ॥ आयुष्य मोलाची हे घडी । धरूं पायांची आवडी ॥ २ ॥ अमृताची खाणी । याचे ठायीं वेचूं वाणी

३१४६. मिळे हरिदासांची दाटी । रीग न होय शेवटीं ॥ १ ॥ तेथें काय म्यां करावें । माझें कोणें आइकावें ॥ २ ॥ कैसें तुज लाजवावें । भक्त ह्मणोनियां भावें ॥३॥ नाचतां नये ताळीं । मज वाजवितां टाळी ॥४॥ अति मंडित भूषणें । शरीर माझें दैन्यवाणें ॥५॥ तुका ह्मणे कमळापति । मज न द्यावें त्यां हातीं ॥ ६ ॥

३१४७. जाणों नेणों काय । चित्तीं धरूं तुझे पाय ॥ १ ॥ आतां हेंचि वर्म । गाऊं धरूनियां प्रेम ॥ २ ॥ काय सांडूं मांडूं । भावें हृदयींच कोंडूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । जन्मोजन्मीं मागें सेवा ॥ ४ ॥

३१४८. जाळें घातलें सागरीं । बिंदु न राहे भीतरी ॥ १ ॥ तैसें पापियाचें मन । तया नावडे कीर्तन ॥ २ ॥ गाढव गंगेसी न्हाणिलें । जाउनि उकरड्यावरि लोळे ॥ ३ ॥ प्रीती पोसिलें काउळें । जाउनि विष्ठेवरी लोळे ॥ ४ तुका ह्मणे तैसी हरी । कीरव्या नावडे कस्तुरी ॥ ५ ॥

३१४९. तरलों ह्मणुनि धरिला ताठा । त्यासी चळ जाला फांटा ॥ १ ॥ वांयांविण तुटे दोंड । मान सुख इच्छी भांड ॥ २ ॥ ग्वाहीविण मात । स्थापी आपुली सतत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसीं कितीं । नरका गेलीं अधोगती ॥ ४ ॥

३१५०. कठिण नारळाचें अंग । बाहेरी भीतरी तें चांग ॥ १ ॥ तैसा करी कां विचार । शुद्ध कारण अंतर ॥ २ ॥ वरि कांटे फणसफळा । माजि अंतरीं जिव्हाळा ॥ ३ ॥ ऊंस बाहेरी कठिण काळा । माजी रसाचा जिव्हाळा ॥ ४ ॥ मिठें रुचविलें अन्न । नये सतंत कारण ॥ ५ ॥

३१५१. सकळतीर्थांहूनि । पंढरीनाथ मुगुटमणी ॥ १ ॥ धन्यधन्य पंढरी । जे मोक्षाची अक्षय पुरी ॥ २ ॥ विश्रांतीचा ठाव । तो हा माझा पंढरीराव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सांगें स्पष्ट । दुजी पंढरी वैकुंठ ॥ ४ ॥

३१५२. भाते भरूनि हरिनामाचे । वीर गर्जती विठ्ठलाचे ॥ १ ॥ अनंतनामाची आरोळी । एक एकाहूनि बळी ॥ २ ॥ नाहीं आणिकांचा गुमान । ज्याचे अंकित त्यावांचून ॥ ३ ॥ रिद्धि सिद्धि ज्या कामारी । तुका ह्मणे ज्याचे घरीं ॥४॥

३१५३. ज्याची जया आस । तयाजवळी त्या वास ॥१॥ येर जवळीं तें दुरी । धेनु वत्स सांडी घरीं ॥ २ ॥ गोडी प्रियापाशीं । सुख उपजे येरासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोल । घडे तयाठायीं मोल ॥ ४ ॥

३१५४. बाळ माते निष्ठुर होये । परि ते स्नेह करीत आहे ॥ १ ॥ तैसा तूं गा पुरुषोत्तमा । घडी न विसंबसि आह्मां ॥ २ ॥ नेणती भागली । कडे घेतां अंग घाली ॥ ३ ॥ भूक साहे ताहान । त्याचें राखे समाधान ॥ ४ ॥ त्याच्या दुःखें धाये । आपला जीव देऊं पाहे ॥५॥ नांवें घाली उडी । तुका ह्मणे प्राण काढी॥६॥

३१५५. हे तों टाळाटाळी । परि भोवता हा कळी ॥ १ ॥ बरें नव्हेल शेवटीं । भय असों द्यावें पोटीं ॥ २ ॥ मुरगाळिल कान । गोसमाळी सावधान ॥ ३ ॥ धन्य ह्मणे आतां । येथें नुधवा माथां ॥ ४ ॥ अबोलणा तुका । ऐसें कांहीं लेखूं नका ॥ ५ ॥

३१५६. किती लाजिरवाणा । मरे उपजोनि शाहाणा ॥ १ ॥ एका घाईं न करीं तुटी । न निघे देवासोई भेटी ॥ २ ॥ सोसूनि आबाळी । घायाळ तें ढुंग चोळी ॥ ३ ॥ सावध करी तुका । ह्मणे निजले हो आइका ॥ ४ ॥

३१५७. दाता लक्ष्मीचा पति । माझें मागणें तें किती ॥ १ ॥ जाणे तान्हेल्याची तान । पीतां गंगा नव्हे न्यून ॥ २ ॥ कल्पतरु जाला देता । तेथें पोटाचा

३१५८. कुरवंडी करीन काया । वरोनि पायां गोजिरिया ॥ १ ॥ बैसलें तें रूप डोळां । मन चाळा लागलें ॥ २ ॥ परतें न सरवे दुरी । आवडी पुरी बैसली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विसावलों । येथें धालों धणीवरि ॥ ४ ॥

३१५९. साधनाचे कष्ट मोटे । भय वाटे थोर हें ॥ १ ॥ मुखें गावें भावें गीत । सर्व हित बैसलिया ॥ २ ॥ दासा नव्हे कर्म दान । तन मन निश्चळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आत्मनिष्ठा । मागे चेष्टा मनाची ॥ ४ ॥

३१६०. घेतां आणिकांचा जीव । तेव्हां कींव कराना ॥ १ ॥ आपलें तें वरदळ नेदा । हे गोविंदा कृपणता ॥ २ ॥ सेवा तरी इच्छा सांग । चोरिलें अंग साहेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अरे धन्या । निसंतान्या विठोबा ॥ ४ ॥

३१६१. आह्मां केलें गुणवंत । तें उचित राखावें ॥ १ ॥ तुह्मांसी तों चाड नाहीं । आणिकां कांहीं सुखदुःखा ॥ २ ॥ दासांचें तों देखों नये । उणें काय होइल तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विश्वंभरा । दृष्टि करा सामोरी ॥ ४ ॥

३१६२. अगत्य ज्या नरका जाणें । कीर्तनीं तो वीट मानी ॥ १ ॥ नावडेसा जाला बाप । आलें पाप वस्तीसी ॥ २ ॥ नारायण नाहीं वाचे । तें यमाचें अंदण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अभक्तासी । माता दासी जग जोडी ॥ ४ ॥

३१६३. आह्मी हरिचे हरिचे । शूर कळिकाळा यमाचे ॥ १ ॥ नामघोष बाण साचे । भाले तुळसी मंजीरीचे ॥ २ ॥ आह्मी हरिचे हरिचे दास । कलिकाळावरी घालूं कास ॥ ३ ॥ आह्मी हरिचे हरिचे दूत । पुढें पळती यमदूत ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मांवरी । सुदर्शन घरटी करी ॥ ५ ॥

३१६४. देवाचिये पायीं वेचों सर्व शक्ती।होतील विपत्ति ज्या ज्या कांहीं॥१॥ नेघे माझी वाचा पुढें कांहीं वाव । आणि दुजे भाव बोलायाचे ॥ २ ॥ मनाची वांटणी चित्ताचा विक्षेप । राहो हा अनुताप आहे तैसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेईं विठ्ठलाचा छंद । आनंदाचा कंद विस्तारेल ॥ ४ ॥

३१६५. पांडुरंगा आतां ऐका हे विनंती । बहु माझे चित्तीं भय वाटे ॥ १ ॥ नाहीं आइकिलें संतांचिया मुखें । तें या मज लोकें भेडसाविलें ॥ २ ॥ विष्णुदासां गति नाहीं तरावया । ह्मणती गेले वायां कष्टतही ॥ ३ ॥ धिक्कारिती मज करितां कीर्तन । काय सांगों शीण ते काळींचा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज वाटतें उदास । काय करूं यास पांडुरंगा ॥ ५ ॥

३१६६. वेढा वेढा रे पंढरी । मोर्चे लावा भीमातिरीं ॥ १ ॥ चला चला संतजन । करा देवासी भांडण ॥ २ ॥ लुटालुटा पंढरपुर । धरा रखुमाईचा वर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चला । घाव निशाणी घातला ॥ ४ ॥

३१६७. पहा ते पांडव अखंड वनवासी । परि त्या देवासी आठविती ॥ १ ॥ प्रल्हादासी पिता करितो जाचणी । परि तो स्मरे मनीं नारायण ॥ २ ॥ सुदामा ब्राह्मण दरिद्रें पीडिला । नाहीं विसरला पांडुरंगा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुझा न पडावा विसर । दुःखाचे डोंगर जाले तरी ॥ ४ ॥

३१६८. निजसेजेची अंतुरी । पादलिया कोण मारी ॥ १ ॥ तैसा आह्मासी उबगतां । तुका विनवितो संतां ॥ २ ॥ मूल मांडीवरी हागलें । तें बा कोणें रे त्यागिलें ॥ ३ ॥ दासी कामासी चुकली । ते बा कोणें रे विकली ॥ ४ ॥ पांडुरंगाचा तुका पापी । संतसाहें काळासी दापी ॥ ५ ॥

[illegible] नाम तत्रें ॥ १ ॥

भुंकीं उठीं बैसें न वजायें वेगळा । लुडबुडीं गोपाळा पायांपाशीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आह्मां वर्म आहे ठावें । मागेन तें द्यावें प्रेमसुख ॥ ३ ॥

३१७०. सोइरे धाइरे दिल्याघेतल्याचे । अंत हें काळींचें नाहीं कोणी ॥ १ ॥ सख्या गोत्रबहिणी सुखाचे सांगाती । मोकलुनी देती अंतकाळीं ॥ २ ॥ आपुलें शरीर आपणा पारिखें । परावीं होतील नवल काई ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां सोड यांची आस । धरीं रे या कास पांडुरंगा ॥ ४ ॥

३१७१. जन्ममरणांची कायसी चिंता । तुझ्या शरणागतां पंढरीराया ॥ १ ॥ वदनीं तुझें नाम अमृतसंजीवनी । असतां चक्रपाणी भय कवणा ॥ २ ॥ हृदयीं तुझें रूप बिंबलें साकार । तेथें कोण पाड संसाराचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुझ्या चरणांची पाखर । असतां कळिकाळ पायां तळीं ॥ ४ ॥

३१७२. क्षमाशस्त्र जया नराचिया हातीं । दुष्ट तयाप्रति काय करी ॥ १ ॥ तृण नाहीं तेथें पडिला दावाग्नि । जाय तो विझोनि आपसया ॥ २ ॥ तुका ह्मणे क्षमा सर्वांचें स्वहित । धरा अखंडित सुखरूप ॥ ३ ॥

३१७३. यातिगुणें रूपें काय ते वानर । तयांच्या विचारें वर्ते राम ॥ १ ॥ ब्रह्महत्यारासी पातकी अनेक । तो वंद्य वाल्मीक तिहीं लोकीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे नव्हे चोरीचा व्यापार । ह्मणा रघुवीर वेळोवेळां ॥ ३ ॥

३१७४. पानें जो खाईल बैसोनि कथेसी । घडेल तयासी गोहत्या ॥ १ ॥ तमाखू ओढोनि काढला जो धूर । बुडेल तें घर तेणें पापें ॥ २ ॥ कीर्तनीं बडबड करील जो कोणी । बेडुक होउनी येईल जन्मा ॥ ३ ॥ जयाचिये मनीं कथेचा कंटाळा । होती त्या चांडाळा बहु जाच ॥ ४ ॥ जाच होती पाठी उडती यमदंड । त्याचें काळें तोंड तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

३१७५. कामांमध्यें काम । कांहीं ह्मणा रामराम । जाइल भवश्रम । सुख होईल दुःखाचें ॥ १ ॥ कळों येईल अंतकाळीं । प्राणप्रयाणाचे वेळीं । राहाती निराळीं । रांडापोरें सकळ ॥ २ ॥ जीतां जीसी जैसा तैसा । पुढें आहे रे वोळसा । उगवुनि फांसा । काय करणें तें करीं ॥ ३ ॥ केलें होतें याचि जन्में । अवघें विठोबाच्या नामें । तुका ह्मणे कर्मै । जाळोनियां तरसी ॥ ४ ॥

३१७६. तुज मज ऐसी परी । जैसे तरंग सागरीं ॥ १ ॥ दोहींमाजी एक जाणा । विठ्ठल पंढरीचा राणा ॥ २ ॥ देव भक्त ऐसी बोली । जंव भ्रांति नाहीं गेली ॥ ३ ॥ तंतु पट जेवीं एक । तैसा विश्वेंसीं व्यापक ॥ ४ ॥

३१७७. कोठें गुंतलासी योगीयांचे ध्यानीं । आनंदकीर्तनीं पंढरीच्या ॥ १ ॥ काय काज कोठें पडलीसे गुंती । कानीं न पडती बोल माझे ॥ २ ॥ काय शेषशयनीं सुखनिद्रा आली । सोय कां सांडिली तुह्मी देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोठें गुंतलेती सांगा । किती पांडुरंगा वाट पाहूं ॥ ४ ॥

३१७८. माउलीसी सांगे कोण । प्रेम वाढवी तान्हें ॥१॥ अंतरींचा कळवळा । करीतसे प्रतिपाळा ॥ २ ॥ मायबापाची उपमा । तुज देऊं मेघश्यामा ॥ ३ ॥ तेही साजेना पाहातां । जीवलगा पंढरिनाथा ॥ ४ ॥ माय पाळी संसारीं । परलोकीं राहे दुरी ॥ ५ ॥ तैसा नव्हेसी अनंता । काळावरी तुझी सत्ता ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे नारायणा । तुह्मां बहुत करुणा ॥ ७ ॥

३१७९. कोड आवडीचें । पुरवीना बाळकाचें ॥ १ तेव्हां कैसी ते माउली । जाणा काशासाटीं व्याली ॥ २ ॥ वत्साचिये आसे । धेनु धांवेना वोरसें ॥ ३ ॥

३१८०. भक्तांचीं सांकडीं स्वयें सोसी देव । त्यांपाशीं केशव सर्वकाळ ॥ १ ॥ जये ठायीं कीर्तन वैष्णव करिती । तेथें हा श्रीपति उभा असे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे देव सर्वांठायीं जाला । भरुनी उरला पांडुरंग ॥ ३ ॥

३१८१. तुझिया नामाचा विसर न पडावा । ध्यानीं तो राहावा पांडुरंग ॥ १ ॥ सांगितला मंत्र श्रीरामनामाचा । सर्वकाळ वाचा हेंचि बोले ॥ २ ॥ उफराटें नाम वाल्मीक बोलिला । तोही वंद्य केला नारायणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज तुझाचि भरवसा । धांवुनियां कैसा येसी देवा ॥ ४ ॥

३१८२. अवघ्या पातकांची मी एक रासी । अवघा तूं होसी सर्वोत्तम ॥ १ ॥ जैसा तैसा लागे करणें अंगीकार । माझा सर्व भार चालविणें ॥ २ ॥ अवघेंची मज गिळियेलें काळें । अवघींच बळें तुझे अंगीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां खुंटला उपाय । अवघेचि पाय तुझे मज ॥ ४ ॥

३१८३. मूर्तिमंत देव नांदतो पंढरीं । येर ते दिगांतरीं प्रतिमारूप ॥ १ ॥ जाउनियां वना करावें कीर्तन । मानुनी पाषाण विठ्ठलरूप ॥२॥ तुका ह्मणे मुख्य पाहिजे हा भाव । भावापासीं देव शीघ्र उभा ॥ ३ ॥

३१८४. धरिल्या देहाचें सार्थक करीन । आनंदें भरीन तिन्ही लोक ॥ १ ॥ लावीन निशान जावया वैकुंठा । माजवीन पेठा कीर्तनाच्या ॥ २ ॥ नामाचिया नौका करीन सहस्रवरि । नावाडा श्रीहरि पांडुरंग ॥ ३ ॥ भाविक हो येथें धरा रे आवांका । ह्मणे दास तुका शुद्धयाति ॥ ४ ॥

३१८५. अनुसरे त्यासी फिरों नेदी मागें । राहे समागमें अंगसंगें ॥ १ ॥ अंगसंगें असे कर्मसाक्ष देव । जैसा ज्याचा भाव तैसा राहे ॥ २ ॥ फळपाकीं देव देतील प्राणीयें । तुका ह्मणे नये सवे कांहीं ॥ ३ ॥

३१८६. संसारीं असतां हरिनाम घेसी । तरीच उद्धरसी पूर्वजेंसीं ॥ १ ॥ अवघींच इंद्रियें न येतील कामा । जिव्हे रामनामा उच्चारीं वेगीं ॥ २ ॥ शरीरसंपत्ति नव्हे रे आपुली । भ्रांतीची साउली अवघी व्यर्थ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सार हरिनामउच्चार । येऱ्हवी येरझार हरीविण ॥ ४ ॥

३१८७. सांवळें सुंदर रूप मनोहर । राहो निरंतर हृदयीं माझे ॥ १ ॥ आणीक कांहीं इच्छा आह्मां नाहीं चाड । तुझें नाम गोड पांडुरंगे ॥ २ ॥ जन्मोजन्मीं ऐसें मागितलें तुज । आह्मांसी सहज द्यावें आतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज ऐसे दयाळ । धुंडितां सकळ नाहीं आह्मां ॥ ४ ॥

३१८८. हिरोनियां नेला मुखींचा उच्चार । पाडिलें अंतर जवळीच ॥ १ ॥ द्वैताचिये कैसा पाडियेलों हातीं । बहुत करिती ओढाओढी ॥ २ ॥ काय करूं मज नागविलें आळसें । बहुत या सोसें पीडा केली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां आपुलिया सवा । करूनियां देवा राखें मज ॥ ४ ॥

३१८९. भक्तांहूनि देवा आवडतें काइ । त्रिभुवनीं नाहीं आन दुज ॥ १ ॥ नावडे वैकुंठ क्षीराचा सागर । धरोनी अंतर राहे दासा ॥ २ ॥ सर्वभावें त्याचें सर्वस्वेंही गोड । तुळसीदळ कोड करुनी घ्यावें ॥ ३ ॥ सर्वस्वें त्याचा ह्मणवी विकिला । चित्त द्यावें बोला सांगितल्या ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे भक्तिसुखाचा बांधिला । आणीक विठ्ठला धर्म नाहीं ॥ ५ ॥

३१९०. राम कृष्ण गोविंद नारायण हरी । केशवा मुरारी पांडुरंगा ॥ १ ॥ लक्ष्मीनिवासा पाहें दीनबंधु । तला लागो [illegible]

अखंडित । नेणें तप व्रत दान कांहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें हेंचि गा मागणें । अखंडही गाणें नाम तुझें ॥ ४ ॥

३१९१. हरी तुझें नाम गाईन अखंड । याविण पाखंड नेणें कांहीं ॥ १ ॥ अंतरीं विश्वास अखंड नामाचा । कायामनेंवाचा देईं हेंचि ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आतां देईं संतसंग । तुझे नामीं रंग भरो मना ॥ ३ ॥

३१९२. गाबाळाचे ग्रंथीं कां रे पडां सदा। मिथ्या भेदवादा वागवितां ॥ १ ॥ संसारगाबाळीं पडसी निखळ । जालासी तूं खळ तेणें मानें ॥ २ ॥ साधनसंकटीं गुंतसी कासया । व्यर्थ गा अपायामाजी गुंती ॥ ३ ॥ निर्मळ फुकाचें नाम गोविंदाचें । अनंतजन्मांचे फेडी मळ ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नको करूं कांहीं कष्ट । नाम वाचे स्पष्ट हरि बोलें ॥ ५ ॥

३१९३. भाव धरिला चरणीं ह्मणवितों दास । अहिर्निशीं ध्यास करीतसें ॥ १ ॥ करीतसें ध्यास हृदयीं सकळ । भाव तो सबळ धरियेला ॥ २ ॥ धरिले निश्चळ न सोडीं ते पाय । तुका ह्मणे सोय करीं माझी ॥ ३ ॥

३१९४. तुझें नाम गाया नसे पेंडवळा । गाऊं कळवळा प्रेमाचिया ॥ १ ॥ येईल आवडी जैसी अंतरींची । तैसी नामाची कीर्ती गाऊं ॥ २ ॥ माझें मुख नामीं रंगो सर्वकाळ । गोविंद गोपाळ राम कृष्ण ॥ ३ ॥ अबद्ध चांगलें गाऊं जैसें तैसें । बाहे बाळ जैसें मायबापा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज न लावीं वांकडें । मी तुझें बोबडें बाळ तान्हें ॥ ५ ॥

३१९५. आतां तुज मज नाहीं दुजेपण । दाखवीं चरण पांडुरंगा ॥ १ ॥ तुज रूप रेखा नाम गुण नाहीं । एक स्थान पाहीं गांव सिंव ॥२॥ नावडे संगती तुज दुजयाची । आपुल्या भक्तांची प्रीति तुह्मां ॥ ३ ॥ परि आह्मांसाटीं होसील सगुण । स्तंभासी फोडून जयापरि ॥४॥ तुका ह्मणे तैसें तुज काय उणें । देईं दरुषण चरणांचें ॥५॥

३१९६. करणें तें हेंचि करा । नरका अघोरा कां जातां ॥ १ ॥ जयामध्यें नारायण । शुद्ध पुण्य तें एक ॥ २ ॥ शरणागतां देव राखे । येरां वाखे विघ्नाचे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लीन व्हावें । कळे भावें वर्म हें ॥ ४ ॥

३१९७. आणीक नका करूं चेष्टा । व्हाल कष्टा वरपडी ॥ १ ॥ सुखें करा हरिकथा । सर्वथा हे तारील ॥ २ ॥ अनाथाचा नाथ देव । अनुभव सत्य हा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहुतां रीती । धरा चित्तीं सकळ ॥ ४ ॥

३१९८. मुखें सांगे ब्रह्मज्ञान । जन लोकाची कापितो मान ॥ १ ॥ ज्ञान सांगतो जनासी । नाहीं अनुभव आपणासी ॥ २ ॥ कथा करितो देवाची । अंतरीं आशा बहु लोभाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तोचि वेडा । त्याचें हाणूनि थोबाड फोडा ॥ ४ ॥

३१९९. कांहीं दुसरा विचार । नलगे करावाचि फार ॥ १ ॥ सेटया ना चौधरी । पांडेपण वाहे शिरीं ॥ २ ॥ पाप नलगे धुंडावें । पाहिजे तरि तेथें जावें ॥ ३ ॥ जकातीचा धंदा । तेथें पाप वसे सदा ॥ ४ ॥ गाई ह्मैसी हेड । तूप विकी महा द्वाड ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे पाहीं । तेथें पुण्या रीघ नाहीं ॥ ६ ॥

३२००. तुझी माझी आहे जुनी सोयरीक । आधीं बंधु लेंक मग जाले ॥ १ ॥ वाटेकरी म्हूण न पुसती आतां । परि आहे सत्ता करीन ते ॥ २ ॥ लेंकीचें लेंकरूं नातु जाल्यावरी । मंगळाही दुरि अंतरलों ॥ ३ ॥ बाइलेचा भाऊ पिसुन सोयरा । ह्मणउनि करा विनोद हा ॥ ४ ॥ आकुळीं तों करूं नये तेंचि केलें । न बोलावें भलें तोंचि आतां ॥ ५ ॥ न ह्मणसी लेंकी माउसी बहिणी । आह्मां केलें धणी

॥ ७ ॥ तुका ह्मणे आधीं मूळ तेंचि धरूं । मागील तें करूं उरी आतां ॥ ८ ॥

३२०१. मागें बहुत जाले खेळ । आतां बळ वोसरलें ॥ १ ॥ हालों नये चालों आतां । घट रिता पोकळ ॥ २ ॥ भाजल्याची दिसे घडी । पट ओढी न साहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाहतां घडी । जगा जोडी अंगारा ॥ ४ ॥

३२०२. आळस आला अंगा । धांव घालीं पांडुरंगा ॥ १ ॥ सोसूं शरीराचे भाव । पडती अवगुणांचे घाव ॥ २ ॥ करावीं व्यसनें । दुरी येउनि नारायणें ॥३॥ जवळील दुरी । जालों देवा धरीं करीं ॥ ४ ॥ ह्मणउनि देवा । वेळोवेळां करीं धांवा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । दुरी धरूं नका अंगा ॥ ६ ॥

३२०३. झंविली महारें । त्याची व्याली असे पोरें ॥ १ ॥ करी संतांचा मत्सर । कोपें उभारोनि कर ॥ २ ॥ बीज तैसें फळ । वरी आलें अमंगळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठावें । ऐसें जालें अनुभवें ॥ ४ ॥

३२०४. पापी तो नाठवी आपुल्या संचिता । ठेवी भगवंता वरी बोल ॥ १ ॥ भेईना करितां पापाचे डोंगर । दुर्जन पामर दुराचारी ॥ २ ॥ नाठवी तो खळ आपुली करणी । देवासी निंदोनि बोलतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याच्या तोंडा लागो कांटी । नाहीं जगजेठी जया चित्तीं ॥ ४ ॥

३२०५. आधीं देह पाहतां वाव । कैंचा प्रारब्धासी ठाव ॥१॥ कां रे रडतोसी माना । लागें विठ्ठल चरणा ॥ २ ॥ दुर्जेपण जालें वाव । त्रिभुवनीं नाहीं ठाव॥३॥ तुका ह्मणे खरें पाहें । विठ्ठल पाहोनियां राहें ॥ ४ ॥

३२०६. स्त्रिया धन बा हें खोटें । नागवले मोठे मोठे ॥ १ ॥ ह्मणोनि सांडा दोनी । सुख पावाल निदानीं ॥ २ ॥ सर्व दुःखासी कारण । हींच दोन्हीच प्रमाण ॥ ३ ॥ आशा सर्वस्वें सांडावी । तेणें निजपदवी पावावी ॥ ४ ॥ देह लोभें नाडला । घाला यमाचा पडला ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे निरापेक्षा । कांहीं न धरावी अपेक्षा ॥ ६ ॥

३२०७. जें जें व्हावें संकल्पें । तेंचि पुण्य होय पाप ॥ १ ॥ कारण तें मनापासीं । मेळविल्या मिळे रसीं ॥ २ ॥ सांडी मांडी हाली चाली । राहे तरि भली बोली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सार । नांव जीवनाचें सागर ॥ ४ ॥

३२०८. ओले मातीचा भरवसा । कां रे धरिशी मानसा ॥ १ ॥ डोळे चिरीव चांगले । वृद्धपणीं सरक्या जाले ॥ २ ॥ नाक सरळ चांगलें । येउन हनवटी लागलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलें नाहीं । तंव हरिला भज रे कांहीं ॥ ४ ॥

३२०९. तुह्मां सांगतों कलयुगफळ । पुढें होइल ब्रह्मघोळ ॥ १ ॥ आह्मां ह्मणतील कंटक । ऐसा पाडिती दंडक ॥ २ ॥ स्त्रिया पूजुनि सरे देती । भलते स्त्रियेसी भलते जाती ॥ ३ ॥ श्रेष्ठ वर्ण वेदविद्वांस । अंगीकारिति मद्यमांस ॥ ४ ॥ चारी वर्ण अठरा याती । कवळ करिती एक पंक्ती ॥५॥ ह्मणती अंबेचा क्रीडाकल्लोळ । शिवरूप प्राणी सकळ ॥ ६ ॥ ऐसें होइल शकुन देतों । अगोदर सांगुन जातों ॥ ७ ॥ तुका सद्गुरुदास्य करी । सिद्धि पाणी वाहे घरीं ॥ ८ ॥

३२१०. त्या हरिदासांची भेटी घेतां । नरका उभयतांसी जातां ॥ १ ॥ मातेपरीस थोरी कथा । भाड घेतां न लाजे ॥ २ ॥ देतां घेतां नरकवासी । उभयतांसी रवरव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नरकगांवा । जाती हांवा धरोनि ॥ ४ ॥

३२११. देव गावा ध्यावा ऐसें जालें । परदेशी नाहीं उगलें । वडील आणि धाकुलें । नाहीं ऐसें जालें दुसरें तें ॥ १ ॥ नाहीं लागत मुळीहूनि । सुहृदजन आणि जननी । लागल्या लागें त्यागें सांडुनि । लोभीये मांडणी संयोगाची ॥

शिव तरला जीवनशे । [illegible]

डती कैसे गुणागुण ॥३॥ आतां हे हुतांश तों बरें। अवघे एकच मोहरें। पिटिलियाविण नव्हे खरें। निवडे बरें जातिशुद्ध ॥४॥ तुका उताविळ याजसाटीं। आहे तें निवेदीन पोटीं। आवडी द्यावी जी येथें लाटी। तुझी जगजेठी कीर्ती वाखाणीन ॥ ५ ॥

३२१२. भोगीं जाला त्याग। गीतीं गातां पांडुरंग। इंद्रियांचा लाग। आह्मां-वरूनि चुकला ॥ १ ॥ करूनि ठेविलों निश्चळ। भय नाहीं तळमळ। घेतला सकळ। अवघा भार विठ्ठलें ॥ २ ॥ तळीं पक्षिणीचे परी। नखें चोंची चारा धरी। आणुनियां घरीं। मुखीं घाली बाळका ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ये आवडी। आह्मी पायीं दिली बुडी। आहे तेथें जोडी। जन्मांतरींचें ठेंवणें ॥ ४ ॥

३२१३. कुंकवाची ठेवाठेवी। बोडकादेवी काशाला ॥ १ ॥ दिवसगमा भरा पोट। कां गे नट नटावा ॥ २ ॥ दिमाख हा कोणां दावा। लटकी जीवा चरफड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे झोंडगीं हो। फुंदा कां हो कोरडी ॥ ४ ॥

३२१४. तुझें प्रेम माझ्या हृदयीं आवडी। चरण न सोडीं पांडुरंगा ॥ १ ॥ कासया सिणविसी थोरिवाकारणें। काय तुझें उणें होइल देवा ॥ २ ॥ चातकाची चिंता हरली जळधरें। काय त्याचें सरे थोरपण ॥ ३ ॥ चंद्र चकोरांचा पुरवी सोहळा। काय त्याची कळा न्यून होय ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज अनाथा सांभाळीं। हृदयकमळीं स्थिर राहें ॥ ५ ॥

३२१५. आह्मी आइते जेवणार। नलगे सोसावे डोंगर। सुखाचा वेव्हार। तेणेंचि वाढलें ॥ १ ॥ ठेवा जोडला मिरासी। ठाव जाला पायांपासीं। नव्हे आणिकांसी। रीघ तेथें यावया ॥ २ ॥ बळी दिला जीवभाव। नेणें आणिकांचें नांव। धरिला एकभाव। तो विश्वास फळला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जालों बळी। आह्मी निकट जवळी। बोलिलों तें पाळीं। वचन स्वामी आमचें ॥ ४ ॥

३२१६. न लगावी दिठी। माझी तुझे मुखवटी ॥ १ ॥ आधीं पाउलें पाउलें। ते मी पाहेन तें भलें ॥ २ ॥ देईन हे काया। वरि सांडणें सांडाया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा। बहु आवडसी जीवा ॥ ४ ॥

३२१७. कोण आमचीं योगतपें। करूं बापें जाणावीं ॥ १ ॥ गीत संतसंगें गाऊं। उभीं ठाऊं जागरणीं ॥ २ ॥ आमुचा तो नव्हे लाग। करूं त्याग जावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे इंद्रियांसी। येचि रसीं रंगवूं ॥ ४ ॥

३२१८. नाम तारक भवसिंधु। विठ्ठल तारक भवसिंधु ॥ १ ॥ नामधारक तया अरि मित्रु। समता त्यागुनियां क्रोधु ॥ २ ॥ नामधारक तया। कदापि न घडे विषयाचा बाधु ॥ ३ ॥ ज्या नामें तरले शुकादिक। नारद संत मुनिजन साधु ॥ ४ ॥ जाणूनियां जे नसरें। ते नेणति जैसा गज अंधु ॥ ५ ॥ सहज तुकया। नामचि जपतां स्वरुपीं वेधु ॥ ६ ॥

३२१९. आह्मां वैष्णवांचा कुळधर्म कुळींचा। विश्वास नामाचा एका भावें॥१॥ तरीच हरिचे दास ह्मणवितां श्लाघीजे। निर्वासना कीजे चित्त आधी ॥ २ ॥ गाऊं नाचूं प्रेमें आनंदें कीर्तनीं। भुक्ति मुक्ति दोन्ही न मगों तुज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा ऐसीयांची सेवा। द्यावी जी केशवा जन्मोजन्मीं ॥ ४ ॥

३२२०. पावळों हा देह कागतालिन्यायें। न घडे उपायें घडों आलें ॥ १ ॥ आतां माझीं खंडीं देह देहांतरें। अभय दातारें देऊनियां ॥ २ ॥ अंधळयाचे पाठीं धनाची चरवी। अघटित तेंवी घडों आलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे योग घडला बरवा। आतां कास देवा न सोडीं मी ॥ ४ ॥

दुणें जीव । राहे कींव केली ते ॥ २ ॥ हेंकडाची एकीच वोढी । तेही खोडी सांगती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सांगों किती । कांहीं चित्तीं न राहे ॥ ४ ॥

३२२२. सांडावी हे भीड अधमाचे चाळे । मद्यपी बरळे भलत्या छंदें ॥ १ ॥ ऐसे तंव तुह्मी नाहीं जी दिसत । कां हें अनुचित वदलेत ॥ २ ॥ फांटा जाला त्यासी नाहीं वोढा वारा । वेरसाचि खरा हाटो गुण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं ज्याच्या बापा ताळा । तो देखे विटाळा संतां अंगीं ॥ ४ ॥

३२२३. आवडे हें रूप गोजिरें सगुण । पाहातां लोचन सुखावले ॥ १ ॥ आतां दृष्टीपुढें ऐसाचि तूं राहें । जों मी तुज पाहें पांडुरंगा ॥ २ ॥ लांचावलें मन लागलीसे गोडी । ते जीवें न सोडीं ऐसें जालें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी केली जे लडिवाळी । पुरवावी आळी मायबापें ॥ ४ ॥

३२२४. तिळ एक अर्ध राई । सीतबुंद पावे काई । तया सुखा नाहीं । अंतपार पाहतां ॥ १ ॥ ह्मणउनी करा लाहो । नका मागें पुढें पाहों । अवघ्यामध्यें आहों । अवघे सावचित्त तों ॥ २ ॥ तीर्थें न येती तुळणी । आजि या सुखाची धणी । जे कासी गयेहुनी । जीं आगळीं असती ॥ ३ ॥ येथें धरी लाज । वर्णी अभिमान काज । नाडला सहज । तुका ह्मणे तो येथें ॥ ४ ॥

३२२५. विठोबाचें नाम ज्याचे मुखीं नित्य । त्या देखिल्या पतित उद्धरती ॥ १ ॥ विठ्ठलविठ्ठल भावें ह्मणे वाचे । तरी तो काळाचे दांत ठेंसी ॥ २ ॥ बहुत तारिले सांगों किती आतां । ऐसा कोणी दाता दुजा नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्यांही ऐकोनियां कीर्ती । धरिला एकांतीं हृदयामाजी ॥ ४ ॥

३२२६. भोळे भक्त भाव धरिती मानसीं । त्यांसी हृषीकेशी जवळीच ॥ १ ॥ भाव नाहीं मनीं अभाविक सदा । त्याचिया खेदा काय सांगों ॥ २ ॥ गणिकेसारिखीं नामें उद्धरिलीं । सज्ञानें पडिलीं खटाटोपीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय शुद्ध माझी जाती । थोर केली ख्याती हरिनामें ॥ ४ ॥

३२२७. आड पडे काडी । तरि ते बहुत पाणी खोडी ॥१॥ दुर्जनाचे संगती । बहुतांचे घात होती ॥ २ ॥ एक पडे मासी । तरी ते बहु अन्न नासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रांड । ऐसी कां ते व्याली भांड ॥ ४ ॥

३२२८. पंढरीचें बा भूत मोठें । आल्या गेल्या झडपी वाटे ॥ १ ॥ तेथें जाऊं नका कोणी । गेले नाहीं आले परतोनि ॥ २ ॥ तुका पंढरीसी गेला । पुन्हां जन्मा नाहीं आला ॥ ३ ॥

३२२९. बरवें दुकानीं बैसावें । श्रवण मनन असावें ॥ १ ॥ सारअसाराचीं पोतीं । ग्राहिक पाहोनि करा रितीं ॥ २ ॥ उगेचि फुगवूं नका गाल । पूर्ण सांठवावा माल ॥ ३ ॥ सत्य तराजू पैं धरा । नका कृत्रिम विकरा ॥ ४ ॥ तुका जाला वाणी । चुकवुनि चौऱ्यासीच्या खाणी ॥ ५ ॥

३२३०. काय करूं आतां या मना । न संडी विषयवासना । प्रार्थितांही राहेना । आदरें पतना नेऊं पाहे ॥ १ ॥ आतां धांवें धांवें गा श्रीहरी । गेलों वायां नाहीं तरी । न दिसे कोणी आवरी । आणीक दुजा तयासी ॥ २ ॥ न राहे एके ठायीं एकी घडी । चित्त तडतडा तोडी । भरलें विषयभोवडीं । घालूं पाहे उडी भवडोहीं ॥ ३ ॥ आशा तृष्णा कल्पना पापिणी । घात मांडला माझा यांणीं । तुका ह्मणे चक्रपाणी । काय अजोनि पाहातोसी ॥ ४ ॥

३२३१. पाषाण परिस भूमि जांबूनद । वंशाचा संबंध धातयाचा ॥ १ ॥ सो-

त्या सुंदरा कामिनी । माजी मुखरणी मंदोदरी ॥ ३ ॥ पुत्रपौत्रांचा लेखा कोण करी । मुख्य पुत्र हरी इंद्रा आणी ॥४॥ चौदा चौकडिया आयुष्यगणना । बंधुवर्ग जाणा कुंभकर्ण ॥५॥ तुका ह्मणे ज्याचे देव बांदवडी । सांगातें कवडी गेली नाहीं ॥ ६ ॥

३२३२. पापाचीं संचितें देहासी दंडणा । तुज नारायणा बोल नाहीं ॥ १ ॥ पेरी कडू जिरें मागे अमृतफळें । अर्का वृक्षा केळें कैसीं येती ॥ २ ॥ सुख अथवा दुःख भोग हा देहाचा । नास हा ज्ञानाचा न करावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां देवा कां रुसावें । मनासी पुसावें काय केलें ॥ ४ ॥

३२३३. लाभ पुढें करी । घात नारायण वारी ॥ १ ॥ ऐसी भक्तांची माउली । करी कृपेची साउली ॥ २ ॥ माय बाळकासी । जीव भाव वेची तैसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाड । नाहीं शरणांगता आड ॥ ४ ॥

३२३४. आपुलेंसें करुनी घ्यावें । आश्वासावें नाभींसें ॥ १ ॥ ह्मणउनि धरिले पाय । आवो माय विठ्ठले ॥ २ ॥ ळ लासे सीण चित्ता । शम आतां करावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवीं वसें । मज नसें वेगळा ॥ ४ ॥

३२३५. तुजविण कांहीं । स्थिर राहे ऐसें नाहीं ॥ १ ॥ कळों आलें बहुता रीतीं । पांडुरंगा माझ्या चित्तीं ॥ २ ॥ मोकलिली आस । सर्वभावें जालों दास ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तूंचि खरा । येर वाउगा पसारा ॥ ४ ॥

३२३६. खोंकरी आधण होय पाकसिद्धि । हें तों घडों कधीं शकेचि ना ॥ १ ॥ खापराचे अंगीं घासितां परिस । न पालटे कीस काढिलिया ॥ २ ॥ पालथे घागरी रिचवितां जळ । तुका ह्मणे खळ तैसे कथे ॥ ३ ॥

३२३७. नागलें देखोनि चांगलें बोले । आपुलें वेचूनि त्याजपुढें खुले ॥ १ ॥ अधमाचे ओंगळ गुण । उचित नेणें तो धर्म कोण ॥२॥ आर्तभूता न घाली पाण्याचा चुळ । न मागे त्यासी घाली साखरगुळ ॥ ३ ॥ एकासी आड पडोनी होकरी । एकासी देखोनि लपवी भाकरी ॥ ४ ॥ एकासी धड न बोले वाचा । एकासी ह्मणे मी तुझे बांदीचा ॥५॥ तुका ह्मणे ते गाढवपशु । लाभेंविण केला आयुष्यनाशु ॥ ६ ॥

३२३८. पिंडपोषकाच्या जळो ज्ञानगोष्टी । झणी दृष्टिभेटी न हो त्याची ॥ १ ॥ नाहीं संतचिन्ह उमटलें अंगीं । उपदेशा लागीं पात्र जाला ॥ २ ॥ पोहों नेणें कासे लावितो आणिका । ह्मणावें त्या मूर्खा काय आतां ॥ ३ ॥ सिणलें तें गेलें सिणलियापाशीं । जाली त्या दोघांसी एक गति ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे अहो देवा दीनानाथा। दरुषण आतां नको त्याचें ॥ ५ ॥

३२३९. संतचिन्हें लेउनि अंगीं । भूषण मिरविती जगीं ॥ १ ॥ पडिले दुःखाचे सागरीं । वहावले ते भवपुरीं ॥ २ ॥ कामक्रोधलोभ चित्तीं । वरिवरि दाविती विरक्ती ॥ ३ ॥ आशापाशीं बांधोनि चित्त। ह्मणती जालों आह्मी मुक्त ॥ ४॥ त्यांचे लागले संगती । जाली त्यांची तेचि गति ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे शब्दज्ञानें । जग नाडियेलें तेणें ॥ ६ ॥

३२४०. दोष करूनि आह्मी पतित सिद्ध जालों । पावन मागों आलों ब्रीद तुझें ॥ १ ॥ आतां पतिता तारावें कीं ब्रीद हें सोडावें । यांत जें पुरवे तेंचि सांगा ॥ २ ॥ उद्धार तुमच्यानें नव्हे हो श्रीहरि । सोडा झडकरी ब्रीद आतां ॥ ३ ॥ तें ब्रीद घेउनी हिंडों दारोदारीं । सांगूं तुझी हरि कीर्ति जगा ॥ ४ ॥ देवें हारविलें ब्रीद हें सोडिलें । पतितें जिंकिलें आह्मीं देवा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आह्मीं उठलों दैन्यवरि । विचारा श्रीहरी तुह्मी आतां ॥ ६ ॥

काय घडेल तें घडो ये सेवटीं । लाभ आणि तुटी देव जाणे ॥ २ ॥ चिंता मोह आशा ठेवुनि निराळीं । देईन हा बळी जीव पायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं उरों नेदी उरी । सांडीन हे थोरी ओवाळोनी ॥ ४ ॥

३२४२. देव धरी नाना सोंगें । नाम श्रेष्ठ पांडुरंग ॥ १ ॥ तो हा गवळियाचे घरीं । नाम सारितो मुरारि ॥ २ ॥ धन्य यशोदेचें प्रारब्ध । नाचे अंगणीं गोविंद ॥ ३ ॥ एशीं भक्तांसाटीं देवें । नाना धरियेलीं नांवें ॥ ४ ॥ होय दासांचा जो दास । तुका ह्मणे विठ्ठलास ॥ ५ ॥

३२४३. आइत्या भाग्या धणी व्हावें । केणें घ्यावें न सरे तें ॥ १ ॥ केणें आलें पंढरपुरीं । उधाराचें लाभीक ॥ २ ॥ बाखराची करुनी रीति । भरा पोतीं लवलाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतांपाडें । करूं पुढें वाखती ॥ ४ ॥

३२४४. जन्मोजन्मीं दास । व्हावें हेचि माझी आस ॥ १ ॥ पंढरीचा वारकरी । वारी चुकों नेदीं हरी ॥ २ ॥ संतसमागम । अंगीं स्थिरावलें प्रेम ॥ ३ ॥ स्नान चंद्रभागे । तुका ह्मणे हेंचि मागें ॥ ४ ॥

३२४५. कांगा कोणी न ह्मणे पंढरीची आई । बोलाविते पाहीं चाल नेटें ॥१॥ तेव्हां माझ्या मना होइल समाधान । जाइल सर्व शीण जन्मांतरिंचा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे माझी होशील माउली । वोरसोनि घाली प्रेमपान्हा ॥ ३ ॥

३२४६. वेद अनंत बोलिला । अर्थ इतकाचि साधिला ॥ १ ॥ विठोबासी शरण जावें । निजनिष्ठे नाम गावें ॥ २ ॥ सकळशास्त्रांचा विचार । अंतीं इतकाचि निर्धार ॥ ३ ॥ अठरापुराणीं सिद्धांत । तुका ह्मणे हाचि हेत ॥ ४ ॥

३२४७. मायेचा मारिला अंगीं नाहीं घाव । दुःखें तरी लव धडधडी ॥ १ ॥ न लभे हा काळ न सुटे हातींचा । न बोलवे वाचा खोडावली ॥ २ ॥ न पवे धांवणें न पवेचि लाग । न चलती माग धरावया ॥ ३ ॥ भेणें तरि अंगा लावियेल्या राखा । परी त्यासी वाखा करीतसे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नेदी हाका मारूं देवा । लोकांपाठी हेवा लागलासे ॥ ५ ॥

३२४८. धिग तो दुर्जन नाहीं भूतदया । व्यर्थ तया माया प्रसवली ॥ १ ॥ कठिण हृदय तया चांडाळाचें । जो नेणे पराचें दुःख कांहीं ॥ २ ॥ आपुला हा प्राण तैसे सकळ लोक । न करी विवेक पशु जैसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सुखें कापीतसे गळे । आपुलिया वेळे रडतसे ॥ ४ ॥

३२४९. गरुडावरि बैसोनि येतो जगजेठी । त्याचे चरणीं मिठी घालूं चला॥१॥ सांवळें रूपडें देखिलें लोचनीं । शंख चक्र दोन्ही शोभताहे ॥ २ ॥ पीतांबर झळके हेचि त्याची खूण । वांकी रुणझुण करिताती ॥ ३ ॥ गरुडाचा चपेटा येत असे नेटें । कस्तुरीमळवट शोभताहे ॥ ४ ॥ पदक एकावळी शोभताहे कंठीं । तुका ह्मणे मिठी घालूं चला ॥ ५ ॥

३२५०. नाहीं पाक होत उफराटे चाली । बोलिली ते केली व्हावी नीत ॥१॥ नाहीं मानूं येत वाजटाचे बोल । कोरडेच फोल चवी नाहीं ॥ २ ॥ तरुवरा आधीं कोठें आहे फळ । चावटा बरळ ह्मणा त्यासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे किती ठकलीं बापुडीं । गव्हा आहे गोडी मांडे पुऱ्या ॥ ४ ॥

३२५१. जाली हरिकथारंग वोरसला । उचितासी आला पांडुरंग ॥१॥ वांटितो हें प्रेम उचिताचा दाता । घेईं रे तूं आतां धणीवरि ॥ २ ॥ प्रेम देऊनियां अवघीं सुखी केलीं । जीं होतीं रंगलीं विठ्ठलीं तीं ॥ ३ ॥ तुकें हें दुर्बळ देखियलें संतीं ।

३२५२. संकल्पिला तुज सकळही भाव । कोण एक ठाव उरला तेथें ॥ १ ॥ इंद्रियव्यापार जेंजें कांहीं कर्म । करितों ते धर्म सकळ तुझे ॥ २ ॥ माझें हित फार लागला विचार । तुज सर्व भार चालवणें ॥ ३ ॥ जो कांहीं लौकिक करिसी तो तुझा । अपमान पूजा कांहीं तरी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मी तों राहिलों निश्चिंत । तुज कळे हित तैसें करीं ॥ ५ ॥

३२५३. भय नाहीं भवे । अनुतापीं नव्हतां जीव ॥ १ ॥ जेथें देवाची तळमळ । तेथें काशाचा विटाळ ॥ २ ॥ उच्चारितां दोष । नाहीं उरों देत लेश ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्त । होय आवडी मिश्रित ॥ ४ ॥

३२५४. ध्यानीं ध्यातां पंढरिराया । मनासहित पालटे काया ॥ १ ॥ तेथें बोला कैंची उरी । माझें मीपण जाला हरि ॥ २ ॥ चित्तचैतन्यीं पडतां मिठी । दिसे दिसे हरिरूप अवघी सृष्टि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सांगों काय । एकाएकीं हरिवृत्तिमय ॥ ४ ॥

३२५५. कोणाही केंडावें हा आह्मां अधर्म । जोजो पावे श्रम तोतो देव ॥ १ ॥ ह्मणउनि चित्ता सिकविलें वोजें । आतां हेंचि दुजें न बोलावें ॥ २ ॥ हालविलें जरि परउपकारें । जिव्हे पाप खरें उपाधीचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीव प्रारब्धा आधीन । कोण वाहे सीण करुणा शोभे ॥ ४ ॥

३२५६. देव तिळीं आला । गोडें गोड जीव धाला ॥ १ ॥ साधला हा पर्वकाळ । गेला अंतरींचा मळ ॥ २ ॥ पापपुण्य गेलें । एका स्नानेंचि खंडिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाणी । शुद्ध जनार्दनीं जनीं ॥ ४ ॥

३२५७. काय उणें मज पांडुरंगा पायीं । रिद्धिसिद्धि ठायीं वोळगती ॥ १ ॥ कोण पाहे सुखा नासिवंताकडे । तृष्णेचें बापुडें नव्हों आह्मी ॥ २ ॥ स्वर्गसुखें आह्मीं केलीं पावटणी । पापपुण्यें दोन्ही उलंडिलीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं आणिलें वैकुंठ । वसविली पेठ वैष्णवांची ॥ ४ ॥

३२५८. अर्भकाचे साटीं । पंतें हातीं धरिली पाटी ॥ १ ॥ तैसे संत जगीं । क्रिया करुनी दाविती अंगीं ॥ २ ॥ बालकाचे चाली । माता जाणुनि पाउल घाली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाव । जनासाटीं उदकीं ठाव ॥ ४ ॥

३२५९. जन्मोजन्मींचें संगत । भेटी जाली अकस्मात ॥ १ ॥ आतां सोडितां सुटेना । तंतु प्रीतीचा तुटेना ॥ २ ॥ माझें चित्त तुझ्या पायां । मिठी पडिली पंढरिराया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंतीं । तुझी माझी एक गति ॥ ४ ॥

३२६०. सांग पांडुरंगा मज हा उपाव । जेणें तुझे पाव आतुडती ॥ १ ॥ न कळे हा निर्धार ब्रह्मादिकां पार । कायसा विचार माझा तेथें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आतां धरूनियां धीर । राहूं कोठवर मायबापा ॥ ३ ॥

३२६१. काय फार जरी जालों मी शाहाणा । तरी नारायणा नातुडसी ॥ १ ॥ काय जालें जरी मानी मज जन । परि नातुडति चरण तुझे देवा ॥ २ ॥ काय जालें जरी जालों उदासीन । परि वर्म भिन्न तुझें देवा ॥ ३ ॥ काय जालें जरी केले म्यां सायास । ह्मणवितों दास भक्त तुझा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुज दाविल्यावांचून । तुझें वर्म कोण जाणे देवा ॥ ५ ॥

३२६२. जातां पंढरीच्या मार्गें । काय वर्णूं सुखा मग ॥ १ ॥ घडे लाभ लक्षकोटि । परब्रह्मीं होइल भेटी ॥ २ ॥ नाम गर्जत येती संत । त्यांच्या दर्शनें होईजे मुक्त ॥ ३ ॥ जो अलक्ष्य ब्रह्मादिकां । आला संनिध ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

३२६३. सारासार विचार करा उठाउठी । नाम धरा कंठीं विठोबाचें ॥ १ ॥

वाचे स्मरे राम । धरी हाचि नेम अहर्निशीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोटी कुळें तीं पुनीत । भावें गातां गीत विठोबाचें ॥ ४ ॥

३२६४. मोल घेऊनियां कथा जरी करीं । तरी भंगो हरी देह माझा ॥ १ ॥ माझी कथा करा ऐसें ह्मणें कोणा । तरी नारायणा जिव्हा झडो ॥ २ ॥ साह्य तूं जालासी काय उणें तुपें । आणीक भूतांपें काय मागों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्व सिद्धि तुझे पायीं । तूं माझा गोसावी पांडुरंगा ॥ ४ ॥

३२६५. जरि हा हो कृपा करिल नारायण । तरी हेंचि ज्ञान ब्रह्म होय ॥ १ ॥ कोठोनियां कांहीं नलगे आणावें । नलगे कोठें जावें तरावया ॥ २ ॥ जरी देव कांहीं धरिल पैं चित्तीं । तरि हेचि होती दिव्य चक्षु ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देव दावील आपणा । तरि जीवपणा ठाव नाहीं ॥ ४ ॥

३२६६. पांडुरंगा कृपाळुवा दयावंता । धरिसील सत्ता सकळही ॥ १ ॥ कां जी आह्मांवरी आणिकांची सत्ता । तुह्मासी असतां जवळिक ॥ २ ॥ तुका ह्मणे पायीं केलें निवेदन । उचित हें दान करीं आतां ॥ ३ ॥

३२६७. रात्री दिवस आह्मां युद्धाचा प्रसंग । अंतर्बाह्य जग आणि मन ॥ १ ॥ जीवाही आगोज पडती आघात । येऊनियां नित्य नित्य करी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुझ्या नामाचिया बळें । अवघीयांचें काळें केलें तोंड ॥ ३ ॥

३२६८. होईन खडे गोटे । चरण रज साने मोटे । पंढरीचे वाटे । संतचरणीं लागेन ॥१॥ आणीक काय दुजें । म्यां मागणें तुजपासीं । अविट तें सुख । भय नास नाहीं ज्यासी ॥ २ ॥ होईन मोचे वाहणा । पायीं सकळां संतजनां । मांजर सुकर सुणा । जवळी शेष घ्यावया ॥ ३ ॥ सांडोवा पायरी । वाहळ बावी गंगातिरीं । होईन तयावरी । संतसज्जन चालती ॥ ४ ॥ लागें संतां पायीं । ऐसा ठेवीं भलते ठायीं । तुका ह्मणे देईं । धाक नाहीं जन्माचा ॥ ५ ॥

३२६९. माझिया जीवाचा मज निरधार । न करीं उत्तर जनासवें ॥ १ ॥ आपुलें कारण साधों जी विचार । करावा हा धीर धरूनियां ॥ २ ॥ काय कराविया आणिका या युक्ति । काय नव्हे भक्ति विठोबाची ॥ ३ ॥ एक पुढें गेले वाट दावूनियां । मारग तो वांयां कोण सांडी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझी विठोबासी चिंता । भेईंना सर्वथा न घडे तें ॥ ५ ॥

३२७०. कासयासी व्हावें जीतांचि मुक्त । सांडुनियां थीत प्रेमसुख ॥ १ ॥ वैष्णवांचा दास जाला नारायण । काय त्या मिळोन असे काम ॥ २ ॥ काय त्या गांठीचें पडलें सुटोन । उगेचि बैसोन धीर धरूं ॥ ३ ॥ सुख आह्मांसाटीं केलें हें निर्माण । निर्दैव तो कोण हाणे लाता ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज नलगे सायुज्यता । राहेन या संतां समागमें ॥ ५ ॥

३२७१. आवडे पंढरी भीमा पांडुरंग । चंद्रभागा लिंग पुंडलीक ॥ १ ॥ कामधेनु कल्पतरु चिंतामणी । आवडीची धणी पुरवीती ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जीवा थोर जालें सुख । नाठवे हे भूक तान कांहीं ॥ ३ ॥

३२७२. लाडें भाकितों करुणा । तूं रे उदारांचा राणा ॥ १ ॥ करिसी आमुचा सांभाळ । तूं रे माउली स्नेहाळ॥२॥नाहीं चिंता रे आह्मांसी । तूंचि भार चालविसी ॥३॥ आह्मी जालों उदासीन । तूंचि करिसी जतन ॥ ४ ॥ आह्मां नाहीं जीवनास । तूंचि पुरविसी घास ॥५॥ तुका ह्मणे भलते सवें । जातां मागें मागें धांवे ॥ ६ ॥

३२७३. आह्मां हें सकळ । तुझ्या पायांचेंचि बळ ॥ १ ॥ करूं अमृताचें पान ।

दुजें नेणों कांहीं आन ॥ २ ॥ जयाचा जो भोग । सुख दुःख पीडा रोग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । तुझे पायीं माझा ठेवा ॥ ४ ॥

३२७४. प्रपंच परमार्थ संपादीन दोन्ही । एकही निदानीं न घडे त्यासी ॥ १ ॥ दोहीं पेंवावरी ठेवूं जातां हात । शेवटीं अपघात शरीराचा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तयां दोहींकडे धका । शेवटीं तो नरकामाजी पडे ॥ ३ ॥

३२७५. आह्मां भय धाक कोणाचा रे पाहें । काळ मशक काय मानव हे ॥ १ ॥ आह्मांसी ते काय चिंता या पोटाची । माउली आमुची पांडुरंग ॥ २ ॥ काय करावी हे कोणाची मान्यता । करितां अनंता कोण वारी ॥ ३ ॥ नाहीं शीण आह्मां जालें कवतुक । पुनीत हे लोक करावया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे खातों आनंदाचे लाडू । नका चरफडूं घ्या रे तुह्मी ॥ ५ ॥

३२७६. तांबियाचें नाणें न चले खऱ्या मोलें । जरी हिंडविलें देशोदेशीं ॥ १ ॥ करणीचें कांहीं न मने सज्जना । यावें लागे मना वृद्धांचिया ॥ २ ॥ हिरियासारिखा दिसे शिरगोळा । पारखी ते डोळां न पाहाती ॥ ३ ॥ देऊनियां भिंग कामाविलें मोतीं । पारखिया हातीं घेतां नये ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे काय नटोनियां व्यर्थ । आपुलें हें चित्त आपणा ग्वाही ॥ ५ ॥

३२७७. चित्ता मिळे त्याचा संग रुचिकर । क्षोभवितां दूर तोंचि भलें ॥ १ ॥ ऐसी परंपरा आलीसे चालत । भलत्याची नीत त्यागावरी ॥ २ ॥ हो कां पिता पुत्र बंधु कोणी तरी । विजाति संग्रहीं धरूं नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्य पाळावें वचन । अन्यथा आपण करूं नये ॥ ४ ॥

३२७८. आपुली कसोटी शुद्ध राखी कारण । आगीनें भूषण अधिक पुट ॥ १ ॥ नाहीं कोणासवें बोलणें लागत । निश्चितीनें चित्तसमाधान ॥ २ ॥ लपविलें तेंही ढेंकरें उमटे । खोटियाचें खोटें उर फोडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निंदा स्तुति दोन्ही वाव । आपुलाला भाव फळा येतो ॥ ४ ॥

३२७९. आणिकांच्या घातें मानितां संतोष । सुखदुःख दोष अंगीं लागे ॥ १ ॥ ऐसे मनीं वाहूं न येती संकल्प । करूं नये पाप भांडवल ॥ २ ॥ किल्मिषाची चित्तीं राहातां कांचणी । अग्नींत टाकोनी ठाव जाळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोपें घडे पुण्यक्षय । होणार तें होय प्रारब्धींचें ॥ ४ ॥

३२८०. अज्ञानाची भक्ति इच्छिती संपत्ती । तयाचिये चित्तीं बोध कैंचा ॥ १ ॥ अज्ञानाची पूजा कामिक भावना । तयाचिया ध्याना देव कैंचा ॥ २ ॥ अज्ञानाचें कर्म फळीं ठेवी मन । निष्काम साधन तया कैंचें ॥ ३ ॥ अज्ञानाचें ज्ञान विषयावरी ध्यान । ब्रह्म सनातन तया कैंचें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जळो ऐसियांचें तोंड । अज्ञानाचें बंड वाढविती ॥ ५ ॥

३२८१. गुळें माखोनियां दगड ठेविला । वर दिसे भला लोकाचारी ॥ १ ॥ अंतरीं विषयाचें लागलें पैं पिसें । बाहिरल्या वेषें भुलवी लोकां ॥ २ ॥ ऐशिया दांभिकां कैंची हरिसेवा । नेणेचि सद्भावा कोणेकाळीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येणें कैसा होय संत । विटाळलें चित्त कामक्रोधें ॥ ४ ॥

३२८२. आयुष्य वेचूनि कुटुंब पोसिलें । काय हित केलें सांग बापा ॥ १ ॥ फुकाचा चाकर जालासी काबाडी । नाहीं सुख घडी भोगावया ॥ २ ॥ दुर्लभ मनुष्यजन्म कष्टें पावलासी । दिला कुटुंबासी कामभोग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें आयुष्य नासिलें । पाप तें सांचिलें पतनासी ॥ ४ ॥

३२ [illegible] लक्षणें जाणितां अपार । संतांचें तें घर सांपडेना ॥ १ ॥ जये

घरीं संत राहाती आपण । तें तुह्मां ठिकाण आतुडेना ॥ २ ॥ ठिकाण धरूनी पाहावे ते संत । उगाच आकांत करूं नये ॥ ३ ॥ संत होऊनियां संतांसी पाहावें । तरिच तरावें तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

३२८४. संतांचा पढीया वो कैशापरि लाहो । नामाचा आठवो कैसा राहे ॥ १ ॥ हेचि थोर चिंता लागली मनासी । निजतां निद्रेसी नलगे डोळा ॥ २ ॥ जेवितां जेवणीं नलगे गोड धड । वाटतें काबाड विषयसुख ॥ ३ ॥ ऐसिया संकटीं पाव कृपानिधि । लावीं संतपदीं प्रेमभावें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मी नेणों कांहीं हित । तुजविण अनाथ पांडुरंगा ॥ ५ ॥

३२८५. पंढरीचा वास धन्य तेचि प्राणी ॥ अमृताची वाणी दिव्य देह ॥ १ ॥ मूढ मतिहीन दुष्ट अविचारी । ते होती पंढरीं दयारूप ॥ २ ॥ शांति क्षमा अंगीं विरक्ति सकळ । नैराश्य निर्मळ नारी नर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं वर्ण अभिमान । अवघे जीवनमुक्त लोक ॥ ४ ॥

३२८६. जेणें तुझी कास भावें धरियेली । त्याची नाहीं केली सांडी देवा ॥ १ ॥ काय माझा भोग आहे तो न कळे । सुखें तुह्मी डोळे झांका देवा ॥ २ ॥ राव रंक तुह्मां सारिकेचि जाणा । नाहीं थोर साना तुह्मांपासीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मीं आपंगिलें भक्तां । माझिया संचिता कृपा नये ॥ ४ ॥

३२८७. देखीचें तें ज्ञान करावें तें काई । अनुभव नाहीं आपणासी ॥ १ ॥ इंद्रियांचे गोडी ठकलीं बहुतें । सोडितां मागुतें आवरेना ॥ २ ॥ युक्तीचा आहार नीतीचा वेव्हार । वैराग्य तें सार तरावया ॥ ३ ॥ नाव रेवाळितां घाला घाली वारा । तैसा तो पसारा अहंतेचा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे बुद्धि आपुले अधीन । करी नारायण आतुडे तों ॥ ५ ॥

३२८८. नर नारी बाळें अवघा नारायण । ऐसें माझें मन करी देवा ॥ १ ॥ न यो काम क्रोध द्वेष निंदा द्वंद्व ॥ अवघा गोविंद निःसंदेह ॥ २ ॥ असावें स्यां सदा विषयीं विरक्त । काया वाचा चित्त तुझे पायीं ॥ ३ ॥ करोनियां साह्य पुरवीं मनोरथ । व्हावें कृपावंत तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

३२८९. आपुल्या पोटासाटीं । करी लोकांचिया गोष्टी ॥ १ ॥ जेणें घातलें संसारीं । विसरला तोचि हरी ॥ २ ॥ पोटा घाली अन्न । न ह्मणे पतितपावन ॥ ३ ॥ मी कोठील आणि कोण । हें न कळे ज्यालागून ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नरस्तुति । करितो भाट त्रिजगतीं ॥ ५ ॥

३२९०. स्वयें आपणचि रिता । रडे पुढिलांच्या हिता ॥ १ ॥ सेखीं हें ना तेंसें जालें । बोलणें तितुकें वांयां गेलें ॥ २ ॥ सुखसागरीं नेघे वस्ती । अंगीं ज्ञानपणाची मस्ती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गाढव लेखा । जेथें भेटेल तेथें ठोका ॥ ४ ॥

३२९१. जगीं कीर्ति व्हावी । ह्मणोनि जालासी गोसावी ॥ १ ॥ बहुत केलें पाठांतर । वर्म राहिलेंसे दूर ॥ २ ॥ चित्तीं नाहीं अनुताप । लटिकें भगवें स्वरूप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सिंदळीच्या । व्यर्थ श्रमविली वाचा ॥ ४ ॥

३२९२. प्राक्तनाच्या योगें आळशावरी गंगा । स्नान काय जगा करूं नये ॥ १ ॥ उभी कामधेनु मांगाचे अंगणीं । तिसी काय ब्राह्मणीं वंदूं नये ॥ २ ॥ कोढियाचे हातें परिसें होय सोनें । अपवित्र ह्मणोन घेऊं नये ॥ ३ ॥ यातिहीन जाला गांवींचा मोकासी । त्याच्या वचनासी मानूं नये ॥ ४ ॥ भावारूढ तुका मुद्रा विठोबाची । न मनी तयांचीं तोंडें काळीं ॥ ५ ॥

३२९३. बोलिलों उत्कर्षें । प्रेमरस तामसें ॥ १ ॥ साच करिता नारायण ।

जया शरण गेलों तो ॥ २ ॥ समर्थ तो आहे ऐसा । धरिली इच्छा पुरवी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लडिवाळाचें । द्यावें साचें करूनियां ॥ ४ ॥

३२९४. विचा केला ठोबा । ह्मणोनि नांव तो विठोबा ॥ १ ॥ कां रे नेणां त्याचें नांव । काय वेदासि नाहीं ठाव ॥ २ ॥ शेष स्तुती प्रवर्तला । जिव्हा चिरूनि पलंग जाला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्ता । ज्याची काळाचिये माथा ॥ ४ ॥

३२९५. भ्रतारअंगसंगें सुखाची वेवस्था । आधीं तों सांगतां नये कोणा ॥१॥ तथापि सांगणें कुमारिकेपाशीं । ते काय मानसीं सुख मानी ॥ २ ॥ तैसा आत्मबोध आधीं बोलों नये । बोलासी तो काय सांपडेल ॥ ३ ॥ तथापि सांगणें बहिर्मुखापाशीं । तो काय संतोषासी मूळ होय ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे संत सुखाचे विभागी । ब्रह्मानंद जगीं साधुरूपें ॥ ५ ॥

३२९६. कलयुगामाजी थोर जालें बंड । नष्ट लोक लंड जाले फार ॥ १ ॥ न धरिती सोय न पुसती कोणा । येतें जैसें मना तैसें चाले ॥ २ ॥ सज्जनाचा वारा टेकों नेदी द्वारा । ऐसिया पामरा तारी कोण ॥ ३ ॥ विश्वास तयाचा बैसेना कोठेंही । स्तुति निंदा पाहीं जीवीं धरी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कैसें केलें नारायणें । जाणावें हें कोणें तयाविण ॥ ५ ॥

३२९७. आपुली बुटबुट घ्यावी । माझी परताप द्यावी ॥१॥ आपुला मंत्र नव्हे बरा । माझा बईल चुकला मोरा ॥२॥ तुका ह्मणे ऐशा नरा । परिस न झोंबे खापरा ॥३॥

३२९८. भावभक्तिवादें करावें कीर्तन । आशाबद्ध मन करूं नये ॥१॥ अन्न पाणी धन द्रव्य नारायण । विठ्ठला वांचून बोलूं नये ॥२॥ सप्रेम करावें देवाचें कीर्तन । भय द्या सोडून शरीराचें ॥३॥ तरी मग जोडे विठ्ठलनिधान । केलिया कीर्तन सिद्धि पावे ॥ ४ ॥ देव जोडिलिया तया काय उणें । तुका ह्मणे मन धीट करा ॥ ५ ॥

३२९९. चोरासी चांदणें वेश्येसी सेजार । परिसेंसी खापर काय होय ॥ १ ॥ दुधाचे आधणीं वैरिले पाषाण । कदा काळीं जाण पाक नव्हे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जरि पूर्वपुण्यें सिद्धि । तरिच राहे बुद्धि संतसंगीं ॥ ३ ॥

३३००. रोगिया मिष्टान्न मर्कटा चंदन । कागासी लेपन कर्पूराचें ॥ १ ॥ निर्नासिका जैसा नावडे आरिसा । मूर्खालागीं तैसा शास्त्रबोध ॥ २ ॥ दास तुका ह्मणे विठ्ठलउदारें । अज्ञानअंधारें दूरी केलें ॥ ३ ॥

३३०१. मथनासाटीं धर्माधर्म । त्याचें वर्म नवनीत ॥ १ ॥ तेंचि तें घाटूं नये । आलें जाय नासूनि ॥ २ ॥ सांभाळावें वरावर । वर्म दूर न वजावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धालें पोट । मग बोटचाटणी ॥ ४ ॥

३३०२. माझा घात पात अथवा हित फार । अवघा विचार तुझ्या हातीं ॥ १ ॥ ठेवुनि जीव भाव तुझ्या ठायीं चित्त । राहिलों निवांत पांडुरंगा ॥ २ ॥ चित्ताचा चाळक बुद्धीचा जनिता । काय नाहीं सत्ता तुझे हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय करिसी तें पाहीन । ठेविसी राहीन सुखें तेथें ॥ ४ ॥

३३०३. संतपाउलें साजिरीं । गंगा आली आह्मांवरी ॥ १ ॥ जेथें पडे रजधुळी । तेथें करावी अंघोळी ॥ २ ॥ स्वेतबंद वाराणसी । अवघीं तीर्थें तयापासीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धन्य जालों । संत सागरीं मिळालों ॥ ४ ॥

३३०४. न घडे मायबापें बाळकाचा घात । आपणांदेखत होऊं नेदी ॥ १ ॥ का मी मनीं चिंता वाहूं भय धाक । काय नव्हे एक करितां तुज ॥ २ ॥ वर्म जाणे त्याच्या हिताचे उपाय । तान भूक वाहे कडिये खांदीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तूं गा

३३०५. करावें कीर्तन । मुखें गावे हरिचे गुण ॥ १ ॥ मग कांहीं नव्हे बाधा । काम दुर्जनाच्या क्रोधा ॥ २ ॥ शांतिखड्ग हातीं । काळासी ते नागविती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दाता सखा । ऐसा अनंतासारिखा ॥ ४ ॥

३३०६. तुझी कीर्ती सांगों तुजपुढें जरी । ब्रह्मांडींही हरी माईना ते ॥ १ ॥ मेरूची लेखणी सागराची शाई । कागद हा मही न पुरेचि ॥ २ ॥ अनंत अपार आपंगिले भक्त । माझेंचि संचित ओडवेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मां बोल नाहीं देवा । पामरें त्यां सेवा केली नाहीं ॥ ४ ॥

३३०७. काय साधनाच्या कोटी । केल्या आटी होती त्या ॥ १ ॥ देव कृपा करी जरी । होय उजरी स्वरूपीं ॥ २ ॥ केले होते व्यर्थ श्रम । उपरम न होतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळों आलें । सर्व जालें आपरूप ॥ ४ ॥

३३०८. तुज काय करूं मज एक सार । अमृतनागर नाम तुझें ॥ १ ॥ काय येणें उणें आह्मां तयापोटीं । गोवितां हे कंठीं कामधेनु ॥ २ ॥ नोळखे ताजुलें माय ऐसी कोण । वोरसे देखून शोक त्याचा ॥ ३ ॥ जो नाहीं देखिला याचक नयनीं । तो पावे घेउनि लज्जा दान ॥ ४ ॥ नामासाटीं प्राण सांडियेला रणीं । शूर ते भांडणीं न फिरती ॥५॥ तुका ह्मणे आह्मी गातां गीतीं भला । भेटूनि विठ्ठला काय चाड ॥६॥

३३०९. कृपेचे सागर हेचि साधुजन । तिंहीं कृपादान केलें मज ॥ १ ॥ बोबडे वाणीचा केला अंगीकार । तेणें माझा स्थिर केला जीव ॥ २ ॥ तेणें सुखें मन स्थिर जालें ठायीं । संतीं दिला पायीं ठाव मज ॥ ३ ॥ नाभी नाभी ऐसें बोलिले वचन । तें माझें कल्याण सर्वस्वही ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जालों आनंदनिर्भर । नाम निरंतर घोष करूं ॥ ५ ॥

३३१०. भक्तीचें तें वर्म जयाचिये हातीं । तया घरीं शांति क्षमा दया ॥ १ ॥ अष्ट महा सिद्धि वोळगती द्वारीं । न वजती दुरी दवडितां ॥ २ ॥ येथें दुष्ट गुण न मिळे निःशेष । चैतन्याचा वास जयामाजी ॥ ३ ॥ संतुष्ट हें चित्त सदा सर्वकाळ । तुटली हळहळ त्रिगुणाची ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे येथें काय तो संदेह । आमचें गौरव आह्मी करूं ॥ ५ ॥

३३११. साच हा विठ्ठल साच हें करणें । संत जें वचनें बोलियेले ॥ १ ॥ साच तें स्वहित साच ते प्रचित । साच वेदें नीत सांगितली ॥ २ ॥ तुका ह्मणे घेती साच साच भावें । लटिकें वर्म ठावें नाहीं त्यांसी ॥ ३ ॥

३३१२. संगें वाढे सीण न घडे भजन । त्रिविध हें जन बहु देवा ॥ १ ॥ याचिमुळें आला संगाचा कांटाळा । दिसताती डोळां नानाछंद ॥ २ ॥ एकविध भाव राहावया ठाव । नेदी हा संदेह राहों चित्तीं ॥ ३ ॥ शब्दज्ञानी हित नेणती आपुलें । आणीक देखिलें नावडे त्यां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां एकलेंचि भलें । बैसोनि उगलें राहावें तें ॥ ५ ॥

३३१३. तुझें वर्म आह्मां कळों आलें सुखें । संतांचिया मुखें पांडुरंगा ॥ १ ॥ अवघाचि नट वाउगा पसारा । चेईला तो खरा तूंचि एक ॥ २ ॥ ह्मणउनि देहबुद्धि नासिवंता । नातळे या चित्ता नेदावया ॥ ३ ॥ सोय हे लागली पुढिलांची वाट । पावले जे नीट तुजपाशीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नाहीं कोणासवें काज । बोलायाचें मज अंतरींचें ॥ ५ ॥

३३१४. पुण्यपापा ठाव नाहीं सुखदुःखा । हानिलाभशंका नासलिया ॥ १ ॥ जितां मरण आलें आप पर गेलें । मूळ छेदियेलें संसाराचें ॥ २ ॥ अभि[illegible]
जाती वर्णधर्मयाती । ठाव नाहीं [illegible]

चळण । नाहीं दुजेपण ठाव यासी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देह वाहिला विठ्ठलीं । तेव्हांच घडली सर्व पूजा ॥ ५ ॥

३३१५. संकोचतो जीव महत्वाच्या भारें । दासत्वचि बरें बहु वाटे ॥ १ ॥ कळावी जी माझी आवडी हे संतां । देणें तरि आतां हेंचि द्यावें ॥ २ ॥ तुमचे चरण पावविलों सेवा । ह्मणउनि हेवा हाचि करीं ॥ ३ ॥ विनवुनी तुका वंदितो चरण । लेखा रजरेण चरणींचा ॥ ४ ॥

३३१६. देव कैंचा तया दुरी । भाकी बरी करुणा ॥ १ ॥ आळविल्या नलगे घर । माय जाणे रे भातुकें ॥ २ ॥ नावेवरी ज्याचा भार । पैल पार जवळी त्या ॥ ३ ॥ आतां परदेशी तुका । जाला लोकां वेगळा ॥ ४ ॥

३३१७. भक्ति ज्याची थोडी । पूर्ण विषयांची गोडी ॥ १ ॥ तो नरचि नव्हे पाहीं । खर जाणावा तो देहीं ॥ २ ॥ भजन पूजनही नेणे । काय स्वरूपासी जाणे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याला । भोवंडून बाहेर घाला ॥ ४ ॥

३३१८. समुद्र हा पिता बंधु हा चंद्रमा । भगिनी ते रमा शंखाची या ॥ १ ॥ मेहुणा जयाचा द्वारकेचा हरि । शंख दारोदारीं भीक मागे ॥ २ ॥ दृष्ट हें जाणावें आपुलें स्वहित । तुका ह्मणे मात ऐसी आहे ॥ ३ ॥

३३१९. भवाचिया संगें बहुच नाडिले । कळिकाळें पाडिले तोंडघसीं ॥ १ ॥ तया भवसंगें गुंतलासी वांयां । धन पुत्र जाया भुलों नको ॥२॥ जे जे घडी जाय ते ते काळ खाय । प्राण्या तरणोपाय काय केला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करीं सर्वही तूं त्याग । अर्पीं हें सर्वांग जगदीशीं ॥ ४ ॥

३३२०. रुचे सकळां मिष्टान्न । रोग्या विखाच्या समान ॥ १ ॥ तरि कां तया एकासाठीं । कामें अवघीं करणें खोटीं ॥ २ ॥ दर्पण नावडे एका । ठाव नाहीं ज्याच्या नाका ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खळा । उपदेशाचा कांटाळा ॥ ४ ॥

३३२१. जागा घरटी फिरे तस्कराची दिवसाराती । नीदसुरें नाडिलीं असो ऐसीं मागें किती ॥ १ ॥ हाट करी सकळ जन । वस्तु करा रे जतन ॥ २ ॥ हुशार ठायीं । निजनिजेलिया पाहीं ॥ ३ ॥ सावचित्त असे खरा । लाभ घेउन जाये घरा ॥ ४ ॥ तराळ बोंबे उतराई । राखा आपुलिया भाई ॥ ५ ॥ हरिच्या नामीं घालूं जागा । तुका ह्मणे हुशार गा ॥ ६ ॥

३३२२. संतांनीं सरता केलों तैसेपरी । चंदनीं ते बोरी व्यापियेली ॥ १ ॥ गुण दोष याती न विचारितां कांहीं । ठाव दिला पायीं आपुलिया ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आलें समर्थाच्या मना । तरि होय राणा रंक त्याचा ॥ ३ ॥

३३२३. चित्तीं तुझे पाय डोळां रूपाचें ध्यान । अखंड मुखीं नाम वर्णावे गुण ॥ १ ॥ हेंचि एक देवा तुह्मां मागणें दातारा । उचित तें करा माझा भाव जाणूनि ॥ २ ॥ खुंटली जाणीव माझें बोलणें आतां । करूं यावी तैसी करावी बाळकाची चिंता ॥३॥ तुका ह्मणे आतां नको देऊं अंतर । न कळे पुढें काय बोलों विचार ॥ ४ ॥

३३२४. संतांच्या पादुका घेईन मी खांदीं । हातीं टाळ दिंडी नाचेन पुढें ॥ १ ॥ भजनविधी नेणें साधन उपाय । सकळ सिद्धि पाय हरिदासांचे ॥ २ ॥ ध्यानगति मति आसन समाधि । हरिनाम गोविंदीं प्रेमसुख ॥ ३ ॥ नेणता निर्लज्ज नेणें नादभेद । सुखें हा गोविंद गाऊं गीतीं ॥ ४ ॥ सर्व जोडी मज गोत आणि वित्त । तुका ह्मणे संतमहंतपाय ॥ ५ ॥

३३२५. हरिजनां प्राण विकली हे काया । अंकिला मी तयां घरीं जालों ॥ १ ॥ ह्मणियें सत्वर करीन सांगतां । [illegible]

राहेन अंगणीं । उच्छिष्टाची धणी घ्यावयासी ॥ ३ ॥ चालतां ते मार्गीं चरणींचे रज। उडती सहज येइन आतां ॥ ४ ॥ दुरी त्यांपासूनि न वजें दवडितां। तुका ह्मणे लाता येइन अंगीं ॥ ५ ॥

३३२६. पुण्य फळलें बहुतां दिवसां । भाग्यउदयाचा ठसा । जालों सन्मुख तो कैसा । संतचरण पावलों ॥ १ ॥ आजि फिटलें माझें कोडें । भवदुःखाचें सांकडें । कोंदाटलें पुढें । परब्रह्म सांवळें ॥ २ ॥ आलिंगणें संतांचिया । दिव्य जाली माझी काया । मस्तक हा पायां । वरी त्यांच्या ठेवितों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धन्य झालों । सुखें संतांचिया धालों । लोटांगणीं आलों । पुढें भार देखोनी ॥ ४ ॥

३३२७. ठाव देऊनियां राखें पायांपासीं । मी तों आहें रासी पातकाची ॥ १ ॥ पातकाची रासी ह्मणतां लागे वेळ । ऐके तो कृपाळ नारायण ॥ २ ॥ नारायणनामें अवघें सांग जालें । असंगचि केलें एकमय ॥ ३ ॥ एकमय जालें विठोबाच्या नामें । भेदाभेद कर्मे आणिक कांहीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे चित्तीं चिंतिलें जें होतें । तें होय आपैतें नामें याच्या ॥ ५ ॥

३३२८. आतां आह्मां भय नाहीं बा कोणाचें। बळ विठोबाचें जालें असे ॥ १ ॥ धीर दिला आह्मां येणें पांडुरंगें । न पांगों या पांगें संसाराच्या ॥ २ ॥ तुका ह्मणे माझा कैवारी हा देव । नाहीं भय भेव त्याच्या संगें ॥ ३ ॥

३३२९. भक्ति आह्मी केली सांडुनी उद्वेग । पावलों हें सांग सुख याचें ॥ १ ॥ सुख आह्मां जालें धरितां याचा संग । पळाले उद्वेग सांडूनियां ॥ २ ॥ तुका ह्मणे सुख बहु जालें जिवा। घडली या सेवा विठोबाची ॥ ३ ॥

३३३०. शास्त्रज्ञ हो ज्ञाते असती बहुत । परि नाहीं चित्त हाता आलें ॥ १ ॥ क्षणा एका साटीं न धरवे धीर । तेणें हा रघुवीर अंतरतो ॥ २ ॥ तोळाभर सोनें रतिभार राई । मेळविल्या पाहीं नास होतो ॥ ३ ॥ हरीचे अंकित असती विरळागत । तयांसी अच्युत कृपा करी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणें काय धुडवण्या गोष्टी । जंव नाहीं गांठीं चित्त आलें ॥ ५ ॥

३३३१. इंद्रियांसी नेम नाहीं । मुखीं राम ह्मणोनि काई ॥ १ ॥ जेवीं मासीसंगें अन्न । मुख नेदी तें भोजन ॥ २ ॥ कीर्तन करावें । तैसें करूनी दावावें ॥ ३ ॥ हे तों अंगीं नाहीं चिन्हें । गाइलें वेश्येच्या ढव्यानें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे रागा । संत शिवूं नेदिती अंगा ॥ ५ ॥

३३३२. नलगे देवा तुझें आह्मांसी वैकुंठ । सायुज्याचा पट नलगे मज ॥ १ ॥ देईं तुझें नाम मज सर्वकाळीं । मागणें वनमाळी हेंचि तुज ॥ २ ॥ नारद तुंबर उद्धव प्रल्हाद । बळी रुक्मांगद नाम ध्याती ॥ ३ ॥ सिद्ध मुनिगण गंधर्व किन्नर । करिताती गजर रामनामें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे हरी देईं तुझें नाम । अखंडित प्रेम हेंचि द्यावें ॥ ५ ॥

३३३३. पावलों प्रसाद इच्छा केली तैसी। जालें या चित्तासी समाधान ॥ १ ॥ मायबाप माझा उभा कृपादानी । विटे सम जोडूनि पादांबुजें ॥ २ ॥ सांभाळासी येऊं नेदीच उणीव । अधिकारगौरव राखे तैसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्व अंतर्बाह्य आहे । जया तैसा राहे कवळुनी ॥ ४ ॥

३३३४. होतें तैसें पायीं केलें निवेदन । अंतरलों दिन बहुत होतों ॥ १ ॥ संबोखुनी केलें समाधान चित्त । वोगरूनि भातें प्रेमरस ॥ २ ॥ नामरत्नमणी करूनी भूषण । अळंकारमंडण माळा दिली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सुखें जालों निरामय । नामीं नामसोय निमग्नता ॥ ४ ॥

३३३५. [illegible]

जाळले नेत्र जाले अर्धोन्मीळित । कंठ सद्गदित रोमांच आले ॥ २ ॥ चित्त चाकाटलें स्वरूपामाझारी। न निघे बाहेरी सुखावलों ॥ ३ ॥ सुनीळ प्रकाश उदैजला दिन । अमृताचें पान जीवनकळा ॥ ४ ॥ शशिसूर्या जाली जीवें ओंवाळणी । आनंदा दाटणी आनंदाची ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सुखें प्रेमेंसी डुलत । वीरालों निश्चित निश्चितीनें ॥ ६ ॥

३३३६. बौध्यअवतार माझिया अदृष्टा । मौन्य मुखें निष्ठा धरियेली ॥ १ ॥ लोकांचियेसाटीं शाम चतुर्भुज । संतांसवें गुज बोलतसां ॥ २ ॥ आलें कलियुग माझिया संचिता । डोळां हाकलितां न पडेसी ॥ ३ ॥ म्यांच तुझें काय केलें नारायणा । कां नये करुणा तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

३३३७. मुखीं विठ्ठलाचें नाम । मग कैंचा भवश्रम ॥ १ ॥ चालतां बोलतां खातां । जेवितां निद्रा करितां ॥ २ ॥ सुखें असों संसारीं । मग जवळीच हरि ॥ ३ ॥ मुक्तिवरील भक्ति जाण । अखंड मुखीं नारायण ॥ ४ ॥ मग देवभक्त जाला । तुका तुर्की उतरला ॥ ५ ॥

३३३८. प्रेम जडलें तुझे पायीं । आणीक न सुचे मजला कांहीं ॥ १ ॥ रात्रीदिवस तुझें ध्यान । तेंचि माझें अनुष्ठान ॥ २ ॥ नामापरतें नेणें दुजें । ऐसें कळलें मजला निज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंतकाळीं । आह्मा सोडवीं तात्काळीं ॥ ४ ॥

३३३९. तुझे पाय माझी काशी । कोण जाय माझें काशी ॥ १ ॥ तुझें रूप तेंचि ध्यानातेंचि माझें अनुष्ठान ॥ २ ॥ तुझे चरण तेचि गया । जालें गयावर्जन देहा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सकळ तीर्थें । तुझे पायीं वसती येथें ॥ ४ ॥

३३४०. क्षुधा तृषा कांहीं सर्वथा नावडे । पहावया धांवे कोल्हांटासी ॥ १ ॥ कथेसी साक्षेपें पाचारिला जरी । ह्मणे माझ्या घरीं कोणी नाहीं ॥ २ ॥ बलात्कारें जरी आणिला कथेसी । निद्रा घे लोडेंसी टेंकूनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे थुंका त्याच्या तोंडावरी । जातो यमपुरी भोगावया ॥ ४ ॥

३३४१. श्रीराम सखा ऐसा धरीं भाव । मीपणाचा ठाव पुसीं मना ॥ १ ॥ शरण निरंतर ह्मण तूं गोविंदा । वाचे लावीं धंदा नारायण ॥ २ ॥ यापरि सोपान नाहीं रे साधन । वाहातसें आण तुझी मना ॥ ३ ॥ नको कांहीं करूं आळस अंतरीं । जपें निरंतरीं रघुपती ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मोठा लाभ नरदेही । देहीच विदेही होती नामें ॥ ५ ॥

३३४२. सर्वांपरी तुझे गुण गा उत्तम । तुझे ठायीं प्रेम राहो माझें ॥ १ ॥ माउलीपरीस आहेसी उदार । तरि कां निष्ठुर मन केलें ॥ २ ॥ गजेंद्राकारणें केलें त्वां धांवणें । तरि कां निर्वाणें पाहातोसी ॥ ३ ॥ प्रल्हादा संकटीं रक्षिलें त्वां देवा । तरि कां केशवा सांडी केली ॥ ४ ॥ अन्यायी अजामेळ तो जाला पावन । ऐसें हें पुराण हाका मारी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे माझे थोर अपराध । नाम करी छेद क्षणमात्रें ॥ ६ ॥

३३४३. आतां वाटों नेदीं आपुलें हें मन । न सोडीं चरण विठोबाचे ॥ १ ॥ दुजियाचा संग लागों नेदीं वारा । आपुल्या शरीरावरूनियां ॥ २ ॥ यावें जावें आह्मीं देवाच सांगातें । मागूनी करित हेंचि आलों ॥ ३ ॥ काय वायां गेलों तो करूं उद्वेग । उभा पांडुरंग मागें पुढें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे प्रेम मागतों आगळें । येथें भोगूं फळें वैकुंठींचीं ॥ ५ ॥

३३४४. आतां आह्मां हेंचि काम । वाचे स्मरों रामराम ॥ १ ॥ ऐसी मोलाची हे घडी । धरूं पायांचीं आवडी ॥ २ ॥ अमृताची खाणी । तये ठायीं वेचूं वाणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । माझ्या जीवींच्या जिवलगा ॥ ४ ॥

३३४५. आतां जावें पंढरीसी । दंडवत विठोबासी ॥ १ ॥ जेथें चंद्रभागा-

तिरीं । आह्मी नाचों पंढरपुरीं ॥ २ ॥ जेथें संतांची दाटणी । त्याचें घेऊं पायवणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी बळी । जीव दिधला पायां तळीं ॥ ४ ॥

३३४६. आह्मी नरका जातां काय येइल तुझ्या हाता । ऐसा तूं अनंता विचारीं पां ॥१॥ तुज शरण आलियाचें काय हेंचि फळ । विचारा दयाळ कृपानिधी ॥ २ ॥ तुझें पावनपण न चले आह्मांसीं । ऐसें हृषीकेशी कळों आलें ॥ ३ ॥ आह्मी दुःख पावों जन्ममरण व्यथा । काय तुझ्या हाता येत असे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी खादली हो रडी । आह्मी धरली सेंडी नाम तुझें ॥ ५ ॥

३३४७. पांडुरंगें पाहा खादलीसे रडी । परि नामसेंडी धरिली आह्मी ॥ १ ॥ आतां संतांनीं करावी पंचाईत । कोण हा फजितखोर येथें ॥ २ ॥ कोणाचा अन्याय येथें आहे स्वामी । गर्जतसों आह्मी पातकीही ॥ ३ ॥ याचें पावनपण सोडवाजि तुह्मी । पतितपावन आह्मी आहों खरे ॥ ४ ॥ आह्मी तंव आहों अन्यायी सर्वथा । याची पावन कथा कैसी आहे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आह्मी मेलों तरी जाणा । परि तुमच्या चरणा न सोडावें ॥ ६ ॥

३३४८. घालूनियां मध्यवर्ती । दाटुनि उपदेश देती ॥ १ ॥ ऐसे पोट भरे संत । तयां कैंचा भगवंत ॥ २ ॥ रांडापोरांतें गोविती । वर्षासन ते लाविती ॥ ३ ॥ जसे बोलती निरोपणीं । तैसी न करिती करणी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तयां । तमोगुणियांची क्रिया ॥ ५ ॥

३३४९. वैभव तें राज्य संपत्ती टाकावी । उदरार्थ मागावी माधोकरी ॥ १ ॥ आपुलें तें आधीं करावें स्वहित । ऐसी आहे नीत स्वधर्माची ॥ २ ॥ वर्ण कुळ जाति याचा अभिमान । त्यजावा सन्मान लौकीकाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे राहे एकाएकी निःशंक । देउनियां हाक कंठीं काळ ॥ ४ ॥

३३५०. हातपाय मिळोनि मेळा । चला ह्मणती पाहों डोळां ॥ १ ॥ देखणी नव्हे देखती कैसे । सकळांचा देखणा डोळाचि असे ॥ २ ॥ डोळ्याचा डोळा पाहों गेला । तुका ह्मणे तो पाहों ठेला ॥ ३ ॥

३३५१. मुखें सती इंद्रियें जती । आणिक नेणें भाव भक्ती ॥ १ ॥ देवा हेचि दोन्ही पदें । येर गाइलीं विनोदें ॥ २ ॥ चित्ताचें आसन । तुका करितो कीर्त्तन ॥३॥

३३५२. धांवोनियां आलों पहावया मुख । गेलें माझें दुःख जन्मांतरिंचें ॥१॥ ऐकिलेंही होतें तैसेंचि पाहिलें । मन स्थिरावलें तुझ्या पायीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे माझी इच्छा पूर्ण जाली । कांहीं न राहिली वासना हे ॥ ३ ॥

३३५३. गांवलोकीकांहीं लावियेलें पिसें । काय सांगों ऐसें तुजपासीं ॥ १ ॥ तोंड काळें केलें फिरविलें मज । नाहीं धरिली लाज पांडुरंगा ॥ २ ॥ काय तुजपासीं सांगों हें गार्‍हाणें । मग काय जिणें तुझें माझें ॥ ३ ॥ कोणासाटीं आतां करावा संसार । केली वारावार आपणचि ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मी मोडिला घरचार । धरियेला धीर तुझ्या पायीं ॥ ५ ॥

३३५४. जीवें जीव नेणे पापी सारिखाचि । नळी दुजयाची कापूं बैसे ॥ १ ॥ आत्मा नारायण सर्वा घटीं आहे । पशुमध्यें काय कळों नये ॥ २ ॥ देखत हा जीव हुंबरे वरडत । निष्ठुराचे हात वाहाती कैसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तया चांडाळासी नर्क । भोगिती अनेक महादुःखें ॥ ४ ॥

३३५५. मनीं भाव असे कांहीं । तेथें देव येती पाहीं ॥ १ ॥ पाहा जनाई सुंदरी । तेथें देव पाणी भरी ॥ २ ॥ शुद्ध पाहोनियां भाव । त्याचे हृदयीं वसे देव ॥ [illegible]

३३५६. भागल्याचें तारूं शिणल्याची साउली । भुकेलिया घाली प्रेमपान्हा ॥ १ ॥ ऐसी हे कृपाळू अनाथांची वेशी । सुखाचीच राशी पांडुरंग ॥ २ ॥ सकळां सन्मुख कृपेचिया दृष्टी । पाहे बहु भेटी उतावीळां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें आतां उरला कैंचा । अनंतां जन्मींचा शीण भाग ॥ ४ ॥

३३५७. काय न्यून आहे सांगा । पांडुरंगा तुह्मांपें ॥ १ ॥ आमुची तों न पुरे इच्छा । पिता ऐसा मस्तकीं ॥ २ ॥ कैसी तुह्मां होय सांडी । करुणा तोंडीं उच्चारें ॥ ३ ॥ आश्चर्यचि करी तुका । हे नायका वैकुंठिंचिया ॥ ४ ॥

३३५८. चित्त गुंतलें प्रपंचें । जालें वेडें ममतेचें ॥ १ ॥ आतां सोडवीं पांडुरंगा । आलें निवारीं तें अंगा ॥ २ ॥ गुंतली चावटी । नामीं रूपीं जाली तुटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चाली । पुढें वाट खोळंबली ॥ ४ ॥

३३५९. किती एका दिवशीं । बुद्धि जाली होती ऐसी ॥ १ ॥ कांहीं करावें स्वहित । तों हें न घडे उचित ॥ २ ॥ अवलंबुनी भीक । लाज सांडिली लौकिक ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दीन । जालों मनुष्यपणा हीन ॥ ४ ॥

३३६०. आतां बरें जालें । सकाळींच कळों आलें ॥ १ ॥ मज न ठेवीं इहलोकीं । आलों तेव्हां जाली चुकी ॥ २ ॥ युगमहिमा ठावा । नव्हता ऐसा पुढें देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठेवीं । भोगासाटीं निरयगांवीं ॥ ४ ॥

३३६१. परि आतां माझी परिसावी विनंती । रखुमाईच्या पती पांडुरंगा ॥ १ ॥ चुकलिया बाळा न मारावें जीवें । हित तें करावें मायबापीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुझा ह्मणताती मज । आतां आहे लाज हेचि तुह्मां ॥ ३ ॥

३३६२. पापाचिया मुळें । जालें सत्याचें वाटोळें ॥ १ ॥ दोष जाले बळिवंत । नाहीं ऐसी जाली नीत ॥ २ ॥ मेघ पडों भीती । पिकें सांडियेली क्षिती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं । वेदा वीर्य शक्ति नाहीं ॥ ४ ॥

३३६३. ऐसा दुस्तर भवसागर । नेणों कैसा उतरूं पार ॥ १ ॥ कामक्रोधादि सावजें थोर । दिसताती भयंकर ॥ २ ॥ मायाममतेचे भोंवरे । घेती भयानक फेरे ॥ ३ ॥ वासनेच्या लहरी येती । उद्योगहेलकावे बसती ॥ ४ ॥ तरावया एक युक्ति असे । तुका नामनावेमधीं बैसे ॥ ५ ॥

३३६४. देव जडला जाइना अंगा । यासी काय करूं सांगा ॥ १ ॥ वरकड देव येती जाती । हा देव जन्माचा सांगाती ॥ २ ॥ अंगीं भरलें देवाचें वारें । देव जगचि दिसे सारें ॥ ३ ॥ भूत न बोले निरुतें । कांहीं केल्या न सुटे तें ॥ ४ ॥ जीव खादला दैवतें । माझा येणें महाभूतें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे वाडें कोडें । उभें पुंडलिकापुढें ॥ ६ ॥

३३६५. हरिदासाचिये घरीं । मज उपजवा जन्मांतरीं ॥ १ ॥ ह्मणसी कांहीं मागा । हेंचि देगा पांडुरंगा ॥ २ ॥ संतां लोटांगणीं । जातां लाजों नको मनीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंगीं । शक्ती देईं नाचें रंगीं ॥ ४ ॥

३३६६. लटिक्याचे आंवतणें जेविलिया साच । काय त्या विश्वास तोचि खरा ॥ १ ॥ कोल्हांटिणी लागे आकाशीं खेळत । ते काय पावत अमरपद ॥ २ ॥ जळमंडपयाचें घोडे राउत नाचती । ते काय तगती युद्धालागीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तैसें मतवादीयांचें जिणें । दिसे लाजिरवाणें बोलतांचि ॥ ४ ॥

३३६७. काय आह्मीं केलें ऐसें । तुह्मी जैसें सांगावें ॥ १ ॥ हरण कोल्हें वैकुंठवासी । कोण त्यासी अधिकार ॥ २ ॥ गजा नाड्या सरोवरीं । नाहीं हरी विचारिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गणिका नष्ट । माझे कष्ट त्याहुनि ॥ ४ ॥

३३६८. भाग्यासाटीं गुरू केला । नाहीं आह्मांसी फळला ॥ १ ॥ याचा मंत्र पडतां कानीं । आमच्या पेवांत गेलें पाणी ॥ २ ॥ गुरु केला घरवासी । आमच्या चुकल्या गाईह्मसी ॥ ३ ॥ स्वामी आपुली बुटबुट घ्यावी । आमुची प्रताप टाकुन द्यावी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसे नष्ट । त्यांसी दुणे होती कष्ट ॥ ५ ॥

३३६९. गुणा आला विटेवरी । पितांबरधारी सुंदर ॥ १ ॥ डोळे कान त्याच्या ठायीं । मन पायीं राहो हें ॥ २ ॥ निवारोनी जाय माया । ऐसी छाया जयाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे समध्यान । हे चरण सकुमार ॥ ४ ॥

३३७०. रंगीं रंगें नारायणा । उभा करितों कीर्त्तना ॥ १ ॥ हातीं घेऊनियां वीणा । कंठीं राहें नारायणा ॥ २ ॥ देखिलीसे मूर्ती । माझ्या हृदयाची विश्रांति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । देईं कीर्त्तनाचा हेवा ॥ ४ ॥

३३७१. तुझा भरवसा आह्मां । फार होता पुरुषोत्तमा ॥ १ ॥ भवसागरसंकटीं । तारिशील जगजेठी ॥ २ ॥ नाम आदित्याचें झाड । त्याचा न पडे उजेड ॥ ३ ॥ सिलंगणीचें सोनें । त्यासी गाहाण ठेवी कोण ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देवा । ब्रीद सोडूनियां ठेवा ॥ ५ ॥

३३७२. जालों आतां दास । माझी पुरवीं हे आस ॥ १ ॥ पंढरीचा वारकरी । वारी चुकों नेदीं हरी ॥ २ ॥ संतसमागम । अंगीं भरोनियां प्रेम ॥ ३ ॥ चंद्रभागे स्नान । तुका ह्मणे हेंचि दान ॥ ४ ॥

३३७३. यासाटीं करितों निष्ठुर भाषण । आहेसी तूं जाण सर्वदाता ॥ १ ॥ ऐसें दुःख कोण आहे निवारिता । तों मी जाऊं आतां शरण त्यासी ॥ २ ॥ बैसलासी केणें करुनि एक घरीं । नाहीं येथें उरी दुसऱ्याची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलें अववें पायांपें । आतां मायबापें नुपेक्षावें ॥ ४ ॥

३३७४. पोरा लागलीसे चट । धरी वाट देवळाची ॥ १ ॥ सांगितलें नेघे कानीं । दुजें मनीं विठ्ठल ॥ २ ॥ काम घरीं न करी धंदा । येथें सदा दुश्चित्त ॥ ३ ॥ आमुचे कुळीं नव्हतें ऐसें । हेंचि पिसें निवडलें ॥ ४ ॥ लौकिकाची नाहीं लाज । माझें मज पारिखें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे नरका जाणें । या या वचनें दुष्टाचे ॥ ६ ॥

३३७५. देवा बोलें आतां बोला । त्वां कां धरिला अबोला ॥ १ ॥ भेऊं नको देईं भेटी । तूं कां पडिलासी संकटीं ॥ २ ॥ तुझ्या जीवींचें मी जाणें । ह्मणसी मुक्ती आह्मां देणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नलगे कांहीं । चित्त राहो तुझे पायीं ॥ ४ ॥

३३७६. यमधर्म आणिक ब्रह्मादिक देव । त्यांचा पूर्ण भाव तुझे पायीं ॥ १ ॥ करिती स्मरण पार्वतीशंकर । तेथें मी किंकर कोणीकडे ॥ २ ॥ सहस्रमुखेंसी वोप फणिवराचा । मज किंकराचा पाड काय ॥ ३ ॥ चंद्र सूर्य आणि सर्व तारांगणें । करिती भ्रमण प्रदक्षिणा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे त्यांसी स्वरूप कळेना । तेथें मज दीना कोण पुसे ॥ ५ ॥

३३७७. विठोबाचे पायीं जीव म्यां ठेविला । भक्तिभावें केला देव ऋणी ॥ १ ॥ देव माझा ऋणी आहे सहाकारी । परस्परें वारी भवभय ॥ २ ॥ भवभयडोहीं बुडों नेदी पाहीं । धरूनियां बाही तारी मज ॥ ३ ॥ तारियेले दास पडिल्या संकटीं । विष केलें पोटीं अमृतमय ॥ ४ ॥ अमृतातें सेवीतसे नामरसा । तोडियेला फांसा बंधनाचा ॥ ५ ॥ बंधनाचा फांसा आह्मीं कांहीं नेणों । पाय तुझे जाणों पद्मनाभा ॥ ६ ॥ पद्मनाभा नाभिकमळीं ब्रह्मादिक । त्रैलोक्यनायक ह्मणविसी ॥ ७ ॥ ह्मणविसी देवा दासांचा अंकित । मनाचा संकेत पाहोनियां ॥ ८ ॥ पाहोनियां दृढ निश्चय तयाचा । तोचि दास साचा जवळीक ॥ ९ ॥ जवळीक जाली ब्रह्मीं सुखावले ।

धरियेली ॥११॥ धरियेले तुझे पाय रे विठ्ठला। तुका सुखी जाला तुझ्या नामें ॥१२॥

३३७८. बहु क्लेशी जालों या हो नरदेहीं। कृपादृष्टी पाहीं पांडुरंगा ॥ १ ॥ पांडुरंगा सर्वदेवांचिया देवा। घ्यावी माझी सेवा दीनानाथा ॥ २ ॥ दीनानाथ ब्रिद त्रिभुवनीं तुझें। मायबापा ओझें उतरावें ॥ ३ ॥ उतरीं सत्वर पैलथडी नेईं। पूर्णसुख देईं पायांपाशीं ॥ ४ ॥ पायांपाशीं मज ठेवीं निरंतर। आशा तुझी फार दिवस केली ॥ ५ ॥ केली आस तुझी वाट मी पाहातों। निशिदिनीं ध्यातों नाम तुझें ॥ ६ ॥ नाम तुझें गोड स्वभक्तां आवडे। भक्तांलागीं कडे खांदा घेसी ॥ ७ ॥ घेसी खांद्यावरी खेळविसी लोभें। पाउल तें शोभे विटेवरी ॥ ८ ॥ विटेवरी उभा देखिलासी डोळां। मनाचा सोहळा पुरविसी ॥ ९ ॥ पुरवीं सत्वर त्रैलोक्यस्वामिया। मिठी घाली पायां तुका भावें ॥ १० ॥

३३७९. एक वेळे तरी जाईन माहेरा। बहुजन्म फेरा जाल्यावरी ॥ १ ॥ चित्ता हे बैसली अविट आवडी। पालट ती घडी नेघे एकी ॥ २ ॥ करावें तें करी कारण शरीर। अंतरीं त्या धीर जीवनाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तरी होईल विलंब। परी माझा लाभ खरा जाला ॥ ४ ॥

३३८० सांग त्वां कोणासी तारिलें। संतांवेगळें उद्धरिलें ॥१॥ संत शब्द उपदेशी। मग तूं हो ह्मणशी ॥२॥ तुका ह्मणे नाहीं तुझा उपकार। करूं संतांचा उच्चार ॥ ३ ॥

३३८१. उमा रमा एक सरी। वाराणसी ते पंढरी ॥ १ ॥ दोघे सारिखे सारिखे। विश्वनाथ विठ्ठल सखे ॥ २ ॥ तेथें असे भागीरथी। येथें जाणा भीमरथी ॥ ३ ॥ वाराणसी त्रिशुलावरी। सुदर्शनावरि पंढरी ॥ ४ ॥ मनकर्णिका मनोहर। चंद्रभागा सरोवर ॥ ५ ॥ वाराणसी भैरवकाळ। पुंडलीक क्षेत्रपाळ ॥ ६ ॥ धुंडिराज दंडपाणी। उभा गरुड कर जोडुनी ॥ ७ ॥ गया तेचि गोपाळपुर। प्रयाग निरानरसिंगपुर ॥ ८ ॥ तेथें असती गयावळ। येथें गाई आणि गोपाळ ॥ ९ ॥ शमीपत्रपिंड देती। येथें काला निजसुखप्राप्ति ॥ १० ॥ संतसज्जनीं केला काला। तुका प्रसाद लाधला ॥ ११ ॥

३३८२. फब्याचे बडबडे चवी ना सवाद। आपुलाचि वाद आपणासी ॥ १ ॥ कोणें या शब्दाचे मरावें घसणी। अंतरें शाहाणी राहिजे हो ॥ २ ॥ गाढवाचा भुंक आइकतां कानीं। काय कोडवाणी ऐसियेचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्यासी करावें वचन। त्याचे येती गुण आंगास ते ॥ ४ ॥

३३८३. दिवसा व्यापारचावटी। रात्री कुटुंबचिंता मोटी ॥ १ ॥ काय करूं या मनासी। नाठवे कां हृषीकेशी ॥ २ ॥ वेश्येपाशीं रात्रीं जागे। हरिकीर्तनीं निद्रा लागे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय जालासी। वृथा संसारा आलासी ॥ ४ ॥

३३८४. अहो कृपावंता। होईं बुद्धीचा ये दाता ॥ १ ॥ जेणें पाविजे उद्धार। होय तुझे पायीं धार ॥ २ ॥ वदवी हे वाचा। भाव पांडुरंगीं साचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा। माझें अंतर वसवा ॥ ४ ॥

३३८५. निंदक तो परउपकारी। काय वर्णूं त्याची थोरी। जो रजकाहुनि भला परि। सर्व गुणें आगळा ॥ १ ॥ नेघे मोल धुतो फुका। पाप वरच्यावरी देखा। करीतसे साधका। शुद्ध सर ते तिहीं लोकीं ॥ २ ॥ मुखसंवदणी सांगातें। अवघें सांटविलें तेथें। जिव्हा साबण निरुतें। दोष काढी जन्माचे ॥ ३ ॥ तया ठाव यमपुरीं। वास करणें अघोरीं। त्यासी दंडण करी। तुका ह्मणे न्हाणी ते ॥ ४ ॥

३३८६. निद्रा अल्प परी गर्वशिरोमणि। मजहूनी ज्ञानी कोण आहे ॥ १ ॥

देहाचा मानी जो विटाळ । त्रिलोकीं चांडाळ तोचि एक ॥ ३ ॥ संतांचि जो निंदा करितो या मुखें । खतेला सकळ पापें तोचि एक ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसे मावेचे मईद । त्यांपाशीं गोविंद नाहीं नाहीं ॥ ५ ॥

३३८७. प्रपंचाची पीडा सोसीतो अघोरी । जया क्षणभरी नाम नये ॥ १ ॥ नाम नाठवितो आत्मया रामाचें । धिग जिणें त्याचें भवा मूळ ॥२॥ मूळ तें पापाचें आचरण तयाचें । नाहीं राघवाचें स्मरण त्या ॥ ३ ॥ स्मरण भजन नावडे जयासी । आंदणीया दासी यमदूतां ॥ ४ ॥ चिंतन रामाचें न करी तो दोषी । एकांत तयासीं बोलों नये॥५॥नये त्याचा संग धरूं ह्मणे तुका । धरितां पातका वांटेकरी ॥६॥

३३८८. अर्थेंविण पाठांतर कासया करावें । व्यर्थचि मरावें घोकूनियां ॥ १ ॥ घोकूनियां काय वेगीं अर्थ पाहे । अर्थरूप राहे होऊनियां ॥ २ ॥ तुका ह्मणे ज्याला अर्थीं आहे भेटी । नाहीं तरी गोष्टी बोलों नका ॥ ३ ॥

३३८९. बसतां चोरापाशीं तैसी होय बुद्धि । देखतांचि चिंधी मन धांवे ॥१॥ व्यभिचाऱ्यापाशीं बैसतां क्षणभरी । देखतांचि नारी मन धांवे ॥ २ ॥ प्रपंचाचा छंद टाकुनियां गोवा । धरावें केशवा हृदयांत ॥ ३ ॥ सांडुनियां देईं संसाराची बेडी । कीर्तनाची गोडी धरावी गा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुला सांगतों मी एक । रुक्मिणीनायक मुखीं गावा ॥ ५ ॥

३३९०. मस्तकीं सहावें ठांकियासी जाण । तेव्हां देवपण भोगावें गा ॥ १ ॥ आपुलिये स्तुती निंदा अथवा मान । टाकावा थुंकोन पैलीकडे ॥ २ ॥ सद्गुरुसेवन तेंचि अमृतपान । करूनी प्राशन बैसावें गा ॥ ३ ॥ आपुल्या मस्तकीं पडोत डोंगर । सुखाचें माहेर टाकूं नये ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां सांगूं तुला किती । जिण्याची फजिती करूं नये ॥ ५ ॥

३३९१. स्वामिसेवा गोड । माते बाळकाचें कोड ॥ १ ॥ जें जें मागावें भातुकें । तें तें पुरवी कौतुकें ॥ २ ॥ खेळविलें कोडें । हरुषें बोले कीं बोबडें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाड । तेथें पुरे माझें कोड ॥ ४ ॥

३३९२. तुझें नाम पंढरिनाथा । भावेंविण नये हाता ॥ १ ॥ दाहां नये विसां नये । पंनासां साटां नये ॥ २ ॥ शतां नये सहस्त्रां नये । लक्ष कोटीलागीं नये ॥३॥ तुका ह्मणे पंढरिनाथा । भावेंविण नये हाता ॥ ४ ॥

३३९३. संतांपायीं विन्मुख जाला । तो जरि संगति मागों आला ॥ १ ॥ तरि त्याहुनि दुरी जावें । सुखें एकांतीं बैसावें ॥ २ ॥ आत्मचर्चा नाहीं जेथें । आगी लावुनि द्यावी तेथें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं । चित्ता समाधान कांहीं ॥ ४ ॥

३३९४. हिरा ठेवितां काळें गाहाण । मोल न तुटे दुकाळीं जाण ॥१॥ तैसे संतजन पाहीं । विनटले श्रीहरिपायीं ॥२॥ तुका ह्मणे तैसे भक्त । तयांसी जन हें निंदित ॥३॥

३३९५. परिसें गे सुनेबाई । नको वेचूं दूध दहीं ॥ १ ॥ आवा चालिली पंढरपुरा । वेसीपासुनि आली घरा ॥ २ ॥ ऐकें गोष्टी सादर बाळे । करीं जतन फुटकें पाळें ॥३॥ माझे हातींचा कलवडू । मजवांचुनि नको फोडूं ॥ ४ ॥ वळवट-क्षिराचें लिंपन । नको फोडूं मजवांचून ॥५॥ उखळ मुसळ जातें । माझें मन गुंतलें तेथें ॥ ६ ॥ भिक्षुक आल्या घरा । सांग गेली पंढरपुरा ॥ ७ ॥ भक्षीं परिमित आहारु । नको फारसी वरो सारू ॥ ८ ॥ सून ह्मणे बहुत निकें । तुह्मी यात्रेसि जावें सुखें ॥ ९ ॥ सासूबाई स्वहित जोडा । सर्व मागील आशा सोडा ॥ १० ॥ सूनमुखींचें वचन कानीं । ऐकोनि सासू विवंची मनीं ॥ ११ ॥ सवतीचे चाळे खोटे । त्वां जानेंसें तुला वाटे ॥ १२ ॥ आतां

तेथें पाहूं ॥ १३ ॥ मुलें लेंकरें घर दार । माझें येथेंचि पंढरपुर ॥ १४ ॥ तुका ह्मणे ऐसें जन । गोवियेलें मायेंकरून ॥ १५ ॥

३३९६. एक ते गाढव मनुष्याचे वेष । हालविती पुस पुढें दाढी ॥१॥ निंदा हें भोजन जेवण तयांसी । जोडी घरीं रासी पातकांच्या ॥ २ ॥ तुका ह्मणे सुखें बैसोनियां खाती । कुंभिपाकीं होती नर्कवासी ॥ ३ ॥

३३९७. मागल्याची टाळाटाळी । झिंज्या वोढूनि कपाळीं ॥ १ ॥ ऐसा तंव मोळा । तुमचा नसेल गोपाळा ॥ २ ॥ नसेल ना नवें । ऐसे धरियेलें देवें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाला । उशीर नाहीं तो विठ्ठला ॥ ४ ॥

३३९८. संसार करितो मोठ्या महत्वानें । दिसे लोकां उणें न कळे त्या ॥ १ ॥ पवित्रपण आपुलें घरच्यासीच दिसे । बाहेर उदास निंदिताती ॥ २ ॥ आपणा कळेना आपले अवगुण । पुढिलाचे दोषगुण वाखाणिती ॥ ३ ॥ विषयाचे ध्यासें जग बांधियेलें । ह्मणोनी लागले जन्ममृत्यु ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझें संचितचि असें । देवाजीचें पिसें सहजगुण ॥ ५ ॥

३३९९. गव्हाराचें ज्ञान अवघा रजोगुण । सुखवासी होऊन विषय भोगी ॥ १ ॥ त्यासी जरी ज्ञानउपदेश केला । संगेंविण त्याला राहावेना ॥ २ ॥ तुका ह्मणे संग उत्तम असावा । याविण उपावा काय सांगों ॥ ३ ॥

३४००. भाग्यालागीं लांचावले । देवधर्म ते राहिले ॥ १ ॥ कथे जातां आळसे मन । प्रपंचाचें मोटें ज्ञान ॥ २ ॥ अखंडप्रीति जाया । नेणे भजनाच्या ठाया ॥ ३ ॥ कथाकीर्त्तन धनाचें । सर्वकाळ विषयीं नाचे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे पंढरिराया । ऐसे जन्मविले वांयां ॥ ५ ॥

३४०१. पतिव्रतेची कीर्त्ती वाखाणितां । सिंदळीच्या माथां तिडिक उठे ॥ १ ॥ आम्हुचें तें आहे सहज बोलणें । नाहीं विचारून केलें कोणीं ॥ २ ॥ अंगें उणें त्याच्या बैसे टाळक्यांत । तेणें ठिणग्या बहुत गाळीतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी काय करणें त्यासी । ढका खवंदासी लागतसे ॥ ४ ॥

३४०२. आहे ऐसा देव वदवावी वाणी । नाहीं ऐसा मनीं अनुभवावा ॥ १॥ आवडी आवडी कळिवरा कळिवरीं । वरिली अंतरीं ताळी पडे ॥ २ ॥ अपूर्व दर्शन मातेपुत्रा भेटी । रडूं मागे तुटी हर्षयोगें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एकें कळतें दुसरें । बरियाचें बरें आहाचें आहाच ॥ ४ ॥

३४०३. हेचि माझे चित्तीं । राहो भाव प्रीति । विठ्ठल सुषुप्तीं । जागृति स्वप्नासी ॥ १ ॥ आणिक नाहीं तुज मागणें । राज्यचाड संपत्ति धन । जिन्हे सुख तेणें । घेतां देहीं नाम तुझें ॥ २ ॥ तुझें रूप सर्वांठायीं । देखें ऐसें प्रेम देईं । ठेवावा हा पायीं । अनुभव चित्तांचा ॥ ३ ॥ जन्ममरणाचा बाध । समूळूनि तुटे कंद । लागो हाचि छंद । हरि गोविंद वाचेसी ॥ ४ ॥ काया पालटे दरुषणें । अवघें कोंदाटे चैतन्य । जीवशिवा खंडण । होय तरे चिंतितां ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे याचि भावें । आह्मी धालों तुझ्या नावें । सुखें होत जन्में । भलते याती भलतैसीं ॥ ६ ॥

३४०४. मौन कां धरिलें विश्वाच्या जीवना । उत्तर वचना देईं माझ्या ॥ १ ॥ तूं माझें संचित तूंचि पूर्वपुण्य । तूं माझें प्राचीन पांडुरंगा ॥ २ ॥ तूं माझें सत्कर्म तूं माझा स्वधर्म । तूंचि नित्यनेम नारायणा ॥ ३ ॥ कृपावचनाची वाट पाहातसें । करुणा वोरसें बोल कांहीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे प्रेमळाच्या प्रियोत्तमा । [illegible] मनसवें ॥ ५ ॥

[illegible] ॥ १ ॥

नव्हे जगीं कोणी मुकियाचा जाण । सार्थक लाजोनी नव्हे हित ॥ २ ॥ आलें तें उत्तर बोलें स्वामीसवें । धीट नीट जीवें होऊनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मना समर्थासी गांठी । घालावी हे मांडी थापटूनी ॥ ४ ॥

३४०६. माझिया तो जीवें घेतला हा सोस । पाहें तुझी वास भेटावया ॥१॥ मातेविण बाळ न मनी आणिका । सर्वकाळ धोका स्तनपाना ॥ २ ॥ वोसंगा निघाल्यावांचूनि न राहे । त्याचें आर्त माय पुरवीते ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माते भक्तां तूं कृपाळ । गिळियेले ज्वाळ वनांतरीं ॥ ४ ॥

३४०७. ऐसा मी अपार पार नाहीं अंत । परी कृपावंत भाविकांचा ॥ १ ॥ दुर्जनां चांडाळां करीं निर्दाळण । करीं संरक्षण अंकिताचें ॥ २ ॥ भक्त माझे सखे जिवलग सांगाती । सर्वांग त्यांप्रति वोडवीन ॥३॥ पीतांबरछाया करीन त्यांवरी । सदा त्यांचे घरीं दारीं उभा ॥ ४ ॥ माझे भक्त मज सदा जे रातले । त्यांवरीं घेतलें धरणें म्यां ॥ ५ ॥ कोठें हें वचन ठेविलें ये वेळे । तुका ह्मणे डोळे झांकियेले ॥६॥

३४०८. भ्रतारेंसी भार्या बोले गुज गोष्टी । मज ऐसी कष्टी नाहीं दुजी ॥ १ ॥ अखंड तुमचें धंद्यावरी मन । माझें तों हेळण करिती सर्व ॥ २ ॥ जोडितसां तुह्मी खाती चोरेंपोरें । माझीं तंव पोरें हळहळीती ॥ ३ ॥ तुमची व्याली माझे डाई हो पेटली । सदा दुष्ट बोली सोसवेना ॥ ४ ॥ दुष्टवृत्ति नंदुली सदा द्वेष करी । नांदों मी संसारीं कोण्या सुखें ॥ ५ ॥ भावा दीर कांहीं धड हा न बोले । नांदों कोणा खालें कैसी आतां ॥ ६ ॥ माझ्या अंगसंगें तुह्मांसी विश्रांति । मग धडगति नाहीं तुमची ॥ ७ ॥ ठाकतें ठमकतें जीव मुठी धरूनि । परि तुह्मी अजूनि न धरा लाज ॥ ८ ॥ वेगळे निघतां संसार करीन । नाहीं तरी प्राण देतें आतां ॥ ९ ॥ तुका ह्मणे जाला कामाचा अंकित । सांगे मनोगत तैसा वर्ते ॥ १० ॥

३४०९. कामाचा अंकित कांतेतें प्रार्थित । तूं कां हो दुश्चित्त निरंतर ॥ १ ॥ माझीं मायबापें बंधु हो बहिण । तुज करीं सीण त्यागीन मी ॥ २ ॥ त्यांचें जरी तोंड पाहेन मागुता । तरी मज हत्या घडो तुझी ॥ ३ ॥ सकाळ उठोन वेगळा निघेन । वाहातों तुझी आण निश्चयेंसी ॥ ४ ॥ वेगळें निघतां घडीन दोरे चुडा । तूं तंव माझा जोडा जन्माचा कीं ॥ ५ ॥ ताईत सांकळी गळांची दुलडी । बाजुबंदजोडी हातसर ॥ ६ ॥ वेणीचे जे नग सर्वेही करीन । नको धरूं सीण मनीं कांहीं ॥ ७ ॥ नेसावया साडी सेलारी चुनडी । अंगींची कांचोळी जाळिया फुलें ॥ ८ ॥ तुका ह्मणे केला रांडेनें गाढव । मनासवें धांव घेतलीसे ॥ ९ ॥

३४१०. उजळितां उजळे दीपकाची वाती । स्वयंभ ते ज्योति हिऱ्या अंगीं ॥१॥ एकीं महाकष्टें मेळविलें धन । एकासी जतन दैवयोगें ॥ २ ॥ परिमळें केलें चंदनाचें चिन्ह । निवडी ते भिन्न गाढव तो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जया अंगीं हरिठसा । तो तरे सहसा वंद्य होय ॥ ४ ॥

३४११. बारा वर्षें बाळपण । तेंही वेचलें अज्ञानें ॥ १ ॥ ऐसा जन्म गेला वांयां । न भजतां पंढरिराया ॥२॥ बाकी उरलीं अठ्यायशीं । तीस वेचलीं कामासी ॥ ३ ॥ बाकी उरलीं अठावन्न । तीस वेचलीं ममतेनें ॥४॥ बाकी उरलीं आठावीस । देहगेह विसरलास ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे ऐसा झाडा । संसार हा आहे थोडा ॥ ६ ॥

३४१२. सोवळा तो जाला । अंगीकार देवें केला ॥ १ ॥ येर करिती भोजन । पोट पोसाया दुर्जन ॥ २ ॥ चुकला हा भार । तयाचीच येरझार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दास । जाला तया नाहीं नास ॥ ४ ॥

३४१३. आजि शिवला मांग । माझें विटाळलें आंग ॥ १ ॥ यासी वेऊं प्राय-

श्चित्त । विठ्ठलविठ्ठल हृदयांत ॥ २ ॥ जाली क्रोधासी भेटी । तोंडावाटे नर्के लोटी ॥ ३ ॥ अनुतापीं न्हाऊं । तुका ह्मणे रवी पाहूं ॥ ४ ॥

३४१४. ठाव तुह्मांपाशीं । जाला आतां हृषीकेशी ॥ १ ॥ नलगे जागावें सतत । येथें स्वभावें हे नीत ॥ २ ॥ चोरव्यासी थारा । येथें कैंचा जी दातारा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मनें । आह्मां जालें समाधान ॥ ४ ॥

३४१५. पाळियेले लळे । माझे विठ्ठले कृपाळे ॥ १ ॥ बहुजन्मांचें पोषणें । सरतें पायांपाशीं तेणें ॥ २ ॥ सवे दिली लागों । भातें आवडीचें मागों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भिन्न । नाहीं दिसों दिलें क्षण ॥ ४ ॥

३४१६. जो या गेला पंढरपुरा । आणीक यात्रा न मनी तो ॥ १ ॥ सुलभ माय पंढरिराणा । पुरवी खुणा अंतरींच्या ॥ २ ॥ जन्मांतरिंच्या पुण्यरासी । वारी त्यासी पंढरीची ॥ ३ ॥ बाहेर येतां प्राण फुटे । रडें दाटे गहिवरें ॥ ४ ॥ दधिमंगळ भोजन सारा । ह्मणती करा मुरडींव ॥ ५ ॥ मागुता हा पाहों ठाव । पंढरिराव दर्शनें ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे भूवैकुंठ । वाळुवंट भींवरा ॥ ७ ॥

३४१७. न मिळती एका एक । जये नगरीचे लोक ॥ १ ॥ भलीं तेथें राहूं नये । क्षणें होईल न कळे काय ॥ २ ॥ न करितां अन्याय । बळें करीती अपाय ॥ ३ ॥ नाहीं पुराणाची प्रीति । ठायींठायीं पंचाइती ॥ ४ ॥ भल्या बुऱ्या मारी । होतां कोणी न निवारी ॥ ५ ॥ अविचाऱ्या हातीं । देऊनि प्रजा नागविती ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे दरी । सुखें सेवावी ते बरी ॥ ७ ॥

३४१८. शिकवणें नाक झाडी । पुढील जोडी कळेना ॥ १ ॥ निरयगांवीं भोग देता । तेथें सत्ता आणिकांची ॥ २ ॥ अवगुणांचा सांटा करी । तेचि धरी जीवासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जडबुद्धि । कर्मशुद्धी सांडवी ॥ ४ ॥

३४१९. गोपीचंदन मुद्रा धरणें । आह्मां लेणें वैष्णवां ॥ १ ॥ मिरवूं अळंकार लेणें । हीं भूषणें स्वामीचीं ॥ २ ॥ विकला तो सेवे जीव । एक्या भावें एकविध ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शूर जालों । बाहेर आलों संसारा ॥ ४ ॥

३४२०. विषयांचे लोलिंगत । ते फजीत होतील ॥ १ ॥ न सरे तेथें यातिकुळ । शुद्ध मूळ बीज व्हावें ॥ २ ॥ शिखासूत्र सोंग वरी । दुराचारी दंड पावे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अभिमान । नारायणा न सोसे ॥ ४ ॥

३४२१. वडिलें दिलें भूमिदान । तें जो मागे अभिळासून ॥ १ ॥ अग्रपूजेचा अधिकारी । श्रेष्ठ दंड यमा घरीं ॥ २ ॥ उभयकुल समवेत । नरकीं प्रवेश अद्भुत ॥ ३ ॥ तसलोहें भेटी । तुका ह्मणे कल्पकोटी ॥ ४ ॥

३४२२. लटिकी ग्वाही सभेआंत । देतां पतित आगळा ॥ १ ॥ कुंभपाकीं वस्ती करूं । होय धुरु कुळेसी ॥ २ ॥ रजस्वला रुधिर स्रवे । तेंचि घ्यावें तृषेसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जन्मा आला । काळ जाला कुळासी ॥ ४ ॥

३४२३. आचरे दोष न धरी धाक । परीपाक दुःखाचा ॥ १ ॥ चांडाळ तो दुराचारी । अंगीकारी कोण त्या ॥ २ ॥ नव्हे संतान वोस घर । अंधकार कुळासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याचें दान । घेतां पतन दुःखासी ॥ ४ ॥

३४२४. कींविलवाणा जाला आतां । दोष करितां न विचारी ॥ १ ॥ अभिलाषी नारी धन । झकवी जन लटिकेंचि ॥ २ ॥ विश्वासिया करितां घात । न धरी चित्त कांटाळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं आला । वृथा गेला जन्मासी ॥ ४ ॥

नये । नरका जाय ह्मणोनि ॥ २ ॥ विकी स्नानसंध्या जप । करी तप पुढिलांचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दांभिक तो । नरका जातो स्वइच्छा ॥ ४ ॥

३४२६. सदा नामघोष करूं हरिकथा । तेणें सदा चित्ता समाधान ॥ १ ॥ सर्वसुख ल्यालों सर्व अलंकार । आनंदें निर्भर डुलतसों ॥ २ ॥ असों ऐसा कोठें आठवही नाहीं । देहींच विदेही भोगूं दशा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी जालों अग्निरूप । लागों नेदूं पापपुण्य अंगा ॥ ४ ॥

३४२७. वरीवरी बोले युद्धाचिया गोष्टी । परसैन्या भेटी नाहीं जाली ॥ १ ॥ पराव्याचे भार पाहुनियां दृष्टी । कांपतसे पोटीं थरथरां ॥ २ ॥ मनाचा उदार रायाचा जुंझार । फिरंगीचा मार मारीतसे ॥ ३ ॥ धन्य त्याची माय धन्य त्याचा बाप । अंगीं अनुताप हरिनामें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे साधु बोले खर्गधार । खोंचतें अंतर दुर्जनाचें ॥ ५ ॥

३४२८. गंधर्वनगरीं क्षण एक राहावें । तेंचि पैं करावें मूळक्षेत्र ॥ १ ॥ खपुष्पाची पूजा बांधोनि निर्गुणा । लक्ष्मीनारायणा तोषवावें ॥ २ ॥ वंध्यापुत्राचा लग्नाचा सोहळा । आपुलिया डोळां पाहों वेगीं ॥ ३ ॥ मृगजळा पोही घालूनि सज्ञाना । तापलिया जना निववावें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मिथ्या देहेंद्रियकर्म । ब्रह्मार्पण ब्रह्म होय बापा ॥ ५ ॥

३४२९. तुझा ह्मणविलों दास । केली उच्छिष्टाची आस ॥ १ ॥ मुखीं घालावा कवळ । जरी तूं होशील कृपाळ ॥ २ ॥ सीण भाग माझा पुसें । तुका ह्मणे न करीं हांसें ॥ ३ ॥

३४३०. काय मागें आह्मी गुंतलों काशानीं । पुढें वाहों मनीं धाक देवा ॥ १ ॥ कीर्त्ति चराचरीं आहे तैसी आहे । भेटोनियां काय द्यावें आह्मां ॥ २ ॥ घेउनी धरणें बैसती उपवासी । हट आह्मांपासीं नाहीं तैसा ॥ ३ ॥ तातडी तयांनीं केली विटंबणा । आह्मां नारायणा काय उणें ॥ ४ ॥ नाहीं मुक्तिचाड वास वैकुंठींचा । जीव भाव आमुचा देऊं तुज ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे काय मानेल तें आतां । तूं घेईं अनंता सर्व माझें ॥ ६ ॥

३४३१. जालों बळिवंत । होऊनियां शरणागत ॥ १ ॥ केला घरांत रिघावा । ठायीं पाडियेला ठेवा ॥ २ ॥ हाता चढे धन । ऐसें रचलें कारण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मिठी । पायीं देउनि केली लुटी ॥ ४ ॥

३४३२. दासीचा जो संग करी । त्याचे पूर्वज नर्कद्वारीं ॥ १ ॥ ऐसें सांगों जातां जना । नये कोणाचिया मना ॥ २ ॥ बरें विचारूनीं पाहें । तुज अंतीं कोण आहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रांडलेंका । अंतीं जासिल यमलोका ॥ ४ ॥

३४३३. गुळ सांडुनि गोडी घ्यावी । मीठ सांडुनि चवि चाखावी ॥ १ ॥ ऐसा प्रपंच सांडुनि द्यावा । मग परमार्थ जोडावा ॥ २ ॥ साकरेचा नव्हे ऊंस । आह्मां कैंचा गर्भवास ॥ ३ ॥ बीज भाजुनि केली लाही । जन्ममरण आह्मां नाहीं ॥ ४ ॥ आकारासी कैंचा ठाव । देह प्रत्यक्ष जाला वाव ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे अवघें जग । सर्वां घटीं पांडुरंग ॥ ६ ॥

३४३४. आमुचें दंडवत पायांवरी डोई । व्हावें उतराई ठेवूनियां ॥ १ ॥ कराल तें काय नव्हे जी विठ्ठला । चित्त द्यावें बोला बोबडिया ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आह्मी लडिवाळें अनाथें । ह्मणोनि दीनानाथें सांभाळावें ॥ ३ ॥

३४३५. भाग्यवंत आह्मी विष्णुदास जगीं । अभंग प्रसंगीं धैर्यवंत ॥ १ ॥ नाहीं तें पुरवीत आणुनि जवळी । गाउनी माउली गीत सुखें ॥ २ ॥ प्रीति अंगीं असे सत्ता सर्वकाळ । वोळलीं सकळ सखें ठायीं ॥ ३ ॥ आपल्या स्वभावें जैसे जेथें

असों । तैसे तेथें दिसों साजिरेचि ॥४॥ वासनेचा कंद उपडिलें मूळ । दुरितें सकळ निवारिलीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे भक्तजनांची माउली । करील साउली विठ्ठल आह्मां ॥ ६ ॥

३४३६. तीर्थें फळती काळें जन्में आगळिया । संतदृष्टी पाया हेळामात्रें ॥ १ ॥ सुखाचे सुगम वैष्णवांचे पाय । अंतरींचा जाय महाभेव ॥ २ ॥ काळेंहि न सरे तपें समाधान । कथे मूढजन समाधिस्थ ॥ ३ ॥ उपमा द्यावया सांगतां आणीक । नाहीं तिन्ही लोक धुंडाळितां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मी राहिलों येणें सुखें । संतसंगें दुःखें नासावया ॥ ५ ॥

३४३७. संतजना माझी यावया करुणा । ह्मणउनी दीन हीन जालों ॥ १ ॥ नेणें योग युक्ती नाहीं ज्ञान मति । गातसें या गीतीं पांडुरंगा ॥ २ ॥ भाव भक्ती नेणें तप अनुष्ठान । करितों कीर्त्तन विठ्ठलाचें ॥ ३ ॥ ब्रह्मज्ञान ध्यान न कळे धारणा । एका नारायणा वांचूनियां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझा विठोबासी भार । जाणे हा विचार तोचि माझा ॥ ५ ॥

३४३८. ऐसें काय उणें जालें तुज देवा । भावेंविण सेवा घेसी माझी ॥ १ ॥ काय मज द्यावा नलगे मुशारा । पाहावें दातारा विचारूनि ॥ २ ॥ करितों पाखांडें जोडूनि अक्षरें । नव्हे ज्ञान खरें भक्तिरस ॥ ३ ॥ गुणवाद तुझे न बोलवे वाणी । आणिका छळणी वाद सांगें ॥ ४ ॥ तरी आतां मज राखें तुझे पायीं । देखसील कांहीं प्रेमरस ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तुज हांसतील लोक । निष्काम सेवक ह्मणोनियां ॥ ६ ॥

३४३९. भोंदावया मीस घेऊनि संतांचें । करी कुटुंबाचें दास्य सदा ॥ १ ॥ मनुष्याचे परी बोल रावा करी । रंजवी नरनारी जगामध्यें ॥ २ ॥ तिमयाचा बैल करी सिकविलें । चित्रींचें बाहुलें गोष्टी सांगे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा जळो हे महंती । लाज नाहीं चित्तीं निसुगातें ॥ ४ ॥

३४४०. अंगीं घेऊनियां वारें दया देती । तया भक्तां हातीं चोट आहे ॥ १ ॥ देव्हारा बैसोनि हालविती सुपें । ऐसीं पापी पापें लिंपताती ॥ २ ॥ एकीबेकीन्यायें होतसे प्रचित । तेणें लोक समस्त भुलताती ॥ ३ ॥ तयांचे स्वाधीन दैवतें असती । तरी कां मरती त्यांचीं पोरें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे पाणी अंगारा जयाचा । भक्त कान्होबाचा तोही नव्हे ॥ ५ ॥

३४४१. पंढरपुरींचें दैवत भजावें । काया वाचा जावें शरण त्या ॥ १ ॥ मनीं ध्यान करी अहंता धरूनी । तया चक्रपाणी दूर ठेला ॥ २ ॥ मान अभिमान सांडुनियां द्यावे । अवघ्यां नीच व्हावें तरी प्राप्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेंचि कोणासी सांगावें । सादर होउनि भावें भजें देवा ॥ ४ ॥

३४४२. अधमाचें चित्त अहंकारीं मन । उपदेश शीण तया केला ॥ १ ॥ पापियाचें मन न करी आचार । विधवे शृंगार व्यर्थ केला ॥ २ ॥ अधमाचें चित्त दुश्चित्त ऐकेना । वांयां सीण मना करूं काय ॥३॥ गर्दभासी दिली चंदनाची उटी । केशर ललाटीं शुकराच्या ॥ ४ ॥ पतिवंचकेसी सांगतां उदंड । परि तें पाषांड तिचे मनीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तैसें अभाविका सांगतां । वाउगाचि चित्ता सीण होय॥६॥

३४४३. किती उपदेश करावा खळासी । नावडे तयासी बरें कांहीं ॥ १ ॥ शुद्ध हे वासना नाहीं चांडाळाची । होळी आयुष्याची केली तेणें ॥ २ ॥ नाहीं शुद्ध भाव नाइके वचन । आपणा आपण नाडियेलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्यासी काय व्याली रांड । करितो बडबड रात्रंदिवस ॥ ४ ॥

३४४४. संत देखोनियां स्वयें दृष्टी टाळी । आदरें न्याहाळी परस्त्रीसी ॥ १ ॥
[illegible] । [illegible] [illegible] निजे कर्ण ॥ २ ॥ कथेमाजी नीज

वाटे नित्यक्षणीं । स्त्रियेचे कीर्त्तनीं प्रेमें जागे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी क्रोधासी न यावें । स्वभावा करावें काय कोणी ॥ ४ ॥

३४४५. मणि पडिला दाढेसी मकरतोंडीं । सुखें हस्तेंचि काढवेल प्रौढीं ॥ १ ॥ परि मूर्खांचें चित्त बोधवेना । दुधें कूर्मींच्या पाळवेल सेना ॥ २ ॥ सकळ पृथ्वी हिंडतां कदाचित । ससीसिंगाची प्राप्त होय तेथें ॥ ३ ॥ अतिप्रयत्नें गाळितां वाळुवेतें । दिव्य तेलाची प्राप्त होय तेथें ॥ ४ ॥ अतिक्रोधें खवळला फणी पाहीं । धरूं येतो मस्तकीं पुष्पप्रायी ॥ ५ ॥ पाहा ब्रह्मानंदेंचि एकीं हेळा । महापातकी तो तुका मुक्त केला ॥ ६ ॥

३४४६. भोळे भाविक हे जुनाट चांगले । होय तैसें केलें भक्तिभावें ॥ १ ॥ ह्मणउनि चिंता नाहीं आह्मां दासां । न भ्यों गर्भवासा जन्म घेतां ॥ २ ॥ आपुलिया इच्छा करूं गदारोळ । भोगूं सर्वकाळ सर्व सुखें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां देवाची सांगात । नाहीं विसंबत येर येरां ॥ ४ ॥

३४४७. नाहीं बळयोग अभ्यास कराया । न कळे ते क्रिया साधनाची ॥ १ ॥ तुझिये भेटीचें प्रेम अंतरंगीं । नाहीं बळ अंगीं भजनाचें ॥ २ ॥ काय पांडुरंगा करूं बा विचार । झुरतें अंतर भेटावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सांगा वडिलपणें बुद्धी । तुजविण दयानिधी पुसों कोणा ॥ ४ ॥

३४४८. पहावया तुझा जरी बोलें अंत । तरि माझे जात डोळे देवा ॥ १ ॥ स्तंभीं तुज नाहीं घातलें प्रल्हादें । आपुल्या आनंदें अवतार ॥ २ ॥ भक्ताचिया काजा जालासी सगुण । तुज नाहीं गुण रूप नाम ॥ ३ ॥ ऐसा कोण देवा अधम यातीचा । निर्धार हा साचा नाहीं तुझा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे बोलें कवतुकें गोष्टी । नेदीं येऊं पोटीं राग देवा ॥ ५ ॥

३४४९. प्रगट व्हावें हे अज्ञानवासना । माझी नारायणा हीनबुद्धि ॥ १ ॥ खाणीवाणी होसी काष्टीं तूं पाषाणीं । जंतु जीवजनीं प्रसिद्ध हा ॥ २ ॥ ज्ञानहीन तुज पाहें अल्पमति । लहान हा चित्तीं धरोनियां ॥ ३ ॥ परि तूं कृपाळ होसी देवराणा । ब्रीदें तुझीं जना प्रसिद्ध हें ॥ ४ ॥ उतावीळ बहु भक्तांचिया काजा । होसी केशीराजा तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

३४५०. जरी तुझा मज नसता आधार । कैसा हा संसार दुऱ्हावता ॥ १ ॥ ऐसा बळी कोण होईल पुरता । जो हे वारी चिंता आशापाश ॥ २ ॥ मायामोहफांसा लोकलाजबेडी । तुजविण तोडी कोण एक ॥ ३ ॥ हें तों मज कळों आलें अनुभवें । बरें माझ्या जीवें पांडुरंगा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे यास तूंचि माझा ग्वाही । परी भाव नाहीं जना लोकां ॥ ५ ॥

३४५१. तुजविण चाड आणिकांची कांहीं । धरीन हें नाहीं तुज ठावें ॥ १ ॥ तरणउपाय योगक्षेम माझा । ठेवियेला तुझ्या पायीं देवा ॥ २ ॥ कोण मज आली काय हे तांतडी । सोनियाची घडी जाय दिस ॥ ३ ॥ तुझिया नामाचें ल्यालोंसें भूषण । कृपा संतजन करितील ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जाला आनंदाचा वास । हृदया या नास नव्हे कधीं ॥ ५ ॥

३४५२. हेंचि सुख पुढें मागतों आगळें । आनंदाचीं फळें सेवादान ॥ १ ॥ जन्मजन्मांतरीं तुझाचि अंकिला । करूनि विठ्ठला दास ठेवीं ॥ २ ॥ दुजा भाव आड येऊं नेदीं चित्ता । करावा अनंता नास त्याचा ॥ ३ ॥ अभय देऊनि करावें सादर । क्षण तो विसर पडों नेदीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मी जे जे इच्छा करूं । ते ते कल्पतरू पुरविसी ॥ ५ ॥

३४५३. तुज केलिया नव्हे ऐसें काई । डोंगराची राई क्षणमात्रें ॥१॥ मज या लोकांचा न साहे आघात । देखणें प्रचित जीव घेती ॥२॥ सहज विनोदें बोलियेलों गोष्टी । आरंभीं तों पोटीं न धरावी ॥३॥ दीनरूप मज करावें नेणता । याहुनी अनंता आहें तैसा ॥४॥ तुका ह्मणे जेणें मज तूं भोगसी । तें करीं जनासीं चाड नाहीं ॥५॥

३४५४. ऐसा सर्व भाव तुज निरोपिला । तूं मज एकला सर्वभावें ॥ १ ॥ अंतरींची कां हे नेणसील गोष्टी । परि सुखासाटीं बोलविसी ॥ २ ॥ सर्व माझा भार तुज चालवणें । तेथें म्यां बोलणें काय एक ॥ ३ ॥ स्वभावें स्वहित हिताचें कारण । कौतुक करून निवडिसी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तूं हें जाणसी गा देवा । आमुच्या स्वभावा अंतरींच्या ॥ ५ ॥

३४४५. लोखंडाचे न पाहे दोष । शिवोन परीस सोनें करी ॥ १ ॥ जैसी तैसी तरी वाणी । मना आणी माउली ॥ २ ॥ लेंकराचे स्नेहें गोड । करी कोड त्यागुणें ॥ ३ ॥ मागें पुढें रिघे लोटी । साहे खेटी करी तें ॥ ४ ॥ तुका विनवी पांडुरंगा । ऐसें सांगा आहे हें ॥ ५ ॥

३४५६. पर्वकाळीं धर्म न करी नासरी । खर्ची राजद्वारीं द्रव्यरासी ॥ १ ॥ सोइऱ्यासी करी पाहुणेर बरा । कांडितो ठोंबरा संतांलागीं ॥ २ ॥ बाइलेच्या गोता आवडीनें पोसी । मातापितरांसी दवडोनी ॥ ३ ॥ श्राद्धीं कष्टी होय सांगतां ब्राह्मण । गोवार मागून सावडीतो ॥ ४ ॥ नेतो पानें फुलें वेश्येला उदंड । ब्राह्मणासी खांड नेदी एक ॥ ५ ॥ हातें मोऱ्या शोधी कष्ट करी नाना । देवाच्या पूजना कांटाळतो ॥ ६ ॥ सारा वेळ धंदा करितां श्रमेना । साधूच्या दर्शना जातां कुंथे ॥ ७ ॥ हरीच्या कीर्तनीं गुंगायासि लागे । येरवीं तो जागे उगलाचि ॥ ८ ॥ पुराणीं बैसतां नाहीं रिकामटी । खेळतो सोंगटीं अहोरात्र ॥ ९ ॥ देवाच्या विभुती न पाहे सर्वथा । करी पानवथा नेत्रभिक्षा ॥१०॥ गाईला देखोनी बदबदां मारी । घोड्याची चाकरी गोड लागे ॥११॥ ब्राह्मणाचें तीर्थ घेतां त्रास मोटा । प्रेमें घेतो घोंटा घटघटां ॥१२॥ तुका ह्मणे ऐसे प्रपंचीं गुंतले । जन्मोनि मुकले विठोबासी ॥ १३ ॥

३४५७. आह्मी रामाचे राऊत । वीर झुंझार बहुत ॥ १ ॥ मनपवनतुरंग । हातीं नामाची फिरंग ॥ २ ॥ वारू चालवूं चहूंखुरीं । घाला घालूं यमपुरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पेणें । आह्मां वैकुंठासी जाणें ॥ ४ ॥

३४५८. पवित्र तें कुळ पावन तो देश । जेथें हरिचे दास घेती जन्म ॥ १ ॥ कर्मधर्म त्याचे जाला नारायण । त्याचेनी पावन तिन्ही लोक ॥ २ ॥ वर्ण अभिमानें कोण जाले पावन । ऐसें द्या सांगून मजपाशीं ॥ ३ ॥ अंत्यजादि योनि तरल्या हरिभजनें । तयाचीं पुराणें भाट जालीं ॥४॥ वैश्य तुळाधार गोरा तो कुंभार । धागा हा चांभार रोहिदास ॥ ५ ॥ कबीर मोमीन लतिफ मुसलमान । सेना न्हावी जाण विष्णुदास ॥ ६ ॥ कान्होपात्र खोदु पिंजारी तो दादु । भजनीं अभेदू हरिचे पायीं ॥ ७ ॥ चोखामेळा वंका जातीचा महार । त्यासी सर्वेश्वर ऐक्य करी ॥ ८ ॥ नामयाची जनी कोण तिचा भाव । जेवी पंढरीराव तियेसवें ॥ ९ ॥ मैराळ जनक कोण कुळ त्याचें । महिमान तयाचें काय सांगों ॥ १० ॥ यातायातीधर्म नाहीं विष्णुदासा । निर्णय हा ऐसा वेदशास्त्रीं ॥ ११ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी विचारावे ग्रंथ । तारिले पतित नेणों किती ॥ १२ ॥

३४५९. नामासारिखी करणी । हे तों न दिसे त्रिभुवनीं ॥ १ ॥ सिलंगणीचें सोनें । ठेवूं नये तें गाहाण ॥ २ ॥ आदित्याचीं झाडें । काय त्यांचा उजड पडे ॥३॥

३४६०. येऊनि संसारा काय हित केलें । आयुष्य नासिलें शिश्नोदरा ॥ १ ॥ विषय सेवितां कोण तृप्त जाला । इंधनीं निवाला अग्नि कोठें ॥ २ ॥ देखोनि मृगजळ भांबावलीं वेडीं । विचाराची थडी न टाकिती ॥ ३ ॥ ऐसियां जीवांसी सोय न लाविसी । निष्ठुर कां होसी कृपाळुवा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देवा अगाध पैं थोरी । सर्वांचे अंतरीं पुरलासी ॥ ५ ॥

३४६१. समर्थाचे सेवे बहु असे हित । विचार हृदयांत करूनी पाहें ॥ १ ॥ वरकडाऐसा नव्हे हा समर्थ । क्षणेंचि घडित सृष्टि नासे ॥ २ ॥ ज्याची कृपा होतां आपणा ऐसें करी । उरों नेदी उरी दारिद्र्याची ॥ ३ ॥ ऐशालागीं मन वोळगे अहर्निशीं । तेणें वंद्य होशी ब्रह्मादिकां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे हेंचि आहे पैं मुद्दल । सत्य माझा बोल हाचि माना ॥ ५ ॥

३४६२. पिकलिये सेंदे कडुपण गेलें । तैसें आह्मां केलें पांडुरंगें ॥ १ ॥ काम क्रोध लोभ निमाले ठायींचि । सर्व आनंदाची सृष्टि जाली ॥ २ ॥ आठव नाठव गेले भावाभाव । जाला स्वयमेव पांडुरंग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भाग्य या नांवें ह्मणीजे । संसारीं जन्मीजे याचि लागीं ॥ ४ ॥

३४६३. येऊनि नरदेहा विचारावें सार । धरावा पैं धीर भजनमार्गीं ॥ १ ॥ चंचळ चित्तासी ठेवूनियां ठायीं । संतांचिये पायीं लीन व्हावें ॥ २ ॥ भावाचा पैं हात धरावा निश्चयें । तेणें भवभय देशधडी ॥ ३ ॥ नामापरतें जगीं साधन सोपें नाहीं । आवडीनें गाई सर्वकाळ ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे धन्य वंश त्या नराचा । ऐसा निश्चयाचा मेरु जाला ॥ ५ ॥

३४६४. षड्रसीं रांधिलें खापरीं घातलें । चोहटा ठेविलें मध्यरात्रीं ॥ १ ॥ त्यासी सदाचारी लोक न शिवती । श्वानासी निश्चिती फावलें तें ॥ २ ॥ तैसें दुष्टकर्म जालें हरिभक्ता । त्यागिली ममता विषयासक्ति ॥ ३ ॥ इहपरलोक उभय विटाळ । मानिती केवळ हरिचे दास ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देवा आवडे हे सेवा । अनुदिनीं व्हावा पूर्ण हेतु ॥ ५ ॥

३४६५. बीज भाजुनि केली लाही । आह्मां जन्ममरण नाहीं ॥ १ ॥ आकारासी कैंचा ठाव । देहप्रत्यक्ष जाला देव ॥ २ ॥ साकरेचा नव्हे उंस । आह्मां कैंचा गर्भवास ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघा जोग । सर्वांघटीं पांडुरंग ॥ ४ ॥

३४६६. वैकुंठींचा देव आणिला भूतळा । धन्य तो आगळा पुंडलीक ॥ १ ॥ धारिष्ट धैर्याचा वरिष्ट भक्तांचा । पवित्र पुण्याचा एकनिष्ठ ॥ २ ॥ पितृसेवापुण्यें लाधला निधान । ब्रह्म सनातन अंगसंगें ॥ ३ ॥ अंगसंगें रंगें क्रीडा करी जाणा । ज्या घरीं पाहुणा वैकुंठींचा ॥ ४ ॥ धन्य त्याची शक्ति भक्तीची हे ख्याति । तुका ह्मणे मुक्ति पायीं लोळे ॥ ५ ॥

३४६७. मृगाचिये अंगीं कस्तुरीचा वास । असे ज्याचा त्यास नसे ठावा ॥ १ ॥ भाग्यवंत घेती वेचूनियां मोलें । भारवाही मेले वाहतां वोझें ॥ २ ॥ चंद्रामृतें तृप्तिपारणें चकोरा । अमरासी चारा सुगंधाचा ॥ ३ ॥ अधिकारी येथें घेती हातवटी । परीक्षवंता दृष्टी रत्न जैसें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे काय अंधळिया हातीं । दिलें जैसें मोतीं वांयां जाय ॥ ५ ॥

३४६८. आलिया संसारीं देखिली पंढरी । कीर्ति महाद्वारीं वाणूं तुझी ॥ १ ॥ पतकांचे भार नामाचे गजर । देखिल्या संसार सफळ झाला ॥ २ ॥ साधुसंतांचिया धन्य जाल्या भेटी । सांपडली लुटी मोक्षाची हे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां हेंचि पैं मागणें । पडती नाहीं येणें संसारासी ॥ ४ ॥

३४६९. ऐसे कैसे जाले भोंदू । कर्म करोनि ह्मणती साधु ॥ १ ॥ अंगा लावूनियां राख । डोळे झांकुनी करिती पाप ॥ २ ॥ दावुनि वैराग्याची कळा । भोगी विषयांचा सोहळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सांगों किती । जळो तयांची संगती ॥ ४ ॥

३४७०. कोणी निंदा कोणी वंदा । आह्मां स्वहिताचा धंदा ॥ १ ॥ काय तुह्मांसी गरज । आह्मी भजूं पंढरिराज ॥ २ ॥ तुह्मांसारिखें चालावें । तेव्हां स्वहिता मुकावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हो कां कांहीं । गळ दिला विठ्ठलपायीं ॥ ४ ॥

३४७१. तुझे नामीं दीनानाथा । आह्मी उघडा घातला माथा ॥ १ ॥ आतां न धरावें दुरी । बोल येईल ब्रीदावरी ॥ २ ॥ पतित होतों ऐसा ठावा । आधीं कां न विचारावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुझे पायीं । आह्मी सिरास केली पाहीं ॥ ४ ॥

३४७२. रक्त श्वेत कृष्ण पीत प्रभा भिन्न । चिन्मय अंजन सुदलें डोळां ॥ १ ॥ तेणें अंजनगुणें दिव्यदृष्टि जाली । कल्पना निवाली द्वैताद्वैत ॥ २ ॥ देशकालवस्तुभेद मावळला । आत्मा निर्वाळला विश्वाकार ॥ ३ ॥ न जाला प्रपंच आहे परब्रह्म । अहंसोहं ब्रह्म आकळलें ॥ ४ ॥ तत्त्वमसि विद्या ब्रह्मानंद सांग । तेंचि जाला अंगें तुका आतां ॥ ५ ॥

३४७३. नीत सांडोनि अवनीत चाले । भंडउभंड भलतेंचि बोले ॥ १ ॥ त्यांत कोणाचें काय बा गेलें । ज्याचें तेणें अनहित केलें ॥ २ ॥ ज्यासि वंदावें त्यासी निंदी । मैत्री सांडोनि होतसे दंदी ॥ ३ ॥ आन यातीचे संगती लागे । संतसज्जनामध्यें ना वागे ॥ ४ ॥ केल्याविण पराक्रम सांगे । जेथें सांगे तेथेंचि भीक मागे ॥ ५ ॥ करी आपुलाचि संभ्रम । परि पुढें कठीण फार यम ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे कांहीं नित्यनेम । चित्तीं न धरी तो अधम ॥ ७ ॥

३४७४. मानूं कांहीं आह्मी आपुलिया इच्छा । नाहीं तरी सरिसा रंकरावो ॥१॥ आपुल्या उदास आहों देहभावीं । मग लज्जाजीवीं चाड नाहीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे खेळों आह्मी सहजलीळे । ह्मणोनी निराळे सुखदुःखा ॥ ३ ॥

३४७५. बोले तैसा चाले । त्याचीं वंदीन पाउलें ॥ १ ॥ अंगें झाडीन अंगण । त्याचें दासत्व करीन ॥ २ ॥ त्याचा होईन किंकर । उभा ठाकेन जोडोनि कर ॥३॥ तुका ह्मणे देव । त्याचे चरणीं माझा भाव ॥ ४ ॥

३४७६. पाण्या निघाली गुजरी । मन ठेविलें दो घागरीं । चाले मोकळ्या पदरीं । परी लक्ष तेथें ॥ १ ॥ वावडी उडाली अंबरीं । हातीं धरोनियां दोरी । दिसे दुरिच्या दुरी । परी लक्ष तेथें ॥ २ ॥ चोर चोरी करी । ठेवी वनांतरीं । वर्ततसे चराचरीं । परी लक्ष तेथें ॥ ३ ॥ व्यभिचारिणी नारी । घराश्रम करी । परपुरुष जिव्हारीं । परी लक्ष तेथें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे असों । भलतिये व्यापारीं । लक्ष सर्वेश्वरीं । चुकों नेदी ॥ ५ ॥

३४७७. जनाचिया मना जावें कासियेसी । माझी वाराणसी पांडुरंग ॥ १ ॥ तेथें भागीरथी तेथें भीमरथी । अधिक ह्मणती चंद्रभागा ॥ २ ॥ तेथें माधवराव येथें यादवराव । जाणोनियां भाव पुंडलिकाचा ॥ ३ ॥विष्णुपद गया तेचि तेथें आहे । प्रत्यक्ष हें पाहें विटेवरी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे हेचि प्रपंच उद्धरी । आतां पंढरपुरी वडो बापा ॥ ५ ॥

३४७८. नको येऊं लाजे होय तूं परती । भजों दे श्रीपती सखा माझा ॥ १ ॥ तुझे संगतीनें मोटा जाला घात । जालों मी अंकित दुर्जनाचा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे रांडे वेढून काठीवरी । धनी सहाकारी राम केला ॥ ३ ॥

देईं हरी । माझा हिशेब लवकरी करीं ॥ २ ॥ माझें मी न सोडीं धन । नित्य करितों कीर्त्तन ॥ ३ ॥ तुझे नामीं आहे खत । सुखें करीं पंचाईत ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे गरुडध्वजा । यासी साक्ष श्रीगुरुराजा ॥ ५ ॥

३४८०. फिरविलें देऊळ जगामाजी ख्याति । नामदेवा हातीं दुध प्याला ॥१॥ भरियेली हुंडी नरसी मेहत्याची । धनाजीजाटाचीं सेतें पेरी ॥ २ ॥ मिराबाईसाटीं घेतो विषप्याला । दामाजीचा जाला पाडेवार ॥ ३ ॥ कबीराचे मागीं विणूं लागे सेले । उठविलें मूल कुंभाराचें ॥ ४ ॥ आतां तुह्मी दया करा पंढरिराया । तुका विनवी पायां वेळोवेळां ॥ ५ ॥

३४८१. हेचि वेळा देवा नका मागें घेऊं । तुह्मांविण जाऊं शरण कोणा ॥१॥ नारायणा ये रे पाहें विचारून । तुजविण कोण आहे मज ॥ २ ॥ रात्र दिवस तुज आठवूनि आहें । पाहातोसी काये सत्व माझें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे किती येऊं काकुलती । कांहीं माया चित्तीं येऊं द्यावी ॥ ४ ॥

३४८२. वृंदावना केलें साकरेचें आळें । न संडे वेगळें कडुपण ॥ १ ॥ कावळ्याचें पिलूं कौतुकें पोशिलें । न राहे उगलें विष्टेविण ॥ २ ॥ क्षेम देतां अंगा गांधेलाची पोळी । करवी नादळी महाशब्द ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसे न होती ते भले । वालिती ते घाले साधुजना ॥ ४ ॥

३४८३. मुसळाचें धनु नव्हे हो सर्वथा । पाषाण पिळितां रस कैंचा ॥ १ ॥ वांझे बाळा जैसें दूध नाहीं स्तनीं । गारा त्या अधणीं न सीजती ॥ २ ॥ नवखंड पृथ्वी पिके मृग जळें । डोंगर भेटे बळें असमानासी ॥ ३ ॥ नैश्वर देह तैसें तेव्हां होय ब्रह्म । तुका ह्मणे श्रम करुनी काय ॥ ४ ॥

३४८४. धन्या आतां काय करूं । माझें तान्हुलें लेंकरूं ॥ १ ॥ धन्या अवचित मरण आलें । मज कोणासी निरविलें ॥ २ ॥ माझें दार नका पाडूं । त्याचे हातपाय तोडूं ॥ ३ ॥ एके हातीं धरली दाढी । घे कुऱ्हाडी दुजे हातीं ॥ ४ ॥ येरी घाव घालूं पाहे । तंव तो उठोनि उभा राहे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे अवघीं चोरें । सेखीं रामनाम सोइरें ॥ ६ ॥

३४८५. निरंजनीं आह्मी बांधियेलें घर । निराकारीं निरंतर राहिलों आह्मी ॥ १ ॥ निराभासीं पूर्ण जालों समरस । अखंड ऐक्यास पावलों आह्मी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आतां नाहीं अहंकार । जालों तदाकार नित्य शुद्ध ॥ ३ ॥

३४८६. पांडुरंगें सत्य केला अनुग्रह । निरसोनि संदेह बुद्धिभेद ॥ १ ॥ जीवशिवा सेज रचिली आनंदें । आउठावे पदीं आरोहण ॥ २ ॥ निजीं निजरूपीं निजविला तुका । अनुहते बाळका हल्लरु गाती ॥ ३ ॥

३४८७. नाना मतांतरें शब्दाची वित्पत्ति । पाठांतरें होती वाचाळ ते ॥ १ ॥ माझ्या विठोबाचें वर्म आहे दुरी । कैंची तेथें उरी देहभावा ॥ २ ॥ यज्ञ याग जप तप अनुष्ठान । राहे ध्येय ध्यान आलीकडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे होय उपरति चित्ता । अंगीं सप्रेमता येणें लागें ॥ ४ ॥

३४८८. नाहीं शब्दाधीन वर्म आहे दुरी । नव्हे तंत्रीं मंत्रीं अनुभव तो ॥१॥ हर्षामर्षें अंगीं आदळती लाटा । कामक्रोधें तटा सांडियेलें ॥ २ ॥ न सरे ते भक्ति विठोबाचे पायीं । उपरति नाहीं जेथें चित्ता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सुख देहनिरसनें । चिंतनें चिंतनें तद्रूपता ॥ ४ ॥

३४८९. शोधूनि अन्वय वंश वंशावळी । परस्परा कुळीं उच्चारण ॥ १ ॥ विलें मागें पदें चाले कैसें । केला सामरस्यें अभिषेक ॥ २ ॥ [illegible]

न्मनी निशाणी । अनुहात ध्वनी गगन गर्जे ॥ ३ ॥ तुकया स्वामी स्थापी निजपदीं दासा । करूनी उल्हासा सप्रेमता ॥ ४ ॥

३४९०. प्रवृत्तिनिवृत्तीचे आटूनियां भाग । उतरिलें चांग रसायण ॥ १ ॥ ज्ञानाग्निहुताशीं कडशिले वोजा । आत्मसिद्धिकाजा लागूनियां ॥ २ ॥ ब्रह्मीं ब्रह्मरस शीघ्र जाला पाक । घेतला रुचीक प्रतीतीमुखें ॥ ३ ॥ स्वानुभवें अंगीं जाला समरस । साधनीं निजध्यास ग्रासोग्रासीं ॥ ४ ॥ अरोग्यता तुका पावला अष्टांगीं । मिरविला रंगीं निजात्मरंगें ॥ ५ ॥

३४९१. काय बा करीसी सोवळें ओवळें । मन नाहीं निर्मळ वाउगेंचि ॥ १ ॥ काय बा करीसी पुस्तकांची मोट । घोकितां हृदयस्फोट हाता नये ॥ २ ॥ काय बा करीसी टाळ आणि मृदंग । जेथें पांडुरंग रंगला नाहीं ॥ ३ ॥ काय बा करीसी ज्ञानाचिया गोष्टी । करणी नाहीं पोटीं बोलण्याची ॥ ४ ॥ काय बा करीसी दंभ लौकिकातें । हित नाहीं मात तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

३४९२. स्वामी तूंही कैसा न पडसी डोळां । सुंदर सांवळा घवघवीत ॥ १ ॥ चतुर्भुज माळा रुळे एकावळी । कस्तुरी निढळीं रेखिलीसे ॥ २ ॥ शंख चक्र गदा रुळे वैजयंती । कुंडलें तळपती श्रवणीं दोन्ही ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे स्वामी आतां दावीं पाय । पांडुरंग माये कृपावंते ॥ ४ ॥

३४९३. आणीक कोणापुढें वासूं मुख सांग । माझें अंतरंग कोण जाणे ॥ १ ॥ पाहें तुजकडे येऊनी जाऊनी । पांडुरंगा मनीं विचारावें ॥ २ ॥ भय चिंता अवघे उद्योग सांडिले । आठवुनी पाउलें असें तुझीं ॥ ३ ॥ नका विसरूं मज वैकुंठनायका । विनवीतसे तुका बंदीजन ॥ ४ ॥

३४९४. सद्गुरूचे चरणीं ठेविला मस्तक । देउनियां हस्तक उठविलें ॥ १ ॥ उठविलें मज देउनियां प्रेम । भावार्थें सप्रेम नमस्कारीं ॥ २ ॥ नमस्कारीं त्याला सद्गुरुरायाला । तुका ह्मणे बोला नाम वाचे ॥ ३ ॥

३४९५. सद्गुरूनें मज आशीर्वाद दिला । हरुष भरला हृदयीं माझे ॥ १ ॥ हृदयींचा भाव कळला गुरूसी । आनंदउल्हासीं बोले मज ॥ २ ॥ बोले मज गुरु कृपा तो करूनि । तुका ह्मणे मनीं आनंदलों ॥ ३ ॥

३४९६. आनंदाचा कंद गाइयेला गीतीं । पाहियेला चित्तीं देवराव ॥ १ ॥ देवरांव तोही आहे निश्चयेसीं । अखंड नामासी बोलवितो ॥ २ ॥ बोलवितो मज कृपा तो करूनि । तुका ह्मणे मनीं धरा भाव ॥ ३ ॥

३४९७. सातादिवसांचा जरी जाला उपवासी । तरी कीर्त्तनासी टाकूं नये ॥ १ ॥ फुटो हा मस्तक तुटो हें शरीर । नामाचा गजर सोडूं नये ॥ २ ॥ शरीराचे होत दोनी तेही भाग । परि कीर्त्तनाचा रंग सोडों नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसा नामीं ज्या निर्धार । तेथें निरंतर देव असे ॥ ४ ॥

३४९८. चला आळंदीला जाऊं । ज्ञानदेवा डोळां पाहूं ॥ १ ॥ होतिल संतांचिया भेटी । सुखाचिया सांगों गोष्टी ॥ २ ॥ ज्ञानेश्वर ज्ञानेश्वर । मुखीं ह्मणतां चुकती फेर ॥ ३ ॥ तुह्मां जन्म नाहीं एक । तुका ह्मणे माझी भाक ॥ ४ ॥

३४९९. चरणीं नमन सद्गुरूच्या पूर्ण । नित्य हरिगुण गाऊं सदा ॥ १ ॥ गोवर्धन जेणें नखीं हो धरिला । काळया नाथिला महाबळी ॥ २ ॥ ऐसे हरिगुण गातो वाचेवरी । पतितासी तारी जनार्दन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेंचि सज्जना जीवन । वाचेसी स्मरण गोविंदाचें ॥ ४ ॥

३५००. सद्गुरूवांचूनि प्रेतरूप वाणी । बोलती पुराणी व्यासऋषि ॥ १ ॥

ह्मणोनि तयाचें पाहूं नये तोंड । निगुरा अखंड सुतकाळा ॥ २ ॥ कोणे परी तया नव्हेचि सुटका । देह त्याचा लटिका जाणा तुह्मी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसीं बोलती पुराणें । संतांचीं वचनें मागिलां हो ॥ ४ ॥

३५०१. डिवेना डसेना बुजेना निर्मळ । परि अमंगळ स्वीकारीना ॥ १ ॥ परंतु गर्दभ अपवित्र जाणा । पर्वकाळीं दाना देऊं नये ॥ २ ॥ डिवी लात्री बुजे बहु नेदी दुध । मुखीं नाहीं शुद्ध विष्ठा खाय ॥ ३ ॥ परंतु ते गाय पवित्र हो जाणा । पर्वकाळीं दाना देऊंजेते ॥ ४ ॥ ब्राह्मणें ब्राह्मणा सद्गुरू करावा । परि न करावा शूद्रादिक ॥५॥ तुका ह्मणे देवें सांगितली सोय । ह्मणोनि त्याचे पाय धरिले जीवें ॥६॥

३५०२. संसाराचें ओझें वाहाता वाहविता । तुजविण अनंता नाहीं कोणी ॥ १ ॥ गीतेमाजी शब्द दुंदुभीचा गाजे । योगक्षेमकाज करणें त्याचें ॥ २ ॥ चतुर्भुजा करीं वारू शृंगारावे । सारथ्य करावें अर्जुनाचें ॥ ३ ॥ श्वपच अंत्यज भक्तिस्नेहें जाला । अचळपदीं केला ध्रुव तुका ॥ ४ ॥

३५०३. कवण दिस येइल कैसा । न कळे संपत्तीचा भरंवसा ॥ १ ॥ चौदा चौकडिया लंकापति । त्याची कोण जाली गति ॥ २ ॥ लंकेसारिखें भुवन । त्याचें त्यासी पारखें जाण ॥ ३ ॥ तेहतीस कोटी बांदवडी । राज्य जातां नलगे घडी ॥ ४ ॥ ऐसे अहंतेनें नाडिले । तुका ह्मणे वांयां गेले ॥ ५ ॥

३५०४. लटिका प्रपंच वांझेची संतति । तत्त्वज्ञा हे भ्रांति बाधूं नेणे ॥ १ ॥ सूर्यबिंबीं काय अंधार रिघेल । मृगजळें तिंबेल नभ काई ॥ २ ॥ तैसा दृश्यभास नाढळेचि डोळा । प्रकाशसोहळा भोगीतसे ॥ ३ ॥ भोग भोग्य भोक्ता नाढळेचि कांहीं । चैतन्यविग्रहीं पूर्णकाम ॥ ४ ॥ तुका ब्रह्मानंदीं आहे तुकब्रह्म । प्रपंचाचें बंड न देखे डोळां ॥ ५ ॥

३५०५. न ह्मणे वो आह्मी आपुलेनि चित्तीं । निःशेष अतिप्रीति विषयीं तो ॥ १ ॥ खोटा तो विटाळ खोटा तो विटाळ । ह्मणोनि गाबाळ सांडियेलें ॥ २ ॥ भांगतमाखूचा चित्ताचा आदर । कोरडें उत्तर चाटावें तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी नव्हों फजितखोर । तुटीचा व्यापार करावया ॥ ४ ॥

३५०६. अनाथाचा नाथ पतितपावन । दीनाचें रक्षण करीतसे ॥ १ ॥ ऐसें जाणोनियां नामीं विश्वासलों । भीमातिरा आलों धांवतचि ॥ २ ॥ स्नान हें करितां त्रिताप निवाले । महाद्वारा आलें मन माझें ॥ ३ ॥ तेथें अनुमात्र रीग नव्हे याचा । परतलों साचा तेथुनियां ॥४॥ पुंडलिकापाशीं येऊनी पुसिलें । चिन्मय दाटलें जनार्दन ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आतां दुजा देव नाहीं । बाप तरी आई तोचि विठो ॥ ६ ॥

३५०७. ढालतरवारे गुंतले हे कर । ह्मणे तो जुंझार कैसा झुंजों ॥१॥ पोटी पडदळे सिले टोप ओझें । हें तों जालें दुजें मरणमूळ ॥२॥ बैसविलें मला येणें अश्वावरी । धांवूं पळूं तरी कैसा आतां ॥ ३ ॥ असोनि उपाय ह्मणे हे अपाय । ह्मणे हायहाय काय करूं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे हा तों स्वयें परब्रह्म । मूर्ख नेणे वर्म संतचरण ॥५॥

३५०८. किडा अन्नाचें माणुस । त्याचा ह्मणविल्या दास ॥ १ ॥ तेंही त्यासी उपेक्षीना । बोल आपुला सांडीना ॥ २ ॥ तो तूं नराचा नरेंद्र । तुजपासूनि इंद्र चंद्र ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विश्वंभर । तुज वर्णी फणीवर ॥ ४ ॥

३५०९. कोटिजन्म पुण्यसाधन साधिलें । तेणें हाता आलें हरिदास्य ॥ १ ॥ रात्रीं दिवस ध्यान हरीचें भजन । कायावाचामन भगवंतीं ॥ २ ॥ ऐ[illegible]
ह्मणताती वेडा । संसार रोकडा बुडविला ॥ ३ ॥ एकवीस कळें [illegible]

हे तों न कळे खोली भाग्यमंदा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे त्याची पायधुळी मिळे ॥ भवभय पळे वंदितांचि ॥ ५ ॥

३५१०. उपजला प्राणी न राहे संसारीं । बैसला सेजारी काळ उसां ॥ १ ॥ पाहा तो उंदीर घेउनि जाय बोका । तैसा काळ लोकां नेत असे ॥ २ ॥ खाटिकाचे घरीं अजापुत्र पाहें । कसाबाची गाय वांचे कैसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं करा काढाकाढी । जाती ऐसी घडी पुन्हा नये ॥ ४ ॥

३५११. पंढरीस जाऊं ह्मणती । यम थोर चिंता करि ती ॥ १ ॥ या रे नाचों ब्रह्मानंदें । विठ्ठलनामाचिया छंदें ॥ २ ॥ धरिली पंढरीची वाट । पापें रिगालीं कपाट ॥ ३ ॥ केलें भीमरेचें स्नान । यमपुरी पडिले खान ॥ ४ ॥ दुरोनि देखिली पंढरी । पापें गेलीं दुरच्यादुरी ॥ ५ ॥ दुरोनि देखिलें राउळ । हरुषें नाचती गोपाळ ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे नाहीं जाणें । अखंड पंढरिये राहाणें ॥ ७ ॥

३५१२. पय दधि घृत आणि नवनीत । तैसें दृश्यजात एकपणें ॥ १ ॥ कनकाचे पाहीं अलंकार केले । कनकत्वा आले एकपणें ॥ २ ॥ मृत्तिकेचे घट जाले नानापरी । मृत्तिका अवधारीं एकपणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एक एक ते अनेक । अनेकत्वीं एक एकपणा ॥ ४ ॥

३५१३. पंधरा दिवसांमाजी साक्षात्कार जाला । विठोबा भेटला निराकार ॥१॥ भांबगिरिपाठारीं वस्ति जाण केली । वृत्ति थिरावली परब्रह्मीं ॥ २ ॥ निर्वाण जाणोनि आसन घातलें । ध्यान आरंभिलें देवाजीचें ॥ ३ ॥ सर्प विंचू व्याघ्र आंगासी झोंबले । पीडूं जे लागले सकळिक ॥ ४ ॥ दीपकीं कर्पूर कैसा तो विराला । तैसा देह जाला तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

३५१४. अज्ञान हा देह स्वरूपीं मीनला । सर्व वोसावला देहपात ॥ १ ॥ ज्ञानस्वरूपाची सांगड मिळाली । अंतरीं पाहिली ज्ञानज्योती ॥ २ ॥ तुका ह्मणे चित्त स्वरूपीं राहिलें । देह विसावलें तुझ्या पायीं ॥ ३ ॥

३५१५. पहिली माझी ओवी ओवीन जगत्र । गाईन पवित्र पांडुरंग ॥ १ ॥ दुसरी माझी ओवी दुजें नाहीं कोठें । जनीं वनीं भेटे पांडुरंग ॥ २ ॥ तिसरी माझी ओवी तिळा नाहीं ठाव । अवघाचि देव जनीं वनीं ॥ ३ ॥ चवथी माझी ओवी वैरिलें दळण । गाईन निधान पांडुरंग ॥ ४ ॥ पांचवी माझी ओवी माझिया माहेरा । गाईन निरंतरा पांडुरंगा ॥ ५ ॥ साहावी माझी ओवी साहाही आटले । गुरुमूर्ति भेटले पांडुरंग ॥ ६ ॥ सातवी माझी ओवी आठवे वेळोवेळां । बैसलासे डोळां पांडुरंग ॥ ७ ॥ आठवी माझी ओवी अठ्ठावीस युगें । उभा चंद्रभागे पांडुरंग ॥ ८ ॥ नववी माझी ओवी सरलें दळण । चुकलें मरण संसारींचें ॥ ९ ॥ दाहावी माझी ओवी दाहा अवतारा । न यावें संसारा तुका ह्मणे ॥ १० ॥

३५१६. धरोनियां फरश करीं । भक्तजनांचीं विघ्नें वारी ॥ १ ॥ ऐसा गजानन महाराजा । त्याचे चरणीं हालो लागो माझा ॥ २ ॥ सेंदुर शमी बहुप्रिय ज्याला । तुरा दुर्वांचा शोभला ॥ ३ ॥ उंदिर असे जयाचें वहन । माथां जडितमुगुट पूर्ण ॥ ४ ॥ नागयज्ञोपवीत रुळे । शुभ्र वस्त्र शोभित साजिरें ॥ ५ ॥ भावमोदक हराभरी । तुका भावें हे पूजा करी ॥ ६ ॥

३५१७. नाम आहे जयापाशीं । जेथें राहे तेथेंचि काशी ॥ १ ॥ ऐसा नामाचा महिमा । जाणे वाल्मीक शंकर उमा ॥ २ ॥ नाम प्रल्हादबाळ । जाणे पापी आजामेळ ॥ ३ ॥ नाम जाणे तो नारद । नामें ध्रुवा अक्षय पद ॥ ४ ॥ नाम गणिकेतें
[illegible] ॥ नाम जाणे हनुमंत । जाणताती महासंत ॥ ६ ॥

नाम जाणे शुकमूर्ति । जाणे राजा परिक्षिती ॥ ७ ॥ नाम जाणे तुका । नाहीं संसाराचा धोका ॥ ८ ॥

३५१८. बहुतां जन्मां अंतीं जन्मलासी नरा । देव तूं सोइरा करीं आतां ॥१॥ करीं आतां बापा स्वहिताचा स्वार्थ । अनर्थाचा अर्थ सांडीं आतां ॥ २ ॥ सांडीं आतां कुडी कल्पनेची वाट । मार्ग आहे नीट पंढरीचा ॥ ३ ॥ पंढरीस जावें सर्व सुख घ्यावें । रूप तें पाहावें विटेवरी ॥ ४ ॥ विटेवरी नीट आनंदाचा कंद । तुका नाचे छंद नामघोषें ॥ ५ ॥

३५१९. किती सांगों तरी नाइकती बटकीचे । पुढें सिंदळीचे रडतील ॥ १ ॥ नका नका करूं रांडेची संगती । नेवोनी अधोगती घालिल यम ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जरी देवीं नाहीं चाड । हाणोनि थोबाड फोडी काळ ॥ ३ ॥

३५२०. उधाउ काटीवरि चोपडुची आस । नवरा राजस मिरवतसे ॥ १ ॥ जिव्हाळयाच्या काठी उबाळयाच्या मोटा । नवरा चोहटा मिरवतसे ॥ २ ॥ तुळसीची माळ नवरीचे कंठीं । नोवरा वैकुंठीं वाट पाहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसी नोवऱ्याची कथा । परमार्थ वृथा बुडविला ॥ ४ ॥

३५२१. न कळे महिमा वेद मौनावले । जेथें पांगुळले मनपवन ॥ १ ॥ चंद्र सूर्य ज्याचें तेज वागविती । तेथें माझी मती कोणीकडे ॥ २ ॥ काय त्यां चाणावें तुझ्या थोरपणा । सहस्रवदना वर्णवेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी बाळ तूं माउली । कृपेची साउली करीं देवा ॥ ४ ॥

३५२२. संतचरणरज लागतां सहज । वासनेचें बीज जळोन जाय ॥ १ ॥ मग रामनामीं उपजे आवडी । सुख घडोघडी वाढों लागे ॥ २ ॥ कंठीं प्रेम दाटे नयनीं नीर लोटे । हृदयीं प्रगटे रामरूप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे साधन सुलभ गोमटें । परि उपतिष्ठे पूर्वपुण्यें ॥ ४ ॥

३५२३. विधवेसी एक सुत । अहर्निशीं तेथें चित्त ॥१॥ तैसा तूं मज एकला । नको मोकलूं विठ्ठला ॥ २ ॥ सुपुत्रालागीं बाप । अवघे तेथेंचि संकल्प ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्तीं । पतिव्रते जैसा पति ॥ ४ ॥

३३२४. ह्मणे विठ्ठल पाषाण । त्याच्या तोंडावरी वाहाण ॥ १ ॥ नको नको दर्शन त्याचें । गलितकुष्ट भरो वाचे ॥ २ ॥ शालिग्रामासि ह्मणे धोंडा । किडे पडोत त्याच्या तोंडा ॥ ३ ॥ भावी सद्गुरु मनुष्य । त्याचें खंडो का आयुष्य ॥ ४ ॥ हरिभक्ताच्या करी चेष्टा । त्याचे तोंडीं पडो विष्टा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे किती ऐकों । कोठवरी मर्यादा राखों ॥ ६ ॥

३५२५. स्वर्गींचें अमर इच्छितातो देवा । मृत्युलोकीं व्हावा जन्म आह्मां॥१॥ नारायणनामें होऊं जीवन्मुक्त । कीर्तनीं अनंत गाऊं गीतीं ॥ २ ॥ वैकुंठींचे जन सदा चिंतिताती । कइं येथें येती हरिचे दास ॥३॥ यमधर्म वाट पाहे निरंतर । जोडोनियां कर तिष्ठतसे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे पावावया पैल पार । नाममंत्र सार भाविकासी॥५॥

३५२६. व्यापक हा विश्वंभर । चराचर याचेनी ॥ १ ॥ पंढरिराव विटेवरी । त्याचीं धरीं पाउलें ॥ २ ॥ अवघियांचा हाचि ठाव । देवोदेवीं सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे न करीं सोस । भेदें दोष उफराटे ॥ ४ ॥

३५२७. पसरोनी मुखें । कैसे घालों बा हारीखें ॥ १ ॥ ब्रह्मादिकां दुर्लभ वांटा । आह्मां फावला राणटां ॥ २॥ गोड लागे काय तरि । कृपावंत जाला हरि ॥ ३ ॥ उडती थेंबुटें । अमृताहुनी गोमटें ॥ ४ ॥ गोडाहुनी गोड । जिव्हा नाचे नाचे कोड ॥ ५ ॥ खणावनी तुका । दावी वर्म बोलों नका ॥ ६ ॥

३५२८. आमुची मिरास पंढरी । आमुचें घर भीमातिरीं ॥ १ ॥ पांडुरंग आमुचा पिता । रकुमाबाई आमुची माता ॥ २ ॥ भाऊ पुंडलीक मुनि । चंद्रभागा आमुची बहिणी ॥ ३ ॥ तुका जुनाट मिराशी । ठाव दिला पायांपाशीं ॥ ४ ॥

३५२९. गंगा गेली सिंधुपाशीं । जरी तो ठाव नेदी तिशीं ॥ १ ॥ तिणें जावें कवण्या ठाया । मज सांगा पंढरिराया ॥ २ ॥ जळ क्षोभलें जलचरां । माता बाळा नेदी थारा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलों शरण । देवा त्वां कां धरिलें मौन ॥ ४ ॥

३५३०. बैसो आतां मनीं । आलें तैसेंचि वदनीं ॥ १ ॥ मग अवघेंचि गोड । पुरे सकळहि कोड ॥ २ ॥ बाहेरील भाव । तैसा अंतरींहि वाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मणि । शोभा दाखवी कोंदणीं ॥ ४ ॥

३५३१. वेठी ऐसा भाव । न करी आहाच उपाव ॥१॥ रूप डसवी न जीवा । अवघा येच ठायीं हेवा ॥ २ ॥ कृपणाचे परी । लेखा पळनिमिषेवरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असा । संनिधचि जगदीशा ॥ ४ ॥

३५३२. सर्वसुखा अधिकारी । मुखें उच्चारी हरिनाम ॥ १ ॥ सर्वांगें तो सर्वोत्तम । मुखीं नाम हरीचें ॥ २ ॥ ऐशी उभारिली बाहे । वेदीं पाहें पुराणीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें कांहीं । संदेह नाहीं भरवसा ॥ ४ ॥

३५३३. जो का निर्गुण निराकार । तेणें धरियेले अवतार ॥ १ ॥ निर्गुण होता तो सगुणासी आला । भक्तीसाटीं प्रगटला ॥ २ ॥ जो का त्रिभुवनचाळक । तो हा नंदाचा बाळक ॥ ३ ॥ सोडविलें वसुदेवदेवकीसी । अवतार धरिला तिचे कुशी ॥ ४ ॥ मारियेला कंसराणा । राज्यीं स्थापिलें उग्रसेना ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे देवाधिदेव । तो हा उभा पंढरिराव ॥ ६ ॥

३५३४. जुनाट हें धन अंत नाहीं पार । खात आले फार सरलें नाहीं ॥ १ ॥ नारद हा मुनि शुकसनकादिक । उरले अमूप तुह्मां आह्मां ॥ २ ॥ येथूनियां धना खाती बहुत जन । वाल गुंज उणें जालें नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धना नाहीं अंतपार । कुंटित हे चार वाचा तेथें ॥ ४ ॥

३५३५. कोडियाचें गोरेपण । तैसें अहंकारीज्ञान ॥ १ ॥ त्यासी अंतरीं रिझे कोण । जवळी जातां चिळसवाण ॥ २ ॥ प्रेत देहा गौरविलें । तैसें विटंबवाणें जालें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खाणें विष्ठा । तैशा देहबुद्धिचेष्टा ॥ ४ ॥

३५३६. पाया जाला नारू । तेथें बांधला कापूरु । तेथें बिबव्याचें काम । अधमासी तों अधम ॥ १ ॥ रुसला गुलाम । धणी करीतो सलाम । तेथें चाकराचें काम । अधमासी तों अधम ॥ २ ॥ रुसली घरची दासी । धणी समजावी तियेसी । तेथें बटकीचें काम । अधमासी तों अधम ॥३॥ देव्हाऱ्यावरी विंचू आला । देवपूजा नावडे त्याला । तेथें पैंजारेचें काम । अधमासी तों अधम ॥४॥ तुका ह्मणे जाती । जातीसाटीं खाती माती ॥ ५ ॥

३५३७. ब्राह्मणा न कळे आपुलें तें वर्म । गंवसे परब्रह्म नामें एका ॥१॥ लहानथोरासी करितों प्रार्थना । दृढ नारायणा मनीं धरा ॥२॥ सर्वांप्रति माझी हेचि असे विनंती । आठवा श्रीपती मनामाजी ॥३॥ केशव नारायण करितां आचमन । तेचि संध्या स्नान कर्म क्रिया ॥४॥ नामें करा नित्य भजन भोजन । ब्रह्मकर्म ध्यान याचे पायीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे हेंचि निर्वाणींचें शस्त्र । ह्मणोनि सर्वत्र स्मरा वेगीं ॥ ६ ॥

३५३८. नरदेह वांयां जाय । सेवीं सद्गुरूचे पाय ॥१॥ सांडोनियां अहंभाव । धरीं भक्ति पूजीं देव ॥ २ ॥ थोराचिये वाटे । जातां भवशोक आटे ॥ ३ ॥ प्रल्हादानें नागी । तुका ह्मणे तो कंठीं धरीं ॥ ४ ॥

३५३९. संचित तैशी बुद्धि उपजे मनामधीं । सांगितलें सिद्धि नव जाय ॥ १ ॥ ज्याचा जैसा ठेवा तो त्यापाशीं धांवे । न लगती करावे उपदेश ॥ २ ॥ घेऊन उठती आपुलाले गुण । भविष्याप्रमाणें तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

३५४०. कुरंगीपाडस चुकलेंसे वनीं । फुटे दुःखेंकरोनि हृदय त्याचें ॥ १ ॥ तैसा परदेशी जालों तुजविण । नको हो निर्वाण पाहूं माझें ॥ २ ॥ अपराधाच्या कोटि घालीं सर्व पोटीं । नको या शेवटीं उपेक्षूं गा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असों द्यावी माझी चिंता । कृपाळु अनंता पांडुरंगा ॥ ४ ॥

३५४१. धन्य जालों हो संसारीं । आह्मी देखिली पंढरी ॥ १ ॥ चंद्रभागे करूं स्नान । पुंडलीकाचें दर्शन ॥ २ ॥ करूं क्षेत्रप्रदक्षिणा । भेटूं संत या सज्जनां ॥ ३ ॥ उभे राहूं गरुडपारीं । डोळे भरुनी पाहों हरी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे वाळवंटीं । महालाभ फुकासाटीं ॥ ५ ॥

३५४२. पंढरीचा वारकरी । खेपा वैकुंठबंदरीं ॥ १ ॥ तया नाहीं आणखी येणें । सदा वैकुंठीं राहाणें ॥ २ ॥ आला गेला केल्या यात्रा । उद्धरिलें कुळा सर्वत्रा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं । यासि संदेह कल्पांतींही ॥ ४ ॥

३५४३. नाहीं संसाराची चाड । गाऊं हरिचें नाम गोड ॥ १ ॥ हो कां प्राणाचाही घात । परि हा न सोडीं अनंत ॥ २ ॥ जन्मोजन्मीं हाचि धंदा । संतसंग राहो सदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भाव । तो हा जाणा पंढरिराव ॥ ४ ॥

३५४४. हरीविण जिणें व्यर्थचि संसारीं । प्रेत अळंकारीं मिरवत ॥ १ ॥ देवाविण शब्द व्यर्थचि कारण । भांड रंजवण सभेसी गा ॥ २ ॥ आचार करणें देवाविण जो गा । सर्पाचिया अंगा मृदुपण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय बहु बोलें फार । भक्तीविण नर अभाग्य कीं ॥ ४ ॥

३५४५. जालासी पंडित पुराण सांगसी । परी तूं नेणसी मी हें कोण ॥ १ ॥ गाढवभरी पोथ्या उलथिशी पानें । परि गुरुगम्यखुणे नेणशी बापा ॥ २ ॥ तुका कुणबियाचा नेणे शास्त्रमत । एक पंढरिनाथ विसंबेना ॥ ३ ॥

३५४६. स्वप्नींच्या व्यवहारा काळांतर लेखा । जागृतीसी रुका गांठी नाहीं ॥ १ ॥ तेवीं शब्दज्ञानें करिती चावटी । ज्ञान पोटासाटीं विकूं नये ॥ २ ॥ बोलाचीच कढी बोलाचाची भात । जेवूनियां तृप्त कोण जाला ॥ ३ ॥ कागदीं लिहिली नांवाची साकर । चाटितां मधुर केवीं लागे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जळो जळो त्याचें ज्ञान । यमपुरी कोण दंड साहे ॥ ५ ॥

३५४७. भूत नावरे कोणासी । पुंडलीकें खिळिलें त्यासी ॥ १ ॥ समचरण असे विटे । कटिकर उभें नीट ॥ २ ॥ वाळुवंटीं नाचती संत । प्रेमामृतें डुल्लत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुंडलीका । भक्तिबळें तूंचि निका ॥ ४ ॥

३५४८. आपुले वरदळ नेदा । एवढी गोविंदा कृपणता ॥ १ ॥ यावर बा तुमचा मोळा । हा गोपाळा कळेना ॥ २ ॥ सेवा तरी घेतां सांग । चोरिलें अंग साहावेना ॥ ३ ॥ तुका जरी क्रियानष्ट । तरी कां कष्ट घेतसां ॥ ४ ॥

३५४९. भीमातिरींचा नाटक । यानें लावियेलें चेटक ॥ १ ॥ मन बुद्धि जाली ठक । नेणे संसाराची टुक ॥ २ ॥ कैशी प्रसंगीक वाणी । प्रत्यादर कडसणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोठा ठक । जेथें तेथें उभा ठाके ॥ ४ ॥

३५५०. कां रे दाटोन होतां वेडे । देव आहे तुह्मांपुढें ॥ १ ॥ ज्यासी पाठ नाहीं पोट । करी त्रैलोक्याचा घोंट ॥ २ ॥ तुमची तुह्मां नाहीं सोय । कोणाचें बा काय जाय ॥ ३ ॥ तुका गातो नामीं । तेथें नाहीं आह्मी तुह्मी ॥ ४ ॥

३५५१. नव्हे हें कवित्व टांकसाळी नाणें। घेती भले जन भले लोक ॥ १ ॥ लागलासे झरा पूर्ण नवनीतें। सेविलिया हित फार होय ॥ २ ॥ तुका ह्मणे देवा केला बलात्कार। अंगा आलें फार महंतपण ॥ ३ ॥

३५५२. सांवळें सुंदर पाहे दृष्टीभरी। ऐसें कांहीं करीं मन माझें ॥ १ ॥ मना तुज ठाव दिला त्याचे पायीं। राहें विठाबाईसवें सदा ॥ २ ॥ मना नको धरूं आणिकांचा संग। नाहीं पांडुरंग जयां मनीं ॥ ३ ॥ वरपंग भाव नको ह्मणे तुका। करीं प्राणसखा नारायण ॥ ४ ॥

३५५३. एकली वना चालली राना। चोरुनि जना घराचारी ॥ १ ॥ कोणी नाहीं संगी सवें। देहभावें उदास ॥ २ ॥ जाउनि पडे दुर्घट वनीं। श्वापदांनीं वेढिली ॥ ३ ॥ मार्ग न चले जातां पुढें। भय गाढें उदेलें ॥ ४ ॥ मागील मार्गे अंतरलीं। पुढील चाली खोळंबा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे चिंतीं यासी। हृदयस्थासी आपुल्या ॥ ६ ॥

३५५४. पडली घोर रजनी। संगीं कोणी नसेचि ॥ १ ॥ पाहा हो कैसें चालविलें। पिसें गोवलें लावूनी ॥ २ ॥ कोठें लपविलें तें अंग। होता संग दिला तो ॥ ३ ॥ मज कधीं नव्हतें ठावें। दोही भावें वाटोळें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कैंची उरी। दोहींपरी नाडिलें ॥ ५ ॥

३५५५. उदार कृपाळ पतितपावना। ब्रिद्रें नारायणा जाती वांयां ॥ १ ॥ वर्णिलासी श्रुति नेणे तुझा पार। राहे मौनाकार नेति ऐसें ॥ २ ॥ तेथें माझा धांवा पावे कोणीकडे। अदृष्ट हें पुढें वोढवलें ॥ ३ ॥ कोण ऐसा भक्त लाधला भाग्यासी। आठवण ऐसी द्यावी तुज ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नको पाहों माझा अंत। जाणोनि हे मात उडी घालीं ॥ ५ ॥

३५५६. ज्याचें जैसें भावी मन। त्यासी देणें दरुषण ॥ १ ॥ पुरवूं जाणे मनींची खूण। समाधान करोनी ॥ २ ॥ आपणियातें प्रगट करी। छाया वरी कृपेची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केलें दान। मन उन्मन हरिनामीं ॥ ४ ॥

३५५७. कां रे पुंड्या मातलासी। उभें केलें विठ्ठलासी ॥ १ ॥ वस्ति क्षीरसागरवासीं। आला उभा पंढरीसीं ॥ २ ॥ भक्ति देखोनी निकट। देवें सोडिलें वैकुंठ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बळी। तूंचि एक भूमंडळीं ॥ ४ ॥

३५५८. शेवटींची विनंती। ऐका ऐका कमळापति ॥ १ ॥ काया वाचा मन। चरणीं असे समर्पण ॥ २ ॥ जीवपरमात्मा ऐक्यासि। सदा वसो हृदयेंसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा। कंठीं वसावें केशवा ॥ ४ ॥

३५५९. माझें परिसावें गाऱ्हाणें। चित्त द्यावें नारायणें ॥ १ ॥ माझे हृदयींचें वर्म। देवा जाणशी तूं कर्म ॥ २ ॥ सबाह्यअंतरसाक्ष। ऐसा वेदीं केला पक्ष ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेणां। काय सांगों नारायणा ॥ ४ ॥

३५६०. गुरुचिया मुखें होइल ब्रह्मज्ञान। न कळे प्रेमखुण विठोबाची ॥ १ ॥ वेदातें विचारा पुराणातें पुसा। विठोबाचा कैसा प्रेमभाव ॥ २ तुका ह्मणे सांडा जाणीवेचा शीण। विठोबाची खूण जाणती संत ॥ ३ ॥

३५६१. देवा आतां आह्मीं केला असे ऋणी। आणिका वांचूनि काय गुंता ॥ १ ॥ एकाचें आर्जव करूं एकनिष्ठ। आणिकांचा बोभाट कामा नये ॥ २ ॥ बहुतांचें आर्जव केलिया खटपट। नाहीं हा शेवट शुद्ध होत ॥ ३ ॥ पुरता विचार आणोनी मानसीं। अंतरलों सर्वांसी पईं देखा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देवा चरणीं असो भाव। तेणें माझा जीवसंतोष हा ॥ ५ ॥

३५६२. पापाची वासना नको दावूं डोळां । त्याहूनि अंधळा बराच मी ॥ १ ॥ निंदेचें श्रवण नको माझे कानीं । बधिर करोनी ठेवी देवा ॥ २ ॥ अपवित्र वाणी नको माझ्या मुखा । त्याजहुनि मुका बराच मी ॥ ३ ॥ नको मज कधीं परस्त्री-संगति । जनांतून माती उठतां भली ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज अवघ्याचा कांटाळा । तूं एक गोपाळ आवडसी ॥ ५ ॥

३५६३. कीर्तनाचा विकरा मातेचें गमन । भाड खाई धन विटाळ तो ॥ १ ॥ हरिभक्ताची माता हे हरिगुणकीर्ति । इजवर पोट भरिती चांडाळ ते ॥ २ ॥ अंत्यज हा ऐसें कल्पांतीं करीना । भाड हे खाईना जननीची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याचें दर्शनही खोटें । पूर्वजांसी नेटें नरका धाडी ॥ ४ ॥

३५६४. पंढरी पावन जालें माझें मन । आतां करूं ध्यान विठोबाचें ॥ १ ॥ आतां ऐसें करूं नाम गाऊं गीतीं । सुखाचा सांगाती विठो करूं ॥ २ ॥ संग करूं त्याचा तो सखा आमचा । अनंतां जन्मांचा मायबाप ॥ ३ ॥ परतोनि सोई धरीं कां रे मना । विठ्ठलचरणा घालीं मिठी ॥ ४ ॥ घातलीसे मिठी नाहीं भक्तिभाव । उदार पंढरिराव तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

३५६५. येईं गे विठ्ठले विश्वजीवनकले । सुंदर घननीळे पांडुरंगे ॥१॥ येईं गे विठ्ठले करुणाकल्लोळे । जीव कळवळे भेटावया ॥२॥ नलगती गोड आणीक उत्तरें । तुझें प्रेम झुरे भेटावया ॥३॥ तुका ह्मणे धांव घालीं कृष्णाबाई । क्षेम चहूंबाहीं देईं मज ॥४॥

३५६६. कटावरी कर कासया ठेविले । जननी विठ्ठले जीवलगे ॥ १ ॥ शंख-चक्रगदाकमळमंडित । आयुधें मंडित कृष्णाबाई ॥ २ ॥ क्षण एक धीर होत नाहीं चित्ता । केव्हां पंढरिनाथा भेटशील ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेंचि करीं देईं क्षेमा । तईंच विश्रामा पावईन ॥ ४ ॥

३५६७. आतां मोकलावें नव्हे हें उचित । तरी कृपावंत ह्मणवावें ॥ १ ॥ पूर्वीं भक्त जाले सर्व अपंगिले । नाहीं उपेक्षिले तुह्मीं कोणी ॥२॥ माझिया वेळेसी कां गा लपालासी । विश्व पोसितोसी लपोनियां ॥ ३ ॥ करावी ह्मणावी सर्वां भूतीं दया । तरी भेटावया येईन मी ॥४॥ तरी माझे हातीं देईं मनबुद्धि । जरी दयानिधि येशील तूं ॥५॥ तुका ह्मणे तूंचि अवघा सूत्रधारी । माझी सत्ता हरी काय आहे ॥ ६ ॥

३५६८. माझें कोण आहे तुजविण देवा । मुकुंदा केशवा नारायणा ॥ १ ॥ वाट पाहातसें कृपेच्या सागरा । गोपीमनोहरा पांडुरंगा ॥ २ ॥ साच करीं हरी आपुली ब्रीदावळी । कृपेनें सांभाळीं महाराजा ॥ ३ ॥ क्षमा करीं सर्व अपराध माझा । लडिवाळ मी तुझा पांडुरंगा ॥ ४ ॥ साह्य होसी तरी जाती साही वैरी । मग सुखें अंतरीं ध्यान तुझें ॥ ५ ॥ कृपा करोनि देईं दया क्षमा शांती । तेणें तुझी भक्ति लाभईल ॥ ६ ॥ माझें हें सामर्थ्य नव्हे नारायणा । जरी कांहीं करुणा येइल तुज ॥७॥ तुका ह्मणे मज कैसें आपंगा जी । आपुलेंसें करा जी पांडुरंगा ॥ ८ ॥

३५६९. अपराध जाले ज़री असंख्यात । तरी कृपावंत नाम तुझें ॥ १ ॥ तुझें लडिवाळ तुज कृपा यावी । म्यां वाट पाहावी कवणाची ॥ २ ॥ मायबाप माझा रुक्मादेवीवर । हा दृढ निर्धार अंतरींचा ॥३॥ तुका ह्मणे कोणे गोष्टीचें संकष्ट । न घालीं मज भेट नारायणा ॥ ४ ॥

३५७०. आधीं कां मज लावियेली सवे । आतां न राहावे तुजवीण ॥ १ ॥ पहिलेंचि तोंडक कां गा नाहीं केलें । आतां उपेक्षिलें न सोडीं मी ॥ २ ॥ कृपेच्या सागरा न पाहें निर्वाण । जालों तुजवीण कासावीस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोठें गुंत-लेती हरी । येईं झडकरी पांडुरंगा ॥ ४ ॥

३५७१. बा रे पांडुरंगा केव्हां येशी भेटी । जाहालों हिंपुटी तुजवीण ॥ १ ॥ तुजवीण सखें न वटे मज कोणी । वाटतें चरणीं घालूं मिठी ॥ २ ॥ ओवाळावी काया चरणांवरोनी । केव्हां चक्रपाणी भेटशील ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी पुरवीं आवडी । वेगीं घालीं उडी नारायणा ॥ ४ ॥

३५७२. पंचाग्निसाधन करू धूम्रपान । काय तीर्थाटन करूं सांग ॥ १ ॥ सांग कोणे देशीं आहे तुझें गांव । घेऊनियां धांव येऊं तेथें ॥ २ ॥ सांग कांहीं वृत्त कोण करूं व्रत । जेणें कृपावंत होसील तूं ॥ ३ ॥ वाटतें शेवटीं जालासी निष्ठुर । न देसी उत्तर तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

३५७३. तुजवीण तिळभरी रिता ठाव । नाहीं ऐसें विश्व बोलतसे ॥ १ ॥ बोलियेले योगी मुनी साधु संत । आहेसी या आंत सर्वांठायीं ॥ २ ॥ मी तया विश्वासें आलों शरणागत । पूर्वींचें अपत्य आहें तुझें ॥ ३ ॥ अनंत ब्रह्मांडें भरोनि उरलासी । मजला जालासी कोठें नाहीं ॥ ४ ॥ अंतपार नाहीं माझिया रूपासी । काय सेवकासी भेट देऊं ॥ ५ ॥ ऐसें विचारिलें ह्मणोनी न येशी । सांग हृषीकेशी मायबापा ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे काय करावा उपाय । जेणें तुझे पाय आतुडती ॥ ७ ॥

३५७४. काम क्रोध आड पडले पर्वत । राहिला अनंत पलीकडे ॥ १ ॥ नुलंघवे मज न सांपडे वाट । दुस्तर हा घाट वैरियांचा ॥ २ ॥ आतां कैंचा मज सखा नारायण । गेला अंतरोन पांडुरंग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे व्यर्थ मोलाचें शरीर । गेलें हा विचार कळों आला ॥ ४ ॥

३५७५. नव्हे निष्टावंत तुज काय बोल । सेवेविण मोल मागतसें ॥ १ ॥ न घडे भजन शुद्ध भावनिष्ठा। आपुल्या अदृष्टावरी बोल ॥२॥ पूर्वीं जाले भक्त असंख्य विरक्त । काम क्रोध अहंते निर्दाळिलें ॥ ३ ॥ ऐसी अंगवण नाहीं मज देवा । करीतसें हेवा भेटावयाचा ॥ ४ ॥ कृपा करोनियां पुरवीं असोसी । आपुल्या ब्रिदासी राखावया ॥५॥ तुका ह्मणे एक बाळक अज्ञातें । त्यासी हे पोसित मायबापें ॥ ६ ॥

३५७६. भीमातीरवासी । तेथें निश्चयेंसी काशी ॥ १ ॥ मुख्य मुक्तीचें माहेर । ऐसें जाणा पंढरपुर ॥ २ ॥ घडे भींवरेशीं स्नान । त्यासी पुन्हा नाहीं जन्म ॥ ३ ॥ भाव धरोनी नेटका । मोक्ष जवळी ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

३५७७. जाली गाढवी दुधाळ । महिमा गाईची पावेल ॥ १ ॥ श्वान जालेंसे चांगलें । तरी कां सांगातें जेवील ॥ २ ॥ जाली सिंदळा चांगली । तरी कां पतिव्रता जाली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐशा जाति । काय उंचपण पावती ॥ ४ ॥

३५७८. काशीयात्रा पांच द्वारकेच्या तीन । पंढरीची जाण एक यात्रा ॥ १ ॥ काशी देह विटंबणे द्वारके जाळणें । पंढरीशी होणें ब्रह्मरूप ॥ २॥ अठरापगडयाती सकळहि वैष्णव । दुजा नाहीं भाव पंढरीसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असो अथवा नसो भाव । दर्शनें पंढरिराव मोक्ष देतो ॥ ४ ॥

३५७९. हेंचि मागणें विठाबाई । पायीं ठेवूनियां डोई ॥ १ ॥ शांति दया अंतःकरणीं । रंगो रामनामीं वाणी ॥ २ ॥ मूळ द्वंद्वाचें विघडो । निजानंदीं वृत्ति जडो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरी । आतां आपुलेंसें करीं ॥ ४ ॥

३५८०. करोनि स्नानविधि आणि देवधर्म । क्रिया नित्यनेम तुजसाटीं ॥ १ ॥ तुजलागीं दानें तुजलागीं तीर्थें।सकळही व्रतें तुजलागीं॥२॥ सकळ चित्तवृत्ति दिवस आणि राती । आवडशी प्रीती नारायणा ॥३॥ तुका ह्मणे याहो पवित्राच्या राया । प्राणविसावया पांडुरंगा ॥ ४ ॥

३५८१. पहावा नयनीं विठ्ठलचि एक । कांहीं तरी सार्थक संसाराचें ॥ १ ॥

कोठें पाहों तुज कां गा लपालासी । कांहीं बोल मशीं नारायणा ॥ २ ॥ वाटतें उदास मज दाही दिशा । तुजविण हृषीकेशा वांचोनियां ॥ ३ ॥ नको ठेवूं मज आपणा वेगळें । बहुत कळवळें तुजलागीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे भेटी देईं नारायणा । घडी कंठवेना तुजविण ॥ ५ ॥

३५८२. पूर्वी बहुतांचे केले प्रतिपाळ । तें मज सकळ श्रुत आहे ॥ १ ॥ अज अविनाश निर्गुण निरामय । विचारिलें काय त्यांचे वेळे ॥ २ ॥ तयांचिये वेळे होशी कृपावंत । माझाचि कां अंत पाहातोसी ॥ ३ ॥ नारद प्रल्हाद उपमन्यु धुरू । त्यांचा अंगीकारु कैसा केला ॥ ४ ॥ अंबऋषीसाटीं गर्भवास जाले । कां गा मोकलिलें कृपासिंधु ॥ ५ ॥ धर्माचें उच्छिष्ट अर्जुनाचीं घोडीं । आणीक सांकडीं कितीएक ॥ ६ ॥ जालासी लुगडीं तया द्रौपदीचीं । न ये कां आमुची कृपा कांहीं ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे कां गा जालासी कठीण । माझा भाग सीण कोण जाणे ॥ ८ ॥

३५८३. कासयासी व्यर्थ घातलें संसारीं । होतें तैसें जरी तुझे चित्तीं ॥ १ ॥ तुझिये भेटीची थोर असे आस । दिसोनी निरास आली मज ॥ २ ॥ आतां काय जिणें जालें निरर्थक । वैकुंठनायक भेटेचि ना ॥ ३ ॥ आडलासी काय कृपेच्या सागरा । रुकुमादेवीवरा सोइरिया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देईं चरणाची सेवा । नुपेक्षीं केशवा मायबापा ॥ ५ ॥

३५८४. पक्षीयांचे घरीं नाहीं सामुगरी । त्यांची चिंता करी नारायण ॥ १ ॥ अजगर जनावर वारुळांत राहे । त्याजकडे पाहे पांडुरंग ॥ २ ॥ चातक हा पक्षी नेघे भूमिजळ । त्यासाटीं घननीळ नित्य वर्षे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी पिप्पलिकांची जात । पुरवीं मनोरथ पांडुरंगा ॥ ४ ॥

३५८५. रामनाम हाचि मांडिला दुकान । आहे वानोवाण घ्यारे कोणी ॥ १ ॥ नका कोणी करूं घेतां रे आळस । वांटितों तुह्मांस फुकाचें हें ॥ २ ॥ संचितासारिखें पडे त्याच्या हाता । फारसें मागतां तरी न ये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी सांठविलें सार । उरलिया थार विचारितां ॥ ४ ॥

३५८६. बहुजन्मां शेवटीं स्वामी तुझी भेटी । बहु मोह पोटीं थोर जाला ॥ १ ॥ बहु पुरें पाहिलीं बहु दिशा शोधिली । बहु चिंता वाहिली दुर्भराची ॥ २ ॥ बहु काळ गेले अनुचित केलें । बहु नाहीं गाइलें नाम तुझें ॥ ३ ॥ ऐसा मी अपराधी अगा कृपानिधि । बहु संतां संनिधि ठेवीं तुका ॥ ४ ॥

३५८७. कोण तो उपाव करूं भेटावया । जाळावी हे काया ऐसें वाटे ॥ १ ॥ सोडोनियां गांव जाऊं वनांतरा । रुकुमादेवीवरा पाहावया ॥ २ ॥ करूं उपवास शोधूं हें शरीर । न धरवे धीर नारायणा ॥ ३ ॥ जाती आयुष्याचे दिवस हे चारी । मग केव्हां हरी भेटशील ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कांहीं सांगा विचारोनी । विठो तुझे मनीं असेल तें ॥ ५ ॥

३५८८. माय बाप बंधु सोयरा सांगाती । तूंचि माझी प्रीति गण गोत ॥ १ ॥ शरण आलीं त्यांचीं वारिलीं दुरितें । तारिले पतित असंख्यात ॥ २ ॥ इतर कोण जाणे पावलें विश्रांति । न येतां तुजप्रति शरणागत ॥ ३ ॥ तयामध्यें मज ठेवीं नारायणा । लक्षुमीरमणा सोइरिया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देईं दर्शनाचा लाभ । जे पाय दुर्लभ ब्रह्मादिकां ॥ ५ ॥

३५८९. पाप ताप माझे गुणदोष निवारीं । कृष्णा विष्णु हरी नारायणा ॥ १ ॥ काम क्रोध वैरी घालोनी बाहेरी । तूं राहें अंतरीं पांडुरंगा ॥ २ ॥ करिशील तरी नव्हे कांइ एक । निर्मिलें त्रैलोक्य हेळामात्रें ॥ ३ ॥ समर्थासी काय आह्मीं शिकवावें । तुका ह्मणे यावें पांडुरंगा ॥ ४ ॥

३५९०. ये गा महाविष्णु अनंतभुजाच्या। आह्मां अनाथांच्या माहेरा ये ॥ १ ॥ भेटावया तुज ओढे माझा जीव । एकवळा पाय दावीं डोळां ॥२॥ आणीक हें आर्त नाहीं नारायणा । ओढे हे वासना भेटावया ॥३॥ वाटे चित्तीं काय करावा विचार । चरण सुंदर पाहावया॥४॥तुका ह्मणे माझे पुरवीं मनोरथ । येईं गा संवरीत पांडुरंगा ॥५॥

३५९१. काय पाहातोसी कृपेच्या सागरा । नराच्या नरेंद्रा पांडुरंगा ॥ १ ॥ नामाचा प्रताप ब्रिदाचा बडिवार । करावा साचार नारायणा ॥ २ ॥ कलीमाजी देव बौध्यरूप जाला । जगाचिया बोला लागूं नका ॥ ३ ॥ माय पुत्रा काय मारूं पाहे कळी । जगाची ढवाळी काय काज ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे या हो कृपेच्या सागरा । रुकुमादेवीवरा मायबापा ॥ ५ ॥

३५९२. रामनामाचे पवाडे । अखंड ज्याची वाचा पढे ॥ १ ॥ धन्य तो एक संसारीं । रामनाम जो उच्चारी ॥ २ ॥ रामनाम गर्जे वाचा । काळ आज्ञाधारक त्याचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रामनामीं । कृतकृत्य जालों आह्मी ॥ ४ ॥

३५९३. येइल घरा देव न धरीं संदेहा । फकिराचा यावा व्हावा जेव्हां ॥ १ ॥ होइल फकीर योगी महानुभाव । घडी घडी देव सांभाळील ॥ २ ॥ तुका ह्मणे ऐसें बोलती बहुत । येणें गुणें संत जाले राम ॥ ३ ॥

३५९४. भक्तीवीण जिणें जळो लाजिरवाणें। संसार भोगणें दुःखमूळ ॥ १ ॥ वीसलक्ष योनि वृक्षांमाजी घ्याव्या । जलचरीं भोगाव्या नवलक्ष ॥ २ ॥ अकरालक्ष योनि किड्यांमाजी घ्याव्या । दशलक्ष भोगाव्या पक्ष्यांमध्यें ॥ ३ ॥ तीसलक्ष योनि पशूंचीये घरीं । मानवांभीतरीं चारलक्ष ॥ ४ ॥ एकएक योनि कोटिकोटि फेरा । मनुष्यदेहाचा वारा मग लागे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तेव्हां नरदेह नरा । तयाचा मातेरा केला मूढें ॥ ६ ॥

३५९५. तुजवांचून कोणा शरण । जाऊं आतां कर जोडून ॥ १ ॥ कोण करील माझें साहे । चित्तीं विचारूनी पाहें ॥ २ ॥ तूं तंव कृपेचा सागर । दीनबंधु जगदोद्धार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निका । भवसिंधुतारक नौका ॥ ४ ॥

३५९६. हातीं धरिलियाची लाज । देवा असोंदे गा तुज ॥ १ ॥ आहें अमंगळ दुर्बळ । होईं दीन तूं दयाळ ॥ २ ॥ बाळ सेंबडें मातेसी । काय नावडे तियेसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाणें । करीन देहाचें सांडणें ॥ ४ ॥

३५९७. जळोजळो तें गुरुपण । जळोजळो तें चेलेपण ॥ १ ॥ गुरु आला वेशी द्वारीं । शिष्य पळतो खिडोरीं ॥ २ ॥ काशासाटीं जालें येणें । त्याचें आलें वर्षासन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चेला । गुरु दोघे हि नरकाला ॥ ४ ॥

३५९८. अगा पंढरीच्या राया । वेगीं येईं तूं सावया ॥ १ ॥ दीनबंधु तुझें नाम । देईं आपुलें आह्मां प्रेम ॥ २ ॥ जीवनकळा तूं विश्वाची । तूंचि माउली अनाथाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुंडलीका । ठेवीं मस्तकीं पादुका ॥ ४ ॥

३५९९. विटेवरी समचरण । तो हा रुक्मिणीरमण ॥ १ ॥ वेदशास्त्रामाहेर । केले दासा उपकार ॥ २ ॥ नामापाशीं चारी मुक्ति । पाहा हृदयीं प्रतीति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळा । अंगीं जयाच्या सकळा ॥ ४ ॥

३६००. सकळ हे माया नागवे कवणा । भांबाविलें जना दाही दिशा ॥ १ ॥ आशा तृष्णा दंभ लागलीं हीं पाठी । नेदी बैसों हाटीं मोह ठायीं ॥ २ ॥ काम क्रोध घरा लावितील आगी । निंदा हिंसा दोघी पळतां खाती ॥ ३ ॥ लाज पुढें उभी राहिली आडवी । ते करी गाढवी थोर घात ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे चिंता घाली गर्भवासीं । ओढोनिगां पाठीं [illegible] ॥ ५ ॥

३६०१. सकळतीर्थांहुनि । पंढरी हे मुगुटमणि ॥ १ ॥ काय सांगों तेथिल शोभा । रमावल्लभ जेथें उभा ॥ २ ॥ न लभे व्रततीर्थदानीं । तें या विठ्ठलदर्शनीं ॥ ३ ॥ साधु संत गाती नाम । सकळ भूतांचा विश्राम ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे स्तुती । करूं काय सांगों किती ॥ ५ ॥

३६०२. गव्हांच्या घुगऱ्या । नाचण्यांच्या पुऱ्या । बऱ्या त्याचि बऱ्या । पाधाणी त्या पाधाणी ॥ १ ॥ काय थोरपण । वांयां जाळावा तो शीण । कारणापें भिन्न । निवडे तें निराळें ॥ २ ॥ रुचि वोजेपाशीं । गरज ते जैशीतैशी । करूं नका नाशी । खावें खाणें जालें तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोठा । काय करावा तो ताठा । नाहीं वीण नीटा । पाविजेत मारग ॥ ४ ॥

३६०३. आपुलिया ऐसें करी । संग धरी ज्याचा हो ॥ १ ॥ ह्मणउनि परपरते । वरवरते पळतसें ॥ २ ॥ लोभिक तें लोभा लावी । बांधल्या गोवी वांचूनी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नामगोठी । पुरे भेटी तुझी देवा ॥ ४ ॥

३६०४. बरें जालीयाचें अवघे सांगाती । वाइटाचे अंतीं कोणी नाहीं ॥ १ ॥ नोहे मातापिता नोहे कांतासुत । इतरांची मात काय सांगों ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जन दुतोंडी सावज । सांपडे सहज तिकडे धरी ॥ ३ ॥

३६०५. मिथ्या आहे सर्व अवघें हें मायिक । न कळे विवेक मज कांहीं ॥१॥ सर्व बाजागिरी वाटती ही खरी । पाहातां येथें उरी कांहीं नाहीं ॥ २ ॥ आतां मज दुःख वाटतें अंतरीं । उपाय झडकरी सांग कांहीं ॥ ३ ॥ पुढें कोण गति न कळे सर्वथा । तुझे पायीं माथा ठेवियेला ॥ ४ ॥ करणें तें करीं सुखें आतां हरी । तुज म्यां निर्धारीं धरियेलें ॥ ५ ॥ स्वहित तें काय न कळे सर्वथा । तारीं तूं अनंता तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

३६०६. अवघ्या कोल्ह्यांचें वर्म अंडीं । धरितां तोंडीं खीळ पडे ॥ १ ॥ भूंकूं नका भूंकूं नका । आला तुका विष्णुदास ॥ २ ॥ कवणे ठायीं सादर व्हावें । नाहीं डावें गाढवा ॥ ३ ॥ दुर्जनासी पंचानन । तुका रजरेणु संतांचा ॥ ४ ॥

३६०७. तुझे ह्मणों आह्मां । मग उणें पुरुषोत्तमा ॥ १ ॥ ऐसा धर्म काय । अमृतानें मृत्यु होय ॥ २ ॥ कल्पवृक्षा तळीं । गाठी बांधलिया झोळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे परीस । सांपडल्या उपवास ॥ ४ ॥

३६०८. कोरडिया गोष्टी नावडती मना । नाहीं ब्रह्मज्ञानाविण चाड ॥ १ ॥ दाखवीं आपुलें सगुण रूपडें । वंदीन मी कोडें पाय तुझे ॥ २ ॥ न लगे तो मोक्ष मज सायुज्यता । नावडे हे वार्ता शून्याकारी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चाड धरीन श्रीमुखें । येशील कवतुकें जवळीक ॥ ४ ॥

३६०९. गणेश सारजा करिती गायना । आणि देवांगना रंभे ऐशा ॥ १ ॥ तेथें आह्मीं मानवांहीं विनवावें तें काय । सुरवर पाय वंदिती जेथें ॥ २ ॥ ज्याच्या गायनासी तटस्थ शंकर । त्याहि परि पार न कळे तुझा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी किंकर ते किती । इंद्राचीहि मति नागविशी ॥ ४ ॥

३६१०. डोळियांचें दैव आजि उभें ठेलें । निधान देखिलें पंढरीये ॥ १ ॥ काय तें वानावें वाचेचे पालवें । वेदा न बोलवे रूप ज्याचें ॥ २ ॥ आनंदाच्या रसें ओंतीव चांगलें । देखतां रंगलें चित्त माझें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मी तों सगळाच विरालों । विठ्ठलचि जालों दर्शनानें ॥ ४ ॥

३६११. भोगियेल्या नारी । परि तो बाळब्रह्मचारी ॥ १ ॥ ऐसी ज्याचे अंगीं कळा । पार न कळे वेदाला ॥ २ ॥

बांकडी कुबज्या । सरसी आणियेली वोजा ॥ ४ ॥ मल्ल रगडिला पायीं । गज झुगारिला बाहीं ॥ ५ ॥ जिवें मारियेला मामा । धांवे भक्ताचिया कामा ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे पूर्ण । दावी भक्तीचीं विंदानें ॥ ७ ॥

३६१२. वृद्धपणीं आली जरा । शरीर कांपे थरथरा ॥ १ ॥ आयुष्य गेलें हें कळेना । स्मरा वेगीं पंढरिराणा ॥ २ ॥ दांत दाढा पडिल्या ओस । हनुवटी भेटे नाकास ॥ ३ ॥ हात पाय राहिले कान । नेत्रा पाझर हाले मान ॥ ४ ॥ अंगकांति परतली । चिरगुटा ऐसी जाली ॥ ५ ॥ आड पडे जिव्हा लोटे । शब्द नये मुखा वाटे ॥ ६ ॥ लांब लोंबताती अंड । भरभरां वाजे गांड ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे आतां तरी । स्मरा वेगीं हरी हरी ॥ ८ ॥

३६१३. वृद्धपणीं न पुसे कोणी । विटंबणी देहाची ॥ १ ॥ नव द्वारें जाली मोकळीक । गांड सरली वाजती ॥ २ ॥ दंत दाढा गळे थुंका । लागे नाका हनुवटी ॥ ३ ॥ शब्द नये मुखावाटा । करिती चेष्टा पोरें तीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे अजून तरी । स्मरें श्रीहरी सोडवील ॥ ५ ॥

३६१४. अतिलाई देतां जीव । नये कींव देवासी ॥ १ ॥ थोड्यासाटीं राग आला । जीव दिला गंगेंत ॥ २ ॥ त्यासि परलोकीं नाहीं मुक्ति। अधोगति चुकेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृष्णराम । स्मरतां श्रम वारती ॥ ४ ॥

३६१५. तुझें रूप पाहतां देवा । सुख जालें माझ्या जीवा ॥ १ ॥ हें तों वाचे बोलवेना। काय सांगों नारायणा ॥२॥ जन्मोजन्मींचें सुकृत । तुझे पायीं रमे चित्त ॥ ३ ॥ जरी योगाचा अभ्यास । तेव्हां तुझा निजध्यास ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे भक्त । गोड गाऊं हरिचें गीत ॥ ५ ॥

३६१६. नको विद्या वयसा आयुष्य फारसें । नाहीं मज पिसें मुक्तीचेंही ॥१॥ रामकृष्ण ह्मणतां जावो माझा प्राण । हेंचि कृपादान मागतसें ॥ २ ॥ नको धन मान न वाढो संतान । मुखीं नारायण प्राण जावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दीन काकुलती येतों । तुज निरवितों पांडुरंगा ॥ ४ ॥

३६१७. शिष्या सांगे उपदेश । गुरुपूजा हे विशेष ॥ १ ॥ दावी आचार सोवळे । दंड कमंडलु माळे ॥ २ ॥ छाटी भगवी मानसीं । व्यर्थ ह्मणवी संन्यासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लोभ । न सुटे नाहीं लाभ ॥ ४ ॥

३६१८. जिकडे पाहें तिकडे उभा । अवघ्या गगनाचा गाभा ॥ १ ॥ डोळां बैसलें बैसलें। रूप राहोनि संचलें ॥२॥ न वर्जितां दाही दिशा । जिकडे पाहें तिकडे सरिसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे समपदीं । उभा दिठीचिये आधीं ॥ ४ ॥

३६१९. आपटा संवदड रानचारा । दसऱ्याचा होय तुरा ॥ १ ॥ तैसा देवामुळें मान । नाहीं तरी पुसे कोण ॥ २ ॥ मृत्तिकेची ते घागरी । पाण्यासाटीं बैसे शिरीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माप जाण । दाण्यासवें घेणें देणें ॥ ४ ॥

३६२०. काळ सार्थक केला त्यांणीं । धरिला मनीं विठ्ठल ॥ १ ॥ नाम वाचे श्रवण कीर्ति । पाउलें चित्तीं समान ॥ २ ॥ कीर्तनाचा समारंभ । निर्दंभ सर्वदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे स्वरूपसिद्धि । नित्य समाधि हरिनामीं ॥ ४ ॥

३६२१. आह्मी जातों आपुल्या गांवा । आमचा रामराम घ्यावा ॥ १ ॥ तुमची आमची हेचि भेटी । येथुनियां जन्मतुटी ॥ २ ॥ आतां असों द्यावी दया । तुमच्या लागतसें पायां ॥ ३ ॥ येतां निजधामीं कोणी । विठ्ठलविठ्ठल बोला वाणी ॥ ४ ॥

मांडियेलें । विठो त्वां कां सांडियेलें ॥ २ ॥ बैसोनि कल्पद्रुमातळीं । पोटासाटीं तळमळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नारायणा । बरें लोकीं हें दिसेना ॥ ४ ॥

३६२३. तुझें नाम माझे मुखीं असो देवा । विनवितों राघवा दास तुझा ॥१॥ तुझ्या नामबळें तरले पतित । ह्मणोनि माझें चित्त तुझे पायीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुझें नाम हें सादर । गातां निरंतर सुख वाटे ॥ ३ ॥

३६२४. उभय भाग्यवंत तरीच समान । स्थळीं समाधान तरीच राहे ॥ १ ॥ युक्तीचें गौरव नसतां जिव्हाळा । सांचवणी जळा परी नाश ॥ २ ॥ लोखंडा परीस ज्ञानिया तो शठ । नांवाचा पालट दगड खरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघे विनोदाचे ठाव । एकात्मक भाव नाहीं तेथें ॥ ४ ॥

३६२५. दो दिवसांचा पाहुणा चालतो उताणा । कां रे नारायणा न भजसी ॥ १ ॥ तूं अखंड दुश्चित्ता तुज नेती अवचिता । मग पंढरिनाथा भजसी केव्हां ॥ २ ॥ तुका ह्मणे ऐसे आहेत उदंड । तया केशव प्रचंड केवीं भेटे ॥ ३ ॥

३६२६. तुझे पाय माझें भाळ । एकत्रता सर्वकाळ ॥ १ ॥ हेंचि देईं विठा-बाई । पांडुरंगे माझे आई ॥ २ ॥ नाहीं मोक्ष मुक्ति चाड । तुझी सेवा लागे गोड ॥ ३ ॥ सदा संग सज्जनांचा । नको वियोग पंढरीचा ॥ ४ ॥ नित्य चंद्रभागे स्नान । करीं क्षेत्रप्रदक्षण ॥ ५ ॥ पुंडलिक पाहोन दृष्टि । हर्षें नाचों वाळवंटीं ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । तुझें स्वरूप चंद्रभागा ॥ ७ ॥

३६२७. बाईल चालिली माहेरा । संगें दिधला ह्मातारा ॥ १ ॥ सिधा सामग्री पोटाची । सवें स्वारी बइलाची ॥ २ ॥ जातां पाडिली ढोरानें । सिव्या देती अ-न्योविन्ये ॥ ३ ॥ न सावरी आपणातें । नग्न सावलें वरतें ॥ ४ ॥ फजित केलें जन लोकीं । मेला ह्मणे पडे नरकीं ॥ ५ ॥ गोहाची हे गेली लाज । गांजितां कां तुह्मी मज ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे जनीं । छी थू केली विटंबणी ॥ ७ ॥

३६२८. तुळसीवृंदावनीं उपजला कांदा । नावडे गोविंदा कांहीं केल्या ॥ १ ॥ तैसे वंशामध्यें जाले जे मानव । जाणावे दानव अभक्त ते ॥ २ ॥ केवड्यामधील निर्गंध कणसें । तैशीं तीं माणसें भक्तिहीन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जेवीं चंदनांतिल आळी । न चढे निढळीं देवाचिया ॥ ४ ॥

३६२९. शिव शक्ति आणि सूर्य गणपति । एकचि ह्मणती विष्णूसही ॥ १ ॥ हिरा गार दोनी मानिती समान । राजस भजनें वांयां जाती ॥ २ ॥ अन्य देव-तांसी देव ह्मणऊन । तामस जीवन तमो योग्या ॥ ३ ॥ वांयां जायासाठीं केलासे हव्यास । अन्यदेवतांस देवपण ॥ ४ ॥ आपुलिया मुखें सांगतसे धणी । नव्हे माझी वाणी पदरींची ॥ ५ ॥ धन्य ते वैष्णव भजती केशव । सात्त्विक हे जीव मोक्षा योग्य ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे मोक्ष नाहीं कोणापासीं । एका गोविंदासी शरण व्हा रे ॥ ७ ॥

३६३०. तुह्मी साधु संत कैवल्यसागर । मोक्षाचें आगर तुह्मां घरीं ॥ १ ॥ तेथें मतिमंद काय बोलों वाणी । अमृताचे धणी पाणी कां घ्या ॥ २ ॥ कोटि भानु तेजीं खद्योत बापुडें । तैसा तुह्मांपुढें काय बोलों ॥ ३ ॥ तुह्मी अवघे चिंतामणि कल्पतरूचीं वनें । त्यापुढें धांवणें मशकांनीं ॥४॥ वाराणशीक्षेत्र गंगा वाहे कोड । काय तेथें पाड कोकणाचे ॥ ५ ॥ पल्लवाचा वारा हिमकरीं काय । गगनावरी छाय कोण करी ॥ ६ ॥ समुद्राची तृषा हरी ऐसा कोण । जगाची जी तान्ह विनवीतो ॥ ७ ॥ मेरूचा पाठार अवघी ते क्षिति । मशकाचे हातीं मूष्टि फावे ॥ ८ ॥ सिंहा-पुढें काय जंबूक आरोळी । मोतियांचे वोळी कांच काय ॥ ९ ॥ कापुरास लावूनी उटावें । काय ओवाळावें दीपकासी ॥१०॥ तसे तुह्मी निरे ज्ञानाचे

तेथें म्यां बोलावें पाड काय ॥ ११ ॥ कृपानिधि तुह्मीं बोलविलें बोला । सुखें न्याय केला तुमचा मी ॥ १२ ॥ अज्ञान मी वेडें ह्मणवितों बाळ । माझा प्रतिपाळ करणें तुह्मां ॥ १३ ॥ बोबडें बोलणें न धरावा कोप । क्षमा करा बाप कृपासिंधु ॥ १४ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी संत बापमाय । भयें धरिले पाय कृपानिधि ॥ १५ ॥

३६३१. देहीं असोनियां देव । वृथा फिरतो निर्दैव ॥ १ ॥ देव आहे अंतर्यामीं । व्यर्थ हिंडे तीर्थग्रामीं ॥ २ ॥ नाभीं मृगाचे कस्तुरी । व्यर्थ हिंडे वनांतरीं ॥ ३ ॥ साखरेचें मूळ उंस । तैसा देहीं देव दिसे ॥ ४ ॥ दुधीं असतां नवनीत । नेणे तयाचें मथित ॥ ५ ॥ तुका सांगे मूढजना । देहीं देव कां पाहाना ॥ ६ ॥

३६३२. जयजय ह्मणा राम । हातें टाळी वाचे नाम ॥ १ ॥ आटाआटी नाहीं ज्यास । न वेचे मोल न पडे खांस ॥ २ ॥ आपण ह्मणे आणिकां हातीं । यज्ञादिकीं नये ते गति ॥ ३ ॥ आसन भोजन करितां काम । ध्यानसमाधि ह्मणतां राम ॥ ४ ॥ मंत्र जपा हाचि सार । वर्णां याती जयजयकार ॥ ५ ॥ ह्मणतां राम ह्मणे तुका । वेळोवेळां चुकों नका ॥ ६ ॥

३६३३. शिकवणेसाटीं वाटते तळमळ । पुढें येईल काळ फोडों डोई ॥ १ ॥ तेव्हां त्यासी काय देशील उत्तर । मेळवुनी अंतर ठेवितोसी ॥ २ ॥ येथींचिया सोंगें भोरपियाचे परी । होईल तें दुरी शृंगारिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कां रे राखिलें खरकटें । रागेल्याचे तंट रागेलें का ॥ ४ ॥

३६३४. होई आतां माझ्या भोगाचा भोगिता । सकळ अनंता शुभाशुभ ॥१॥ आठवुनी पाय राहिलों हृदयीं । निवारली तई सकळ चिंता ॥ २ ॥ अचळ न चळे देहाचें चळण । आहे हें वळण प्रारब्धेंचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जालें एकचि वचन । केलिया कीर्तन आराणुक ॥ ४ ॥

३६३५. लेखी दुखण्यासमान । वेचला नारायणीं क्षण । उद्यांचें आजिच मरण । आणोनि ह्मणे हरि भोक्ता ॥१॥ नाहीं कांहीं पडों येत तुटी । जाणें तो आहे शेवटीं । लाभ विचारोनि पोटीं । होई शेवटीं जागृत ॥२॥ आहे ते उरे कटा । लावुनि चळ आपुला फाटा । पुरे हें न पुरे शेवटा । तरण्या बळकटा सदा वास ॥ ३ ॥ ह्मणोनि मोडावा कांटाळा । अविद्यात्मक कोंवळा । होतील प्रबळा । आशा तृष्णा माया ॥४॥ क्षण या देहाच्या अंतीं । जड होउनि राहेल माती । परदेश ते परवर होती । चिळसविती नाकडोळे ॥ ५ ॥ जंव या नाहीं पातल्या विपत्ति । आयुष्य भविष्य आहे हातीं । लाभ विचारोनी गुंती । तुका ह्मणे अंतीं सर्व पिसुनें ॥ ६ ॥

३६३६. पंढरीची वारी जयांचिये घरीं । पायधुळी शिरीं वंदिन त्यांची ॥ १ ॥ दासाचा मी दास पोसणा डोंगर । आतां बहु फार काय बोलों ॥ २ ॥ जातीचें मी हीन न कळे भजन । ह्मणोनि संतचरण इच्छीतसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज ह्मणावें आपुलें । बहुतां तारिलें संतजनीं ॥ ४ ॥

३६३७. नाम पावन पावन । त्याहून पवित्र आहे कोण ॥ १ ॥ शिव हालाहालें तापला । तोही नामें शीतळ जाला ॥ २ ॥ शिवास नामाचा आधार । केला कळिकाळ किंकर ॥ ३ ॥ मरण जालें काशीपुरी । तेथें नामचि उद्धरी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे अवघीं चोरें । एक हरिनाम सोइरें ॥ ५ ॥

३६३८. नाहीं संतांशीं शरण । काय वाचोनी पुराण ॥ १ ॥ ह्मणे विठ्ठलाचा दास । देखोनी परनारीस हांसे ॥ २ ॥ करिती विठोबाची भक्ति । दयाधर्म नाहीं चित्तीं ॥ ३ ॥ तेथें नाहीं माझा देव । व्यर्थ श्रमवी हा जीव ॥ ४ ॥ अंगीं नाहीं

प्रदक्षिणा ॥ ६ ॥ ऐसें नव्हे भक्तिवर्म । तेथें नाहीं माझा राम॥७॥नये कृपा कांहीं केल्या । नये धाम जीव गेल्या॥८॥जैसी खड्गाची धार।विठ्ठलचरणीं तुका शूर॥९॥

३६३९. नाहीं रिकामीक परी वाहे मनीं । तया चक्रपाणि साह्य होय ॥ १ ॥ उद्वेग जीवासी पंढरीचें ध्यान । तया नारायण साह्य करी ॥ २ ॥ शरीरासीं बळ नाहीं स्वता भाव । तया पंढरिराव साह्य करी ॥ ३ ॥ असो नसो बळ राहे पराधीन । तरी अनुमान करूं नका ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे येणें करोनी चिंतन । तया नारायण जवळीक ॥ ५ ॥

३६४०. दारिद्रानें विप्र पीडिला अपार । तया पोटीं पोर एक असे ॥ १ ॥ बाहेरी मिष्टान्न मिळे एके दिशीं । घेऊनी छंदासी त्याचि बैसे ॥ २ ॥ क्षुधाकाळीं रडे देखिलें तें मागे । कांहीं केल्या नेघे दुजें कांहीं ॥ ३ ॥ सहज कौतुकें बोले बापमाये । देवापाशीं आहे मागशी तें ॥ ४ ॥ तेव्हां तुजलागीं स्मरे नारायणा । जीवींच्या जीवना पांडुरंगा ॥ ५ ॥ लागली हे क्षुधा जात असे प्राण । काय हें निर्वाण पाहातोसी ॥ ६ ॥ ब्रह्मांडनायक विश्वाचा पाळक । वरी तिन्ही लोक पोसितोसी ॥ ७ ॥ प्राण हा उत्कर्ष जाहला विव्हळ । तेव्हां तो कृपाळ धांव घाली ॥ ८ ॥ सांडुनी वैकुंठ धांव घाली तई । आळंगिला बाहीं कृपावंतें ॥ ९ ॥ तुका ह्मणे दिला क्षीराचा सागर । राहे निरंतर तयापासीं ॥ १० ॥

३६४१. अनाथाचा सखा ऐकिला प्रताप । होसी कृपावंत मजवरी ॥ १ ॥ माझिया गा चित्ता करीं शिकवण । जेणें तुझे चरण जोडतील ॥ २ ॥ जोडोनियां कर येतों काकुलती । रकुमाईच्या पति कृपावंता ॥ ३ ॥ हरुषें निर्भर करीं माझें मन । दाखवीं चरण पांडुरंगा ॥ ४ ॥ तुझे भेटीविण जन्म गेला वांयां । भजन कराया शक्ति नाहीं ॥ ५ ॥ न घडे तुझी सेवा न घडे पूजन । जन्मोनि निष्कारण जाऊं पाहे ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे हरि करावें या काय।भजनासी साह्य होईं बापा ॥७॥

३६४२. हीनवर बीजवर दोघी त्या गडणी । अखंड कहाणी संसाराची ॥ १ ॥ माझा पति बहु लहानचि आहे । खेळावया जाय पोरांसवें ॥ २ ॥ माझें दुःख जरी ऐकशील सई । ह्मातारा तो बाई खोकतसे ॥ ३ ॥ खेळे सांजवरी बाहेरी तो राहे । वाट मी वो पाहें सेजेवरी ॥ ४ ॥ पूर्व पुण्य माझें नाहीं बाई नीट । बहु होती कष्ट सांगों काई ॥ ५ ॥ जवळ मी जातें अंगा अंग लावूं । नेदी जवळ येऊं कांटाळतो ॥ ६ ॥ पूर्व सुकृताचा हाचि बाई ठेवा । तुका ह्मणे देवा काय बोल॥७॥

३६४३. स्वामीच्या सामर्थ्यें । चाले बोलिला पुरुषार्थे ॥ १ ॥ पाठी देवाचें हें बळ । मग लाभे हातीं काळ ॥ २ ॥ देव ज्यासी साह्य । तेणें केलें सर्व होय ॥३॥ तुका ह्मणे स्वामीसत्ता । मग नाहीं भय चिंता ॥ ४ ॥

३६४४. नामाचा डांगोरा फिरवीं घरोघरीं । ह्मणा हरी हरी सर्वभावें ॥ १ ॥ नामें हरती कर्में वैकुंठींची पै वस्ति । संनिध श्रीपति सदोदित॥२॥नामाचा महिमा बहुतां कळला । नामें उद्धरिला अजामेळ ॥ ३ ॥ गजेंद्राची स्थिति पुराणीं बोलती । नामेंचि श्रीपति पावलासे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नाम घेतां मुक्ति आहे । नामें सर्व पाहें आकळिलें ॥ ५ ॥

३६४५. यमाचे हे पाश नाटोपती कोणातें । आह्मां दीनानाथें रक्षियेलें ॥ १ ॥ यम नेतां तुह्मां रक्षील हें कोण । तुह्मां धन्यधन्य कोण ह्मणती ॥ २ ॥ संतसज्जनमेळा पवित्र संतकीर्ति । त्यांनीं उत्तम स्थिति सांगितली ॥ ३ ॥ तेंचि धरोनि चित्तीं तुका हित करी । यमासी पापरी हाणे आतां ॥ ४ ॥

३६४६. देवासी पैं भांडों एकचित्त करूनी । आह्मांसी सज्ज-

॥ १ ॥ आह्मां काय आतां देवें आडो परी । भेटी नेदी तरी सुखें नेदो ॥ २ ॥ तोचि नांदो सदा हरि पैं वैकुंठीं । आह्मां देशवटी देवो सुखें ॥ ३ ॥ देवें अभिमान चित्तांत धरिला । तरी तो एकला राहो आतां ॥ ४ ॥ चित्तीं धरोनि नाम असों सुखें येथें । हर्षें गाउं गीत गोविंदाचें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सर्व देवाची नष्टाई । आह्मी सुखें पाहीं डुलतसों ॥ ६ ॥

३६४७. भरणी आली मुक्त पेठा । करा लाटा व्यापार ॥ १ ॥ उधार घ्या रे उधार घ्या रे । अवघे या रे जातीचे ॥ २ ॥ येथें पंक्तिभेद नाहीं । मोठें कांहीं लहान ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाभ घ्यावा । मुद्दल भावा जतन ॥ ४ ॥

३६४८. ग्रासोग्रासीं भाव । तरी देहिंच जेवी देव ॥ १ ॥ धरीं स्मरण तें सार । नाहीं दुरी तें अतर ॥ २ ॥ भोगितां तूं भावें । देव जेवूं बैसे सवें ॥ ३ ॥ तुज पावो देवा । भावें अंतरींची सेवा ॥ ४ ॥ गुंतला साधनीं । देव नाहीं त्रिभुवनीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे हातीं । न धरितां गमाविती ॥ ६ ॥

३६४९. कामिनीसी जैसा आवडे भ्रतार । इच्छीत चकोर चंद्र जैसा ॥ १ ॥ तैसी हे आवडी विठ्ठलाचे पायीं । लागलिया नाहीं गर्भवास ॥ २ ॥ दुष्काळें पीडिल्या आवडे भोजन । आणिक जीवन तृषाक्रांता ॥ ३ ॥ कामातुर जैसा भय लज्जा सांडोनी । आवडे कामिनी सर्वभावें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तैसी राहिली आवडी । पांडुरंग थडी पाववील ॥ ५ ॥

३६५०. ॐ तत्सदिति सूत्राचें सार । कृपेचा सागर पांडुरंग ॥ १ ॥ हरिः ॐ सहित उदत अनुदत । प्रचुरीश्वरासहित पांडुरंग ॥ २ ॥ गोब्राह्मणहिता होऊनी निराळे । वेदाचें तें मूळ तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

३६५१. सांडियेला गर्भ उबगोनी माउली । नाहीं सांभाळिली भूमि शुद्ध ॥ १ ॥ उष्ण तान भूक एवढिये आकांतीं । ओसंगा लाविती काय म्हूण ॥ २ ॥ खांद्यावरी शूळ मरणाचिये वाटे । अन्यायही मोठे केले साच ॥ ३ ॥ हातींचा हिरोनी घातला पाठीसी । तुका ह्मणे ऐसी परी जाली ॥ ४ ॥

३६५२. सिंदळीचें चित्त परपुरुषावरी । पति चरमुरी रात्रदिवस ॥ १ ॥ ऐसी तें वोंगळी जाया वो नरका । तिच्या दोषा देखा पति जाय ॥ २ ॥ आपण बुडती पति बुडविती । दोन्ही कुळें नेती अधःपाता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तिची न करावी संगती । होईल फजिती मागें पुढें ॥ ४ ॥

३६५३. दिवाळखोर नारायण । यावरी बहुतांचें ऋण ॥ १ ॥ उठतांचि उभे द्वारीं । अवघे दे दे ह्मणती हरी ॥ २ ॥ माजघरीं दडे हरी । माया तडकी आड करी ॥ ३ ॥ युगायुगींचें हें ऋण । ह्मणउनि धरिलेंसे मौन्य ॥४॥ रोखापत्र पाहीं । वेदशास्त्र देती ग्वाही ॥५॥ धनकोनाम तुका वाणी । रिणकोनाम विठ्ठल धणी॥ ६ ॥

३६५४. गरुडाचे पायीं । ठेवीं वेळोवेळां डोई ॥ १ ॥ वेगीं आणावा तो हरी । मज दीनातें उद्धरी ॥ २ ॥ पाय लक्ष्मीच्या हातीं । तिसी यावें काकुलती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शेषा । जागे करा हृषीकेशा ॥ ४ ॥

३६५५. आनंद अद्वय नित्य निरामय । जे कां नित्य ध्येय योगियांचे ॥ १ ॥ ते हे समचरण साजिरे विटेवरी । पाहा भीमातीरीं विठ्ठलरूप ॥ २ ॥ पुराणासी वाड श्रुति नेणती पार । तें जालें साकार पुंडलीका ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्यातें सनकादिक ध्यात । तें आमुचें कुळदैवत पांडुरंग ॥ ४ ॥

[illegible] । [illegible] फळा आली ॥१॥ ज्ञानदेवें रचिलें पाया ।

जनार्दन एकनाथ। ध्वज उभारिला भागवत ॥ ४ ॥ भजन करा सावकाश। तुका जालासे कळस ॥ ५ ॥

३६५७. एक ह्मणती आह्मी देवची पैं जालों। ऐसें नका बोलों पडाल पतनीं ॥ १ ॥ एक ह्मणती आह्मी देवाचीं पैं रूपें। तरी तुमचिया बापें न चुके जन्म ॥ २ ॥ देवें उचलिली स्वकरें मेदिनी। तुमचेनीं गोणी नुचलवे ॥ ३ ॥ देवें मारियेले दैत्य दानव मोटे। तुमचेनीं न तुटे तृणमात्र ॥ ४ ॥ राया विठोबाचें पद जो अभिळाषी। पातकाची राशी तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

३६५८. आंगीं लावूनियां राख। डोळे झाकुनी करिती पाप ॥ १ ॥ दाबुनी वैराग्याची कळा। भोगिती विषयाचा सोहाळा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे सांगों किती। जळो तयांची संगति ॥ ३ ॥

३६५९. पुराणीक ह्मणविती। जाणोनी कांदे भक्षिती ॥ १ ॥ अगस्तीचें मूत्र मळ। लावुनि ह्मणती कृष्णावळ ॥२॥ श्रेष्ठ वर्ण ब्राह्मणाचा। संग न सुटे शूद्रीचा ॥ ३ ॥ बदराहीच्या पाडी दाढा। लागे तुकयाचा हुंदाडा ॥ ४ ॥

३६६०. उपजोनी मरों किती वेळोवेळा। कोणा कळवळा येत माझा ॥ १ ॥ ह्मणउनी धांवा करी काकुलती। यावें बा श्रीपती सोडावया ॥ २ ॥ बहुत या काळें केलों भयाभीत। येतों गिवसीत पाठीलागीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी दावितां स्वरूप। माझें कांहीं पाप निरसतें ॥ ४ ॥

३६६१. हाका मारी ज्याच्या नावें। त्याचें गांवचि नाहीं ठावें ॥ १ ॥ काय गातों हें कळेना। राग आळवितों नाना ॥ २ ॥ आशा धरूनियां मनीं। कांहीं देईल ह्मणउनी ॥ ३ ॥ वितीभरी पोटासाटीं। तुका ह्मणे पडिली तुटी ॥ ४ ॥

३६६२. संतचरणीं नाहीं गोडी। ज्यासी विषयीं आवडी ॥ १ ॥ त्यासी कैंचा भेटे देव। संतचरणीं नाहीं भाव ॥ २ ॥ संतसेवेसी आंग चोरी। दृष्टि न पडो तयावरी ॥ ३ ॥ पाहे गुणदोष संतांचे। जळो काळें तोंड त्याचें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे संतसेवा। आमुच्या पूर्वजांचा ठेवा ॥ ५ ॥

३६६३. स्वप्नींचें धन चित्रींच्या ब्राह्मणा। जातकर्म जाणा वांटिती पैं ॥ १ ॥ तैसें शब्दज्ञान करिती चावटी। ज्ञान पोटासाटीं विकूनियां ॥ २ ॥ बोलाचीच कढी बोलाचाचि भात। जेवूनियां तृप्त कोण जाला ॥ ३ ॥ कागदीं लिहीतां नामाची साकर। चाखतां मधुर केवीं लागे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जळो तैसें ज्ञानबंड। यमपुरीं दंड कठिण आहे ॥ ५ ॥

३६६४. कायेंकरुनी करीं धंदा। चित्त गोविंदा तुझे पायीं ॥ १ ॥ ऐशा संकल्पाची संधि। माझे बुद्धि धीर देवा ॥ २ ॥ कुटुंबाचा तुह्मां भार। मज व्यवहारनिमित्य ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करितां काम। हृदयीं नाम धरीन ॥ ४ ॥

३६६५. आजि नव्हे कालिच्या ऐसें। अनारिसें पालटे ॥ १ ॥ आतां लागवेग करा। ज्याचें धरा टाके तें ॥ २ ॥ नका सांगों वाउग्या गोष्टी। चाहुल खोटी ये ठायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोडा माग। आपल्या लागवरूनी ॥ ४ ॥

३६६६. खाणोरियांचीं पुसों घरें। जीं हीं बरीं पाळती ॥ १ ॥ सांगती त्या जावें वाटा। धरोनी पोटामध्यें गोष्टी ॥ २ ॥ आली गेली होती ठाया। सत्य छाया कळली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आपुलें बळ। युक्तिकाळ कारण ॥ ४ ॥

३६६७. स्वगोत्रींचा पुत्र परगोत्रीं अर्पिला। विभागा मुकला पितृधना ॥ १ ॥ तैसें मजलागीं न धरावें दुरी। नव्हे परगोत्री पोटींचाचि ॥ २ ॥ सुतकासी त्याचे नाहीं प्रयोजन। जनिता ह्मणोनि तीन दिवस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं ठावें कोणासी। पुसावें नेटांसी तेती ग्वाही ॥ ४ ॥

३६६८. एक ब्रह्मचारी गाढवा झोंबतां। हाणोनियां लाता पळालें तें ॥ १ ॥ गाढवही गेलें ब्रह्मचर्य गेलें। तोंड काळें झालें जगामाजी ॥ २ ॥ होणार तैसें जालें हें ना तैसें केलें। तुका ह्मणे गेलें वांयांचि तें ॥ ३ ॥

३६६९. आह्मां घरीं एक गाय दुभता हे। पान्हा न समाये त्रिभुवनीं ॥ १ ॥ वान ते सांवळी नांव तें श्रीधरा। चरे वसुंधरा चौदा भुवनें ॥ २ ॥ वत्स नाहीं माय भलत्या सवें जाय। कुर्वाळी तो लाहे भावभरणा ॥ ३ ॥ चहूं धारीं क्षीर चोळली अमुप। धाले सनकादिक सिद्ध मुनी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझी भूक तेथें काय। जोगाविते माय तिन्ही लोकां ॥ ५ ॥

३६७०. पांडुरंगा करूं प्रथम नमना। दुसरें चरणा संतांचिया ॥ १ ॥ त्याच्या कृपादानें कथेचा विस्तारु। बाबाजीसद्गुरुदास तुका ॥ २ ॥ काय माझी वाणी मानेल संतांसी। रंजवूं चित्तासी आपुलिया ॥ ३ ॥ या मनासी लागो हरिनामाचा छंद। आवडी गोविंद गावयासी ॥ ४ ॥ सीण जाला मज संसारसंभ्रमें। सीतळ या नामें जाली काया ॥ ५ ॥ या सुखा उपमा नाहीं द्यावयासी। आलें आकारासी निर्विकार ॥६॥ नित्य धांवे तेथें नामाचा गजर। घोष जयजयकार आइकतां ॥ ७ ॥ तांतडी ते काय हरिगुण गाय। आणीक उपाय दुःखमूळ ॥ ८ ॥ मूळ नरकाचें राज्य मदें माते। अंतरे बहुत देव दुरी ॥ ९ ॥ दुरी अंतरला नामनिंदकासी। जैसें गोचिडासी क्षीर राहे ॥ १० ॥ हे वाट गोमटी वैकुंठासी जातां। रामकृष्णकथा दिंडी ध्वजा ॥ ११ ॥ जाणते तयांनीं सांगितलें करा। अंतरासी वारा आडूनियां ॥ १२ ॥ यांसी आहे ठावें परि अंध होती। विषयाची खंती वाटे जना ॥ १३ ॥ नाहीं त्या सुटलीं द्रव्य लोभ माया। भस्म दंड छाया तरुवराची ॥ १४ ॥ चित्त ज्याचें पुत्रपत्नीबंधूवरी। सुटेल हा परि कैसें जाणा ॥ १५ ॥ जाणते नेणते करा हरिकथा। तराल सर्वथा भाक माझी ॥ १६ ॥ माझी मज असे घडली प्रचित। नसेल पतित ऐसा कोणी ॥ १७ ॥ कोणी तरी कांहीं केलें आचरण। मज या कीर्तनेंविण नाहीं ॥ १८ ॥ नाहीं भय भक्ता तराया पोटाचें। देवासी तयाचें करणें लागे ॥ १९ ॥ लागे पाठोवाटी पाहे पायांकडे। पीतांबरें खडे वाट झाडी ॥ २० ॥ डिंकोनियां कां रे राहिले हे लोक। हेंचि कवतुक वाटे मज ॥ २१ ॥ जयानें तारिले पाषाण सागरीं। तो ध्या रे अंतरीं स्वामी माझा ॥ २२ ॥ माझिया जीवाची केली सोडवण। ऐसा नारायण कृपाळू हा ॥ २३ ॥ हाचि माझा नेम हाचि माझा धर्म। नित्य वाचे नाम विठोबाचें ॥ २४ ॥ चेतवला अग्नि तापत्रयज्वाळ। तो करी शीतळ रामनाम ॥ २५ ॥ मना धीर करीं दृढ चित्तीं धरीं। तारील श्रीहरि मायबाप ॥२६॥ बाप हा कृपाळू भक्तां भाविकांसी। घरीं होय दासी कामारी त्या ॥ २७ ॥ त्याचा भार माथां चालवी आपुला। जिहीं त्या दिधला सर्व भाव ॥ २८ ॥ भावेंविण जाणा नाहीं त्याची प्राप्ति। पुराणें बोलती ऐसी मात ॥ २९ ॥ मात त्याची जया आवडे जीवासी। तया गर्भवासीं नाहीं येणें ॥ ३० ॥ यावें गर्भवासीं तरीच विष्णुदासीं। उद्धार लोकांसी पूज्य होती ॥ ३१ ॥ होती आवडते जीवाचे ताइत। त्यां घडी अच्युत न विसंबे ॥ ३२ ॥ भेदाभेद नाहीं चिंता दुःख कांहीं। वैकुंठ त्या ठायीं सदा वसे ॥ ३३ ॥ वसे तेथें देव सदा सर्वकाळ। करिती निर्मळ नामघोष ॥ ३४ ॥ संपदा तयांची न सरे कल्पांतीं। मेळविला भक्ती देवलाभ ॥ ३५ ॥ लाभ तयां जाला संसारा येऊनी। भगवंत ऋणी भक्तीं केला ॥ ३६ ॥ लागलेंसे पिसें काय मूढजनां। काय नारायणा विसरलीं ॥ ३७ ॥ विसरलीं तयां थोर जाली हाणी। पचविल्या खाणी चौऱ्यासीच्या ॥ ३८ ॥ शिकविलें तरी नाहीं कोणा लाज। लागलीसे भाज धन गोड ॥ ३९ ॥ गोड एक आहे अविट गोविंद । आणीक ते

छंद नासिवंत ॥ ४० ॥ तळमळ त्याची कांहीं तरी करा । कां रे निदसुरा बुडावया ॥ ४१ ॥ या जनासी भय यमाचें कां नाहीं । सांडियेलीं तिहीं एकराज्यें ॥ ४२ ॥ जेणें अग्निमाजी घातलासे पाव । नेणता तो राव जनक होता ॥ ४३ ॥ तान भूक जिहीं साहिले आघात । तया पाय हात काय नाहीं ॥ ४४ ॥ नाहीं ऐसा तिहीं केला संवसार । दुःखाचे डोंगर तोडावया ॥ ४५ ॥ याच जन्में घडे देवाचें भजन । आणीक हें ज्ञान नाहीं कोठें ॥ ४६ ॥ कोठें पुढें नाहीं घ्यावया विसांवा । फिरोनी या गांवा आल्याविण ॥ ४७ ॥ विनवितां दिवस बहुत लागती । ह्मणउनि चित्तीं देव धरा ॥ ४८ ॥ धरा पाय तुह्मी संतांचे जीवेंसी । वियोग तयांसी देवा नाहीं ॥ ४९ ॥ नाहीं चाड देवा आणीक सुखाची । आवडी नामाची त्याच्या तया ॥५०॥ त्याचींच उच्छिष्ट बोलतों उत्तरें । सांगितलें खरें व्यासादिकीं ॥ ५१ ॥ व्यासें सांगितलें भक्ति हेंचि सार । भवसिंधुपार तरावया ॥ ५२ ॥ तरावया जना केलें भागवत । गोवळ गोपी भक्त माता पिता ॥ ५३ ॥ तारूनियां पुढें नेली एक्यासरें । निमित्तें उत्तरें ऋषीचिया ॥ ५४ ॥ यासी वर्म ठावें भक्तां तारावया । जननी बाळ माया राखे तान्हें ॥ ५५ ॥ तान्हेलें भुकेलें ह्मणे वेळोवेळां । न मागतां ळळा जाणोनियां ॥ ५६ ॥ जाणोनियां वर्म देठ लावियेला । द्रौपदीच्या बोलासवें धांवे ॥५७॥ धांवे सरवता धेनु जैसी वत्सा । भक्तालागीं तैसा नारायण ॥५८॥ नारायण व्हावा हांव ज्याच्या जीवा । धन्य त्याच्या दैवा पार नाहीं ॥ ५९ ॥ पार नाहीं सुखा तें दिलें तयासी । अखंड वाचेसी रामनाम ॥६०॥ रामनाम दोनी उत्तम अक्षरें । भवानीशंकरें उपदेशिलीं ॥६१॥ उपदेश करी विश्वनाथ कानीं । वाराणसी प्राणी मध्यें मरे ॥६२॥ मरणाचे अंतीं राम ह्मणे जरी । न लगे यमपुरी जावें तया ॥६३॥ तयासी तो ठाव केलासे वैकुंठीं । वसे नाम चित्तीं सर्वकाळ ॥ ६४ ॥ सर्वकाळ वसे वैष्णवांच्या घरीं । नसे क्षणभरी स्थिर कोठें ॥ ६५ ॥ कोठें नका पाहों करा हरिकथा । तेथें अवचिता सांपडेल ॥६६॥ सांपडे हा देव भाविकांचे हातीं । शाहाणे मरती तरी नाहीं ॥ ६७ ॥ नाहीं भलें भक्ति केलियावांचूनी । अहंता पापिणी नागवण ॥ ६८ ॥ नागवलों ह्मणे देव मी आपणा । लाभ दिला जना ठकलों तो ॥ ६९ ॥ तोचि देव येर नव्हे ऐसें कांहीं । जनार्दन ठायीं चहूं खाणी ॥ ७० ॥ खाणी भरूनियां राहिलासे आंत । बोलावया मात ठाव नाहीं ॥ ७१ ॥ ठाव नाहीं रिता कोणी देवाविण । ऐसी ते सज्जनसंतवाणी ॥ ७२ ॥ वाणी बोलूनियां गेले एक पुढें । तयासी वांकुडें जातां ठके ॥७३॥ ठका नाहीं अर्थ ठाउका वेदांचा । होऊनी भेदाचा दास ठेला ॥ ७४ ॥ दास ठेला पोट अर्थ दंभासाटीं । ह्मणउनि तुटी देवासवें ॥ ७५ ॥ सवें देव द्विजातीही दुराविला । आणिकांचा आला कोण पाड ॥७६॥ पाड करूनियां नागविलीं फार । पंडित वेव्हार खळवादी ॥ ७७ ॥ वादका निंदका देवाचें दर्शन । नव्हे जाला पूर्ण षडकर्मी ॥ ७८ ॥ षडकर्मी हीन रामनाम कंठीं । तयासवें भेटी सत्य देवा ॥ ७९ ॥ देवासी आवडे भाविक जो भोळा । शुद्ध त्या चांडाळा करुनि मानी ॥ ८० ॥ मानियेला नाहीं विश्वास या बोला । नाम घेतां मला युक्ति थोडी ॥ ८१ ॥ युक्ति थोडी मज दुर्बळाची वाचा । प्रताप नामाचा बोलावया ॥ ८२ ॥ बोलतां पांगल्या श्रुति नेति नेति । खुंटलिया युक्ति पुढें त्यांच्या ॥ ८३ ॥ पुढें पार त्याचा न कळेचि जातां । पाउलें देखतां ब्रह्मादिकां ॥ ८४ ॥ काय भक्तिपिसें लागलें देवासी । इच्छा ज्याची जैसी तैसा होय ॥ ८५ ॥ होय हा सगुण निर्गुण आवडी । भक्तिप्रिय गोडी फेडावया ॥ ८६ ॥ या बापासीं बाळ बोले लाडें कोडें । करुनी वांकुडें मुख तैसें ॥ ८७ ॥ तैसें याचकाचें समाधानदाता । होय हा राखता सत्त्वकाळीं ॥ ८८ ॥ [illegible]

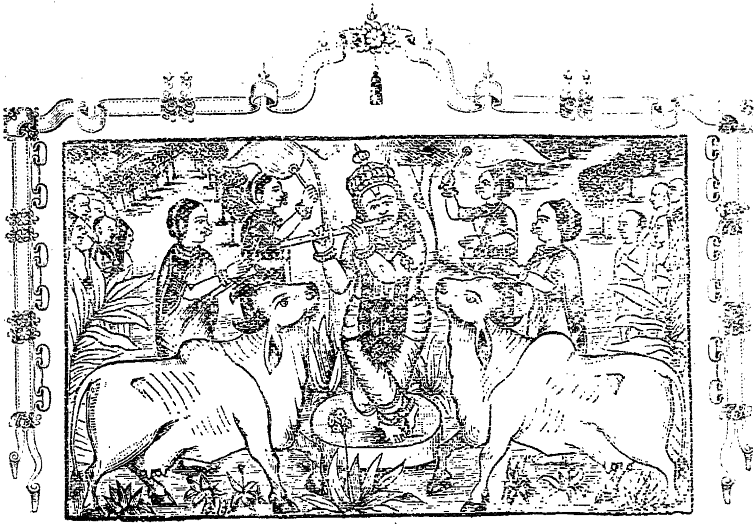
॥ ८९ ॥ सैन्यलोक तया दाखवी प्रताप । लोटला हा कोप कोपावरी ॥ ९० ॥ कोपा मरण नाहीं शांत होय त्यासी । प्रमाण भल्यासी सत्त्वगुणीं ॥ ९१ ॥ सत्त्वरजतम आपण नासती । करितां हे भक्ति विठोबाची ॥ ९२ ॥ चित्त रंगलिया चैतन्यचि होय । तेथें उणें काय निजसुखा ॥ ९३ ॥ सुखाचा सागरु आहे विटेवरी । कृपादान करी तोचि एक ॥ ९४ ॥ एक चित्त धरूं विठोबाचे पायीं । तेथें उणें कांहीं एक आह्मां ॥ ९५ ॥ आह्मांसी विश्वास त्याचिया नामाचा । ह्मणउनि वाचा घोष करूं ॥ ९६ ॥ करूं हरिकथा सुखाची समाधि । आणिकाची बुद्धि दुष्ट नासे ॥ ९७ ॥ नासे संवसार लोकमोहो माया । शरण जातां या रे विठोबासी ॥ ९८ ॥ सिकविलें मज मूढा संतजनीं । दृढ या वचनीं राहिलोंसें ॥ ९९ ॥ राहिलोंसें दृढ विठोबाचे पायीं । तुका ह्मणे कांहीं न लगे आतां ॥ १०० ॥

३६९१. गाईन ओंविया पंढरीचा देव । आमुचा तो जीव पांडुरंग ॥ १ ॥ रंगलें हें चित्त माझें तया पायीं । ह्मणउनि घेई हाचि लाहो ॥ २ ॥ लाहो करीन मी हाचि संवसारीं । राम कृष्ण हरि नारायण ॥ ३ ॥ नारायण नाम घालितां गुकासी । न येती या रासी तपतीर्थे ॥ ४ ॥ तीर्थें रज माथां वंदिती संतांचे । जे गाती हरीचे गुणवाद ॥ ५ ॥ गुणवाद ज्याचे गातां पूज्य जाले । बडिवार बोले कोण त्यांचा ॥ ६ ॥ त्याचा नाहीं पार कळला वेदांसी । आणीक ही ऋषि विचारितां ॥ ७ ॥ विचारितां तैसा होय त्यांच्या भावें । निजसुख ठावें नाहीं कोणा ॥ ८ ॥ कोणा कवतुक न कळे हे भाव । निजलिया जीव करी धंदा ॥ ९ ॥ करूनि कवतुक खेळे हाचि लीळा । व्यापूनि वेगळा पाहातसे ॥ १० ॥ सेवटीं आपण एकलाचि खरा । सोंग हा पसारा नट केला ॥ ११ ॥ लावियेलें चाळा मीपणें हें जन । भोग तया कोण भोगविशी ॥ १२ ॥ विषयीं गुंतलीं विसरलीं तुज । कन्या पुत्र भाज धनलोभें ॥ १३ ॥ लोभें गिळी फांसा आमिषाच्या आशा । सांपडोनी मासा तळमळी ॥ १४ ॥ तळमळ त्याची तरीच शमेल । जरी हा विठ्ठल आठविती ॥ १५ ॥ आठवे हा तरी संतांच्या सांगातें । किंवा हें संचित जन्मांतर ॥ १६ ॥ जन्मांतरें तीन भोगितां कळती । केलें तें पावती करितां पुढें ॥ १७ ॥ पुढें जाणोनियां करावें संचित । पूजावे अतीत देव द्विज ॥ १८ ॥ जन्म तुटे ऐसें नव्हे तुह्मां जना । पूर्विल्या पावना धर्म करा ॥ १९ ॥ करा जप तप अनुष्ठान याग । संतीं हा मारग स्थापियेला ॥ २० ॥ लावियेलीं कर्में शुद्ध आचरणें । कोणा एका तेणें काळें पावे ॥ २१ ॥ पावला सत्वर निष्काम उदार । जिंकिली अपार वासना हे ॥२२॥ वासनेचें मूळ छेदिल्यावांचून । तरलोंसें कोणी न ह्मणावें ॥ २३ ॥ न ह्मणावें जाला पंडित वाचक । करुनि मंत्रघोष अक्षरांचा ॥ २४ ॥ चाळविलीं एकें तेचि आवडीनें । लोक दंभमानें देहसुखें ॥ २५ ॥ सुख तरीच घडे भजनाचें सार । वाचे निरंतर रामनाम ॥२६॥ राम हा उच्चार तरीच बैसे वाचे । अनंता जन्मांचें पुण्य होय ॥ २७ ॥ पुण्य ऐसें काय रामनामापुढें । काय ते बापुडे यागयज्ञ ॥२८॥ यागयज्ञ तप संसारदायकें । न तुटती एके नामेंविण ॥ २९ ॥ नामेंविण भवसिंधु पावे पार । अइसा विचार नाहीं दुजा ॥ ३० ॥ जाणती हे भक्तराज महामुनि । नाम सुखधणी अमृताची ॥ ३१ ॥ अमृताचें सार निजतत्त्व बीज । गुह्याचें तें गुज रामनाम ॥ ३२ ॥ नामें असंख्यात तारिले अपार । पुराणीं हें सार प्रसिद्ध हे ॥३३॥ हेंचि सुख आह्मी घेऊं सर्वकाळ । करूनी निर्मळ हरिकथा ॥३४॥ कथाकाळीं लागे सकळा समाधि । तात्काळ हे बुद्धि दुष्ट नासे ॥ ३५ ॥ नासे लोभ मोहो आशा तृष्णा माया । गातां गुण तया विठोबाचे ॥ ३६ ॥ विठोबाचे गुण मज आवडती । आणीक हे चित्तीं न लगे कांहीं ॥ ३७ ॥

नियां आह्मी दिला जीवभाव । दृढ याचे पाव धरियेले ॥ ३९ ॥ धरियेले आतां न सोडीं जीवेसीं । केला येचविशीं निराधार ॥ ४० ॥ निराधार आतां राहिलों ये नेटीं । संवसारतुटी करूनियां ॥ ४१ ॥ येणें अंगीकार केला पांडुरंगें । रंगविलों रंगें आपुलिया ॥ ४२ ॥ आपुली पाखर घालूनियां वरी । आह्मांसी तो करी यत्न देव ॥ ४३ ॥ देव राखे तया आणिकांचे काय । करितां उपाय चाले तेथें ॥ ४४ ॥ तेथें नाहीं रिघ कलिकाळासी जातां । दास ह्मणवितां विठोबाचे ॥ ४५ ॥ विठोबाचे आह्मी लाडिके डिंगर । कांपती असुर काळ धाकें ॥ ४६ ॥ धाक तिहीं लोकीं जयाचा दरारा । स्मरण हें करा त्याचें तुह्मी ॥ ४७ ॥ तुह्मी निदसुरे नका राहूं कोणी । चुकवा जाचणीं गर्भवास ॥ ४८ ॥ गर्भवासदुःख यमाचें दंडण । थोर होय शीण येतां जातां ॥ ४९ ॥ तान भूक पीडा जीतां ते आघात । मेल्या यमदूत जाच करिती ॥ ५० ॥ जाच करिती हें कोणा आहे ठावें । नरकीं कौरवें बुडी दिली ॥ ५१ ॥ बुडी दिली कुंभपाकीं दुर्योधनें । दाविना लाजेनें मुख धर्मा ॥ ५२ ॥ धर्म हा कृपाळू आलासे जवळी । बैसला पाताळीं वरी नये ॥ ५३ ॥ न ये वरी कांहीं करितां उपाव । भोगवितो देव ज्याचें त्यासी ॥ ५४ ॥ त्यांसी अभिमान गर्व या देहाचा । नुच्चारिती वाचा नारायण ॥ ५५ ॥ नारायण विसरलीं संवसारीं । तयांसी अघोरीं वास सत्य ॥ ५६ ॥ सत्य मानूनियां संतांच्या वचना । जा रे नारायणा शरण तुह्मी ॥ ५७ ॥ तुह्मी नका मानूं कोणाचा विश्वास । पुत्र पत्नी आस धन वित्त ॥ ५८ ॥ धन वित्त लोभ माया मोहपाश । मांडियेले फांसे यमदूतीं ॥ ५९ ॥ दूतीं याच्या मुखा केलेंसे कुडण । वाचे नारायण येऊं नेदी ॥ ६० ॥ नेदी शुद्धबुद्धि आतळों चित्तासी । नाना कर्में त्यासी दुरावती ॥ ६१ ॥ दुराविलीं एकें जाणतींच फार । निंदा अहंकार वादभेद ॥ ६२ ॥ वादभेद निंदा हे फंद काळाचे । गोवितील वाचे रिकामिकें ॥ ६३ ॥ रिकामिक देवा होय नव्हे मना । चिंतेचिये घाणा जुंपिजेसी ॥ ६४ ॥ सेवटीं हे गळा लावूनियां दोरी । सांभाळ ये करीं वासनेचा ॥ ६५ ॥ वासनेचा संग होय अंतकाळीं । तरी तपोबळी जन्म धरी ॥ ६६ ॥ धरूनियां देव राहतील चित्तीं । आधींचिया गती आठवाया ॥६७॥ आठवावा देव मरणाचे काळीं । ह्मणउनि बळी जीव दिले ॥ ६८॥ दिले टाकूनियां भोग ऋषेश्वरीं । खाती वनांतरीं कंदमूळें ॥ ६९ ॥ मुळें सुखाचिया देव अंतरला । अल्पासाटीं नेला अधोगती ॥ ७० ॥ गति हे उत्तम व्हावया उपाव । आहे धरा पाव विठोबाचे ॥ ७१ ॥ विठोबाचे पायीं राहिलिया भावें । न लगे कोठें जावें वनांतरा ॥ ७२ ॥ तरती दुबळीं विठोबाच्या नावें । संचित ज्या सवें नाहीं शुद्ध ॥ ७३ ॥ शुद्ध तरे याचें काय तें नवल । ह्मणतां विठ्ठल वेळोवेळां ॥ ७४ ॥ वेळकाळ नाहीं कवणाचे हातीं । न कळे हे गति भविष्याची ॥ ७५ ॥ भविष्य न सुटे भोगिल्यावांचूनि । संचित जाणोनी शुद्ध करा ॥ ७६ ॥ करावे सायास आपुल्या हिताचे । येथें आलियाचें मनुष्यपण ॥ ७७ ॥ मनुष्यपण तरी साधी नारायण । नाहीं तरी हीन पशुहूनी ॥ ७८ ॥ पशु पाप पुण्य काय ते जाणती । मनुष्या या गति ठाउकिया ॥ ७९ ॥ ठाउकें हें असे पाप पुण्य लोकां । देखती ते एकां भोगितिया ॥ ८० ॥ भोगतील एक दुःख संवसारीं । काय सांगों परी वेगळाल्या ॥८१॥ त्यावें खावें बरें असावें सदैव । हेचि करी हांव संवसारीं ॥ ८२ ॥ संवसारें जन गिळिले सकळ । भोगवितो फळ गर्भवासा ॥ ८३ ॥ वासनेचें मूळ छेदिल्यावांचून । नव्हे या खंडण गर्भवासा ॥ ८४ ॥ सायास केलियावांचूनी तें कांहीं । भोगावरी पाहीं घालूं नये ॥ ८५ ॥ नये बळें धड घालूं कांट्यावरी । जाये जीवें [illegible] त्यानीं ॥ ८६ ॥ त्यानीं आहे हित करील तयासी । ह्मणउनि ऋषीं सांगि-

तलें ॥ ८७ ॥ सांगती या लोका फजित करूनी । आपण जे कोणी तरले ते ॥८८॥ तेणें वाळवंटीं उभारिले कर । कृपेचा सागर पांडुरंग ॥ ८९ ॥ गंगा चरणीं करी पातकांची धुनी । पाउलें तीं मनीं चिंतिलिया ॥ ९० ॥ चिंतनें जयाच्या तारिले पाषाण । उद्धरी चरण लावूनियां ॥ ९१ ॥ लावूनियां टाळी नलगे बैसावें । प्रेमसुख घ्यावें संतसंगें ॥ ९२ ॥ संतसंगें कथा करावें कीर्तन । सुखाचें साधन रामनाम ॥ ९३ ॥ मग कोठें देव जाऊं न सके दुरी । बैसोनी भीतरी राहे कंठीं ॥९४॥ राहे व्यापुनियां सकळ शरीर । आपुला विसर पडों नेदी ॥ ९५ ॥ नेदी दुःख देखों आपुलिया दासा । वारी गर्भवासा यमदूता ॥ ९६ ॥ तान भूक त्यासी वाहों नेदी चिंता । दुश्चिंत हे घेतां नाम होती ॥ ९७ ॥ होती जीव त्यांचे सकळ ही जंत । परि ते अंकित संचिताचे ॥ ९८ ॥ चेवले जे कोणी देहअभिमानें । त्यांसी नारायणें कृपा केली ॥९९॥ कृपाळू हा देव अनाथा कोंवसा । आह्मी त्याच्या आशा लागलोंसों ॥ १०० ॥ लावियेले कासे येणें पांडुरंगें । तुका ह्मणे संगें संतांचिया ॥ १०१ ॥

३६७२. विचार करिती बैसोनि गौळणी । ज्या कृष्णकामिनी कामातुरा ॥१॥ एकांत एकल्या एकाच सुखाच्या । आवडती त्यांच्या गोष्टी त्यांला ॥ २ ॥ तर्कवितर्किणी दुराविल्या दुरी । मौन त्या परिचारी आरंभिलें ॥ ३ ॥ कुशळा कवित्या कथित्या लोभिका । त्याही येथें नका आह्मांपाशीं ॥ ४ ॥ बोलक्या वाचाळा कृष्णरता नाहीं । त्यां चोरोनी तिहीं खेट केली ॥ ५ ॥ भेऊनियां जना एकी सवा जाल्या । वाती विझविल्या दाटो बळें ॥ ६ ॥ कृष्णसुख नाहीं कळलें मानसीं । निंदिती त्या त्यासी कृष्णरता ॥ ७ ॥ तो नये जवळी देखोनी कोल्हाळ । ह्मणउनि समेळ मेळविला ॥ ८ ॥ अंतरीं कोमळा बाहेरी निर्मळा । तल्लीन त्या बाळा कृष्णध्यानीं ॥ ९ ॥ हरिरूपीं दृष्टि कानीं त्याच गोष्टी । आळंगिती कंठीं एका एकी ॥ १० ॥ न साहे वियोग करिती रोदना । अमिष्ट भावना देहाचिया ॥ ११ ॥ विसरल्या मागें गृह सुत पती । अवस्था याचिती गोविंदाची ॥ १२ ॥ अवस्था लागोनी निवळचि ठेल्या । एका एकी जाल्या कृष्णरूपा ॥ १३ ॥ कृष्ण ह्मणोनियां देती आलिंगन । विरहताप तेणें निवारेना ॥ १४ ॥ ताप कोण वारी गोविंदावांचूनी । साच तो नयनीं न देखतां ॥ १५ ॥ न देखतां त्यांचा प्राण रिघों पाहे । आजी कामास ये उसिर केला ॥१६॥ रिल्या ज्ञानगोष्टी तयां नावडती । आळिंगण प्रीति कृष्णाचिया ॥ १७ ॥ मागें कांहीं आह्मी चुकलों त्याची सेवा । असेल या देवा राग आला ॥ १८ ॥ आठविती मागें पापपुण्यदोष । परिहार एकीस एक देती ॥ १९ ॥ अनुतापें जाल्या संतप्त त्या बाळा । टाकूनि विव्हळा धरणी अंग ॥ २० ॥ जाणोनी चरित्र जवळीच होता । आली त्या अनंता कृपा मग ॥ २१ ॥ होऊनी प्रगट दाखविलें रूप । तापत्रयताप निववीले ॥ २२ ॥ निवालेया देखोनी कृष्णाचें श्रीमुख । शोक मोह दुःख दुरावला ॥ २३ ॥ साच भाव त्यांचा आणूनियां मना । आळंगितो राणा वैकुंठींचा ॥ २४ ॥ हरिअंगसंगें हरिरूप जाल्या । बोलों विसरल्या तया सुखा ॥ २५ ॥ व्यभिचारभावें भोगिलें अनंता । वर्तोनी असतां घराचारी ॥ २६ ॥ सकळा चोरोनी हरि जयां चित्तीं । धन्य त्या नांदती तयामध्यें ॥ २७ ॥ उणें पुरें त्याचें पडों नेदी कांहीं । राखे सर्वां ठायीं देव तयां ॥ २८ ॥ न कळे लाघव ब्रह्मादिकां माव । भक्तिभावें देव केला तैसा ॥ २९ ॥ तुका ह्मणे त्यांचा धन्य व्यभिचार । साधिलें अपार निजसुख ॥ ३० ॥

तुकारामाची गाथा.

भाग दुसरा.

बाळक्रीडा—अभंग.

३६७३. देवा आदिदेवा जगत्रयजीवा । परियेसीं केशवा विनंती माझी ॥ १ ॥ माझी वाणी तुझे वर्णी गुण नाम । ऐसें देईं प्रेम कांहीं कळा ॥ २ ॥ कळा तुजपाशीं आमुचें जीवन । उचित करून देईं आह्मां ॥ ३ ॥ आह्मां शरणागतां तुझाचि आधार । तूं तंव सागर कृपासिंधु ॥ ४ ॥ सिंधु पायवाट होय तुझ्या नामें । जाळीं महाकर्में दुस्तरें तीं ॥ ५ ॥ तीं फळें उत्तमें तुझा निजध्यास । नाहीं गर्भवास सेविलिया ॥ ६ ॥ सेविलिया रामकृष्ण नारायण । नाहीं त्या बंधन संसाराचें ॥ ७ ॥ संसार तें काय तृणवतमय । अग्नि त्यासी खाय क्षणमात्रें ॥ ८ ॥ क्षणमात्रें जाळी दोषांचिया रासी । निंद्य उत्तमासी वंद्य करी ॥ ९ ॥ करीं ब्रीद साच आपलें आपण । पतितपावन दीनानाथ ॥ १० ॥ नाथ अनाथाचा पति गोपिकांचा । पुरवी चित्तींचा मनोरथ ॥ ११ ॥ चित्तीं जें धरावें तुका ह्मणे दासीं । पुरविता होसी मनोरथ ॥ १२ ॥

३६७४. मनोरथ जैसे गोकुळींच्या जना । पुरवावी वासना तयापरी ॥ १ ॥ रिण फेडावया अवतार केला । अविनाश आला आकारासीं ॥ २ ॥ सीण जाला वसुदेवदेवकीस । वधी बाळें कंस दुराचारी ॥ ३ ॥ दुराचारियासी नाहीं भूतदया । आप पर तया पाप पुण्य ॥ ४ ॥ पुण्यकाळ त्याचा राहिलासे उभा । देवकीच्या गर्भी देव आले ॥ ५ ॥ गर्भासी तयांच्या आला नारायण । तुटलें बंधन आपेंआप ॥ ६ ॥ आपेंआप बेड्या तुटल्या शृंखळा । बंदाच्या आर्गळा किलिया कोंडे ॥ ७ ॥ [illegible] ॥ ८ ॥ न कळे तो

त्यासी सांगितला भाव । आपणासी ठाव नंदाघरीं ॥ ९ ॥ नंदाघरीं जातां येतां वसुदेवा । नाहीं जाला गोवा सवें देव ॥ १० ॥ सवें वेद तया आड नये कांहीं । तुका ह्मणे नाहीं भय चिंता ॥ ११ ॥

३६७५. चिंता ते पळाली गोकुळाबाहेरी । प्रवेश भीतरी केला देवें ॥ १ ॥ देव आला घरा नंदाचिया गांवा । धन्य त्याच्या दैवा दैव आलें ॥ २ ॥ आलें अविनाश धरूनी आकार । दैत्याचा संहार करावया ॥ ३ ॥ करावया भक्तजनाचें पालण । आले रामकृष्ण गोकुळासी ॥ ४ ॥ गोकुळीं आनंद प्रगटलें सुख । निर्भर हे लोक घरोघरीं ॥ ५ ॥ घरोघरीं जाला लक्ष्मीचा वास । दैन्यदारिद्र्यास त्रास आला ॥ ६ ॥ आला नारायण तयांच्या अंतरा । दया क्षमा नरा नारीलोकां ॥ ७ ॥ लोकां गोकुळींच्या जालें ब्रह्मज्ञान । केलियावांचून जपतपें ॥ ८ ॥ जपतपें काय करावीं साधनें । जंव नारायणें कृपा केली ॥ ९ ॥ केलीं नारायणें आपुलीं अंकित । तोचि त्यांचें हित सर्व जाणे ॥ १० ॥ सर्व जाणे एक विष्णु साच खरा । आणीक दुसरा नाहीं नाहीं ॥ ११ ॥ नाहीं भक्ता दुजें तिहीं त्रिभुवनीं । एका चक्रपाणी-वांचूनियां ॥१२॥ याच्या सुखसंगें घेती गर्भवास।तुका ह्मणे आस त्यजूनियां॥१३॥

३६७६. यांच्या पूर्वपुण्या कोण लेखा करी । जिहीं तो मुरारी खेळविला ॥१॥ खेळविला जिहीं अंतर्बाह्यसुखें । मेळवूनि मुखें चुंबन दिलें ॥२॥ दिलें त्यांसी सुख अंतरींचें देवें । जिहीं एका भावें जाणितला ॥३॥ जाणितला तिहीं कामातुर नारी । कृष्ण भोगावरी चित्त ज्यांचें ॥ ४ ॥ ज्यांचें कृष्णीं तन मन जालें रत । गृह पति सुत विसरल्या ॥ ५ ॥ विष तयां जालें धन मान जन । वसविती वन एकांतीं त्या ॥ ६ ॥ एकांतीं त्या जाती हरिसी घेऊनी । भोगइच्छाधणी फेडावया ॥ ७ ॥ वयाच्या संपन्ना तैसा त्यांकारणें । अंतरींचा देणें इच्छाभोग ॥८॥ भोग त्याग नाहीं दोन्ही जयापासीं । तुका ह्मणे जैसी स्फटिकशिळा ॥ ९ ॥

३६७७. शिळा स्फटिकाची न पालटे भेदें । दाऊनियां छंदें जैसी तैसी ॥ १ ॥ जैसा केला तैसा होय क्षणक्षणा । फेडावी वासना भक्तिभावें ॥ २ ॥ फेडावया आला अवघियांची धणी । गोपाळ गौळणी मायबापा ॥ ३ ॥ मायबापा सोडविलें बंदीहुनी । चाणूर मर्दनी कंसादिक ॥ ४ ॥ दिक नाहीं देणें अरिमित्रा एक । पूतना कंटक मुक्त केली ॥ ५ ॥ मुक्त केला मामा कंस महादोषी । बाळहत्या रासी पातकांच्या ॥ ६ ॥ पाप कोठें राहे हरी आठवितां । भक्ती द्वेषें चिंता जैसा तैसा ॥ ७ ॥ साक्षी तयापाशीं पूर्वील कर्माच्या । बांधला सेवेच्या ऋणें देव ॥ ८ ॥ देव भोळा धांवे भक्ता पाठोवाठी । उच्चारितां कंठीं मागेंमागें ॥ ९ ॥ मानाचा कंटाळा तुका ह्मणे त्यासी । धांवे तो घरासी भाविकांच्या ॥ १० ॥

३६७८. चारी देव ज्याची कीर्ति वाखाणिती । बांधवी तो हातीं गौळणीच्या ॥ १ ॥ गौळणिया गळा बांधिती धारणीं । पायां चक्रपाणी लागे तया ॥ २ ॥ तयावरीं रिघे चोरावया लोणी । रितें पाळतूनी शिरे माजी ॥ ३ ॥ माजी शिरोनियां नवनीत खाये । कवाड तें आहे जैसें तैसें ॥ ४ ॥ जैसा तैसा आहे अंतर्बाह्यात्कारीं । ह्मणऊनि चोरी नसंपडे ॥ ५ ॥ नसंपडे तयां करितां खटपट । वाउगे बोभाट वर्मांविण ॥ ६ ॥ वर्म जाणती त्या एकल्या एकटा । बैसतील वाटा निरोधूनी ॥ ७ ॥ निवांत राहिल्या निःसंग होऊनी । निश्चळ ज्या ध्यानीं कृष्णध्यान ॥ ८ ॥ न ये क्षणभरी योगियांचे ध्यानीं । धरिती गौळणी भाविका त्या ॥ ९ ॥ भाविका तयांसी येतो काकुलती । शाहाण्या मरती नसंपडे ॥ १० ॥ नलगे वेचावी टोली धना-

३६७९. चाड अनन्याची धरी नारायण । आपणासमान करी रंका ॥ १ ॥ रंक होती राजे यमाचिये घरीं। आचरणें बरीं नाहीं म्हूण ॥ २ ॥ नसंपडे इंद्रचंद्रब्रह्मादि कां। अभिमानें एका तिळमात्र ॥ ३ ॥ तिळमात्र जरी होय अभिमान । मेरु तो समान भारदेवा ॥ ४ ॥ भार पृथिवीचा वाहिला सकळ । जड होती खळ दुष्ट लोक ॥५॥ दुष्ट अभक्त जे निष्ठुर मानसीं । केली हे तयांसी यमपुरी ॥६॥ यमदूत त्यांसी करिती यातना । नाहीं नारायणा भजले जे ॥ ७ ॥ जे नाहीं भजले एका भावें हरी । तयां दंड करी यमधर्म ॥ ८ ॥ यमधर्म ह्मणे तयां दोषियांसी । कां रे केशवासी चुकलेती ॥ ९ ॥ चुकलेती कथा पुराणश्रवण । होते तुह्मां काय डोळे मुख ॥ १० ॥ कान डोळे मुख संतांची संगति । न धराच चित्तीं सांगितलें ॥ ११ ॥ सांगितलें संतीं तुह्मां उगवूनी । गर्भासी येऊनी यमदंड ॥ १२ ॥ दंडूं आह्मीं रागें ह्मणे यमधर्म । देवा होय श्रम दुर्जनाचा ॥ १३ ॥ दुर्जनाचा येणें करूनी संहार । पूर्णअवतार रामकृष्ण ॥ १४ ॥ रामकृष्णनामें रंगले जे नर । तुका ह्मणे घर वैकुंठीं त्यां ॥ १५ ॥

३६८०. वैकुंठींच्या लोकां दुर्लभ हरिजन । तया नारायण समागमें ॥ १ ॥ समागम त्यांचा धरिला अनंतें । जिहीं चित्तवित्त समर्पिलें ॥ २ ॥ समर्थें तीं गाती हरीचे पवाडे । येर ते बापुडे रावराणे ॥ ३ ॥ रामकृष्णें केलें कौतुक गोकुळीं । गोपाळांचे मेळीं गाई चारी ॥ ४ ॥ गाई चारी मोहोरी पांवा वाहे पाठीं । धन्य जाली काठी कांबळी ते ॥ ५ ॥ काय गौळियांच्या होत्या पुण्यरासी । आणीक त्या ह्मैसी गाई पशु ॥ ६ ॥ सुख तें अमुप लुटिलें सकळीं । गोपिका गोपाळीं धणीवरी ॥ ७ ॥ धणीवरी त्यांसी सांगितली मात । जयाचें जें आर्त तयापरी ॥ ८ ॥ परी याचें तुह्मी आइका नवल । दुर्गम जो खोल साधनासी ॥ ९ ॥ शिक लावूनियां घालिती बाहेरी । पाहाती भीतरी सवेंचि तो ॥ १० ॥ तोंडाकडे त्यांच्या पाहे कवतुकें । शिव्या देतां सुखें हांसतसे ॥ ११ ॥ हांसतसे शिव्या देतां त्या गौळणी । मरतां जपध्यानीं न बोले तो ॥ १२ ॥ तो जें जें करिल तें दिसे उत्तम । तुका ह्मणे वर्म दावी सोपें ॥ १३ ॥

३६८१. वर्म दावी सोपें भाविकां गोपाळां । वाहे त्यांच्या गळां । पाले माळा ॥ १ ॥ मान देती आधीं मागतील डाव । देवा तें गौरव माने सुख ॥ २ ॥ मानती ते मंत्र हमामा हुंबरी । सिंतोडिती वरी स्नान तेणें ॥ ३ ॥ वस्त्रें घोंगडिया घालूनियां तळीं । वरी वनमाळी बैसविती ॥ ४ ॥ तिहीं लोकांसी जो दुर्लभ चिंतना । तो धांवे गोधना वळतियां ॥ ५ ॥ त्यांच्या वचनाचीं पुष्पें वाहे शिरीं । नैवेद्य त्यांकरीं कवळ मागे ॥ ६ ॥ त्यांचिये मुखींचें हिरोनियां घ्यावें । उच्छिष्ट तें खावें धणीवरी ॥ ७ ॥ वरी माथां गुंफे मोरपिसांवेटी । नाचे टाळी पिटी त्यांच्या छंदें ॥ ८ ॥ छंदें नाचतील जयासवें हरी । देहभाव वरी विसरलीं ॥ ९ ॥ विसरलीं वरी देहाची भावना । तेचि नारायणा सर्वपूजा ॥ १० ॥ पूजा भाविकांची न कळतां घ्यावी । न मागतां दावी निज ठाव ॥ ११ ॥ ठाव पावावया हिंडे मागें मागें । तुका ह्मणे संगें भक्तांचिया ॥ १२ ॥

३६८२. भक्तजनां दिलें निजसुख देवें । गोपिका त्या भावें आळंगिल्या ॥ १ ॥ आळंगिल्या गोपि गुणवंता नारी । त्यांच्या जन्मांतरीं हरि ऋणी ॥ २ ॥ रुसलिया त्यांचें करी समाधान । करविता आपण क्रिया करी ॥ ३ ॥ क्रिया करी तुह्मां न वजे पासूनी । अवधिया जणी गोपिकांसी ॥ ४ ॥ गोपिकांसी ह्मणे वैकुंठींचा पति । तुह्मी माझ्या चित्तीं सर्वभावें ॥ ५ ॥ भाव जैसा माझ्या

ठायीं तुह्मी धरा । तैसाचि मी खरा तुह्मांलागीं ॥ ६ ॥ तुह्मां कळों द्या हा माझा साच भाव । तुमचाचि जीव तुह्मां ग्वाही ॥ ७ ॥ ग्वाही तुह्मां आह्मां असे नारायण । आपलीच आण वाहातसे ॥ ८ ॥ सत्य बोले देव भक्तिभाव जैसा । अनुभवें रसा आणूनियां ॥९॥ त्यांसीं बुझावितो वेगळाल्या भावें । एकीचें हें ठावें नाहीं एकी ॥ १० ॥ एकी क्रिया नाहीं अवघियांचा भाव । पृथक हा देव घेतो तैसें ॥ ११ ॥ तैसें कळों नेदी जो मी कोठें नाहीं । अवघियांचे ठायीं जैसा तैसा ॥ १२ ॥ जैसा मनोरथ जये चित्तीं काम । तैसा मेघश्याम पुरवितो ॥ १३ ॥ पुरविले मनोरथ गोपिकांचे । आणीक लोकांचे गोकुळींच्या ॥ १४ ॥ गोकुळींच्या लोकां लावियेला छंद । बैसला गोविंद त्यांचे चित्तीं ॥ १५ ॥ चित्तें ही चोरूनी घेतलीं सकळा । आवडी गोपाळांवरी तयां ॥ १६ ॥ तयांसी आवडे वैकुंठनायक । गेलीं सकळीक विसरोनी ॥ १७ ॥ निंदा स्तुति कोणी न करी कोणाची । नाहीं या देहाची शुद्धि कोणा ॥ १८ ॥ कोणासी नाठवे कन्या पुत्र माया । देव ह्मणुनि तया चुंबन देती ॥ १९ ॥ देती या टाकून भ्रतारांसी घरीं । लाज ते अंतरीं आथीच ना ॥ २० ॥ नाहीं कोणा धाक कोणासी कोणाचा । तुका ह्मणे वाचा काया मनें ॥ २१ ॥

३६८३. मनें हरिरूपीं गुंतल्या वासना । उदास या सुना गौळियांच्या ॥ १ ॥ यांच्या भ्रतारांचीं धरूनियां रूपें । त्यांच्या घरीं त्यांपें भोग करी ॥ २ ॥ करी कवतुक त्याचे तयापरी । एकां दिसे हरि एकां लेंक ॥ ३ ॥ एक भाव नाहीं सकळांच्या चित्तीं । ह्मणऊनि प्रीति तैसें रूप ॥ ४ ॥ रूप याचें आहे अवघेंचि एक । परि कवतुक दाखविलें ॥ ५ ॥ लेंकरूं न कळे स्थूल कीं लहान । खेळे नारायण कवतुकें ॥ ६ ॥ कवतुक केलें सोंग बहुरूप । तुका ह्मणे बाप जगाचा हा ॥ ७ ॥

३६८४. जगाचा हा बाप दाखविलें माये । माती खातां जाये मारावया ॥ १ ॥ मारावया तिणें उगारिली काठी । भुवनें त्या पोटीं चौदा देखे ॥ २ ॥ देखे भयानक झांकियेले डोळे । मागुता तो खेळे तियेपुढें ॥ ३ ॥ पुढें रिघोनियां घाली गळां कव । कळों नेदी माव मायावंत ॥ ४ ॥ मायावंत विश्वरूप काय जाणे । माझें माझें ह्मणे बाळ देवा ॥ ५ ॥ बाळपणीं रिठा रगडिला दाढे । मारियेले गाढे कागबग ॥ ६ ॥ गळां बांधवूनी उखळासी दावें । उन्मळी त्या भावें विमळार्जून ॥७॥ न कळे जुनाट जगाचा जीवन । घातलें मोहन गौळियांसी ॥ ८ ॥ सिंकीं उतरूनी खाय नवनीत । न कळे बहुत होय तरी ॥ ९ ॥ तरीं दुधें डेरे भरले रांजण । खाय ते भरून दावी दुणी ॥ १० ॥ दुणी जालें त्याचा मानिती संतोष । दुभत्याची आस धरूनियां ॥ ११ ॥ आशाबद्धा देव असोनी जवळी । नेणती ते काळीं स्वार्थामुळें ॥ १२ ॥ मुळें याच देव न कळे तयांसी । चित्त आशापाशीं गोवियेलें ॥ १३ ॥ लेंकरूं आमचें ह्मणे दसवंती । नंदाचिये चित्तीं तोचि भाव ॥ १४ ॥ भाव जाणावया चरित्र दाखवी । घुसळितां रवी डेरियांत ॥ १५ ॥ डेरियांत लोणी खादलें रिघोनी । पाहे तों जननी हातीं लागे ॥ १६ ॥ हातीं धरूनियां काढिला बाहेरी । देखोनियां करी चोज त्यासी ॥ १७ ॥ सिकवी विचार नेणे त्याची गती । होता कोण रीती डेरियांत ॥ १८ ॥ यांसी पुत्रलोभें न कळे हा भाव । कळों नेदी माव देव त्यांसी ॥१९॥ त्यांसी मायामोहजाळ घाली फांसा । देव आपणसा कळों नेदी ॥ २० ॥ नेदी भाव राहों लोभिकांचे चित्तीं । जाणतांचि होती अंधळीं तीं ॥ २१ ॥ अंधळीं तीं तुका ह्मणे संवसारीं । जिहीं नाहीं हरि ओळखिला ॥ २२ ॥

३६८५. ओळखी तयांसी होय एका भावें । दुसरिया देवें न पविजे ॥ १ ॥ न पविजे कदा उन्मत्त जालिया । दंभ तोचि वांयां नागवण ॥ २ ॥ वनवास देवा

होतीं या संचितें गौळियांचीं ॥ ४ ॥ यांसी देवें तारियेलें न कळतां । मागील अनंता ठावें होतें ॥ ५ ॥ होतें तें द्यावया आला नारायण । मायबापां रीण गौळियांचें ॥ ६ ॥ गौळियांचें सुख दुर्लभ आणिकां । नाहीं ब्रह्मादिकां तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

३६८६. नेणतियांसाटीं नेणता लहान । थिंकोनी भोजन मागे माये ॥ १ ॥ माया दोनी यास बाप नारायणा । सारखी भावना तयांवरी ॥ २ ॥ तयांवरी त्याचा समचित्त भाव । देवकीवसुदेव नंद दोघे ॥ ३ ॥ घेऊनियां एके ठायीं अवतार । एकीं केला थोर वाढवूनी ॥ ४ ॥ उणा पुरा यासी नाहीं कोणी ठाव । सारिखाची देव अवघियांसीं ॥ ५ ॥ यासी दोनी ठाव सारिखे अनंता । आधील मागुता वाढला तो ॥ ६ ॥ वाढला तो सेवाभक्तिचिया गुणें । उपचारमिष्टानें करूनियां ॥ ७ ॥ करूनी सायास मेळविलें धन । तेंही कृष्णार्पण केलें तिहीं ॥ ८ ॥ कृष्णासी सकळ गाई घोडे ह्मैसी । समर्पिल्या दासी जीवें भावें ॥ ९ ॥ जीवें भावें त्याची करितील सेवा । न विसंबती नांवा क्षणभरी ॥ १० ॥ क्षणभरी होतां वेगळा तयांस । होती कासावीस प्राण त्यांचे ॥ ११ ॥ त्यांचे ध्यानीं मनीं सर्वभावें हरि । देह काम करी चित्त त्यापें ॥ १२ ॥ त्यांचेंचि चिंतन कृष्ण कोठें गेला । कृष्ण हा जेविला नाहीं कृष्ण ॥ १३ ॥ कृष्ण आला घरा कृष्ण गेला दारा । कृष्ण हा सोयिरा भेटों कृष्णा ॥ १४ ॥ कृष्ण गातां ओंव्या दळणीं कांडणीं । कृष्ण हा भोजनीं पाचारिती ॥ १५॥ कृष्ण तयां ध्यानीं आसनीं शयनीं । कृष्ण देखे स्वप्नीं कृष्णरूप ॥ १६ ॥ कृष्ण त्यांस दिसे आभास दुश्चितां । धन्य मातापिता तुका ह्मणे ॥ १७ ॥

३६८७. कृष्ण हा परिचारी कृष्ण हा वेव्हारी । कृष्ण घ्या यो नारी आणिकी ह्मणे ॥ १ ॥ ह्मणे कृष्णाविण कैसें तुह्मां गमे । विळ हा करमे वांयांविण ॥ २ ॥ वांयांविण तुह्मी पिटितां चावटी । घ्या गे जगजेठी क्षणभरी ॥ ३ ॥ क्षणभरी याच्या सुखाचा सोहळा । पाहा एकवेळा घेऊनियां ॥ ४ ॥ याचें सुख तुह्मां कळलियावरी । मग द्वारोदारीं न फिराल ॥ ५ ॥ लटिकें हें तुह्मां वाटेल खेळणें । एका कृष्णाविणें अवघेंचि ॥ ६ ॥ अवघ्यांचा तुह्मी टाकाल सांगात । घेऊनी अनंत जाल राना ॥ ७ ॥ नावडे तुह्मांस आणीक बोलिलें । मग हें लागलें हरिध्यान ॥ ८ ॥ न करा हा मग या जीवा वेगळा । टोंकवाल बाळा आणिका ही ॥ ९ ॥ आणिका ही तुह्मां येती काकुलती । जवळी इच्छिती क्षण बैसों ॥ १० ॥ बैसों चला पाहों गोपाळाचें मुख । एकी एक सुख सांगतील ॥ ११ ॥ सांगे जंव ऐसी मात दसवंती । तंव त्या धरिती चित्तीं बाळा ॥ १२ ॥ बाळा एकी घरा घेऊनियां जाती । नाहीं त्या परती तुका ह्मणे ॥ १३ ॥

३६८८. तुका ह्मणे पुन्हा न येती मागुत्या । कृष्णासीं खेळतां दिवस गमे ॥ १ ॥ दिवस राती कांहीं नाठवे तयांसी । पाहातां मुखासी कृष्णाचिया ॥ २ ॥ याच्या मुखें नये डोळयासी वीट । राहिले हे नीट ताटस्थचि ॥ ३ ॥ ताटस्थ राहिलें सकळ शरीर । इंद्रियें व्यापार विसरलीं ॥ ४ ॥ विसरल्या तान भूक घर दार । नाहीं हा विचार असों कोठें ॥ ५ ॥ कोठें असों कोण जाला वेळ काळ । नाठवे सकळ विसरल्या ॥ ६ ॥ विसरल्या आह्मी कोणीये जातीच्या । वर्णा ही चहूंच्या एक जाल्या ॥ ७ ॥ एक जाल्या तेव्हां कृष्णाचिया सुखें । निःशंक भातुकें खेळतील ॥ ८ ॥ खेळती भातुकें कृष्णाच्या सहित । नाहीं आशंकित चित्त त्यांचें ॥ ९ ॥ चित्तीं तो गोविंद लटिकें दळण । करिती हें जन करी तैसें ॥ १० ॥ जन करी तैसा खेळतील खेळ । अवघा गोपाळ करूनियां ॥ ११ ॥ करिली आपला अवघा गोविंद । जना साच फंद लटिका त्या ॥ १२ ॥ त्यांणीं केला हरि सासुरें माहेर । बंधु हे कुमर दीन भावें ॥ १३ ॥ भावना गलिली ...

३६८९. गोविंद भ्रतार गोविंद मूळहारी । नामें भेद परि एकचि तो ॥ १ ॥ एकाचींच नामें ठेवियेलीं दोनी । कल्पितील मनीं यावें यावें ॥ २ ॥ जावें यावें तिहीं घरींचिया घरीं । तेथींची सिदोरी तेथें न्यावी ॥ ३ ॥ विचारितां दिसे येणें जाणें खोटें । दाविती गोमटें लोका ऐसें ॥ ४ ॥ लोक करूनियां साच वर्तताती । तैशा त्या खेळती लटिक्याची ॥ ५ ॥ लटिकीं करिती मंगळदायकें । लटिकींच एकें एकां व्याही ॥ ६ ॥ व्याही भाई हरि सोयरा जावायी । अवघियांच्या ठायीं केला एक ॥ ७ ॥ एकासीच पावे जें कांहीं करिती । उपचार संपत्ति नाना भोग ॥ ८ ॥ भोग देती सर्व एका नारायणा । लटिक्या भावना व्याही भाई ॥ ९ ॥ लटिकाच त्यांणीं केला संवसार । जाणती साचार वेगळा त्या ॥ १० ॥ त्यांणीं मृत्तिकेचें करूनी अवघें । खेळतील दोघें पुरुषनारी ॥ ११ ॥ पुरुषनारी त्याणीं ठेवियेलीं नांवें । कवतुकभावें विचरती ॥ १२ ॥ विचरती जैसे साच भावें लोक । तैसें नाहीं सुख खेळतीया ॥ १३ ॥ यांणीं जाणितलें आपआपणया । लटिकें हें वांयां खेळतों तें ॥ १४ ॥ खेळतों ते आह्मी नव्हों नारीनर । ह्मणोनी विकार नाहीं तयां ॥ १५ ॥ तयां ठावें आहे आह्मी अवघीं एक । ह्मणोनी निःशंक खेळतील ॥ १६ ॥ तयां ठावें नाहीं हरीचिया गुणें । आह्मी कोणकोणें काय खेळों ॥ १७ ॥ काय खातों आह्मी कासया सांगातें । कैसें हें लागतें नेणों मुखीं ॥ १८ ॥ मुखीं चवी नाहीं वरी अंगीं लाज । वर्ण याती काज न धरिती ॥ १९ ॥ न धरिती कांहीं संकोच त्या मना । हांसतां या जना नाइकती ॥ २० ॥ नाइकती बोल आणिकांचे कानीं । हरि चित्तीं मनीं बैसलासे ॥ २१ ॥ बैसलासे हरि जयांचिये चित्तीं । तया नावडती मायबापें ॥ २२ ॥ मायबापें त्यांचीं नेती पाचारूनी । बळें परि मनीं हरि वसे ॥ २३ ॥ वसतील बाळा आपलाले घरीं । ध्यान त्या अंतरीं गोविंदाचें ॥ २४ ॥ गोविंदाचें ध्यान निजलिया जाग्या । आणीक वाउग्या न बोलती ॥ २५ ॥ न बोलती निजलिया हरिविण । जागृति सपन एक जालें ॥ २६ ॥ एकविध सुख घेती नित्य बाळा । भ्रमर परिमळालागीं तैसा ॥ २७ ॥ तैसा त्यांचा भाव घेतला त्यांपरी । तुका ह्मणे हरि बाळलीला ॥ २८ ॥

३६९०. लीलाविग्रही तो लेववी खावावी । यशोदा बैसवी मांडीवरी ॥ १ ॥ मांडीवरी भार पुष्पाचिये परी । बैसोनियां करी स्तनपान ॥ २ ॥ नभाचाही साक्षी पाताळापरता । कुर्वाळिते माता हातें त्यासी ॥ ३ ॥ हातें कुर्वाळूनी मुखीं घाली घांस । पुरे ह्मणे तीस पोट धालें ॥ ४ ॥ पोट धालें मग देतसे ढेंकर । भक्तीचें तें फार तुळसी दळ ॥ ५ ॥ तुळसीदळ भावें सहित देवा पाणी । फार तें त्याहुनि क्षीरसागरा ॥ ६ ॥ क्षीराचा कांटाळा असे एकवेळ । भक्तीचें तें जळ गोड देवा ॥ ७ ॥ देवा भक्त जिवाहुनी आवडती । सकळहि प्रीति त्यांच्याठायीं ॥ ८ ॥ त्यांचा हा अंकित सर्व भावें हरि । तुका ह्मणे करी सर्व काज ॥ ९ ॥

३६९१. जयेवेळीं चोरूनियां नेलीं वत्सें । तयालागीं तैसें होणें लागे ॥ १ ॥ लागे दोहीं ठायीं करावें पाळण । जगाचा जीवन मायबाप ॥ २ ॥ माय जाल्यावरी अवघ्या वत्सांची । घरीं वत्सें जीचीं तैसा जाला ॥ ३ ॥ जाला तैसा जैसें घरींचे गोपाळ । आणिक सकळ मोहरी पांवे ॥ ४ ॥ मोहरी पांवे सिंगें वाहिल्या काहाळा । देखिला सोहाळा ब्रह्मादिकीं ॥ ५ ॥ ब्रह्मादिकां सुख स्वपनींही नाहीं । तैसें दोहीं ठायीं वोसंडलें ॥ ६ ॥ वोसंडल्या क्षीर अमुप त्या गायी । जैसी ज्याची आई तैसा जाला ॥ ७ ॥ लाघव कळलें ब्रह्मयासी याचें । परब्रह्म साचें अवतरलें ॥ ८ ॥ तरले हे जन सकळही आतां । ऐसें तो विधाता बोलियेला ॥ ९ ॥ लागला हे स्तुति करूं अनंताची । चतुर्मुख वाची भक्तिस्तोत्रें ॥ १० ॥ भक्तिकाजें देवें केला

अवतार । पृथ्वीचा भार फेडावया ॥ ११ ॥ पृथिवी दाटिली होती या असुरीं । नासाहावे वरी भार तये ॥ १२ ॥ तया काकुलती आपल्या दासांची । तयालागीं वेची सर्वस्वही ॥ १३ ॥ स्वहित दासांचें करावयालागीं । अव्यक्तही जगीं व्यक्ती आलें ॥ १४ ॥ लेखा कोण करी त्यांचिया पुण्याचा । जयांसवें वाचा बोले हरी ॥ १५ ॥ हरी नाममात्रें पातकांच्या रासी । तो आला घरासी गौळियांच्या ॥१६॥ गौळियें अवघीं जालीं कृष्णमय । नामें लोकत्रय तरतील ॥ १७ ॥ तरतील नामें कृष्णाचिया दोषी । बहुत ज्यांपाशीं होइल पाप ॥१८॥ पाप ऐसें नाहीं कृष्णनामें राहे । धन्य तोचि पाहे कृष्णमुख ॥ १९ ॥ मुख माझें काय जो मी वर्णूं पार । मग नमस्कार घाली ब्रह्मा ॥ २० ॥ ब्रह्मा नमस्कार घाली गोधनासी । कळला तयासी हाचि देव ॥ २१ ॥ देवचि अवघा जालासे सकळ । गाई हा गोपाळ वत्सें तेथें ॥ २२ ॥ तेथें पाहाणें जें आणीक दुसरें । मूर्ख त्या अंतरें दुजा नाहीं ॥ २३ ॥ दुजा भाव तुका ह्मणे जया चित्तीं । रवरव भोगिती कुंभपाक ॥ २४ ॥

३६९२. कुंभपाक लागे तयासी भोगणें । अवघाचि नेणे देव ऐसा ॥ १ ॥ देव ऐसा ठावा नाहीं जया जना । तयासी यातना यम करी ॥ २ ॥ कळला हा देव तया साच खरा । गाई वत्सें घरा धाडी ब्रह्मा ॥ ३ ॥ ब्रह्मादिकां ऐसा देव अगोचर । कैसा त्याचा पार जाणवेल ॥ ४ ॥ जाणवेल देव गौळियांच्या भावें । तुका ह्मणे व्हावें संचित हें ॥ ५ ॥

३६९३. संचित उत्तम भूमि कसूनियां । जाऊं नेणे वांयां परि त्याचें ॥ १ ॥ त्याचिया पिकासी आलिया घुमरी । आल्या गाईवरी आणिक गाई ॥ २ ॥ गाई दवडूनी घालिती बाहेरी । तंव ह्मणे हरि बांधा त्याही ॥ ३ ॥ त्याही तुह्मी बांधा तुमच्या सारिख्या । भोवंडा पारिख्या वाड्यांतुनी ॥ ४ ॥ पारिख्या न येती कोणाचिया घरा । सूत्रधारी खरा नारायण ॥ ५ ॥ नारायण नांदे जयाचिये ठायीं । सइज तेथें नाहीं घालमेली ॥ ६ ॥ मेलीं हीं शाहाणीं करितां सायास । नाहीं सुखलेश तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

३६९४. तुका ह्मणे सुख घेतलें गोपाळीं । नाचती कांबळीं करुनी ध्वजा ॥ १ ॥ करूनियां टिरी आपुल्या मांदळ । वाजविती टाळ दगडाचे ॥२॥ दगडाचे टाळ कोण त्यांचा नाद । गीत गातां छंद ताल नाहीं ॥३॥ ताल नाहीं गातां नाचतां गोपाळां । घननीळ सांवळा तयांमध्यें ॥ ४ ॥ मध्यें जयां हरि तें सुख आगळें । देहभाव काळें नाहीं तयां ॥ ५ ॥ तयांसी आळंगी आपुलिया करीं । जाती भूमीवरी लोटांगणीं ॥ ६ ॥ निजभाव देखे जयांचिये अंगीं । तुका ह्मणे संगीं क्रीडे तयां ॥ ७ ॥

३६९५. तयांसवें करी काला दहींभात । सिदोऱ्या अनंत मेळवुनी ॥ १ ॥ मेळवुनी अवघियांचे एके ठायीं । मागें पुढें कांहीं उरों नेदी ॥ २ ॥ नेदी चोरी करूं जाणे अंतरींचें । आपलें ही साचें द्यावें तेथें ॥ ३ ॥ द्यावा दहीं भात आपले प्रकार । तयांचा वेव्हार सांडवाया ॥ ४ ॥ वांटी सकळांसी हातें आपुलिया । जैसें मागे तया तैसें द्यावें ॥ ५ ॥ द्यावें सांभाळूनी सम तुकभावें । आपणहि खावें त्यांचें तुकें ॥ ६ ॥ तुक सकळांचें गोविंदाचे हातीं । कोण कोणा गति भला बुरा ॥ ७ ॥ राखी त्यास तैसें आपलाल्या भावें । विचारूनी द्यावें जैसें तैसें ॥ ८ ॥ तैसें सुख नाहीं वैकुंठींच्या लोकां । तें दिलें भाविकां गोपाळांसी ॥ ९ ॥ गोपाळांचे मुखीं देऊनी कवळ । घांस माखे लाळ खाय त्यांची ॥ १० ॥ त्यांचिये मुखींचे काढूनियां घांस । झोंबतां हातांस खाय बळें ॥ ११ ॥ बळें जयाचिया ठेंगणें सकळ । ना[illegible] गोपाळ पाडितील ॥ १२ ॥ पाठीं उचलूनी वाहातील खांदीं । नाचतील [illegible] ळवूनी ॥१३॥ मांदीं मेळवनी धणी [illegible]

३६९६. केला पुढें हरि अस्तमाना दिसा । मागें त्यासरिसा थाट चाले ॥ १ ॥ थाट चाले गाई गोपाळांची धूम । पुढें कृष्ण राम तयां सोयी ॥ २ ॥ सोयी लागलिया तयांची अनंतीं । न बोलावितां येती मागें तया ॥ ३ ॥ तयांचिये चित्तीं बैसला अनंत । घेती नित्यनित्य तेंचि सुख ॥ ४ ॥ सुख नाहीं कोणा हरीच्या वियोगें । तुका ह्मणे जुगें घडी जाय ॥ ५ ॥

३६९७. जाय फाकोनियां निवडोनी गाई । आपलाली सोयी घराचिये ॥ १ ॥ घराचिये सोयी अंतरला देव । गोपाळांचा जीव गोविंदापें ॥ २ ॥ गोविंदें वेधिलें तुका ह्मणे मन । वियोगें ही ध्यान संयोगाचें ॥ ३ ॥

३६९८. संयोग सकळां असे सर्वकाळ । दुश्चित्त गोपाळ आला दिसे ॥ १ ॥ गोपाळ गुणाचा ह्मणे गुणमय । निंबलोण माये उतरिलें ॥ २ ॥ उतरूनी हातें धरी हृदयाठी । ओवाळुनी दिठी सांडियेली ॥३॥ दिठी घाली माता विश्वाच्या जनका । भक्तीचिया सुखा गोडावला ॥ ४ ॥ लहान हा थोर जीवजंतु भूतें । आपण दैवत जाला देवी ॥ ५ ॥ देवी ह्मैसासुर मुंजिया खेचर । लहानहि थोर देव हरि ॥ ६ ॥ हरि तुका ह्मणे अवघा एकला । परि हा धाकुला भक्तीसाटीं ॥ ७ ॥

३६९९. भक्तीसाटीं केली यशोदेसी आळी । थिंकोनियां चोळी डोळे देव ॥१॥ देव गिळूनियां धरिलें मोहन । माय ह्मणे कोण येथें दुजें ॥ २ ॥ दुजें येथें कोणी नाहीं कृष्णाविण । निरुते जाणोन पुसे देवा ॥ ३ ॥ देवापाशीं पुसे देव काय जाला । हांसें आलें बोला याचें हरि ॥ ४ ॥ यांचे मी जवळी देव तो नेणती । लटिकें मानिती साच खरें ॥ ५ ॥ लटिकें तें साच साच तें लटिकें । नेणती लोभिकें आशाबद्ध ॥ ६ ॥ सांग ह्मणे माय येरू वासी तोंड । तंव तें ब्रह्मांड देखे माजी ॥ ७ ॥ माजी जया चंद्र सूर्य तारांगणें । तो भक्तांकारणें बाळलीळा ॥ ८ ॥ लीळा कोण जाणे याचें महिमान । जगाचें जीवन देवादिदेव ॥ ९ ॥ देवें कवतुक दाखविलें तयां । लागती ते पायां मायबाप ॥ १० ॥ मायबाप ह्मणे हाचि देव खरा । आणीक पसारा लटिका तो ॥ ११ ॥ तोहि त्यांचा देव दिला नारायणें । माझें हें करणें तोहि मीच ॥ १२ ॥ ह्मणउनी जें जें जेथें ध्याती । तेथें मी श्रीपति भोगिता तें ॥ १३ ॥ तें मज वेगळें मी तया निराळा । नाहीं या सकळा ब्रह्मांडांत ॥ १४ ॥ तद्भावना तैसें भविष्य तयाचें । फळ देता साचें मीच एक ॥ १५ ॥ मीच एक खरा बोलें नारायण । दाविलें निर्वाण निजदासां ॥ १६ ॥ निजदासां खूण दाविली निरुती । तुका ह्मणे भूतीं नारायण ॥ १७ ॥

३७००. नारायण भूतीं न कळे जयांसी । तयां गर्भवासी येणें जाणें ॥ १ ॥ येणें जाणें होत भूतांच्या मत्सरें । न कळतां खरें देव ऐसा ॥ २ ॥ देव ऐसा जया कळला सकळ । गेली तळमळ द्वेषबुद्धि ॥ ३ ॥ बुद्धीचा पालट नव्हे कोणे काळीं । हरि जळीं स्थळीं तयां चित्तीं ॥ ४ ॥ चित्त तें निर्मळ जैसें नवनीत । जाणिजे अनंत तयामाजी ॥ ५ ॥ तयामाजी हरि जाणिजे त्या भावें । आपलें परावें सारिखेंचि ॥ ६ ॥ चिंतनें तयाच्या तरती आणीक । जो हें सकळीक देव देखे ॥ ७ ॥ देव देखे तोही देव कसा नव्हे । उरला संदेह काय त्यासी ॥ ८ ॥ काया वाचा मनें पूजावे वैष्णव । ह्मणऊनी भाव धरूनियां ॥ ९ ॥ यांसी कवतुक दाखविलें रानीं । वोणवा गिळूनी गोपाळांसीं ॥ १० ॥ गोपाळांसी डोळे झांकविले हातें । धरिलें अनंतें विश्वरूप ॥ ११ ॥ पसरूनी मुख गिळियेली ज्वाळा । पाहाती गोपाळ बोटां सांदी ॥ १२ ॥ संधि सारूनियां पाहिलें अनंता । ह्मणती ते आतां कळलासी ॥ १३ ॥ कळला हा तया देह नव्हे देवा । गिळिला वोणवा आणीक तो ॥ १४ ॥

तो तयां कळला आरुष गोपाळां । दुर्गम सकळां साधनांसी ॥ १५ ॥ सीण उरे तुका ह्मणे साधनाचा । भाविकांसी साचा भाव दावीं ॥ १६ ॥

३७०१. भाव दावी शुद्ध देखोनियां चित्त । आपल्या अंकित निजदासां ॥ १ ॥ सांगे गोपाळांसी काय पुण्य होतें । वांचलों जळतें आगी हातीं ॥ २ ॥ आजी आह्मां येथें राखियेलें देवें । नाहीं तरी जीवें न वांचतों ॥ ३ ॥ न वांचत्या गाई जळतों सगळे । पूर्वपुण्यबळें वांचविलें ॥ ४ ॥ पूर्वपुण्य होतें तुमचिये गांठीं । बोले जगजेटी गोपाळांसी ॥ ५ ॥ गोपाळांसी ह्मणे वैकुंठनायक । भले तुह्मी एक पुण्यवंत ॥ ६ ॥ करी तुका ह्मणे करविता आपण । द्यावें थोरपण सेवकांसी ॥ ७ ॥

३७०२. काय आह्मां चाळविसी वायांविण । ह्मणती दुरून देखिलासी ॥ १ ॥ लावूनियां डोळे नव्हतों दुश्चित । तुज परचित्त माव होती ॥ २ ॥ होती दृष्टि आंत उघडी आमची । बाहेरी ते वांयांचि कुंची झाकूं ॥ ३ ॥ जालासी थोरला थोरल्या तोंडाचा । गिळियेला काचा धूर आगी ॥ ४ ॥ आगी खातो ऐसा आमचा सांगाती । आनंदें नाचती भोंवताली ॥ ५ ॥ भोंवतीं आपणा मेळविलीं देवें । तुका ह्मणे ठावें नाहीं ज्ञान ॥ ६ ॥

३७०३. नाहीं त्याची शंका वैकुंठनायका । नेणती ते एकाविण दुजा ॥ १ ॥ जाणतियां सवें येऊं नेदी हरि । तर्कवादी दुरी दुराविले ॥ २ ॥ वादियासीं भेद निंदा अहंकार । देऊनियां दूर दुराविले ॥ ३ ॥ दुराविले दूर आशाबद्ध देवा । करितां या सेवा कुटुंबाची ॥ ४ ॥ चित्तीं द्रव्यदारा पुत्रादिसंपत्ती । समान ते होती पशु नर ॥ ५ ॥ नरक साधिला विसरोनी देवा । बुडाले ते भवनदीमाजी ॥ ६ ॥ जिहीं हरिसंग केला संवसारी । तुका ह्मणे खरी खेप त्यांची ॥ ७ ॥

३७०४. खेळींमेळीं आले घरा गोपीनाथ । गोपाळांसहित मातेपाशीं ॥ १ ॥ मातेपाशीं एक नवल सांगती । जाली तैसी ख्याती वोणव्याची ॥ २ ॥ ओवाळिलें तिनें करूनी आरती । पुसे दसवंती गोपाळांसी ॥ ३ ॥ पुसे पडताळुनी मागुती मागुती । गोपाळ सांगती कवतुक ॥ ४ ॥ कवतुक कानीं आइकतां त्यांचे । बोलतां ये वाचे वीट नये ॥ ५ ॥ नयन गुंतले श्रीमुख पाहतां । न साहे लवतां आड पातें ॥ ६ ॥ तेव्हां कवतुक कळों आलें कांहीं । हळूहळू दोहीं मायबापां ॥ ७ ॥ हळूहळू त्यांचें पुण्य जालें वाड । वारलें हें जाड तिमिराचें ॥ ८ ॥ तिमिर हें तेथें राहों शके कैसें । जालियां प्रकाशें गोविंदाच्या ॥ ९ ॥ दावी तुका ह्मणे देव ज्या आपणा । पालटे तें क्षणामाजी एका ॥ १० ॥

३७०५. काय आतां यासी ह्मणावें लेंकरूं । जगाचा हा गुरु मायबाप ॥ १ ॥ माया याची यासी राहिली व्यापून । कळों नये क्षण एक होतां ॥ २ ॥ क्षण एक होतां विसरलीं त्यासी । माझें माझें ऐसें करी बाळा ॥ ३ ॥ करी कवतुक कळों नेदी कोणा । योजूनी कारणा तेंचि खेळे ॥ ४ ॥ तें सुख लुटिलें घरींचिया घरीं । तुका ह्मणे परी आपुलाल्या ॥ ५ ॥

३७०६. आपुलाल्यापरी करितील सेवा । गीत गाती देवा खेळवूनी ॥ १ ॥ खेळ मांडियेला यमुने पावळीं । या रे चेंडूफळी खेळूं आतां ॥ २ ॥ आणविल्या डांगा चवगुणां काठी । बैसोनियां वांटी गडिया गडी ॥ ३ ॥ गडी जंव पाहे आपणासमान । नाहीं नारायण ह्मणे दुजा ॥ ४ ॥ जाणोनी गोविंदें सकळांचा भाव । तयांसी उपाव तोचि सांगे ॥ ५ ॥ सांगे सकळांसी व्हा रे एकीकडे । चेंडू राखा गडे तुह्मी माझा ॥ ६ ॥ मज हा न लगे आणीक सांगाती । राखावी बहुतीं माझी ॥ ७ ॥ माझे हाके हाक मेळवा सकळ । नव जा बरळ एकमेकां ॥

समतुकें अवघेचि राहा । जाईल तो पाहा धरा चेंडू ॥ ९ ॥ चेंडू धरा ऐसें सांगतो सकळां। आपण निराळा एकलाचि ॥ १० ॥ चिंतूनियां चेंडू ह्मणे ऊर्ध्वमुखें। ठेलीं सकळीक पाहातचि ॥ ११ ॥ पाहातचि ठेलीं न चलतां कांहीं । येरू लवलाहीं ह्मणे धरा ॥१२॥ धरावा तयानें त्याचें बळ ज्यासी । येरा आणिकांसी लाग न्हवे ॥ १३ ॥ नव्हे काम बळ बुद्धि नाहीं त्याचें । न धरवे निचें उंचाविण ॥ १४ ॥ विचारीं पडिले देखोनी गोपाळ । या ह्मणे सकळ मजमागें ॥१५॥ मार्ग देवाविण न दिसे आणिका । चतुर होत का बहुत जन ॥ १६ ॥ चतुर चिंतिती बहुत मारग । हरि जाय लाग पाहोनियां ॥ १७ ॥ यामागें जे गेले गोविंदा गोपाळ । ते नेले सीतळ पंथ ठायां ॥ १८ ॥ पंथ जे चुकले आपले मतीचे । तयांमागें त्यांचे तेचि हाल ॥ १९ ॥ हाल दोघां एक मोहरां मागिलां । चालतां चुकलां वाट पंथ॥२०॥ पंथ पुढिलांसी चालतां न कळे । मागिलांनीं डोळे उघडावे ॥ २१ ॥ वयाचा प्रबोध विचार ज्या नाहीं । समान तो देहीं बाळकांसी ॥ २२ ॥ सिकविलें हित नाइके जो कानीं । त्यामागें भल्यांनीं जाऊं नये ॥ २३ ॥ नये तेंचि करी श्रेष्ठाचिया मना। मूर्ख एक जाणा तोचि खरा ॥२४॥ रानभरी जाले न कळे मारग । मग तो श्रीरंग आठविला ॥ २५ ॥ लाज सांडूनियां मारितील हाका । कळलें नायका वैकुंठींच्या ॥ २६ ॥ चारी वेद ज्याची कीर्ति वाखाणिती । तया अति प्रीति गोपाळांची॥२७॥ गोपाळांचा धांवा आइकिला कानीं । सोयी चक्रपाणि पालविलें ॥ २८ ॥ सोयी धरूनियां आले हरिपासीं । लहान थोरांसी सांभाळिलें ॥ २९ ॥ सांभाळिलें तुका ह्मणे सकळांहि । सुखी जाले तेही हरिमुखें ॥ ३० ॥

३७०७. मुखें सांगे त्यांसी पैल चेंडू पाहा । उदकांत डोहाचिये माथां ॥ १ ॥ माथां कळंबाचे अवघडा ठायीं । दावियेला डोहीं जयामाजी ॥ २ ॥ जळांत पाहातां आडतीये दृष्टि । ह्मणे जगजेठी ऐसें नव्हे ॥ ३ ॥ नव्हे साच चेंडू छाया दिसे आंत । खरा तेथें चित्त लावा वरी ॥ ४ ॥ वरी देखियेला अवघ्यांनीं डोळां। ह्मणती गोपाळा आतां कैसें ॥ ५ ॥ कैसें करूनियां उतरावा खालीं । देखोनियां भ्यालीं अवघीं डोहो ॥ ६ ॥ डोहो बहु खोल काळया भीतरी । सरलीं माघारीं अवघीं जणें ॥ ७ ॥ जयाचें कारण तयासीच ठावें । पुसे त्याच्या भावें त्यास हरि ॥ ८ ॥ त्यासी नारायण ह्मणे राहा तळीं । चढे वनमाळी झाडावरी ॥ ९ ॥ वरी जातां हरि पाहाती गोपाळ । ह्मणती सकळ आह्मी नेणों ॥ १० ॥ नेणों ह्मणती हें करितोसी काई । आह्मां तुझी आई देईल सिव्या ॥११॥ आपुलिया कानां ठेवूनियां हात । सकळीं निमित्य टाळियेलें ॥ १२ ॥ निमित्याकारणें रचिलें कारण । गेला नारायण खांदीवरी ॥ १३ ॥ खांदीवरी पाव ठेवियेला देवें। पाडावा त्या भावें चेंडू तळीं ॥१४॥ तळील नेणती तुका ह्मणे भाव । अंतरींचा देव जाणों नेदी॥१५॥

३७०८. नेदी कळों केल्याविण तें कारण । दाखवी आणून अनुभवा ॥ १ ॥ न पुरेसा हात घाली चेंडूकडे । ह्मणितलें गडे सांभाळावें ॥ २ ॥ सांभाळ करिता सकळां जीवांचा । गोपाळांसी वाचा ह्मणे बरें ॥ ३ ॥ बरें विचारूनी करावें कारण। ह्मणे नारायण बऱ्या बरें ॥ ४ ॥ बरें ह्मणऊनी तयांकडे पाहे । सोडविला जाय चेंडू तळा ॥ ५ ॥ तयासवें उडी घातली अनंतें । गोपाळ रडत येती घरा ॥ ६ ॥ येतां त्यांचा लोकीं देखिला कोल्हाळ । सामोरीं सकळ आलीं पुढें ॥ ७ ॥ पुसती ते मात आपआपल्यासी । हरिदुःखें त्यांसी न बोलवे ॥ ८ ॥ न बोलवे हरि बुडालासें मुखें । कुंटितील दुःखें उर माथे ॥ ९ ॥ मायबापें तुका ह्मणे न देखती । ऐसें दुःख चित्तीं गोपाळांच्या ॥ १० ॥

३७०९. गोपाळां [illegible] दुःखाचा । कुंटित हे वाचा जाली त्यांची ॥ १ ॥

जालें काय ऐसें न कळे कोणासी । ह्मणती तुह्मांपासीं देव होता ॥ २ ॥ देवासवें दुःख न पवते ऐसें । कांहीं अनारिसें दिसे आजी ॥ ३ ॥ आजी दिसे हरि फांकला यांपाशीं । ह्मणऊनी ऐशी परी जाली ॥४॥ जाणविल्याविण कैसें कळे त्यांसी। शाहाणे तयांसी कळों आलें ॥ ५ ॥ कळों आलें तिहीं फुंद शांत केला। ठायींचाच त्यांला थोडा होता ॥ ६ ॥ होता तो विचार सांगितला जना । गोपाळ शाहाणा होता त्याणें ॥ ७ ॥ सांगे आतां हरि तुह्मां आह्मां नाहीं । बुडाला तो डोहीं यमुनेच्या ॥ ८ ॥ यासी अवकाश नव्हेचि पुसतां । जालिया अनंता कोण परी ॥ ९ ॥ परी त्या दुःखाची काय सांगों आतां । तुका ह्मणे माता लोकपाळा ॥ १० ॥

३७१०. पाषाण फुटती तें दुःख देखोनी । करितां गौळणी शोक लोकां ॥१॥ काय ऐसें पाप होतें आह्मांपासीं । बोलती एकासी एक एका ॥२॥ एकांचिये डोळां असूं बाह्यात्कारीं । नाहीं तीं अंतरीं जळतील ॥३॥ जळतील एकें अंतर्बाह्यात्कारें। टाकिलीं लेंकुरें कडियेहूनी ॥ ४ ॥ निवांतचि एकें राहिलीं निश्चित । बाहेरी ना आंत जीव त्यांचे ॥ ५ ॥ त्यांचे जीव वरी आले त्या सकळां । एकां त्या गोपाळांवांचूनियां ॥ ६ ॥ वांचणें तें आतां खोटें संवसारीं । नव्हे भेटी जरी हरीसवें ॥ ७ ॥ सवें घेऊनियां चाललीं गोपाळां । अवघींच बाळा नर नारी ॥ ८ ॥ नर नारी नाहीं मनुष्याचें नांव । गोकुळ हें गांव सांडियेलें ॥ ९ ॥ सांडियेलीं अन्नें संपदा सकळ चित्तीं तो गोपाळ धरुनी जाती ॥ १० ॥ तिरीं माना घालूनियां उभ्या गाई । तटस्थ या डोहीं यमुनेच्या ॥ ११ ॥ यमुनेच्या तिरीं झाडें वृक्ष वल्ली । दुःखें कोमाइलीं कृष्णाचिया ॥ १२ ॥ यांचें त्यांचें दुःख एक जालें तिरीं । मग शोक करी मायबाप ॥ १३ ॥ मायबाप तुका ह्मणे सहोदर । तोंवरीच तीर न पवतां ॥ १४ ॥

३७११. तीर देखोनियां यमुनेचें जळ। कांठींच कोल्हाळ करिताती ॥१॥ कइवाड नव्हे घालावया उडी । आपणासी ओढी भय मागें ॥ २ ॥ मागें सरे माय पाउलपाउलीं। आपलेंच घाली धाकें अंग ॥ ३ ॥ अंग राखोनियां माय खेद करी । अंतरींचें हरी जाणवलें ॥ ४ ॥ जाणवलें मग देवें दिली बुडी । तुका ह्मणे कुडी भावना हे॥५॥

३७१२. भावनेच्या मुळें अंतरला देव । शिरला संदेह भयें पोटीं ॥ १ ॥ पोटीं होतें मागें जीव द्यावा ऐसें । बोलिल्या सरिसें न करवे ॥ २ ॥ न करवे त्याग जीवाचा या नास । नारायण त्यास अंतरला ॥ ३ ॥ अंतरला बहु बोलतां वाउगें। अंतरींच्या त्यागेंविण गोष्टी ॥४॥ गोष्टी सकळांच्या आइकिल्या देवें । कोण कोण्याभावें रडती तीं ॥५॥ तीं गेलीं घरास आपल्या सकळ । गोधनें गोपाळ लोक माय ॥ ६ ॥ मायबापांची तों ऐसी जाली गति । तुका ह्मणे अंतीं कळों आलें ॥ ७ ॥

३७१३. आला त्यांचा भाव देवाचिया मना । अंतरीं कारणांसाटीं होता ॥ १ ॥ होता भाव त्यांचा पाहोनी निराळा । नव्हता पाताळा गेला आधीं ॥ २ ॥ आधीं पाठीमोरीं जालीं तीं सकळें । मग या गोपाळें बुडी दिली ॥ ३ ॥ दिली हाक त्याणें जाऊनी पाताळा । जागविलें काळा भुजंगासी ॥ ४ ॥ भुजंग हा होता निजला मंदिरीं। निर्भर अंतरीं गर्वनिधि ॥ ५ ॥ गर्व हरावया आला नारायण । मिस या करून चेंडुवाचें ॥ ६ ॥ चेंडुवाचे मिसें काळया नाथावा । तुका ह्मणे देवा कारण हें॥ ७ ॥

३७१४. काळयाचे मागें चेंडु पत्नीपाशीं । तेजःपुंज राशी देखियेला ॥ १ ॥ लावण्यपुतळा मुखप्रभाराशी । कोटि रवि शशी उगवले ॥ २ ॥ उगवला खांब कर्दळीचा गाभा । श्रीदें वांकी नभा देखे पायीं ॥ ३ ॥ पाहिला सकळ तिनें न्याहाळूनी । कोण या जननी विसरली ॥ ४ ॥ विसरु हा तीस कैसा जाला जीवाहूनी वाला दिसतसे ॥ ५ ॥ दिसतसे रूप गोजिरें लहान ।

सुखावले ॥ ६ ॥ पाहिलें पतोंनी काळा दुष्टाकडे । मग ह्मणे कुडें जालें आतां ॥७॥ आतां हा उठोनी खाईल या बाळा । देईल वेल्हाळा माय जीव ॥ ८ ॥ जीव याचा कैसा वांचे ह्मणे नारी । मोहिली अंतरीं हरिरूपें ॥ ९ ॥ रूपें अनंतांचीं अनंतप्रकार । न कळे साचार तुका ह्मणे ॥ १० ॥

३७१५. ह्मणे चेंडू कोणे आणिला या ठाया । आलों पुरवाया कोड त्याचें ॥ १ ॥ त्याचें आइकोन निष्ठुर वचन । भयाभीत मन जालें तिचें ॥ २ ॥ तिची चित्तवृत्ति होती देवावरी । आधीं ते माघारी फिरली वेगीं ॥ ३ ॥ वेगीं मन गेलें भ्रताराचे सोयी । विघ्न आलें कांहीं आह्मांवरी ॥ ४ ॥ वरी उदकास अंत नाहीं पार । अक्षोभ सागर भरलासे ॥ ५ ॥ संचार करूनी कोण्या वाटे आला । ठायींच देखिला अवचिता ॥ ६ ॥ अवचिता नेणों येथें उगवला । दिसे तो धाकुला बोल मोठे ॥ ७ ॥ मोठ्यानें बोलतो भय नाहीं मनीं । केला उठवूनी काळ जागा ॥ ८ ॥ जागविला काळसर्प तये वेळीं । उठिला कल्लोळीं विषाचिये ॥ ९ ॥ यमुनेच्या डोहावरी आला ऊत । काळयाकृतांतधुधुकारें ॥ १० ॥ कारणें ज्या येथें आला नारायण । जालें दरुषण दोघांमध्यें ॥ ११ ॥ दोघांमध्यें जाले बोल परस्परें । प्रसंग उत्तरें युद्धाचिया ॥ १२ ॥ चिंतावला चित्तीं तोंडें बोले काळ । करीन सकळ ग्रास तुझा ॥ १३ ॥ जाला सावकाश झेंप घाली वरी । तंव हाणे हरि मुष्टिघातें ॥१४॥ तेणें काळें त्यासी दिसे काळ तैसा । हरावया जैसा जीव आला ॥ १५ ॥ आठवलें काळा हाकारिलें गोत । मिळालीं बहुत नागकुळें ॥ १६ ॥ कल्हारीं संधांनीं वेष्टियेला हरि । अवघा विखारीं व्यापियेला ॥ १७ ॥ यांस तुका ह्मणे नाहीं भक्ताविण । गरुडाचें चिंतन केलें मनीं ॥ १८ ॥

३७१६. निजदास उभा तात्काळ पायापें । स्वामी देखे सर्पें वेष्टियेला ॥ १ ॥ लहानथोरें होतीं मिळालीं अपारें । त्याच्या धुधुकारें निवारलीं ॥ २ ॥ निघतां आपटी धरूनी धांवामधीं । एकाचेंचि वधी माथें पायें ॥ ३ ॥ एकीं जीव दिले येतांच त्या धाकें । येतील तीं एकें काकूलती ॥ ४ ॥ यथेष्ट भक्षिलीं पोट धाये वरी । तंव ह्मणे हरि पुरे आतां ॥ ५ ॥ आतां करूं काम आलों जयासाटीं । हरि घाली मिठी काळयासी ॥ ६ ॥ यासी नाथूनियां नाकीं दिली दोरी । चेंडू भार शिरीं कमळांचा ॥ ७ ॥ चालविला वरी बैसे नारायण । गरुडा आळंगून बहुडविलें ॥ ८ ॥ विसरु न पडे संवगड्या गाई । यमुनेच्या डोहीं लक्ष त्यांचें ॥ ९ ॥ त्याच्या गोष्टी कांठीं बैसोनी सांगती । बुडाला दाविती येथें हरि ॥ १० ॥ हरीचें चिंतन करितां आठव । तुका ह्मणे देव आला वरी ॥ ११ ॥

३७१७. अवचित त्यांणीं देखिला भुजंग । पळतील मग हाउ आला ॥१॥ आला घेऊनियां यमुने बाहेरी । पालवितो करीं गडियांसी ॥ २ ॥ गडियांसी ह्मणे वैकुंठनायक । या रे सकळीक मजपाशीं ॥३॥ मजपाशीं तुह्मां भय काय करी । जवळी या दुरी जाऊं नका ॥ ४ ॥ कानीं आइकिले गोविंदाचे बोल । ह्मणती नवल चला पाहों ॥ ५ ॥ पाहों आले हरी जवळ सकळ । गोविंदें गोपाळा आलिंगिलें ॥ ६ ॥ आल्या गाई वरी घालितील माना । वोरसलें स्तना क्षीर लोटें ॥ ७ ॥ लोटतीं सकळें एकावरी एक । होऊनी पृथक कुर्वाळलीं ॥ ८ ॥ कुर्वाळलीं आनंदें घेती चारापाणी । तिहीं चक्रपाणी देखियेला ॥ ९ ॥ त्यांचपाशीं होता परि केली माव । न कळे संदेह पडलिया ॥ १० ॥ याति वृक्ष वल्ली होत्या कोमेलिया । त्यांसी कृष्णें काया दिव्य दिली ॥११॥ दिलें गोविंदें त्या पदा नाहीं नाश । तुका ह्मणे आस निरसली॥१२॥

३७१८. आस निरसली गोविंदाचे भेटी । संवसारा तुटी पुढिलीया ॥ १ ॥ पुढें

देऊनी नाचती । एक सादाविती हरि आला ॥ ३ ॥ आरंभीं पडिलीं होतीं तयां घरीं । संकीर्ण त्या नारी नरलोक ॥ ४ ॥ लोकां भूक तान नाहीं निद्रा डोळां । रूप वेळोवेळां आठविती ॥ ५ ॥ आहाकटा मग करिती गेलिया । आधीं ठावा तयां नाहीं कोणा ॥ ६ ॥ आधीं चुकी मग घडे आठवण । तुका ह्मणे जन परिचयें ॥७॥

३७१९. जननी हे ह्मणे आहा काय जालें । शरीर रक्षिलें काय काजें ॥ १ ॥ काय काज आतां हरिविण जिणें । नित्य दुःख कोणें सोसावें हें ॥ २ ॥ हें दुःख न सरे हरिन भेटे तों । त्यामार्गेचि जातों एका वेळे ॥ ३ ॥ एकवेळ जरी देखतें मी आतां । तरी जीवापरता न करितें ॥ ४ ॥ करितां हे मात हरीचें चिंतन । शुभ तो शकुन तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

३७२०. शुभ मात तिहीं आणिली गोपाळीं । चेंडू वनमाळी घेउनी आले ॥१॥ आली दारा देखे हरुशाची गुढी । सांगितली पुढी हरुषें मात ॥ २ ॥ हरुषली माना केलें निंबलोण । गोपाळां वरून कुरवंडी ॥ ३ ॥ गोपाळां भोंवतें मिळालें गोकुळ । अवघीं सकळ लहान थोरें ॥ ४ ॥ थोर सुख जालें ते काळीं आनंद । सांगती गोविंद वरी आला ॥ ५ ॥ आले वरी बैसोनियां नारायण । काळया नाथून वहन केलें ॥ ६ ॥ नगराबाहेरी निघाले आनंदें । लावूनियां वाद्यें नाना घोष ॥७॥ नारायणापुढें गोपाळ चालती । आनंदें नाचती गाती गीत ॥ ८ ॥ तंव तो देखिला वैकुंठींचा पति । लोटांगणीं जाती सकळही ॥ ९ ॥ सकळही एका भावें आलिंगिले । अवघियां जाले अवघे हरि ॥१०॥ हरि आलिंगनें हरिरूप जालीं । आप विसरलीं आपणास ॥ ११ ॥ सकळांसी सुख एक दिलें देवें । मायबापभावें लोकपाळां ॥ १२ मायबाप देवा नाहीं लोकपाळ । सारिखीं सकळ तुका ह्मणे ॥ १३ ॥

३७२१. नेणे वर्ण धर्म जीं आलीं सामोरीं । अवघींच हरी आलिंगिलीं ॥ १ ॥ हरि लोकपाळ आले नगरांत । सकळांसहित मायबाप ॥ २ ॥ पारणें तयांचें जालें एका वेळे । देखिलें सांवळें परब्रह्म ॥ ३ ॥ ब्रह्मानंदें लोक सकळ नाचती । गुढिया उभविती घरोघरीं ॥ ४ ॥ घरोघरीं सुख आनंद सोहळा । सडे रंग माळा चौकदारीं ॥५॥ दारीं वृंदावनें तुळसीचीं बनें । रामकृष्णगाणें नारायण॥६॥नारायण तिहीं पूजिला बहुतीं । नाना पुष्पयाती करूनियां ॥७॥ यांचें ऋण नाहीं फिटलें मागील । पुढें भांडवल जोडिती हीं ॥८॥ हीं नव्हतीं कधीं या देवा वेगळीं । केला वनमाळी सेवाऋणी ॥ ९ ॥ सेवाऋणें तुका ह्मणे रूपधारी । भक्तांचा कैवारी नारायण ॥ १० ॥

३७२२. नारायण आले निजमंदिरासी । जाले या लोकांसी बहुडविते ॥ १ ॥ बहुडविले बहु केलें समाधान । विसरू तो क्षण नका माझा ॥ २ ॥ मात सांगितली सकळ वृत्तांत । केलें दंडवत सकळांनीं ॥ ३ ॥ सकळां भातुक वांटिल्या साखरा । आपल्याला घरा लोक गेले ॥४॥ लोक गेले कामा गाईपें गोपाळ । वारली सकळ लोभापाठी ॥ ५ ॥ लोभ दावूनियां आपला विसर । पाडितो कुमर धनआशा ॥ ६ ॥ आशेचे बांधले तुका ह्मणे जन । काय नारायण ऐसा जाणे ॥ ७ ॥

३७२३. जाला कवतुक करिता रोकडें । आणीकही पुढें नारायण ॥ १ ॥ येऊनियां पुढें धरिला मारग । हरावया भाग इंद्रयाजीं ॥ २ ॥ इंद्रा दहीं दुध तूप नेतां लोणी । घेतलें हिरोनी वाटे त्यांचें ॥ ३ ॥ हिरोनी घेतल्या कावडी सकळा । ह्मणती गोपाळा बरें नव्हे ॥ ४ ॥ नव्हे तेंचि करी न भे कळिकाळा । तुका ह्मणे लीळा खेळे देव ॥ ५ ॥

३७२४. खेळ नव्हे बरा इंद्र कोपलिया । देव ह्मणे तयां भीऊं नका ॥

धीर नाहीं या वचनें । आशंकितमनें वेधावलीं ॥ ३ ॥ वेडावलीं त्यांस न कळतां भाव । देवाआदिदेव नोळखतां ॥ ४ ॥ नोळखतां दुःखें वाहाती शरीरीं । तुका ह्मणे वरी भारवाही ॥ ५ ॥

३७२५. भारवाही नोळखती या अनंता । जवळी असतां अंगसंगें ॥ १ ॥ अंगसंगें तयां न कळे हा देव । कळोनी संदेह मागुताला ॥ २ ॥ पडती मागुती चिंतेचिये डोहीं । जयाची हे नाहीं बुद्धि स्थिर ॥ ३ ॥ बुद्धि स्थिर होऊं नेदी नारायण । आशाबद्ध जन लोभिकांची ॥ ४ ॥ लोभिकां न साहे देवाचें करणें । तुका ह्मणे तेणें दुःखी होती ॥ ५ ॥

३७२६. दुःखी होती लोभें करावें तें काई । उडतील गाई ह्मेसी आतां ॥ १ ॥ आणीकही कांहीं होईल अरिष्ट । नाइके हा धीट सांगितलें ॥ २ ॥ सांगों चला याच्या मायबापांपाशीं । निघाले घरासी देवा रागें ॥ ३ ॥ रागें काला देतां न घेती कवळ । टोकवी गोपाळ क्रोधियांसी ॥ ४ ॥ क्रोध देवावरी धरियेला राग । तुका ह्मणे भाग न लभती ॥ ५ ॥

३७२७. भाग त्या सुखाचे वांकड्यां बोबड्यां । आपलिया गड्यां भाविकांसी ॥ १ ॥ भारवाही गेले टाकूनी कावडी । नवनीतगोडी भाविकांसी ॥ २ ॥ काला करूनियां वांटिला सकळां । आनंदें गोपाळांमाजी खेळे ॥ ३ ॥ खेळेंमेळें दहीं दुध तूप खाती । भय नाहीं चित्तीं कवणाचें ॥ ४ ॥ कवणाचें चालें तुका ह्मणे बळ । जयासी गोपाळ साह्य जाला ॥ ५ ॥

३७२८. जाणवलें इंद्रा चरित्र सकळ । वांकुल्या गोपाळ दाविताती ॥ १ ॥ तातडिया मेघां आज्ञा करी राव । गोकुळींचा ठाव उरों नेदा ॥ २ ॥ नेदाविया गाई ह्मसी वांचों लोक । पुरा सकळीक सिळाधारीं ॥ ३ ॥ धाक नाहीं माझा गौळियांच्या पोरां । सकळीक मारा ह्मणे मेघां ॥ ४ ॥ ह्मणविती देव आपणां तोंवरी । जंव नाहीं वरी कोपलों मी ॥ ५ ॥ मीपणें हा देव न कळेचि त्यांसी । अभिमानें रासी गर्वाचिया ॥६॥ अभिमानराशि जयाचिये ठायीं । तुका ह्मणे तई देव दुरी ॥७॥

३७२९. देव त्यां फावला भाविकां गोपाळां । नाहीं तेथें कळा अभिमान ॥१॥ नाडलीं आपल्या आपणचि एकें । संदेहदायकें बहुफारें ॥२॥ फारें चाळविलीं नेदी कळों भाव । देवाआदिदेव विश्वंभर ॥३॥ विश्वासावांचूनी कळों नये खरा । अभक्तां अधीरा जैसा तैसा ॥४॥ जैसा भाव तैसा जवळी त्या दुरी । तुका ह्मणे हरि देतो घेतो ॥५॥

३७३०. तो या साचभावें न कळेचि इंद्रा । ह्मणउनी धारा घाली सिळा ॥१॥ घाली धारा मेघ कडाडिला माथा । वरी अवचिता देखियेला ॥ २ ॥ देखती पाऊस बोलला गोपाळ । भ्याले हें सकळ विचारिती ॥ ३ ॥ विचार पडला विसरले खेळ । अन्याय गोपाळ ह्मणती केला ॥ ४ ॥ लागलेंसे गोड न कळे ते काळीं । भेणें वनमाळी आठविती ॥५॥ आतां काय कैसा करावा विचार । गोधनासी थार आपणिया ॥६॥ यांचिया विचारें होणार तें काई । तुका ह्मणे ठायीं वेडावलीं ॥७॥

३७३१. वेडावलीं काय करावें या काळीं । ह्मणे वनमाळी गोपाळांसी ॥ १ ॥ शिरीं धरूं गोवर्द्धन उचलूनी । ह्मणे तुह्मी कोणी भिऊं नका ॥ २ ॥ नका सांडूं कोणी आपला आवांका । मारितां या हाका आरोळिया ॥ ३ ॥ आशंकित चित्तें न वाटे त्यां खरें । धाकेंच ते बरें ह्मणती चला ॥ ४ ॥ चित्तीं धाक परि जवळी अनंत । तुका ह्मणे घात होऊं नेदी ॥ ५ ॥

३७३२. नेदी दुःख देखों दासा नारायण । ठेवी निवारून आल्या आधीं ॥१॥
[illegible] ॥ २ ॥ पर्वतासी हात

लाविला अनंतें । तो जाय वरतें आपेंआप ॥ ३ ॥ आपल्याआपण उचलिला गिरी । गोपाळ हे करी निमित्यासी ॥ ४ ॥ निमित्य करूनी करावें कारण । करितां आपण कळों नेदी ॥ ५ ॥ दीनाचा कृपाळू पतितपावन । हें करी वचन साच खरें ॥ ६ ॥ सांगणें न लगे सुखदुःख दासा । तुका ह्मणे ऐसा कृपावंत ॥ ७ ॥

३७३३. कृपावंतें हाक दिली सकळिकां । माजिया रे नका राहों कोणी ॥ १ ॥ निघाले या भेणें पाउसाच्या जन । देखे गोवर्द्धन उचलिला ॥२॥ लाविले गोपाळ फेरीं चहूंकडे । हांसे फुंदे रडे कोणी धाकें ॥३॥ धाकें हीं सकळ निघालीं भीतरी। उचलिला गिरी तयाखालीं ॥ ४ ॥ तयाखालीं गाई वत्सें आलीं लोक । पक्षी सकळीक जीवजाति ॥ ५ ॥ जिहीं ह्मणविलें हरीचे अंकित । जातीचे ते होत कोणी तरी ॥ ६ ॥ जाति कुळ नाहीं तयासी प्रमाण । अनन्या अनन्य तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

३७३४. त्यांसी राखे बळें आपुले जे दास । कळिकाळासी वास पाहों नेदी ॥ १ ॥ पाउस न येतां केली यांचीं थार । लागला तुषार येऊं मग ॥ २ ॥ येऊनी दगड बैसतील गिरी । वरुषला धारीं शिळांचिये ॥ ३ ॥ शिळांचिये धारीं वरुषला आकांत । होता दिवस सात एक सरें ॥४॥ एक सरें गिरि धरिला गोपाळीं । होतों भाव बळी आह्मी ऐसे ॥ ५ ॥ ऐसें कळों आलें देवाचिया चित्ता । ह्मणे तुह्मी आतां हात सोडा ॥ ६ ॥ हांसती गोपाळ करूनी नवल । आइकोनी बोल गोविंदाचे ॥ ७ ॥ दावितील डोया गुडघे कोपर । फुटले ते भार उचलितां ॥ ८ ॥ भार आह्मांवरी घालूनी निराळा । राहिलासी डोळा चुकवूनी ॥ ९ ॥ निमित्य अंगुळी ~~लावियेली वरी । पाहों कैसा गिरी धरिलासी ॥ १० ॥ सिणले हे होते आम्हीं~~ त्या भारें । लटिकेंचि खरें मानूनियां ॥ ११ ॥ यांणीं अंत पाहों आदरिला याचा । तुका ह्मणे वाचा वाचाळ ते ॥ १२ ॥

३७३५. वाचाळ लटिके अभक्त जे खळ । आपुलें तें बळ वाखाणावें ॥ १ ॥ बळें हुंबरती सत्य त्यां न कळे । नुघडती डोळे अंधळ्यांचे ॥२॥ आसुडिल्या माना हात पाय नेटें । तंव भार बोटें उचलिला ॥ ३ ॥ लटिकाचि आह्मी सीण केला देवा । कळों आलें तेव्हां सकळांसी ॥ ४ ॥ आलें कळों तुका ह्मणे अनुभवें । मग अहंभावें सांडवले ॥ ५ ॥

३७३६. सांडवले सकळांचे अभिमान । आणिले शरण लोटांगणीं ॥ १ ॥ लोटांगणीं आले होऊनियां दीन । मग नारायण ह्मणे भलें ॥ २ ॥ भला आजी तुह्मी केला साच पण । गिरि गोवर्धन उचलिला ॥ ३ ॥ लागती चरणा सकळ ते काळीं। आह्मांमध्यें बळी तूंचि एक ॥ ४ ॥ एका तुजविण न यों आह्मी कामा । कळों कृष्णा रामा आलें आजी ॥ ५ ॥ आजिवरी आह्मां होता अभिमान । नेणतां चरणमहिमा तुझा ॥ ६ ॥ तुझा पार आह्मी नेणों नारायणा । नखीं गोवर्द्धना राखियेलें ॥ ७ ॥ राखियेलें गोकुळ आह्मां सकळांसी । दगडाच्या रासी वरुषतां ॥८॥ वर्णावें तें काय तुझें महिमान । धरितीं चरण सकळही ॥ ९ ॥ सकळही तान विसरली भूक । सकळही सुख दिलें त्यांसी ॥ १० ॥ त्यांसी कळों आला वैकुंठनायक । तुका ह्मणे लोक निर्भर ते ॥ ११ ॥

३७३७. लोकां कळों आला देव आह्मांमधीं । टाकिली उपाधि तिहीं शंका ॥१॥ शंका नाहीं थोरां लाहानां जीवांसी । कळला हा हृषीकेशी मग ॥ २ ॥ मग मनीं जाले निर्भर सकळ । संगें लोकपाळ कृष्णाचिया ॥ ३ ॥ कृष्णाचिया ओंव्या गाती गीत । कृष्णमय चित्त जालें त्यांचें ॥ ४ ॥ त्यांसी ठावा नाहीं वा भाव । अंतरींच वाव सुख जालें ॥ ५ ॥ सुखें तया दीस न कळे

अखंड या ज्योती गोविंदाची ॥ ६ ॥ चिंतनेंचि धालीं न लगे अन्नपाणी । तुका ह्मणे मनीं समाधान ॥ ७ ॥

३७३८. समाधान त्यांचीं इंद्रियें सकळ । जयां तो गोपाळ समागमें ॥ १ ॥ गोविंदाचा जाला प्रकाश भीतरी । मग त्यां बाहेरी काय काज ॥ २ ॥ काज काम त्यांचे सरले व्यापार । नाहीं आप पर माझें तुझें ॥ ३ ॥ माया सकळांची सकळां ही वरी । विषम तें हरि दिसों नेदी ॥ ४ ॥ दिसे तया आप परावें सारिखें । तुका ह्मणे सुखें कृष्णाचिया ॥ ५ ॥

३७३९. कृष्णाचिया सुखें भूक नाहीं तान । सदा समाधान सकळांचें ॥ १ ॥ कळलेंचि नाहीं जाले किती दिस । बाहेरील वास विसरलीं ॥ २ ॥ विसरु कामाचा तुका ह्मणे जाला । उद्वेग राहिला जावें यावें ॥ ३ ॥

३७४०. जावें बाहेरी हा नाठवे विचार । नाहीं समाचार ठावा कांहीं ॥ १ ॥ कांहीं न कळे तें कळों आलें देवा । मांडिला रिघावा कवतुक ॥ २ ॥ कवतुकासाटीं भक्त देहावरी । आणिताहे हरि बोलावया ॥ ३ ॥ यासी नांव रूप नाहीं हा आकार । कळला साचार भक्ता मुखें ॥ ४ ॥ मुखें भक्तांचिया बोलतो आपण । अंगसंगें भिन्न नाहीं दोवे ॥ ५ ॥ दोवे वेगळाले लेखील जो कोणी । तयाचा मेदिनी बहु भार ॥ ६ ॥ तयासी घडलीं सकळही पापें । भक्तांचिया कोपें निंदा द्वेषें ॥ ७ ॥ द्वेषियाचा संग न घडावा कोणा । विष जेंवी प्राणा नाश करी ॥ ८ ॥ करितां आइके निंदा या संतांची । तया होती तेचि अधःपात ॥ ९ ॥ पतन उद्धार संगाचा महिमा । त्यजावें अधमा संत सेवीं ॥ १० ॥ संतसेवीं जोडे महालाभरासी । तुका ह्मणे यासी नाश नाहीं ॥ ११ ॥

३७४१. नाहीं नाश हरि आठवितां मुखें । जोडतील सुखें सकळही ॥ १ ॥ सकळही सुखें वोळलीं अंतरीं । मग त्याबाहेरी काय काज ॥ २ ॥ येऊं विसरलीं बाहेरी गोपाळें । तल्लीन सकळें कृष्णसुखें ॥ ३ ॥ सुख तें योगियां नाहीं समाधीस । दिलें गाई वत्स पशु जीवां ॥ ४ ॥ वारला पाऊस केव्हां नाहीं ठावा । तुका ह्मणे देवावांचूनियां ॥ ५ ॥

३७४२. यांसी समाचार सांगतों सकळा । चलावें गोकुळा ह्मणे देव ॥ १ ॥ देव राखे तया आडलिया काळें । देव सुखफळें देतो दासां ॥ २ ॥ दासां दुःख देखों नेदी आपुलिया । निवारी आलिया न कळतां ॥ ३ ॥ नाहीं मेघ येतां जातां देखियेला । धारीं वरुषला शिळांचिये ॥ ४ ॥ एवढें भक्तांचें सांकडें अनंता । होय निवारिता तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

३७४३. काकुलती एकें पाहाती बाहेरी । तया ह्मणे हरि वोसरला ॥ १ ॥ वोसरला मेघ आला होता काळ । बाहेरी सकळ आले लोक ॥ २ ॥ कवतुक जालें ते काळीं आनंद । कळला गोविंद साच भावें ॥३॥ भावें तयापुढें नाचती सकळें । गातील मंगळें ओंव्या गीत॥४॥गीत गाती ओंव्या रामकृष्णावरी । गोपाळ मोहोरी वाहाती पांवे ॥ ५ ॥ वत्सें गाई पशु नाचती आनंदें । वेधलिया छंदें गोविंदाच्या ॥ ६ ॥ चित्त वेधियेलें गोविंदें जयाचें । कोण तें दैवाचें तयाहूनी ॥ ७ ॥ तयाहूनी कोणी नाहीं भाग्यवंत । अखंड सांगात गोविंदाचा ॥ ८ ॥ गोविंदाचा संग तुका ह्मणे ध्यान । गोविंद ते जन गोकुळींचे ॥ ९ ॥

३७४४. गोकुळींची गति कोण जाणे परि । पाहों आला वरि इंद्रराव ॥ १ ॥ इंद्रापाशीं मेघ बोलती बडिवार । सकळ संहार करुनी आलों ॥ २ ॥ आतां जीव [illegible] पाषाणीं शिळाधारीं ॥ ३ ॥ रिता कोठें नाहीं

राहों दिला ठाव । जलपती तो भाव न कळतां ॥ ४ ॥ न कळतां देव बळें हुंबरती । लाच ते पावती अपमान ॥ ५ ॥ माव न कळतां केली तोंडपिटी । इंद्र आला दृष्टी पाहावया॥६॥पाहतां तें आहे जैसें होतें तैसें । नाचती विशेष तुका ह्मणे॥७॥

३७४५. नाचतां देखिलीं गाई वत्सें जन । विस्मित होऊन इंद्र ठेला ॥ १ ॥ लाळला पाऊस शिळांचिये धारीं । वांचलीं हीं परी कैसीं येथें ॥ २ ॥ येथें आहे नारायण संदेह नाहीं॥विघ्न केलें ठायीं निर्विघ्न तें॥३॥विचारितां उचलिला गोवर्द्धन। अवतार पूर्ण कळों आला॥४॥आला गौळियांच्या घरा नारायण । करितो स्तवन इंद्र त्यांचें ॥ ५ ॥ त्यांच्या पुण्या पार कोण करी लेखा। न कळे चतुर्मुखा ब्रह्मयासी॥६॥ सीणतां जो ध्याना न ये एकवेळा । तो तया गोपाळां समागमें ॥७॥ समागमें गाई वत्स पुण्यवंता । देह कुर्वाळितां अंगसंग ॥ ८ ॥ संग जाला मायबापां लोकपाळा । आलिंगिती गळा कंठाकंठ ॥ ९ ॥ करिते हे जाले स्तुति सकळीक । देव इंद्रादिक गोविंदाची ॥ १० ॥ करितील वृष्टि पुष्पवरुषाव । देवाआदिदेव पूजियेला ॥११॥ पुष्पांजुळी मंत्रघोष जयजयकार । दुमदुमी अंबर तेणें नादें ॥ १२ ॥ नामाचा गजर गंधर्वाचीं गाणीं । आनंद भुवनीं न माये तो ॥ १३ ॥ तो सुखसोहळा अनुपम्य रासी। गोकुळीं देवासी दोहीं ठायीं ॥ १४॥ दोहींठायीं सुख दिलें नारायणें । गेला दुरुषणें वैरभाव ॥ १५॥ भावना भेदाची जाय उठाउठी । तुका ह्मणे भेटी गोविंदाचे ॥१६॥

३७४६. गोविंदाचें नाम गोड घेतां वाचे । तेथें हे कइंचे वैरभाव ॥ १ ॥ भावें नमस्कार घातले सकळीं । लोटांगणें तळीं महिवरी ॥ २ ॥ वरी हातबाहे उभारिली देवें । कळलीया भावें सकळांच्या ॥ ३ ॥ सकळ ही वरी बहुडविले स्थळा । चलावें गोपाळां ह्मणे घरा ॥ ४ ॥ राहिलीं हीं नाचों गोविंदाच्या बोलें । पडलीया डोलें छंदें हो तीं ॥ ५ ॥ छंद तो नावरे आपणा आपला । आनंदाचा आला होता त्यांसी ॥ ६ ॥ त्यांच्या तुका ह्मणे आनंदें सकळ । ठेंगणें गोपाळ समागमें ॥ ७ ॥

३७४७. समागमें असे हरि नेणतियां । नेदी जाऊं वांया अंकितांसी ॥ १ ॥ अंकितां सावध केलें नारायणें । गोपाळ गोधनें सकळही ॥२॥ सकळही जन आले गोकुळासी । आनंद मानसीं सकळांच्या ॥ ३ ॥ सकळांचा केला अंगीकार देवें । न कळतां भावें वांचवी त्यां ॥ ४ ॥ त्यां जाला निर्धार हरि आह्मांपासीं । निवांत मानसीं निर्भरते ॥ ५ ॥ निर्भर हे जन गोकुळींचे लोक । केले सकळीक नारायणें ॥ ६ ॥ नारायण भय येऊं नेदी गांवा । तुका ह्मणे नांवा अनुसरे ह्या ॥ ७ ॥

३७४८. ये दशे चरित्र केलें नारायणें । रांगतां गोधनें राखिताहे ॥ १ ॥ हें सोंग सारिलें या रूपें अनंतें । पुढें हि बहुतें करणें आहे ॥ २ ॥ आहे तुका ह्मणे धर्मसंस्थापणें । केला नारायणें अवतार ॥ ३ ॥

३७४९. अवतार केला संहाराया दुष्ट । करिती हे नष्ट परपीडा ॥ १ ॥ परपीडा करी दैत्य कंसराव । पुढें तो ही भाव आरंभिला ॥ २ ॥ लाविलें लाघव पाहोनियां संधि । सकळांही वधी दुष्टजना ॥ ३ ॥ दुष्टजन परपीडक जे कोणी । ते या चक्रपाणी न साहती ॥ ४ ॥ न साहावे दुःख भक्तांचें या देवा । अवतार घ्यावा लागे रूप ॥ ५ ॥ रूप हें चांगलें राम कृष्ण नाम । हरे भवश्रम उच्चारितां ॥ ६ ॥ उच्चारितां नाम कंस वैरभावें । हरोनियां जीवें कृष्ण केला ॥ ७ ॥ कृष्णरूप त्यासी दिसे अवघें जन । पाहे तों आपण कृष्ण जाला ॥ ८ ॥ पाहिलें दर्पणीं आधिल्या मुखासी । चतुर्भुज त्यासी तोचि जाला ॥ ९॥ जालीं कृष्णरूप कन्या प्रजा । तुका ह्मणे राज्य सैन्य जन ॥ १० ॥

३७५०. सैन्य जन हांसे राया जालें काई । वासपे तो ठायीं

आपणा आपण जयास तीं तैसीं । वैरभाव ज्यांसी भक्ति नाहीं ॥ २ ॥ नाहीं याचा त्याचा भाव एकविध । ह्मणऊनी छंद वेगळाले ॥ ३ ॥ वेगळाल्या भावें ते तया हांसती । तयास दिसती अवघीं हरि ॥ ४ ॥ हरिला कंसाचा जीव भाव देवें । द्वेषाचिया भावें तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

३७५१. द्वेषाचिया ध्यानें हरिरूप जाले । भाव हारपले देहादिक ॥ १ ॥ देहादिक कर्में अभिमान वाढे । तया कंसा जोडे नारायण ॥ २ ॥ नारायण जोडे एकविध भावें । तुका ह्मणे जीवें जाणें लागे ॥ ३ ॥

३७५२. जीवभाव त्याचा गेला अभिमान । ह्मणऊनी जन हांसे कंसा ॥ १ ॥ सावध करितां नये देहावरी । देखोनियां दुरी पळे जन ॥ २ ॥ जन वन हरि जालासे आपण । मग हे लोचन झांकियेले ॥ ३ ॥ झांकूनी लोचन मौन्येंचि राहिला । नाहीं आतां बोलायाचें काम ॥ ४ ॥ बोलायासी दुजें नाहीं हें उरलें । जन कृष्ण जाले स्वयें रूप ॥ ५ ॥ रूप पालटलें गुण नाम याति । तुका ह्मणे भूतीं देव जाला ॥ ६ ॥

३७५३. जालों स्वयें कृष्ण आठव हा चित्तीं । भेदें भयवृत्ति उरली आहे ॥ १ ॥ उरली आहे रूप नांव दिसे भिन्न । मी आणि हा कृष्ण आठवतो ॥ २ ॥ तोंवरी हा देव नाहीं तयापासीं । आला दिसे त्यासी तोचि देव ॥ ३ ॥ देवरूप त्यासी दिसे वरी काया । अंतरीं तो भयाभीत भेयें ॥ ४ ॥ भेदें तुका ह्मणे अंतरे गोविंद । साचें विण छंद वांयां जाय ॥ ५ ॥

३७५४. वांयां तैसे बोल हरिशी अंतर । केले होती चार भयभेदें ॥ १ ॥ भेदभय गेलें नोळखे आपणा । भेटी नारायणा कंसा जाली ॥ २ ॥ जाली भेटी कंसा हरीशीं निकट । सन्मुखचि नीट येरयेरां ॥ ३ ॥ येरयेरां भेटी युद्धाच्या प्रसंगीं । त्याचें शस्त्र अंगीं हाणितलें ॥ ४ ॥ त्याचें वर्म होतें ठावें या अनंता । तुका ह्मणे सत्तानायक हा ॥ ५ ॥

३७५५. नारायणें कंस चाणूर मर्दिला । राज्यीं बैसविला उग्रसेन ॥ १ ॥ उग्रसेन स्थापियेला शरणागत । पुरविला अंत अभक्ताचा ॥ २ ॥ अवघेंचि केलें कारण अनंतें । आपुलिया हातें सकळ ही ॥ ३ ॥ सकळ ही केलीं आपुलीं अंकित । राहे गोपीनाथ मथुरेसी ॥ ४ ॥ मथुरेसी आला वैकुंठनायक । जालें सकळीक एक राज्य ॥ ५ ॥ राज्य दिलें उग्रसेना शरणागता । सोडविलीं मातापिता दोन्ही ॥ ६ ॥ सोडवणे धांवे भक्ताच्या कैवारें । तुका ह्मणे करें शस्त्र धरी ॥ ७ ॥

३७५६. धरी दोहीं ठायीं सारखाचि भाव । देवकी वसुदेव नंदन दोघे ॥ १ ॥ दोन्ही एके ठायीं केल्या नारायणें । वाढविला तिणें आणि व्याली ॥ २ ॥ व्याला वाढला हा आपल्या आपण । निमित्या कारणें माय बाप ॥ ३ ॥ माय हा जगाची बाप नारायण । दुजा करी कोण यत्न यासी ॥ ४ ॥ कोण जाणे याचे अंतरींचा भाव । कळों नेदी माव तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

३७५७. दीनाचा कृपाळू दुष्टजना काळ । एकला सकळ व्यापक हा ॥ १ ॥ हांसे बोले तैसा नव्हे हा अनंत । नवे पराकृत ह्मणों यासी ॥ २ ॥ यासी कळावया एक भक्तिभाव । दुजा नाहीं ठाव धांडोळितां ॥ ३ ॥ धांडोळितां श्रुति राहिल्या निश्चित । तो करी संकेत गोपींसवें ॥ ४ ॥ गोपिकांची वाट पाहे द्रुमातळीं । मागुता न्याहाळी न देखतां ॥ ५ ॥ न देखतां त्यांसी उठे बैसे पाहे । वेडावला राहे वेळोवेळां ॥ ६ ॥ वेळोवेळां पंथ पाहे गोपिकांचा । तुका ह्मणे वाचा नातुडे तो ॥ ७ ॥

३७५८. तो बोले कोमळ निष्ठुर साहोनी । कोपतां गौळणी हास्य करी ॥ १ ॥ ... ॥ २ ॥ दिलें उग्रसेना

मथुरेचें राज्य । सांगितलें काज करी त्याचें ॥ ३ ॥ त्यासी होतां कांहीं अरिष्ट निर्माण । निवारी आपण शरणागता ॥४॥ शरणागतां राखे सर्वभावें हरि । अवतार धरी तयांसाटीं ॥ ५ ॥ तयांसाटीं वाहे सुदर्शन गदा । उभा आहे सदा सांभाळीत ॥ ६ ॥ तळमळ नाहीं तुका ह्मणे चित्ता । भक्तांचा अनंता भार माथां ॥ ७ ॥

३७५९. मारिले असुर दाटिले मेदिनी । होते कोणा कोणी पीडीत ते ॥ १ ॥ ते हा नारायण पाठवी अघोरा । संतांच्या मत्सरा घातावरी ॥ २ ॥ वरिले दूतीं यमाचिये दंडीं । नुचारितां तोंडीं नारायण ॥ ३ ॥ नारायणनाम नानडे जयांसी । ते जाले मिरासी कुंभपाकीं ॥ ४ ॥ कुंभपाकीं सेलु मान तो तयांचा । तुका ह्मणे वाचा संतनिंदा ॥ ५ ॥

३७६०. वास नारायणें केला मथुरेसी । वधूनी दुष्टांसी तये ठायीं ॥ १ ॥ ठायीं पितियाचे मानी उग्रसेना । प्रतिपाळी जनांसहित लोकां ॥ २ ॥ लोकां दुःख नाहीं मागील आठव । देखियेला देव दृष्टी त्यांणी ॥ ३ ॥ देखोनियां देवा विसरलीं कंसा । रावा नाहीं ऐसा होता येथें ॥ ४ ॥ येथें दुजा कोणी नाहीं कृष्णाविणें । ऐसें वाटे मनें काया वाचा ॥ ५ ॥ काया वाचा मन कृष्णीं रत जालें । सकळा लागलें कृष्णध्यान ॥ ६ ॥ ध्यान गोविंदाचें लागलें या लोकां । निर्भर हे तुका ह्मणे चित्तीं ॥ ७ ॥

३७६१. चिंतिलीं पावलें जया कृष्णभेटी । एरवी ते आटी वांयांविण ॥ १ ॥ वासना धरिती कृष्णाविणें कांहीं । सीण केला तिहीं साधनांचा ॥ २ ॥ चालविले डंबें एक अहंकारें । भोग जन्मांतरें न चुकती ॥ ३ ॥ न चुकती भोग तपें दानें व्रतें । एका त्या अनंतेंवांचूनियां ॥ ४ ॥ चुकवूनी जन्म दाखवी आपणा । भजा नारायणा तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

३७६२. भजल्या गोपिका सर्व भावें देवा । नाहीं चित्तीं हेवा दुजा कांहीं ॥ १ ॥ दुजा छंदु नाहीं तयांचिये मनीं । जागृति सपनीं कृष्णध्यान ॥२॥ ध्यान ज्यां हरीचें हरीसी तयांचें । चित्त ग्वाही ज्यांचें तैशा भावें ॥ ३ ॥ भाग्यें पूर्वपुण्यें आठविती लोक । अवघे सकळीक मथुरेचे ॥४॥मथुरेचे लोक सुखी केले जन । तेथें नारायण राज्य करी ॥ ५ ॥ राज्य करी गोपीयादवांसहित । कर्मिलें बहुतकाळ तेथें ॥ ६ ॥ तेथें दैत्यीं उपसर्ग केला लोकां । रचिली द्वारका तुका ह्मणे ॥७॥

३७६३. रचियेला गांव सागराचे पोटीं । जडोनी गोमटीं नानारत्नें ॥ १ ॥ रत्नें खणोखणी सोनियाच्या भिंती । लागलीया ज्योति रविकळा ॥ २ ॥ कळा सकळ ही गोविंदाचे हातीं । मंदिरें निगुतीं उभारिलीं ॥ ३ ॥ उभारिलीं दुर्गें दारवंटे फांजी । कोटि चर्या माजी शोभलिया ॥४॥ शोभलें उत्तम गांव सागरांत । सकळांसहित आले हरि ॥ ५ ॥ आला नारायण द्वारकानगरा । उदार या शूरा मुगुटमणि ॥ ६ ॥ निवडीना याति समानचि केली । टणक धाकुलीं नारायणें ॥७॥ नारायणें दिलीं अक्षई मंदिरें । अभंग साचारें सकळांसी ॥ ८ ॥ सकळ ही धर्मशीळ पुण्यवंत । पवित्र विरक्त नारीनर ॥ ९ ॥ रचिलें तें देवें न मोडे कवणा । बळियांचा राणा नारायण ॥ १० ॥ बळबुद्धीनें तीं देवाच सारखीं । तुका ह्मणे मुखीं गाती ओंव्या ॥ ११ ॥

३७६४. गाती ओंव्या कामें करितां सकळें । हालवितां बाळें देवावरी ॥ १ ॥ ऋद्धिसिद्धि दासी दारीं ओळंगती । सकळ संपत्ति सर्वां घरीं ॥ २ ॥ [illegible] निशान । [illegible]ती कीर्तन नरनारी ॥ ३ ॥ नारी

त्यांची याति । जयांसी संगति गोविंदाची ॥ ४ ॥ गोविंदें गोविंद केले लोकपाळ । चिंतनें सकळ तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

३७६५. कांहीं चिंता कोणा नाहीं कोणेविशीं । करी द्वारकेसी राज्य देव ॥१॥ द्वारकेसी राज्य करी नारायण । दुष्ट संहारून धर्म पाळी ॥ २ ॥ पाळी देवआज्ञा ब्राह्मणांचा मान । अतीतपूजन वैष्णवांचें ॥ ३ ॥ अतीत अलिप्त अवघियां वेगळा । नाहीं हा गोपाळा अभिमान ॥ ४ ॥ अभिमान नाहीं तुका ह्मणे त्यासी । नेदी आणिकांसी धरूं देव ॥ ५ ॥

३७६६. धरियेलें रूप कृष्ण नाम बुंथी । परब्रह्म क्षिती उतरलें ॥ १ ॥ उत्तम हें नाम राम कृष्ण जगीं । तरावयालागीं भवनदी ॥२॥ दीनानाथ ब्रिदें रुळती चरणीं । वंदितील मुनि देव ऋषि ॥ ३ ॥ ऋषीं मुनीं भेटी दिली नारायणें । आणीक कारणें बहु केलीं॥४॥बहु कासावीस जाला भक्तांसाठीं । तुका ह्मणे आटी सोसियेली ॥ ५ ॥

३७६७. सोसियेली आटी गर्भवास फेरे । आयुधांचे भारे वागवितां ॥ १ ॥ वाहोनी सकळ आपुलिये माथां । भार दासां चिंता वाहों नेदी ॥ २ ॥ नेदी काळाचिये हातीं सेवकांसी । तुका ह्मणे ऐसी ब्रीदावळी ॥ ३ ॥

३७६८. ब्रीदावळी ज्याचे रुळते चरणीं । पाउलें मेदिनी सुखावे त्या ॥ १ ॥ सुखावे मेदिनी कृष्णाचिये चाली । कुंकुमें शोभलीं होय रेखा ॥ २ ॥ होऊनी भ्रमर पाउलांचें सुख । घेती भक्त मुख लावूनियां ॥ ३ ॥ याचसाठीं धरियेला अवतार । सुख दिलें फार निज दासां ॥४॥ निजसुख तुका ह्मणे भक्तां ठावें । तिहींच जाणावें भोगूं त्यासी ॥ ५ ॥

३७६९. भोगिला गोपिकां यादवां सकळां । गौळणी गोपाळां गाईवत्सां ॥१॥ गाती धणीवरी केला अंगसंग । पाहिला श्रीरंग डोळेभरी ॥ २ ॥ भक्ति नवविधा तयांसी घडली । अवघींच केलीं कृष्णरूप ॥ ३ ॥ रूप दाखविलें होतां भिन्न भाव । भक्त आणि देव भिन्न नाहीं ॥ ४ ॥ नाहीं राहों दिलें जातां निजधामा । तुका ह्मणे आह्मांसहित गेला ॥ ५ ॥

३७७०. गेला कोठें होता कोठूनियां आला । सहज व्यापला आहे नाहीं ॥१॥ आहे साच भावें सकळव्यापक । नाहीं अभाविक लोकां कोठें ॥ २ ॥ कोठें नाहीं ऐसा नाहीं रिता ठाव । अनुभवी देव स्वयें जाले ॥३॥ जातों येतों आह्मी देवाचे सांगात । तुका ह्मणे गात देवनाम ॥ ४ ॥

३७७१. मना वाटे तैसीं बोलिलों वचनें । केली धीटपणें सलगी देवा ॥ १ ॥ वाणी नाहीं शुद्ध याति एक ठाव । भक्ति नेणें भाव नाहीं मनीं ॥ २ ॥ नाहीं जालें ज्ञान पाहिलें अक्षर । मानी जैसें थोर थोरी नाहीं ॥ ३ ॥ नाहीं मनीं लाज धरिली आशंका । नाहीं भ्यालों लोकां चतुरांसी ॥ ४ ॥ चतुरांच्या राया मी तुझें अंकित। जालों शरणागत देवदेवा ॥ ५ ॥ देवा आतां करीं सरतीं हीं वचनें । तुझ्या कृपादानें बांधिलों तीं ॥ ६ ॥ तुझें देणें तुझ्या समर्पूनी पायीं । जालों उतरायी पांडुरंगा ॥ ७ ॥ रंकाहूनी रंक दास मी दासांचें । सामर्थ्य हें कैचें बोलावया ॥ ८ ॥ बोलावया पुरे वाचा माझी कायी । तुका ह्मणे पायीं ठाव द्यावा ॥ ९ ॥

३७७२. चारी वेद ज्याची कीर्ति वाखाणिती । प्रत्यक्ष ये मूर्ति विठोबाची॥१॥ चहुं युगांचें हें साधन साधिलें । अनुभवा आलें आपुलिया ॥ २ ॥ एवढें करूनी आपण निराळा । प्रत्यक्ष हें डोळां दाखविलें ॥३॥ दावूनी सकळ प्रमाणाच्या युक्ति । जयजयकार करिती अवघे भक्त ॥४॥ भक्ति नवविधा पावली मुळची । जनार्दनना-

सिद्धि ॥ ६ ॥ सीमा न करवे आणीक ही सुखा । तुका ह्मणे देखा पांडुरंगा ॥ ७ ॥

काला चेंडूफळी.

३७७३. झेला रे झेला वरचेवर झेला । हातिंचें गमावी तो पाठी साहे टोला ॥ १ ॥ त्रिगुणांचा चेंडू हातें झुगारी निराळा । वरिलिया सुखें मन लावी तेथें डोळा ॥ २ ॥ आगळा होऊनि धरी वरिचिया वरी । चपक्ष तो जिंके गांढ्या ठके येरझारीं ॥ ३ ॥ हातीं सांपडलें उभें बैसों नेदी कोणी । सोरी मागें सोरी घेती ओणवें करूनी ॥ ४ ॥ डाईं पडिलिया सोसी दुःखाचे डोंगर । पाटीवरी भार भोंवताही उभा फेर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सुख पाहे तयांचें आगळें । जिंकितो हरीसी कोणी एका तरी काळें ॥ ६ ॥

३७७४. अझुनि कां थीर पोरा न ह्मणसी किर । धरूनियां धीर लाजे बुर निवाला ॥ १ ॥ मोकळा होतासी कां रे पडिलासी डाईं । वरिलांचा भार आतां उतरेसा नाहीं ॥ २ ॥ मेळवूनी मेळा एकाएकीं दिली मिठी । कवळिलें एक बहु बैसविलीं पाठीं ॥ ३ ॥ तळील तें वरी वरील तें येतें तळा । न सुटे तोंवरी येथें गुंतलिया खेळा ॥ ४ ॥ सांडितां ठाव पुढें सईल धरी हात । चढेल तो पडेल ऐसी ऐका रे मात ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे किती आवरावे हात पाय । न खेळावें तोंच बरें वरी न ये डाय ॥ ६ ॥

कोडें.

३७७५. कोडें रे कोडें ऐका हें कोडें । उगवूनी फार राहे गुंतोनियां थोडें ॥१॥ पुसतसे सांगा मी हें माझें ऐसें काई । रुसूं नका नुगवे तो झवे आपुली आई ॥२॥ सांगतों हें मूळ कांहीं न धरावी खंती । जालें जीवो मेलें मरों प्रारब्धा हातीं ॥३॥ तुका ह्मणे अभिमान सांडावा सकळीं । नये अंगावरी वांयां येऊं देऊं कळी ॥४॥

३७७६. नुगवे तें उगवून सांगितलें भाई । घालूनियां ताळा आतां शुद्ध राखा वाई ॥ १ ॥ आतां कांहीं नाहीं राहिलें । म्यां आपणा आपण पाहिलें ॥ २ ॥ कमाईस मोल येथें नका रीस मानूं । निवडूं नये मज कोणा येथें वानूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पदोपदीं कान्हो वनमाळी । जयेजत मग सेवटिला एक वेळीं ॥ ४ ॥

३७७७. हरुष आनंदाचा । घोष करा हरिनामाचा । कोण हा दैवाचा । भाग पावे येथील ॥ १ ॥ पुण्य पाहिजे बहुत । जन्मांतरींचें संचित । होईल करीत । आला अधिकारी तो ॥ २ ॥ काय पाहातां हे भाई । हरुषें नाचा धरा घाई । पोटभरी कांहीं । घेतां उरी न ठेवा ॥ ३ ॥ जें सुख दृष्टी आहे । तेंच अंतरीं जो लाहे । तुका ह्मणे काय । कळिकाळ तें बापुडें ॥ ४ ॥

३७७८. अवघे गोपाळ ह्मणती या रे करूं काला । काय कोणाची सिदोरी ते पाहों द्या मला । नका कांहीं मागें पुढें रे ठेवूं खरेंच बोला । वंची वंचला तोचि रे येथें भोवंडा त्याला ॥१॥ घेतल्यावांचून झाडा रे नेदी आपुलें कांहीं । एकां एक ग्वाही बहुत देती मोकळें नाहीं । ताक सांडी येर येर रे काला भात भाकरी दहीं । आलें घेतों मध्यें बैसला नाहीं आणवीत तें ही ॥२॥ एका नाहीं धीर तांतडी दिल्या सोडोनी मोटा । एक सोडितील गाठी रे एक चालती वाटा । एक उभा भार वाहोनि पाहे उगाचि खोटा । एक ते करूनि आराले आतां ऐसेंचि घाटा ॥३॥ एकीं स्थिराविल्या गाई रे एक वळल्या देती । एकांच्या फांकल्या वोढाळा फेरे भोंवतीं घेती । एकें चारा-बोरा गुंतलीं नाहीं जीवन चित्तीं । एक एका चला ह्मणती एक हुंबरी घेती ॥ ४ ॥ एकीं एकें नाग लाविलीं भोळीं नेणतीं मलें । आपण घरींच गुंतले माळा नासिलीं

फुलें । गांठींचें तें सोडूं नावडे खाय आइतें दिलें । सांपडलें वेठी वोढी रे भार वाहातां मेलें ॥ ५ ॥ एक ते माया गुंतले घरीं बहुत काम । वार्ता ही नाहीं तयाची तया कांहींच ठावें । जैसें होतें शिळें संचित तैसें लागलें खावें । हातोहातीं गेलें वेचनी मग पडिलें ठावें ॥६॥ एकीं हातीं पायीं पटे रे अंगीं लाविल्या राखा । एक ते सोलिव बोडके केली सपाट शिखा । एकते आळसी तळीं रे वरी वाढिल्या काखा । सिदोरी वांचून बुद्धि रे केला अवघ्यां वाखा ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे आतां कान्होबा आह्मां वांटोनी द्यावें । आहे नाहीं आह्मांपाशीं तें तुज अवघेंचि ठावें । मोकलितां तुह्मी शरण आह्मी कवणासी जावें । कृपावंतें कृपा केली रे पोट भरे तों खावें ८

३७७९. बैसवूनी फेरी । गडियां मध्यभागीं हरी । अवघियांचें करी । समाधान सारिखें ॥ १ ॥ पाहे तो देखे समोर । भोगी अवघे प्रकार । हरुषें झेली कर । कवळ मुखीं देती ते ॥ २ ॥ बोले बोलतिया सवें । देतील तें त्यांचें घ्यावें । एक एका ठावें । येर येरा अदृश्य ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । बहु आवडीचा हेवा । कोणाचिया जीवा । वाटों नेदी विषम ॥ ४ ॥

३७८०. आह्मां निकट वासें । कळों आलें जैसें तैसें । नाहीं अनारिसें । कान्होबाचे अंतरीं ॥ १ ॥ पीडती आपुल्या भावना । जैसी जयाची वासना । कर्माचा देखणा । पाहे लीळा कौतुक ॥ २ ॥ खेळ खेळे न पडे डाईं । ज्याचा भार त्याच्या ठायीं । कोणी पडतील डाईं । कोणी कोडीं उगविती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केवळ । हातीं घेऊनी गोपाळ । देतो ज्यांचें बळ । त्यांसी तैसा विभाग ॥ ४

३७८१. काम सारूनी सकळ । आले अवघे गोपाळ । जाली आतां वेळ । ह्मणती आणा सिदोऱ्या ॥ १ ॥ देती आपुलाला झाडा । गाई बैसविल्या वाडां । दोंदिल बोबडा । वांकड्याचा हरि मेळीं ॥ २ ॥ आपुलालिये आवडी । मुदा बांधल्या परवडी । निवडूनियां गोडी । हरि मेळवी त्यांत तें ॥ ३ ॥ भार वागविला खांदीं । नव्हती मिळाली जों मांदी । सकळांचे संदी । ओझीं अवघीं उतरलीं ॥ ४ ॥ मागे जो तांतडी । त्यासी रागा येती गडी । तुह्मी कां रे कुडी । येथें मिथ्या भावना ॥ ५ ॥ एक एकाच्या संवादें । कैसे धाले ब्रह्मानंदें । तुका ह्मणे पदें । या रे वंदूं हरीचीं ॥ ६ ॥

३७८२. यमुनें पावळीं । गडियां बोले वनमाळी । आणा सिदोऱ्या सकळी । काला करूं आजी । अवघें एके ठायीं । करूनी स्वाद त्याचा पाहीं । मजपाशीं आहे तें ही तुह्मांमाजी देतों ॥ १ ॥ ह्मणती बरवें गोपाळ । ह्मणती बरवें गोपाळ । वाह्याती सकळ मोहरी पांवे आनंदें । खडकीं सोडियेल्या मोटा । अवघा केला एकवटा । काला करूनियां वांटा । गडियां देतो हरि ॥ २ ॥ एकापुढें एक । घाली हात पसरी मुख । गोळा पांवे तया सुख । अधिकचि वाटे । ह्मणती गोड जालें । ह्मणती गोड जाले । आणिक देई । नाहीं पोट धालें ॥ ३ ॥ हात नेतो मुखापासीं । येर आशा तोंड वासी । खाय आपण तयासी । दावी वांकुलिया । देऊनियां मिठी । पळे लागतील पाठीं । धरूनी काढितील ओठीं । मुखामाजी खाती ॥ ४ ॥ ह्मणती ठकडा रे कान्हा । लावी घांसा भरी राणा । दुम करितो शहाणा । पाठोवाठीं तयाच्या । अवघियांचे खाय । कवळ कृष्णा माझी माय । सुरवर ह्मणती हाय हाय । सुखा अंतरलों ॥ ५ ॥ एक एका मारी । ढुंगा पाठी तोंडावरी । गोळा न साहावे हरि । ह्मणे पुरे आतां । येतो काकुलती । गोळा न साहावे श्रीपति । ह्मणे खेळों आतां नीती । सांगों आदरिलें ॥ ६ ॥ आनंदाचे फेरी । माजी घालू-

एक लुडे । कृष्णा आवडती पुढें । बहु भाविक ते ॥७॥ करी कवतुक । त्यांचें देखोनियां मुख । हरी वाटतसे सुख । खदखदां हांसे । एक एकाचें उच्छिष्ट । खातां न मानिति वीट । केलीं लाजतां ही धीट । आपुलिया संगें ॥८॥ नाहीं ज्याची गेली भूक । त्याचें पसरवितो मुख । अवधियां देतो सुख । सारिखेंचि हरी । ह्मणती भला भला हरी । तुझी संगति रे बरी । आतां चाळविसी तरी । न वजों आणिकां सवें ॥९॥ गाई विसरल्या चार । पक्षी श्वापदांचे भार । जालें यमुनेचें स्थिर । जळ वाहों ठेलें । देव पाहाती सकळ। मुखें घोटूनियां लाळ। धन्य ह्मणती गोपाळ। धिग जालों आह्मी ॥१०॥ ह्मणती कैसें करावें । ह्मणती कैसें करावें। यमुनाजळीं न्हावें । मत्स्य शेष घ्यावया । सुरवरांचे थाट । भरलें यमुनेचें तट । तंव अधिकचि होंट । मटमटां वाजवी ॥ ११ ॥ आनंदें सहित । क्रिडा करी गोपीनाथ। ह्मणती यमुनेंत हात। नका धुऊं कोणी । ह्मणती जाणे जीवींचें । ह्मणती जाणें जीवींचें। लाजे त्यास येथें कैचें । शेष कृष्णाचें । लाभ थोरिवे ॥१२॥ धन्य दिवस काळ । आजी पावला गोपाळ । ह्मणती घालों रे सकळ । तुझियानि हातें । मानवले गडी । एक एकांचें आवडी । दहीं खादलें परवडी । धणीवरी आजी ॥ १३ ॥ तुझा संग बरवा । नित्य आह्मां द्यावा । ऐसें करूनी जीवा । नित्य देवा चालावें। तंव ह्मणे वनमाळी। घ्यारे काठिया कांबळी । आतां जाऊं खेळीमेळीं । गाई चारावया ॥ १४ ॥ तुका ह्मणे प्रेमें घालीं । कोणा न सांहवे चाली । गाई गोपाळांसी केली । आपण यांसरी ॥ १५ ॥ आजी जाला आनंद । आजी जाला आनंद । चाले परमानंद । सवें आह्मांसहित ॥ १६ ॥

३७८३. या हो या चला जाऊं सकळा । पाहों हा सोहळा आदि वृंदावनींचा ॥ १ ॥ वाइला गोपाळें वेणुनाद पडे कानीं। धीर नव्हे मनीं चित्त जालें चंचळ ॥ २ ॥ उरलें तें सांडा काम नका करूं गोवी । हेचि वेळ ठावी मज कृष्णभेटीची ॥ ३ ॥ निवतील डोळे याचें श्रीमुख पाहातां । बोलती तें आतां घरचीं सोसूं वाईट ॥ ४ ॥ कृष्णभेटी आड कांहीं नावडे आणीक । लाज तरी लोक मन जालें उदास ॥५॥ एकाएकीं चालियेल्या सादावीत सवें । तुका ह्मणे देवें रूपें केल्या तन्मय ॥६॥

फुगड्या.

३७८४. फुगडी फू फुगडी घालितां उघडी राहे । लाज सांडोनी एक एकी पाहे ॥ १ ॥ फुगडी गे अवघें मोडी गे । तरीच गोडी गे संसार तोडी गे ॥ २ ॥ मागें जें शिकली होतीस पोटीं । तेंचि विचारूनी आतां उच्चारी ओठीं ॥ ३ ॥ त्रिगुणांची वेणी तुझे उडते पाठीं । सावरूनी धरी घाली मूळबंदीं गांठी ॥ ४ ॥ आगळें पाउल जिंके एकाएक । पावसी मान हे मानवती तिन्ही लोक ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तुजमजमध्यें एक भाव । सम तुकें बार घेऊं पावों उंच ठाव ॥ ६ ॥

३७८५. फुगडी फू सवती माझे तूं । हागुनी भरलें धू तुझ्या ढुंगा तोंडावरी थू ॥ १ ॥ फुगडी घेतां आली हरी । ऊठ जावो जगनोवरी ॥ २ ॥ हात पाय बेंबळ जाती । ढुंगण घोळितां लागे माती ॥ ३ ॥ सात पांच आणिल्या हरी । वांचूनी काय तगसी पोरी ॥ ४ ॥ सरला दम पांगले पाय । अझुनी वरी घोळिसी काय ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे अझुन तरी । सांगितलें तें गधडी करी ॥ ६ ॥

लखोटा.

३७८६. लये लये लखोटा । मूळबंदी कासोटा । भावा केलें साहें । आतां माझें पाहें ॥ १ ॥ हातोहातीं गुंतली । जीवपणा मुकली । धीर माझा निका ।
[illegible]

जग झोडी रांडे ॥ ३ ॥ बैस भावासाठीं । ऐेक माझ्या गोष्टी । केला सांडीं गोहो । तेथें धरीं मोहो ॥ ४ ॥ पाठमोरा डोल । आवरी तें बोल । पांगलीस बाळा । पुढें अवकळा ॥ ५ ॥ आतां उभी ठायीं । उभाउभीं पाहीं । नको होऊं डुकरी । पुढें गाढव कुतरी ॥ ६ ॥ नाम केलें खरें । आंपुलें म्यां बरें । तुका ह्मणे येरी । पांगविल्या पोरी ॥ ७ ॥

हुंबरी.

३७८७. तुशीं कोण घाली हुंबरी । साही पांगल्या अठरा चारी ॥ १ ॥ सहस्र मुखावरी हरी । शेष शिणविलें ॥ २ ॥ चेंडुवासवें घातली उडी । नाथिला कालिया देऊनी बुडी ॥ ३ ॥ अशुद्ध पीतां करुणा नाहीं । तुवां माउशी ही मारियेली ॥ ४ ॥ रावणाचें घर बुडविलें सारें । त्याचीं रांडापोरें मारियेलीं ॥ ५ ॥ जाणों तो ठावा आहेसी आह्मां । तुवां आपुला मामा मारियेला ॥ ६ ॥ याशीं खेळतां नाश थोरू । तुकया स्वामी सारंगधरू ॥ ७ ॥

हमामा.

३७८८. मशीं पोरा घे रे बार । तुझें बुजीन खालील द्वार ॥ १ ॥ पोरा हमामा रे हमामा रे ॥ २ ॥ मशीं हमामा तूं घालीं । पोरा वरी सांभाळीं खालीं ॥ ३ ॥ तरी च मशीं बोल । पोरा जिव्हाळयाची ओल ॥ ४ ॥ मशीं घेतां भास । जीवा मीतूंपणा नास ॥ ५ ॥ मज सवें खरा । पण जाऊं नेदी घरा ॥ ६ ॥ आमुचिये रंगीं । दुजें तगेना ये संगीं ॥ ७ ॥ तुक्यासवें भास । हरी जीवा करी नास ॥ ८ ॥

३७८९. हमामा रे पोरा हमामा रे । हमामा घालितां ठकलें पोर । करी येरझार चौऱ्याशीची ॥ १ ॥ पहिले पाहारा रंगासी आलें । सोहं सोहं सें बार घेतलें ॥ देखोनि गडी तें विसरलें । डाईं पडिलें आपणचि ॥ २ ॥ दुसऱ्या पाहारा महा आनंदें । हमामा घाली छंदछंदें । दिस वाढे तों गोड वाटे । परि पुढें नेणें पोर काय होतें तें ॥ ३ ॥ तिसऱ्या पहारा घेतला बार । अहंपणें पाय न राहे स्थिर । सोस सोस करितां डाईं पडसी । सत्य जाणें हा निर्धार ॥ ४ ॥ चौथ्या पाहारा हमामा । घालिसी कांपविसी हातपाय । सुऱ्यापाटिलाचा पोर यम । त्याचे पडसील डाईं ॥ ५ ॥ हमामा घालितां भ्याल । तुका त्यानें सांडिली गड्याची सोई । यादवांचा मूल एक । विठोबा त्यासवें चारितो गाई ॥ ६ ॥

कांडण.

३७९०. सिद्ध करूनियां ठेविलें कांडण । मज सांगातीण शुद्ध बुद्धि गे ॥ १ ॥ आठव हा धरीं मज जागें करीं । मागिले पाहारीं सेवटींचा गे ॥ २ ॥ सम तुकें घाव घालीं वो साजणी । मी तुज मिळणी जंव मिळे ॥ ३ ॥ एक कशी पाखडी दुसरी निवडी । निःशेष तिसडी ओज करी ॥ ४ ॥ सरलें कांडण पाकसिद्धि करी । मेळवण क्षिरीसाकरेचें ॥ ५ ॥ उद्धव अगर बंधु दोघेजण । बाप नारायण जेवणार ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे मज माहेरीं आवडी । ह्मणोनी तांतडी मूळ केलें ॥ ७ ॥

३७९१. सावडीं कांडण ओवी नारायण । निवडे आपण भूस सार ॥ १ ॥ मुसळ आधारीं आवरूनी धरीं । सांवरोनी थिरीं घाव घालीं ॥ २ ॥ वाजती कांकणें अनुहात गजरें । छंद माहियेरे गाऊं गीति ॥ ३ ॥ कांडितां कांडण नव्हे भाग शीण । तुजमजपण निवडे तों ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे रूप उमटे आरिसा । पाक त्या सरिसा शुद्ध जाला ॥ ५ ॥

आडसण दळण. अभंग १.

आडसोनी शुद्ध करीं वो साजणी। सिद्ध कां पापिणी नासियेलें ॥ २ ॥ सुपीं तोंचि पाहें धड उगटिलें। नव्हतां नासिलें जगझोडी ॥३॥ सुपीं तोंचि आहे तुज तें आधीन। दळिल्या जेवण जैसें तैसें ॥४॥ सुपीं तोंचि संग घेईं धडफुडी। एकसा गघडी नास केला ॥५॥ दळितां आदळे तुज कां न कळे। घेकाय गेले डोळे कान तुझे ॥ ६ ॥ सुपीं तोंचि वोज न करितां सायास। पडसी सांदीस तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

दळण. अभंग १.

३७९३. शुद्ध दळणाचें सुख सांगों काई। मानवीत सईबाई तुज ॥ १ ॥ शुद्ध तें वळण लवकरी पावे। डोलवितां निवे अष्टांग तें ॥ २ ॥ शुद्ध हें जेवितां तन निवे मन। अल्प त्या इंधन बुडा लागे ॥ ३ ॥ शुद्ध त्याचा पाक सुचित चांगला। अविट तयाला नाश नाहीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे शुद्ध आवडे सकळां। अंतार वेगळा न करी जीवें ॥ ५ ॥

३७९४. उपजोनियां पुढती येऊं। काला खाऊं दहींभात ॥ १ ॥ वैकुंठीं तों ऐसें नाहीं। कवळ कांहीं काल्याचें ॥ २ ॥ एकमेकां देऊं मुखीं। सुखीं घालूं हुंबरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाळवंट। बरवें नीट उत्तम ॥ ४ ॥

३७९५. याल तर या रे लागें। अवघे माझ्या मागें मागें ॥ १ ॥ आजी देतों पोटभरी। पुरे ह्मणाल तोंवरी ॥ २ ॥ हळूहळू चला। कोणी कोणाशीं न बोला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सांडा घाटे। तेणें नका भरूं पोटें ॥ ४ ॥

३७९६. शिंकें लावियेलें दुरी। होतों तिघांचे मी वरी ॥ १ ॥ तुह्मी व्हा रे दोहींकडे। मुख पसरूनी गडे ॥ २ ॥ वाहाती त्या धारा। घ्यारे दोहींच्या कोंपरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हातीं टोका। अधिक उणें नेदी एका ॥ ४ ॥

३७९७. पळाले ते भ्याड। त्यांसी येथें जाला नाड ॥ १ ॥ धीट घेती धणीवरी। शिंकीं उतरितो हरी ॥ २ ॥ आपुलिया मतीं। पडलीं विचारीं तीं रितीं ॥ ३ ॥ तुका लागे घ्या रे पायां। कैं पावाल या ठाया ॥ ४ ॥

३७९८. धालें मग पोट। केला गड्यांनीं बोभाट ॥ १ ॥ ये रे ये रे नारायणा। बोलों अबोलण्या खुणा ॥ २ ॥ खांद्यावरी भार। तीं शिणती बहु फार ॥ ३ ॥ तुकयाच्या दातारें। नेलीं सुखी केलीं पोरें ॥ ४ ॥

३७९९. पाहाती गौळणी। तंव पालथी दुधाणी ॥ १ ॥ ह्मणती नंदाचिया पोरें। आजी चोरी केली खरें ॥ २ ॥ त्याविण हे नासी। नव्हे दुसरिया ऐसी ॥३॥ सवें तुका मेळा। त्याणें अगुणा आणिला ॥ ४ ॥

३८००. आतां ऐसें करूं। दोघां धरूनियां मारूं ॥ १ ॥ मग टाकिती हे खोडी। तोंडीं लागली ते गोडी ॥ २ ॥ कोंडूं घरामधीं। न बोलोनी जागो बुद्धी ॥ ३ ॥ बोलावितो देवा। तुका गडियांचा मेळावा ॥ ४ ॥

३८०१. गडी गेले रडी। कान्हो नेदीस तूं चढी ॥ १ ॥ आह्मी न खेळों न खेळों। आला भाव तुझा कळों ॥ २ ॥ न साहावे भार। बहु लागतो उशीर ॥३॥ तुका आला रागें। येऊं नेदी मागें मागें ॥ ४ ॥

हाल. अभंग २.

३८०२. यमुनेतटीं मांडिला खेळ। ह्मणे गोपाळ गडियांसी ॥ १ ॥ हाल महाहाल मांडा। वाउगी सांडा मोकळी ॥ २ ॥ नांवें ठेवूनि वांटा गडी। न वजे रडी मग कोणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कान्हो तिळतांदळया। जिंके तो करी आपुला खेळया ॥ ४ ॥

३८०३. बळें डाईं न पडे हरी। बुद्धि करी शाहाणा तो ॥ १ ॥ मोकळें

खेळों द्यावें । सम भावें सांपडावया ॥ २ ॥ येतो जातो वेळोवेळां । न कळे कळा सांपडती ॥३॥ तुका ह्मणे धरा ठायींच्या ठायीं । मिठी जीवीं पायीं घालूनियां ॥४॥

सुतुतू. अभंग १.

३८०४. जीवशिवाच्या मांडूनि हाला । अहं सोहं दोन्ही भेडती भला ॥ १ ॥ घाली सुतुतू फिरोनि पाही आपुणासी । पाही पळिया तो मागिला तुटी पुढिलासी ॥ २ ॥ खेळिया तो हाल सांभाळी । धुम घाली तो पडे पाताळीं ॥ ३ ॥ बळिया गांड्या तोचि खेळे । दम पुरे तो वेळोवेळां खेळे ॥ ४ ॥ हातीं पडे तोचि ढांग । दम पुरे तो खेळिया चांग ॥ ५ ॥ मागें पुढें पाहे तो जिंके । हातीं पडे तोचि आधार फिके ॥ ६ ॥ आपल्या बळें खेळे रे भाई । गडियाची सांडोनी सोई ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे मी खेळिया नव्हें । जिकडे पडें त्याचि सवें ॥ ८ ॥

३८०५. अनंत ब्रह्मांडें उदरीं । हरि हा बाळक नंदा घरीं ॥ १ ॥ नवल केव्हडें केव्हडें । न कळे कान्होबाचें कोडें ॥ २ ॥ पृथ्वी जेणें तृप्त केली । त्यासी यशोदा भोजन घाली ॥ ३ ॥ विश्वव्यापक कमळापति । त्यासी गौळणी कडिये घेती ॥ ४॥ तुका ह्मणे नटधारी । भोग भोगून ब्रह्मचारी ॥ ५ ॥

३८०६. कृष्ण गोकुळीं जन्मला । दुष्टां चळकांप सुटला ॥ १ ॥ होतां कृष्णाचा अवतार । आनंद करिती घरोघर ॥ २ ॥ सदा नाम वाचे गाती । प्रेमें आनंदें नाचती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरती दोष । आनंदानें करिती घोष ॥ ४ ॥

३८०७. मेळवूनी सकळ गोपाळ । कांहीं करिती विचार ॥ १ ॥ चला जाऊं चोरूं लोणी । आजी घेऊं चंद्रधणी । वेळ लावियेला अझुणी । एका करितां गडे हो ॥ २ ॥ वाट काढिली गोविंदीं । मागें गोपाळांची मांदी ॥ ३ ॥ अवघाचि वावरे । कळों नेदी कोणा फिरे ॥ ४ ॥ घर पाहोनि एकांताचें । नवविधा नवनीताचें ॥ ५ ॥ रिघे आपण भीतरी । पुरवी माथुलियाच्या हरी ॥ ६ ॥ बोलों नेदी ह्मणे स्थीर । खुणा दावी खा रे क्षीर ॥७॥ जोगावल्यावरी । तुका करितो चाकरी॥८॥

३८०८. धन्य त्या गौळणी इंद्राच्या पूजनीं । नैवेद्य हिरोनी खातो कृष्ण ॥ १ ॥ अरे कृष्णा इंद्र अमर इच्छिती । कोण तयांप्रति येईल आतां ॥ २ ॥ तुका ह्मणे देव दाखवी विंदान । नैवेद्य खाऊन हासों लागे ॥ ३ ॥

३८०९. तुह्मी गोपी बाळा मज कैशा नेणा । इंद्र अमरराणा ग्यांचि केला॥१॥ इंद्र चंद्र सूर्य ब्रह्मा तिन्ही लोक । माझे सकळीक यम धर्म ॥ २ ॥ मजपासूनियां जाले जीव शिव । देवांचा ही देव मीच कृष्ण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्यांसी बोले नारायण । व्यर्थ मी पाषाण जन्मा आलों ॥ ४ ॥

३८१०. कां रे गमाविल्या गाई । आली वळती तुझी जाई । मागें आलें काई । एका तें कां नेणसी ॥ १ ॥ केलास फजित । मागें पुढें ही बहुत । लाज नाहीं नित्य । नित्य दंड पावतां ॥ २ ॥ वोला खोडा खिळ गाढी । ऐसा कोण तये काढी । धांवेल का पाडी । तुझी आधीं वोढाळा ॥ ३ ॥ चाल धांवें । मी ही येतों तुजसवें । तुका ह्मणे जंव । तेथें नाहीं पावली ॥ ४ ॥

३८११. कंठीं धरिला कृष्णमणी । अवघा जनीं प्रकाश ॥ १ ॥ काला वांटूं एकमेकां । वैष्णवां निका संभ्रम ॥ २ ॥ वांकुलिया ब्रह्मादिकां । उत्तम लोकां दाखवूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भूमंडळीं । आह्मी बळी वीर गाढे ॥ ४ ॥

३८१२. कवळाचिया सुखें । परब्रह्म जालें गोरखें । हात गोवूनि खाय मुखें । गोरसमांजीं लोणचें ॥ १ ॥ कोण जाणे तेथें । कोण लाभ कां तें । ब्रह्मादिकां दुर्लभ

नाचतसे ॥ ३ ॥ काय नव्हतें त्या घरीं खावया । रिघे लोणी चोरावया । तुका ह्मणे सवें तया । आह्मीही सोंकलों ॥ ४ ॥

३८१३. कान्होबा आतां तुह्मी आह्मीच गडे । कोणाकडे जाऊं नेदूं ॥ १ ॥ वाहीन तुझी भारशिदोरी । वळतीवरी येऊं नेदीं ॥ २ ॥ ढवळे गाईचें दूध काढूं । एकएकल्यां ठोंबे मारूं ॥३॥ तुका ह्मणे टोकवूं त्यांला । जे तुझ्या बोला मानीत ना॥४॥

३८१४. बहु काळीं बहु काळीं । आह्मी देवाचीं गोवळीं । नाहीं विटों देत भात । जेऊं बैसवी सांगातें ॥ २ ॥ बहु काळें बहु काळें । माझें पांघरे कांबळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं नाहीं । त्याचें आमचेंसें कांहीं ॥ ४ ॥

३८१५. बहु बरा बहु बरा । यासांगातें मिळे चारा ॥ १ ॥ ह्मणोनी जीवें-साटीं । घेतली कान्होबाची पाठी ॥ २ ॥ बरवा बरवा दिसे । समागम याचा निमिषें ॥ ३ ॥ पुढती पुढती तुका । सोंकला सोंकवितो लोकां ॥ ४ ॥

३८१६. घेती पाण्यासी हुंबरी । त्यांचें समाधान करी ॥ १ ॥ ऐशी गोपाळांची सवे । जाती तिकडे मागें धांवे ॥ २ ॥ स्थिरावली गंगा । पांगविली ह्मणे उगा ॥ ३ ॥ मोहरी पांवा काठी । तुका ह्मणे याजसाठीं ॥ ४ ॥

३८१७. वळी गाई धांवे घरा । आमच्या करी येरझारा ॥ १ ॥ नांव घेता तो जवळी । बहु भला कान्हो बळी ॥ २ ॥ नेदी पडों उणें पुरें । ह्मणे अवघेंचि बरें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्ता । वाटे न व्हावा परता ॥ ४ ॥

३८१८. ह्मणती धालों घणीवरी । आतां न लगे शिदोरी । नये क्षणभरी । आतां यासी विसंबों ॥ १ ॥ चाल चाल रे कान्होबा । खेळ मांडूं रानीं । बैसवूं गोठणीं गाई जमा करूनी ॥ २ ॥ न लगे जावें घरा । चुकलिया येरझारा । सज्जन सोयरा । मायबाप तूं आह्मां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धालें पोट । आतां कशाचा बोभाट । पाहाणें ते वाट । मागें पुढें राहिली ॥ ४ ॥

३८१९. तुझिये संगती । जाली आमुची निश्चिंती ॥ १ ॥ नाहीं देखिलें तें मिळे । भोग सुखाचे सोहळे ॥ २ ॥ घरीं ताकाचें सरोवर । येथें नवनीताचे पूर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । आह्मी न वजों दवडितां ॥ ४ ॥

३८२०. कामें पीडिलों माया । बहु मारी नाहीं दया ॥ १ ॥ तुझ्या राहिलों आधारें । जालें अवघेंचि बरें ॥ २ ॥ तुझे लागलों संगती । आतां येतों काकुळती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुझ्या भिडा । कान्होबा हे गेली पीडा ॥ ४ ॥

टिपरी. अभंग ७.

३८२१. खेळ मांडियेला वाळवंटीं घाई । नाचती वैष्णव भाई रे । क्रोध अभिमान केला पावटणी । एक एका लागतील पायीं रे ॥ १ ॥ नाचती आनंदकल्लोळीं । पवित्र गाणें नामावळी । कळिकाळावरि घातलीसे कास । एक एकाहुनी बळी रे ॥ २ ॥ गोपीचंदनउटी तुळसीच्या माळा । हार मिरवती गळां । टाळ मृदंग घाई पुष्पवरुषाव । अनुपम्य सुखसोहळा रे ॥ ३ ॥ लुब्धलीं नादीं लागली समाधि । मूढ जन नारी लोकां । पंडित ज्ञानी योगी महानुभाव । एकचि सिद्धसाधकां रे ॥ ४ ॥ वर्णाभिमान विसरली याति । एकाएकां लोटांगणीं जाती । निर्मळ चित्तें जालीं नवनीतें । पाषाणा पाझर सुटती रे ॥ ५ ॥ होतो जयजयकार गर्जत अंबर । मातले हे वैष्णव वीर रे । तुका ह्मणे सोपी केली पायवाट । उतरावया भवसागर रे ॥ ६ ॥

३८२२. एके घाई खेळतां न पडसी डाई । दुचाळ्यानें ठकसी ✱ गुणांचे फेरी थोर कष्टी होसी । या चौघांची तरी धरीं सोई रे ॥ १

नियां निराळाचि राहीं । सांडीं या विषयाची घाई रे। तेणेंचि खेळें बळवंत होसी। ऐसें सत्य जाणें माझ्या भाई रे ॥ २ ॥ सिंपियाचा पोर एक खेळिया नामा। तेणें विठ्ठल बसवंत केला रे। आपुल्या संवगडिया सिकवूनी घाई । तेणें सतंतर फड जागविला रे। एक घाई खेळतां तो न चुकेचि कोठें। तया संत जन मानवले रे ॥ ३ ॥ ज्ञानदेव मुक्ताबाई वटेश्वर चांगा। सोपान आनंदें खेळती रे। कान्हो गोवारी त्यांनीं बसवंत केला। आपण भोंवतीं नाचती रे । सकळिकां मिळोनी एकीच घाई। त्याच्या ब्रह्मादिक लागती पायीं रे॥ ४ ॥ रामा बसवंत कबिर खेळिया। जोडा बरवा मिळाला रे। पांचा संवगडियां एकचि घाई। तेथें नाद बरवा उमटला रे। ब्रह्मादिक सुरवर मिळोनियां त्यांनीं। तो ही खेळ निवडिला रे ॥ ५ ॥ ब्राह्मणाचा पोर खेळिया एका भला। तेणें जन खेळकर केला रे । जनार्दन बसवंत करूनियां। तेणें वैष्णवांचा मेळ मेळविला रे । एकचि घाई खेळतां खेळतो । आपणचि बसवंत जाला रे ॥ ६ ॥ आणीक खेळिये होऊनियां गेले । वर्णावया वाचा मज नाहीं रे। तुका ह्मणे गडे हो हुशारूनी खेळा । पुढिलांची धरूनियां सोई रे। एकचि घाई खेळतां जो चुकला। तो पडेल संसारडाई रे ॥ ७ ॥

३८२३. बाराही सोळा गडियांचा मेळा। सतरावा बसवंत खेळिया रे । जतिस पद राखों जेणें टिपरिया घाई। अनुहातें वायें मांदळा रे ॥ १ ॥ नाचत पंढरिये जाऊं रे खेळिया। विठ्ठल रखुमाई पाहूं रे ॥ २ ॥ सा चहूं वेगळा अठराही निराळा। गाऊं वाजवूं एक चाळा रे। विसरती पक्षी चारा घेणें पाणी । तारुण्य देहभाव बाळा रे ॥ ३ ॥ आनंद तेथींचा मुकियासी वाचा। बहिरे ऐकती कानीं रे। आंधळ्यांसी डोळे पांगळांसी पाय। तुका ह्मणे वृद्ध होती तरणे रे ॥ ४ ॥

३८२४. दोन्ही टिपरीं एकचि नाद। सगुण निर्गुण नाहीं भेद रे । कुसरी अंगें मोडितील परी। मेळविती एका छंदें रे ॥ १ ॥ कांहीं च न वजे वांयां रे । खेळिया एकचि बसवंत अवघियां रे। सम विषम तेथें होऊंच नेदी । जाणऊनी आगळिया रे ॥ २ ॥ संत महंत सिद्ध खेळतील घाई। तेच सांभाळी माझ्या भाई रे। हात राखोन हाणिती टिपऱ्या। टिपरें मिळोनि जाय त्याची सोई रे ॥ ३ ॥ विटाळाचें अवघें जाईल वांयां। काय ते शृंगारूनी काया रे । निवडूनी बाहेर काढिती निराळा। जो न मिळे संतांचिया घाई रे ॥ ४ ॥ प्रकाराचें काज नाहीं सोडीं लाज। निःशंक होऊनियां खेळें रे। नेणतीं नेणतींच एकें पावलीं मान । विठ्ठल नामाचिया बळें रे ॥ ५ ॥ रोमांच गुढिया डोलविती अंगें। भावबळें खेळविती सोंगें रे। तुका ह्मणे कंठ सद्गदित दाटे। या विठोबाच्या अंगसंगें रे ॥ ६ ॥

३८२५. या रे गडे हो धरूं घाई जाणतां ही नेणतां। नाम गाऊं टाळी वाहूं आपुलिया हिता ॥ १ ॥ फावलें तें घ्यारे आतां प्रेमदाता पांडुरंग । आजी दिवस सोनियाचा वोडवला रंग ॥ २ ॥ हिंडती रानोरान भुजंगांतकांव्यावन । सुख तयांहून आह्मां गातां नाचतां रे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ब्रह्मादिकां सांवळें दुर्लभ सुखा। आजी येथें आलें फुका नाम मुखा कीर्तनीं ॥ ४ ॥

३८२६. भीमातीरीं एक वसलें नगर। त्याचें नांव पंढरपुर रे। तेथील मोकासी चार भुजा त्यासी। बाइला सोळा हजार रे ॥ १ ॥ नाचत जाऊं त्याच्या गांवा रे खेळिया। सुख देईल विसावा रे। पुढें गेले ते निधाई जाले । वाणितील त्याची सीमा रे ॥ २ ॥ बळिया आगळा पाळी लोकपाळां । रीघ नाहीं कळिकाळा रे। पुंडलीक पाटील केली कुळवाडी। तों जाला भवदुःखा वेगळा रे ॥ ३ ॥ संतसजनीं मांडिलीं दुकानें। जया जें पाहिजे तें आहे रे। भुक्तिमुक्ति फुकाच साठीं।

कोणी तयाकडे न पाहे रे ॥ ४ ॥ दोन्ही चोहाट भरले घनदाट । अपार मिळाले वारकरी रे । न वजों ह्मणती आह्मी वैकुंठा । जिहीं देखिली पंढरी रे ॥ ५ ॥ बहुत दिस होती मज आस । आजी घडलें सायासीं रे । तुका ह्मणे होय तुमचेनी पुण्यें । भेटी तया पायांसी रे ॥ ६ ॥

३८२७. पंढरी चोहटा मांडियेला खेळ । वैष्णव मिळोनी सकळ रे । टाळ टिपरी मांदळे एक नाद रे । जाला बसंवत देवकीचा बाळ रे ॥ १ ॥ चला तें कवतुक भाई रे । पाहों डोळां कामीं गुंतलेती काई रे । भाग्यवंत कोणी गेले सांगाती । ऐसें सुख त्रिभुवनीं नाहीं रे ॥ २ ॥ आनंदाचे वाद सुखाचे संवाद । एक एका दाखविती छंद रे । साईं अठरा चारी घालूनियां घाई । नाचती फेरी टाळशुद्ध रे ॥ ३ ॥ भक्तीचीं भूषणें मुद्रा आभरणें । शोभती चंदनाच्या उट्या रे । सत्व सुंदर कास घालूनि कुसरी । गर्जती नाम बोभाटीं रे ॥ ४ ॥ हरि हर ब्रह्मा तीर्थांसहित भीमा । देव कोटी तेहतीस रे । विस्मित होऊनि ठाकले सकळ जन । अमरावती केली ओस रे ॥ ५ ॥ वाणितील थोरी वैकुंठींचि परी । न पवे पंढरीची सरी रे । तुकयाचा दास ह्मणे नका आलस करूं । सांगतों नरनारींस रे ॥ ६ ॥

३८२८. ब्रह्मादिकां न कळे खोळ । ते हे आकळ धरिली ॥ १ ॥ मोहरी पांवा वाहे काठी । धांवे पाठीं गाईचे ॥ २ ॥ उच्छिष्ट न लभे देवा । तें हें सदैवां गोवळ्यां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जोड जाली । ते हे माउली आमुची ॥ ४ ॥

३८२९. कान्होबा तूं आलगट । नाहीं लाज बहु धीट । पाहिलें वाईट । बोलोनियां खोटें ॥ १ ॥ परि तूं न संडिसी खोडी । करिसी केली घडीघडी । पाडिसी रोकडी । तुटी माये आह्मांसी ॥ २ ॥ तूं ठायींचा गोवळ । अविचारी अनगेळ । चोरटा शिंदळ । ऐसा पिटूं डांगोरा ॥ ३ ॥ जरी तुझी आई । आह्मी घालूं सर्वा ठायीं । तुका ह्मणे तें ही । तुज वाटे भूषण ॥ ४ ॥

३८३०. भोजनाच्या काळीं । कान्हो मांडियेली आळी । काला करी वनमाळी । अन्न एकवटा । देईं निवडूनी माते ह्मणतो जननी । हात पिटूनी मेदिनी । वरी अंग घाली ॥ १ ॥ कैसा आळी घेसी नव्हे तेंचि करविसी । घेईं दुसरें तयेसी । वारी ह्मणे नको ॥ २ ॥ आतां काय करूं । नये यासी हाणूं मारूं । नव्हे बुझावितां स्थिरू । कांहीं करिना हा । त्वांचि केलें एके ठायीं । आतां निवडूनी खाईं । आह्मां जाचितोसी काईं । हरिसी ह्मणे माता ॥ ३ ॥ त्याचें तयाकुन । करवितां तुटे भान । तंव जालें समाधान । उठोनियां बैसे । माते बरें जाणविलें । अंग चोरूनी आपुलें । तोडियेलें एका बोलें । कैसें सुखदुःख ॥ ४ ॥ ताट पालवें झाकिलें । होतें तैसें तेथें केलें । भिन्नभिन्न निवडिलें । अन्नें वेगळालीं । विस्मित जननी । भाव देखोनियां मनीं । ह्मणे नाहीं ऐसा कोणी । तुज सारिखा रे ॥ ५ ॥ हरुषली माये । सुख अंगीं न समाये । कवळूनी बाहे । देती आलिंगन । आनंद भोजनीं । तेथें फिटलीसे धणी । तुका ह्मणे कोणी । सांडा शेष मज ॥ ६ ॥

३८३१. चला वळूं गाई । बैसों जेऊं एके ठायीं ॥ १ ॥ बहु केली वणवण । पायपिटी जाला सिण ॥ २ ॥ खांदीं भार पोटीं भूक । काय खेळायाचें सुख ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धांवे । मग अवघें बरवें ॥ ४ ॥

३८३२. नेणों वेळा काळ । घालों तुझ्यानें सकळ ॥ १ ॥ नाहीं नाहीं रे कान्होबा भय आह्मांपाशीं । वळूनी पुरविसी गाई पोटा खावया ॥ २ ॥ तुजपाशीं भयें । हें तों बोलों [illegible]

विटूदांडू. अभंग १.

३८३३. सारा विटूदांडू । आणीक कांहीं खेळ मांडूं ॥ १ ॥ बहु अंगा आले डाव । स्थिर नाहीं कोठें पाव ॥ २ ॥ कोली ह्मणे टोला । झेली तेणें तो गोविला ॥ ३ ॥ एकमेकां हाका मारी । सेल जाली एक धरी ॥ ४ ॥ राजी आलें नांव । फेरा न चुकेचि धांव ॥ ५ ॥ पुढें एक पाटी । एक एकें दोघां आटी ॥ ६ ॥ एका सोस पोटीं । एक धांवे हात पिटी ॥७॥ तुका ह्मणें आतां । खेळ मोडावा परता ॥८॥

३८३४. पाहातां गोवळी । खाय त्यांची उष्टावळी ॥ १ ॥ करिती नामाचें चिंतन । गडी कान्होबाचें ध्यान ॥ २ ॥ आली द्यावी डाई । धांवे वळत्या मागें गाई ॥ ३ ॥ एके ठायीं काला । तुका ह्मणे भाविकाला ॥ ४ ॥

३८३५. ते काय पवाडे नाहीं म्यां ऐकिले । गोपाळ रक्षिले वनांतरीं ॥ १ ॥ मावेचा वोणवा होऊनी राक्षस । लागला वनास चहूंकडे ॥ २ ॥ गगनासी ज्वाळा लागती तुंबळ । गोधनें गोपाळ वेडावलीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तेथें पळावया वाट । नाहीं बा निपट ऐसें जालें ॥ ४ ॥

३८३६. धडकला अग्नि आह्मा येती वरी । गोपाळ श्रीहरी विनविती ॥ १ ॥ अरे कृष्णा काय विचार करावा । आला रे वोणवा जळों आतां ॥ २ ॥ अरे कृष्णा तुझें नाम बळिवंत । होय कृपावंत राख आतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अरे कृष्णा नारायणा । गोपाळ करुणा भाकितिले ॥ ४ ॥

३८३७. अरे कृष्णा आह्मी तुझे निज गडी । नवनीत आवडी देत होतों ॥ १॥ अरे कृष्णा आतां राखें कैसें तरी । संकटाभीतरीं पडियेलों ॥ २ ॥ वरुषला इंद्र जेव्हां शिळाधारीं । गोवर्धन गिरी उचलिला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुझे पवाडे गोपाळ। वर्णिती सकळ नारायणा ॥ ४ ॥

३८३८. अरे कृष्णा तुवां काळिया नाथिला । दाढे रगडिला रिठासुर ॥ १ ॥ अरे कृष्णा तुवां पुतना शोषिली । दुर्बुद्धि कळली अंतरींची ॥ २ ॥ गोपाळ करुणा ऐसी नानापरी । भाकिती श्रीहरी तुजपुढें ॥ ३ ॥ तुझेंनाम कामधेनु करुणेची । तुका ह्मणे त्यांची आली कृपा ॥ ४ ॥

३८३९. चहूंकडूनियां येती ते कल्लोळ । सभोंवते ज्वाळ जवळीं आले ॥ १ ॥ सकुमार मूर्ति श्रीकृष्ण धाकुटी । घोंगडी आणि काठी खांद्यावरी ॥ २ ॥ लहान लेंकरूं होतें तें सगुण । विक्राळ वदन पसरिलें॥३॥ चाभाड तें एक गगनीं लागलें। एक तें ठेविलें भूमीवरी ॥ ४ ॥ तये वेगीं अवघे गोपाळही भ्याले । तुकेंही लपालें भेऊनियां ॥ ५ ॥

३८४०. श्रीमुख वोणवा गिळीत चालिले । भ्यासुर वासिलें वदनांबुज ॥ १ ॥ विक्राळ त्या दाढा भ्यानें पाहावेना । धावुनी रसना ज्वाळ गिळी ॥ २ ॥ जिव्हा लांब धांवे गोळा करी ज्वाळ । मोटें मुखकमळ त्यांत घाली ॥ ३ तुका ह्मणे अवघा वोणवा गिळीला । आनंद जाहाला गोपाळांसी ॥ ४ ॥

३८४१. गोपाळ प्रीतीनें कैसे विनविती । विक्राळ श्रीपति होऊं नको ॥ १ ॥ नको रे बा कृष्णा धरूं ऐसें रूप । आह्मां चळकांप सुटलासे ॥ २ ॥ होईं बा धाकुटा श्याम चतुर्भुज । बैसोनियां गुज सुखें बोलों ॥ ३ ॥ वोणव्याच्या रागें गिळिशील आह्मां । तुका मेघश्यामा पायां लागे ॥ ४ ॥

३८४२. सांडियेलें रूप विक्राळ भ्यासुर । झालें सकुमार कोडिसवाणें ॥ १ ॥ श्याम चतुर्भुज मुकुट कुंडलें । सुंदर दंडलें नव बाळ ॥ २ ॥ गोपाळ ह्मणती कैसें [illegible] भरियेलें ॥ ३ ॥ कैसा वाढलासी विक्राळ जालासी।

गटगटा ज्वाळांसी गिळियेलें ॥४॥ तुका ह्मणे भावें पुसती गोपाळ । अनाथवत्सल ह्मणोनियां ॥ ५ ॥

३८४३. बा रे कृष्णा तुझें मुख कीं कोमळ । कैसे येवढे ज्वाळ ग्रासियेले ॥ १ ॥ बा रे कृष्णा तुझी जिव्हा कीं कोवळी । होईल पोळली नारायणा ॥ २ ॥ बैसें कृष्णा तुझें पाहूं मुखकमळ । असेल पोळलें कोणे ठायीं ॥ ३ ॥ घोंगडिया खालीं घालूनियां तळीं । वरी वनमाळी बैसविती ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे भावें आकळिला देव । कृपासिंधुराव त्रैलोक्याचा ॥ ५ ॥

३८४४. एक ह्मणती मुख वासीं नारायणा । पाहों दे वदना डोळेभरी ॥ १ ॥ वासूनियां मुख पाहाती सकळ । अवघे गोपाळ व्योमाकार ॥ २ ॥ ह्मणती गोपाळ बेटे हो हा देव । स्वरूपाचा ठाव न कळे याच्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघे विठोबाभोंवते । मिळाले नेणते लहानथोर ॥ ४ ॥

३८४५. एक ह्मणती कृष्णा वासिलें त्वां मुख । तेव्हां थोर धाक पडिला आह्मां ॥ १ ॥ गिळों लागलासी अग्नीचे कल्लोळ । आह्मी चळचळां कांपतसों ॥ २ ॥ ज्वाळांबरोबरी गिळशील आह्मां । ऐसें मेघश्यामा भय वाटे ॥३॥ तुका ह्मणे ऐसे भाग्याचे गोपाळ । फुटकें कपाळ आमुचेंचि ॥ ४ ॥

३८४६. गोपाळांचें कैसें केलें समाधान । देऊनि आलिंगन निवविले ॥ १ ॥ ज्वाळाबरोबरी तुह्मां कां ग्रासीन । अवतार घेणें तुह्मांसाठीं ॥ २ ॥ निर्गुण निर्भय मी सर्वांनिराळा । प्रकृतिवेगळा गुणातीत ॥ ३ ॥ चिन्मय चिद्रूप अवघें चिदाकार । तुका ह्मणे पार नेणे ब्रह्मा ॥ ४ ॥

३८४७. पैल आली आगी कान्हो काय रे करावें । न कळे तें कैसे आजी वांचों आह्मी जीवें ॥१॥ धांव रे हरी सांपडलों संधी । वोणव्याचे मधीं बुद्धि कांहीं करावी ॥२॥ अवचितां जाळ येतां देखियेला वरी । परतोनी पाहतां आधीं होतों पाठमोरी ॥३॥ सभोंवता फेर रीग न पुरे पळतां । तुका ह्मणे जाणसी तें करावें अनंता ॥ ४ ॥

३८४८. भिऊं नका बोले झाकूनियां राहा डोळे । चालवील देव धाक नाहीं येणें वेळे ॥१॥ बाप रे हा देवांचाही देव । कळों नेदी माव काय करी करवी ते ॥२॥ पसरूनी मुख विश्वरूप खाय जाळ । सारूनियां संधि अवघे पाहाती गोपाळ ॥३॥ तुका ह्मणे आह्मी मागें भ्यालों वांयांविण । कळों आलें आतां या सांगातें नाहीं शिण ॥४॥

३८४९. नेणती तयांसी साच भाव दावी हरी । लाज नाहीं नाचे पांवा वाजवी मोहरी ॥ १ ॥ चला रे याच्या पायां लागों आतां । राखिलें जळतां महा आगीपासूनी ॥ २ ॥ कैसी रे कान्होबा एवढी गिळियेली आगी । न देखों पोळला तुज तोंडीं कोठें अंगीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी कां रे करितां नवल । आमची सिदोरी खातो त्याचें आलें बळ ॥ ४ ॥

३८५०. त्यांनीं धणीवरी संग केला हरीसवें । देऊनी आपुलें तोचि देईल तें खावें ॥१॥ न ठेवी आभार प्रेमाचा भुकेला । बहु दिवस संग हाचि निर्धार त्याला ॥ २ ॥ कान्होबा तूं जेवीं घासोवासीं ह्मणती । आरुष गोपाळें त्यांची बहु देवा प्रीति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां जाऊं आपुलिया घरा । तोय वांचविलें ऐसें सांगों रे दातारा ॥ ४ ॥

३८५१. घ्या रे भोंकरें भाकरी । दहींभाताची सिदोरी । ताक सांडीं दुरी । असेल तें तयापें ॥ १ ॥ येथें द्यावें तैसें घ्यावें । थोडें परि निरें व्हावें । सांगतों हें ठावें । असों द्या रे सकळां ॥ २ ॥ माझें आहे तैसें पाहे । नाहीं तरी घरा जाये । चोरोनियां माये । नवनीत आणावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं । माझें कोणी नाहीं हरी । नका करूं दुरी । मज पायां वेगळें ॥ ४ ॥

३८५२. काल्याचिये आसे । देव जळीं जाले मासे । पुसोनियां हांसे । टिरी-सांगातें हात ॥ १ ॥ लाजे त्यासी वांटा नाहीं । जाणें अंतरींचें तें ही । दीन होतां कांहीं । होऊं नेदी वेगळें ॥ २ ॥ उपाय अपाय यापुढें । खोटे निवडितां कुडे । जोडूनियां पुढें । हात उभे नुपेक्षी ॥ ३ ॥ तें घ्या रे सावकाशें । जया फावेल तो तैसें । तुका ह्मणे रसें । प्रेमाचिया आनंदें ॥ ४ ॥

३८५३. गोपाळ ह्मणती कान्होबा या रे कांहीं मागों । आपुलाले आह्मी जीवींचीं तया आवडी सांगों । एक ह्मणती उगे रे उगे मागेंचि लागों । निजों नका कोणी घरीं रे आजी अवघेचि जायों ॥१॥ जाणोनी नेणता हरि रे मध्यें उगाचि बैसे । नाइकोनी बोल आइके कोण कोणाचे कैसे । एक एकाच्या संवादा जाणे न मिळेचि ऐसें । पोटींचें होटा आणवी देतो तयांसी तैसें ॥२॥ एक ह्मणती बहु रे आह्मी पीडिलों माया । नेदी दहींभातसिदोरी ताक घालिती पिया । तापलों वळितां गोधनें नाहीं जीवन छाया । आतां मागों पोटभरी रे याच्या लागोनी पायां ॥ ३ ॥ एक ह्मणती अरे तुमचें पोट तें किती । मागों गाई ह्मैसी घोडे रे धन संपत्ति हत्ति । देव गडी कान्हो आमुचा आह्मां काय विपात । कन्याकुमरें दासी रे बाजावरी सुपती ॥ ४ ॥ एक ह्मणती बेटे हो कोण करी जतन । गाढव तैसेंचि घोडें रे कोण तयाचा मान । लागे भवरोग वाहतां खांदीं चवघे जण । हातीं काळ्या डोया बोडक्या हिंडो मोकळे राण ॥ ५ ॥ एक ह्मणती रानीं रे बहु सावजें फार । फाडफाडूं खाती डोळे रे पाय नेतील कर । राखोनि राखे आपणा ऐसा कइचा शूर । बैसोनी राहों घरीं रे कोण करी हे चार ॥ ६ ॥ घरीं बैसलिया बहुतें बहु सांगती काम । रिकामें कोणासि नावडे ऐसें आह्मासी ठावें । चौघांमध्यें बरें दिसेसें तेथें नेमक व्हावें । लपोनी सहज खेळतां भलें गडियासवें ॥ ७ ॥ एक ह्मणती गडी ते भले मिळती मता । केली तयावरी चाली रे बरी आपुली सत्ता । नसावे ते तेथें तैसे रे खेळ ह्माणिती लाता । रडी एकाएकीं गेलिया गोंधळ उडती लाता ॥ ८ ॥ एक ह्मणती खेळतां उगीं राहती पोरें । ऐसें काय घडों शके रे कोणी लहान थोरें । अवघीं येती रागा रे एका ह्मणतां बरें । संगें वाढे कलह हरावा एकाएकींच खरें ॥ ९ ॥ एक ह्मणती एकला रे तूं जासील कोठें । सांडी मांडीं हें वाउगें तुझे बोलचि खोटे । ठायीं राहा उगे ठायींच कां रे सिणसी वाटे । अवघियांची सिदोरी तुझे भरली मोटे ॥ १० ॥ तुका ह्मणे काय काहण्या अरे सांगाल गोष्टी । चाटावे तुमचे बोल रे भुका लागल्या पोटीं । जागा करूं या रे कान्होबा मागों कवळ ताटीं । घाले गडी तुका ढेकर देतो विठ्ठल कंठीं ॥ ११ ॥

३८५४. आजी ओस अमरावती । काला पाहावया येती । देव विसरती । देहभाव आपुला ॥ १ ॥ आनंद न समाये मेदिनी । चारा विसरल्या पाणी । तटस्थ त्या ध्यानीं । गाई जाल्या श्वापदें ॥ २ ॥ जें या देवांचें दैवत । उभें आहे या रंगांत । गोपाळांसहित । क्रीडा करी कान्होबा ॥ ३ ॥ तया सुखाची शिराणी । तींच पाउलें मेदिनी । तुका ह्मणे मुनी । धुंडितां न लाभती ॥ ४ ॥

३८५५. चला बाई पांडुरंग पाहूं वाळवंटीं । मांडियेला काला भोंवती गोपाळाची दाटी ॥ १ ॥ आनंदें कवळ देती एकामुखीं एक । न ह्मणती सान थोर अवघीं सकळीक ॥ २ ॥ हमामा हुंबरी पांवा वाजविती मोहरी । घेतलासे फेर माजी घालूनियां हरी ॥ ३ ॥ लुब्धल्या नारी नर अवघ्या पशुयाती । विसरलीं [illegible] नामीं निमीं ॥ ४ ॥ पुष्पांचा वरुषाव जाली आरतियांची दाटी ।

तुळसी गुंफोनियां माळा घालितील कंठीं ॥ ५ ॥ यादवांचा राणा गोपीमनोहर कान्हा । तुका ह्मणे सुख वाटे देखोनियां मना ॥ ६ ॥

३८५६. माझे गडी कोण कोण । निवडा भिन्न यांतुनी ॥ १ ॥ आपआपणामध्यें मिळों । एक खेळों एकाशीं ॥ २ ॥ घाबरियांच्या मोडा काड्या । धाडा भ्याडां वळतियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवापाशीं । विटाळशी नसावी ॥ ४ ॥

३८५७. हेचि अनुवाद सदा सर्वकाळ । करुनियां गोपाळकाला सेवूं ॥ १ ॥ वोरसलें कामधेनूचें दुभतें । संपूर्ण आइतें गगनभरी ॥ २ ॥ संत सनकादिक गोमव्या परवडी । विभाग आवडी इच्छेचिये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मधीं घालूं नारायण । मग नव्हे सीण कोणा खेळें ॥ ४ ॥

३८५८. अधिकाचा मज कांटाळा । तुह्मां गोपाळां संगति ॥ १ ॥ काय नाहीं तुह्मांपाशीं । सकळांविशीं संपन्न ॥ २ ॥ उद्योगाचा नेघें भार । लागल्या सार पुरतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अधीर जिणें । नारायणें न करावें ॥ ४ ॥

३८५९. जालों आतां एके ठायीं । न वंचूं कांहीं एकमेकां ॥ १ ॥ सरलों हेंगे देउनि मोट । कटकट काशाची ॥ २ ॥ सोडोनियां गांठीं पाहें । काय आहे यांत तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जालों निराळा । आतां गोपाळा देऊं बोभा ॥ ४ ॥

३८६०. या रे करूं गाई । जमा निजलेती काई । बोभाटानें आई । घरा गेल्या मारील ॥ १ ॥ घाला घाला रे कुकारे । ज्याची तेणेंचि मोहरे । एवढेंचि पुरे । केलियानें सावधान ॥ २ ॥ नेणोनियां खेळा । समय समयाच्या वेळा । दुश्चिताजवळा । मिळालेती दुश्चित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शीक । न धरितां लागे भीक । धरा सकळीक । मनेरी धांवा वळतियां ॥ ४ ॥

३८६१. वोळलीचा दोहूं पान्हा । मज कान्हा सांगितला ॥ १ ॥ घ्या जी हेंगे क्षीर हातीं । निगुतीनें वाढावें ॥ २ ॥ सांगितलें केलें काम । नव्हे धर्म सत्याचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नवें जुनें । ऐसें कोणें सोसावें ॥ ४ ॥

३८६२, येईल तें घेइन भागा । नव्हे जोगा दुसरिया ॥ १ ॥ आवडी ते तुह्मी जाणा । बहु गुणांसारिखी ॥ २ ॥ मज घेती डांगवरी । सवें हरि नसलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे राबवा देवा । करीन सेवा सांगितली ॥ ४ ॥

३८६३. अंतरली कुटी भेटी । भय धरूनियां पोटीं । ह्मणतां जगजेठी । धांवे करुणाउत्तरीं ॥ १ ॥ बाप बळिया शिरोमणी । उताविळ या वचनीं । पडलिया कानीं । धांवा न करी आळस ॥ २ ॥ बळ दुनी शरणागता । स्वामी वाहों नेदी चिंता । आइतेंचि दाता । पंगतीस बैसवी ॥ ३ ॥ वाहे खांदीं पाववी घरा । त्याच्या करी येरझारा । बोबड्या उत्तरा । स्वामी तुकया मानवे ॥ ४ ॥

३८६४. धन्य तें गोधन कांबळी काष्ठिका । मोहरी पांवा निका ब्रीद वांकी ॥ १ ॥ धन्य तें गोकुळ धन्य तें गोपाळ । नर नारी सकळ धन्य जाल्या ॥ २ ॥ धन्य ते देवकी जसवंती दोहींचें । वसुदेवनंदाचें भाग्य जालें ॥ ३ ॥ धन्य त्या गोपिका सोळा सहस्र बाळा । यादवां सकळां धन्य जालें ॥ ४ ॥ धन्य ह्मणे तुका जन्मा तींचि आलीं । हरिरंगीं रंगलीं सर्वभावें ॥ ५ ॥

३८६५. गौळणी बांधिती धारणासी गळा । खेळे त्या गोपाळांमाजी ब्रह्म ॥ १॥ धांवोनियां मागे यशोदे भोजन । हिंडे रानोरान गाईपाठीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे सर्व कळा ज्याचे अंगीं । भोळेपणालागीं भीक मागें ॥ ३ ॥

३८६६. देखिलासी माती खातां । दावियानें बांधी माता ॥ १ ॥ जाळी नेउनि कांबळी काठी । गाई वळी वेणू पाठीं ॥ २ ॥ मोठें भावार्थाचें बळ

जाला त्याचें बाळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भक्तासाठीं । देव धांवे पाठोवाठीं ॥ ४ ॥

३८६७. हा गे माझे हातीं । पाहा कवळ सांगाती ॥ १ ॥ देवें दिला खातों भाग । कराल तर करा लाग ॥ २ ॥ घालें ऐसें पोट । वरी करूनियां बोट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं । मग कैंच्या या परी ॥ ४ ॥

३८६८. अवघें अवघीकडे । दिलें पाहे मजकडे । अशा संवगडे । सहित थोरी लागली ॥ १ ॥ कां रे धरिला अबोला । माझा वांटा देईं मला । सिदोरीचा केला । झाडा आतां निवडेना ॥ २ ॥ भूक लागली अनंता । कां रे नेणसी जाणतां । भागलों वळितां । गाई सैरा ओढाळा ॥ ३ ॥ तुका करुणा भाकी । हरि पाहे गोळा टाकी । घेता जाला सुखी । भीतरी वांटी आणीकां ॥ ४ ॥

३८६९. आह्मी गोवळी रानटें । नव्हों जनांतील धीटें ॥ १ ॥ सिदोरीचा करूं काला । एक वांटितों एकाला ॥ २ ॥ खेळों आपआपणाशीं । आमचीं तीं आह्मांपाशीं ॥ ३ ॥ मिळालों नेणते । तुका कान्होबा भोंवते ॥ ४ ॥

३८७०. "अवधियां दिला गोर । मजकरे पाहीना" ॥ १ ॥ फुंदे गोपाळ डोळे चोळी । ढुंगा थापली ह्मणे तोंडा ॥ २ ॥ आवडती थोर मोटे । मी रे पोरटें दैन्यवाणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाणों भाव । जीवींचा देव बुझावी ॥ ४ ॥

मृदंग पाट्या.

३८७१. मागें पुढें पाहें सांभाळूनी दोनी ठाय । चुकावूनी जाय गडी राखे गडियांसी ॥ १ ॥ मुरडे दंडा दोहीं तोंडें गडियां सावध करी । भेटतियासंगें तया हाल तुजवरी ॥ २ ॥ गडियां गडी वांटुनी देईं । ज्याचा सोडी तेचि ठायीं ॥ ३ ॥ अगळया बळें करील काय । तुज देणें लागे डोय ॥ ४ ॥ नवां घरीं पाउला करीं । सांपडे तो तेथें धरीं ॥ ५ ॥ जिंकोनी डाव करीं । टाहो सत्ता आणिकांवरी ॥ ६ ॥ सांपडोनी डाईं बहु । काळ गुंतलासी ॥ ७ ॥ बळिया गडी फळी । फोडी न धरितां त्यांसी ॥ ८ ॥ चुकांडी जो खाय मिळोनी अंगी जाय । गुंतलासी काय तुका ह्मणे अझूनी ॥ ९ ॥

३८७२. पाहा रे तमासा तुमचा येथें नव्हे लाग । देईन तो भाग आलियाचा बाहेरी ॥ १ ॥ जागा रे गोपाळानों ठायीं ठायीं जागा । चाहुलीनें भागा दूर मजपासूनी ॥ २ ॥ न रिघतां ठाव आह्मां ठावा पाळतियां । भयाभीत वांयां तेथें काय चांचपा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हातां चढे जीवाचिये साटीं । मिटक्या देतां गोड मग लागतें शेवटीं ॥ ४ ॥

३८७३. डाईं घालूनियां पोरें । त्यांचीं गुरें चुकविलीं ॥ १ ॥ खेळ खेळतां फोडिल्या डोया । आपण होय निराळा ॥ २ ॥ मारिती माया घेती जीवा । नाहीं कींव अन्यायें ॥ ३ ॥ तुका कान्होबा मागें । तया अंगें कळों आलें ॥ ४ ॥

३८७४. आतां हेंचि जेऊं हेंचि जेऊं । सवें घेऊं सिदोरी ॥ १ ॥ हरिनामाचा खिचडा केला । प्रेमें मोहिला साधनें ॥ २ ॥ चवीं चवीं घेऊं घास । ब्रह्मरस आवडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणें गोड लागे । तों तों मागे रसना ॥ ४ ॥

३८७५. अवघेंचि गोड जालें । मागीलये भरी आलें ॥ १ ॥ साह्य जाला पांडुरंग । दिला अभ्यंतरीं संग ॥ २ ॥ थडिये पावतां तो वाव । मागें वाहावतां ठाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गेलें । स्वप्नींचें जागें जालें ॥ ४ ॥

३८७६. तुजसवें येतों हरी । आह्मां लाज नाहीं तरी । उचलिला गिरी । चांग तईं वांचलों ॥ १ ॥ मोडा आतां खेळ । गाई गेल्या जाला वेळ । फांकल्या ओढाळ । नाहीं तोंचि आवरा ॥ २ ॥ चांग दैवें यमुनेसी वांचलों बुडतां । निला-

जिरीं आह्मी नाहीं भय धाक या अनंता ॥ ३ ॥ खातों आगी माती । आतां पुरे हा सांगाती । भोंवतां भोंवेल । आह्मां वाटतें हें चित्तीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे उरी नाहीं तुजसवें । शाहाणिया दुरी छंद भोळियां सवें ॥ ५ ॥

३८७७. नको आह्मांसवें गोपाळा । येऊं ओढाळा तुझ्या गाई ॥ १ ॥ कोण धांवे त्यांच्या लागें । मागें मागें येरझारी ॥ २ ॥ न बैसती एके ठायीं । धांवती दाही दाहा वाटां ॥३॥ तुका ह्मणे तूं राख मनेरी । मग त्या येरी आह्मी जाणों ॥४॥

३८७८. मागायास गेलों सिदोरी । तुझ्या मायाघरीं गांजियेलों ॥ १ ॥ तुजविणें ते नेदी कोणा । सांगतां खुणा जिवें गेलों ॥ २ ॥ वांयांविण केली येरझार । आतां पुरे वर तुझी माया ॥३॥ तुका ह्मणे तूं आह्मां वेगळा । राहें गोपाळा ह्मणउनी ॥४॥

३८७९. काकुलती येतो हरी । क्षणभरी निवडितां ॥ १ ॥ तुमची मज लागली सवे । ठायींचे नवे नव्हों गडी ॥ २ ॥ आणीक बोलाविती फार । बहु थोर नावडती ॥ ३ ॥ भाविकें त्यांची आवडी मोठी । तुका ह्मणे मिठी घाली जिवें ॥४॥

३८८०. वरता वेंघोनी घातली उडी । कळंबाबुडीं यमुनेसी ॥ १ ॥ हरि बुडाला बोंब घाला । घरचीं त्यांला ठावा नाहीं ॥ २ ॥ भवनदीचा न कळे पार । कालिया माजी थोर विखार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय वाउग्या हाका । हातींचा गमावुनियां थिंका ॥ ४ ॥

३८८१. अवघीं मिळोनि कोल्हाळ केला । आतां होता ह्मणती गेला ॥ १ ॥ आपलिया रडती भावें । जयासवें जयापरी ॥ २ ॥ चुकलों आह्मी खेळतां खेळ । गेला गोपाळ हातींचा ॥३॥ तुका ह्मणे धांवती थडी । न घली उडी आंत कोणी ॥४॥

३८८२. भ्यालीं जिवा चुकलीं देवा । नाहीं ठावा जवळी तो ॥१॥ आहाकटा करिती हाय । हात डोकें पिटिती पाय ॥२॥ जवळी होतां न कळे आह्मां । गेल्या सीमा नाहीं दुःखा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हा लाघवी मोटा । पाहे खोटा खरा भाव ॥ ४ ॥

३८८३. कालिया नाथूनी आला वरी । पैल हरी दाखविती ॥ १ ॥ दुसरिया भावें न कळे कोणा । होय नव्हेसा संदेह मना ॥ २ ॥ रूपा भिन्न पालट जाला । गोरें सांवळेंसा पैं देखिला ॥ ३ ॥ आश्वासीत आला करें । तुका खरें ह्मणे देव ॥४॥

३८८४. हरि गोपाळांसवें सकळां । भेटे गळया गळा मेळवूनी ॥ १ ॥ भाविकें त्यांची आवडी मोठी । सांगे गोष्टी जीवींचिया ॥ २ ॥ योगियांच्या ध्याना जो नये । भाकरी त्यांच्या मागोनी खाये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असे शाहाणियां दुरी । बोबडियां दास हाका मारी ॥ ४ ॥

३८८५. धाव कान्होबा गेल्या गाई । न ह्मणे मी कोण ही काई ॥ १ ॥ आपुलियांचें वचन देवा । गोड सेवा करीतसे ॥ २ ॥ मागतां आधीं द्यावा डाव । बळिया मी तो नाहीं भाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसा सवें । अनुसरावें जीवेंभावें ॥४॥

३८८६. आणीक काय थोडीं । परि तीं फार खोटीं कुडीं ॥ १ ॥ सदा मोकळीच गुरें । होती फजीत तीं पोरें ॥ २ ॥ सदा घालिती हुंबरी । एत एकांचें न करी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं । माय वेळोवेळां मारी ॥ ४ ॥

३८८७. बहुतांचे संगती । बहु पावलों फजिती ॥ १ ॥ बरें केलें नंदबाळें । मागिलांचें तोंड काळें ॥ २ ॥ माझा करितील तंटा । लपती आलिया बोभाटा ॥३॥ तुका ह्मणे काई । किती ह्मणों बाप आई ॥ ४ ॥

३८८८. गाईन ते लीळा चरित्र पवाडे । राखिले संवगडे सहित गाई ॥ १ ॥ चोरिलें नवनीत बांधविला गळा । जे तुह्मी गोपाळा छंद केले ॥ २ ॥ मोहिल्या गोपिका गोंवळणी कंठें । केली ते गोष्टि क्रीडा गाऊं ॥ ३ ॥ ...

दाखविलें कौतुक । तें या आणूं सुख अंतरासी ॥ ४ ॥ निर्दाळिले दुष्ट भक्तां प्रतिपाळी । ऐसा ह्मणों बळी आमुचा स्वामी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सरसी असों येणें बोधें । लागोनी संबंधें सर्वकाळ ॥ ६ ॥

३८८९. एकली राना गोविंदा सवें । गेलें ठावें तें जालें ॥ १ ॥ मज न ह्मणा न ह्मणा शिंदळी । नाहीं विषम जवळी आतळलें ॥ २ ॥ नव्हती देखिली म्यां वाट । ह्मणोनी हा धीट संग केला ॥ ३ ॥ भेणें मिठी दिधली गळां । सेजे जवळ दडालें ॥ ४ ॥ सलगी धरी पयोधर । साहाती करमुर सवें ॥ ५ ॥ आहेव मी गर्भीणपणें । हें सांगणें कां लागे ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे सेवटा नेलें । संपादिलें उभयतां॥७॥

३८९०. होतें बहुत हें दिवस मानसीं । आजी नवस हे फळले नवसीं । व्हावी भेटी ते जाली गोविंदासीं । आतां सेवा करीन निश्चयेसीं वो ॥ १ ॥ स्थिर स्थिर मजचि साहे करा । बहु कष्ट सोसिल्या येरझारा । येथें आड मज न साहावे वारा । देऊनि कपाट आलें तें दुसरें वारा वो ॥ २ ॥ मूळ सत्ता हे सायासाची जोडी । नेदी वेगळें होऊं एकी घडी । नाहीं लौकिक स्मरला आवडी । आतां येणें काळें या वो लोभें वेडी वो॥३॥ उदयीं उदय साधिला अवकाश । निश्चितीनें निश्चिती सावकाश । धरियें गोडी बहुत आला रस । तुका ह्मणे हा मागुता न ये दिवस वो॥४॥

३८९१. स्वयें सुखाचे जाले अनुभव । एक एकीपाशीं सांगतील भाव । अवघ्यां अवघा हा कैसा नवलाव । सर्वसाक्ष तेथेंचि त्याचा जीव वो ॥ १ ॥ आपआपणाशीं करिती नवल । परि वादावाद न संडिती बोल । एका मेघश्यामें जलधर वोल । रसीं उतावेळ हृदय सखोल वो ॥ २ ॥ एक विषय तो सकळांचा हरि । त्याच्या आवडीनें आवडी इतरीं । अंध बहिर हे प्रेतलोकाचारी । त्यांची कीर्ति गाइली पुराणांतरीं वो ॥ ३ ॥ स्तुति पराविया मुखें रुचिकर । प्रीतिपात्राच्या गौरवीं आदर । परस्परें हें सादरा सादर । योग सज्जनाच्या सुखा नाहीं पार वो ॥ ४ ॥ भक्तिवल्लभ न तुटे चराचरीं । आप्त अनाप्त हे ऐशी ठेवी उरी । दुरी जवळी संचिता ऐसें धरी । रंगा रंगा ऐसें होणें लागे हरि वो ॥ ५ ॥ तुका लाधला हें उच्छिष्ट भोजन । आला बाहेरी प्रेमें वोसंडून । पडिलें कानीं त्या जीवाचें जतन । धरियेले एका भावें हृदयीं चरण वो ॥ ६ ॥

३८९२. आजी कां वो तूं दिससी दुश्चित्ती । ह्मणे एका मन लगे तुझ्या चित्तीं । दिलें ठेवूं तें विसरसी हातीं । नेणों काय बैसला हरि चित्तीं वो ॥ १ ॥ सर सर परती जालीस आतां भांड । कैसें दाखविसी जगासी या तोंड । व्याली माय ते लाजविली रांड । नाहीं थार दो ठायीं जाला खंड वो ॥ २ ॥ होतें तैसें तें उमटलें वरी । बाह्य संपादणी अंतरींची चोरी । नाहीं मर्यादा निःसंग बावरी। मन हें गोविंदीं देह काम करी वो ॥ ३ ॥ नाहीं करीत उत्तर कोणासवें । पराधीन भोजन दिलें खावें । नाहीं अचळ सावरावा ठावे । देखों उदासीन तुज गे देहभावें वो ॥ ४ ॥ कोठें नेणों हा फावला एकांत । सदा किलकिल भोंवतीं बहुत । दोघे एकवाटा बोलावया मात । नाहीं लाज धरिली दिला हात वो ॥ ५ ॥ करी कवतुक खेळ खेळे कान्हा । दावी लाघव भांडवी सासुसुना । परा भक्ति हे शुद्ध तुह्मी जाणा । तुका ह्मणे ऐसें कळों यावें जना वो ॥ ६ ॥

३८९३. भरिला उलंडूनी रिता करी घट । मीस पाणियाचें गोविंदाची चट । चाले झडझडां उसंतूनी वाट । पाहे पाळतूनी उभा तोचि नीट वो ॥ १ ॥ चाळा लावियेले गोप गोपीनाथें । जाणे आवडीचें रूप जेथें तेथें । दावी बहुतांच्या बहु- ... जेथें तो ॥ २ ॥ ... आवडे तें करावें उत्तर ।

कांहीं निमित्ताचा पाहोनी आधार । उगा राहे कां मारिसी कंकर । मात वाढविसी उत्तरा उत्तर वो ॥ ३ ॥ धरिली खोडी दे टाकोनियां मागें । न ये विनोद हा कामा मशीं संगें । मिठी घालीन या जीवाचिया त्यागें । नाहीं ठाउकीं पडिलीं तुझीं सोंगें वो ॥ ४ ॥ सुख अंतरींचें बाह्य ठसठसी । ह्मणे विनोद हा काय सोंग यासी । तुज मज काय सोयरीक ऐसी । नंदानंदन या थोरपणें जासी वो ॥ ५ ॥ करी कारण तें कळों नेदी कोणा । सुख अंतरींचें बाह्य रंग जाणा । मन मिनलें रे तुका ह्मणे मना । भोग अंतरींचा पावे नारायणा वो ॥ ६ ॥

३८९४. आजी नवल मी आलें येणें रानें । भेटी अवचिती नंदाचिया कान्हें । गोवी सांगती वो सकळ ही जन । होतें संचित आणियेलें तेणें वो ॥ १ ॥ गेलें होऊनी न चले आतां कांहीं । साद घालितां जवळी दुजें नाहीं । अंगीं जडला मग उरलें तें काई । आतां राखतां गुमान भलें बाई वो ॥ २ ॥ बहुत कामें मज नाहीं आराणूक । एक सारितां तों पुढें उभें एक । आजी मी टाकोनी आलें सकळीक । तंव रचिलें आणीक कवतुक वो ॥ ३ ॥ चिंता करितां हरिली नारायणें । अंगसंगें मिनतां दोघेजणें । सुखें निर्भर जालियें त्याच्या गुणें । तुका ह्मणे खुंटलें येणें जाणें वो ॥ ४ ॥

३८९५. मैं भुली घरजानी बाट । गोरस बेचन आयें हाट ॥ १ ॥ कान्हा रे मनमोहन लाल । सब ही बिसरूं देखें गोपाल ॥ २ ॥ काहां पग डारूं देख आनेरा । देखें तों सब वोहिन घेरा ॥ ३ ॥ हुं तों थकित भैर तुका । भागा रे सब मनका धोका ॥ ४ ॥

३८९६. हरिबिन रहियां न जाये जिहिरा । कबकी थाडी देखें राहा ॥ १ ॥ क्या मेरे लाल कवन चुकी भई । क्या मोहिपासिती बेर लगाई ॥ २ ॥ कोई सखी हरी जावे बुलावन । बार हि डारूं उसपर तन ॥ ३ ॥ तुका प्रभु कब देखें पाऊं । पासीं आऊं फेर न जाऊं ॥ ४ ॥

३८९७. भलो नंदाजीको डिकरो । लाज राखीलीन हमारो ॥ १ ॥ आगळ आवो देवजी कान्हा । मैं घर छोडी आहे ह्माना ॥ २ ॥ उनसुं कळना नव्हे तो भला । खसम अहंकार दादुला ॥ ३ ॥ तुका प्रभु परवल हरी । छपी आहे हुं जगाथी न्यारी ॥ ४ ॥

३८९८. नका कांहीं उपचार माझ्या शरीरा । करूं न साहावे मज बहु होतो उबारा । मनोजन्य व्यथा वेध जाला अंतरा । लवकरी आणा नंदाचिया कुमारा ॥ १ ॥ सखिया वेशिया तुह्मी प्राणवल्लभा । निवेदिला भाव आर्तभूत या लोभा । उमटली अंगीं वो सांवळी प्रभा । साच हे अवस्था कळे मज माझ्या क्षोभा ॥ २ ॥ नये कळों नेदावी हे दुजियासी मात । घडावा तयासी उत्कंठा एकांत । एकाएकीं साक्षी येथें आपुलें चित्त । कोण्या काळें होइल नेणों भाग्य उदित ॥ ३ ॥ स्वाद सीण देहभान निद्रा खंडन । पहिले तटस्थ उन्मळित लोचन । अवघें वोसाऊन उरले ते चरण । तुका ह्मणे दर्शनापें आलें जीवन ॥ ४ ॥

* ३८९९. पडिली भुली धांवतें सैराट । छंद गोविंदाचा चोजवितें वाट । मागें सांडोनी सकळ बोभाट । वंदीं पदांबुजें ठेवूनी ललाट वो ॥ १ ॥ कोणी सांगा या गोविंदाची शुद्धि । होतें वहिलें लपाला आतां खांदीं । कोठें आड आली हे देहबुद्धि । धांवा आळवीं करुणा कृपानिधि वो ॥ २ ॥ मागें बहुतांचा अंतरला संग । मुळें जयाचिया तेणें केला त्याग । पहिलें पाहातां तें हरपलें अंग । खुंटली वाट नाहींसें जालें जग वो ॥ ३ ॥ शोकें वियोग घडला सकळांचा । गेल्या शरण हा अन्याय आम्रचा । केला उच्चार रे घडल्या दोषांचा । जाला प्रगट स्वामी तुकयाचा वो ॥ ४ ॥

३९००. काय उणें कां करितोसी चोरी । किती सांगों तुज न
पर परता तूं पळोनी जासी दुरी । अनावर या लौकिका बाहेरी वो
करुणा हे करिते बहुत । किती सोसूं या जनांचे आघात । न पु
नित्यानित्य । तूंचि सोडवीं करूनी स्थिर चित्त वो ॥ २ ॥ बहुत का
घरीं । जासी डोळा तूं चुकवूनी हरी । करितां लाग न येसीच प
सायासाची उरों दिली उरी वो ॥३॥ तुज ह्मणीयें मी न संगें अनंत
या डोळियां परता । न लगे जोडी हे तुजविण आतां । तुकया स्व
गुणभरिता वो ॥ ४ ॥

३९०१. आलियें धांवती धांवती भेट होईल म्हूण । तंव ते ट
माझा उरला सीण ॥ १ ॥ आतां काय करूं सांग वो मज भेटेल कै
प्राण फुटे वो थोरी लागली आशा ॥ २ ॥ लाविला उशीर बहुतीं
ओढा । सांभाळितां सांग असांग दुःख पावल्यें पीडा ॥ ३ ॥ जळ
वो कई शेवट पुरे । तुकयाच्या स्वामी गोपाळालागीं जीव झुरे ॥ ४

३९०२. घाली कवाड टळली वाड राती । कामें व्यापिली कां प
कोणे लागला गे सदैवेचे हातीं । आजी शून्य शेजे नाहीं दिसे पति
बोले दूतिकेशीं राधा हें वचन । मशीं लाघव दाखवी नारायण
परी बहु गे निर्गुण । याशीं न बोलें कळला मज पूर्ण वो ॥ २ ॥
आणिलें हनुमंता । तैं पाचारिलें होउनि ये वो सीता
रूप न ये पालटितां । जाला भीमकी आपण राम सीता वो ॥ ३
दान करी नारदासी । तैं कळला वो मज हृषीकेशी । तुळे घालितां
रासी । सम तुकें एक पान तुळसी वो ॥ ४ ॥ मज भुली पडली कै
भोगूनी ह्मणे मी ब्रह्मचारी । दिली वाट यमुने माये खरी । तुह्मां
अद्यापवरी वो ॥ ५ ॥ जाणे जीवींचें सकळ नारायण । असे व्यापून
लपून । राधा संबोखिली प्रीती आलिंगून । तुका ह्मणे येथें भावचि

३९०३. मिळोनी गौळणी देती यशोदे गाऱ्हाणीं । दहीं दूध
नुरे कांहीं । मेळवूनी पोरें तेथें रिघे एकसरें । वेगीं आणोनी सामोरें तेथें
हरि सोंकला वो हरि सोंकला वो । सोंकला तो वारीं तुज लाज न
सांपडतां उरी तुज मज नाहीं ॥ २ ॥ तुज वाटतसे कोड यासी ल
काय हासतेसी वेड तुज लागलें वो । आह्मी जाऊं तुजवरी पोरें च
काय सांगों भांडखोरी लाज वाटे आह्मां ॥ ३ ॥ मुख मळिण वद
घोणे । तंव दसवंती ह्मणे आणा शीक लावूं । थोर आणिला कां
लोकपाळां । डेरा रिघोनी गुसळा तेथें लोणी खाय ॥ ४ ॥ मिळो
लावूनियां गळां । कैशा बांधिती उखळा तेथें राहे उगा । बरा स
आजिच्यानें करिसिल चोरी । डोळे घालूनियां येरी येरीकडे हांसे ।
सकळा उपडूनियां उखळा । मोडी वृक्ष विमळार्जुन दोन्ही । उठि
वंती नव्हे धीर । धांवे तुकयाचा दातार आळंगिला वेगीं ॥ ६ ॥

३९०४. बाळपणीं हरि । खेळे मथुरेमाझारी । पायीं घागरिया
वांकी । मुख पाहे माता । मुख न माये चित्ता । धन्य मानव संचि
आजी ॥ १ ॥ बाळ चांळलें वो । बाळ चांगलें वो । ह्मणतां चांगलें
तया बोलें । जीवापरीस तें वाल्हें । मज आवडतें ॥ २ ॥ मिळोनि
नारी कुमारी बहुती । नाहीं आठव त्यां चित्तीं । देहभाव कांहीं ।

तील घरीं । चित्त तयापासीं परी । वेगीं करोनी वोसरी । तेथें जाऊं पाहे । लाज सांडियेली वोज । नाहीं फजितीचें काज । सुख सांडोनियां सेज । तेथें धाव घाली ॥४॥ वेधियेल्या बाळा । नर नारी या सकळा । बाळा खेळवी अबला । त्याही विसरल्या । कुमर कुमारी । नाभाव हा शरीरीं । दृष्टी न फिरे माघारी । तया देखतां हे ॥ ५ ॥ वैरभाव नाहीं । आप पर कोणीं कांहीं । शोक मोह दुःखठायीं । तया निरसलीं । तुका ह्मणे सुखी । केलीं आपणासारिखीं । स्वामी माझा कवतुकें । बाळवेषें खेळे॥६॥

३९०५. गोरस घेऊनी सातें निघाल्या गौळणी । तंव ती कृष्णाची करणी काय करी तेथें । जाला पानसरा मिठी घातली पदरा । आधीं दान माझें सारा मग चाला पंथें ॥ १ ॥ सर जाऊं दे परता । मुळीं भेटलासी आतां । नाट लागलें संचिता । खेपा खुंटलिया ॥ २ ॥ आसुडी पदरा धरी आणीक दुसरा । येरी झोंबतील करा काय वेडा होसी । आलों गेलों बहु वेळां नेणों गोरा कीं सांवळा । सर परता गोवळा काय बोलतोसी ॥ ३ ॥ आह्मी येथें अधिकारी मागें केली तुह्मी चोरी । आतां कळलियावरी मागें केलें त्याचें । बोलिल्या हांसुनी आह्मी सासुरवासिनी । कां रे झोंबसी दुरूनी करी मात कांहीं ॥ ४ ॥ वांयां परनारी कैशा धरिसी पदरीं । तयां कळलिया उरी तुज मज नाहीं । जडला जिव्हारीं फांकों नेदी तया नारी । जेथें वर्म तें धरी जाऊं पाहे तियेचें ॥ ५ ॥ तया हातीं सांपडल्या हाटीं पाटीं चुकाविल्या । कृष्णमिळणीं मिळाल्या त्याही न फिरती । तुका ह्मणे खंती वांयां न धरावी चित्तीं । होतें तुमच्या संचितीं वोडवलें आजी ॥ ६ ॥

३९०६. हरी तुझी कांति रे सांवळी । मी रे गोरी चांपेकळी । तुझ्या दर्शनें होइन काळी । मग हें वाळी जन मज ॥१॥ उगला राहें न करीं चाळा । तुज किती सांगों रे गोवळा । तुझा खडबड कांबळा । अरे नंदबाळा आलगटा ॥ २ ॥ तुझिये अंगीं घुरट घाणी । बहु खासी दुध तुप लोणी । घरिचें बाहेरिल आणोनी । मी रे चांदणी सकुमार ॥ ३ ॥ मज ते हांसतील जन । धिःकारिती मज देखोन । अंगीं तुझें देखोनी लक्षण । मग विटंबणा होईल रे ॥४॥ तुज लाज भय शंका नाहीं । मज तंव सज्जन पिशुन व्याही । आणीक मात बोलूं कांहीं । कसी भीड नाहीं तुज माझी ॥ ५ ॥ वचन मोडी नेदी हात । कळलें न साहेची मात । तुकयास्वामी गोपीनाथ । जीवन्मुक्त करूनी भोगी ॥ ६ ॥

३९०७. सात पांच गौळणी आलिया मिळोनी यशोदे गाऱ्हाणें देती कैसें-काय व्यालीस पोर चोरटें सिरजोर जनावेगळेंचि कैसें । दहीं दुध लोणी शिंकां तुरेचि कांहीं कवाड जैशाचें तैसें । चाळवूनी नाशिलीं कन्याकुमरें आमुच्या सुनांसी लाविलें पिसें गे बाइये ॥ १ ॥ अझुनी तरी यासी सांगें बरव्या परी नाहीं तरी नाहीं उरी जीवेसाटी । मिळोनी सकळै जणी करूं वाखा सखीं तुज मज होईल तुटी गे बाइये ॥ २ ॥ नेणे आपपर लौकिक वेव्हार भलते ठायीं भलतें करी । पाळतुनी घरीं आह्मी नसतां तेथें आपण संचार करी । सोगया चुंबन देतो आलिंगन लोळे सेजाबाजावरी । शिंकीं कडा फोडी गोसाचे डेरे धरितां न सांपडे करीं गे बाईये ॥ ३ ॥ आतां याची चाड नाहीं आह्मां भीड सांपडतां कोड पुरवूं मनींचें । सोसिलें बहु दिस नव्हता केला निस ह्मणुनि एकुलतें तुमचें । चरण खांबीं जीवें बांधेन सरिसा जवें न चले कांहीं याचें । अर्थ प्राण देतां न सोडी सर्वथा भलतें हो या जिवाचें गे बाइये ॥ ४ ॥ घेउनी जननी हातीं चक्रपाणी देतिसे गौळणी वेळोवेळां । निष्ठुर वाद झणीं बोलाल सकळा क्षोभ जाइल माझ्या बाळा । जेथें लागे हात वाढतें नवनीत अमृताच्या कल्लोळा । देखोनि तुकयास्वामी देश देहभाव विसरल्या सकळा गे बाइये ॥ ५ ॥

३००८. विरहतापें फुंदे छंद करिते जाती । हा गे तो गे सावधान सर्वेचि दुश्चिती । न सांभाळुनि अंग लोटी पाहे भोंवतीं । वेगळीच पडों पाहे कुळाहुनि याती ॥ १ ॥ खुंटलीसी जाली येथें अवघियांची गती । आपुलीं परावीं कोण नेणें भोंवतीं । त्यांचीं नांवें बोभे अहो श्रीपति । नवलाव हा येरां वाटोनियां हांसती ॥ २ ॥ बाहेरीच धांवे रानां न धरी च घर । न कळे बंधना जाला तेणें संचार । विसरूनी गेली सासुरें कीं माहेर । एका अवलोकी एका पडिला विसर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी अवघ्या राहा निश्चळा । न ये आतां येऊं येथें सर्वथा बळा । त्याचा त्याच्या मुखें अवघियांचा निर्वाळा । बहुतां मतें येथें तर्कवाद निराळा ॥४॥

३००९. ये रे कृष्णा खुणाविती खेळों भातुकें । मिळालिया बाळा एके ठायीं कवतुकें । कळों नेदी माया त्याचें त्यास ठाउकें । खेळतोंसें दावी लक्षलक्षांपें मुकें ॥ १ ॥ अखंडित चट त्यांनीं लावियेला कान्हा । आवडे तया त्या संकल्प वाहाती मना । काया वाचा मनें रूपीं गुंतल्या वासना । एकांताचें सुख जाती घेउनियां राना ॥ २ ॥ अवघियांचा जाणें जाला मेळासा हरी । मिळोनियां जावें तेथें तया भीतरी । कळों नेदी घरिंच्या करी गोवूनी चोरी । हातोहातीं नेती परपरत्या दुरी ॥ ३ ॥ आनंदें निर्भर आपणाशीं आपण । क्रीडतील बाळा त्यजिलें पारिखें जन । एकाएकीं तेथें नाहीं दुसरें भिन्न । तुका ह्मणे एका नारायणावांचून ॥ ४ ॥

३०१०. खेळतां मुरारी जाय सरोवरा तिरीं । तंव नग्नचि या नारी । तेथें देखियेल्या । मांडिलें विंदान ख्याल सुखाचें संधान । अंग लपवूनी मान पिलंगत चाले ॥१॥ ख्याल मांडिला रे ख्याल मांडिला रे । पायां पडतां रे न सोडी नेदी साउलां रे ॥२॥ साड्या साउलीं पातळें गोंडे कसणिया चोळ्या । बुंथी घेउनी सकळा कळंबावरी पळे । ग्यांदी धरूनियां करीं दृष्टि घालोनि सामोरी । बैसे पाला वोढी वरी खदखदां हांसे ॥३॥ आनंदें कल्लोळ बाळा खेळती सकळ देती उलटिया चपळ । एकी एकीहूनी होय चेत सुर काडी । एकी उगविती कोडीं । नाना परीच्या निकडी खेळ मांडियेला ॥ ४ ॥ एकी आलिया बाहेरी पाहे लुगडें तंव नारी । ह्मणे नाहीं नेलें चोरी काय जाणों केव्हां । केला सकळीं हाकारा तंव आलिया बाहेरा । आतां ह्मणतील घरां जावें कैशा परी ॥ ५ ॥ तंव हांसे वनमाळी वरी पाहोनी सकळी । लाजे रिघालिया जळीं मागें पुढें हात । लाज राखावी गोपाळा आह्मांजणींची सकळां । काय मागसी ये वेळा देऊं गुळवाटी ॥ ६ ॥ जोडोनियां कर या गे सकळी समोर । वांयां न बोलावें फार बडबड कांहीं । भातुकें भूषण नाहीं चाड नेघें धन । करा एक चित्त मन या गे मजपाशीं ॥ ७ ॥ एक एकीकडे पाहे लाज सांडूनियां राहे । ह्मणे चला आतां सये जाऊं तयापाशीं । जोडोनियां हात कैशा राहिल्या निवांत । तुका ह्मणे केली मात लाज राखिली तयांची ॥ ८ ॥

३०११. धरिला पालव न सोडी माझा येणें । कांहीं करितां या नंदाचिया कान्हें । एकली न येतें मी ऐसें काय जाणें । कोठें भरलें अवघड या राणें रे ॥ १ ॥ सोडीं पालव जाऊं दे मज हरी । वेळ लागल्या रे कोपतील घरीं । सासू दारुण सासरा आहे भारी । तुज मज सांगतां नाहीं उरी रे ॥ २ ॥ सख्या वशिया होत्या मजपाशीं । तुज फावलें रे फांकतां तयांसी । होतें अंतर तर सांपडतें कैसी । एकाएकीं अंगीं जडलासी रे ॥ ३ ॥ कैसी भागली हे करितां उत्तर । शक्ति मावळल्या आसुडितां कर । स्वामी तुकयाचा भोगिया चतुर । भोग भोगी त्यांचा राखे लोकाचार वो ॥४॥

३०१२. गाई गोपाळ यमुनेचे तटीं । येती पाणिया मिळोनि जगजेटी । चेंडू ... ह्मणती पाहे दृष्टी वो ॥ १ ॥ ऐशा

गोपिका त्या कामातुरा नारी । चित्त विन्हळ देखावया हरी । मिस पाणियाचें करितील घरीं । बारा सोळा मिळोनी परस्परीं वो ॥ २ चिरें चोळिया त्या धुतां विसरती । उर्ध्व लक्ष लागलें कृष्णमूर्ती । कोणा नाठवे हे कोण कुळ याती । जालीं तटस्थ सकळ नेत्रपातीं वो ॥ ३ ॥ दंतधावनाचा मुखामाजी हात । वाद्यें वाजती नाइके जनमात । करी श्रवण कृष्णवेणुगीत । स्वामी तुकयाचा पुरवी मनोरथ वो ॥४॥

३९१३. कोठें मी तुझा धरूं गेलें संग । लावियेलें जग माझ्या पाठीं ॥ १ ॥ सर सर रे परता अवगुणाच्या गोवळा । नको लावूं चाळा खोटा येथें ॥ २ ॥ रूपाच्या लावण्यें नेली चित्तवृत्ति । न देखें भोंवतीं मी ते माझी ॥ ३ ॥ तुकयाचा स्वामी माझे जीवींच बैसला । बोलींच अबोला करूनियां ॥ ४ ॥

३९१४. गोड लागे परी सांगतांचि नये । बैसे मिठी सये आवडीची ॥ १ ॥ वेधलें वो येणें श्रीरंगरंगें । मी हे माझीं अंगें हारपलीं ॥ २ ॥ परतेचि ना दृष्टि बैसली ते ठायीं । विसावोनी पायीं ठेलें मन ॥ ३ ॥ तुकयाच्या स्वामीसवें जाली भेटी । तेव्हां जाली तुटी मागिलाची ॥ ४ ॥

३९१५. पाहावया माजी नभा । दिसे शोभा चांगली ॥ १ ॥ बैसला तो माझे मनीं । नका कोणी लाजवूं ॥ २ ॥ जीवा आवडे जीवाहूनी । नव्हे क्षण वेगळा ॥ ३ ॥ जालें विश्वंभरा ऐसी । तुकया दासी स्वामीची ॥ ४ ॥

३९१६. कोणी एकी भुलली नारी । विकितां गोरस ह्मणे घ्या हरी ॥ १ ॥ देखिला डोळां बैसला मनीं । तोचि वदनीं उच्चारी ॥ २ ॥ आपुलियाचा विसर भोळा । गोविंद कळा कौतुकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हांसे जन । नाहीं कान ते ठायीं ॥४॥

३९१७. करूनी आइत सत्यभामा मंदिरीं रे । वाट पाहे टळोनी गेली रात्री रे । न येचि देव येती कामलहरी रे । पडिली दुश्चिती तंव तो कवाड टिमकारी रे ॥ १ ॥ सर गा परता कळला तुझा भाव रे । कार्यापुरतें हें दाविसी लाघव रे । बोलतोसी तें अवघी तुझी माव रे । जाणोनी आलासी उजडता समयो रे ॥ २ ॥ मीच वेडी तुजला बोल नाहीं रे । दानावेळे विटंबना जाली काय रे । मागुती रुद्रासी भेटी दिली तई रे । विश्वासतें तुझ्या बोला अझुनी तरी रे ॥ ३ ॥ भ्रम होता तो अवघा कळों आला रे । मानवत होतें मी भला भला रे । नष्टा क्रिया नाहीं मी तुझ्या बोला रे । तुकयाबंधु स्वामी कानड्या कौसाल्या रे ॥ ४ ॥

३९१८. तंव तो हरि ह्मणे वो निजांगने वो । लाइ नीच कां देसी डोहणे वो । मजपें दुजें आलें तें देव जाणे वो । शब्द काय हे बोलसी ते उणे वो ॥ १ ॥ पाहा मनीं विचारूनी आधीं वो । सांडूनि देई भ्रांति करीं स्थिर बुद्धि वो । तंट केलें हें माझें तुझें उपाधीं वो । उघडीं डोळे अझुनी तरी धरीं शुद्धि वो ॥२॥ कोठें तरी दुनियांत वर्तलें वो । स्त्रियांनीं भ्रतारा दाना दिलें वो । कैसा भला मी नव्हे तें सोसिलें वो । रुसतेसी तूं उफराटें नवल जालें वो ॥ ३ ॥ काय सांग ग्यां दैन्य केली कैसी वो । तुझ्या गर्वें आणविलें हनुमंतासी वो । कष्टी केलें मज गरुडा भीमकीसी वो । तुकयाबंधु ह्मणे खरें खोटें नव्हे यासी वो ॥ ४ ॥

३९१९. तंव ते ह्मणे ऐका हृषीकेशी वो । नवाजिलें तुह्मी ह्मणां आपणांसी वो । तरी कां वंचनुक सुमनासी वो । नट नाट्य बरें संपादूं जाणतोसी वो ॥ १ ॥ सर हो परता परता हो आतां हरी । ह्मणे सत्राजिताची कुमरी । जाणतें मी या शब्दाच्या कुसरी । ऐसेंच करून ठकविलें आजीवरी ॥ २ ॥ भावें गेलें म्हूण न व्हावा वियोग । मनींची आर्त जन्मांतरीं व्हावा संग । तों तों केलें हें पाठमोरें जग । ऐसें काय जाणें हे तुझे रंग ॥ ३ ॥ काय करूं या नागविलें कामें । लागलें

तयास्तव इतुकें सोसावें । नाहीं तरी कां नव्हतीं ठावीं वर्मे । परद्वारीं ऐसा हाकलिती प्रसिद्धनांवें ॥ ४ ॥ काय किती सांगावे तुझे गुण । न फुटे वाणी निष्ठुर ऐसा निर्गुण । आप पर न ह्मणसी माय बहीण । सासुसुनास लावूनी पाहासी भांडण ॥ ५ ॥ इतुकियावरी ह्मणे वैकुंठींचा राणा । होऊन गेलें तें नये आणूं मना । आतां न करीं तैसें करी क्रिया आणा । भक्तवत्सल ह्मणे तुकयाबंधु कान्हा ॥ ६ ॥

३९२०. कान्हो एकली रे एकली रे । तुजसवें चुकलें रे । भय वाटे वनीं मज अबळा धाकली रे ॥१॥ निघतां घरीं आई बा वारी । तुजसवें कां आलियें हरी ॥२॥ लोक वाटा सांगती खोटा। परी मी चटा लागलियें॥३॥ पिकल्या बोरी जालें सामोरी। जाणें कोठें राहिला हरी ॥४॥ आड खुंट जालिया जाळी । काय काय जाणों कान्हें मांडिली रळी॥५॥तुका ह्मणे जाऊं आलिया वाटा। पाहों हरी पायीं न मोडे कांटा॥६॥

३९२१. क्याला मज आयो वारितेसी घरा । खेळतों सोकरा नंदाचा मी ॥१॥ बहु दिसीं जाली यासीं मज भेटी । आतां वाटे तुटी न परावी ॥२॥ कोवळें बोलतो मना आवरतें । डोळियाचें पातें ढापवेना ॥३॥ आजी सकळांसी आलें चोळूनियां। कां गो पाठी वांयां पुलविली॥४॥तुमचें तें काय खोळंबलें काज । बल्या कां गो मज कोंडा घरीं ॥ ५ ॥ तुकयाचा धनी गोकुळनायक । सरा कांहीं एक बोलतों मी ॥६॥

३९२२. आतां न यें मागें । मी आलें याच्या रागें । काय माझें जगें । कोपोनियां करावें ॥ १ ॥ कां गो कलित्यां कोल्हाल । तुह्मी भलत्याच सकल । वेचाल ते बोल । झुटे होती बोलिले ॥ २ ॥ याचे भेटी माझें मन । स्वरूपीं ठाकले लोचन । वेगळें तें क्षण आतां होऊं नावरे ॥ ३ ॥ काज काम नको जालें । बीजें नावरे बोलिलें । याचिया भेदिलें । कामबाणीं अंतर ॥ ४ ॥ या वेगळें होणें । आतां जळो तैसें जिणें । घेतलें तें मनें । आतां मागें न फिरे ॥ ५ ॥ आतां मोटी वार । माझी नका धरूं चार । तुकयाचा दातार । शेजे तो मी सुतलों ॥ ६ ॥

३९२३. हरिरता चपळा नारी । लागवरी न रिघती ॥ १ ॥ अवघ्या अंगें सर्वोत्तम । भोगी काम भोगता ॥ २ ॥ वाचा वाच्यत्वासी न ये। कोठें काय करावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा ऐसा । देवपिशा उदारा ॥ ४ ॥

३९२४. गौळणी आल्या वाज । ह्मणती या गे राखों आज । सांपडवूनी माज । घरांत धरुनी कोंडूं । उघडें कवाड उभ्या काळोशाचे आड । साता पांचा एक भीड मौनेंची ठेल्या ॥ १ ॥ नित्य सोंकवला नेदी । सांगों चित्त बोला । आतां सांपडतां याला । कोण सोडी जीवें ॥ २ ॥ जाणोनियां हरी त्याच घरा आला चोरी । गडियां ठेवूनी बाहेरी पूर्वद्वारें शिरे । त्यांच्या भयाभीत चाले पिलंगत भोंवतालें । पाहे तंव देखियेलें नवनीत पुढें ॥ ३ ॥ उतरोनी सिंकें । पाहे चाखोनियां निकें । गोड तेचि एका एकें । हातीं लांबवितो । जाणे राखती तयांसी । तेथें अधिकचि नासी । माग लावी हात पुसी। चोरी जाणावया ॥ ४ ॥ जाणोनियां नारी । मूळ वर्मद्वार धरी । मग कोंडूनी भीतरी । घरांत धरियेला । कां रे नागविसी । माझें मुळीं लागलासी । आणवीन तुजपासीं । मागें खादलें तें ॥ ५ ॥ दोहीं संधी बाहे । धरूनी नेती माते पाहे । काय नासी केली आहे । घरामाजी येणें । तुका ह्मणे मुख । त्याचें वाढों नेदी दुःख । दसवंती कवतुक । करुनी रंजविल्या ॥ ६ ॥

डांका. अभंग ८.

३९२५. चौक भरियेला आसनीं पाचारिली कुळस्वामिनी । वैकुंठवासिनी ये धांवोनी झडकरी ॥ १ ॥ रंगा येईं वो विठाई सांवळिये डोळसे । तुझें श्रीमुख साजिरें तें मी केधवां देखेन ॥ २ ॥ रजतमधुपारती । पंचप्राणांची आरती ।

अवघी सारोनी आइती । ये धांवती झडकरी ॥३॥ मन मारोनियां मेंढा । आशा मनसा तृष्णा तुटी । भक्तिभाव नैवेद्य ताटीं । भरोनी केला हाकार ॥४॥ डांका अनुहात गजरे । येउनी अंगासी संचरे । आपुला घेउनी पुरस्कार । आरोग्य करीं तुकयासी ॥ ५ ॥

३९२६. साच माझा देव्हारा । भाक ठेवा भाव खरा । त्रिगुणांचा फुलवरा । आणा विनति सांगतों ॥ १ ॥ माझें दैवत हें रंगीं । नाचे वैष्णवांच्या संगीं । भरलें मग अंगीं । निवाड करी दोहींचा ॥ २ ॥ तुझें आहे तुजपासीं । परि तूं जागा चुकलासी । चिवडूनियां नासी । तुझ्या घरिच्यांनीं केली ॥३॥ आतां न पडे ठावें । वांचूनियां माझ्या देवें । अंधकार व्हावें । नासु ठाव शोधावा ॥ ४ ॥ आंधळयासी डोळे । देते पांगुळासी पाय । वांजा पुत्र फळे । नवस पुरविते विठाई ॥५॥ उगविलीं कोडीं । मागें कितेकांचीं बापुडीं । तुका ह्मणे घडी । न लगे नवस द्या आधीं ॥६॥

३९२७. विनति घातली अवधारीं । मज देईं वो अभय करीं । पीडिलों खेचरीं । आणीक वारी नांवांची ॥१॥ रंगा येईं वो एकला रंग वोडवला । हरिनाम उठिला गजर केला हाकारा ॥२॥ देवांचे दैवते । तुज नमिलें आदिनाथे । ये वो कृपावंते । भोगा माझ्या धांवत ॥ ३ ॥ न लवीं आतां वेळ । आइत सारिली सकळ । तुका ह्मणे कुळ । आमुचिये दैवते ॥ ४ ॥

३९२८. माझा देव्हारा साचा । नाहीं आणीक कोणाचा । त्रिभुवनीं याचा । ठसा न लगे पुसावें ॥ १ ॥ या रे लोटांगणीं । कांहीं करा विनवणी । करील झाडणी । भूत काढी संसार ॥ २ ॥ पडिले विषयांचे गोंधळीं । ते त्रिगुण आकळी । हरिनाम आरोळी । कानीं पडतां ते उठी ॥ ३ ॥ घेतला अहंकारें । काम क्रोध या मत्सरें । पळती प्रेमभरें । अवघे ठाव सांडूनी ॥ ४ ॥ घेतलासे पुरा । माया ममता आसरा । अवघ्या एक सरा । पळती रंग देखोनी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे द्यावा भाव । फिटेल मनींचा संदेह । आणीक न लगे ठाव । कांहीं कोठें हिंडावे ॥ ६ ॥

३९२९. पुढें येते देवी । तिची जती चालों द्यावी । मागील झाडावी । झाडा मान आसडी ॥ १ ॥ एकवीरा आली अंगा । आतां निवारील रोगा । माझ्या भक्तापाशीं सांगा । पूजा भावें करावी ॥ २ ॥ मेंढा मारावा लोवाळ । पूजा पावली सकळ । तुह्मीं केलें बळ । मग मी ठायीं न पडें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मुळीं । लागली ते आली कुळीं । वंदूनी सकळीं । जीवें भावें ओवाळा ॥ ४ ॥

३९३०. अवघ्या ज्येष्ठा देवी कोण पूजनाचा ठाव । धरितांचि भाव कोठें नाहींसें जालें ॥ १ ॥ दिसे सारिखें सारिखें । परि तें कारणीं पारिखें । तळीं गेलें देखें । वरी टोले न साहाती ॥ २ ॥ पट एका शिरीं । यथाविधीनें त्या येरी । बसकोळ्या घागरी डेरे रांझण गाडगीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माना । येथें कोणी रुसावें ना । आपुलाल्या स्थानां । जेथें त्याचि शोभल्या ॥ ४ ॥

३९३१. खेचर खडतर । काळ कांपती असुर । नांदे भीमातीर । पंढरपुरपाटणीं ॥ १ ॥ आतां करी कां रे हाकारा । सहस्रनामें एकसरा । दवडिते खेचरा । अंगसंगें धरूनी ॥ २ ॥ सीते जाली झडपणी । राहाणें वासुगीच्या वनीं । पावली जननी । झोंटि मोकळीया केशी ॥ ३ ॥ लाविलें कावरें । प्रल्हादा ह्मैसासुरें । आली येकसरें । दांत खात रंगासी ॥ ४ ॥ वसुदेवाचीं बाळें । सात खादलीं ज्या काळें । आली भोगवेळे । तया कारणें तेथें ॥ ५ ॥ पांडवें बापुडीं । वाज केलीं फिरती वेडीं । धांवोनियां काढी । अंगसंगें त्राहाविलीं ॥ ६ ॥ नामाचें चिंतन । येथें धांवते आपण । न विचारितां हीण । भाव देखे जयाचा ॥ ७ ॥ कुळींची कुळदेवता । तुका ह्मणे आह्मां माता । काय भय भूतां । काळ यमदूताचें ॥ ८ ॥

३९३२. देवी देव जाला भोग सरला यावरी । सांगाया दुसरी ऐसी नाहीं उरली ॥ १ ॥ हरिनाम देवनाम तुह्मी गाऊनियां जागा । पेंठवणी मागा नका ठेवूं लिगाड ॥ २ ॥ शेवटीं सुताळी बरवी वाजवावी डांक । ताळा घाली एक सरलियाचे शेवटीं ॥ ३ ॥ गुंडाळा देव्हारा मान देती मानकरी । तुका ह्मणे बरीं आजी कोडीं उगविलीं ॥ ४ ॥

३९३३. जाली झडपणी खडतर देवतां । संचरली आतां निघों नये ॥ १ ॥ मज उपचार ह्मणी आतां करा । न साहे दुसरा भार कांहीं ॥ २ ॥ नेऊनियां वाला चंद्रभागे तिरीं । जीवा नाहीं उरी कांहीं आतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळों आलें वर्तमान । माझें तों वचन आच्छादलें ॥ ४ ॥

३९३४. अंगीं देवी खेळे । कां रे तुह्मांसी न कळे । कोणाचे हे चाळे । सुख दुःख न मनितां ॥ १ ॥ मी तों आतां येथें नाहीं । ओळखी वचनाच्या ठायीं । पालटाचा घेईं । भाव खरें लोपे ना ॥ २ ॥ आपुलाले तुह्मी पुसा । सोवा एव्याच सरिसा । स्थिरावल्या कैसा । काय जाणों विचार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाभकाळ । तेथें नसावें शीतळ । मग तैशी वेळ । कोठें जाते सांपडों ॥ ४ ॥

३९३५. पांगुळ जालों देवा नाहीं हात ना पाय । बैसलों जयावरी सैराट तें जाय । खेटितां कुंप कांटी । खुंट दरडी न पाहे । आधार नाहीं मज कोणी । बाप ना माये ॥ १ ॥ दाते हो दान करा । जातें पंढरपुरा । न्या मज तेथवरी । अखमाचा सोयरा ॥ २ ॥ हिंडतां गव्हानें गा । शिणलों दारोदारीं । न मिळेचि दाता कोणी । जन्मदुःखातें वारी । कीर्ति हे संतां मुखीं । तोचि दाखवा हरी । पांगळां पाय देतो । नांदे पंढरपुरीं ॥ ३ ॥ या पोटाकारणें गा । जालों पांगिला जना । न सरेचि बापमाय । नाहीं भीक खंडणा । पुढारा ह्मणती एक । तया नाहीं करुणा । श्वान हें लागे पाठी । आशा बहु दारुणा ॥ ४ ॥ काय मी चुकलों गा । मागें नेणवे कांहीं । न कळेचि पापपुण्य । तेथें आठव नाहीं । मी माजी भुललों गा । दीप पतंगासोयी । द्या मज जीवदान । संत महानुभाव कांहीं ॥ ५ ॥ दुरोनी आलों मी गा । दुःख जालें दारुण । यावया येथवरी । होतें हेंचि कारण । दुर्लभ भेटी तुह्मां । पायीं जालें दरुषन । विनवितो तुका संतां । दोन्ही कर जोडून ॥ ६ ॥

३९३६. देश वेष नव्हे माझा । सहज फिरत आलों । करूं सत्ता कवणावरी । कोठें स्थिर राहिलों । पाय डोळे ह्मणतां माझे । तिहीं कैसा मोकलिलों । परदेशी नाहीं कोणी । अंध पांगुळ जालों ॥ १ ॥ आतां माझी करीं चिंता । दान देईं भगवंता । पाठीं पोटीं नाहीं कोणी । निरवीं सज्जन संता ॥ २ ॥ चालतां वाट पुढें । भय वाटतें चित्तीं । बहुत जणें गेलीं । नाहीं आलीं मागुतीं । न देखें काय जालें । कान तरी ऐकती । बैसलों संधिभागीं । तुज धरूनी चित्तीं ॥ ३ ॥ भाकितों करुणा गा । जैसा सांडिला ठाव । न भरे पोट कधीं । नाहीं निश्चळ पाव । हिंडतां भागलों गा । लक्ष चौऱ्याशीं गांव । धरूनी राहिलों गा । हाचि वसता ठाव ॥४॥ भरवसा काय आतां । कोण आणि अवचिता । तैसीच जाली कीर्ति । तया मज बहुतां । ह्मणऊनी मारीं हाका । सोयी पावें पुण्यवंत । लागली भूक थोरी । तूंचि कृपाळू दाता ॥ ५ ॥ संचित सांडवलें । कांहीं होतें जवळी । वित्त गोत पुत माया । तुटली हे लागावळी । निष्काम जालों देवा । होतें माझे कपाळीं । तुका ह्मणे तूंचि आतां । माझा सर्वस्वें बळी ॥ ६ ॥

३९३७. देखत होतों आधीं मागें पुढें सकळ । मग हे दृष्टि गेली वरी आलें पडळ । तिमिर कोंदलेंसें वाढे वाढतां प्रबळ । भीत मी जालों देवा । काय ज्या-

त्याचें फळ ॥१॥ आतां मज दृष्टि देईं । पांडुरंगा मायबापा । शरण आलों आतां । निवारूनियां पापा । अंजन लेववूनी । करीं मारग सोपा । जाईन सिद्धपंथें । अवघ्या चुकती खेपा ॥ २ ॥ होतसे खेद चित्ता । कांहीं नाठवे विचार । जात होतों जनामागें । तोही सांडिला आधार । हा ना तोसा ठाव जाला । अवघा पडिला अंधार । फिरलीं माझीं मज । कोणी न देती आधार ॥ ३ ॥ जोंवरी चळण गा । तोंवरी ह्मणती माझा । मानिती लहान थोर । देहसुखाच्या काजा । इंद्रियें मावळलीं । आला बागुल आजा । कैसा विपरीत जाला । तोचि देह नव्हे दुजा ॥ ४ ॥ गुंतलों या संवसारें । कैसा झालोंसें अंध । मी माझें वाढवूनी । मायातृष्णेचा बाध । स्वहित न दिसेचि । केला आपुला वध । लागले काळ पाठीं । सवें काम हे क्रोध ॥ ५ ॥ लागती चालतां गा । गुणदोषाच्या ठेंसा । सांडिली वाट मग । जालों निराळा कैसा । पाहातों वास तुझी । थोर करूनी आशा । तुका ह्मणे वैद्यराजा । पंढरीच्या निवासा ॥ ६ ॥

३९३८. सहज मी आंधळा गा निजनिराकार पंथें । वृत्ति हे निवृत्ति जाली जन न दिसे तेथें । मी माझें हारपलें ठायीं जेंथींच्या तेथें । अदृश्य तेंचि जालें कांहीं दृश्य जें होतें ॥ १ ॥ सुखी मी निजलों गा शून्य सारूनी तेथें । त्रिकूटशिखरीं गा दान मिळे आइतें ॥ २ ॥ टाकिली पात्र झोळी धर्म अधर्म आशा । कोल्हाळ चुकविला त्रिगुणांचा वोळसा । न मागें मी भीक आतां हाचि जाला भरवसा । वोळली सत्रावी गा तिणें पुरविली इच्छा ॥ ३ ॥ ऊर्ध्वमुखें आळविला सोहं शब्दाचा नाद । अरूप जागविला दाता घेऊनी छंद । घेऊनी आला दान निजतत्व निजबोध । स्वरूपीं मेळविलें नांव ठेविला भेद ॥ ४ ॥ शब्द हा बहुसार उपकाराची राशी । ह्मणोनि चालविला मागें येतील त्यांसी । मागोनी आली वाट सिद्धओळीची तैसी । तरले तरले गा आणीक ही विश्वासी ॥ ५ ॥ वर्म तें एक आहे दृढ धरावा भाव । जाणीवनागवण नेदी लागो ठाव । ह्मणोनि संग टाकीं सेवीं अद्वैत भाव । तुका ह्मणे हाचि संतीं मागें केला उपाव ॥ ६ ॥

३९३९. आंधळ्यापांगळ्यांचा एक विठोबा दाता । प्रसवला विश्व तोचि सर्व होय जाणता । घडी मोडी हेळामात्रें पापपुण्यसंचिता । भवदुःख कोण वारी तुजवांचुनि चिंता ॥ १ ॥ धर्म गा जागो तुझा तूंचि कृपाळू राजा । जाणसी जीवींचे गा न सांगतां सहजा ॥ २ ॥ घातली लोळणी गा पुंडलीकें वाळवंटीं । पंढरी पुण्य ठाव नीरे भीवरे तटीं । न देखें दुसरें गा जाली अदृश्यदृष्टि । वोळला प्रेमदाता केली अमृतवृष्टि ॥ ३ ॥ जाणीक उपमन्यु एक बाळ धाकुटें । न देखे न चलवे जना चालते वाटे । घातली लोळणी गा हरिनाम बोभाटे । पावला त्याकारणें धांव घातली नेटें ॥ ४ ॥ बैसोनी खोळी शुक राहे गर्भ आंधळा । शीणला येरझारी दुःख आठवी वेळा । मागील सोसिलें तें ना भीं ह्मणे गोपाळा । पावला त्याकारणें लाज राखिली कळा ॥ ५ ॥ न देखे जो या जना तया दावी आपणा । वेगळा सुखदुःखा मोहो सांडवी धना । आपपर तेंही नाहीं बंधुवर्ग सज्जना । तुकया तेचि परी जाली पावें नारायणा ॥ ६ ॥

३९४०. भगवंता तुजकारणें मेलों जीताचि कैसी । निष्काम बुद्धि ठेली चळण नाहीं तयासी । न चलती हात पाय दृष्टि फिरली कैसी । जाणतां न देखों गा क्षर आणि अक्षरासी ॥ १ ॥ विठोबा दान दे गा तुझ्या सारिखें नामा । कीर्ति हे वाखाणिली थोर वाढली सीमा ॥ २ ॥ भुक्ति मुक्ति तूंचि एक होसि सिद्धीचा दाता । ह्मणोनि सांडवली शोक भय लज्जा चिंता । सर्वस्वें त्याग केला धांव घातली आतां ।

कृपादान देईं देवा येउनि सामोरा आतां ॥ ३ ॥ संसारसागरु गा भवदुःखाचें मूळ । जनवाद अंथरुण माजी केले इंगळ । इंद्रियें वज्रघातें तपे उष्ण वरी जाळ । सोसिलें काय करूं दुर्भर हे चांडाळ ॥ ४ ॥ तिहीं लोकीं तुझें नाम वृक्ष पल्लव शाखा । वेंघलो वरि खोडा भाव धरुनी टेंका । जाणवी नरनारी जागो धरम लोकां । पावती पुण्यवंत सोई आमुचिये हाका ॥ ५ ॥ नाठवे आपपर आतां काय बा करूं । सारिखा सोइसंवा हारपला विचारु । घातला योगक्षेम तुज आपुला भारु । तुकया शरणांगता देईं अभयकरु ॥ ६ ॥

वासुदेव. अभंग ६.

३९४१. मनु राजा एक देहपुरी । असे नांदतु त्यासी दोघी नारी । पुत्र पौत्र संपन्न भारी । तेणें कृपा केली आह्मांवरी गा ॥ १ ॥ ह्मणउनी आलों या देशा । होतों नाहीं तरी भुललों दिशा । दाता तो मज भेटला इच्छा । देउनि मारग दाविला सरिसा गा ॥ २ ॥ सवें घेउनि चौघेजण । आला कुमर सुलक्षण । कडे चुकवूनी कांटवण । ऐका आणिलीं तीं कोण कोण गा ॥ ३ ॥ पुढें भक्तिनें धरिलें हातीं । मागें ज्ञान वैराग्य येती । स्थिर केलीं जीं आचपळें होतीं । सिद्ध आणुनि लाविलीं पंथीं गा ॥ ४ ॥ केले उपकार सांगों काय । बाप न करी ऐसी माय । धर्में त्याच्या देखियेलें पाय । दिलें अखय भय वारुनि दान गा ॥ ५ ॥ होतों पीडत हिंडतां गांव । पोट भरे ना राहावया ठाव । तो येणें अवघा संदेह । ह्मणे फेडियेला तुकयाचा बांधव गा ॥ ६ ॥

३९४२. गातों वासुदेव मी ऐका । चित्त ठेवुनि ठायीं भावें एका । डोळे झांकुनि रात्र करूं नका । काळ करीत बैसला लेखा गा ॥ १ ॥ राम राम स्मरा आधीं । लाहो करा गांठ घाला मूळबंदीं । सांडाव्या उगिया उपाधी । लक्ष लावुनि राहा गोविंदीं गा ॥ २ ॥ ऐसा अल्प मानवी देह । शत गणिलें अर्ध रात्र खाय । पुढें बालत्व पीडा रोग क्षय । काय भजनासी उरलें तें पाहें गा ॥ ३ ॥ क्षणभंगुर नाहीं भरवसा । व्हा रे सावध सोडा माया आशा । न चळे बळ पडेल मग फासा । पुढें हुशार थोर आहे ओलसा गा ॥ ४ ॥ कांहीं थोडें बहुत लागपाठ । करा भक्ति भाव धरा बळकट । तन मन ध्यान लावुनियां नीट । जर असेल करणें गोड शेवट गा ॥ ५ ॥ विनवितों सकळां जनां । कर जोडुनि थोरां लाहनां । दान इतुकें द्या मज दीना । ह्मणे तुकया बंधु राम ह्मणा गा ॥ ६ ॥

३९४३. गेले टळले पहार तीन । काय निदसुरा अझून । जागे होउनि करा कांहीं दान । नका ऐकोनि झालों लोचन गा ॥ १ ॥ हरी राम कृष्ण वासुदेवा । जाणवितसें जना । चिपळया टाळ हातीं मुखीं घोष । नारायणा गा ॥ २ ॥ जें टाकेल कोणा कांहीं । फळ पुष्प अथवा तोय । द्या परी मीस घेऊं नका भाई । पुढें विन्मुख होतां बरें नाहीं गा ॥ ३ ॥ देवाकारणें भाव तस्मात । द्यावें न लगे फारसें वित्त । जालें एक चित्त तरी बहुत । तेवढ्यासाठीं नका करूं वाताहात गा ॥ ४ ॥ आलों येथवरी बहु सायासें करितां दान हेंचि मागावयास । नका भार घेऊं करूं निरास । धर्म सारफळ संसारास गा ॥ ५ ॥ आतां मागुता येईल फेरा । हें तों न घडे या नगरा । ह्मणे तुकयाबंधु धरा । ओळखी नाहीं तरी जाल अघोरा गा ॥ ६ ॥

३९४४. राम राम दोनी अक्षरें । सुलभ आणि सोपारें । जागा मागिले पाहारें । सेवटिचें गोड तेंचि खरें गा ॥ १ ॥ राम कृष्ण वासुदेवा । जाणवी जनासी । वाजवी चिपळिया । टाळ घागऱ्याघोषें गा ॥२॥ गाय वासुदेव वासुदेवा । भिन्न नाहीं आ-

वेळा जाणविती । धरूनियां राहा चित्तीं । नेघें भार सांडीं कामा हातीं । नीज घेऊनी फिरती गा ॥ ४ ॥ सुपात्रीं सर्व भाव । मी तों सर्व वासुदेव । जाणती कृपाळू संत महानुभाव । जया भिन्न भेद नाहीं ठाव गा ॥ ५ ॥ शूर दान जीवें उदार । नाहीं वासुदेवीं विसर । कीर्ति वाढे चराचर । तुका ह्मणे तया नमस्कार गा ॥ ६ ॥

३९४५. बोल बोले अबोलणे । जागें बाहेर आंत निजेलें । कैसें वरांत घरकुल केलें । नेणों अंधार ना उजेडलें गा ॥ १ ॥ वासुदेव करितों फेरा । वाडियांत बाहेर दारा । कोणी कांहीं तरी दान करा । जाब नेदा तरी जातों माघारा गा ॥ २ ॥ हातीं टाळ दिंडी मुखीं गाणें । गजर होतो बहु मोठ्यानें । नाहीं निवडिलीं थोर-लाहानें । नका निजों भिकेच्या भणें गा ॥ ३ ॥ मी वासुदेव तत्वता । कळों येईल विचारितां ॥ आहे ठाउका सभाग्या संतां । नाहीं दुजा आणीक मागता गा ॥ ४ ॥ काय जागाचि निजलासी । सुनें जागवूनि दारापासीं । तुझ्या हितापाठीं करीं व्यास व्यासी । भेटी न घेसी वासुदेवासी गा ॥५॥ ऐसें जागविलें अवघें जन । होतें संचित तिहीं केलें दान । तुका ह्मणे दुबळीं कोणकोण । गेलीं वासुदेवा विसरून गा ॥ ६ ॥

३९४६. रामकृष्ण गीती गात । टाळ चिपळ्या वाजवीत । छंदें आपुलिया नाचत । नीज घेऊनी फिरत गा ॥ १ ॥ जनीं वनीं हा अवघा देव । वासनेचा हा पुसावा ठाव । मग वोळगती वासुदेव । ऐसा मनीं वसूं द्यावा भाव गा ॥२॥ निज दासाची थोर आवडी । वासुदेवासी लागली गोडी । मुखीं नाम उच्चारी वडोघडीं । ऐसी करा हे वासुदेवजोडी गा ॥ ३ ॥ अवघा सारूनी सेवट जाला । प्रयत्न न चले कांहीं केला । जागा होईं सांडुनि झोपेला । दान देईं वासुदेवाला गा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे रे धन्य त्याचें जिणें । जिहीं घातलें वासुदेवा दान । त्याला न लगे येणें जाणें । जालें वासुदेवीं राहणें गा ॥ ५ ॥

गांवगुंड. अभंग १.

३९४७. आह्मीं जालों गांवगुंड । अवघ्या पुंड भूतांसी ॥ १ ॥ दुसरें तें खेळों आलें । एका बोलें तो मियां ॥ २ ॥ अवधियांचा येऊं लाग । नेदूं अंग शिवाया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खुंटूं नाद । जिंतूं वाद सर्तीनें ॥ ४ ॥

जोगी. अभंग १.

३९४८. जग जोगी जग जोगी । जागजागे बोलती ॥ १ जागता जगदेव । राखा कांहीं भाव ॥ २ ॥ अवघा क्षेत्रपाळ । पूजा सकळ ॥ ३ ॥ पूजापत्र कांहीं । फळ पुष्प तोय ॥ ४ ॥ बहुतां दिसां फेरा । आला या नगरा ॥ ५ ॥ नका घेऊं भार । धर्म तोचि सार ॥ ६ ॥ तुका मागे दान । द्या जी अनन्य ॥ ७ ॥

सरवदा. अभंग १.

३९४९. एका गा ए भाई । सरवदा सांगतो काई । येथें नाडेल माई । दोघां पुत्रांची । ते करिती तिची विटंबना । अवघ्या प्रसिद्ध जना । एक न मारितां शाहाणा । तो जाणा सुख न पवे ॥ १ ॥ आणीक ऐका गा ए । सरवदा सांगतो काय । खरेंचि बोले तो जाय । नरकामध्यें अधोगती । हें चौघांच्या मुखें । मना आणावें सुखें । अवघीं चुकती दुःखें । खोटें बोला नरनारी ॥ २ ॥ आणीक नाडेल एक जाण । सरवदा बोलतो वचन । जागें माझें चित्त ह्मणोन । पडिलें खान तया घरीं । ह्मणोन न ह्मणा माझें कांहीं । निजीं निजा सुखें ठायीं । यत्न होइल तईं । चोराठायीं विश्वास ॥ ३ ॥ आणीक एकी परी । सरवदा सांगतो थोरी । दुःख पावेल नारी । पतिव्रता यामधीं । पांचांनीं दिधली हातीं । ह्मणोनि त म-

परी । सरवदा सांगतो तें करीं । दान देतां जो न वारी । नव्हे भला भला तो । तुका ह्मणे आई । येथें नांव काई । सांगसी तें ठायीं । मरो रांडेचें ॥ ५ ॥

मुंढा. अभंग ३.

३९५०. संबाल यारा उपर तलें दोन्हो मारकी चोट । नजर करे सो ही राखे पश्वा जावे लुट ॥ १ ॥ प्यार खुदाई रे बाबा जिकिर खुदाई ॥ २ ॥ उडे कुडे ढुंग नचावे आगल भुलन प्यार । लडबड खडबड कांहेकां कचलावत भार ॥ ३ ॥ कहे तुका चलो एका हम जिन्होंके सात । मिलावे तो उसे देना तो ही चढावे हात ॥४॥

३९५१. सब संबाल भ्याने लौंढे खडा केऊं गुंग । मदिरथी मता हुवा भुलि पाडी भंग ॥ १ ॥ आपसकुं संबाल। आपसकुं संबाल। मुंढे खुब राख ताल। मुथिवोहि बोला नहीं तो करूंगा हाल ॥२॥ आवलका तो पीछें नहीं मुदल बिसर जाय। फिरते नहीं लाज रंडी गधे गोते खाय ॥ ३ ॥ जिन्हो खातिर इतना होता सो नहीं तुझे बेफाम । उचा जोरो लिया तुंबा तुंबा बुरा काम ॥ ४ ॥ निकल जावे चिकल जोरो मुंढे दिलदारी । जवानीकी छोड दे बात फिर एक तारी ॥ ५ ॥ कहे तुका फिसल रुका मेरेको दान देख। पकड धका गांडगुढघी मार चलाऊं आलेख ॥ ६ ॥

३९५२. आवल नाम आल्ला वडा लेते भुल न जाये । इलाम त्याकालजमुपरताही तुंब बजाये ॥ १ ॥ आल्ला एक तुं नवी एक तुं । काठतें सिर पावों हात नहीं जीव उराये ॥ २ ॥ आगले देखे पिछले बुझे । आपें हजुर आयें ॥ ३ ॥ सब सवरी नचाव भ्याने । खडा आपनी सात । हात पावों रखते जबाब । नहीं आगली बात ॥ ४ ॥ सुनो भाई बजार नहीं । सबहि निरचे लाव । नन्हा बडा नहीं कोये एक ठोर मिलाव ॥ ५ ॥ एक तार नहीं प्यार । जीवतनकी आस । कहे तुका सो हि मुंढा । राखलिये पायेनपास ॥ ६ ॥

डोई फोडा. अभंग १.

३९५३. तम भज्याय ते बुरा जिकीर ते करे । सीर काटे ऊर कुटे ताहां सब डरे ॥ १ ॥ ताहां एक तु ही ताहां एक तु ही । ताहां एक तु ही रे बाबा हमें तुझें नहीं ॥ २ ॥ दिदार देखो भुले नहीं किशे पछाने कोये । सचा नहीं पकडूं सके झुटा झुटे रोये ॥ ३ ॥ किसे कहे मेरा किन्हे सात लिया भास । नहीं मेलो मिले जीवना झुटा किया नास ॥ ४ ॥ सुनो भाई कैसा तो ही । होय तैसा होय। बाट खाना अल्ला कहना एकबारां तो ही ॥ ५ ॥ भला लिया भेक मुंढे । आपना नफा देख । कहे तुका सो ही संका । हाक अल्ला एक ॥ ६ ॥

मलंग. अभंग १.

३९५४. नजर करे सो हि जिंके बाबा दुरथी तमासा देख । लकडी फांसा लेकर बैठा आगले ठकण भेख ॥१॥ काहे भुला एक देखत। आंखो मार तडांगो बाजार ॥२॥ दमरी चमरी जो नर भुला । सोत आवो हि लत खाये ॥ ३ ॥ नहि बुलावत किसे बाबा आप हि मत जाये । कहे तुका उस असाके संग फिरफिर गोते खाये ॥ ४ ॥

दरवेस. अभंग १.

३९५५. अल्ला करे सो होय बाबा करतारका सिरताज । गाऊ वछरे तिस चलावे यारी बाघो न सात ॥ १ ॥ ख्याल मेरा साहेबका बाबा हुवा करतार । व्हांटें आवे चढे पीठ आपे हुवा असवार ॥ २ ॥ जिकिर करो अल्लाकी बाबा सबल्यां अंदर भेस । कहे तुका जो नर बुझे सोहि भया दरवेस ॥ ३ ॥

वैद्यगोळी. अभंग १.

कोंये अल्ला करे सोहि होये ॥ १ ॥ मर्द होये वो खडा फीर नामर्दकुं नहीं धीर । आपने दिलकुं करना खुसी तीन दामकी क्या खुमासी ॥ २ ॥ सब रसोंका किया मार । भजनगोली एक हि सार । इमान तो सब ही सखा । थोडी तो भी लेकर ज्या ॥ ३ ॥ जिन्हो पास नीत सोये । वो हि बसकर तिरोवे । सांतो पांचो मार चलावे । उतार सो पीछे खावे ॥ ४ ॥ सब ज्वानी निकल जावे । पीछे गधडा मटी खावे । गांवढाल सो क्या लेवे । हगवनी भरी नहीं धोवे ॥ ५ ॥ मेरी दारु जिन्हें खाया । दिदार दरगां सो हि पाया । तल्हे मुंढी घाल जावे । बिगारी सोवे क्या लेवे ॥ ६ ॥ बजारका बुझे भाव । वो हि पुसता आवे ठाव । फुकट बाट्ठ कहे तुका । लेवे सोहि लें हिसखा ॥ ७ ॥

गोंधळ. अभंग ३.

३९५७. राजस सुंदर बाळा । पाहों आलिया सकळा वो । बिंबीं बिंबोनि ठेली । माझी परब्रह्म वेल्हाळा वो । कोटि रविशशि माझी । परब्रह्म वेल्हाळा वो ॥ १ ॥ राजस विठाबाई । माझें ध्यान तुझे पायीं वो । त्यजूनियां चौघींसी । लावी आपुलिये सोई वो ॥ २ ॥ सकुमार साजिरी । कैसीं पाउलें गोजिरीं वो । कंठीं तुळसीमाळा । उभी भीवरेच्या तिरीं वो । दंत हिरया ज्योति । शंखचक्र मिरवे करीं वो ॥ ३ ॥ निर्गुण निराकार । वेदां न कळेचि आकार वो । शेषादिक श्रमले । श्रुती न कळे तुझा पार वो उभारोनी बाहे । भक्तां देत अभयकर वो ॥ ४ ॥ येऊनी पंढरपुरा अवतरली सारंगधरा वो । देखोनी भक्ति भाव । वोरसली अमृतधारा वो देऊनी प्रेमपान्हा । तुकया स्वामीनें किंकरा वो ॥ ५ ॥

३९५८. सुदिन सुवेळ । तुझा मांडिला गोंधळ वो । पंच प्राण दिवटे । दोनी नेत्रांचे हिलाल वो ॥ १ ॥ पंढरपुरनिवासे । तुझे रंगीं नाचत असें वो । नवस पुरवीं माझा । मनींची जाणोनियां इच्छा वो ॥२॥ मांडिला देव्हारा । तुझा त्रिभुवनामाझारी वो । चौक साधियेला । नाभिकळस ठेविला । वरी वो ॥ ३ ॥ बैसली देवता । पुढें वैष्णवाचें गाणें वो । उद्गारें गर्जती । कंठीं तुळसीचीं भूषणें वो ॥ ४ ॥ स्वानंदाचे ताटीं । धूप दीप पंचारती वो । ओवाळिली माता । विठाबाई पंचभूतीं वो ॥ ५ ॥ तुझें तुज पावलें माझा नवस पुरवीं आतां वो । तुका ह्मणे राखें । आपुलिया शरणागता वो ॥ ६ ॥

३९५९. सुंदर मुख साजिरें । कुंडलें मनोहर गोमटीं वो । नागर नागखोपा । केशर कस्तुरी मळवटीं वो । विशाळ व्यंकट नेत्र । वैजयंती तळपे कंठीं वो । कास पितांबराची । चंदन सुगंध साजे उटी वो ॥ १ ॥ अतिबरवंटा बाळा । आली सुलक्षणा गोंधळा वो । राजस तेजोराशी । मिरवी शिरोमणी वेल्हाळा वो । कोटि रविशशिप्रभा लोपल्या सकळा वो । न कळे ब्रह्मादिकां । अनुपम्य इची लीळा वो ॥ २ ॥ सावळी सकुमार । गोरी भुजा शोभती चारी वो । सखोल वक्षस्थळ । सुडाळ पदक झळके वरी वो । कटीं क्षुद्र घंटिका । शब्द करिताती माधुरी वो । गर्जत चरणीं वाकी । अभिनव संगीत नृत्य करी वो ॥ ३ ॥ अष्टांगीं मंडित काय । वर्णावी रूपठेवणी वो । शोधिव सुंदर रसाची ओतिली । सुगंध लावण्यखाणी वो । सर्वकळासंपन्न । मंजुळ बोले हास्यवदनी वो । बहु रूपें नटली । आदिशक्ति नारायणी वो ॥ ४ ॥ घटस्थापना केली । पंढरपुरमहानगरीं वो । अस्मानी मंडप दिला । तिन्ही ताळांवरी वो । आरंभिला गोंधळ इनें । चंद्रभागेतिरीं वो । आली भक्तिकाजा कृष्णाबाई योगेश्वरी वो ॥ ५ ॥ तेहतीस कोटि देव । चामुंडा अष्ट कोटि

ब्रह्मानंद करिती गंधर्व वो । वंदी चरणरज तेथें । तुकयाचा बांधव वो ॥ ६ ॥

३९६०. शंख करिशी ज्याच्या नांवें । त्याचें तुज नाहीं ठावें । ऐक सांगतों एका भावें । सांपडे घरीं तें जीवऊनि खावें । रे विठ्ठल ॥ १ ॥ टिळे माळा करंडी सोंग । धरूनी चाळविलें जग । पसरी हात नाहीं त्याग । दावी दगड पुजी भग । रे विठ्ठल ॥ २ ॥ राख लावुनि अंग मळी । वाये ठोके मी एक बळी । वासने हातीं बांधवी नळी । त्यासी येऊनी गिळी । रे विठ्ठल ॥ ३ ॥ कोण तें राइडीचें सुख । वरते पाय हारतें मुख । करवी पीडा भोगवी दुःख । पडे नरकीं परि न पळेचि मूर्ख । रे विठ्ठल ॥ ४ ॥ सिकला फाक मारी हाका । रांडा पोरें मेळवी लोकां । विटंबी शरीर मागें रुका । केलें तें गेलें अवघेंचि फुका । रे विठ्ठल ॥ ५ ॥ कळावें जनां मी एक बळी । उभा राहोनी मांडी फळी । फोडोनी गुडघे कोंपर चोळी । आपला धात करोनी आपणचि तळमळे । रे विठ्ठल ॥ ६ ॥ फुकट खेळें टकलीं चांयां । धरूनी सोंग बोडक्या डोया । शिवों नये ती अंतरीं माया । संपादणीविण विटंबिली काया । रे विठ्ठल ॥ ७ ॥ धुळी माती कांहीं खेळों च नका । जवादी चंदन घ्यावा बुका । आपणा परिमळ आणिकां लोकां । मोलाची महिमा फजिती फुका । रे विठ्ठल ॥ ८ ॥ बहुत दुःखी जालियां खेळें । अंगीं बुद्धि नाहींत बळें । पाठीवरी तोबा तोंड काळें । रसना द्रवे उपस्थाच्या मुळें । रे विठ्ठल ॥ ९ ॥ काय सांगतो तें ऐका तुका । मोडा खेळ कांहीं अवगों च नका । चला जेवूं आधीं पोटीं लागल्या भुका । धाल्यावरी बरा टाकमटिका । रे विठ्ठल ॥ १० ॥

३९६१. ऐक बाई तुज वो कांहीं सांगतें शकून । निजलिया भुर होसी जागें ह्मणऊन ॥ १ ॥ मान्य माझें केलें सांगतें एका बोलें । न येतां हे भलें कळों कोणा लोकांसी ॥ २ ॥ सांगतें गुण जीवींची खुण ऐक माझी मात । बैस एका भावें माझे हातीं दे वो हात ॥ ३ ॥ बरवा घरचार तुज सांपडला ठाव । फळ नाहीं पोटीं येथें दिसे खोटा भाव ॥ ४ ॥ आहे तुझे हातीं एक नवसाचें फळ । भावा करीं साह्य चहूं अठरांच्या बळें ॥ ५ ॥ करीं लागपाट चित्त वित्त नको पाहों । अखई तो चुडा तुज भोगईल ना हो ॥ ६ ॥ कुळींची हे मुळी तुझे लागलीसे देवी । पडिला विसर नेदी फळ नाहीं ठावी ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे नांद सुखें धरीं आठवण । माझ्या येती कोणी त्यांचा राख बरा मान ॥ ८ ॥

कावडे. अभंग.

३९६२. आहा रे भाई । प्रथम नमूं तो विनायक । ठेवूनि गुरुचरणीं मस्तक । वदेल प्रसादिक वाणी । हरिहरांचे पवाडे ॥ १ ॥ माझी ऐसी ब्रीदावळी । दासें दासत्वें आगळी । पान्हेरीनें मार्ग मळी । जीवन घ्या रे कापडि हो ॥ २ ॥ जें या सीतळाहूनी सीतळ । पातळाहूनी जें पातळ । प्रेमामृत रसाळ । तें हें सेवा अहो भाग्याचे ॥ ३ ॥ जिंकाल तरी जिंका रे अभिमान । दवडाल तरी दवडा लज्जा आणि मान । धरला ते धरा शंभूचे चरण । दावाल पण ऐसा दावा तो ॥ ४ ॥ काळा घेऊं नेदी वाव । आला तो राखें धावडाव । शुद्ध सत्वीं राखोनी भाव । ह्मणा महादेव हरिहर वाणी गर्जों द्या ॥ ५ ॥ पराविया नारी माउली समान । परधनीं बाटों नेदीं मन । जीवित्व तें तृणसमान । स्वामीकाजीं जाण शूर ह्मणों तया ॥ ६ ॥ शक्ति वेचाविया परउपकारा । खोटें खोट्याचा पसारा । सत्य तें भव-नदीचा तारा । आळस तो न करा येथें अहो सांगतों ॥ ७ ॥ व्रत करा एकादशी सोमवार । कथा पूजन हरिजागर । पुण्य तें असे गातां नाचतां बहु फार । पुन्हा [illegible] ॥ ८ ॥ संग संतांचा करितां बरवा ।

उत्तमोत्तम कीर्तीचा ठेवा । पंथ तो सुपंथें चालावा । उगवा वासना लिगाड ॥९॥ तुका चालवितो कावडी । प्रवृत्ति निवृत्ति चोखडी पुढती पुढती अधिक गोडी । भरुनि कळस भजन आवडी केशवदास नटतसे ॥ १० ॥

३९६३. आहा आहा रे भाई । हें अन्नदानाचें सत्र । पव्हे घातली सर्वत्र । पंथीं अवघे पंथ मात्र । इच्छाभोजनाचें आर्त पुरवावया ॥ १ ॥ यावें तेणें घ्यावें । न सरेसें केलें सदाशिवें । पात्र शुद्ध पाहिजे बरवें । मंगळभावें सकळ हरि ह्मणा रे ॥ २ ॥ नव्हे हें कांहीं मोकळें । साक्षी चौघांचिया वेगळें । नेदी नाचों मताचिया बळें । अणु अणोरणीया आगळें । महदि महदा साक्षित्वें हरि ह्मणा रे ॥ ३ ॥ हे हरि नामाची आंबिली । जगा पोटभरी केली । विश्रांति कल्पतरूची साउली । सकळां वर्णां सेवितां भली । ह्मणा हर हर महादेव ॥ ४ ॥ तुका हरिदास तराळ । अवघे हाकारी सकळ। या रे वंदूं शिखरातळ। चैत्रमास पर्वकाळ महादेवदर्शनें ॥५॥

३९६४. आहा रे भाई । नमो उदासीन जाले देहभावा । आळविती देवा तया नमो ॥ १ ॥ नमो तीर्थपंथें चालती तयांसी । येती त्यांसी बोळविती त्यां नमो ॥ २ ॥ नमो तयां संतवचनीं विश्वास । नमो भावें दास्य गुरूचें त्यां ॥ ३ ॥ नमो तया मातापित्यांचें पाळण । नमो त्या वचन सत्य वदे ॥ ४ ॥ नमो तया जाणे आणिकांचें सुखदुःख । राखे तान भूक तया नमो ॥ ५ ॥ परोपकारी नमो पुण्यवंता । नमो त्या दमित्या इंद्रियांसी ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे नमो हरीचिया दासा। तेथें सर्व इच्छा पुरलीसे ॥ ७ ॥

३९६५. आहा रे भाई । तयावरी माझी ब्रीदावळी । भ्रष्ट ये कळी क्रियाहीन ॥ १ ॥ थुंका थुंका रे त्याच्या तोंडावरी । वाणिली ते ते थोरी दवडा वांयां बाहेरी ॥ २ ॥ बाइलेचा दास पित्रांस उदास । भीक भिकाऱ्यास नये दारा ॥ ३ ॥ विद्याबळें वाद करूनियां छळी । आणिकांसी फळी मांडोनियां ॥ ४ ॥ गांवींचिया देवा नाहीं दंडवत । ब्राह्मण अतीत वडेचि ना ॥ ५ ॥ सदा सर्वकाळ करितोचि निंदा । स्वप्नीं ही गोविंदा आठवीना ॥ ६ ॥ खासेमध्यें धन पोटासी बंधन । नेणें ऐसा दानधर्म कांहीं ॥७॥ तुका ह्मणे नटे दावूनियां सोंग । लवों नेदी अंग भक्तिभावें॥ ८ ॥

३९६६. आहा रे भाई । गंगा नव्हे जळ । वृक्ष नव्हे वड पिंपळ । तुळसी रुद्राक्ष नव्हे माळ । श्रेष्ठ तनु देवाचिया ॥ १ ॥ समुद्र नदी नव्हे पैं गा । पाषाण ह्मणों नये लिंगा । संत नव्हती जगा । मानसा त्या सारिखे ॥ २ ॥ काठी ह्मणों नये वेतु । अन्न ह्मणों नये सांतु । राम राम हे मातु । नये ह्मणों शब्द हे ॥ ३ ॥ चंद्र सूर्य नव्हती तारांगणें । मेरु तो नव्हे पर्वतासमान । शेष वासुकी नव्हे सर्प जाण। विखाराच्या सारिखे ॥ ४ ॥ गरुड नव्हे पाखरूं । ढोर नव्हे नंदिकेश्वरु । झाड नव्हे कल्पतरु । कामधेनु गाय न ह्मणावी ॥ ५ ॥ कूर्म नव्हे कासव । डुकर नव्हे वराह । ब्रह्मा नव्हे जीव । स्त्री नव्हे लक्ष्मी ॥ ६ ॥ गवाक्ष नव्हे हाड । पाटाव नव्हे कापड । परीस नव्हे दगड । सगुण ते ईश्वरीचे ॥ ७ ॥ सोनें नव्हे धातु । मीठ नव्हे रेतु । नाहीं नाहीं चर्मांतु । कृष्णाजिन व्याघ्रांबर ॥ ८ ॥ मुक्ताफळें नव्हेती गारा । खड्याऐशा नव्हे हिरा । जीव नव्हे सोइरा । बोळवीजे स्वइच्छेनें ॥ ९ ॥ गांव नव्हे द्वारावती । रणसोड नव्हे मूर्ति । तीर्थ नव्हे गोमती । मोक्ष घडे दर्शनें ॥ १० ॥ कृष्ण नव्हे भोगी । शंकर नव्हे जोगी । तुका पांडुरंगीं । हा प्रसाद लाधला ॥ ११ ॥

सौऱ्या. अभंग ११.

३९६७. देवा गेलें निष्काम जालें तर नव्हे नारी । आपल्या तरी पारख्या

भेटी सौरियांचे फेरी ॥ १ ॥ त्याचा वेध लागला छंद हरि गोविंद वेळोवेळां । आपुलेमागें हांसत रागें सावलें घालिती गळां ॥ २ ॥ जन वेषा भीतें तोंडा आमुच्या भांडपणा । कर कटीं भीमा तटीं पंढरीचा राणा ॥ ३ ॥ वेगळ्या याति पडिलों खंतीं अवघ्या एका भावें । टाकियेली चाड देहभाव जीवें शिवें ॥ ४ ॥ सकळांमधीं आगळी बुद्धि तिची करूं सेवा । वाय तुंबामूढासवें भक्ती नाचों भावा ॥५॥ ह्मणे तुका टाक रुका नाचों निर्लज्जा । बहु जालें सुख काम चुकलोंया काजा ॥ ६ ॥

३९६८. आणिकां उपदेशूं नेणें नाचों आपण । मुंढा वांयां मारगेली वांयां हांसे जन ॥१॥ तैसा नव्हे चाळा आवरीं मन डोळा । पुढिलांच्या कळा कवतुक जाणोनी ॥२॥ बाहिरल्या वेषें आंत जसें तसें । झाकलें तों बरें पोट भरे तेणें मिसें ॥३॥ तुका ह्मणे केला तरी करीं शुद्ध भाव । नाहीं तरी जासी वांयां हा ना तोसा ठाव ॥ ४ ॥

३९६९. टाका रुका चाल रांडे कां गे केली गोवी । पुसोनियां आलें ठाव ह्मणोनी देतें सीवी ॥ १ ॥ आतां येणें छंदें नाचों विनोदें । नाहीं या गोविंदें माझें मजसी केलें ॥ २ ॥ कोरडे ते बोल कां गे वेचितेसी वांयां । वर्तें करूनी दावीं तुझ्या मुळींचिया ठाया ॥ ३ ॥ याजसाठीं म्यां डौर धरियेला हातीं । तुका ह्मणे तुह्मा गांठी सोडायाची खंती ॥ ४ ॥

३९७०. मोकळी गुंते रिती कुंथे नाहीं भार दावें । घेडवाडा बैसली खोडा घेतली आपुल्या भावें ॥ १ ॥ ऐका बाई लाज नाहीं आणिकां त्या गरतीची । समाधानीं उंच स्थानीं जाणे सेवा पतीची ॥ २ ॥ न बोलतां करी चिंता न मारितां पळे । दादला सेज नावडे निजे जगझोडीचे चाळे ॥ ३ ॥ देखत आंध बहिर कानीं बोल बोलतां मुकें । तुका ह्मणे पतन सोयरीं ऐसीं जालीं एकें ॥ ४ ॥

३९७१. सातें चला काजळ घाला तेल फणी करा । दिवाणदारीं बैसले पारीं नाचों फेर धरा ॥ १ ॥ या साहेबाचें जालें देणें वेळोवेळां न लगे येणें । आतां हाटीं काशासाठीं हिंडों पाटी दुकानें ॥ २ ॥ अवघ्या जणी मुंढा धणी नाचों एके वाई । सरसावलें सुख कैसा चाळा एके ठायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वोळगों एका तोड चिंता माया । देऊं उद्गार आतां जाऊं मूळींचिया ठाया ॥ ४ ॥

३९७२. सौरी सुर जालें दूर डौर घेतला हातीं । माया मोह सांडवलें तीही लोकीं जालें सरती ॥ १ ॥ चाल विठाबाई अवघी पांज देई । न धरीं गुज कांहीं वाळवंटीं सांपडलां ॥ २ ॥ हिंडोनी चौऱ्याशी घरें आलें तुझ्या दारा । एक्या रुक्यासाठीं आंचवलें संसारा ॥ ३ ॥ लाज मेली शंका गेली नाचों महाद्वारीं । भ्रांति सावलें फिटोनि गेलें आतां कैंची उरी ॥ ४ ॥ जालें भांडी जगा सांडी नाहीं भीड चाड । घालीन चरणीं मिठी पुरवीन जीवींचें तें कोड ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे रुका करी संसारतुटी । आतां तुह्मां आह्मां कैसी जाली जीवें साटी ॥ ६ ॥

३९७३. सम सपाट वेसनकाट निःसंग जालें सौरी । कुडपीयेला देश आतां येऊं नेदीं दुसरी ॥ १ ॥ गाऊं रघुरामा हेंचि उरलें आह्मां । नाहीं जीवतमा वित्तगोतासहित ॥ २ ॥ ठाव जाला रिता झाकूनि काय आतां । कोणासवें लाज कोण दुजा पाहता ॥ ३ ॥ सौरीयांचा संग आह्मां दुरावलें जग । भिन्न जालें सुख भाव पालटला रंग ॥ ४ ॥ लाज भय ह्मणी नाहीं तजियेलीं दोन्ही । फिराविला वेष नव्हों कोणाचींच कोणी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे हा आह्मां वेष दिला जेणें । जना प्रचित सवें असों एकपणें ॥ ६ ॥

३९७४. नव्हे नरनारी संवसारीं अंतरलों । निर्लज्ज निष्काम जना वेगळेचि ठेलों ॥ १ ॥ चाल रघुरामा ने आपुल्या गांवां । तुजविण आह्मां कोण सोयरा सां-

गाती ॥२॥ जनवाद लोकनिंद्य पिशुनाचे चेरे । साहूं तुजसाठीं अंतरलीं सहोदरें॥ ३ ॥ बहुतां पाठीं निरोप हातीं पाठविला तुज। तुका ह्मणे आतां सांडुनि लौकिक लाज॥४॥

३९७५. नीट पाट करूनी थाट । दावीतसे तोरा । आपणाकडे पाहो कोणी । निघाली बाजारा ॥ १ ॥ ते सौरी नव्हे निकी । भक्तीविण फिकी ॥ २ ॥ चांग भांग करूनी सोंग । दावी माळा मुद्दी । रुक्याची आस धरूनी । हालवी ती फुदी ॥ ३ ॥ थोरे घरीं करी फेरी । तेथें नाचे बरी । जेथें निघे रुका । तेथें हालवी टिरी ॥ ४ ॥ आंत मांग बाहेर चांग । सौरी ती तव्हे तेग । तुका दास नटतसे । न करी त्याचा संग ॥ ५ ॥

३९७६. चाल माझ्या राघो । डोंगरीं दिवा लागो ॥ १ ॥ घर केलें दार केलें । घरीं नाहीं वरो । सेजारणी पापिणीचीं । पांच पोरें मरो ॥ २ ॥ घरीं पांच पोरें । तीं मजहूनि आहेत थोरें । पांचांच्या बळें । खादलीं बावन केलें ॥ ३ ॥ घर केलें दार केलें । दुकान केला मोटा । पाटाची राणी । धांगडधिंगा तिचा मोटा ॥ ४ ॥ दुकान केला मोटा । तर पदरीं रुका खोटा । हिजडा ह्मणसी जोगी । तर सोळा सहस्र भोगी । तुका ह्मणे वेगीं । तर हरि ह्मणा जगीं ॥ ५ ॥

३९७७. जन्मा आलिया गेलिया परी । भक्ति नाहीं केली । माझें माझें ह्मणोनियां । गुंतगुंतों मेलीं ॥ १ ॥ येथें कांहीं नाहीं । लव गुरूच्या पायीं । चाल रांडे टाकीं रुका । नको करूं बोल । गुरुविण मार्ग नाहीं । करिसी तें फोल ॥ २ ॥ खाऊनी जेऊनी लेऊनी नेसुनी । ह्मणती आह्मी बऱ्या । साधु संत घरा आल्या । होतीं पाठमोऱ्या ॥ ३ ॥ वाचोनी पढोनी जाले शाहणे । ह्मणती आह्मी संत । परनारी देखोनी त्यांचें । चंचळ जालें चित्त ॥ ४ ॥ टिळा टोपी घालूनी माळा । ह्मणती आह्मी साधु । दयाधर्म चित्तीं नाहीं । ते जाणावे भोंदु ॥ ५ ॥ कलियुगीं घरोघरीं । संत जाले फार । वीतिभरी पोटासाठीं । हिंडती दारोदार ॥ ६ ॥ संत ह्मणती केली निंदा । निंदा नव्हे भाई । तुका असे अनन्यें भावें । शरण संतां पायीं॥७॥

वाघा. अभंग १.

३९७८. अनंत जुगाचा देव्हारा । निजबोधांचा घुमारा । अवचिता भरला वारा । या मल्लारी देवाचा ॥ १॥ शुद्धसत्वाचा कवडा मोटा । बोधबिरडें बांधला गांठा । गळां वैराग्याचा पट्टा । वाटा दावूं या भक्तीच्या ॥ २ ॥ हृदय कोटंबा सांगातें । घोळ वाजवूं अनुहातें । ज्ञानभंडाराचें पोतें । रितें नव्हे कल्पांतीं ॥ ३ ॥ लक्ष चौऱ्याशीं घरें चारी । या जन्माची केली वारी । प्रसन्न जाला देव मल्लारी । सोहंभावीं राहिलों ॥ ४ ॥ या देवाचें भरतां वारें । अंगीं प्रेमाचें फेंपरें । गुरुगुरु करी वेडे चारें । पाहा तुकें भुंकविलें ॥ ५ ॥

ललित. अभंग ११.

३९७९. आजी दिवस जाला । धन्य सोनियाचा भला ॥ १ ॥ जालें संताचें पंगती । बरवें भोजन निगुती ॥ २ ॥ रामकृष्णनामें । बरवीं मोहियेलीं प्रेमें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आला । चवी रसाळ हा काला ॥ ४ ॥

३९८०. तुह्मी तरी सांगा कांहीं । आह्मांविशीं रखुमाबाई ॥ १ ॥ कांहीं उरलें तें ठायीं । वेगीं पाठवूनी देई ॥ २ ॥ टोकत बैसलों देखा । इच्छीतसें ग्रासा एका ॥ ३ ॥ प्रेम देउनि बहुडा जाला । तुका ह्मणे विठ्ठल बोला ॥ ४ ॥

३९८१. वाट पाहें बाहे निढळीं ठेवुनियां हात । पंढरीचे वाटे दृष्टि लागलें चित्त ॥ १ ॥ कईं येतां देखें माझा मायबाप । घटिका बोटें दिवस लेखीं धरूनियां माप ॥ २ ॥ डावा डोळा लवे उजवी स्फुरते बाहे । मन उतावीळ भाव सांडुनियां

देहे ॥ ३ ॥ सुखसेजे गोडचित्तीं न लगे आणीक । नाठवे घर दार तान पळाली भूक ॥४॥ तुका ह्मणे धन्य दिवस ऐसा तो कोण । पंढरीचे वाटे येतां मूळ देखेन ॥५॥

३९८२. तुझें दास्य करूं आणिका मागों खावया । धिग् जालें जिणें माझें पंढरीराया ॥१॥ काय गा विठोबा तुज आतां ह्मणावें । शुभाशुभ गोड तुझ्यां थोरांच्या दैवें ॥ २ ॥ संसाराचा धाक निरंतर आह्मांसी । मरण भलें परि काय अवकळा ऐसी ॥ ३ ॥ तुझे शरणागत शरण जाऊं आणिकांसी । तुका ह्मणे कवणा लाज हें कां नेणसी ॥ ४ ॥

३९८३. पुरविली आळी । जे जे केली ते ते काळीं ॥ १ ॥ माय तरी ऐसी सांगा । कृपाळुवा पांडुरंगा ॥ २ ॥ घेतलें उतरी । उचलोनी कडियेवरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घांस । मुखीं घाली ब्रह्मरस ॥ ४ ॥

३९८४. कथेची सामग्री । देह अवसानावरी ॥ १ ॥ नको जाऊं देऊं भंगा । गात्रें माझीं पांडुरंगा ॥ २ ॥ आयुष्य करीं उणें । परि मज आवडो कीर्तन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हाणी । या वेगळी मना नाणीं ॥ ४ ॥

३९८५. गळित जाली काया । हेंचि ललित पंढरीराया ॥ १ ॥ आलें अवसानापासीं । रूप राहिलें मानसीं ॥ २ ॥ वाइला कळस । तेथें स्थिरावला रस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गोड जालें । नारायणीं पोट धालें ॥ ४ ॥

३९८६. रत्नजडित सिंहासन । वरी बैसले आपण ॥ १ ॥ कुंचे ढळती दोहीं बाहीं । जवळी रखुमाई राही ॥ २ ॥ नाना उपचारीं । सिद्धि वोळगती कामारी ॥ ३ ॥ हातीं घेऊनी पादुका । उभा बंदिजन तुका ॥ ४ ॥

३९८७. हिरा शोभला कोंदणीं । जडित माणिकांची खाणी ॥ १ ॥ तैसा दिसे नारायण । मुख सुखाचें मंडण ॥ २ ॥ कोटि चंद्रलीळा । पूर्णिमेच्या पूर्णकळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दृष्टि धाये । परतोनि माघारी ते न ये ॥ ४ ॥

३९८८. पतित पतित । परि मी त्रिवाचा पतित ॥ १ ॥ परि तूं आपुलिया सत्ता । मज करावें सरता ॥ २ ॥ नाहीं चित्तशुद्धि । स्थिर पायांपाशीं बुद्धि ॥ ३ ॥ अपराधाचा केलों । तुका ह्मणे किती बोलों ॥ ४ ॥

३९८९. उभारिला हात । जगीं जाणविली मात ॥ १ ॥ देव बैसले सिंहासनीं । आल्या याचका होय धनी ॥ २ ॥ एकाच्या कैवाडें । उगवे बहुतांचें कोडें ॥ ३ ॥ दोहीं ठायीं तुका । नाहीं पडों देत चुका ॥ ४ ॥

आशीर्वाद. अभंग ५.

३९९०. जीवेंसाठीं यत्नभाव । त्याची नाव बळकट ॥ १ ॥ पैल तीरा जातां कांहीं । संदेह नाहीं भवनदी ॥ २ ॥ विश्वासाची धन्य जाती । तेथें वस्ती देवाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भोळियांचा । देव साचा अंकित ॥ ४ ॥

३९९१. आशीर्वाद तया जाती । आवडी चित्तीं देवाची ॥ १ ॥ कल्याण तें असे क्षेम । वाढे प्रेम आगळें ॥ २ ॥ भक्तिभाग्य गांठी धन । त्या नमन जीवासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरिचे दास । तेथें आस सकळ ॥ ४ ॥

३९९२. तया साठीं वेचूं वाणी । आइकों कानीं वारता ॥ १ ॥ क्षेम माझे हरिजन । समाधान पुसतां त्यां ॥ २ ॥ परत्रींचे जे सांगाती । त्यांची याती न विचारीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धैर्यवंतें । निर्मळ चित्तें सरवीं तीं ॥ ४ ॥

३९९३. अभय उत्तर संतीं केलें दान । जालें समाधान चित्त तेणें ॥ १ ॥ आतां प्रेमरसें न घडे खंडण । द्यावें कृपादान नारायणा ॥ २ ॥ आलें जें उचित देहविभागासी । तेणें पायांपासीं उभीं असों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करी पूजन वैखरी । बोबडा उत्तरीं गातों गीत ॥ ४ ॥

३९९४. असो मंत्रहीन क्रीया । नका चर्या विचारूं ॥ १ ॥ सेवेमधीं जमा धरा । कृपा करा शेवटीं ॥ २ ॥ विचारूनी ठाया ठाव । येथें भाव राहिला ॥ ३ ॥ आतां तुकयापाशीं हेवा । नाहीं देवा तांतडी ॥ ४ ॥

३९९५. ऐकें वचन कमळापति । मज रंकाची विनंती ॥ १ ॥ कर जोडितों कथेकाळीं । आपण असावें जवळी ॥ २ ॥ घेईं घेईं माझी भाक । जरि मागे कां आणीक ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे देवा । शब्द इतुकाची राखावा ॥ ४ ॥

३९९६. आली ललिताची वेळ । असा सावध सकळ ॥ १ ॥ लाहो करा वेगीं सारा । टाळी वाहोनि विश्वंभरा ॥ २ ॥ जालिया अवसान । न सांपडती चरण ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे थोडे । अवधि उरली आहे पुढें ॥ ४ ॥

३९९७. नेणें गाऊं कांहीं धड बोलतां वचन । कायावाचामनेंसहित आलों शरण ॥ १ ॥ करीं अंगीकार नको मोकलूं हरी । पतितपावन ब्रीदें करावीं खरीं ॥ २ ॥ नेणें भक्तिभाव तुझा ह्मणवितों दास । जरी देसी अंतर तरी लज्जा कोणास ॥३॥ ह्मणे तुकयाबंधु तुझे धरियेले पाये। आतां कोण दुजा ऐसा आह्मांसी आहे॥४॥

३९९८. तूंच मायबाप बंधु सखा आमचा । वित्त गोत जीवलग जीवाचा ॥१॥ आणीक प्रमाण नाहीं दुसरें आतां । योगक्षेमभार तुझे घातला माथां ॥ २ ॥ तूंच क्रियाकर्म धर्म देव तूं कुळ । तूंच तप तीर्थ व्रत गुरु सकळ ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाबंधु करिता कार्यता देवा । तूंच भाव भक्ति पूजा पुनस्कार अवघा ॥ ४ ॥

३९९९. करूनी उचित । प्रेम घालीं हृदयांत ॥ १ ॥ आलों दान मागायास । थोरी करूनियां आस ॥ २ ॥ चिंतनसमयीं । सेवा आपुलीच देईं ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे भावा । मज निरवावें देवा ॥ ४ ॥

४०००. गाऊं वाहूं टाळी रंगीं नाचों उदास । सांडोनी भय लज्जा शंका आस निरास ॥ १ ॥ बळियाचा बळी तो कैवारी आमुचा । भुक्तिमुक्तिदाता सकळां ही सिद्धींचा ॥ २ ॥ मारूं शब्दशस्त्रबाणनिःशंक अनिवार । कंटकांचा चुर फोडूं काळाचें शिर ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाबंधु नाहीं जीवाची चाड । आपुलिया तेथें काय आणिकांची भीड ॥ ४ ॥

४००१. सांडूनी वैकुंठ । उभा विटेवरी नीट ॥ १ ॥ आला आला रे जगजेठी । भक्ता पुंडलिकाचे भेटी ॥ २ ॥ पैल चंद्रभागे तिरीं । कट धरूनिया करीं ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे अंबर । गजर होतो जयजयकार ॥ ४ ॥

४००२. कृपाळू भक्तांचा । ऐसा पति गोपिकांचा ॥ १ ॥ उभा न पाचारितां दारीं । न सांगतां काम करी ॥ २ ॥ भाव देखोनि निर्मळ । रजां वोडवी कपाळ ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे न भजा । कां रे ऐसा भोळा राजा ॥ ४ ॥

४००३. केला अंगीकार पंढरीच्या देवें । आतां काय करितील काळ मशक मानवें ॥ १ ॥ घातलीं बाहेर तीं भय होतें ज्यानें । बैसला आपण तेथें घालुनियां ठाणें ॥ २ ॥ लागों नेदी वारा दुजियाचा अंगासी । हा पुरता निर्धार कळों आला आह्मांसी ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाबंधु न लगे करावी चिंता । कोणेविशीं आतां बैसलों हस्तीवरी माथां ॥ ४ ॥

४००४. अगोचरीं बोलिलों आज्ञेविण आगळें । परी तें आतां न संडावें राउळें ॥ १ ॥ जाईल रोकडा बोल न पुसती आह्मां । तुझा तुझें ह्मणविलें पाहा पुरुषोत्तमा ॥ २ ॥ न व्हावा न वजावा न कळतां अन्याय । न धरावें तें मनीं भलता करा उपाय ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाबंधु हीन मी ह्मणोनि लाजसी । वारा लागों नेदीं त्यांच्या पातासी ॥ ४ ॥

४००५. जाली पाकसिद्धि वाट पाहे रखुमाई। उदक तापलें डेरां चीकसा मर्दूंद्या पाईं ॥१॥ उठा पांडुरंगा उशीर जाला भोजनीं। उभ्या आंचवणा गोपी कळस घेऊनी ॥ २ ॥ अवघ्या सावचित्त सेवेलागीं सकळा । उद्धव अक्रूर आले पाचारूं मूळा ॥३॥ सावरिली सेज सुमनयाति सुगंधा । रत्नदीप ताटीं वाळा विडिया विनोदा ॥ ४ ॥ तुका विनंती करी पाहे पंढरीराणा । असा सावचित्त सांगे सकळा जना ॥५॥

४००६. उठा सकळ जन उठिले नारायण। आनंदले मुनिजन तिन्ही लोक ॥ १॥ करा जयजयकार वाद्यांचा गजर । मृदंग विणे अपार टाळ घोळ ॥ २ ॥ जोडोनियां कर मुख पाहा सादर । पायावरी शिर ठेवूनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय पढियंतें तें मागा। आपुलालें सांगा दुःख सकळ ॥ ४ ॥

४००७. करूनी विनवणी पायीं ठेवीं माथा । परिसावी विनंती माझी पंढरी-नाथा ॥ १ ॥ अखंडित असावें ऐसें वाटतें पायीं । साहोनी संकोच ठाव थोडासा देईं ॥२॥ असो नसो भाव आलों तुझिया ठाया । कृपादृष्टी पाहें मजकडे पंढरीराया॥३॥ तुका ह्मणे आह्मी तुझीं वेडीं वांकडीं । नामें भवपाश हातें आपुल्या तोडीं ॥ ४ ॥

४००८. घडिया घालूनी तळीं चालती वनमाळी । उमटती कोमळीं कुंकुमाचीं ॥ १ ॥ वंदा चरणरज अवघे सकळ जन । तारियेले पाषाण उदकीं जेणें ॥ २ ॥ पैस धरूनी चला ठाकत ठायीं ठायीं । मौन्य धरूनी कांहीं न बोलावें ॥ ३ ॥ तुका अवसरु जाणवितो पुढें । उघडलीं महाल मंदिरें कवाडें ॥ ४ ॥

४००९. भीतरी गेले हरी राहा क्षणभरी । होईल फळ धीर करावा ॥१॥ न करीं त्वरा ऐकें मात । क्षण एक निवांत बैसोनी ॥ २ ॥ करूनी मर्दन सारिलें पाणी। न्हाले देव अंग पुसी भवानी ॥ ३ ॥ नेसला सोनसळा विनवी रखुमाई । वाढिलें आतां ठायीं चलावें जी ॥ ४ ॥ करूनियां भोजन घेतलें आंचवण। आनंदें नारायण पहुडले ॥ ५ ॥ तुका मात जाणवी आतां । सकळां बहुतां होती चित्तीं ॥ ६ ॥

४०१०. द्या जी आह्मां कांहीं सांगा जी रखुमाई । शेष उरलें तें ठायीं सनकादि-कांचें ॥ १ ॥ टोकत बाहेरी बैसलों आशा । पुराया ग्रासा एकमेकां ॥ २ ॥ येथवरी आलों तुझिया नांवें । आस करूनी आह्मी दातारा ॥ ३ ॥ प्रेम देऊनियां बहुडा आतां दिला। तुका ह्मणे आतां विठ्ठल बोला ॥ ४ ॥

४०११. बहुडविले जन मन जालें निश्चळ। चुकवूनी कोल्हाळ आला तुका ॥ १ ॥ पर्यंकीं निद्रा करावें शयन । रखुमाई आपण समवेत ॥ २ ॥ घेऊनियां आलों हातीं टाळ वीणा । सेवेसी चरणा स्वामीचिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां परिसावीं सादरें । बोबडीं उत्तरें पांडुरंगा ॥ ४ ॥

४०१२. नाच गाणें माझा जवळील ठाव । निरोपीन भाव होईल तो ॥ १ ॥ तुह्मां निद्रा मज आज्ञा ते स्वभावें । उतरूनी जिवें निंब लोण ॥ २ ॥ एकाएकीं बहु करीन सुस्वरें । मधुर उत्तरें आवडीनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तूं जगदानी उदार । फेडशील भार एक वेळे ॥ ४ ॥

४०१३. शिणलेती सेवकां देऊनी इच्छादान । केला अभिमान अंगीकारा ॥१॥ अहो दीनानाथा आनंदमूर्ती । तुह्मांसी शोभतीं ब्रीदें ऐसीं ॥ २ ॥ बहुतांनीं विनविलें बहुतां प्रकारीं । सकळां ठायीं हरी पुरलेती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अगा कुटुंबवत्सळा । कोण तुझी लीला जाणे ऐसी ॥ ४ ॥

४०१४. उठा भागलेती उजगरा। जाला स्वामी निद्रा करा ॥ १ ॥ वाट पाहाते रुक्मिणी । उभी मंचक सांवरूनी ॥ २ ॥ केली करा क्षमा । बडबड पुरुषोतमा ॥ ३ ॥ लागतो चरणा । तुकयाबंधु नारायणा ॥ ४ ॥

४०१५. पावला प्रसाद आतां विठो निजावें । आपला तो श्रम कळों येतसे भावें ॥ १ ॥ आतां स्वामी सुखें निद्रा करा गोपाळा । पुरले मनोरथ जातों आपुलिया स्थळा ॥ २ ॥ तुह्मांसी जागवूं आह्मी आपुलिया चाडा । शुभाशुभ कर्मे दोष हराया पीडा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिलें उच्छिष्टाचें भोजन । नाहीं निवडिलें आह्मां आपुलिया भिन्न ॥ ४ ॥

४०१६. शब्दांचींपैं रत्नें करूनी अलंकार । तेणें विश्वंभर पूजियेला ॥१॥ भावाचे उपचारें करूनी भोजन । तेणें नारायण जेवविला ॥ २ ॥ संसारा हातीं दिलें आंचवण । मुखशुद्धी मन समर्पिलें ॥ ३ ॥ रंगलीं इंद्रियें सुरंग तांबूल । माथां तुळसीदळ समर्पिलें ॥ ४ ॥ एकभावदीप करूनी निरंजन । देऊनी आसन देहाचें या ॥ ५ ॥ न बोलोनी तुका करी चरणसेवा । निजविलें देवा माजघरीं ॥ ६ ॥

४०१७. उठोनियां तुका गेला निजस्थळा । उरले राउळामाजी देव ॥ १ ॥ निउल जालें सेवका स्वामीचें । आज्ञे करूनी चित्त समाधान ॥ २ ॥ पहुडलिया हरी अनंतशयनावरी । तेथें नाहीं उरी कांहीं काम ॥ ३ ॥ अवघियांस बाहेर घालूनि गेला तुका । सांगितलें लोकां निजले देव ॥ ४ ॥

दसरा. अभंग १.

४०१८. पवित्र सुदिन उत्तम दिवस दसरा । सांपडला तो साधा आजि मुहूर्त बरा । गर्जा जयजयकार हरि हृदयीं धरा । आळस नका करूं लाहाना सांगतों थोरां ॥ १ ॥ या हो या हो बाइयानो निघाले हरी । सिलंगणा घेऊनी वेगीं आरत्या करीं । ओवाळूं श्रीमुख वंदूं पाउलें शिरीं । आह्मां दैव आलें येथें घरिंच्या घरीं ॥ २ ॥ अक्षय मुहूर्त औटामध्यें साधे तें । मग येरी गर्जे जैसें तैसें होत जातें । ह्मणोनि मागें पुढें कोणी न पाहावें येथें । सांडा परतें काम जाऊं हरी सांगातें ॥ ३ ॥ बहुतां बहुतां रीतीं चित्तीं धरा हे मनीं । नका गई करूं आइकाल ज्या कानीं । मग हें सुख कधीं न देखाल स्वप्नीं । उरेल हायहाय मागें होईल काहाणी ॥ ४ ॥ ऐसियास वंचती त्यांच्या अभाग्या पार । नाहीं नाहीं नाहीं सत्य जाणा निर्धार । मग हे वेळ घटिका न ये अजरामर । कळलें असों द्या मग पटतील विचार ॥ ५ ॥ जयासाटीं ब्रह्मादिक जालेती पिसे । उच्छिष्टा कारणें देव जळीं जाले मासे । अर्द्धांगीं विश्वमाता लक्ष्मी वसे । तो हा तुकयाबंधु ह्मणे आलें अनायासें ॥ ६ ॥

४०१९. करूनी आरती । आतां ओवाळूं श्रीपती ॥ १ ॥ आजी पुरले नवस । धन्य जाला हा दिवस ॥ २ ॥ पाहा वो सकळा । पुण्यवंता तुह्मी बाळा ॥ ३ ॥ तुका वाहे टाळी । उभा सन्निध जवळी ॥ ४ ॥

४०२०. द्याल माळ जरी पडेन मी पायां । दंडवत वायां कोण वेंची ॥ १ ॥ आलें तें हिशोबें अवघिया प्रमाण । द्यावें तरी दान मान होतो ॥ २ ॥ मोकळिया मनें घ्याल जरी सेवा । प्रसाद पाठवा लवकरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी जालिया कृपण । नामाची जतन मग कैंची ॥ ४ ॥

४०२१. तुह्मीं जावें निजमंदिरा । आह्मी जातों आपुल्या घरा ॥ १ ॥ विठोबा लोभ असों देई । आह्मी असों तुमचे पाईं ॥ २ ॥ चित्त करी सेवा । आह्मी जातों आपुल्या गांवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिशा भुललों । फिरोन पायापाशीं आलों ॥ ४ ॥

४०२२. पाहें प्रसादाची वाट । द्यावें धुवोनियां ताट ॥ १ ॥ शेष घेऊनी जाईन । तुमचें जालिया भोजन ॥ २ ॥ जालों एकसवा । तुह्मां आडूनियां देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्त । करूनी राहिलों निवांत ॥ ४ ॥

४०२३ केली कटकट गाऊं नाचों नेणतां । लाज नाहीं भय आह्मां पोटाची

चिंता ॥ १ ॥ बैसा सिणलेती पाय रगडूं दातारा । जाणवूं द्या वारा उब जाली शरीरा ॥ २ ॥ उशिरा उशीर किती काय ह्मणावा । जननिये बाळका कोप कांहीं न धरावा ॥ ३ ॥ तुझिये संगतीं आह्मी करूं कोल्हाळ । तुका ह्मणे बाळें अवघीं मिळोन गोपाळ ॥ ४ ॥

४०२४. कळस वाहियेला शिरीं । सहस्रनामें पूजा करीं ॥ १ ॥ पीक पिकलें पिकलें । वन दाटोनियां आलें ॥ २ ॥ शेवटींचें दान । भागा आला नारायण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पोट । भरलें वारलें बोभाट ॥ ४ ॥

४०२५. आरुष शब्द बोलों मनीं न धरावें कांहीं । लडिवाळ बाळकें तूंचि आमुची आई ॥ १ ॥ देईं गे विठाबाई प्रेमभातुकें । अवघियां कवतुकें लहानां थोरां सकळां ॥ २ ॥ असो नसो भाव आलों तुझिया ठाया । पाहें कृपादृष्टी आतां पंढरीराया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी तुझीं वेडीं वांकुडीं । नामें भवपाश आतां आपुलिया तोडीं ॥ ४ ॥

४०२६. आडकलें देवद्वार । व्यर्थ काय करकर ॥ १ ॥ आतां चला जाऊं घरा । नका करूं उजगरा ॥ २ ॥ देवा लागलीसे निज । येथें उभ्या काय काज ॥ ३ ॥ राग येतो देवा । तुका ह्मणे नेघे सेवा ॥ ४ ॥

४०२७. सोडियेल्या गाई नवलक्ष गोपाळीं । सवें वनमाळी चालियेला ॥ १ ॥ सुदिनसुवेळीं भाग्याच्या उदयीं । चरावया गाई वनामाजी ॥ २ ॥ गाईगोपाळांच्या संगें चाले हरि । क्रीडा नानापरि खेळताती ॥ ३ ॥ काठी कांबळीया मोहरिया पोंवा । सिदोरी गांजिवा खांद्यावरी ॥ ४ ॥ गोधनें संवगडे खेळे नानापरी । आले भीमातीरीं वेणुनादा ॥ ५ ॥ तेथें उभा ठेला गोपाळांसहित । सिदोरिया सोडीत बैसे तेथें ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे ज्यांनीं आणिल्या भाकरी । नेऊनियां हरीपुढें देती ॥ ७ ॥

४०२८. ज्यां जैसी आवडी त्यां तैसा विभाग । देत पांडुरंग तृप्ति जाली ॥ १ ॥ मुखींचें उच्छिष्ट हिरोनियां खातां । विस्मित विधाता देखोनियां ॥ २ ॥ दिलें जें गोपाळां तें नाहीं कोणासी । विस्मित मानसीं सुरवर ॥ ३ ॥ देव ऋषि मुनि सिद्ध हे चारण । शिव मरुद्गण चंद्र सूर्य ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आले सकळहि सुरवर । आनंदें निर्भर पाहावया ॥ ५ ॥

४०२९. आले सुरवर नानापक्षी जाले । सकळ अवतरले श्वापदवेषें ॥ १ ॥ श्वानखररूपी होऊनियां आले । उच्छिष्ट कवळ वेचिताती ॥ २ ॥ होऊनियां दीन हात पसरिती । मागोनियां घेती उष्टावळी ॥ ३ ॥ अभिमान आड घालोनी बाहेरी । तयां ह्मणे हरि घ्या रे धणी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे धणी लाधली अपार । तया सुखा पार काय सांगों ॥ ५ ॥

४०३०. एकमेकीं घेती थडका । पाडी धडका देऊनी ॥ १ ॥ एकमेकां पाठीवरी । बैसोनी करिती ढवाळी ॥ २ ॥ हाता हात हाणे लाही । पळतां घाई चुकविती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लपणी चपणी । एका हाणी पाठीवरी ॥ ४ ॥

४०३१. चला वळूं गाई । दूर अंतरल्या भाई ॥ १ ॥ खेळ खेळतां जाला शीण । कोण करीं वणवण ॥ २ ॥ गाई हकारी कान्हया । ह्मणोनि लागती ते पायां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे द्यावें । नामसंकीर्तन बरवें ॥ ४ ॥

४०३२. फिराविलीं दोनी । कन्या आणि चक्रपाणी ॥ १ ॥ जाला आनंदें आनंद । अवतरले गोविंद ॥ २ ॥ तुटलीं बंधनें । वसुदेवदेवकीचीं दर्शनें ॥ ३ ॥ गोकुळासी आलें । ब्रह्म अव्यक्त चांगलें ॥ ४ ॥ नंद दसवंती । धन्य देखिले श्रीपति ॥ ५ ॥ निशीं जन्मकाळ । आले अष्टमी गोपाळ ॥ ६ ॥ आनंदली मही ।

भार गेला सकळही ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे कंसा । आट भोविला वळसा ॥ ८ ॥

४०३३. सोडियेल्या गांठी । दरुषणें कृष्णभेटी ॥ १ ॥ करिती नारी अक्षवाणें । जीवभाव देती दानें ॥ २ ॥ उपजल्या काळें । रूपें मोहिलीं सकळें ॥ ३ ॥ तुका तेथें वारी । एकी आडोनी दुसरी ॥ ४ ॥

४०३४. मुख डोळां पाहे । तैशीच ते उभी राहे ॥ १ ॥ केल्याविण नव्हे हातीं । धरोनी आरती परती ॥ २ ॥ न धरिती मनीं । कांहीं संकोच दाटणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवें । ओस केल्या देहभावें ॥ ४ ॥

४०३५. गोकुळींच्या सुखा । अंतपार नाहीं लेखा ॥ १ ॥ बाळकृष्ण नंदा घरीं । आनंदल्या नरनारी ॥ २ ॥ गुढिया तोरणें । करिती कथा गाती गाणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे छंदें । येणें वेधिलीं गोविंदें ॥ ४ ॥

४०३६. विटंबिले भट । दिला पाठीवरी पाट ॥ १ ॥ खोटें जाणोनी अंतर । न साहेचि विश्वंभर ॥ २ ॥ तेंचि करी दान । जैसें आइके वचन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवें । पूतना शोषियेली जीवें ॥ ४ ॥

घोंगड्याचे अभंग.

४०३७. ठकिलें काळा मारिली दडी । दिली कुडी टाकोनियां ॥ १ ॥ पांघुरलों बहु काळें । घोंगडें बळें सांडवलें ॥ २ ॥ नये ऐसा लाग वरी । परतें दुरी लपालें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आड सेवा । लाविला हेवा धांदली ॥ ४ ॥

४०३८. घोंगडियांचा पालट केला । मुलांमुलां आपुल्यांत ॥ १ ॥ कान्होबा तो मीच दिसें । लाविलें पिसें संवगडियां ॥ २ ॥ तो बोले मी उगाच बैसें । अनारिसें न दिसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिलें सोंग । नेदी व्यंग जाऊं देऊं ॥ ४ ॥

४०३९. खेळों लागलों सुरकवडी । माझी घोंगडी हारपली ॥ १ ॥ कान्होबाचे पडिलों गळां । घेईं गोपाळा देईं झाडा ॥ २ ॥ मी तों हागे उघडा जालों । अवघ्या आलों बाहेरी ॥३॥ तुका ह्मणे बुद्धि काची । नाहीं ठायींची मजपाशीं ॥४॥

४०४०. घोंगडियांची एकी राशी । त्याचपाशीं तें ही होतें ॥ १ ॥ माझियाचा माग दावा । केला गोवा उगवों द्या ॥ २ ॥ व्हावें ऐसें निसंतान । घेईन आन तुजपाशीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाहान मोठा । सांडा ताठा हा देवा ॥ ४ ॥

४०४१. नाहीं तुझें उगा पडत गळां । पुढें गोपाळा जाऊं नको ॥ १ ॥ चाहाड तुझें दाविन घरीं । बोलण्या उरी नाहीं ऐसी ॥ २ ॥ तुह्मां आह्मां पडदा होता । सरला आतां सरोवरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उरती गोठी । पडिली मिठी न सुटे ॥४॥

४०४२. तुह्मां आह्मां उरी तोंवरी । जनाचारी ऐसे तैसी ॥ १ ॥ माझें घोंगडें टाकुन देईं । एके ठायीं मग असों ॥ २ ॥ विरोधानें पडे तुटी । कपट पोटीं नसावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तूं जाणता हरी । मज वेव्हारीं बोलविसी ॥ ४ ॥

४०४३. मुलींचा तुह्मां लागला चाळा । तो गोपाळा न संडा ॥ १ ॥ घ्यावें त्याचें देणेंचि नाहीं । येचि वाही देखतसों ॥२॥ माझी तरी घोंगडी मोठी । गांडीची लंगोटी सोडीस ना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे म्यां सांडिली आशा । हुंगिला फांसा येथूनियां ॥ ४ ॥

४०४४. घोंगडियास घातली मिठी । न सोडी साटी केली जीवें ॥ १ ॥ हा गे चोर धरा धांवा कोणी । घरांत राहाटे चहूं कोनीं ॥ २ ॥ नोळखवे म्यां धरिला हातीं । देहा दीप माय लाविली वाती ॥ ३ ॥ न पावे धांवणें मारितो हांका । जनाचारीं तुका नागवला ॥ ४ ॥

४०४५. आतां मी देवा पांघरों काई । भिकेचें तेंही उरेचि ना ॥ १ ॥ सुदैव ... तेंही चोर । तेणेंचि ... फोडिलो घर ॥ २ ॥ नाहीं मजपाशीं फुटकी

फोडी । पांचांनीं घोंगडी दिली होती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जना वेगळें जालें । एकचि नेलें एकल्याचें ॥ ४ ॥

४०४६. मी माझें करीत होतों जतन । भीतरिल्या चोरें घेतली खापें ॥ १ ॥ मज आल्याविण आधीं च तो होता । मज न कळतां मजमाजी ॥ २ ॥ घोंगडें नेलें घोंगडें नेलें । उघडें केलें उघडेंचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चोरटाचि जाला साव । सहजचि न्याय नाहीं तेथें ॥ ४ ॥

४०४७. घोंगडें नेलें सांगों मी कोणा । दुबळें माझें नाणीती मना ॥१॥ पुढें तें मज न मिळे आतां । जवळी सत्ता दाम नाहीं ॥२॥ शेटे महाजन ऐका कोणी । घोंगडियाची करा शोधणी ॥३॥ घोंगडियाचा करा बोभाट। तुका ह्मणे जंव भरला हाट ॥४॥

४०४८. माझें घोंगडें पडिलें ठायीं । माग तया पायीं सांपडला ॥ १ ॥ चोर तो भला चोर तो भला । पाठिसी घातला पुंडलिकें ॥ २ ॥ चोर कुठोरी एकेचि ठायीं । वेगळें पाहावें न लगे कांहीं ॥ ३ ॥ आणिकांचीं ही चोरलीं आधीं । माझें तयामधीं मेळविलें ॥ ४ ॥ आपल्या आपण शोधिलें तिहीं । करीन मीही तेचि परी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे माझें हितचि जालें । फाटकें जाऊन धडकें आलें ॥ ६ ॥

रामचरित्र. अभंग १४.

४०४९. रामा वनवास । तेणें वसे सर्व देश ॥ १ ॥ केलें नामाचें जतन । समर्थ तो नव्हे भिन्न ॥ २ ॥ वनांतरीं रडे । ऐसे पुराणीं पवाडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऋषिनेम । ऐसा कळोनी कां भ्रम ॥ ४ ॥

४०५०. राम ह्मणे ग्रासोग्रासीं । तोचि जेविला उपवासी ॥ १ ॥ धन्य धन्य तें शरीर । तीर्थांव्रतांचें माहेर ॥ २ ॥ राम ह्मणे करितां धंदा । सुखसमाधि त्या सदा ॥ ३ ॥ राम ह्मणे वाट चाली । यज्ञ पाउलापाउलीं ॥ ४ ॥ राम ह्मणे भोगीं त्यागीं । कर्म न लिंपे त्या अंगीं ॥ ५ ॥ ऐसा राम जपे नित्य । तुका ह्मणे जीवन्मुक्त ॥ ६ ॥

४०५१. तारी ऐसे जड । उदकावरी जो दगड ॥ १ ॥ तो हा न करी तें काई । कां रे लीन व्हाना पायीं ॥ २ ॥ शिळा होती मनुष्य जाली । ज्याच्या चरणाचे चाली ॥ ३ ॥ वानरां हातीं लंका । घेवविली ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

४०५२. राम ह्मणतां रामचि होइजे । पदीं बैसोन पदवी घेइजे ॥ १ ॥ ऐसें सुख वचनीं आहे । विश्वासें अनुभव पाहें ॥ २ ॥ रामरसाचिया चवी । आन रस रुचती केवीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चाखोनी सांगें । मज अनुभव आहे अंगें ॥ ४ ॥

४०५३. रामराम उत्तम अक्षरें । कंठीं धरिलीं आपण शंकरें ॥ १ ॥ कैसीं तारक उत्तम तिहीं लोकां । हळाहळ शीतळ केलें शिवा देखा ॥ २ ॥ हाचि मंत्र उपदेश भवानी । तिच्या चुकल्या गर्भादियोनि ॥ ३ ॥ जुनाट नागर नीच नवें । तुका ह्मणे स्यां धरिलें जीवें भावें ॥ ४ ॥

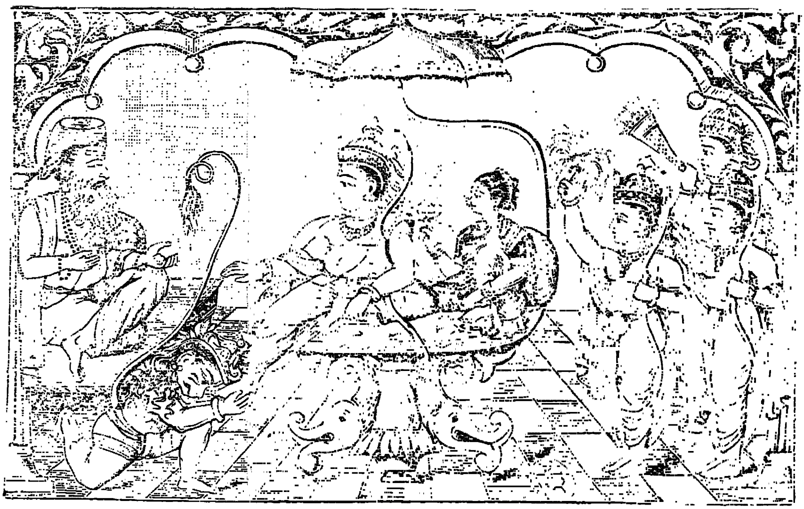
४०५४. राम ह्मणतां तरे जाणता नेणता । हो का यातिभलता कुळहीन ॥ १ ॥ राम ह्मणतां न लगे आणीक सायास । केले महा दोष तेही जळती ॥ २ ॥ राम ह्मणे तया जवळी नये भूत । कैंचा यमदूत ह्मणतां राम ॥ ३ ॥ राम ह्मणतां तरे भवसिंधुपार । चुके येरझार ह्मणतां राम ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे हें सुखाचें साधन । सेवीं अमृतपान एका भावें ॥ ५ ॥

४०५५. पैल आला राम रावणासी सांगती । काय निदसुरा निजलासी भूपति ॥ १ ॥ अवघे लंकेमाजी जाले रामाचे दूत । व्यापिलें सर्वत्र बाहेरी भीतरी आंत ॥ २ ॥ अवघे अंगलग तुझे वधियेले वीर । होईं शरणागत किंवा युद्धासी सादर

४०५६. समरंगणा आला । रामें रावण देखिला ॥ १ ॥ कैसे भीडतील दोन्ही। नांव सारूनियां रणीं ॥ २ ॥ प्रेमसुखाचें संधान । बाणें निवारिती बाण ॥ ३ ॥ तुकयास्वामी रघुनाथ । वर्म जाणोनी केली मात ॥ ४ ॥

४०५७. केला रावणाचा वध । अवघा तोडिला संबंध ॥ १ ॥ लंकाराज्य बिभीषणा । केली चिरकाळ स्थापना ॥ २ ॥ औदार्याची सीमा । काय वर्णूं रघुरामा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा दाता । रामें सोडविली सीता ॥ ४ ॥

४०५८. रामरूप केली । रामें कौसल्या माउली ॥ १ ॥ राम राहिला मानसीं। ध्यानीं चिंतनीं जयासी ॥ २ ॥ राम होय त्यांसी । संदेह नाहीं हा भरंवसा ॥ ३ ॥ अयोध्येचे लोक । राम जाले सकळीक ॥ ४ ॥ स्मरतां जानकी । रामरूप जाले कपि ॥ ५ ॥ रावणेंशीं लंका । राम आपण जाला देखा ॥ ६ ॥ ऐसा नित्य राम ध्याय । तुका वंदी त्याचे पाय ॥ ७ ॥

४०५९. आनंदले लोक नरनारी परिवार । शंखभेरीतुरें वाद्यांचे गजर ॥ १ ॥ आनंद जाला अयोध्येसी आले रघुनाथ । अवघा जयजयकार आळंगिला भरत॥ २॥ करिती अक्षवाणें ओंवाळिती रघुवीरा । लक्ष्मीसहित लक्ष्मण दुसरा ॥ ३ ॥ जालें रामराज्य आनंदलीं सकळें । तुका ह्मणे गाईवत्सें नरनारी बाळें ॥ ४ ॥

४०६०. जालें रामराज्य काय उणें आह्मांसी । धरणी धरी पीक गाई वोळल्या ह्मैसी ॥ १ ॥ राम वेळोवेळां आह्मी गाऊं ओंविये । दळितां कांडितां जेवितां गे बाइये ॥ २ ॥ स्वप्नींही दुःख कोणीं न देखे डोळां । नामाच्या गजरें भय सुटलें काळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रामें सुख दिलें आपुलें । तयां गर्भवासीं येणें जाणें खुंटलें ॥ ४ ॥

४०६१. अहल्या जेणें तारिली रामें । गणिका परलोका नेली नामें ॥ १ ॥ रामहरे रघुराजहरे । रामहरे महाराजहरे ॥ २ ॥ कंठ शीतळ जपतां शूळपाणी । राम जपतां अविनाश भवानी ॥ ३ ॥ तारक मंत्र श्रवण काशी । नाम जपतां वाल्मीक ऋषि ॥ ४ ॥ नामजप बीजमंत्र नळा । सिंधु तरती ज्याच्या प्रतापें शिळा ॥ ५ ॥ नामजप जीवन मुनिजना । तुकयास्वामी रघुनंदना ॥ ६ ॥

४०६२. मी तों [illegible]

हें महिमान नामाचें ॥ १ ॥ नाम चांगलें चांगलें । माझे कंठीं राहो भलें । कपिकुळ उद्धरिलें । मुक्त केलें राक्षसां ॥ २ ॥ द्रोणागिरि कपि हातीं । आणविला सीतापति । थोर केली ख्याति । भरतभेटीसमर्थीं ॥ ३ ॥ शिळा होती मनुष्य जाली । थोर कीर्ति वाखाणिली । लंका दहन केली । हनुमंतें काशानें ॥ ४ ॥ राम जानकीजीवन । योगियांचें निजध्यान । राम राजीवलोचन । तुका चरण वंदितो ॥ ५ ॥

४०६३. साही शास्त्रां अतिदुरी । तो परमात्मा श्रीहरि । तो दशरथाचे घरीं । क्रीडतो राम ॥ १ ॥ शिवाचें निजध्येय । वाल्मीकाचें निजगुह्य । तो भिल्लटीचीं फळें खाय । श्रीराम तो ॥ २ ॥ योगियांचे मनीं । नातुडे चिंतनीं । तो वानरांचे कानीं । गोष्टी सांगे ॥ ३ ॥ चरणें शिळा उद्धरी । नामें गणिका तारी । तो कोळिया घरीं । पाहुणा राम ॥ ४ ॥ क्षण एक सुरवरा । नातुडे नमस्कारां । तो रिसां आणि वानरां । क्षेम दे राम ॥ ५ ॥ राम सांवळा सगुण । राम योगियांचें ध्यान । राम राजीवलोचन । तुका चरण वंदितो ॥ ६ ॥

सीताशोक.

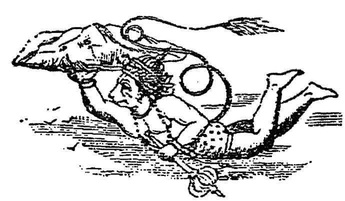
४०६३.(अ) अशोकाच्या वनीं सीता शोक करी । कांहो अंतरले रघुनाथ दुरी । येउनि गुंफेमाजी दुष्टें केली चोरी । कांहो मज आणिलें अवघड लंकापुरी ॥ १ ॥ सांगा वो त्रीजटे सखिये ऐसी मात । देईल कां नेदी भेटी रघुनाथ । मन उताविळ जाला दुरी पंथ । राहों न सके प्राण माझा कुडी आंत ॥ २ ॥ काय दुष्ट आचरण होतें म्यां केलें । तीर्थ व्रत होतें कवणाचें भंगीलें । गाईवत्सा पत्नीपुरुषा विघडिलें । न कळे वो संचित चरण अंतरले ॥ ३ ॥ नाडियेलें आशा मृगकांतिसोनें । धाडिलें रघुनाथा पाठिलागे तेणें । उलंघिली आज्ञा माव काय मीजाणें । देखूनी सूनाट येउनि आलें सुनें ॥ ४ ॥ नाहीं मूळ मारग लाग अणीक सोये । एकाविण नामें रघुनाथाच्या माये । उपटी पक्षिया एक देउनि पाये । उदकवेढ्यामध्यें तेथें चाले काये ॥ ५ ॥ जनकाची नंदिनी दुःखें ग्लानी थोरी । चुकली कुरंगिणी मेळा तैशापरी । संमोखी त्रीजटा स्थिर स्थिर वो करी । घेईल तुकयास्वामी राम लंकापुरी॥६॥

सदाशिवावर अभंग २.

४०६४. काय धर्म नीत । तुह्मां शिकवावें हित ॥ १ ॥ अवघें रचियेलें हेळा । लीळा ब्रह्मांड सकळा ॥ २ ॥ नाम महादेव । येथें निवडला भाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वेळे । माझें तुह्मां कां न कळे ॥ ४ ॥

४०६५. भांडावें तें गोड । पुरे सकळ ही कोड ॥१॥ ऐसा घरींचा या मोळा । ठावा निकटां जवळां ॥ २ ॥ हाक देतां दारीं । येती जवळी सामोरीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शिवें । मागितलें हातीं द्यावें ॥ ४ ॥

हनुमंतस्तुति अभंग ४.

४०६६. शरण शरण जी हनुमंता । तुज आलों रामदूता ॥ १ ॥ काय भक्तीच्या त्या वाटा । मज दावाव्या सुभटा ॥ २ ॥ शूर आणि धीर । स्वामिकाजीं तूं सादर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रुद्रा । अंजनीचिया कुमरा ॥ ४ ॥

४०६७. केली सीताशुद्धि । मूळ रामायणा आधीं ॥ १ ॥ ऐसा प्रतापी गहन । सुरां सकळ मोहन ॥ २ ॥ जाऊनी पाताळा । केली देवीची अवकळा ॥ ३ ॥ राम लक्ष्मुमण । नेले आणिले चोरून ॥ ४ ॥ जोडूनियां कर । उभा सन्मुख समोर ॥५॥ तुका ह्मणे जपें । वायुसुता जातीं पापें ॥ ६ ॥

४०६८. काम घातला बांदोडी । काळ केला देशधडीं ॥ १ ॥ तया माझें दंडवत । कपिकुळीं हनुमंत ॥ २ ॥ शरीर वज्राऐसें । कवळी ब्रह्मांड जो पुच्छें ॥ ३ ॥ रामरायाच्या सेवका । शरण आलों ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

४०६९. हनुमंत महाबळी । रावणाची दाढी जाळी ॥ १ ॥ तया माझा नमस्कार । वारंवार निरंतर ॥ २ ॥ करोनी उड्डाण । केलें लंकेचें शोधन ॥ ३ ॥ जाळियेली लंका । धन्य धन्य ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

कार्तिकीचा सोहळा.

४०७०. कार्तिकीचा सोहळा । चला जाऊं पाहूं डोळां । आलें वैकुंठ जवळां । पंढरीये सन्निध ॥ १ ॥ पीक पिकलें घुमरी । प्रेम न समाये अंबरीं । अवघी मातली पंढरी । घरोघरीं सुकाळ ॥ २ ॥ चालती स्थिर स्थिर । गरुड टक्यांचे भार । गर्जती गंभीर । टाळ श्रुति मृदंग ॥ ३ ॥ मिळालिया भद्रजाती । कैशा आनंदें डुल्लती । शूर उठावती । एका एक आगळे ॥ ४ ॥ नामामृत कल्लोळ । वृंदें कोंदलीं सकळ । आलें वैष्णवदळ । कळिकाळ कांपती ॥ ५ ॥ आस करिती ब्रह्मादिक । देखुनि वाळवंटींचें सुख । धन्य धन्य मृत्युलोक । ह्मणती भाग्याचा कैसा ॥ ६ ॥ मरण मुक्ति वाराणसी । पितृऋण गया नासी । उधार नाहीं पंढरीसी । पायापाशीं विठोबाच्या ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे आतां । काय करणें आह्मां चिंता । सकळ सिद्धींचा दाता । तो सर्वथा नुपेक्षी ॥ ८ ॥

पंढरपुर.

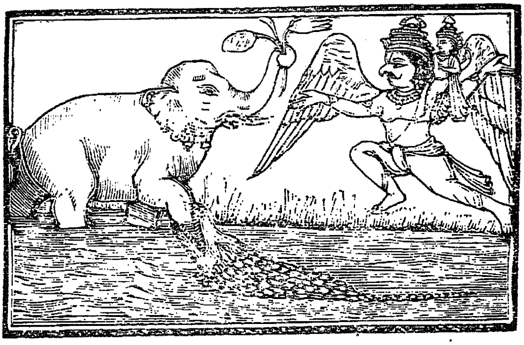
४०७१. जया दोषां परिहार । नाहीं नाहीं धुंडितां शास्त्र । ते हरती अपार । पंढरपुर देखिलिया ॥१॥ धन्य धन्य भीमातीर । चंद्रभागा सरोवर । पद्मतीर्थीं विठ्ठल वीर । क्रीडास्थळ वेणुनादीं ॥ २ ॥ सकळ तीर्थांचें माहेर । भूवैकुंठ निर्विकार । होतो नामाचा गजर । असुरकाळ कांपती ॥ ३ ॥ नाहीं उपमा द्यावया । सम तुल्य आणिका ठाया । धन्य भाग्य जयां । जे पंढरपुर देखती ॥ ४ ॥ उपजोनी संसारीं । एक वेळ पाहें पंढरी । महा दोषां कैंची उरी । देवभक्त देखिलिया ॥ ५ ॥ ऐसी विष्णूची नगरी । चतुर्भुज नर नारी । सुदर्शन घरटी करी । रीग न पुरे कळिकाळा ॥ ६ ॥ तें सुख वर्णावया गति । एवढी कैंची मज मति । जे पंढरपुरा जाती । ते पावती वैकुंठ ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे या शब्दाचा । जया विश्वास नाहीं साचा । अधम जन्मांतरिंचा । तया पंढरी नावडे ॥ ८ ॥

४०७२. दामाजीपंताची रसद गुदरली । लज्जा सांभाळिली देवरायें ॥ १ ॥ तयाचें चरित्र परिसा हो सादरें । करितों नमस्कार संतजनां ॥ २ ॥ मंगळवेढा असे वस्ति कुटुंबेंसी । व्यापारी सर्वांसी मान्य सदा ॥ ३ ॥ कर्म काय करी ठाणाचा हवाला । तों कांहीं पडला कठिण काळ ॥ ४ ॥ धान्याचीं भांडारें होतीं तीं फोडिलीं । पंढरी रक्षिली दुष्काळांत ॥ ५ ॥ दुबळीं अनाथ तींही वांचविलीं । राष्ट्रांत ते जाली कीर्ति मोठी ॥ ६ ॥ मुजुम करीत होता कानडा ब्राह्मण । फिर्याद लिहून पाठविली ॥ ७ ॥ अविंदाचें राज्य बेदरीं असतां । कागद पाहतां तलब केली ॥ ८ ॥ दामाजीपंतासी धरोनी चालविलें । इकडे या विठ्ठलें माव केली ॥ ९ ॥ विकते धारणें सवाईचें मोल । धान्याचें सकळ द्रव्य केलें ॥ १० ॥ दामाजीपंताच्या

नांवें अर्जदास्त । लिहून खेलती मुद्रा केली ॥ ११ ॥ विठो पाडेवार भक्तां साह्य जाला। बेदरासी गेला रायापाशीं ॥ १२ ॥ जोहार मायबाप पुसती कोठील । तंव तो ह्मणे स्थळ मंगळवेढें ॥ १३ ॥ दामाजीपंतांनीं रसद पाठविली । खलेती ओतिली अर्जदास्त ॥ १४ ॥ देखोनियां राजा संतोष पावला । ह्मणे व्यर्थ त्याला तलब केली ॥ १५ ॥ काय तुझें नांव पुसती यंत्रधारी । तो ह्मणे बेगारी विठा कीं जी ॥१६॥ पावल्याचा जाब द्यावा मायबाप । करोनि घेतों माप ह्मणती ते ॥ १७ ॥ पावल्याचा जाब दिधला लिहून । तसरीफ देऊन पाठविला ॥ १८ ॥ छत्री घोडा शिबिका आभरणांसहित । दिला सवें दूत पाठवूनी ॥ १९ ॥ वाटे चुकामुक जाली याची त्यांची । ते आले तैसेचि मंगळवेढा ॥ २० ॥ दामाजीपंतासी बेदरासी नेलें राजा ह्मणे जालें कवतुक ॥२१॥ काल गेला विठा बेगारी देऊन । तसरीफ देऊन जाब दिला ॥२२॥ काय तुमचें काज सांगा जी सत्वर । बोला जी निर्धार वचनाचा ॥२३॥ कैंचा विठा कोण पाठविला कधीं । काढोनियां आधीं जाब दिला ॥ २४ ॥ पाहातांचि जाब हृदय फुटलें । नयन निडारले राजा देखे ॥ २५ ॥ सांवळें सकुमार रूप मनोहर । माथां तेणें भार वाहियेला ॥ २६ ॥ दामाजीपंतासी रायें सन्मानिलें । तो ह्मणे आपुलें कर्म नव्हे ॥ २७ ॥ आतां तुमची सेवा पुरे जी स्वामीया । शिणविलें सखया विठोबासी ॥ २८ ॥ निरोप घेऊनी आला स्वस्थळासी । उदास सर्वांसीं होता जाला ॥ २९ ॥ दामाजीपंतांनीं सेविली पंढरी । ऐसा त्याचा हरि निकटवृत्ति ॥३०॥ तुका ह्मणे विठो अनाथकैवारी । नुपेक्षी हा हरि दासांलागीं ॥३१॥

पुराणेतिहासपर अभंग.

४०७३. व्यभिचारिणी गणिका कुंटणी । विश्वासचि मनीं राघोबाचा ॥ १ ॥ ऐसी ही पापिणी वाहिली विमानीं । अचळ भुवनीं ठेवियेली ॥ २ ॥ पतितपावन तिहीं लोकीं ठसा । कृपाळू कोंवसा अनाथांचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विठोबाची धरा सोय । आणिक उपाय नेणों किती ॥ ४ ॥

४०७४. गजेंद्र तो हस्ती सहस्र वरुषें । जळा माजी नक्रें पीडिलासे ॥ १ ॥ सुहृदीं सांडिलें कोणी नाहीं साहे । अंतीं वाट पाहे विठो तुझी ॥ २ ॥ कृपेच्या सागरा माझ्या नारायणा । तया दोघांजणां तारियेलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेलें वाहूनी विमानीं । मीही आइकोनी विश्वासलों ॥ ४ ॥

४०७५. ब्रह्मयाचे वेद शंखासुरें नेले । त्यासाठीं धरिलें मत्स्यरूप ॥ १ ॥ तेणें आत्मा नव्हता नेला ब्रह्मांडासी । काय ब्रह्मयासीं नव्हतें ज्ञान ॥ २ ॥ परि तेणें

धांवा केला आवडीनें । जाले नारायण कृपासिंधु ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विठोबा मी नामधारक । पोसणें सेवक भेटी देई ॥ ४ ॥

४०७६. देवीं आणि दैतीं सिंधु घुसळिला। भार पृथ्वीस जाला साहावेना॥१॥ जालासी कासव धरिली पाठीवरी । चिंता तुज हरी सकळांची ॥ २ ॥ तयें काळीं देव करिताती स्तुति । कृपाळू श्रीपति ह्मणोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसे उदंड पवाडे । ज्यासी सहस्र तोंडें सिणला तोही ॥ ४ ॥

४०७७. हिरण्याक्ष दैत्य मातला जे काळीं । वरदानें बळी शंकराच्या ॥ १ ॥ इंद्रपदराज्य घेतलें हिरोनी । देवा चक्रपाणी ह्मणती धांव ॥ २ ॥ तई पांडुरंगा शूकर जालेती । तया दैत्यपती मारियेलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्यांचीं राज्यें त्यांसी दिलीं । ऐसी तूं माउली पांडुरंगा ॥ ४ ॥

४०७८. प्रल्हादाकारणें नरसिंह जालासी । त्याचिया बोलासी सत्य केलें ॥१॥ राम कृष्ण गोविंद नारायण हरि । गर्जे राजद्वारीं भक्तराज ॥ २ ॥ विठ्ठल माधव मुकुंद केशव । तेणें दैत्यराव दचकला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तयाकारणें सगुण । भक्ताचें वचन सत्य केलें ॥ ४ ॥

४०७९. नामाचें सामर्थ्य कां रे दवडिसी । कां रे विसरसी पवाडे हे ॥ १ ॥ खणखणां हाणती खर्गें प्रल्हादासी । न रुपे आंगासी किंचितही ॥ २ ॥ राम कृष्ण हरि ऐसी मारी हांक । तेणें पडे धाक बळियासी ॥ ३ ॥ असों द्या सामर्थ्यें ऐसिया कीर्तीचीं । आवडी तुक्याची भेटी देई ॥ ४ ॥

४०८०. वाटीभर विष दिलें प्रल्हादासी । निर्भय मानसीं तुझ्या बळें ॥ १ ॥ भोक्ता नारायण केलें तें प्राशन । प्रतापें जीवन जालें तुझ्या ॥ २ ॥ नामाच्या चिंतनें विषाचें तें आप । जाहालें देखत नारायणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसे तुझे बडिवार । सिणला फणीवर वर्णवेना ॥ ४ ॥

४०८१. अग्निकुंडामाजी घातला प्रल्हाद । तरी तो गोविंद विसरेना ॥ १ ॥ पितियासी ह्मणे व्यापक श्रीहरि । नांदतो मुरारी सर्वां ठायीं ॥ २ ॥ अग्निरूपें माझा सखा नारायण । प्रल्हाद गर्जून हांक मारी ॥३॥ तुका ह्मणे अग्नि जाहाला शीतळ । प्रताप सबळ विठो तुझा ॥ ४ ॥

४०८२. कोपोनियां पिता बोले प्रल्हादासी । सांग हृषीकेशी कोठें आहे ॥ १ ॥ येरू ह्मणे काष्ठीं पाषाणीं सकळीं । आहे वनमाळी जेथें तेथें ॥ २ ॥ खांबावरी लात मारिली दुर्जनें । खांबीं नारायण ह्मणतांचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कैसा खांब कडाडिला । ब्रह्मा दचकला सत्यलोकीं ॥ ४ ॥

४०८३. डळमळिला मेरु आणि तो मांदार । पाताळीं फणिवर डोई झाडी ॥ १ ॥ लोपे तेजें सूर्य आणीक हा चंद्र । कांपतसे इंद्र थरथरां ॥ २ ॥ ऐसें रूप उग्र हरीनें धरिलें । दैत्या मारियेलें मांडीवरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भक्तांकारणें श्रीहरि । बहु दुराचारी निर्दाळिले ॥ ४ ॥

४०८४. बहुत कृपाळू दीनाचा दयाळू । जगीं भक्तवत्सलू नाम तुझें ॥ १ ॥ मानियेला चित्तीं बळीचा उपकार । अझूनी त्याचें द्वार राखसील ॥ २ ॥ काय त्याच्या भेणें बैसलासी द्वारीं । नाहीं तुज हरि कृपा बहु ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भक्तजनाची ममता । तुह्मांसी अनंता अलोलिक ॥ ४ ॥

४०८५. पांडुरंगा तुझे काय वाणूं गुण । पवाडे हे धन्य जगीं तुझे ॥ १ ॥ दंडिलें दुर्वासा सुरा असुरानें । तो आला गाऱ्हाणें सांगावया ॥ २ ॥ बळीचिये

द्वारीं तुह्मी बैसलेती । दुर्वास विनंती करी भावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपासागरा श्रीहरी । तुझी भक्तावरी प्रेमच्छाया ॥ ४ ॥

४०८६. दुर्वासया स्वामी गुंतलों भाकेसी । पुसा जा बळीसी निरोप द्यावा ॥ १ ॥ त्याचे आज्ञेविण आह्मां येतां नये । द्वारपाळ राहें होऊनियां ॥ २ ॥ पुसे दुर्वासया बळीसी जाऊनी । येरू ह्मणे झणी बोलों नका ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केला अन्यत्राचा त्याग । तेव्हां पांडुरंग सखा जाला ॥ ४ ॥

४०८७. बळी ह्मणे आजी दुर्वासया स्वामी । मागों नका तुह्मी नारायणा ॥१॥ बहुतां प्रयासीं जोडला श्रीहरी । बैसविला द्वारीं राखावया ॥ २ ॥ परतला दुर्वास मग हो तेथूनी । चिंतातुर मनीं उद्वेगला ॥३ ॥ काय तूं एकाचा आहेसी अंकित । होईं कृपावंत तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

४०८८. त्रैलोकींचा नाथ सकळांचा आधार । बळिचें तुवां घर धरियेलें ॥ १ ॥ आह्मां मोकलिलें कोणां निरविलें । कोणा हातीं दिले तिन्ही लोक ॥ २ ॥ अनाथांचा बंधु दासांचा कैवारी । ब्रिदें तुझीं हरी जाती वांयां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसें बोलिला दुर्वास । वाटला संतोष पांडुरंगा ॥ ४ ॥

४०८९. बोलिले ते देवऋषी दुर्वासया । जाय पुसावया मागत्यानें ॥ १ ॥ मागुता दुर्वास पुसे बळिराया । निरोप जावया देईं देवा ॥ २ ॥ बळी ह्मणे त्यासी जाय मी न ह्मणें । जाईल नारायण लागलाची ॥ ३ ॥ मजपाशीं राहें कोठें तरीं जाय । तुका ह्मणे पाय न सोडीं मी ॥ ४ ॥

४०९०. दुर्वासें निरोप आणिला ये रीती । मग वाढलेती नारायणा ॥ १ ॥ ठेविलें चरण बळीचिये द्वारीं । शिर अंगावरी लांबविलें ॥ २ ॥ पाडियेलें द्वार द्वारावतियेसी । वरी त्दृषीकेशी निघालेती ॥ ३ ॥ तेथूनियां नाम पडिलें द्वारका । वैकुंठनायका तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

४०९१. मुरु कुश दोन्ही मारिले असुर । दुर्वास ऋषीश्वर सुखी केला ॥ १ ॥ मारियेला मुरु ह्मणोनी मुरारी । नाम तुझें हरि पडियेलें ॥ २ ॥ पूर्वींहुनी ऐसा भक्तिप्रतिपाळ । केला त्वां सांभाळ नारायणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येचि वेळे काय जालें । कां सोंग धरिलें मोहनाचें ॥ ४ ॥

मनास बोध.

श्लोकरूपी अभंग ६.

४०९२. तुजवांचुनी मागणें काय कोणा । महीमंडळीं विश्वव्यापकजना । जीवभावना पूरवूं कोण जाणे । तुजवांचुनी होत कां रावराणे ॥ १ ॥ नसे मोक्षदाता तिहींमाजि लोकां । भवतारकु तुजवांचूनि एका । मनीं मानसीं चिंतितां रूपनाम। पळे पाप ताप भयें नासे काम ॥ २ ॥ हरी नाम हें साच तूझें पुराणीं । हरी हातिचें काळदर्भादियोनी । करूं मुखवाणी कैसी देशधडी । तुजवांचुनी वाणितां व्यर्थ गोडी ॥ ३ ॥ भवभंजना व्यापका लोक तिन्ही । तुज वाणितां श्रमला शेषफणी । असो भावें जीव तुझ्या सर्व पायीं । दुजें मागणें आणिक व्यर्थ काईं ॥ ४ ॥ दिनानाथ हे साक्ष तूझी जनासी । दिनें तारिलीं पातकी थोर दोषी । तुका राहिला पायिं तो राख देवा । असें मागतसे तुझी चरणसेवा ॥ ५ ॥

४०९३. उभा भींवरेच्या तिरीं राहिलाहे । असे सन्मुख दक्षिणे मूख वाहे । महापातकांसी पळ कांप थोर । कैसे गर्जती घोष हे नामवीर ॥ १ ॥ गुणगंभीर हा धीर हास्यमुख । वदे वदनीं अमृत सर्वसुख । लागलें मुनिवरां हें गोड चित्तीं ।

दाना हा द्यावयासी उदार। जया बोळगती सिद्धि सर्वठायीं। तुझें नाम हें चांगलें गे विठाई ॥ ३ ॥ असे उघडा हा विटेवरि उभा। कटसूत्र हें धरुनी भक्तिलोभा। पुढें वाट दावी भवसागराची। विठो माउली हे सिद्धसाधकांची ॥ ४ ॥ करावे गुहा धरा पंथ आधीं। जया पार नाहीं सुखा तें च साधीं। ह्मणे तुका पंढरीस सर्व आलें। असे विश्व हें जीवनें त्याचि ज्यालें ॥ ५ ॥

४०९४. धना गुंतलें चित्त माझें मुरारी। मन घेउनी हिंडवी दारोदारीं। मरे हिंडतां न पुरे यासि कांहीं। मही ठेंगणी परि तें तृप्त नाहीं ॥ १ ॥ न दिसे शुद्ध पाहतां निजमती। पुढें पडिलों इंद्रियां थोर घातीं। जिवा नास त्या संगती दंड बेडी। हरी शीघ्र या दुष्टसंगासि तोडीं ॥ २ ॥ असीं आणिकें काय सांगों अनंता। मोहो पापिणी दुष्टमायाममता। क्रोध काम यातना थोर करी। तुजवांचुनी सोडवी कोण हरी ॥ ३ ॥ निज देखतां निज हे दूरि जाये। निद्रा आळस दंभ या भीत आहें। तयां वस्ति देहीं नको देउं देवा। तुजवांचुनी आणिक नास्ति हेवा ॥ ४ ॥ करीं घात पात शंका लाज थोरी। असे सत्य भाव बहू भक्ति दूरी। नको मोकलूं दीनबंधु अनाथा। तुका वीनवी ठेवुनी पायिं माथा ॥ ५ ॥

४०९५. पैल सांवळें तेज पुंजाळ कैसें। सिरीं तुर्बिलीं साजिरीं मोरपीसें। हरे त्याचि रे देखतां ताप माया। भजा रे यादवा योगिराया ॥ १ ॥ जया कामिनी लुब्धल्या सहस्रसीळा। सुकुमार ह्या गोपिका दिव्य बाळा। शोभे मध्यभागीं कळा चंद्रकोटी। रुपा मीनली साजिरी माळ कंठीं ॥ २ ॥ असे यादवां श्रेष्ठ हा चक्रपाणी। जया वंदिती कोटि तेहतीस तीन्ही। महाकाळ हे कांपती दैत्य ज्यासी। पाहा सांवळें रूप हें पापनासीं ॥ ३ ॥ कसीं पाउलें साजिरीं कुंकुमाचीं। कसी वीट हे लाधली दैवांची। जया चिंतितां अग्नि हा शांति नीवे। धरा मानसीं आपला देहभाव ॥ ४ ॥ मुनी देखतां मूख हें चित्त ध्याय। देह मांडला भाव हा बापमाय। तुक्या लागलें मानसीं देवपीसें। चित्त चोरटें सांवळें रूप कैसें ॥ ५ ॥

४०९६. असे नांदतु हा हरी सर्वजीवीं। असे व्यापुनी अग्नि हा काष्ठ तेवीं। घटीं बिंबलें बिंब हें ठायिंठायीं। तया संगती नासु हा त्यासि नाहीं ॥ १ ॥ तन वाटितां क्षीर हें होत नाहीं। पशू भक्षितां पालटे तेंचि देहीं। तया वर्म तो जाणता एक आहे। असे व्यापक व्यापुनी अंतर्बाहे ॥ २ ॥ फळ कर्दळीं सेवटीं येत आहे। असे शोधितां पोकळीमाजि काये। धीर नाहीं तें वाउगें धीग जालें। फळपुष्प नायत्न ते व्यर्थ गेले ॥३॥ असे नाम हें दर्पणें सिद्ध केलें। असे बिंब तें या मळा आड ठेलें। कसें शुद्ध नाहीं दिसे माजि रूप। नका वाढवूं सीण हा पुण्यपाप ॥ ४ ॥ करा वर्म ठावें नका सोंग वांयां। तुका वीनवीतो पडों काय पायां। तुज पुत्र दारा धन वासना हे। मग ऊरलें शेवटीं काय पाहें ॥ ५ ॥

४०९७. मना सांडि हे वासना दुष्ट खोडी। मती मानसीं एक हे व्यर्थ गोडी। असे हीत माझें तुज कांहीं एक। धरीं विठ्ठलीं प्रेम हें पायिं सूख ॥ १ ॥ ऐसा सर्वभावें तुज शरण आलों। देहदुःख हें भोगितां फार भ्यालों। भवतारितें दूसरें नाहीं कोणी। गुरु होत कां देव तेहेतीस तीन्ही ॥ २ ॥ जना वासना हे धना थोरि आहे। तुज लागली संगती तेचि सोये। करी सर्व संगी परि त्यागु ठायीं। तुका वीनवीतो मस्तक ठेवूनि पायीं ॥ ३ ॥

शाक्तावर अभंग १३.

४०९८. टंवकारूनी दृष्टि लावूनियां रंग। दावी झगमग डोळ्यांपुढें ॥ १
ह्मणती शिष्यासी-लागली समाधि। लटकीचि उपाधि झकविती ॥ २

चिया ज्योती कोंडियेलें तेज । उपदेश सांजरात्रीमाजी ॥ ३ ॥ रांगोळिया चौक शृंगारूनी वोजा । आवरण पूजा यंत्र करी ॥४॥ पडदा लावोनियां दीप चहूं कोनीं । बैसोनी आसनीं मुद्रा दावी ॥ ५ ॥ नैवेद्यासी ह्मणे करावें पक्वान्न । पात्रासी दिव्यान्न परवडी ॥ ६ ॥ जाला उपदेश कवळ घ्या रे मुखीं । आपोशन शेखीं बुडविलें ॥ ७ ॥ पाषांड करोनी मांडिली जीविका । बुडवी भाविकां लोकांप्रती ॥८॥ कायावाचामनें सोडवी संकल्प । गुरु गुरु जप प्रतिपादी ॥ ९ ॥ शुद्ध परमार्थ बुडविला तेणें । गुरुत्वभूषणें भोग भोगी ॥ १० ॥ विधीचा ही लोप बुडविला वेद । शास्त्रांचा ही बोध हरविला ॥ ११ ॥ योगाची धारणा नाहीं प्राणायाम । सांडी यम नेम नित्यादिक ॥ १२ ॥ वैराग्याचा लोप हरिभजनीं विक्षेप । वाढविलें पाप मतिलंडें ॥१३॥ तुका ह्मणे गेलें गुरुत्व गुखाडी । पूर्वजांसी धाडी नरकवासा॥१४॥

४०९९. शाक्त गधडा जये देशीं । तेथें राशी पापाच्या ॥ १ ॥ सुकृताचा उदो केला । गोंधळ घाला इंद्रियें ॥ २ ॥ क्रोधरूपें वसे काम । तीचें नाम्म जपतसे ॥३॥ मद्यभक्षण मांगिणजाती । विटाळ चित्तीं सांटविला ॥ ४ ॥ स्तवूनियां पूजी रांड । न लजे भांड दाढीसी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे भगवती । नेइल अंतीं आपणापें ॥ ६ ॥

४१००. राजा प्रजा द्वाड देश । शाक्त वास करिती तो ॥ १ ॥ अधर्माचें उबड पीक । धर्म रंक त्या गांवीं ॥२॥ न पिके भूमि कांपे भारें । मेघ वारें पीतील ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघीं दुःखें । येती सुखें वस्तीसी ॥ ४ ॥

४१०१. ऐसें कलियुगाच्या मुळें । जालें धर्माचें वाटोळें ॥ १ ॥ सांडूनियां रामराम । ब्राह्मण ह्मणती दोमदोम ॥ २ ॥ शिवों नये तीं निळीं । वस्त्रें पांघरती काळीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वृत्ति । सांडुनि गदा मागत जाती ॥ ४ ॥

४१०२. अवघ्या पापें घडला एक । उपासक शक्तीचा ॥ १ ॥ त्याचा विटाळ नको अंगा । पांडुरंगा माझिया ॥ २ ॥ काम क्रोध मद्य अंगीं । रंगला रंगीं अवगुणी ॥ ३ ॥ करितां पाप न धरी शंका । ह्मणे तुका कोणी ही ॥ ४ ॥

४१०३. वारितां बळें धरितां हातीं । जुलुमें जाती नरकामधीं ॥ १ ॥ रंडीदासाप्रति कांहीं । उपदेश तो ही चालेना ॥ २ ॥ जन्म केला वाताहात । थोर घात ते ठायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पंढरीनाथा । तुझी कथा दूषीती ॥ ४ ॥

४१०४. शाक्तांची शूकरी माय । विष्ठा खाय बिदीची ॥१॥ तिची त्या लागली सवे । मागें धांवे ह्मणोनी ॥ २॥ शाक्तांची गाढवी माय । भुंकत जाय वेसदारा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शिंदळीचे । बोलतां वाचें निंद्य ते ॥ ४ ॥

४१०५. हरिहर सांडूनी देव । धरिती भाव क्षुल्लकीं ॥ १ ॥ ऐका त्यांची विटंबणा । देवपणा भक्तांची ॥ २ ॥ अंगीं कवडे घाली गळां । परडी कळाहीन हातीं ॥ ३ ॥ गळां गांठा हिंडे दारीं । मनुष्य परी कुतरीं तीं ॥ ४ ॥ माथां सेंदुर दांत खाती । जेंगट हातीं सटवीचें ॥ ५ ॥ पूजिती विकट दोंद । पशु सोंड गजाची ॥ ६ ॥ ऐशा छंदें चुकलीं वाटा । भाव खोटा भजन ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे विष्णुशिवा । वांचुनि देवा भजती ते ॥ ८ ॥

४१०६. कांद्यासाटीं जालें ज्ञान । तेणें जन नाडिलें ॥ १ ॥ काम क्रोध बुचबुची । भुंके पुची व्यालीची ॥२॥ पूजेलागीं द्रव्य मागे । काय सांगे शिष्यातें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कैंचें ब्रह्म । अवघा भ्रम विषयांचा ॥ ४ ॥

४१०७. सांडूनियां पंढरीराव । कवणातें ह्मणों देव ॥ १ ॥ बहु लाज वाटे चित्ता । आणीकांतें देव ह्मणतां ॥ २ ॥ सांडूनियां हिरा । कोणें वेचाव्या त्या गारा ॥ ३ ॥ [illegible] ॥ ४ ॥

४१०८. बहुतें गेलीं वायां । न भजतां पंढरीराया ॥ १ ॥ करिती कामिकांची सेवा । लागोन मागोन खात्या देवा ॥ २ ॥ अवघियांचा धनी । त्यासी गेलीं विसरोनी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंतीं । पडती यमाचिया हातीं ॥ ४ ॥

४१०९. असो आतां ऐसा धंदा । तुज गोविंदा आठवूं ॥ १ ॥ रक्षिता तूं होसी जरी । तरि काय येरीं करावें ॥ २ ॥ काया वाचा मन पायीं । राहे ठायीं करूं तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गाइन गीतीं । रूप चित्तीं धरूनियां ॥ ४ ॥

४११०. नाहीं आह्मी विष्णुदास । करीत आस कोणांची ॥ १ ॥ कां हे नष्ट करिती निंदा । नेणों सदा आमुची ॥ २ ॥ असों भलते ठायीं मनें । समाधानें आपुलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करूं देवा । तुझी सेवा धंदा तो ॥ ४ ॥

जोहार अभंग.

४१११. मायबाप जोहार जी जोहार । सारा साधावया आलों वेसकर ॥ १ ॥ मागील पुढील करा झाडा । नाहीं तरी खोडा घालिती जी ॥ २ ॥ फांकूं नका रुजू जालियावांचून । सांगा जी कोण धरिती धण्या ॥ ३ ॥ आजी मायबाप करा तडामोडी । उद्यां कोणी घडी राहेना हो ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कांहीं न चले ते बोली । अखरतें सालीं झाडा घेती ॥ ५ ॥

४११२. येऊं द्या जी कांहीं वेसकरास । आंतून बाहेर वोजेचा घास ॥ १ ॥ जों यावें तों हातचि रिता नाहीं । कधीं तरी कांहीं द्यावें घ्यावें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे उद्यां लावीन मनेरा । जे हें दारोदारांभोंवतीं फिरा ॥ ३ ॥

४११३. देती घेती परज गेली । घर खालीं करूनियां ॥ १ ॥ धांवणियाचे न पडे हातीं । खादली राती काळोखी ॥२॥ अवघियांचें अवघें नेलें । कांहीं ठेविलें नाहीं मागें ॥ ३ ॥ सोंग संपादुनि दाविला भाव । गेला आधीं माव वरि होती ॥ ४ ॥ घराकडे पाहूं नयेसेंचि जालें । अमानत केलें दिवाणांत ॥ ५ ॥ आतां तुका कोणा न लगेचि हातीं । जाली ते निश्चिती बोलों नये ॥ ६ ॥

नाटाचे अभंग ६३.

४११४. प्रथम नमन तुज एकदंता । रंगीं रसाळ वोडवीं कथा । मति सौरस करीं प्रबळता । जेणें फिटे आतां अंधकार ॥ १ ॥ तुझिये कृपेचें भरितें । आणीक काय राहिलें तेथें । मारग सिद्धाच्यानि पंथें । पावविसी तेथें तूंचि एक ॥ २ ॥ आरंभा आदि तुझें वंदन । सकळ करितां कारण । देव ऋषि मुनि आदिकरून पुराण निर्माणी ॥ ३ ॥ काय वर्णूं तुझी गति । एवढी कैंची मज मति

तुज ह्मणती । करीं सत्य वचन हेंचि आपुलें ॥ ४ ॥ मज वाहावतां मायेच्या पुरीं । बुडतां डोहीं भवसागरीं । तुजवांचुनि कोण तारी । पाव झडकरी तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

४११५. प्रथमारंभीं लंबोदर । सकळ सिद्धींचा दातार । चतुर्भुज फरशधर । न कळे पार वर्णितां ॥ १ ॥ तो देव नटला गौरीबाळ । पायीं बांधोनि घागऱ्या घोळ । नारदतुंबर सहित मेळ । सुटला पळ विघ्नांसी ॥२॥ नटारंभीं थाटियला रंग । भुजा नाचवी हालवी अंग । सेंदुरविलेपनें चांग । मुगुटीं नाग मिरविला ॥३॥ जया मानवती देव ऋषि मुनि । पाहातां न पुरे डोळियां धणी । असुर जयाच्या चरणीं । आदि अवसानीं तोचि एक ॥ ४ ॥ सकळां सिद्धींचा दातार । जयाच्या रूपा नाहीं पार । तुका ह्मणे आमुचा दातार । भवसागर तारील हा ॥ ५ ॥

४११६. विठ्ठल आमचें जीवन । आगमनिगमाचें स्थान । विठ्ठल सीद्धीचें साधन । विठ्ठल ध्यानविसावा ॥ १ ॥ विठ्ठल कुळींचें दैवत । विठ्ठल वित्त गोत चित्त । विठ्ठल पुण्य पुरुषार्थ । आवडे मात विठ्ठलाची ॥ २ ॥ विठ्ठल विस्तारला जनीं । सप्तही पाताळें भरूनी । विठ्ठल व्यापक त्रिभुवनीं । विठ्ठल मुनिमानसीं ॥ ३ ॥ विठ्ठल जीवाचा जिव्हाळा । विठ्ठल कृपेचा कोंवळा । विठ्ठल प्रेमाचा पुतळा । लावियेलें चाळा विश्व विठ्ठलें ॥ ४ ॥ विठ्ठल बाप माय चुलता । विठ्ठल भगिनी आणि भ्राता । विठ्ठलेंविण चाड नाहीं गोता । तुका आतां नाहीं दुसरें ॥ ५ ॥

४११७. बरवा झाला वेवसाव । पावलों चिंतिलाचि ठाव । दृढ पायीं राहिला भाव । पावला जीव विश्रांति ॥ १ ॥ बरवा फळला शकुन । अवघा निवारिला सीण । तुमचें जालिया दरुषण । जन्ममरण नाहीं आतां ॥ २ ॥ बरवें जालें आलों या ठाया । होतें संचित ठायींचा पाया । देहभाव पालटली काया । पडली छाया ब्रह्मींची ॥ ३ ॥ जोडिलें हें न सरे धन । अविनाश आनंदघन । अमूर्तमूर्ति मधुसूदन । समचरण देखियेले ॥ ४ ॥ जुनाट जुगादिचें नाणें । बहुता काळाचें ठेवणें । लोपलें होतें पारिखेपणें । ठावचळण चुकविला ॥ ५ ॥ आतां या जीवाचियासाठीं । न सुटे पडलिया मिठी । तुका ह्मणे सीणलों जगजेठी । न लवीं दिठी दुसऱ्याची ॥६॥

४११८. मी तंव अनाथ अपराधी । कर्महीन मतिमंदबुद्धि । तुज म्यां पाठविलें नाहीं कधीं । वाचे कृपानिधि मायबापा ॥ १ ॥ नाहीं ऐकिलें गाइलें गीत । धरिली लाज सांडिलें हित । नावडे पुराण बैसले संत । केली बहुत परनिंदा ॥ २ ॥ केला करविला नाहीं उपकार । नाहीं दया आली पीडितां पर । करूं नये तो केला व्यापार । वाहिला भार कुटुंबाचा ॥ ३ ॥ नाहीं केलें तीर्थाचें भ्रमण । पाळिला पिंड करचरण । नाहीं संतसेवा घडलें दान । पूजावलोकन मूर्तीचें ॥ ४ ॥ असंगसंग घडले अन्याय । बहुत अधर्म उपाय । न कळे हित करावें तें काय । नये बोलूं आठवूं तें ॥ ५ ॥ आप आपण्या घातकर । शत्रू जालों मी दावेदार । तूं तंव कृपेचा सागर उतरीं पार तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

४११९. आतां पावेन सकळ सुखें । खादलें कदा तें न देखें । अवघें सरलें पारिखें । सकळ देखें माहियेरें ॥ १ ॥ जवळी विठ्ठल रखुमाई । बहिणी बंधु बाप आई । सकळ गोताचीच साई । पारिखें काई ऐसें नेणिजे ॥ २ ॥ जगदाकारीं जाली सत्ता । वारोनी गेली पराधीनता । अवघें आपुलेंचि आतां । लाज आणि चिंता दुऱ्हावली ॥ ३ ॥ वावरे इच्छा वसे घरीं । आपुले सत्तेचे माहेरीं । करवी तैसें आपण करीं । भीड न धरीं चुकल्याची ॥४॥ सोसिला होता सासुरवास । बहुतांचा बहुत दिवस । बहु कामें पुरविला सोस । आतां उदास आपुल्यातें ॥ ५ ॥ करिती कव- [illegible] । मागलाप उत्तरें गोडें । बोले बोबडें पुढें तुका ॥ ६ ॥

४१२०. सर्वसुखाचिया आशा जन्म गेला । क्षण मुक्ती यत्न नाहीं केला । हिंडतां दिशा सीण पावला । माया वेष्टिला जीव माझा ॥ १ ॥ माझें स्वहित नेणती कोणी । कांहीं न करितां मजवांचूनी । सज्जन तंव सुखमांडणी । नेणती कोणी आदि अंत ॥ २ ॥ काय सांगों गर्भींची यातना । मज भोगितां नारायणा । मांस मळ मूत्र जाणा । तुज क्षणक्षणा ध्यात असें ॥ ३ ॥ मज चालतां प्रयाणकाळीं । असतां न दिसती जवळी । मृत्तिके मृत्तिका कवळी । एकले मेळीं संचिताचे ॥ ४ ॥ आतां मज ऐसें करीं गा देवा । कांहीं घडे तुझी चरणसेवा । तुका विनवीतसे केशवा । चालवीं दावा संसारें ॥ ५ ॥

४१२१. अगा ए सांवळ्या सगुणा । गुणनिधिनाम नारायणा । आमची परिसा विज्ञापना । सांभाळीं दीना आपुलिया ॥ १ ॥ बहु या उदराचे कष्ट । आह्मांसी केलें कर्मभ्रष्ट । तुमची चुकविली वाट । करीं वटवट या निमित्तें ॥ २ ॥ जालों पांगिला जनासी । संसाराची आंदणी दासी । न कळे कधीं सोडविसी । दृढपाशीं बहु बांधलों ॥ ३ ॥ येथें तों नये आठव कांहीं । विसावा तो क्षण एक नाहीं । पडिलों आणिके प्रवाहीं । हित तों कांहीं दिसेचि ना ॥ ४ ॥ जीवित्व वेचिलें वियोगें । हिंडतां प्रवास वाउगें । कांहीं व्याधि पीडा रोगें । केलिया भोगें तडातोडी ॥ ५ ॥ माझा मींच जालों शत्रु । कैंचा पुत्र दारा कैंचा मित्रु । कासया घातला पसरु । अहो जगद्गुरु तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

४१२२. आतां मज धरवावी शुद्धि । येथूनी परतवावी बुद्धि । ध्यावें सोडवूनी कृपानिधि । सांपडलों संधीं काळचक्रीं ॥ १ ॥ करिसील तरी नव्हे काई । राईचा डोंगर पर्वत राई । आपुले करुणेची खाई । करीं वो आई मजवरी ॥ २ ॥ मागील काळ अज्ञानपणें । सरला स्वभावें त्या गुणें । नेणें आयुष्य जालें उणें । पुढील पेणें अंतरलें ॥ ३ ॥ आतां मज वाटतसे भय । दिवसेंदिवस चालत जाय । येथें स्यां येउनी केलें काय । नाहीं तुझे पाय आठविले ॥ ४ ॥ करूनी अपराध क्षमा । होतील केले पुरुषोत्तमा । आपुले नामीं ध्यावा प्रेमा । सोडवीं भ्रमापासूनियां ॥ ५ ॥ हृदय वसो तुमच्या गुणीं । ठाव हा पायांपें चरणीं । करूं हा रस सेवन वाणी । फिटे तों धणी तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

४१२३. जेणें हा जीव दिला दान । तयाचें करीन चिंतन । जगजीवन नारायण । गाईन गुण तयाचे ॥ १ ॥ जो या उभा भीवरेच्या तिरीं । कट धरुनियां करीं । पाउलें समचि साजिरीं । अंतरीं धरोनी राहेन ॥ २ ॥ जो या असुरांचा काळ । भक्तजनप्रतिपाळ । खेळे हीं लाघवें सकळ । तयाच्या भाळ पायांवरी ॥३॥ जो या गोपाळांच्या मेळीं । खेळु खेळे वनमाळी । रसातळा नेला बळी । राहे पाताळीं स्वामी माझा ॥४॥ जो हा लावण्यपुतळा । जयाचे अंगीं सकळ कळा । जयाचे गळां वैजयंतीमाळा । तया वेळोवेळां दंडवत ॥५॥ जयाचे नाम पाप नासी । लक्ष्मी ऐसी जयाची दासी । तो हा तेजःपुंज रासी । सर्वभावें त्यासी तुका शरण ॥ ६ ॥

४१२४. काय मी उद्धार पावेन । काय कृपा करील नारायण । ऐसें तुह्मी सांगा संतजन । करा समाधान चित्त माझें ॥ १ ॥ काय हें खंडईल कर्म । पारुषतील धर्माधर्म । कासयानें तें कळे वर्म । ह्मणउनी श्रम वाटतसे ॥ २ ॥ काय हो स्थिर राहेल बुद्धि । कांहीं अरिष्ट न येल मधीं । धरिली जाईल ते शुद्धि । शेवट कधीं तो मज न कळे ॥ ३ ॥ काय ऐसें पुण्य होईल गांठीं । घालीन पायीं देवाचे मिठी । मज तो कुरवाळील जगजेठी । दाटईन कंठीं सद्गदित ॥ ४ ॥ काय हे निवतील डोळे । सुख तें देखोनी सोहळे । संचित कैसें तें न कळे । होतील डोहळे

वासनेसीं ॥ ५ ॥ ऐसी चिंता करीं सदा सर्वकाळ । रात्रीदिवस हेचि तळमळ । तुका ह्मणे नाहीं आपुलें बळ । जेणें फळ पावें निश्चयेंसी ॥ ६ ॥

४१२५. तूंचि अनाथाचा दाता । दुःख मोह नासावया चिंता । शरण आलों तुज आतां । तारीं कृपावंता मायबापा ॥ १ ॥ संतसंगति देईं चरणसेवा । जेणें तुझा विसर न पडावा । हाच भाव माझिया जीवा । पुरवीं देवा मनोरथ ॥ २ ॥ मज भाव प्रेम देईं कीर्ति । गुण नाम वर्णावया स्तुति । विघ्ना सोडवूनी हातीं । विनंती माझी परिसावी हे ॥ ३ ॥ आणीक कांहीं नाहीं मागणें । सुखसंपत्तिराज्यचाड धन । सांकडें न पडे तुज जेणें । दुजें भक्तीविण मायबापा ॥ ४ ॥ जोडोनियां कर पायीं ठेवीं माथा । तुका विनवी पंढरीनाथा । रंगीं वोडवावी रंगकथा । पुरवीं देवा मनोरथा ॥ ५ ॥

४१२६. सेंदरीं हें देवी दैवतें । कोण तीं पूजी भूतेंकेतें । आपुल्या पोटा जीं रडतें । मागती शितें अवदान ॥ १ ॥ आपुलें इच्छे आणिकां पीडी । काय तें देईल बराडी । कळों ही आली तयाची जोडी । अल्प रोकडी बुद्धि अधरा ॥ २ ॥ दासीचा पाहुणेर उखीतें । धणी देईल आपुल्या हातें । करुणाभाषणउचितें । हें तों रितें सतंत शक्तिहीन ॥ ३ ॥ काय तें थिलुरीचें पाणी । ओठ न भिजे न फिटे धणी । सीण तरीं आदीं अवसानीं । क्षोभे पुरश्चरणीं दिलें फळ ॥ ४ ॥ विलेपनें बुजविती तोंड । भार खोल वाहाती उदंड । करविती आपणयां दंड । ऐसियास भांड ह्मणे देव तो ॥ ५ ॥ तैसा नव्हे नारायण । जगव्यापक जनार्दन । तुका ह्मणे त्याचें करा चिंतन । वंदूं चरण येती सकळें ॥ ६ ॥

४१२७. विषयओढीं भुलले जीव । आतां यांची कोण करील कींव । नुपजे नारायणीं भाव । पावोनी ठाव नरदेह ॥ १ ॥ कोण सुख धरोनी संसारीं । पडोनी काळाचे आहारीं । माप या लागलें शरीरीं । जालियावरी सळे ओढिती ॥ २ ॥ बापुडीं होतील सेवटीं । आयुष्यासवें जालिया तुटी । भोगिले मागें पुढें ही कोटी । होईल भेटी जन्मासी ॥ ३ ॥ जुंतिले घाणां बांधोनी डोळे । मागें जोडी आर तेणेंही पोळे । चालिलों किती तें न कळे । दुःखें आरंबळे भूक तान ॥ ४ ॥ एवढें जयाचें निमित्त । प्रारब्ध क्रियमाण संचित । तें हें देव मानूनी अनित्य । न करिती नित्य नामस्मरण ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे न वेंचतां मोल । तो हा यासी महाग विठ्ठल । वेंचितां फुकाचेचि बोल । केवढें खोल अभागिया ॥ ६ ॥

४१२८. आले हो संसारा तुह्मी एक करा । मुक्तिमारग हळूचि धरा । काळदंड कुंभयातना थोरा । कां रे अघोरा दचकसी ना ॥ १ ॥ नाहीं त्या यमासी करुणा । बाहेर काढितां कुडी प्राणा । ओढाळ सांपडे जैं धान्या । चोर यातना धरिजेतां ॥ ॥ २ ॥ नाहीं दिलें पावेल कैसा । चालतां पंथ तेणें वळसा । नसेल ठाउकें ऐकतो कैसा । नेती बंद जैसा धरोनियां ॥ ३ ॥ क्षण एक नागीवा पायीं । न चलवे तया करितां कांहीं । ओढिती कांटवणा सोईं । अग्निस्तंभीं बाही कवटाळविती ॥ ४ ॥ देखोनी अंगें कांपती । तये नदीमाजी चालविती । लागे ठाव न लगे बुडविती । वरी मारिती यमदंड ॥ ५ ॥ तानभूक न साहावे वेळ । तो राखिती कितीएक काळ । पिंड पाळूनी कैसा सीतळ । तो तप्तभूमीं ज्वाळ लोळविती ॥ ६ ॥ ह्मणउनी करा कांहीं सायास । व्हावेल तर व्हा रे उदास । करवेल तर करा नामघोष । सेवा भक्तिरस तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

४१२९. न बोलसी तें ही कळलें देवा । लाजसी आपुलियां नांवा । तुज मी नाहीं घालीत गोवा । भीड केशवा कासयाची ॥ १ ॥ उतरीं आपुला हा पार ।

मजशीं बोलोनी उत्तर । माझा तुज नव्हे अंगीकार । मग विचार करीन मी ॥२ ॥ दात्या आणि मागत्यासी । धर्मनीति तरी बोलिली ऐसी । यथानशक्ति टाकेल तैसी । बाधी दोघांसी विन्मुखता ॥ ३ ॥ ह्मणोनी करितों मी आस । तुझिया वचनाची वास । धीर हा करूनी सायास । न टळें नेमास आपुलिया ॥ ४ ॥ तुझें म्यां घेतल्यावांचून । न वजें येथूनी वचन । हाचि माझा नेम सत्य जाण । आहे नाहीं ह्मण तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

४१३०. आतां मी न पडें सायासीं । संसारदुःखाचिये पाशीं । शरण रिघेन संतांसी । ठाव पायांपाशीं मागेन त्यां ॥ १ ॥ न कळे संचित होतें काय । कोण्या पुण्यें तुझे लाधले पाय । आतां मज न विसंबें माय । मोकलूनी धाय विनवीतसें ॥ २ ॥ बहुत जाचलों संसारें । मोहमायाजाळाच्या विखारें । त्रिगुण येतील लहरें । तेणें दुःखें थोरें आक्रंदलों ॥ ३ ॥ आणीक दुःखें सांगों मी किती । सकळ संसारस्थिति । न साहे पाषाण फुटती । भय कांप चित्तीं भरलासे ॥ ४ ॥ आतां मज न साहवे सर्वथा । ससांरगंधीची हे वार्ता । जालों वेडा असोनी जाणता । पावें अनंता तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

४१३१. आतां तुज कळेल तें करीं । तारिसी तरी तारीं मारीं । जवळी अथवा दुरी धरीं । घालीं संसारीं अथवा नको ॥ १ ॥ शरण आलों नेणतपणें । भाव आणि भक्ति कांहींच नेणें । मतिमंद सर्वज्ञानें । बहु रंक उणें रंकाहुनी ॥ २ ॥ मन स्थिर नाहीं माझिये हातीं । इंद्रियें धांवतां नावरती । सकळ खुंटलिया युक्ति । शांति निवृत्ति जवळी नाहीं ॥ ३ ॥ सकळ निवेदिला भाव । तुझिये पायीं ठेविला जीव । आतां करीं कळे तो उपाव । तूंचि सर्व ठाव माझा देवा ॥ ४ ॥ राहिलों धरूनी विश्वास । आधार नेटीं तुझी कास । आणीक नेणें मी सायास । तुका ह्मणे यास तुझें उचित ॥ ५ ॥

४१३२. देवा तूं कृपाकरुणासिंधु । होसी मायबाप आमचा बंधु । जीवनसिद्धि साधनसिंधु । तोडिसी भवबंधु काळपाश ॥ १ ॥ शरणागता वज्रपंजर । अभयदाना तूं उदार । सकळां देवा तूं अगोचर । होसी अविकार अविनाश ॥ २ ॥ भागलीं स्तुति करितां फार । तेथें मी काय तें गव्हार । जाणावया तुझा हा विचार । नको अंतर देऊं आतां ॥ ३ ॥ नेणें भाव परि ह्मणवीं तुझा । नेणें भक्ति परि करितों पूजा । आपुल्या नामाचिया काजा । तुज केशीराजा लागे धांवणें ॥ ४ ॥ तुझिया बळें पंढरीनाथा । जालों निर्भर तुटली व्यथा । घातला भार तुझिया माथां । न भीं सर्वथा तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

४१३३. कोण सुख धरोनी संसारीं । राहों सांग मज बा हरी । अवघ्या नाशिवंता परी । थिता दुरी तूंही अंतरसी ॥१॥ प्रथम केला गर्भीं वास । काय ते सांगावे सायास । दुःख भोगिलें नव ही मास । आलों जन्मास येथवरी ॥ २ ॥ बाळपण गेलें नेणतां । तारुण्यदशे विषयव्यथा । वृद्धपणीं प्रवर्तली चिंता । मरें मागुता जन्म धरीं ॥ ३ ॥ क्षण एक तो ही नाहीं विसावा । लक्ष चौऱ्याशीं घेतल्या धांवा । भोवंडिती पाठीं लागल्या हांवा । लागो आगी नांवा माझ्या मीपणा ॥ ४ ॥ आतां पुरे ऐसी भरोवरी । रंक होऊनी राहेन द्वारीं । तुझा दास मी दीन कामारी । तुका ह्मणे करीं कृपा आतां ॥ ५ ॥

४१३४. सुख या संतसमागमें । नित्य दुणावे तुझिया नामें । दहन होती सकळ कर्में । सर्वकाळ प्रेमें डुल्लतसों ॥ १ ॥ ह्मणोनी नाहीं कांहीं चिंता । तूंचि आमुचा मातापिता । बहिणी बंधु आणि चुलता । आणिकां गोतां सर्वांठायीं ॥

ऐसा हा कळला निर्धार । माझा तुज न पडे विसर । अससी देऊनियां धीर । बाह्य अभ्यंतर मजजवळी ॥ ३ ॥ दुःख तें कैसें नये स्वप्नासी । भुक्तिमुक्ति जाल्या कामारी दासी । त्यांचें वर्म तूं आह्मांपाशीं । सुखें राहिलासी प्रेमाचिया ॥ ४ ॥ जेथें तुझ्या कीर्तनाचा घोष । जळती पापें पळती दोष । काय तें उणें आह्मां आनंदास । सेवूं ब्रह्मरस तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

४१३५. देवा तूं आमचा कृपाळ । भक्तप्रतिपाळ दीनवत्सळ । माय तूं माउली स्नेहाळ । भार सकळ चालविसी ॥ १ ॥ तुज लागली सकळ चिंता । राखणें लागे वांकडें जातां । पुढती निरविसी संतां । नव्हे विसंबतां धीर तुज ॥२॥ आह्मां भय चिंता नाहीं धाक । जन्म मरण कांहीं एक । जाला इहलोकीं परलोक । आलें सकळैकवैकुंठ ॥ ३ ॥ न कळे दिवस कीं राती । अखंड लागलीसे ज्योति । आनंदलहरीची गति । वर्णूं किती तया सुखा ॥ ४ ॥ तुझिया नामाचीं भूषणें । तीं यें मज लेवविलीं लेणें । तुका ह्मणे तुझिया गुणें । काय तें उणें एक आह्मां ॥ ५ ॥

४१३६. न पवे सन्निध वाटते चिंता । वरिया बहुतांची सत्ता । नुगवे पडत जातो गुंता । कर्मा बळिवंता सांपडलों ॥ १ ॥ बहु भार पडियेला शिरीं । मी हें माझें मजवरी । उघड्या नागविलों चोरीं । घरिंच्याघरीं जाणजाणतां ॥ २ ॥ तुज मागणें इतुलें आतां । मज या निरवावें संतां । जाला कंठस्फोट आळवितां । उदास आतां न करावें ॥ ३ ॥ अति हा निकट समय । मग म्यां करावें तें काय । दिवस गेलिया ठाकईल छाय । उरईल हाय रातीकाळीं ॥ ४ ॥ होईल संचिताची सत्ता । अंगा येईल पराधीनता । ठाव तो न दिसे लपतां । बहुत चिंता प्रवर्तली ॥ ५ ॥ ऐसी या संकटाचे संधी । धांव घालावी कृपानिधि । तुका ह्मणे माझी बळबुद्धि । सकळ सिद्धि पाय तुझे ॥ ६ ॥

४१३७. आतां धर्माधर्मीं कांहीं उचित । माझें विचारावें हित । तुज मी ठाउका पतित । शरणागत परि जालों ॥ १ ॥ येथें राया रंका एकी सरी । नाहीं भिन्नाभिन्न तुमच्या घरीं । पावलों पाय भलत्या परी । मग बाहेरी न घालावें ॥ २ ॥ ऐसें हें चालत आलें मागें । नाहीं मी बोलत वाउगें । आपुलिया पडिल्या प्रसंगें । कीर्ति हे जगें वाणिजेते ॥ ३ ॥ घालोनियां माथां बैसलों भार । सांडिला लौकिक वेव्हार । आधीं हे विचारिली थार । अविनाशपर पद ऐसें ॥ ४ ॥ येथें एक वर्म पाहिजे धीर । परि म्यां लेखिलें असार । देव हें नाशिवंत जाणार । धरिलें सार नाम तुझें ॥ ५ ॥ केली आराणूक सकळां हातीं । धरावें धरिलें तें चित्तीं । तुका ह्मणे सांगितलें संतीं । देईं अंतीं ठाव मज देवा ॥ ६ ॥

४१३८. बरवें झालें आलों जन्मासी । जोड जोडिली मनुष्य देहा ऐसी । महालाभाची उत्तम रासी । जेणें सर्व सुखासी पात्र होइजे ॥ १ ॥ दिलीं इंद्रियें हात पाय कान । डोळे मुख बोलावया वचन । जेणें तूं जोडसी नारायण । नासे जीवपण भवरोग ॥ २ ॥ तिळेंतिळ पुण्य सांचा पडे । तरि हें बहुतां जन्मीं जोडे । नाम तुझें वाचेसी आतुडे । समागम घडे संतांचा ॥ ३ ॥ ऐसिये पावविलों ठायीं । आतां मी काई होऊं उतराई । येवढा जीव ठेवीन पायीं । तूं माझे आई पांडुरंगे ॥ ४ ॥ फेडियेला डोळियांचा कवळ । धुतला गुणदोषांचा मळ । लावूनीं स्तनीं केलों सीतळ । निजविलों बाळ निजस्थानीं ॥ ५ ॥ नाहीं या आनंदासी जोडा । सांगतां गोष्टी लागती गोडा । आला आकारा आमुच्या चाडा । तुका ह्मणे भिड भक्ताचिया ॥ ६ ॥

४१३९. अल्प भाव अल्प मति । अल्प आयुष्य नाहीं हातीं । अपराधाची

वोळिलों मूर्ति । अहो वेदमूर्ति परियेसा ॥ १ ॥ किती दोषा देऊं परिहार । गुणदोषें मळिलें अंतर । आदि वर्तमान भविष्याकार । गेला अंतपार ऐसें नाहीं ॥ २ ॥ विविध कर्म चौऱ्याशी फेरा । त्रिविध भोग या शरीरा । कर्मकोठार पांजरा । जन्मजरामरणसांटवण ॥ ३ ॥ जीवा नाहीं कुडीचें लाहातें । ये भिन्न पंच भूतें । रचतें खचतें संचितें । असार रितें फलकट ॥ ४ ॥ पुत्र पत्नी सहोदर । मायबाप गोताचा पसर । मिळतां काष्ठें लोटतां पूर । आदळीं दूर होती खह्लाळीं ॥ ५ ॥ ह्मणोनी नासावें अज्ञान । इतुलें करीं कृपादान । कृपाळू तूं जनार्दन । धरूनी चरण तुका विनवी ॥ ६ ॥

४१४०. ऐसी हे गर्जवूं वैखरी । केशव मुकुंद मुरारी । राम कृष्ण नामें बरीं । हरी हरी दोष सकळ ॥ १ ॥ जनार्दना जगजीवना । विराटस्वरूपा वामना । महदादि मधुसूदना । भवबंधना तोडितिया ॥ २ ॥ चक्रपाणी गदाधरा । असुरमर्दना वीर्यवीरा । सकळमुगुटमणि शूरा । अहो दातारा जगदानिया ॥ ३ ॥ मदनमूर्ति मनमोहना । गोपाळगोपिकारमणा । नटनाट्यकौशल्य कान्हा । अहो संपन्ना सर्वगुणें ॥ ४ ॥ गुणवंता आणि निर्गुणा । सर्वसाक्षी आणि सर्वजाणा । करोनी अकर्ता आपणा । नेदी अभिमाना आतळों ॥ ५ ॥ कासयानें घडे याची सेवा । काय एक समर्पावें या देवा । वश्य तो नव्हे वांचूनी भावा । पाय जीवावेगळे न करी तुका ॥ ६ ॥

४१४१. होतों तें चिंतित मानसीं । नवस फळले नवसीं । जोडिते नारायणा ऐसी । अविट ज्यासी नाश नाहीं ॥ १ ॥ धरिले जीवीं न सोडीं पाय । आलें या जीवित्वाचें काय । कैं हे पाविजेती ठाय । लाविली सोय संचितानें ॥ २ ॥ मज तों पडियेली होती भुली । चित्ताची अपसव्य चाली । होती मृगजळें गोवी केली । दृष्टि उघडली बरें जालें ॥ ३ ॥ आतां हा सिद्धि पावो भाव । मध्यें चांचल्यें न व्हावा जीव । ऐसी तुह्मां भाकीतसें कींव । कृपाळुवा जगदानिया ॥ ४ ॥ कळों येतें आपुले बुद्धी । ऐसें तों न घडतें कधीं । केवढे आघात ते मधीं । लज्जा रिद्धी उभी आड ठाके ॥ ५ ॥ कृपा या केली संतजनीं । माझी अळंकारिली वाणी । प्रीति हे लाविली कीर्तनीं । तुका चरणीं लोळतसे ॥ ६ ॥

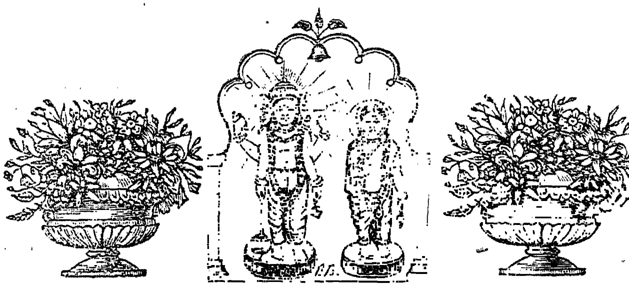
४१४२. तुझिया पार नाहीं गुणां । माझी अल्प मति नारायणा । भवतारका सुजाणा । एक विज्ञापना पायांपाशीं ॥ १ ॥ काय जाणावें म्यां दीनें । तुझिये भक्तीची लक्षणें । घड तें तोंड धुऊं नेणें । परि चिंतनें काळ सारीं ॥ २ ॥ न लवीं आणीत कांहीं पिसें । माझिया मना वांयां जाय ऐसें । चालवीं आपुल्या प्रकाशें । हातीं सरिसें धरोनियां ॥ ३ ॥ तुज समर्पिली काया । जीवेंभावें पंढरीराया । सांभाळी समविषम डाया । करीं छाया कृपेची ॥ ४ ॥ चतुर तरीं चतुरां राव । जाणता तरीं जीवांचा जीव । न्यून तो कोण एक ठाव । आरुष भाव परि माझा ॥ ५ ॥ होतें तें माझें भांडवल । पायांपें निवेदिले बोल । आदराऐसें पाविजे मोल । तुका ह्मणे साच फोल तूं जाणसी ॥ ६ ॥

४१४३. कां हो माझा मानियेला भार । ऐसा दिसतसे फार । अनंत पावविलीं उद्धार । नव्हेचि थार मज शेवटीं ॥ १ ॥ पाप बळिवंत गाढें । तुज ही राहों सकतें पुढें । मागील कांहीं राहिलें ओढें । नवल केवढें देखियेलें ॥ २ ॥ काय मानिती संतजन । तुमचें हीनत्ववचन । कीं वृद्ध जाला नारायण । न चले पण आधील तो ॥ ३ ॥ आतां न करावी चोरी । बहुत न धरावें दुरी । पडदा काय घरच्या घरीं । धरिलें दुरी तेव्हां धरिलें ॥ ४ ॥ नको चाळवूं अनंता । कासया होतोसी नेणता । काय तें नाहीं धरीत सत्ता । तुका ह्मणे आतां होईं प्रगट ॥ ५ ॥

४१४४. मज ते हांसतील संत । जिहीं देखिलेती मूर्तिमंत । ह्मणोनी उद्वेगलें चित्त । आहाच भक्त ऐसा दिसें ॥ १ ॥ ध्यानीं म्यां वर्णावेती कैसे । पुढें एकीं स्तुति केली असे । तेथूनी जीव निवत नसे । ऐसिये आसे लागलोंसें ॥ २ ॥ कासया पाडिला जी धडा । उगाचि वेडा आणि वांकडा । आह्मां लेंकरांसी पीडा । एक मागें जोडा दुसऱ्याचा ॥ ३ ॥ सांगा कोणाचा अन्याय । ऐसें मी धरीतसें पाय । तूं तंव समचि सकळां माय । काय अन्याय एक माझा ॥ ४ ॥ नये हा जरी कारणा । तरी कां व्यालेती नारायणा । वचन द्यावें जी वचना । मज अज्ञाना समजावीं ॥ ५ ॥ बहुत दिवस केला बोभाट । पाहातां श्रमलों ते वाट । तुका ह्मणे विस्तारलें ताट । काय वीट आला नेणों स्वामी ॥ ६ ॥

४१४५. बरें जालें आजीवरी । नाहीं पडिलों मृत्यूचे आहारीं । वांचोन आलों एथवरी । उरलें तें हरी तुह्मां समर्पण ॥ १ ॥ दिला या काळें अवकाश । नाहीं पावलें आयुष्य नाश । कार्या कारण उरलें शेष । गेलें तें भूस जावो परतें ॥ २ ॥ बुडणें खोटें पावतां थडीं । स्वप्नीं जाली ओढाओढी । नासली जागृतीची घडी । साच जोडी शेवटीं गोड घास ॥ ३ ॥ तुह्मांसी पावविली हाक । तेणें निरसला धाक । तुमचें भातें हें कवतुक । जे शरणागत लोक रक्षावे ॥ ४ ॥ रवीच्या नांवें निशीचा नाश । उदय होतांचि प्रकाश । आतां कैंचा आह्मां दोष । तूं जगदीश कैवारी ॥ ५ ॥ आतां जळो देह सुख दंभ मान । न करीं याचें साधन । तूं जगदीश नारायण । आलों शरण तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

४१४६. आतां माझा नेणों परतों भाव । विसावोनि पायीं ठेविला जीव । सकळां लाभांचा हा ठाव । ऐसा वाव जाला चित्ताठायीं ॥ १ ॥ भांडवल गांठीं तरि विश्वास । जालों तों जालों निश्चयें दास । न पाहें मागील ते वास । पुढती सोस सेवेचाचि ॥ २ ॥ आहे तें निवेदिलें सर्व । मी हें माझें मोडियला गर्व । अकाळीं काळ अवघें पर्व । जाला भरवसा कृपेलाभाचा ॥ ३ ॥ वेव्हारीं वेव्हारा अनंत । नाहीं यावांचुनी जाणत । तरी हें समाधान चित्त । लाभहानि नांहीं येत अंतरा ॥ ४ ॥ करूनी नातळों संसारा । अंग भिन्न राखिला पसारा । कळवळा तो जीवनीं खरा । बीजाचा थारा दुरी आघात ॥ ५ ॥ बहु मतापासूनि निराळा । होऊनी राहिलों सोंवळा । बैसला रूपाचा कळवळा । तुका ह्मणे डोळां लेइलों तें ॥ ६ ॥

४१४७. तुळसी माळा घालूनी कंठीं । उभा विटेवरी जगजेटी । अवलोकोनी पुंडलीका दृष्टी । असे भीमातटीं पंढरीराय ॥ १ ॥ भुक्तिमुक्ति जयाच्या कामारी । रिद्धिसिद्धि वोळगती द्वारीं । सुदर्शन घरटी करी । काळ कांपे दुरी धाकें तया ॥ २ ॥ जगज्जननी असे वाम भागीं । भीमकी शोभली अर्धांगीं । जैसी विद्युल्लता झमके मेघीं । दरुषणें भंगी महा दोष ॥ ३ ॥ सुखसागर परमानंदु । गोपी गोपाळां

मंडित चतुर्भुजा । मनमोहन गरुडध्वजा । तुका ह्मणे स्वामी माझा । पावे भक्त-काजा लवलाहीं ॥ ५ ॥

४१४८. हातींचें न संडावें देवें । शरण आलों जीवें भावें । आपुलें एसें ह्मणावें । करितों जीवें निंबलोण ॥ १ ॥ बैसतां संतांचे संगती । कळों आलें कमळापति । आपुलीं कोणी च नव्हती । निश्चय चित्तीं दृढ जाला ॥ २ ॥ येती तुझिया भजना आड । दाविती प्रपंचाचें कोड । कनिष्ठीं रुचि ठेवूनी गोड । देखत नाड कळतसे ॥ ३ ॥ मरती मेलीं नेणों किती । तोचि लाभ तयाचे संगती । ह्मणोनि येतों काकुलती । धीर तो चित्तीं दृढ द्यावा ॥ ४ ॥ सुखें निंदोत हे जन । न करीं तयांशीं वचन । आदिपिता तूं नारायण । जोडी चरण तुमचे ते ॥५॥ आपलें आपण न करूं हित । करूं हें प्रमाणसंचित । तरी मी नष्टचि पतित । तुका ह्मणे मज संत हासती ॥६॥

४१४९. बरवें जालें लागलों कारणीं । तुमचे राहिलों चरणीं । फेडीन संतसंगती धणी । गर्जेइल गुणीं वैखरी ॥ १ ॥ न वंचे शरीर सेवेसी । काया वाचा आणि मनेसीं । जालों संताची आंदणी दासी । केला याविशीं निर्धार ॥ २ ॥ जीवनीं राखिला जिव्हाळा । जालों मी मजसीं निराळा । पंचभूतांचा पुतळा । सहज लीळा वर्ततसे ॥ ३ ॥ जयाचें जया होईल ठावें । लाहो या साधियेला भावें । ऐसें होतें राखियलें जीवें । येथूनी देवें भोवहुनी ॥ ४ ॥ आस निरसली ये खेपे । अवघे पंथ जाले सोपे । तुमचे दीनबंधु कृपें । दुसरें कांपे सत्ताधाकें ॥५॥ अंकिले पणें आनंदरूप । आतळों नये पुण्यपाप । सारूनी ठेविले संकल्प । तुका ह्मणे आपेंआप एकाएकीं ॥ ६ ॥

४१५०. अवघ्या दशा येणें साधती । मुख्य उपासना सगुणभक्ति । प्रगटे हृदयींची मूर्ति । भावशुद्धि जाणोनियां ॥ १ ॥ बीज आणि फळ हरीचें नाम । सकळ पुण्य सकळ धर्म । सकळां कळांचे हें वर्म । निवारी श्रम सकळही ॥ २ ॥ जेथें कीर्तन हें नामघोष । करिती निर्लज्ज हरीचे दास । सकळ वोथंबले रस । तुटती पाश भवबंधाचे ॥ ३ ॥ येती अंगा वसती लक्षणें । अंतरीं देवें धरिलें ठाणें । आपणचि येती तयाचे गुण । जाणें येणें खुंटे वस्तीचें ॥ ४ ॥ न लगे सांडावा आश्रम । उपजले कुळींचे धर्म । आणीक न करावे श्रम । एक पुरे नाम विठोबाचें ॥ ५ ॥ वेदपुरुष नारायण । योगियांचें ब्रह्म शून्य । मुक्त आत्मा परिपूर्ण । तुका ह्मणे सगुण भोळ्या आह्मां ॥ ६ ॥

४१५१. श्रीअनंता मधुसूदना । पद्मनाभा नारायणा । जगव्यापका जनार्दना । आनंदघना अविनाशा ॥ १ ॥ सकळदेवाधिदेवा । कृपाळुवा जी केशवा । महानंदा महानुभावा । सदाशिवा सहजरूपा ॥ २ ॥ चक्रधरा विश्वंभरा । गरुडध्वजा करुणाकरा । सहस्रपादा सहस्रकरा । क्षीरसागरा शेषशयना ॥ ३ ॥ कमलनयना कमलापति कामिनीमोहना मदनमूर्ति । भवतारका धरिल्या क्षिती । वामनमूर्ति त्रिविक्रमा ॥ ४ ॥ अगा ये सगुणा निर्गुणा । जगज्जनित्या जगज्जीवना । वसुदेवदेवकीनंदना । बाळरांगणा बाळकृष्णा ॥ ५ ॥ तुका आला लोटांगणीं । मज ठाव द्यावा जी चरणीं । हेचि करीतसें विनवणी । भवबंधनीं सोडवावें ॥ ६ ॥

४१५२. आतां येणें बळें पंढरीनाथ । जवळी राहिला तिष्ठत । पाहातां न कळे जयाचा अंत । तोचि हृदयांत घालूं आतां ॥ १ ॥ विसरोनी आपुला देहपणभाव । नामेंचि भुलविला पंढरीराव । न विचारी याती कुळ नांव । लागाव्या पाव संतांचे ॥ २ ॥ बरें वर्म आलें आमुचिया हातां । हिंडावें धुंडावें न लगतां । होय सर्व नाश सहाकारी दाता । चतुर्भुज संतां परि धाके ॥ ३ ॥ होय आवडी स[illegible]

रूप सुंदर मनोहर । भक्तिप्रिय लोभापर । करी आदर याचकपणें ॥ ४ ॥ तें वर्म आलें आमुच्या हाता । ह्मणोनी शरण निघालों संतां । तुका ह्मणे पंढरीनाथा । न सोडीं आतां जीवें भावें ॥ ५ ॥

४१५३. माझा तंव खुंटला उपाव । जेणें तुझे आतुडती पाव । करूं भक्ति तरि नाहीं भाव । नाहीं हातीं जीव कवणेविशीं ॥ १ ॥ धर्म करूं तरि नाहीं चित्त । दान देऊं तरि नाहीं वित्त । नेणें पुजों ब्राह्मण अतीत । नाहीं भूतदया पोटा हातीं ॥ २ ॥ नेणें गुरुदास्य संतसेवन । जप तप अनुष्ठान । नव्हे वैराग्य वनसेवन । नव्हे दमन इंद्रियांसी ॥ ३ ॥ तीर्थ करूं तरि मन नये सवें । व्रत करूं तरि विधि नेणें स्वभावें । देव जरि आहे ह्मणों मजसवें । तरि आपपरावें न वंचे ॥४॥ ह्मणोनी जालों शरणागत । तुझा दास मी अंकित । यास कांहीं न लगे संचित । जालों निश्चित तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

४१५४. तरि म्यां आळवावें कोणा । कोण पुरवील वासना । तुजवांचूनी नारायणा । लावीं स्तना कृपावंते ॥ १ ॥ आपुला न विचारीं सीण । न धरीं अंग-संगें भिन्न । अंगीकारिलें राखें दीन । देईं जीवदान आवडीचें ॥ २ ॥ माझिया मनासी हे आस । नित्य सेवावा ब्रह्मरस । अखंड चरणींचा वास । पुरवीं आस याचकाची ॥ ३ ॥ माझिया संचिताचा ठेवा । तेणें हे वाट दाविली देवा । एवढ्या आदराचा हेवा । मागें सेवादान आवडीनें ॥४॥ आळवीन करुणावचनीं । आणीक गोड न लगे मनीं । निद्रा जागृति आणि स्वप्नीं । धरिलें ध्यानीं मनीं रूप ॥५॥ आतां भेट न भेटतां आहे । किंवा नाहीं ऐसें विचारूनी पाहें । लागला झरा अखंड आहे । तुका ह्मणे साहे केलें अंतरीं ॥ ६ ॥

४१५५. हेंचि भवरोगाचें औषध । जन्म जरा तुटे व्याध । आणीक कांहीं नव्हे बाध । करील वध षड्वर्गा ॥ १ ॥ सांवळें रूप ल्यावें डोळां । सा चौ अठ-रांचा गोळा । पदर लागों नेदी खळा । नाममंत्रमाळा विष्णुसहस्र ॥ २ ॥ भोजना न द्यावें अन्न । जेणें चुके अनुपान । तरींच घेतल्याचा गुण । होईल जाण सत्य भाव ॥ ३ ॥ नये निघों आपुलिया घरा । बाहेर लागों नये वारा । बहु बोलणें तें सारा । संग दुसरा वर्जावा ॥ ४ ॥ पास तें एक द्यावें वरी । नवनीताची होईल परी । होईल गुसळिलें तें निवारी । सार भीतरी नाहीं तया ॥ ५ ॥ न्हायें अनुतापीं पांघरें दिशा । स्वेद निघों दे अवघी आशा । होसील मागें होतासी तैसा । तुका ह्मणे दशा भोगीं वैराग्य ॥ ६ ॥

४१५६. मागुता हाचि जन्म पावसी । भोगिलें सुखदुःख जाणसी । हें तों न घडे रे सायासीं । कां रे अंध होसी जाणोनियां ॥ १ ॥ लक्ष चौऱ्याशी न चुके फेरा । गर्भवासीं यातना थोरा । येऊनी पडती संदेहपुरा । वोळसा थोरा मायाजाळीं ॥२॥ पशु काय पापपुण्य जाणती । उत्तम मध्यम भोग भोगिती । कांहीं एक उपजतां मरती । बहिरीं अंध होती पांगुळ मुकीं ॥ ३ ॥ नरदेह निधान लागलें हातीं । उत्तम सार उत्तम गति । होईन देवचि ह्मणती ते होती । तरि कां चित्तीं न धरावें ॥ ४ ॥ क्षण एक मन स्थिर करूनी । सावध होईं डोळे उघडोनी । पाहें वेद बोलिले पुराणीं । तुका विनवणी करीतसे ॥ ५ ॥

४१५७. दास्य करी दासांचें । उणें न साहे तयांचें । वाढिलें ठायींचें । भाणें टाकोनियां धांवे ॥ १ ॥ ऐसा कृपेचा सागर । विटे उभा कटीं कर । सर्वस्वें उदार । भक्तांलागीं प्रगटे ॥ २ ॥ हृदयीं श्रीवत्सलांछन । मिरवी भक्तांचें भूषण । नाहीं
... । ... नाहीं अं-

गीकारी। सेवकाच्या शिरीं। धरूनी चाले पादुका ॥ ४ ॥ राखे दारवंटा बळीचा। सारथी जाला अर्जुनाचा। दास सेवकांचा। होय साचा अंकित ॥ ५ ॥ भिडे न बोलवें पुंडलीकाशीं। उभा मर्यादा पाठीशीं। तुका ह्मणे ऐसी। कां रे न भजा माउली ॥ ६ ॥

४१५८. हरि तैसे हरीचे दास। नाहीं तयां भय मोह चिंता आस। होऊनी राहाती उदास। बळकट कांस भक्तीची ॥ १ ॥ धरूनी पाय त्यजिलें जन। न लगे मान मृत्तिकाधन। कंठीं नामामृताचें पान। न लगे आन ऐसें जालें ॥ २ ॥ वाव तरी उदंडच पोटीं। धीर सिंधु ऐसें जगजेठी। कामक्रोधा न सुटे मिठी। गिऱ्हे तरी वेठीं राबविती ॥ ३ ॥ बळें तरी नागवती काळा। लीन तरी सकळांच्या तळा। उदार देहासी सकळां। जाणोनी कळा सर्व नेणते ॥ ४ ॥ संसार तो तयांचा दास। मोक्ष तो पाहातसे वास। रिद्धिसिद्धि देशवटा त्रास। न शिवती यास वैष्णवजन ॥ ५ ॥ जन्ममृत्युस्वप्नांसारिखें। आप त्यां न दिसे पारखें। तुका ह्मणे अखंडित सुखें। वाणी वदे मुखें प्रेमामृताची ॥ ६ ॥

४१५९. बहुत जाचलों संसारीं। वसें गर्भीं मातेच्या उदरीं। लक्ष चौऱ्याशी योनिद्वारीं। जालों भिकारी याचक ॥ १ ॥ जिणें पराधीन आणिकां हातीं। दृढ पाशीं बांधलों संचितीं। प्रारब्ध क्रियमाण सांगाती। भोवंडिती सत्ता आपुलिया ॥ २ ॥ न भरे पोट नाहीं विसांवा। नाही नेम ठाव गांवा। नाहीं सत्ता न फिरे ऐसी देवा। लाही जीवा खापरीं तडफडी ॥ ३ ॥ काळ बहुत गेले ऐसिया रीती। आणीक पुढेंही नेणों किती। खंडणा नाहीं पुनरावृत्ति। मज कल्पांतीं तरी वेगळें ॥ ४ ॥ ऐसें दुःख कोण हरील माझें। कोणा भार घालूं आपुलें ओझें। भवसिंधुतारक नाम तुझें। धांवसी काजें आडलिया ॥ ५ ॥ आतां धांव घालीं नारायणा। मजकारणें रंका दीना। गुण न विचारीं अवगुणा। तुका करुणा भाकीतसे ॥ ६ ॥

४१६०. जंव हें सकळ सिद्ध आहे। हात चालावया पाये। तंव तूं आपुलें स्वहित पाहें। तीर्थयात्रे जायें चुकों नको ॥ १ ॥ जंव काळ असे दुरी ठेला। तंव तूं हरिगुण गायें आइक वहिला। मनीं भाव धरूनी भला। न वंचें त्याला चुकों नको ॥ २ ॥ जोडोनी धन न घालीं माती। ब्रह्मवृंदें पूजन यती। सत्य आचरण दया भूतीं। करीं सांगाती चुकों नको ॥ ३ ॥ दशा यौवन बाणली अंगीं। पांगिला नव्हें विषयसंगीं। काम क्रोध लोभ मोह त्यागीं। राहें संतसंगीं चुकों नको ॥ ४ ॥ मग तेथें न चले कांहीं। सत्ता संपदा राहेल ठायींच्या ठायीं। पुढें संचित जाईल ग्वाही। तुका ह्मणे तेही यमआज्ञा ॥ ५ ॥

४१६१. ऐक पांडुरंगा एक मात। कांहीं बोलणें आहे एकांत। आह्मां जरी तारील संचित। तरी उचित काय तुझें ॥ १ ॥ उसनें फेडितां धर्म तो कोण। काय तया मानवेल जन। काय गा मिरवूनी भूषण। वांयां थोरपण जनामध्यें ॥ २ ॥ अन्न जरी न मिळे तयासी देणें। आगांतुक पात्र उचित दान। उपकार तरी धनमंत्रीपणें। जरी देणें घेणें नाहीं आशा ॥ ३ ॥ शूर तों तयासी बोलिजे जाणा। पाठीशीं घालूनी राखे दीना। पार पुण्या नाहीं त्या भूषणा। ऐक नारायणा वचन हें ॥ ४ ॥ आतां पुढें बोलणें तें काई। मज तारिसी तरीच सही। वचन आपुलें सिद्धी नेई। तुका ह्मणे तई मज कळसी ॥ ५ ॥

४१६२. चांगलें नाम गोमटें रूप। निवती डोळे हरती ताप। विठ्ठल विठ्ठल हा जप। प्रगट स्वल्प अति सार ॥ १ ॥ शस्त्र हें निर्वाणींचा बाण। निकट समय अवसान। कोठें योजेल दश दान। खंडी नारायण दुःख चिंतनें ॥ २ ॥ ...
...ाने पाहे ... जाणोनी ... शरणागत। अ

एवढेंचि ॥ ३ ॥ ह्मणोनी रुसलों संसारा । सर्प विखार हा पांढरा । तुजशीं अंतर रे दातारा । याचि दावेदारानिमित्त ॥ ४ ॥ येणें मज भोगविल्या खाणी । नसता छंद लाविला मनीं । माजलों मी माझे भ्रमणीं । जाली बोडणी विटंबना ॥ ५ ॥ पावलों केलियाचा दंड । खाणी भोगिल्या उदंड । आतां केला पाहिजे खंड । तुका दंडवत घाली देवा ॥ ६ ॥

४१६३. चांगला तरी पूर्णकाम । गोड तरी याचेंचि नाम । दयाळू तरी अवघा धर्म । भला तरी दासा श्रम होऊं नेदी ॥ १ ॥ उदार तरी लक्ष्मीयेसी । झुंझार तरी कळिकाळासी । चतुर तरी गुणांचीच रासी । जाणता तयासी तो एक ॥ २ ॥ जुनाट तरी बहु काळा । न कळे जयाची लीळा । नेणता गोवळीं गोवळा । लाघवी अबळाभुलवणा ॥ ३ ॥ गांढ्या तरी भावाचा अंकित । बराडी तरी उच्छिष्टाची प्रीत । ओंगळ तरी कुब्जेशीं रत । भ्याड अनंत बहु पापा ॥ ४ ॥ खेळतो येणेंचि खेळावा । नट तो येणेंचि आवगावा । लपोनी जीवीं न कळे जीवा । धरितां देवा नातुडसी ॥ ५ ॥ उंच तरी बहुतचि उंच । नीच तरी बहुतचि नीच । तुका ह्मणे बोलिलों साच । नाहीं आहाच पूजा केली ॥ ६ ॥

४१६४. काय आह्मी भक्ति करणें कैसी । काय एक वाहावें तुह्मांसी । अवघा भरोनी उरलासी । वाणीं खाणीं रसीं रूपीं गंधीं ॥ १ ॥ कसें करूं इंद्रियां बंधन । पुण्यपापाचें खंडण । काय व्रत करूं आचरण । काय तुजविण उरलें तें ॥२॥ काय डोळे झांकूनियां पाहूं । मंत्रजप काय ध्याऊं । कवणे ठायीं धरूनी भाव । काय तें वाव तुजविण ॥३॥ काय हिंडों कवण दिशा । कवणे ठायीं पाय ठेवूं कैसा । काय तूं नव्हेसी न कळे ऐसा । काय मी कैसा पाहों आतां ॥ ४ ॥ तुझिया नामाची सकळ । पूजा अर्चन मंत्र माळ । धूप दीप नैवेद्य फळ तांबूल । घेऊं पुष्पांजुळ तुका ह्मणे ॥५॥

४१६५. शरीर दुःखाचें कोठार । शरीर रोगाचें भांडार । शरीर दुर्गंधींची थार । नाहीं अपवित्र शरीरा ऐसें ॥ १ ॥ शरीर उत्तम चांगलें । शरीर सुखाचें घोंसुलें । शरीरें साध्य होय केलें । शरीरें साधलें परब्रह्म ॥ २ ॥ शरीर विटाळाचें आळें । मायामोहपाशजाळें । पतन शरीराच्या मुळें । शरीर काळें व्यापिलें ॥ ३ ॥ शरीर सकळ ही शुद्ध । शरीर निधींचा ही निध । शरीरें तुटे भवबंध । वसे मध्यें भोगी देव शरीरा ॥ ४ ॥ शरीर अविद्येचा बांधा । शरीर अवगुणाचा रांधा । शरीरीं वसे बहुत बाधा । नाहीं गुणसुधा एक शरीरीं ॥ ५ ॥ शरीरा सुख नेदावा भोग । न द्यावें दुःख न करीं त्याग । नव्हे वोखटें ना चांग । तुका ह्मणे वेग करीं हरिभजनीं ॥ ६ ॥

४१६६. इतुलें करीं भलत्या परी । परद्रव्य परनारी । सांडूनी अभिलाष अंतरीं । वर्तें वेव्हारीं सुखरूप ॥१॥ न करीं दंभाचा सायास । शांती राहें बहुवस । जिव्हे सेवीं सुगंधरस । न करीं आळस रामनामीं ॥२॥ जनमित्र होईं सकळांचा । अशुभ न बोलावी वाचा । संग न धरावा दुर्जनाचा । करीं संतांचा सायास ॥ ३ ॥ करिसी देवाविण आस । अवघी होईल निरास । तृष्णा वाढविसी बहुवस । कधीं सुखास न पवसी ॥ ४ ॥ धरूनी विश्वास करीं धीर । करितां देव हाचि निर्धार । तयाचा वाहे योगक्षेमभार । नाहीं अंतर तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

४१६७. संसारसिंधु हा दुस्तर । नुलंघवे उलंघितां पार । बहुत वाहाविले दूर । न लगेचि तीर पैल थडी ॥ १ ॥ किती जन्म जाला फेरा । गणित नाहीं जी दातारा । पडिलों आवर्त्तीं भोंवरा । बहुता थोरा वोळसिया ॥ २ ॥ वाढलों परि ने- [illegible] विचारावें कधीं । ऐसी संधि

सांडूनियां ॥ ३ ॥ अनेक खाणी आहार निद्रा । भयमैथुनाचाचि थारा । बालत्व तारुण्या जरा । प्रधान पुरा भोग तेथें ॥ ४ ॥ ऐसीं उलंघूनी आलों स्थळें । बहु भोवंडिलों काळें । आतां हें उगवावें जाळें । उजेडाचे बळें दिवसाच्या ॥ ५ ॥ सांडीन या संसाराची वाट । बहु येणें भोगविले कष्ट । दावी सत्या ऐसें नष्ट । तुका ह्मणे भ्रष्ट जालों देवद्रोही ॥ ६ ॥

४१६८. विठ्ठल भीमातीरवासी । विठ्ठल पंढरीनिवासी । विठ्ठल पुंडालीकापासीं । कृपादानाविसीं उदार ॥ १ ॥ विठ्ठल स्मरणा कोंवळा । विठ्ठल गौरवीं आगळा । आधार ब्रह्मांडा सकळा । विठ्ठल लीलाविग्रही ॥ २ ॥ उभाचि परि न मानी सीण । नाहीं उद्धरितां भिन्न । समर्थाचे घरीं एकचि अन्न । आर्त्तभूता क्षणोक्षणा सांभाळी ॥ ३ ॥ रुचीचे प्रकार । आणिताती आदरें । कोठें ही न पडे अंतर । थोरां थोर धाकुटयां धाकुटा ॥ ४ ॥ करितां बळ धरितां नये । झोंबतां डोळे मनेंच होय । आपुल्या उद्देशाची सोय । जाणे त्द्दयनिवासी ॥ ५ ॥ पान्हा तरी आल्या अंतर तेथें । तों नाहीं भरिलें रितें । करितों सेवन आइतें । तुका चित्तें चित्त मेळवूनी ॥ ६ ॥

४१६९. ताप हें हरण श्रीमुख । हरी भवरोगा ऐसें दुःख । अवलोकितां उपजे सुख । उभें सन्मुख दृष्टीपुढें ॥ १ ॥ न पुरे डोळियांची धणी । सखोल कृपेचीच खाणी । स्तवितां न पुरे वेदवाणी । तो हा समचरणी कृपानिधि ॥ २ ॥ रामकृष्ण ध्यान वामननारसिंही । उग्र आणि सौम्य कांहींच नाहीं । सांपडे भरलीये वाही। भाव शुद्ध पाहीं याचें भातुकें ॥ ३ ॥ गुणगंभीर चतुर सुजाण । शूर धीर उदार नारायण । व्यापक तरी त्रिभुवन । मनमोहन लावण्य हें ॥ ४ ॥ ठाण हें साजिरें सुंदर । अविनाश अविकार । अनंत आणि अपार । तो हा कटीं कर धरिताहे ॥ ५ ॥ जयाची वाणी सुमनमाळा । परमामृतजिव्हाळा । अनंतां अंगीं अनंत कळा । तुका जवळा चरणसेवक ॥ ६ ॥

४१७०. अखंडक्षीराब्धी भरितें आलें । अध्यात्मविद्येचें भांडार उघडिलें । सूर्यकोटीस तेज फांकलें । ध्यानीं प्रगटलें भक्तांचिया ॥ १ ॥ अनादि ब्रह्मज्ञानाचें गुज । श्रवणीं अवचित पडिलें सहज । परमनिर्वाणाचें बीज । गुंडाळिलें निजसर्वभाग्यें ॥ २ ॥ मंत्र महामंत्र मंगळनिधि । सत्संग दर्शन प्रगटलें आधीं । वैराग्यविवेकाची बुद्धि । नामामृतसिद्धी साधिलें तें ॥ ३ ॥ क्षमादयाशांतीचें निजसुख । सच्चित्सुखें बोलला पुंडलीक । अनंतसुखाचा हारिख । उगवला देख पंढरिये ॥ ४ ॥ नेणें भवभक्तीची निरपेक्षता । नेणें भूतदयेची ममता । तुका ह्मणे पंढरीनाथा । संग साधुसंतां देईं आतां ॥ ५ ॥

४१७१. क्षीराब्धिवासा शेषशयना । लीलाविग्रहा गोपिकारमणा । सगुणस्वरूप भक्तभूषणा । गुणनिधाना गुप्तरूपा ॥ १ ॥ अनंत अवतार धरितिया । अखंडस्वरूपा करुणालया । अमरपाळका देवराया । हरीं भवभया भक्तांचिया ॥ २ ॥ सर्वव्यापका सर्वातीता । गजेंद्ररक्षका वैकुंठनाथा । भोळ्या भक्तांसी सौख्यदाता । तुजविण सर्वथा असेचि ना ॥ ३ ॥ चित्तचाळका चैतन्यघना । भक्तकैवारी असुरमर्दना । भक्ताभिमानी नारायणा । जगज्जीवना पांडुरंगा ॥४॥ ब्रह्मादिकांचा निजजनिता। सकळकारण अकर्ता। अणुरेणु व्याप्यभरिता । पावन पतिता तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

४१७२. अखंडकर्मा कर्मप्रकाशका । मजसाटीं कां रे जालासी धर्मप्रतिपाळका । सर्वचाळका सर्वातीता ॥ १ ॥ न देखसी वण

बोल आतां ॥ २ ॥ मत्स्यकूर्मादिअवतारांसाठीं । श्रमले असतील जगजेठी । करितां घडमोड सृष्टी । जालासी कष्टी काय जाणें ॥ ३ ॥ किती म्यां विनवावें श्रीपति । पुन्हा पुन्हा यावें काकुलती । पुरे आतां तुझी संगति । करुणामूर्ति काय जालें ॥ ४ ॥ काय म्यां तुजसी करावें आतां । कांरे कोपलासी पंढरीनाथा । सकळ दुःखनिवारिता । पावन पतिता तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

ना श्रीअच्युता । निजभक्तांसी
। विठ्ठला अनंता विश्वपति । विरा-
अगम्यस्थिति वेदशास्त्रा ॥ २ ॥
श्वचक्षु विश्वदेवता । आदिपिता
पुरुषा पांडुरंगा । अनादि अखिल-
स्वरूप भोळिया भक्तांसी । सर्वथा
गावीं भजनासी तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

२.

ये कमळापति यादवा । अगा श्री-
। अगा विश्वव्यापका जनार्दना ।
णनिधाना । अगा मर्दना कंसा-
ता विश्वंभरा । अगा निर्गुणा नि-
। उपमन्युसहाकारा । अगा शयना
ारा अलक्षा ॥ ४ ॥ अगा वैकुंठनि-
पंढरीनिवासा । अगा सर्वेशा सह-
ा अव्यया जगदीशा । अगा कृपा-
णे ॥ ६ ॥
वें जी देवा । कैसा आणूं अनुभवा ।
। नेणें जप तप अनुष्ठान । नाहीं
नेणें यातीचा आचार । नेणें भ-
ाहीं स्थिर बुद्धि माझी ॥ ३ ॥ न
क्रवती सबळ । काम क्रोध शरीरीं
हरी । तुझीं ब्रीदें चराचरीं । तैसीं

अभंग ७.

त्रैलोक्यतारका । अगा जनार्दना जग-
अगा ये वसुदेवदेवकीनंदना । अगा
अगा निधाना गुणनिधि ॥ २ ॥ अगा
अगा जिवाचिये जीवा । अगा मा-
ाजा । अगा श्रीहरि गरुडध्वजा ।
वर्णू ॥ ४ ॥ अगा अंबऋषिपरंपरा ।
ा । अगा माहेरा दीनाचिया ॥ ५ ॥
कृपाळा । अगा प्रेमाचिया कल्लोळा ।
ा । मधुरगिरा सुलक्षणा । अगा उ-
७ ॥

साजिरीं । नाम तरी अनंत अति गोड ॥ १ ॥ शंखचक्रांकित भूषणें । जडितमेखळा चिद्रत्नें । पीतांबर उटी शोभे गोरेपणें । लोपलीं तेणें रवितेजें ॥ २ ॥ श्रवणीं कुंडलें देती ढाळ । दशांगुळीं मुद्रिका माळ । दंत ओळी हिरे झळाळ । मुख निर्मळ सुखरासी ॥ ३ ॥ कडीं कडदोरा वांकी वेळा । बाहीं बाहुवटे पदक गळां । मृगनाभी रेखिला टिळा । लवती डोळां विद्युल्लता ॥ ४ ॥ सुंदरपणाची साम्यता । काय वर्णूं ते पावे आतां । तुकयाबंधु ह्मणे रे अच्युता । धन्य ते माता प्रसवली ॥५॥

४१७८. एक मागणें हृषीकेशी । चित्त द्यावें सांगतों वचनासी । मज अंतर तुझ्या चरणासी । न पडे ऐसी कृपा करीं ॥ १ ॥ नको तुजी बुद्धि आणीक । रिद्धिसिद्धि परलोक । तूं स्वामी मी सेवक । खंडणा नको करूं ऐसी ॥ २ ॥ मना येईल तो जन्म देईं । भलते कुळीं भलते ठायीं । तें मी सांकडें घालीत नाहीं । हृदयींहुनी तुवा नव जावें ॥३॥ इतुकें करीं भलत्या परी । भलत्या भावें तुझे द्वारीं । राहेन दास होऊनी कामारी । वदो वैखरी नित्य नाम ॥ ४ ॥ नको विचारूं दुसरें आतां । शरण आलों जी पंढरीनाथा । तुकयाबंधु ह्मणे रे अच्युता । आहेसी तूं दाता दानशूर ॥ ५ ॥

४१७९. कईं देखतां होईन डोळीं । सकळां भूतीं मूर्ति सांवळी । जीवा नांव भूमंडळीं । जळीं स्थळीं काष्टीं पाषाणीं ॥ १ ॥ ऐसा कृपा करील नारायण । जीव जगाचा होईन । प्रेमसागरीं बुडईन । होईल स्नान अनुतापीं ॥ २ ॥ ऐसा कईं येईन दैवास । दृश्य नासोनी जाईल आस । सदा संतचरणीं देहाचा वास । सेवीन शेष धणीवरी ॥ ३ ॥ कईं नवसा येतील अंकुर । सुखा नाहींसा होईल पार । अमृत तें पृथ्वीजळ सागर । वाहाती पूर आनंदाचे ॥ ४ ॥ प्रसन्न दया क्षमा शांति । कईं नवविधा होईल भक्ति । भोगीन वैराग्यसंपत्ति । मनोरथ कळती तईं पुरले ॥ ५ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे सांग । नव्हे तुजविण निरसेना पांग । ह्मणोनी घातलें साष्टांग । पांडुरंगा चरणावरी ॥ ६ ॥

४१८०. तूं बळिया शिरोमणी । आहेसी माजी ये त्रिभुवनीं । रिघालों पाठी तुझी ह्मणउनी । आतां करीन मी असेल तें ॥ १ ॥ तूं देवा प्रताप दिनकर । सुरा असुरांचा सुर । महावीरां वीर धनुर्धर । मी तों पामर काय तेथें ॥ २ ॥ कृपासिंधु दीनवत्सल । फोडिली देवांचीं बंदीशाळ । संहारूनी राक्षसदळ । शरणांगत राज्यीं स्थापिला ॥ ३ ॥ उपक्रम करावा बहुत । तरी तूं जाणसी धर्मनीत । उचित काय तें अनुचित । राखें शरणागत आलों आतां ॥ ४ ॥ किती ग्यां काय विनवावें । शरण आलों जीवें भावें । तुकयाबंधु ह्मणे करावें । क्षेम आवघें येणें काळें ॥ ५ ॥

४१८१. देवा मी चांडाळ चांडाळ । ह्मणतां लागताहे वेळ । नसें पाहातां भूमंडळ । ऐसा अमंगळ खळ दुसरा ॥ १ ॥ जन्मा उपजलियापासूनी । असत्य कर्म तें अझूनी । सत्य आचरण नेणें स्वप्नीं । निखळ खाणी अवगुणांची ॥ २ ॥ भक्ति दया अथवा कथा । कानीं न साहवे वार्ता । अखंड विषयांची वेथा । अधम पुरता अधमाहुनी ॥ ३ ॥ काम क्रोध दंभ अहंकार । गर्व ताठा मद मत्सर । यांचें तरी माहेरघर । परउपकार वैरी जैसा ॥ ४ ॥ निंदा द्वेष घात विश्वास । करितां नाहीं केला आळस । करूं नये ते केले संतउपहास । अभक्ष तेहीं भक्षिलें ॥ ५ ॥ पाळिलें नाहीं पितृवचन । सदा परद्वारीं परधनीं ध्यान । बोलों नये घडलें ऐसें अन्योन्यविण । दासीगमन आदिकरूनी ॥ ६ ॥ कायामनें वाचाइंद्रियाशीं । सकळ पापांचीच राशी । तुकयाबंधु ह्मणे ऐसियासी । आलों हृषीकेशी तुज शरण ॥ ७ ॥

४१८२. काय काय करितों या मना । परि नाइके नारायणा । करूं न

करी विवंचना । पतना नेऊं आदरिलें ॥ १ ॥ भलतिया सवें धांवे सैराट । वाट आड-वाट दरे दरकुट । न विचारी कुडें कांहीं कपट । घात बळकट मांडियेला ॥ २ ॥ न पुरती भ्रमणा दाही दिशा । सप्त ही पाताळें आकाशा । घाली उडी बळेंचि देखोनी फांसा । केलों या देशा पाहुणा ॥ ३ ॥ चेतवूनी इंद्रियें सकळ । आशा तृष्णा कल्पना काम क्रोध काळ । दुराविली शुद्ध बुद्धि केली राळ । ऐसें चांडाळ अनिवार हें ॥ ४ ॥ आतां काय ऐसें करावें यासी । बहु जाचिलों केलों कासा-विसी । तुकयाबंधु ह्मणे हृषीकेशी । धांव मज ऐसी परी जाली ॥ ५ ॥

४१८३. करिसी कीं न करिसी माझा अंगीकार । हा मज विचार पडिला देवा ॥ १ ॥ देसी कीं न देसी पायांचें दर्शन । ह्मणऊनी मन स्थिर नाहीं ॥ २ ॥ बोलसी कीं न बोलसी मजसवें देवा । ह्मणोनियां जीवा भय वाटे ॥ ३ ॥ होईल कीं न होय तुज माझा आठव । पडिला संदेह हाचि मज ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मी तों कमाईचें हीण । ह्मणऊनी सीण करीं देवा ॥ ५ ॥

४१८४. ऐसा माझा कोण आहे भीडभार । नांवाचा मी फार वांयां गेलों ॥१॥ काय सेवा रुजू आहे सत्ताबळ । तें मज राऊळ कृपा करी ॥ २ ॥ काय याती शुद्ध आहे कुळ कर्म । तेणें पडे वर्म तुझे ठायीं ॥ ३ ॥ कोण तपोनिधि दानधर्म-शीळ । अंगीं एक बळ आहे सत्ता ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे वांयां जालों भूमी भार । होईल विचार काय नेणों ॥ ५ ॥

४१८५. साच मज काय कळों नये देवा । काय तुझी सेवा काय नव्हे ॥ १ ॥ करावें तें बरें जेणें समाधान । सेवावें हें वन न बोलावें ॥ २ ॥ शुद्ध माझा भाव होईल तुझे पायीं । तरीच हें देईं निवडूनी ॥ ३ ॥ उचित अनुचित कळों आली गोष्टी । तुझे कृपादृष्टी पांडुरंगा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज पायांसवें चाड । सांगसी तें गोड आहे मज ॥ ५ ॥

४१८६. नाहीं कांटाळलों परि वाटे भय । करावें तें काय न कळतां ॥ १ ॥ जन वन आह्मां समानचि जालें । कामक्रोध केले पावटणी ॥ २ ॥ षडऊर्मी शत्रु जिंकिले अनंता । नामाचिया सत्ताबळें तुझ्या ॥ ३ ॥ मुख्य धर्म आह्मां सेवकांचा ऐसा । स्वामी करी शिरसा पाळावें तें ॥ ४ ॥ ह्मणऊनी तुका अवलोकूनी पाय । वचनाची पाहे वास एका ॥ ५ ॥

४१८७. वांयांविण वाढविला हा लौकिक। आणिला लटिक वाद दोघां ॥ १ ॥ नाहीं ऐसा जाला देव माझ्या मतें । भुकेलें जेवितें काय जाणे ॥ २ ॥ शब्दज्ञानें गौरविली हे वैखरी । साच तें अंतरीं बिंबेचि ना ॥ ३ ॥ जालों परदेशी गेले दोन्हीं ठाय । संसार ना पाय तुझे देवा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मागें कळों येतें ऐसें । न घेतों हें पिसें लावूनियां ॥ ५ ॥

४१८८. न कळे तत्त्वज्ञान मूढ माझी मति। परि ध्यातों चित्तीं चरणकमळ ॥१॥ आगमाचे भेद मी तों काय जाणें । काळ तो चिंतनें सारीतसें ॥२॥ कांहीं नेणें परि ह्मणवितों दास । होईल त्याचा त्यास अभिमान ॥३॥ संसाराची सोय सांडिला मा-रग । दुराविलें जग एका घायें ॥ ४ ॥ मागिल्या लागाचें केलेंसे खंडण। एकाएकीं मन राखियेलें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे अगा रखुमादेवीवरा । भक्तकरुणाकरा सांभाळावें ॥ ६ ॥

४१८९. इतुलें करीं देवा ऐकें हें वचन । समूळ अभिमान जाळीं माझा ॥ १ ॥ इतुलें करीं देवा ऐकें हे गोष्टी । सर्व समदृष्टीं तुज देखें ॥ २ ॥ इतुलें करीं देवा [illegible] मात ।

हृदयीं पंढरीनाथ दिवसरात्रीं ॥ ४ ॥ भलतिया भावें तारीं पंढरीनाथा । तुका ह्मणे आतां शरण आलों ॥ ५ ॥

४१९०. तुझा दास ऐसा ह्मणती लोकपाळ । ह्मणऊनी सांभाळ करीं माझा ॥१॥ अनाथाचा नाथ पतितपावन । हें आतां जतन करीं नाम ॥ २ ॥ माझे गुण दोष पाहातां न लगे अंत । ऐसें चित्त मज ग्वाही ॥ ३ ॥ नेणें तुझी कैसी करावी हे सेवा । जाणसी तूं देवा अंतरींचें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तूं या कृपेचा सिंधु । तोडीं भवबंधु माझा देवा ॥ ५ ॥

४१९१. जाणावें तें काय नेणावें तें काय । ध्यावे तुझे पाय हेंचि सार ॥ १ ॥ करावें तें काय न करावें तें काय । ध्यावे तुझे पाय हेंचि सार ॥ २ ॥ बोलावें तें काय न बोलावें तें काय । ध्यावे तुझे पाय हेंचि सार ॥ ३ ॥ जावें तें कोठें न जावें तें आतां । बरवें आठवितां नाम तुझें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तूं करिसी तें सोपें । पुण्यें होती पापें आमुच्या मतें ॥ ५ ॥

४१९२. नको ब्रह्मज्ञान आत्मस्थितिभाव । मी भक्त तूं देव ऐसें करीं ॥ १ ॥ दावीं रूप मज गोपिकारमणा । ठेवीन चरणांवरी माथा ॥ २ ॥ पाहोनी श्रीमुख देईन आलिंगन । जीवें निंबलोण उतरीन ॥ ३ ॥ पुसतां सांगेन हितगुज मात । बैसोनी एकांत सुखगोष्टी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे यासी न लावीं उशीर । माझें अभ्यंतर जाणोनियां ॥ ५ ॥

४१९३. मागें शरणागत तारिले बहुत । ह्मणती दीनानाथ तुज देवा ॥ १ ॥ पाहिले अपराध नाहीं याती कुळ । तारिला अजामेळ गणिका भिल्ली ॥ २ ॥ अढळपदीं बाळ बैसविला धुरु । क्षीराचा सागरु उपमन्या ॥ ३ ॥ गजेंद्रपशु नाडिला जळचरें । भवसिंधुपार उतरिला ॥ ४ ॥ प्रल्हाद अग्नींत राखिला जळांत । विषाचें अमृत तुझ्या नामें ॥ ५ ॥ पांडवां संकट पडतां जडभारी । त्यांचा तूं कैवारी नारायणा ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे तूं या अनाथाचा नाथ । ऐकोनियां मात शरण आलों ॥ ७ ॥

४१९४. तुझा शरणागत जालों मी अंकित । करीं माझें हित पांडुरंगा ॥ १ ॥ पतितपावन तुझी ब्रीदावळी । ते आतां सांभाळीं मायबापा ॥ २ ॥ अनाथाचा नाथ बोलतील संत । ऐकोनियां मात विश्वासलों ॥ ३ ॥ न करावी निरास न धरावें उदास । देईं याचकास कृपादान ॥४॥ तुका ह्मणे मी तों पातकांची रासी । देईं पायापासीं ठाव देवा ॥ ५ ॥

४१९५. सर्वस्वाचा त्याग तो सदा सोंवळा । न लिंपे विटाळा अग्नि जैसा ॥१॥ सत्यवादी करी संसार सकळ । अलिप्त कमळ जळीं जैसें ॥ ३ ॥ घडे ज्या उपकार भूतांची ते दया । आत्मस्थिति तया अंगीं वसे ॥ ३ ॥ न बोले गुणदोष नाइके जो कानीं । वर्तोनी तो जनीं जनार्दन ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे वर्म जाणितल्याविण । पावे करितां सीण सांडीमांडी ॥ ५ ॥

४१९६. कुळधर्म ज्ञान कुळधर्म साधन । कुळधर्मे निधान हातीं चढे ॥१॥ कुळधर्मे भक्ति कुळधर्मे गति । कुळधर्म विश्रांति पाववील ॥२॥ कुळधर्मे दया कुळधर्मे उपकार । कुळधर्म सार साधनाचें ॥३॥ कुळधर्मे महत्त्व कुळधर्मे मान । कुळधर्म पावन परलोकींचें ॥४॥ तुका ह्मणे कुळधर्म दावी देवीं देव । यथाविध भाव जरी होय ॥५॥

४१९७. पुण्य परउपकार पाप ते परपीडा । आणिक नाहीं जोडा दुजा यासी ॥ १ ॥ सत्य तोचि धर्म असत्य तें कर्म । आणिक हें वर्म नाहीं दुजें ॥ २ ॥ गेचि मर्वी नामाचें स्मरण । अधोगति जाण विन्मुखता ॥ ३ ॥ संतांचा

स्वर्गवास । नर्क तो उदास अनर्गळ ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे उघडें आहे हित घात । जयाचें उचित करा तैसें ॥ ५ ॥

४१९८. न वजे वांयां कांहीं ऐकतां हरिकथा । आपण करितां वांयां न वजे ॥ १ ॥ न वजे वांयां कांहीं देवळासी जातां । देवासी पूजितां वांयां न वजे ॥ २ ॥ न वजे वांयां कांहीं केलिया तीर्थे । अथवा कां व्रत वांयां न वजे ॥ ३ ॥ न वजे वांयां जालें संतांचें दर्शन । शुद्ध आचरण वांयां न वजे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे भाव असतां नसतां । सायास करितां वांयां न वजे ॥ ५ ॥

४१९९. चित्तीं धरीन मी पाऊलें सकुमार । सकळ बिढार संपत्तीचें ॥ १ ॥ कंठीं धरीन मी नाम अमृताची वल्ली । होईल राहिली शीतळ तनु ॥ २ ॥ पाहेन श्रीमुख साजिरें सुंदर । सकळां आगर लावण्यांचें ॥ ३ ॥ करीन अंगसंग बाळकाचे परी । बैसेन तों वरी नुतरीं कडिये ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे हा केला तैसा होय । धरिली मनें सोय विठोबाची ॥ ५ ॥

४२००. बाळ मातेपाशीं सांगे तानभूक । उपायाचें दुःख काय जाणे ॥ १ ॥ तयापरी करीं पाळण हें माझें । घेऊनियां ओझें सकळ भार ॥२॥ कासया गुणदोष आणिसील मना । सर्व नारायणा अपराधी ॥३॥ सेवाहीन दीन पातकांची रासी । आतां विचारिसी काय ऐसें ॥४॥ जेणें काळें पायीं अनुसरलें चित्त । निर्धार हें हित जालें ऐसें ॥५॥ तुका ह्मणे तुह्मी तारिलें बहुतां । माझी कांहीं चिंता असों द्यावी ॥ ६ ॥

४२०१. जीवनावांचूनी तळमळी मासा । प्रकार हा तैसा होतो जीवा ॥ १ ॥ न संपडे जालें भूमिगत धन । चरफडी मन तयापरी ॥ २ ॥ मातेचा वियोग जालिया हो बाळा । तो कळवळा जाणा देवा ॥ ३ ॥ सांगावे ते किती तुह्मांसी प्रकार । सकळांचें सार पाय दावीं ॥ ४ ॥ येचि चिंते माझा करपला भीतर । कां नेणों विसर पडिला माझा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तूं हें जाणसी सकळ । यावरी कृपाळ होईं देवा ॥ ६ ॥

४२०२. शरण आलें त्यासी न दावीं हे पाठी । ऐका जगजेठी विज्ञापना ॥१॥ आळविती तयांसी उत्तर झडकरी । द्यावें परिसा हरी विज्ञापना ॥ २ ॥ गांजिलियाचें करावें धांवणें । विनंती नारायणें परिसावी हे ॥ ३ ॥ भागलियाचा होईं रे विसांवा । परिसावी देवा विज्ञापना ॥ ४ ॥ अंकिताचा भार वागवावा माथां । परिसावी अनंता विज्ञापना ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आह्मां विसरावें ना देवा । परिसावी केशवा विज्ञापना ॥ ६ ॥

४२०३. कोण आह्मां पुसे सिणलें भागलें । तुजविण उगलें पांडुरंगा ॥ १ ॥ कोणापाशीं आह्मीं सांगावें सुखदुःख । कोण तानभूक निवारील ॥ २ ॥ कोण या तापाचा करील परिहार । उतरील पार कोण दुजा ॥ ३ ॥ कोणापें इच्छेचें मागावें भातुकें । कोण कवतुकें बुझावील ॥ ४ ॥ कोणावरी आह्मीं करावी हे सत्ता । होईल साहाता कोण दुजा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे अगा स्वामी सर्व जाणां । दंडवत चरणां तुमच्या देवा ॥ ६ ॥

४२०४. तेव्हां धालें पोट बैसलों पंगती । आतां आह्मां मुक्तिपांग काई ॥ १ ॥ धांवा केला आतां येईं वो धांवोन । येथें काईं करणें न लगे संदेह ॥ २ ॥ गायनाचा आतां कोठें उरला काळ । आनंदें सकळ भरी आलें ॥ ३ ॥ देवाच्या सख्यत्वें विषमासी ठाव । मध्यें कोठें वाव राहों सके ॥ ४ ॥ तेव्हां जाली अवघी बाधा वाताहात । प्रेम हृदयांत प्रवेशलें ॥५॥ तुका ह्मणे आह्मीं जिंतिलें भरवसा ।

४२०५. तरी कां पवाडे गर्जती पुराणें । असता नारायण शक्तिहीन ॥ १ ॥ कीर्तीविण नाहीं नामाचा डांगोरा । येर कां इतरां वाणीत ना ॥ २ ॥ तरीच ह्मणा तो आहे चिरंजीव । केलियाचा जीव सुखीं गुण ॥ ३ ॥ चांगलेपण हें निरुपमता अंगीं । बाणलें श्रीरंगीं ह्मणऊनी ॥ ४ ॥ तरीच हा थोर सांगितलें करी । अभिमान हरीपाशीं नाहीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तरी करिती याची सेवा । देवापाशीं हेवा नाहीं कुडें ॥ ६ ॥

४२०६. अवीट हें क्षीर हरिकथा माउली । सेवितां सेविली वैष्णवजनीं ॥ १ ॥ अमृत राहिलें लाजोनी माघारें । येणें रसें थोरें ब्रह्मानंदें ॥ २ ॥ पतित पातकी पावनपंगती । चतुर्भुज होती देवाऐसे ॥ ३ ॥ सर्व सुखें तथा मोहोरती ठाया । जेथें दाटणी या वैष्णवांची ॥ ४ ॥ निर्गुण हें सोंग धरिलें गुणवंत । धरूनियां प्रीत गाये नाचे ॥५॥ तुका ह्मणे केलीं साधनें गाळणी । सुलभ कीर्तनीं होउनी ठेला ॥ ६ ॥

४२०७. संसारसोहळे भोगितां सकळ । भक्तां त्याचें बळ विठोबाचें ॥ १ ॥ भय चिंता धाक न मनिती मनीं । भक्तां चक्रपाणि सांभाळीत ॥ २ ॥ पाप पुण्य त्यांचें धरूं न शके अंग । भक्तांसी श्रीरंग सर्व भावें ॥ ३ ॥ नव्हती ते मुक्त आवडे संसार । देव भक्तां भार सर्व वाहे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देव भक्तां वेळाईत । भक्त ते निश्चिंत त्याचियानें ॥ ५ ॥

४२०८. देवासी अवतार भक्तांसी संसार । दोहींचा विचार एकपणें ॥ १ ॥ भक्तांसी सोहळे देवाचिया अंगें । देव त्यांच्या संगें सुख भोगी ॥ २ ॥ देवें भक्तां रूप दिलासे आकार । भक्तीं त्याचा पार वाखाणिला ॥ ३ ॥ एका अंगीं दोन्हीं जालीं हीं निर्माण । देवभक्तपण स्वामिसेवा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे येथें नाहीं भिन्नभाव । भक्त तोचि देव देव भक्त ॥ ५ ॥

४२०९. ढुंबरती गाये तयांकडे कान । कैवल्यनिधान देउनी ठाके ॥ १ ॥ गोपाळांची पूजा उच्छिष्ट कवळी । तेणें वनमाळी सुखावला ॥ २ ॥ चोरोनियां खाये दूध दहीं लोणी । भावें चक्रपाणि गोविला तो ॥ ३ ॥ निष्काम तो जाला कामासी लंपट । गोपिकांची वाट पाहात बैसे ॥ ४ ॥ जगदानी इच्छी तुळसीएक दळ । भावाचा सकळ विकिला तो ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे हेंचि चैतन्य सांवळें । व्यापूनी निराळें राहिलेंसे ॥ ६ ॥

४२१०. समर्थासी नाहीं वर्णावर्णभेद । सामग्री ते सर्व सिद्ध घरीं ॥ १ ॥ आदराचे ठायीं बहुच आदर । मागितलें फार तेथें वाढीं ॥ २ ॥ न ह्मणे सोइरा सुहृद आवश्यक । राजा आणि रंक सारिखेची ॥ ३ ॥ भाव देखे तेथें करी लडबड । जडा राखे जड निरालेंचि ॥ ४ ॥ कोणी न विसंबे याचकाचा ठाव । विनवूनी देव शंका फेडी ॥५॥ तुका ह्मणे पोट भरूनी उरवी । आलें ऐसें दावी अनुभवा ॥६॥

पाईक अभंग ११.

४२११. पाईक ह्मणे जोतिला सिद्धांत । शूर धरी मात वचन चित्तीं ॥ १ ॥ पाईकावांचून नव्हे कधीं सुख । प्रजांमध्यें दुःख न सरे पीडा ॥ २ ॥ तरि व्हावें पाईक जिवाचे उदार । सकळ त्यांचा भार स्वामी वाहे ॥ ३ ॥ पाइकीचें सुख ज्यां नाहीं ठावें । धिग त्यांनीं ज्यावें वायांविण ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे एका क्षणाचा करार । पाईक अपार सुख भोगी ॥ ५ ॥

४२१२. पाईकीचें सुख पाईकासी ठावें । ह्मणोनियां जीवें केली साटी ॥ १ ॥ येतां गोळ्या बाण साहिले भडमार । वर्षतां अपार वृष्टि वरी ॥ २ ॥ स्वामीपुढें [illegible]

गिलें अपार । शुद्ध आणि धीर अंतर्बाहीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे या सिद्धांताच्या खुणा । जाणे तो शाहाणा करी तो भोगी ॥ ५ ॥

४२१३. पाईक तो जाणे पाइकीचा भाव । लाग पगें ठाव चोरवाट ॥ १ ॥ आपणां राखोनी ठकावें आणीक । घ्यावें सकळीक हरूनियां ॥ २ येऊं नेदी लाग लागों नेदी माग । पाईक त्या जग स्वामी मानी ॥ ३ ॥ ऐसें जन केलें पाइकें पाईक । जया कोणी भीक न घालिती ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ऐसे जयाचे पाईक । बळिया तो नाईक त्रैलोकींचा ॥ ५ ॥

४२१४. पाईकांनीं पंथ चालविल्या वाटा । पारख्याचा सांटा मोडोनियां ॥ १ ॥ पारखिये ठायीं घेऊनियां खाणें । आपलें तें जन राखियेलें ॥ २ ॥ आधारेंविण जें बोलतां चावळे । आपलें तें कळे नव्हे ऐसें ॥ ३ ॥ सांडितां मारग मारिती पाईक । आणिकांसी शीक लागावया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे त्रिश्वा घेऊनी विश्वास । पाईक तयास सुख देती ॥ ५ ॥

४२१५. पाईक तो प्रजा राखोनियां कुळ । पारखिया मूळ छेदी दुष्टा ॥ १ ॥ तो एक पाईक पाईकां नाईक । भाव सकळीक स्वामिकाजीं ॥ २ ॥ तृणवत तनु सोनें ज्या पाषाण । पाईका त्या भिन्न नाहीं स्वामी ॥ ३ ॥ विश्वासावांचूनी पाईकासी मोल । नाहीं मिथ्या बोल बोलिलिया ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नये स्वामी उणेपण । पाईका जतन करी त्यासी ॥ ५ ॥

४२१६. धनी ज्या पाईका मानितो आपण । तया भितें जन सकळीक ॥ १ ॥ जिवाचे उदार शोभती पाईक । मिरवती नाईक मुगुटमणि ॥ २ ॥ आपुलिया सत्ता स्वामीचें वैभव । भोगिती गौरव सकळ सुख ॥ ३ ॥ कमाईचीं हीणें पडिलीं उदंडें । नाहीं तया खंड येती जाती ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तरी पाईकीच भली । थोडी-बहुत केली स्वामिसेवा ॥ ५ ॥

४२१७. पाईकपणें खरा मुशारा । पाईक तो खरा पाइकीनें ॥ १ ॥ पाईक जाणे मारितें अंग । पाइकासी भंग नाहीं तया ॥२॥ एके दोहीं घरीं घेतलें खाणें । पाईक तो पणें निवडला ॥ ३ ॥ करूनी कारण स्वामी यश द्यावें । पाईका त्या नांवें खरेपण ॥४॥ तुका ह्मणे ठाव पाईकां निराळा । नाहीं स्वामी स्थळा गेल्याविण ॥५॥

४२१८. उंच नीच कैसी पाईकाची ओळी । कोण गांढे बळी निवडिले ॥ १ ॥ स्वामिकाजीं एक सर्वस्वें तत्पर । एक ते कुचर आशाबद्ध ॥ २ ॥ प्रसंगावांचूनी आणिती आविर्भाव । पाईक तो नांव मिरवी वांयां ॥ ३ ॥ गणतीचे एक उंच नीच फार । तयांमध्यें शूर विरळा थोडे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे स्वामी जाणे त्यांचा मान । पाईक पाहोन मोल करी ॥ ५ ॥

४२१९. एकाच स्वामीचे पाईक सकळ । जैसें बळ तैसें मोल तया ॥ १ ॥ स्वामिपदीं एकां ठाव उंच स्थळीं । एक तीं निराळीं जवळी दुरी ॥ २ ॥ हीन कमाईचा हीन आन ठाव । उंचा सर्व भाव उंच पद ॥ ३ ॥ पाईकपणें तो सर्वत्र सरता । चांग तरी परता गांढ्या ठाव ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मरण आहे या सकळां । भेणें अवकळा अभयें मोल ॥ ५ ॥

४२२०. प्रजी तो पाईक ओळीचा नाईक । पोटासाटीं एकें जैशीं तैशीं ॥ १ ॥ आगळें पाऊल आणिकांसी तरी । पळती माघारीं तोडिजेती ॥ २ ॥ पाठीवरी घाय ह्मणती फटमर। धडा अंगें शूर मान पावे ॥३॥ घेईल दरवडा देहा तो पाईक । मारी सकळीक सर्व हरी ॥४॥ तुका ह्मणे नव्हे बोलाचें कारण। कमाईचा पण सिद्धी पावे ॥५॥

धरितील पोटासाटीं हतियेरें । कळती तीं खरें वेठीसीचीं ॥ २ ॥ जातीचें तें असे खरें घायडाय । पारखिया काय पाशीं लोपे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नमूं देव म्हूण जना । जालियांच्या खुणा जाणतसों ॥ ४ ॥

सेतावर अभंग ३.

४२२२. सेत करा रे फुकाचें । नाम विठोबारायाचें ॥ १ ॥ नाहीं वेठी जेवा सारा । जाहाती नाहीं ह्मणियारा ॥२॥ सरिक नाहीं रे दुसरा । धनी सारा तुझा तूं ॥ ३ ॥ जपतप नांगरणी । न लगे आटी दुनवणी ॥ ४ ॥ कर्म कुळवणी । न लगें धर्मपाळी दोन्ही ॥ ५ ॥ ज्ञानपाभारी ती फणी । न लगे करावी पेरणी ॥ ६ ॥ बीज न लगे संचिताचें । पीक पिकलें ठार्यीचें ॥ ७ ॥ नाहीं यमाचें चोरटें । विठ्ठल पागोऱ्याच्या नेटें ॥ ८ ॥ पीक न वजे हा भरवसा । करी उद्योग तो पिसा ॥९॥ सराई सर्व काळ । वांयां न वजे घटिकापळ ॥ १० ॥ प्रेम पिकलें अपार । नाहीं सांटवावया थार ॥ ११ ॥ ऐसी जोडी जो चुकला । तुका ह्मणे धिग त्याला ॥१२॥

४२२३. वोनव्या सोंकरीं । सेत खादलें पाखरीं ॥ १ ॥ तैसा खाऊं नको दगा । निदसुरा राहूनी जागा ॥ २ ॥ चोरासवें वाट । चालोनि केलें तळपट ॥३॥ डोळे झांकूनी राती । कूपीं पडे दिवसा जोती ॥ ४ ॥ पोसी वांझ गाय । तेथें कैंचीं दूध साय ॥ ५ ॥ फुटकी सांगडी । तुका ह्मणे न पवे थडी ॥ ६ ॥

४२२४. सेत आलें सुगी सांभाळावे चारी कोन । पिका आलें परी केलें पाहिजे जतन ॥ १ ॥ सोंकरीं सोंकरीं विसावा तोंवरीं । नको खाऊं उभें आहे तों ॥ २ ॥ गोफणेसी गुंडा घालीं पागोऱ्याच्या नेटें । पळती हाहाकारें अवघीं पाखरांचीं थाटें ॥ ३ ॥ पेटवूनी आगटी राहें जागा पालटूनी । पडिलिया मानी बळ बुद्धि व्हावी दोनी ॥ ४ ॥ खळे दानी विश्व सुखी करीं होतां रासी । सारा सारूनियां ज्याचे भाग देईं त्यासी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे मग नाहीं आपुलें कारण । निज आलें हातां भूस सांडिलें निकण ॥ ६ ॥

उत्तराधि पदें—२२.

४२२५. क्या गाऊं कोई सुननेवाला । देखें तों सब जग ही भुला ॥ १ ॥ खेलों आपने रामहिसात । जैसी वैसी करहों मात ॥ २ ॥ काहांसे लाऊं मधुरा बानी । रीझे ऐसी लोक बिरानी ॥ ३ ॥ गिरिधर लाल तो भावका भुका । राग कला नहिं जानत तुका ॥ ४ ॥

४२२६. छोडे धन मंदिर बन बसाया । मांगत टुका घरघर खाया ॥ १ ॥ तीनसों हम करवों सलाम । ज्यामुख बैठा राजाराम ॥ २ ॥ तुलसीमाला बभूत चऱ्हावे । हरजीके गुण निर्मल गावे ॥ ३ ॥ कहे तुका जो सांई हमारा । हिरनकश्यप जिन्हे मारहि डारा ॥ ४ ॥

४२२७. मंत्रतंत्र नहिं मानत साखी । प्रेमभाव नहिं अंतर राखी ॥ १ ॥ राम कहे त्याके पग हूं लागूं । देखत कपट अभिमान दुर भागूं ॥ २ ॥ अधिक याती कुलहीन नहिं जानूं । जाने नारायन सो प्रानी मानूं ॥ ३ ॥ कहे तुका जीव तन डारू वारी । राम उपासिहुं बलियारी ॥ ४ ॥

४२२८. चुराचुराकर माखन खाया । गौलनीका नंद कुमर कन्हया ॥ १ ॥ काहे बराई दिखावत मोहि । जानतहुं प्रभुपना तेरा सब हि ॥ २ ॥ और बात सुन उखलसुं गला । बांधलिया आपना तूं गोपाला ॥ ३ ॥ फेरत बनबन गाऊ धरावत । कहे तुकयाबंधु लकरी लेले हात ॥ ४ ॥

४२२९. हरिसें मिल ते पक्कडि नेर । पाने तं फिर नाने गर ॥ १ ॥

दुति आवे मनावन । जाया करति भर जोबन ॥ २ ॥ हरिसुख मोहि कहिया न जाये । तब तूं बुझे आंगो पाये ॥ ३ ॥ देखहि भाव कछु पकरी हात । मिलाई तुका प्रभुसात ॥ ४ ॥

४२३०. क्या कहूं नहिं बुझत लोका । लिजावे जम मारत धका ॥ १ ॥ क्या जीवनेकी पकडी आस । हातों लिया नहिं तेरा घांस ॥ २ ॥ किसे दिवाने कहता मेरा । कछु जावे तन तूं सब ल्या न्यारा ॥ ३ ॥ कहे तुका तूं भया दिवाना । आपना विचार कर ले जना ॥ ४ ॥

४२३१. कब मरूं पाऊं चरन तुह्मारे । ठाकुर मेरे जीवन प्यारे ॥ १ ॥ जग रडे ज्याकुं सो मोहि मीठा । मीठा दर आनंदमाहि पैठा ॥ २ ॥ भला पाऊं जनम इन्हे बेर । बस मायाके असंग फेर ॥ ३ ॥ कहे तुका धन मानहि दारा । वोहि लिये गुंडलीया पसारा ॥ ४ ॥

४२३२. दासों पाछें दौरे राम । सोवे खडा आपें मुकाम ॥ १ ॥ प्रेमसरडी बांधी गले । खैंच लले उधर चेले ॥ २ ॥ आपने जनसुं भुल न देवे । कर हि धर आधें बाट बतावे ॥ ३ ॥ तुकाप्रभु दीनदयाला । वारि रे तुज पर हुं गोपाला ॥ ४ ॥

४२३३. ऐसा कर घर आवे राम । और धंदा सब छोर हि काम ॥ १ ॥ इतने गोते काहे खाता । जब तूं आपना भूल न होता ॥ २ ॥ अंतरजामी जानत साचा । मनका एक उपर बाचा ॥३॥ तुकाप्रभु देसबिदेस । भरिया खाली नहि लेस ॥ ४ ॥

४२३४. मेरे रामको नाम जो लेवे बारोंबार । त्याके पाऊं मेरे तनकी पैजार ॥ १ ॥ हांसत खेलत चालत बाट । खाना खाते सोते खाट ॥ २ ॥ जातनसुं मुजे कछु नहिं प्यार । असतेके नहिं हिंदु धेड चंभार ॥ ३ ॥ ज्याका चित लगा मेरे रामको नाम । कहे तुका मेरा चित लगा त्याके पाव ॥ ४ ॥

४२३५. आपें तरे त्याकी कोण बराई । औरनकुं भलो नाम घराई ॥ १ ॥ काहे भूमि इतना भार राखे । दुभत धेनु नहिं दुध चाखे ॥ २ ॥ बरसते मेघ फलतेहि बिरखा । कोन काम आपनी उन्होति रखा ॥ ३ ॥ काहे चंदा सुरज खावे फेरा । खिन एक बैठन पावत घेरा ॥ ४ ॥ काहे परिस कंचन करे धातु । नहिं मोल तुटत पावत धातु ॥ ५ ॥ कहे तुका उपकार हि काज । सब कररहिया रघुराज ॥ ६ ॥

४२३६. जग चले उस घाट कोन जाय । नहिं समजत फिरफिर गोते खाय ॥ १ ॥ नहिं एक दो सकल संसार । जो बुझे सो आगला स्वार ॥ २ ॥ उपर स्वार बैठे कृष्णापीठ । नहिं बाचे कोइ जावे लूठ ॥ ३ ॥ देख हि डर फेर बैठा तुका । जोवत मारग राम हि एका ॥ ४ ॥

४२३७. भले रे भाई जिन्हें किया चीज । आछा नहिं मिलत बीज ॥ १ ॥ फीरतफीरत पाया सारा । मीलत लोले धन किनारा ॥ २ ॥ तीरथ बरत फिर पाया जोग । नहिं तलमल तुटत भवरोग ॥ ३ ॥ कहे तुका मैं तोको दास । नहिं सिरभार चलावे पास ॥ ४ ॥

४२३८. लाल कमली वोढे पेनाये । मोसु हरितें कैसें बनाये ॥ १ ॥ कहे सखि तुह्मे करति सोर । हिरदा हरिका कठिन कठोर ॥ २ ॥ नहिं क्रिया सरम कछु लाज । और सुनाउं बहुत हे भाज ॥ ३ ॥ और नामरूप नहिं गोवलिया । तुकाप्रभु माखन खाया ॥ ४ ॥

४२३९. राम कहो जीवना फल सो ही । हरिभजनसुं विलंब न पाई ॥ १ ॥

काया कवनकी माया । एकरामबिन सब हि जाया ॥ ३ ॥ कहे तुका सब हि चलनार । एकरामबिन नहिं बा सार ॥ ४ ॥

४२४०. काहे भुला धनसंपत्ती घोर । रामनाम सुन गाउ हो बाप रे ॥ १ ॥ राजे लोक सब कहे तूं आपना । जब काल नहिं पाया ठाना ॥ २ ॥ माया मिथ्या मनका सब धंदा । तजो अभिमान भजो गोबिंदा ॥ ३ ॥ राना रंक डोंगरकी राई । कहे तुका करे इलाहि ॥ ४ ॥

४२४१. काहे रोवे आगले मरना । गंव्हार तूं भुला आपना ॥ १ ॥ केते मालुम नहिं पडे । नन्हे बडे गये सो ॥ २ ॥ बाप भाई लेखा नहिं । पाछें तूं हि चलनार ॥ ३ ॥ काले बाल सिपत भये । खबर पकडो तुका कहे ॥ ४ ॥

४२४२. क्या मेरे राम कवन सुख सारा । कहकर दे पुछूं दास तुह्मारा ॥ १ ॥ तनजोबनकी कोन बराई । ब्याधपीडादिस काटहि खाई ॥ २ ॥ कीर्त बधाऊं तों नाम न मेरा । काहे झुटा पछताऊं घेरा ॥ ३ ॥ कहे तुका नहिं समजत मात । तुह्मारे शरन हे जोडत हात ॥ ४ ॥

४२४३. देखत अखों झुटा कोरा । तो काहे छोरा घरबारा ॥ १ ॥ मनसुं किया चाहिये पाख । उपर खाक पसारा ॥२॥ कामक्रोधसो संसार । वो सिरभार चलावे ॥ ३ ॥ कहे तुका वो संन्यास । छोडे आस तनकी हि ॥ ४ ॥

४२४४. रामभजन सब सार मिठाई । हरि संताप जनमदुख राई ॥ १ ॥ दुधभात घृत सकरपारे । हरते भुक नहि अंततारे ॥ २ ॥ खावते जुग सब च-लिजावे । खटामिठा फिर पचतावे ॥ ३ ॥ कहे तुका रामरस जो पीवे । बहुही फेरा वो कबहु न खावे ॥ ४ ॥

४२४५. बारबार काहे मरत अभागी । बहुरी मरन संक्या तोरे भागी ॥ १ ॥ ये हि तन करते क्या ना होय । भजन भगति करे बैकुंठे जाय ॥ २ ॥ रामनाम मोल नहिं बेचे कबरि । वो हि सब माया छुरावत सगरी ॥ ३ ॥ कहे तुका मनसुं मिल राखो । रामरस जिव्हा नित चाखो ॥ ४ ॥

४२४६. हम उदास तीन्हके सुनाहो लोकां । रावन मार बिभीषण दिई लंका ॥ १ ॥ गोबरधन नखपर गोकुल राखा । बर्सन लागा जब मेंहुं फत्तरका ॥ २ ॥ बैकुंठनायक काल कौंसासुरका । दैत डुबाय सब मंगाय गोपिका ॥ ३ ॥ स्तंभ फोड पेट चिरीया कश्यपका । प्रल्हादके लियें कहे भाई तुकयाका ॥ ४ ॥

दोहोरे.

४२४७. तुका बस्तर विचारा क्या करे रे । अंतर भगवान होय । भीतर मैला केंव मिटे रे । मरे उपर धोय ॥ १ ॥ रामराम कहे रे मन । औरसुं नहिं काज । बहुत उतारे पार । आघे राख तुकाकी लाज ॥ २ ॥ लोभीकें चित धन बैठे । कामीन चित काम । माताके चित पुत बैठें । तुकाके मन राम ॥ ३ ॥ तुका पंखि-बहिरन मानुं । वोई जनावर बाग । असंतनकुं संत न मानुं । जे वर्मकुं दाग ॥ ४ ॥ तुका राम बहुत मिठा रे । भर राखूं शरीर । तनकी करूं नावरि । उतारूं पैल तीर ॥ ५ ॥ संत पन्हयां लें खडा । राहूं ठाकुरद्वार । चलत पाछें हुं फिरों । रज उडत लेऊं सीर ॥ ६ ॥ तुकाप्रभु बडो न मनूं न मानूं बडो । जिसपास बहु दाम । बलिहारि उस मुखकी । जिसती निकसे राम ॥ ७ ॥ राम कहे सो मुख भलारे । खाये खीर खांड । हरिबिन मुखमो धूल परी रे । क्या जनी उस रांड ॥ ८ ॥ राम कहे सो मुख भला रे । बिन रामसें बीख । आब न जानूं रमते बेरों । जब

संतजन रे । मुरुखके सिर मार ॥ १० ॥ तुका दास तिनका रे । रामभजन निरास। क्या बिचारे पंडित करो रे । हात पसारे आस ॥ ११ ॥ तुका प्रीत रामसुं । तैसी मिठी राख । पतंग जाय दीपपर रे । करे तनकी खाक ॥ १२ ॥ कहे तुका जग भुला रे । कह्या न मानत कोय । हात परे जब कालके । मारत फोरत डोय ॥१३॥ तुका सुरा नहिं सबदका रे । जब कमाई न होये । चोट साहे जब घनकि रे । हिरा नीबरे तोये ॥ १४ ॥ तुका सुरा बहुत कहावे । लडत विरला कोये । एक पावे उंच पदवी । एक खौंलां जोये ॥ १५ ॥ तुका माल्या पेटका । और न जाने कोये। जपता कछु रामनाम । हरिभगतनकी सोये ॥ १६ ॥ तुका सज्जन तिनसुं कहिये। जिनथी प्रेम दुनाय । दुर्जन तेरा मुख काला । थीता प्रेम घटाय ॥ १७ ॥ काफर सोही आपण बुझे । आला दुनियां भर । कहे तुका तुम्हें सुनो रे भाई । हिरदा जिन्होका कठोर ॥ १८ ॥ भीस्त न पावे मालथी । पढिया लोक रिझाये । निचा जथें कमतरिण । सो ही सो फल खाये ॥ १९ ॥ फल पाया तो खुस भया । कि-न्होसुं न करे बाद । बान न देखे मिरगा रे । चित मिलाया नाद ॥ २० ॥ तुका दास रामका । मनमे एक हि भाव । तो न पालटू आब । ये हि तन जाव ॥२१॥ तुका रामसुं चित बांध राखूं । तैसा आपनी हात । धेनु बछरा छोर जावे । प्रेम न छुटे सात ॥ २२ ॥ चितसुं चित जब मिले । तब तन थंडा होये। तुका मिलना जिन्होसुं । ऐसा बिरला कोये ॥ २३ ॥ चित मिले तो सब मिले । नहिं तो फुकट संग । पानी पथर येक ही ठोर । कोर न भिजे अंग ॥ २४ ॥ तुका संगत तिनसें कहिये । जिनसें सुख दुनाये । दुर्जन तेरा मू काला । थीतो प्रेम घटाये ॥ २५ ॥ तुका मिलना तो भला । मनसुं मन मिल जाय । उपर उपर माटि घसनी । उनकि कोन बराई ॥ २६ ॥ तुका कुटुंब छोरे रे । लरके जोरों सिर मुंडाय । जबथे इच्छा नहिं मुई । तब तूं किया काय ॥ २७ ॥ तुका इच्छा मीट नहिं तो । काहा करे जट खाक । मथीया गोला डारदिया तो । नहिं मिले फेरन ताक ॥ २८ ॥ ब्रीद मेरे साइंयाके । तुका चलावे पास । सुरा सो हि लरे हमसें । छोरे तनकी आस ॥२९॥ कहे तुका भला भया । हूं हुवा संतनका दास । क्या जानूं केते मरता । जो न मिटती मनकी आस ॥ ३० ॥ तुका और मिठाई क्या करूं रे । पाले बिकारपिंड। राम कहावे सो भली रुखी । माखन खांडखीर ॥ ३१ ॥

४२४८. ऐका संतजन उत्तरें माझे बोबडे बोल । करीं लाड तुह्मांपुढें हो कोणी ह्मणी कोपाल ॥ १ ॥ उपाय साधन आइका कोण गति अवगति । दृढ बैसोनी सादर तुह्मी धरावें चित्तीं ॥ २ ॥ धर्म तयासी घडे रे ज्याचे स्वाधीन भाज। कर्म तयासी जोडे रे भीत नाहीं लाज ॥ ३ ॥ पुण्य तें जाणां रे भाइनो परोपका-राचें। परपीडा परनिंदा रे खरें पाप तयाचें ॥ ४ ॥ लाभ तयासी जाला रे मुखीं देव उच्चारी । प्रपंचासाठीं गुंतला रे हानि तयासीच थोरी ॥ ५ ॥ सुख तें जाणा रे भाइनो संतसमागम । दुःख तें जाणा रे भाइनो सम तेथें विषम ॥ ६ ॥ साधन तयासी साधे रे ज्याची स्वाधीन बुद्धि । पराधीनासी आहे घात रे थोर जाण संबंधी ॥ ७ ॥ मान पावे तो आगळा मुख्य इंद्रियें राखे । अपमानी तो अधरर-सस्वाद चाखे ॥ ८ ॥ जाणता तयासी बोलिजे जाणे समाधान । नेणता तयासी बोलिजे वाद करी भूषण ॥ ९ ॥ भला तोचि एक जाणा रे गयावर्जन करी । बुरा धन नष्ट मेळवी परद्वार जो करी ॥ १० ॥ आचारी अन्न काढी रे गाई अतितभाग। अनाचारी करी भोजन ग्वाही नसतां संग ॥ ११ ॥ स्वहित तेणेंचि केलें रे भूतीं देखिला देव । अनहित तयाचें जालें रे आणी अहंभाव ॥ १२ ॥ धन्य जन्मा तेचि

जोहरी तोचि एक जाणा रे जाणे सिद्धलक्षणें । वेडसर तो भुले रे वरदळभूषणें ॥ १४ ॥ बळियाढा तोचि जाणा रे भक्ति दृढ शरीरीं । गांढ्या तयासी बोलिजे एक भाव न धरी ॥ १५ ॥ खोल तो वचन गुरूचें जो गिळूनी बैसे । उथळ धीर नाहीं अंगीं रे ह्मणे होईल कैसें ॥१६॥ उदार तोचि जीवभाव रे ठेवी देवाचे पायीं । कृपण तयासी बोलिजे पडे उपाधिडाई ॥ १७ ॥ चांगलेंपण तेंचि रे ज्याचें अंतर शुद्ध । ओंगळ मलीन अंतरीं वाणी वाहे दुर्गंध ॥ १८ ॥ गोड तेंचि एक आहे रे सार विठ्ठलनाम । कडु तो संसार रे लक्षचौऱ्यांशीं जन्म ॥ १९ ॥ तुका ह्मणे मना धरीं रे संतसंगतिसोई । नलगे कांहीं करावें राहें विठ्ठलपायीं ॥ २० ॥

एकाखडी. अभंग १.

४२४९. करावा कैवाड । नाहीं तरी आला नाड ॥ १ ॥ स्मरा पंढरीचा देव । मनीं धरोनियां भाव ॥ २ ॥ खचविलें काळें । उगवा लवलाहें जाळें ॥ ३ ॥ गजर नामाचा । करा लवलाहें वाचा ॥ ४ ॥ घरटी चक्रफेरा । जन्ममृत्यूचा भोंवरा ॥ ५ ॥ नानाहव्यासांची जोडी । तृष्णा करी देशधडी ॥ ६ ॥ चरणीं ठेवा चित्त । ह्मणवा देवाचे अंकित ॥ ७ ॥ छंद नानापरी । कळा न पविजे हरी ॥ ८ ॥ जगाचा जनिता । भुक्तिमुक्तींचाही दाता ॥ ९ ॥ झणी माझें माझें । भार वागविसी ओझें ॥ १० ॥ यांची कां रे गेली बुद्धि । नाहीं तरायाची शुद्धि ॥ ११ टणक धाकुलीं । अवघीं सरती विठ्ठलीं ॥ १२ ॥ ठसा त्रिभुवनीं । उदार हा शिरोमणि ॥ १३ ॥ डगमगी तो वांयां जाय । धीर नाहीं गोता खाय ॥ १४ ॥ ढळों नये जरी । लाभ घरींचिया घरीं ॥ १५ ॥ नाहीं ऐसें राहे । कांहीं नासिवंत देहे ॥ १६ ॥ तरणा भाग्यवंत । नटे हरिकीर्तनांत ॥ १७ ॥ थडी टाकी पैलतीर । बाहे ठोके होय वीर ॥ १८ ॥ दया तिचें नांव । अहंकार जाय जंव ॥ १९ ॥ धनधान्य हेवा । नाडे कुटुंबाची सेवा ॥ २० ॥ नाम गोविंदाचें । घ्या रे हेंचि भाग्य साचें ॥ २१ ॥ परउपकारा । वेंचा शक्ति निंदा वारा ॥ २२ ॥ फळ भोग इच्छा । देव आहे जैसा तैसा ॥ २३ ॥ बरवा ऐसा छंद । वाचे गोविंद गोविंद ॥ २४॥ भविष्याचे माथां । भजन न द्यावें सर्वथा ॥ २५ ॥ माग लागला न संडीं । आळसें माती घालीं तोंडीं ॥ २६ ॥ यश कीर्ति मान । तरी जोडे नारायण ॥ २७ ॥ रवि लोपे तेजें । जरी हारपे हें दुजें ॥ २८ ॥ लकार लाविला । असतांनसतांचि उगला ॥ २९ ॥ वासनेची धाडी । बंद खोड्या नाड्या बेडी ॥३०॥ सारतें न कळे । काय झांकियेले डोळे ॥ ३१ ॥ खंती ते न धरा । होय गाढव कुतरा ॥ ३२ ॥ सायासाच्या जोडी । पिकें काढियेल्या पेडी ॥ ३३ ॥ हातीं हित आहे । परि न करिसी पाहें ॥ ३४ ॥ अळंकार लेणें । ल्या रे तुळसीभूषणें ॥ ३५ ॥ ख्याति केली विष्णुदासीं । तुका ह्मणे पाहा कैसी ॥ ३६ ॥

भुपाळ्या-अभंग ८.

४२५०. बोलोनी दाऊं कां तुह्मी नेणा जी देवा । ठेवाल तें ठेवा ठायीं तैसा राहेन ॥ १ ॥ पांगुळलें मन कांहीं नाठवे उपाय । ह्मणऊनी पाय जीवीं धरूनी राहिलों ॥ २ ॥ त्यागें भोगें दुःख काय सांडावें मांडावें । ऐसा धरियेली जीवें माझ्या थोरी आशंका ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माते बाळा चुकलिया वनीं । न पवतां जननी दुःख पावे विठ्ठले ॥ ४ ॥

४२५१. ऐसी वाट पाहे कांहीं निरोप कां मूळ। कांहो कळवळा तुह्मां उमटेचि ना ॥ १ ॥ आहो पांडुरंगे पंढरीचे निवासे । लावूनियां आसे चाळवूनी ठेविलें ॥ २ ॥

तुका ह्मणे खरा न पवेचि विभाग । धिक्कारितें जग हेंचि लाहों हिशोबें ॥ ४ ॥

४२५२. कां गा किविलवाणा केलों दीनाचा दीन । काय तुह्मी हीन शक्ति जालीसे दिसे ॥ १ ॥ लाज येते मना तुझा ह्मणवितां दास । गोडी नाहीं रस बोलिली यासारिखी ॥ २ ॥ लाजविलीं मागें संतांचीं हीं उत्तरें । कळों येतें खरें दुजें एकावरूनी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी कोणें वदविली वाणी । प्रसादावांचूनी तुमचिया विठ्ठला ॥ ४ ॥

४२५३. जळो माझें कर्म वांयां केली कटकट । जालें तैसें तंट नाहीं आलें अनुभवा ॥ १ ॥ आतां पुढें धीर काय देऊं या मना । ऐसें नारायणा प्रेरिलें तें पाहिजे ॥ २ ॥ गुणवंत केलों दोष जाणायासाठीं । माझें माझें पोटीं बळकट दूषण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अहो केशीराजा दयाळा । बरवा हा लळा पाळियेला शेवटीं ॥४॥

४२५४. कामें नेलें चित्त नेदी अवलोकूं सुख । बहु वाटे दुःख फुटों पाहे हृदय ॥ १ ॥ कां जी सासुरवासी मज केलें भगवंता । आपुलिया सत्ता स्वाधीनता ते नाहीं ॥ २ ॥ प्रभातेसी वाटे तुमच्या यावें दर्शना । येथें न चले चोरी उरली राहे वासना ॥ ३ ॥ येथें अवघे वांयां गेले दिसती सायास । तुका ह्मणे नास दिसे जाल्या वेचाचा ॥ ४ ॥

४२५५. जळोत तीं येथें उपजविती अंतराय । सायासाची जोडी माझी तुमचे पाय ॥ १ ॥ आतां मज साह्य येथें करावें देवा । तुह्मी घेई सेवा सकळ गोवा उगवूनी ॥ २ ॥ भोगें रोगा जोडोनियां दिलें आणिकां । अरुचि ते हो कां आतां सकळांपासूनी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असो तुझें तुझे मस्तकीं । नाहीं ये लौकिकीं आतां मज वर्तणें ॥ ४ ॥

४२५६. न सांगतां तुह्मां कळों येतें अंतर । विश्वीं विश्वंभर परिहारचि न लगे ॥ १ ॥ परि हे अनावर आवरितां आवडी । अवसान ते घडी पुरों देत नाहीं ॥२॥ काय उणें मज येथें ठेविलिये ठायीं । पोटा आलों तईंपासूनियां समर्थ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघी आवरिली वासना । आतां नारायणा दुसरियापासूनी ॥ ४ ॥

४२५७. तुजसवें आह्मी अनुसरलों अबळा । नको अंगीं कळा राहों हरीहीन देऊं ॥१॥ सासुरवासा भीतों जीव ओढे तुजपाशीं । आतां दोहींविशीं लज्जा राखें आमुची ॥२॥ न कळतां संग जाला सहज खेळतां । प्रवर्तली चिंता मागिलाचियावरी ॥३॥ तुका ह्मणे असतां जैसें तैसें बरवें । वचन या भावें वेचूनियां विनटलों ॥ ४ ॥

आरत्या १३.

४२५८. जगदीश जगदीश तुज ह्मणती । परि या जनामाजी असशील युक्ति । पुण्यपापविरहित सकळां अधिपति । द्रष्टा परी नळणी अलिप्त गति ॥ १ ॥ जय देव जय देव जय पंढरिनाथा । श्रीपंढरिनाथा । जुरे पाप विठ्ठल ह्मणतां सर्वथा ॥ २ ॥ आगम निगम तुज नेणती कोणी । परि तूं भाव भक्ति जवळीच दोन्ही । नेणतां विधियुक्त राते पूजनी । न माये ब्रह्मांडीं संपुष्टशयनीं ॥ ३ ॥ असुरां काळ भासे विक्राळ पुढें । पसरी मुख एक चावितो धुडें । भक्ता शरणागता चाले तो पुढें । दावी वाट जाऊं नेदी वांकडें ॥ ४ ॥ एकाएकीं बहु विस्तरला सुखें । खेळे त्याची लीळा तोचि कवतुकें । तेथें नरनारी कवण बाळकें । काय पापपुण्य कवण सुखदुःखें ॥ ५ ॥ सकळां वर्मां तूंचि जाणशी एक । बद्ध मोक्ष प्राप्त आणि सुखदुःख । जाणों ह्मणतां तुज ठकलीं बहुतेक । तुका ह्मणे शरण आलों मज राख ॥६॥

४२५९. दैत्यभारें पीडिली पृथ्वी बाळा । ह्मणोनि तुज येणें जालें गोपाळा ।

जय देव जय गरुडध्वजा । श्रीगरुडध्वजा। आरती ओवाळूं तुज भक्तिकाजा ॥ २ ॥ गुण रूप नाम नाहीं जयासी । चिंतितां तैसाचि होसी तयांसीं । मत्स्य कूर्म वराह नरसिंह जालासी । असुरां काळ म्हूण ठाके ध्यानासी ॥ ३ ॥ सहस्र रूपें नाम सांवळा ना गोरा । श्रुति नेति ह्मणती तुज विश्वंभरा । जीवना जीवन तूंचि होसी दातारा । न कळे पार ब्रह्मादिकां सुरवरां ॥ ४ ॥ संतां महंतां घरीं ह्मणवी ह्मणियारा । शंखचक्रगदाआयुधांचा भारा । सुदर्शन घरटी फिरे अवश्वरा । सकुमार ना स्थूळ होसी गोजिरा ॥ ५ ॥ भावेंविण तुझें न घडे पूजन । सकळही गंगा जाल्या तुजपासून । उत्पत्ति प्रलय तूंचि करिसी पालन । धरूनि राहिला तुका निश्चयें चरण ॥ ६ ॥

४२६०. काय तुझा महिमा वर्णूं मी किती । नाममात्रें भवपाश तुटती । पाहातां पाऊलें हे विष्णूमूर्ती । कोटिकुळांसहित जग उद्धरती ॥ १ ॥ जय देव जय देव जय पंढरिराया । श्रीपंढरिराया । करुनियां कुरवंडी । सांडीन काया ॥ २ ॥ मंगळआरतीचा थोर महिमा । आणीक द्यावया नाहीं उपमा । श्रीमुखासहित देखे जो कर्मा- । पासुन सुटे जैसा रवि नासी तमा ॥ ३ ॥ धन्य व्रतकाळ हे एकादशी । जागरण उपवास घडे जयांसी । विष्णूचें पूजन एकाभावेंशी । नित्यमुक्त पूज्य तिहीं लोकांसी ॥ ४ ॥ न वजे वांयां काळ जे तुज ध्याती । असे तुझा वास तयांच्या चित्तीं । धाले सुखें सदा प्रेमें डुल्लती । तीर्थें मलीन वास तयांचा पाहाती ॥ ५ ॥ देव भक्त तूंचि जालासी दोन्ही । वाढावया सुख भक्ति हे जनीं । जड जीवां उद्धार होय लागोनी । शरण तुका वंदी पाऊलें दोन्ही ॥ ६ ॥

४२६१. कंसरायें गर्भ वधियेले सात । ह्मणोनि गोकुळासी आले अनंत । घ्यावया अवतार जालें हेंचि निमित्त । असुर संहारूनी तारावे भक्त ॥ १ ॥ जय देव जय देव जय विश्वरूपा । श्रीविश्वरूपा । ओंवाळीन तुज देहदीपें बापा ॥ २ ॥ स्थूळरूप होउनि धरितसे सानें । जैसा भाव तैसा तयांकारणें । दैत्यांसी भासला सिंह गजाने । काळासी महाकाळ यशोदेसी तान्हें ॥ ३ ॥ अनंत वर्णी कोणा न कळेचि पार।सगुण कीं निर्गुण हाही निर्धार। पांगलीं साही अठरा करितां वेव्हार । तो वळितसे गौळियांचें खिल्लार ॥ ४ ॥ तेहतीस कोटि तिहीं देवांसी श्रेष्ठ । पाउलें पाताळीं स्वर्गीं मुगुट । गिळिलीं चौदा भुवनें तरि न भरेचि पोट । तो खाउन धाला गोपाळांचें उच्छिष्ट ॥ ५ ॥ महिमा वर्णूं तरि पांगलिया श्रुति । सिणला शेष चिरल्या जिव्हा करितां स्तुति । भावेंविण कांहीं न चलेचि युक्ति । राखें शरण तुकयाबंधु करी विनंती ॥ ६ ॥

४२६२. परमानंदा परमपुरुषोत्तमरामा । अच्युता अनंता हरि मेघश्यामा । अविनाशा अलक्षा परता परब्रह्मा । अकळकळा कमळापति न कळे महिमा ॥ १ ॥ जय देव जय देव जय जी श्रीपति । मंगळशुभदायका करीन आरती ॥ २ ॥ गोविंदा गोपाळा गोकुलरक्षणा । गिरिधरकर भवसागरतारक दधिमथना । मधुसूदन मुनिजीवन धरणीश्रमहरणा । दीनवत्सल सकळां मूळ जय जयनिधाना ॥ ३ ॥ विश्वंभरा सर्वेश्वरा जगदाधारा । चक्रधर करुणाकर पावन गजेंद्रा । सुखसागर गुणआगर मुगुटमणी शूरा । कल्याणकैवल्यमूर्ति मनोहरा ॥ ४ ॥ गरुडासना शेषशयना नरहरी । नारायणा ध्याना सुरवरहरगौरी । नंदा नंदनवंदन त्रिभुवनाभीतरी । अनंतनामीं ठसा अवतारांवरी ॥ ५ ॥ सगुणनिर्गुणसाक्ष श्रीमंत संतां । भगवाना भगवंता कालकृतांता । उत्पत्तिपालनापासुन संहारणसत्ता । शरण तु-

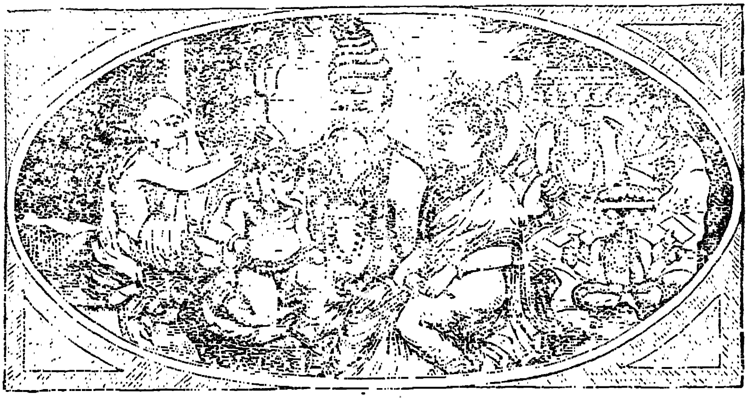
४२६३. पंढरी पुण्यभूमी भीमा दक्षिणवाहिनी । तीर्थ चंद्रभागा महा पातकां धुनी । उतरलें वैकुंठमहासुख मेदिनी ॥ १ ॥ जय देवा पांडुरंगा जय अनाथनाथा । आरति ओंवाळीन तुह्मां लक्ष्मीकांता ॥ २ ॥ नित्य नवा सोहळा हो महावाद्यांचा गजर । सन्मुख गरुड पारीं उभा जोडुनि कर । मंडितचतुर्भुजा कटीं मिरवती कर ॥ ३ ॥ हरिनामकीर्तन हो आनंद महाद्वारीं । नाचती प्रेमसुखें नर तेथीच्या नारी । जीवन्मुक्त लोक नित्य पाहाती हरी ॥ ४ ॥ आषाढी कार्तिकी हो गरुडटक्यांचा भार । गर्जती नामघोषें महावैष्णववीर । पापासी रीग नाहीं असुर कांपती सुर ॥ ५ ॥ हें सुख पुंडलिकें कसें आणिलें बापें । निर्गुण साकारलें आह्मांलागीं हें सोपें । ह्मणोनि चरण धरोनी तुका राहिला सुखें ॥ ६ ॥

४२६४. अवतार गोकुळीं हो जन तारावयासी । लावण्यरूपडें हें तेजःपुंजाळरासी । उगवतां कोटि बिंबें रवि लोपले शशी । उत्साव सुरवरां मही थोर मानसीं ॥ १ ॥ जय देवा कृष्णनाथा जय रखुमाईकांता । आरति ओंवाळीन तुह्मां देवकीसुता । जय देवा कृष्णनाथा ॥ २ ॥ वसुदेवदेवकीची बंद फोडिली शाळ । होउनी विश्वजनिता तया पोटींचा बाळ । दैत्य हे त्रासियेले समूळ कंसासी काळ । राजया उग्रसेना केला मथुरापाळ ॥ ३ ॥ राखतां गोधनें हो इंद्र कोपला भारी । मेघ जो कडाडिला शिळा वर्षतां धारीं । राखिलें गोकुळ हें नखीं धरिला गिरी । निर्भय लोकपाळ अवतरले हरी ॥ ४ ॥ कौतुक पहावया माव ब्रह्मयानें केली । वत्सेंही चोरुनियां सत्यलोकासी नेलीं । गोपाळ गाईवत्सें दोहीं ठायीं राखीलीं । सुखाचा प्रेमसिंधु अनाथांची माऊली ॥ ५ ॥ तारिलें भक्तजना दैत्य निर्दाळूनि । पांडवां साहकारी आडल्या निर्वाणीं । गुण मी काय वर्णू मति केवढी वाणी । विनवितो दास तुका ठाव देईं चरणीं ॥ ६ ॥

४२६५. सुंदर अंगकांती मुख भाळ सुरेख । बाणली उटी अंगीं टिळा साजिरा रेख । मस्तकीं मुगुट कानीं कुंडलें तेज फांके । आरक्त दंत हिरे कैसे शोभले निके ॥ १ ॥ जय देवा चतुर्भुजा जय लावण्यतेजा । आरति ओंवाळीन भवतारिया हा वोजा । जय० ॥ २ ॥ उदार जुंझार हा जया वाणिती श्रुति । परतल्या नेति ह्मणती तयां न कळे गति । भाट हा चतुर्मुखें अनुवाद करिती । पांगलीं साही अठरा रूप न गति ॥ ३ ॥ ऐकोनी रूप ऐसें तुजलागीं धुंडिती । बोडके नग्न एक निराहार यति । साधनें योग नाना तपें दारुण किती । सांडिलें सुख दिली संसारा शांती ॥४॥ भरूनि माजी लोकां तिहीं नांदसि एक। कामिनीमनमोहना रूप नाम अनेक । नासती नाममात्रें भवपातकें शोक। पाउलें वंदिताती सिद्ध आणि साधक ॥ ५ ॥ उपमा द्यावयासी दुजें काय हें तुज । तत्त्वासी तत्त्वसार मूळ जालासी बीज। खेळसी बाळलीळा अवतार सहज। विनवितो दास तुका कर जोडुनि तुज ॥ ६ ॥

४२६६. सकुमार मुखकमळ निजसारनिर्मळ । सांवळी सुनीळ तनु भ्रमरांग कुरळ । झळकति दिव्य तेजें दंत माज पातळ । मिरवलिं मयूरपत्रें मुगुट कुंडलें माळ ॥ १ ॥ जय देवा जगदीश्वरा । धन्य रखुमाईवरा । आरती करीन काया । ओंवाळीन सुंदरा । जय० ॥ २ ॥ गोजिरें ठाणमान भुजा मंडित चारी । शोभती शंखचक्रगदापद्म मोहरी । हृदयीं ब्रह्मपद बाणलें शृंगारी । गर्जती चरणीं वांकी कंठ कोकिळस्वरीं ॥ ३ ॥ घवघवित उटी अंगीं बावन चंदनाची । ललाटीं कस्तुरीचा कास पितांबराची । कटिसूत्र वरि साजिरें प्रभा वर मोतियांची । संगीत सकळ मुद्रा पाउलें कुंकुमाचीं ॥ ४ ॥ सौभाग्यसुखसागर गुणलावण्यखाणी । लाघवी दीनवत्सल विश्व लाविलें ध्यानीं । आश्चर्य देव करिती ऋषि राहिले मुनि । धन्य ते प्रसवली ऐसिया जननी ॥ ५ ॥

नेति । रविकोटि चंद्र तारा प्रकाशा न तुळती । उदार सुर गंभीर पूर्ण आनंद-मूर्ति । तुकयाबंधु ह्मणे स्तवूं मी काय किती ॥ ६ ॥

४२६७. महा जी महादेवा महाकालमर्दना । मांडियेलें उग्र तप महादीप्त दारुणा । परिधान व्याघ्रांबर चिताभस्मलेपना । स्मशान क्रिडास्थळ तुह्मां जी त्रिनयना ॥ १ ॥ जय देवा हरेश्वरा जय पार्वतीवरा । आरति ओंवाळीन कैवल्यादातारा । जय० ॥ २ ॥ रुद्र हें नाम तुह्मां उग्र संहारासी । शंकर शिव भोळा उदार सर्वस्वीं । उदक बेलपत्र टाळी वाहिल्या देसी । आपुलें पद दासां ठाव देई कैलासीं ॥ ३ ॥ त्रैलोक्यव्यापका हो जन आणि विजन । विराटस्वरूप हें तुझें साजिरें ध्यान । करिती वेद स्तुति कीर्ति मुखें आपण । जाणतां नेणवे हो तुमचें महिमान ॥ ४ ॥ बोलतां नाम महिमा असे आश्चर्य जगीं । उपदेश केल्यानंतर पापें पळतीं वेगीं । हरहरवाणी गर्जे प्रेम संचरे अंगीं । राहिली दृष्टि चरणीं रंग मीनला रंगीं ॥ ५ ॥ पूजूनि लिंग उभा तुका जोडोनी हात । करितो विज्ञापना परिसावी हे मात । अखंड राहूं द्यावें माझें चरणीं चित्त । घातले साष्टांग मागें मस्तकीं हात ॥ ६ ॥

४२६८. अवतारनामभेद गणा आदि अगाध । जयासी पार नाहीं पुढें खुंटला वाद । एकचि दंत शोभे मुख विक्राळ दोंद । ब्रह्मांडामाजी दावी अनंत हे छंद ॥ १ ॥ जय जया गणपति ओंवाळीन आरती । साजिऱ्या सरळ भुजा फरशकमळ शोभती ॥ २ ॥ हे मही ठेंगणी हो तुज नृत्यनायका । भोंवरी फेर देतां असुर मर्दीले एकां । घातले तोडरीं हो भक्तजनपालका । सहस्र नाम तुज भुक्तिमुक्तिदायका ॥ ३ ॥ सुंदर शोभला हो रूपें लोपलीं तेजें । उपमा काय देऊं असे आणिक दुजें । रविशशितारागणें जयामाजी सहजें । उदरी सामावलीं जया ब्रह्मांडबीजें ॥ ४ ॥ वर्णितां शेष लीला तया भागलीं मुखें । पांगुळले वेद चारी कैसे राहिले मुके । अवतार जन्मला हो लिंगनामीं या मुखें । अमूर्त मूर्तिमंत होय भक्तिच्या सुखें ॥ ५ ॥ विश्व हें रूप तुझें हस्तपाद मुखडें । ऐसाचि भाव देई तया नाचतां पुढें । धूप दीप पंचारति ओंवाळिन निवाडें । राखें या शरणांगता तुका खेळतां लाडें ॥ ६ ॥

४२६९. कनकाच्या परियेळीं उजळूनी आरती । रत्नदीपशोभा कैशा पाजळल्या ज्योती ॥ १ ॥ ओंवाळूं गे माये सबाह्य साजिरा । राहिरखुमाईसत्यभामेच्या वरा ॥ २ ॥ मंडितचतुर्भुज दिव्य कानीं कुंडलें । श्रीमुखाची शोभा पाहातां तेज फां-

॥४॥ सांवळा सकुमार जैसा कर्दळीगाभा। चरणींचीं नेपुरें वांकी गर्जती नभा ॥ ५ ॥ ओंवाळितां मन हें उभें ठाकलें ठायीं । समदृष्टि समाधि तुकया लागली पायीं ॥ ६ ॥

४२७०. भक्तीचियां पोटीं बोध कांकडा ज्योती । पंचप्राण जीवें भावें ओंवाळूं आरती ॥ १ ॥ ओंवाळूं आरती माझ्या पंढरीनाथा । दोन्ही कर जोडोनी चरणीं ठेवीन माथा ॥ २ ॥ काय महिमा वर्णूं आतां सांगणें तें किती । कोटि ब्रह्महत्या मुख पाहातां जाती ॥ ३ ॥ राही रखुमाई दोही दोंबाहीं । मयूर पिच्छचामरें ढळिती ठायीं ठायीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे दीप घेउनि उन्मनती शोभा । विटेवरी उभा दिसे लावण्यगाभा ॥ ५ ॥

७२७१. धन्य दिवस आजी दर्शन संतांचें । नांदे तया घरीं दैवत पंढरीचें ॥ १ ॥ धन्य पुण्यरूप कैसा जाला संसार । देव आणि भक्त दुजा नाहीं विचार ॥ २ ॥ धन्य पूर्व पुण्य वोडवलें निरुतें । संतांचें दर्शन जालें भाग्यें बहुतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धन्य आह्मां जोडली जोडी । संतांचें चरण आतां जीवें न सोडीं ॥ ४ ॥

४२७२. ओंवाळूं आरती पंढरीराया । सर्व भावें शरण आलों तुझीया पाया ॥ १ ॥ सर्व व्यापून कैसें रूप आकळ । तो हा गौळयाघरीं जाला कृष्ण बाळ ॥ २ ॥ स्वरूप गुणातीत जाला अवतारधारी । तो हा पांडुरंग उभा विटेवरी ॥ ३ ॥ भक्तीचिया काजा कैसा रूपासी आला । ब्रीदाचा तोडर चरणीं मिरविला ॥ ४ ॥ आरतें आरती कैसी ओंवाळिली । वाखाणितां कीर्ति वाचा परतली ॥ ५ ॥ भाव भक्ती बळें होसी कृपाळू देवा । तुका ह्मणे पांडुरंगा तुझ्या न कळती मावा ॥ ६ ॥

४२७३. गाऊं वाणूं तुज विठो तुझा करूं अनुवाद । जिकडे पाहे तिकडे सर्वमय गोविंद ॥ १ ॥ आनंद रे विठोबा जाला माझे मनीं । देखिले लोचनी विटेसहित पाउले ॥ २ ॥ न करीं तपसाधनें रे मुक्तीचे सायास । हाचि जन्मोजन्मीं गोड भक्तीचा रस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां प्रेमा उणें तें काई । पंढरीचा राणा सांटविला हृदयीं ॥ ४ ॥

पाळणा अभंग १.

४२७४. जननिया बाळका रे घातलें पाळणा । पंचतत्त्वीं जडियेल्या वारतिया चहूं कोणा । अखंड जडियेल्या तया ढाळ अंगणा । वैखरी धरूनी हातीं भाव दावी खेळणा ॥ १ ॥ निजीं रें निजीं आतां । ह्मणोनि परिये दे माता । खेळतां कष्टलासी बाळा तूं रे नेणतां । निजीं रे निजीं आतां ॥ २ ॥ खेळतां बाहेरी रे मुला लोकांच्या सवें । बागुल काळतोंडा नाहीं नेतो तें ठावें । खेळतां दुश्चित्ता रे देखोनी तें न्यावें । ह्मणोनि सांगें तुज शीघ्र वचन पाळावें ॥ ३ ॥ संचित मागें तुज शुद्ध होतें सांगाती । तेणें तुज वांचविलें वेरझारिया हातीं । आणीक नेलीं मागें काय जाणों तीं किती । आलासी येथवरी थोरपुण्यें बहुतीं ॥ ४ ॥ खेळतां शुक देवा तो रे लागला पाठीं । लपाला वरुषें बारा तिये मातेचे पोटीं । रिघतां बाहेरी रे पळे घेऊनि कासोटी । तेचि परी जाली स्वामी भेणें रिघे कपाटीं ॥ ५ ॥ खेळतां चक्रवर्ती जनका लागला धाक । पडिला अग्निमाजी पाव जळत एक । भरलासे कांपे अंगीं सुख नाठवे दुःख । आप पर तें ही नाहीं देवभाव सकळीक ॥ ६ ॥ सिबीया चक्रवर्ती कव पडिली अवचिती । धीट तो न भे तया मास कापिलें हातीं । टाकिलें तयावरी खुणें गोविला अंतीं । पावला मायबाप हिरोन घेतला हातीं ॥ ७ ॥ बांधलें अजामेळा वेश्यागणिका कैसी । मारिली हाक धाकें कळलें मायबापासी । घातली धांव नेटें वेगीं पावला त्यासी । हिरोनि नेलीं दोघें आपणयां तीं पासीं ॥ ८ ॥ धरूनी आठवूं रे जाला गुणें निश्चळ । खेळतां दुश्चिता रे नको जाऊं बरळ । टोंकताहे तुजलागीं

दिवस लेखूनी काळ । मग नेदी आठवूं रे नेत्रीं घालीं पडळ ॥ ९ ॥ ऐसी तीं कृपावंतें बाळा मोहिलें चित्त । सुस्वरें कंठ गाय मधुर आणि संगीत । तेणें तेंचि चित्त राहे होऊनियां निवांत । पावती तुका ह्मणे नाहीं विश्वास ते घात ॥ १० ॥

ललतें ९.

४२७५. देव ते संत देव ते संत । निमित्य त्या प्रतिमा ॥ १ ॥ मी तों सांगतसें भावें । असो ठावें सकळां ॥ २ ॥ निराकारी ओस दिशा । येथें इच्छा पुरतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रोकडें केणें । सेवितां येणें पोट धाय ॥ ४ ॥

४२७६. न कळे माव मुनि मागे एक अंतुरी । साठी संवत्सर जन्म तया उदरीं ॥ १ ॥ कैसा आकळे गे माये चपळ वो । त्रिभुवनव्यापक हरि सकळ वो ॥ २ ॥ हनुमंता भेटी गर्व हरिला दोहींचा । गरुडा विटंबना रूपा सत्यभामेच्या ॥ ३ ॥ द्रौपदीचा भेद पुरविला समयीं । ऋषि फळवनीं देंठीं लावितां ठायीं ॥४॥ अर्जुनाच्या रथीं कपि स्तंभीं ठेविला । दोहीं पैज तेथें गर्व हरी दादुला ॥ ५ ॥ भावभक्ति सत्त्वगुण जाला दुर्जना । तुका ह्मणे सकळां छंदें खेळे आपणा ॥ ६ ॥

४२७७. उदारा कृपाळा अगा देवांच्या देवा । तुजसवें पण आतां आमुचा दावा ॥ १ ॥ कैसा जासी सांग आतां मजपासूनी । केलें वाताहात दिलें संसारा पाणी ॥ २ ॥ अवघीं आवरूनी तुझे लाविलीं पाठीं । आतां त्या विसर सोहंकोहंच्या गोष्टी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां चरणीं घातली मिठी । पडिली ते पडो तुह्मां आह्मांसी तुटी ॥ ४ ॥

४२७८. जाली होती काया । बहु मळिन देवराया ॥ १ ॥ तुमच्या उजळली नामें । चित्त प्रक्षाळिलें प्रेमें ॥ २ ॥ अनुतापें झाला झाडा । प्रारब्धाचा केला तोडा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देह पायीं । ठेवुनि झालों उतराई ॥ ४ ॥

४२७९. आजी आनंदु रे एकी परमानंदु रे । जया श्रुति नेति नेति ह्मणती गोविंदु रे ॥ १ ॥ विठोबाचीं वेडीं आह्मां आनंदु सदा । गाऊं नाचों वाहूं टाळी रंजवूं गोविंदा ॥ २ ॥ सदा सण सांत आह्मां नित्य दिवाळी । आनंदें निर्भय आमचा कैवारी बळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं जन्ममरणांचा धाक । संत सनकादिक तें आमचें कवतुक ॥ ४ ॥

४२८०. प्राणिया एक बीजमंत्र उच्चारीं । प्रतिदिनीं रामकृष्ण ह्मणतां मुरारि ॥ १ ॥ हेंचि साधन रे तुज सर्व सिद्धींचें । नाम उच्चारी पां गोपाळाचें वाचे ॥ २ ॥ उपास पारणें न लगे वनसेवन । न लगे धूम्रपान पंचाग्निसाधन ॥ ३ ॥ फुकाचें सुखाचें कांहीं न वेचे भांडार । कोटी यज्ञांपरिस तुका ह्मणे हें सार ॥ ४ ॥

४२८१. विठ्ठल कीर्तनाचे अंतीं । जय जय हरी जे ह्मणती ॥ १ ॥ तेंचि सुकृताचें फळ । वाचा रामनामें निखळ ॥ २ ॥ बैसोनी हरिकथेसी । होय सावध चित्तासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याचा जन्म । सुफळ जाला भवश्रम ॥ ४ ॥

४२८२. न चलवे पंथ वच नसतां पालवीं । शरीर विटंबिलें वाटे भीक मागावी ॥ १ ॥ न करीं रे तैसें आपआपणां । नित्य राम राम तुह्मी सकळ ह्मणा ॥ २ ॥ राम ह्मणवितां रांडा पोरें निरविशी । पडसी यमा हातीं जाचविती चौऱ्याशी ॥ ३ ॥ मुखीं नाहीं राम तो ही आत्महत्यारा । तुका ह्मणे लाज नाहीं तया गव्हारा ॥ ४ ॥

४२८३. थडियेसी निघतां पाषाणाच्या सांगडी । बुडतां मध्यभागीं तेथें कोण घाली उडी ॥ १ ॥ न करीं रे तैसें आपआपणिया । पतंग जाय वांयां जीवें

बोलावितो गहिला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करीं ठायींचाचि विचार । जंवळि नाहीं पातला यमाचा किंकर ॥ ४ ॥

समयविशेषीं केलेले अभंग.

नामदेव व पांडुरंग यांनीं स्वप्नांत येऊन स्वामींस आज्ञा केली कीं कवित्व करणें-ते अभंग २.

४२८४. नामदेवें केलें स्वप्नामाजी जागें । सवें पांडुरंगें येऊनियां ॥ १ ॥ सांगितलें काम करावें कवित्व । वाउगें निमित्य बोलों नको ॥ २ ॥ माप टाकी सळ धरिली विठ्ठलें । थापटोनी केलें सावधान ॥ ३ ॥ प्रमाणाची संख्या सांगे शत कोटी । उरले ते शेवटीं लावी तुका ॥ ४ ॥

४२८५. द्याल ठाव तरी राहेन संगती । संतांचे पंगती पायांपाशीं ॥ १ ॥ आवडीचा ठाव आलोंसें टाकून । आतां उदासीन न धरावें ॥ २ ॥ शेवटील स्थळ नीच माझी वृत्ति । आधारें विश्रांती पावईन ॥ ३ ॥ नामदेवापायीं तुक्या स्वप्नीं भेटी । प्रसाद हा पोटीं राहिलासे ॥ ४ ॥

स्वामींस सद्गुरूची कृपा जाली-अभंग ४.

४२८६. सद्गुरुरायें कृपा मज केली । परि नाहीं घडली सेवा कांहीं ॥१॥ सांपडविलें वाटे जातां गंगास्नाना । मस्तकीं तो जाणा ठेविला कर ॥ २ ॥ भोजना मागती तूप पावशेर । पडिला विसर स्वप्नामाजी ॥ ३ ॥ कांहीं कळे उपजला अंतराय । ह्मणोनियां काय त्वरा जाली ॥ ४ ॥ राघवचैतन्य केशवचैतन्य सांगितली खूण माळिकेची ॥५॥ बाबाजी आपलें सांगितलें नाम । मंत्र दिला राम कृष्ण हरि ॥ ६ ॥ माघशुद्ध दशमी पाहूनी गुरुवार । केला अंगीकार तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

४२८७. माझिये मनींचा जाणोनियां भाव । तो करी उपाव गुरुराजा ॥ १ ॥ आवडीचा मंत्र सांगितला सोपा । जेणें नव्हे गुंपा कांहीं कोठें ॥ २ ॥ जाती पुढें एक उतरले पार । हा भवसागर साधुसंत ॥ ३ ॥ जाणत्या नेणत्या ज्या जैसी आवडी । उतार सांगडी तापे पेटीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज दावियेला तारू । कृपेचा सागरु पांडुरंग ॥ ५ ॥

४२८८. घालूनियां भार राहिलों निश्चिंतीं । निरविलें संतीं विठोबासी ॥ १ ॥ लावूनियां हातें कुरवाळिला माथा । सांगितलें चिंता न करावी ॥ २ ॥ कटीं कर सम चरण साजिरे । राहिला भीवरे तीरीं उभा ॥ ३ ॥ खुंटले सायास आणीक या जीवा । धरिले केशवा पाय तुझे ॥ ४ ॥ तुज वाटे आतां तें करीं अनंता । तुका ह्मणे संता लाज माझी ॥ ५ ॥

४२८९. माझिये मनींचा जाणा हा निर्धार । जिवासी उदार जालों आतां ॥१॥ तुजविण दुजें न धरीं आणिका । भय लज्जा शंका टाकियेली ॥ २ ॥ ठायींचा संबंध तुज मज होता । विशेष अनंता केला संतीं ॥ ३ ॥ जीवभाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । हेचि आतां नाहीं लाज तुह्मां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे संतीं घातला हावाला । न सोडीं विठ्ठला पाय आतां ॥ ५ ॥

मंबाजी गोसावी यांनीं स्वामींस पीडा केली-अभंग ६.

४२९०. न सोडीं न सोडीं न सोडीं । विठोबा चरण न सोडीं ॥ १ ॥

जड पडो भारी । जीवावरी आगोज ॥ २ ॥ शतखंड देह शस्त्रधारी । करितां परी न भीयें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केली आधीं । दृढ बुद्धि सावध ॥ ४ ॥

४२९१. बरवें बरवें केलें विठोबा बरवें । पाहोनि आंत क्षमा अंगीं कांटीवरी सारविलें ॥ १ ॥ शिव्या गाळी नीत नाहीं । बहु फार विटंबिलें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे क्रोधा हातीं । सोडवूनी घेतलें रे ॥ ३ ॥

४२९२. पावलों पावलों । देवा पावलों रे ॥ १ ॥ बरवें संचित होतें तैसें जालें रे । आतां काय बोलों रें ॥ २ ॥ सोज्वळ कंटकवाटा भावें करूं गेलों रे । तुका ह्मणे करूनी वेगळा केलों रे ॥ ३ ॥

४२९३. कां होती कां होती । देवा एवढी फजीती ॥ १ ॥ मुळीं वर्म नसतें चुकलों । तो मी ऐसें चित्तीं ॥ २ ॥ होणार होऊनी गेलें । मिथ्या आतां खंती रे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुरे आतां । दुर्जनाची संगती रे ॥ ४ ॥

४२९४. सोडवा सोडवा । सोडवा हो अनंता ॥ १ ॥ तुजविण ऐसा कोण दुजा प्राणदाता ॥ २ ॥ कोणा लाज नेणां ऐसें । आणिकां शरण आह्मी जातां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सखया । माझ्या रखुमाईच्या कांता ॥ ४ ॥

४२९५. पुत्राची वारता । शुभ ऐके जेवीं माता ॥ १ ॥ तैसें राहो माझें मन । गातां ऐकतां हरिगुण ॥ २ ॥ नादें लुब्ध जाला मृग । देह विसरला अंग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाहे । कासवीचें पिलें माये ॥ ४ ॥

स्वामींचे स्त्रीनें स्वामींस कठीण उत्तरें केलीं. अभंग ८.

४२९६. मजचि भोंवता केला येणें जोग । काय याचा भोग अंतरला ॥ १ ॥ चालोनिया घरा सर्व सुखें येती । माझी तों फजीती चुकेचि ना ॥ २ ॥ कोणाची बाईल होऊनियां वोढूं । संवसारीं काढूं आपदा किती ॥ ३ ॥ काय तरी देऊं तोडितील पोरें । मरतीं तरी बरें होतें आतां ॥ ४ ॥ कांहीं नेदी वांचों धोवियेलें घर । सारवावया ढोर शेण नाहीं ॥५॥ तुका ह्मणे रांड न करितां विचार । वाहूनियां भार कुंथे माथां ॥ ६ ॥

४२९७. काय नेणों होता दावेदार मेला । वैर तो साधिला होउनी गोहो ॥१॥ किती सर्वकाळ सोसावें हें दुःख । किती लोकां मुख वासूं तरी ॥ २ ॥ ह्मवे आपुली आई काय माझें केलें । धड या विठ्ठलें संसाराचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येती बाईले आसडे । फुंदोनियां रडे हांसे कांहीं ॥ ४ ॥

४२९८. गोणी आली घरा । दाणे खाऊं नेदी पोरा ॥ १ ॥ भरी लोकांची पांटोरी । मेला चोरटा खाणोरी ॥ २ ॥ खवळली पिसी । हाता झोंबे जैसी लांसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खोटा । रांडे संचिताचा सांटा ॥ ४ ॥

४२९९. आतां पोरा काय खासी । गोहो जाला देवलसी ॥ १ ॥ डोचकें तिंबी घातल्या माळा । उदमाचा सांडी चाळा ॥ २ ॥ आपल्या पोटा केली थार । आमचा नाहीं येसपार ॥ ३ ॥ हातीं टाळ तोंड वासी । गाय देउळीं देवापासीं ॥ ४ ॥ आतां आह्मी करूं काय । न वसे घरीं राना. जाय ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आतां धीरी । आझुनी नाहीं जालें तरी ॥ ६ ॥

४३००. बरें जालें गेलें । आजी अवघें मिळालें ॥ १ ॥ आतां खाईन पोटभरी । ओल्या कोरड्या भाकरी ॥ २ ॥ किती तरी तोंड । याशीं वाजवूं मी रांड ॥ ३ ॥ तुका बाइले मानवला । चिथू करूनियां बोला ॥ ४ ॥

घेतली पाठी । केली आटी जीवासी ॥ २ ॥ मेळवूनी सर्वे जन । चिंता नेणे देवळींच ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलों घरा । तोंडा घोरा बाइलेच्या ॥ ४ ॥

४३०२. न करवे धंदा । आइता तोंडीं पडे लोंदा ॥ १ ॥ उठितें तें कुटितें टाळ । अवघा मांडिला कोल्हाळ ॥ २ ॥ जिवंतचि मेले । लाजा वाटूनियां प्याले ॥ ३ ॥ संवसाराकडे । न पाहाती ओस पडे ॥ ४ ॥ तळमळती यांच्या रांडा । घालिती जीवा नांवें धोंडा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे बरें जालें । वेगें बाइले लिहिलें ॥ ६ ॥

४६०३. कोण घरा येतें आमुच्या काशाला । काय ज्याचा त्याला नाहीं धंदा ॥ १ ॥ देवासाटीं जालें ब्रह्मांड सोइरें । कोमळया उत्तरें काय वेचे ॥ २ ॥ मानें पाचारितां नव्हे आराणूक । ऐसे नेती लोक प्रीतीसाटीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रांडे नावडे भूषण । कांतेलेंसें श्वान लागे पाठीं ॥ ४ ॥

स्वामींनीं स्त्रीस उपदेश केला ते अभंग ११.

४३०४. पिकल्या सेताचा आह्मां देतो वांटा । चौधरी गोमटा पांडुरंग ॥ १ ॥ सत्तर टके बाकी उरली मागे तो हा । मागें झडले दाहा आजीवरी ॥ २ ॥ हांडा भांडीं गुरें दाखवी ऐवज । माजघरीं बाजे बसलासे ॥ ३ ॥ मज यासी भांडतां जाब नेदी बळें । ह्मणे एका वेळे घ्याल वांटा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे स्त्रिये काय वो करावें । नेदितां लपावें काय कोठें ॥ ५ ॥

४३०५. करितां विचार अवघें एक राज्य । दुजा कोण मज पाठी घाली ॥ १ ॥ कोण्या रीती जावें आह्मी वो पळोनी । मोकळे अंगणीं मागें पुढें ॥ २ ॥ काय तें गऱ्हाणें हिंडावीं वो किती । दूत ते लागती याचे पाठी ॥ ३ ॥ कोठें याची करूं गेलों कुळवाडी । आतां हा न सोडी जीवें आह्मां ॥ ४ ॥ होऊनी बेबाख येथेंचि राहावें । देईल तें खावें तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

४३०६. नागवूनी एकें नागवींच केलीं । फिरोनियां आलीं नाहीं येथें ॥ १ ॥ भेणें सुती कोणी न घेती पालवीं । करूनियां गोवी निसंतान ॥ २ ॥ एकें तीं गोविलीं घेऊनी जमान । हांसतील जन लोक तयां ॥ ३ ॥ सरले तयांसी घालितो वैकुंठीं । न सोडी हे साटी जाली जीवें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जालों जाणोनी नेणतीं । सांपडलों हातीं याचे आह्मी ॥ ५ ॥

४३०७. आतां तूं तयास होईं वो उदास । आरंभला नास माझ्या जीवा ॥ १ ॥ जरूर हें जालें तुज कां नावडे । उपास रोकडे येती आतां ॥ २ ॥ बरें ऱ्यां तुझिया जीवाचें तें काय । व्हावें तें हें पाहें विचारूनी ॥ ३ ॥ तुज मज तुटी नव्हे या विचारें । सहित लेंकरें राहों सुखें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तरी तुझा माझा संग । घडेल वियोग कधीं नव्हे ॥ ५ ॥

४३०८. काय करूं आतां माझिया संचिता । तेणें जीववित्ता साटी केली ॥ १ ॥ न ह्मणावें कोणी माझें हें करणें । हुकुम तो येणें देवें केला ॥२॥ करूनी मोकळा सोडिलों भिकारी । पुरविली तरी पाठी माझी ॥ ३ ॥ पाणिया भोंपळा जेवावया पानें । लाविलीं वो येणें देवें आह्मां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे यासी नाहीं वो करुणा । आहे नागवणा ठावा मज ॥ ५ ॥

४३०९. नको धरूं आस व्हावें या बाळांस । निर्माण तें त्यांचें त्यांस आहे ॥ १ ॥ आपुला तूं गळा घेईं उगवूनी । चुकवीं जाचणी गर्भवास ॥ २ ॥ ऐवज देखोनी बांधितील गळा । ह्मणोनी निराळा पळतसें ॥ ३ ॥ देखोनियां त्यांचा अवघड मार । कांपे थरथर जीव माझा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जरी आहे माझी चाड । तरी करीं

४३१०. भले लोक तुज बहु मानवती । वाढेल या कीर्ति जगामाजी ॥ १ ॥ ह्मणे मेलीं गुरें भांडीं नेलीं चोरें । नाहींत लेंकुरें जालीं मज ॥ २ ॥ आस निरसूनी कठिन हें मन । करीं वो समान वज्र तैसें ॥ ३ ॥ किंचित हें सुख टाकीं वो थुंकोनी । पावसील धणी परमानंद ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे थोर चुकती सायास । भवबंधपाश तुटोनियां ॥ ५ ॥

४३११. ऐक हें सुख होईल दोघांसी । सोहळे हे ऋषि करिती देव ॥ १ ॥ जडितविमानें बैसविती माने । गंधर्वांचें गाणें नामघोष ॥ ३ ॥ संत महंत सिद्ध येतील सामोरे । सर्वसुखा पुरे कोड तेथें ॥ ३ ॥ आलिंगूनी लोळों त्यांच्या पायांवरी । जाऊं तेथवरी मायबापें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तया सुखा वर्णूं काय । जेव्हां बापमाय देखों डोळां ॥ ५ ॥

४३१२. देव पाहावया करीं वो सायास । न धरीं हे आस नाशिवंत ॥ २ ॥ दिन सोम शुद्ध सकाळीं पातला । द्वादशी घडला पर्वकाळ ॥२॥ द्विजां पाचारूनी शुद्ध करीं मन । देईं वो हें दान यथाविध ॥ ३ ॥ नको चिंता करूं वस्त्रा या पोटाची । माउली आमुची पांडुरंग ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे दुरीं सांगतों पाल्हाळीं । परी तो जवळी आहे आह्मां ॥ ५ ॥

४३१३. सुख हें नावडे आह्मां कोण्या बळें । नेणसी अंधळे जालीशी तूं ॥ १ ॥ भूक तान कैसी राहिली निश्चळ । खुंटलें चपळ मन ठायीं ॥ २ ॥ द्रव्य जीवाहूनी आवडे या जना । आह्मांसी पाषाणाहूनी हीन ॥ ३ ॥ सोइरे सज्जन जन आणि वन । अवघें समान काय गुणें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मां जवळीच आहे । सुख दुःख साहे पांडुरंग ॥ ५ ॥

४३१४. गुरुकृपे मज बोलविलें देवें । होईल तें घ्यावें हित कांहीं ॥ १ ॥ सत्य देवें माझा केला अंगीकार । आणीक विचार नाहीं आतां ॥ २ ॥ होईं बळकट घालूनियां कास । हाचि उपदेश तुज आतां ॥ ३ ॥ सडा संमार्जन तुळसीवृंदावन । अतीतपूजन ब्राह्मणाचें ॥ ४ ॥ वैष्णवांची दासी होईं सर्वभावें । मुखीं नाम घ्यावें विठोबाचें ॥ ५ ॥ पूर्णबोध स्त्रीभ्रतारसंवाद । धन्य जिहीं वाद आइकिला ॥६॥ तुका ह्मणे आहे पांडुरंगकथा । तरेल जो चित्ता धरील कोणी ॥ ७ ॥

देवांनीं स्वामींस चिंचवडास नेलें होतें ते अभंग ५.

४३१५. वांजा गाई दुभती । देवा ऐसी तुझी ख्याति ॥१॥ ऐसें मागत नाहीं तुज । चरण दाखवावे मज ॥२॥ चातक पाखरूं । त्यासी वर्षे मेघधारु ॥३॥ पक्षी राजहंस । अमोलिक मोतीं त्यास ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देवा । कां गा खोंचलासी जीवा ॥ ५ ॥

४३१६. परतें मी आहें सहजचि दुरी । वेगळें भिकारी नामरूपा ॥ १ ॥ नलगे रुसावें धरावा संकोच । सहज तें नीच आलें भागा ॥ २ ॥ पडिलिये ठायीं उच्छिष्ट सेवावें । आर्थ तेंचि देवें केलें ऐसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी आह्मां जी वेगळे । केलेती निराळे द्विज देवें ॥ ४ ॥

४३१७. चिंतामणिदेवा गणपतीसी आणा । करवावें भोजना दुजे पात्रीं ॥ १ ॥ देव ह्मणती तुक्या एवढी कैंची थोरी । अभिमानाभीतरी नागवलें ॥ २ ॥ वाढवेळ जाला सिळें जालें अन्न । तटस्थ ब्राह्मण बैसलेती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा तुमच्या सुकृतें । आणीन त्वरित मोरयासी ॥ ४ ॥

४३१८. भोक्ता नारायण लक्ष्मीचा पति । ह्मणोनी प्राणाहुति घेतलिया ॥१॥

विश्वंभर कृपादृष्टी सांभाळीत। प्रार्थना करीत ब्राह्मणांची ॥ ३ ॥ कवळोकवळीं नाम घ्यावें गोविंदाचें। भोजन भक्तांचें तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

४३१९. माझा स्वामी तुझी वागवितो लात। तेथें मी पतित काय आलों ॥ १ ॥ तीर्थें तुमच्या चरणीं जाहालीं निर्मळ। तेथें मी दुर्बळ काय वाणूं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी देवा द्विजवंद्य। मी तों काय निंद्य हीन याति ॥ ३ ॥

वाराणसीस यात्रा चालली तेव्हां स्वामींनीं भागीरथीस पत्र धाडिलें ते अभंग ३.

४३२०. परिसें वो माते माझी विनवणी। मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥ १ ॥ भागीरथी महादोषनिवारणी। सकळां स्वामिणी तीर्थांचिये ॥ २ ॥ जितां भुक्ति मोक्ष मरणें तुझ्या तीरीं। अहिक्यपरत्रीं सुखरूप ॥ ३ ॥ तुका विष्णुदास संतांचें पोसणें। वाक्पुष्प तेणें पाठविलें ॥ ४ ॥

४३२१. तुह्मी विश्वनाथ। दीन रंक मी अनाथ ॥ १ ॥ कृपा कराल ते थोडी। पायां पडिलों बराडीं ॥२॥ काय उणें तुह्मांपाशीं। मी तों अल्पचि संतोषी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा। कांहीं भातुकें पाठवा ॥ ४ ॥

४३२२. पिंड पदावरी। दिला आपुलिये करीं ॥ १ ॥ माझें जालें गयावर्जन। फिटलें पितरांचें ऋण ॥ २ ॥ केलें कर्मांतर। बोंब मारिली हरिहर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें। भार उतरलें ओझें ॥ ४ ॥

स्वामींस पाहून पक्षी दाणे टिपीत होते ते उडाले त्यामुळें त्यांस खेद झाला तो अभंग.

४३२३. अवघीं भूतें साम्या आलीं। देखिलीं म्यां कैं होतीं ॥ १ ॥ विश्वास तो खरा मग। पांडुरंगकृपेचा ॥ २ ॥ माझी कोणी न धरो शंका। होकां लोकां निर्द्वंद्व ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जें जें भेटे। तें तें वाटे मी ऐसें ॥ ४ ॥

देवांस आपल्या स्वरूपाचें ज्ञान होण्यासाठीं केला तो अभंग.

४३२४. अणुरणीयां थोकडा। तुका आकाशाएवढा ॥ १ ॥ गिळूनी सांडिलें कळिवर। भवभ्रमाचा आकार ॥ २ ॥ सांडिली त्रिपुटी। दीप उजळला घटीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां। उरलों उपकारापुरता ॥ ४ ॥

लोहगांवास परचक्रवेढा पडला—अभंग ४.

४३२५. न देखवे डोळां ऐसा हा आकांत। परपीडे चित्त दुःखी होतें ॥ १ ॥ काय तुह्मी येथें नसालसें जालें। आह्मी न देखिलें पाहिजे हें ॥ २ ॥ परचक्र कोठें हरिदासांच्या वासें। न देखिजेत देशें राहातिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी लाजविली सेवा। हीनपणें देवा जिणें जालें ॥ ४ ॥

४३२६. काय म्यां मानावें हरिकथेचें फळ। तरिजे सकळ जन ऐसें ॥ १ ॥ उच्छेद तो असे हा गे आरंभला। रोकडें विठ्ठला परचक्र ॥ २ ॥ पापाविण नाहीं पाप येत पुढें। साक्षीसी रोकडें साक्ष आलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जेथें वसतील दास। तेथें तुझा वास कैसा आतां ॥ ४ ॥

४३२७. भीत नाहीं आतां आपुल्या मरणा। दुःखी होतां जना न देखवे ॥ १ ॥ आमची तो जाती ऐसी परंपरा। कां तुह्मी दातारा नेणां ऐसें ॥ २ ॥ भजनीं विक्षेप तेंची पैं मरण। न वजावा क्षण एक वांयां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं आघाताचा वारा। ते स्थळीं दातारा ठाव मागें ॥ ४ ॥

यरी प्रतिमा एकचि पाषाण । परि तें महिमान वेगळालें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तैशा नव्हतील परी । संत जना सरी सारिखिया ॥ ३ ॥

अलकापुरीं स्वामी कीर्तनास उभे राहिले तेव्हां कवित्वाचा निषेध करून लोक बोलिले कीं कवित्व बुडवणें, तेव्हां कवित्व बुडवून पांच दिवस होते. लोकांनीं फार पीडा केली कीं संसारही नाहीं व परमार्थही बुडविला. आणीक कोणी असतें तें जीव देतें. मग निद्रा केली ते अभंग २०.

४३२९. भूतबाधा आह्मां घरीं । हें तों आश्चर्य गा हरी ॥ १ ॥ जाला भक्तीचा कळस । आले वसतीस दोष ॥ २ ॥ जागरणाचें फळ । दिली जोडोनी तळमळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । आहाच कळों आली सेवा ॥ ४ ॥

४३३०. नाहीं जों वेचलों जिवाचिया त्यागें । तोंवरी वाउगें काय बोलों ॥ १ ॥ जाणिवलें आतां करीं ये उद्देश । जोडी किंवा नाश तुमची जीवें ॥ २ ॥ ठायींचेंचि आलें होतें ऐसें मना । जावें ऐसें वना दृढ जालें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मग वेचीन उत्तरें । उद्देशिलें खरें जाल्यावरी ॥ ४ ॥

४३३१. करूं कवित्व काय नाहीं आतां लाज । मज भक्तराज हांसतील ॥ १ ॥ आतां आला एका निवाड्याचा दिस । सत्याविण रस विरसला ॥ २ ॥ अनुभवाविण कोण करी पाप । रितेचि संकल्प लाजलावे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां न धरवे धीर । नव्हे जीव स्थिर माझा मज ॥ ४ ॥

४३३२. नाहीं आइकत तुह्मी माझे बोल । कासया हें फोल उपणूं भूस ॥ १ ॥ ऐसी ते करीन बैसलिया ठाया । तूंचि बुझावया जवळी देवा ॥ २ ॥ करावे ते केले सकळ उपाय । आतां पाहों काय अझुनी वास ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आला आज्ञेसी सेवट । होऊनियां नीट पायां पडों ॥ ४ ॥

४३३३. नव्हे तुह्मां सरी । येवढें कारण मुरारी ॥ १ ॥ मग जैसा तैसा काळ । दाट सारावा पातळ ॥ २ ॥ स्वामीचें तें सांडें । पुत्र होतां काळतोंडें ॥ ३ ॥ शब्दा नाहीं रुचि । मग कोठें तुका वेची ॥ ४ ॥

४३३४. केल्यापुरती आळी । कांहीं होते टाळाटाळी ॥ १ ॥ सत्यसंकल्पाचें फळ । होतां न दिसेचि बळ ॥ २ ॥ दळणाच्या ओंव्या । रित्या खऱ्या मापें घ्याव्या ॥ ३ ॥ जातीं उखळें चाटूं । तुका ह्मणे राज्य घाटूं ॥ ४ ॥

४३३५. आतां नेम जाला । याच कळसीं विठ्ठला ॥ १ ॥ हातीं न धरीं लेखणी । काय भुसकट तें वाणी ॥ २ ॥ जाणें तेणें काळ । उरला सारीन सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घाटी । चाटूं कोरडा शेवटीं ॥ ४ ॥

४३३६. पापावे संतोष । तुह्मी यासाठीं सायास ॥ १ ॥ करीं आवडी वचनें । पालटूनी क्षणक्षणें ॥ २ ॥ द्यावें अभयदान । भुमी न पडावें वचन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे परस्परें । कांहीं वाढवीं उत्तरें ॥ ४ ॥

४३३७. बोलतां वचन असा पाठमोरे । मज भाव बरे कळों आले ॥ १ ॥ मागितलें नये अरुचीनें हातां । नाहीं वरी सत्ता आदराची ॥ २ ॥ समाधानासाठीं लाविलासे कान । चोरलें तें मन दिसतसां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां तुमचेचि फंद । वरदळ छंद कळों येती ॥ ४ ॥

काय आलें एका जिवाच्या उदारें । पावशी उच्चारें काय हो तें ॥ २ ॥ नेदी पट परी अन्नें तो न मारी । आपुलिये थोरीसाठीं राजा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां अव्हेरिलें तरी । मग कोण करी दुकान हा ॥ ४ ॥

४३३९. माझा मज नाहीं । आला उबग तो कांहीं ॥ १ ॥ तुमच्या नामाची जतन । नव्हतां थोर वाटे सीण ॥ २ ॥ न पडावी निंदा । कानीं स्वामीची गोविंदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाज । आह्मां स्वामीचें तें काज ॥ ४ ॥

४३४०. कांहीं मागणें हें आह्मां अनुचित । वडिलांची रीत जाणतसों ॥ १ ॥ देह तुच्छ जालें सकळ उपाधी । सेवेपाशीं बुद्धि राहिलीसे ॥२॥ शब्द तो उपाधि अचळ निश्चय । अनुभव हा काय नाहीं अंगीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देह फांकिला विभागीं । उपकार अंगीं उरविला ॥ ४ ॥

४३४१. मागितल्यास कर पसरी । पळतां भरी वाखती ॥ १ ॥ काय आह्मी नेणों वर्म । केला श्रम नेणतां ॥ २ ॥ बोलतां बरें येतां रागा । कठीण लागा मागें-मागें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें बोली । असे चाली उफराटी ॥ ४ ॥

४३४२. असो तुझें तुजपाशीं । आह्मां त्यासी काय चाड ॥ १ ॥ विरोधें कां कोंडूं मन । समाधान असोनी ॥ २ ॥ करावा तो उरे आट । खटपट वाढतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येउनि रागा । कां मी विभागा मुकेन ॥ ४ ॥

४३४३. आहे तेंचि पुढें पाहीं । बरे आहों येथेंचि ॥ १ ॥ काय वाढवूनी काम । उगाच श्रम तृष्णेचा ॥ २ ॥ स्थिरावतां ओवीं बरें । चाली पुरें पडेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वळितां मन । आह्मां क्षण न लगे ॥ ४ ॥

४३४४. सांगा दास नव्हें तुमचा मी कैसा । ऐसें पंढरीशा विचारूनी ॥ १ ॥ कोणासाठीं केली प्रपंचाची होळी । या पायां वेगळी मायबापा ॥ २ ॥ नसेल तो द्यावा सत्यत्वासी धीर । नये भाजूं हीर उफराटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां आहिक्य परत्रीं । नाहीं कुळगोत्रीं तुजविण कांहीं ॥ ४ ॥

४३४५. अनन्यासी ठाव एक सर्वकाजें । एकाविण दुजें नेणे चित्त ॥ १ ॥ न पुरतां आळी देशधडी व्हावें । हें काय बरवें दिसतसे ॥ २ ॥ लेंकराचा भार माउलीचे शिरीं । निढळ तें दुरी धरिलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे किती घातली लांबणी । समर्थ होऊनी केवढ्यासाठीं ॥ ४ ॥

४३४६. स्तुति तरी करूं काय कोणापाशीं । कीर्ति तरी कैसी वाखाणावी ॥१॥ खोळ्या तंव नाहीं अनुवादाचें काम । उरला तो श्रम वरी वरा ॥ २ ॥ ह्मणवावें त्याची खूण नाहीं हातीं । अवकळा फजिती सावकाश ॥३॥ तुका ह्मणे हेंगे तुमचें माझें तोंड । होऊनियां लंड आळवितों ॥ ४ ॥

४३४७. कांहींच न लगे आदि अवसान । बहुत कठीण दिसतसां ॥ १ ॥ अवघ्याच माझ्या वेचविल्या शक्ति । न चलेसी युक्ति जाली पुढें ॥ २ ॥ बोलिलें वंचन हारपलें नभीं । उतरलों तों उभीं आहों तैसीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं न करावेंसें जालें । थकितचि ठेलें चित्त उगें ॥ ४ ॥

४३४८. रूपें गोविलें चित्त । पायीं राहिलें निश्चित ॥ १ ॥ तुह्मी देवा अवघेचि गोमटे । मुख देखतां दुःख न भेटे ॥ २ ॥ जाली इंद्रियां विश्रांति । भ्रमतां पीडित होती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भेटी । सुटली भवबंदाची गांठी ॥ ४ ॥

स्वामींनीं तेरा दिवस निद्रा केली. मग भगवंतें येऊन समाधान केलें कीं, कवित्व कोरडें आहे तें उदकांतून काढणें. अभंग ७.

चित्त क्षोभविलें ॥ १ ॥ भागविलासी केला सीण अधम मी यातीहीन । झांकूनी लोचन दिवस तेरा राहिलों ॥ २ ॥ अवघें घालूनियां कोडें तानभूकेचें सांकडें । योगक्षेम पुढें तुज करणें लागेल ॥ ३ ॥ उदकीं राखिले कागद चुकविला जनवाद । तुका ह्मणे ब्रीद साच केलें आपुलें ॥ ४ ॥

४३५०. तूं कृपाळू माउली आह्मां दीनाची साउली । न संवरीत आली बाळवेशें जवळी ॥ १ ॥ माझें केलें समाधान रूप गोजिरें सगुण । निववीलें मन आलिंगन देऊनी ॥ २ ॥ कृपा केली जना हातीं पायीं ठाव दिला संतीं । कळों नये चित्तीं दुःख कैसें आहे तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मी अन्यायी क्षमा करीं वो आझे आई । आतां पुढें काई तुज घालूं सांकडें ॥ ४ ॥

४३५१. कापो कोणी माझी मान सुखें पीडोत दुर्जन । तुज होय सीण तें मी न करीं सर्वथा ॥ १ ॥ चुकी जाली एकवेळा मजपासूनी चांडाळा । उभें करोनियां जळा माजी वह्या राखिल्या ॥ २ ॥ नाहीं केला हा विचार माझा कोण अधिकार । समर्थासी भार न कळे कैसा घालावा ॥ ३ ॥ गेलें होऊनियां मागें नये बोलों तें वाउगें । पुढिलिया प्रसंगें तुका ह्मणे जाणावें ॥ ४ ॥

४३५२. काय जाणें मी पामर पांडुरंगा तुझा पार । धरिलीया धीर काय एक न करिसी ॥ १ ॥ उताविळ जालों आधीं मतिमंद हीनबुद्धि । परि तूं कृपानिधि नाहीं केला अव्हेर ॥ २ ॥ तूं देवांचा ही देव अवघ्या ब्रह्मांडाचा जीव । आह्मां दासां कींव कां भाकणें लागली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विश्वंभरा मी तों पतितचि खरा । अन्याय दुसरा दारीं धरणें बैसलों ॥ ४ ॥

४३५३. नव्हती आलीसी सासुरी अथवा घाय पाठीवरी । तो म्यां केला हरी एवढा तुह्मां आकांत ॥ १ ॥ वांटिलासी दोहीं ठायीं मजपाशीं आणि डोहीं । लागों दिला नाहीं येथें तेथें आघात ॥ २ ॥ जीव घेती मायबापें थोड्या अन्यायाच्या कोपें । हें तो नव्हे सोपें साहों त्वांचि जाणीतलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपावंता तुज ऐसा नाहीं दाता । काय वाणूं आतां वाणी माझी कुंठली ॥ ४ ॥

४३५४. तूं माउलीहून मयाळ चंद्राहूनी शीतळ । पाणियाहूनी पातळ कल्लोळ प्रेमाचा ॥ १ ॥ देऊं काशाची उपमा दुजी तुज पुरुषोत्तमा । ओंवाळूनी नामा तुझ्या वरूनी टाकिलों ॥ २ ॥ तुवां केलें रे अमृता गोड त्याही तूं परता । पांचां तत्वांचा जनिता सकळ सत्तानायक ॥ ३ ॥ कांहीं न बोलोनी आतां उगाच चरणीं ठेवितों माथा । तुका ह्मणे पंढरिनाथा क्षमा करीं अपराध ॥ ४ ॥

४३५५. मी अवगुणी अन्यायी किती ह्मणोन सांगों काई । आतां मज पायीं ठाव देईं विठ्ठले ॥ १ ॥ पुरे पुरे हा संसार कर्म बळिवंत दुस्तर । राहों नेदी स्थिर एके ठायीं निश्चळ ॥ २ ॥ अनेक बुद्धीचे तरंग क्षणक्षणां पालटती रंग । धरूं जातां संग तंव तो होतो बाधक ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां अवघी तोडीं माझी चिंता । येऊनी पंढरीनाथा वास करीं हृदयीं ॥ ४ ॥

अनघडसिद्धाच्या शब्देंकरून रामेश्वरभट्टाच्या शरीरीं दाह झाला तो या अभंगें शमला.

४३५६. चित्त शुद्ध तरी शत्रु मित्र होती । व्याघ्र ही न खाती सर्प तया ॥१॥ विष तें अमृत आघात तें हित । अकर्तव्य नीत होय त्यासी ॥ २ ॥ दुःख तें देईल सर्व सुख फळ । होतील शीतळ अग्निज्वाळा ॥ ३ ॥ आवडेल जीवां जीवाचिये परी । सकळां अंतरीं एक भाव ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कृपा केली नारायणें ।

ब्रह्मचारी फिर्याद गेला. अभंग ४.

४३५७. काखे कडासन आड पडे । खडबड खडबडे हुसकलें ॥ १ ॥ दाद करा दाद करा । फजितखोरा लाज नाहीं ॥ २ ॥ अवघा जाला राम राम । कोणी वर्म आचरेना ॥ ३ ॥ हरिदासांच्या पडती पायां । ह्मणती तयां नागवावें ॥ ४ ॥ दोहीं ठायीं फजित जाले । पारणें केलें अवकळा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे नाश केला । विटंबिला वेश जिणे ॥ ६ ॥

४३५८. कुटुंबाचा केला त्याग । नाहीं राग जंव गेला ॥ १ ॥ भजन तें वोंगळवाणें । नरका जाणें चुकेना ॥ २ ॥ अक्षराची केली आटी । जरी पोटीं संतनिंदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मागें पाय । तया जाय स्थळासी ॥ ४ ॥

४३५९. तारतिम वरी तोंडाच पुरतें । अंतरा हें येतें अंतरींचें ॥ १ ॥ ऐसी काय बरी दिसे ठकाठकी । दिसतें लौकिकीं सत्या ऐसें ॥ २ ॥ भोजनांत द्यावें विष कालवूनी । मोह चाळवणीं मारावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मैंद देखों नेदी कुडें । आदरेंचि पुढें सोंग दावी ॥ ४ ॥

४३६०. ब्रह्मनिष्ठ काडी । जरी जीवानांवें मोडी ॥१॥ तया घडली गुरुहत्या । गेला उपदेश तो मिथ्या ॥ २ ॥ सांगितलें कानीं । रूप आपुलें वाखाणी ॥ ३ ॥ भूतांच्या मत्सरें । ब्रह्मज्ञान नेलें चोरें ॥ ४ ॥ शिकल्या सांगे गोष्टी । भेद क्रोध वाहे पोटीं ॥ ५ ॥ निंदा स्तुति स्तवनीं । तुका ह्मणे वेंची वाणी ॥ ६ ॥

एक स्त्री विषयसुखप्राप्तीच्या बुद्धीनें स्वामींपाशीं गेली. अभंग २.

४३६१. स्त्रियांचा तो संग नको नारायणा । काष्ठा या पाषाणामृत्तिकेच्या ॥१॥ नाठवे हा देव न घडे भजन । लांचावलें मन आवरे ना ॥ २ ॥ दृष्टिमुखें मरण इंद्रियांच्या द्वारें । लावण्य तें खरें दुःखमूळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जरी अग्नि जाला साधु । परी पावे बाधूं संघट्टणें ॥ ४ ॥

४३६२. पराविया नारी रखुमाईसमान । हें गेलें नेमून ठायींचेंचि ॥ १ ॥ जाईं वो तूं माते न करीं सायास । आह्मी विष्णुदास नव्हों तैसे ॥ २ ॥ न साहावे मज तुझें हें पतन । नको हें वचन दुष्ट वदों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज पाहिजे भ्रतार । तरी कां इतर लोक थोडे ॥ ४ ॥

लोहगांवीं स्वामींच्या अंगावर ऊन पाणी घातलें तो अभंग.

४३६३. जळे माझी काया लागला वोणवा । धांव रे केशवा मायबापा ॥ १ ॥ पेटली सकळ कांति रोमांवळी । नावरे हे होळी दहन जालें ॥ २ ॥ फुटोनियां दोन्ही भाग होऊं पाहे । पाहातोसी काय हृदय माझें ॥ ३ ॥ घेऊनी जीवन धांवें लवलाहीं । कवणाचें कांहीं न चले येथें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझी तूं होसी जननी । आणीक निर्वाणीं कोण राखे ॥ ५ ॥

शिवाजी राजे यांनीं स्वामींस अबदागिरी, घोडा, कारकून असे न्यावयास पाठविले त्यांस परत पाठवून राजास व अष्टप्रधानांस पाठविलेले अभंग ७.

४३६४. दिवट्या छत्री घोडे । हें तों बऱ्यांत न पडे ॥ १ ॥ आतां येथें पंढरिराया । मज गोविसी कासया ॥ २ ॥ मान दंभ चेष्टा । हे तो शूकराची विष्ठा ॥३॥ तुका ह्मणे देवा । माझे सोडवणे धांवा ॥ ४ ॥

४३६५. नावडे जें चित्ता । तेंचि होसी पुरविता ॥ १ ॥ कां रे पुरविली पाठी ।

वावा एकांत । वाटे न बोलाची मात ॥ ४ ॥ जन धन तन । वाटे लेखावें वमन ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सत्ता । हातीं तुझ्या पंढरिनाथा ॥ ६ ॥

४३६६. विरंचीनें केलें ब्रह्मांड सकळ । तयामाजी खेळ नाना युक्ति ॥ १ ॥ युक्तीचा बाळक ब्रह्मनिष्ठ ज्ञानी । गुरुभक्ति मनीं विश्वासेंसी ॥ २ ॥ ऐसा तुझा प्रेमा कळे कांहीं एक । पाहूनियां लेख पत्रिकींचे ॥ ३ ॥ शिव तुझें नाम ठेविलें पवित्र । छत्रपति सूत्र विश्वाचें कीं ॥ ४ ॥ व्रत नेम तप ध्यानयोग कळा । करूनी मोकळा जालासी तूं ॥ ५॥ हा हेत लागला आमुचिये भेटी । पत्रामाजी गोष्टी हेचि थोर ॥ ६ ॥ याचें हें उत्तर ऐक गा भूपति। लिहिली विनंती हेताची हे ॥७॥ अरण्यवासी आह्मी फिरों उदासीन । दर्शनही हीन अमंगळ ॥ ८ ॥ वस्त्राविण काया जालीसे मळीन । अन्नरहित हीन फळाहारी ॥ ९ ॥ रोकडे हात पाय दिसे-अवकळा । काय तो सोहळा दर्शनाचा ॥ १० ॥ तुका ह्मणे माझी विनंती सलगीची । वार्ता हे भेटीची करूं नका ॥ ११ ॥

४३६७. ऐसी माझी वाणी दीनरूप पाहे । हे त्या करुणा आहे हृदयस्थाची ॥ १ ॥ नहों कीविलवाणें नाहीं आह्मी दीन । सर्वदा शरण पांडुरंगीं ॥ २ ॥ पांडुरंग आह्मां पाळिता पोसिता । आणिकांची कथा काय तेथें ॥ ३ ॥ तुझी भेट घेणें काय हें मागणें । आशेचें हें शून्य केलें आह्मी ॥ ४ ॥ निराशेचा गांव दिधला आह्मांसी । प्रवृत्तिभागासी सांडियेलें ॥ ५ ॥ पतिव्रतेचें हें मन पति भेटों । तैसे आह्मी विठोमाजी नांदों ॥ ६ ॥ विश्व हें विठ्ठल नाहीं दुजें कांहीं । देखणें तुझेंही तयामाजी ॥ ७ ॥ तुजही विठ्ठल ऐसेंचि वाटलें । परि एक आलें आडवें हें ॥ ८ ॥ सद्‌गुरुश्रीरामदासाचें भूषण । तेथें घालीं मन चळों नको ॥ ९ ॥ बहुतां ठायीं वृत्ति चावळली जेव्हां । रामदास्य तेव्हां घडे कैसें ॥ १० ॥ तुका ह्मणे बापा चातुर्यसागरा । भक्तिभाव तारा भाविकांसी ॥ ११ ॥

४३६८. तुह्मांपाशीं आह्मी येऊनियां काय। वृथा सीण आहे चालण्याचा ॥ १ ॥ मागावें हें अन्न तरी भिक्षा थोर । वस्त्रासी हे थार चिंध्या बिदी ॥ २ ॥ निद्रेसी आसन उत्तम पाषाण । वरी आवरण आकाशाचें ॥ ३ ॥ तेथें काय करणें कवणाची आस । वांयां होय नाश आयुष्याचा ॥ ४ ॥ राजगृहा यावें मानाचिये आसे । तेथें काय वसे समाधान ॥ ५ ॥ रायाचिये घरीं भाग्यवंता मान । इतरां सामान्यां मान नाहीं ॥ ६ ॥ देखोनियां वस्त्रें भूषणांचें जन । तात्काळ मरण येतें मज ॥ ७ ॥ ऐकोनियां मानाल उदासता जरी। तरी आह्मां हरि उपेक्षीना ॥ ८ ॥ आतां हेंचि तुह्मां सांगणें कौतुक । भिक्षेऐसें सुख नाहीं नाहीं ॥ ९ ॥ तपव्रतयनाग महा भले जन । आशाबद्ध हीन वर्तताती ॥ १० ॥ तुका ह्मणे तुह्मी श्रीमंत मानाचे । पूर्वींच दैवाचे हरिभक्त ॥ ११ ॥

४३६९. आतां एक योग साधावा हा नाट। भल्याचा तो वीट मानूं नये ॥ १ ॥ जेणें योगें तुह्मां घडों पाहे दोष । ऐसा हा सायास करूं नये ॥ २ ॥ निंदक दुर्जन संग्रहीं असती । त्यांची युक्ति चित्तीं आणूं नका ॥ ३ ॥ परीक्षावे कोण राज्याचे रक्षक । विवेकाविवेक पाहोनियां ॥ ४ ॥ सांगणें न लगे सर्वज्ञ तूं राजा । अनाथांच्या काजा साह्य व्हावें ॥ ५ ॥ हेंचि ऐकोनियां चित्त समाधान । आणीक दर्शनें चाड नाहीं ॥ ६ ॥ घेऊनियां भेटी कोण हा संतोष । आयुष्याचे दिस गेले गेले ॥ ७ ॥ एकदोनी कर्में जाणोनियां वर्में । आपुलिया श्रमें राहूं आतां ॥ ८ ॥ कल्याणकारक अर्थ याचा एक । सर्वां भूतीं देख एक आत्मा ॥ ९ ॥ आत्मारामीं मन ठेवूनियां राहें । रामदासीं पाहें आपणेयां ॥ १० ॥ तुका ह्मणे राय

४३७०. आतां हे विनवणी प्रधान अष्टक । प्रभूसी विवेक समजावा ॥ १ ॥ प्रतिनिधि मानरक्षक चतुर । सात्विकाचें घर तुह्मांपाशीं ॥ २ ॥ मजुमुचे धणी लेखनकारक । पत्रींचा विवेक समजावा ॥ ३ ॥ पेशवे सुरनिस चिटनिस डबीर । राजाज्ञा सुमंत सेनापति ॥ ४ ॥ भूषण पंडितराय विद्याधन । वैद्यराजा नमन माझें असे ॥ ५ ॥ पत्राचा हा अर्थ अंतरीं जाणोनी । विवंचोनी श्रवणीं घाला तया ॥ ६ ॥ सात्विक प्रेमळ दृष्टांताच्या मतें । बोलिलों बहुत कळावया ॥ ७ ॥ यथास्थित निरोप सांगणें हा राया । अर्थ पाहा वांयां जाऊं नेदा ॥ ८ ॥ चिडे-साठीं बोला गाळूनी अर्थांतें । अनर्थकारी तुमतें होइल तेणें ॥ ९ ॥ तुका ह्मणे तुह्मां नमन अधिकाऱ्यां । सांगणें तें राया पत्र माझें ॥ १० ॥

शिवाजी स्वतः दर्शनास आले व स्वामींपुढें जवाहिरानें भरलेलें ताट ठेविलें त्या प्रसंगींचे अभंग. ७.

४३७०. (अ.) रायाछत्रपति ऐकावें वचन । रामदासीं ध्यान लावा वेगीं ॥१॥ रामदासस्वामी सोयरा सज्जन । यासि तूं नमन अर्पी बापा ॥ २ ॥ मारुती अव-तार स्वामी प्रगटला । उपदेश केला तुजलागीं ॥ ३ ॥ रामनाम मंत्र तारक केवळ । झालासे सीतळ उमाकांत ॥ ४ ॥ उफराटीं नामें जपतां वाल्मीक । झाला पुण्य लोक तात्कालिक ॥ ५ ॥ तेंच बीज त्यासि वसिष्ठ उपदेश । त्याहूनी विशेष काय आहे ॥६॥ आतां धरूं नका भलत्याचा संग । राम पांडुरंग कृपा करी ॥ ७ ॥ धरूं नको आस आमुची भूपाळा । रामदासीं डोळा लावा वेगीं ॥ ८ ॥ तुझी चाड नाहीं आह्मां छत्रपति । आह्मी पत्रपति त्रैलोक्याचे ॥ ९ ॥ च्यारी दिशीं आह्मां भिक्षेचा अधिकार । न मिळे भाकर भक्षावया ॥ १० ॥ पांडुरंगीं आमुची झाली पूर्ण भेटी । हातांत न-रोटी दिधली देवें ॥ ११ ॥ आतां पडूं नको आमुचिया काजा । पवित्र तूं राजा रामभक्त ॥ १२ ॥ विठ्ठलाचे दास केवळ भिकारी । आह्मांलागीं हरी उपेक्षी ना ॥ १३ ॥ शरण असावें रामदासालागीं । नमन साष्टांगीं घालीं त्यासीं ॥ १४ ॥ तुका ह्मणे राया मुला असो कल्याण । सद्गुरू शरण असें बापा ॥ १५ ॥

४३७१. जाणोनी अंतर । टाळिसील करकर ॥ १ ॥ तुज लागली हे खोडी । पांडुरंगा बहु कुडी ॥ २ ॥ उठविसी दारीं । धरणें एखादिया परी ॥ ३ ॥ तुका

४३७२. नाहीं विचारीत । मेघ हगणदारी सेत ॥ १ ॥ नये पाहों त्याचा अंत । ठेवीं कारणापें चित्त ॥ २ ॥ वर्जीत गंगा । नाहीं उत्तम अधम जगा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मळ । नाहीं अग्नीसी विटाळ ॥ ४ ॥

४३७३. काय दिला ठेवा । आह्मां विठ्ठलचि व्हावा ॥ १ ॥ तुह्मी कळलेती उदार । साटीं परिसाची गार ॥ २ ॥ जीव दिला तरी । वचना माझ्या नये सरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धन । आह्मां गोमासासमान ॥ ४ ॥

४३७४. पिकवावें धन । ज्याची आस करी जन ॥ १ ॥ पुढें उरे खातां देतां । नव्हे खंडण मवितां ॥ २ ॥ खोलीं पडे ओली बीज । तरीच हातीं लागे निज ॥३॥ तुका ह्मणे धनी । विठ्ठल अक्षरें हीं तिन्ही ॥ ४ ॥

४३७५. मुंगी आणि राव । आह्मां सारखाचि जीव ॥ १ ॥ गेला मोह आणि आशा । कळिकाळाचा हा फांसा ॥ २ ॥ सोनें आणि माती । आह्मां समान हें चित्तीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलें । घरा वैकुंठ सगळें ॥ ४ ॥

४३७६. तिहीं त्रिभुवनीं । आह्मी वैभवाचे धनी ॥ १ ॥ हातां आले घाव डाव । आमचा मायबाप देव ॥ २ ॥ काय त्रिभुवनीं बळ । अंगीं आमुच्या सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्ता । अवघी आमुचीच आतां ॥ ४ ॥

४३७७. आह्मी तेणें सुखी । ह्मणा विठ्ठल विठ्ठल मुखीं ॥ १ ॥ तुमचें येर वित्त धन । तें मज मृत्तिकेसमान ॥ २ ॥ कंठीं मिरवा तुळसी । व्रत करा एकादशी ॥ ३ ॥ ह्मणवा हरीचे दास । तुका ह्मणे मज हे आस ॥ ४ ॥

लोहगांवीं कीर्तनांत मेलेलें मूल जीवंत झालें ते समयीं स्वामींनीं केलेले अभंग. २.

४३७८. अशक्य तों तुह्मां नाहीं नारायणा । निर्जीवा चेतना आणावया ॥ १ ॥ मागें काय जाणों स्वामीचे पवाडे । आतां कां रोकडे दावूं नये ॥ २ ॥ थोर भाग्य आह्मी समर्थाचे कासे । ह्मणवितों दास काय थोडें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझे निववावे डोळे । दावूनी सोहळे सामर्थ्याचे ॥ ४ ॥

४३७९. दाता तो एक जाणा । नारायणा स्मरवी ॥ १ ॥ आणीक नासिवंतें काय । न सरे हाय ज्यांच्यानें ॥ २ ॥ यावें तयां काकुलती । जे दाविती सुपंथ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उरी तुरे । त्याचे खरे उपकार ॥ ४ ॥

अलकापुरींत (आळंदी) ब्राह्मण धरणें बसून बेचाळीस दिवस उपवासी होता त्यास ज्ञानोबांनीं स्वप्नीं येऊन सांगितलें कीं देहूस तुकोबापाशीं जाणें. ब्राह्मण स्वामीपाशीं आला त्यास करून दिलेले अभंग. ७.

४३८०. श्रीपंढरीशा पतितपावना । एक विज्ञापना पायांपाशीं ॥ १ ॥ अनाथां जीवांचा तूं काजकैवारी । ऐसी चराचरीं ब्रीदावळी ॥ २ ॥ न सांगतां कळे अंतरींचें गुज । आतां तुझी लाज तुज देवा ॥ ३ ॥ आळिकर ज्याचें करिसी समाधान । अभयाचें दान देऊनियां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तूंचि खेळें दोहीं ठायीं । नसेल तो देईं धीर मना ॥ ५ ॥

४३८१. अगा ये उदारा अगा विश्वंभरा । रखुमाईच्या वरा पांडुरंगा ॥ १ ॥ अगा सर्वोत्तमा अगा कृष्णा रामा । अगा मेघश्यामा विश्वजनित्या ॥ २ ॥ अगा कृपावंता जीवन तूं दाता । अगा सर्वसत्ता धरितया ॥ ३ ॥ अगा सर्वजाणा अगा नारायणा । करुणावचना चित्त द्यावें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नाहीं अधिकार तैसी ।

४३८२. नव्हे दास खरा । परि आला हा डांगोरा ॥ १ ॥ यासी काय करूं आतां । तूं हें सकळ जाणता ॥ २ ॥ नाहीं पुण्य गांठीं । जें हें वेचूं कोणासाठीं ॥३॥ तुका ह्मणे कां उपाधि । वाढविली कृपानिधि ॥ ४ ॥

४३८३. तुजविण सत्ता । नाहीं वाचा वदविता ॥ १ ॥ ऐसे आह्मी जाणों दास । ह्मणोनी जालों उदास ॥ २ ॥ तुह्मी दिला धीर । तेणें मन झालें स्थिर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आड । केलों मी हें तुझें कोड ॥ ४ ॥

४३८४. काय मी जाणता । तुह्माहूनी अनंता ॥ १ ॥ जो हा करूं अतिशय । कां तुह्मां दया नये ॥ २ ॥ काय तुज नाहीं कृपा । विश्वाचिया मायबापा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाणी । माझी वदे तुह्मांहूनी ॥ ४ ॥

४३८५. काय ज्ञानेश्वरीं उणें । तिहीं पाठविलें धरणें ॥ १ ॥ ऐकोनियां लिखित । म्हूण जाणवली हे मात ॥ २ ॥ तरी जाणे धणी । वदे सेवकाची वाणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठेवा । होतां सांभाळावें देवा ॥ ४ ॥

४३८६. ठेवूनियां डोई । पायीं जालों उतराई ॥ १ ॥ कारण तें तुह्मी जाणां । मी तराळ नारायणा ॥ २ ॥ प्रसंगीं वचन । दिलें तेंचि खावें अन्न ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भार । तुह्मी जाणां थोडा फार ॥ ४ ॥

वरील अभंग व त्यांबरोबर दिलेला नारळ टाकून ब्राह्मण अळंदीस गेला त्यावर स्वामींनीं ज्ञानेश्वरास पत्र लिहिलें ते अभंग २४.

४३८७. नको कांहीं पडों ग्रंथाचिये भरीं । शीघ्र व्रत करीं हेंचि एक ॥ १ ॥ देवाचिये चाडे आळवावें देवा । ओस देहभावा पाडोनियां ॥ २ ॥ साधनें घालिती काळाचिये मुखीं । गर्भवास सेखीं न चुकती ॥ ३ ॥ उधाराचा मोक्ष होय नव्हे ऐसा । पतनासी इच्छा आवश्यक ॥४॥ रोकडी पातली अंगसंगें जरा । आतां उजगरा कोठवरी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे घालीं नामासाठीं उडी । पांडुरंग थडी पाववील ॥ ६ ॥

४३८८. नाहीं देवापाशीं मोक्षाचें गांठोळें । आणूनी निराळें द्यावें हातीं ॥१॥ इंद्रियांचा जय साधूनियां मन । निर्विषय करण असे तेथें ॥ २ ॥ उपास पारणीं अक्षरांची आटी । सत्कर्मी शेवटीं असे फळ ॥ ३ ॥ आदरें संकल्प वारीं अतिशय । सहज तें काय दुःख जाण ॥ ४ ॥ स्वप्नींच्या घायें विवळसी वांयां । रडे रडतियासवें मिथ्या ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे फळ आहे मूळापाशीं । शरण देवासीं जाय वेगीं ॥६॥

४३८९. त्यजिलें भेटवीं आणूनी वासना । दाविल्याचें जना काय काज ॥ १ ॥ आळवावें देवा भाकूनी करुणा । आपुलिया मना साक्ष करीं ॥ २ ॥ नाहीं जावें यावें दुरूनी लागत । आहे साक्षभूत अंतरींचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हा आहे कृपासिंधु । तोडी भवबंधु तात्काळिक ॥ ४ ॥

४३९०. गोविंद गोविंद । मना लागलिया छंद ॥ १ ॥ मग गोविंद ते काया । भेद नाहीं देवा तया ॥ २ ॥ आनंदलें मन । प्रेमें पाझरती लोचन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आळी । जेवी नुरेचि वेगळी ॥ ४ ॥

४३९१. ज्याचें जया ध्यान । तेंचि होय त्याचें मन ॥ १ ॥ ह्मणऊनी अवघें सारा । पांडुरंग दृढ धरा ॥ २ ॥ सम खूण ज्याचे पाय । उभा व्यापक विटे ठाय ॥३॥ तुका ह्मणे नभा । परता अनूचाही गाभा ॥ ४ ॥

४३९२. पाहूनियां ग्रंथ करावें कीर्तन । तेव्हां आपलें जाण फळ त्याचें ॥ १ ॥ नाहीं तरी वांयां केली तोंडपिटि । उरीं ते शेवटीं उरलीसे ॥ २ ॥ पढोनियां वेद [illegible] नें जाणानें तेव्हां जालें ॥ ३ ॥ तपतीर्थाटणें तेव्हां कार्यसिद्धि ।

कंठीं राहे ॥५॥ तुका ह्मणे नको काबाडाचे भरी । पडों सार घरीं हेंचि एक ॥ ६ ॥

४३९३. सुखें खावें अन्न । त्याचें करावें चिंतन ॥ १ ॥ त्याचें दिलें त्यासी । पावे फळ आपणासी ॥ २ ॥ आहे हा आधार । नाम त्याचें विश्वंभर ॥ ३ ॥ नाहीं रिता ठाव । तुका ह्मणे पसरीं भाव ॥ ४ ॥

४३९४. संकोचोनी काय जालासी लहान । घेईं आपोशन ब्रह्मांडाचें ॥ १ ॥ करोनी पारणें आंचवें संसारा । उशीर उशिरा लावूं नको ॥ २ ॥ घरकुलानें होता पडिला अंधार । तेणें केलें फार कासावीस ॥ ३ ॥ झुगारूनी दुरीं लपविलें काखे । तुका ह्मणे वाखे कौतुकाचे ॥ ४ ॥

४३९५. माझ्या बापें मज दिधलें भातुकें । ह्मणोनी कवतुकें क्रीडा करीं ॥ १ ॥ केली आळी पुढें बोलिलों वचन । उत्तम हें ज्ञान आलें त्याचें ॥ २ ॥ घेऊनी विभाग जावें लवलाह्या । आलेती त्या ठाया आपुलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्ञानदेवीं समुदाय । करावा मीं पाय येइन वंदूं ॥ ४ ॥

४३९६. ज्ञानियांचा राजा गुरु महाराज । ह्मणती ज्ञानदेव ऐसें तुह्मां ॥ १ ॥ मज पामरा हें काय थोरपण । पायींची वाहाण पायीं बरी ॥ २ ॥ ब्रह्मादिक जेथें तुह्मां वोळगणे । इतर तुळणे काय पुरे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेणें युक्तीची ते खोली । ह्मणोनी ठेविली पायीं डोई ॥ ४ ॥

४३९७. बोलिलीं लेंकुरें । वेडीं वांकुडीं उत्तरें ॥ १ ॥ करा क्षमा अपराध । महाराज तुह्मी सिद्ध ॥ २ ॥ नाहीं विचारिला । अधिकार म्यां आपुला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्ञानेश्वरा । राखा पायांपें किंकरा ॥ ४ ॥

४३९८. काय तुह्मी जाणां । करूं अऱ्हेर नारायणा ॥ १ ॥ तरी या लटिक्याची गोही । निवडली दुसरे ठायीं ॥ २ ॥ कळों अंतरींचा गुण । नये फिटल्यावांचून ॥ ३ ॥ आणिलें अनुभवा । जनाच्या हें ज्ञानदेवा ॥ ४ ॥ आणीक कोणी भिती । त्यांच्या चिंतनें विश्रांति ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे बीज पोटीं । फळ तैसेंचि शेवटीं ॥ ६ ॥

४३९९. अविश्वासीयाचें शरीर सुतकी । विटाळ पातकी भेदवाही ॥ १ ॥ काय त्याचा वेल जाईल मांडवा । होता तैसा ठेवा आला पुढें ॥ २ ॥ मातेचा संकल्प व्हावा राजबिंडा । कपाळींचा धोंडा उभा ठाके ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जैसा कुचराचा दाणा । परिपाकीं अन्ना न मिळे जैसा ॥ ४ ॥

४४००. तामसाचीं तपें पापाची सिदोरी । तमोगुणें भरी घातले ते ॥ १ ॥ राज्यमदा आड सुखाची संपत्ति । उलंघूनी जाती निरयगांवा ॥ २ ॥ इंद्रियें दमिलीं इच्छा जीती जीवीं । नागविती ठावीं नाहीं पुढें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरिभजनावांचून । करिती तो सीण पाहों नये ॥ ४ ॥

४४०१. हरिकथेवांचून इच्छिती स्वहित । हरिजन चित्त न घाला तेथें ॥ १ ॥ जाईल भंगोन आपुला विश्वास । होईल या नास कारणांचा ॥ २ ॥ ज्याचिया बैसावें भोजनपंगती । त्याचिया संगती तैसें खावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय जालेती जाणते । देवा ही परते थोर तुह्मी ॥ ४ ॥

४४०२. सेवकें करावें स्वामीचें वचन । त्यासी हूंतूंपण कामा नये ॥ १ ॥ घेईल जीव कां सारील परतें । भंगलिया चित्तें सांदीजेना ॥ २ ॥ खद्योतें दावावी रवी केवीं वाट । आपुलेंचि नीट उसंतावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तो ज्ञानाचा सागर । परि नेंदी अगर भिजों भेदें ॥ ४ ॥

४४०३. जयाचिये द्वारीं सोन्याचा पिंपळ । अंगीं ऐसें बळ रेडा बोले ॥ १ ॥

तली मुक्तीची गवांदी । मेळविली मांदी वैष्णवांची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तेथें सुखा काय उणें । राहे समाधानें चित्ताचिया ॥ ४ ॥

४४०४. बहुतां छंदाचें बहु वसे जन । नये वांटूं मन त्याच्या संगें ॥ १ ॥ करावा जतन आपुला विश्वास । अंगा आला रस आवडीचा ॥ २ ॥ सुखाची समाधि हरिकथा माउली । विश्रांति साउली सिणलियांची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बुडे बांधोनी दगड । तेथें काय कोड धांवायाचें ॥ ४ ॥

४४०५. हरिकथे नाहीं । विश्वास ज्याचे ठायीं ॥ १ ॥ त्याची वाणी अमंगळ । कान उंदराचें बीळ ॥ २ ॥ सांडूनी हा रस । करिती आणीक सायास ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पिसीं । वांयां गेलीं किती ऐसीं ॥ ४ ॥

४४०६. प्रेम अमृताचीं धार । वाहे देवा ही समोर ॥ १ ॥ ऊर्ध्ववाहिनी हरिकथा । मुगुटमणि सकळां तीर्थां ॥ २ ॥ शिवाचें जीवन जाळी । महादोष कीर्तन ॥ ३ तुका ह्मणे हरि । इची स्तुति वाणी थोरी ॥ ४ ॥

४४०७. आतां माझ्या मना । इची घडो उपासना ॥ १ ॥ ऐसें करीं पांडुरंगा । प्रेम वोसंडेसें अंगा ॥ २ ॥ सर्व काळ नये । वाचे वीट आड भये ॥ ३ ॥ तुका वैष्णवांसंगती । हेंचि भजनपंगती ॥ ४ ॥

४४०८. उपास कराडी । तिहीं करावीं बापुडीं ॥ १ ॥ आह्मी विठोबाचे दास । चिंता झुगारिली आस ॥ २ ॥ भक्तीच्या उत्कर्षे । नाहीं मुक्तीचें तें पिसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बळ । अंगीं आमुच्या सकळ ॥ ४ ॥

४४०९. करविली तैसी केली कटकट । वांकडें कीं नीट देव जाणे ॥ १ ॥ कोणाकारणें हें जालेंसे निर्माण । देवाचें कारण देव जाणे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे मी या अभिमाना वेगळा । घालूनी गोपाळा भार असें ॥ ३ ॥

४४१०. तुह्मी येथें पाठविला धरणेकरी । त्याची जाली परी आइका ते ॥ १ ॥ आतां काय पुढें वाढवूनी विस्तार । जाला समाचार आइका तो ॥ २ ॥ देवाचे उचित एकादश अभंग । महाफळ त्याग करूनी गेला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सेवा समर्पूनी पायीं । जालों उतराई ठावें असो ॥ ४ ॥

स्वामींचें अभंगींचें नांव काढून सालोमालो आपलें नांव घालीत होते त्यावर अभंग ८.

४४११. नाहीं घाटावें लागत । एका सितें कळे भात ॥ १ ॥ क्षीर निवडिते पाणी । चोंची हंसाचिये आणी ॥ २ ॥ आंगडें फाडुनि घोंगडें करी । अवकळा तये परी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कण । भुसीं निवडें कैंचा सीण ॥ ४ ॥

४४१२. सालोमालो हरिचे दास । ह्मणउन केला अवघा नास ॥ १ ॥ अवघें वचमंगळ केलें । ह्मणती एकांचें आपुलें ॥ २ ॥ मोडूनी संतांचीं वचनें । करिती आपणां भूषणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कवी । जगामधीं रूढ दावी ॥ ४ ॥

४४१३. जायांचे अळंकार । बुडवूनी होती चोर ॥ १ ॥ त्यांसी ताडणाची पूजा । योग घडे बऱ्या वोजा ॥ २ ॥ अभिलाषाच्या सुखें । अंतीं होती काळीं मुखें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चोरा । होय भूषण मातेरा ॥ ४ ॥

४४१४. कालवूनी विष । केला अमृताचा नास ॥ १ ॥ ऐशा अभाग्याच्या बुद्धि । सत्य लोपी नाहीं शुद्धि ॥ २ ॥ नाक कापुनि लावी सोनें । कोण अळंकार तेणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बावी । मोडूनि मदार बांधावी ॥ ४ ॥

पाधाणी । ताकामध्यें घाटी लोणी ॥ २ ॥ सुइणीपुढें चेंटा । काय लपविसी चाटा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्ञान । दिमाकाची भनभन ॥ ४ ॥

४४१६. विकल तेथें विका । माती नांव ठेवूनि बुका ॥ १ ॥ हा तो निवाड्याचा ठाव । खऱ्या खोट्या निवडी भाव ॥ २ ॥ गऱ्हवारे हा विधि । पोट वाढविलें चिंधी ॥ ३ ॥ लावूं जाणे विल्हे । तुका साच आणिक कल्हे ॥ ४ ॥

४४१७. विषयीं अद्वये । त्यासी आह्मां सिवों नये ॥ १ ॥ देव तेथूनी निराळा । असे निष्काम वेगळा ॥ २ ॥ वासनेची बुंथी । तेथें कैंची ब्रह्मस्थिति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असतां देहीं । तेथें नाहीं जमतीं ॥ ४ ॥

४४१८. नमितों या देवा । माझी एकेठायीं सेवा ॥ १ ॥ गुणअवगुण निवाडा । ह्मैस ह्मैस रेडा रेडा ॥ २ ॥ जनीं जनार्दन । साक्ष त्यासी लोटांगण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खडे । निवडूं दळणीं घडघडे ॥ ४ ॥

स्वामींस संतांनीं पुसलें कीं तुह्मांस वैराग्य कोण्या प्रकारें जालें तें सांगा. ते अभंग ११.

४४१९. याती शूद्र वंश केला वेवसाव । आदि तो हा देव कुळपूज्य ॥ १ ॥ नये बोलों परि पाळिलें वचन । केलियाचा प्रश्न तुह्मीं संतीं ॥ २ ॥ संवसारें जालों अतिदुःखें दुःखी । मायबाप सेखीं क्रमिलिया ॥ ३ ॥ दुष्काळें आटिलें द्रव्य नेला मान । स्त्री एकी अन्न अन्न करितां मेली ॥ ४ ॥ लज्जा वाटे जीवा त्रासलों त्रासलों या दुःखें । वेवसाय देखें तुटी येतां ॥ ५ ॥ देवाचें देऊळ होतें तें भंगलें । चित्तासी जें आलें करावेंसें ॥ ६ ॥ आरंभीं कीर्तन करी एकादशीं । नव्हतें अभ्यासीं चित्त आधीं ॥ ७ ॥ कांहीं पाठ केलीं संतांचीं उत्तरें । विश्वासें आदरें करोनियां ॥ ८ ॥ गाती पुढें त्यांचें धरावें धृपद । भावें चित्त शुद्ध करोनियां ॥ ९ ॥ संतांचें सेविलें तीर्थ पायवणी । लाज नाहीं मनीं येऊं दिली ॥ १० ॥ टाकला तो कांहीं केला उपकार । केलें हें शरीर कष्टवूनी ॥ ११ ॥ वचन मानिलें नाहीं सुहृदांचें । समूळ प्रपंचें वीट आला ॥ १२ ॥ सत्यअसत्यासी मन केलें ग्वाही । मानियेलें नाहीं बहुमत ॥ १३ ॥ मानियेला स्वामीं गुरूचा उपदेश । धरिला विश्वास दृढ नामीं ॥ १४ ॥ यावरी या जाली कवित्वाची स्फूर्ति । पाय धरिले चित्तीं विठोबाचे ॥ १५ ॥ निषेधाचा कांहीं पडिला आघात । तेणें मध्यें चित्त दुखविलें ॥ १६ ॥ बुडविल्या वह्या बैसलों धरणें । केलें नारायणें समाधान ॥ १७ ॥ विस्तारी सांगतां बहुत प्रकार । होईल उशीर आतां पुरे ॥ १८ ॥ आतां आहे तैसा दिसतो विचार । पुढील प्रकार देव जाणे ॥ १९ ॥ भक्तां नारायण नुपेक्षी सर्वथा । कृपावंता ऐसा कळों आलें ॥ २० ॥ तुका ह्मणे माझें सर्व भांडवल । बोलविले बोल पांडुरंगें ॥ २१ ॥

४४२०. ऐका वचन हें संत । मी तों आगळा पतित । काय काजें प्रीत । करीतसां आदरें ॥ १ ॥ माझें चित मज ग्वाही । सत्य तरलों मी नाहीं । एकांचिये वाहीं । एक देखीं मानिती ॥ २ ॥ बहु पीडिलों संसारें । मोडीं पुसें पिटीं ढोरें । न पडतां पुरें । या विचारें राहिलों ॥ ३ ॥ सहज सरलें होतें कांहीं । द्रव्य थोडें बहु तेंही । त्याग केला नाहीं । दिलें द्विजां याचकां ॥ ४ ॥ प्रियापुत्रबंधु । यांचा तोडिला संबंधु । सहज जालों मंदु । भाग्यहीन करंटा ॥ ५ ॥ तोंड न दाखवे जना । शिरें सांदी भरें राना । एकांत तो जाणा । तयासाटीं लागला ॥ ६ ॥ पोटें पिटिलों काहारें । दया नाहीं या विचारें । बोलावितां बरें । सहज ह्मणें यासाटीं ॥ ७ ॥ सहज वडिलां होती सेवा । ह्मणोनि पूजितों या देवा । तुका ह्मणे

४४२१. बरें जालें देवा निघालें दिवाळें । बरी या दुष्काळें पीडा केली ॥ १ ॥ अनुतापें तुझें राहिलें चिंतन । जाला हा वमन संवसार ॥ २ ॥ बरें जालें देवा बाइल कर्कशा । बरी हे दुर्दशा जनामध्यें ॥ ३ ॥ बरें जालें जगीं पावलों अपमान । बरें गेलें धन ढोरें गुरें ॥ ४ ॥ बरें जालें नाहीं धरिली लोकलाज । बरा आलों तुज शरण देवा ॥ ५ ॥ बरें जालें तुझें केलें देवाईल । लेंकरें बाईल उपेक्षिलीं ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे बरें व्रत एकादशी । केलें उपवासीं जागरण ॥ ७ ॥

४४२२. बोलावा विठ्ठल पाहावा विठ्ठल । करावा विठ्ठल जीवभाव ॥ १ ॥ येणें सोसें मन जालें हांवभरी । परती माघारी घेत नाहीं ॥ २ ॥ बंधनापासूनी उकलली गांठी । देतां आली मिठी सावकाशें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देह भारिला विठ्ठलें । कामक्रोधें केलें घर रितें ॥ ४ ॥

४४२३. मीचि मज व्यालों । पोटा आपुलिया आलों ॥ १ ॥ आतां पुरले नवस । निरसोनी गेली आस ॥ २ ॥ जालों बरा बळी । गेलों मरोनी तेकाळीं ॥३॥ दोहींकडे पाहे । तुका आहे तैसा आहे ॥ ४ ॥

४४२४. जग अवघें देव । मुख्य उपदेशाची ठेव ॥ १ ॥ आधीं आपणयां नासी । तरि उतरे ये कसीं ॥ २ ॥ ब्रह्मज्ञानाचें कोठार । तें हें निश्चयें उत्तर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ते उन्मनी । नास कारया कारणीं ॥ ४ ॥

४४२५. साधनांच्या कळा आकार आकृति । कारण नवनीतीं मथनाचें ॥ १ ॥ पक्षियासी नाहीं मारगीं आडताळा । अंतरिक्षीं फळासीचि पावे ॥ २ ॥ भक्तीची जोडी ते उखत्याचि साटीं । उणें पुरें तुटीं तेथें नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आलें साचत सांचणी । आजी जाली धणी एकसरें ॥ ४ ॥

४४२६. नाहीं येथें वाणी । सकळां वर्णीं घ्यावी धणी ॥ १ ॥ जालें दर्पणाचें अंग । ज्याचा त्यासी दावी रंग ॥ २ ॥ एका भावाचा एकांत । पीक पिकला अनंत ॥ ३ ॥ तुका खळे दाणीं । करी बैसोनी वांटणी ॥ ४ ॥

४४२७. ठेविलें जतन । करूनियां निज धन ॥ १ ॥ जयापासाव उत्पत्ति । तें हें बीज धरिलें हातीं ॥ २ ॥ निवडिलें वरळा भूस । सार आइन जिन्नस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नारायण । भाग संचिताचा गुण ॥ ४ ॥

४४२८. भ्रमणा पाउलें वेचिलीं तीं वाव । प्रवेशतां ठाव एक द्वार ॥ १ ॥ सार तीं पाउलें विठोबाचीं जीवीं । कोणी न विसंबावीं क्षणभरी ॥ २ ॥ सुलभ हें केलें सकळां जीवन । फुंकावेचि कान न लगेसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें सकळही कोड । पुरे मूळ खोड विस्ताराचें ॥ ४ ॥

४४२९. कांहीं जाणों नये पांडुरंगाविण । पाविजेल सीण संदेहानें ॥ १ ॥ भलतिया नांवें आळविला पिता । तरी तो जाणता कळवळा ॥२॥ अळंकार जातो गौरवितां वाणी । सर्वगात्रां धणी हरिकथा ॥ ३ ॥ तुका-ह्मणे उपजे विल्हाळें आवडी । करावा तो घडीघडी लाहो ॥ ४ ॥

स्वामींनीं पंढरीनाथास वारकऱ्यांबरोबर पत्र पाठविलें. ते अभंग ३६.

४४३०. कोणा मुखें ऐसी ऐकेन मी मात । चाल तुज पंढरिनाथ बोलावितो ॥ १ ॥ मग मी न धरीं आस मागील बोभाट । वेगीं धरिन वाट माहेराची ॥२॥ निरांजलें चित्त करितें तळमळ । केधवां देखती मूळ आलें डोळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कई भाग्याची उजरी । होईल पंढरी देखावया ॥ ४ ॥

४४३१. कां माझा विसर पडिला मायबापा । सांडियेली कृपा कोण्या गुणें

निरोपाची पावली वारता । करावी ते चिंता ऐसी कांहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एक वेचूनी वचन । नाहीं समाधान केलें माझें ॥ ४ ॥

४४३२. कांहीं माझे कळों आले गुणदोष । ह्मणऊनी उदास धरिलें ऐसें ॥ १ ॥ नाहीं तरी येथें न घडे अनुचित । नाहीं ऐसी रीत तया घरीं ॥ २ ॥ कळावें तें मना आपुलिया सवें । ठायींचें हें ध्यावें विचारूनी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज अव्हेरिलें देवें । माझिया कर्तव्यें बुद्धीचिया ॥ ४ ॥

४४३३. नव्हे धीर कांहीं पाठवूं निरोप । आला तरी कोप येऊं सुखें ॥ १ ॥ कोपोनियां तरी देईल उत्तर । जैसें तैसें पर फिरावूनी ॥ २ ॥ नाहीं तयातरी काय एक पोर । मज तों माहेर आणीक नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असे तयामध्यें हित । आपण निवांत असों नये ॥ ४ ॥

४४३४. आतां पाहों पंथ माहेराची वाट । कामाचा बोभाट पडो सुखें ॥ १ ॥ काय करूं आतां न गमेसें जालें । बहुत सोसिलें बहु दिस ॥ २ ॥ घर लागे पाठी चित्ता उभे वारे । आपुलें तें झुरे पाहावया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीव गेला तरीं जाव । धरिला तो देव भाव सिद्धि ॥ ४ ॥

४४३५. विनवीजे ऐसें भाग्य नाहीं देवा । पायांशीं केशवा सलगी केली ॥ १ ॥ धीटपणें पत्र लिहिलें आवडी । पार नेणें थोडी मति माझी ॥ २ ॥ जेथें देवा तुझा कळेचि पार । तेथें मी पामर काय वाणूं ॥ ३ ॥ जैसे तैसे माझे बोल अंगीकारीं । बोबड्या उत्तरीं गौरवितों ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे विटेवरी जीं पाउलें । तेथें म्यां ठेविलें मस्तक हें ॥ ५ ॥

४४३६. देवांच्याही देवा गोपिकांच्या पति । उदार हे ख्याति त्रिभुवनीं ॥ १ ॥ पातकांच्या रासी नासितोसी नामें । जळतील कर्में महा दोष ॥ २ ॥ सर्व सुखें तुझ्या वोळगती पायीं । रिद्धि सिद्धि ठायीं मुक्ति चारी ॥ ३ ॥ इंद्रासी दुर्लभ पाविजे तें पद । गीत गातां छंद वाहातां टाळी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जड जीव शक्तिहीन । त्यांचें तूं जीवन पांडुरंगा ॥ ५ ॥

४४३७. काय जालें नेणों माझिया कपाळा । न देखिजे डोळां मूळ येतां ॥ १ ॥ बहु दिस पाहें वचनाची वास । धरिलें उदास पांडुरंगा ॥ २ ॥ नाहीं निरोपाचें पावलें उत्तर । ऐसें तों निष्ठुर न पाहिजे ॥ ३ ॥ पडिला विसर किंवा कांहीं धंदा । त्याहूनी गोविंदा जरूरसा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आलें वेचाचें सांकडें । देणें घेणें पुढें तोही धाक ॥ ५ ॥

४४३८. एवढा संकोच तरी कां व्यालासी । आह्मीं कोणापाशीं तोंड वासूं ॥ १ ॥ कोण मज पुसे सिणलें भागलें । जरी मोकलिलें तुह्मी देवा ॥ २ ॥ कवणाची वाट पाहों कोणीकडे । कोण मज ओढे जीवलग ॥ ३ ॥ कोण जाणे माझे जीवींचें सांकडें । उगवील कोडें संकटाचें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी देखिली निश्चिंती । काय माझे चित्तीं पांडुरंगा ॥ ५ ॥

४४३९. देईं डोळे भेटी न धरीं संकोच । न घलीं कांहीं वेच तुजवरी ॥ १ ॥ तुज बुडवावें ऐसा कोण धर्म । अहर्निशीं नाम घेतां थोडें ॥ २ ॥ फार थोडें कांहीं करूनी पातळ । त्याजमध्यें काळ कडे लावूं ॥ ३ ॥ आहे माझी तेचि सारीन सिदोरी । भार तुजवरी नेदीं माझा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मां लेंकराची जाती । भेटावया खंती वाटतसे ॥ ५ ॥

४४४०. सीण भाग हरे तेथींच्या निरोपें । देखिलिया रूप उरी नुरे ॥१॥ इंद्रि-

कळावें । निढळ बरवें शोभा नेदी ॥३॥ आस नाहीं परि उरी बरी वाटे । आपलें तें भेटे आपणासी ॥४॥ तुका ह्मणे माझी अवीट आवडी । खंडण तांतडी होऊं नेदीं॥५॥

४४४१. धरितों वासना परि नये फळ । प्राप्तीचा तो काळ नाहीं आला ॥ १ ॥ तळमळी चित्त घातलें खापरीं । फुटतसे परी लाहीचिया ॥२॥ प्रकार ते कांहीं नावडती जीवा । नाहीं पुढें ठावा काळ हातीं ॥३॥ जातों तळा येतों मागुताला वरी । वोळशाचे फेरी सांपडलों ॥४॥ तुका ह्मणे बहु करितों विचार । उतरें डोंगर एक चढें ॥५॥

४४४२. कां माझे पंढरी न देखती डोळे । काय हें न कळे पाप यांचें ॥ १ ॥ पाय पंथें कां हे न चलती वाट । कोण हें अदृष्ट कर्म बळी ॥ २ ॥ कां हें पायांवरी न पडे मस्तक । क्षेम कां हस्तक न पवती ॥ ३ ॥ कां या इंद्रियांची न पुरे वासना । पवित्र होईना जिव्हा कीर्ती ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कई जाऊनी मोटळें । पडेन हा लोळें महाद्वारीं ॥ ५ ॥

४४४३. काय पोरें जालीं फार । किंवा न साहे करकर ॥ १ ॥ ह्मणऊनी केली सांडी । घांस घेऊं न ल्हां तोंडीं ॥२॥ करूं कलागती । तुज भांडणें भोंवतीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे टांचें । घरीं जालेंसे वरोचें ॥ ४ ॥

४४४४. कांहीं चिंतेविण । नाहीं उपजत सीण ॥ १ ॥ तरी हा पडिला विसर । माझा तुह्मां जाला भार ॥ २ ॥ आली कांहीं तुटी । गेली सुटोनियां गांठी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं । बहु बैसले रिणकरी ॥ ४ ॥

४४४५. निरोपासी वेचे । काय बोलतां फुकाचें ॥ १ ॥ परि हें नेघेवेचि यश । भेओं नको सुखी आस ॥ २ ॥ सुख समाधानें । कोण पाहे देणें घेणें ॥ ३ ॥ न लगे निरोपासी मोल । तुका ह्मणे वेचे बोल ॥ ४ ॥

४४४६. जोडीच्या हव्यासें लागे धनाचेंचि पिसें ॥ १ ॥ मग आणीक दुसरें । लोभ्या नावडती पोरें ॥ २ ॥ पाहे रुक्याकडे । मग अवघें ओस पडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । तुला बहुतचि हेवा ॥ ४ ॥

४४४७. मविलें मविती । नेणों रासी पडिल्या किती ॥ १ ॥ परि तूं धालाचि न धासी । आलें उभाउभीं घेसी ॥ २ ॥ अवघ्यां अवघा काळ । वाटा पाहाती सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं । आराणूक तुज कांहीं ॥ ४ ॥

४४४८. न बैससी खालीं । सम उभाच पाउलीं ॥ १ ॥ ऐसे जाले बहुत दिस । जालीं युगें अठ्ठाविस ॥ २ ॥ नाहीं भाग सीण । आराणूक एक क्षण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे किती । मापें केलीं देती घेती ॥ ४ ॥

४४४९. जोडी कोणासाटीं । एवढी करितोसी आटी ॥ १ ॥ जरी हें आह्मां नाहीं सुख । रडों पोरें पोटीं भूक ॥ २ ॥ करूनी जतन । कोणा देसील हें धन ॥ ३ ॥ आमचे तळमळे । तुझें होईल वाटोळें ॥ ४ ॥ घेसील हा श्राप । माझा होऊनियां बाप ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे उरी । आतां न ठेवीं यावरी ॥ ६ ॥

४४५०. करूनी चाहाडी । अवघी बुडवीन जोडी ॥ १ ॥ जरी तूं होऊनी उदास । माझी बुडविसी आस ॥ २ ॥ येथें न करीं काम । मुखें नेघें तुझें नाम ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कुळ । तुझें बुडवीन समूळ ॥ ४ ॥

४४५१. समर्थाचे पोटीं । आह्मी जन्मलों करंटीं ॥१॥ ऐसी जाली जगीं कीर्ति । तुझ्या नामाची फजिती ॥ २ ॥ येथें नाहीं खाया । न ये कोणी मूळ न्याया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जिणें । आतां खोटें जीवपणें ॥ ४ ॥

वाट पाहातों बराडी ॥ २ ॥ कंठीं धरिला प्राण । पायांपाशीं आलें मन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चिंता । बहु वाटतसे आतां ॥ ४ ॥

४४५३. कैंचा मज धीर । कोठें बुद्धि माझी स्थिर ॥ १ ॥ जें या मनासीं आवरूं । आंत पोटीं वाव धरूं ॥ २ ॥ कैंची शुद्ध मति । भांडवल ऐसें हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंगा । कोण दशा आली सांगा ॥ ४ ॥

४४५४. समर्पक वाणी । नाहीं ऐकिजेसी कानीं ॥ १ ॥ आतां भावें करूनी साचा । पायां पडिलों विठोबाच्या ॥ २ ॥ न कळे उचित । करूं समाधान चित्त ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विनंती । विनविली धरा चित्तीं ॥ ४ ॥

४४५५. येती वारकरी । वाट पाहातों तोंवरी ॥ १ ॥ घालूनियां दंडवत । पुसेन निरोपाची मात ॥ २ ॥ पत्र हातीं दिलें । जया जेथें पाठविलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येती । जाइन सामोरा पुढती ॥ ४ ॥

४४५६. रुळे महाद्वारीं । पायांखालील पायरी ॥ १ ॥ तैसें माझें दंडवत । निरोप सांगतील संत ॥ २ ॥ पडे दंडकाठी । देह भलतीसवा लोटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बाळ । लोळे न धरितां सांभाळ ॥ ४ ॥

४४५७. तुह्मी संतजनीं । माझी करावी विनवणी ॥ १ ॥ काय तुक्याचा अन्याय । त्यासी अंतरले पाय ॥ २ ॥ भाका बहुतां रीती । माझी कींव काकुलती ॥ ३ ॥ न देखे पंढरी । तुका चरण विटेवरी ॥ ४ ॥

४४५८. होईल कृपा दान । तरी मी येईन धांवोन ॥ १ ॥ होती संतांचिया भेटी । आनंदें नाचों वाळवंटीं ॥ २ ॥ रिघेन मातेपुढें । स्तनपान करीन कोडें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ताप । हरती देखोनियां बाप ॥ ४ ॥

४४५९. परिसोनी उत्तर । जाब देईजे सत्वर ॥ १ ॥ जरी तूं होसीं कृपावंत । तरी हा बोलावीं पतित ॥ २ ॥ नाणीं कांहीं मना । करूनी पापाचा उगाणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं । काय शक्ति तुझे पायीं ॥ ४ ॥

४४६०. ऐकोनियां कीर्ति । ऐसी वाटती विश्रांति ॥ १ ॥ माते सुख डोळां पडे । तेथें कोण लाभ जोडे ॥ २ ॥ बोलतां ये वाचे । वीट नये जिव्हा नाचे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धांवे । वासना ते रस घ्यावे ॥ ४ ॥

४४६१. किती करूं शोक । पुढें वाढे दुःखें दुःख ॥ १ ॥ आतां जाणसी तें करीं । माझें कोण मनी धरी ॥ २ ॥ पुण्य होतें गांठी । तरी कां लागती हे आटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बळ । माझी राहिली तळमळ ॥ ४ ॥

४४६२. करील आबाळी । माझ्या दांताची कसाळी ॥ १ ॥ जासी एखादा मरोन । पाठी लागेल हें जन ॥ २ ॥ घरीं लागे कलह । नाहीं जात तो शीतळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पोरवडे । मज येतील रोकडे ॥ ४ ॥

४४६३. आतां आशीर्वाद । माझा असो सुखें नाद ॥ १ ॥ ह्मणसी कोणा तरी काळें । आहेतसीं माझीं बाळें ॥ २ ॥ दुरी दूरांतर । तरी वेशी समाचार ॥ ३ ॥ नेसी कधीं तरी । तुका ह्मणे लाज हरीं ॥ ४ ॥

४४६४. आतां हे शेवटीं । माझी आईकावी गोष्टी ॥ १ ॥ आतां द्यावा वचनाचा । जाब कळे तैसा याचा ॥ २ ॥ आतां करकर । पुढें न करीं उत्तर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठसा । तुझा आहे राखें तैसा ॥ ४ ॥

४४६५. बोलिलों तें आतां । कांहीं जाणतां नेणतां ॥१॥ क्षमा करावे अन्याय । पांडुरंगे माझे माय ॥ २ ॥ स्तुति निंदा केली । लागे पाहिजे साहिली ॥ ३ ॥

वारकरी परत येत तोंपर्यंतची मनाची स्थिति. अभंग १९.

४४६६. माहेरींचा काय येईल निरोप । ह्मणऊनी झोंप नाहीं डोळां ॥ १ ॥ वाट पाहें आस धरूनियां जीवीं । निडळा हे ठेवीं वरी बाहे ॥ २ ॥ वाटेवरी माप लेखितों दिवस । होतों कासावीस धीर नाहीं ॥ ३ ॥ काय नेणों संतां पडिला विसर । कीं न्हवे सादर मायबाप ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तेथें होईल दाटणी । कोण माझें आणी मना तेथें ॥ ५ ॥

४४६७. परि तो आहे कृपेचा सागर । तोंवरी अंतर पडों नेदी ॥ १ ॥ बहु-कानदृष्टीं आइके देखणा । पुरोनियां जना उरलासे ॥ २ ॥ सांगितल्याविणें जाणें अंतरींचें । पुरवावें ज्याचें तैसें कोड ॥ ३ ॥ बहुमुखें कीर्ति आइकिली कानीं । विश्वासही मनीं आहे माझ्या ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नाहीं जात वांयांविण । पाळितो वचन बोलिलों तें ॥ ५ ॥

४४६८. यावरी न कळे संचित आपुलें । कैसें वोडवलें होइल पुढें ॥ १ ॥ करील विक्षेप धाडितां मूळासी । किंवा धाडा ऐसी तांतडी हे ॥ २ ॥ जोंवरी हे डोळां देखें वारकरी । तों हें भरोवरी करी चित्त ॥ ३ ॥ आस वाढविते बुद्धीचे तरंग । मनाचेही वेग वावडती ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तेव्हां होतील निश्चळ । इंद्रियें सकळ निरोपानें ॥ ५ ॥

४४६९. होईल निरोप घेतला यावरी । राऊळाभीतरीं जाऊनियां ॥ १ ॥ करू-नियां दधिमंगळभोजन । प्रयाण शकुनसुमुहूर्तें ॥ २ ॥ होतील दाटले सद्गदीतकंठीं । भरतें या पोटीं वियोगाचें ॥३॥ येरयेरां भेटी क्षेम आलिंगनें । केलीं समाधानें होतीं संतीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे चाली न साहे मनास । पाहाती कळस परतोनी ॥ ५ ॥

४४७०. ऐसी ते सांडिली होईल पंढरी । येत वारकरी होते वाटे ॥ १ ॥ दे-खिले सोहळे होती आठवत । चालती ते मात करूनियां ॥ २ ॥ केली आइकिली होईल जे कथा । राहिलें तें चित्ता होइल प्रेम ॥ ३ ॥ गरुडटके टाळ मृदंग प-ताका । सांगती ते एकां एक सुख ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां येती लवलाही । आलिंगूनी बाहीं देइन क्षेम ॥ ५ ॥

४४७१. क्षेम मायबाप पुसेन हें आधीं । न घलीं हें मधीं सुख दुःख ॥ १ ॥ न करीं तांतडी आपणांपासूनी । आइकेन कानीं सांगती तें ॥ २ ॥ अंतरींचें संत जाणतील गुज । निरोप तो मज सांगतील ॥३॥ पांयांवरीं डोई ठेवीन आदरें । प्रीतिप-डिभरें आलिंगून ॥४॥ तुका ह्मणे काया करीन कुरवंडी । ओंवाळून सांडीं त्यांवरून ॥ ५ ॥

४४७२. होईल माझी संतीं भाकिली करुणा । जे त्या नारायणा मनीं बैसे ॥ १ ॥ शृंगारूनी माझीं बोबडीं उत्तरें । होतील विस्तारें सांगितलीं ॥ २ ॥ क्षेम आहे ऐसें होईल सांगितलें । पाहिजे धाडिलें शीघ्र मूळ ॥ ३ ॥ अवस्था जे माझी ठावी आहे संतां । होईल कृपावंता निरोपिली ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे सर्व येईल मु-ऱ्हाळी । किंवा कांहीं उरी राखतील ॥ ५ ॥

४४७३. दोहींमध्यें एक घडेल विश्वासें । भातुकें सरिसें मूळ तरी ॥ १ ॥ करिती निरास निःशेष न घडे । कांहीं तरी ओढे चित्त माये ॥ २ ॥ लौकिकाची तरी धरितील लाज । काय माझ्या काज आचरणें ॥ ३ ॥ अथवा कोणाचें घेणें लागे रीण । नाहीं तरी हीनकर्मीं कांहीं ॥ ४ ॥ व्यालीचिये अंगीं असती वेधना । तुका ह्मणे मना मन साक्ष ॥ ५ ॥

४४७४. बैसतां कोणापें नाहीं समाधान । विवरे हें मन तेचि सोई ॥ १ ॥

करितों विचार । प्रसंगीं तो फार आठवतें ॥ ३ ॥ इंद्रियांसी वाहो पडिली ते चाली । होती विसांवली येचि ठायीं ॥ ४ ॥ एकसरें सोस माहेरासी जावें । तुका ह्मणे जीवें घेतलासे ॥ ५ ॥

४४७५. नाहीं हानि परि न राहावे निसुर । न पडे विसर काय करूं ॥ १ ॥ पुसाविसी वाटे मात कापडियां । पाठविती न्याया मूळ मज ॥ २ ॥ आणीक या मना नावडे सोहळा । करितें टकळा माहेरींचा ॥ ३ ॥ बहु कामें केलें बहु कासावीस । बहु जाले दिस भेटी नाहीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे त्याचें न कळे अंतर । अवस्था तों फार होते मज ॥ ५ ॥

४४७६. तोंवरी म्यां त्यास कैसें निषेधावें । जों नाहीं बरवें कळों आलें ॥ १ ॥ कोणाचिया मुखें तंट नाहीं मागें । वचन वाउगें बोलों नये ॥ २ ॥ दिसे हानि परि निरास न घडे । हे तंव रोकडे अनुभव ॥ ३ ॥ आपुलिया भोगें होईल उशीर । तोंवरी कां धीर केला नाहीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे गोड करील सेवट । पाहिली ते वाट ठावी आहे ॥ ५ ॥

४४७७. माहेरींचें आलें तें मज माहेर । सुखाचें उत्तर करीन त्यासी ॥ १ ॥ पायांवरी माथा आलिंगीन वाहीं । घेईन लवलाहीं पायवणी ॥ २ ॥ सुख समाचार पुसेन सकळ । कैसा पर्वकाळ आहे त्यास ॥ ३ ॥ आपुले जीवींचें सुखदुःख भावें । सांगेन आघवें आहे तैसें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे वीट नेघें आवडीचा । बोलिलीच वाचा बोलवीन ॥ ५ ॥

४४७८. वियोग न घडे सन्निध वसलें । अखंड राहिलें होय चित्तीं ॥ १ ॥ विसरु न पडे विकल्प न घडे । आलें तें आवडे तया पंथें ॥ २ ॥ कामाचा विसर नाठवे शरीर । रसना मधुर नेणे फिकें ॥३॥ निरोपासी काज असो अनामिक । निवडितां एक नये मज ॥४॥ तुका ह्मणे हित चित्तें ओढियेलें । जेथें तें उगलें जावें येणें ॥ ५ ॥

४४७९. आतां माझे सखे येती वारकरी । जीवा आस थोरी लागलीसे ॥ १ ॥ सांगतील माझ्या निरोपाची मात । सकळ वृत्तांत माहेरींचा ॥ २ ॥ काय लाभ जाला काय होतें केणें । काय काय कोणें सांटविलें ॥ ३ ॥ मागणें तें काय धाडिलें भातुकें । पुसेन तें सुखें आहेतसी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे काय सांगती ते कानीं । ऐकोनियां मनीं धरुनी राहें ॥ ५ ॥

४४८०. काय करावें म्यां केले ते विचार । घडेल साचार काय पाहों ॥ १ ॥ काय मन नाहीं धरीत आवडी । प्रारब्धीं जोडी तेचि खरी ॥ २ ॥ काय म्यां तेथींचें रांधिलें चाखोनी । तें हें करी मनीं विवंचना ॥ ३ ॥ आणीकही त्यासी बहुत कारणें । बहु असे जिणें ओढीचेंही ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आह्मां बोळविल्यावरी । परती माघारी केली नाहीं ॥ ५ ॥

४४८१. आह्मां आराणूक संवसारा हातीं । पडिली नव्हती आजीवरी ॥ १ ॥ पुत्रदाराधन होता मनीं धंदा । गोवियेलों सदा होतों कामें ॥ २ ॥ वोडवलें ऐसें दिसतें कपाळ । राहिलें सकळ आवरोनी ॥ ३ ॥ मागें पुढें कांहीं न दिसे पाहातां । तेथूनियां चिंता उपजली ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे वाट पाह्याचें कारण । येथींचिया हीन जालें भाग्य ॥ ५ ॥

४४८२. बहु दिस नाहीं माहेरींची भेटी । जाली होती तुटी व्यवसायें ॥ १ ॥ आपुलाल्या होतों गुंतलों व्यासंगें । नाहीं त्या प्रसंगें आठवलें ॥ २ ॥ तोडिलें तु-

उत्तर। जवळीच पर एक तेंही ॥ ४ ॥ काय जाणों मोह होईल सांडिला। बहु दिस तुटला तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

४४८३. होतीं नेणों जालीं कठिणें कठीण। जवळीच मन मनें ग्वाही ॥ १ ॥ आह्मी होतों सोई सांडिला मारग। घडलें तें मग तिकूनही ॥ २ ॥ निश्चितीनें होतें पुढिलांची सांडी। न चाली ते कोंडी मायबापा ॥ ३ ॥ आह्मां नाहीं त्यांचा घडला आठव। त्यांचा बहु जीव विखुरला ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जालें धर्माचें माहेर। पडिलें अंतर आह्मांकूनी ॥ ५ ॥

४४८४. आतां करावा कां सोस वांयांविण। लटिकाचि सीण मनासी हा ॥ १ ॥ असेल तें कळों येईल लवकरी। आतां वारकरी आल्यापाठी ॥ २ ॥ बहु विलंबाचें सन्निध पातलें। धीराचें राहिलें फळ पोटीं ॥३॥ चालिलें तें ठाव पावेल सेवटीं। पुरलिया तुटी पाउलांची ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आसे लागलासे जीव। ह्मणऊनी कींव भाकीतसें ॥ ५ ॥

वारकरी परत आल्यानंतरचे अभंग. ११.

४४८५. भागलेती देवा। माझा नमस्कार घ्यावा ॥ १ ॥ तुह्मी क्षेम कीं सकळ। बाळ अवघे गोपाळ ॥ २ ॥ मारगीं चालतां। श्रमलेती येतां जातां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं। कृपा आहे माझ्या ठायीं ॥ ४ ॥

४४८६. घालूनियां ज्योती। वाट पाहें दिवसराती ॥ १ ॥ बहु उतावीळ मन। तुमचें व्हावें दरुषण ॥ २ ॥ आलों बोळवीत। तैसे याचि पंथें चित्त ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पेणी। येतां जातां दिवस गणीं ॥ ४ ॥

४४८७. आजी दिवस धन्य। तुमचें जालें दरुषण ॥ १ ॥ सांगा माहेरींची मात। अवघा विस्तारीं वृत्तांत ॥ २ ॥ आइकतों मन। करुनी सादर श्रवण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाम। माझा सकळ संभ्रम ॥ ४ ॥

४४८८. बोलिलीं तीं काय। माझा बाप आणि माय ॥ १ ॥ ऐसें सांगा जी झडकरी। तुह्मी सखे वारकरी ॥ २ ॥ पत्राचें वचन। काय दिलें फिरावून ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं। मना आणिलें कीं नाहीं ॥ ४ ॥

४४८९. काय पाठविलें। सांगा भातुकें विठ्ठलें ॥ १ ॥ आसे लागलासे जीव। काय केली माझी कींव ॥ २ ॥ फेडिलें सुडतर। किंवा कांहीं जरजर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सांगा। कैसें आर्त पांडुरंगा ॥ ४ ॥

४४९०. आजीचिया लाभें ब्रह्मांड ठेंगणें। सुखी जालें मन कल्पवेना ॥ १ ॥ आर्तभूत माझा जीव जयांसाटीं। त्यांच्या जाल्या भेटी पायांसवें ॥ २ ॥ वाटुली पाहातां सिणले नयन। बहु होतें मन आर्तभूत ॥ ३ ॥ माझ्या निरोपाचें आणिलें उत्तर। होईल समाचार सांगती तो ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे भेटी निवारला ताप। फळले संकल्प संत आले ॥ ५ ॥

४४९१. आजी बरवें जालें। माझें माहेर भेटलें ॥ १ ॥ डोळां देखिले सज्जन। निवारला भाग सीण ॥ २ ॥ धन्य जालों आतां। क्षेम देऊनियां संतां ॥ ३ ॥ इच्छेचें पावलों। तुका ह्मणे धन्य जालों ॥ ४ ॥

४४९२. वोरसोनि येती। वत्सें धेनुवेच्या चित्तीं ॥ १ ॥ माझा कराया सांभाळ। वोरसोनियां कृपाळ ॥ २ ॥ स्नेहें भूक तान। विसरती जाले सीण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कवतुकें। दिलें प्रेमाचें भातुकें ॥ ४ ॥

सांगितला आधीं आइकों निरोप । होइल माझा बाप पुसे तो तें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे माझे सखे वारकरी । आले हे माहेरींहून आजी ॥ ३ ॥

४४९४. अमूप जोडल्या सुखाचिया रासी । पार त्या भाग्यासी नाहीं आतां ॥ १ ॥ काय सांगों सुख जालें आलिंगनें । निवाली दर्शनें कांति माझी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे यांच्या उपकारासाटीं । नाहीं माझे गांठीं कांहीं एक ॥ ३ ॥

४४९५. पवित्र न्हावया घालीन लोळणी । ठेवीन चरणी मस्तक हें ॥ १ ॥ जोडोनी हस्तक करीन विनवणी । घेईन पायवणी धोवोनियां ॥ २ ॥ तुका ह्मणे माझें भांडवल सुचें । संतां हें ठायींचें ठावें आहे ॥ ३ ॥

स्वामींनीं काया ब्रह्म केली ते अभंग २४.

४४९६. शोधितांचि नये । ह्मणोनी वोळगतों पाये ॥ १ ॥ आतां दिसों नये जना । ऐसें करा नारायणा ॥ २ ॥ परतोनी मन । गेलें ठायींचि मुरोन ॥ ३ ॥ विसरला तुका । बोलों चालों जाला मुका ॥ ४ ॥

४४९७. रज्जुसर्पाकार । भासयेलें जगडंबर ॥ १ ॥ ह्मणोनी आठवितों पाय । घेतों आलाय बलाय ॥ २ ॥ दृश्य द्रुमाकार लाणी । केलों सर्वस्वासी धणी ॥ ३ ॥ तुकीं तुकला तुका विश्वीं । भरोनी उरला लोकां ॥ ४ ॥

४४९८. ह्मणवितों दास । परि मी असें उदास ॥ १ ॥ हाचि निश्चय माझा । परि मी निश्चयाहुनी दुजा ॥ २ ॥ सरतें कर्तृत्व माझ्यानें । परि मी त्याहीहून भिन्न ॥ ३ ॥ तुका तुकासी तुकला । तुका तुकाहुनि निराळा ॥ ४ ॥

४४९९. घोंटवीन लाळ ब्रह्मज्ञान्या हातीं । मुक्तां आत्मस्थिति सांडवीन ॥ १ ॥ ब्रह्मभूत काया होतसे कीर्तनीं । भाग्य तरी ऋणी देवा ऐसा ॥ २ ॥ तीर्थभ्रामकासी आणीन आळस । कडू स्वर्गवास करिन भोग ॥ ३ ॥ सांडवीन तपोनिधा अभिमान । यज्ञ आणि दान लाजवीन ॥ ४ ॥ भक्तिभाग्यप्रेमा साधीन पुरुषार्थ । ब्रह्मींचा जो अर्थ निजठेवा ॥ ५ ॥ धन्य ह्मणवीन येह लोकीं लोकां । भाग्य आह्मी तुका देखियेला ॥ ६ ॥

४५००. संसाराचे अंगीं अवघींच व्यसनें । आह्मी या कीर्तनें शुद्ध जालों ॥ १ ॥ आतां हें सोंवळें जालें त्रिभुवन । विषम धोऊन सांडियेलें ॥ २ ॥ ब्रह्मपुरीं वास करणें अखंड । न देखिजे तोंड विटाळाचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां एकांताचा वास ब्रह्मीं ब्रह्मरस सेवूं सदा ॥ ४ ॥

४५०१. तुह्मी सनकादिक संत । ह्मणवितां कृपावंत ॥ १ ॥ एवढा करा उपकार । देवा सांगा नमस्कार ॥ २ ॥ भाकूनी करुणा । विनवा वैकुंठींचा राणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज आठवा । मूळ लवकरी पाठवा ॥ ४ ॥

४५०२. आपुल्या माहेरा जाईन मी आतां । निरोप या संतां हातीं आला ॥ १ ॥ सुख दुःख माझें आइकिलें कानीं । कळवळा मनीं करुणेचा ॥ २ ॥ करुनी सिद्ध मूळ साउलें भातुकें । येती दिसे एकें न्यावयासी ॥ ३ ॥ त्याचि पंथें माझें लागलेंसे चित्त । वाट पाहे नित्य माहेराची ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां येतील न्यावया । अंगें आपुलिया मायबाप ॥ ५ ॥

४५०३. चिन्हें उमटती अंगीं । शकुनाजोगीं उत्तम ॥ १ ॥ आठवला बापमाय । येईल काय मूळ नेणों ॥ २ ॥ उत्कंठित जालें मन । तेचि खुण तेथींचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कामा वारीं । आळस घरीं करमेना ॥ ४ ॥

[illegible] मोमेना ॥ १ ॥ अलियांस पुसें मात ।

तेथें चित्त लागलें ॥ २ ॥ दळीं कांडीं लोकांऐसें । परि मी नसें ते ठायीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें पिसें । तेथें तैसें असेल ॥ ४ ॥

४५०५. येथीलिया अनुभवें । कळों जीवें येतसे ॥ १ ॥ दोहीं ठायीं एक जीव । माझी कींव त्या अंगीं ॥ २ ॥ भूक भुकेची खाउनि धाय । नाहीं हाय अन्नाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सुख जालें । अंतर घालें त्यागुणें ॥ ४ ॥

४५०६. पैल आले हरि । शंख चक्र शोभे करीं ॥ १ ॥ गरुड येतो फडत्कारें । ना भी ना भी ह्मणे त्वरें ॥ २ ॥ मुगुटकुंडलांच्या दीप्ति । तेजें लोपला गभस्ति ॥ ३ ॥ मेघश्यामवर्ण हरि । मूर्ति डोळस साजिरी ॥ ४ ॥ चतुर्भुज वैजयंती । गळां माळ हे रुळती ॥ ५ ॥ पीतांबर झळके कैसा । उजळल्या दाही दिशा ॥ ६ ॥ तुका जालासे संतुष्ट । घरा आलें वैकुंठपीठ ॥ ७ ॥

४५०७. शंखचक्रगदापद्म । पैल आला पुरुषोत्तम ॥ १ ॥ ना भी ना भी भक्तराया । वेगीं पावलों सखया ॥ २ ॥ दुरूनी येतां दिसे दृष्टी । धाकें दोष पळती सृष्टी ॥ ३ ॥ तुका देखोनी एकला । वैकुंठींहुनि हरि आला ॥ ४ ॥

४५०८. पैल दिसतील भार । दिंडी पताका अपार ॥ १ ॥ आला पंढरीचा राणा । दिसतील त्याच्या खुणा ॥ २ ॥ सुख वाटे मना । डोळे बाह्या स्फुरती ॥ ३ ॥ उठिले गजर नामाचे । दळभार वैष्णवांचे ॥ ४ ॥ तुका करी रिता ठाव । त्यांसी बैसावया वाव ॥ ५ ॥

४५०९. चला जाऊं रे सामोरे । पुढें भेटों विठ्ठलधुरे ॥ १ ॥ तुका आनंदला मनीं । कैसा जातो लोटांगणीं । फेडावया धणी । प्रेमसुखाची आजी ॥ २ ॥ पुढें आले कृपावंत । मायबाप साधुसंत ॥ ३ ॥ तुका आळंगिला बाहीं । ठेविला विठोबाचे पायीं ॥ ४ ॥

५४१०. पाहुणे घरासी । आजी आले हृषीकेशी ॥ १ ॥ काय करूं उपचार । कोंप मोडकी जर्जर । कण्या दरदर । पाण्यामाजी रांधिल्या ॥ २ ॥ घरीं मोडकिया बाजा । वरी वाकळांच्या शेजा ॥ ३ ॥ मुखशुद्धि तुळसीदळ । तुका ह्मणे मी दुर्बळ ॥ ४ ॥

४५११. संतीं केला अंगीकार । त्यासी अभिमान थोर ॥ १ ॥ कांहीं ठेविलें चरणीं । घेती तेंचि पुरवूनी । तुका पायवणी । घेऊनियां निराळा ॥ २ ॥ नसतां कांहीं संचित । भेटी जाली अवचित ॥ ३ ॥ देव मिळोनियां भक्त । तुका केलासे सनाथ ॥ ४ ॥

४५१२. अवधियांच्या आलों मुळें । एका वेळे न्यावया ॥ १ ॥ सिद्ध व्हावें सिद्ध व्हावें । आधीं ठावें करितों ॥ २ ॥ जोवरी ते घटिका दुरी । आहे उरी तो काळ ॥ ३ ॥ मंगळाचे वेळे उभे । असों शोभे सावध ॥ ४ ॥ अवधियांचा योग घडे । तरी जोडे श्लाघ्यता ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे पाहें वाट । बहु आट करूनी ॥ ६ ॥

४५१३. सकळही माझी बोळवण करा । परतोनी घरा जावें तुह्मी ॥ १ ॥ कर्मधर्में तुह्मां असावें कल्याण । घ्या माझें वचन आशीर्वाद ॥ २ ॥ वाढवूनी दिलों एकाचिये हातीं । सकळ निश्चिंती जाली तेथें ॥ ३ ॥ आतां मज जाणें प्राणेश्वरासवें । मी माझिया भावें अनुसरलों ॥ ४ ॥ वाढवितां लोभ होईल उसीर । अवघींच स्थिर करा ठायीं ॥ ५ ॥ धर्म अर्थ काम जाला एके ठायीं । मेळविला जिहीं हाता हात ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे आतां जाली हेचि भेटी । उरल्या त्या गोष्टी बोलावया ॥ ७ ॥

४५१४. बोलिलों तें आतां पाळावें वचन । ऐसें पुण्य कोण माझे गांठी ॥ १ ॥ जातों आतां आज्ञा घेऊनियां स्वामी । काळक्षेप आह्मी करूं कोठें ॥ २ ॥ न घडे यावरी न धरवे धीर । पीडतां राष्ट्र देखोनी जग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी दिसे मोकलिलें । काय आतां आलें जीवीत्वाचें ॥ ४ ॥

राज्य बोलों चालों नये ॥ २ ॥ दुजयाची सत्ता । न चलेसी जाली आतां ॥ ३ ॥ आतां नाहीं तुका । पुन्हा हारपला लोकां ॥ ४ ॥

४५१६. आह्मी जातों तुह्मी कृपा असों द्यावी । सकळां सांगावी विनंती माझी ॥ १ ॥ वाढवेळ जाला उभा पांडुरंग । वैकुंठा श्रीरंग बोलावितो ॥ २ ॥ अंतकाळीं विठो आह्मांसी पावला । कुडीसहित जाला गुप्त तुका ॥ ३ ॥

४५१७. तुका उतरला तुकीं । नवल जालें तिहीं लोकीं ॥ १ ॥ नित्य करितों कीर्तन । हेंचि माझें अनुष्ठान ॥ २ ॥ तुका बैसला विमानीं । संत पाहाती लोचनीं ॥ ३ ॥ देव भावाचा भुकेला । तुका वैकुंठासी नेला ॥ ४ ॥

४५१८. न देखिजे ऐसें केलें । या विठ्ठलें दुःखासी ॥ १ ॥ कृपेचिये सिंहासनीं । अधिष्ठानीं बैसविलें ॥ २ ॥ वाजता तो नलगे वारा । क्षीरसागरा शयनीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघे ठायीं । मज पायीं राखिलें ॥ ४ ॥

४५१९. वाराणसीपर्यंत असों सुखरूप । सांगावा निरोप संतांसी हा ॥ १ ॥ येथूनियां आह्मां जाणें निजधामा । सर्वे असे आह्मां गरुड हा ॥ २ ॥ कृपा असों द्यावी मज दीनावरी । जातसों माहेरीं तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

अनुयायी जनांस शेवटला उपदेश.

४५२०. ऐका ऐका भाविकजन । कोण कोण व्हाल ते ॥ १ ॥ तार्किकांचा टाका संग । पांडुरंग स्मरा हो ॥ २ ॥ नका शोधूं मतांतरें । नुमगें खरें बुडाल ॥ ३ ॥ कलीमध्यें दास तुका । जातो लोकां सांगत ॥ ४ ॥

विराण्या.

४५२१. वाळो जन मज ह्मणोत शिंदळी । परि हा वनमाळी न विसंबें ॥ १ ॥ सांडूनी लौकिक जालियें उदास । नाहीं भय आस जीवित्वाची ॥ २ ॥ नाइकें वचन बोलतां या लोकां । ह्मणे जालों तुका हरिरता ॥ ३ ॥

४५२२. आधिल्या भ्रतारें काम नव्हे पुरा । ह्मणोनी व्यभिचारा टेकलियें ॥१॥ रात्रंदिस मज पाहिजे जवळी । क्षण त्यानिराळी न गमे घडी ॥ २ ॥ नाम गोष्टी माझी सोय सांडा आतां । रातलें अनंता तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

४५२३. हाचि नेम आतां न फिरें माघारी । बैसलें शेजारीं गोविंदाचे ॥ १ ॥ घररिघी जालें पट्टराणी बळें । वरिलें सांवळें परब्रह्म ॥ २ ॥ बळियाचा अंगसंग जाला आतां । नाहीं भय चिंता तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

४५२४. नाहीं काम माझें काज तुह्मांसवें । होतें गुप्त ठावें केलें आतां ॥ १ ॥ व्यभिचार माझा पडिला ठाउका । न सर ती लोकांमाजी जालें ॥ २ ॥ न धरावा लोभ कांहीं मजविशीं । जालें देवपिशी तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

४५२५. विसरलें कुळ आपुला आचार । पति भावे दीर घर सोय ॥ १ ॥ सांडिला लौकिक लाज भय चिंता । रातलें अनंता चित्त माझें ॥ २ ॥ मज आतां कोणी आळवाल झणी । तुका ह्मणे कानीं बहिरी जालें ॥ ३ ॥

४५२६. न देखें न बोलें नाइकें आणीक । बैसला हा एक हरि चित्तीं ॥ १ ॥ सासुरें माहेर मज नाहीं कोणी । एक केलें दोन्ही मिळोनियां ॥ २ ॥ आळ आला होता आह्मी भांडखोरी । तुका ह्मणे खरी केली मात ॥ ३ ॥

४५२७. दुजा ऐसा कोण बळी आहे आतां । हरि या अनंतापासूनियां ॥ १ ॥ बळियाच्या आह्मी जालों बळिवंता । करूं सर्व सत्ता सर्वांवरी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आह्मी जिवाच्या उदारा । जालों प्रीतिकरा गोविंदासी ॥ ३ ॥

[illegible] । साधिलें अवीट निजसुख ॥ १ ॥

सांडीमांडी मागें केल्या भरोवरी । अधिकचि परी दुःखाचिया ॥ २ ॥ तुका ह्मणे येणें जाणें नाहीं आतां । राहिलों अनंताचिये पायीं ॥ ३ ॥

४५२९. आह्मां आह्मी आतां वडील धाकुटीं । नाहीं पाठीं पोटीं कोणी दुजें ॥ १ ॥ फावला एकांत एकविध भाव । हरि आह्मांसवें सर्व भोगी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे अंगसंग एके ठायीं । असों जेथें नाहीं दुजें कोणी ॥ ३ ॥

४५३०. सर्व सुख आह्मी भोगूं सर्व काळ । तोडियेलें जाळ मोहपाश ॥ १ ॥ याचसाठीं सांडियेले भरतार । रातलों या परपुरुषाशीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आतां गर्भ नये धरूं । औषध जें करूं फळ नव्हे ॥ ३ ॥

४५३१. एका जिवें आतां जिणें जालें दोहीं । वेगळीक कांहीं नव्हे आतां ॥१॥ नारायणा आह्मां नाहीं वेगळीक । पुरविली हे भाक सांभाळिली ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जालें सायासाचें फळ । सरली ते वेळ काळ दोन्ही ॥ ३ ॥

४५३२. हासों रुसों आतां वाढवूं आवडी । अंतरींची गोडी अवीट ते ॥ १ ॥ सेवासुखें करूं विनोदवचन । आह्मी नारायण एकाएकीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आह्मी जालों उदासीन । आपुल्या आधीन केला पति ॥ ३ ॥

४५३३. मजसवें आतां येऊं नका कोणी । सासुरवासिनी बाइयानो ॥ १ ॥ न साहवे तुह्मां या जनाची कूट । बोलती वाईट ओखटें तें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जालों उदास मोकळया । विचरों गोवळयासवें आह्मी ॥ ३ ॥

४५३४. शिकविलें तुह्मी तें राहे तोंवरी । मज आणि हरी वियोग तो ॥ १ ॥ प्रसंगीं या नाहीं देहाची भावना । तेथें या वचना कोण मानी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे चित्तीं बैसला अनंत । दिसों नेदी नित्य अनित्य तें ॥ ३ ॥

४५३५. सांगतों तें तुह्मी आइकावें कानीं । आमुचे नाचणीं नाचूं नका ॥ १ ॥ जोंवरी या तुह्मां मागिलांची आस । तोंवरी उदास होऊं नका ॥ २ ॥ तुका ह्मणे काय वांयाविण धिंद । पति ना गोविंद दोन्ही नाहीं ॥ ३ ॥

४५३६. आजीवरी तुह्मां आह्मां नेणपण । कौतुकें खेळणें संग होता ॥ १ ॥ आतां अनावर जालें अगुणाची । करूं नये तेंचि करीं सुखें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आतां बुडविलीं दोन्ही । कुळें एक मनीं नारायण ॥ ३ ॥

४५३७. सासुरियां वीट आला भरतारा । इकडे माहेरा स्वभावेंचि ॥ १ ॥ सांडवर कोणी न धरिती हातीं । प्रारब्धाची गति भोगूं आतां ॥ २ ॥ न व्हावी ते जाली आमुची भंडाई । तुका ह्मणे काई लाजों आतां ॥ ३ ॥

४५३८. मरणाही आधीं राहिलों मरोनी । मग केलें मनीं होतें तैसें ॥ १ ॥ आतां तुह्मी पाहा आमुचें नवल । नका वेचूं बोल वांयांविण ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी भयाभीत नारी । कैसी संग सरी तुह्मां आह्मां ॥ ३ ॥

४५३९. परपुरुषाचें सुख भोगे तरी । उतरोनी करीं घ्यावें सीस ॥ १ ॥ संव-सारा आगी आपुलेनि हातें । लावूनी मागुतें पाहूं नये ॥ २ ॥ तुका ह्मणे व्हावें तयापरी धीट । पतंग हा नीट दीपावरी ॥ ३ ॥

४५४०. अइकाला परी ऐसें नव्हे बाई । न संडा या सोई भ्रताराची ॥ १ ॥ नव्हे आराणूक लौकिकापासून । आपुल्या आपण गोविलें तें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे मन कराल कठीण । त्या या निवडोन मजपाशीं ॥ ३ ॥

४५४१. आहाच वाहाच आंत वरी दोन्ही । न लगा गडणी आह्मां तैशा ॥१॥ भेऊं नये तेथें भेडसावूं कोणा । आवरूनी मना बंद द्यावा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे कांहीं

४५४२. बहुतांच्या आह्मी न मिळों मतासी । कोणी कैसी कैसी भावनेच्या ॥ १ ॥ विचार करितां वांयां जाय काळ । लटिकें तें मूळ फजितीचें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी करा घटापटा । नका जाऊं वाटा आमुचिया ॥ ३ ॥

४५४३. त्याचें सुख नाहीं आलें अनुभवा । कठीण हें जिवा तोंचिवरी ॥ १ ॥ मागिलांचें दुःख लागों नेदी अंगा । अंतर हें संगा नेदी पुढें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे सर्वविशीं हा संपन्न । जाणती महिमान श्रुति ऐसें ॥ ३ ॥

४५४४. न राहे रसना बोलतां आवडीं । पायीं दिली बुडी माझ्या मनें ॥ १ ॥ मानेल त्या तुह्मी आइका स्वभावें । मी तों माझ्या भावें अनुसरलें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी फिरावें बहुतीं । माझी तों हे गति जाली आतां ॥ ३ ॥

४५४५. न बोलतां तुह्मां कळों न ये गुज । ह्मणऊनी लाज सांडियेली ॥ १ ॥ आतां तुह्मां पुढें जोडीतसें हात । नका कोणी अंत पाहों माझा ॥ २ ॥ तुका ह्मणे आह्मी बैसलों शेजारीं । करील तें हरि पाहों आतां ॥ ३ ॥

कान्होबा देवाशीं भांडले ते अंभग ३७.

४५४६. दुःखें दुभागलें हृदयसंपुष्ट । गहिंवरें कंठ दाटताहे ॥ १ ॥ ऐसें काय केलें सुमित्रा सखया । दिलें टाकोनियां वनामाजी ॥ २ ॥ आक्रंदती बाळें करुणावचनीं । त्या शोकें मेदिनी फुटों पाहे ॥ ३ ॥ काय हें सामर्थ्य नव्हतें तुजपाशीं । संगें न्यावयासी अंगभूतां ॥४॥ तुज ठावें आह्मां कोणी नाहीं सखा । उभयलोकीं तुका तुजविण ॥५॥ कान्हा ह्मणे तुझ्या वियोगें पोरटीं । जालों दे रे भेटी बंधुराया ॥६॥

४५४७. सख्यत्वासी गेलों करीत सलगी । नेणेंचि अभागी महिमा तुझा ॥१॥ पावलों आपुलें केलें लाहें रस । निर्देवा परिस काय होय ॥ २ ॥ कष्टविलासी म्यां चांडाळें संसारीं । अद्यापिवरी तरी उपदेशीं ॥३॥ उचित अनुचित सांभाळिलें नाहीं । कान्हा ह्मणे कांहीं बोलों आतां ॥ ४ ॥

४५४८. असो आतां कांहीं करोनियां ग्लांती । कोणा काकुलती येइल येथें ॥ १ ॥ करूं कांहीं दिस राहे तों सायास । झोंबों त्या लागास भावाचिये ॥ २ ॥ करितां रोदना बापुडें ह्मणती । परि नये अंतीं कामा कोणी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे पडिलिया वनीं । विचार तो मनीं बोलिला हे ॥ ४ ॥

४५४९. चरफडें चरफड शोकें शोक होये । कार्यमूळ आहे धीरापाशीं ॥ १ ॥ कल्पतसे मज ऐसें हें पाहातां । करावी ते चिंता मिथ्या खोटी ॥ २ ॥ न चुके होणार सांडिल्या शूरत्वा । फुकटचि सत्त्वा होईल हानि ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे दिल्या बंद मना । वांचूनी निधाना न पवीजे ॥ ४ ॥

४५५०. नलगे चिंता आतां अनुमोदन हाता । आलें मूळ भ्राता गेला त्याचें ॥ १ ॥ घरभेद्या येथें आहे तें सुकानु । धरितों कवळून पाय दोन्ही ॥ २ ॥ त्याचें त्याचिया मुखें पडियेलें ठावें । नलगे सारावें मागें पुढें ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे करील भेटी भावा । सोडीन तेधवां या विठ्ठला ॥ ४ ॥

४५५१. मूळस्थळ ज्याचें गोमतीचे तीरीं । तो हा सारी दोरी खेळवितो ॥१॥ ऐसें हें कळलें असावें सकळां । चोर त्या वेगळा नाहीं दुजा ॥ २ ॥ वैष्णव हे हेर तयाचे पाळती । खूण हे निरुती सांगितली ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे आलें अनुभवास । तेणेंच आह्मांस नागविलें ॥ ४ ॥

४५५२. बरा रे निर्गुणा नष्ट नारायणा । घरबुडवणा भेटलासी ॥ १ ॥ एके घरीं कोणी कोणासी न धरी । ऐसी अपरांपरी केली आह्मां ॥ २ ॥ कान्हा ह्मणे कां रे निष्काम देखिलें । ह्मणोनी मना आलें करितोसी ॥ ३ ॥

४५५३. धींदधींद तुझ्या करीन धींदड्या । ऐसें काय वेड्या जाणितलें ॥ १ ॥ केली तरी बरें मज भेटी भावास । नाहीं तरी नास आरंभिला ॥ २ ॥ मरावें मारावें या आलें प्रसंगा । बरें पांडुरंगा कळलें सावें ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे तुझी माझी उरी । उडाली न धरीं भीड कांहीं ॥ ४ ॥

४५५४. भक्ति मुक्ति तुझें जळो ब्रह्मज्ञान । दे माझ्या आणोनी भावा वेगीं ॥१॥ रिद्धि सिद्धि मोक्ष ठेवीं गुंडाळून । दे माझ्या आणून भावा वेगीं ॥ २ ॥ नको आपुलिया नेऊं वैकुंठासी । दे माझ्या भावासी आणून वेगीं ॥ ३ ॥ नको होऊं कांहीं होसील प्रसन्न । दे माझ्या आणून भावा वेगीं ॥ ४ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे पाहा हो नाहीं तरी । हत्या होईल शिरीं पांडुरंगा ॥ ५ ॥

४५५५. मुख्य आहे आह्मां मातेचा पटंगा । तुज पांडुरंगा कोण लेखी ॥ १ ॥ नको लावूं आह्मां सवें तूं तोंवरी । पाहा दूरवरी विचारूनी ॥ २ ॥ साहे संतजन केले महाराज । न घडे आतां तुज भेईन मी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे अइक्यें ऐ-क्यता । वाढतें अनंता दुःखें दुःख ॥ ४ ॥

४५५६. नये सोमसरी उपचाराची हरी । करकरेचें करीं काळें तोंड ॥ १ ॥ मागतों इतुकें जोडूनियां कर । ठेऊनियां शिर पायांवरी ॥ २ ॥ तुह्मां आह्मां एके ठायीं सहवास । येथें द्वैत द्वेष काय बरा ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे बहुतां बहुतां रीती । अनंता विनंती परिसावी हे ॥ ४ ॥

४५५७. लालुचाईसाटीं बळकाविसी भावा । परि मी जाण देवा जिरों नेदीं ॥ १ ॥ असों द्या निश्चय हा मनीं मानसीं । घातली येविशीं दृढ कास ॥ २ ॥ मज आहे बळ आळीचें सबळ । फोडीन अंत्राळ हृदय तुझें ॥ ३ ॥ करुणारसें तुकयाबंधु ह्मणे भुलवीन । काढूनी घेईन निज वस्तु ॥ ४ ॥

४५५८. तुझीं वर्मै आह्मां ठावीं नारायणा । परि तूं शाहाणा होत नाहीं ॥१॥ मग कालाबुली हाका देते वेळे । होतोसी परि डोळे नुघडिसी ॥ २ ॥ जाणोनी अज्ञान करावें मोहरें । खोटी खोडी हे रे तुझी देवा ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे कारण प्रचीति । पाहातों वेळ किती तेच गुण ॥४॥

४५५९. अवघीं तुज बाळें सारिखीं नाहीं तें । नवल वाटतें पांडुरंगा ॥१॥ ह्मणतां लाज नाहीं सकळांची माउली । जवळी धरिलीं एकें दुरी ॥२॥ एकां सुख द्यावें घेऊनी वोसंगा । एकें दारीं गळा श्रमविती ॥३॥ एकां नवनीत पाजावें दाटून । एकें अन्न अन्न करितील ॥ ४ ॥ एकें वाटतील न वजावीं दूर । एकांचा मत्सर जवळी येतां ॥ ५ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे नावडतीं त्यांस । कासया व्यालास नारायणा ॥ ६ ॥

४५६०. निनांव हें तुला । नांव साजे रे विठ्ठला । बरा शिरविला । फाटक्या-मध्यें पाव ॥ १ ॥ कांहीं तरी विचारिलें । पाप पुण्य ऐसें केलें । भुरळें घातलें । एकाएकीं भावासी ॥ २ ॥ मुद्राधारण माळा टिळे । बोल रसाळ कोंवळे । हातीं फांशांचें गुंडाळें । कोण चाळे गृहस्था हे ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे मिस्कीन । करि-तोंसी देखोन । पाहा दुरीवरी विच्छिन्न । केला परी संसार ॥ ४ ॥

४५६१. नाहीं वटिका ह्मणसी । लाग लागला तुजपाशीं । पडिला हृषीकेशी । जाब सकळ करणें ॥ १ ॥ माझें नेलें पांघरुण । ठावें असोन दुर्बळ दीन । माणसांमधून । उठविलें खाणोऱ्या ॥ २ ॥ आह्मीं हें जगवूनि होतों पाणी । संदीं देवदेव करूनी । जालासी कोठोनी । पैदा चोरा देहाच्या ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे केलें । उवडें मजचि उमगिलें । ऐसें काय गेलें । होतें तुज न पुरतें ॥ ४ ॥

४५६२. कनवाळ कृपाळ । उदार दयाळ मायाळ । ह्मणवितोसी परि केवळ ।

गळेकाटू दिसतोसी ॥ १ ॥ काय केलें होतें आह्मी । सांग तुझें एक ये जन्मीं । जालासी जो स्वामी । एवढी सत्ता करावया ॥२॥ भलेपणाचा पवाडा । बरा दाविला रोकडा । करूनी बंधु वेडा । जोडा माझा विखंडिला ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे भला । कैसें ह्मणताती तुजला । जीव अमुचा नेला । अंत पाहिला कांहीं तरी ॥ ४ ॥

४५६३. आतां कळों आले गुण । अवघेचि यावरून । चोखट लक्षण । धरिलें हें घरघेणें ॥ १ ॥ या नांवें कृपासिंधु । ह्मणवितोसी दीनबंधु । मज तरी मैंदु । दिसतोसी पाहातां ॥२॥ अंमळ दया नाहीं पोटीं । कठीण तैसाचि कपटी । आंधळ्याची काठी । माझी गुदरसीच ना ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे पुरता । नाहीं म्हूण बरें अनंता । एरवीं असतां । तुझा घोंट भरिला ॥ ४ ॥

४५६४. काय सांगों हृषीकेशा । आहे अनुताप आला ऐसा । गिळायासी निमिषा । निमिष लागों नेदावें ॥ १ ॥ माझें बुडविलें घर । लेंकरें बाळें दारोदार । लाविलीं काहार । तारातीर करोनी ॥ २ ॥ जीव घ्यावा किंवा द्यावा । तुझा आपुला केशवा । इतुकें उरलें आहे । भावाचिया निमित्यें ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे जग । बरें वाईट ह्मणों मग । या कारणें परि लाग । न संडावा सर्वथा ॥ ४ ॥

४५६५. मायबाप निमाल्यावरी । घातलें भावाचे आभारीं । तोही परि हरी । तुज जाला असमाई ॥१॥ हे कां भक्तीचे उपकार । नांदतें विध्वंसिलें घर । प्रसन्नता व्यवहार । सेवटीं हे जालासी ॥ २ ॥ एका जीवावरी । होतों दोनी कुटुंबारी । चाळवूं तो तरी । तुज येतो निर्लज्जा ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे भला । आणीक काय ह्मणावें तुला । वेडा त्यानें केला । तुजसवें संबंधु ॥ ४ ॥

४५६६. पूर्वीं पूर्वजांचीं गति । हेचि आइकिली होती । सेवे लावूनी श्रीपती । निश्चिंती केली तयांची ॥ १ ॥ कां रे पाठी लागलासी । ऐसा सांग हृषीकेशी । अद्यापवरी न राहासी । अंत पाहासी किती म्हूण ॥ २ ॥ जन्मजन्मांतरीं दावा । आह्मां आपणां केशवा । निमित्य चालवा । काईसयास्तव हें ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे अदेखणा । किती होसी नारायणा । देखों सकवेना । खातयासी न खात्या ॥४॥

४५६७. निसुर संसार करून होतों पोट भरून । केली विवसी निर्माण । देवपण दाखविलें ॥ १ ॥ ऐसा काढियेला नीस । काय म्हूण सहित वंश । आणिलें शेवटास । हाउस तरी न पुरे ॥ २ ॥ उरलों पालव्या शेवटीं । तेंही न देखवे दृष्टी । दोघांमध्यें तुटी । रोकडीचि पाडिली ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे गोड । बहु जालें अति वाड । ह्मणोनी कां बुड । मुळ्यांसहित खावें ॥ ४ ॥

४५६८. बरा जाणतोसी धर्मनीति । उचित अनुचित श्रीपति । करूं येते राती । ऐसी डोळे झांकूनी ॥१॥ आतां जाब काय कैसा । देसी तो दे जगदीशा । आणिला वोळसा । आपणां भोंवता ॥ २ ॥ सेवेचिया सुखास्तव । बळें धरिलें अज्ञानत्व । येईल परि हा भाव । ज्याचा त्यासी कारणा ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे नाहीं । आतां आह्मां बोल कांहीं । जडोनियां पायीं । तुझें त्वांचि घेतलें ॥ ४ ॥

४५६९. कांहीं विपत्ति आपल्यां । आतां आमुचिया होतां । काय होईल अनंता । पहा बोलों कासया ॥ १ ॥ बरें आनायासें जालें । सायासेंविण बोले । चाले काबाड चुकलें । केलें कष्टावेगळें ॥ २ ॥ बरा सांपडलासी वोजा । वर्मांवरी केशी राजा । बोलायासी तुझा । उजुरचि नाहींसा ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे दगा । बरा दिला होता बगा । झडकरी चलागा । चांग दैवें पावलों ॥ ४ ॥

४५७०. देवा तुजपें माझ्या पूर्वजांचें ऋण । आहे तें कां नेदिसी अझून । अवगलासी झोंडपणें । परि सी जाण जीवें जिरों नेदीं ॥ १ ॥ कळों येईल रोकडें ।

उभा करीन संतांपुढें । तुझें काय एवढें । भय आपुलें मागतां ॥ २ ॥ आजीवरी होतों नेणता । तों तुज फावलें रे अनंता । कवडीचा तो आतां । पडों नेदीन फेर ॥ ३ ॥ ठेविला ये जीवनीं जीव । ह्मणे तुकयाचा बांधव । माझा गळा तुझा पाव । एके ठायीं बांधेन ॥ ४ ॥

४५७१. मागें असताशी कळला । उमस घेऊं नसता दिला । तेणेंचि काळें केला । असता अवघा निवाडा ॥ १ ॥ इतका न लगता उशीर । न धरितों भीडभार । सिद्धासी व्यवहार । कासयासी लागला ॥२॥ असोनियां माल खरा । किती केल्या येरझारा । धरणेंही दिवस तेरा । माझ्या भावें घेतलें ॥ ३ ॥ अझून तरी इतक्यावरी । चुकवीं जनाचार हरी । तुकयाबंधु ह्मणे उरी । नाहीं तरी नुरे कांहीं ॥ ४ ॥

४५७२. आतां न राहें क्षण एक । तुझा कळला रे लौकिक । नेदीं हालों एक । कांहीं केल्यावांचूनी ॥ १ ॥ संबंध पडिला कोणाशीं । काय डोळे झांकितोसी । नेईन पांचांपाशीं । दे नाहीं तरी वोढूनी ॥२॥ सुखें नेदीस जाणवलें । नास केल्याविण उगलें । तरि तेंही विचारिलें । आह्मी आहे तुज आधीं ॥ ३ ॥ असेंच करूनी कितीं । नागविलीं नाहीं नीति । तुकयाबंधु ह्मणे अंतीं । न सोडिसी ते खोडी ॥४॥

४५७३. तुज ते सर्व आहे ठावें । घ्यावें त्याचें बुडवावें । परि तें आह्मांसवें । आतां न फावे कांहीं ॥ १ ॥ नव्हों सोडायाचे धणी । कष्टें मेळविलें करोनी । पाहा विचारोनी । आढी धरोनी काम नाहीं ॥ २ ॥ अवघे राहिले प्रकार । जालों जीवासी उदार । असा हा निर्धार । कळला असावा असेल ॥ ३ ॥ आतां निदसुर नसावें । गांठ पडली कुणब्यासवें । तुकयाबंधु ह्मणे राखावें । देवा महत्व आपुलें ॥४॥

४५७४. बहु बोलणें नये कामा । वाउगें तें पुरुषोत्तमा । एकाचि वचनें आह्मां । काय सांगणें तें सांग ॥ १ ॥ देणें आहे कीं भंडाई । करणें आहे सांग भाई । आतां भीड कांहीं । कोणी न धरी सर्वथा ॥ २ ॥ मागें गेलें जें होऊनी । असो तें धरित नाहीं मनीं । आतां पुढें येथूनी । कैसा काय विचार ॥ ३ ॥ सारखी नाहीं अवघी वेळ । हें तों कळतें सकळ । तुकयाबंधु ह्मणे खळखळ । करावी ते उरेल ॥ ४ ॥

४५७५. आतां हें न सुटे न चुके । बोल कां दवडिसी फिके । जन लोक पारिखें । अवघें केलें म्यां यासाठीं ॥ १ ॥ नये सरतां नव्हे भलें । तुझें लक्षण कळलें । बैसलासी काढिलें । देहाचे मुळीं दिवाळें ॥ २ ॥ दिसतोसी बरा बोल कोंकळें । गुण मैंदाचे चाळे । दिसताती येवेळे । काय करूं विसंबोनी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे देखतां । अंध बहिर ऐकतां । कैसें व्हावें आतां । इतुकियाउपरी ॥ ४ ॥

४५७६. तिहीं ताळीं हेचि हाक । ह्मणती पांढरा स्फटिक । अवघा बुडविला लौकिक । सुखेंचि भीके लाविलीं ॥ १ ॥ थोंटा नांव शिरोमणी । नाहीं जोडा त्रिभुवनीं । ह्मणोनी शाहाणे ते कोणी । तुझे दारीं बैसतीना ॥ २ ॥ निर्गुण निलाजिरा निनांवा । लंड झोंड कुडा देवा । नागवणा या नांवा । वांचूनि दुजा नाइकों ॥ ३ ॥ सर्वगुणें संपन्न । कळों आलासी संपूर्ण । तुकयाबंधु ह्मणे चरण । आतां जीवें न सोडीं ॥ ४ ॥

४५७७. तोचि प्रसंग आला सहज । गुज धरितां नव्हे काज । न संडितां लाज । पुढें वोज न दिसे ॥ १ ॥ तूं तर न होसी शाहाणा । नये सांगतों तेंही मना । आपण आपणा । आतां प्रयत्न देखावा ॥ २ ॥ न पुरवी पाहातां वाट । द्यावें प्रमाण चोखट । कास घालूनियां नीट । चौघाचार करावा ॥ ३ ॥ आतां श्रमाचें कारण । नव्हे व्हावें उदासीन । न पडे तयाविण । गांठी तुकयाबंधु ह्मणे ॥ ४ ॥

४५७८. हळूहळू जाड । होत चालिलें लिगाड । जाणवेल निवाड । न करिसी

परि पुढें ॥ १ ॥ मी तो सांगून उतराई । जालों आतां तुज काई । कळों येईल भाई । तैसा करीं विचार ॥ २ ॥ मागें युगें अठ्ठाविस । जालीं दिवसाचा दिवस । मुद्दल व्याज कासावीस । होसी देवा ये कामें ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे राखें । आतां टाकीं तुझीं तीं सुखें । जगजाहिर ठाउकें । जालें नाहीं खंडलेंसें ॥ ४ ॥

४५७९. पत्र उचटिलें प्रयत्नें । ग्वाही कराया कारणें । नाहीं तरी पुण्यें । तुझ्या काय उणें आह्मां ॥ १ ॥ नांव तुझेंचि करोनी । आहों सुखें पोट भरोनी । केली केली जाणवणी । ह्मणउनि नाहीं ह्मणसील ॥ २ ॥ आतां इतुकियाउपरी । दे नको भलतें करीं । ह्मणती ऋणकरी । आमुचा इतकें उदंड ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु जागा । अळवावया पांडुरंगा । केला कांहीं मागायाची नव्हती गरज ॥ ४ ॥

४५८०. माझ्या भावें केली जोडी । न सरेसी कल्पकोडी । आणियेलें धाडी । घालूनी अवघें वैकुंठ ॥ १ ॥ आतां नलगे यावें जावें । कोठें कांहींच करावें । जन्मोजन्मीं सुखें खावें । बैसोनसें जालें ॥ २ ॥ असंख्य संख्या नाहीं पार । आनंदें दाटलें अंबर । न माये अपार । त्रिभुवनीं सांटवितां ॥ ३ ॥ अवघें भरलें सदोदित । जाले सुखाचे पर्वत । तुकयाबंधु ह्मणे परमार्थ । धन अद्भुत सांपडलें ॥ ४ ॥

४५८१. आता चुकलें देशावर । करणें अकरणें सर्वत्र । घरासी आगर । आला सकळ सिद्धींचा ॥ १ ॥ जालों निधाई निधानें । लागलें अनंतगुणरत्न । जन्माचें विच्छिन्न । दुःख जालें दारिद्र ॥२॥ तारूं सागरिंचें अवचितें । हेंदोवलें आलें येथें । ओढिलें संचितें । पूर्वदत्तें लाधलें ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे सीमा । नाहीं आमुचिया दैवा । आतां पुरुषोत्तमा । ऐसा सौदागर सांपडला ॥ ४ ॥

४५८२. सांपडलें जुनें । आमुच्या वडिलांचें ठेवणें । केली नारायणें । कृपा पुण्यें पूर्वींचिया ॥ १ ॥ सुखें आनंदरूप आतां । आह्मी आहों याकरितां । निवारिली चिंता । देणें घेणें चुकलें ॥ २ ॥ जालें भांडवल घरींचें । अमूप नाम विठ्ठलाचें । सुकृत भावाचें । हें तयानें दाविलें ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे फिटला । पांग नाहीं बोलायाला । चाड दुसरी विठ्ठला । वांचूनियां आणीक ॥ ४ ॥

तुकारामाची गाथा
समाप्त.

गाथेच्या प्रतींत नाहींत तरी भक्तमंडळांत प्रचलित असलेले दत्तावर अभंग.

४५८३. तीन शिरें सहा हात । तया माझे दंडवत ॥१॥ काखेझोळी पुढें श्वान । नित्य जान्हवीचें स्नान ॥ २ ॥ माथां शोभे जटाभार । अंगीं विभूति सुंदर ॥ ३ ॥ शंख चक्र गदा हातीं । पायीं खडावा गर्जती ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे दिगंबर । तया माझा नमस्कार ॥ ५ ॥

४५८४. नमन माझें गुरुराया । महाराजा दत्तात्रेया ॥ १ ॥ तुझी अवधूत मूर्ती । माझ्या जिवाची विश्रांती ॥ २ ॥ जीवींचें सांकडें । कोण उगवील कोडें ॥ ३ ॥ अनसूया सुता । तुका ह्मणे पाव आतां ॥ ४ ॥

अभंगांची वर्णानुक्रमणिका.

अभंगाचा अंक.

आ.

अभंगाचा अंक.

अभंगाचा अंक.

अभंगाचा अंक.

अभंगाचा अंक.

अभंगाचा अंक.

ऋ.

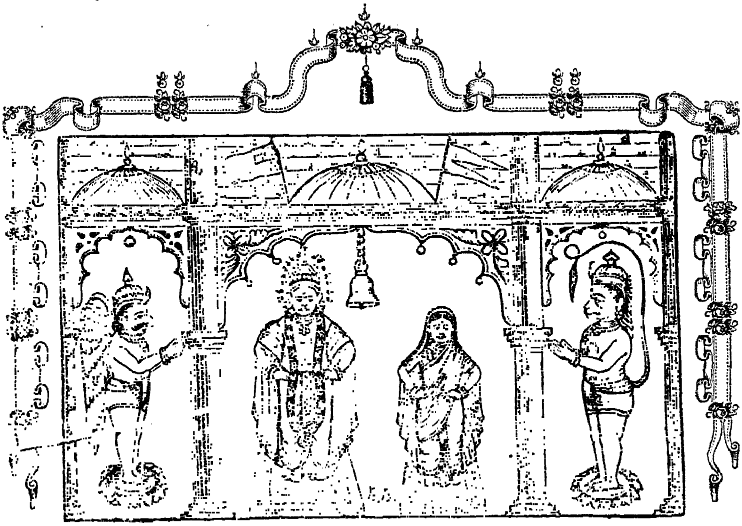
ए.

अभंगाचा अंक.

फ.

म.

व.

तुकारामाची गाथा.

स्फुट अभंग.

१. समचरणदृष्टि विटेवरी साजिरी । तेथें माझी हरी वृत्ति राहो ॥ १ ॥ आणीक न लगे मायिक पदार्थ । तेथें माझें आर्त्त नको देवा ॥ २ ॥ ब्रह्मादिक पदें दुःखाची शिराणी । तेथें चित्त झणी जडों देसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याचें कळलें आह्मां वर्म । जे जे कर्मधर्म नाशवंत ॥ ४ ॥

२. सुंदर तें ध्यान उभें विटेवरी । कर कटावरी ठेवूनियां ॥ १ ॥ तुळसीहार गळां कासे पीतांबर । आवडे निरंतर हेंचि ध्यान ॥ २ ॥ मकरकुंडलें तळपती श्रवणीं । कंठीं कौस्तुभमणि विराजित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें हेंचि सर्व सुख । पाहीन श्रीमुख आवडीनें ॥ ४ ॥

३. सदा माझे डोळे जडो तुझे मूर्तीं । रखुमाईच्या पती सोयरिया ॥ १ ॥ गोड तुझें रूप गोड तुझें नाम । देईं मज प्रेम सर्व काळ ॥ २ ॥ विठो माउलिये हाचि वर देईं । संचरोनि राहीं हृदयामाजी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं न मागें आणिक । तुझे पायीं सुख सर्व आहे ॥ ४ ॥

४. राजस सुकुमार मदनाचा पुतळा । रविशशिकळा लोपलिया ॥ १ ॥ कस्तुरी-मळवट चंदनाची उटी । रुळे माळ कंठीं वैजयंती ॥ २ ॥ मुगुट कुंडलें श्रीमुख शोभलें । सुखाचें ओतलें सकळही ॥ ३ ॥ कासे सोनसळा पांघरे पाटोळा । घननीळ सांवळा बाइयांनो ॥ ४ ॥ सकळही तुह्मी व्हा गे एकीसवा । तुका ह्मणे जीवा धीर नाहीं ॥ ५ ॥

चरण दोन्ही विटेवरी । ऐसें रूप हरी दावीं डोळां ॥ २ ॥ कटीं पीतांबर कास मिरवली । दाखवीं वहिली ऐसी मूर्ती ॥ ३ ॥ गरुडपारावरी उभा राहिलासी । आठवे मानसीं तेंचि रूप ॥ ४ ॥ झुरोनि पांजरा होऊं पाहे आतां । येईं पंढरीनाथा भेटावया ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे माझी पुरवावी आस । विनंती उदास करूं नये ॥ ६ ॥

६. गरुडाचें वारिकें कासे पितांबर । सांवळें मनोहर कैं देखेन ॥ १ ॥ बरवया बरवंटा घनमेघ सांवळा । वैजयंतीमाळा गळां शोभे ॥ २ ॥ मुगुट माथां कोटि सूर्यांचा झळाळ । कौस्तुभ निर्मळ शोभे कंठीं ॥३॥ ओतींव श्रीमुख सुखाचें सकळ । वामांगीं वेल्हाळ रखुमादेवी ॥४॥ उद्धव अक्रूर उभे दोहींकडे । वर्णिती पवाडे सनकादिक ॥५॥ तुका ह्मणे नव्हे आणिकांसारिखा । तोचि माझा सखा पांडुरंग ॥६॥

७. नये जरी तुज मधुर उत्तर । दिधला सुस्वर नाहीं देवें ॥ १ ॥ नाहीं तयाविण भुकेला विठ्ठल । येइल तैसा बोल रामकृष्ण ॥ २ ॥ देवापाशीं मागें आवडीची भक्ति । विश्वासेंशीं प्रीति भावबळें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मना सांगतों विचार । धरावा निर्धार दिसेंदिस ॥ ४ ॥

८. सावध जालों सावध जालों । हरिच्या आलों जागरणा ॥ १ ॥ तेथें वैष्णवांचे भार । जयजयकार गर्जतसे ॥ २ ॥ पळोनियां गेली झोंप । होतें पाप आड तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तया ठाया । ओल छाया कृपेची ॥ ४ ॥

९. आपुलिया हिता जो असे जागता । धन्य माता पिता तयाचिया ॥ १ ॥ कुळीं कन्यापुत्र होती जीं सात्विक । तयाचा हरिख वाटे देवा ॥ २ ॥ गीता भागवत करिती श्रवण । अखंड चिंतन विठोबाचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज घडो त्याची सेवा । तरी माझ्या दैवा पार नाहीं ॥ ४ ॥

१०. अंतरींची घेतो गोडी । पाहे जोडी भावाची ॥ १ ॥ देव सोयरा देव सोयरा । देव सोयरा दीनाचा ॥ २ ॥ आपुल्या वैभवें । शृंगाराबें निर्मळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जेवी सवें । प्रेम द्यावें प्रीतीचें ॥ ४ ॥

११. सुखें वोळंब दावी गोहा । माझें दुःख नेणा पाहा ॥ १ ॥ आवडीचा मारिला वेडा । होय होय कैसा ह्मणे भिडा ॥ २ ॥ निपट मज न चले अन्न । पायली गहूं सांजा तीन ॥ ३ ॥ गेले वारीं आणिली साकर । सात दिवसां दाहा शेर ॥ ४ ॥ अखंड मज पोटाची व्यथा । दुधभात साकर पथ्या ॥ ५ ॥ दो पाहरा मज लहरी येती । शुद्ध नाहीं पडे सूपती ॥ ६ ॥ नीज नये घाली फुलें । जवळीं न साहती मुलें ॥ ७ ॥ अंगीं चंदन लावितें भाळीं । सदा शूळ माझे कपाळीं ॥ ८ ॥ हाड गळोनि आलें मास । माझें दुःख तुह्मां नेणवे कैसें ॥ ९ ॥ तुका ह्मणे जिता गाढव केला । मेलियावरि नरका गेला ॥ १० ॥

१२. पावलें पावलें तुझें आह्मा सर्व । दुजा नको भाव होऊं देऊं ॥ १ ॥ जेथें तेथें देखें तुझींच पाउलें । त्रिभुवन संचलें विठ्ठला गा ॥ २ ॥ भेदाभेदमतें भ्रमाचे संवाद । आह्मां नको वाद त्यांशीं देऊं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अणु तुजविण नाहीं । नभाहुनि पाहीं वाढ आहे ॥ ४ ॥

१३. वंदूं चरणरज सेवूं उष्टावळी । पूर्वकर्मा होळी करुनी सांडूं ॥ १ ॥ अमुप हें गांठीं बांधूं भांडवल । अनाथा विठ्ठल आह्मां जोगा ॥२॥ अवघे होती लाभ एका या चिंतनें । नामसंकीर्तनें गोविंदाच्या ॥ ३ ॥ जन्ममरणाच्या खुंटतील खेपा । होईल हा सोपा सिद्ध पंथ ॥ ४ ॥ गेले पुढें त्यांचा शोधीत मारग । चला जाऊं माग घेत आह्मी ॥५॥ तुका ह्मणे घालूं जीवपणा चिरा । जाऊं त्या माहेरा निजाचिया ॥ ६ ॥

१४. जेविले ते संत मागें उष्टावळी । अवघ्या पत्रावळी करुनी झाडा ॥ १ ॥

सोंवळ्या ओंवळ्या राहिलों निराळा । पासूनि सकळां अवघ्यां दुरीं ॥ २ ॥ परें परतें मज न लगे सांगावें । हें तों देवें बरें शिकविलें ॥ ३ ॥ दुसऱ्यातें आह्मी नाहीं आतळत । जाणोनि संकेत उभा असे ॥ ४ ॥ येथें कोणी कांहीं न धरावी शंका । मज चाड एका भोजनाची ॥ ५ ॥ लांचावला तुका मारितसे झड । पुरविलें कोड नारायणें ॥ ६ ॥

१५. देवाच्या प्रसादें करा रे भोजन । व्हाल कोण कोण अधिकारी ते ॥ १ ॥ ब्रह्मादिकांसि हें दुर्लभ उच्छिष्ट । नका मानूं वीट ब्रह्मरसीं ॥ २ ॥ अवघियांपुरतें वोसंडलें पात्र । अधिकार सर्वत्र आहे येथें ॥ ३ ॥ इच्छादानी येथें वळला समर्थ । अवघेंचि आर्त्त पुरवितो ॥ ४ ॥ सरे येथें ऐसें नाहीं कदाकाळीं । पुढती वाटे कवळीं घ्यावें ऐसें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे पाक लक्ष्मीच्या हातें । कामारीसांगातें निरुपम ॥ ६ ॥

१६. अवगुणांचे हातीं । आहे अवघी फजीती ॥ १ ॥ नाहीं पात्रासवें चाड । प्रमाण तें फिकें गोड ॥ २ ॥ विष तांब्या वाटी । भरली लावूं नये होटीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भाव । शुद्ध बरा सोंग वाव ॥ ४ ॥

१७. हरिच्या जागरणा । जातां कां रे नये मना ॥ १ ॥ कोठें पाहासील तुटी । आयुष्य वेंचे फुकासाठीं ॥ २ ॥ ज्यांची तुज गुंती । ते तों मोकलिती अंतीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरा । लाभ काय तो विचारा ॥ ४ ॥

१८. धर्माची तूं मूर्ती । पाप पुण्य तुझे हातीं ॥ १ ॥ मज सोडवीं दातारा । कर्मापासूनि दुस्तरा ॥ २ ॥ करिसी अंगीकार । तरी काय माझा भार ॥ ३ ॥ जिवींच्या जीवना । तुका ह्मणे नारायणा ॥ ४ ॥

१९. ब्रह्मादिक जया लाभासि ठेंगणें । बळिये आह्मी भले शरणागत ॥ १ ॥ कामनेच्या त्यागें भजनाचा लाभ । केला पद्मनाभ सेवाऋणी ॥ २ ॥ कामधेनुचिया क्षीरा पार नाहीं । इच्छेचिये वाही वरुषावें ॥ ३ ॥ बैसलिये ठायीं लागलें भरतें । त्रिपुटीवरतें भेदी ऐसें ॥ ४ ॥ हारि नाहीं आह्मा विष्णुदासां जगीं । नारायण अंगीं विसावला ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे बहु लाटे हें भोजन । नाहीं रिता कोण रहात राहों ॥ ६ ॥

२०. दुजें खंडे तरी । उरला तो अवघा हरि । आपणाबाहेरि । न लगे ठाव धुंडावा ॥ १ ॥ इतुलें जाणावया जाणा । कोंडे तरी मनें मना । पारधीच्या खुणा । जाणे तेणेंचि साधाव्या ॥ २ ॥ देह आधीं काय खरा । देहसंबंधपसारा । बुजगावणें चोरा । रक्षणसें भासतें ॥ ३ ॥ तुका करी जागा । नको चाचंपूं वाउगा । आहेसि तूं आगा । अंगीं डोळे उघडी ॥ ४ ॥

२१. विष्णुमय जग वैष्णवांचा धर्म । भेदाभेदभ्रम अमंगळ ॥ १ ॥ अइका जी तुह्मी भक्त भागवत । कराल तें हित सत्य करा ॥ २ ॥ कोणाही जिवाचा न घडो मत्सर । वर्म सर्वेश्वरपूजनाचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एका देहाचे अवयव । सुख दुःख जीव भोग पावे ॥ ४ ॥

२२. आह्मी तरी आस । जालों टाकोनि उदास ॥ १ ॥ आतां कोण भय धरी । पुढें मरणाचें हरी ॥ २ ॥ भलते ठायीं पडों । देह तुरंगीं हा चढो ॥ ३ ॥ तुमचें तुह्मांपासीं । आह्मी आहों जैसीं तैसीं ॥ ४ ॥ गेले मानामान । सुखदुःखाचें खंडन ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे चित्तीं । नाहीं वागवीत खंती ॥ ६ ॥

२३. निंदी कोणी मारी । वंदी कोणी पूजा करी ॥ १ ॥ मज हेंही तेंही नाहीं । वेगळा दोहींपासुनी ॥ २ ॥ देहभोग भोगें घडे । जें जें जोडे तें तें बरें ॥ ३ ॥

माय । विठ्ठल आहे रखुमाई ॥ २ ॥ वन पट्टण एकभाव । अवघा ठाव सरता जाला ॥ ३ ॥ आठव नाहीं सुखदुःखा । नाचे तुका कवतुकें ॥ ४ ॥

२५. हिरा ठेवितां ऐरणीं । वांचे मारितां जो घणीं ॥ १ ॥ तोचि मोल पावे खरा । करणीचा होय चुरा ॥ २ ॥ मोहरा होय तोचि अंगें । सूत न जळे ज्याचे संगें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तोचि संत । सोसी जगाचे आघात ॥ ४ ॥

२६. आलिंगनें घडे । मोक्ष सायुज्यता जोडे ॥ १ ॥ ऐसा संतांचा महिमा । जाली बोलायाची सीमा ॥ २ ॥ तीर्थें पर्वकाळ । अवघीं पायांपें सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । त्यांची केली पावे सेवा ॥ ४ ॥

२७. माझिया मीपणा । जाला यावरी उगाणा ॥ १ ॥ भोगी त्यागी पांडुरंग । त्यानें वसविलें अंग ॥ २ ॥ टाळिलें निमित्त । फार थोडें घात हित ॥ ३ ॥ यावें कामावरी । तुका ह्मणे नाहीं उरी ॥ ४ ॥

२८. सकळ चिंतामणी शरीर । जरी जाय अहंकार आशा समूळ । निंदा हिंसा नाहीं कपट देहबुद्धि । निर्मळ स्फटिक जैसा ॥ १ ॥ मोक्षाचें तीर्थ न लगे वाराणसी । येती तयापासीं अवघीं जनें । तीर्थांसी तीर्थ जाला तोचि एक । मोक्ष तेणें दर्शनें ॥ २ ॥ मन शुद्ध तया काय करिसी माळा । मंडित सकळा भूषणांसी । हरिच्या गुणें गर्जताती सदा । आनंद तया मानसीं ॥ ३ ॥ तन मन धन दिलें पुरुषोत्तमा । आशा नाहीं कवणाची । तुका ह्मणे तो परिसाहूनि आगळा । काय महिमा वर्णूं त्याची ॥ ४ ॥

२९. आहे तें सकळ कृष्णाचि अर्पण । न कळतां मन दुजें भावी ॥ १ ॥ ह्मणउनी पाठी लागतील भूतें । येती गवसीत पांचजणें ॥ २ ॥ ज्याचें त्या वंचलें आठव न होतां । दंड या निमित्ताकारणें हा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळें चेपियेला गळा । मी मी वेळोवेळा करीतसे ॥ ४ ॥

३०. महारासी शिवे । कोपे ब्राह्मण तो नव्हे ॥ १ ॥ तया प्रायश्चित्त कांहीं । देहत्याग करितां नाहीं ॥ २ ॥ नातळे चांडाळ । त्याचा अंतरीं विटाळ ॥ ३ ॥ ज्याचा संग चित्तीं । तुका ह्मणे तो त्या याती ॥ ४ ॥

३१. तेलणीशीं रुसला वेडा । रागें कोरडें खातो भिडा ॥ १ ॥ आपुलें हित आपण पाही । संकोच तो न धरी कांहीं ॥ २ ॥ नाडिलें लोकां टाकिला गोहो । बोडिलें डोकें सांडिला मोहो ॥ ३ ॥ शेजारणीच्या गेली रागें । कुतऱ्यांनीं घर भरिलें मागें ॥ ४ ॥ पिसारागें भाजिलें घर । नागविलें तें नेणे फार ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे यांच्या रागें । फेडिलें सावलें देखिलें जगें ॥ ६ ॥

३२. मज दास करी त्यांचा । संतदासांच्या दासांचा ॥ १ ॥ मग होत कल्पवरी । सुखें गर्भवास हरी ॥ २ ॥ नीचवृत्तिकाम । परी मुखीं तुझें नाम ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सेवे । माझे संकल्प वेचावे ॥ ४ ॥

३३. सदा तळमळ । चित्ताचिये हळहळ ॥ १ ॥ त्याचें दर्शन न व्हावें । शव असतां तो जिवें ॥ २ ॥ कुशब्दाची घाणी । अमंगळविली वाणी ॥ ३ ॥ नेणे शब्द पर । तुका ह्मणे परउपकार ॥ ४ ॥

३४. जया नाहीं नेम एकादशीव्रत । जाणावें तें प्रेत शव लोकीं ॥ १ ॥ त्याचे दिवस नित्य काळ लेखीताहे । रागें दांत खाय करकरा ॥ २ ॥ जयाचिये द्वारीं तुळसीवृंदावन । नाहीं तें स्मशान गृह जाणा ॥ ३ ॥ जये कुळीं नाहीं एकही वैष्णव । त्याचा बुडे भवनदीतापा ॥ ४ ॥ विठोबाचें नाम नुचारी जें तोंड । प्रत्यक्ष तें कुंड चर्मकाचें ॥५॥ तुका ह्मणे त्याचे काष्ठ हातपाय । कीर्तना नव जाय हरीच्चिया ॥ ६ ॥

ज्ञ.